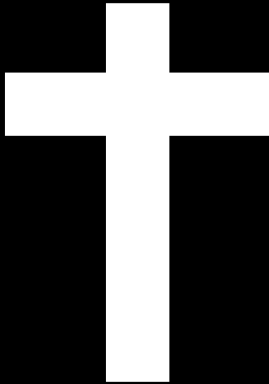

Mosoq Testamento

New Testament in Quechua, Eastern Apurímac (PE:qve:Quechua,
Eastern Apurímac)

Mosoq Testamento

New Testament in Quechua, Eastern Apurímac

(PE:qve:Quechua, Eastern Apurímac)

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Quechua, Eastern Apurímac

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Quechua, Eastern Apurímac [qve], Peru

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Quechua, Eastern Apurímac

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

6f014d23-5769-5b13-a966-db00dc673469

Contents

Mateo	1
Marcos	111
Lucas	179
Juan	289
Hechos	370
Romanos	478
1 Corintios	526
2 Corintios	572
Gálatas	603
Efesios	621
Filipenses	638
Colosenses	650
1 Tesalonicenses	662
2 Tesalonicenses	673
1 Timoteo	679
2 Timoteo	692
Tito	702
Filemón	709
Hebreos	713
Santiago	752
1 Pedro	763
2 Pedro	777
1 Juan	786
2 Juan	798
3 Juan	801
Judas	804
Apocalipsis	809

MATEO

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa apóstol Mateon escribiran. Mateoqa, Israel nacionniyoq kashaspapas, Roma nacionpaq impuesto cobraq runan karan (Mat 9.9; Mar 2.14; Luc 5.27). Paytan Señor Jesusqa discipulon kananpaq akllaran (Mat 10.3; Mar 3.18; Luc 6.15). Mateopa huknin sutinmi karan Leví (Mar 2.14).
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 40 otaq 65 watakunapin. Hinaspapas Mateoqa kay librotaqa escribinman karan, Jerusalén llaqtapi templo manaraq thuñichisqa kashaqtinmi.
3. **Kay librori, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Israel nacionniyoq runakunapaqmi, hinallataq Jesucristopi llapallan creeq runakunapaqwan iman.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Jesusqa Diospa mandamusqan Salvador kasqanta Israel nacionniyoq runakuna yachanankupaqmi. Chayraykun Mateoqa Jesucristopa yachachisqankunata, hinallataq ruwasqankunamantawan ima, ordenninpi kay libropiqa escribiran. Saynallataqmi pipas kay librota leeqqa pishqa chunka kutita tarinqa “Diospa sumaq gobiernananmantaqa”.
5. **Kay libropiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “KAY RUNAN JESÚS; PAYMI ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN” (Mat 27.37).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Jesucristopa ñawpaq abuelonkunamanta (Mat 1.1-17).
  - (2) Jesucristopa nacesqanmanta, hinallataq bautizakusqanmantawan ima (Mat 1.18 asta 3.17).
  - (3) Jesucristota huchaman diablo urmachiy munasqanmanta (Mat 4.1-11).
  - (4) Jesús Galilea provinciapi yachachisqanmanta, hinallataq milagrokuna ruwasqanmantawan ima (Mat 4.12 asta 18.35).
  - (5) Jesús Galilea provincia lawmanta Jerusalén llaqtaman risqanmanta (Mat 19.1 asta 20.34).
  - (6) Jerusalén llaqtaman Jesús haykuspa yachachisqanmanta (Mat 21.1 asta 25.46).

- (7) Jesusta presochaspa, hinallataq juzgaspa, wañuchisqankumanta (Mat 26.1 asta 27.66).
 (8) Jesuspa kawsarimusqanmanta (Mat 28.1-15).
 (9) Discipulonkunata Jesús kamachispa comisionasqanmanta (Mat 28.16-20).

Jesucristopa ñawpaq abuelonkunamanta
(Luc 3.23-38)

¹ Jesucristoqa Abrahampa hinaspa Davidpa mirayninmantan karan. Kay listapi kaq runakunan Jesucristopa ñawpaq abuelonkunaqa karanku:

² Abrahampa wawanmi karan Isaac;

Isaacpa wawanmi karan Jacob;

Jacobpa wawanmi karan Judá,

hinallataq Judapa wawqenkunapiwan;

³ Judapa wawankunan karan warmin Tamarpi:

Fares hinaspa Zarapiwan;

Farespa wawanmi karan Esrom;

Esrompa wawanmi karan Aram;

⁴ Arampa wawanmi karan Aminadab;

Aminadabpa wawanmi karan Naasón;

Naasonpa wawanmi karan Salmón;

⁵ Salmonpa wawanmi karan Booz,

Boozpa mamitanqa karan Rahabmi;

Boozpa wawanmi karan Obed,

Obedpa mamitanqa karan Rutmi;

Obedpa wawanmi karan Isaí;

⁶ Isaipa wawanmi karan rey David;

rey Davidpa wawanmi karan Salomón;

Salomonpa mamitanqa karan wañukuq Uriaspa warminmi.

⁷ Salomonpa wawanmi karan Roboam;

Roboampa wawanmi karan Abías;

Abiaspa wawanmi karan Asa;

⁸ Asapa wawanmi karan Josafat;

Josafatpa wawanmi karan Joram;

Jorampa wawanmi karan Uzías;

⁹ Uziaspa wawanmi karan Jotam;

Jotampa wawanmi karan Acaz;

Acazpa wawanmi karan Ezequías;

¹⁰ Ezequiaspa wawanmi karan Manasés;

Manasespa wawanmi karan Amón;

Amonpa wawanmi karan Josías;

¹¹ Josiaspa wawanmi karan Jeconías,

hinallataq Jeconiaspa wawqenkunapiwan.

Paykunan karanku Israel nación llaqtayoq runakuna, Babilonia nacionman apasqa kasqanku tiempopi.

¹² Israel nacionniyoq runakunata Babilonia nacionman apasqanku tiempomanta qepamanmi,

Jeconiaspa wawan karan Salatiel;

Salatielpa wawanmi karan Zorobabel;

¹³ Zorobabelpa wawanmi karan Abiud;

Abiudpa wawanmi karan Eliaquim;

Eliaquimpa wawanmi karan Azor;

¹⁴ Azorpa wawanmi karan Sadoc;

Sadocpa wawanmi karan Aquim;

Aquimpa wawanmi karan Eliud;

¹⁵ Eliudpa wawanmi karan Eleazar;

Eleazarpa wawanmi karan Matán;

Matanpa wawanmi karan Jacob;

¹⁶ Jacobpa wawanmi karan Mariapa qosan José.

Mariañataqmi karan Jesuspa mamitan;

Jesustan runakunaqa Cristowan suticharanku. *[Nota: Cristoqa "Salvador" ninantan nin].*

¹⁷ Saynapin Abrahammanta asta Davidkama chunka tawayoq miraykuna karan. Davidmanta asta Israel nacionniyoq runakuna, Babilonia nacionman preso apasqa kasqankukaman chunka tawayoq miraykuna karan. Hinallataq Babilonia nacionman, Israel nación llaqtayoq runakuna apasqa kasqankumanta asta Jesucristopa nacesqankaman, chunka tawayoq miraykunallataq karan.

Jesuspa nacesqanmanta

(Luc 2.1-7)

¹⁸ Jesucristopa nacesqanqa khaynan karan: Marian Joseywan casarakunanpaq comprometesqaña karan. Hinaqtinmi Mariaqa Joseywan manaraq kushka puñushaspa, Diospa Santo Espiritunpa atiyininwan onqoq rikhuriruran.

¹⁹ Chaymi Joseyqa justo runa kasqanrayku, Mariata p'enqayman churayta mana munaspan, aswan mana pipapas yachasqallan saqepuyta piensaran. ²⁰ Saynata piensashaqtinmi, Señorpa angelnin Joseyman sueñoyninpi rikhuriykuspa khaynata niran:

—Davidpa mirayninmanta José. Ama manchakuychu Mariawan casarakuytaqa. Payqa Diospa Santo Espiritunpa atiyininwan hunt'ayusqa kaspanmi, onqoq kashan. ²¹ Chaymi Mariaqa qari wawata onqokunqa. Hinaspan chay wawaman sutinta churanki Jesuswan. Paymi llaqtamasin runakunata salvanqa huchapi kawsasqankumanta, nispa.

²² Tukuy kaykunan pasaran, Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa nisqankuna cumplikunanpaq. Chay profeta Isaiasmi ñawpaqtaraq khaynata escribiran:

²³ “Manaraq hayk'aqqas qariwan puñuq sipasmi huk qari wawata onqokunqa; hinaspan chay wawaman sutinta churanqaku, Emanuel”, nispanku. Emanuelqa “Diosmi noqanchiswan”, ninantan significan [Isaías 7.14].

²⁴ Chaymi Joseyqa puñusqanmanta rikch'ariran. Hinaspan angelpa nisqanman hina Mariawan casarakuran. ²⁵ Ichaqa manan Joseyqa puñuranraqchu Mariawanqa, asta primer kaq wawanta María onqokunankama. Onqorukuqtintaqmi, Joseyqa chay wawaman sutinta churaran Jesuswan.

2

Yachayniyoq reyes magos runakuna Jesusman visitaq hamusqankumanta

¹ Jesusqa Belén llaqtapin naceran. Chay Belén llaqtaqa Judea provinciamanmi perteneceran. Chay tiempopin hatun kaq rey Herodes gobiernasharan Judea provinciapi. Hinaqtiinmi ancha yachayniyoq reyes magos runakuna, intipa lloqsimunan lawmanta, Jerusalén llaqtaman hamuranku. [Nota: Chay Jerusalén llaqtaqa Israel nación llaqtapa capitalninmi karan; hinaspapas Judea provinciamanmi perteneceran]. ² Hinaspan paykunaqa Jerusalén llaqtapi tapukuranku:

—¿Maypitaq kay Israel nación llaqtapa reyninri nacerun? Noqaykun intipa lloqsimunan lawpi qoyllurninta rikuramuyku. Chaymi hamushayku chay naceq wawata adoranykupaq, nispanku.

³ Chay yachayniyoq reyes magos runakunapa nisqanta uyarispanmi, rey Herodespas hinallataq Jerusalén llaqtapi tiyaq llapallan runakunapas anchata preocupakuranku huk rey nacesqanwan. [Nota: Chay nacemuq reyqa manan rey Herodespa familianmantachu karan. Chayraykun Herodesqa preocupakuran chay nacemuq rey paypa rantinta gobiernaq haykunanmanta. Chaymi Jerusalén llaqtapi runakunapas preocupakullarankutaq chay reykuna guerrapi peleaqtinku nishu ñak'ariy kananmanta]. ⁴ Hinaqtiinmi rey Herodesqa waqyachimuran sacerdotekunapa llapallan jefenkunata, hinallataq leykunata yachachiq runakunatawan ima. Hinaspan paykunata tapuran khaynata:

—Diosmanta Hamuq Salvador Cristori, ¿maypitaq nacenan karan? nispa.

⁵ Chaymi paykunaqa niranku:

—Belén llaqtapin nacenan karan. Chay Belén llaqtaqa Judea provinciapin kashan. Saynatan Diosmanta willakuq profetapas ñawpaqtaraq ña escribiraña khaynata:

⁶ “Belén llaqtapi tiyaq runakuna, qankunapa llaqtaykichismi Judea provincia lawpi llapallan llaqtakunamanta aswan más uchuychalla kashaspanpas, aswan más importante llaqta kanqa.

Chay llaqtaykichis ukhupin huk kamachikuq nacenqa. Paymi Israel nación llaqtaypi tiyaq runakunata cuidanqa, imaynan huk runapas ovejakunata allinta michin chay hinata”, nispa [*Miqueas 5.2*].

⁷ Chay nisqankuta uyarispanmi, rey Herodesqa secretolapi waqyachimuran chay yachayniyoq reyes magos runakunata. Hinaspan paykunata tapuran hayk'aqsi chay qoyllur paykunaman rikhurisqanmanta. ⁸ Saynata tapuruspanmi, rey Herodesqa, chay yachayniyoq reyes magos runakunata Belén llaqtaman mandaspa, khaynata niran:

—Belén llaqtaman rispaykichisyá, alli-allinta averigua-muychis chay wawa nacesqanmanta. Wawata tariruspaykichisqa, kutimuspayá noqaman willawankichis, noqapas rispay chay wawata adoramunaypaq, nispa. [*Nota: Rey Herodesqa saynatan niran, chay nacemuq wawata wañuchiya munasqanrayku*].

⁹ Hinaqtinmi rey Herodespa nisqanta uyarispanku, chay yachayniyoq reyes magos runakunaqa Belén llaqta lawman riranku. Hinaqtinmi chay intiq lloqsimunan lawpi qoyllur rikusqankuqa yapamanta paykunapa ñawpaqninkuta riran. Wawapa kasqanpa altonman chayaruspantaqmi, chay qoyllurqa chaypi sayaykuran. ¹⁰ Hinaspan chay qoyllurpa sayasqanta rikuruspanku, chay yachayniyoq reyes magos runakunaqa anchata kusikuranku. ¹¹ Wawapa kasqan wasiman haykuspankun, wawata rikuranku mamitan Mariatawan kushkata. Hinaspan qongoriyukuspanku wawata adoraranku. Apamusqanku alforjankumanta orqomuspankutaqmi, regalokunata qoranku: qorita, inciensota hinallataq mishk'i q'apaq mirrawan sutichasqa perfumeta ima. ¹² Ichaqa chaymantan Diosqa chay yachayniyoq reyes magos runakunaman sueñoyninkupi willaran khaynata:

—Rey Herodespa kasqanmanqa amañan kutin-kichishñachu, nispa.

Chaymi paykunaqa huk law ñannintaña llaqtankuman kutipuranku.

Egipto nación llaqtaman Jesusta ayqechisqankumanta

¹³ Chay yachayniyoq reyes magos runakuna llaqtankuman kutipusqankupa qepanmanmi, Diospa angelnin Joseyman sueñoyninpi rikhuriykuspa, khaynata niran:

—Hatarispayki wawata mamitantinta Egipto nación llaqtaman ishkapachiy. Hinaspa chay Egipto nacionpi tiyamuy, noqa qankunaman willamunaykama. Ichaqa rey Herodesmi wawata wañuchinanpaq mashkachinqa, nispa.

¹⁴ Chaymi Joseyqa puñusqanmanta hatarispa, wawata mamitantinta Egipto nación llaqtaman chay tuta ayqechiran.

¹⁵ Hinaspan chay Egipto nación llaqtapi tiyaranku asta rey Herodes wañunankama. Saynapin cumplikuran Diosmanta willakuq profetapa ñawpaqtaraq Bibliapi khayna escribisqan:

“Wawaytan Egipto nacionmanta waqyamurani”, nispa [Oseas 11.1].

Qari wawakunata wañuchinankupaq rey Herodes kamachisqanmanta

¹⁶ Rey Herodesqa chay yachayniyoq reyes magos runakuna willakuq mana kutimuqtinkun, cuentata qokuran engañasqa kasqanta. Chaymi anchata phiñakuran. Hinaspan soldadonkunata kamachiran, chay Belén llaqtapi hinallataq muyuriqninkunapi manaraq ish kay watayoq llapallan qari wawakunata wañuchimunankupaq. Saynataqa kamachiran, chay yachayniyoq reyes magos runakunaman ñawpaqtaraq chay qoyllurpa rikhuriqan tiempota yachasqanraykun.

¹⁷ Saynapin cumplikuran Diosmanta willakuq profeta Jeremiaspa ñawpaqtaraq khayna escribisqan:

¹⁸ “Ramá llaqtapi tiyaq runakunan ancha waqayta hinallataq llakikuyta ima uyarinqaku.

Payqa Raquelmi karan.

Payqa wawankunamantan waqaran.

Payqa wawankunata wañuchiqtinkun waqaran.

Payqa manan consuelasqa kayta munaranchu”, nispa [Jeremías 31.15].

Nazaret llaqtaman kutipusqankumanta

¹⁹ Rey Herodes wañuruqtinmi, Joseymanqa sueñoyninpi Diospa angelnin rikhuriyan, Egipto nación llaqtapi tiyashaqtinku. Hinaspan chay angelqa khaynata niran:

²⁰ —Hatariy, hinaspa wawata mamitantinta pusayukuspa, Israel nación llaqtaykiman kutipuy. Ñan wañurunkuña wawa wañuchiy munay runakunaqa, nispa.

²¹ Chaymi Joseyqa wawata mamitantinta pusayukuspa, Israel nación llaqtanman kutipuran. ²² Ichaqa chay Israel nación ukhupi Judea provinciaman ripushaspanmi, Joseyqa yacharuran rey Herodespa wawan Arquelaofia papanpa rantinta chay Judea provinciapi gobiernasqanta. Chayraykun Joseyqa chay rey Arquelaofia manchakuspa, Judea provinciamanqa manaña riranñachu. Aswanmi Diospa angelnin sueñoyninpi niran, Galilea provincia lawman tiyaq rinanpaq. ²³ Galilea provinciaman chayaruspankuñataqmi, Nazaret sutiyoq llaqtaman riranku chaypi tiyanankupaq. (Chay Nazaret llaqtaqa Galilea provinciamanmi perteneceeran). Saynapin Diosmanta willakuq profetakunapa ñawpaqtaraq khayna nisqanku cumplikuran: “Diosmanta Hamuq Salvadortaqa ‘Nazaret llaqtayoqmi’, ninqakun”, nispanku.

3

Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta
(*Mar 1.1-8; Luc 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28*)

¹ Chay p'unchawkunapin Bautizaq Juanqa riran Judea provincia lawpi kaq ch'inñeq desierto lugarkunapi runakunaman khaynata willastin:

² –Huchaykichismanta wanakuspa Diosman kutirikuychis. Diospa kay pachapi gobiernanan p'unchawqa chaya-mushanñan, nispa.

³ Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Isaiasmı Bautizaq Juanmantaqa ña escribiranña khaynata:

“Ch'inñeq desierto lugarpin huk runa altollamantaña rimaspa willakushan khaynata:

‘Songoykichista allichaychis Diosmanta Hamuq Salvadorta chashkinaykichispaq, imaynan wiksu ñankunata allichanku chay hinata’ ”, nispa [Isaías 40.3].

⁴ Bautizaq Juanpa p'achanmi karan hatun camello animalpa pelonmanta ruwasqa. Cinturan watakunanñataqmi karan qaramanta ruwasqa. Hinaspapas payqa langosta urukunata, hinallataq ch'inñeq desierto lugarkunapi abejapa mishk'inkunatan mikhuran. ⁵ Hinaqtinmi ashka runakunaqa Bautizaq Juanpa yachachisqanta uyarinankupaq hamuranku Jerusalén llaqtamanta, Judea provincia lawmanta, hinallataq Jordán mayupa muyuriqninpi kaq llapallan llaqtakunamantawan ima.

⁶ Hinaspan paykunaqa huchankuta willakuspanku Bautizaq Juanwan bautizachikuranku Jordán mayupi.

7 Hinaqtinmi Juanpa bautizasqa lugarmanta hamullarankutaq ashka runakunapas. Paykunan karanku fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq saduceo religionniyoq runakunapiwan ima. Chaymi Bautizaq Juanqa paykunata rikuspa khaynata niran:

—¡Mach'aqwaypa miraynin hina runakuna! Qankunamanri, ¿pitaq nisurankichis Diospa castigonmanta ayqekunaykichispaqri? 8 Tukuy huchaykichismanta wanakuspaya, allin kawsaypiña puriyichis. 9 Amayá niychishchu: “Noqaykuqa ñawpaq abueloyku Abrahampa mirayninmanta kasqaykuraykun salvasqa kasaqku”, nispachu. [Nota: Saynataqa piensaranku Diospi Abraham anchata confiasqanraykun].

—Ichaqa noqan nisqaykichis, sichus Dios munanman chayqa, Abrahammanta miramuq runakunamanmi kay rumikunatapas tukurachinman. 10 Imaynan mana ruruq sach'akunatapas dueñonqa, saphinmanta orqospa, hachawan takaspa ninaman wikch'uyun, saynallatataqmi Diospas ruwanqa mana allin ruwaq runakunawanqa. 11 Noqaga unullawanmi qankunataqa bautizaykichis huchaykichismanta wanakusqaykichisrayku. Aswanqa hukraqmi hamushan noqamanta aswan más atiyiniyoq. Chaymi noqaga paypa husut'anllantapas mana apanaypaq hinachu kani. Paymi Diospa Santo Espiritunta qosunkichis qankunapi kananpaq; hinallataq bautizasunkichispas ninawan hina. 12 Pay hamuspanmi t'aqanqa allin runakunata mana allin runakunamanta, imaynan pajanmanta trigota akllaspa wayrachinku chay hinata. Ichaqa allin ruwaq runakunataqmi salvanqa. Mana allinpi kawsaq runakunataqmi mana wañuq nina rawrayman wikch'uyuspa k'ananqa, chaypi wiña-wiñaypaq ñak'arinankupaq, nispa.

Jesús bautizasqa kasqanmanta

(Mar 1.9-11; Luc 3.21-22)

13 Jesusmi riran Galilea provincia lawmanta Jordán mayuman, Bautizaq Juan chaypi bautizananpaq. 14 Ichaqa Juanñataqmi Jesusta bautizayta mana munaspa, khaynata niran:

—Noqan necesitashani qan bautizawanaykitaga, ¿chaychu qanri noqawan bautizachikunaykipaq hamushankiri? nispa.

15 Chaymi Jesusñataq contestaran khaynata:

—Bautizawanaykipunin, saynapin Diospa nisqanta cumplisunchis, nispa.

Chayñan Juanqa bautizaran Jesusta. 16 Bautizaruqtintaqmi Jesusqa unumanta lloqsimuran; hinaqtinmi chay rato hanaq

pacha cielo kicharikuran. Hinaspan Jesusqa Diospa Santo Espiritunta rikuran, paloma hina payman urayamushaqta. ¹⁷ Hinaqtinmi hanaq pachamanta nimuran khaynata:

—Paymi ancha munakusqay Wawayqa. Paywanmi ancha kusionqa kashani, nispa.

4

Jesusta huchaman diablo urmachiy munasqanmanta
(*Mar 1.12-13; Luc 4.1-13*)

¹ Chaymantan Diospa Santo Espiritunqa ch'inñeq desierto lugarman Jesusta pusaran. Hinaqtinmi diabloqa Jesusta huchaman urmachiyta munaran.

² Chay ch'inñeq desierto lugarpin Jesusqa tawa chunka p'unchaw, hinallataq tawa chunka tuta mana ni imatapas mikhusqanraykun yarqachikuran. ³ Chaymi diabloqa huchaman urmachiyta munaspa Jesusman ashuyuran. Hinaspan khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Diospa Wawan kaspaykiqa, kay rumikunatayá kamachiy t'antaman tukunanpaq, nispa.

⁴ Hinaqtinmi Jesusqa khaynata contestaran:

—Bibliapin nishan: “Runaqa manan t'antallawanchu kawsanqa; aswanqa Diospa palabranta kasukuspan kawsanqa”, nispa.

⁵ Chaymantan diabloqa Jerusalén ch'uya llaqtaman Jesusta pusaran. Chaypin Dios yupaychana templopa alton patapi sayaykachispa, ⁶ khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Diospa Wawan kaspaykiqa kaymantayá saltaykuy. Bibliapin nishan khaynata:

“Diosmi angelninkunata kamachinqa hap'isunaykipaq, saynapi chakiykita rumiman ama takakunaykipaq”, nispa [*Salmos 91.11-12*].

⁷ Chaymi Jesusqa diablota niran:

—Bibliapiqa nillashantaqmi: “Señor Diosniykitaqa aman ni ima pruebamanpas yanqapuniqa churankichu”, nispa [*Deuteronomio 6.16*].

⁸ Chaymantan diabloqa yapamanta pusaran huk alto orqoman. Hinaspan chaymanta qawachiran kay pachapi llapallan nación llaqtakunata, hinallataq chay llaqtakunapa qapaq kayninkunatawan ima. ⁹ Hinaspan diabloqa khaynata niran:

—Sichus qonqorikuspa adorawanki chayqa, kay qawasqayki llapallan nación llaqtakunatan qanman qosqayki, nispa.

¹⁰ Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—¡Pasay kaymanta diablo! Bibliapin khaynata nishan: “¡Señor Diosnillaykitan adoranki, pay sapallantataqmi servinkipas!”, nispa [*Deuteronomio 6.13; 10.20*].

¹¹ Hinaqtinmi diabloqa Jesuspa ladonmanta ripuran. Chaymantan angelkuna hamuspa Jesusta serviranku.

Galilea provinciapi yachachiyta Jesús qallarisqanmanta
(*Mar 1.14-15; Luc 4.14-15*)

¹² Jesusqa Bautizaq Juan carcelpi kasqanta yacharuspanmi, Judea provincia lawmanta kutiran Galilea provincia lawman. ¹³ Hinaspan chay Galilea provincia ukhupi Nazaret llaqtapi kasqanmanta, Capernaúm llaqtaman Jesusqa riran, chaypi tiyananpaq. Chay Capernaúm llaqtaqa karan Galilea laguna qochapa ladonpin, saynallataq Zabulón hinallataq Neftalí tiyasqanku lawpin. [*Nota: Zabulonwan hinallataq Neftaliywanqa karan, ñawpaq Israel nación llaqtapi chunka ish kayniyoq ayllunkunamanta ish kaynin kaq ayllukunan*]. ¹⁴ Chay Capernaúm lawman Jesuspa risqanwanmi Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Isaiaspa escribisqankuna cumplikuran. Chay profeta Isaiasmi khaynata niran:

¹⁵ “Galilea laguna qochapa ladonpi kaq Zabulonwan sutichasqa allpapi tiyaq runakuna, hinallataq Jordán mayupa chimpanpi Neftaliywan sutichasqa allpapi tiyaq runakuna.

Qankunapa tiyasqaykichis Galilea provincia allpapin tiyashanku huk law nacionniyoq ashka runakuna [*Isaías 9.1-2*].

¹⁶ Ichaqa tutayaqpi hina huchallapi kawsaq runakunan k'anchayta rikunqaku;

Hinallataq nishu tutapi hina tiyaq runakunan k'anchayusqa kanqaku”, nispa [*Isaías 42.7*].

¹⁷ Jesusqa chaymantapachan yachachiyta qallariran khaynata:

—Wanakuychis huchaykichismanta; hinaspa Diosman kutirukuychis. Diospa gobiernanan p'unchawmi ña chaya-mushanña, nispa.

Challwa hap'iq tawa runakunata Jesús waqyasqanmanta
(*Mar 1.16-20; Luc 5.1-11*)

¹⁸ Jesusqa Galilea laguna qochapa patanta rishaspanmi, Pedrowan sutichasqa Simonta hinallataq wawqen Andrestawan rikuran. Paykunaga challwa hap'iqkuna kaspankun mallankuwan challwata challwasharanku. ¹⁹ Hinaspan Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Hamuychis noqawan kushka purinaykichispaq. Noqan qankunaman yachachisqaykichis, imaynan challwata challwankichis, saynallatataq runakunatapas huñunaykichispaq, nispa.

²⁰ Chaymi Pedroqa wawqen Andrespiwan kasqan ratolla mallankuta saqespa Jesusta qatikuranku.

²¹ Saynallataqmi Jesusqa Galilea laguna qochapa patanta rishaspa, rikullatarantaq Jacobota wawqen Juanta, hinallataq papanku Zebedeotawan ima. Paykunan mallankuta botenkupi remendashasqaku. Hinaspan Jesusqa ishkayninkuta waqyaran, payta qatikunankupaq.

²² Hinaqtinmi Jacoboqa wawqen Juanpiwan, papankuta hinallataq botenkutapas kasqan ratolla saqespa, Jesusta qatikuranku. [Nota: Jacobopa huknin sutinmi karan Santiago].

*Runakunata Jesús sanoyachisqanmanta
(Luc 6.17-19)*

²³ Jesusmi Galilea provincia lawpi kaq llapallan llaqtakunapi puriran; Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi Diospa gobiernananmanta allin willakuykunata willastin; hinallataq llapallan onqosqa runakunatapas sanoyachistin ima.

²⁴ Hinaqtinmi Siria provincia lawpi kaq llapallan llaqtakunamanta, ashka runakuna Jesuspa tukuy ima ruwasqankunata yacharuspanku, apamuranku tukuy ima onqoyniyoq hinallataq nanayniyoq runakunata. Hinaspapas apamullarankutaqmi demoniopa ñak'arichisqan runakunatapas, atakiwan ñak'ariqkunatapas, such'ukunatapas, hinallataq tukuy imaymana onqoywan ñak'ariqkunatapas. Chay runakunatan Jesusqa sanoyachiran.

²⁵ Chaymi ashka runakunaqa Galilea lawmanta, Decápolis lawmanta, Jerusalén llaqtamanta, Judea lawmanta, hinallataq Jordán mayupa chimpan lawpi tiyaqkunamantapas, Jesusta qatikuranku.

5

Moqo patapi tiyayuspa Jesús yachachisqanmanta

¹ Jesusqa ashka runakunata lardonpi rikuspanmi, huk moqoman wicharan. Hinaspan chaypi yachachinanpaq tiyayuran. Chayta rikuspankun discipulonkunaqa payman ashuyuranku. ² Hinaqtinmi Jesusqa yachachiyta qallariran khaynata:

³—Ancha kosisqan kanqaku Diosta necesitaq runakunaqa; paykunapaqmi Diospa sumaq gobiernasqanqa.

⁴ Ancha kosisqan kanqaku waqaspa kawsaq runakunaqa; paykunatan Diosqa sumaqta consuelanqa.

⁵ Ancha kusionqan kanqaku llamp'u sonqoyoq runakunaqa; paykunan allpa pachata huk herenciata hina chashkinqaku.

⁶ Ancha kusionqan kanqaku justiciata mana tariq runakunaqa. Paykunan anchata kusikunqaku paykunapa favorninpi justiciata Dios ruwasqanrayku. Saynataqa kusikunqaku, paykuna yaraqchikuq hinarag, hinallataq ch'akichikuq hinarag chay justiciata suyasqankuraykun.

⁷ Ancha kusionqan kanqaku khuyapayakuq runakunaqa; paykunatan Diosqa sumaqta khuyapayanqa.

⁸ Ancha kusionqan kanqaku limpio sonqoyoq runakunaqa; paykunan Diostaqa rikunqaku.

⁹ Ancha kusionqan kanqaku hawkalla kawsanankupaq runamasinkuta allinpanachiq runakunaqa; paykunan Diospa wawankuna kanqaku.

¹⁰ Ancha kusionqan kanqaku Diospa nisqankunata kasukusqankurayku ñak'ariq runakunaqa; paykunan Diospa gobiernasqan suma-sumaq glorianpiqa kanqaku.

¹¹ Ancha kusionqan kankichis noqapi creesqaykichisrayku runakuna k'amisuqtiykichis, cheqnisuqtiykichis, hinallataq llulla-llullarikusparaq contraykichispi tukuy imatapas rimagtinkuqa. ¹² Anchatayá kusikuychis; hanaq pachapin hatun premiota chashkinkichis. Saynatan ñak'arichiranku qankunapa ñawpaqniykichista Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunatapas, nispa.

*Kachi hina kanamanta
(Mar 9.50; Luc 14.34-35)*

¹³ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa kay pachapin kachi hina kankichis. Kachi q'aymayaruqtinga, ¿imapaqñataq chay kachiri valenman? Manan ni imapaqpas valenmanñachu. Aswanqa wikapanallapaqñan valen. Hinaqtinmi runakunapas saruchakunku, nispa. [Nota: Allin kachiqa Diospi allinta creespa Diosta qatikuq runakunamanmi rikch'akun. Ichaqa q'aymayaq kachiñataqmi rikch'akun Diospi creeshaspa mana kasukuq runakunaman].

K'anchay hina kanamanta

¹⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa kay pachapi runakunapaqmi huk k'anchay hina kankichis, imaynan moqo patapi ruwasqa llaqtapas, llapallan runakunapa rikunanpaq alayri kashan chay hina. ¹⁵ Saynallataqmi mecherota ratachispapas, manan cajonpa ukhunmanchu churanku. Aswanqa alto pamanmi churanku, chaymanta wasipi llapallan kaqkunata allinta k'anchamunanpaq. ¹⁶ Saynayá qankunapas Diosta

kasukuspa huk k'anchay hina kaychis llapallan runakunapaq; saynapin allin ruwasqaykichista runakuna rikuspanku, hanaq pachapi Dios Taytaykichista paykunapas alabanqaku, nispa.

Moisespa escribisqan leykunamanta

¹⁷ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Uyariwaychis, noqaqa manan Moisespa escribisqan leykunata chinkachinaypaqchu, nitaq Diosmanta willakuq profetakunapa yachachisqankunata chinkachinaypaqchu hamurani. Aswanqa Moisespa escribisqan leykunata cumplinaypaqmi hamurani. ¹⁸ Cheqaqtapunin niykichis, cielopas hinallataq kay pachapas tukukunqan. Ichaqa kay leymentaqa manan ni huk letrallapas ni uchuy kamachikuyllapas qechusqaqa kanqachu. Aswanqa kay leykunaqa llapallanmi cumplikunqapuni. ¹⁹ Chaymi niykichis, sichus pipas kay leykunapi huk uchuy kamachikuyllatapas mana kasukunqachu chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa menos importanten kanqa. Saynallataqmi sichus pipas runamasinman kay leykunapi huk uchuy kamachikuyllatapas ama kasukunankupaq yachachinqa chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa menos importantellataqmi kanqa. Ichaqa sichus pipas kay leykunapa nisqanta kasukunqacha chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa allin importante runan kanqa. Saynallataqmi sichus pipas kay leykunapi yachachikuykunata runamasinman allinta yachachinqa chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa allin importante runallataqmi kanqa. ²⁰ Chaymi niykichis, sichus fariseo religionniyoq runakunamanta, hinallataq leykunata yachachiq runakunamantapas mana aswan mastachu Diospa kamachisqanta kasukunkichis chayqa, manan Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunkichishchu, nispa.

Ama cheqñinakuspa kawsanamanta

(Luc 12.57-59)

²¹ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa khayna yachachisqanta: “Aman pitapas wañuchinkichu. Pipas runamasinta wañuchinqa chayqa, juzgasqan kanqa”, nispa. ²² Noqan ichaqa niykichis: Pipas runamasinpaq phiñakuspa cheqñikuqqa juzgasqan kanqa. Runamasin k'amiqñataqmi juzgadopi juzgasqa kanqa. Hinallataq runamasinta maldecipapas, nina rawraq infiernomanmi wiñaypaq wikch'uyusqa kanqa.

23 Sichus ofrendaykita templopi altarman apamushaspayki, runamasiykiwan phiñachinakusqaykita yuyarirunki chayqa, 24 apamusqayki ofrendaykita altarpa ladonpi saqeyuspayá kutiy; hinaspa chay runamasiykiwan allinpamuy. Chaymantañayá chay ofrenda apamusqaykitaqa churay.

25 Sichus pipas imamantapas qanpa contraykipi quejakusunki chayqa, manaraq juezpaman chayashaspayá ñanllapiraq arreglaspa allinpaychis. Sichus guardiaman juez entregarusunki chayqa, carcelmanmi apaspa churamusunki. 26 Chaymi cheqaqtapuni niyki, chaymantaqa manan lloqsimunkichu llapallan debesqaykita paganaykikama, nispa.

Jesusmi yachachiran ama waqllikuspa kawsanamanta

27 Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa khayna yachachisqanta: “Aman waqllikunkichu”, nispa. 28 Noqan ichaqa niykichis: pipas huk warmita qawapayaspa sonqollanpipas munapayanman chayqa, ñan sonqonpiqa waqllirukunña.

29 Chaymi niykichis, sichus phaña ñawiyki huchallichisunki chayqa, aswanyá orqorokuspa wikapay. Saynapin chay ñawillaykita pierdenki enteron cuerpoyki nina rawraq infiernoman wikch'uyusqa kananmantaqa. 30 Hinallataq sichus phaña makiykipas huchallichisunki chayqa, kuchurpaspaspa wikapay. Saynapin chay makillaykita pierdenki, enteron cuerpoyki nina rawraq infiernoman wikch'uyusqa kananmantaqa, nispa.

Casado kashaspa ama t'aqanakunankumanta

(Mat 19.9; Mar 10.11-12; Luc 16.18)

31 Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa yachachisqanta. Paymi niran: “Pipas warminwan manaña tiyayta munaspaqa, divorcio papelta firmaspayá t'aqakuchun”, nispa. 32 Noqan ichaqa niykichis: Sichus casado qari, warmin mana waqllikushaqtin, t'aqakunman chayqa, warmintan waqllikuy huchaman tanqashan. Ichaqa casado qariqa t'aqakunmanmi, sichus warmin huk qariwan waqllirukuqtinqa. Saynallataqmi pipas chay divorciasqa warmiwan casarakuaspaqa, ishkayninkun waqllikuy huchapi kashanku, nispa.

Jesusmi yachachin juramentota ama ruwanamanta

33 Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa khayna yachachisqanta: “Juramentota ruwaspaykichisqa, cumplinaykichispunin”, nispa. ³⁴ Noqan ichaqa niykichis: Qankunaqa amapunin juramentotaqa imaraykupas ruwankichishchu. Aman juramentotaqa ruwankichishchu hanaq pacharaykuqa; chayqa Diospa tiyananmi. ³⁵ Aman juramentotaqa ruwankichishchu kay pacharaykupas, chayqa Diospan. Aman juramentotaqa ruwankichishchu Jerusalén llaqtaraykupas. Chay llaqtapas hatun Reypa llaqtanmi. ³⁶ Aman juramentotaqa ruwankichishchu vidaykichisraykupas. Qankunaqa manan vidaykichispa dueñonchu kankichis. ³⁷ Imatapas rimaspaykichisqa “arí” niychis, otaq “manan” niychis. Hinaspa chay nisqaykichisman hina cumplyichis. Ichaqa imapas yapasqaykichisqa diablopa partenmantan hamun, nispa.

Ama vengakuspa kawsanamanta

(Luc 6.29-30)

³⁸ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman Moisespa yachachisqanta. Paymi niran: “Pipas runamasinpa ñawinta orqonqa chayqa, paypa ñawinpas orqosqallataqmi kanan. Hinallataq pipas runamasinpa kirunta p'akinga chayqa, paypa kirunpas p'akisqallataqmi kanan”, nispa. ³⁹ Noqan ichaqa niykichis: Pipas mana allinta qankunapa contraykichispi ruwanqaku chayqa, qankunapas amayá paykuna hinallataqchu ruwaychis. Sichus pipas phaña uyaykipi takasuqtiykiqa, aswanyá lloq'e uyaykitawan kutirichiy. ⁴⁰ Hinallataq, sichus pipas juezman quejakuspa camisaykita qechuyta munasunki chayqa, aswanyá ponchoykitawan qoykuy. ⁴¹ Hinallataq, sichus pipas obligaspa, huk kilómetro puriyta hina, q'epinta q'epichisunki chayqa, ishkay kilómetro puriyta hinayá aparapuy. ⁴² Hinallataq, sichus pipas mañakusunki imatapas chayqa, qoykuyá. Saynallataq pipas imatapas “prestaykuway” nisunki chayqa, prestaykuyá, nispa.

Cheqniwaqinichis runakunata khuyakunamanta

(Luc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa uyarirankichismi ñawpaq runakunaman khayna yachachisqankuta: “Amigoykitaqa khuyakunkin, enemigoykitan ichaqa cheqnikunki”, nisqankuta. ⁴⁴ Noqan ichaqa niykichis: Enemigoykichis runakunata khuyakuychis; {bendeciychis maldecisuqniykichis runakunata; allin kaqta ruwaychis cheqnisuqniykichis

runakunapaq;} hinallataq Diosmanta mañapuychis cheqnispa qatikachasuqniykichis runakunapaqpas.
⁴⁵ Chayta ruwaspan qankunaqa hanaq pachapi Dios Taytaykichispa wawankuna kasqaykichista reqsichikunkichis. Paymi intitapas lloqsichimun allin ruwaq runakunapaq, hinallataq mana allin ruwaq runakunapaqpas. Payllataqmi parachimupas allin ruwaq runakunapaq, hinallataq mana allin ruwaq runakunapaqpas.

⁴⁶ Sichus khuyakusunuqniykichis runakunallata khuyakunkichis chayqa, qankunaqa manan ni ima premiotapas chashkinkichishchu. Saynataqa impuestota cobraq huchasapa runakunapas ruwankun. (Chayraykun paykunapas mana ni ima premiotapas chashkingakuchu).

⁴⁷ Hinasapas, sichus amigollaykichista rimayukunkichis chayri, ¿ima allintataq ruwashankichisrí? Saynataqa Diospi mana creeq huchasapa runakunapas ruwankun.

⁴⁸ Qankunaqa allin kaqkunatayá llapallan runakunapa favorninpaq imatapas ruwaychis, imaynan hanaq pachapi Dios Taytaykichispa allin kaqkunallata ruwan chay hinata, nispa.

6

Necesidadpi kaqkunata yanapanamanta

¹ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Amayá qankunaqa runakuna rikunallanpaqchu allin kaqkunataqa ruwaychis. Sichus runakunapa rikunallanpaq imatapas ruwankichis chayqa, hanaq pachapi Dios Taytaykichisqa manan ni ima premiotapas qosunkichishchu.

² Wakchakunaman imatapas qospaykichisqa, amayá runakunaman willakachakusparaqchu imatapas qoychis. Ichaqa ishkaq uya runakunallan runakunaman willakachakuspaqa qonku, Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi, hinallataq callekunapipas, alabasqa kanankupaq. Ichaqa cheqaqtapunin niykichis, saynata ruwasqankuraykun chay runakunaqa, ña chashkirunkuña premionkuta; chay premioqa runakunapa alabasqanmi. Chaymi paykunaqa manaña ni ima premiotapas Diosmantaqa chashkingakuñachu. ³ Aswanqa wakchakunaman imatapas qosqaykitaqa, amayá ni pipas yachachunchu. ⁴ Sayna secretollapi qosqaykita rikuspan, Diosqa premioykita qanman qosunki {runakunapa ñawpaqninpi}.

Diosman imaynatas orakunamanta

(Luc 11.2-4)

⁵ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa Diosman orakuspaykichisqa amayá ishkey uya runakuna hinachu orakuychis. Paykunaqa runakuna rikunallanpaqmi orakunku, Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi, hinallataq calle esquinakunapipas sayaykuspa. Noqan ichaqa cheqaqtapuni niykichis: saynata orakuspaqa ñan paykunaqa premionkuta chashkirunkuña; chay premionkuqa runakunapa alabasqanmi. Chaymi paykunaqa Diosmanta manaña ni ima premiotapas chashkingakuñachu. ⁶ Ichaqa Diosmanta qan orakuspaykiqa, wasiyki ukhuman haykuy; punkuta wisq'ayukuspa, mana rikuna Dios Taytaykiman orakuy. Saynata secretollapi orakusqaykita rikuspanmi, Dios Taytaykiqa premioykita qosunki {llapallan runakunapa ñawpaqninpi}.

⁷ Qankunaqa Diosman orakuspaqa, amayá Diosta mana reqsiq runakuna hinachu, kaq-kaqlata rimaspa comunta orakuychis. Paykunaqa piensankun, kaq-kaqlata unayllataña orakuqtinku, Dios uyarinanpaq. ⁸ Qankunaqa amayá paykuna hinachu orakuychis. Dios Taytaykichisqa manaraq orakushaqtiykichismi, ña yachañña imakuna necesitasqaykichistapas. ⁹ Qankunaqa Diosmanta orakuspaykichisqa khaynatayá orakuychis:

“Hanaq pachapi Dios Taytayku,
sutiyki yupaychasqa kachun.

¹⁰ Hamuy noqaykuman sumaqta gobiernawanaykikupaq.
Munayniyki ruwasqa kachun, imaynan hanaq pachapipas
hinallataq kay pachapipas.

¹¹ Sapa p'unchawtaq t'antaykuta qowayku.

¹² Tukuy huchaykutapas perdonawayku,
imaynan noqaykupas perdonayku mana allin
ruwawaqniykutapas.

¹³ Amataq dejawaykuchu tentasqa kanaykuta, aswan mana
allinmanta waqaychawayku.

{Ichaqa qanpan, kay pachapi, hanaq pachapi
gobiernasqaykipas, atinykipas, hinallataq sumaq
k'anchariq kayniykipas wiña-wiñaypaq. Amén}”, nispa.

¹⁴ Contrainkichispi mana allin ruwaq runakunata qankuna
perdonankichis chayqa, hanaq pachapi Dios Taytaykichispas
perdonasunkichismi. ¹⁵ Sichus mana perdonankichishchu
contrainkichispi mana allin ruwaq runakunata chayqa,
hanaq pachapi Dios Taytaykichispas manan qankunataqa
huchaykichismanta perdonasunkichishchu, nispa.

Jesusmi yachachin ayunomanta

¹⁶ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Ayunaspaykichisqa aman ishkay uya runakuna hinachu llakisqa uyayoq kankichis. Paykunaqa llakisqa uyantinmi kanku, saynapi ayunasqankuta runakuna yachanankupaq. Cheqaqtapunin niykichis, saynata ruwasqankuraykun chay runakunaqa ña chashkirunkuña premionkutaqa. Chay premio chashkisqankuqa runakunapa alabasqanmi. Chaymi paykunaqa Diosmanta manaña ni ima premiotapas chashkingakuñachu. ¹⁷ Ichaqa qan ayunaspaykiqa, uyaykita unuwan uphakuspa, sumaqta umaykitapas ñaqch'akuy. ¹⁸ Saynata ruwaqtiykin, qanpa ayunasqaykimantaqa mana ni pipas cuentata qokunqachu. Aswanpas hanaq pachapi Dios Taytallaykin yachanqa. Hinaspan premioykita qosunki {llapallan runakuna rikunanpaq}, nispa.

Hanaq pachapi qapaq kanamanta
(Luc 12.33-34)

¹⁹ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunaqa amayá kay pachapi qolqeta huñuspa qapaq kayllapichu piensaychis. Kay pachapi imapas huñusqaykichistaqa phuyu urun mikhuspa tukun; ismuspan tukukun; hinallataqmi suwapas suwakun. ²⁰ Qankunaqa aswanyá hanaq pachapi qapaq kayta munaspaqa, Diosta allinta serviychis tukuy kaqniykichiswan. Saynata ruwaspan hanaq pachapiqa qapaq kankichis. Chaypiqa manan ismunqachu, nitaq phuyu urupas mikhunqachu, nitaq suwapas suwakunqachu. ²¹ Ichaqa maypichus qapaq kayniyki kashan, chayllapitaqmi sonqoykichispas kashan, nispa.

K'anchay hina kananchismanta
(Luc 11.34-36)

²² Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Ñawiykiqa huk mechero hinan kashan, enteron aycha cuerpoykita k'anchayunanpaq. (Mecheropa k'anchayninga Diospa yachachikuyninmi). Chaymi chay k'anchayta allinta rikuspaykichisqa, tukuy imatapas allinta ruwanaykichis, (Diospa yachachikuyninta allinta chashkisqaykichisrayku). ²³ Ichaqa sichus ñawiyki ñawsayasqa kaqtinqa, manan allintachu qawawaq purinaykipaqqa. (Saynallataqmi sichus sonqoyki qenlli kaqtinpas, allintaqa manan kawsawaqchu, huchapi kawsasqaykirayku), nispa.

Pitas servinamanta
(Luc 16.13)

²⁴ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Manan ni pi sirvientepas ishkay patronkunataqa kasqan ratollaqa serviya atinmanchu. Huknin kaq patronnintan

masta khuyakuspa allinta servinman; huknin kaq patron-nintañaataqmi cheqnikuspa mana allintachu servinman. Saynallataqmi pipas kay pachapi qapaq kayllata munaspaga, Diostaqa mana allintachu servinman, nispa.

*Ama preocupakuspa kawsanamanta
(Luc 12.22-31)*

²⁵ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa amayá preocupakuychishchu mikhunaykichismanta, tomanaykichismanta nitaq p'achakunaykichismantapas. Kay pachapi vidaykichisqa valen allin kaqkunata ruwanaykichispaqmi, manan mikhuchinallaykichispaqchu. Saynallataqmi cuerpoykichispas allin kaqkunata ruwanaykichispaq valen, manan sumaqta p'achachinallaykichispaqchu. ²⁶ Aswanyá qawariychis alton phawaq pichinkukunata. Paykunaqa manan tarpunkuchu nitaq cosechankuchu, nitaqmi huñunkupashchu waqaychanankupaqqa. Ichaqa hanaq pachapi Dios Taytaykichismi mikhuchin. ¡Qankunaqa chay pichinkukunamantapas, aswan más valorniyuqmi kankichis! ²⁷ Icha ¿qankuna creenkichishchu sapa p'unchaw aswan masta afanakuspaykichis, huk p'unchawtawan kawsanaykichispaq, otaq huk chikallantapas wiñaruyta?

²⁸ Chayri, ¿imanaqtintaq p'achaykichismantapas afanakunkichis? Qawariychisyá campokunapi sumaqlaña wiñaq t'ikakunata. Chay t'ikakunaqa manan llank'ankuchu nitaqmi pushkankupashchu p'achakunankupaqqa.

²⁹ Ichaqa cheqaqtapunin niykichis, Israel nación llaqtapi ñawpaq kamachiq rey Salomonpas, ancha qapaq kashaspanmi, huknin kaq t'ikakuna hinallapas mana p'achakurancho. ³⁰ Diosmi chay t'ikakunataqa sumaqta t'ikachispa chikan tiempollapaq wiñachin; ch'akiruqtintaqmi ninaman wikch'uyusqa. Chayri,

¿Diosqa manachu qankunata chay t'ikakunamantapas aswan mastaraq p'achachisunkichisman? ¡Qankunaqa pisi iñiyniyoq runakunan kankichis! ³¹ Hinaspapas qankunaqa amayá afanakuychishchu, nitaq preocupakuychishchu mikhunaykichismanta, tomanaykichismanta, nitaq p'achakunaykichismantapas. ³² Kay pachapi mikhuymanta, tomaymanta hinallataq p'achakuymantaqa, Diospi

mana creeq runakunallan mastaga afanakunku. Ichaqa hanaq pachapi Dios Taytaykichisqa yachanmi imapas necesitasqaykichistaqa. ³³ Chaymi niykichis, primertaqa Diosta mashkaychis, hinaspa Diospa munasqanman hina imatapas ruwaychis. Saynata ruwaspa kawsaqtiykichismi tukuy ima necesitasqaykichistapas

Diosqa qosunkichis. ³⁴ Saynaqa amayá afanakuychishchu paqarin p'unchawmantaqa. Sapa p'unchaw afanakuyqa chay p'unchawllapaqyá kachun, nispa.

7

Pitapas yanqapuni ama juzganamanta

(Luc 6.37-38, 41-42)

¹ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Aman runamasiykichistaqa yanqapuniqa juzgan-kichishchu, Diospas qankunata ama juzgasunaykichispaq.

² Imaynatan qankunapas runamasiykichista juzgankichis, saynallatataqmi Diospas qankunataqa juzgasunkichis. Imaynatan qankuna runamasiykichiswan ruwankichis, saynatan Diospas qankunawan ruwanqa. ³ Qanri,

¿imanaqtintaq runamasiykipa ñawinpi kaq ishutari qawashankí? Qanqa, ¿manachu aswan qawakuwaq ñawiykipi rakhu k'aspi kasqanta? ⁴ Ñawiykipi rakhu k'aspi hina kashaqtinri, ¿imaynataq wawqeykitari niwaq: “Wawqéy,

ñawiykipi ishuta orqorusqayki”, nisparí? ⁵ ¡Ishkay uya runa! ¿Manachu aswan primertaqa ñawiykipi rakhu kaq k'aspitaraq orqokuwaq? Chayta ruwaspan allinta rikunki, wawqeykipa ñawinpi ishuta orqonaykipaqa. [Nota: “Ñawipi ishuqa” rimashan chikallan huchamantan. “Ñawipi rakhu k'aspiñataqmi” rimashan nishu millay hatun huchakunamanta].

⁶ Diospa sumaq palabrantaga amayá mana uyariy mu-naq runakunamanqa willaychishchu. Chay runakuna-man Diospa palabranta willaspaykichisqa, alqomanpas otaq khuchikunamanpas Diospa palabranta willashawaqchis hi-nan. Paykunaqa chay willasqaykichista saruchakuspankun, kanikuq alqo hina qankunapa contraykichispi sayarinku-man, nispa.

Orakusqanchis uyarisqa kasqanmanta

(Luc 6.31; 11.9-13)

⁷ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Diosmanta mañakuychis; payqa qosunkichismi. Mashkaychis; tarinkichismi. Punkuta toqaychis; kichamusunkichismi. ⁸ Pipas Diosmanta mañakuqmi, chashkin. Mashkaqmi, tarin. Waqyakuqtintaqmi, punkuta kichamun.

⁹ ¿Mayqennyikichistaq wawaykichis t'antata mañakusuykichis, huk rumita qoykuwaqchís? ¹⁰ Otaq ¿chall-wata mañakusuykichispa, mach'aqwayta qoykuwaqchís?

¹¹ Qankunaqa mana allin runakuna kashaspaykichispa, wawaykichismanqa allin kaqkunatan qonkichis.

Saynallataqmi hanaq pachapi Dios Taytaykichismanta mañakuqtiykichispas, payqa aswan mastaraq qosunkichis.

¹² Saynaqa imaynatachus qankunapaq runakuna ruwananta munankichis, saynallataq qankunapas paykunapaq ruwaychis. Saynatan Moisespa escribisqan leykunapipas, hinallataq profetakunapa escribisqankunapipas nishan, nispa.

K'itku punkunta haykunamanta

(Luc 13.24)

¹³ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa k'itku punkuntayá haykuychis. Ancho punkunta haykuqqa, ancho ñannintan rishan, facilla purinapaq kasqanrayku. Chay ñannintaqa ashkallaña runakunan rishanku wiña-wiñay ñak'ariy nina rawray infiernoman. ¹⁴ Ichaqa kanmi wiñay kawsayman apakuq k'itku punkupas, hinallataq k'itku ñanpas. Chay k'itku ñantaqa chikallanmi runakunaqa tarinku, nispa.

Sach'ataqa rurusqanpi reqsinamanta

(Luc 6.43-44)

¹⁵ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa cuidakuychis, falso profeta runakunamanta. Paykunaqa huk manso oveja hinan qankunaman hamunqaku. Ichaqa paykunapa piensayninkuqa yarqasqa suwa atoppa hinaraqmi kashan. ¹⁶ Qankunaqa chay falso profeta runakunataqa, imapas ruwasqanpin reqsinkichis. Runakunaqa manan kishkayoq sach'amantachu uvastaqa pallanku, nitaqmi higostapas kishkayoq sach'amantachu pallanku. ¹⁷ Llapallan allin sach'akunaqa allin rurutan rurun. Ichaqa mana allin sach'akunañataqmi, mana allin ruruta rurun. ¹⁸ Allin sach'aqa manapunin mana allin rurutaqa rurunmanchu. Saynallataqmi mana allin sach'apas manapuni allin rurutaqa rurunmanchu. ¹⁹ Llapallan mana allin ruruq sach'akunataqa, wit'uspan ninaman wikch'uyuspa k'ananku. ²⁰ Chaymi niykichis, chay llullakuspa rimaq falso profetakunataqa reqsinkichis imatapas ruwasqankuta qawaspan, nispa.

Hanaq pachaman pikunas haykunankumanta

(Luc 13.25-27)

²¹ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Runakunaqa niwanqakun “¡Señorlláy, Señorlláy!” nispanku. Ichaqa manan paykunamantaqa llapallankuchu hanaq pacha Dios Taytaypa glorianmanqa haykunqaku, aswanqa Dios Taytaypa munasqanta ruwaqkunallan. ²² Juicio p'unchaw chayaramuqtinmi, ashka runakunaqa

niwanqaku khaynata: “Señorlláy, Señorlláy, noqaykuqa qanmantan willarayku. Qanpa sutiyki pin demoniokunatapapas runakunamanta qarqorayku. Saynallataqmi qanpa sutiyki pi ashka milagrokunatapapas ruwarayku”, nispanku. ²³ Hinaqtinmi noqaqa paykunata nisaq: “¡Llapallan huchasapa runakuna, ñawpaqniymanta ayqeriyichis! ¡Manan qankunataqa reqsiykichishchu!” nispa.

Ishkay clase wasita ruwaq runakunamanta
(Mar 1.22; Luc 6.47-49)

²⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Noqapa yachachisqaykunata uyarispa kasukuq runaqa, huk yachayniyoq runamanmi rikch'akun. Paymi wasinta ruwananpaq pampata t'oqospa, rumi hawapi cimientota hatarichin. ²⁵ Chaymi paraqa, wayrantin hinallataq lloql-lantin hamuspa, chay wasitaqa mana thuñichiranchu, rumiwan cimentacionnin allin ruwasqa kasqanrayku. ²⁶ Ichaqa wakin runakunaqa noqapa yachachisqaykunata uyarishaspankun mana kasukunkuchu. Paykunan rikch'akunku wasinta ruwaq huk mana yachayniyoq runaman. Paymi wasinta ruwananpaq pampata t'oqon hawallata. Hinaspan chay runaqa, roqro uma kasqanrayku, aqo-aqo hawallapi wasinta hatarichin. ²⁷ Chaymi paraqa, wayrantin hinallataq lloql-lantin hamuspa, chay wasitaqa q'alata apan, allpa hawallapi ruwasqa kasqanrayku, nispa.

²⁸ Chaymi Jesús yachachiyta tukuruqtin, chaypi uyariq runakunaqa ancha admirasqallaña karanku. ²⁹ Jesusqa manan leykunamanta yachachiq runakuna hinachu yachachiran. Aswanmi payqa huk maestro hina ancha autoridadwan yachachiran. Chayraykun llapallan runakunaqa Jesuspa yachachisqanwan anchata admirakuranku.

8

Lepra onqoyniyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mar 1.40-45; Luc 5.12-16)

¹ Jesusqa chay moqopi yachachiyta tukuruspanmi urayamuran. Chaymi ashka runakunaqa Jesuswan kushka riranku. ² Hinaqtinmi huk runa lepra onqoyniyoq Jesusman ashuyuran. Hinaspan Jesuspa ñawpaqniypi qonqoriyukuspa, khaynata niran:

—Señorlláy, munaspaykiqa kay onqoyniymantayá sanoyaykachiway, nispa.

³ Chaymi Jesusqa makinwan llamiykuspa chay runata niran:

—Arí, noqaqa munanin sanoyanaykita, nispa.

Hinaqtinmi kasqan ratolla chay lepra onqoyniyoc runaqa, sanoyapuran. ⁴Hinaspan Jesusqa niran:

—Aman pimanpas kaykuna pasasusqaykimantaqa willan-kichu. Aswanyá Israel templopi serviq sacerdotekunaman rispa, qawachikamuy sanoña kasqaykita. Hinaspayki Moisespa escribisqan leyman hina ofrendaykita qomuy. Saynapin paykunaqa sanoña kasqaykita yachanqaku, nispa.

*Roma llaqtayoq soldadokunapa jefenpa iñiyinmanta
(Luc 7.1-10)*

⁵ Capernaúm llaqtaman Jesús chayaruqtinmi soldadokunapa jefenqa Jesusman ashuyuspa khaynata ruegoakuran:

⁶ —Señorlláy, serviwaqniy runan wasiypi nishuta ñak'arishan, enteron cuerpon wañusqa hina kasqanrayku, nispa.

⁷ Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Kunanmi wasiykiman rispa sanoyachimusaq, nispa.

⁸ Chaymi chay soldadokunapa jefenqa niran:

—Señorlláy, ¿pitaq noqari kani wasiyman haykunaykipaqrí? Noqaqa manan merecenichu wasiyman rinaykipaqa. Ichaqa kunan rato qan rimarillaqtiykin, serviqniyqa sanoyanqa. ⁹ Ichaqa noqapas jefeykunata kasukuqmi kani; saynallataqmi soldadoykunapas noqapa kamachisqayta ruwan. Chaymi paykunata kamachiqtiy, paykunapas kasuwanku; hukninta: “Riy” niqtiyqa, rinmi; huknintapas: “Hamuy” niqtiyqa, hamunmi. Saynallataqmi serviwaqniy runatapas: “Kayta ruway” niqtiyqa, paypas ruwanmi, nispa.

¹⁰ Chay soldadokunaq jefenpa nisqanta uyarispanmi Jesusqa, admirakuspa, paywan kushka riq runakunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, kay enteron Israel nación llaqtapipas, manan noqaqa ni pitapas tariranichu khayna allin iñiyiniyoq runataqa. ¹¹ Chayqa uyariwaychisyá kay nisqayta: Enteron mundomantan noqapi creeq runakunaqa hamunqaku kay forastero runa hina. Hinaspan paykunapas Abrahamwan, Isaacwan hinallataq Jacobwan ima, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpi, mesaman tiyayunqaku mikhunankupaq. ¹² Ichaqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunankupaqmi primerta invitesqa karanku Israel nacionniyoq runakuna. Ichaqa Diospi mana creesqankuraykun paykunaqa huk tutayaq lugarman qarqosqa kanqaku. Chaypin waqanqaku, hinallataq nanaymanta kirunkuraq rach'ikyanqa, nispa.

¹³ Chaymantan Jesusqa chay soldadokunapa jefenta niran:

—Wasiykiman kutipuy; hinaspa noqapi creesqaykiman hina ruwasqa kachun, nispa.

Hinaqtinmi Jesuspa rimarisqan ratomantapacha, chay soldadokunapa jefenta serviq runaqa sanoyaran.

*Pedropa suegranta Jesús sanoyachisqanmanta
(Mar 1.29-31; Luc 4.38-39)*

¹⁴ Jesusqa Pedropa wasinmanmi riran. Chaypin Pedropa suegranta rikuran nishu fiebrewan camapi onqoshaqta. ¹⁵ Hinaspanmi Pedropa suegranman ashuyuspa, Jesusqa makinta llamiykuran. Chaymi Pedropa suegranqa chay fiebre onqoymanta kasqan ratolla sanoyaran. Hinaspan camanmanta hatarispa, paykunaman mikhunata serviran.

*Ashka onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mar 1.32-34; Luc 4.40-41)*

¹⁶ Tutayaykushaqtinñan Jesusman apamuranku demoniokunapa ñak'arichisqan ashka runakunata. Hinaqtinmi Jesusqa huk rimayllawan chay demoniokunata qarqoran. Hinaspan chaypi kaq llapallan onqosqa runakunatapas sanoyachillarantaq. ¹⁷ Saynapin Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Isaiaspa khayna escribisqan cumplikuran: “Paymi noqanchispa onqoyinchiskunamanta, hinallataq tukuy nanayninchiskunamantapas sanoyachiwasun”, nispa [Isaías 53.4].

*Jesusta qatikuy munaq runakunamanta
(Luc 9.57-62)*

¹⁸ Jesuspa muyuriqninpi ashkallaña runakuna kaqtinmi, Jesusqa discipulonkunata kamachispa, khaynata niran:

—Hakuchi Galilea laguna qochapa waq law chimpanman, nispa.

¹⁹ Hinaqtinmi leykunata yachachiq huk runaqa, Jesusman ashuyuspa, khaynata niran:

—Yachachikuq, maytaña riqtiykipas noqaqa qatikusqaykin, nispa.

²⁰ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Atoqkunapaqa kanmi puñunankupaq t'oqokuna. Alton phawaq pichinkukunapapas kanmi puñunankupaq lugar-ninku. Ichaqa noqa Diosmanta Hamuq Runapaqa manan kanchu mayman haykuspa puñunaypaqpas, nispa.

²¹ Hinaqtinmi Jesusta huk discipulon nillarantaq khaynata:

—Señorlláy, primertaqa dejaykuwayraq papay wañuqtin p'amparamunaykama. Chaymantaña qantaqa qatikusqayki, nispa.

²² Chaymi Jesusqa niran:

—Qanqa noqata qatikuway. Diospi mana creeq runaku-naqa wañusqa hinan kashanku. Paykunayá wañusqa runakunataqa p'ampamushachunku, nispa.

Wayrata Jesús thañichisqanmanta
(*Mar 4.35-41; Luc 8.22-25*)

²³ Jesusmi huk boteman wicharan. Hinaqtinmi discipulonkunapas wichaspanku, paywan kushka riranku. ²⁴ Hinaqtinmi chay botepi rishaqtinku Jesusqa puñururan. Hinaspan qonqayllamanta nishuta wayrawayramuspa, chay hatun laguna qochapi unuta altoman qallchichimuran. Chaymi chay risqanku botemanqa unu hunt'ayta qallariran. ²⁵ Hinaqtinmi discipulonkunaqa nishuta mancharikuspanku, Jesusta rikch'achiranku khaynata:

—¡Señor, Señor! ¡Salvawayku! ¡Unu ukhumanmi chinkayushanchishña! nispanku.

²⁶ Chaymi Jesusqa niran:

—¡Pisi iñiyniyoq runakuna! ¿Imanaqtintaq qankunari noqapi mana confiaspa, aswan mancharisqa kashankichís? nispa.

Saynata nispanmi, Jesusqa sayarimuspa chay wayrata, hinallataq laguna qochapi qallchikamuq unutawan kamachirran thañinanpaq. Chaymi kasqan ratolla wayrapas unupas thañiran. ²⁷ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa admirasqallaña anchata mancharikuspanku tapunakuranku khaynata:

—¿Imayna runañataq kay runarí? Pay kamachiqtin, ¿wayrapas, unupas kasukunanpaqrí? nispanku.

Demoniokunapa ñak'arichisqan runakunamanta
(*Mar 5.1-20; Luc 8.26-39*)

²⁸ Galilea laguna qochapa waq lawnin Gadara lugarman Jesús chayaruqtinmi, panteonmanta ish kay runakuna Jesusman hamuranku. Chay ish kaynin runakunaqa demoniopa ñak'arichisqanraykun ancha manchakunapaq karanku. Chaymi chay ñannintaqa mana ni pipas pasayta atirankuchu. ²⁹ Hinaqtinmi chay ish kay runakunapi kaq demoniokunaqa, altota qaparispa, khaynata niranku:

—Tukuy atiyniyoq Diospa Wawan Jesús, ¿imatataq qanri noqaykuwan munashankí? ¿Manaraq tiempo chayamushaqtinchu noqaykuta ñak'arichiwanaykikupaq hamushankí? nispanku.

³⁰ Chay cercallankupitaqmi ashka khuchikuna mikhusharanku. ³¹ Hinaqtinmi demoniokunaqa chay khuchikunata rikuspanku, Jesusta ruegoakuranku khaynata:

—Qarqowankiku chayqa dejaykuwaykuyá waq khuchikunaman haykunaykupaq, nispanku.

³² Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Riychis, nispa.

Chaymi demoniokunaqa chay ish kaynin runakunamanta lloqsispanku, chay ashka khuchikunapa cuerponman haykuranku. Hinaqtinmi chay khuchikunaqa qata urayta p'itaspnku, Galilea laguna qochaman urmayuranku. Hinaspan chay laguna qochapi heq'epaspa wañuranku.

³³ Hinaqtinmi chay khuchikunata michiq runakunaqa, chayta rikuspanku, anchata mancharikuspa llaqtaman ayqekuranku. Chay llaqtaman chayaruspankutaqmi tukuy ima rikusqankuta runakunaman willakachakuranku, hinallataq demoniokunapa ñak'arichisqan runakuna sanoyasqanmantawan ima. ³⁴ Chaykunata uyarispankun, chay llaqtapi tiyaq llapallan runakunaqa Jesuspa kasqanman hamuranku. Hinaspan Jesusta ruegakuranku khaynata:

—Kay llaqtaykumanta huk lawman ripuy, nispanku.

9

*Mana puriq runata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mar 2.1-12; Luc 5.17-26)*

¹ Chaymantan Jesusqa boteman qespispa, Galilea laguna qochapa waq law chimpanman riran. Hinaspan chayaran tiyasqan Capernaúm llaqtaman. ² Chaypi kashaqtinmi huk mana puriq runata kallapipi wantumuranku. Hinaqtinmi Jesusqa chay wantumuq runakunapa iñiyinkuta yachaspa, chay mana puriq runata niran:

—Wawalláy, ama llakikuychu, kallpanchakuy. Llapallan huchaykikunatan perdonayki, nispa.

³ Hinaqtinmi leykunata yachachiq wakin runakunaqa, songollankupi piensaranku khaynata: “Kay runaqa runallan, chayri ¿pi kananpaqtaq payri creekun? ¿Payri Dios kananpaqchu creekun, tukuy kaykunata rimaspa? Payqa Diostan ofendeshan kaykunata rimaspanqa”, nispanku. ⁴ Jesusñataqmi chay runakunapa piensasqanta yachaspa, tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq chay mana allinkunatari piensashankichís? ⁵ Kunanyá niwaychis: ¿Imataq más facilri kanman? ¿Kay runapa huchankunata perdonaychú? Icha ¿sanoyachispa “ripyu” niychú? ⁶ Kunanmi yachankichis, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kay pachapi runakunapa huchankunata perdonanaypaq atiyniyoq kasqayta, nispa.

Chayta rimayta tukuruspanmi, Jesusqa chay mana puriq runata niran:

—Sayariy; hinaspa chay kallapiykita oqarispa wasiykiman ripuy, nispa.

⁷ Chaymi chay mana puriq runaqa sayarispa wasinman ripuran. ⁸ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa, chay mana puriq runapa sanoyasqanta rikuspanku, anchata admirakuspa, tukuy manchakuywan Diosta alabaranku, Jesucristoqa ancha atiyniyoq kasqanrayku.

Mateota Jesús waqyasqanmanta
(Mar 2.13-17; Luc 5.27-32)

⁹ Jesusqa chay mana puriq runata sanoyarachispanmi, chaymanta lloqsispa risharan. Hinaspan Mateo sutiyoq runata impuesto cobranan puestopi tiyashaqta rikuran. Hinaspan Jesusqa payta niran:

—¡Qatikuway noqata! nispa.

Chayta uyarispanmi Mateoqa, tukuy ruwasqankunata saqespa, Jesuswan kushka riran.

¹⁰ Hinaspan Mateoqa mikhunata wasinpi wayk'uchiran Jesusman invitananpaq. Chaymi Jesusqa discipulonkunapiwan, Mateopa impuesto cobraqmasinkunapiwan, hinallataq huchasapa runakunapiwan ima, mesapi kushka mikhusharanku. ¹¹ Chayta rikuspankun fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesuspa discipulonkunata tapuranku khaynata:

—Yachachisuqniykichis Jesusri, ¿imanaqtintaq impuesto cobraq runakunawan, hinallataq huchasapa runakunawan kushkari mikhushan? nispanku.

¹² Jesusqa chayta uyariruspanmi, khaynata niran:

—Medicotaqa onqosqa runakunallan necesitanku; sano runakunan ichaqa mana necesitankuchu.

¹³ Qankunaqa riychisyá, hinaspa yachamuychis ima ninantas Bibliapi nishan chayta. Diosmi khaynata niran: “Manan munanichu animalkunata wañuchispa sacrificio ofrendata q'oshñichimuwanaykichistaqa. Aswanqa munani khuyapayakuq kanaykichistan”, nispa. Noqaqa hamurani manan justo tukuq runakunata waqyaqchu, aswanqa huchayoq runakunata salvaqmi, saynapi huchankuta saqespanku, noqata qatikuwanankupaq, nispa.

Jesusmi yachachiran ayunomanta
(Mar 2.18-22; Luc 5.33-39)

¹⁴ Bautizaq Juanpa discipulonkunan Jesusman hamuspa tapuranku:

—Noqaykupas hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas ayunaykun. Ichaqa qanpa discipuloykikunari, ¿imanaqtintaq mana ayunankuchú? nispanku.

¹⁵ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Huk casarakuymán invitasqa runakunaqa manan llakisqaqa kankumanchu, casarakuq qari chayllapiraq kashaqtinqa. Ichaqa kanqan p'unchawkuna, casarakuq

qari paykunapa kasqanmanta qechusqa kaqtin, paykunapas ayunanankupaq.

¹⁶ Thanta p'achataqa manan ni pipas mosoq telawanqa remendanmanchu. Saynata remendaqtinqa chay mosoq remiendoqa ch'intispanmi astawanmi chay thanta p'achataqa llik'irunman. ¹⁷ Saynallataqmi manaraq poqosqa vinotaqa mana ni pipas hich'anmanchu thanta odrekunamanqa. Ichaqa chay vino poqoruspanmi chay thanta odrekunataqa phatarachinman. Hinaspan vinopas usunman, hinallataq odrekunapas manaña ni imapaqpas valenmanñachu. Chaymi manaraq poqosqa vinotaqa mosoq odrekunaman hich'ana, saynapi odrepas hinallataq vinopas mana perdenanpaq, nispa. [Nota: Mana poqosqa vinon rikch'akun Jesuspa yachachisqankunaman. Poqosqa vinoñataqmi rikch'akun Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq mana valeq costumbrenkunaman. Chaymi Diospa palabrankunamanqa costumbrenchiskunataqa mana yapananchishchu].

Jairopa ususinmanta hinallataq huk onqosqa warmimantawan

(Mar 5.21-43; Luc 8.40-56)

¹⁸ Chaykunata Jesús rimallashaqtinraqmi, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq runa, Jesusman hamuspa, ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, ruegakuran khaynata:

—¡Ususiyimi kunallan wañurun! Sichus qan rispayki payta llamiykuqtiykiqa kawsarinqan, nispa.

¹⁹ Hinaqtinmi Jesusqa tiyasqanmanta hatarispa, discipulonkunapiwan kushka, chay runapa qepanta riranku. ²⁰ Hinaqtinmi ñanta rishaqtinku, huk warmi chunka ish kayniyoq wataña yawar apariy onqoywan onqosqa kasqa. Hinaspan Jesusman qepallanta ashuyuspa, p'achanpa patallanta llamiykuran. ²¹ Chay warmiqa sonqollanpin piensaran khaynata: “Sichus p'achallantapas tupayusaq chayqa, sanoyasaqmi”, nispa. ²² Chaymi Jesusqa qepan lawta qawariran. Hinaspan chay warmita rikuspan khaynata niran:

—Wawáy, kallpanchakuy. Diospi iñisqaykiraykun sanoña kanki, nispa.

Hinaqtinmi chay warmiqa chay ratomantapacha sanoyapuran.

²³ Chaymantan Jesusqa chay kamachiq runapa wasinman riran. Chaypin quenata tocaqkunapas listollaña kashasqaku chay runapa ususinta p'ampaq apanankupaq; hinallataqmi

ashka runakunapas llakikuymanta waqashasqaku.
 24 Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Lloqsiychis kaymanta. Sipasqa manan wañusqachu kashan. Aswanqa puñullashanmi, nispa.

Chaymi chaypi kaq runakunaqa, Jesusmanta burlakuspa, asipayaranku. 25 Ichaqa hawaman paykunata Jesús lloqsirachispanmi, Jesusqa chay wañusqa sipaspa kasqanman haykuspa, ashuyuran. Hinaspan makinmanta aysariyuqtin, chay sipasqa hatarimuran. 26 Hinaqtinmi chay Capernaúm llaqtapa cercankunapi tiyaq runakunaqa, tukuy kaykuna pasasqanmanta yacharanku.

Ishkay ñawsakunata Jesús sanoyachisqanmanta

27 Chaymanta Jesús rishaqtinmi, ishkay ñawsa runakuna Jesuspa qepanta riranku, khaynata waqyakuspa:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, khuyapayaykuwaykuyá! nispanku.

28 Hinaqtinmi wasiman Jesús chayaruqtin, chay ñawsakunaqa Jesuspa ladonman ashuyuranku. Chaymi Jesusqa chay ñawsakunata tapuran:

—Qankunari, ¿noqapi confiankichishchu sanoyachinaypaqri? nispa.

Hinaqtinmi chay ñawsakunaqa contestaranku:

—Ari, Señorlláy, nispanku.

29 Saynata contestaqtinkun, Jesusqa chay ishkaynin ñawsakunapa ñawinkunata llamiykuspa niran:

—Noqapi confiasqaykichisraykun sanoyachisqaykichis, nispa.

30 Chaymi chay ñawsa runakunapa ñawinqa kasqan ratolla rikuran. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata allinta avisaspa niran:

—Aman pimanpas kay sanoyachisqaymantaqa willankichishchu, nispa.

31 Paykunan ichaqa chaymanta lloqsiruspanku, chay llaqtakunapi llapallan tiyaq runakunaman willakachakuranku, paykunata Jesús sanoyachisqanmanta.

Mana rimay atiq runata Jesús sanoyachisqanmanta

32 Ñawsa kasqankumanta sanoyaq ishkaynin runakuna lloqsirullaqtinkun, Jesusman pusamullarankutaq demoniopa ñak'arichisqan mana rimay atiq runata. 33 Hinaqtinmi Jesusqa chay runamanta demoniota qarqoran. Chaymi chay runaqa chayraq rimayta atiran. Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa anchata admirakuspa, khaynata niranku:

—Saynataqa manan ni hayk'aqpas rikuranchishchu kay Israel nación llaqtapiqa, nispanku.

³⁴ Ichaga fariseo religionniyoq runakunañataqmi khaynata niranku:

—Kay runaga demoniokunataqa qarqon demoniokunapa jefen payman atiynta qoqtinmi, nispanku.

Runakunata Jesús khuyapayasqanmanta

³⁵ Jesusqa llapallan llaqtakunaman, hinallataq uchuy llaqtachakunamanmi riran. Hinaspan Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi willakuran, Diosmanta allin willakuykunata hinallataq Diospa gobiernananmantapas. Saynallataqmi onqosqa runakunatapas, hinallataq runakunapa cuerponpi nanayninkutapas sanoyachiran.

³⁶ Jesusqa ashka runakunata rikuspanmi khuyapayaran. Saynataqa khuyapayaran mana michiqniyoq ovejakuna hina, wikch'usqa hinallataq ch'eqesqa kasqankuraykun.

³⁷ Hinaspan Jesusqa discipulonkunata niran:

—(Diospi mana creeq runakunan ashka kanku. Ichaga Diosmanta willakuq runakunan chikallan kanku.) Chakraqa ñan listollaña kashan cosechanapaq. Ichaga cosechaqkunan chikachallan kashanku. ³⁸ Chayraykuyá qankunaqa Diosman orakuychis, yachachiq runakunata mandamunanpaq, saynapi llapallan runakunaman Diosmanta allin willakuykunata willamunankupaq, nispa.

10

Chunka ish kayniyoq apostolkunamanta

(Mar 3.13-19; Luc 6.12-16)

¹ Chaymantan Jesusqa waqyaran chunka ish kayniyoq discipulonkunata. Hinaspan sapankamaman atiynta qoran, runakunamanta demoniokunata qarqonankupaq, hinallataq runakunapi imaymana onqoykunatapas, nanaykunatapas sanoyachinankupaq.

² Chay chunka ish kayniyoq akllasqan discipulonkunatan suticharanku apostolwan. Paykunan karanku: Simón, huknin sutinmi karan Pedro; Simón Pedropa wawqen Andrés; Zebedeopa wawankuna Jacobowan hinallataq Juanpiwan ima; ³ saynallataq Felipe; Bartolomé; Tomás; impuesto cobraq Mateo; Alfeopa wawan Jacobo; Lebeo, paytan suticharanku Tadeowan; ⁴ cananista partidomanta kaq Simón; hinallataq Judas Iscariote ima. Kay Judas Iscarioten Jesusta traicionaspa enemigonkunaman entregaran.

Chunka ish kayniyoq apostolninkunata Jesús comisionasqanmanta

(Mar 6.7-13; Luc 9.1-6)

⁵ Jesusqa paymanta willakuq rinankupaqmi, chay chunka ishkeyniyoq akllasqa apostolninkunata comisionaspa, kamachiran khaynata:

—Aman rinkichishchu huk law nacionniyoq runakunamanqa. Hinaspapas aman haykunkichishchu Samaria provincia lawpi tiyaq runakunamanpas.

⁶ Aswanmi rinkichis Israel nacionniyoq runakunallaman. Paykunan chinkasqa ovejakuna hina kashanku.

⁷ Paykunaman rispaykichis willamuychis khaynata: “Diosmi sumaq gobiernayta ña qallarishanña (runakuna paypi creeqtinku)”, nispa.

⁸ Saynallataqyá qankunaqa onqosqakunata, hinallataq lepra onqoywan ñak'ariq runakunatapas sanoyachimuychis. Wañusqakunatapas kawsarichimuychis.

Hinallataq demoniokunatapas runakunamanta qarqomuychis. Qankunamanmi kay atiyta gratislla qoshaykichis; saynaqa qankunapas gratisllayá sanoyachimuychis.

⁹ Hinaspapas rispaykichisqa aman apankichishchu ima qolqetapas, ¹⁰ nitaq qoqawtapas, nitaq bastontapas, nitaq husut'atapas, nitaq p'achatapas cambiakunaykichispaqqa. Yachasqanchisman hinaqa, llapallan llank'apakuq runakunapas, llank'apakusqankumanta merecenkun pagon chashkikapuytaqa.

¹¹ Ichaga huk hatun llaqtaman otaq huk taksa llaqtachamanpas chayaruspaykichisqa, confianapaq hina allin respetasqa runata mashkaychis. Hinaspa chay runapa wasinpi samapakuychis asta huk law llaqtaman rinaykichiskama.

¹² Chay runapa wasiman haykuspaqa, khaynatayá rimayukuychis: “Diospa hawkayaynin qankunawan kachun”, nispa.

¹³ Sichus chay wasipi kaq runakuna allinta chashkisunkichis chayqa, Diosmi paykunataqa hawkayaypi kawsachinqa. Ichaga sichus mana allintachu chashkisunkichis chayqa, chay nisqaykichis hawkayayqa, qankunallamanmi kutinpunqa.

¹⁴ Hinallataq sichus mayqen llaqtapipas, otaq mayqen wasipipas mana chashkisunkichishchu, nitaq qankunapa rimasqaykichistapas uyariyta munanqakuchu chayqa, chay llaqtamanta otaq chay wasimanta lloqsispayá husut'aykichispi allpatapas thaptirikusparaq huk lawman ripuychis.

¹⁵ Cheqaqtapunin niykichis, chay llaqtakunaqa, juicio p'unchaw chayamuqtinmi, Sodoma llaqtamantapas hinallataq Gomorra llaqtamantapas aswan mastaraq castigasqa kanqaku, nispa. *[Nota: Sodoma llaqtapi hinallataq Gomorra llaqtapi tiyaq runakunaqa nishu huchasapa runakunan karanku. Génesis 18].*

Diospi creeqkunaqa qepa tiempoqi qatikachasqa kanankumanta

¹⁶ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Noqan qankunataqa mandashaykichis huchasapa runakunapa kasqanman, imaynan ovejakunatapas kachayushayman yarqasqa atoqkunapa kasqanman hinata. Chayraykuyá qankunaqa chay huchasapa runakuna ukhupiqá, mach'aqway hina yachaysapa hinallataq paloma hina sumaq llamp'u songoyoq kaychis. ¹⁷ Saynaqa cuidakuychisyá chay runakunamanta. Paykunaqa juezkunamanmi apasunkichis; hinallataq Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapipas castigasunkichis; ¹⁸ Hinaspapas noqapi creesqaykichisraykun, autoridadkunaman hinallataq reykunamanpas entregasunkichis. Saynapin qankunaqa paykunaman hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas noqamanta willamunkichis. ¹⁹ Chay autoridadkunaman apasuqtiykichisqa, amayá qankunaqa preocupakunkichishchu: “Ima nispan otaq imaynata nispan defiendekusaq”, nispaqa. Ichaqa Diosmi chay ratopiqá yachayta qosunkichis imaynata rimanaykichispaqpas. ²⁰ Saynapin qankunaqa mana kkillaykichismantachu chaypiqa rimankichis; aswanqa Diospa Santo Espiritunmi qankunataqa yanapasunkichis, imaynata rimanaykichispaqpas.

²¹ Saynallataqmi chay tiempoqiqa, wawqentin kashaspankupas wañuyman entreganakunqaku. Papanpas wawan-tan wañunanpaq entreganqa. Wawanpas tayta mamanta traicionaspan wañuchinqa. ²² Hinaspapas noqapi creesqay-kichisraykun, llapallan runakunaqa qankunata cheqnisunkichis. Ichaqa pipas noqapi wañunankama creeqmi, salvasqa kanqa. ²³ Saynallataq, sichus kay llaqtapi runakuna qankunata wañuchisunaykichispaq qatikachasunkichis chayqa, huk law llaqtamanyá ayqekuychis. Noqaqa cheqaqtapunin niykichis, qankuna kay Israel nación llaqtakunapi puriyta manaraq tukushaqtiykichismi, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kutimusaq.

²⁴ Huk preparakuq discipuloqa, yachachiqnin maestronmantaqa manan aswan más importanteqa kanmanchu. Hinallataqmi huk sirviente runapas, patronninmantaqa manan aswan más importanteqa kanmanchu. ²⁵ Aswanmi chay discipuloqa procuranan chay yachachiqnin maestron hina kayta. Saynallataq chay sirviente runapas procuranan chay patronnin hina kayta. Ichaqa imaynan noqatapas kay runakunaqa demoniokunapa jefen Beelzebú nispa k'amiwaranku. Saynallataqmi qankunatapas, imaynataraqchá

k'amisunkichis, noqapi creesqaykichisrayku, nispa. [Nota: Patronpas hinallataq yachachikuq maestropas Jesusmi. Discipulowan hinallataq sirvientewanñataqmi Jesucristopi creeqkuna kanchis].

Pitas aswan masta manchakunamanta
(Luc 12.2-7)

²⁶ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunaqa ama manchakuychishchu runakunataqa. Runakunapa tukuy ima sonqollanpi piensasqanpas, hinallataq pakallapi tukuy ima ruwasqanpas yachasqan kanqa.

²⁷ Qankunaman mana pipa uyarisqallan ima willasqaytapas, llapallan runakunaman alayrita willamuychis. Saynallataq secretollapi qankunaman ima willasqaytapas, llapallan runakunaman willamuychis.

²⁸ Hinaspapas qankunaqa, runakuna wañuchiya munasuqtiykichisqa, amayá manchakunkichishchu. Paykunaqa cuerpollaykichistan wañuchiya atinkuman. Ichaqa manan almaykichistaqa wañuchiyaqa atinkumanchu. Aswanqa Dios Taytaykichistayá qankunaqa manchakuychis. Payllan cuerpoykichistapas hinallataq almaykichistapas wiñaypaq ñak'ariy infiernoman wikch'uyunanpaq ancha atiyniyoqqa.

²⁹ Qankunaqa yachankichismi ish kay pichinkuchakunata huk pisi qolqechallaman vendesqankutaqa. Ichaqa

chay pichinkuchakunapas manan wañunkumanchu Diospa mana yachasqallanqa.

³⁰ Diosqa yachanmi hayk'a chukchayoq kasqaykichistapas.

³¹ Qankunaqa chay pichinkuchakunamantapas aswan mastaraqmi valenkichis. Chayraykun qankunaqa mana ni imamantapas manchakunaykichishchu, nispa.

Jesucristota ama neganamanta
(Luc 12.8-9)

³² Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Sichus pi runapas runakunapa ñawpaqninpi noqata mana negawanqachu chayqa, noqapas hanaq pachapi Dios Taytaya ñawpaqninpiqa noqapi creeq runataqa manan negasaqchu.

³³ Ichaqa sichus pipas runakunapa ñawpaqninpi noqata negawanqa chayqa, noqapas hanaq pachapi Dios Taytaya ñawpaqninpiqa negallasqaqtaqmi chay runataqa, nispa.

Jesucristopi creeqkunata runakuna cheqnikusqankumanta
(Luc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Noqaqa kay pachamanqa hamurani manan hawkalla kawsanaykichispaqchu. Aswanmi noqaqa hamurani,

qankuna noqapi creeqtiykichis, runakuna qankunapa contraykichispi kanankupaqmi. ³⁵ Chaymi qari wawanpas papanpa contranpi kanqa. Warmi ususinpas mamitanpa contranpi kanqa. Saynallataqmi qachunninpas suegranpa contranpi kanqa. ³⁶ Chaymi niykichis, cheqnisuqniykichis enemigyokichisqa, qankunapa familiallaykichismantan kanqa. ³⁷ Ichaqa pipas papanta otaq mamitanta noqamanta aswan masta munakunqa chayqa, manan discipuloyqa kanmanchu. Hinallataq pipas qari wawanta otaq ususinta noqamanta aswan masta munakunqa chayqa, manallataqmi noqapa discipuloyqa kanmanchu. ³⁸ Pipas noqapa discipuloy kayta munaspaqa listo kanan sasachakuykuna chayamuqtin ñak'arinapaq. Hinaspan sapa p'unchaw noqapi iñinan. Sichus noqapi mana iñinqachu chayqa, manan discipuloyqa kanmanchu. ³⁹ Pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaqqa, wiñaypaqmi wañunqa. Aswanqa pipas noqapi creesqanrayku wañuyta tariqmi, wiña-wiñaypaq kawsanqa, nispa.

Premiokunamanta
(Mar 9.41)

⁴⁰ Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—Qankunata wasinpi chashkiq runaqa, noqatan chashkiwashan. Saynallataqmi noqata chashkiwaq runapas hanaq pachamanta mandamuwaqniy Dios Taytaytapas chashkillashantaq. ⁴¹ Pipas Diosmanta willakuq profetata wasinpi samachinqa chayqa, Diosmi chay samachiq runamanpas qonqa, chay profetapa chashkinan hina premiota. Saynallataqmi pipas Diospi creeq justo runata wasinpi samachinqa chayqa, Diosmi paymanpas qonqa, chay justo runapa chashkinan hina premiota. ⁴² Chaymi cheqaqtapuni niykichis, sichus pipas huk tazapi chiri unullatapas haywaykunqa, noqapi creeq huk humilde runaman chayqa, Diosmi paymanpas premionta qopunqa, nispa.

11

Bautizaq Juanpa discipulonkuna Jesusman tapuq risqankumanta
(Luc 7.18-35)

¹ Jesusqa chunka ishkayniyuq discipulonkunaman yachachiyta tukuruspanmi, huk llaqtakunaman riran. Chay llaqtakunapin Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willaspa yachachiran.

² Hinaqtinmi Bautizaq Juanqa carcelpi kashaspan, Jesuspa tukuy ima ruwasqankunamanta uyariran. Chayraykun

ishkay discipulonkunata Jesusman mandaran, ³ khaynata tapumunankupaq:

—¿Qanchu kanki Diosmanta Hamuq Salvawaqniyu, icha huktachu suyasakuri? nispa.

⁴ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Kutispaykichis Bautizaq Juanman willamuychis tukuy rikusqaykichista, hinallataq uyarisqaykichismantawan khaynata: ⁵ “Ñawsakunan rikun; mana puriqkunan purin; lepra onqoywan ñak'ariqkunan sanoyan; mana uyariqkunan uyarin; wañusqakunan kawsarin. Saynallataqmi wakcha runakunapas Diosmanta allin willakuyta uyarishanku, salvasqa kanankupaq. ⁶ Chaymi ancha kusiqa kanqaku noqapi allinta iñiqkunaqa”, nispa.

⁷ Bautizaq Juanpa discipulonkuna pasapuqtinkun, Jesusqa yachachiyta qallariran llapallan runakunaman Bautizaq Juanmanta, khaynata:

—Qankunari, ¿pi qawaqtaq rirankichis ch'inñeqtarí? ¿Wayrapa apakachasqan mana kallpayoq tiwli-tiwli soqosman rikch'akuq runatachú? ⁸ Icha ¿allin p'achawan p'achasqa runata qawaqchu rirankichís? Yuyariychisyá, allin p'achawan p'achasqa runakunaqa, gobiernaq qapaq reykunapa hatun wasinpin tiyanku. ⁹ Aswan qankunari, ¿pi qawaqtaq rirankichís? ¿Diosmanta willakuq profeta runata qawaqchú? Arí, Bautizaq Juanqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta runakunamantapas aswan más importanteraqmi karan. ¹⁰ Bautizaq Juanmantan Dios Taytayqa niwaranña khaynata:

“Noqan mandamusaq willakuqniyta, qanpa ñawpaqniykita rispa willamunanpaq. Paymi ñanta allichaq hina, runakunata allinta yachachinqa, chayamuqtiyki sumaqta chashkisunaykikupaq”, nispa [*Malaquías 3.1*].

¹¹ Cheqaqtapunin niykichis, kay pachapiqa manan ni pipas naceranchu Bautizaq Juanmanta aswan más importante runaqa. Ichaqa noqapi iñiqmi, humilde runalla kashaspanpas, hanaq pacha Diospa gobiernasqan glorianpiqa, Bautizaq Juanmantapas aswan más importante kanqa.

¹² Saynallataqmi Bautizaq Juanpa predicasqan p'unchawmanta asta kunan p'unchawkamapas, ashka runakunaqa willakushanku Diosmanta allin willakuykunata, hinallataq Diospa gobiernananmantapas. Saynata willakuspankun creyentekunaqa ancha sasachakuykunata pasashanku. Ichaqa Diosmanta willakuqkunata chinkachiyta munashaqtinkupas, Diosmanta willakuqkunaqa astawanraqmi mirashanku.

¹³ Ichaqa Diosmanta willakuq llapallan profetakunapas, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas, Bautizaq Juanpa hamusqan p'unchawkamalla willakuranku.

¹⁴ Chaymi niykichis, sichus qankuna Moisespa escribisqan leykunapi hinallataq profetakunapa yachachisqanpi creenkichis chayqa, Bautizaq Juanmi chay suyasqaykichis profeta Eliasqa. ¹⁵ Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunataqa.

¹⁶ ¿Pimantaq kay tiempopi kawsaq runakunatari comparachiyman? Paykunaqa rikch'akunku plazakunapi tiyaruspanku pukllaspa waqyanakuq warmakunamanmi.

¹⁷ Paykunan khaynata ninakunku:

“Quenata tocashaqtiykupas qankunaqa manan tusunkichishchu. Llakisqa takikunata takishaqtiykupas, qankunaqa manan waqankichishchu”, nispa.

¹⁸ Ichaqa Bautizaq Juan hamuspanmi mana nishutachu mikhuran, nitaq vinotapas tomaranchu. Chaykunata rikuspaykichismi qankunaqa khaynata nirankichis: “Waq runaqa demoniopa kamachisqanmi”, nispaykichis. ¹⁹ Noqa Diosmanta Hamuq Runa hamuspaytaqmi ichaqa mikhuni, hinallataq vinotapas tomani. Chayta rikuspaykichishñataqmi qankunaqa noqamanta rimankichis khaynata: “Payqa mikhuysapan, vinotapas tomakuspan mach'akun. Hinaspapas llapallan impuesto cobraqkunapa, hinallataq huchasapa runakunapapas amigonmi”, nispaykichis. Ichaqa yachaychisyá Diosta kasukuq runaqa imapas ruwasqanpin reqsichikun, nispa. [Nota: Jesucristopa enemigon runakunaqa manan contentochu karanku, Bautizaq Juanpa ruwasqanwanpas nitaq Señorninchis Jesucristopa ruwasqanwanpas. Chaymi paykunaqa saynata rimaranku Bautizaq Juanpa contranpi hinallataq Jesucristopa contranpipas].

*Diospa palabranta mana uyariy munaq runakunamanta
(Luc 10.13-15)*

²⁰ Jesusqa llaqtakunapin ashka milagrokunata ruwaran. Ichaqa chay llaqtakunapi tiyaq runakunaqa milagrokuna ruwasqanta rikushaspankupas, huchankumantaqa manan wanakurankuchu, nitaqmi Diostapas kasukuytaqa munarankuchu. Chaymi Jesusqa chay llaqtakunapi tiyaq runakunata q'aqchaspa khaynata niran:

²¹ —¡Ay, imaynaraq kankichis Corazín llaqtapi tiyaq runakuna! ¡Ay, imaynaraq kankichis Betsaida llaqtapi tiyaq runakuna! Qankunapa llaqtaykichispin ashka milagrokunata ruwarani. Sichus Tiro llaqtapi hinallataq Sidón llaqtapipas kay milagrokunata ruwayman

karan chayqa, maypacharaqchá paykunaqa qashqa p'achawan p'achakuspanku, hinallataq ushpakunapi tiyaspanku ima, huchankunamanta wanakuspanku, Diosman kutirikunkuman karan. ²² Chayraykun juicio p'unchawpiqa Tiro llaqtapi, hinallataq Sidón llaqtapi tiyaq runakunamantapas, aswan mastaraqmi qankunaqa Corazín llaqtapi tiyaq runakuna, hinallataq Betsaida llaqtapi tiyaq runakunapas castigasqa kankichis, Diosman mana kutirikusqaykichisrayku. ²³ Saynallataq Capernaúm llaqtapi tiyaq runakuna uyariwaychis allinta: ¡Manan qankunapas hanaq pachamanqa haykunkichishchu! ¡Aswanmi qankunaqa nina rawray infiernopa ukhu-ukhunmanraq wikch'uyusqa kankichis! Sichus Sodoma llaqtapi kay ruwasqay milagrokunata ruwayman karan chayqa, chay Sodoma llaqtaqa kunankamapas kashanmanraqmi karan. ²⁴ Chaymi niykichis, qankunapas huchaykichismanta mana wanakunkichishchu chayqa, juicio p'unchaw chayamuqtinmi Sodoma llaqtapi tiyaq runakunamantapas aswan mastaraq castigasqa kankichis, nispa.

Jesuspi creespa samariy tarinamanta
(Luc 10.21-22)

²⁵ Chaykunata rimayta tukuruspanmi Jesusqa Dios Taytanman orakuspa, khaynata alabaran:

—Dios Taytalláy, qantan alabayki, qanmi kanki hanaq pachapipas, hinallataq kay pachapipas kamachiqqa. Tukuy ruwasqaykikunatan yachaq tukuq runakunamanqa mana rikuchirankichu. Aswanmi pisi yachayniyoq wawa hina kaq runakunallaman kaykunataqa yachanankupaq rikuchiranki. Sayna ruwasqaykimantan graciasta qoyki. ²⁶ Arí, Dios Taytalláy, sayna kanantan qanqa munaranki, nispa.

²⁷ Jesusqa nillarantaqmi chaypi kaq runakunamanpas khaynata:

—Dios Taytaymi tukuy imakunata noqaman entregawaran. Hinaspapas noqataqa manan pipas reqsiwanchu, aswanqa Taytallaymi. Manataqmi Dios Taytaytaqa ni pipas reqsinchu. Aswanqa noqa wawallanmi paytaqa reqsini. Noqan runakunatapas akllani, paykunapas Dios Taytayta noqa hina reqsinankupaq. ²⁸ Saynaqa pisipasqa kawsaq runakuna, hinallataq llasa q'epiwan ñak'ariq runakuna, hamuychis noqaman. Qankuna noqapi creeqtiykichismi, noqaqa qankunata samachisqaykichis. ²⁹ Noqawan kushka puriychis; hinaspa noqamanta yachaychis. Noqaqa sumaq llamp'u songoyoq, hinallataq pacienciayoq humilde runan kani. Chaymi noqapi creespaykichis qankunaqa samayta tarinkichis. ³⁰ Noqapa

yachachisqaykunaqa mana huk llasaq yugo hinachu, aswanqa samp'allan. Chayraykun yachachisqaykunaqa manan sasachu kasukunaykichispaqqa, nitaqmi llasa q'epi hinapashchu apayta mana atinaykichispaqqa, nispa.

12

Jesuspa discipulonkuna samana p'unchawpi trigo pallasqankumanta

(Mar 2.23-28; Luc 6.1-5)

¹ Huk samana p'unchawpin Jesusqa discipulonkunapiwan huk trigo chakraq patanta pasasharanku. Chaymi discipulonkunaqa yarqaymanta kaspanku, trigota pallaspa mikhuyta qallariranku. ² Chay ruwasqankuta rikuspan, fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata niranku:

—¡Qawariy discipuloykikunapa ruwasqankuta! ¡Moisespa escribisqan leyman hinaqa, samana p'unchawpiqa manan saynataqa ruwanankuchu! nispanku.

³ Jesusñataqmi contestaspa niran:

—¿Manachu qankuna Bibliapi leerankichis, rey Davidqa puriqmasinkunapiwan yarqachikuspa imatachus ruwasqanmanta? ⁴ Rey Davidqa Diosta adorana wasiman haykuspanmi, Diosman ofrecesqa kaq t'antakunata puriqmasinkunapiwan kushka mikhuranku. Chay t'antakunaqa, manan permitisqachu karan, rey Davidpas hinallataq puriqmasinkunapas mikhunankupaqqa. Aswanqa Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa mikhunallanpaqmi permitisqa karan. ⁵ ¿Manachu qankunari Moisespa escribisqan leykunata leerankichís? ¿Manachu qankunari yachankichis, sacerdotekunapas samana p'unchawpi Dios yupaychana templopi llank'asqankuta? Paykunataqa samana p'unchawpi llank'ashaqtinkupas manan ni pipas acusankuchu, “qankunaqa huchallikushankichismi”, nispaqa. ⁶ Ichaqa kunanmi niykichis, Dios yupaychana templo wasimantapas aswan más importante runan kaypiqa kashan. ⁷ Qankunaqa manan entiendenkichishchu ima ninantas Diospa nisqantaqa. Payqa niranmi khaynata: “Animalkunata wañuchispa sacrificio ofrendata q'oshñichimuwanaykichistaqa manan munanichu. Aswanqa runamasiykichista khuyapayaq kanaykichistan munani”, nispa [Oseas 6.6]. Chayta entiendespaykichisqa, manachá yanqapuniqa kay mana culpayoq runakunataqa ni imamantapas acusawaqchishchu. ⁸ Chayraykun niykichis, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa samana p'unchawpapas dueñonmi kani. Chaymi kamachini ima ruwanankupaqpas, nispa.

Mana valeq makiyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta (Mar 3.1-6; Luc 6.6-11)

⁹ Chaymanta rishaspanmi Jesusqa Diosmanta yachachina sinagoga wasiman haykuran. ¹⁰ Chaypin huk runa mana valeq makiyoq kashasqa. Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta acusayta munaspanku, khaynata tapuranku:

—¿Moisespa escribisqan leypiri, permissqachu kashan samana p'unchawpi onqosqa runata sanoyachinapaq? nispanku.

¹¹ Chaymi Jesusqa niran:

—¿Mayqennykichistaq samana p'unchawpi ovejaykichis huk t'oqoman urmayuqtin mana orgowaqchishchú? ¹² ¡Runaqa ovejamantapas aswan más valorniyoqmi! Chaymi samana p'unchawpipas Diosqa permitiwanchis allin ruwaykunata ruwananchispaq, nispa.

¹³ Hinaqtinmi Jesusqa chay mana valeq makiyoq runata niran:

—Chay mana valeq makiykita chutariy, nispa.

Chaymi makinta chutariqtin hinalla, chay mana valeq makinqa kasqan ratolla sanoyaran; hinaspan huknin kaq sano makin hina karan. ¹⁴ Hinaqtinmi chay sinagoga wasimanta lloqsimuspanku, fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta wañuchinankupaq parlanakuranku khaynata: “Kay Jesuspa contranpiri, ¿imatataq ruwarusunchís?” nispanku.

Profeta Isaiaspa Jesusmanta rimasqan cumplikusqanmanta

¹⁵ Jesusqa fariseo religionniyoq runakunapa piensasqankuta yachaspanmi, chay sinagoga wasimanta ripuran. Hinaqtinmi paypa qepanta ashka runakunaqa qatikuranku. Paykunamantan Jesusqa llapallan onqosqa runakunata sanoyachiran. ¹⁶ Hinaspan chay runakunata Jesusqa kamachispa niran:

—Aman pimanpas willankichishchu pis noqa kasqaytaqa, nispa.

¹⁷ Saynataqa niran Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa ñawpaqaraq escribisqan cumplikunanpaqmi. Paymanmi Diosqa khaynata niran:

¹⁸ “Qawariychis, kaypin kashan serviwananpaq akllakusqay runaqa.

Paytan noqa anchata khuyakuni.

Paywanmi anchata kusikuni.

Paymanmi Santo Espirituywan hunt'ayusaq.

Chaymi payqa ashka nacionniyoq runakunaman juicio p'unchaw chayamunanmanta willamunqa, paykunapas Diospi creenankupaq.

¹⁹ Payqa manan piwanpas discutinakunqachu, nitaqmi piwanpas qaparinakunqachu.

Payqa manan waqyakunqachu. Chaymi callekunapipas mana uyarinqakuchu.

²⁰ Payqa manan dañotaqa astawanqa ruwanqachu k'irisqaña kaq runakunataqa.

Nitaqmi wañuchinqachu wañuypa patallanpiña kaq runakunatapas.

(Aswanmi mana kallpayoq runakunatapas kallpanchanqa).

Hinallataqmi mana allin ruwaq runakunata vencenqa. Hinaspan cheqaq justiciata ruwanqa.

²¹ Chaymi llapallan nación llaqtakunapi tiyaq runakunaqa paypi confianqaku”, nispa [Isaías 42.1-4].

Jesuspa contranpi runakuna rimasqankumanta
(Mar 3.20-30; Luc 11.14-23; 12.10)

²² Jesusmanmi apamuranku demoniopa ñak'arichisqan huk mana rimaq ñawsa runata. Hinaqtinmi Jesusqa chay runata sanoyachiran. Chaymi chay runaqa kasqan ratolla rimariran hinallataq rikuran ima. ²³ Hinaqtinmi llapallan chaypi kaq runakunaqa admirasqallaña karanku. Hinaspan Jesusmanta tapunakuranku khaynata:

—Icha ¿paychu kanmanpas noqanchista salvawananchispaq Diosmanta Hamuq Runaqa? nispanku.

²⁴ Hinaqtinmi wakin fariseo religionniyoq runakunaqa chaykunata uyarispanku, khaynata niranku:

—Kay Jesusqa demoniokunapa jefen Beelzebú sutiyoq diablopa atiyinwanmi runakunamanta demoniokunataqa qarqon, nispanku.

²⁵ Chaymi Jesusqa runakunapa piensasqanta yachaspa, paykunata niran:

—Huk nación llaqtapi tiyaq runakuna contranakuspa, enemigontin hina kawsanqaku chayqa, chinkapunqakun. Saynallataq huk llaqtapi tiyaq runakunapas otaq huk wasipi tiyaq runakunapas contranakuspa, peleaspalla tiyanqaku chayqa, chinkapunqakun. ²⁶ Hinallataqmi, sichus demoniokunapas paykunapura peleaspa qarqonakunkuman, hinallataq rakinakunkuman chayri, ¿imaynataq chay diabloriga qaq atiyinllayoq kanmanri? ²⁷ Sichus noqa Beelzebupa

atiyninwan demoniokunata qarqoni chayri, ¿qankunapa discipuloykichismanri, pitaq atiyta qon runakunamanta demoniokunata qarqonanpaqri? Sichus qankuna kunan constawankichis: “Diosmi chay atiyta qowanku”, nispa, hinaqtinga llapallan runakunan yachanqa qankunaqa pantaypi kasqaykichista. ²⁸ Noqaqa Diospa Santo Espiritunpa atiyinwanmi demoniokunataqa runakunamanta qarqoni. Chaymi niykichis, cheqaqtapunin Diospa sumaq gobiernanan p'unchawqa ña qankunamanqa chayaramunña.

²⁹ Kunan nisqaykichis, huk kallpasapa runapa wasinmanta imantapas qechuyta munaspari, ¿imatataq ruwanan chay kallpasapa runatarí? Primertan chay kallpasapa runataqa vencespa alli-allinta chaqnanan. Saynata chaqnaruspañan chay runapa wasinpi imankunatapas qechunqa. [*Nota: Chay kallpasapa runaqa diablon. Ichaqa chay kallpasapa runata chaqnaqñataqmi Jesucristo. Señorninchis Jesucristoqa diablo-manta aswan más kallpayoqmi. Chaymi payqa diablota chaq-naspa diablopata atiyinmanta librawanchis*].

³⁰ Sichus pipas mana acuerdopichu noqawan kashan chayqa, noqapa contraypin kashan. Hinallataqmi sichus pipas mana yanapawanqachu Dios Taytaypi runakuna creenankupaq chayqa, runakunatan Diosmanta astawanraq karunchashan.

³¹ Chayraykun niykichis, Diosqa runakunapa tukuy huchankunatapas hinallataq tukuy mana allin rimasqankutapas perdonanqan. Ichaqa Santo Espiritupa contranpi ofendespa rimaq runakunataqa manan perdonanqachu. ³² Noqa Diosmanta Hamuq Runapa contraypi rimaqkunatapas Diosqa perdonanqan. Ichaqa Santo Espiritupa contranpi ofendespa rimaqkunataqa manan perdonanqachu, ni kunan tiempopipas nitaq qepa tiempopipas.

Allin ruruq sach'amanta mana allin ruruq sach'amantawan
(Luc 6.43-45)

³³ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Allin sach'aqa allintan rurun. Ichaqa mana allin sach'añataqmi mana allintachu rurun. Chaymi sach'ataqa rurusqanpi reqsina. (Saynallataqmi runakunawanpas pasan; allin runachus icha mana allin runachus kasqanta yachanapaqqa, imapas ruwasqanpin fijakuna).

³⁴ ¡Mach'aqwaypa miraynin hina runakuna! ¿Ima uyaykichiswantaq qankunari allin kaqkunata rimawaqchis, mana allin ruwaq runakuna kashaspaykichisri? Runakunaqa sonqonku ukhupi imapas hunt'a kasqanman

hinan rimanku. ³⁵ Runapa sonqonpi allin kaqkuna kaqtinga, allin kaqkunatan chay runaqa rimanpas hinallataq ruwanpas. Ichaqa runapa sonqonpi mana allinkuna kaqtinga, mana allinkunallatan chay runaqa rimanpas hinallataq ruwanpas. ³⁶ Chaymi noqaqa niykichis, juicio p'unchawpiqa llapallaykichismi Diosmanqa cuentata qonkichis, tukuy mana allin palabrakuna rimasqaykichismantaqa. ³⁷ Chayraykun qankunataqa tukuy rimasqaykichismanta Diosqa juzgasunkichis. Sichus allin kaqkunata rimarankichis chayqa, salvasqan kankichis. Sichus mana allinkunata rimarankichis chayqa, castigasqan kankichis, nispa.

*Runakuna milagro rikuy munasqankumanta
(Mar 8.12; Luc 11.29-32)*

³⁸ Wakin fariseo religionniyoq runakunañataqmi, leykuna yachachiq runakunapiwan Jesusta niranku:

—Yachachikuq, milagro ruwanaykitan munayku, saynapi Diosmanta Hamuq Runa kasqaykita yachanaykupaq, nispanku.

³⁹ Hinaqatinmi Jesusqa khaynata contestaran:

—Huchasapa runakuna, qankunaqa Diospi mana confiaspaykichismi, huk milagro ruwanaytaraq munashankichis noqapi creenaykichispaq. Ichaqa Diosqa manan ni ima milagrotapas rikuchisunkichishchu. Aswanqa Diosmanta willakuq profeta Jonasta imachus pasaran, saynallatataqmi qankuna ukhupipas noqawan pasasqanta rikunkichis. ⁴⁰ Imaynan Jonaspas huk hatun challwapa wiksan ukhupi kinsa p'unchaw hinallataq kinsa tuta ima karan. Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runapas, allpa ukhupi p'ampasqa kasaq kinsa p'unchaw hinallataq kinsa tuta ima. ⁴¹ Nínive llaqtapi tiyaq runakunan, Diosmanta willakuq profeta Jonás willakuqtin, huchankuta saqespanku Diosman kutirikuranku. Chaymi juicio p'unchaw chayamuqtinga, chay Nínive llaqtapi tiyaq runakunapas kawsarimuspanku, qankuna fariseo religionniyoq runakunapa contraykichispi rimanqaku, Dios castigasunaykichispaq. Saynataqa rimanqaku, qankunaman kay allin willakuykunata willashaqtiypas, huchaykichismanta mana wanakusqaykichisraykun. Noqaqa Jonasmantapas aswan más importanten kaypiqa kashani. ⁴² Saynallataqmi Sabá nacionniyoq reinapas juicio p'unchawpiqa kawsarimuspanmi, qankunapa contraykichispi rimanqa Dios castigasunaykichispaq. Israel nación llaqtapi rey Salomón gobiernashaqtinmi, chay reinaqa karu llaqtamanta hamuran, rey Salomonpa

yachayninta uyarinanpaq. Qankunataqmi ichaqa noqapa yachachisqayta mana ni uyariytapas munankichishchu, rey Salomonmantapas aswan más yachayniyoq kashaqtiypas, nispa.

Runaman kutimuq demoniomanta

(Luc 11.24-26)

⁴³ Jesusqa nillarantaqmi:

—Runamanta huk demonio lloqsispaqa, ch'inñeq desierto ch'aki lugarkunapin purin, samanapaq huk lugarta mashkaspa. Manaña tarispanñataqmi ⁴⁴ khaynata nin: “Aswanyá kutipusaq maymantachus lloqsimurani chay wasiyman”, nispa. Kutispataq chay runapa sonqonta tarin sumaq allichasqata, imaynan huk illaq wasipas sumaq pichasqa kashanman hinata. ⁴⁵ Saynata tarispanmi, chay demonioqa kutispa mashkamun paymanta aswan más millay qanchis demoniokunata. Hinaspan chay demoniokunata pusayukuspa kutimun, chay runapa sonqonman haykuspa, chaypi tiyanankupaq. Chaymi chay runapa vidanqa ñawpaq vidanmantapas aswan más millaymanraq tukupun. Saynallataqmi kay tiempopi kawsaq runakunawanpas pasanqa, sichus paykuna huchankumanta mana wanakunqakuchu chayqa, nispa. [Nota: Chay runapa “illaq sonqonqa” kasharan, chaypi Santo Espíritu mana tiyasqanraykun].

Jesusta wawqenkuna mamitanpiwan mashkasqankumanta

(Mar 3.31-35; Luc 8.19-21)

⁴⁶ Chaypi kaq runakunaman Jesús yachachillashaqtinraqmi, paypa wawqenkuna mamitanpiwan ima chayamuranku. Paykunan Jesuswan parlayta munaspanku, hawalapi suyaranku. ⁴⁷ Hinaqtinmi huk runaqa Jesusman willaran:

—Mamitaykin wawqeykikunapiwan hawapi kashanku. Paykunan qanwan parlayta munashanku, nispa.

⁴⁸ Hinaqtinmi Jesusqa willaqnin runata niran:

—¿Pitaq mamitayri? ¿Pikunataq wawqeykunari? nispa.

⁴⁹ Saynata niruspanmi, Jesusqa discipulonkunata makinwan señalaspas, chay runata niran:

—Paykunan mamitaypas wawqeykunapas. ⁵⁰ Pipas hanaq pachapi Dios Taytappa munayninta ruwaqmi, wawqeypas, panaypas, hinallataq mamitaypas, nispa.

13

Trigo t'akaq runamanta

(Mar 4.1-9; Luc 8.4-8)

¹ Chay p'unchawmi Jesusqa chay wasipi kasqanmanta lloqsiruspa, Galilea laguna qochapa patanman riran. Hinaspanmi chaypi tiyayuran runakunaman yachachinanpaq. ² Hinaqtinmi chayman ashkallaña runakuna hamuranku Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq. Chaymi Jesusqa laguna qochapi huk boteman wicharuspa tiyayuran. Hinaspan chay bote hawamanta yachachimuran, laguna qochapa patanpi runakuna kaqtinku. ³ Chaypin Jesusqa ashka willakuykunata runakunaman willaran khaynata:

—Huk runan chakranman trigo t'akaq riran. ⁴ Chaypi t'akashaqtinmi wakin trigoqa ñan patakunaman urmaran. Hinaqtinmi pichinkukuna hamuspa alayrilla kaqtin mikhuran. ⁵ Wakin trigoñataqmi ranra-ranraman urmaran. Chaypin chay trigo mukhuqa mana ashka allpallapi wiñamuran. ⁶ Ichaqa saphin mana ashka allpapi kaqtintaqmi, inti lloqsiramuspa ch'akichiran. ⁷ Saynallataqmi wakin trigopas kishka-kishka ukhukunaman urmaran. Ichaqa chay kishkakuna trigomanta aswan masta wiñaspa taparuqtinmi, chay trigoqa q'elloyaspa ch'akipurán. ⁸ Ichaqa wakin trigoñataqmi allin wanu allpaman urmaran. Chaymi chay trigoqa sumaqta wiñamuran. Hinaspan wakin mukhuqa rururan pachaqta, wakintaq soqta chunkata, wakinñataq kinsa chunkata ima.

⁹ ¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyarichis kay nisqaykunata! nispa.

Jesusta discipulonkuna tapusqankumanta
(Mar 4.10-12; Luc 8.9-10)

¹⁰ Jesuspa willakusqanta uyariruspankun, discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa tapuranku:

—¿Imanaqtintaq runakunamanri kay ejemplonallawan yachachinki? nispanku.

¹¹ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Diospa sumaq gobiernananqa pakasqa hinan kasharan. Chaytan qankunallaman clarota yachachishaykichis, (qankuna noqapi iñisqaykichisrayku). Ichaqa manan paykunamanqa clarotachu yachachini, (noqapi creeya mana munasqankurayku). ¹² Pipas Diospa palabrantantiendeqmanqa, astawanraqmi Diosqa entiendechinqa. Ichaqa Diospa palabrantana manantiendey munaq runakunamantan, Diospuni qechunqa pisilla yachasqanku-tapas. ¹³ Chayraykun paykunamanqa yachachini kay ejemplonallawan. Paykunaqa rikushaspankupas, manan rikunkuchu; uyarishaspankupas, manan entiendenkuchu. ¹⁴ Saynapin cumplikun Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa khayna escribisqankuna:

“Kay runakunaqa uyarishaspankupas, manan entiendenqakuchu.

Qawashaspankupas, manan rikunqakuchu.

¹⁵ Kay runakunapa sonqonqa rumiyasqan kashan. Chaymi mana entiendekupashchu.

Paykunaqa ñawinkutan ch'illminku ama rikuy tukunankupaq. Ninrinkutan tapakunku mana uyarinankupaq.

Sichus paykuna rikunkuman, uyarinkuman, entiendekuman, hinallataq noqapi creenkuman chayqa, chay millay kawsayninkumantan noqaqa perdonaspay salvayman”, nispa [*Isaías 6.9-10 Septuaginta*].

¹⁶ Qankunan ichaqa kuisqa kankichis, ñawiykichis allinta rikusqanrayku, hinallataq ninriykichispas allinta uyarisqanrayku. ¹⁷ Chayraykun qankunataqa cheqaqtapuni niykichis, Diosmanta willakuq profetakunapas, hinallataq Diosta kasukuq justo runakunapas, qankunapa rikusqaykichistan rikuyta munaranku, hinallataq uyarisqaykichistan uyariyta munaranku. Ichaqa manan rikurankuchu paykunaqa, nitaqmi uyarirankupashchu manaraq hamushaqtiy wañusqankurayku, nispa.

Jesusmi yachachin trigo t'akay willasqanmanta
(*Mar 4.13-20; Luc 8.11-15*)

¹⁸ Jesusqa nillarantaqmi:

—Qankunaqa allintayá uyariwaychis. Chay trigo t'akaymanta willasqayqa khaynata ninanmi: ¹⁹ Ñan patakunaman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa sumaq gobiernananmanta allin willakuykunata uyarishaspa mana entiendey munaq runakunamanmi. Chaymi diabloqa hamuspa, Diospa palabran uyarisqankutapas paykunamanta qongqarachipun. ²⁰ Ranra-ranraman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa palabrantay uyarispa kuisqallaña chashkikuq runakunamanmi. ²¹ Ichaqa trigo hina hawallapi saphiyoy kasqankuraykutaqmi, Diospi mana allin creesqanku pisi tiempollapaq duran. Paykunaqa sasachakuy tiempokuna, hinallataq qatikachasqa kanankupaq p'unchawkuna chayamuqtinmi, Diosmanta karunchakunku. ²² Kishka-kishka ukhuman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa palabrantay uyariq runakunamanmi. Ichaqa Diospa palabrantay mana kasukuspankun, chay kishka-kishka ukhupi mana wiñay atiq trigo hina kanku. Hinaspan paykunaqa aswan qapaq kayta munaspanku, afanasqallaña qolqe mashkaypi purinku; hinallataq kay pachapi tukuy kusikuykunallapi kawsankupas. ²³ Allin wanu allpaman

urmaq mukhuñataqmi ichaqa rikch'akun, Diospa palabranta uyarispa, hinallataq entiendespa, tukuy songonkuwan chashkikuq runakunaman. Paykunan Diospa Palabranta kasukuspa Diosta qatikunku. Chaymi paykunaqa kay allin allpaman trigo mukhu urmaq hina kanku. Hinaspan sumaqta wiñaspa rurunkupas chay trigo mukhu hina: pachaqta, wakintaq soqta chunkata, wakinñataq kinsa chunkata ima, nispa.

Trigomanta mana allin qoramantawan

²⁴ Jesusqa yachachillarantaqmi kay willakuywanpas khay-nata:

—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun allin trigo mukhuta chakranpi t'akaq runamanmi. ²⁵ Ichaqa llapallanku puñushanankukaman, enemigon runaqa, chay trigo t'akasqanku chakraman hamuspa, mana allin qorapa mukhunta t'akaratuspa pasapuran. ²⁶ Hinaqtinmi chay tarpusqan trigoqa wiñamuspa ruruyta qallariran. Saynallataqmi chay mana allin qorapas wiñamullarantaq. ²⁷ Chaymi chakrapi llank'aq runakunaqa patronninman willaq rispa, khaynata niranku: “Señor, ¿chakraykipiqa allin trigo mukhuwantaq tarpuchirankiqa? ¿Imaynanpitaq kay mana allin qorakunapas trigowan kushka wiñaramuranrí?” nispanku. ²⁸ Chayta uyarispanmi patronninkuqa niran: “Enemigoymi kay mana allin qorakunataqa t'akaruran”, nispa. Chaymi chay llank'aq runakunaqa patronninkuta tapuranku: “¿Rispaykuchu chay mana allin qorakunata p'elaramusaqkú?” nispanku. ²⁹ Hinaqtinmi chay patronninkuqa khaynata niran: “Ama chay mana allin qorataqa p'elamuychisraqchu. Chay qorakunaqa anchatan trigoman rikch'akunku. Chay mana allin qorakunata p'elamuspaqa, trigotawan kushkatan p'elaruwaqchis. ³⁰ Aswanqa trigo cosechana p'unchawkama hina wiñashachun. Ichaqa cosecha tiempo chayamuqtinñan allinta reqsisun trigotapas, hinallataq mana allin qorakunatapas. Chay p'unchawñan llank'aqniykunata kamachisqa khaynata: ‘Primertaqa chay mana allin qorakunata huñumuychis. Hinaspa monto-montonta wataychis k'anasqa kanankupaq. Chaymantañataq trigota eraspaykichis, trigo waqaychana wasiypi waqaychamuychis’”, nispa.

Mostaza mukhumanta

(*Mar 4.30-32; Luc 13.18-19*)

³¹ Jesusmi kay huk willakuywan yachachispa nillarantaq:

—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun huk runapa tarpusqan mostaza mukhumanmi. ³² Kay mostazapa mukhunqa llapallan mukhukunamantapas

aswan más uchuychallan; ichaqa wiñaruspantaqmi huertapi wakin plantakunamantapas aswan más hatunkaray. Chaymi pichinkukunapas hamuspanku ramankunapi thapachakunku, nispa. *[Nota: Kay mostaza mukhuqa yachachiwanchis, imaynan kay mostaza mukhupas ch'ulla mukhullamanta hatunta wiñaspa ashkata rurun, saynallataqmi Diospi creeq runakunapas ch'ullallamanta ashkaman tukunku].*

*Levaduramanta
(Luc 13.20-21)*

³³ Jesusqa huk willakuywanmi runakunaman yachachillarantaq khaynata:

—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun chikallan levadurata huk warmi ashka harinaman churasqanwanmi. Hinaqtinmi chay levaduraqa chay masata poqochimuspan ashkaman tukuchin, nispa. *[Nota: Saynallataqmi Diosta kasukuq runakunapas chay levadura hina chikallan kashaspankupas, chay poqosqa masa hina ashkaman tukunqaku].*

*Ejemplokunawan Jesuspa yachachisqanmanta
(Mar 4.33-34)*

³⁴ Jesusqa chay ejemplokunallawanmi runakunamanqa yachachiran. Mana ejemplokunawanqa manan ni imatapas yachachiranchu. ³⁵ Sayna yachachisqanwanmi, Diosmanta willakuq ñawpaq profetapa nisqan cumplikuran. Chay profetan paymanta niran:

“Runakunamanqa kay ejemplokunawanmi yachachisqa; hinaspan kay pacha unanchasqa kasqanmantapacha tukuy pakasqa kaqkunamanta paykunaman willasaq”, nispa *[Salmos 78.2].*

Jesusmi entiendechin trigo ukhupi mana allin qora wiñasqanmanta

³⁶ Hinaspanmi Jesusqa llapallan yachachisqan runakunata chaypi saqeruspa, huk wasiman haykuran. Chaypin discipulonkunaqa, Jesusman ashuyuspa, khaynata niranku:

—Astawanyá entiendechiwayku, chakrapi trigowan kushka wiñamuq mana allin qorakunamantaqa, nispanku.

³⁷ Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Trigota t'akaqqa, noqa Diosmanta Hamuq Runan kani.

³⁸ Trigo chakraqa kay pachan. Trigo mukhuqa, Diospa wawan runakunan. Mana allin qorakunaqa, Diosta mana kasukuspa diablopa kamachisqanta ruwaq runakunan.

³⁹ Mana allin qorapa mukhunta t'akaq runaqa, diablon. Cosechana tiempoqa, juicio p'unchawmi. Trigota rutuspa

eraqkunañataqmi, Diospa angelninkuna. ⁴⁰ Imaynatan mana allin qorakunata saphinmanta orqospa ninapi k'ananku, saynallataqmi Diospi mana creeq runakunawanpas juicio p'unchawpiqa pasanqa. ⁴¹ Hinaqtinmi noqa Diosmanta Hamuq Runaqa angelniykunata mandamusaq. Paykuna hamuspankun huchallapi kawsaq llapallan runakunata, hinallataq runamasinta huchallichiq runakunatapas, noqapi creeq runakunamanta separaspa, ⁴² nina rawray infiernoman wikch'uyunqaku. Chaypin anchata ñak'arispas waqanqaku, kirunkupas rach'ikyanankamaraq. ⁴³ Ichaqa Diospi creespa kasukuq justo runakunañataqmi, Diospa sumaq gobiernasqan glorianpiqa inti hinaraq k'ancharinqaku. Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata, nispa.

Pakasqa qorimanta

⁴⁴ —Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun, chakrapi pakasqa kaq tapaw qorimanmi. Chay tapaw qorita huk runa tariruspanmi, kaqmanta taparun. Hinaspan kusikuspa, chaylla ripuspa, tukuy ima kaqninkunata venderamuspa, qolqentin kaqmanta kutimun, chay chakrata rantinanpaq. (Saynataqa ruwan, chay chakrapi tarisqan tapaw qoriwan qepakunanraykun), nispa. [*Nota: Chay ancha valorniyoy tapaw qoriqa rikch'akun Jesusmanmi*].

Ancha valorniyoy alaja perlamanta

⁴⁵ —Saynallataqmi runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun, negociante runapa mashkasqan ancha valorniyoy alaja perlakunaman. ⁴⁶ Chay negociante runaqa huk allin valorniyoy alaja perlata tariruspanqa, rispanmi tukuy imaymana kaqninkunata vendemuspa kutimun, hinaspan chay ancha sumaq valorniyoy alaja perlata rantin, nispa. [*Nota: Kay valorniyoy alaja perlaqa yachachiwanchis, Diospa sumaq gobiernasqanpas ancha valorniyoy kasqantan. Chaymi Jesucristopi creeq runakunaqa, Diosta mashkananchis, kay pachapi tukuy imamantapas aswan mastaraq*].

Challwana mallamanta

⁴⁷ —Saynallataqmi runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun huk challwana mallaman. Chay mallata lamar qochaman wikch'uyuqtinkuqa, tukuy clase challwakunatan hap'imun. ⁴⁸ Challwakuna mallaman hunt'aruqtinñataqmi, challwaq runakunaqa lamar qochapa patanman mallankuta orqomunku. Chaypi tiyayuspankun, alli-allinnin challwakunallata akllaspanku canastankuman churanku. Ichaqa mana

valeq challwakunatañataqmi wikapanuku. ⁴⁹ Saynallataqmi juicio p'unchaw chayamuqtinpas kanqa. Chay p'unchawmi Diospa angelninkuna hamuspanku, Diosta kasukuq justo runakunamanta llapallan huchasapa runakunata akllaspa separanqaku. ⁵⁰ Hinaspan Diosta mana kasukuq runakunataqa, nina rawray infiernoman wikch'uyunqaku. Chaypin llapallan huchasapa runakunaqa anchata waqanqaku, hinallataq kirunkupas rach'ikyanqaraq, nispa.

Ñawpaq tiempopi qorimanta hinallataq kay tiempopi qorimantawan

⁵¹ Jesusqa kay ejemplokunata willayta tukuruspanmi, discipulonkunata tapuran:

—¿Entienderankichishchu kay yachachikuykunata? nispa.

Hinaqtiinmi paykunaqa contestaranku:

—Ari, entiendeykun, nispanku.

⁵² Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Pipas leykunata allinta yachaq, hinallataq Diospa sumaq gobiernasqanmantapas allinta entiendeq runaqa, huk wasipa dueñonmanmi rikch'akun. Paymi wasinpi waqaychasqan kaqkunamanta, ñawpaq tiempomanta kaq qorikunata hinallataq kay tiempopi kaq qorikunatawan orqomun, nispa. [Nota: “Ñawpaq tiempomanta kaq qorikunaqa” Antiguu Testamentopi Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa willakusqanmi. “Kay tiempopi kaq qorikunañataqmi” Jesuspa yachachisqankuna. Chay ishikaynin yachachikuykunaqa ancha allinpunin yachanapaq].

Nazaret llaqtapi Jesús yachachisqanmanta

(Mar 6.1-6; Luc 4.16-30)

⁵³ Chay willakuykunata yachachiyta tukuruspanmi, Jesusqa chay lugarmanta ripuran. ⁵⁴ Hinaspan Jesusqa wiñasqan Nazaret llaqtaman chayaruspa, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi yachachiran. Chaypi yachachisqanta uyarispankun, runakunaqa admirasqallaña, khaynata niranku:

—Kay runari, ¿maypitaq kay yachachisqankunatari yacharamun? ¿Imaynanpitaq milagrokunatapas ruwanrí? nispanku.

⁵⁵ Ichaqa wakinñataqmi burlakuspa, khaynata niranku:

—Kay runaqa, ¿manachu carpintero Joseypa wawan? ¿Manachu mamitanpa sutinpas María? ¿Manachu wawqenkunapa sutinpas: Jacobo, José, Simón, hinallataq Judas ima?

⁵⁶ ¿Manachu panankunapas llaqtamasinchiskuna kashankú? Chayri, ¿maypitaq kay runari, kay rimasqankunatari yacharamun? nispanku.

⁵⁷ Chaymi Jesuspa yachachisqankunata, chaypi kaq runakuna uyariyta mana munaqtinku, Jesusqa paykunata niran:

—Diosmanta willakuq profeta runaqa, huk law llaqtakunallapin allin respetasqa. Ichaqa llaqtanpi hinallataq familianpiqa, manan allin respetasqachu, nispa.

⁵⁸ Chaymi Jesusqa chikan milagrokunallata llaqtanpiqa ruwaran, paypi mana creesqankurayku.

14

Bautizaq Juanta wañuchisqankumanta

(Mar 6.14-29; Luc 9.7-9)

¹ Chay tiempopin Herodes Antipas sutiyoq runa Galilea provinciapi kaq llapallan llaqtakunata gobiernasharan. Hinaspan Jesusmanta tukuy ima rimasqankuta uyariran.

² Chaymi chay Herodes Antipasqa serviqnin runakunata huk p'unchaw niran:

—Chay Jesusqa wañusqanmanta kawsarimuq Bautizaq Juanmi. Chaymi payqa ancha atiyniyoq milagrokunata ruwananpaq, nispa.

³ Herodes Antipasqa Bautizaq Juanan ñawpaqtaraq hap'ichiran. Hinaspan chaqnarachispa, carcelman churachiran. Herodes Antipasqa saynataqa ruwaran Herodías warmi niqtinmi. Chay Herodías warmiqa ñawpaqtan karan Herodes Antipaspa wawqen Felipepa warmin. Ichaqa chay cuñadan warmiwanmi Herodes Antipasqa tiyaran. ⁴ Chayraykun Bautizaq Juanqa ñawpaqtaraq Herodes Antipastaqa khaynata niran:

—Leyman hinaqa manan cuñadaykiwanqa tiyawaqchu hermanoyki kawsashaqtinraqqa, nispa.

⁵ Chaymi Herodes Antipasqa Bautizaq Juanta, wañuchiytapuni munaran. Ichaqa llapallan runakunan Juantaqa reqsiranku Diosmanta willakuq profeta kasqanta. Chaymi Herodes Antipasqa chay runakunata manchakuspa, Juantaqa mana wañuchiyta atiranchu. ⁶ Hinaspan Herodes Antipasqa cumpleañon p'unchaw chayaramuqtin fiestata ruwaran. Chay fiestapin Herodías warmipa ususinga llapallan runakunapa ñawpaqninpi tusuran. Hinaqtiinmi Herodes Antipasmanqa chay sipaspa tususqan anchatapuni gustaran. ⁷ Chayraykun Herodes Antipasqa chay sipasman juramentota ruwaspa prometeran, ima mañakusqantapas chay sipasman qonanpaq. ⁸ Chaymi Herodiaspa ususinga, mamitanpa consejasqanrayku, Herodes Antipasta niran:

—Kunanpunin munani, Bautizaq Juanpa umanta huk platopi qowanaykita, nispa.

⁹ Chaymi Herodes Antipasqa chay mañakusqanta uyarispa anchata llakikuran. Ichaqa llapallan invitadonkunapa ñawpaqninpi juramentota ruwaspa prometesqanraykun, Juanpa umanta chay sipasman qonankupaq kamachiran. ¹⁰ Chaymi Herodes Antipaspa kamachisqan runakunaqa, carcelman rispanku, Bautizaq Juanpa kunkanta kuchumuranku. ¹¹ Hinaspan Bautizaq Juanpa umanta huk platopi apamuspanku, Herodiaspa ususinman qoranku. Chay ususinñataqmi mamitan Herodiasman Juanpa umantaqa entregaran.

¹² Chaymantañataqmi Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa cuerponta apaspa p'ampamuranku. Hinaspan tukuy chaykuna pasasqanmanta Jesusman rispanku, willamuranku.

Pishqa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mar 6.30-44; Luc 9.10-17; Juan 6.1-14)

¹³ Bautizaq Juanta wañuchisqankuta yacharuspanmi, Jesusqa huk boteman qespispa, pasatamuran mana pipa kasqan ch'inñeq desierto lugarman. Ichaqa chayta yacharuspankutaqmi, chay llaqtakunapi tiyaq runakunaqa, Jesuspa risqan lugarman chakillapi riranku. ¹⁴ Jesusqa chay lugarman chayaruspanmi, risqan botemanta uraykuran. Hinaspan chaypi ashka runakunata qawayuspa, anchata khuyapayaspa, onqosqakunata sanoyachiran. ¹⁵ Tardeyamushaqtinñan Jesuspa discipulonkunaqa ashuykamuspa, khaynata niranku:

—Nishu tardeñan kashan. Aswanyá kay llapallan runakunataqa despedipullayña, enteron muyuriqninchispi llaqtakunaman rinankupaq, hinaspa chaykunapi mikhunata mashkaspa rantikamunankupaq. Kaypiqa ch'inñeq desierto lugarpin kashanchis, nispanku.

¹⁶ Ichaqa Jesusñataqmi contestaran khaynata:

—Paykunaqa ama ripuchunkuchu. Aswanqa qankunayá mikhunata qomuychis, nispa.

¹⁷ Hinaqtiinmi Jesuspa discipulonkunaqa niranku:

—Noqaykupaqa kashan pishqa t'antawan, hinallataq ishkey (kankasqa) challwallapiwanmi, nispanku.

¹⁸ Jesusñataqmi discipulonkunata niran:

—Apamuychis chay pishqa t'antata, hinallataq chay ishkey challwatawan, nispa.

¹⁹ Jesusqa saynata nispanmi, llapallan runakunata pasto pampapi tiyanankupaq kamachiran. Hinaspan pishqa t'antata ishkeynin challwatawan hap'iyuspa, hanaq pachata qawarispa, Diosman graciasta qoran. Graciasta qoruspanmi

t'antata partiyuspa, discipulonkunaman qoran, paykuna runakunaman rakimunankupaq. ²⁰ Chaymi llapallan runakunaqa saqsanankukama mikhuranku. Hinaspan puchuqkunatapas chunka ish kayniyoq canasta hunt'ataraq huñuranku. ²¹ Chaypi mikhuq qarikunaqa pishqa waranqa hinan karanku. Ichaqa warmikunatapas hinallataq wawakunatapas manan yuparankuchu.

*Laguna qocha hawapi Jesús purisqanmanta
(Mar 6.45-52; Juan 6.16-21)*

²² Chaymantan Jesusqa discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Qankunaqa boteman wichaspa laguna qochapa chimpanman ñawpashaychis. Noqaqa llapallan runakunata despediruspayñan hamusaq, nispa.

²³ Hinaspan Jesusqa runakunata despediruspa, Diosman orakunanpaq huk moqo pataman riran. Chaypin Jesusqa asta tutayanankama Diosmanta sapallan orakuran. ²⁴ Ichaqa Jesuspa discipulonkuna laguna qochapa chawpintaña botepi rishaqtinkun, wayra paykuna lawman nishuta wayramuran. Chaymi chay laguna qochapi olakuna nishuta qallchikamuspa, risqanku boteta tukuy lawman apakacharan. ²⁵ Yaqaña achiqaramushaqtinmi, Jesusqa laguna qochapi mana hundikuspa unupa hawanta purispa paykunaman ashuyuran. ²⁶ Hinaqtinmi discipulonkunaqa rikuranku, chay laguna qochapi unupa hawanta huk runa hamushaqta. Hinaspan paykunaqa chayta rikuspanku, anchata mancharikuspa niranku:

—¡Fantasman kayqa! nispanku.

²⁷ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—¡Noqan kani! ¡Ama mancharikuychishchu! Aswan kallpanchakuychis, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi Pedroqa contestaran:

—Señor, sichus qanpuni kanki chayqa, mana hundikuspa ununtakama qanpa kasqaykiman purispa hamunaypaq nimuway, nispa.

²⁹ Jesusñataqmi payta niran:

—¡Hamuyá! nispa.

Chaymi Pedroqa botemanta urayuspa, Jesuspa kasqanman rinanpaq unu hawanta puriyta qallariran. ³⁰ Ichaqa nishuta wayra-wayramusqanta qawarisanmi payqa mancharikuran. Hinaspan unu ukhuman chinkayuuta qallarisa, qapariran khaynata:

—¡Señor, yanapaykuway! nispa.

³¹ Hinaqtinmi Jesusqa makinmanta aysarisa, Pedrota niran:

—¡Pisi ñiyniyuq runa! ¿Imanaqtintaq noqapi mana allinta creespa ishkayashankiri? nispa.

³² Chaymantan Jesusqa Pedropiwan boteman qespiranku. Hinaqtinmi chay nishu wayrapas chay ratolla thañiran. ³³ Chaymi botepi llapallan kaqkunaqa, Jesuspa ñawpaqinpi qonqorikuspanku adoraranku khaynata:

—¡Cheqaqtapunin qanqa kanki Diospa Wawan! nispanku.

Genesaret llaqtapi onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mar 6.53-56)

³⁴ Jesusqa discipulonkunapiwanmi laguna qochata chimpanspanku, Genesaret llaqtaman chayaranku. ³⁵ Hinaqtinmi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesusta reqsiruspanku, llapallan muyuriqnin llaqtakunapi willanakuranku. Chaymi llapallan onqosqa runakunata Jesusman apamuranku. ³⁶ Hinaspan Jesusta ruegakuranku, p'achanpa patallantapas llamiykunankupaq. Chaymi llapallan onqosqa runakunaqa Jesuspa p'achanta llamiyuspanku, chay onqoyinkumanta sanoyaranku.

15

Runata imakunas huchallichisqanmanta

(Mar 7.1-23)

¹ Fariseo religionniyoq wakin runakunan, hinallataq leykunamanta yachachiq runakunapiwan ima, Jerusalén llaqtamanta chayamuranku. Hinaspan Jesusman ashuyuspanku, khaynata tapuranku:

² —Qanpa discipuloykikunari, ¿imanaqtintaq ñawpaq abuelonchiskunapa costumbrenkunatari mana kasukunkuchú? ¿Imanaqtintaq paykunari costumbrenchisman hina mana makinkutari maqllikunkuchu mikhunankupaqrí? nispanku.

³ Chaymi Jesusqa contestaspa, khaynata niran:

—Qankunaqa costumbreykichiskunallata ruwasqaykichisraykun, Diospa kamachisqankunataqa mana kasukushankichishchu. ⁴ Diosqa ninmi: “Tayta mamaykichista respetaspa kasukuychis. Ichaqa pipas tayta mamanta maldecinqa chayqa, wañunanpaqmi condenasqa kanqa”, nispa. ⁵ Ichaqa qankunañataqmi nishankichis: “Manan tayta mamaytaqa yanapayta atiymanchu. Chay yanapanay llapallan kaqniykunaqa Diosman qopunaypaqmi separasqaña kashan”, nispa. ⁶ Saynata piensaspaykichismi tayta mamaykichistaqa mana yanapankichishchu. Hinaspan aswan qankunaqa kay pachapi costumbrellaykichista ruwashankichis. Ichaqa

Diospa kamachisqankunatan pisiman churaspa mana kasukushankichishchu. ⁷ ¡Chaymi qankunaqa ishkay uya runakuna kankichis! Allintapunin Diosmanta willakuq profeta Isaiasqa ñawpaqtaraq qankunamanta escribiranña khaynata:

⁸ “Kay runakunaqa simillanwanmi adorawanku.

Ichaga sonqonkutaqmi noqamantaqa karupi kashan.

⁹ Paykunaqa yanqapunin allinta rimaq tukuspa adorawanku.

Hinallataqmi yachachinkupas runakunapa kamachisqal-lanta, Diospa palabranpas kashanman hinata”, nispa [Isaiás 29.13].

¹⁰ Hinaspan Jesusqa llapallan runakunata waqyaspa, khay-nata niran:

—Qankunaqa allinta uyarispa entiendeychis. ¹¹ Runataqa manan mikhuna mikhusqanchu huchallichin. Aswanqa mana allinta piensarispa, imatapas rimasqanmi runataqa huchallichin, nispa.

¹² Chaymi discipulonkunaqa Jesusman ashuyamuspa ni-ranku:

—Fariseo religionniyoq runakunan kay nisqaykita uyarispanku nishuta phiñarpakunku, nispanku.

¹³ Jesusñataqmi khaynata contestaran:

—Chay fariseo religionniyoq runakunataqa, hanaq pachapi Dios Taytaymi ladonmanta wikapanqa, imaynan huk runapas mana plantasqan plantakunataqa, saphinmanta p'elaspa wikapan chay hinata. ¹⁴ Saynaqa ama qankunaqa kasukuychishchu fariseo religionniyoq runakunataqa. Paykunaqa ñawsa runakuna hina kaspankun, Diospa nisqankunata mana allintachu yachachinku. Sichus huk ñawsa runa ñawsamasinta pusanqa chayqa, ishkayninkun ima t'oqomanpas urmayunqaku, nispa.

¹⁵ Chaymi Pedroqa kay willakuykunata uyarispa, Jesusta tapuran:

—Kay willakusqaykiri, ¿ima ninantataq nin? Astawanyá yachachiwayku, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Qankunapas, ¿manachu entienderankichís?

¹⁷ Runakunapa mikhusqanpas hinallataq tomasqanpas, manan huchallichinchu, wiksanman haykuspa, letrinallamanña risqanrayku. ¹⁸ Ichaga runakunapa tukuy mana allinkuna rimasqanmi, sonqonmanta lloqsimuspa, chay rimaq runakunataqa huchallichin. ¹⁹ Kaykun runakunapa sonqonmanta lloqsimuqqa: tukuy mana allin piensaykuna, runa wañuchiykuna, waqllikuy huchakuna,

mana casarakuspa tiyaykuna, suwakuykuna, llullakuspa yanqapuni runamasinmanta rimaykuna, hinallataq k'amiykunapas. ²⁰ Chaykunan runataqa huchallichin. Ichaqa pipas makinta mana maqllikuspa mikhunata mikhun chayqa, manan huchallikunchu, nispa.

*Jesuspi huk warmi iñisqanmanta
(Mar 7.24-30)*

²¹ Jesusqa Genesaret llaqtamanta lloqsispanmi, Tiro sutioq llaqtapa, hinallataq Sidón sutioq llaqtapa cercanman riran. ²² Chay lugarpin huk forastera warmi tiyaran. Paypa abuelonkunaqa kasqaku ñawpaq Canaán sutioq chinkaqa nación llaqtamantan. Paymi Jesuspa kasqanman hamuspa, altota qaparispas niran:

—¡Davidpa mirayninmanta Señor, khuyapayaykuwayá! Ususiytan demonio nishuta ñak'arichishan, nispa.

²³ Ichaqa Jesusñataqmi chay warmipa qaparisqanta mana kasurancho. Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspanku, khaynata ruegaranku:

—Chay warmitaqa “Ripuy” niy. Payqa nishuta qaparqachaspan qepanchista hamushan, nispanku.

²⁴ Hinaqtinmi Jesusqa chay warmita niran:

—Diosqa Israel nación llaqtayoq runakunallata yanapanaypaqmi mandamuwaran. Paykunan noqapaqqa chinkasqa ovejakuna hina kashanku, nispa.

²⁵ Chaymi chay warmiqa Jesusman ashuyuran. Hinaspan ñawpaqninpi qonqorikuspa, ruegakuran khaynata:

—¡Señor, yanapaykuway! nispa.

²⁶ Jesusñataqmi contestaran:

—Manan allinchu kanman wawakunapa t'antanta qechuruspa, alqokunaman wikch'uyuyqa, nispa.

²⁷ Hinaqtinmi chay warmiqa niran:

—¡Señorlláy, chay nisqaykiqa cheqaqpunin! Ichaqa alqokunapas mikhunmi, dueñonpa mesanmanta pampaman parteparten urmaq t'antakunatapas, nispa.

²⁸ Chaymi Jesusqa niran:

—¡Qanqa cheqaqtapunin Diospi iñishanki! Saynaqa ripullay. Mañakusqaykiman hinayá ruwasqa kachun, nispa.

Hinaqtinmi chay ratomantapacha, chay warmipa ususinqa sanoyapuran.

Ashka onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta

²⁹ Jesusqa chay Tiro llaqtapa hinallataq Sidón llaqtapa cercanmanta hamuspanmi, Galilea laguna qochapa patanman chayamuran. Chaymantan huk moqoman rispa, chaypi tiyayuran. ³⁰ Hinaqtinmi onqosqakunata

pusayukuspa, Jesuspa kasqanman ashka runakuna huñunakamuranku. Chay onqosqakunan karanku: wist'ukuna, ñawsakuna, mana rimay atiqkuna, mana valeq makiyoq runakuna, hinallataq onqoyniyoq ashka runakuna ima. Hinaspan Jesuspa ñawpaqninpi churaranku. Chaymi Jesusqa chay onqosqakunata sanoyachiran. ³¹ Chaymi runakunaqa anchata admirakuranku, mana rimay atiqkuna rimaqtin, mana valeq makiyoqkuna sanoyasqa kaqtin, wist'ukunapas puriqtin, hinallataq ñawsakunapas rikuqtin. Chaymi chaykunata rikuspanku Israel nacionniyoq runakunapa Diosninta alabaranku.

Tawa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mar 8.1-10)

³² Jesusmi discipulonkunata waqyaspa niran:

—Noqaqa khuyapayanin kay llapallan runakunataqa. Paykunaqa kinsa p'unchawñan noqawan kushka kashanku. Ichaqa manataqmi ni imankupas kanchu paykuna mikhunankupaqqa. Chaymi noqaqa mana munanichu wasinkuman yarqasqa kutipunankutaqa. Yanqan paykunaqa ñan risqankupi yarqaymanta desmayarunkuman, nispa.

³³ Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa niranku:

—Kay ch'inñeq lugarpiri, ¿maymantataq kay llapallan runakunapaqri, ashka mikhunata tarimusunman? Kay lugarpigqa manan ni pipas tiyanchu, nispanku.

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata tapuran:

—Qankunapari, ¿hayk'a t'antaykichistaq kashan? nispa.

Chaymi paykunañataq contestaranku khaynata:

—Qanchis t'antallaykun kashan, kankasqa chikan challwachakunallapiwan, nispanku.

³⁵ Hinaqtinmi Jesusqa kamachiran, chaypi kaq llapallan runakuna pampapi tiyanankupaq. ³⁶ Hinaspan Jesusqa chay qanchisnintin t'antata, hinallataq kankasqa challwachakunatawan hap'ispa, Diosman graciasta qoran. Partiyuspanñataqmi discipulonkunaman qoran. Hinaqtinmi paykunaqa llapallan runakunaman rakimuranku. ³⁷ Chaymi llapallan runakunaqa saqsanankukama mikhuranku. Hinaspan puchuqkunatapas qanchis canasta hunt'ataraq huñumuranku. ³⁸ Chaypi mikhuq qarikunaqa tawa waranqa hinan karanku; ichaqa warmikunatapas hinallataq wawakunatapas manan yuparankuchu. ³⁹ Chaymantan Jesusqa runakunata wasinkuman ripunankupaq despediran. Hinaspan boteman wichaspa Magdala llaqta lawman riran.

16

Runakuna milagrota rikuy munasqankumanta (Mar 8.11-13; Luc 12.54-56)

¹ Wakin fariseo religionniyoq runakunan, hinallataq saduceo religionniyoq runakunapiwan ima, Jesusta imallapipas pantachiyta munaranku. Chaymi Jesusman ashuyuspanku, khaynata niranku:

—Chegaqtapuni Diosmanta Hamuq Runa kaspaykiqa, huk milagrotayá ruway noqayku rikunaykupaq, nispanku.

² Hinaqtinmi Jesusqa chay fariseo religionniyoq runakunata, hinallataq chay saduceo religionniyoq runakunata niran:

—Qankunaqa tardeyaqtinmi, intiq haykunan law cielopi antaruphayta qawarispas, ninkichis: “Allin tiempon kanqa”, nispaykichis. ³ Saynallataqmi cielopi tutallamanta yana phuyuta qawarispapas, nillankichistaq: “Paramunqan”, nispaykichis. ¡Ishkay uya runakuna, qankunaqa cielota qawarispallaykichismi yachankichis, imayna tiempo kanantapas! Chayri, ¿imanaqtintaq mana cuentatari qokunkichishchu, kunan tiempokunapi tukuy imaymana señalkuna pasasqanmantarí? ⁴ ¡Huchasapa mana allin ruwaq runakuna! Qankunaqa noqapi creenaykichispaqmi, milagro ruwanaytarraq mañakuwashankichis. Ichaqa manan ni ima milagrotapas Diosqa rikuchisunkichishchu. Aswanqa Diosmanta willakuq profeta Jonasta imachus pasaran, chay hinallatan noqawan imas pasasqantapas rikunkichis, nispa. [Nota: Jesusqa kaypin comparasharan, imaynan profeta Jonaspas kinsa p'unchaw hinallataq kinsa tuta ima huk hatunkaray challwapa wixsanpi karan, saynallataqmi Jesuspas p'ampasqa karan kinsa p'unchaw hinallataq kinsa tuta ima].

Saynata niruspanmi, Jesusqa paykunata saqespa pasapuraran.

Levaduramanta (Mar 8.14-21)

⁵ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Galilea laguna gochata chimpanku. Ichaqa discipulonkunañataqmi t'antata apayta qonqarusqaku. ⁶ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Allinta cuidakuychis fariseo religionniyoq runakunapa, hinallataq saduceo religionniyoq runakunapa lewadurankumantaqa, nispa.

⁷ Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa ninakuranku:

—T'antata mana apamusqanchisraykun saynataqa niwashanchis, nispanku.

⁸ Jesusñataqmi cuentata qokuspa discipulonkunata niran:

—Pisi iñiyiniyoq runakuna, ¿imanaqtintaq rimashankichis t'antata mana apamusqaykichismantari? ⁹ ¿Manaraqchu allinta entiendenkichis imatachus niyta munani chayta? Qankunari, ¿manachu yuyankichis pishqa t'antallawan, pishqa waranqa runakuna mikhunanpaq milagro ruwasqayta? Hinaspapas, ¿manachu yuyankichis ashka canasta hunt'ataraq puchuq t'antakunatapashuñusqaykichista? ¹⁰ ¿Manallataqchu yuyankichis, qanchis t'antallamanta tawa waranqa runakuna mikhunanpaq milagro ruwasqayta? Hinaspapas, ¿manachu yuyankichis ashka canasta hunt'ataraq puchuq t'antakunatapashuñumusqaykichista? ¹¹ ¿Imanaqtintaq qankunari mana entiendewankichishchú? Noqaqa manan t'antamantachu rimapayashaykichis. Aswanqa fariseo religionniyoq runakunapa, hinallataq saduceo religionniyoq runakunapa levduranmanta cuidakunaykichispaqmi rimapayashaykichis, nispa.

¹² Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa chayraq entienderanku, Jesuspa yachachisqanta. Payqa manan t'antata ruwana levduramantachu niyta munaran. Aswanqa fariseokunapa, hinallataq saduceokunapa costumbrenkuman hinalla yachachisqankunamanta cuidakunankupaqmi chaykunataqa yachachiran.

*Jesusqa Salvadorninchis Cristo kasqanmanta
(Mar 8.27-30; Luc 9.18-21)*

¹³ Jesusqa Filipino sutiyoy lugarpi kaq Cesarea llaqtapa cer-canman chayaruspanmi, discipulonkunata tapuran:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runari, ¿pitaq kani runakunapaqri? nispa.

¹⁴ Chaymi discipulonkunaqa contestaranku:

—Wakinmi ninku: “Bautizaq Juanmi”, nispanku. Wakintaqmi ninku: “Ñawpaq profeta Eliasmi”, nispanku. Wakinañataqmi ninku: “Ñawpaq profeta Jeremiasmi”, nispanku. Hukkunañataqmi ninku: “Mayqen profetapashchá”, nispanku.

¹⁵ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata tapuran:

—Qankunari, ¿ima ninkichistaq noqamanta? Qankunapaqri, ¿pitaq noqari kani? nispa.

¹⁶ Chaymi Simón Pedroqa contestaran:

—Qanqa kanki Diosmanta Hamuq Salvadorniyku Criston, hinaspapas wiña-wiñaypaq kawsaq Diospa Wawanmi, nispa.

¹⁷ Hinaqtinmi Jesusqa Simón Pedrota niran:

—Jonaspa wawan Simón, qanpaqyá ancha kusikuy kachun. Kay nisqaykitaqa manan kkillaykimantachu, nitaq runakunamantachu yachamuranki. Aswanqa hanaq pachapi Dios

Taytaymi kay yachaytaqa revelasuranki. ¹⁸ Chaymi noqapas niyki, qanqa kanki “Pedron” nispa. Kay sutiykiqa “rumi” nintantan nin. Noqaqa rumi hawapin iglesiyataqa hatarichisaq. (Chay iglesiyqa noqapi creeqkunan kanku). Hinaspapas paykunataqa manan diablopas nitaq wañuyipas chinkachiytaqa atingachu. ¹⁹ Hinaspan noqaqa qanman atiyta qosqayki huk llaveta hina, Diospa qayllanman runakuna haykunankupaq. Chaymi kay pachapi imapas watasqaykiqa, hanaq pachapipas watasqallataq kanqa. Hinallataq kay pachapi imapas pashkasqaykiqa, hanaq pachapipas pashkasqallataq kanqa, nispa.

²⁰ Hinaspan Jesusqa chaykunata rimayta tukuruspa, discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Qankunaqa amaraq ni pimanpas willankichisraqchu noqa Diosmanta Hamuq Salvador Cristo kasqaytaqa, nispa.

Jesusmi willakuran wañunanmanta
(*Mar 8.31-9.1; Luc 9.22-27*)

²¹ Chaymantapachan Jesusqa discipulonkunaman willayta gallariran khaynata:

—Noqaqa Jerusalén llaqtamanmi risaq. Chaypin kay Israel nación llaqtapi kamachiq jefekuna, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq leykunamanta yachachiq runakunapas, noqa Diosmanta Hamuq Runataqa, anchata ñak'arichiwaspanku, wañuchiwanqaku. Ichaqa saynata wañuchiwaqtinkupas, kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

²² Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta huk lawman waqyarispa, sayna nisqanmanta Jesusta q'aqchaspa, khaynata niran:

—¡Diosqa amayá permitichunchu qanta chaykuna pasasunaykitaqa! nispa.

²³ Ichaqa Jesusñataqmi kutirimuspa Pedrotan niran:

—¡Ayqeriy noqapa ñawpaqniymanta! Diospa munasqanta ama ruwanaypaqmi, qantaqa diablo rimachishasunki. Qanqa manan entiendenkichu Diospa munasqantaqa. Chaymi qanqa (Diospi mana creeq) runakuna hinalla piensashanki, nispa.

²⁴ Chaymantan Jesusqa discipulonkunata nillarantaq khaynata:

—Pipas noqapa discipuloy kayta munaspaqa, qonqananmi kikinpa munasqanman hina imatapas ruwayta. Hinaspapas noqapi creesqanraykun tukuy ima sasachakuykuna chayamuqtinpas, listo kanan cruzpi ñak'arispawañunanpaq. Hinallataqmi noqapa kamachisqaykunatapas ruwanan. ²⁵ Ichaqa pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaq runaqa, wiñaypaqmi

wañunqa. Aswan pi runapas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiñaypaq kawsanqa. ²⁶ Kay pachapi tukuy ima kaqniyoq kayri, ¿imapaqtaq sirven, sichus runapa alman mana salvasqa kaqtinri? Kay pachapi runari, ¿hayk'ataq paganman almanta salvananpaqri? Manan ni hayk'ataña pagaspapas salvakuytaqa atinkumanchu. ²⁷ Ichaqa Dios Taytaya ancha atiyinwanmi, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, angelniykunawan kushka hamusaq. Hinaspan sapankamankuman pagonkuta qopusaq kay pachapi ruwasqankuman hina. ²⁸ Cheqaqtapunin niykichis, kaypi noqawan wakin kaqkunaqa manaraqmi wañunkichisraqchu, noqa Diosmanta Hamuq Runa, gobiernanaypaq hamushaqta rikuwanaykichiskama, nispa.

17

*Jesuspa cuerpon k'ancharisqanmanta
(Mar 9.2-13; Luc 9.28-36)*

¹ Chaykuna rimasqanmanta soqta p'unchaw pasaruqtinmi, Jesusqa discipulon Pedrota, Jacobota, hinallataq Jacobopa wawqen Juantawan pusayukuspa, huk orqoman riran, chaypi paykunalla kanankupaq. [Nota: *Jacobopa huknin sutinmi karan Santiago.*] ² Chaypin kinsantin discipulonkuna ñawpaqinpi, Jesusqa hukniraqman tukuran. Chaymi uyanpas inti hinaraq k'anchariran. Hinallataqmi p'achanpas sumaq yuraq k'anchariqman tukuran. ³ Hinaqtinmi chaypi qonqayllamanta rikhuriranku Jesuswan parlaspanku, Diosmanta yachachiq ñawpaq profetakuna Moiseswan hinallataq Eliaspiwan ima. ⁴ Chaymi Pedroqa Jesusta niran:

—Yachachikuq, ¡allinmi kaypi kasqaykuqa! Munaqtiykiqa, kinsa ramadatayá ruwarusaqku, hukninta qanpaq, hukninta Moisespaq, huknintataq Eliaspaq, nispa.

⁵ Chaykunata Pedro rimallashaqtinraqmi, huk k'anchariq phuyu paykunata tapaykuran. Hinaqtinmi phuyu ukhumanta khaynata nimuran:

—Paymi khayakusqay Wawayqa. Paywanmi anchata kusikuni. Payta uyarispayá kasukuychis, nispa.

⁶ Chayta uyarispankun Jesuspa discipulonkunaqa anchata mancharikuranku. Hinaspan qonqorikuranku uyankupas pampaman tupanankamaraq. ⁷ Chaymi Jesusqa discipulonkunaman ashuyuran. Hinaspan paykunata tupayuspa, khaynata niran:

—Sayariychis, ama mancharikuychishchu, nispa.

⁸ Hinaqtinmi paykunaqa sayarimuspanku, Jesustaqa sapallantaña chaypi rikuranku.

⁹ Chay orqomanta kutinpushaspankun, Jesusqa kinsantin discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Kaykuna rikusqaykichistaqa, aman pimanpas willan-kichisraqchu, noqa Diosmanta Hamuq Runa wañusqaymanta kawsarimunaykama, nispa.

¹⁰ Chaymi discipulonkunaqa Jesusta tapuranku:

—Leykunata yachachiq runakunari, ¿imanaqtintaq ninku, “Diosmanta Hamuq Runapa ñawpaqnintaqa profeta Eliasraqmi hamunqa”, nisparí?

¹¹ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Arí, cheqaqtapunin Eliasqa ñawpaqta hamuspa, Diosmanta runakunaman willanqa, Salvadorta chashkinankupaq. ¹² Ichaqa noqan kunan niykichis: Eliasqa ñan hamuranña. Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunaqa mana cuentata qokurankuchu. Chaymi paytaqa mana chashkirankuchu. Aswanmi paytaqa tukuy ima munasqankuta ruwaranku. Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runapas, anchata ñak'arichiwankaku, nispa.

¹³ Chayta uyarispankun kinsantin discipulonkunaqa, chayraq cuentata qokuranku, Bautizaq Juanmanta Jesús rimasqanta. *[Nota: Profeta Eliasmi ñawpaq tiempopi runakunata waqyaran Diosman kutirikunankupaq, saynallatataqmi Bautizaq Juanpas Salvadorta chashkinankupaq runakunata waqyaran. Chayraykun Jesusqa niran: “Chay profeta Elías suyasqaykichisqa Bautizaq Juanmi karan”, nispa].*

*Demoniopa ñak'arichisqan jovenmanta
(Mar 9.14-29; Luc 9.37-43)*

¹⁴ Jesusqa chay kinsa discipulonkunapiwanmi ashka runakunapa kasqanman chayamuranku. Chaymi Jesusman huk runa ashuykamuspa, ñawpaqninpi qonqorikuspa, khaynata niran:

¹⁵ —¡Señorlláy, khuyapayaykuy kay wawallayta, hinaspa yanapaykuy! Paymi nishuta ñak'arin ataki hap'iqtin. Chaymi payqa ashka kutiña ninaman, hinallataq unumanpas urmaykun. ¹⁶ Noqaqa ñan apamuraniña discipuloykikunamanqa; ichaqa manan paykunaqa sanoyachiyta atirankuchu, nispa.

¹⁷ Chaymi Jesusqa niran:

—¡Ay, Diospi mana creespa mana allin ruwaq runakuna! ¿Hayk'aqkamataq qankunawanri kasaq kaykunata uyarinaypaqrí? ¿Hayk'aqkamataq aguantasqaykichis qankunatarí? nispa.

Chayta nispanmi Jesusqa niran:

—¡Apamuychis chay joventa! nispa.

18 Saynata niqtinmi Jesusman chay joventa apamuranku. Hinaqtinmi Jesusqa q'aqchaspas demoniota kamachiran chay jovenmanta lloqsinanpaq. Chaymi chay ratomantapacha chay jovenqa sanoyaran.

19 Chaymantan discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa, sapallankupi tapuranku:

—¿Imanaqinta noqaykuri mana atiraykuchu chay demonio qarqoytarí? nispanku.

20 Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Qankunaqa pisi ñiyllayoc kasqaykichisraykun mana atirankichishchu chay demonio qarqoytaqa. Ichaqa cheqaqtapunin niykichis, sichus huk mostazapa mukhun hina uchuychallapas qankunapa ñiyinyikichis kanman chayqa, niwaqchismi kay orqotapas “huk lawman ayqeriy”, nispa. Hinaqtinqa kay orqopas huk lawmanmi ayqerinman. Manan imapas sasaqa kanmanchu Diospi qankuna allinta ñiytiykichisqa. ²¹ {Ichaqa ayunowan hinallataq oracionllawanmi kay demoniokunaqa lloqsin}, nispa.

*Jesusmi huktawan willakuran wañunanmanta
(Mar 9.30-32; Luc 9.43-45)*

22 Jesusqa Galilea provincia llaqtapi discipulonkunapiwan kushka kashaspankun, paykunata niran:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runataqa, cheqniwaqniy runakunan hap'iwaspanku entregawanqaku. ²³ Hinaspan wañuchiwanqaku. Ichaqa kinsa p'unchwamantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

Chayta uyarispankun discipulonkunaqa anchata llakikuranku.

*Diosta yupaychana templopaq impuesto pagasqanku-
manta*

24 Capernaúm llaqtaman Jesús discipulonkunapiwan chayaruytinkun, templopaq impuesto cobraqkuna, Pedroman ashuyuspa tapuranku:

—Yachachisuqniykichisri, ¿manachu impuestota pagan templopaq? nispanku.

25 Chaymi Pedroqa contestaran:

—Ari, payqa paganmi, nispa.

Hinaqtinmi wasipi llapallan runakunapa kasqanman Simón Pedro haykuruqtin hinalla, Jesusqa payta tapuran:

—Simón, ¿qanri ima ninkitaq? Kay pachapi reykunari, ¿pikunamantataq cobranku impuestokunatarí? ¿Llaqtamasinku runakunamantachu, icha huk law llaqtayoq runakunamantachu? nispa.

26 Hinaqtinmi Pedroqa contestaran:

—Huk law llaqtayoq runakunamantan cobranku, nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Ari, qanpa nisqaykiman hinan; llaqtamasinku runakunaqa manan pagankuchu. ²⁷ Ichaqa chay impuesto cobraqkuna ama phiñakunankupaqyá, laguna qochaman rispayki, anzueloykiwan challwata challwamuy. Hinaspa primer kaq challwa hap'isqaykipa siminta kichariy. Chay challwapa siminpin tarinki huk qolqeta. Hinaspa chay qolqewan chay impuesto cobraqkunaman pagamuy, noqapa impuesto paganayta, hinallataq qanpa impuesto paganaykitawan ima, nispa. [Nota: *Ñawpaq Israel nación llaqtapiqa, costumbrenkuman hinan, templota mantenankupaq llapallan chay Israel nacionniyoq runakunaqa huk impuestota pagaranku. Chay clase impuestomantan rimashan Mateo 17.24*].

18

Jesusta discipulonkuna tapusqankumanta

(Mar 9.33-37; Luc 9.46-48)

¹ Chay p'unchawkunapin discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa, khaynata tapuranku:

—¿Pitaq Diospa sumaq gobiernasqanpiri más importante runari kanqa? nispanku. [Nota: *Jesusta discipulonkunaqa paytukusqa kaspankun saynataqa tapuranku*].

² Chaymi Jesusqa huk warmachata waqyaspa discipulonkunapa chawpinpi sayaykachiran. ³ Hinaspan discipulonkunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, pipas kay wawa hina humilde kaspan, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykuyta atinqa. ⁴ Chaymi pipas kay wawa hina humilde songoyoq kaspas, Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiqa aswan más importante runa kanqa. ⁵ Saynallataqmi pipas noqapa sutiypi kay wawata chashkiqqa, noqatapas chashkiwashanmi, nispa.

Runamasinta huchaman urmachiq runa castigasqa kananmanta

(Mar 9.42-48; Luc 17.1-2)

⁶ Jesusqa nillarantaqmi:

—Noqapi chayllaraq creeq runakunata, pipas huchaman urmachinqa chayqa, ancha castigasqan kanqa. Chayraykun chay runapaqqa aswan allin kanman, huk hatun molino rumita kunkanman wataruspa, lamar qochaman wik'uyamuy. ⁷ Chaymi niykichis, kay pachapiqa kanqapunin runamasinta huchaman urmachiq runakunaqa. Ichaqa jay, imaynaraq kanqa runamasinta huchaman urmachiq runakunaqa!

⁸ Saynaqa sichus makiykipas otaq chakiykipas huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá kuchuspa karuman wikapay. Aswan allinmi kanman huknin makillayoq otaq huknin chakillayoq, wiñay kawsayman haykunaykipaqqa, aswan ishkaynin makintin otaq ishkaynin chakintin, wiñaypaq nina rawraq infiernoman wikch'uyusqa kanaykimantaqa. ⁹ Hinallataq sichus ñawiyki huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá orqospa karuman wikapay. Aswan allinmi kanman huknin ñawillayoq, wiñay kawsayman haykunaykipaqqa, aswan ishkaynin ñawintin nina rawraq infiernoman wikch'uyusqa kanaykimantaqa.

¹⁰ Saynaqa noqapi creeq humilde runakunataqa, amayá ni mayqentapas despreciankichishchu. Ichaqa noqapi creeq humilde runakunataqa, hanaq pachapi Diospa angelninkunan waqaychan. ¹¹ {Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, huchankupi chinkasqa runakunata salvaqmi hamurani}, nispa.

Chinkasqa ovejamanta

(Luc 15.3-7)

¹² Jesusqa nillarrantaqmi khaynata:

—¿Ima niwaqchistaq qankunari? Sichus mayqenniykichispapas pachaq ovejaykichismanta huknin chinkaruqtin, ¿manachu esqon chunka esqonniyoq ovejaykichiskunata saqeruspa, chay chinkaq ovejata mashkaq riwaqchis tarimunaykichiskama? ¹³ Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa chay esqon chunka esqonniyoq ovejaykichismantapas, aswan mastaraqmi kusikunchis chay chinkasqa ovejaykichis tarimusqaykichiswanqa. ¹⁴ Saynallataqmi, Dios Taytaykichispas mana munanchu, noqapi chayllaraq creeqkunamanta ni ch'ullallapas huchaman urmaspa, wiñaypaq chinkasqa kanantaqa, nispa.

Perdonanamanta

(Luc 17.3)

¹⁵ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Diospi creeqmasyiki qanpa contraykipi imatapas mana allintachu ruwanqa chayqa, paywanyá sapallanpi parlaspa q'aqchay, chaykuna ruwasqanmanta cuentata qokunanpaq. Sichus chay nisqaykiman hina kasukunqa chayqa, Dioswanmi allinpiña kawsanqa. ¹⁶ Mana kasukunqachu chayqa, huk testigota otaq ishkay testigokunata pusayukuspayki riy, contraykipi ruwasqanmanta paywan parlamunaykipaq, saynapi chay ishkay otaq kinsa testigokunapa ñawpaqninpi rimapayasqayki, yachasqa kanapaq. ¹⁷ Hinallataq chay testigokunapa ñawpaqninpipas mana uyarisunkichu chayqa, iglesiaman rispayki willamuy

llapallan creyentekuna yachanankupaq. Sichus iglesiapi huñunakuqkunatapas mana kasukunqachu chayqa, Diospi mana creeq huchasapa runata hinaña rikuychis, imaynan Roma llaqtapaq impuesto cobraq runakunapas huchasapa runakuna kashanku chay hinata.

¹⁸ Cheqaqtapunin niykichis, kay pachapi imapas watasqaykiqa, hanaq pachapipas watasqallataqmi kanqa. Hinallataq kay pachapi imapas pashkasqaykiqa, hanaq pachapipas pashkasqallataqmi kanqa.

¹⁹ Hinallataqmi qankunataqa huktawan niykichis, sichus ish kayllapas kay pachapi huk acuerdoman haykuspa, Dios Taytaymanta imatapas mañakunkichis chayqa, payqa qosunkichismi chay mañakusqaykichistaqa. ²⁰ Chayraykun niykichis, sichus ish kayllapas otaq kinsallapas noqapa su tiypi huñunakunqaku chayqa, paykunapa chawpinpin noqaga kashani, nispa.

²¹ Chaymi Pedroqa Jesusman ashuyuspa tapuran:

—Señorlláy, ¿Diospi creeqmasiy noqapa contraypi ima mana allintapas ruwaspa huchallikuqtinri, hayk'a kutikamataq perdonaymanri? ¿Qanchis kutikamachú? nispa.

²² Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Manan qanchis kutillatachu Diospi creeqmasiykitaga perdonanayki, aswanqa qanchis chunkata qanchis kutikaman, nispa. [Nota: Kay versiculoqa khayna ninantan nin: *Noqanchisqa tukuy tiempón dispuesto kananchis perdonananchispaq*].

Mana perdonay munaq runamanta

²³ Jesusqa nillarantaqmi:

—Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun huk reymanmi. Chay reymi llank'apakuqnin runakunata waqyachimuspa cuentata mañaran. ²⁴ Chaymi cuentata mañayta qallarishaqtin, payman pusamuranku ashka-ashka millonninpi qolqe debeq serviqnin runata. ²⁵ Ichaqa chay serviqnin runapaqa manan qolqen karanchu chay reyman pagapunanpaqqa. Chaymi chay reyqa wakin serviqnin runakunata khaynata kamachiran: “Chay debewaqnin runata, warmintinta, wawakunantinta, hinallataq tukuy ima kaqninkunatawan vendemuychis”, nispa. Saynataqa kamachiran, chay debesqan pagasqa kananpaqmi. ²⁶ Hinaqtinmi chay serviqnin runaga reypa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, khaynata ruegoakuran: “Señorlláy, ama hina kaychu, huk tiempochatawan suyayukuway; debesqaytaqa llapachallantan pagapusqayki”, nispa. ²⁷ Saynata ruegoakuqtinmi, reyqa chay serviqnin runata

khuyapayaspa niran: “Ripuy hawkalla. Perdonaykin llapallan debewasqaykitaqa”, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi chay serviqnin runaqa, reypa ladonmanta lloqsiruspa, pachaqa qolqella debeqnin serviqmasin runawan tuparuran. Hinaspan payqa chay chikachallan qolqe debeqnin runata, kunkanmanta hap'ispa, niran: “¡Debewasqaykita kunachallan pagapuway!” nispa. ²⁹ Chaymi chay pachaqa qolqe debeq runaqa, debesqan runapa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, ruegakuran khaynata: “Ama hina kaychu, huk tiempochatawan suyayukuway. Noqaqa llapachallan debesqaytan pagapusqayki”, nispa. ³⁰ Ichaqa chay runañataqmi, debeqnin runapa ruegakusqantapas mana khuyapayaranchu. Hinaspan chay debeqnin runata aswan carcelman churachimuran, llapallan debesqanta pagayta tukunankama. ³¹ Chaymi sayna ruwasqanta rikuspanku, serviqmasin runakunaqa, sonqonkupi anchata renegaranku. Hinaspan paykunaqa reyman rispanku, chaykuna ruwasqanmanta willamuranku. ³² Hinaqtinmi reyqa chay ashka-ashka millonninpi debeqnin runata waqyachimuspa, khaynata niran: “¡Yaw mana khuyapayana yana alma runa! Llapallan debewasqaykitan noqaqa perdonarayki ruegakuwasqaykirayku. ³³ Chayri, ¿manachu qanpas noqa hina perdonaykuwaq karan, chay debesuqniyki runamasiykita?” nispa. ³⁴ Chaymi reyqa anchata phiñakuran chay runapaq. Hinaspan castiganankupaqa apachiran, llapallan debesqanta pagayta tukunankama.

³⁵ Chaykunata nispanmi, Jesusqa niran:

—Saynallataqmi hanaq pachapi Dios Taytaypas qanku-nawanqa ruwanqa, sichus qankuna runamasiykichista mana tukuy sonqoykichiswanachu perdonankichis chayqa, nispa.

19

*Casado kashaspa ama t'aqanakunankumanta
(Mar 10.1-12; Luc 16.18)*

¹ Jesusqa kaykunata Galilea provincia lawpi yacharachispanmi, chaymanta ripuran. Hinaspan chayaran Jordán mayupa chimpanpi Judea provincia lawman; chay lugarqa intiq lloqsimunanan lawpin tarikuran. ² Hinaqtinmi Jesuspa qepanta ashkallaña runakuna riranku. Chaypin Jesusqa onqosqa runakunata sanoyachiran.

³ Chaymi wakín fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesusta rimasqanpi pantachiyta munaranku. Hinaspan payman ashuyuspa khaynata tapuranku:

—Huk casado runari, ¿ima motivollawanpas warminmanta t'aqakuyta atinmanchú? nispanku.

⁴ Jesusñataqmi contestaran:

—¿Manachu qankunari Bibliapi leerankichis, Diosqa kay pacha qallariyninpi qarita warmitawan ruwasqanta?

⁵ Hinaspan Diosqa niran: “Qariqa papantapas mamitantapas saqespanmi, casaracusqan warminwan tiyanan. Hinaspan ish kayninku huk runa hinallaña kananku”, nispa. ⁶ Chaymi casado kaspankuqa, manaña ish kay runakuna hinañachu kanku. Aswanqa huk runa hinallañan kanku. Chayraykun Diospa hukllasqantaqa, runaqa mana t'aqananchu, nispa.

⁷ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta tapullarankutaq:

—Chayri, ¿imanaqtintaq Moisesri escribisqan leypi yachachiran khaynata: “Pipas warminmanta t'aqakuyta munaspaqa, divorcio papelta firmayuspanmi t'aqakullanman”, nispari?

⁸ Jesusñataqmi contestaran:

—Moisespa tiemponpi runakunaqa qankuna hinan nishu rumi songo karanku. Chayraykun Moisesqa chay runakunataqa permitiran warminkumanta t'aqakunankutaqa. Ichaqa kay pacha qallariyninmantapachapas Diosqa manan munaranchu, pipas casarasqa kashaspa warminmanta t'aqakunantaqa. ⁹ Chaymi niykichis, manan ni pipas warminmantaga t'aqakunmanchu. Sichus pipas warminmanta t'aqakuspa huk warmiwan casaracuspaqa, waqllikuy huchapin kashan. T'aqakunmanqa sichus warmin piwanpas waqllirukullaqtinmi, nispa.

¹⁰ Chaykunata niqtinmi discipulonkunaqa Jesusta niranku:

—Sayna kaqtinqa aswanchá amaña casarakuyqa kanmanchu, nispanku.

¹¹ Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Kay yachachikuykunaqa manan llapallan runakunapaqchu. Aswanqa pikunamanchus Dios atiyta qon, paykunallapaqmi. ¹² Ichaqa kanmi qarikuna nacesqankunantapacha capasqa hina nace muspanku mana warminayachikuqkuna. Wakinñataqmi runapa capasqan kasqanrayku mana warminayachikuqkuna kanku. Hinallataq wakinpas Diospa kamachisqanpi llank'anankupaq akllasqa kaspanku mana warmiyoq kayta munaqkuna kanku. Saynaqa kay yachachikuyta chashkiyta munaqkunaqa, chashkichunkuyá, nispa.

*Wawakunata Jesús bendecisqanmanta
(Mar 10.13-16; Luc 18.15-17)*

¹³ Jesusmanmi wawakunata pusamuranku, paykunaman makinta churayuspa Diosmanta mañapunanzaq. Ichaqa Jesuspa discipulonkunañataqmi wawakuna pusamuq runakunata q'aqcharanku. Hinaspan mana munarankuchu Jesusman ashuyunankuta. ¹⁴ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Ama hark'aychishchu wawakuna noqaman hamunantaqa. Kay wawakuna hina kaq runakunapaqmi, hanaq pachapi Diospa suma-sumaq glorianqa, nispa.

¹⁵ Jesusqa saynata niruspanmi, sapankama wawakunapa umanman makinta churayuspa, Diosmanta paykunapaq mañapuran. Hinaspan chaymanta ripuran.

Jesuswan huk qapaq joven parlasqanmanta

(Mar 10.17-31; Luc 18.18-30)

¹⁶ Huk jovenmi, Jesusman hamuspa tapuran:

—Allin yachachikuq, ¿imata ruwaspaytaq Diospa ladonpiri wiña-wiñaypaq kawsayman? nispa.

¹⁷ Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—¿Imanaqtintaq allin kaqkunamantari yachayta munanki? Manan pipas allinqa kanchu, aswanqa Diosllan. Sichus wiñaypaq kawsayta munaspaykiqa, Diospa kamachikuyinkunata kasukuy, nispa.

¹⁸ Hinaqtinmi chay jovenqa Jesusta tapullarantaq khaynata:

—¿Mayqen kaq kamachikuykunataq kasukunayri? nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Aman pitapas wañuchinkichu; aman piwanpas waqllikunkichu; aman suwakunkichu; aman pipa contranpipas llullakuspaqa rimankichu. ¹⁹ Tayta mamaykitapas allinta respetaspayá kasukunki. Hinallataq runamasiykitapas, qan kikiykita hina munakunki, nispa.

²⁰ Hinaqtinmi chay joven runaqa niran:

—Taksa kasqaymantapachan chay kamachikuykunataqa kasukurani. ¿Imatawanraqtaq ruwaymanri? nispa.

²¹ Chaymi Jesusqa niran:

—Sichus allin cabal runa kayta munanki chayqa, tukuy ima kaqniykikunata vendemuy. Hinaspa chay qolqeta wakchakunaman rakimuy. Saynapin hanaq pachapi tukuy ima kaqniyoq kanki. Chayta ruwaramuspaykitaq hamunki noqata qatikuwanaykipaq, nispa.

²² Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyarispa, chay jovenqa anchata llakikuspa ripuran, nishu qapaq runa kasqanrayku.

²³ Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, huk qapaq runaqa ancha sasatan Diospa hanaq pacha glorianmanqa haykunqa.

24 Aswanmi ichaqa nisqaykichis, huk hatun camello animalraqmi awqapa ninrinta pasarunman, huk qapaq runa Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunanmantaqa, nispa.

25 Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa, chay yachachisqankunata uyarispanku, astawanraq admirakuranku. Hinaspan khaynata niranku:

—Sayna kaqtinri, ¿pitaq atinman salvakuytari? nispanku.

26 Chaymi Jesusqa discipulonkunata qawarispas, khaynata niran:

—Runakunapaqqa sasan ima ruwaypas. Diospaqmi ichaqa tukuy imapas mana sasachu, nispa.

27 Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta niran:

—Noqaykuqa tukuy imaykutapas saqemuspaykun qanwan kushka purishayku. Chayri, ¿ima premiotataq noqaykuri chashkisaqkú? nispa.

28 Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, tukuy imatapas mosoqman Dios tukuchiqtinmi, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, sumaq k'anchorishaq tronoypi tiyayusaq, atinyiwan gobiernanaypaq. Saynallataqmi qankunapas, noqapi creesqaykichisrayku, chunka ishkayniyoyq tronokunapi tiyaykullankichistaq; hinaspan Israel nación llaqtapa chunka ishkayniyoyq hatun ayllunkunata juzgankichis. 29 Chaymi noqaqa niykichis, pipas wasinta, wawqenta, pananta, papanta, mami-tanta, warminta, wawankunata, hinallataq chakrankunata-pas noqarayku saqeqmi, pachaq kuti mastaraq chashkinqa; hinallataqmi wiña-wiñaypaq kawsaytapas chashkillanqataq.

30 Chaymi niykichis, kay pachapi runakuna qawananpaq importante kaq ashka runakunan, hanaq pachapiqa mana importantechu kanqaku. Ichaqa kay pachapi mana importante kaq ashka runakunañataqmi, hanaq pachapiqa aswan más importante kanqaku.

20

Uvas chakrapi llank'aq runakunamanta

1 —Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun huk uvas chakrayoq runamanmi. Chay runan tutallamanta lloqsispa runakunata mashkamun chakranpi llank'anankupaq.

2 Hinaspan chay mashkamusqan runakunawan acuerdoman haykuranku, chakranpi llank'amuqtinku huk p'unchaw jornalta pagapunanzaq. Saynata acordaruspankutaqmi, paykunataqa chakranman mandaran llank'amunankupaq. 3 Hinallataqmi esqon horas hinaña kashaqtin chay uvas chakrayoq runaqa kaqmanta

lloqsiran. Hinaspan plazapi rikuran mana llank'anayoq yanqa sayashaq runakunata. ⁴ Chaymi paykunatapas niran: “Qankunapas riychisyá chakraypi llank'amuq; llank'asqaykichismantaqa pagapusqaykichismi”, nispa. Hinaqtinmi paykunapas chay uvas chakranman llank'aq riranku. ⁵ Saynallataqmi chawpi p'unchaw hina horasta, hinallataq kinsa horas tarde hinaña kashaqtinpas, chay uvas chakrayoq runaqa lloqsillarantaq. Hinaspan apamullarantaq runakunata chakranpi llank'anankupaq. ⁶ Chaymantapas pishqa horas hina tardeña kashaqtinmi, chay uvas chakrayoq runaqa plazaman lloqsillarantaq. Hinaspan mana llank'anayoq yanqa sayashaq runakunata rikuspa, tapuran: “¿Imanaqtintaq qankunari mana imatapas ruwaspa, kaypi enteron p'unchaw kashankichís?” nispa. ⁷ Chaymi chay runakunaqa contestaranku khaynata: “¡Manan ni pipas llank'apakunaykupaq pusawankuchu!” nispanku. Hinaqtinmi chay uvas chakrayoq runaqa niran: “Saynaqa qankunapas chakraypi llank'agyá riychis; {llank'asqaykichismantaqa pagapusqaykichismi}”, nispa.

⁸ Chaymantan inti haykuyushaqtinña uvas chakrayoq runaqa, capatazninta kamachispa, khaynata niran: “Llank'aqkunata waqyamuspa jornalninta pagapuy, qepallataña hamuqkunamanta qallarispas, tutamantan hamuqkunapi tukunaykikama”, nispa. ⁹ Chaymi pishqa horas hina tardetaña llank'anankupaq hamuq runakuna ashuyamuqtinku, chay capatazqa huk p'unchaw jornal completota sapankamaman pagapuran. ¹⁰ Chaymantañataqmi ashuyamullarankutaq, tempranomanta llank'aq runakunapas. Hinaspan paykunaqa piensaranku, chay qepa hamuq runakunamanta aswan mastaraq pagonkuta chashkinankupaq. Hinaqtinmi paykunamanpas chay capatazqa, huk p'unchaw jornal completollatataq pagapuran. ¹¹ Chaymi chay enteron p'unchaw llank'apakuq runakunaqa, chakrayoqpa contranpi rimapakuranku. ¹² Hinaspan chay uvas chakrayoq runata, khaynata niranku: “Kay qepallataña hamuq runakunaqa huk horallan llank'arunku. Chayri, ¿imanaqtintaq paykunamanri noqaykuman hina iguallata pagarapunki? Noqaykuqa enteron p'unchawmi ruphaypipas pisipaspa llank'arayku. Sayna ruwasqaykiqa manan allinchu”, nispanku. ¹³ Hinaqtinmi uvas chakrayoq runaqa, chay reclamaq runakunamanta huknin kaq runata, khaynata contestaran: “¡Amigo! Manan noqaga engañashaykichu. Qanmanqa pagapushayki imaynan parlasqanchisman hinan. Icha ¿manachu noqawan acuerdopi

qeparanchis, huk p'unchaw jornalta pagapunaypaq?
¹⁴ Saynaqa chay pagoykita chashkikapuspa ripuy. Noqaqa imaynan huk p'unchaw jornalta qanman pagapushayki, saynallatataqmi kay qepallataña hamuq runakunamanpas, pagapuyta munani. ¹⁵ Ichaqa noqan yachani qolqeywan ima ruwaytapas. Icha, ¿allin runa kasqaywanchu qanqa envidiakushankí?" nispa.

¹⁶ Kay willakuywan yachachiyta tukuruspanmi, Jesusqa niran:

—Kay pachapi runakuna qawanampaq importante kaq ashka runakunan, hanaq pachapiqa mana importantechu kanqaku. Ichaqa kay pachapi mana importante kaq ashka runakunañataqmi, hanaq pachapiqa aswan más importante kanqaku. {Diosqa ashka runakunatan waqyan salvasqa kanankupaq, ichaqa chikallanmi akllasqa runakunaqa kanku}, nispa.

Jesusmi kinsa kutitaña willakuran wañunanmanta
(Mar 10.32-34; Luc 18.31-34)

¹⁷ Jerusalén llaqtaman rishaspankun, Jesusqa chunka ish kayniyoq discipulonkunata huk lawman waqyarispa, khaynata niran:

¹⁸ —Noqanchisqa Jerusalén llaqtamanmi rishanchis. Chaypin noqa Diosmanta Hamuq Runaqa entregasqa kasaq, sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq leykunata yachachiq runakunaman ima. Paykunan acusawanqaku “wañuchun”, nispanku. ¹⁹ Hinaspan huk law nacionniyoq runakunaman entregawanqaku. Chaymi paykunaqa asipayawaspanku burlakuwanqaku; hinallataq maqawanqaku ima. Chaymantataqmi cruzpi chakataspa wañuchiwanqaku. Ichaqa kinsa p'unchawmantan kawsarinpusaq, nispa.

Zebedeopa warmin huk favorta mañakusqanmanta
(Mar 10.35-45)

²⁰ Chaymantan Zebedeopa warminqa Jesusman ashuyuran ish kaynin wawankunapiwan ima. Hinaspan huk favorta mañakunanpaq Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuran.
²¹ Hinaqtinmi Jesusqa payta tapuran:

—¿Imatataq munankirí? nispa.

Chaymi chay warmiqa khaynata niran:

—Ama hina kaychu, favorniykita merecesaq, qan gobiernaspaykiyá, kay wawaykunata tiyaykachipuway, hukninta phaña ladoykipi, huknintañaq lloq'e ladoykipi, nispa.

²² Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Qankunaqa manan yachankichishchu ima mañakusqaykichistapas. Noqaqa anchatan ñak'arisaq. Ichaqa, ¿qankuna atiwaqchishchu noqa hina ñak'ariyta? nispa.

Hinaqtiinmi paykunañataq niranku:

—Ari, atisaqkun, nispanku.

²³ Chaymi Jesusqa niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa noqa hinan an-chata ñak'arinkichis. Ichaqa manan noqachu nisaq pis phaña ladoypi otaq lloq'e ladoypi tiyananpaqqa. Aswanmi chaypiqa tiyanqaku Papaypa akllasqan runakunalla, nispa.

²⁴ Chayta uyarispankun Jesuspa chunkantin discipulonku-naqa phiñakuranku, Juanpaq hinallataq Jacobopaqwan ima. ²⁵ Chaymi Jesusqa discipulonkunata waqyaspa, khaynata niran:

—Qankunaqa yachankichismi kay pacha nación llaqtakunapi gobiernaqkunaqa, llaqta runakunata kamachispankun munasqankuta ruwanku. Saynallataqmi autoridadkunapas paytukusqallaña kspanku, llaqta runakunawanqa munasqankuta ruwanku. ²⁶ Ichaqa qankuna ukhupiqa manan saynachu kanan. Aswanqa pipas qankuna ukhupi kamachiyta munaspaqa, qankunata servisqniykichismi kanan. ²⁷ Hinallataq pipas allin reqsisqa primeropi kayta munaspaqa, qankuna ukhupiraqmi serviqniykichis runa kanan. ²⁸ Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, manan noqata serviwanankupaqchu hamurani. Aswanqa runakunata servinaypaqmi hamurani. Hinaspapas huchasapa runakunapa rantinpi wañuspay, paykunata salvanaypaqmi noqaqa hamurani, nispa.

*Ishkay ñawsa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mar 10.46-52; Luc 18.35-43)*

²⁹ Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Jericó llaqtamanta lloqsimushaqtinkun, ashka runakunapas Jesuspa qepanta riranku. ³⁰ Hinaqtiinmi chay risqanku ñanpa patanpi, ish kay ñawsa runakuna tiyashasqaku. Chayninta Jesús pasasqanta uyariruspankutaqmi, chay ish kay ñawsa runakunaqa qaparispa, waqyakuranku khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, khuyapayaykuwaykuyá! nispanku.

³¹ Chaymi runakunaqa phiñarikuranku, chay ñawsa runakuna upallanankupaq. Ichaqa saynata phiñarikushaqtinkupas, chay ñawsa runakunaqa astawanraqmi qapariranku khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, khuyapayaykuwaykuyá! nispanku.

³² Hinaqtinmi Jesusqa chay ñan risqankupi sayaykuspa, chay ish kaynin ñawsa runakunata waqyaspa tapuran:

—¿Imatataq qankunapaq ruwanaytari munankichís? nispa.

³³ Chaymi paykunaqa contestaranku:

—Señor, ñawsa kasqaykumantan sanoyayta munayku, nispanku.

³⁴ Chaymi Jesusqa paykunata khuyapayaspa, ñawinkuta tupayuran. Hinaqtinmi chay ratomantapacha chay ish kaynin ñawsa runakunaqa sanoyaspa rikuranku. Hinaspan Jesuspa qepanta riranku.

21

*Jerusalén llaqtaman Jesuspa haykusqanmanta
(Mar 11.1-11; Luc 19.28-40; Juan 12.12-19)*

¹ Jesusqa discipulonkunapiwanmi Jerusalén llaqtapa cer-canpi Betfagé sutiyog llaqtaman chayaruranku. Hinaspan Olivos moqopi samariranku. Chaypin Jesusqa ish kay discipulonkunata, ² khaynata niran:

—Riychis waq chimpapi llaqtachaman. Chayman chayaruspaykichismi watasqa asnota malta uñantinta tarin-kichis. Chayta pashkamuspayá aysamunkichis. ³ Sichus pipas imatapas nisunkichis chayqa, qankunaqa khaynatayá ninkichis: “Señormi necesitashan; payqa kutichinpulla-sunkin”, nispa.

⁴ Kaykunaqa pasaran Diosmanta willakuq ñawpaq profeta-pa escribisqan cumplikunanpaqmi. Paymi khaynata es-cribiran:

⁵ “Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunata nimuychis:

¡Qawariychis!

¡Qankunapa reyniykichismi hamushan!

¡Payqa cargana asnopa uñanpi montayukuspan hamushan!

¡Hinaspapas payqa huk humilde runa hinan hamushan!”
nispa [*Zacarías 9.9*].

⁶ Hinaqtinmi Jesuspa kamachisqan ish kaynin discipulonkunaqa, chay llaqtachaman riranku. Chayaruspankutaqmi Jesuspa nisqanman hina ruwaranku.

⁷ Hinaspan Jesuspa kasqanman chay asnotaqa malta uñantinta aysamuranku. Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa p'achankuwan karunaranku. Chay asnopa uñanpi montayukuspan Jesusqa Jerusalén llaqtaman riran. ⁸ Saynallataqmi ashka runakunapas Jesuswan kushka riranku. Hinaqtinmi wakin runakunaqa p'achankuta Jesuspa risqan ñanpi mast'aranku. Wakinñataq sach'apa ramankunata wit'umuspanku Jesuspa risqan ñanpi

mast'aranku, chayninta Jesús pasananpaq. ⁹ Hinaspan Jesuspa ñawpaqninta, hinallataq qepanta riqkunapas, altomanta qaparisa, khaynata niranku:

“¡Davidpa mirayninmanta hamuq Salvadorqa, alabasqayá kachun!

¡Señor Diospa sutinpi hamuqqa alabasqayá kachun!

¡Hanaq pachapi kaqkunapas Diostayá alabachunku!” nispanku.

¹⁰ Hinaqtiinmi Jerusalén llaqtaman Jesús haykuruqtin, llapallan chay Jerusalén llaqtapi kaq runakunaqa, Jesuspa hamusqanta rikuspanku, bullata ruwaspa ninakuranku:

—¿Pitaq kay runarí? nispanku.

¹¹ Chaymi Jesuswan kushka hamuq runakunaqa contestaranku:

—Payqa Galilea provinciapi kaq Nazaret llaqtayoq Jesusmi, hinaspapas Diosmanta willakuq profetan, nispanku.

Templopi vendeq runakunata Jesús qarqosqanmanta (Mar 11.15-19; Luc 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹² Jerusalén llaqtaman chayaruspanmi, Jesusqa templo-man riran. Hinaspan temploman haykuspa, chaypi llapallan vendeq runakunata, hinallataq rantiqkunatapas hawaman qarqomuran. Saynallataq huk law nacionpa qolqenta templopa qolqenwan cambiaqkunapa mesankutapas pampaman wikaparan. Saynallataqmi paloma vendeqkunapa cajonninkutapas pampaman wikaparan. ¹³ Hinaspan paykunata niran:

—Diosmi Bibliapi nishan: “Temploqqa noqamanta mañakunankupaq sutichasqa wasin kanqa”, nispa. Qankunan ichaqa, suwakunapa wasinman hina tukurachinkichis, nispa.

¹⁴ Jesusqa templopi kallashaqtiinraqmi, payman ashuykamuranku ñawsa runakuna, hinallataq wist'u runakunapas. Chaymi Jesusqa paykunata sanoyachiran. ¹⁵ Hinaqtiinmi templopi warmakunaqa niranku: “Davidpa mirayninmanta hamuq Salvadorqa, alabasqayá kachun”, nispanku. Chayta uyarispanku, hinallataq Jesuspa milagrokuna ruwasqanta rikuspankun, sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima anchata phiñakuranku. ¹⁶ Hinaspan Jestusta khaynata tapuranku:

—¿Manachu uyarinki kay warmakuna imatachus nishanku chayta? nispanku.

Jesusñataqmi contestaran:

—Arí, allintan uyarishani. Qankunari, ¿manachu Bibliapi leerankichis:

“Uchuy warmakunan,

ñuñuq wawakunapiwan ima alabasunki”, nisqanta? nispa [*Salomos 8.2*].

¹⁷ Chayta niruspanmi Jesusqa, paykunata saqespa Jerusalén llaqtamanta Betania llaqtaman riran. Hinaspan Jesusqa chay tuta chay Betania llaqtapi samapakuran.

Mana ruruq higos sach'amanta
(*Mar 11.12-14, 20-26*)

¹⁸ Jesusqa Jerusalén llaqtamanmi achiqayllata kutimuran. Hinaspan ñan hamusqanpi yarqachikuran. ¹⁹ Chaymi Jesusqa ñan patapi huk higos sach'ata rikuruspa ashuyuran. Ichaqa manan ni ima ruruntapas chay sach'apiqa tariranchu. Aswanmi chay sach'aqa rap'iyuqlla kasqa. Chaymi Jesusqa chay sach'ata niran:

—¡Kunanmantaqa manañan ni hayk'aqpas rurunkiñachu! nispa.

Chaymi chay higos sach'aqa kasqan ratolla ch'akipurán. ²⁰ Chayta rikuspankun Jesuspa discipulonkunaqa admirasqallaña tapuranku:

—¿Imanaqtintaq kay higos sach'ari kasqan ratolla ch'akirparin? nispanku.

²¹ Hinaqtiinmi Jesusqa contestaran:

—Cheqaqtapunin niykichis, sichus qankuna Diospi creenkichis mana ish kayaspa chayqa, (chashkinkichispunin oracionpi mañakusqaykichistaqa. Hinaspapas qankunaqa), imatachus kay higos sach'awan ruwarani, chaymantapas aswan mastaraqmi ruwankichis. Hinaspapas niwaqchismi kay orqotapas “Ayqeriy kaymanta, hinaspa lamar gochaman wikch'uyukuy”, nispa, hinaqtinga kay orqopas kasusunkichismi. ²² Saynallataq sichus cheqaqtapuni Diospi creespaykichis qankuna imatapas mañakunkichis chayqa, chashkinkichismi, nispa.

Jesusqa kamachinanpaq atiyniyoq kasqanmanta
(*Mar 11.27-33; Luc 20.1-8*)

²³ Jesusqa temploman haykuspanmi runakunaman yachachisharan. Hinaqtiinmi sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq Israel nacionpi autoridadkunapiwan ima, Jesusman ashuyuspa tapuranku:

—Kaykunata ruwanaykipaqri, ¿pitaq qantari autorizasuranki? Hinaspapas kay atiytari, ¿pitaq qosurankiri? nispanku.

²⁴ Hinaqtiinmi Jesusqa contestaran:

—Noqapas kunanmi qankunata tapullasqaykichistaq. Sichus qankuna contestawankichis chayqa, noqapas nisqaykichismi, ima atiywansi kaykunata ruwani chayta. ²⁵ Kunanyá niwaychis, runakunata Juan bautizananpaqri, ¿pitaq mandamuran? ¿Dioschu icha runakunallachú? nispa.

Saynata Jesús tapuqtinmi, paykunapura tapunakuranku khaynata:

—“Diosmi mandamuran” nisunchis chayqa, niwasunchá, “¿imanaqtintaq Juanpa nisqantari mana creerankichishchu?” nispa. ²⁶ Sichus “runakunallan mandamuran” nisunchis chayqa, llapallan llaqta runakunachá noqanchispa contranchispi sayarimunkuman. Hinaspapas paykunaqa yachankun, Juanqa Diosmanta willakuq profeta kasqanta, nispanku.

²⁷ Chaymi paykunaqa Jesusta contestaranku khaynata:

—Manan yachaykuchu, nispanku.

Hinaqtinmi Jesuspas nillarantaq:

—Noqapas manan nisqaykichishchu ima atiywansi kaykuna ruwasqaytaqa, nispa.

Huk runapa ishkaynin wawankunamanta

²⁸ Jesusqa nillarantaqmi:

—Qankunari, ¿ima niwaqchistaq kay willakuymantarí? Huk runan ishka yawayoq karan. Hinaspan kuraq wawanta niran: “¡Waway! kunan p'unchawya uvas chakranchispi llank'aq riruy”, nispa. ²⁹ Chaymi chay kuraq wawanqa contestaran: “¡Manan riymanchu!” nispa. Ichaqa chay kuraq wawanqa, tumpa unaymanta yuyaymanarispami, “manan riymanchu” nishaspanpas, chay uvas chakraman llank'aq riran. ³⁰ Saynallataqmi chay runaqa sullk'a kaq wawantapas nillarantaq: “¡Waway! kunan p'unchawya uvas chakranchispi llank'aq riruy”, nispa. Hinaqtinmi chay wawanqa niran: “¡Arí papáy! Risaqmi”, nispa. Ichaqa “arí” nishaspanpas, manan payqa riran.

³¹ Chayta willaspanmi Jesusqa tapuran chay runakunata:

—¿Mayqen kaq wawantaq papanpa kamachisqanman hina ruwaranrí? nispa.

Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq Israel nacionniyoq runakunapa kamachiqnin runakunapiwan contestaranku:

—Kuraq kaq wawanmi, nispanku.

Hinaqtinmi Jesusñataq niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, impuesto cobraq runakuna, hinallataq qenlli vidapi puriq huchasapa warmikuna iman, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa qankunamanta primerta haykunqaku, (huchankumanta wanakusqankurayku). ³² Ichaqa Bautizaq Juan hamuspanmi qankunata yachachisurankichis, Diosta imaynata kasukunaykichispaq. Ichaqa qankunañataqmi Bautizaq Juanpa yachachisqankunapi mana creerankichishchu. Aswanqa Roma llaqtapaq impuesto cobraq runakuna,

hinallataq millay qenlli vidapi puriq huchasapa warmikuna iman Bautizaq Juanpa rimasqanpiqa creeranku. Qankunañataqmi ichaqa tukuy chaykunata rikushaspaykichispas, Bautizaq Juanpa willakusqanpiqa mana creerankichishchu; nitaq huchaykichistapas saqerankichishchu, nispa.

Chakra arrendaq runakunamanta

(Mar 12.1-12; Luc 20.9-19)

³³ Jesusqa nillarantaqmi:

—Uyariychis kay huk willakuyta. Huk chakrayoq runan chakranpi uvas plantakunata plantaran. Hinaspan chay chakranpa enteron muyuriqninta cercochiran. Hinallataqmi uvas pallamusqanmanta vinota ruwachinanpaqpas, huk uvas saruna pozota, hinallataq huk hatun torretawan ima ruwachiran. Chay torretaqa ruwachiran, chay torre patamanta enteron chakranta qawaspa cuidananpaqmi. Chaykunata ruwaruspanmi, chay uvas chakrapa dueñonqa huk runakunaman arrendaruspa, karu llaqtaman viajaran. ³⁴ Hinaqtiinmi uvas cosechana tiempo chayaramuqtin, chay uvas chakrayoq runaqa, serviqnin runakunata mandamuran, chay chakrata arrendaq runakunamanta dueñonman tupaqninta chashkispas apapunankupaq. ³⁵ Ichaqa chakra arrendaq runakunañataqmi, chay uvas chakrayoqpa mandamusqan sirvienten runakunata, khaynata ruwaranku: Huknintan maqaranku, huknintañataq wañuchiranku, huknintañataqmi rumikunawan p'anaranku. ³⁶ Hinaqtiinmi chay uvas chakrayoq runaqa, kaqmanta mandamullarantaq primer kaq mandamusqan sirvientenkunamantapas aswan más ashka sirvientekunataña. Ichaqa chay uvas chakrata arrendaq runakunañataqmi, imaynan primer kaq hamuq sirvientekunata maqaranku, p'anaranku hinallataq wañuchiranku ima, saynallatataqmi paykunatapas ruwaranku.

³⁷ Chaykuna pasaruqtinmi, chay uvas chakrayoq runaqa wawantañataq mandamuran, khaynata yuyaymanaspa: “Wawayta rikuspaqa ichapas respetankuman” nispa. ³⁸ Ichaqa chay uvas chakra arrendaq runakunaqa, chay chakrayoqpa wawan chayamusqanta rikuruspankun, ninakuranku khaynata: “¡Kay runaqa chakrayoqpa wawanmi! Paymi kay herenciata chashkinga. Saynaqa aswanyá wañurpachillasunña, kay chakrawan noqanchis qepakunanchispaq”, nispanku. ³⁹ Saynata piensaspankun, paykunaga chay uvas chakrayoqpa wawanta hap'iranku.

Hinaspan chay chakra ukhumanta hawaman orqomuspa, chaypi wañuchiranku, nispa.

⁴⁰ Saynata niruspanmi Jesusqa tapuran:

—Uvas chakrapa dueñon hamuspanri, ¿imatataq ruwanqa chay chakran arrendaq runakunawanri? nispa.

⁴¹ Chaymi llapallan chaypi uyariq runakunaqa contes-taranku khaynata:

—Chay runakunataqa mana khuyapayaspan wañuchinqa, millay yana alma runakuna kasqankurayku. Hinaspan chay uvas chakrantaqa huk runakunamanñataq arrendanqa, saynapi tupaqnin cosechata tiempollanpi qopunankupaq, nispa. *[Nota: chay chakrayoq dueñoqa, Dios Taytan. Chay chakrayoqqa wawanñataqmi, Señorninchis Jesucristo. Dueñoqa serviqninkuñataqmi, Diosmanta willakuq profetakuna. Chakrata arrendaq runakunañataqmi, fariseo religionniyoq runakuna. Saynata comparaspanmi Jesucristoqa yachachiran].*

⁴² Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

Qankunari, ¿manachu Bibliata leerankichís? Bibliapiqa khaynatán nishan:

“Albañilkunapa mana munasqan rumin, kunanqa aswan más allin kaq rumi, wasiq esquinanpi allinta enteron wasipa perqanta sostienen.

Kayqa Diosninchispa ruwasqanmi.

Hinaspapas kay qawasqanchisqa anchata admirakuna-paqmi”, nispa *[Salmos 118.22-23]*.

⁴³ Chayraykun niykichis, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan qankunaqa haykunkichishchu. Ichaqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunqaku Diosta kasukuspa, paypa munasqanman hina kawsaq runakunallan. ⁴⁴ {Chaymi pi runapas chay rumi hawaman urmayuspaqa, ñut'usqa kanqa. Saynallataqmi pi runapa hawanmanpas chay rumi urmayuspaqa, kutasqa aychaman hinaraq chay runataqa tukuchinqa}, nispa. *[Nota: Chay albañilkunapa mana munasqanku rumiqa, Jesucriston].*

⁴⁵ Kay willakuykunata uyarispankun sacerdotekunapa je-fenkunaqa, fariseo religionniyoq runakunapiwan ima cuen-tata qokuranku, chay millay wañuchiq runakunaman com-paraspa, paykunamanta Jesús rimasqanta. ⁴⁶ Chaymi Je-sustaqa hap'iruytapuni munaranku. Ichaqa chaypi kaq runakunata manchakuspankun mana atirankuchu. Hinas-papas chaypi kaq runakunaqa yacharankutaqmi, Jesusqa Diosmanta willakuq profeta kasqanta.

22

Casarakuy fiestamanta

¹ Jesusqa kay willakuykunatan willaran Israel nación llaqtapi kamachiq runakunaman, Hinaspan khaynata niran:

² —Runakunata Dios gobiernayta qallarisqanqa rikch'akun, huk rey qari wawanta casarachispa, fiestata ruwaq runamanmi. ³ Hinaspan sirvienten runakunata kamachiran, casarakuy fiestaman invitesqan runakunata waqyamunankupaq. Ichaqa chay invitesqan runakunañataqmi, hamuyta mana munarankuchu. ⁴ Hinaqtinmi chay reyqa kaqmanta huk sirvienten runakunatañataq kamachiran, invitesqan runakunata khaynata nimunankupaq: “Ñan wirayachisqa torokunatapas, hinallataq wakin wirayachisqa animalkunatapas ñak'arachiniña. Chaymi mikhunapas listoña kashan. Chayqa hamuychisyá kay casarakuy fiestapi mikhunaykichispaq”, nispa. ⁵ Ichaqa chay invitesqan runakunaqa manan hamurankuchu. Aswanmi paykunaqa sapankamanku pasakuranku. Hukninmi chakranman llank'aq pasaran, huknintaqmi negocionta atiendeq, ⁶ wakinñataqmi reypa serviqnin runakunata hap'ispa, maqashaspalla wañuchiranku. ⁷ Chaymi chay reyqa nishuta phiñakuran. Hinaspan soldadonkunata kamachiran, chay wañuchiq runakunata wañuchimuspanku, llaqtankutapas k'anamunankupaq ima. ⁸ Chaymantan chay reyqa serviqnin runakunata niran: “Wawaypa casarakunanpaqqa tukuy imapas listoñan kashan. Ichaqa chay invitamusqay runakunaqa, manan kay fiestaman hamunankupaq hinañachu kanku. ⁹ Aswanqa kunanyá riychis callekunaman; hinaspa llapallan chaypi tarimusqaykichis runakunata, wawaypa casarakuynin fiestaman hamunankupaq invitamuychis”, nispa. ¹⁰ Chaymi reypa sirvienten runakunaqa, callekunaman lloqsispanku, llapallan tarisqanku runakunata invitespa pusamuranku, allin kaqta ruwaspa kawsaq runakunata, hinallataq huchapi kawsaq runakunatapas. Chaymi casarakuqpa wasinmanqa, ashka runakuna hunt'aykamuranku.

¹¹ Hinaqtinmi chay reyqa invitachimusqan runakunata qawaq haykuspa, chaypi huk mana allin cambiasqa runata rikuran. ¹² Chaymi chay runata niran: “Amigo, mana allin cambiasqa kashaspaykiri, ¿imanaqtintaq kaymanri haykuramurankí?” nispa. Hinaqtinmi chay runaqa ni imatapas mana contestaspa upallalla karan. ¹³ Hinaqtinmi chay reyqa serviqnin runakunata khaynata kamachiran: “Kay mana allin cambiasqa runataqa, makinkunata chakinkunatawan chaqnaruspayá,

tutayaq ukhuman wikch'uyamuychis. Chay tutayaqpin runakunaqa waqanqaku, hinallataq nanaymanta kirunkupas rach'ikyanqaraq. ¹⁴ Ichaqa ashkallañan Diospi creenankupaq invitasa runakunaqa kashanku. Aswanqa chikallanmi akllasqa runakunaqa kanku”, nispa. [Nota: *fiestaman invitachimuy reyqa, Dios Taytan. Casarakuq qariqa, Jesucriston. Fiestaman mana hamuy munaq runakunaqa, Jesucristopi mana creemunaq Israel nacionniyoq runakunan. Fiestaman tukuy clase huchasapa hamuy runakunaqa, Jesucristopi llapallan creeq runakunan. Hinallataq fiestapi mana allin cambiasqa runaqa, manan wakcha runachu karan; aswanqa Jesucristota mana respetaq runan karan].*

Impuesto paganamanta

(Mar 12.13-17; Luc 20.20-26)

¹⁵ Chaymantan fariseo religionniyoq runakunaqa, huk p'unchaw huñunakuspanku, acuerdota ruwaranku. Hinaspan acordaranku ima rimasqallanpipas Jesusta pantachispa acusanankupaq. ¹⁶ Hinaspan chay fariseo religionniyoq runakunaqa qatikuqnin runakunata, hinallataq Herodespa partidomanta kaq runakunatawan ima mandaranku, Jesusta khaynata ninankupaq:

—Yachachikuq, noqaykuqa yachaykun cheqaq kaqkuna rimasqaykitaqa. Hinaspapas qanqa Diosmantan runakunaman yachachishanki allinta kasukuspa kawsanankupaq. Hinaspapas yachachisqaykimanta runakuna contraykipi rimaqtinkupas manan qanqa kasunkichu. Hinaspapas qanqa manan runakunawan allinpi qepanallaykipaqchu rimankipas. Aswanqa llapanmanmi igualta yachachinkipas, nispanku.

¹⁷ Hinaspan paykunaqa tapuranku khaynata:

—Qanri, ima ninkitaq, ¿allinchu Roma llaqtamanta gobiernawaqninchis Cesarman impuestokunata pagananchispaq, icha manachú? nispanku.

¹⁸ Jesusñataqmi ichaqa mana allin intencionllawan tapusqankuta yachaspa, khaynata niran:

—¡Ishkay uya runakuna! ¿Imanaqtintaq qankunari pantachwayta munashankichis? ¹⁹ Apamuychis impuesto paganaykichis qolqeta, nispa.

Chaymi huk qolqeta Jesusman haywaranku. ²⁰ Hinaqtinmi Jesusqa chay qolqeta paykunaman qawachispa tapuran:

—Kay qolqepiri, ¿pipa uyantaq, hinaspapas pipa sutintaq kashan? nispa.

²¹ Paykunañataqmi khaynata contestaranku:

—Roma llaqtapi gobiernaq rey Cesarpan, nispanku.

Saynata niqtinkun Jesusqa niran:

—Saynaqa rey Cesarpa kaqtaqa payman qopuychis. Hinalataq Diospa kaqtapas Diosman qopuychis, nispa.

²² Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyarispanku, chay runakunaqa anchata admirakuspa pasapuranku.

Jesus tan tapuranku wañuqkunapa kawsarimunamanta (Mar 12.18-27; Luc 20.27-40)

²³ Chay p'unchawllataqmi wakín saduceo religionniyoq runakunaqa Jesusman hamuranku. Paykunaga manan wañuqkunapa kawsarimunanpiqa creerankuchu. Chayraykun Jesusta tapuranku khaynata:

²⁴ —Yachachikuq, Moisespa escribisqan leypin niwan-chis: “Huk runa casarakuspa, warmimpi manaraq wawayoq kashaspa wañupunman chayqa, sullk'a wawqenmi, chay viuda warmiwan casarakuspa wawayoq kanan. Hinalataqmi chay wawa nacemuqpas, wañuqpa wawan hina kananpaq chay wañuqpa sutinta apanan, saynapi wañuqpa sutin mana chinkanapaq”, nispa. ²⁵ Saynallataqmi llaqtaykupipas qanchis wawqekuna karan. Hinaspan kuraq kaqqa casararukuspa, manaraq wawayoq kashaspa wañupuran. Chaymi wañuqpa viudanwan casarakullarantaq chay wañuqpa sullk'an. ²⁶ Saynallataqmi huk tiempo pasaruqtin, paypas manaraq wawan kashaqtin wañupuran. Saynallataqmi pasaran kinsa kaqwanpas, tawa kaqwanpas, pishqa kaqwanpas, soqta kaqwanpas, hinallataq qanchis kaqwanpas. ²⁷ Chaymantañataqmi chay qanchisnintin wawqekunapa wañusqanpa qepanman, chay viuda warmipas wañupullarantaq. ²⁸ Chayqa kunanyá niwayku, llapallan wañuqkunata Dios kawsarichimuqtinri, ¿mayqenpa warmintaq kanqa chay warmirí? Qanchisnintinwanmi chay warmiqa casarasqa karan, nispanku.

²⁹ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran khaynata:

—Qankunaqa pantashankichismi, Bibliapi escribisqakunata mana yachaspaykichis, hinallataq Diospa atiyntapas mana reqsispaykichis. ³⁰ Ichaqa wañuqkunata Dios kawsarichimuqtinga, manañan casarakuyqa kanqañachu. Aswanqa Diospa angelninkuna hinan hanaq pachapiqa mana ni pipas casarakunqachu. ³¹ Ichaqa wañuqkunapa kawsarimunankumantari, ¿manachu qankuna Bibliapi leerankichis Diospa nisqanta? Diosqa khaynatan niran: ³² “Noqan kani Abrahampa, Isaacpa, hinallataq Jacobpa Diosnin”, nispa. Paykunaga wañusqa kashaspankupas, Diospaqqa kawsashankun. Chayraykun Diosqa llapallan wañusqa runakunapapas Diosnin, paykunapa almanku kawsasqanrayku. Saynallataqmi Diosqa kawsaq runakunapapas Diosnin, nispa. [Nota: Diosqa paypi creespa

wañuq runakunapa Diosninmi, hinallataq Salvadornin ima. Saynallataqmi Diospi mana creeq runakunapapas Diosnin, ichaqa manan Salvadorninchiu].

³³ Saynata Jesuspa yachachisqankunata uyarispankun chaypi kaq runakunaqa anchata admirakuranku.

*Ishkaynin importante kamachikuykunamanta
(Mar 12.28-34)*

³⁴ Jesusmi saduceo religionniyoq runakunata upallachiran. Chayta yacharuspankun, fariseo religionniyoq runakunaqa huñunakuranku Jesuswan parlaq rinankupaq. ³⁵ Hinaspan leykunamanta allinta yachaq huknin kaq fariseo religionniyoq runa, Jesusta pantachiyta munaspa, tapuran khaynata:

³⁶ —Yachachikuq, Diospa kamachisqankunamantari, ¿mayqen kaq kamachikuytaq aswan más importante? nispa.

³⁷ Hinaqtiinmi Jesusqa niran:

—“Señor Diosniykita munakuy tukuy sonqoykiwan, tukuy almaykiwan, hinallataq tukuy piensayniykiwan ima”. ³⁸ Kay primer kaq kamachikuyymi wakin kamachikuykunamantaqa aswan más importante. ³⁹ Saynallataqmi ishkay kaq kamachikuypas, kay primer kaq kamachikuyman rikch'akun. Chaymi khaynata nin: “Runamasiykita khuyakuy qan kikiykita hina”, nispa. ⁴⁰ Chaymi niykichis, kay ishkaynin kamachikuypin cumplikun, Moisespa escribisqan leykunapas, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa yachachisqankunapas, nispa [*Deuteronomio 6.5; Levítico 19.18*].

*Jesucristori ¿pipa wawantaq?
(Mar 12.35-37; Luc 20.41-44)*

⁴¹ Fariseo religionniyoq runakuna huñunasqa kashaqtinku-raqmi, Jesusqa paykunata tapuran khaynata:

⁴² —Qankunari, ¿pin ninkichistaq Diosmanta Hamuq Salvadortari? ¿Pipa wawanmi ninkichistaq? nispa.

Hinaqtiinmi paykunaqa contestaranku khaynata:

—Ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan, nispanku.

⁴³ Hinaqtiinmi Jesusqa kaqmanta tapuran:

—Davidta Santo Espíritu rimachiqtinri, ¿imanaqtintaq payri, Cristomanta rimaspa niran: “Señorniyimi”, nispari? Ichaqa kikin rey Davidmi, ancha respetasqa runa kashaspapas, khaynata niran:

⁴⁴ “Señor Diosmi Señorniyta niran:

‘Phaña ladoypi tiyaykuy, llapallan enemigoykikunata noqa vencespay, chaki plantaykiman churanaykama’ ”, nispa [*Salmos 110.1*].

⁴⁵ Hinaspapas kikin rey Davidpunin niran: “Señorlláy”, nispa. Chayri, ¿imanaqtintaq Diosmanta Hamuq Salvadorqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmanta kanman? nispa. [Nota: Davidpa mirayninmantan nacenan karan Diosmanta Hamuq Salvador Cristoqa. Chayta yachaspanmi Davidqa ña niranña: “Señorlláy” nispa. Saynataqa niran, Diosmanta Hamuq Salvadorqa, paymanta más atiyniyoq kananta yachaspanmi].

⁴⁶ Saynata Jesús tapuqtinmi, mana ni mayqenninkupas ni imaynanmantapas contestayta atirankuchu. Hinaspan chay p'unchawmantapacha Jesustaqa manaña ni pipas ni imamantapas tapurankuñachu.

23

Fariseo religionniyoq runakunata Jesús q'aqchasqanmanta (Mar 12.38-40; Luc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Jesusmi discipulonkunata hinallataq chaypi kaq runakunatapas, khaynata niran:

² —Moisespa escribisqan leykunata yachachinankupaqqa autorizasqa karanku, fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunallapiwanmi.

³ Chaymi qankunaqa paykunapa yachachisqanta, sonqoykichispi waqaychaspa kasukunaykichis. Ichaqa amataqyá paykunapa imapas ruwasqankutaqa qatipakunkichishchu. Paykunaqa manan yachachisqankutaqa ruwayman churankuchu.

⁴ Hinaspapas paykunaqa runakuna cumplinanpaqmi sasa kamachikuykunata kamachinku. Ichaqa manan ni huk dedollankuwanpas yanapankuchu chay kamachisqankuta runakuna cumplinankupaqqa.

⁵ Paykunaqa runakuna rikunallanpaqmi imatapas ruwanku. Chaymi llapallan runakuna rikunanpaq, qaramanta ruwasqa p'alta cintakunapi Bibliamanta textokunata escribispanku, mat'enkupi hinallataq brazonkupi watakunku. Hinallataqmi allin adornasqa k'anchorishaq p'achakunawan p'achakunkupas, (saynapi runakuna rikuspa “waq runaqa Diosta kasukuqmi”, nispa ninankupaq). ⁶ Hinaspapas paykunaqa Diosmanta yachachina sinagoga wasiman rispankupas, otaq fiestakunaman mikhunankupaq rispankupas, sumaq atiendesqa kaytan munanku. Hinallataqmi allinnin asientokunallapi tiyaytapas munanku. ⁷ Hinaspapas paykunaqa mercadokunapipas runakuna ancha respetowan rimayukuspa “yachachikuq”, nispa ninankutan munanku.

⁸ Qankunaqa amayá saynachu kaychis. Qankunaqa amayá permitiyichishchu runakuna “yachachikuq” nispa nisunaykichistaqa. Yachachiqniykichisqa noqallan kani, hanaq

pachamanta hamuq Cristo kasqayrayku. Chaymi qankunaqa llapaykichispas wawqentin hinalla kankichis. ⁹ Hinaspapas qankunaqa amayá kay pachapiqa ni pi (yachachikuq) runatapapas ninkichishchu: “Taytay” nispaqa. Qankunapa cheqaq Dios Taytaykichisqa ch'ullallan. Payqa hanaq pachapin kashan. [Nota: Kay textopi “Taytay” nisqaqa manan rimashan kay pachapi papanchismantachu. Aswanqa rimashan Diospa sutinta oqarispa “Padre” nispa kay pachapi sutichakuq runakunamantan]. ¹⁰ Qankunaqa amayá permiyichishchu “Kamachikuq” nispa runakuna nisunaykichistaqa. Qankunapaqqa, noqa Diosmanta Hamuq Salvadorllan kamachiqniykichisqa kani. ¹¹ Qankuna ukhupi aswan más importante kaq runaqa, llapaykichista serviqninmi kanan. ¹² Pipas paytukusqa kaspa wakinninmanta aswan más importante kayta munaqqa, humillasqa kanqa. Ichaqa pipas humillakuspa wakinninta serviqmi, hatunchasqa kanqa.

¹³ Ay, jımaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa manan dejankichishchu runakuna Diospa gobiernasqa sumaq glorianman haykunantaqa. Nitaqmi qankunapas haykunkichishchu, nitaq wakintapas haykunanta munankichishchu.

{ ¹⁴ Ay, jımaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa viudakunapa wasintan qechushankichis. Saynata ruwashaspapas una-unaytaraqmi orakushankichis, allin runakuna hina rikusqa kanaykichispaq. Chayraykun qankunaqa ancha-ancha castigasqa kankichis}.

¹⁵ Ay, jımaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa tukuy lawman rispaykichismi, religionniykichisman iñinanpaq runakunata rimapayamushankichis. Chay runakunata convencerachispan infiernoman pusashankichis, qankunamanta ishkay kuti mastaraq castigasqa kanankupaq.

¹⁶ Ay, jımaynaraq kankichis runakunata pusaq ñawsakuna! Qankunan ninkichis: “Sichus pipas templo sutinta oqarispa juramentota ruwaqqa, chay juramento ruwasqantaqa dejallanmanmi. Ichaqa sichus pipas templo ukhupi qori waqaychasqankupa sutinpi juramentota ruwaqmi, cumplinanpuni”, nispa. ¹⁷ ¡Qankunaqa mana yuyayniyoq ñawsakunan kankichis! Diospaq separasqa qoriqa, templo ukhupi kasqanraykullan ch'uyanchasqa. Ichaqa Dios yupaychana templon aswan más importante chay templo ukhupi qorimantaqa, chay qorita ch'uyanchasqanrayku.

18 Hinaspapas qankunaqa nillankichistaqmi khaynata: “Sichus pipas altarpa sutinta oqarispa juramentota ruwaqqa, chay juramento ruwasqantaqa dejallanmanmi. Ichaqa sichus pipas altarpa hawanpi ofrenda waqaychasqankupa sutinpi juramentota ruwaqmi, cumplinanpuni”, nispa. 19 ¡Mana yachayniyoq ñawsakuna! ¿Mayqentaq aswan más importanteri, ofrendachu icha Diospaq ofrendata churana altarchú? Ofrendamanta aswan más importanteqa Diospa altarninmi. 20 Pipas altarpa sutinpi juramentota ruwaspaqa, manan altarllamantachu juramentotaqa ruwasha, aswanqa altarpa hawanpi kaqkunamantawanmi. 21 Hinallataq, sichus pipas templorayku juramentota ruwaspaqa, manan templollamantachu juramentotaqa ruwasha. Aswanqa Diosmantawanmi juramentotaqa ruwasha, chay templopi Diospa presencian kasqanrayku. 22 Saynallataqmi hanaq pachapa sutinpi juramentota ruwaqpas, Diospa tiyanan trononmantawan, hinallataq chay tronopi tiyaq Diosmantawanmi juramentotaqa ruwasha.

23 Ay, ¡imaynaraq kankichis ish kay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunan diezmota qonkichis yerba buenamanta, anismanta, hinaspa cominosmantawan ima. Ichaqa Diospa kamachisqankunataqa manataqmi ruwaymanqa churankichistaqchu. Diosqa kamachiranmi khaynata: “Runamasiykichispa favorninpi imatapas allinta ruwaychis. Ancha khuyapayakuq kaychis. Hinallataq Diospa kamachikusqankunatapas llapanta kasukuychis”, nispa. Kay kinsantin kamachikuykunatan ruwanaykichis, wakin kamachikuykunatapas mana qonqaspalla. 24 ¡Runakunata pusaq ñawsakuna! ¡Qankunaqa tomanaykichisman urmaykuq ch'uspichatapas suysunkichismi. Caballomantapas aswan más hatunkaray camello animaltan ichaqa, enterollanta millp'unkichis! [Nota: Israel nacionniyoq runakunapaqqa ch'uspipas, hinallataq camello animalpas mana mikhuna animalkunan karanku, leypi prohibisqa kasqanrayku. Chay ch'uspiwanmi Jesusqa comparachiran uchuy kaq kamachikuy leykunata; chay camello animalwantaqmi Jesusqa comparachiran hatun kaq kamachikuy leykunata. Paykunan Moisespa leyninkunamanta chay ch'uspi hina uchuy kamachikuykunata allinta cumplinankupaq preocupakuranku. Ichaqa chay camello hina hatun kamachikuykunata cumplinankupaqtaqmi mana preocupakurankuchu].

25 Ay, ¡imaynaraq kankichis ish kay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakuna-

pas! Qankunaqa tazatapas platotapas hawallantan maqchinkichis. Ichaqa ukhunñataqmi qenllillaña kashan. Saynalataqmi qankunaqa runakuna rikunallanpaq allin cambi-asqa kashankichis. Ichaqa songoykichistaqmi ancha qenllillaña kashan, suwakusqaykichiskunawan, hinallataq mana allin ruwasqaykichiskunawan ima. ²⁶ ¡Fariseo religionniyoq ñawsa runakuna! Primertaqa tazatapas platotapas ukhuntaqayá allinta maqlliyichis, saynapi hawanpas ukhunpas limpio kananpaq.

²⁷ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa, runakuna qawarinallanpaqmi sumaq cambi-asqa kashankichis, imaynan panteonpi nichupa hawanpas sumaq yuraqwan pintasqa hina. Ukhuykichistaqmi ichaqa wañusqakunapa tullunwan, hinallataq tukuy qenllikunawan hunt'asqa kashan. ²⁸ Qankunaqa llapallan runapa rikunallanpaqmi, allinta imatapas ruwaq tukushankichis. Songoykichispin ichaqa ishkay uya mana allin ruwaq runakuna kashankichis.

²⁹ Ay, ¡imaynaraq kankichis ishkay uya fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas! Qankunaqa Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa p'ampakusqan sepulturankunapa hawanpin sumaq perqakunata hatarichishankichis. Hinallataq allin justo runakunapa sepulturankunatan sumaqta adornashankichis. ³⁰ Hinaspapas qankunaqa ninkichismi khaynata: “Sichus chay profetakunapa tiemponpi kawsaykuman karan chayqa, manan noqaykuqa permiyikumanchu karan, chay ñawpaq profetakunata, wañuchinankutaqa”, nispa. ³¹ Ichaqa, saynata nishaspaykichispas, qankunaqa chay ñawpaq profetakunata wañuchiq runakunawan igualmi kashankichis. ³² ¡Qankunapas tukupaychisyá, profetakunata wañuchiq ñawpaq runakunapa qallarisqanta!

³³ ¡Mach'aqwaypa miraynin hina runakuna! (Qankunaqa llulla runakunan kankichis. Mach'aqwaypa venenon hinan qankunapa simiykichismantaqa lloqsimun). Chaymi niykichis, ¡qankunaqa nina rawray infiernomantaqa manan ayqekunkichishchu! ³⁴ Noqan mandamusaq qankunaman Diosmanta willakuq profetakunata, ancha yachayniyoq runakunata, hinallataq Diosmanta yachachiq runakunatapas. Ichaqa paykuna hamuqtinmi, wakintaqa qankuna wañuchinkichis, otaq cruzkunaman chakatankichis. Wakintataqmi sinagoga wasikunapi p'anankichis. Wakintañataqmi llaqtan-llaqtan qatikachankichis. ³⁵ Chayraykun qankunaqa allin runakunata kay pachapi

wañuchisqaykichismanta culpayaq kankichis, Cainpa wawqen Abelmanta qallarispas asta Berequiaspa wawan Zacarías profetapa wañuchisqankukama. Zacarías profetapa wañuchisqa karan, sacrificio ruwana altarmanta temploman haykuna punkuqladonpin. ³⁶Cheqaqtapunin niykichis, chay llapallan castigokunaqa kunan tiempopi kawsaq runakunamanmi chayamusunkichis profetakunata wañuchisqaykichisrayku, nispa.

Jesusmi llakikuran Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunamanta (Luc 13.34-35)

³⁷Jerusalén llaqtata qawarispami Jesusqa niran:

—Ay, ¡Jerusalén llaqtapi tiyaq runakuna! ¡Qankunan Diosmanta willakuq profeta runakunata wañuchirankichis! ¡Saynallataqmi qankunaqa Diospa mandamusqan runakunatas rumiwan p'anashaspalla wañuchirankichis! ¡Noqaqa maytan munarani qankuna huñuykuyta, imaynan huk wallpas chiwchichankunata raphran ukhupi huñuykun chay hinata! Ichaqa manan munarankichishchu huñuykunaytaqa. ³⁸Chayraykun Diosta yupaychanaykichis templopas, hinalataq llaqtaykichispas, wasiykichispas wikch'usqa kanqa. ³⁹Cheqaqtapunin niykichis, manañan rikuwankichishñachu kutimunay tiempo chayamunankama. Chay tiempo chayamuqtinñan ninkichis: “Alabasqayá kachun Diospa Sutinpi Hamuq Salvadorqa”, nispa.

24

Jerusalén llaqtapi templo thuñichisqa kananmanta (Mar 13.1-2; Luc 21.5-6)

¹Jerusalén llaqtapi templomanta lloqsiruspa Jesús rishaqtinmi, discipulonkuna payman ashuyuranku. Hinaspan chay templopa sumaqllaña perqankunata qawachiranku.

²Chaymi Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—¿Rikushankichishchu kay templopa perqankunata? Cheqaqtapunin niykichis, kay llapallan rikusqaykichiskunan thuñichisqa kanqa. Manan ni ch'ulla rumillapas perqasqaqa qepanqachu, nispa.

Jesús kay pachaman manaraq kutimushaqtin imakunas pasanmanta

(Mar 13.3-23; Luc 17.22-24; 21.7-24)

³Chayta nispanmi, Jesusqa Olivos nisqa moqoman discipulonkunapiwan riran. Chaypi tiyayuqtinmi, discipulonkunaqa sapallanpiña Jestusta tapuranku khaynata:

—Niwaykuyá, ¿hayk'aqtaq chay niwasqaykikuri pasanqa? ¿Imaynanpitaq yachasaqku qanpa kutimunaykita, hinallataq

kay pachapa tukukuynintari? ¿Ima señaalkunataq chay p'unchawkunapiri kanqa? nispanku.

⁴ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata contestaspa niran: —Qankunaqa piwanpas ama engañachikunaykichispaq, jallinta cuidakuychis! ⁵ Ichaqa ashka runakunan noqapa sutiypi hamunqaku. Hinaspan khaynata ninqaku: “Noqan kani Cristo”, nispanku. Saynata rimaspankun paykunaqa ashka runakunata engañanqaku. ⁶ Hinallataqmi qankunaqa uyarinkichis guerrakunamanta, hinallataq guerra ruway munaq nación llaqtakunamantawan. Aswanqa chaykunata uyarishaspaykichispa amayá mancharikunkichishchu. Chaykunaqa hinapunin pasanan. Aswanqa chay guerrakunamanta uyarishaykichisqa, yachaychisyá kay pachapa tukukuyninqa manaraq chayamusqanta. ⁷ Kay pachapiqa huk nación llaqtakunan guerrapi peleankaku huk law nación llaqtakunawan. Hinaqtinmi mana mikhu y kaqtin ancha muchuy kanqa. Hinallataqmi tukuy enteropi terremotokunapas pasanqa. ⁸ Ichaqa yachaychisyá, chaykunaqa tukuy ñak'ariykunapa qallariyllanraq kasqanta.

⁹ Chay tiempopiqa, qankunatapas autoridadkunamanmi apasunkichis. Hinaspan chay autoridadkunaqa presochaspa ñak'arichisunkichis, hinallataq wañuchisunkichis ima. Hinaspapas noqapa discipuloykuna kasqaykichisraykun, llapallan runakuna qankunataqa cheqnisunkichis. ¹⁰ Chaykuna pasaqtinmi, noqapi wakin creeqkunapas, noqapi creeyta dejaspanku, noqamanta aswan p'enqakunqaku. Hinaspan paykunapura cheqninakuspa traicionanakunqaku ima. ¹¹ Saynallataqmi ashkallaña falso profetakunapas rikhurimunqaku. Hinaspan paykunapas llullakuspanku ashka runakunata engañanqaku. ¹² Chay p'unchawkunapiqa mana allin ruwaykuna astawan miraqtinmi, khuyanakuypas chiriypunqa. ¹³ Ichaqa wañunankukama noqapi llapallan ñiqkunallatan, noqaqa salvasaq. ¹⁴ Hinallataq Diosmanta allin willakuykuna enteron mundontinpi runakunaman willasqa kaqtinmi, chayraq kay pachapa tukukuyninqa chayamunqa.

¹⁵ Ichaqa pipas kaykunata leeqqa, allintan entiendenan, Diosmanta willakuq profeta Danielpa ñawpaq nisqanman hina. Paymi niran: “Huk p'unchawmi huchasapa runa (Jerusalén templo ukhuman haykuspa), chay Lugar Santo nisqa cuartopi huk ancha millakuypaq sacrificio ofrendata ruwanqa”, nispa [Daniel 9.27; 10.31]. Chayta rikuspaykichisqa, ¹⁶ Judea provincia llaqtapi tiyaq runakuna orqokunaman apuraylla ayqekuychis. ¹⁷ Wasi patapi kaqkunapas, apurayllaman urayamuspayá ayqekuchunku;

amayá imankutapas wasinkumantaqa orqochunkuchu. [Nota: Ñawpaq Israel nación llaqtapi wasikunaqa manan kay llaqtanchiskunapi wasikuna hinachu karan. Chay tiempopi wasi pataqa karan huk ramada hinan].¹⁸ Hinallataq campopi kaqkunapas, amayá wasinkumanqa kutimuchunkuchu p'achankuta orqoqqa.¹⁹ Ay, ¡imaynaraq kanqaku chay p'unchawkunapi wiksayoq warmikunapas, hinallataq qolla wawayoq warmikunapas!²⁰ Qankunaqa Diosmantayá mañakuychis, chay ayqekunaykichis p'unchawkuna ama paray tiempopichu, nitaq samana p'unchawpichu kananpaq.²¹ Chay p'unchawkunapiqa llapallan runan anchata ñak'arinqa. Sayna ñak'ariyqa manan karanchu, kay pachata Dios unanchasqanmantapacha; nitaqmi huktawanpas sayna ñak'ariyqa kanqachu.²² Diosqa anchatapunin akllasqankunataqa khuyakun. Chayraykun chay ñak'ariy p'unchawkunaqa, mana unaytachu duranqa. Sichus unayta duranman chayqa, llapallankun runakunaqa wañunkuman.²³ Sichus chay p'unchawkunapi pipas nisunkichis: “Qawaychis, kaypin kashan Cristoqa” otaq “Waqpin kashan Cristoqa”, nispá, chayqa, aman qankunaqa paykunataqa creenkichishchu.²⁴ Ichaqa rikhurimunqakun “Criston kani” niq runakunapas, hinallataq “Diosmanta willakuqmi kani” niq falso profetakunapas. Paykunan runakunata engañanankupaq, ancha admirakuypaq milagrokunata ruwaspa purinqaku. Chay milagrokunata rikuchispan, Diospa akllasqan runakunatapás engañayta munanqaku.²⁵ Qankunamanqa ñawpaqtaraqmi ña niraykichishña chaykunamantaqa.²⁶ Chayraykun niykichis, sichus pipas nisunkichis: “¡Qawaychis, Cristoqa waq ch'inñeq lugarpin kashan!” nispá. Hinaqtinqa aman rinkichishchu. Otaq nisunkichisman: “¡Qawaychis, Cristoqa waq wasipin pakakuspa kashan!” nispá. Hinaqtinqa aman creenkichishchu.²⁷ Ichaqa noqa Diosmanta Hamuq Runa kay pachaman hamusaq hinaspaqa, manan pakakusaqchu. Noqaga hamusaq imaynan huk rayo t'oqyamunanpaq llataq nispá k'ancharimun intipa lloqsimuman lawmanta asta intipa haykunan lawkama, saynan hamusaq. Chaymi llapallan runakunaqa rikuwanqaku hamusqayta.²⁸ Chayqa kanqa, maypichus wañusqa aycha kashan, chaypin ashka condorkunapas huñunakunku. Chaytan runakunapas rikunku. (Saynallataqmi noqa hamuqtiypas, llapallan runakunaqa rikuwanqaku).

Jesucristopa kutimunanmanta

(*Mar 13.24-37; Luc 17.26-30, 34-36; 21.25-33*)

²⁹ Jesusqa discipulonkunatan nillarantaq:

—Chay ñak'ariy p'unchawkuna pasarullaqtinmi intipas tutayanqa, killapas manañan k'anchanqañachu, qoyllurkunapas cielomantan urmayamunqa, hinallataqmi cielokunapi tukuy ima kaqkunapas khatatatanqa. ³⁰ Hinaqtinmi noqa Diosmanta Hamuq Runapa señalniyta llapallan runa rikunqa cielopi. Chaymi kay pachapi llapallan llaqtakunapi tiyaq runakunaqa anchata mancharikuspa waqanqaku, noqa Diosmanta Hamuq Runata cielomanta phuyu ukhunta, tukuy atiyniyoq, hinaspa k'ancharistin hamushaqta rikuwaspanku. ³¹ Hinaqtinmi huk corneta tocamuqtin, noqaqa angelniykunata kamachisaq, paykuna rispanku llapallan akllasqaykunata llapallan nación llaqtakunamanta huñumunankupaq.

³² Qankunaqa yachaychisyá higos sach'amanta willakuyta. Chay higos sach'apa ramankuna retoñamuqtinmi, qankunaqa yachankichis paray wichay cercaña kasqanta. ³³ Saynallataqyá llapallan nisqaykunata rikuspaykichisqa, yachaychis hamunay p'unchawqa cercallaña kasqanta. ³⁴ Cheqaqtapunin niykichis, kay nisqaykunaqa pasanqa manaraq kay tiempopi kawsaq runakuna wañushaqtinkuraqmi. ³⁵ Hanaq pachapas hinallataq kay pachapas tukukunqan. Kay nisqaykunan ichaqa mana ni hayk'aqpas tukukunqachu.

³⁶ Ichaqa manan pipas yachanchu ima p'unchawtas otaq imay horastas noqapa kutimunay p'unchawtaqa. Nitaqmi hanaq pachapi angelkunapas, nitaq noqapas yachanichu. Aswanqa Dios Taytallaymi yachan.

³⁷ Noqa Diosmanta Hamuq Runapa kutimunay p'unchawqa, Noeypa tiemponpi hinan kanqa. ³⁸ Chay Noeypa tiemponpiqa, manaraq para nishuta paramushaqtinmi, runakunaqa mikhusharanku, tomasharanku, wakintaq casarakusharanku ima. Ichaqa tukuy chaykunataqa ruwaranku arcaman Noé haykusqan p'unchawkamallan. ³⁹ Hinaspapas chay tiempopi tiyaq runakunaqa manan creerankuchu Noeypa yachachisqanpiqa. Hinaqtinmi nishuta para-paramuspa, enteron mundontinman unu hunt'aran. Chaymi llapallan runakunaqa unupi heq'epaspa wañuranku. Saynallataqmi kanqa noqa Diosmanta Hamuq Runa kutimunay p'unchaw chayamuqtinpas. ⁴⁰ Chay p'unchawpin ishkey runakuna campopi kashanqaku; hukninmi apasqa kanqa, hukninñataqmi sagesqa kanqa. ⁴¹ Hinallataqmi ishkey warmikunapas huk maranpi kutashanqaku; hukninmi apasqa kanqa, hukninñataqmi sagesqa kanqa.

⁴²Chaymi niykichis, qankunaqa manan yachankichishchu ima p'unchawtas noqa Señorniykichis kay pachaman kutimunay p'unchawtaqa. Saynaqa rikch'ashaq hinallayá kaychis. ⁴³Aswanqa yachaychisyá kayta, sichus huk wasiyoc runa yachanman imay horastas wasinman suwa haykunananta chayqa, manachá chay tutaqa puñunmanchu, wasinpi kaqninkunata ama suwachikunanpaq. ⁴⁴Saynallataqyá qankunapas rikch'aychis, hinaspa listolla kaychis. Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa mana yachasqaykichis horasllan kutimusaq, nispa.

Diosta mana kasukuq runakunamanta

(Luc 12.41-48)

⁴⁵Jesusqa discipulonkunatan nillarantaq:
 —¿Pitaq kasukuspa allinta ruwaq sirviente runarí? Kasukuspa allinta ruwaq sirvienteqa, patronninpa kamachisqanta ruwaqmi. Chaymi patronninga chay allin ruwaq sirvienten runamanqa encargaran, wasinpi familianmanpas hinallataq wakin sirvientekunamanpas horasllanpi mikhunata qonanpaq. ⁴⁶Chay sirviente runaqa, ancha kusişan kanqa, patronnin hamuspa kamachisqanman hina ruwashaqta tarimuqtinqa. ⁴⁷Cheqaqtapunin niykichis, sayna kaqtinqa patronninmi chay kasukuq sirviententaqa tukuy kaqninkunata cuidananpaq churanqa. ⁴⁸Ichaqa chay servişnin runa patronninpa kamachitamusqanta mana kasukuspa sonqollanpi piensanman khaynata: “Patronniyqa manaraqmi hamunqaraqchu”, nispa. ⁴⁹Hinaspataq chay servişmasinkunata maşanman; hinallataq patronninpa qolşenwan mikhukuspa runakunawan mach'akunman, tomakunman ima. ⁵⁰Saynata ruwashaqtinmi, mana yachasqan horaslla, hinallataq mana yachasqan p'unchawlla patronnin kutiramunman. Hinaspan sayna ruwashaqta tariramuspa, ⁵¹ancha-anchata castiganqa. Hinaspan ishkey uya runakunawan kushkata churanqa, chaypi anchata ñak'arispá waşananpaq, hinallataq kirunkunaraq rach'ikyananpaq ima, nispa.

25

Chunka sipaskunamanta

¹Jesusqa discipulonkunatan nillarantaq khaynata:
 —Diospa gobiernasqan sumaş glorianqa rikch'akun huk casarakuymanmi. Chay casarakuymanmi huk tuta chunka sipaskuna lamparinninkuta aparikuspa, novioman taripaq riranku chashkinankupaş. ²Chay sipaskunamantan pishqa sipaskunaqa qonşay sonşo qella sipaskuna karanku.

Wakin pishqañataqmi allin viva sipaskuna karanku. ³ Chay pishqantin qonqay sonqo qella sipaskunaqa, lamparinninku ratashaqla kananpaqmi aceiteta lamparinninkuman yapanankupaq mana apakurankuchu. ⁴ Wakin chay allin viva sipaskunan ichaqa, lamparinninku ratashaqla kananpaq aceiteta yapanankupaq apakuranku.

⁵ Hinaqtinmi casarakuq novio mana chayamuqtin, chay chunkantin taripaq sipaskunaqa, puñuywan aysarachikuspa puñurapuranku. ⁶ Hinaqtinmi chawpi tutaña kashaqtin, waqyakuqta uyariranku khaynata: “¡Lloqsimuychis chashkinaykichispaq; ñan kaytaña novioqa hamushan!” nispa. ⁷ Chaymi chunkantin sipaskunaqa puñusqankumanta hatarimuspa, lamparinninkuta alistaranku, chay casarakuq noviota chashkinankupaq. ⁸ Hinaqtinmi chay pishqantin qonqay sonqo qella sipaskunaqa, wakin viva sipaskunata, khaynata niranku: “Qankunapa aceite apakamusqaykichista ashllata qoykuwayku. Lamparinniykuqa aceiten tukurukuqtinmi wañurushanña”, nispanku. ⁹ Chaymi chay allin viva sipaskunaqa niranku: “Noqaykupapas aceiteykuqa manan ashkachu, qankunamanwan qonaykupaqqa. Aswanyá rispaykichis aceite vendeqkunamanta rantikamuychis”, nispa. ¹⁰ Hinaqtinmi chay pishqa qonqay sonqo qella sipaskunaqa, aceiteta rantikuq pasaranku. Chaykaman novioqa chayaramuran. Chaymi pishqantin listo kaq viva sipaskunalla noviopa casarakuqan fiestaman haykuranku. Haykuruqtinku hinallan punkuqa wishq'akuran. ¹¹ Hinaqtinmi chay pishqantin qonqay sonqo qella sipaskunaqa, aceite rantiq risqankumanta kutimuranku. Hinaspan punkuta wishq'asqataña tarispanku, qaparispa, waqyakuranku khaynata: “¡Señor, Señor, punkuta kichaykamuwayku!” nispanku. ¹² Hinaqtinmi novioqa contestamuran khaynata: “Manan qankunataqa reqsiykichishchu. Pichá kankichispas”, nispa.

¹³ Kay willakuyta tukuruspanmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Saynayá qankunapas, rikch'an-rikch'anlla kaychis. Qankunaqa manan yachankichishchu ima p'unchawtas, nitaq imay horastas noqapa kutimunaytaqa, nispa.

Kinsa sirviente runakunamanta

¹⁴ Jesusqa discipulonkunatan nillarantaq:

—Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa rikch'akun, huk patrón karuman ripuspa, serviqninkunata waqyaspa, ashka qori qolqenta encargatamuqmanmi. ¹⁵ Chay patronqa sapankama serviqnin runakunamanmi qorita qoran, sapankamapa ruway atinanman hina. Primer kaqmanmi

pishqa bolsa qorita qoran. Ishkay kaqmantaqmi ishkay bolsa qorita qoran. Kinsa kaqmanñataqmi huk bolsa qorita qoran. Saynata sapankamaman qotamuspanmi chay patronqa ripuran. ¹⁶ Hinaqtinmi chay pishqa bolsa qorita chashkiqqa, negociokunata allinta ruwaspa, pishqa bolsa qoritawan ganaruran. ¹⁷ Saynallataqmi ishkay bolsa qorita chashkiqpas, negociokunata allinta ruwaspa, ishkay bolsa qoritawan ganaruran. ¹⁸ Ichaqa huk bolsa qorita chashkiqñataqmi, pampata t'oqoruspa, patronninpa qosqan qoritaqa pakaruran.

¹⁹ Unay watakuna pasaruqtinñataqmi, chay sirviente runakunapa patronninga kutimuran. Chaymi chayamuspa, serviqninkunamanta cuentata mañaran. ²⁰ Hinaqtinmi chay pishqa bolsapi qorita chashkiqqa, pishqa bolsa qoritawan apamuspa, patronninta niran: “Patronniy, qanqa pishqa bolsapi qoritan qowaranki. Chaywanmi pishqa bolsapi qoritawan ganaramuni”, nispa. ²¹ Chaymi patronninga niran: “¡Allinmi! Qanqa allin serviq, hinallataq confianapaq runan kanki. Kay chikan qosqayta gananciayoqta kutichipuwaspaykiraykun, qanmanqa aswan mastaraq qosqayki. Saynaqa noqawan kushka kusikuy”, nispa. ²² Saynallataqmi ishkay bolsapi qorita chashkiqpas, hamuspa patronninta nillarantaq: “Patronniy, qanqa ishkay bolsapi qoritan qowaranki. Chaywanmi ishkay bolsapi qoritawan ganaramuni”, nispa. ²³ Chaymi patronninga niran: “¡Allinmi! Qanqa allin serviq, hinallataq confianapaq runan kanki. Kay chikan qosqayta gananciayoqta kutichipuwaspaykiraykun, qanmanqa aswan mastaraq qosqayki. Saynaqa noqawan kushka kusikuy”, nispa.

²⁴ Saynallataqmi huk bolsapi qorita chashkiqpas, hamuspa patronninta nillarantaq: “Patronniy, noqaqa yacharanin qanqa exigente runa kaspayki, mana tarpushaspapas cosechasqaykita. ²⁵ Chaymi noqaqa anchata manchakuspay, chay huk bolsapi qowaspayki qoritaqa allpata t'oqoruspa pakaramurani. Kunanmi ichaqa hina kaqlata apanpushayki”, nispa. ²⁶ Chaymi patronninga contestaspa niran: “Qanqa qella runan kasqanki. Manan allin sirviente runachu. Qanqa yacharankitaq, mana tarpushaspaypas cosecha oqarisqaytaqa. ²⁷ Chayri, ¿imanaqtinta qori qosqaytari mana ni bancollamanpas churamurankichu, kutimuspay qori qosqayta interesnintinta chashkikapunaypaq?”, nispa. ²⁸ Saynata nispanmi, chay patronqa sirvienten runakunata kamachispa niran: “Chay qella runamanta qori qosqayta quitaychis. Hinaspa chay chunka bolsapi qoriyoqman

goychis. ²⁹ Ashka kaqniyoqmi (kasukusqanrayku) astawanraq chashkinga, saynapi aswan más kaqniyoq kananpaq. Ichaqa chikallan kaqniyoqmantan, (mana kasukusqanrayku), chikallan kaqninpas quitasqa kanqa. ³⁰ Saynaqa kay mana imapaq valeq qella runataqa, hawa tutayaqman wikch'uychis. Chaypin anchata ñak'arispawaqanqa. Chaymi kirunkunapas rach'ikyanqa", nispa.

Juicio p'unchawmanta

³¹ Jesusqa discipulonkunatan nillarantaq:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa llapallan angelniykunapiwan kushkan hamusaq. Hinaspan huk hatun sumaq k'ancharishaq tronoypi tiyayusaq. ³² Hinaqtinmi tukuy nación llaqtakunamanta runakunaqa ñawpaqniyman huñunakamunqaku. Chaymi allin kawsaq runakunata rakisaq mana allinpi kawsaq runakunamanta, imaynan huk oveja michiqpas rakin ovejankunata cabrakunamanta hina. ³³ Allinta ruwaspa kawsaq runakunataqa phaña lawniymanmi churasaq. Ichaqa mana allinta ruwaspa kawsaq runakunatan, lloq'e lawniyman churasaq. ³⁴ Hinaspan noqa Reyqa phaña lawniypi kaq runakunata nisaq: “Hanaq pachapi Dios Taytaymi qankunataqa anchata bendecisunkichis. Chayrayku, hamuspaykichis, Dios Taytaypa preparasqan hanaq pacha glorianman haykuychis. Chay hanaq pacha gloriantaqa kay pacha unanchasqanmantapachan qankunapaq prepararan. ³⁵ Noqa yargasqa kaqtiymi, mikhuchiwarankichis. Ch'akiypi kaqtiymi, unuta qowarankichis. Forastero kaqtiymi, samachiwarankichis. ³⁶ P'achay mana kaqtinmi, p'achaykichista qowarankichis. Onqosqa kaqtiypas, cuidawarankichismi. Hinallataq carcelpi kaqtiypas, visitamumarankichismi”, nispa. ³⁷ Kaykunata niqtiymi, allin ruwaq justo runakunaqa niwankichis: “Señorlláy, ¿hayk'aqtaq qanri yarqaypi karanki, chaytaq mikhuchiraykikurí? ¿Hayk'aqtaq ch'akisqa karanki, chaytaq unutari qoraykikú? ³⁸ ¿Hayk'aqtaq forastero karanki, chaytaq samachiraykikurí? ¿Hayk'aqtaq mana p'achayyoq karanki, chaytaq p'achaykutari qoraykikú? ³⁹ ¿Hayk'aqtaq onqosqa karanki, otaq carcelpi preso karanki, chaytaq visitamuraraykikurí?” nispa. ⁴⁰ Hinaqtinmi noqa Reyqa nisqaykichis khaynata: “Qankunaqa kay pachapi humilde wakcha runakunapa favorninpin allin kaqkunata ruwarankichis. Chay ruwasqaykichismi noqapaqpas allin kaqkunata ruwashawaqchis hina karan”, nispa.

⁴¹ Saynallataqmi noqaqa lloq'e lawniypi kaq runakunatapas nisaq: “¡Dios Taytaypa maldecisqan runakuna!

Qankunaqa kaymanta pasawaychis, diablopaq hinallataq demoniokunapaqwan wiña-wiñaypaq preparasqa nina rawrayman. ⁴² Qankunaqa yarqasqa kaqtiymi, mikhunata mana qowarankichishchu. Ch'akisqa kaqtiymi, unullatapas mana qowarankichishchu. ⁴³ Forastero kaqtiymi, mana samachiwarankichishchu. P'achay mana kaqtinmi, p'achaykichistapas mana qowarankichishchu. Onqosqa kaqtiymi, mana cuidawarankichishchu. Hinallataqmi carcelpi kaqtiypas, mana visitamuwarankichishchu", nispa. ⁴⁴ Hinaqtinmi chay runakunaqa niwanqaku: "Señor, ¿hayk'aqtaq yarqasqatari rikuraykikú? ¿Hayk'aqtaq ch'akisqatari rikuraykikú? ¿Hayk'aqtaq mana p'achayoqta rikuraykikú? ¿Hayk'aqtaq forasterota, onqosqata, hinallataq carcelpi kaqtiykipas, mana visitamuraykikuchú?" nispa. ⁴⁵ Chaymi noqaga paykunata nisaq: "Qankunaqa kay pachapi humilde wakcha runakunapa favorninpin mana ni imatapas allinta ruwarankichishchu. Chay ruwasqaykichismi noqatapas rechazawashankichisman hina karan", nispa. ⁴⁶ Chayraykun paykunaqa, wiñaypaq nina rawray infiernoman wikch'usqa kanqaku, chaypi ñak'arinankupaq. Ichaqa Diosta kasukuspa allin ruwaq justo runakunan, wiñay kawsayta chashkinqaku, nispa.

26

*Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta
(Mar 14.1-2; Luc 22.1-2; Juan 11.45-53)*

¹ Jesusqa yachachiya tukuruspanmi, discipulonkunata niran:

² —Qankunaqa yachankichismi kay ishkey p'unchawmanta Pascua fiesta kananta. Chay fiestapin, noqa Diosmanta Hamuq Runataqa, hap'iwaspanku presochawanqaku, hinaspan cruzpi chakatawanqaku, nispa.

³ Hinaqtinmi chay p'unchawkunapiqa, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq autoridadkunapiwan ima huñunakuranku Caifaspa palacio wasinpi. Caifasqa llapallan sacerdotekunapa jefenmi karan. ⁴ Chay huñunakuypin paykunaqa acuerdoman haykuranku, Jesusta engañollawan hap'iruspa wañuchinankupaq. ⁵ Hinaspan nil-larankutaq:

—Kay acordasqanchistaqa amayá fiesta p'unchawpichu ruwasunchis. Sichus kay acordasqanchista fiesta p'unchawpi ruwaqtinchisqa, runakunan bullata ruwaspa, noqanchispa contranchispi hatarinkuman, nispanku.

Jesusta Betania llaqtapi huk warmi perfumesqanmanta
(Mar 14.3-9; Juan 12.1-8)

⁶ Jesusqa Betania llaqtapin (discipulonkunapiwan kushka), Simón sutiyoq runapa wasinpi kasharanku. Chay Simonqa antestaraqmi lepra onqoymanta sanoyasqa karan. ⁷ Chay Simonpa wasinpin Jesusqa mikhusharan. Hinaqtinmi Jesuspa kasqanman huk warmi hamuran. Chay warmin sumaq rumimanta ruwasqa p'uyñuchapi mishk'i perfumeta apamuran. Hinaspan Jesusman ashuyuspa, chay perfume apamusqanta umanman hich'ayuran. Chay perfumeqa ashka qolqepa valorninmi karan. ⁸ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa, chayta rikuspanku, anchata phiñakuspa, khaynata niranku:

—¿Imanaqtintaq usuchishan chay mishk'i perfumetari? ⁹ Kay perfumetaqa ashka qolqeman vendespachá, wakchakunata yanapasunman karan, nispanku.

¹⁰ Chay rimasqankuta uyarispanmi, Jesusqa discipulonkunata niran:

—Ama saynataqa rimaychishchu. Kay warmiqa aswanmi allin kaqta noqapaq ruwarun. ¹¹ Qankunapa ladoykichispigqa wakcha runakunaqa kallanqan paykunata yanapanaykichispaq. Noqan ichaqa mana tukuy tiempochu qankunawanqa kushka kasaq. ¹² Kay warmiqa, wañuqtiy p'ampasqa kanaypaqmi cuerpoyta alistashan. Chaymi payqa chay mishk'i q'apaq perfume apamusqanwan umayman hich'ayuwan. ¹³ Chaymi niykichis, maypipas kay pachapi noqamanta allin willakuykunata noqapi creeq runakuna willakuspankuqa, noqapaq kay warmi ruwasqanta yuyarispankun, paymanta willakunqaku, nispa.

Jesusta traicionananpaq Judas Iscariote ofrecekusqanmanta
(Mar 14.10-11; Luc 22.3-6)

¹⁴ Hinaqtinmi Judas Iscarioteqa sacerdotekunapa jefenkunawan parlaq riran. Chay Judasqa Jesuspa chunka ishkanioyoq discipulonkunamanta hukninmi karan. ¹⁵ Hinaspan Judasqa paykunata niran:

—Sichus Jesusta qankunaman entregayman hinaqtinri, ¿hayk'atataq pagawankichismanrí? nispa.

Chaymi paykunaqa ashka valornioyoq kinsa chunka qolqeta paganankupaq Judasman ofreceranku. ¹⁶ Hinaspan chay ratomantapacha, Judas Iscarioteqa mashkaran imaynatas Jesusta traicionaspa, chay sacerdotekunapa jefenkunaman entregananpaq.

Jesusqa discipulonkunapiwan kushka cenasqanmanta
(Mar 14.12-25; Luc 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Cor 11.23-26)

17 Chay p'unchawkunapin mana levadurayoq t'antata mikhunankupaq fiesta qallarisharan. Hinaqtinmi chay p'unchawpi discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa, khay-nata tapuranku:

—¿Maypitaq munanki Pascua fiestapi cenayta alistamunaykutari? nispanku.

18 Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata contestaran khay-nata:

—Llaqtaman rispaykichis, chay reqsisqanchis runata mashkaspas, khaynata nimuychis: “Yachachikuqmi nin: ‘Wañunay horan chayamushañña. Chayraykun kay Pascuapi cenayta discipuloykunawan kushka wasiykipi cenasaq’”, nispa.

19 Chaymi discipulonkunaqa rispanku, Jesuspa kamachisqanman hina alistamuranku, chay Pascuapi cenayta mikhunankupaq.

20 Tutayarugtintaqmi, Jesusqa chunka ishkayniyoq discipulonkunapiwan mesapi kushka mikhuran.

21 Mikhushaqtinkun Jesusqa niran:

—Cheqaqtapunin qankuna ukhumanta hukniykichis, noqata traicionawaspa, enemigoy runakunaman entregawanqa, nispa.

22 Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa anchata llakirikuspanku, sapankamanku Jesusta tapuranku:

—¿Noqachu kani Señorlláy? nispa.

23 Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Pichus t'antanta apichanqa noqapa t'antay apichasqay kaq platollapitaq, paymi traicionawanqa. ²⁴ Saynan Bibliapi noqamanta escribisqa kashan, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa wañunaypunin. Ichaqa, jay, imaynaraq kanqa traicionawaqniy runaqa! ¡Payqa aswanchá ama nacenmanpashchu karan! nispa.

25 Hinaqtinmi traicionaqnin Judas Iscarioteqa tapuran:

—Yachachikuq, ¿icha noqachu kaní? nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Ari, qanmi kanki, nispa.

26 Mikhushaqtinkun Jesusqa huk t'antata hap'iyuspa Diosman graciasta qoran. Hinaspan partiyuspa discipulonkunaman haywaspa niran:

—Hap'ispa mikhuychis. Kay t'antan noqapa cuerpoy, nispa.

27 Chaymantan kaq copata vinoyoqta hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Hinaspan discipulonkunaman haywaspa, khaynata niran:

—Kay vinota llapaykichis tomaychis. ²⁸ Kaymi noqapa yawarniy. Kay yawarniywanmi noqaqa huk mosoq pactota ruwani. Kay yawarniyimi ch'aqchusqa kanqa ashka

runakunapa huchankuna perdonasqa kananpaq. ²⁹ Kay copapi vinotaqa manañan qankunawanqa tomasaqñachu, asta Dios Taytappa sumaq glorianpi, mosoq vinota qankunawan kushka, huktawan tomananchiskama, nispa.

Jesusta Pedro negananmanta

(*Mar 14.26-31; Luc 22.31-34; Juan 13.36-38*)

³⁰ Jesusqa discipulonkunapiwan kushka huk himno takita takiruspankun, Olivos nisqa moqoman riranku. ³¹ Chaypin Jesusqa discipulonkunata niran:

—Noqapi iñiyiykichismi kunan tuta pisiyanqa. Hinaqtinmi noqamanta qankunaqa p'enqakunkichis. Saynan Bibliapi escribisqa kashan: “Michiqta wañuchiqtinkun, ovejankuna ch'eqechisqa kanqa”, nispa. ³² Ichaqa wañusqaymanta kawsarimuspaymi, noqaqa qankunapa ñawpaqniykichista Galilea provincia lawman risaq, nispa.

³³ Chaymi Pedroqa niran:

—Sichus llapallanku qanmanta p'enqakuspanku saqesunkiku chayqa, noqaqa manan ni hayk'aqpas qantaqa saqesqaykichu, nispa.

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa Pedrota contestaran:

—Pedro, cheqaqtapunin niyki, kunan tuta gallo manaraq waqamushaqtinmi, qanqa kinsa kutikama negawanki, nispa.

³⁵ Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Sichus qanwan kushka wañunay kaqtinpas, noqaqa manan ni hayk'aqpas qantaqa negasqaykichu, nispa.

Saynallataqmi wakin discipulonkunapas niranku.

Getsemaní huertapi Jesús orakusqanmanta

(*Mar 14.32-42; Luc 22.39-46*)

³⁶ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Getsemaní su-tiyóq huertaman riran. Chayman chayaruspankun, Jesusqa wakin discipulonkunata niran:

—Qankunaqa kayllapi qepakuychis. Waqman rispay, noqa orakamunaykama, nispa.

³⁷ Jesusqa saynata nispanmi, discípulon Pedrota, hinallataq Zebedeopa ishkañin wawankunatawan huk lawchaman pusarikuran. Hinaspan Jesusqa ancha-anchata llakikuspa, ³⁸ paykunata niran:

—Noqaqa wañunayta yachakuspaymi sonqoypi ancha llakisqa kashani. Saynaqa noqawan qepakuspaykichisyá, ama puñuychishchu, nispa.

³⁹ Hinaspan Jesusqa tumpanta ñawpaqman rispa, chaypi qonqorikuspa pampakama k'umuyuran. Hinaspan Dios Taytanman orakuran khaynata:

—Dios Taytalláy, noqqaq anchatan munayman kay ñak'ariykunamanta librawanaykitaqa. Ichaqa amayá noqapa munasqaychu ruwasqaq kachun, aswanqa qanpa munasqaykiman hinayá ruwasqa kachun, nispa.

⁴⁰ Jesusqa chay kinsantin discipulonkunapa kasqanman kutirimuspanmi, paykunata puñushaqa tariran. Chaymi Pedrota niran:

—¿Manachu huk horallapas noqawan kushka rikch'ayta atirankichís? ⁴¹ Amayá puñuychishchu. Aswanqa orakuychisyá ama tentasqa kanaykichispaq. Qankunaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspapas, kallpallaykichiswanqa manan atiwagchishchu ruwaytaqa, nispa.

⁴² Saynata nispanmi Jesusqa huktawan tumpanta ñawpaqman rispa, yapamanta Dios Taytanman orakuran khaynata:

—Dios Taytalláy, sichus kay ñak'ariykunata pasanaypuni kaqtinqa, munasqaykiyá ruwasqa kachun, nispa.

⁴³ Saynata nispanmi Jesusqa kaqmanta kutiran chay kinsantin discipulonkunapa kasqanman. Hinaspan discipulonkunataqa aswan más mishk'i puñushaqaña tariran.

⁴⁴ Hinaspan chay kinsantin discipulonkunata saqespa, Jesusqa kaqmanta orakuq kutiran. Hinaspan kay kinsa kuti orakuyninpipas, orakuran imaynatan primer kaqkunapi orakuran saynallatataq. ⁴⁵ Orakuyta tukuruspanmi Jesusqa, chay kinsantin discipulonkunapa kasqanman kutimuspa, khaynata niran:

—Qankunari, ¿kunankamachu puñullashankichisraq? Ñan hora chayaramunña, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa huchasapa runakunapa makinman entregasqa kanaypaq. ⁴⁶ ¡Hatariychis, hinaspa hakuchi! Ñan kaytaña traicionawaqniy runaqa hamushan, nispa.

Jesusta presochasqankumanta

(Mar 14.43-50; Luc 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Kinsantin discipulonkunawan Jesús parlallashaqtinraqmi, Judas Iscarioteqa Jesuspa kasqanman chayamuran. Paywanmi hamuranku ashka runakuna espadayoqkuna, hinallataq k'aspiyoqkuna ima. Paykunatan mandamuranku Israel nación llaqtapi kamachiq jefekuna, hinallataq sacerdotekunapa jefenkunapas. ⁴⁸ Chaymi Judas Iscarioteqa paywan hamuq runakunata ña yachachimuranña khaynata:

—Mayqentachus noqa much'aykusaq, chaymi Jesusqa. Payta hap'ispayá, presochankichis, nispa.

⁴⁹ Judasqa chay nisqanman hinan, Jesusman ashuyuspa, rimayukuran:

—Yachachikuq, nispa.

Hinaspan much'aykuran.

⁵⁰ Hinaqtinmi Jesusqa Judas Iscarioteta, khaynata niran:

—Amigo, ¿imamantaq hamushankirí? Kaypiñataq kashanki chayqa, iman ruwanaykitayá ruway, nispa.

Chaymi paywan hamuq runakunaqa Jesusta hap'iranku presota apanankupaq.

⁵¹ Chayta rikuspanmi, Jesuspa huknin kaq discipulonqa, espadanta orgomuran. Hinaspan sacerdotekunapa jefenpa sirvienten runapa huknin ninrinta kuchurparan. ⁵² Chaymi Jesusqa chay ninri kuchuq discipulonta niran:

—Chay espadaykita waqaychay. Pipas espadawan wañuchiqa, espadallawantaqmi wañuchisqa kanqa.

⁵³ ¿Acaso manachu yachankichis, Dios Taytaymanta kunan mañakuqtiy, chunka ishkaninyoq tropa angelninkunata mandamuspa defiendewananmanta? [*Nota: Huk tropataqa ashka waranqa angelkunan conforman*]. ⁵⁴ Qankunaqa kaykuna hina pasananta dejaychis. Sayna kaqtinmi Bibliapi escribisqakuna llapallan cumplikunqa, nispa.

⁵⁵ Chayta nispanmi Jesusqa runakuna lawman kutirispas, paykunata tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿imanaqaintaq espadakunantin, hinalataq k'aspikunantin hamurankichis suwata hina hap'iwanaykichispaqrí? Noqaqa sapa p'unchawmi Jerusalén templopi yachachirani. Ichaqa manataqmi preso kanaypaqqa pipas hap'iwaranchu. ⁵⁶ Kunanmi ichaqa kaykuna pasan, ñawpaqmantaraq Diosmanta willakuq profeta runakunapa nisqanman hina cumplikunanpaq, nispa.

Hinaqtinmi discipulonkunaqa Jesusta saqespa, chay rattolla ayqekuranku.

Jesusta juzganankupaq apasqankumanta

(*Mar 14.53-65; Luc 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24*)

⁵⁷ Jesusta hap'iq runakunan, sacerdotekunapa jefen Caifaspa palacio wasinman Jesusta aparanku. Chaypin leykunata yachachiq runakunapas, hinallataq Israel nación llaqtata kamachiq runakunapas huñunasqa kasharanku.

⁵⁸ Hinaqtinmi Jesusta apaqtinku, Pedroqa karu qepallankuta riran asta chay sacerdote Caifaspa palacio pationman chayachinankukama. Hinaspan Pedropas chayman haykuspa, guardiakunawan kushka tiyayuran, Jesusta imatachus ruwasqankuta rikunanpaq.

⁵⁹ Hinaspan chay sacerdotekunapa jefenkunapas, Israel nación llaqtata kamachiqkunapas, hinallataq chaypi kaq llapallan autoridadkunapas, Jesuspa contranpi llullakuspa rimaq runakunata mashkaranku, chayman hina Jesusta acusaspa wañuchinankupaq. ⁶⁰ Chaymi ashka runakuna

Jesupa contranpi llullakuspa rimanankupaq hamuranku. Ichaqa manataqmi chay falso testigokunaqa hukllatachu rimaranku. Hinaqtinmi qepallataña ishkey falso testigokuna hamuspa,⁶¹ khaynata niranku:

—Kay runan niran: “Noqaqa Dios yupaychana templota thuñirachispaymi, kinsa p'unchawllapi kaqmanta ruwaruyman”, nispa.

⁶² Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefen Caifasqa, tiyasqanmanta sayarispas, Jesusta tapuran khaynata:

—¿Uyarishankichu kay acusasuqniyki runapa nisqanta? Qanri, ¿manachu ima nispallapas defiendekunki? nispa.

⁶³ Ichaqa Jesusñataqmi mana ni imatapas rimarispas upallalla karan. Chaymi chay sacerdotekunapa jefenqa kaqmanta niran:

—Wiñay kawsaq Diospa sutinpin kamachiyki. Kunan juraspa niwayku, ¿cheqaqtapunichu qanri kanki Diospa wawan Cristo? nispa.

⁶⁴ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Ari, qanpa nisqaykiman hinan. Hinaspapas nillasqaykichistaqmi, qankunaqa kunanmanta wichaymanmi rikuwankichis, noqa Diosmanta Hamuq Runataqa, hanaq pachapi tukuy atiyniyoq Diospa phaña ladonpi tiyashaqta. Hinallataqmi Diospa atiyinwan phuyuy chawpinta hamushaqtapas rikuwankichis, nispa.

⁶⁵ Chaymi Jesupa nisqanta uyarispas sacerdotekunapa jefen Caifasqa, anchata phiñakuspa p'achantaraq llik'ispa, khaynata niran:

—¡Kay runaqa Diostan k'amishan! ¿Imapaqñataq munanchis huk testigokunatawanri? Qankunapas paypa nisqantan uyarishankichis Diospa contranpi rimasqantaqa. ⁶⁶ Chayri, ¿ima ninkichistaq kunanri? nispa.

Chaymi chaypi kaq runakunaqa contestaspa niranku:

—¡Kay runaqa wañuchun! nispanku.

⁶⁷ Saynata nispankun chay runakunaqa, Jesusman ashuyuspa uyanman toqaykuranku. Wakintaq maqaranku. Wakinñataq uyankunapi saqmaranku. ⁶⁸ Hinaspan Jesusta niranku:

—Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Cristo kaspaykiqa, niwaykuyá, ¿pitaq saqmamushasunkiri? nispanku.

Jesusta Pedro negasqanmanta

(Mar 14.66-72; Luc 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Chaykuna pasashaqtinmi, Pedroqa chay palacio wasipapationpi tiyasharan. Hinaqtinmi chay palacio wasipi kaq huk sirvienta warmi, ashuyuspa, Pedrotan niran:

—Qanpas tukuy tiempomá chay Galilea provincia lawmanta kaq Jesuswanqa puriranki, nispa.

⁷⁰ Hinaqtiinmi llapallan runakuna uyarishaqtiin Pedroqa negaran khaynata:

—Chay niwasqaykiqa manan cheqaqchu. Qanqa imaman-tachá rimashankipas, nispa.

⁷¹ Chayta nispanmi Pedroqa chay patiopa punkunta hawaman lloqsisharan. Hinaqtiinmi huk sirvienta warmiñataq Pedrota rikuruspa, chaypi kaq runakunaman niran:

—Kay runaqa chay Nazaret llaqtayoq Jesuswanmi kasharan, nispa.

⁷² Hinaqtiinmi Pedroqa chay warmipa nisqanta uyarispa, Diospa sutinpi juramentota ruwaspa, kaqmanta negaran khaynata:

—Cheqaqtapunin niykichis, chay Jesuswan sutichasqa runataqa, noqaqa manan reqsinichu, nispa.

⁷³ Hinallataqmi tumpa unayninman, chaypi kaq wakin runakunapas, Pedroqa kasqanman ashuyuspanku, nillarankutaq khaynata:

—Qanqa cheqaqtapunin Jesusta qatikuy runakunamanta huknin kaq runa kashanki. Chaymi rimasqaykipas paykunapa rimasqanwan igualla kashan, nispanku.

⁷⁴ Saynata niqtinkun, Pedroqa maldecikuspa, Diospa sutinpi juramentota ruwaspa, khaynata niran:

—¡Noqaqa manan chay runataqa reqsinichu! nispa.

Saynata rimayta tukuruqtillanmi gallo waqaramuran.

⁷⁵ Chaymi Pedroqa yuyariran: “Manaraq gallo waqamushaqtiinmi qanqa kinsa kutikama negawanki”, nispa Jesús nisqanta. Hinaqtiinmi Pedroqa chay lugarmanta hawaman lloqsispa, renegaymanta anchata waqaran.

27

Gobernador Poncio Pilatoman Jesusta apasqankumanta (Mar 15.1; Luc 23.1-2; Juan 18.28-32)

¹ Achiqaramuqtinmi sacerdotekunapa llapallan jefenkunaqa, Israel nación llaqtapi autoridadkunapiwan huñunakuranku. Hinaspan Jesusta wañuchinankupaq acordaranku. ² Saynata acordaruspankun, sacerdotekunapa jefen Caifaspa palacio wasinmanta, Jesustaqa chaqnasqata orqomuranku. Hinaspan gobernador Poncio Pilatopa kasqanman aparanku.

Judas Iscariote seq'okuspa wañusqanmanta

³ Judas Iscarioteqa, Jesusta wañunanpaq sentenciasqankuta yacharuspanmi, Jesusta traicionaspa entregasqanrayku

ñakapakuran. Hinaspan sacerdotekunapa jefenman, hinalataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunamanwan ima, chay kinsa chunka qolqe qosqankuta kutichipuran.
⁴Hinaspan Judasqa paykunata niran:

—Jesusta qankunaman entregasqaywanqa, Diospa contranpin noqaqa huchallirukuni. Payqa mana huchayoq runan karan, nispa.

Chaymi paykunañataq contestaranku:

—Noqaykumanri, ¿imataq qokuwankú? ¡Chayqa qanpa problemaykin! nispanku.

⁵Saynata niqtinkun, Judasqa chay qolqe qosqankuta templo ukhupi wikaparan. Hinaspan Judasqa templomanta rippusa, seq'okuran.

⁶Sacerdotekunapa jefenkunañataqmi chay qolqe wikapasqanta oqarispanku, khaynata niran:

—Kay qolqetaqa manan ofrenda churana cajamanga churasunmanchu. Kay qolqetaqa huk runata wañuchinapaqmi pagaranchis, nispanku.

⁷Hinaspan chay sacerdotekunapa jefenkunaqa huk Manka Ruwaq Runapa Allpanwan sutichasqa allpata rantiranku, chay lugarpi forastero runakunata p'ampanankupaq.

⁸Hinaspan chay rantisqanku allpataqa suticharanku: “Yawar Allpawan”, asta kunan p'unchawkamapas.

⁹Saynapin cumplikuran Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Jeremiaspa nisqan. Paymi niran:

“Israel nación llaqtapi tiyaq runakunaqa, preciotan churanqaku kinsa chunka qolqellata.

¹⁰Hinaspan paykunaqa chay qolqewan, Manka Ruwaq Runapa Allpanwan sutichasqa allpata rantinqaku, imaynan Diospa kamachiwasqanman hina”, nispa.

Jesusta Poncio Pilato tapupayasqanmanta

(Mar 15.2-5; Luc 23.3-5; Juan 13.33-38)

¹¹Poncio Pilatopa ñawpaqninpi Jesús kashaqtinmi, Poncio Pilatoqa tapuran:

—¿Qanchu kanki Israel nacionniyoq runakunapa reynin? nispa.

Chaymi Jesusqa contestaran:

—Ari, qanpa nisqaykiman hinan, nispa.

¹²Hinaqtinmi chaypi kaq sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan, Jesusta Poncio Pilatopa ñawpaqninpi acusaranku. Ichaqa manataqmi Jesusqa ni ima nispapas paykunataqa contestaranchu. ¹³Chaymi Poncio Pilatoqa Jesusta tapuran:

—¿Uyarishankichu qanpa contraykipi tukuy ima rimasqankuta? nispa.

14 Jesusqa manataqmi ni imanispapas contestaranchu. Chaymi Poncio Pilatoqa ancha admirasqallaña karan.

Jesusta cruzpi chakatanankupaq sentenciasqankumanta (Mar 15.6-20; Luc 23.13-25; Juan 18.38-19.16)

15 Sapa watanmi, Poncio Pilatoqa Pascua fiesta chayamuqtin, huk presochoasqa runata kachariran, llaqta runakuna mañakusqanman hina. 16 Chay tiempopin carcelpi kasharan Barrabás sutiyoq runa. Payqa criminal kasqanraykun, runakunapa reqsisqan karan. 17 Chaymi Poncio Pilatoqa chaypi huñunasqa kaq llapallan runakunata tapuran khaynata:

—¿Mayqentataq qankuna munawaqchis kunan kacharinayta? ¿Barrabastachu icha Diosmanta Hamuq Salvadorwan sutichasqa Jesustachú? nispa.

18 Poncio Pilatoqa saynata tapuran, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan, Jesusta envidiakuspallanku acusasqankuta yachaspanmi.

19 Hinaqtinmi juzganan sillapi Poncio Pilato tiyashaqtin, warminpa partenmanta huk willakuyta chashkiran. Chaymi khaynata niran: “Kay runaqa cheqaqtapunin mana huchayoq. Ama imanankipashchu. Paypa kawsanpin ch'isi sueñoyniypi nishuta ñak'ariruni”, nispa.

20 Chay ratollapitaqmi, sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan ima, chaypi kaq llapallan runakunata convencechiranku, Poncio Pilato khaynata mañakunankupaq: “Barrabasta kacharipuy; Jesustañataq wañuchiy”, nispa ninankupaq. 21 Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatoqa, chaypi huñunasqa llaqta runakunata, kaqmanta tapuran:

—Qankunari, ¿pitataq munankichis kacharinaytarí? nispa.

Hinaqtinmi chaypi huñunasqa runakunaqa contestaranku:

—¡Barrabasta kachariy! nispanku.

22 Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa yapamanta paykunata tapuran:

—Sayna kaqtinqa, ¿imatataq ruwasaq kay Diosmanta Hamuq Cristowan sutichasqaykichis Jesustarí? nispa.

Paykunañataqmi llapallanku contestaranku khaynata:

—¡Cruzpi chakatasqa kachun! nispanku.

23 Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatoqa yapamanta llaqta runakunata tapuran:

—Niwaychisyá. Kay runari, ¿ima mana allintataq ruwaruran? nispa.

Saynata niqtinmi, llapallan runakunaqa aswan más alto-taraq qaparispaspa niranku:

—¡Chay runaqa cruzpi chakatasqa wañuchun! nispanku.

²⁴ Hinaspan llaqta runakunaqa manaña Poncio Pilatopa nisqankunata uyariyta munarankuñachu. Chaymi Poncio Pilatoqa chay llaqta runakuna ch'aqwata manaraq hatarichishaqtinku, aswan unuta apachimuspa, llapallan runakuna rikushaqtin, makinta maqchikuran. Hinaspan chaypi kaq runakunata niran:

—Noqaqa manan culpayoqchu kasaq kay runapa wañusqanmantaqa. Culpayoqqa qankunan kankichis, nispa.

²⁵ Hinaqtinmi chaypi kaq llapallan runakunaqa niranku:

—¡Noqaykun hinallataq wawaykupas chay runapa wañusqanmantaqa responsable kasaqku! nispanku.

²⁶ Saynata niqtinkun, gobernador Poncio Pilatoqa Barrabasta carcelmanta kacharipurán. Hinaspan soldadonkunata kamachiran alli-allinta Jesusta wasanpi waqtaruspanku, cruzpi chakataspa clavamunankupaq.

²⁷ Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatopa soldadonkunaqa, chay palacio wasipa pationman Jesusta aparuspanku, chayman waqyaranku llapallan tropa soldadokunata.

²⁸ Hinaspan chaypi Jesuspa p'achanta orqospanku, huk puka capawan churaranku. ²⁹ Umanmantaqmi kishkamanta ruwasqa coronata churaranku. Phaña makinmantaq hap'ichiranku huk k'aspita bastonta hina. Hinaspan chay soldadokunaqa ñawpaqninpi qonqorikuspa, burlakuranku khaynata:

—¡Kawsachun Israel nación llaqtapa Reynin! nispanku.

³⁰ Saynata burlakuspankun chay soldadokunaqa, toqaykuspa, chay k'aspi qosqankuwan umanpi p'anaranku. ³¹ Hinaspan burlakuyta tukuruspanku,

chay puka capawan p'achachisqankuta ch'ustispa, kaq p'achallanwantaq churapuranku. Hinaspan cruzpi chakataspa clavamunankupaq aparanku.

Jesusta cruzpi chakatasqankumanta

(Mar 15.21-32; Luc 23.26-43; Juan 19.17-27)

³² (Poncio Pilatopa palacionmantan soldadokunaqa Jesusta aparanku). Hinaspan Jerusalén llaqtamanta lloqsichishaspanku, Cirene llaqtayoq Simonwan ñanpi tuparuspa, payta obligaranku Jesuspa cruzninta wikriysinapaq.

³³ Hinaspan cruzpi chakatanankupaq Gólgota nisqa moqoman Jesusta chayachiranku. Chay Gólgota moqoqa rimayninkupiqa “Calavera moqo”, ninantan nin. ³⁴ Chaypin qatqellaña qorakunawan chapusqa vinagreta Jesusman qoranku. Ichaqa chay qatqe vinagreta malliyuspanmi, Jesusqa mana tomayta munaranchu.

³⁵ Chaymantan Jesustaqa cruzpi chakataspa clavaranku. Hinaspan chay soldadokunaqa Jesuspa p'achanta rakinakunankupaq sortearanku. {Saynapin Diosmanta willakuq profetapa nisqan cumplikuran. Paymi niran: "P'achaypa hawanpi sorteaspankun, paykunapura p'achayta rakinakunqaku", nispa} [*Salmos 22.18*]. ³⁶ Hinaspan soldadokunaqa Jesusta cuidaranku, cruzpa ladonpi tiyaspanku. ³⁷ Saynallataqmi cruzpa puntanpipas, huk letrerota churaranku khayna niqta: "KAY RUNAN JESÚS; PAYMI ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN", nispa.

³⁸ Hinallataqmi ishkay suwakunatapas chakatallarankutaq, hukninta Jesuspa phaña ladonpi, huknintataq lloq'e ladonpi. ³⁹ Saynallataqmi chayninta pasaq runakunapas, umankuta maywirisparaq, Jesusta k'amiranku khaynata:

⁴⁰ —Qanqa nirankitaq: "Kay Jerusalén llaqtapi templota thuñirachispaymi, noqaqa kinsa p'unchawllapi hatarirachiyman", nispa. Chayqa, ¡sichus Diospa wawan kaspaykiqa, kikiykitayá kunan salvakuy! ¡Hinaspa chay cruzmanta urayamuy! nispanku.

⁴¹ Saynallataqmi sacerdotekunapa jefenkunapas, leykunata yachachiq runakunapas, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapas Jesusmanta burlakuspa, khaynata parlaranku:

⁴² —Hukkunataqa salvaranmi, ichaqa pay kikintataqmi mana salvakuytaqa atinchu. ¡Sichus cheqaqtapuni kay Israel nación llaqtapa Reynin kaspaga, kunanyá chay cruzmanta urayamuchun, paypi creenanchispaq! ⁴³ Hinaspapas payqa Diospi confiaspan niran: "Diospa wawanmi kani" nispa. ¡Sichus cheqaqtapuni Dios munakuspaqa, kunanyá salvachun! nispanku.

⁴⁴ Saynallataqmi Jesuswan kushka chakatasqa runakunapas Jesustaqa k'amillarankutaq.

Cruzpi Jesús wañusqanmanta

(*Mar 15.33-41; Luc 23.44-49; Juan 19.28-30*)

⁴⁵ Jesuspa wañusqan p'unchawmi inti tutayaran chawpi p'unchawmantapacha asta kinsa horas tardekama. ⁴⁶ Hinaqtiinmi yaqaña kinsa horas tarde kashaqtiin, Jesusqa altota qaparispas, khaynata niran:

—Elí, Elí ¿lma sabactani? nispa.

Kay rimayqa khayna ninanmi: "¡Diosnilláy, Diosnilláy! ¿Imanaqtintaq sapallaytari saqerullawankí?" nispa.

⁴⁷ Hinaqtiinmi chay nisqanta uyarispanku, chaypi kaq wakín runakunaqa, mana allinta entiendespanku niranku:

—Uyariychis, payqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliastan waqyakushan, nispanku.

⁴⁸ Chaymi kasqan ratolla chaypi kaq huknin runaqa, huk largo soqos k'aspipa puntanman apurayllamanña esponjata wataran. Hinaspan chay esponjata qatqe vinagreman challpuspa, Jesuspa siminman aypachiran ch'unqananpaq. ⁴⁹ Hinaqtiinmi chaypi kaq wakín rikuq runakunaqa, khaynata niranku:

—Ama saynata ruwaychu. Aswan suyasunchis Diosmanta willakuq profeta Elías hamunqachus kay cruzmanta salvananpaq icha manachus chayta, nispanku.

⁵⁰ Hinaqtiinmi Jesusqa kaqmanta altota qaparispas, chay ratolla wañuran. ⁵¹ Chaymi chay ratollapitaq, Jerusalén templo ukhupi rakiq cortinapas kushkanmanta llik'ikuran altonmanta urayman. Saynallataqmi kay pachapipas terremoto pasaqtin, qaqakunapas partikuran. ⁵² Saynallataqmi panteonpi sepulturakunapas kicharikuran. Hinaqtiinmi Diospi ashka creeq ñawpaq tiempokunapi wañuq runakunapas kawsarimuranku. ⁵³ Chay kawsarimuq runakunaqa, Jesuspa kawsarimusqan p'unchawpa qepantan Jerusalén llaqtaman haykuranku. Hinaspan paykunataqa ashka runakuna rikuranku.

⁵⁴ Jesús cruzpi wañuruqtiinmi, soldadokunapa jefenqa, wakín soldadonkunapiwan Jesusta cuidasharanku. Paykunan chay ratopi terremoto pasaqtin, hinallataq chaypi tukuy imakuna pasasqanta rikuranku. Hinaspan anchata mancharikuspanku, khaynata niranku:

—¡Cheqaqtapunin kay runaqa Diospa Wawan kasqa! nispanku.

⁵⁵ Chaypin kasharanku ashka warmikunapas karullamanta qawaspanku. Chay warmikunaqa Galilea provincia lawmantapachan Jesusta servispa hamuranku. ⁵⁶ Chay warmikunawan kushkan karanku: María Magdalena, Zebedeopa warmin, saynallataq Jacobopa hinallataq Joseypa mamitan María ima. [Nota: María Magdalena nispaqa niranku, Magdala sutiyoq llaqtamanta kasqanraykun].

Jesusta p'ampasqankumanta

(Mar 15.42-47; Luc 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁵⁷ Arimatea llaqtayoq Joseymi tutayaykushaqtiinña, Poncio Pilatopa kasqanman hamuran. Joseyqa karan huk qapaq runan, hinallataq Jesuspi creeq ima. ⁵⁸ Chaymi Joseyqa gobernador Poncio Pilatopa palacionman chayaruspa, Jesuspa cuerponta mañaran, apaspa p'ampamunanpaq. Hinaqtiinmi Poncio Pilatoga Joseyman Jesuspa cuerponta qomunankupaq kamachiran. ⁵⁹ Chaymi Joseyqa Jesuspa cuerponta

mosoq sabanaswan p'istuyuspa, ⁶⁰ qaqa sikipi mosoq sepultura t'oqochisqanman churaran. Chaymantan chay sepulturaman haykuna punkunta, huk hatun rumiwan tapaspa, ripuran. ⁶¹ Chaypin qepakuranku María Magdalena, hinalataq huknin Mariapiwan sepulturapa ñawpaqinpi.

Jesuspa cuerponta sepulturapi cuidasqankumanta

⁶² Paqarisnintin p'unchawmi samana p'unchaw karan. Chay p'unchawmi tardeyaykuytaña, sacerdotekunapa jefenkunaqa, fariseo religionniyoq runakunapiwan gobernador Poncio Pilatoman rispanku, khaynata niranku:

⁶³ —Señor gobernador Poncio Pilato, noqaykuqa yuyashaykun, chay llulla Jesusqa kawsashaspanraqmi niran: “Noqaqa wañuchiwaqtinkun kinsa p'unchawmanta kawsarimusaq”, nispa. ⁶⁴ Chayraykun kunan qanta valekuykiku, guardiaykikunata kamachispayki, chay sepulturata allinta cuidachimunaykipaq, asta kinsa p'unchaw pasarunankama. Mana chayqa discipulonkunan tuta rispanku cuerponta suwarukuspanku, llaqta runakunaman ninkuman: “Jesusqa wañusqanmantan kawsariramun”, nispanku. Sayna kaqtinqa chay discipulonkunapa llullakusqanchá, Jesuspa ñawpaq llullakusqanmantapas aswan masraq karunman, nispanku.

⁶⁵ Chaymi Poncio Pilatoqa paykunata niran:

—Kaypin kashan soldadokunaqa. Paykunata pusaspayá chay sepulturataqa alli-allinta cuidachimuychis, munasqaykichisman hina, nispa.

⁶⁶ Chaymi paykunaqa Jesuspa p'ampasqanku sepulturaman rispanku, chay sepulturapa punkuntaqa ama ni pipas haykunanpaq hatun rumiwan alli-allinta seguraran. Hinaspan huk señalta churaranku, pipas ama kuyuchinanpaq. Hinaspan guardiakunata kamachiranku chay sepulturata tuta p'unchaw allinta cuidanankupaq.

28

Jesuspa kawsarimusqanmanta

(*Mar 16.1-8; Luc 24.1-12; Juan 20.1-10*)

¹ Samana p'unchaw pasaruqtinmi domingo achiqayta, María Magdalena, huknin Mariapiwan Jesusta p'ampasqanku sepulturata qawaq riranku. ² Chay ratopin qonqayllamanta huk hatun terremoto pasaran. Hinaqtinmi Diospa angelnin hanaq pachamanta urayamuspa sepultura tapasqanku rumita huk lawman tanqaran. Hinaspan chay rumi patapi tiyayuran. ³ Chay angelqa rayo t'oqyamunanpaq llataq hina k'anchashaqmi karan. Hinallataq p'achanpas rit'i hinaraqmi sumaq yuraq ch'illo karan. ⁴ Chayta

rikuspankun sepultura cuidaq soldadokunaqa anchata mancharikuspanku, khatatataspa desmayarankuraq.
⁵ Hinaqtinmi angelqa sepulturaman hamuq warmikunata, khaynata niran:

—Ama mancharikuychishchu. Noqaqa yachanin cruzpi chakatasqa wañuq Jesusta mashkasqaykichista.
⁶ Payqa manan kaypiñachu. Nisqanman hinan ña kawsarirunña. Sepultura ukhuman haykuspayá mayman cuerpon churasqanku sitiota qawamuychis. ⁷ Hinaspayá apurayllaman rispa, Jesusta discipulonkunaman kay kawsarimusqanmantaqa willamuychis. Jesusta Galilea provincia lawmanmi ñawpaqniykichista rishan. Chaypin tupankichis paywanqa. Kay willakuytan kunanqa ña qankuna yachankichishña, nispa.

⁸ Saynata ángel niqtinmi warmikunaqa mancharisqa kashaspankupas anchata kusikuspa, chay sepulturamanta lloqsimuspanku, correyllaña Jesusta discipulonkunaman willaq riranku. Hinaqtinmi ñanta rishaqtinku, ⁹ Jesusta paykunaman rikhurispan rimayukuran. Chaymi warmikunaqa ashuyuspanku, chakinkunata abrazaykuspa adoraranku. ¹⁰ Hinaqtinmi Jesusta paykunata khaynata niran:

—Ama mancharikuychishchu. Aswan correylla rispaykichis discipuloykunaman willamuychis, Galilea provincia law llaqtaman rispanku, chaypi noqawan tupanankupaq, nispa.

Soldadokunapa willakusqankumanta

¹¹ Warmikunaqa Jesusta discipulonkunata mashkaq rishanankukaman, sepulturata cuidaq wakin soldadokunaqa Jerusalén llaqtaman rispanku, chaypi sacerdotekunapa jefenkunaman tukuy ima pasasqanmanta willamuranku.
¹² Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa, Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan huñunakuspa acordaranku, soldadokunaman ashka qolqeta paganankupaq, (saynapi chay soldadokuna rikusqankuta pimanpas ama willaspanku, aswan llullakuspa, sacerdotekunapa yachachisqanman hina willakunankupaq). ¹³ Hinaspan chay sacerdotekunaqa soldadokunata yachahiranku khaynata:

—Qankunaqa runakunaman willamuychis khaynata: “Tuta puñushaqtiky kun Jesusta discipulonkuna hamuspanku, Jesusta cuerpontaqa suwarpariwanku”, nispa. ¹⁴ Sichus kaykunamanta gobernador Poncio Pilato yacharunqa chayqa, noqaykun paywan parlamusaqku, qankunata ama imanasunaykichispaq, nispanku.

¹⁵ Chaymi chay soldadokunaqa qolqeta chashkirukuspanku, sacerdotekunapa yachachisqanman hina runakunaman willaranku. Kay llullakuspa willasqankutan Israel nación llaqtayoq runakunaqa kunankamapas willanakushankuraq.

Discipulonkunata Jesús kamachispa comisionasqanmanta (Mar 16.14-18; Luc 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁶ Jesuspa chunka hukniyoq discipulonkunan Jesuspa kamachisqanman hina, Galilea provincia lawpi orqoman riranku. ¹⁷ Hinaqtinmi Jesusta chaypi rikuspanku adoraranku. Ichaqa wakin discipulonkunañaqmi Jesusta rikushaspankupas, mana creeyta atirankuchu, pay kikinpuni kashaqtinpas. ¹⁸ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunaman ashuyuspa, kamachiran khaynata:

—Diosmi noqaman tukuy atiyta qowan hanaq pachapipas hinallataq kay pachapipas. ¹⁹ Qankunaqa llapallan nación llaqtakunaman rispaykichisyá, runakunaman willamuychis, noqapi creespa discipuloykuna kanankupaq. Hinaspa Dios Taytapa, Dios Churipa, hinallataq Dios Santo Espiritupa sutinpi ima bautizamuychis. ²⁰ Saynallataq noqapa llapallan yachachisqaykunatapas yachachimuychis, paykuna kasukuq kanankupaq. Noqaga sapa p'unchawmi qankunawan kasaq kay pacha tukukunan p'unchawkama, nispa.

MARCOS

- 1. Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa Juan Marcosmi escribiran. Payqa ishkay sutiyoqmi karan; huknin sutinmi karan Juan, huknin sutintaqmi karan Marcos. Marcosqa Israel nacionniyoq runan karan. (Hech 12.12, 25; 13.5, 13; 15.37, 39). Juan Marcospa mamitanpa sutinmi karan María. Kay Mariaqa manan Señor Jesupa mamitanchu karan. Kay Marcosmi Bernabeypa familian karan (Col 4.10). Marcostan apóstol Pabloqa Bernabeypiwan ashka llaqtakunaman rispanku pusaranku, chaykunapi Diospa palabranta runakunaman willamunankupaq (Hech 12.25; 13.5). Marcosmanqa apóstol Pedron Señor Jesucristomanta willaspa allinta yachachiran. Chaymi Marcosqa apóstol Pedropa wawan hina karan (1 Pedro 5.13).
- 2. Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 watakuna ukhupi otaq 65 watakunapin.
- 3. Kay librori, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Roma lawpi, hinallataq Siria lawpi tiyaq mana Israel nacionniyoq creyentekunapaqmi.
- 4. Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Jesucristoqa Diospa Wawan, hinallataq cheqaq runa ima kasqanta, kay librota llapallan leeq runakuna yachanankupaqmi (Mar 1.1; 15.39).
- 5. Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runaqa manan noqata serviwanankupaqchu hamurani. Aswanmi noqaqa runakunata servinaypaq hamurani, hinallataq huchasapa ashka runakunapa rantinpi wañuspa, salvanaypaq ima” (Mar 10.45).
- 6. Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta (Mar 1.1-8).
  - (2) Jesús bautizasqa kasqanmanta, hinallataq diablo huchaman urmachiy munasqanmantawan (Mar 1.9-13).
  - (3) Jesús Galilea provinciapi milagrokuna ruwasqanmanta (Mar 1.14 asta 9.50).
  - (4) Jesús Galileamanta Jerusalén llaqtaman risqanmanta (Mar 10.1-52).

- (5) Jerusalén llaqtapi Jesús yachachisqanmanta (Mar 11.1 asta 13.37).
 (6) Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta (Mar 14.1 asta 15.20).
 (7) Jesusta cruzpi chakataspa wañuchisqankumanta (Mar 15.21-47).
 (8) Jesupa kawsarimusqanmanta (Mar 16.1-13); discipulonkunata comisionasqanmanta (Mar 16.14-18); hinalataq hanaq pachaman ripusqanmantawan ima (Mar 16.19-20).

Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta
 (Mat 3.1-12; Luc 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)

¹ Diospa Wawan Salvadorninchis Jesucristomanta allin willakuykunaqa khaynatan qallariran. ² (Dios Taytan niran Wawan Jesucristoman Bautizaq Juanta mandamunanmanta). Diospa chay nisqantan ñawpaq tiempopiraq Diosmanta willakuq profeta Isaías escribiran khaynata:

“Noqan mandamusaq willakuqniyta, qanpa ñawpaqniykita rispa willamunanpaq.

Paymi ñanta allichaq hina, runakunata allinta yachachinqa, chayamuqtiyki sumaqta chashkisunaykikupaq [Malaquíás 3.1].

³ Ch'inñeq desierto lugarpin huk runa altollamantaña rimaspa willakushan khaynata:

‘¡Sonqoykichista allichaychis;

Diosmanta Hamuq Salvadorta chashkinaykichispaq, imaynan wiksu ñankunatapas allichanku chay hinata!’ ” nispa [Isaías 40.3].

⁴ Bautizaq Juanqa runakunata ch'inñeq desierto lugarpi bautizashaspanmi, khaynata niran:

—Diosman kutirikuychis huchaykichista saqespa, saynapi llapallan huchaykichista Dios perdonasunaykichispaq; hinaspataq bautizachikuychis, nispa.

⁵ Chaymi Judea provincia lawmanta, hinallataq Jerusalén llaqtamanta ima, Juanpa willakusqanta uyariq ashka runakuna riranku. Hinaspan huchankuta willakuqtinku, Juanqa paykunata bautizaran Jordán mayupi.

⁶ Bautizaq Juanpa p'achanmi karan hatun camello animalpa pelonmanta ruwasqa. Cinturan watakunanñataqmi karan qaramanta ruwasqa. Hinaspapas payqa langosta urukunata, hinallataq ch'inñeq desierto lugarkunapi abejapa mishk'inkunatan mikhuran. ⁷ Hinaspan Bautizaq Juanqa runakunaman willaran khaynata:

—Noqapa qepaytan noqamanta aswan más ancha atiyniyoq runa hamushan. Chaymi noqaqa paypa husut'anpa watullantapas mana pashkanaypaq hinachu kani. ⁸ Noqaqa unullawanmi bautizashaykichis. Paymi ichaqa Diospa Santo Espiritunta qankunapi kananpaq qosunkichis, nispa.

Jesús bautizasqa kasqanmanta
(Mat 3.13-17; Luc 3.21-22)

⁹ Jesusqa Nazaret llaqtapin kasharan. Chay Nazaret llaqtaqa Galilea provinciamanmi perteneceran. Chay p'unchawkunapin Jesusqa chay Nazaret llaqtamanta, hinallataq Galilea provinciamanta lloqsispa, Jordán mayuman riran. Hinaspan Jesusqa Bautizaq Juanwan chay Jordán mayupi bautizachikuran. ¹⁰ Hinaqtinmi Jesusqa unu ukhumanta lloqsimushaspa, rikuran hanaq pacha cielo kicharikushaqta, hinallataq Diospa Santo Espirituntapas paloma hina payman urayamushaqta. ¹¹ Chay ratollapitaqmi Diosqa hanaq pachamanta nimuran khaynata:

—Qanmi kanki ancha munakusqay Waway. Qanwanmi anchata kusikuni munasqayta ruwasqaykirayku, nispa.

Jesusta huchaman diablo urmachiy munasqanmanta
(Mat 4.1-11; Luc 4.1-13)

¹² Chaymantan Diospa Santo Espiritunqa ch'inñeq desierto lugarman Jesusta pusaran. ¹³ Chaypin Jesusqa tawa chunka p'unchaw phiña animalkunapa kasqanpi karan. Hinaqtinmi diabloqa payta huchaman urmachiyta munaran. Chaymantan Diospa angelninkunañataq, Jesusta cuidaspa servinankupaq hamuranku.

Galilea provinciapi yachachiyta Jesús qallarisqanmanta
(Mat 4.12-17; Luc 4.14-15)

¹⁴ Bautizaq Juanta carcelman churaruqtinkun, Jesusqa Galilea provincia lawman riran, Diosmanta allin willakuykunata yachachistin. ¹⁵ Hinaspan payqa khaynata niran:

—Diospa gobiernanan p'unchawmi ña chayamunña. Chayrayku Diosmanta allin willakuykunata uyarispa, huchaykichismanta wanakuychis. Hinaspa kay allin willakuykunapi creespaykichis, Diosta kasukuspa kawsaychis, nispa.

Challwa hap'iq tawa runakunata Jesús waqyasqanmanta
(Mat 4.18-22; Luc 5.1-11)

¹⁶ Jesusqa Galilea laguna qochapa patanta rishaspanmi, Simonta, hinallataq wawqen Andrestawan rikuran. Paykunaqa challwa hap'iqkuna kaspankun mallankuwan challwata challwasharanku. ¹⁷ Hinaspan Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Hamuychis noqawan kushka purinaykichispaq. Noqan qankunaman yachachisqaykichis, imaynan challwata challwankichis, saynallataq runakunatapas huñunaykichispaq, nispa.

¹⁸ Chaymi Simonqa wawqen Andrespiwan kasqan ratolla mallankuta saqespa, Jesusta qatikuranku.

¹⁹ Jesusqa Galilea laguna qochapa patanta rishaspanmi, rikullarantaq Jacobota, wawqen Juanta, hinallataq papanku Zebedeotawan ima. Paykunan mallankuta botenkupi remendashasqaku. ²⁰ Hinaspan Jesusqa Jacobota hinallataq Juantawan waqyaran. Chaymi paykunaqa papanku Zebedeota, hinallataq paykunapaq llank'aq runakunatawan botepi saqespa, Jesusta qatikuranku.

Demoniopa ñak'arichisqan runamanta
(Luc 4.31-37)

²¹ Jesusqa Capernaúm llaqtamanmi chayaruran. Hinaspan samana p'unchawpi sinagoga wasiman haykuspa, runakunaman yachachiyta qallariran. ²² Jesusqa manan leykunamanta yachachiq runakuna hinachu yachachiran. Aswanmi payqa huk ancha yachayniyoq kaspas, ancha atiywan yachachiran. Chayraykun llapallan runakunaqa Jesuspa yachachisqanwan anchata admirakuranku. ²³ Chay ratollapitaqmi demoniokunapa ñak'arichisqan huk runa chay sinagoga wasipi kasharan. Hinaqtinmi chay runaqa qaparispa, Jesusta niran:

²⁴ —¡Yaw, Nazaret llaqtayoq Jesús! ¿Imatataq noqaykuwanri munankí? ¿Noqaykuta wañuchiychu qanqa hamurankí? Noqaga reqsiykin pi kasqaykita. ¡Qanqa Diospa Wawanmi kanki, mana ni ima huchayoq! nispa.

²⁵ Jesusñataqmi chay demoniotaqa q'aqchaspa khaynata niran:

—¡Upallay, hinaspa lloqsiy kay runamanta! nispa.

²⁶ Hinaqtinmi chay demonioqa, chay runata anchata khatatatachisparaq chay runamanta altota qaparispa lloqsiran. ²⁷ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa admirasqallaña paykunapura tapunakuranku khaynata:

—¿Imataq kay rikusqanchisrí? ¿Ima mosoq yachachikuytaq kayrí? Atiyninwan kamachiqtinmi demoniokunapas kasukuspa lloqsinku, nispanku.

²⁸ Chaymi Jesusmantaqa chay enteron Galilea provincia llaqtakunapi astawanraq rimaranku, Jesuspa yachachisqanmanta hinallataq ruwasqankunamantawan ima.

*Pedropa suegranta Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 8.14-15; Luc 4.38-39)*

²⁹ Jesusqa sinagoga wasimantan lloqsiran. Hinaspan Jesusqa Jacobopiwán hinallataq Juanpiwán riran, Simón Pedropa hinallataq Andrespa tiyasqanku wasiman. ³⁰ Chay wasipin Simonpa suegranqa fiebrewan camapi onqoshasqa. Hinaqtinmi chay wasiman Jesús haykuyuyqin willaranku Simonpa suegranmanta. ³¹ Chaymi Simonpa suegranman Jesusqa ashuyuspa, makinmanta hatariykachiran. Hinaqtinmi fiebrenmantaqa kasqan ratolla sanoyaran. Hinaspan Simonpa suegranqa paykunaman mikhunata serviran.

*Ashka onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 8.16-17; Luc 4.40-41)*

³² Inti haykuspa tutayaykushaqtinñan Jesusman apamuranku demoniokunapa ñak'arichisqan ashka runakuna, hinallataq onqosqa runakunatawan ima. ³³ Chaymi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa, Simonpa wasi punkunman llapallanku huñunakamuranku. ³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa sanoyachiran tukuy imaymana onqoyniyoq runakunata. Hinallataq llapallan demoniokunatapas runakunamanta qarqoran. Chay demoniokunaqa reqsirankun pis Jesusqa kasqantaqa. Chayraykun Jesusqa mana dejaranchu chay demoniokuna rimanankutaqa.

*Galilea provincia lawkunapi Jesús yachachisqanmanta
(Luc 4.42-44)*

³⁵ Ña achiqaramushaqtinñan Jesusqa chay Capernaúm llaqtamanta lloqsiran. Hinaspan huk ch'inñeq desierto lugarman riran, chaypi orakunanpaq. ³⁶ Hinaqtinmi Simonqa puriqmasinkunapiwan, Jestusta mashkamuranku. ³⁷ Jestusta tariruspankutaqmi khaynata niranku:

—Llapallan runakunan mashkashasunki, nispanku.

³⁸ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Hakuchi kay cercapi llaqtakunaman, chay llaqtakunapi-pas kay allin willakuykunata willamunaypaq. Noqaqa chaypaqmi kay pachamanqa hamurani, nispa.

³⁹ Hinaspan Jesusqa enteron Galilea provincia llaqtakunapi puriran, sinagoga wasikunapi yachachistin, saynallataq runakunamantapas demoniokunata qarqostin ima.

*Lepra onqoyniyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 8.1-4; Luc 5.12-16)*

⁴⁰ Huk runan lepra onqoyniyog Jesusman ashuyuran. Hinaspan Jesuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, ruegakuran khaynata:

—Señorlláy, munaspaykiqa kay onqoyniyantayá sanoyaykachiway, nispa.

⁴¹ Chaymi Jesusqa chay lepra onqoyniyog runata anchata khuyapayaykuspan, makinwan llamiykuspa niran:

—Ari, noqaqa munanin sanoyanaykita, nispa.

⁴² Saynata Jesús rimayta tukurullaqtinmi, kasqan ratolla chay runaqa lepra onqoyninmanta sanoyaran. ⁴³ Chaymi Jesusqa chay sanoyapuq runata, manaraq ripushaqtin allinta avisaspa, khaynata niran:

⁴⁴ —Aman pimanpas kaykuna pasasusqaykimantaqa willankichu. Aswanyá sacerdotekunaman rispa, qawachikamuy sanoña kasqaykita. Hinaspayki Moisespa escribisqan leyman hina ofrendaykita qomuy. Saynapin paykunaqa sanoña kasqaykita yachanqaku, nispa.

⁴⁵ Ichaqa chay lepra onqoymanta sanoyaq runaqa, chaymanta lloqsispanmi llapallan runakunaman willakachakuyta qallariran, Jesús imaynatas payta sanoyachisqanmanta. Chaymi Jesusqa manaña ni mayqen llaqtamanpas alayritaqa haykuyta atiranñachu. Hinaqtinmi Jesusqa llaqtapa cercan ch'inñeq desierto lugarkunallapiña puriran. Sayna kashaqtinpas runakunaqa tukuy lawmantan Jesuspa kasqanmanqa rirankupuni.

2

Mana puriq runata Jesús sanoyachisqanmanta (Mat 9.1-8; Luc 5.17-26)

¹ Jesusqa ishkay kinsa p'unchawmantañan kaqmanta Capernaúm llaqtaman kutimuran. Chaymi chay Capernaúm llaqtapi tiyaq runakunaqa yacharuranku, Jesusqa huk wasipi kasqanta. ² Hinaqtinmi chay wasiman ashka runakunaqa huñunakamuranku. Chaypin Jesusqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman yachachiran. Chaymi ashka runakuna chay wasi ukhuman hunt'aruqtinku, manaña chay wasi punkunpipas campoqa karanñachu.

³ Hinaqtinmi huk mana puriq runata tawa runakuna kallapipi wantuyukuspa chay wasiman apamuranku. ⁴ Chaymi chay wasipa punkunpi ashkallaña runakuna kasqanrayku, mana ni maynintapas wasi ukhumanqa apayuyta atirankuchu. Chaymi paykunaqa wasi pataman wichachispanku, chay wasi patata t'oqoranku. Hinaspan chay mana puriq runataqa, chayninta kallapipi Jesuspa ñawpaqninman urayachiranku. ⁵ Chaymi Jesusqa chay

wantumq runakunapa ñiyninkuta yachaspa, chay mana puriq runata niran:

—Wawáy, huchaykikunatan perdonayki, nispa.

⁶ Chaypin kasharanku leykunata yachachiq wakin runakunapas. Hinaspan paykunaqa Jesuspa nisqanta uyarispanku, sonqonku ukhullapi piensaranku khaynata: ⁷ “Kay runari, ¿imanaqtintaq kaykunatari riman? Saynata rimaspaqa, Diostan ofiendeshan. ¿Pitaq runakunapa huchankunatari perdonanman? ¡Aswanqa runakunapa huchantaqa Diosllan perdonaytaqa atin!” nispanku.

⁸ Chaymi Jesusqa sonqollankupi piensasqankuta yachaspa, paykunata tapuran:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq saynatari songoykichis ukhullapi piensashankichís? ⁹ Kunanyá niwaychis: ¿Imataq más facilri kanman? ¿Kay mana puriq runapa huchankunata perdonaychú? Icha ¿“kallapiykita oqarispa ripuy” niychú? ¹⁰ Kunanmi yachankichis, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kay pachapi runakunapa huchankunata perdonanaypaq atiyniyoq kasqayta, nispa.

Chayta rimayta tukuruspanmi, Jesusqa chay mana puriq runata niran:

¹¹ —Sayariy; hinaspa chay kallapiykita oqarispa wasiyki-man ripuy, nispa.

¹² Chaymi kasqan ratolla, chay mana puriq runaqa sayariran. Hinaspan llapallan runakuna qawashaqtinku, kallapinta oqarispa ripuran. Chaypi kaq llapallan runakunañataqmi anchata admirakuspa, Diosta alabaranku khaynata:

—¡Kaykunataqa manan ni hayk'aqpas rikuranchishchu! nispanku.

Mateota Jesús waqyasqanmanta

(Mat 9.9-13; Luc 5.27-32)

¹³ Jesusqa kaqmantan Galilea laguna qochapa patanman riran. Hinaqtinmi ashka runakuna paypa kasqanman huñunakamuranku. Chaymi Jesusqa paykunata chaypi yachachiran. ¹⁴ Chaymanta rishaspanmi, Jesusqa Alfeopa wawan Leví sutiyoq runata rikururan. Payqa impuesto cobraq kaspanmi, impuesto cobranan mesapi tiyasharan. Hinaqtinmi Jesusqa payta niran:

—Qatikuway, nispa.

Chaymi chay Leví sutiyoq runaqa tiyasqanmanta kasqan ratolla sayarispa Jesusta qatikuran. *[Nota: Leviypa huknin sutinqa karan Mateo].*

¹⁵ Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Leviypa wasinman riran. Hinaqtinmi Jesustaqa ashka

runakuna qatikuranku. Jesusqa Leviya wasinman chayaruspanmi Leviyan kushka hinallataq discipulonkunapiwan ima mesapi tiyayuspa mikhusharan. Paykunawan kushkan chay mesapi tiyayuspa mikhullasharankutaraq impuesto cobraq runakunapas, hinallataq ashka huchasapa runakunapas. ¹⁶ Chaymi leykunata yachachiq runakuna, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas, Jesuspa discipulonkunata tapuranku khaynata:

—Kay yachachisuqniykichis Jesusri, ¿imanaqtintaq kay impuesto cobraq huchasapa runakunawan, hinallataq wakin huchasapa runakunawanpas kushkari mikhushan? nispanku.

¹⁷ Chaymi Jesusqa chay nisqankuta uyarispa, paykunata niran:

—Medicotaqa onqosqa runakunallan necesitanku; sano runakunan ichaqa mana necesitankuchu. Noqaqa manan justo tukuq runakunata salvaqchu hamurani. Aswanqa huchasapa runakunata salvanaypaqmi hamurani, nispa.

*Jesusmi yachachiran ayunomanta
(Mat 9.14-17; Luc 5.33-39)*

¹⁸ Huk p'unchawmi Bautizaq Juanpa discipulonkuna, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapa discipulonkunapas ayunasharanku. Chayta wakin runakuna rikuspankun, Jesusta tapuranku khaynata:

—Qanpa discipuloykikunari, ¿imanaqtintaq mana ayunankuchú? Bautizaq Juanpa discipulonkunapas, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapa discipulonkunapas ayunankutaraq, nispanku.

¹⁹ Chaymi Jesusñataq paykunata contestaspa niran:

—Huk casarakuy fiestaman invitasqa runakunaqa manan ayunankumanchu, casarakuq novio chayllapiraq kashaqtinqa. ²⁰ Aswanmi kanqa p'unchawkuna, noqa (iglesiapa novion) qankuna ukhumanta qechusqa kaqtiy, discipuloykunapas ayunanankupaq.

²¹ Thanta p'achataqa manan ni pipas mosoq telawanqa remendanmanchu. Saynata remendaqtinqa chay mosoq remiendoqa ch'intispanmi astawan chay thanta p'achataqa llik'irunman. ²² Saynallataqmi manaraq poqosqa vino-taqa mana ni pipas hich'anmanchu thanta odrekunamanqa. Ichaqa chay vino poqoruspanmi chay thanta odrekunataqa phatarachinman. Hinaspan vinopas usunman, hinallataq odrekunapas manaña ni imapaqpas valenmanñachu. Chaymi manaraq poqosqa vinotaqa mosoq odrekunaman hich'ana, nispa. *[Nota: Mana poqosqa vinon rikch'akun Jesuspa*

yachachisqankunaman. Poqosqa vinoñataqmi rikch'akun Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq mana valeq costum-brenkunaman. Chaymi Diospa palabrankunamanqa costum-brenchiskunataqa mana yapananchishchu].

Jesuspa discipulonkuna samana p'unchawpi trigo pallasqankumanta

(Mat 12.1-8; Luc 6.1-5)

²³ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan trigo chakraq ukhunta huk samana p'unchawpi risharanku. Hinaqtiinmi discipulonkunaqa trigopa espigankunata pallayta qallari-ranku mikhunankupaq. ²⁴ Chay pallasqankuta rikuspankun fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta niranku:

—¡Qawariy! ¿Imanasqataq discipuloykikunari, samana p'unchawpi trigopa espigantari pallashanku prohibisqa kashaqtiin? Moisespa escribisqan leyman hinaqa chaykunata ruwaspankuqa manan kasukushankuchu, nispanku.

²⁵ Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata contestaspa, khaynata niran:

—¿Manachu qankunari ni hayk'aqpas Bibliapi leerankichis, rey Davidpas imatachus ruwasqanta? Payqa puriqmasinkunapiwan kushkan anchata yarqachikuranku. ²⁶ Hinaspan Dios yupaychana tabernáculo nisqa wasiman haykuran, Abiatar runa sacerdotekunapa jefen kashaqtiin. Hinaspan chay tabernáculo ukhupi, sacerdotekunallapa mikhunankupaq churasqa t'antakunata mikhuran. Saynallataqmi puriq-masinkunamanpas qollarantaq mikhunankupaq, nispa.

²⁷ Chaymantan Jesusqa paykunata nillarrantaq khaynata:

—Diosqa runakunataqa unancharan manan samana p'unchawraykuchu. Aswanmi Diosqa runakunapa allinninpaq chay samana p'unchawtaqa unancharan.

²⁸ Chayraykun noqa Diosmanta Hamuq Runaqa samana p'unchawpapas dueñon kani. Chaymi noqaqa kamachinaypaq atiyiniyoq kani, samana p'unchawpi runakuna imatas ruwanankupaq otaq imatapas mana ruwanankupaq, nispa.

3

Mana valeq makiyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 12.9-14; Luc 6.6-11)

¹ Jesusmi yapamanta haykuran Diosmanta yachachina sin-agoga wasiman. Chaypin kasharan huk mana valeq makiyoq runa. ² Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta disimulawlla qawaranku, samana p'unchawpi chay mana valeq makiyoq runata sanoyachiqtinqa, chayman tumpalla

acusananakupaq. ³ Hinaqtinmi Jesusqa chay mana valeq makiyoq runata niran:

—Hatarimuy, hinaspa chawpinkupi sayay, nispa.

⁴ Hinaspan Jesusqa chaypi kaq runakunata tapuran khay-nata:

—Samana p'unchawpiri, ¿allin kaqtachu icha mana allin kaqtachu ruwana? ¿Runa sanoyachiychu icha runa wañuchiychu allin kanman? nispa.

Chayta uyarispankun chaypi kaq runakunaqa mana ni imatapas rimarispas, upallalla karanku. ⁵ Hinaqtinmi Jesusqa muyuriqninpi kaq runakunata qawarispas, anchata phiñakuspa llakikuran, chay runakunaqa rumi sonqo kaspanku, mana entiendesqankurayku. Hinaspan chay mana valeq makiyoq runata niran:

—Makiykita haywarimuway, nispa.

Makinta haywariqtinmi, chay runapa mana valeq makinga kasqan ratolla sanoyaran. ⁶ Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa lloqsimuspanku, kamachiq rey Herodespa partidonmanta runakunapiwan huñunakuspa parlaranku, imaynatas Jesusta wañuchinankupaq.

Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq ashka runakuna hamusqankumanta

⁷ Jesusqa discipulonkunawan kushkan Galilea laguna gochapa patanman riranku. Chaymanmi runakuna hamuranku Galilea provincia lawmanta, Judea provincia lawmanta, ⁸ Jerusalén llaqtamanta, Idumea provincia lawmanta, Jordán mayupa waq law chimpanmanta, hinallataq Tiro hinaspa Sidón llaqtakunapa muyuriqninpi kaq llaqtakunamantawan ima. Paykunaqa Jesuspa tukuy ima ruwasqankunata uyarispankun hamuranku. ⁹ Chaymi Jesuspa muyuriqninpi ashkallaña runakuna karanku. Chayraykun Jesusqa discipulonkunata kamachiran, huk boteta listollataña suyachinankupaq. Saynataqa kamachiran chay ashka runakuna tanqanakuspa Jesusta ñit'imuqtinkun, hinaspa chay boteman qespispa chaymanta yachachimunanpaqmi. ¹⁰ Jesusqa chay lugarpin ashka runakunata tukuy onqoyinkumanta sanoyachiran. Chayraykun wakin onqosqa runakunapas, onqoyinkumanta sanoyayta munaspanku, Jesustaqa tupayuytapuni munaranku. ¹¹ Saynallataqmi demoni-okunapa kamachisqan runakunapas Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuranku. Hinaspan chay demoniokunaqa altota qaparispas niran:

—¡Qanqa Diospa Wawanmi kanki! nispanku.

¹² Hinaqtinmi Jesusqa chay demoniokunata q'aqchaspa upallachiran, paykuna saynata qaparqachaspanku Jesusqa pis kasqanta runakunaman ama rimashanankupaq.

*Chunka ish kayniyoq apostolkunamanta
(Mat 10.1-4; Luc 6.12-16)*

¹³ Jesusqa huk orqomanmi riran. Hinaspan paypa kasqanman ashuyunankupaq akllasqan runakunallata waqyaran. Hinaqtinmi chay akllasqan runakunaqa paypa kasqanman ashuyuranku. ¹⁴ Hinaqtinmi Jesusqa chaypi kaq runakunamanta chunka ish kayniyoq runakunallata akllaran, apostolninkuna kaspanku, paywan purinankupaq. Hinaspan kamachiran, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willamunankupaq. ¹⁵ Hinallataq atiytapas qoran, runakunamanta demoniokunata qarqomunankupaq, {saynallataq tukuy imaymana onqoyniyoq runakunatapaspas sanoyachimunankupaq ima}.

¹⁶ Jesuspa akllasqan chunka ish kayniyoq apostolninkunan karanku kay runakuna: Simón, paypa huknin sutinmi karan Pedro; ¹⁷ Juan hinallataq wawqen Jacobo; paykunan karanku Zebedeopa wawankuna; paykunatan Jesusqa “Boanerges” sutiwan suticharan; Boanergesqa “rayo t'oqyamuppa wawankuna” ninantan nin; ¹⁸ Andrés; Felipe; Bartolomé; Mateo; Tomás; Alfeopa wawan Jacobo; Tadeo; cananista partidomanta kaq Simón; ¹⁹ hinallataq Judas Iscariote ima. Kay Judas Iscarioten Jesusta traicionaspa, enemigon runakunaman entregaran.

*Jesupa contranpi runakuna rimasqankumanta
(Mat 12.22-32; Luc 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan huk wasiman kutimuranku. Hinaqtinmi ashkallaña runakunaqa Jesuspa kasqanman yapamanta huñunakamuranku. Chaymi Jesuspa, hinallataq discipulonkunapapas manaña tiemponku karanñachu ni mikhunankupaqpas. ²¹ Hinaqtinmi Jesuspa familiankunaqa runakunapa khayna rimasqankuta uyariranku: “Jesusqa locoyasqa hinañan kashan, manañan yuyayninpiñachu”, nisqankuta. Chaymi paykunaqa Jesusta pusakapunankupaq hamuranku.

²² Saynallataqmi leykunata yachachiq runakunapas, Jerusalén llaqtamanta hamuspanku niranku:

–Kay Jesusqa demoniokunapa jefen Beelzebú sutiyoq diablopa atiyinwanmi runakunamantaqa demoniokunata qarqon, nispanku.

²³ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaspa, huk willakuyta willaran khaynata:

—Niwaychisyá, ¿diablo atinmanchu pay kikillanta qar-qokuyta? ²⁴ Sichus huk nación llaqtapi tiyaq runakuna cheqninakuspa rakinakunkuman chayqa, chay nación llaqtaqa purmapunqan. ²⁵ Hinallataq sichus huk wasipi tiyaq runakunapas cheqninakuspa kawsankuman chayqa, pelespankun rakinakungaku. ²⁶ Saynallataqmi sichus diablopas demoniokunapa contranpi hatarinman chayqa, paykunapas dividinakuspan rakinakunkuman. Saynata ruwaspankuqa fracasaspan chinkapunkuman.

²⁷ Kunan nisqaykichis, sichus pipas huk kallpasapa runapa wasinmanta imatapas qechuyta munaspaqa, primertan chay kallpasapa runataq alli-allinta chaqnanan. Hinaspañan chay runapa wasinpi imankunatapas qechuytaqa atinman. [Nota: Chay kallpasapa runaqa, diablón. Chay kallpasapa runata chaqnaqñataqmi, Jesús. Jesusmi Santo Espiritupa atiyinwan diablomanta ashka runakunata qechun, infiernoman ama rinankupaq].

²⁸ Chaymi cheqaqtapuni niykichis, Diosqa runakunapa tukuy huchankunatapas, hinallataq tukuy mana allin rimasqankutapas perdonanqan. ²⁹ Ichaqa Santo Espiritupa contranpi ofendespa rimaq runakunataqa, manan ni hayk'agpas Diosqa perdonanqachu. Aswanmi paykunaqa wiñaypaq huchayoq kanqaku, nispa.

³⁰ Jesusqa saynataqa niran, leykunata yachachiq runakuna Jesusmanta khaynata rimaqtinkun: “Jesusqa demoniokunapa atiyinwanmi milagrokunataqa ruwan”, niqtinkun.

Jesusta wawqenkuna mamitanpiwan mashkasqankumanta

(Mat 12.46-50; Luc 8.19-21)

³¹ Jesusqa chay kasqan wasipi kallashaqtinraqmi, wawqenkuna hinallataq mamitan ima chayman hamuranku. Paykunaqa hawallapi suyaspankun, Jesusta waqyachimuranku. ³² Hinaqtinmi Jesuspa ladonpi tiyaq runakunaqa, khaynata niranku:

—Mamitaykin wawqeykikunapiwan {hinallataq panaykikunapiwan ima} hawapi kashanku. Paykunan mashkamushasunkiku, nispanku.

³³ Hinaqtinmi Jesusqa chaypi kaq runakunata, khaynata niran:

—¿Pitaq mamitayrí? ¿Pikunataq wawqeykunarí? nispa.

³⁴ Chayta niruspanmi, ladonpi tiyaq runakunata gawayuspa, Jesusqa niran:

—Kay runakunan mamitaypas, hinallataq wawqeykunapas. ³⁵ Ichaga Dios Taytappa munayninta ruwaq runakunan wawqeykunapas, panaykunapas, hinallataq mamitaypas, nispa.

4

Mukhu t'akaq runamanta
(Mat 13.1-9; Luc 8.4-8)

¹ Jesusqa chay hatun laguna qochapa patanpin yapamanta yachachiyta qallariran. Hinaqtinmi ashka runakuna chayman huñunakamuqtinku, Jesusqa huk boteman wicharan. Hinaspan chay botepi Jesusqa tiyayuran yachachinapaq. Chaypi kaq runakunañataqmi chay laguna qochapa patanpi qepakuranku. ² Hinaspan Jesusqa tukuy imaymanata yachachiran ejemplokunawan. Chaymi Jesusqa huk ejemplota willaspa, khaynata yachachiran:

³ —Uyariychis kayta. Huk runan mukhu t'akaq riran. ⁴ Chaypi t'akashaqtinmi, wakin mukhuqa ñan patakunaman urmaran. Hinaqtinmi mukhu alayrillapi kaqtin pichinkukuna hamuspa mikhuranku. ⁵ Wakin mukhuñataqmi ranra-ranraman urmaran. Chaypin chay mukhuqa mana ashka allpallapi wiñamuran. ⁶ Ichaga saphin mana ashka allpapi kaqtintaqmi, inti lloqsiramuspa ch'akichiran. ⁷ Wakin mukhuñataqmi kishka-kishka ukhukunaman urmaran. Chaymi chay kishkakunaqa, chay mukhu wiñamuqmantapas aswan mastaraq wiñaruspataparuran; chaymi chay mukhu wiñamuqqa q'elloyaspa mana rururanchu. ⁸ Wakin mukhuñataqmi allin wanu allpaman urmaran. Chaymi chay mukhuqa sumaqta wiñamuran. Hinaspan wakin mukhuqa kinsa chunkata rururan, wakintaq soqta chunkata, wakinñataq pachaqta, nispa.

⁹ Chayta willaspanmi Jesusqa niran:

—¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata! nispa.

Jesusta discipulonkuna tapusqankumanta
(Mat 13.10-17; Luc 8.9-10)

¹⁰ Runakunaqa Jesuspa kasqanmantan yaqa llapallanku pasapuranku. Hinaqtinmi Jesuspa chunka ishkañiyoq discipulonkunaqa, hinallataq chaypi qepakuq wakin runakunapiwan, Jesusta tapuranku chay mukhu t'akay willakusqan ejemplomanta.

¹¹ Chaymi Jesusqa contestaspa, khaynata niran:

—Diospa gobiernanan sumaq glorianqa pakasqa hinan kasharan. Chaytan qankunallaman clarota yachachishaykichis. Noqapi mana creeyta munaq runakunamanmi ichaqa, kay ejemplonkunallawan yachachini, ¹² saynapi ñawinku qawashaqtinpas ama rikunankupaq, ninrinku uyarishaqtinpas ama entiendenankupaq. Sichus paykuna rikunkuman otaq uyarinkuman chayqa, huchankumanta wanakuspan Diosman kutirikunkuman perdonasqa kanankupaq, nispa.

Jesusmi yachachin mukhu t'akay willasqaan ejemplomanta (Mat 13.18-23; Luc 8.11-15)

¹³ Jesusqa discipulonkunatan nillarantaq:

—¿Qankunapas manachu entiendenkichis kay ejemplowan yachachisqaykunata? Chayri, ¿imaynataq entiendewaqchis wakin yachachisqaykunatari? ¹⁴ Chay mukhu t'akaq runaqa Diospa palabrantalla willakuqmi. ¹⁵ Ñan patakunaman urmaq mukhuqa rikch'akun, allin willakuykunata uyarishaspa, rumi sonqo runakunamanmi. Ichaqa chay willakuy uyarisqankutan diablo hamuspa paykunamanta qechun mana ni imatapas entiendenankupaq. ¹⁶ Ranra-ranraman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa palabrantalla uyarispa kusişqallaña chashkikuq runakunamanmi. ¹⁷ Ichaqa mana allinta creespankun paykunaqa chay mukhu wiñamuq hina, hawallapi saphiyuq kaspanku, pisi tiempollapaq Diospi creenku. Hinaspan sasachakuy, hinallataq qatikachasqa kana p'unchawkuna chayamuqtin Diosmanta karunchakunku. ¹⁸ Kishka-kishka ukhuman urmaq mukhuqa rikch'akun, Diospa palabrantalla uyariq runakunamanmi. ¹⁹ Ichaqa paykunaqa aswan qapaq kayta munaspankun afanasqallaña qolge mashkaypi purinku; hinallataq kay pachapi tukuy kusikuykunallapi kawsankupas. Chaymi paykunaqa chaykuna ruwasqankuwan Diospa palabrantalla sonqonkumanta chinkachispa, mana ruruchinkuchu. ²⁰ Ichaqa allin wanu allpaman urmaq mukhuñataqmi rikch'akun, Diospa palabrantalla tukuy sonqonkuwan chashkikuq runakunaman. Paykunan ichaqa Diospa palabrantalla allinta kasukuspa, kusikuy sonqonkuwan Diosta qatikunku. Chaymi paykunaqa chay allin allpaman urmaq mukhu hina kanku. Hinaspan sumaqta wiñaspa, rurunkupas kinsa chunkata, wakintaq soqta chunkata, wakinñataq pachaqta ima, nispa.

K'anchay hina kanamanta (Luc 8.16-18)

²¹ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Mecherota ratachispari, ¿churawaqchishchu huk cajonpa pachanman otaq puñunaykichis catrepa pachanman? ¡Manan! Chay ratashaq mecherotaqa alayri alto patamanmi churana, chaymanta allinta k'anchamunanpaq. ²² Saynan llapallan tukuy ima pakasqa kaqkunapas, hinallataq secretollapi kaqkunapas, yachasqa kanqa. ²³ ¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata! nispa.

²⁴ Chaymantan Jesusqa nillarantaq:

—Qankunaqa kay nisqaykunatayá allinta uyariychis. Imaynatan qankuna runamasiykichiswan ruwankichis, saynatan Diospas qankunawan ruwanqa. Hinaspapas Diosqa qankunamanqa aswan mastaraqmi qosunkichis. ²⁵ Pipas Diospa yachachikuyninta allinta uyarinqa chayqa, Diosmi payman astawanraq yachayta qonqa. Ichaqa Diospa palabrantam mana entiendey munaq runakunamantan, Diospuni qechunqa pisilla yachasqankutapas, nispa.

Mukhu wiñamusqanmanta

²⁶ Jesusqa nillarantaqmi:

—Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa rikch'akun, chakrapi mukhu t'akaq runamanmi. ²⁷ Chay mukhu t'akaq runaqa, manan yachanchu chay mukhu imaynatas wiñamusqantaqa, puñushaqtinchus icha rikch'ashaqtinchus, tutachus icha p'unchawchus chaytaqa. ²⁸ Aswanmi chay allpa ukhupi mukhuqa kkillanmanta wiñamun. Hinaspan wiñasqanman hina espigan. Chaymantataq ruruspa poqon. ²⁹ Chay espiga poqoruqtintaqmi, chay mukhu t'akaq runaqa, ishunawan kuchuspa, cosechan, nispa.

Mostaza mukhumanta

(Mat 13.31-32; Luc 13.18-19)

³⁰ Jesusqa nillarantaqmi:

—Diospa gobiernasqan sumaq gloriantari, ¿imawantaq comparasunman? ¿Ima willakuywantaq yachachisunman? ³¹ Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa mostaza mukhu hinan. Chay mostaza mukhu tarpusqankuqa, llapallan mukhukunamantapas aswan más uchuychallan. ³² Ichaqa wiñaramuspantaqmi huertapi wakin plantakunamantapas aswan más hatun ramasapa sach'a hinamanraq tukun. Chaymi pichinkukunapas hamuspanku, ramankunapi thapachakunku. Hinallataq llantukunku ima, nispa.

Ejemplokunawan Jesuspa yachachisqanmanta

(Mat 13.34-35)

³³ Jesusqa ashka ejemplokunawanmi Diospa palabramanta runakunaman yachachiran, entiendesqankuman

hinalla. ³⁴ Jesusqa imata yachachispapas ejemplokunawanpunin yachachiran. Ichaqa discipulonkunawan sapallankupi kaspanqa, llapallan yachachikuytan paykunamanqa allinta entiendechiran.

*Wayrata Jesús thañichisqanmanta
(Mat 8.23-27; Luc 8.22-25)*

³⁵ Jesusqa chay p'unchaw tardeykuytañan discipulonkunata niran:

—Hakuchiyá laguna qochapa waq law chimpanman, nispa.

³⁶ Hinaspan chaypi llapallan runakunata despediratumspa, Jesusqa wichasqan botepi discipulonkunapiwan kushka, laguna qochapa waq law chimpanman riranku. Saynallataqmi wakin runakunapas huk botekunapi riranku.

³⁷ Chaymi chay botepi rishaqtinku, qonqayllamanta nishuta wayra-wayramuran. Hinaqtinmi laguna qochapi unupas qallchikamuspa, risqanku boteman hunt'ayta qallarimuran.

³⁸ Ichaqa Jesusñataqmi, chay risqanku botepa qepa lawninpi sawnayukuspa puñusharan. Hinaqtinmi discipulonkunaga altota qaparispa, Jesusta rikch'achispa niranku:

—¡Yachachikuq, yaqañan chinkaykushanchishña! ¿Manachu qanmanri ni imapas qokusunki? nispanku.

³⁹ Chaymi Jesusqa hatarimuspa, chay wayrata hinallataq laguna qochapi unutawan thañinanpaq kamachiran. Hinaqtinmi kasqan ratolla wayrapas, hinallataq unupas thañipuran.

⁴⁰ Chaymantañataqmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—¿Imanaqtintaq qankunari nishu mancharisqallaña kashan-kichís? ¿Manachu noqapi confiankichís? nispa.

⁴¹ Hinaqtinmi chaypi llapallan kaq discipulonkunaga anchata admirakuspanku, paykunapura parlanakuranku khaynata:

—¿Pitaq kay runari, wayrapas unupas kasunanpaqri? nispanku.

5

*Demoniokunapa ñak'arichisqan runamanta
(Mat 8.28-34; Luc 8.26-39)*

¹ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Galilea laguna qochata chimpanranku. Hinaspan Gadara llaqtaman chayaranku. [Nota: Gadara llaqtapa huknin sutinqa Gerasan].

² Hinaqtinmi Jesusqa risqanku botemanta urayushaqtin, demoniokunapa ñak'arichisqan huk runa panteonmanta lloqsimuspa, Jesuspa kasqanman hamuran.

³ Chay runaga demoniokunapa ñak'arichisqan kaspanmi, panteonllapiña tiyaran. Chay runataqa manan ni pipas ni cadenakunawanpas sujetayta atirankuchu. ⁴ Hinaspapas

chay runataqa ashka kutitañan fierromanta ruwasqa cadenakunawan chaqnaranku. Saynata watashaqtinkupas, chay cadenakunataqa t'ipiranmi. Chaymi mana ni pipas controlaytaqa atirankuchu. ⁵ Hinaqtinmi tuta p'unchaw chay demoniokunapa ñak'arichisqan runaqa panteonkunapi, orqokunapi qaparqachaspa, hinallataq cuerpontapas rumikunawan k'irikuspa ima puriran. ⁶ Chaymi chay demoniokunapa ñak'arichisqan runaqa, Jesusta karullapiraq rikuruspa, apurayllamanña hamuran. Hinaspan Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuspa, ⁷ chay runaqa qaparispa, khaynata niran:

—Tukuy atiyniyoq Diospa Wawan Jesús, ¿imatataq noqawanri munanki? ¡Diosraykun ruegakuyki, ama ñak'arichiwanaykipaq! nispa.

⁸ Saynatan demonioqa niran, antestaraq Jesús khaynata nisqanrayku:

—¡Yaw, demonio, lloqsiy kay runamanta! nispa.

⁹ Hinaspan Jesusqa chay demoniokunapa ñak'arichisqan runata tapuran:

—¿Imataq qanpa sutiyaqiri? nispa.

Chaymi chay demonioqa contestaran:

—Noqapa sutiyaq waranqa-waranqantinmi, ashka kasqaykurayku, nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi chay demoniokunaqa Jesusta anchata ruegakuranku khaynata:

—Amayá kaymantaqa huk lawmanqa qarqorurwaykuchu, nispanku.

¹¹ Chay ladonku orqopitaqmi ashka khuchikuna mikhusharanku. ¹² Chaymi chay demoniokunaqa Jesusta ruegakuranku khaynata:

—Waq khuchikunaman haykunaykupaqyá dejaykuwayku, nispanku.

¹³ Hinaqtinmi Jesusqa chay demoniokunaman permisota qoran. Chaymi chay demoniokunaqa chay runamanta lloqsiruspanku, khuchikunapa cuerponman haykuranku. Hinaqtinmi chay khuchikunaqa qata urayta p'itاسpanku, Galilea laguna qochaman urmayuspa, chaypi heq'epaspa wañuranku. Chay khuchikunaqa ishkay waranqa hinan karanku.

¹⁴ Hinaqtinmi chay khuchita michiq runakunaqa llaqtaman ayqekuranku. Hinaspan chaykuna pasasqanmanta chay llaqtapi, hinallataq llaqtapa camponkunapipas willakachakamuranku. Chaymi llapallan runakunaqa chaykuna pasasqanta qawaq hamuranku. ¹⁵ Hinaspan Jesuspa kasqan lugarman chayaramuranku. Chaypin chay demoniokunapa ñak'arichisqan runataqa Jesuspa

ladonpi tiyashaqta rikuranku, p'achasqata hinallataq allin yuyayninpiña. Saynata rikuspankun chay hamuq runakunaqa mancharikuranku. ¹⁶ Hinaqtinmi khuchita michiq runakunaqa, chay hamuq runakunaman willaranku, demoniopa ñak'arichisqan runapa sanoyasqanmanta, hinallataq khuchikunapa wañusqanmantawan ima. ¹⁷ Chaymi chay Gadara llaqtayoq runakunaqa Jesusta ruegakuyta qallariranku, chay llaqtankumanta huk law llaqtaman ripunanpaq.

¹⁸ Hinaqtinmi Jesusqa boteman wichashaqtin, chay demoniokunapa ñak'arichisqanmanta sanoyaq runaqa, Jesusta ruegakuran khaynata:

—Qanwanmi riyta munani, nispa.

¹⁹ Jesusñataqmi ichaqa chay runata niran:

—Wasiykiman kutipuy, hinaspa familiaykikunaman willamuy, qanta khuyapayasuspayki imaynatas Dios sanoyachisusqaykimanta, nispa.

²⁰ Hinaspanmi chay sanoyaq runaqa, Decápolis law llaqtakunaman riran. Hinaspan Jesuspa imayna sanoyachisqanmanta willakachakuran. Hinaqtinmi llapallan uyariq runakunaqa, chay runapa willakusqanwan anchata admirakuranku. [Nota: Decápolis ninanqa chunka llaqtakuna ninanmi].

Jairopa ususinmanta hinallataq huk onqosqa warmimantawan

(Mat 9.18-26; Luc 8.40-56)

²¹ Jesusqa Galilea sutiyuq hatun laguna qochapa waq law chimpanmanmi huk botepi riran. Chaypi kashaqtinmi Jesuspa muyuriqninman ashka runakuna huñunakamuranku.

²² Hinaqtinmi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq Jairo sutiyuq runa, Jesusman hamuspa ñawpaqinpi qonqoriyukuran. ²³ Hinaspan Jesusta ruegakuran khaynata:

—Ama hina kaychu, hakuchi wasiyman. Ususiyimi wañuyupa patallanpiña kashan. Qan rispayki makiykita payman churayuytiykiqa, sanoyaspan payqa kawsanqa, nispa.

²⁴ Chaymi Jairopa wasinman Jesús rishaqtin, ashka runakunapas paywan kushka ñit'i-ñit'illaña riranku.

²⁵ Hinaqtinmi runakunapa chawpinta huk warmipas risharan. Paymi chunka ishkaayniyoq wataña nishuta ñak'ariran yawar apariy onqoywan. ²⁶ Chaymi payqa ashka medicokunaman hampichikunanpaq riran. Hinaspan llapallan qolqechantapas ña tukuranña. Ichaqa manataqmi ni mayqen medicopas sanoyachiytaqa atiranchu. Aswanmi payqa sapa p'unchaw aswan más graveraq karan. ²⁷ Chaymi chay warmiqa Jesusmanta rimasqankuta uyairan.

Hinaspan llapallan runakunapa chawpinta rispa, Jesusman qepallanta ashuyuspa, p'achanpa patallanta tupayuran, ²⁸ songollanpi khaynata piensaspa:

“Sichus p'achallantapas tupayusaq chayqa, sanoyasaqmi”, nispa. ²⁹ Hinaqtinmi chay warmiqa Jesuspa p'achanta tupayuspa, chay yawar apariywan onqosqanmanta kasqan ratolla sanoyaran. Hinaspan cuentata qokuran sanoña kasqanmanta. ³⁰ Hinaqtinmi Jesusqa cuentata qokuran paymanta atiyinin lloqsisqanta. Hinaspan muyuriqninpi llapallan runakunata qawarispá, tapuran khaynata:

—¿Pitaq p'achaytari tupaykaramuwan? nispa.

³¹ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa niranaku:

—¿Manachu rikunki llapallan runakuna montonakamuspa ñit'imususqaykita? Chaychu qanri ninki: “¿Pitaq p'achaytari tupaykaramuwan nisparí?” nispanku.

³² Ichaqa Jesusñaataqmi muyuriqninpi runakunata qawaran, pis p'achanta tupaykamuran chayta reqsinanpaq.

³³ Hinaqtinmi chay warmiqa manchakuymanta khatatataspa, Jesuspa ñawpaqninman ashuykamuspa, chaypi qonqorikuran. Hinaspan cheqaqta willakuran, imaraykuchus Jesuspa p'achanta tupayusqanmanta.

³⁴ Chayta uyarispanmi Jesusqa chay warmita niran:

—Wawalláy, noqapi creesqaykiraykun qanqa sanoña kashanki. Kunanqa hawkalla ripuy. Qanqa manañan sufrinkiñachu, nispa.

³⁵ Jesús manaraq rimayta tukurushaqtinmi, Jairopa wasinmanta runakuna hamuspa, khaynata niranaku:

—¡Ususiykiqa ñan wañurunña! Yachachikuqtaqa amaña wasiykimanqa pusayñachu, nispanku.

³⁶ Ichaqa chay runakunapa willakusqanta uyarispanmi Jesusqa Jairota niran:

—Ama llakikuychu. Creellay, nispa.

³⁷ Saynata nispanmi, Jesusqa mana ni pi runatapas paywan kushka rinantaqa munaranchu. Aswanqa Pedrota, Jacobota, hinallataq Jacobopa wawqen Juanllatawanmi rinankutaqa munaran. ³⁸ Hinaspan Jairopa wasinman riranku. Chayman chayaruspankutaqmi Jesusqa rikuran, wañuq sipasmanta chaypi kaq runakuna nishuta llakikuspanku, anchallataña waqasqankuta. ³⁹ Hinaqtinmi Jesusqa Jairopa wasinman haykuspa, chay waqaq runakunata, khaynata niran:

—¿Imanaqtintaq qankunari anchata waqashankichís? Sipasqa manan wañusqachu kashan. Aswanqa puñullashanmi, nispa.

⁴⁰ Saynata Jesús niqtinmi, chaypi kaq runakunaqa burlakuspanku, Jestusta asipayaranku. Hinaqtinmi Jesusqa

hawaman lloqsinankupaq chaypi kaq llapallan runakunata kamachiran. Hinaspan Jesusqa chay wañuq sipaspa tayta mamanpiwan, hinallataq kinsantin discipulonkunapiwan imalla, chay wañuq sipaspa cuartanmanqa haykuranku. ⁴¹ Hinaspanmi Jesusqa chay wañusqa sipasta makinmanta hap'iyuspa, arameo rimaypi niran:

—Talita cumi, nispa.

Chay nisqanqa khayna ninanmi: “Sipas, qantan niyki, ¡sayariy!” nispa.

⁴² Chaymi chay sipasqa wañusqa kasqanmanta chay ratolla sayarimuspa, puriyta qallariran. Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa chay sipaspa purisqanta rikuspanku, anchata admirakuranku. Chay sipasqa chunka ishkañiyuq watayoqmi karan. ⁴³ Chaymi Jesusqa chaypi kaq runakunata kamachispa niran:

—Qankunaqa aman pimanpas willankichishchu kaykuna rikusqaykichismantaqa, nispa.

Chaymantan Jesusqa sipasman mikhunata qonankupaq kamachiran.

6

Nazaret llaqtapi Jesús yachachisqanmanta (Mat 13.53-58; Luc 4.16-30)

¹ Jairopa wasinmanta lloqsispanmi, Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Nazaret llaqtanman ripuran.

² Hinaqtinmi Jesusqa samana p'unchaw chayaramuqtin, Diosmanta yachachina sinagoga wasiman haykuspa, chaypi yachachiyta qallariran. Chaymi yachachisqankunata uyarispanku, runakunaqa admirakuranku. Hinaspan khaynata tapunakuranku:

—Kay runari, ¿maypitaq kay yachasqankunatari yacharamun? ¿Maymantataq kay yachaykunatari orqoramun? ¿Imaynanpitaq kay milagrokunatapas ruwashanri? ³ ¿Manachu kay runaqa Mariapa wawan carpintero? ¿Manachu wawqenkunapas noqanchiswan kushka kashanku: Jacobo, José, Judas, hinallataq Simonpas? Saynallataq, ¿manachu panankunapas kay llaqtapi tiyashankú? nispanku.

Saynata rimaspankun chay runakunaqa Jesuspaq phiñakuranku. Hinaspan paytaqa manaña uyariytapas munarankuñachu.

⁴ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Diosmanta willakuq profetaqa huk law llaqtakunapin ancha allin respetasqa. Ichaqa llaqtanpi, familiarpi, hinallataq wasinpi kaqkunallan mana respetankuchu, nispa.

⁵ Chayraykun Jesusqa chaypi ishkañi kinsa onqosqa runakunallata makinwan llamiykuspa sanoyachiran.

Ichaqa huk milagrokunataqa manan ruwaranñachu. ⁶ Chaymi Jesusqa, llaqtamasinkuna paypi mana creeqtinku, anchata admirakuran.

Chaymantan Jesusqa huk llaqtakunaman riran, Diosmanta allin willakuykunata yachachistin.

Chunka ishkaayniyoq apostolninkunata Jesús comisionasqanmanta

(Mat 10.5-15; Luc 9.1-6)

⁷ Jesusqa chunka ishkaayniyoq apostolninkunatan waqyaran. Hinaspan ishka-ishkayta kamachispa comisionaran, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willakuq rinankupaq. Hinallataq atiytapas qoran runakunamanta demoniokunata qarqonankupaq ima. ⁸ Hinaspan Jesusqa chay apostolninkunata kamachispa, khaynata niran:

—Rispaykichisqa bastonllaykichistan apankichis. Ichaqa aman apankichishchu qoqawtapas, t'antapas, qolqetapas, ⁹ nitaq ishka p'achatapas cambiakunaykichispaqqa. Aswanqa churakusqaykichis husut'allaykichistan apankichis, nispa.

¹⁰ Hinallataqmi Jesusqa chay apostolninkunataqa nillaran-taq:

—Huk llaqtaman chayaspaykichisqa, huk wasillapin samapakunkichis, chay llaqtamanta ripunaykichiskama. ¹¹ Sichus mayqen llaqtapipas mana chashkisunkichishchu, nitaq rimasqaykichistapas mana uyariyta munanqakuchu chayqa, husut'aykichispi allpatapas thaptirikuspayá chay llaqtamanta lloqsiychis. Saynapin paykunaga mana allin runakuna kasqankuta yachakungaku. {Cheqaqtapunin niykichis, chay llaqtakunaga, juicio p'unchaw chayamuqtinmi, Sodoma llaqtamantapas, hinallataq Gomorra llaqtamantapas aswan mastaraq castigasqa kanqaku}, nispa.

¹² Jesupa nisqanman hinan apostolninkunaga riranku. Hinaspan q'aqchaspa hinaraq runakunaman willaranku khaynata:

—Huchaykichismanta wanakuspa Diosman kutirikuychis, nispanku.

¹³ Chaymi apostolkunaga runakunamanta demoniokunata qarqoranku. Hinaspan onqosqakunatapas aceitewan llusispa, sanoyachimuranku.

Bautizaq Juanta wañuchisqankumanta

(Mat 14.1-12; Luc 9.7-9)

¹⁴ (Chay tiempopin rey Herodes Antipas sutiyoq runaga gobiernasharan Galilea provincia law llaqtakunapi). Hinaspan Herodes Antipasqa uyariran Jesusmanta runakunapa tukuy

ima rimasqankuta. Wakin runakunan Jesusmanta khaynata rimaranku:

—Bautizaq Juanmi wañusqanmanta kawsariramuspa, ancha atiywan milagrokunata ruwashan, nispanku.

¹⁵ Wakin runakunañataqmi niranku:

—Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliasmi payqa, nispanku.

Wakin kaq runakunañataqmi niranku:

—Ñawpaq tiempopi huk kaqnin profetapashchá kawsariraman, nispanku.

¹⁶ Chaymi rey Herodes Antipasqa chay nisqankuta uyariruspa niran:

—Chay runaqa Juanmi. Paytaqa noqa kikiypunin kunkanta kuchuchirani. Paymi kawsariraman, nispa.

¹⁷ Chay Herodes Antipasmi, Bautizaq Juantaqa ñawpaq tiempopiraq hap'ichimuspa, cadenawan cadenaspa, carcelman churachiran. Chaytaqa warmin Herodías niqtinmi ruwaran. Chay Herodías warmiqa Herodes Antipaspa wawqen Felipepa warminmi karan. Chay Herodías warmiwanmi Herodes Antipasqa wawqen Felipemanta qechuspa casarakuran. ¹⁸ Chaymi Bautizaq Juanqa Herodes Antipastaqa q'aqchaspa niran:

—Moisespa escribisqan leyman hinaqa, manan wawqeyki Felipepa warmin Herodiaswanqa casarakuwaqchu, nispa.

¹⁹ Chayraykun Herodías warmiqa Bautizaq Juanta cheqnikuspa, wañuchiyta munaran. Ichaqa manataqmi imaynanmantapas wañuchiytaqa atiranchu, ²⁰ Bautizaq Juanta rey Herodes Antipasqa anchata respetasqanrayku. Saynataqa respetaran, Bautizaq Juanqa justo runa kaspera, Diosllapaqña kawsasqanta yachaspanmi. Chaymi Herodes Antipasqa Bautizaq Juanta protegeran, Herodias ama wañuchinanpaq. Ichaqa Juanpa willakusqankunata mana creeshaspapas, Herodes Antipasqa ganaswanmi uyariran. ²¹ Hinaqtinmi Herodes Antipasqa cumpleañon chayamuqtin, huk hatun fiestata ruwaran. Chaymanmi invitamuran llaqtapi kamachiq runakunata, jefekunata, hinallataq Galilea provincia lawpi kamachiq allin reqsisqa runakunatawan ima. Chay fiesta p'unchawmi huk oportunidad karan, Herodías warmi, Bautizaq Juanta wañuchinanpaq. ²² Hinaqtinmi chay hatun fiestapi mikhushaqtinku, Herodiaspa ususinga chay fiestaman haykuspa, llapallan runakunapa ñawpaqninpi sumaqlлатаña tusuran. Chay tususqanmi rey Herodes Antipasman, hinallataq chaypi kaq runakunamanwan anchata gustaran. Chaymi rey Herodes Antipasqa Herodiaspa ususinta niran:

—Imatapas mañakuway; noqaqa qanpa munasqaykitan qosqayki, nispa.

²³ Hinallataqmi juramentota ruwaspa, Herodes Antipasqa nillarantaq:

—Noqaqa tukuy ima mañakuwasqaykitapas, hinalataq sichus gobiernasqay llaqtakunapa kushkanta mañakuwaqtiykipas qosqaykin, nispa.

²⁴ Chaymi chay sipasqa chay lugarmanta lloqsispa, mami-tanta tapuran:

—¡Mamitáy! ¿Imatataq mañakuymañri? nispa.

Hinaqtiinmi mamitan Herodiasqa ususinta niran:

—Bautizaq Juanpa umanta mañakamuy, nispa.

²⁵ Chaymi Herodiaspa ususinga, apurayllamanña rey Herodes Antipaspa kasqanman kutiyuspa niran:

—Kunachallanmi Bautizaq Juanpa umanta huk platopi qowanaykita munani, nispa.

²⁶ Saynata chay sipas niqtiinmi, rey Herodes Antipasqa anchata llakikuran. Ichaqa llapallan invitadon runakunapa ladonpi juramentota ruwasqanraykun, manaña “manan” niytaqa atiranñachu. ²⁷ Chaymi rey Herodes Antipasqa huk soldadota kamachiran, carcelman rispa, Bautizaq Juanpa kunkanta kuchumuspa, umanta apamunanpaq. Hinaqtiinmi chay soldadoqa carcelman rispa, Bautizaq Juanpa kunkanta kuchuspa, ²⁸ umanta huk platopi chay sipasman apamuran. Hinaqtiinmi chay sipasñataq mamitanman qoran.

²⁹ Chaymantañataqmi Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa, Juanta wañuchisqankuta yacharuspanku hamuranku. Hinaspan Bautizaq Juanpa cuerponta apaspa, p'ampamuranku.

Pishqa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mat 14.13-21; Luc 9.10-17; Juan 6.1-14)

³⁰ Jesuspa apostolninkunan ishka-ishkay risqankumanta kutimuspanku, Jesuswan huñunakuranku. Hinaspan tukuy ima ruwamusqankumanta, hinallataq yachachimusqankumantawan ima Jesusman willaranku. ³¹ Hinaqtiinmi Jesuspa kasqanman ashka runakuna sapa raton hamuranku. Chaymi Jesuspa hinallataq discipulonkunapapas manaña tiemponkuqa ni mikhunankupaqpas karanñachu. Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Hakuchi runakunapa mana kasqan lugarman, chaypi huk ratollapas hawka samarimunanchispaq, nispa.

³² Hinaspan Jesusqa apostolninkunapiwan kushka, runakunapa mana kasqan lugarman huk botepi riranku.

³³ Hinaqtiinmi runakunaqa yacharuranku maymansi Jesusqa apostolninkunapiwan risqankuta. Chaymi

muyuriqninpi llaqtakunamanta ashkallaña runakunaqa chakipi apurayllamanña riranku. Hinaspan paykunaqa Jesumantapas primertaraq chayaruranku. ³⁴ Hinaqtiinmi Jesusqa chay risqanku botemanta urayamuspa, chaypi ashkallaña huñunasqa runakunata rikuran. Hinaspan anchata khuyapayaran, mana michiqniyoq ovejakuna hina kasqankurayku. Chaymi tukuy imakunamanta paykunamanqa yachachiyta qallariran. ³⁵ Nishu tardeña kaqtinga, discipulonkunaqa Jesusman ashuyuspa, khaynata niranku:

–Nishu tardeñan kashan. Hinaspapas kay lugarqa runapa mana tiyananmi. ³⁶ Aswanyá kay llapallan runakunataqa despedipuy, saynapi kay enteron muyuriqninchispi llaqtakunaman rispanku, mikhunata chay llaqtakunapi mashkaspas rantikamunankupa. Kaypiqa manan mikhunankupaqqa ni imapas kanchu, nispanku.

³⁷ Chaymi Jesusqa contestaran:

–Qankunayá mikhunata qomuychis, nispa.

Hinaqtiinmi discipulonkunaqa contestaspa niranku:

–Kaypi llapallan runakuna mikhunankupaqqa, rantimunaykuchá kanman t'antata. Chaypaqqa yaqa huk wata jornalpa chanin qolqen necesitakunman, nispanku.

³⁸ Chaymi Jesusqa paykunata tapuran:

–Qankunapari, ¿hayk'a t'antaykichistaq kashan? Rispayá qawamuychis, nispa.

Chaymi discipulonkunaqa riranku. Hinaspan kutimuspa Jesusta niranku:

–Noqaykupaqa pishqa t'antawan, ishkay kankasqa challwallapiwanmi kashan, nispanku.

³⁹ Hinaqtiinmi Jesusqa discipulonkunata kamachiran, llapallan runakunata pasto pampapi grupo-grupopi tiyachimunankupa. ⁴⁰ Chaymi discipulonkunaqa, pachaqninpi hinallataq pishqa chunka grupo-grupopi tiyanankupa, llapallan runakunata kamachiranku. ⁴¹ Hinaqtiinmi Jesusqa chay pishqantin t'antata, hinallataq ishkaynin kankasqa challwatawan hap'iyuspa, hanaq pachata qawarispas, Diosman graciasta qoran. Graciasta qoruspantaqmi Jesusqa t'antata partiyuspa, discipulonkunaman qoran, runakunaman rakimunankupa. Saynallatataqmi ishkaynin kankasqa challwakunawanpas ruwaran. ⁴² Chaymi llapallan runakunaqa saqsanankukama mikhuranku.

⁴³ Hinaspan discipulonkunaqa puchuq t'antakunantapas, hinallataq kankasqa puchuq challwakunantapas, chunka ishkayniyoq canasta hunt'ataraq huñumuranku. ⁴⁴ Chaypi mikhuq qarikunaqa pishqa waranqan karanku. [Nota:

Chay tiempopiqa yuparanku qarikunallatan. Ichaqa warmikunatawan, hinallataq wawakunatawanqa manan yuparankuchu].

*Laguna qocha hawapi Jesús purisqanmanta
(Mat 14.22-27; Juan 6.16-21)*

⁴⁵ Chaymantan Jesusqa discipulonkunata kamachiran, boteman wichaspanku, laguna qochapa waq law chimpanpi Betsaida llaqtaman ñawpashanankupaq. Jesusñataqmi chaypi qeparukuspa, runakunata despediran. ⁴⁶ Hinaspan Jesusqa, runakunata despediruspa, Diosmanta mañakunanpaq moqo pataman riran. ⁴⁷ Tutayaramushaqtinñan discipulonkunaqa chay laguna qochapa chawpintaña botepi risharanku. Jesusñataqmi ichaqa, orakusqan sitiollapiraq sapallan kasharan. ⁴⁸ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkuna laguna qochapa chawpintaña rishaqtinku, risqanku lawmanta contrankupi wayra wayramuqtin, ñak'ayllataña paletawan unuta qachiranku. Ichaqa manataqmi chay risqanku boteqa avanzayta atiranchu. Chayta rikuspanmi yaqaña achiqamushaqtin, Jesusqa unuq hawanta purispa paykunapa kasqanman riran. Paykunaman ashuyuspantaqmi pasarpatamuq tukuran. ⁴⁹ Chaymi discipulonkunaqa unu hawanta puriqta rikuspanku, anchata mancharikuspa, qapariranku khaynata:

—¡Fantasman kayqa! nispanku.

⁵⁰ Llapallanku chayta rikuspankun, anchata mancharikuranku. Ichaqa Jesusñataqmi paykunata niran:

—¡Noqan kani! ¡Ama mancharikuychishchu! Aswan kallpanchakuychis, nispa.

⁵¹ Saynata nispanmi Jesusqa boteman wicharan. Hinaqtinmi kasqan ratolla chay wayraqa thañiran. Chaymi discipulonkunaqa chayta rikuspanku, ancha admirasqallaña karanku. ⁵² Hinaspapas paykunaqa sonqonku rumiyasqa kasqanraykun, mana entienderankuchu chaykunamanta, hinallataq ñawpaqtaraq pishqa waranqa runakuna t'antata mikhunankupaq milagrota Jesús ruwasqanmantapas.

*Genesaret llaqtapi onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Jesusqa discipulonkunapiwanmi laguna qochata chimpaspa, Genesaret allpaman chayaranku. Hinaspan risqanku boteta laguna qochapa patanpi wataranku. ⁵⁴ Hinaqtinmi chay botemanta urayamushaqtinku, chay lugarpi tiyaq runakunaqa Jesusta reqsiruranku. ⁵⁵ Hinaspan willakachakamuranku muyuriqninkupi kaq llapallan llaqtakunapi. Hinaqtinmi onqosqa runakunata

kallapikunapi apamuranku, Jesuspa kasqan lugarman.
⁵⁶ Saynallataqmi Jesusqa chayaran hatun llaqtakunaman, uchuy llaqtachakunaman, hinallataq campokunamanpas. Chay lugarkuna chayasqanmanmi onqosqa runakunata apamuranku. Hinaspan chay onqosqa runakunataqa churaranku plazakunapi, callekunapi, hinallataq ñankunapipas. Hinaspan Jesusta ruegoakuranku, p'achanpa patallantapas llamiykunankupaq. Chaymi llapallan onqosqa runakunaqa, Jesuspa p'achanta llamiyuspanku, chay onqoyinkumanta sanoyapuranku.

7

Runata imakunas huchallichisqanmanta (Mat 15.1-20)

¹ Jerusalén llaqtamantan hamuranku fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima. Paykunan Jesuspa muyuriqninpi huñunakuranku.
² Hinaspan paykunaqa Jesuspa wakin discipulonkunata rikuranku, makinkuta mana maqllikuspa, mikhusqankuta. Chaymi paykunaqa Jesuspa discipulonkunapa contranpi rimaranku.
³ Saynataqa rimaranku, chay fariseo religionniyoq runakunapas, hinallataq Israel nacionniyoq runakunapas, ñawpaq abuelonkupa costumbrenkuman hinan, imatapas mikhunankupaqqa makinkuta ashka kutikama maqchikusqankuraykun. Makinkuta mana maqchikuspankuqa manan paykunaqa ni imatapas mikhurankuchu.
⁴ Saynallataqmi paykunaqa mercadomanta kutimuspankupas, mana mikhurankuchu ni imatapas, makinkuta manaraq maqllikuspankuqa. Hinaspapas paykunaqa costumbrenkuman hinan vasokunatapas, jarrokunatapas, hinallataq fierromanta ruwasqa cosaskunatapas maqliranku. {Saynallataq puñunanku camakunatapas t'aqsaranku}. [Nota: Kay makinku maqchikuy costumbretaqa, manan makinku limpio kananpaqchu ruwarankuqa. Aswanqa costumbrenkuman hina allin rikusqa kanallankupaqmi ruwarankuqa].
⁵ Chayraykun fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas, Jesusta tapuranku khaynata:

—¿Imanaqtintaq discipuloykikunari ñawpaq abuelonchiskunapa yachachikusqankunatari mana kasukunkuchú? ¿Saynallataq makinkutapas mikhunankupaqqa mana maqllikunkuchú? nispa.

⁶ Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—¡Ishkay uya runakuna! Allintan Diosmanta willakuq profeta Isaiasqa ñawpaqaraq qankunamanta escribira, Diospa khayna nisqanta:

“Kay runakunaqa simillanwanmi yupaychawanku.

Ichaqa sonqonkutaqmi noqamanta karupi kashan.

⁷ Paykunaqa yanqapaqmi adorawanku.

Hinaspapas runakunapa kamachikusqanman hinallan yachachinkupas.

Sayna yachachisqankutan paykunaqa ninku: ‘Diosmi khaynata nimuwanchis’”, nispanku [*Isaias 29.13*].

⁸ Chaymi niykichis, qankunaqa Diospa kamachisqankunata mana kasukuspan, runakunapa costumbrenkuman hinalla imatapas ruwashankichis. {Chaymi qankunaqa jarratapas, vasotapas hinallataq huk cosaskunatapas hawallanta maqllinkichis}, nispa.

⁹ Jesusqa paykunatan nillarantaq:

—Qankunaqa costumbreykichisman hinalla imatapas ruwaspaykichismi, Diospa kamachisqankunataqa mana kasukunkichishchu. ¹⁰ Chayraykun Moisespas yachachispa khaynata niran: “Papaykichista hinallataq mamitaykichista respetaspa kasukuychis. Ichaqa pipas papanta otaq mamitantapas maldecinqa chayqa, wañunanpaqmi sentenciasqa kanqa”, nispa. ¹¹ Ichaqa qankunataqmi yachachinkichis runakunapa wawankunaman, papankutapas hinallataq mamitankutapas, khaynata ninankupaq: “Tayta mamalláy, manan qanta yanapaytaqa atiymanchu; chay yanapanay llapallan kaqniykunataqa Diosman qonaypaqmi ña separaniña”, nispa. ¹² Saynata yachachiqtiykichismi, paykunaqa papankuta hinallataq mamitankutapas manaña yanapaytaqa munankuñachu. ¹³ Saynapin qankunaqa ñawpaq costumbreykichiskunata runakuna cumplinanta munaspaykichis, Diospa kamachikusqankunatapas mana imapaq valeqman tukurachinkichis. Saynallataqmi wakin costumbreykichiskunatapas runakunaman yachachishankichis, nispa.

¹⁴ Chayta nispanmi Jesusqa llapallan runakunata waqyarispa, khaynata niran:

—Llapallaykichisyá allinta uyarispa, kaykunata entiendeychis: ¹⁵ Runataqa manan mikhuna mikhusqancho huchallichin. Aswanqa mana allinta piensaspa imatapas rimasqanmi, runataqa huchallichin. ¹⁶ {¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata!} nispa.

¹⁷ Jesusqa chay lugarpi runakunata saqespanmi, huk wasi-man haykuran. Hinaqtinmi discipulonkunaqa Jesusta tapu-ranku chay willakuykuna willasqanmanta. ¹⁸ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Qankunapas, ¿manachu kay willakusqaykunata entienderankichís? ¿Manachu yachankichis runapa mikhuna mikhusqanqa, runata mana huchallichisqanta? ¹⁹ Runapa mikhuna mikhusqanqa, manan sonqonmanchu haykun. Aswanqa wiksallanmanmi haykun. Hinaspan letrinallamanña lloqsin, nispa.

Saynata nispanmi Jesusqa yachachiran, tukuy ima mikhu-napaq kaqpas, allinpuni mikhunapaq kasqanta. ²⁰ Hinaspan Jesusqa nillarantaq:

—Runataqa huchallichin mana allin rimasqankuna, hinallataq mana allin ruwasqankunan. ²¹ Chaykunan runapa sonqonmanta lloqsimun. Chaykunaqa kaykunan: mana allin piensaykuna, mana allin ruwaykuna, waqllikuykuna, manaraq casado kashaspa qariwan otaq warmiwan puñuykuna, runa masin wañuchiykuna, suwakuykuna, ²² payllapaq qolqetapas otaq tukuy imatapas munapakuykuna, envidiakuykuna, maldeciykuna, k'amiykuna, Diosta mana manchakuykuna, hinallataq paytukuykuna ima. ²³ Kay llapallan millay ruwaykunan runapa sonqonmanta lloqsimuspa, runataqa huchallichin, nispa.

*Jesuspi Sirofenicia llaqtayoq warmi creesqanmanta
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Jesusqa chay (Genesaret) lugarmanta lloqsispanmi, Tiro llaqta lawman riran, {hinallataq Sidón llaqta lawmanwan ima}. Chay lawpi kashaspanmi Jesusqa huk wasiman haykuran. Hinaspan payqa mana munaranchu chay wasipi kasqanta runakuna yachanankutaqa. Ichaqa manataqmi pakakuytaqa atiranchu. ²⁵ Chay wasipi Jesús kasqanta yacharuspanmi, Jesuspa kasqanman huk warmi hamuran. Payqa hamuran ususinta huk demonio nishuta ñak'arichisqanraykun. Chayraykun Jesuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa payta ruegakuran. ²⁶ Chay warmiqa manan Israel nacionniyoqchu karan. Payqa Fenicia llaqtamantan karan. Chay llaqtaqa Siria provinciamanmi perteneceran. Paymi Jesusta ruegakuran ususinmanta demoniota qarqonanpaq. ²⁷ Chaymi Jesusqa niran:

—Primertaqa wawakunan saqsananku. Manan allinchi kanman wawakunapa t'antanta qechuruspa, alqokunaman wikch'uyuyqa, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi chay warmiqa niran:

—Arí Señor, saynapunin chayqa. Ichaqa alqokunapas mikhunmi, wawakunapa mikhusqa mesamanta pampaman parte-parten urmaq t'antachakunatapas, nispa.

²⁹ Chaymi Jesusqa niran:

—¡Allinpunin nisqaykiqa! Kunanqa ripuy. Ñan demonioqa ususiykimanta lloqsirunña, nispa.

³⁰ Hinaqtiinmi chay warmiqa wasinman ripuspa, ususinta camapi hawkallata tariran, ñak'arichiqnin demonio paymanta lloqsisqanrayku. [Nota: Mesapi mikhuq wawakunaqa Israel nacionniyoq runakunan kanku. Alqokunawantaqmi Jesusqa rik'h'anachiran huk law nacionniyoq runakunata. Ichaqa Sirofenicia warmiqa, huk law nacionniyoq kashaspanmi Jesuspi creeran. Chaymi Jesusqa paypa ususinta sanoyachiran].

Mana rimay atiq runata Jesús sanoyachisqanmanta

³¹ Jesusqa Tiro llaqtamanta lloqsimuspan, Sidón llaqtanta, hinallataq Decápolis provincia lawninta kutimuran. Hinaspan Galilea laguna qochapa patankama chayamuran.

³² Hinaqtiinmi chayman apamuranku mana rimay atiq upayasqa runata. Hinaspan Jesusta ruegakuranku makinta chay mana rimay atiq upayasqa runaman churayuspa sanoyachinanpaq.

³³ Hinaqtiinmi Jesusqa chay runata sapallanta huk lawchaman pucharispa, ishkaynin ninri t'oqonta dedonkunawan tupayuran. Saynallataqmi toqayninwanpas qallunta tupayullarantaq. ³⁴ Hinaspan cielota qawarispa, Jesusqa songollanpi anchata llakirikuspa niran:

—¡Efata! nispa.

Chayqa “kicharikuy” ninantan nin.

³⁵ Hinaqtiinmi kasqa ratolla chay runapa ninrinkunaqa kicharikuran. Hinallataq qallunpas pashkarikuqtin rimayta atiran. ³⁶ Hinaspan Jesusqa chaypi kaq runakunata kamachiran khaynata:

—Aman pimanpas willankichishchu kaykuna rikusqaykichistaqa, nispa.

Ichaqa saynata Jesús kamachishaqtiinpas, paykunaqa aswantaraqmi willakachakuranku. ³⁷ Chaymi runakunaqa anchata admirakuspa, khaynata niranku:

—Jesusqa tukuy imatapas allintan ruwan. Payqa upa runakunatapas uyarichinmi. Hinallataqmi mana rimaq runakunatapas rimarichin, nispanku.

8

Tawa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta
(Mat 15.32-39)

¹ Huk p'unchawmi Jesuspa kasqanman yapamanta ashkallaña runakuna huñunakamuranku. Hinaqtinmi chay llapallan runakunapa mikhunanpaq mana ni imapas kaqtin, Jesusqa discipulonkunata waqyaspa, khaynata niran:

²—Noqaqa llapallantan kay runakunataqa anchata khuyapayani. Paykunaqa ñan kinsa p'unchawña noqawan kushka kashanku. Ichaqa manataqmi ni imapas mikhunankupaqqa kanchu. ³ Sichus mana mikhusqallata wasinkuman kutipunankupaq kamachiyman chayqa, ñan risqankupichá desmayankuman. Hinaspapas wakin runakunaqa karuman-taraqmi hamuranku, nispa.

⁴ Hinaqtinmi discipulonkunaqa niranku:

—Kay ch'inñeq lugarpiri, ¿maymantataq pipas t'antatari apamunman, kay llapallan runakuna mikhunanpaqri? nispanku.

⁵ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata tapuran:

—Qankunapari, ¿hayk'a t'antaykichistaq kashan? nispa.

Chaymi discipulonkunaqa contestaranku:

—Noqaykupaqa qanchis t'antallaykun kashan, nispanku.

⁶ Hinaqtinmi Jesusqa llapallan chaypi kaq runakunata kamachiran, pampapi tiyanankupaq. Hinaspan chay qanchisnintin t'antata hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Graciasta qoruspantaqmi, t'antata partiyuspa, discipulonkunaman qoran; hinaqtinmi paykunaqa runakunaman rakimuranku. ⁷ Saynallataqmi Jesuspa discipulonkunapaqa ishkay kinsa kankasqa taksa challwachakunapas kallarrantaq. Chaymi Jesusqa Diosman graciasta qospa, discipulonkunata kamachiran runakunaman rakimunankupaq. ⁸ Chaypin llapallan runakunaqa asta saqsanankukama mikhuranku. Hinaspan puchuqkunatapapas qanchis canasta hunt'ataraq huñumuranku. ⁹ Chaypi mikhuq qarikunaqa tawa waranqa hinan karanku. Mikhuyta tukuruqtinkutaqmi, Jesusqa paykunata wasinkuman ripunankupaq despediran. ¹⁰ Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan kushka huk boteman wichaspanku, Dalmanuta sutiyoq lugarman riranku.

*Runakuna milagrota rikuy munasqankumanta
(Mat 16.1-4; Luc 12.54-56)*

¹¹ Jesuspa kasqanmanmi fariseo religionniyoq runakuna hamuspanku, Jesuswan discutiya qallariranku. Jestusta pruebaman churayta munaspankutaqmi, khaynata niranku:

—Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Runa kaspaykiqa, huk milagrota ruwaspayá rikuchiwayku, nispanku.

12 Hinaqtinmi Jesusqa sonqon ukhullapi anchata llakirikuspa, llapallankuta khaynata niran:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq huk milagrota ruwanaytaraq munashankichís? Cheqaqtapunin nisqaykichis, qankuna rikunaykichispaqqa, manan ni ima milagrotapas ruwasqachu, nispa.

13 Saynata nispanmi Jesusqa runakunata chaypi saqespa, boteman yapamanta wicharan. Hinaspan Galilea laguna gochapa waq law chimpanman riran.

Levaduramanta
(Mat 16.5-12)

14 Jesuspa discipulonkunan Galilea laguna gochapa waq law chimpanman botepi rishaspanku, mikhunankupaq t'anta apakuyta qonqarusqaku. Ichaqa huk t'antallan chay risqanku botepiqa karan. 15 Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Allinta cuidakuychis fariseo religionniyoq runakunapa, hinallataq rey Herodes Antipas sutiyoq runapa levaduran-mantaqa, nispa.

16 Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa khaynata ninaku-ranku:

—T'antata mana apakamuqtinchismi saynataqa niwashan-chis, nispanku.

17 Jesusñataqmi sayna rimanakusqankumanta cuentata qokuspa, discipulonkunata khaynata niran:

—¿Imanaqtintaq t'antata mana apakamusqaykichismantari rimashankichís? ¿Manachu entiendenkichisraq imatachus niyta munani chayta? ¿Qankunapa sonqoykichisri rumiyasqallaraqchu kashan? 18 Qankunaqa ñawiyoy kashaspapas, ¿manachu rikunkichís? Ninriyoq kashaspapas, ¿manachu uyarinkichís? Qankunari, ¿manachu yuyankichishña 19 chay pishqa t'antata partispa, pishqa waranqa runakunaman mikhuchisqaytapas? Hinaspapas, ¿manachu yuyankichishña hayk'a canastataraq puchuq t'antakunatapapas huñumusqaykichista? nispa.

Chaymi discipulonkunaqa contestaranku:

—Chunka ish kayniyoq canasta hunt'ataraqmi huñumurayku, nispanku.

20 Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata tapullarantaq:

—Qanchis t'antallamanta tawa waranqa runakunaman mikhuchisqaymantari, ¿hayk'a canasta hunt'ataraqtaq puchuqnintari huñumurankichís? nispa.

Chaymi discipulonkunañataq contestaranku:

—Qanchis canasta hunt'ataraqmi huñumurayku, nispanku.

21 Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—¿Chaychu qankunapas kay yachachisqaykunata manaraq entiendenkichís? nispa.

Betsaida llaqtapi ñawsa runata Jesús sanoyachisqanmanta

²² Betsaida llaqtaman Jesús chayaramuqtinmi, huk ñawsa runata Jesuspa kasqanman pusamuranku. Hinaspan Jesusta ruegakuranku makinta payman churayunanpaq. ²³ Chaymi Jesusqa chay ñawsa runata makinmanta aysaspa, chay llaqtapa waq lawninman pusaran. Hinaspan toqayninwan ñawinkunata llusiyuspa, hinallataq makinta umanman churayuspa, khaynata tapuran:

—¿Imallatapas rikushankichú? nispa.

²⁴ Chaymi chay ñawsa runaqa niran:

—Arí, runakunatan rikushani sach'akunata hina. Ichaqa paykunaga purishankun, nispa.

²⁵ Hinaqtinmi Jesusqa yapamanta chay ñawsa runapa ñawinkunata tupayuran. Chaymi chay ñawsa runaqa kasqan ratolla sanoyaspa, tukuy imatapas allinta rikuran. ²⁶ Hinaqtinmi Jesusqa chay runata kamachiran wasinman ripunanpaq. Hinaspan avisaran khaynata:

—Ripuspaykiqa aman llaqtamanqa kutinkiñachu, nitaqmi ni pimanpas ni imatapas willakunkichu, nispa.

Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadorninchis kasqanmanta (Mat 16.13-20; Luc 9.18-21)

²⁷ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan, Filipino sutiyog kaq Cesarea llaqtapa muyuriqninpi llaqtachakunaman riranku. Hinaspan chay ñan risqankupi, Jesusqa discipulonkunata, khaynata tapuran:

—¿Pitaq noqari kani runakunapaqri? nispa.

²⁸ Chaymi discipulonkunaqa Jesusta contestaranku:

—Wakinmi ninku: “Bautizaq Juanmi payqa”, nispanku. Wakinñataqmi ninku: “Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliasmi”, nispanku. Hukkunañataqmi ninku: “Payqa mayqen profetapashchá”, nispanku.

²⁹ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Qankunari, ¿ima ninkichistaq noqamanta? Qankunapaqri, ¿pitaq noqari kani? nispa.

Hinaqtinmi Pedroqa contestaspa niran:

—Qanqa Diosmanta Hamuq Salvador niyku Criston kanki, nispa.

³⁰ Chaymi Jesusqa paykunata kamachiran khaynata:

—Aman pimanpas qankunaqa willankichishchu noqa Diosmanta Hamuq Salvador Cristo kasqaytaqa, nispa.

Jesusmi willakuran wañunanmanta (Mat 16.21-28; Luc 9.22-27)

³¹ Jesusqa chaymantapachan payta imakunas pasananta discipulonkunaman willakuyta qallariran khaynata:

—Kay Israel nación llaqtapi kamachiq jefekunan, sacerdotekunapa jefenkunapiwan, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima, noqa Diosmanta Hamuq Runataqa cheqniwaspanku, anchata ñak'arichiwaspa wañuchiwanqaku. Saynata wañuchiwaqtinkupas, noqaqa kinsa p'unchawmantan kawsarinpusaq, nispa.

³² Chaykunamantan Jesusqa discipulonkunaman willaran imatapas mana pakaspalla allin clarota. Chaymi Pedroqa Jesusta huk lawman waqyarispa, sayna nisqanmanta Jesusta q'aqcharan. ³³ Hinaqtinmi Jesusqa llapallan discipulonkunaman kutirispas, Pedrota q'aqcharan khaynata:

—¡Satanás, ayqeriy noqapa ñawpaqniymanta! Qanpa piensayniykiqa manan Diospa piensasqanman hinachu. Qanqa runakunapa piensasqanman hinallan piensashanki, nispa.

³⁴ Chaymantan Jesusqa discipulonkunata, hinallataq chaypi kaq runakunatawan waqyaspa, khaynata niran:

—Sichus pipas noqapa discipuloy kayta munaspaqa, qonqananmi kikinpa munasqanman hina imatapas ruwayta. Hinaspa tukuy ima sasachakuykuna chayamuqtinpas, noqapi iñisqanraykun, ñak'arinanpaq listo kanan. Saynallataqmi noqapa kamachisqaykunatapas ruwanan. ³⁵ Pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaqqa, wiñaypaqmi wañunqa. Ichaqa pipas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiñaypaq kawsanqa.

³⁶ ¿Imapaqtaq valenman kay pachapi tukuy ima kaqniyoq kayrí, hinaspa almanñataq mana salvasqa kaqtinrí? ³⁷ Kay pachapi runakunari, ¿hayk'atataq pagankuman vidankuta salvanankupaqrí? ³⁸ Ichaqa sichus pipas noqamanta hinalataq yachachisqaykunamantapas, huchasapa runakunapa ñawpaqninpi p'enqakunqa chayqa, noqa Diosmanta Hamuq Runapas, paykunamantaqa p'enqakullasaqtaqmi, Dios Taytaya atiyinwan, hinallataq angelninkunapiwan ima kay pachaman kutimuspay, nispa.

9

¹ Jesusqa nillarantaqmi:

—Cheqaqtapunin niykichis, wakin kaypi noqawan kaqkunaqa manaraqmi wañunkichisraqchu, ancha atiywan Diospa gobiernasqan sumaq glorianta rikunaykichiskama, nispa.

Jesuspa cuerpon k'ancharisqanmanta
(Mat 17.1-13; Luc 9.28-36)

² Chaykuna rimasqanmanta soqta p'unchaw pasaruqtinmi, Jesusqa Pedrota, Jacobota hinallataq Juantawan pusayukuspa, huk orqoman riran. Chaypin

discipulonkunapa ñawpaqninpi Jesuspa cuerponqa k'anchariran. ³ Hinallataqmi p'achanpas rit'i hina sumaq yuraqllaña k'ancharishaqman tukuran. Sayna k'ancharishaq yuraq ch'illo p'achamanqa manan ni pipas tukuchinmanchu, ni imaynataña t'aqsaspapas. ⁴ Hinaqtiinmi Moiseswan, hinallataq Diosmanta ñawpaq yachachiq profeta Eliaspiwan ima, qonqayllamanta rikhuriranku Jesuswan parlaspanku. ⁵ Chaymi Pedroqa Jesusta niran:

—¡Yachachikuq, allinmi kaypi kasqanchisqa! Chayqa kaypiyá kunan kinsa ramadakunata ruwasaqku: hukta qanpaq, hukтатаq Moisespaq, huktañataq Eliaspaq, nispa.

⁶ Pedroqa mana allinta piensarispan chaykunataqa rimaran, paypas hinallataq wakin discipulokunapas ancha mancharisqa kasqankurayku. ⁷ Hinaqtiinmi cielomanta huk phuyu urayamuspa, paykunata tapaykuran. Hinaspan chay phuyu ukhumanta khayna rimamuqta uyariranku:

—Paymi ancha khuyakusqay Wawayqa. Payta uyarispa kasukuychis, nispa.

⁸ Chaymantan qonqayllamanta muyuriqninkuta qawarikuspanku, manaña ni pitapas rikurankuñachu. Aswanqa Jesusllatañan sapallanta chaypi rikuranku.

⁹ Hinaqtiinmi chay orqomanta urayamushaqtinku, Jesusqa discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Chay rikusqaykichistaqa aman pimanpas willankichisraqchu, noqa Diosmanta Hamuq Runa wañusqaymanta kawsarimunaykama, nispa.

¹⁰ Chaymi paykunaqa chay rikusqankumantaqa mana ni pimanpas willarankuchu. Aswanmi chaykunataqa sonqonku ukhullapi waqaycharanku. Hinaspan paykunapuralla tapunakuranku khaynata:

—¿Ima ninantataq nin: “Wañusqaymanta kawsarimunaykama”, nisparí? nispanku.

¹¹ Chaymi discipulonkunaqa Jesusta tapuranku:

—Leykunata yachachiq runakunari, ¿imanaqtintaq ninku: “Diosmanta Hamuq Runapa ñawpaqnintaqa hamunqa, Diosmanta yachachiq ñawpaq profeta Eliasraqmi”, nisparí? nispanku.

¹² Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Arí, cheqaqtapunin Eliasqa ñawpaqta hamuspa, tukuy imatapas allichanqa. Ichaqa Bibliapiapas escribisqan kashan: Noqa Diosmanta Hamuq Runataqa cheqniwaspankun ñak'arichiwanku, nispa. ¹³ Aswanqa noqan niykichis: Eliasqa ñan hamuranña; ichaqa runakunan paytaqa ñak'arichispa munasqankuta ruwaranku, imaynan Eliasmanta escribisqa

Bibliapi kashan hinata, nispa. [Nota: *Eliasmanta Jesús rimaspanqa, Bautizaq Juanmantan rimaran*].

Demoniopa ñak'arichisqan jovenmanta
(Mat 17.14-21; Luc 9.37-43)

¹⁴ Jesusqa kinsantin discipulonkunapiwanmi wakín discipulonkunapa kasqanman chayamuranku. Hinaspan chay discipulonkunapa muyuriqninpi ashka runakunata rikuranku, hinallataq leykunata yachachiq runakunatapas Jesuspa discipulonkunawan discutinakushaqta. ¹⁵ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa, Jesusta rikuruspanku, anchata admirakuspa, Jesusman ayparanku rimayukunankupaq. ¹⁶ Chaymi Jesusqa discipulonkunata tapuran:

—Qankunari, ¿imatataq paykunawan discutinakushan-kichís? nispa.

¹⁷ Hinaqtinmi huk runa chay ashka runakunapa chawpin-manta, khaynata nimuran:

—Yachachikuq, kay wawaytan qanman pusamushayki. Paymi mana rimayta atinchu, demonio paypi kasqanrayku.

¹⁸ Hinaspapas chay demonioqa wawaytan maypipas pampakunaman wikch'un. Chaymi payqa posoqotaraq aqtuspa, kirunkunatapas rach'ikyachin. Hinallataqmi sapa kutin chay ataki hap'iqtinga, cuerponpas chutakachakun. Chaymi discipuloykikunata valekurani, chay demoniota qarqonankupaq. Ichaqa manan paykunaqa qarqoyta atirankuchu, nispa.

¹⁹ Chayta uyarispanmi Jesusqa niran:

—Noqapi mana ifñiyinoq runakuna, ¿hayk'aqkamataq qankunawanri kasaq? ¿Hayk'aqkamataq qankunatari aguantasqay-kichís? ¡Apamuychis chay joventa! nispa.

²⁰ Hinaqtinmi chay joventaqa Jesuspa kasqanman pusamuranku. Ichaqa Jesusta rikuruspa hinallan chay demonioqa, chay joventa shapchispa, pampaman wikaparan. Chaymi chay jovenqa pampapi qospaspa posoqotaraq aqturan. ²¹ Hinaqtinmi Jesusqa chay jovenpa papaña tapuran:

—¿Hayk'aqmantapachataq kay wawaykiri ñak'arishan khay-nata? nispa.

Chaymi chay jovenpa papanqa contestaran khaynata:

—Warmacha kasqanmantapachan. ²² Hinaspapas chay demonioqa wawayta wañuchiya munaspan, ashka kutitaña nina ukhukunaman, hinallataq unukunamanpas wikch'uyun. Ichaqa sichus noqaykupaq imallatapas ruwayta munaspaykiqa, khuyapayaykuwaykuyá; hinaspa yanapaykuwayku, nispa.

23 Chaymi Jesusñataq niran:

—¿Diospi qan creenkichú? Sichus Diospi creenki chayqa, munasqaykiman hinayá ruwasqa kachun. Diospi cheqaqta-puni creeqpaqqa, manan ni imapas sasachu, nispa.

24 Hinaqtiinmi chay jovenpa papanqa altota qaparispa niran:

—¡Arí, noqaqa creenipunin; yanapaykuway aswan mastaraq Diospi creenaypaq! nispa.

25 Hinaqtiinmi Jesuspa kasqanman runakuna astawanraq huñunakamuqtinku, Jesusqa chay demoniota q'aqchaspa niran:

—Upayachispa mana rimachiq demonio, noqan kamachiyki, kay jovenmanta lloqsiy; hinaspa amaña paymanqa ni hayk'aqpas kutiyamunkiñachu, nispa.

26 Chaymi chay demonioqa altota qaparispa, yapamanta chay joventa anchata shapchispa, lloqsiran. Hinaqtiinmi chay jovenqa wañusqa hinaraq qeparan. Chaymi chaypi kaq runakunaqa chayta rikuspa niranku:

—Wañusqan kashan, nispanku.

27 Ichaqa Jesusñataqmi chay joventa hap'iyuspa, makinmanta aysariran. Hinaqtiinmi chay jovenqa sayariran.

28 Jesusqa huk wasiman haykuruqtiinmi, kaqmanta discipulonkunaqa huk lawman waqyarispanku, sapallanpi khaynata tapuranku:

—¿Imanaqtintaq chay demoniotari mana qarqoyta atiraykuchú? nispanku.

29 Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Khayna clase demoniokunataqa, qarqoytaqa atinkuman orakuspallan, {hinallataq ayunowan ima}, nispa.

*Jesusmi huktawan willakuran wañunanmanta
(Mat 17.22-23; Luc 9.43-45)*

30 Chaymanta lloqsispankun Jesusqa discipulonkunapiwan kushka, Galilea provincia ukhunta pasasharanku. Ichaqa Jesusqa manan munaranchu, chaynin risqankuta runakuna yachanankutaqa. ³¹ Hinaspan Jesusqa discipulonkunallata yachachispan, khaynata niran:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runataqa runakunamanmi wañuchiwanankupaq entregawanqaku. Ichaqa kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

32 Ichaqa Jesús saynata willakuqtiinmi, discipulonkunaqa mana entiendeyta atirankuchu. Hinaspan paykunaqa yapayapamanta tapupayayta manchakuranku.

*Jesuspa discipulonkuna discutinakuqankumanta
(Mat 18.1-5; Luc 9.46-48)*

³³ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Capernaúm llaqtaman chayaruranku. Chaypin huk wasipiña kashaspanku, Jesusqa discipulonkunata khaynata tapuran:

—Qankunari, ¿imamantataq ñan hamusqanchispiri discutinakamusharankichís? nispa.

³⁴ Ichaqa Jesuspa discipulonkunaqa manan ni ima nis-papas contestarankuchu. Paykunaqa ñan hamusqankupin, mayqenninkus aswan más allin importante kanankumanta discutinakamuranku. (Chaymi p'enqakuspanku Jesustaqa mana contestayta munarankuchu). ³⁵ Hinaspan Jesusqa, chaypi tiyayuspa, chunka ish kayniyoq discipulonkunata waqyaspa niran:

—Sichus pipas llapanmanta aswan más importante kayta munaspaqa, huk sirviente runa hinan primerta llapallan discipuloykunata servinan, nispa.

³⁶ Jesusqa saynata niruspanmi, huk warmachata waq-yaruspa, discipulonkunapa ñawpaqinpi sayaykachiran. Hi-naspan chay warmachata marq'arikuspa, discipulonkunata khaynata niran:

³⁷ —Pipas kay wawata sutiypi allinta chashkiqqa, noqatan chashkiwashan. Hinallataq pipas noqata chashkiwaqqa, hanaq pachamanta mandamuwaqniy Diostapas chashki-shanmi, nispa.

Pikunas Jesuspa favorninpi kasqanmanta

(Mat 10.42; Luc 9.49-50)

³⁸ Jesuspa discipulon Juanmi khaynata niran:

—Yachachikuq, huk runatan rikuramuyku qanpa sutiyki-pi runakunamanta demoniokunata qarqoshaqta. Chaymi no-qanchis partemanta mana kasqanrayku, noqaykuqa pro-hibimuyku, qanpa sutiyki pi chaykunata ama ruwananpaq, nispa.

³⁹ Ichaqa Jesusñataqmi discipulonkunata khaynata niran:

—Pipas noqapa sutiypi milagrota ruwaspaqa, manan noqapa contraypiqa rimanmanchu. Saynaqa amayá hark'akunkichishchu noqapa sutiypi milagrokunata ruwanantaqa. ⁴⁰ Pipas mana contranchispi kaqqa, noqanchis partemantan kashan. ⁴¹ Chaymi cheqaqtapuni niykichis, sichus pipas noqapi creesqaykichisrayku, huk tazapi unullatapas qankunaman qoykusunkichis chayqa, Diosmi chay runamanqa premiota qonqapuni, nispa.

Runamasinta huchaman urmachiq runa castigasqa kanaan-manta

(Mat 18.6-9; Luc 17.1-2)

⁴² Jesusqa nillarantaqmi:

—Noqapi chayllaraq creeqkunata pipas huchaman urmachiq runataqa, aswan allinmi kanman karan, manaraq huchaman pitapas urmachishaqtin, huk hatun molino rumita kunkanman wataruspa, lamar gochaman wikch'uykuy. ⁴³ Hinallataq sichus makiyki huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá kuchurpaspa wikapay. Aswan allinmi kanman huknin makillayoq wiñay kawsayman haykunaykipaq, ishkaynin makintin wiñaypaq nina rawray infiernoman wikch'uyusqa kanaykimantaqa. ⁴⁴ {Chay wiñaypaq nina rawray infiernopiqa, manan aycha urupas wañunchu, nitaqmi ni hayk'aqpas ninaqa wañunqachu}. ⁴⁵ Hinallataq sichus chakiyki huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá kuchurpaspa wikapay. Aswan allinmi kanman huknin chakillayoq wiñay kawsayman haykunaykipaq, ishkaynin chakintin nina rawray infiernoman wikch'uyusqa kanaykimantaqa. ⁴⁶ {Chay wiñaypaq nina rawray infiernopiqa, manan aycha urupas wañunchu, nitaqmi ni hayk'aqpas ninaqa wañunqachu}. ⁴⁷ Hinallataq sichus ñawiyki huchaman urmachisunki chayqa, aswanyá orqorpaspa wikapay. Aswan allinmi kanman huknin ñawillayoq Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunaykipaq, ishkaynin ñawintin nina rawray infiernoman wikch'uyusqa kanaykimantaqa. ⁴⁸ Chay wiñaypaq nina rawray infiernopiqa, manan aycha urupas wañunchu, nitaqmi ni hayk'aqpas ninaqa wañunqachu.

⁴⁹ Diosqa llapallan runakunapa imapas ruwasqantan probanqa ninawan. Hinaspan ch'uyanchanqa, {imaynan kachiwanpas otaq ninawanpas ch'uyanchanku, chay hinata}. ⁵⁰ Kachiqa allinmi. Sichus kachi q'aymayarunman chayqa, ¿imapaqñataq valenman chay kachiri? Qankunaqa runamasiykichiswan allinta hinallataq hawkalla ima kawsaychis, saynapi huk kachi hina kanaykichispaq, nispa.

10

Casado kashaspa ama t'aqanakunankumanta
(Mat 19.1-12; Luc 16.18)

¹ Jesusmi Capernaúm llaqtamanta lloqsispa, Judea lawman riran; hinaspan Jordán mayupa waq lawninman chimpan. Hinaqtinmi ashka runakunaqa yapamanta chayman huñunakamuqtinku, Jesusqa costumbrenman hina paykunata yachachiyta qallariran. ² Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesusman ashuyuranku. Hinaspan huchalichiyta munaspanku, Jesusta tapuranku khaynata:

—¿Huk casado runa, warminmanta t'aqakuyta atinmanchú? nispanku.

³ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata tapuran:

—Moisesri, ¿ima nispataq qankunatari kamachisuran-kichís? nispa.

⁴ Chaymi paykunaqa contestaranku:

—Moisesqa permitiranmi, divorcio papelta firmayuspa, warminmanta huk runa t'aqakunantaqa, nispanku.

⁵ Saynata niqtinkun Jesusqa paykunata niran:

—Chaykunatan Moisesqa escribiran ñawpaq abueloy-kichiskunapaq, hinallataq qankunapaqwan ima, rumi sonqo kasqaykichisrayku. ⁶ Ichaqa kay pacha qallariyninpin, Diosqa warmi qarita ruwaran, (casarakuksa kushka tiyanankupaq). ⁷ Chayraykun qariqa tayta mamanta saqespa, casarakuksan warmiwan kushka tiyanan. ⁸ Chaymi casarakuksankuqa, manaña ishkay runa hinañachu kanku; aswanqa huk runa hinallaña kanku. ⁹ Chayraykun Diospa juntasqan qaritawan warmitawanqa, mana ni pi runapas t'aqananchu, nispa.

¹⁰ Chaymantan Jesuspa discipulonkunaqa, wasipiña kashaspanku, chay t'aqanakuymanantaqa Jesusta kaqmanta tapuranku. ¹¹ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Pipas warminmanta t'aqakuspa, huk warmiwan casarakuqqa, waqllikuspan huchallikun warminpa contranpi. ¹² Saynallataqmi sichus warmipas qosanmanta t'aqakuspa, huk qariwan casarakuqqa, waqllikuspan huchallikun qosanpa contranpi, nispa.

*Wawakunata Jesús bendecisqanmanta
(Mat 19.13-15; Luc 18.15-17)*

¹³ Jesusmanmi wawakunata pusamuranku, paykunaman makinta churayuspa, Diosmanta mañapunampaq. Ichaqa Jesuspa discipulonkunañataqmi chay wawakuna pusamuqkunata q'aqcharanku. ¹⁴ Hinaqtinmi Jesusqa chay hark'akusqankuta rikuspa, discipulonkunata phiñarikuspa, khaynata niran:

—Wawakuna noqaman hamunantaqa, ama hark'akuychishchu. Kay wawakuna hina kaq runakunapaqmi, Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa. ¹⁵ Chaymi cheqaqtapuni niykichis, kay wawakuna hina tukuy sonqonkuwan Diospi creeq runakunallan, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunqaku, nispa.

¹⁶ Hinaspan Jesusqa chaykunata rimayta tukuruspa, chaypi kaq wawakunata marq'arikuran. Hinaspan chay wawakunaman makinta churayuspa, paykunapaq Diosmanta mañapuran.

Jesuswan huk qapaq joven parlasqanmanta

(Mat 19.16-30; Luc 18.18-30)

¹⁷ Jesusqa chay wasimanta lloqsisshaqtinñan, huk runa correyllaña payman hamuran. Hinaspan Jesuspa ñawpaqinpi qonqoriyukuspa, khaynata tapuran:

—Allin yachachikuq, wiñaypaq kawsanaypaqri, ¿imatataq ruwayman? nispa.

¹⁸ Chaymi Jesusqa khaynata contestaran:

—¿Imanaqtintaq noqatari niwanki: “Allin yachachikuq”, nispari? Manan ni pi runapas allinqa kanchu; aswanqa Diosllan. ¹⁹ Qanqa ñan yachankiña Diospa kamachikuyinkunataqa. Chay kamachikuykunan khaynata nin: “Aman waqllikunkichu, aman ni pitapas wañuchinkichu, aman suwakunkichu, aman ni pipa contranpipas llullakuspaqa rimankichu, aman ni pitapas engañankichu, hinallataq tayta mamaykitapas allinta respetaspa kasukunki”, nispa.

²⁰ Hinaqtinmi chay runaqa contestaspa niran:

—Yachachikuq, noqaga warma kasqaymantapachan kay kamachikuykunataqa kasukurani, nispa.

²¹ Chaymi Jesusqa munakuywan chay runata qawayuspa niran:

—Chaykuna ruwasqaykimantapas hukraqmi ruwanaykiqa faltashasunki. Kunanyá wasiykiman rispayki llapallan kaqniykikunata vendemuy. Hinaspa chay vendemusqayki qolqeta wakcha runakunaman rakimuy. Saynata ruwaqtiykin, Diosqa huk allin premiota qosunki. Chayta ruwaramuspaykiñayá noqapa discipuloy kanaykipaqqa kutimunki, nispa.

²² Ichaqa chay runañataqmi, Jesuspa chaykuna nisqanta uyariruspa, llakisqallaña pasapuran, ancha qapaq runa kasqanrayku.

²³ Hinaqtinmi Jesusqa muyuriqninpi llapallan runakunata qawarispa, discipulonkunata niran:

—¡Ancha sasatan qapaq runakunaqa hanaq pachamanqa haykunqaku! nispa.

²⁴ Chaymi discipulonkunaqa Jesuspa sayna rimasqanta uyarispanku, anchata admirakuranku. Hinaqtinmi Jesusqa yapamanta niran:

—Khuyasqay wawaykuna, {¡kay pachapi qori qolqellankupi confiaq} runakunaqa, ancha sasatan Diospa gobiernasqan sumaq gloriamanqa haykunqaku!

²⁵ Ichaqa huk hatun camello animalraqmi awqapa ninrinta pasarunman, huk qapaq runa Diospa gobiernasqan sumaq gloriaman haykunanmantataq, nispa.

²⁶ Hinaqtinmi Jesuspa yachachisqankunata uyarispanku discipulonkunaqa anchata admirakuspanku, paykunapura tapunakuranku khaynata:

—Sayna kaqtinri, ¿pitaq atinman salvakuytarí? nispanku.

²⁷ Chaymi Jesusñataq discipulonkunata qawayuspa niran:

—Runakunapaqqa ima ruwaypas sasan. Diospaqmi ichaqa tukuy imapas mana sasachu, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta niran:

—Noqaykuqa tukuy ima kaqniykutapas saqeruspaykun qanwan kushka purishayku, nispa.

²⁹ Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—Cheqagtapunin niykichis, pipas noqarayku, hinallataq kay willakusqay palabraykunarayku saqenqa wasinta, wawqenta, pananta, papanta, mamitanta, warminta, wawankunata, hinallataq chakrankunatapas chayqa, ³⁰ kay pachapin kunan tiempopi pachaq kuti mastaraq chashkinqa: wasikunata, wawqekunata, panakunata, mamitakunata, wawakunata, hinallataq chakrakunatapas. Ichaqa ancha qatikachasqa kaspankun sasachakuykunawan kaykunataqa chashkinqaku. Hinallataqmi qepa tiempopipas wiñay kawsayta chashkinqaku. ³¹ Ichaqa kay pachapi runakuna qawanapaq importante kaq ashka runakunan, hanaq pachapiqa mana importantechu kanqaku. Ichaqa kay pachapi mana importante kaq ashka runakunañataqmi, hanaq pachapiqa aswan más importante kanqaku, nispa.

*Jesusmi kaqmanta willakun wañunanmanta
(Mat 20.17-19; Luc 18.31-34)*

³² Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Jerusalén llaqtaman rishaspanmi, paykunapa tumpa ñawpaqninkuta riran. Ichaqa discipulonkunañataqmi qepanta riranku ancha preocupasqallaña. Saynallataqmi paykunawan riq runakunapas ancha mancharisqallaña riranku. Chaymi Jesusqa chunka ish kayniyoq discipulonkunata huk lawman waqyarispa, payta imas pasananmanta paykunaman kaqmanta willayta qallariran khaynata:

³³ —Rikusqaykichisman hinan Jerusalén llaqtaman rishanchis. Chaypin noqa Diosmanta Hamuq Runaqa entregasqa kasaq sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq leykunata yachachiq runakunaman ima. Paykunan sentenciawanqaku wañuchiwanankupaq. Hinaspan entregawanqaku huk law nacionniyoq runakunaman. ³⁴ Chaymi paykunaga noqamanta burlakuwanqaku, uyaykunaman toqayuwanqaku, chansakunata ruwaspa latigawanqaku, hinallataq wañuchiwanqaku ima. Ichaqa kinsa p'unchawmantan noqaga kawsarinpusaq, nispa.

*Zebedeopa wawankuna huk favorta mañakusqankumanta
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Zebedeopa wawankunan karan Jacobo, hinallataq Juan. Paykunan Jesusman ashuyuspanku, khaynata niranku:

—Yachachikuq, kunanmi qanta valekuyta munayku, nispanku.

³⁶ Chaymi Jesusqa paykunata tapuran:

—¿Imatataq valekuwaytari munashankichís? nispa.

³⁷ Chaymi paykunaqa valekuranku khaynata:

—Gobiernanaykipaq sumaq gloriaykipi tiyayuspaykiqa, permiyikuwaykuyá ishikayniyku qanpa ladoykipi tiyayunaykupaq, hukniyku phaña ladoykipi, hukniyukuñataq lloq'e ladoykipi, nispanku.

³⁸ Chaymi Jesusqa paykunata contestaran khaynata:

—Qankunaqa manan yachankichishchu ima mañakusqaykichistapas. Noqaqa anchatan ñak'arisaq. Chayri, ¿qankuna listochu kashankichis noqa hina ñak'arinaykichispaq? nispa.

³⁹ Chaymi paykunaqa contestaranku khaynata:

—Arí, noqaykuqa atisaqkun, nispanku.

Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa noqa hinan ñak'arinkichis. ⁴⁰ Ichaqa manan noqachu nisaq pis phaña ladoypi otaq lloq'e ladoypi tiyananpaqqa. Aswanqa papaypa akllasqan runakunallan chaypiqa tiyanqaku, nispa.

⁴¹ Hinaqtiinmi wakin chunkantin discipulonkunaqa, chay valekusqankuta uyariruspanku, Jacobopaq hinallataq Juanpaq ima phiñakuranku. ⁴² Chaymi Jesusqa discipulonkunata waqyaspa niran:

—Qankunaqa yachankichismi nación llaqtakunata gobiernaq runakunaqa munasqankutan llaqtamasin runakunawanqa ruwanku. Saynallataqmi autoridadkunapas llaqtamasin runakunataqa kamachiranku munasqankuman hina. ⁴³ Ichaqa qankuna ukhupiqqa manan saynachu kanan. Aswanqa pipas qankuna ukhupi kamachiyta munaspaqa, qankunata servisuqniykichismi kanan. ⁴⁴ Hinallataq pipas allin reqsisqa primeropi kayta munaspaqa, qankuna ukhupiraqmi serviqniykichis runa kanan. ⁴⁵ Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runaqa manan noqata serviwanankupaqchu hamurani. Aswanmi noqaqa runakunata servinaypaq hamurani, hinallataq huchasapa ashka runakunapa rantinpi wañuspa, salvanaypaq ima, nispa.

*Ñawsa Bartimeo sutiyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 20.29-34; Luc 18.35-43)*

⁴⁶ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Jericó llaqtanta pasasharanku. Chaymi chay llaqtamanta lloqsishaqtinku, ashka runakuna Jesuspa qepanta riranku. Hinaqtinmi chay risqanku ñan patapi tiyashasqa Bartimeo sutiyoq huk ñawsa runa limosnata mañakuspa. Payqa Timeo sutiyoq runapa wawanmi karan. ⁴⁷ Hinaqtinmi chay ñawsa runaqa uyari-ran, Nazaret llaqtayoq Jesuspa hamusqanta. Hinaspan waqyakachakuyta qallariran khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, ama hina kaychu, khuya-payaykuway! nispa.

⁴⁸ Saynata waqyakuqtinmi chaypi kaq runakunaqa chay ñawsata q'aqchaspas, khaynata niranku:

—¡Upallay! nispanku.

Ichaqa saynata nishaqtinkupas, chay ñawsaqa astawan-raqmi qapariran khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, ama hina kaychu, khuya-payaykuway! nispa.

⁴⁹ Chaymi Jesusqa risqan ñanpi sayaykuspa niran:

—Chay ñawsa runata waqyamuspa apamuychis, nispa.

Hinaqtinmi runakunaqa rispanku, chay ñawsa runataqa niranku:

—¡Sayariy, ama manchakuychu! Jesusmi waqyamusha-sunki, nispanku.

⁵⁰ Chaymi chay ñawsa runaqa, capanta wikapaspa, hinal-lataq saltarisparaq Jesusman hamuran. ⁵¹ Hinaqtinmi Je-susqa chay ñawsa runata tapuran:

—¿Imatataq qanpaq ruwanaytari munankí? nispa.

Chaymi chay ñawsa runaqa contestaspa niran:

—Yachachikuq, rikuytan munani, nispa.

⁵² Chaymi Jesusqa chay nisqanta uyarispa niran:

—Ripuy, Diospi creesqaykiraykun sanoña kanki, nispa.

Hinaqtinmi kasqan ratolla ñawin rikuqtin, chay runaqa Jesusta qatikuran.

11

Jerusalén llaqtaman Jesuspa haykusqanmanta

(Mat 21.1-11; Luc 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Olivos nisqa mo-gopa ladonman chayaranku. Chay Olivos moqoqa karan Betfagé sutiyoq llaqtapa cercanpi, Betania llaqtapa cercanpi, hinallataq Jerusalén llaqtapa cercanpiwan iman. Chaypin Jesusqa ishkey discipulonkunata kamachispa ² khaynata ni-ran:

—Waq chimpapi kaq llaqtachaman riychis. Chayman chayaruspaykichismi, manaraq pipas montakusqan malta asnota watasqata tarinkichis. Chayta pashkamuspayá

aysamunkichis. ³ Pipas tapusunkichis: “¿Imapaqtaq chay asnotari pashkashankichís?” nispa; hinaqtinga qankunan khaynata ninkichis: “Señorniykun necesitashan; payqa kutichinpullasunkin”, nispa.

⁴ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa, chay llaqtachaman rispanku, chay malta asnotaqa wasipa punkun ñanpi watasqata tariranku. Hinaspan chay malta asnota pashkaranku.

⁵ Hinaqtinmi chaypi kaq wakin runakunaqa, chay pashkaq runakunata rikuspanku, tapuranku khaynata:

—¿Imapaqtaq chay asnotari pashkashankichís? nispanku.

⁶ Chaymi discipulokunaqa Jesuspa kamachisqanman hina contestaranku. Hinaqtinmi manaña hark'akuqtinku, chay asnota aysamuranku. ⁷ Jesuspa kasqanman asnota aysaramuspankun, p'achankuwan karunaruspanku, Jesusta chay asnoman montachiranku. ⁸ Chaymi ñanninta Jesús rishaqtin, wakin runakunaqa p'achankuta ñanman mast'aranku, chayninta Jesús pasanapaq. Wakin runakunañataqmi sach'apa ramankunata wit'umuspanku, ñanman churaranku, chayninta Jesús pasanapaq.

⁹ Chaymi Jesuspa ñawpaqninta, hinallataq qepanta riqkunapas, llapallanku altota qaparispa, khaynata niranku:

—¡Diospa sutinpi Hamuq Salvadorninchisqa alabasqayá kachun! ¹⁰ ¡Ñawpaq abuelonchis rey David hina gobiernananpaq Hamuq Runaqa hatunchasqayá kachun! ¡Hanaq pachapi kaqkunapas Diostayá alabachunku! nispanku.

¹¹ Chaymantan Jesusqa Jerusalén llaqtaman chayaramuspa, temploman riran. Hinaspan temploman haykuspa, chaypi tukuy ima kaqkunata qawaran. Ichaqa tardeña kaqtintaqmi, chunka ishkañiyoyq discipulonkunapiwan kushka Betania llaqtaman riran.

Mana ruruq higos sach'amanta
(Mat 21.18-19)

¹² Paqarisnintin p'unchawñataqmi, Jesusqa discipulonkunapiwan kushka, Betania llaqtamanta lloqsimuranku. Hinaqtinmi Jesusqa chay ñan hamusqankupi yarqachikuran. ¹³ Hinaspan rap'isapallaña higos sach'ata karullamantaraq rikururan. Chaymi chay sach'apa rurunta qawaq riran. Ichaqa chay sach'apa kasqanman chayaruspantaqmi, ruruntaqa mana tariranchu, rurunan tiempo manaraq kasqarayku. ¹⁴ Chaymi Jesusqa chay higos sach'ata, khaynata niran:

—Kunan p'unchawmantaqa manan ni pipas ruruykitaqa mikhunqachu, nispa.

Chay nisqantan discipulonkuna uyariranku.

Templopi vendeq runakunata Jesús qarqosqanmanta
(Mat 21.12-17; Luc 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵ Jesusqa Jerusalén llaqtaman chayaramuspanmi, temploman riran. Hinaspan temploman haykuspa chaypi vendeq runakunata, hinallataq rantiqkunatapaspas temploman qarqomuyta qallarimuran. Saynallataqmi huk law nacionpa qolqenta, templopa qolqenwan cambiaq runakunapa mesankunatapaspas wikaparan. Hinallataq paloma vendeqkunapa tiyananku bancakunatapaspas pampaman wikaparan. ¹⁶ Hinallataqmi mana permitirancho, runakuna templo ukhullantaña, ima cosasninkutapas apayukuspa, ñanninta hina pasanankutaqa. ¹⁷ Hinaspan Jesusqa llapallan runakunaman yachachiya qallariran khaynata:

—Qankunari, ¿manachu Bibliapi Diospa nisqanta yacharan-kichis? Bibliapiqa nishanmi khaynata: “¡Kay wasiyqa, no-qamanta mañakuna wasin kanqa, llapallan nacionkunapaq!” nispa. Ichaqa qankunan tukurachinkichis suwakunapa wasinman hina, nispa [Isaías 56.7; Jeremías 7.11].

¹⁸ Jesuspa yachachisqankunatan llaqtapi runakunaqa admirakuspa uyariranku. Chayraykun Jesusta manchakuspanku, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas piensaranku, imaynata ruwaspas Jesusta wañurachinankupaq. ¹⁹ Tardeyaramuqtintaqmi Jesusqa discipulonkunawan kushka, chay Jerusalén llaqtamanta lloqsispa ripuran.

Higos sach'apa ch'akipusqanmanta
(Mat 21.20-22)

²⁰ Paqarisnintin p'unchawmi, tutallanmanta Jesusqa discipulonkunapiwan kushka chay higos sach'apa ladonta pasasharanku. Hinaspan rikuranku chay higos sach'apa, saphinkama ch'akirusqanta. ²¹ Chaymi Pedroqa chay higos sach'amanta yuyariruspa, Jesusta niran:

—¡Yachachikuq, waq higos sach'a maldecisqaykita qawariy! ¡Chay higos sach'apa ch'akirapusqan! nispa.

²² Hinaqtinmi Pedropa nisqanta uyarispa, Jesusqa khaynata niran:

—Qankunaqa Diospi creespayá confiaychis. ²³ Sichus cheqaqtapuni, pipas sonqonpi mana ishka yaspas, kay orqota ninman khaynata: “Chaymanta kuyurispa lamar qochaman wikch'uyukuy”, nispa, hinaqtinga kay orqopas kasususpaykichismi, nisqaykichisman hina, ruwasqa kanman. ²⁴ Chayraykun niykichis: Sichus cheqaqtapuni creespa Diosmanta mañakunkichis chayqa, ima mañakusqaykichistapas chashkinkichismi. ²⁵ Ichaqa

Diosmanta mañakushaspaykichisqa, perdonaychisyá qankunata ofendesuqniykichis runataqa. Saynata perdonaqtiykichismi hanaq pachapi Dios Taytaykichispas huchaykichistaqa perdonasunkichis. ²⁶ {Ichaqa ofendesuqniykichis runata mana perdonankichishchu chayqa, hanaq pachapi Diospas manan qankunataqa perdonasunkichishchu}, nispa.

Jesusqa kamachinanpaq atiyniyoq kasqanmanta (Mat 21.23-27; Luc 20.1-8)

²⁷ Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Jerusalén llaqta-man yapamanta kutimuranku. Hinaspan temploman rispa chaypi purisharan. Hinaqtinmi payman ashuykamuranku Israel nación templopi serviq sacerdotekunapa jefenkuna, leykunata yachachikuq runakuna, hinallataq llaqtapi kamachiq wakin runakunapiwan ima. ²⁸ Hinaspan paykunata Jesusta tapuranku khaynata:

—Templomanta vendeqkunata qarqonaykipaqri, ¿pitaq qanmanri autorizacionta qosurankí? nispanku.

²⁹ Chaymi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Noqapas qankunatan kunan tapullasqaykichistaq. Sichus qankuna contestawankichis chayqa, noqapas nisqaykichismi ima autoridadwansi kaykuna ruwasqaytaqa. ³⁰ Kunanyá niwaychis, Bautizaq Juanmanri, ¿pitaq autorizaran runakunata bautizananpaqri? ¿Dioschu icha runakunallachú? nispa.

³¹ Saynata Jesús tapuqtinmi, paykunapura parlanakuranku khaynata:

—Sichus noqanchis nisunchis: “Diosmi autorizaran”, nispa, hinaqtinqa niwasunchá: “¿Imanasqataq Juanpa nisqantari mana creerankichishchú?” nispa. ³² Hinaspapas manan nisunmanchu: “Runakunallan Juantaqa autorizaran bautizananpaq”, nispaqa.

Paykunata saynatan parlanakuranku chaypi kaq runakunata manchakusqankurayku. Hinaspapas chaypi kaq llapallan runakunaqa yacharankun, Bautizaq Juanqa llapallan runakunapa ancha respetasqan cheqaq profeta kasqanta. ³³ Chayraykun Jesusta contestaspa niranku:

—Manan yachaykuchu, nispanku.

Hinaqtinmi Jesuspas nillarantaq:

—Noqapas manan nisqaykichishchu ima atiywansi kaykuna ruwasqaytaqa, nispa.

12

Chakra arrendaq runakunamanta (Mat 21.33-46; Luc 20.9-19)

¹ Jesusmi ejemplonkunawan runakunaman yachachispa, khaynata niran:

—Huk runan uvas plantakunata chakranpi plantaran. Hinaspan chay chakranpa muyuriqninta cercoran. Hinalataqmi uvas cosechasqanmanta vinota ruwananpaqpas, huk pozota ruwaran. Saynallataqmi chay chakranta cuidananpaqpas, huk hatun torreta ruwaran. Chaykunata ruwayta tukuruspanmi, chay uvas chakranta huk llank'aq runakunaman arrendaran. Hinaspan karu llaqtaman viajaran. ² Cosecha tiempo chayaramuqtintaqmi, chay chakrayoq runaqa huk serviqnin runata mandamuran, chay chakran arrendasqan runakunamanta, tupaqnin cosechata chashkiswa dueñonman apapunanpaq. ³ Ichaqa chay arrendaq runakunaqa chay sirviente runata hap'iruspankun, alli-allinta maqaranku. Hinaspan mana imantillanta qatirpapuranku. ⁴ Hinaqtinmi chay uvas chakrapa dueñonqa payman tupaqnin cosechata cobramunanpaq, huknin serviqnin runatañataq kaqmanta mandamuran. Ichaqa paytapas, chay arrendaq runakunaqa millayta k'amispankun, umantapas p'anaspa llik'iranku. Hinaspan paytapas mana imantillanta qatirpapuranku. ⁵ Hinaqtinmi chay chakrapa dueñonqa kaqmanta mandamullarantaq huk serviqnin runatañataq. Chaymi uvas chakra arrendaq runakunaqa paytapas wañuchiranku. Saynata ruwashagtinkupas, dueñonqa huk sirvienten runakunatapas mandamullarantaqmi. Paykunatapas wakintan maqaranku, wakintañataqmi wañuchiranku ima.

⁶ Chaykuna pasaqtinmi, chay uvas chakrayoq runaqa mandamuran ancha munakusqan wawantañataq, khaynata yuyaymanaspa: “Wawayta rikuspaqa ichapas respetankuman”, nispa. ⁷ Ichaqa uvas chakra arrendaq runakunañataqmi, chakrayoqpa wawan chayamusqanta rikuspanku, khaynata ninakuranku: “Paymi papan wañuruqtinqa kay herencia chakrawanqa qepakunqa. Chayqa aswanyá wañurachillasunña, saynapi kay enteron chakrawan noqanchis qepakunanchispaq”, nispanku. ⁸ Chaymi uvas chakrayoqpa wawantaqa hap'iruspanku wañuchiranku. Hinaspan cuerpontapas uvas chakrapa waq lawninman wikapamuranku. ⁹ Kunan piensaychis, chay chakrapa dueñonri, ¿imatataq ruwanqa? Payqa kikinpuni hamuspanmi, chay chakran arrendaq runakunata wañuchispa, huk runakunamanñataq chay chakrantaqa arrendanqa. ¹⁰ Qankunari, ¿manachu Bibliapi leerankichis khayna nisqanta?:

“Albañilkunapa mana munasqan rumin, kunanqa aswan más

allin kaq rumi,
wasıq esquinanpi allinta enteron wasıpa perqanta sostienen.

¹¹ Kayqa Diosninchispa ruwasqanmi.

Hinaspapas kay qawasqanchisqa anchata admirakunapaqmi”, nispa [*Salmos 118.22-23*].

¹² Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenkunaqa, leykunata yachachiq runakunapiwan, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan ima cuentata qokuranku, paykunamanta Jesús rimasqanta. Chayraykun paykunaga Jesusta presochanankupaq hap'iruytapuni munaranku. Ichaqa manataqmi piensasqankuman hina ruwaytaqa atirankuchu, runakunata manchakuspanku. Hinaspan mana ni imatapas ruwayta atispa pasapuranku. [*Nota: Chakraqa Diospa obranmi. Chakrapa dueñonqa, Diosmi. Chakra arrendaq runakunaqa, Diosmanta yachachiq sacerdotekuna, hinallataq leymanta yachachiq runakuna iman. Sirviente runakunañataqmi, Diosmanta willakuq profetakuna. Chakrayoqa wawanñataqmi, Jesucristo*].

Impuesto paganamanta

(*Mat 22.15-22; Luc 20.20-26*)

¹³ Llaqtapi kamachiq autoridadkunan Jesusman mandamuranku wakin fariseo religionniyoq runakunata, hinallataq rey Herodespa partenmanta runakunatawan ima. Paykunataqa mandamuranku, Jesús rimaspa imamantapas pantaruqtin chayman hinalla acusanankupaqmi. ¹⁴ Chaymi paykunaga rispanku, Jesusta khaynata niranku:

—Yachachikuq, noqaykuqa yachaykun cheqaqtapuni rimaq kasqaykita. Hinaspapas qanqa manan runakunapa munasqanman hinachu imatapas ruwanki. Aswanmi qanqa pimanpas mana sayapakuspalla, Diosmanta cheqaqtapuni yachachinki, saynapi Diosta kasukunankupaq. Chayqa kunanyá niwayku, rey Cesarman impuesto pagayri, ¿allinchi kanman icha manachú? ¿Pagaykumanchu icha manachú? nispanku.

¹⁵ Ichaqa Jesusqa yacharanmi, paykunaga ishikay uya runakuna kasqankuta. Chaymi contestaran khaynata:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq pantachiwayta munashan-kichis? Apamuychis (impuesto paganaykichis) qolqeta qawayunaypaq, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi huk qolqeta payman apamuqtinku, Jesusqa paykunata tapuran:

—Kay qolqepiri, ¿pipa uyantaaq hinaspapas pipa sutintaq kashan? nispa.

Chaymi paykunaga contestaranku:

—Roma llaqtamanta kamachikamuq rey Cesarpan, nispanku.

¹⁷ Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata niran:

—Saynaqa rey Cesarpa kaqtaqa, rey Cesarman qopuychis. Hinallataq Diospa kaqtapas, Diosman qopuychis, nispa.

Hinaqtiinmi Jesuspa nisqanta uyarispanku, llapallan chaypi kaq runakunaqa anchata admirakuranku.

*Jesustan tapuranku wañuqkunapa kawsarimunamanta
(Mat 22.23-33; Luc 20.27-40)*

¹⁸ Saduceo religionniyoq runakunan mana creerankuchu wañusqa runakunapa kawsarimunampi. Chayraykun paykunaqa Jesuspa kasqanman hamuranku. Hinaspan Jesusta tapuranku huk ejemplota willaspanku:

¹⁹ —Yachachikuq, Moisespa escribisqan leypin niwanchis: “Huk runa casarakuq, warminpi manaraq wawan kashaqtiin wañupunman chayqa, wawqenmi chay viudawan casarakuqpa wawayoq kanan. Hinallataqmi chay wawa nacemuqpas, wañuqpa wawan hina kaspa, paypa sutinta apanan, saynapi wañuq wawqenpa sutin ama chinkanapaq”, nispanku. ²⁰ Kunan willasqaykiku.

Qanchis wawqekunan karanku. Hinaspan kuraq kaq casarakunan. Ichaqa manaraq wawayoq kashaspanmi, wañupuran. ²¹ Hinaqtiinmi kuraq kaqman qatiq wawqen chay viudawan casarakunan. Paypas saynallataqmi manaraq wawayoq kashaspa, wañupullarantaq. Saynallataqmi pasaran kinsa kaqwanpas, tawa kaqwanpas, pishqa kaqwanpas, soqta kaqwanpas, hinallataq qanchis kaqwanpas. ²² Chay qanchisnintin mana wawayoq wawqekunapa wañusqanpa qepanmanmi, chay viuda warmipas wañupullarantaq. ²³ Chaymi kunan tapukuyniyku kashan. Llapallan wañuqkunata Dios kawsarichimuqtiinri, ¿mayqenpa warmintaq kanqa chay warmiri? Chay warmiqa qanchisnintin wawqekunawanmi casarasqa karan, nispanku.

²⁴ Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata khaynata contestaran:

—Qankunaqa pantaypin kashankichis. Manan yachankichishchu Bibliapa nisqanta, nitaqmi Diospa atiyntapas reqsinkichishchu. ²⁵ Chaymi niykichis,

wañuqkunata Dios kawsarichimuqtinga, manan ni pipas casarakunqachu. Aswanmi hanaq pachapi angelkuna hinallaña kanqaku manaña casarakuqpa. ²⁶ Ichaqa wañuqkunapa kawsarimunamantari, ¿manachu Bibliapi leerankichis nina rawrashaq t'ankar kishka ukhumanta Diospa nimusqanta? Paymi Moiesta khaynata niran: “Noqan kani Abrahampa, Isaacpa hinallataq Jacobpa

Diosnin”, nispa. ²⁷ Diosqa manan wañusqa runakunapa Diosninchu, aswanqa kawsashaq runakunapa Diosninmi. Chaymi Abrahampas, Isaacpas, hinallataq Jacobpas, wañusqaña kashaspankupas, Diospaqqa kawsashankun. ¡Chaymi niykichis, qankunaqa pantaypin kashankichis! nispa.

Ishkaynin importante kamachikuykunamanta
(Mat 22.34-40)

²⁸ Jesusmi saduceo religionniyoq runakunata allinta contestaran. Saynata Jesús contestaqtinmi, leykunata yachachiq runakunamanta huknin kaq runa, Jesusman ashuyuspa, tapuran khaynata:

—Yachachikuq, ¿Diospa kamachikuyninkunamantari, maygen kaq kamachikuytaq aswan más importante? nispa.

²⁹ Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Llapan kamachikuykunamanta aswan más importante kaq kamachikuyqa, khaynatan nin: “Kay Israel nación llaqtapi tiyaq runakuna uyariychis, Diosninchisqa ch'ullallan. Payllan Dios. ³⁰ Señor Diosniykita khuyakuy tukuy sonqoykiwan, tukuy almaykiwan, tukuy piensayniykiwan, hinallataq tukuy kallpaykiwan ima”. ³¹ Saynallataqmi huknin kaq kamachikuypas, kay primer kaq kamachikuyman rikch'akun. Chaymi khaynata nin: “Runa masiykita khuyakuy, qan kikiykita hina”, nispa. Kay ishkaynin kamachikuykun, wakin kamachikuykunamantaqa aswan más importante, nispa [Levítico 19.18; Deuteronomio 6.4-5].

³² Jesuspa nisqanta uyarispanmi, leykunata yachachiq runaqa, Jesusta niran:

—Yachachikuq, chay nisqaykiqa cheqaqpunin. Diosqa ch'ullallan. Manan ni pipas pay hinaqa kanchu. ³³ Chaymi Diostaqa khuyakuna tukuy sonqowan, tukuy piensaywan, hinallataq tukuy kallpawan ima. Saynallataqmi runamasinchistapas khuyakuna imaynan noqanchispas kikinchiasta khuyakunchis chay hinata. Chay ishkaynin kamachikuykun aswan más importanteqa, animalkunata k'anaspa, Diosman sacrificio ofrecenaykichismantaqa, nispa.

³⁴ Saynata chay runa allin yachaywan rimaruqtinmi, Jesusqa payta niran:

—Qanqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianmantaqa manan karupichu kashanki, nispa.

Jesusa nisqankunata uyarispankun, manaña ni imaynanmantapas tapuytaqa atirankuñachu.

Jesucristori ¿pipa wawantaq?
(Mat 22.41-46; Luc 20.41-44)

³⁵ Jerusalén templopi Jesús yachachispanmi tapuran:

—Leykunata yachachiq runakunari, ¿imanaqtintaq ninku: “Diosmanta Hamuq Salvawaqninchisqa Davidpa mirayninmantan kanqa”, nispari? ³⁶ Ichaqa kikin rey Davidpunin, Diospa Santo Espiritun yachachiqtin, khaynata escribiran:

“Señor Diosmi Señorniyta niran: ‘Phaña ladoypi tiyaykuy, llapallan enemigoykikunata noqa vencespay, chaki plantaykiman churanaykama’”, nispa [*Salmos 110.1*].

³⁷ Hinaspapas kikin rey Davidpunin niran Cristomantaqa: “Señorlláy”, nispa. Chayri, ¿imanaqtintaq Diosmanta Hamuq Runari, ñawpaq rey Davidpa mirayninmantari kanman? nispa.

Chaypin karanku ashka runakuna. Hinaspan llapallanku Jesuspa nisqankunata ganaswan uyariranku.

Leykuna yachachiq runakunata Jesús q'aqchasqanmanta
(*Mat 23.1-36; Luc 11.37-54; 20.45-47*)

³⁸ Jesusmi runakunaman yachachispa, khaynata nillaran-taq:

—Qankunaqa leykunata yachachiq runakuna hina kanaykichismantayá cuidakuychis. Paykunaqa allin p'achakunawanmi p'achakuytapas munanku. Plazakunapipas runakuna respetollawanña rimaykunankutan munanku; ³⁹ fiestakunaman rispankupas, otaq Diosmanta yachachina sinagoga wasiman rispankupas, ñawpaqpi kaq allinnin asientokunallapin tiyaytapas munanku. ⁴⁰ ¡Hinaspapas paykunaqa viudakunapa wasinpi kaqninkunatan qechunku! ¡Saynata ruwashaspankupas una-unaytaraqmi Diosmantapas mañakunku! Chayraykun paykunataqa, wakin runakunamantapas aswan mastaraq Dios castiganqa, nispa.

Wakcha viuda ofrenda churasqanmanta
(*Luc 21.1-4*)

⁴¹ Huk p'unchawmi Jesusqa Jerusalén temploman haykuspa, ofrenda churananku cajapa ñawpaqinpi tiyayuran. Hinaspan runakunapa ofrenda churasqankuta qawaran. Hinaqtinmi qapaq runakunapas ofrenda churana cajaman ashka qolqeta churaranku. ⁴² Chay ratollapitaqmi, huk wakcha viudapas hamuspa, mana ancha valorniyoyq ishikay qolqechallata ofrenda cajaman churaran. ⁴³ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata waqyarispa, khaynata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, kay wakcha viudan llapallan qapaq runakunamantapas, aswan mastaraq churarun ofrenda churana cajaman. ⁴⁴ Qapaq runakunaqa

puchuqllantañan ofrendankutaqa churanku. Ichaqa kay viudañataqmi wakcha kashaspapas, llapallan mantenekunan qolqechanta churarun, nispa.

13

Jerusalén llaqtapi templo thuñichisqa kananmanta
(Mat 24.1-2; Luc 21.5-6)

¹ Jerusalén llaqtapi templomanta Jesús lloqsishaqtinmi, Jestusta huknin kaq discipulon niran:

—Yachachikuq, iqawariy kay templota, hinallataq kay hatun rumikunawan sumaq perqankunatapas! nispa.

² Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Kay sumaq templo rikusqaykin thuñichisqa kanqa. Hinaqtinmi mana ni huk rumillapas perqasqaqa qepanqachu, nispa.

Jesús kay pachaman manaraq kutimushaqtin imakunas pasanmanta

(Mat 24.3-28; Luc 17.22-24; 21.7-24)

³ Jesusqa discipulonkunapiwanmi Jerusalén templopa chimpan Olivos nisqa moqoman riran. Chaypi Jesús tiyayuchtinmi Pedro, Jacobo, Juan, hinallataq Andrespiwan ashuyuspanku, Jestusta sapallankupi tapuranku:

⁴ —Yachachikuq, willaykuwaykuyá ¿hayk'aqtaq kay Jerusalenpi templori thuñichisqa kanqa? ¿Ima señalkunataq pasanqa chaykuna cumplikunanpaqri? nispanku.

⁵ Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Qankunaqa piwanpas ama engañachikunaykichispaq, jallinta cuidakuychis! ⁶ Ichaqa ashka runakunan noqapa sutiypi hamunqaku. Hinaspan khaynata ninqaku: “Noqan kani Cristo”, nispanku. Saynata rimaspankun paykunaqa ashka runakunata engañanqaku.

⁷ Hinallataqmi qankunaqa uyarinkichis, ashka nación llaqtakunapi guerrakunamanta, hinallataq guerra ruway munaq llaqtakunamantawan ima. Chaykunata uyarispaykichisqa amayá mancharikunkichishchu. Chaykunaqa hinapunin pasan. Ichaqa chaykuna pasashaqtinpas, manaraqmi kay pachapa tukukunan tiemporaqchu. ⁸ Kay pachapi huk nación llaqtakunaqa, huk law nación llaqtakunawanmi guerrapi peleanqaku. Saynallataqmi kaypi waqpi terremotokunapas pasanqa. Hinallataqmi mikhuy mana kaqtin, ancha muchuypas kanqa. Ichaqa chaykuna pasashaqtinpas, yachaychisyá chaykunaqa ñak'ariykunapa qallariynillanraq kasqanta.

⁹ Saynaqa allintayá cuidakuychis. Ichaqa qankunatan autoridadkunaman entregasunkichis; hinallataq Diosmanta

yachachina sinagoga wasikunapi p'anasunkichis. Saynapin qankunataqa noqapa discipuloykuna kasqaykichisrayku, llaqtapi kamachiq autoridadkunaman, hinallataq reykunapa ñawpaqninkunamanpas presochasqata apasunkichis. Ichaqa saynapin qankunapaqqa huk oportunidad kanqa, paykunaman noqamanta willanaykichispaq. ¹⁰ Ichaqa kay pachapa tukukuynin tiempo manaraq chayamushaqtinmi, Diosmanta allin willakuykuna enteron mundopi willasqa kanqa. ¹¹ Qankunata autoridadkunaman apasuqtiykichisqa, amayá preocupakunkichishchu ima ninaykichismantapas, nitaq imaynata defiendekunaykichismantapas. Diospa Santo Espiritunmi qankunataqa ima rimanaykichispaqpas yanapasunkichis. Chaymi qankunaqa Diospa yanapasqanwan imatapas rimankichis.

¹² Chay p'unchawkunapiqa, wawqellanmi wawqenta traicionaspa wañuchinankupaq entreganqa. Saynallataqmi papanpas wawanta traicionanqa. Hinallataq wawanpas papanpa otaq mamitanpa contranpi sayarispa wañuchinqa. ¹³ Noqapa discipuloykuna kasqaykichisraykun, qankunata ashka runakuna cheqnisunkichis. Ichaqa wañunankukama noqapi creeqkunatan noqaqa salvasaq.

¹⁴ Pipas kaykunata leeqqa entiendechunyá. Sichus qankuna kay Jerusalén templopi huk millakuypaq ofrendata Diosman haywaqta rikunkichis chayqa, ayqekuychisyá apurayllaman. Hinallataq kay enteron Judea provincia lawpi kaqkunapas, correyllayá orqokunaman riychis. ¹⁵ Wasi patapi kaqkunapas, amayá imatapas orqonankupaqqa urayamuchunkuchu. ¹⁶ Hinallataq campopi kaqkunapas, amayá wasinkumanqa kutimuchunkuchu, p'achankuta orqoqqa. ¹⁷ ¡Ay, imaynaraq kanqaku chay p'unchawkunapi wiksayoq warmikunapas, hinallataq qolla wawayoq warmikunapas! ¹⁸ Qankunaqa aswanyá Diosmanta mañakuychis, kay nisqaykuna paray wichaypi ama kananpaq. ¹⁹ Chay p'unchawkunapin runakunaqa anchata ñak'arinqaku. Sayna ñak'ariyqa manan karanchu, kay pachata Dios unanchasqanmantapacha asta kunankamapas, nitaqmi sayna ñak'ariyqa huktawanqa ni hayk'aqpas kanqachu. ²⁰ Diosqa akllasqan wawankunataqa anchatapunin khuyakun. Chayraykun chay ñak'ariy p'unchawkunaqa mana unaytachu duranqa. Sichus unayta duranman chayqa, manan ni pipas salvasqa kaytaqa atinmanchu.

²¹ Sichus chay p'unchawkunapi pipas nisunkichis: "Qawaychis, kaypin kashan Cristoqa" otaq "Waqpin kashan Cristoqa", nispa, chayqa, aman qankunaqa paykunataqa creenkichishchu. ²² Ichaqa qepa p'unchawkunataqa

“Criston kani” niq runakunapas, hinallataq Diosmanta willakuq “profetan kani” niq runakunapas hamunqakun. Hinaspan paykunaqa runakunata engañanankupaq, ancha admirakuypaq milagrokunata ruwanqaku. Chay milagrokunata rikuchispan, Diospa akllasqan runakunatapas engañayta munanqaku. ²³ Saynaqa ¡cuidakuychisyá! Noqapaq ñan kaykunamantaqa willaraykichishña manaraq kaykuna pasashaqtin, nispa.

Jesucristopa kutimunanmanta

(*Mat 24.29-35, 42-44; Luc 21.25-36*)

²⁴ Jesusqa discipulonkunatan nillarantaq khaynata:

—Chay ñak'ariy p'unchawkunapin intipas tutayanqa; kil-lapas manaña k'anchanqañachu. ²⁵ Hinallataqmi qoy-lurkunapas cielomanta urmayamunqa. Hinaqtinmi cielopi tukuy ima kaqkunapas khatatatanqa. ²⁶ Chaymi noqa Diosmanta Hamuq Runataqa llapallan runakuna rikuwanqaku, cielomanta tukuy atiyiniyan phuyuq chawpinta k'ancharispas hamushaqta. ²⁷ Hinaspan enteron mundoman angelniykunata mandasaq, noqapi llapallan creeq runakunata huñumunankupaq.

²⁸ Saynaqa yachaychisyá higos sach'amanta willakuyta. Kay higos sach'apa ramankuna retoñamuqtinmi, qankunaqa yachankichis paray wichay cercaña kasqanta. ²⁹ Saynallataqyá kay llapallan nisqaykunata rikuspaykichisqa, noqapa hamunay p'unchawqa cercallaña kasqanta yachaychis. ³⁰ Cheqaqtapunin niykichis, kay nisqaykunaqa cumplikunqa, kay tiempopi kawsaq runakuna manaraq wañushaqtinmi. ³¹ Hanaq pachapas hinallataq kay pachapas tukukunqan. Noqapa palabraykunan ichaqa, mana ni hayk'aqpas tukukunqachu.

³² Manan ni pipas yachanchu ima p'unchawtas, otaq imay horastas noqapa kutimunaytaqa. Manan ni hanaq pachapi angelkunapas yachankuchu. Noqapas manan yachanichu. Aswanqa Dios Taytallaymi kutimunay p'unchawtaqa yachan.

³³ Chaymi niykichis, qankunaqa allintayá cuidakuychis, hinaspapas rikch'an-rikch'an hinallayá Diosmanta mañakuspaykichis kawsaychis. Ichaqa hayk'aq kutimunaytapas manan yachankichishchu. ³⁴ Noqapa kutimunayqa rikch'akun viajeman riq runamanmi. Paymi viajananpaq sirvientenkuna allinta cuidanankupaq wasinta encargatamun. Hinaspan sapankamaman ima ruwanankutapas qon. Punkupi cuidaqtapas kamachitamunmi rikch'an-rikch'anlla kananpaq. ³⁵ Chay llank'aq runakunaqa tuta p'unchawmi listolla kanqaku.

Paykunaqa manan yachankuchu imay horastas dueñon kutimunantaqa: tardeykuytachus, chawpi tutatachus, gallo waqamuy horastachus, icha pacha achiqamuytachus. Saynallataqyá qankunapas listolla kaychis, noqa kutimuqtiy allinta chashkiwanaykichispaq. ³⁶ Noqaqa mana yachasqaykichis horaslla kutiramuspami, puñushaqta tariramuykichisman. ³⁷ Chayraykun kay nisqaykunataqa noqapi llapallan creeqkunaman nitamushani. ¡Chayqa, sapa p'unchawyá listolla kaychis! nispa.

14

Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta
(Mat 26.1-5; Luc 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Ishkay p'unchawllañan faltasharan Pascua fiestapaq, hinallataq mana levadurayoq t'antata mikhunanku fiestapaqpas. Chay p'unchawkunapin Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa jefenkunaqa, leykunata yachachiq runakunapiwan, Jesuspa rimasqanta pantarachiyta munaranku, saynapi pantaruqtiin presochaspa wañuchinankupaq. ² Chaymi paykunaqa khaynata ninakuranku:

—Jesustaqa hap'isunpunin, aswanqa amayá chay fiesta p'unchawpichu, Jesusman sayapakuspanku runakuna contranchispi ama hatarimunankupaq, nispanku.

Jesusta Betania llaqtapi huk warmi perfumesqanmanta
(Mat 26.6-13; Juan 12.1-8)

³ Betania llaqtapi lepra onqoymanta sanoyaq Simonpa wasinpin Jesusqa kasharan. Chaypi mikhushaqtinmi, huk warmiqa Jesuspa kasqanman hamuran, huk llushk'a rumimanta ruwasqa p'uyñuchapi, sumaq mishk'i perfumeta apayukuspa. Hinaspan Jesusman ashuyuspa, chay p'uyñuchata p'akispa, chay mishk'i q'apaq perfumetaqa Jesuspa umanman hich'ayuran. Chay perfumeqa ashka qolqepa valorninmi karan. ⁴ Hinaqtinmi chaypi wakin kaq runakunaqa, anchata phiñakuspanku tapunakuranku:

—¿Imanaqtintaq kay ashka valorniyoyq mishk'i q'apaq perfumetari usuchishan? ⁵ Kay perfumetaqa huk wata jornalpa valorninman vendespachá, wakchakunata yanapasunman karan, nispanku.

Saynata piensaspankun, chay warmitaqa q'aqcharanku. ⁶ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—¡Upallaychis! Kay warmitari, ¿imanaqtintaq q'aqchashankichís? Payqa aswanmi allin kaqta noqapaq ruwarun. ⁷ Wakcha runakunaqa tukuy tiempon qankunapa ladoykichispi kanqa. Chaymi qankunaqa munasqaykichis hora paykunataqa yanapawaqchis.

Noqan ichaqa mana tukuy tiempochu qankunawanqa kasaq. ⁸ Chayraykun kay warmiqa atisqallanta ruwasha. Payqa manaraq wañushaqtiymi cuerpoyta alistasha, wañuchiwaqtinku p'ampasqa kanaypaq. ⁹ Chaymi cheqaqtapuni niykichis, Diosmanta kay allin willakuykunata maypipas willakuspankuqa, kay warmipa ruwasqantapas yuyarispankun willakunqaku, nispa.

Jesusta traicionananpaq Judas Iscariote ofrecekusqanmanta

(*Mat 26.14-16; Luc 22.3-6*)

¹⁰ Jesuspa chunka ishkaninyoq discipulonkunamanta, Judas Iscariote sutiyoq kaqmi, Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa jefenkunaman riran. Hinaspan Jesusta paykunaman entregananpaq ofrecekuran. ¹¹ Hinaqtinmi chay sacerdotekunaqa, Judaspa nisqanta uyarispanku, anchata kusikuranku. Hinaspan Judasman qolqeta paganankupaq prometeranku. Chaymi Judasqa chay ratomantapacha huk oportunidadta mashkaran, imaynatas Jesusta traicionaspa paykunaman entregananpaq.

Jesusqa discipulonkunapiwan kushka cenasqanmanta

(*Mat 26.17-29; Luc 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Cor 11.23-26*)

¹² Pascua fiesta p'unchaw chayaramuqtinmi, primer kaq p'unchawta, huk corderota wañuchiranku chay Pascua fiestapi mikhunankupaq. Chaymi discipulonkunaqa Jesusta tapuranku:

—¿Maypitaq munawaq kay Pascua fiestapi cenayta preparamunaykutari? nispanku.

¹³ Hinaqtinmi Jesusqa ishkan discipulonkunata khaynata niran:

—Jerusalén llaqtaman riychis. Chaypin huk runawan tunkichis p'uyñupi unu apashaqta. Hinaspan payta qatikunkichis. ¹⁴ Chay runa huk wasiman haykuruqtinmi, chay wasiyoq runata tapunkichis: “Yachachikuqmi nin: ¿Mayqen cuartopitaq Pascua cenaytari discipuloykunawan cenasqa?” nispa. ¹⁵ Hinaqtinmi payqa wasipa altosninpi huk hatun cuartota ña arreglasqataña rikuchisunkichis. Chay cuartopiyá qankunaqa cenayta preparamunkichis cenanchispaq, nispa.

¹⁶ Saynata Jesús niqtinmi, chay ishkanin discipulonkunaqa Jerusalén llaqtaman rispanku, Jesuspa nisqanman hina chaypi tariranku. Hinaspan Pascua cenayta chaypi preparamuranku.

¹⁷ Chay p'unchaw tutayaruqtinmi, Jesusqa chunka ishkaninyoq discipulonkunapiwan chay cuartoman riranku. ¹⁸ Chaypi cenashaqtinkun Jesusqa discipulonkunata niran:

—Traicionawaspa enemigoykunaman entregawaqniy runaqa, kaypin noqawan kushka cenashan, nispa.

¹⁹ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa anchata llakirikuspanku, sapankamanku tapuranku:

—¿Icha noqachu kashanipas? nispanku.

²⁰ Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Noqata traicionawaqniy runaqa qankunamanta hukniy-kichismi. Payqa kunanpunin t'antanta challpushan noqapa challpusqay platollapitaq. ²¹ Bibliaga cheqaqtapunin nin, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa wañunaypunin. Ichaqa jay imaynaraq kanqa traicionawaqniy runaqa! ¡Payqa aswanchá ama nacenmanpashchu karan! nispa.

²² Mikhushaqtinkun Jesusqa t'antata hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Hinaspan partiyuspa discipulonkunaman haywaspa niran:

—Chashkiychis. Kaymi cuerpoy, nispa.

²³ Saynallataqmi huk vasotapas hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Hinaspan discipulonkunaman haywayuspa, llapallanku tomaranku. ²⁴ Hinaspan niran:

—Kaymi yawarniy. Kay yawarniywanmi huk mosoq pactota Dios qankunawan ruwan. Kay yawarniywanmi ashka runakunata huchankumanta salvasaq. ²⁵ Cheqaqtapunin niykichis, kunankamallañan uvasmanta ruwasqa vinotaqa qankunawan kushka tomashani. Ichaqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianpiñan huk mosoq vinotaqa qankunawan kushka tomasaq, nispa.

Jesusta Pedro negananmanta

(*Mat 26.30-35; Luc 22.31-34; Juan 13.36-38*)

²⁶ Jesusqa discipulonkunapiwan kushka, huk himno takita takiruspankun, Olivos nisqa moqoman riranku. ²⁷ Hinaspan chayman chayaruspanku, Jesusqa discipulonkunata khay-nata niran:

—Kunan tutan llapallaykichispa iñiykiychis pisiyanqa. Hinaqtinmi qankunaqa noqamanta p'enqakunkichis. Saynatan Biblia nishan: “Michiqta wañuchiqtinkun, ovejankuna ch'eqechisqa kanqa”, nispa. ²⁸ Ichaqa wañusqaymanta kawsarimuspaymi, noqaqa qankunapa ñawpaqniykichista Galilea provincia lawman risaq, nispa.

²⁹ Hinaqtinmi Pedroqa Jesusta niran:

—Sichus llapallanku qanmanta p'enqakuspanku saqe-sunkiku chayqa, noqaqa manan qantaqa saqesqaykichu, nispa.

³⁰ Chaymi Jesusqa Pedrota niran:

—Pedro, cheqaqtapunin niyki. Kunan tuta manaraq ishkeykama gallo waqamushaqtinmi, qanqa kinsa kutikama negawanki, nispa.

³¹ Hinaqtiinmi Pedroqa Jesusta niran:

—Sichus qanwan kushka wañunay kaqtiinpas, noqaqa manan qantaqa negasqaykichu, nispa.

Saynallatataqmi Jesuspa wakín discipulonkunapas niranku.

Getsemaní huertapi Jesús orakusqanmanta
(Mat 26.36-46; Luc 22.39-46)

³² Jesusqa discipulonkunapiwan kushkan Getsemaní nisqa huertaman riranku. Chay lugarman chayaruspankun Jesusqa paykunata niran:

—Qankunaqa kayllapi tiyashaychis, noqa orakamunaykama, nispa.

³³ Saynata nispanmi Jesusqa, Pedrota, Jacobota, hinalataq Juantawan pucharikuran. Hinaspan Jesusqa anchata llakirikuspa, ³⁴ chay kinsantin discipulonkunata khaynata niran:

—Noqaqa wañunayta yachakuspaymi songoypi ancha llakisqa kashani. Qankunaqa kayllapiyá qepakuychis; aswanqa amayá puñunkichishchu, nispa.

³⁵ Saynata nispanmi Jesusqa, tumpa ñawpaqninkuman rispa mañakuran, Dios Taytan munaqtiinqa chay ñak'arinan hora ama chayamunanpaq. Hinaqtiinmi chaypi qonqorikuran mat'inpas pampaman tupanankamaraq. ³⁶ Hinaspan Dios Taytanman orakuran khaynata:

—Dios Taytáy, qanqa tukuy imatapas ruwanaykipaqmi atiyniyoq kanki. Noqaqa anchatan munayman kay ñak'ariykunamanta librawanaykitaqa. Ichaqa amayá noqapa munasqaychu ruwasqa kachun; aswanqa qanpa munasqaykiyá ruwasqa kachun, nispa.

³⁷ Saynata Diosmanta orarukuspanmi, Jesusqa kinsantin discipulonkunapa kasqanman kutimuran. Hinaspan paykunataqa puñushaqta tariran. Chaymi Simón Pedrota niran:

—Simón, ¡qanqa puñurapusqankitaq! ¿Manachu ni huk horalapas rikch'ayta atirankí? ³⁸ Amayá puñuychishchu. Aswanyá Diosmanta mañakuychis, kay prueba chayamuqtin ama tentasqa kanaykichispaq. Qankunaqa allinta ruwayta munashaspapas, manan kallpallaykichiswanqa ruwayta atiwaqchishchu, nispa.

³⁹ Saynata nispanmi Jesusqa kaqmanta kutispa, Diosman orakuran imaynatan primer kaqpi orakuran saynallataq. ⁴⁰ Hinaspan discipulonkunapa kasqanman kutimuspa, paykunataqa kaqmanta puñushaqta tariran, ancha pisipasqa kasqankurayku. Chaymi Jesusqa paykunata rikch'achiran. Ichaqa manataqmi paykunaqa ni ima niy-tapas atirankuchu. ⁴¹ Hinaspan Jesusqa kinsa kaq kutita orakuq riran. Orakusqanmanta kutiramuspanmi, kinsantin discipulonkunata khaynata niran:

—Qankunari, ¿kunankamachu puñullashankichisraq? Ama puñuychishñachu. Ñan horaqa chayaramunña, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, huchasapa runakunaman entregasqa kanaypaq. ⁴² Kunanqa hatariychis. Hinaspa hakuchi. Ñan kaytaña traicionawaqniy runaqa hamushan, nispa.

Jesusta presochoasqankumanta

(Mat 26.47-56; Luc 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴³ Jesusqa discipulonkunawan rimallashaqtinraqmi, Judas Iscarioteqa paykunapa kasqankuman hamuran. Judasqa Jesuspa chunka ishkaqniyoq discipulonkunamanta huknin kaqmi karan. Paywan kushkan ashka runakuna hamuranku, espadakunata, hinallataq k'aspikunata apayukuspanku. Chay runakunataqa mandamuranku, sacerdotekunapa jefenkuna, leykunata yachachiq runakuna, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwanmi. ⁴⁴ Jesusta traicionaq Judas Iscarioteqa, paywan hamuq runakunatan ña yachachimuranña khaynata:

—Mayqentachus noqa much'aykusaq, paymi Jesusqa. Payta hap'ispaykichismi, allin watasqata apankichis, nispa.

⁴⁵ Hinaspan Judas Iscarioteqa, Jesusman ashuyuspa rimayukuran khaynata: “Yachachikuq”, nispa. Hinaspan much'aykuran.

⁴⁶ Hinaqtinmi Judas Iscariotewan hamuq runakunaqa, Jesusta hap'ispanku presocharanku.

⁴⁷ Chaymi Jesuswan chaypi kaq huknin runaqa, espadanta orgospa, Judaswan hamuq huknin sirviente runapa ninrinta kuchurparan. Chay runaqa Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa jefenpa serviqninmi karan. ⁴⁸ Hinaqtinmi Jesusqa Judaswan hamuq runakunata, khaynata tapuran:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq suwata hina hap'iwanaykichispaq espadakunantin, hinallataq k'aspikunantin ima hamushankichisrí? ⁴⁹ Sapa p'unchawmi noqaqa qankunawan kushka Jerusalén templopi yachachispa kasharani. Ichaqa manataqmi ni mayqennyikichispa chaypiqa presochoawarankichishchu.

Ichaqa kaykunaqa pasananpunin, saynapi Bibliapa nisqan cumplikunanpaq, nispa.

⁵⁰ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa, Jesusta sapal-lanta saqespa, ayqekuranku.

Huk joven ishkapakusqanmanta

⁵¹ Jesusta hap'iruspa apashaqtinkun, huk jovenpas sa-banaswan p'istuyukuspa, Jesuspa qepanta qatikuran. Hi-naqtinmi Jesusta apaq runakuna chay joventa hap'iruqtinku, ⁵² payqa chay p'istukusqan sabanasta saqespa, q'alalla ishka-pakuran.

Jesusta juzganankupaq apasqankumanta

(Mat 26.57-68; Luc 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24)

⁵³ Jesustan apamuranku sacerdotekunapa jefenpa palacio wasinman. Chaypin huñunakuranku Israel nación llaqtapi sacerdotekunapa jefenkuna, Israel nación llaqtata kamachiq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima. ⁵⁴ Hinaqtinmi Jesusta apaqtinku, Pedroqa karu qepal-lankuta qatikuran, chay sacerdotekunapa jefenpa wasin punkupi patiokama. Hinaspan guardiakunawan kushka Pe-droqa ninapa ladonpi tiyayuran q'oñikunanpaq.

⁵⁵ Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq chaypi kaq wakin juzgaq runakunapiwan ima, Jesusta acusapa wañuchinankupaq, paypa contranpi ima pruebatapas mashkaranku. Ichaqa manataqmi ni ima pruebatapas tarirankuchu. ⁵⁶ Hinaspan ashka falso testigokuna Jesuspa contranpi llullakuspa rimanankupaq hamuranku. Ichaqa manataqmi chay falso testigokunaqa hukllatachu rimaranku. ⁵⁷ Hinaspan chaypi kaq wakin runakunaqa, Jesuspa contranpi llullakuspa, rimaranku khaynata:

⁵⁸ —Paymi niran: “Noqaqa kay Jerusalén llaqtapi templota thuñirachispaymi, kinsa p'unchawllapi huk mosoq templota hatarichisaq, saynapin chay mosoq temploqa mana runaku-napa ruwasqanchu kanqa”, nispa.

⁵⁹ Ichaqa manataqmi chay acusaq runakunaqa hukllat-achu rimaranku.

⁶⁰ Chaymi sacerdotekunapa jefenqa sayariyuspa, llapallan runakunapa ñawpaqninpi, Jesusta tapuran:

—¿Uyarishankichu kay acusasunqniyki runakunapa nisqanta? Qanri, ¿manachu ima nispallapas defiendekunki? nispa.

⁶¹ Ichaqa Jesusqa manan ni ima nispapas contestaranchu. Aswanmi upallalla karan. Hinaqtinmi sacerdotekunapa je-fenqa, kaqmanta tapuran:

—¿Qanchu alabasqayku Diospa Wawan Salvador Cristori kankí? nispa.

62 Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Ari, noqan kani. Qankunaqa noqa Diosmanta Hamuq Runatan, hanaq pachapi Papaypa phaña ladonpi tiyashaqta rikuwankichis. Hinaspapas qankunaqa cielomanta phuyuq chawpinta ancha atiyniyoq hamushaqtan rikuwankichis, nispa.

63 Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenqa, Jesuspa nisqanta uyarispa, anchata phiñakuran. Chaymi p'achankunataraq llik'ikuspa, khaynata niran:

—¿Imapaqñataq munanchis huk testigokunatawanrí?

64 Kunanmi uyarishankichis pay kikinpuni Diospa contranpi rimasqantaqa. Chayri, ¿ima ninkichistaq qankunari? nispa.

Chaymi chaypi kaq llapallan runakunaqa, Jesusta wañunanpaq sentenciaranku.

65 Hinaspan wakin runakunaqa, Jesusman ashuyuspanku toqayuranku; ñawintapas vendaspankun saqmaranku. Hinaspan khaynata niranku:

—¿Pitaq saqmamushasunkirí? ¡Cheqaq profeta kaspaykiqa niwayku! nispanku.

Chaymantan Jesustaqa Jerusalén templota cuidaq guardiakunaman entregaranku. Hinaqtinmi paykunapas, Jesustaqa saqmapiyaspa chashkiranku.

Jesusta Pedro negasqanmanta

(Mat 26.69-75; Luc 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-29)

66 Pedroqa palacio wasipa hawa pationpin tiyasharan. Hinaqtinmi Pedroqa kasqanman huk sirvienta warmi hamuran. Payqa sacerdotekunapa jefenta serviq warmin karan.

67 Hinaspan chay warmiqa, Pedrota ninaq ladonpi q'oñikuqta rikuruspa niran:

—Qanpas chay Nazaret llaqtamanta Jesuswan kushka puriqmi kashanki, nispa.

68 Hinaqtinmi Pedroqa contestaspa niran:

—Chay Jesustaqa manan reqsinichu. Qanqa, ¡imamantachá rimapayawashankipas! nispa.

Saynata nispanmi Pedroqa chay patiomanta hawaman lloqsiran. {Hinaqtinmi chay ratopi gallo waqamuran}.

69 Tumpa unayninmanmi kaqmanta chay sirvienta warmiqa, Pedrota yapamanta rikuspa, chaypi kaq runakunata niran:

—Kay runaqa Jesuswan kushka puriqmi, nispa.

70 Hinaqtinmi Pedroqa yapamanta contestaspa niran:

—Chay runataqa manan reqsinichu, nispa.

Ichaqa tumpa unayninmanmi, chaypi kaq wakin runakunapas Pedrota nillarankutaq khaynata:

—Qanqa cheqaqtapunin chay Jesuspa qatikuqnin kashanki. Hinaspapas qanqa Galilea provincia lawmantan

kanki. Chaymi rimasqaykipas alayrilla kashan paykunapa rimasqan hina, nispanku.

⁷¹ Chaymi Pedroqa Diospa sutinpi juramentota ruwaspa niran:

—¡Ñan niykichishña! ¡Chay runataqa manan noqaqa reqsinichu! ¡Sichus llullakushani chayqa, Diosyá castigawachun! nispa.

⁷² Hinaqtiinmi chay ratopi ish kay kaq kutita gallo waqaramuqtin, Pedroqa yuyariran Jesuspa khayna nisqanta: “Manaraq ish kay kutita gallo waqamushaqtinmi, qanqa kinsa kutikama negawanki”, nispa nisqanta. Chaymi Pedroqa llakikuymanta anchata waqaran.

15

Gobernador Poncio Pilatoman Jesusta apasqankumanta (Mat 27.1-2, 11-14; Luc 23.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Achiqaramuqtinmi sacerdotekunapa jefenkuna, Israel nación llaqtapi kamachiq runakuna, leykunata yachachiq runakuna, hinallataq wakin juzgaqkunapiwan ima, huñunakuyta tukuruspanku, Jesusta alli-allinta makinta wataspa aparanku. Hinaspan paykunaqa Roma llaqtayoc gobernador Poncio Pilatoman entregaranku. ² Chaymi chay gobernador Poncio Pilatoqa Jesusta tapuran:

—¿Qanchu kanki Israel nacionniyoq runakunapa reynin? nispa.

Hinaqtiinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Qanpunin saynataqa nishanki, nispa.

³ Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa, Jesusta tukuy imaymananmanta acusaranku. ⁴ Saynata acusaqtinkun, Poncio Pilatoqa Jesusta huktawan tapuran:

—Qanpa contraykipi acusaspa kay runakunapa imaymana rimasqantari ¿uyarishankichú? Chayri, ¿manachu ni imallatapas rimarinki defiendekunaykipaq? nispa.

⁵ Ichaqa manan ni ima nispapas Jesusqa contestaranchu. Chaymi Poncio Pilatoqa anchata admirakuran.

Jesusta cruzpi chakatanankupaq sentenciasqankumanta (Mat 27.15-31; Luc 23.13-25; Juan 18.38-19.16)

⁶ Gobernador Poncio Pilatoqa sapa watanmi Pascua fiestapi huk presota carcelmanta kachariyta yacharan. Chay presotaqa kachariran, llaqtapi runakuna mañakusqanman hinan. ⁷ Chay tiempopin Barrabás sutiyoq runa, wakin criminal runakunapiwan kushka carcelpi preso kasharan. Paykunan rey Cesarpa contranpi ch'aqwata ruwaspanku, runakunata wañuchiranku. ⁸ Hinaqtiinmi llaqtapi runakunaqa Poncio Pilatopa kasqanman riranku. Hinaspan gobernador Poncio

Pilatota niranku, costumbrenman hina huk runata carcelmanta kacharipunanpaq. ⁹ Chaymi Poncio Pilatoqa llapallan chaypi kaq runakunata tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿munankichishchu kay Israel nación llaqtapa reyninta kacharipunayta? nispa.

¹⁰ Saynataqa tapuran, sacerdotekunapa jefenkuna Jesusta envidiakuspallanku acusasqankuta yachaspanmi.

¹¹ Ichaqa chaypi kaq sacerdotekunapa jefenkunañataqmi, runakunata exigispa yachachiranku, paykuna “Runa wañuchi Barrabasta kacharipuy”, nispa, Poncio Pilatota exiginankupaq. ¹² Hinaqtiinmi Poncio Pilatoqa yapamanta runakunata tapuran:

—Chayri, ¿imatataq ruwanayta munankichis kay “Israel nación llaqtapa reynin” nisqaykichis Jesuswanrí? nispa.

¹³ Chaymi runakunaqa altota qaparispanku, huk simillapi khaynata niranku:

—¡Cruzpi wañunanpaq chakatachiy! nispanku.

¹⁴ Hinaqtiinmi Poncio Pilatoqa contestaspa niran:

—Saynaqa niwaychisyá, ¿ima mana allintataq kay runari ruwaruran? nispa.

Hinaqtiinmi chaypi kaq runakunaqa aswan más altota qaparispa, yapamanta niranku:

—¡Cruzpi wañunanpaq chakatachiy! nispanku.

¹⁵ Chaymi Poncio Pilatoqa llapallan runakunawan allinpi kayta munaspa, chay runa wañuchi Barrabasta carcelmanta kacharichimuran. Hinaspan Jesusta alli-allinta latigarachispa, soldadonkunaman entregaran, cruzpi chakataspa clavamunankupaq.

¹⁶ Hinaqtiinmi Poncio Pilatopa soldadonkunaqa, cuartelpa pationman Jesusta aparanku. Hinaspan chayman wakin tropa soldadokunatawan waqyamuspanku, ¹⁷ Jesusman huk nina sansa hina puka color capawan churaranku. Hinaspan kishkamanta ruwasqa coronawan umanmanpas churaranku. ¹⁸ Saynata p'acharachispankun, chay soldadokunaqa asipayaranku. Hinaspan burlakuspa khaynata niranku:

—¡Kawsachun Israel nacionniyoq runakunapa reynin! nispanku.

¹⁹ Saynata nispankun, chay soldadokunaqa Jesusta umanpi p'anananku k'aspikunawan; hinaspan toqaykuranku ima. Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuspankutaqmi, chansakuspanku adoraq tukuranku. ²⁰ Hinaspan burlakuyta tukuruspanku, chay puka capawan p'achachisqankuta ch'ustispa, kaq p'achallanwantaq churapuranku. Hinaspan Jesusta cruzpi chakataspa clavamunankupaq aparanku.

Jesusta cruzpi chakatasqankumanta
(*Mat 27.32-44; Luc 23.26-43; Juan 19.17-27*)

²¹ (Poncio Pilatopa soldadonkunan Jesusta apasharanku, cruzpi chakatamunankupaq). Hinaqtiinmi Cirene llaqtayoq Simón sutiyoq runawan ñan risqankupi tuparanku. Payqa Alejandropa hinallataq Rufopa papanmi karan. Paytan campomanta kutimushaqtin, soldadokuna obligaranku Jesuspa apasqan cruzta wikriysinapaq.

²² Saynatan Gólgota nisqa moqoman Jesustaqa aparanku. Chay Gólgota moqoqa rimayninkupiqa “Calavera moqo”, ninantan nin. ²³ Hinaspan Jesuspa nanayninkuna thañinanpaq, qatqe qorakunawan chapusqa vinota tomananpaq qoranku. Ichaqa manan Jesusqa tomayta munaranchu. ²⁴ Chaymantan Jesustaqa cruzpi chakataranku. Hinaspan chay soldadokunaqa Jesuspa p'achanta rakinakunankupaq sortearanku.

²⁵ Jesusta cruzman chakatasqanku horaqa, esqon horas alto intiñan karan. ²⁶ Saynallataqmi chay soldadokunaqa, Jesusta chakatasqanku cruzpa umanman huk letrerota churaranku, khayna niqta: “KAY RUNAN ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN” nispa. ²⁷ Hinallataqmi ishkey suwakunatapaspas chakattallarankutaq, hukninta Jesuspa phaña ladonpi, huknintataq lloq'e ladonpi. { ²⁸ Saynapin cumplikuran Bibliapi khayna nisqan:

“Huchasapa runakunawanmi yupasqa karan”, nispa.}

²⁹ Saynallataqmi chayninta pasaq runakunapas, umankuta maywirisparaq, Jesusta k'amiranku khaynata:

—¡Yaw! Qanqa nirankitaq: “Kay Jerusalén llaqtapi templota thuñirachispaymi, noqaqa kinsa p'unchawllapi hatarirachiyman”, nispa. ³⁰ ¡Sichus ancha atiyniyoq kaspaykiqa, kikiykita salvakuspayá, chay cruzmanta urayamuy! nispanku.

³¹ Saynallataqmi sacerdotekunapa jefenkunapas, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas, Jesusmanta burlakuspanku khaynata ninakuranku:

—Kay runaqa, hukkunataqa salvaranmi. Ichaqa kikin-tataqmi mana salvakuyta atinchu. ³² Hinaspapas payqa niranmi: “Noqaqa Diosmanta Hamuq Salvadormi kani, hinallataq kay Israel nación llaqtapa reynin ima”, nispa. Saynaqa jnoqanchispas paypi creenanchispaqyá, chay cruzmanta urayamuchun! nispanku.

Saynallataqmi paywan kushka cruzpi chakatasqa suwakunapas, Jesustaqa k'amillarankutaq.

Cruzpi Jesús wañusqanmanta
(*Mat 27.45-56; Luc 23.44-49; Juan 19.28-30*)

³³ Jesuspa wañusqan p'unchawmi, kay pachaqa tutayaran chawpi p'unchawmantapacha asta kinsa horas tardekama.

³⁴ Hinaqtinmi chay kinsa horas tardeykuyta, Jesusqa altota qaparispa, rimasqan idiomanpi khaynata niran:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? nispa. Kay rimayqa khayna ninanmi: “¡Diosnilláy, Diosnilláy! ¿Imanaqtintaq sapallaytari saqerullawankí?” nispa.

³⁵ Ichaqa chaypi kaq wakin runakunaqa Jesuspa nisqantaqa manan entienderankuchu. Chaymi khaynata niranku:

—Uyariychis, payqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliastan waqyakushan, nispanku.

³⁶ Saynata nispanmi chaypi kaq huknin runaqa, huk largo soqos k'aspipa puntanman apurayllamanña esponjata wataran. Hinaspan chay esponjata qatqe vinoman challpuspa, Jesuspa siminman aypachiran ch'unqananpaq. (Saynataqa aypachiran ch'akichikusqanraykun). Hinaspan khaynata niran:

—Kunanyá qawasunchis, cheqaqtachus Elías hamuspa kay cruzmanta urayachinqa, icha manachus, nispa.

³⁷ Chay ratopin Jesusqa altota qaparispa wañuran.

³⁸ Hinaqtinmi chay ratollapitaq, Jerusalén templo ukhupi rakiq ratk'a cortinapas, altomanta urayman llik'ikuran. ³⁹ Jesusta cruzpi chakatasqankupa ñawpaqninpin soldadokunapa jefen kasharan. Paymi Jesuspa {qaparisqanta, hinallataq} wañusqantawan rikuran. Hinaspan khaynata niran:

—¡Cheqaqtapunin kay runaqa Diospa Wawan kasqa! nispa.

⁴⁰ Chaypin ashka warmikunapas karullamanta qawaspa kasharanku. Paykunawan kushkan kasharanku María Magdalena, Salomé, Joseypa hinallataq sullk'a kaq Jacobopa mamitan Mariapiwan. ⁴¹ Paykunan ñawpaqtaqa Galilea provincia law llaqtakunapi, Jesusta yanapaspa kushka puriranku. Hinallataqmi ñawpaqtaqa huk warmikunapas Jerusalén llaqtaman Jesuswan kushka hamullarankutaq. [Nota: María Magdalena nispaqa niranku, Magdala sutiyoq llaqtamanta kasqanraykun].

Jesusta p'ampasqankumanta

(Mat 27.57-61; Luc 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁴² Jesuspa wañusqan p'unchawqa viernesmi karan. Chay tardetan Israel nación llaqtayoq runakunaqa sábado p'unchawpi samanankupaq alistakusharanku.

⁴³ Hinaqtinmi Arimatea llaqtamanta José sutiyoq runaqa, Poncio Pilatopa kasqanman mana manchakuspa riran. Hinaspan Jesuspa cuerponta, cruzmanta urayachispa p'ampamunanpaq mañamuran. Joseyqa Israel nacionpi kamachiq jefekunapa hukninmi karan. Hinaspapas payqa allin respetasqa runan karan. Paypas Diospa gobiernanan

p'unchawtan suyasharan. ⁴⁴ Poncio Pilatoqa Jesuspa ratolla wañusqanmanta uyarispanmi, anchata admirakuran. Chaymi cheqaqchus wañusqaña kasqanta yachananpaq, soldadokunapa jefenta waqyachimuspa, tapuran.

⁴⁵ Hinaqtinmi chay soldadokunapa jefen, Jesuspa wañusqanmanta willaqtin, Poncio Pilatoqa Arimatea llaqtayoq Joseyman Jesuspa cuerponta p'ampamunanpaq permisota qoran. ⁴⁶ Chaymi Joseyqa Jesuspa cuerponta cruzmanta urayachispa, huk sumaq fino sábanas rantimusqanwan p'istuykuran. Hinaspan huk hatun qaqa sikipi sepultura ruwasqa t'oqoman, Jesuspa cuerponta aparan. Hinaspan chaypi churaran. Chaymantan chay sepulturaman haykuna punkunta, huk hatun rumiwan tapanan. ⁴⁷ Chaypin kasharanku qawaspa, María Magdalena, hinallataq Joseypa mamitan Mariapiwan. Paykunan rikuranku Jesuspa cuerponta mayman churasqankuta.

16

Jesuspa kawsarimusqanmanta

(*Mat 28.1-10; Luc 24.1-12; Juan 20.1-10*)

¹ Samana p'unchaw pasarullaqtinmi, María Magdalena, Jacobopa mamitan María, hinallataq Salomeypiwan ima, mishk'i q'apaq perfumekunata rantiranku, chaywan Jesuspa cuerponta sepultura ukhupi llusimunankupaq. ² Hinaspan paykunaqa domingo p'unchaw achiqayllata, chayraq inti lloqsiramushaqtin, Jesuspa cuerpon p'ampasqanku sepulturaman riranku. ³ Rishaspankutaqmi chay warmikunaqa khaynata ninakuranku:

—Kunanri, ¿pitaq sepulturapa punkunpi hatun rumitari tanqarirapuwasunchis? nispanku.

⁴ Ichaqa sepulturapa punkunman chayaruspankutaqmi, chay hatun tapasqanku rumitaqa, huk lawman kuyuchisqataña tariranku. ⁵ Hinaspan paykunaqa chay sepultura ukhuman haykuspanku, huk joventa rikuranku, Jesuspa cuerpon churasqankupa phaña ladonpi tiyashaqta. Chay jovenqa pampakama hatun yuraq p'achayoqmi karan. Chayta rikuspankun, paykunaqa anchata mancharikuranku. ⁶ Hinaqtinmi chay jovenqa khaynata niran:

—Ama mancharikuychishchu. Qankunaqa cruzpi wañuq Nazaret llaqtayoq Jesuspa cuerpontan mashkashankichis. Payqa manan kaypiñachu. Qawariychis cuerpon churasqanku lugarqa illaqlañan kashan. Payqa ñan kawsarirunña. ⁷ Kunanqa rispaykichis, Jesuspa discipulonkunaman, hinallataq Pedromanwan ima kay nisqayta willamuychis. Jesusqa Galilea provincia lawmanmi

ñawpaqniykichista rishan. Chaypin tupankichis paywanqa, imaynan manaraq wañushaspa nisusqaykichisman hina, nispa.

⁸ Hinaqtinmi chay warmikunaqa mancharikuymanta khatatataspa, chay sepultura ukhumanta lloqsimuspanku ayqekuranku. Ichaqa ñan risqankupiqa chaykuna rikusqankumantaqa paykunaqa manan ni pimanpas willarankuchu, ancha mancharisqa kasqankurayku.

Magdala llaqtayoq Mariaman Jesuspa rikhurisqanmanta (Juan 20.11-18)

{ ⁹ Jesusqa domingo p'unchawtan kawsarimuran. Hinaspan primerta María Magdalenaman rikhuriran. Paymantan Jesusqa qanchis demoniokunata ñawpaqaraq qarqoran. ¹⁰ María Magdalenaqa Jesuspa discipulonkunapa kasqanmanmi riran. Hinaspan paykunataqa tariran ancha llakikuymanta waqashaqta. Hinaspan paykunaman Jesuspa kawsarirusqanmanta willaran. ¹¹ Ichaqa, "Jesusqa kawsashanmi" niqtinpas, hinallataq "rikumunin" niqtinpas, Jesuspa discipulonkunaqa Mariapa willakusqantaqa manan creerankuchu.

Ishkay discipulonkunaman Jesús ñanpi rikhurisqanmanta (Luc 24.13-35)

¹² Chaymantan Jesusqa ishkay discipulonkunamanpas ñanninta campoman rishaqtinku rikhuriykurun. (Ichaqa gallariyninpiqa paykunaqa manan reqsirankuchu, hukniraqña kasqanrayku. Chaymantan ichaqa reqsiranku). ¹³ Chaymi paykunaqa kutimuspanku, wakin discipulokunaman chaykunamanta willaranku. Ichaqa chay willakusqankuta uyarishaspankupas, wakin discipulokunaqa manan creerankuchu.

Discipulonkunata Jesús kamachispa comisionasqanmanta (Mat 28.16-20; Luc 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴ Jesuspa chunka hukniyoq discipulonkunaqa mesapin mikhusharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunaman rikhuriran. Hinaspan paykunata q'aqcharan, rumi sonqo kasqankumanta, hinallataq kawsarimusqanmanta willashaqtinkupas, mana creesqankurayku. ¹⁵ Hinaspan Jesusqa discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Qankunaqa kay enteron mundontinman riychis. Hinaspan kay allin willakuykunata llapallan runakunaman willamuychis. ¹⁶ Pipas salvasqa kananpaqqa noqapin creenan. Hinaspan bautizachikunan. Ichaqa noqapi mana creeq runaqa, castigasqan kanqa. ¹⁷ Noqapi creeqkunay kay

señalkunata ruwanqaku: sutiypin runakunamanta demoniokunata qarqonqaku; mana yachasqanku rimaykunatan rimañqaku; ¹⁸ mach'aqwaykunatan hap'inqaku, ima venotaña tomanqaku chaypas, manan wañunqakuchu; hinalataqmi onqosqa runakunaman makinkuta churaqtinkupas, chay onqoyninkumanta sanoyanqaku, nispa.

Hanaq pachaman Jesús ripusqanmanta

(Luc 24.50-53)

¹⁹Jesusqa discipulonkunaman yachachiyta tukuruspanmi, hanaq pacha cieloman ripuran. Chaypin Jesusqa Dios Taytanpa phaña lardonpi tiyayuran. ²⁰Jesuspa discipulonkunañataqmi tukuy lawman rispanku, Diospa palabramanta llapallan runakunaman willaranku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata yanaparan, tukuy señalkunata hinalataq tukuy milagrokunata ruwanankupaq. Saynapin llapallan runakunaqa yacharanku, Jesuspa discipulonkunapa willakusqankuqa, cheqaqpuni kasqanta. Amén.}

LUCAS

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa Lucasmi escribiran. Paymi Hechos librotapas escribilarantaq (Luc 1.1-3; Hech 1.1). Lucasqa karan médicon (Col 4.14). Payqa apóstol Pablopa ancha confiasqan amigonmi karan. Chayraykun apóstol Pablowan kushka viajenkunapi riran (Col 4.14; 2 Tim 4.11; Filem 1.24; Hech 16.10). Lucasqa manan Israel nacionniyoq runachu karan. Aswanqa Grecia nación llaqtamanta ancha yachayniyoq runan karan.
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 65 watakunapin.
3. **Kay librori, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Teófilo sutiyoq runapaqmi (Luc 1.1-3; Hech 1.1). Chay “Teófilo” sutiqa significan “Diosta khuyakuq runa” ninantan. Chayraykun wakin estudi-aqkunaqa ninku: “Kay libroqa escribisqa kanman karan Diosta khuyakuq llapallan runakunapaqmi”, nispanku.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Teófilo sutiyoq runa, otaq Diosta khuyakuq runakuna, Jesucristopa yachachisqankunata, hinallataq milagrokuna ruwasqankunamantawan, ordenninpi allinta yachanankupaqmi. Lucasqa manan paypa piensasqanman hinallachu escribiran. Aswanqa Jesucristomanta escribisqa historiakunata leespa, Jesucristowan kushka puriqkunata alli-allinta tapukachakamuspanmi, kay librotaqa escribiran (Luc 1.1-4).
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, chinkasqa runakunata mashkaspasalvanaypaqmi hamurani” (Luc 19.10).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Teofilota otaq Diosta khuyakuq runakunata Lucas saludasqanmanta (Luc 1.1-4).
  - (2) Jesuspa nacesqanmanta, wiñasqamanta, bautizakusqanmanta, hinallataq diablopa tentay munasqanmantawan ima (Luc 1.5 asta 4.13).
  - (3) Jesús Galilea provincia lawpi allin willakuykuna willakusqanmanta (Luc 4.14 asta 9.50).
  - (4) Jesús Jerusalén llaqtaman risqanpi imaymana ruwasqanmanta (Luc 9.51 asta 19.27).

- (5) Jesús kay pachapi último p'unchawkuna kasqanmanta, hinallataq cruzpi chakataspanku wañuchisqankumantawan (Luc 19.28 asta 23.56).
- (6) Jesuspa kawsarimusqanmanta, hinallataq hanaq pachaman ripusqanmantawan (Luc 24.1-51).

Teofilota Lucas saludasqanmanta

¹ Ancha respetasqay Teófilo, ñan ashka runakunaña atisqankuman hina escribiranku noqanchis ukhupi tukuy imakuna cheqaqtapuni pasasqanmantaqa. ² Chay escribisqankuqa iguallan karan qallariyninmantapacha Jesucristowan kushka puriq discipulokunapa willakusqankuman hina. Chay discipulonkunatan kikin Jesucristo comisionaran Diosmanta willakamunankupaq. ³ Saynallataqmi noqapas ancha respetasqay Teófilo, kikiypuni Diospa tukuy imakuna ruwasqanmanta alli-allinta tapukachakuspa averiguarani, allinta yachanaypaq. Saynapin qallariyninmantapacha asta tukukuyinkama, Señor Jesucristomanta willakuykunaqa cheqaqpuni kasqanta yacharani. Chayraykun kunan chay allin willakuykunata ordenninpi qanmanpas escribimuyki, ⁴ saynapi Señor Jesucristomanta yachasqaykita astawanraq cheqaqpuni kasqanta allinta yachanaykipaq.

Zacariasman Diospa angelnin rikhurisqanmanta

⁵ Huk sacerdoten karan Zacarías sutiyoq Jerusalén templopi. Warminpa sutintaqmi karan Elisabet; paypas ñawpaq sacerdote Aaronpa mirayninmantan karan. Zacariasmi kawsaran rey Herodes Judea provinciapi gobiernashaqtin. (Kay Herodestan reqsiranku Hatun kaq Herodes sutiwan). Chay p'unchawkunapin ñawpaq sacerdote Abiaspa mirayninmanta kaq sacerdotekunaman turno tuparan, Diosta templopi servinankupaq. (Chaymi sacerdote Zacariasqa Diosta templopi serviran). ⁶ Zacariasqa warmin Elisabetpiwanmi Diospa ñawpaqninpiqa justo runakuna karanku. Diospa kamachisqankunatapapas llapallantan kasukuranku. Chaymi paykunapa contranpiqa mana ni pipas maltaqa rimarankuchu. ⁷ Paykunaga wawayoq kaytaqa manan atirankuchu, warmin Elisabet qolluri kasqanrayku; hinaspapas ishka yninkutaqmi sinchi machu payaña karanku.

⁸ Huk p'unchawmi Zacariaspa gruponman turno tuparan Diosta templopi servinankupaq. ⁹ Chaymi sacerdotekunapa costumbrenkuman hina sortearanku. Hinaspan Zacariasman tuparan incienso q'oshñichiy Diospa templon ukhupi. ¹⁰ Chaymi Zacariasqa Diospa

templonman haykuran inciensota q'oshñichinanpaq. Chay horasllapitaqmi llapallan chaypi kaq runakunaqa hawapi qepakuranku Diosmanta mañakuspanku. ¹¹ Hinaspan chay ratopi Zacariasman qonqayllamanta rikhuriran Diospa angelnin, inciensota q'oshñichina altarpa phaña ladonpi sayashaq. ¹² Chaymi Zacariasqa chay angelta rikuspa nishuta mancharikuran. Hinaspan mana ni imatapas ruwayta atiranchu. ¹³ Angelñataqmi Zacariasta niran:

—¡Zacaría, ama mancharikuychu! Diosmi mañakusqaykita uyarin. Warmiyki Elisabetmi qari wawata onqokunqa. Paymanmi sutinta churanki Juanwan. ¹⁴ Chaymi qanqa ancha-anchata kusikunki. Saynallataqmi ashka runakunapas kusikunqaku wawaykipa nacesqanwan. ¹⁵ Diosmi chay wawaykita yanapanqa, ancha atiyniyoq kananpaq. Payqa manan vinotapas nitaq ni ima mach'anapaq tomanakunatapas tomanqachu. Diospa Santo Espiritunwanmi hunt'asqa kanqa mamampa wiksanpi kasqanmantapacha. ¹⁶ Paymi Israel nación llaqtapi runakunata yachachinqa, huchankuta saqespanku, Diosta kasukuspa kawsanankupaq. ¹⁷ Diosmanta Hamuq Salvasuqniykichis manaraq hamushaqtinmi, Juanqa hamunqa. Payqa Diosmanta ñawpaq willakuq profeta Elías hinan ancha atiyniyoq kanqa. Hinaspapas yachachisqanta uyarispankun tayta mamakunapas wawankuwan allinpanqaku. Saynallataqmi Diosta mana kasukuq runakunapas yachanqaku huchayoq kasqankuta; hinaspan Diosman kutirikunqaku. Saynallataqmi payqa runakunata yachachinqa, Diosmanta Hamuq Salvasuqniykichista allinta runakuna chashkinankupaq, nispa.

¹⁸ Chaykunata uyarispanmi, Zacariasqa chay angelta tapuran:

—Noqaykuqa nishu machu payañañan kayku. ¿Imaynataq yachayman niwasqaykiqa cheqaqpuni kasqantari? nispa.

¹⁹ Chaymi angelqa contestaran:

—Noqapa sutiyqa Gabrielmi. Diospa ñawpaqninpi serviq angelmi kani. Pay kikinmi noqata mandamuwaran, kay allin willakuyta qanman willanaypaq. ²⁰ Ichaqa kay willasqayta mana creesqaykiraykun, kunanmantapacha rimayta mana atinkichu, kay nisqaykuna cumplikunan p'unchawkama, nispa.

²¹ Dios yupaychana templo ukhupi Zacaría nishuta demoramuqtinmi, hawapi suyaq runakunaqa tapunakuranku:

—¿Imataq pasarun, chaytaq mana lloqsimunchurí? nispanku.

²² Hinaqtinmi Zacariasqa templo ukhumanta lloqsimuspan rimayta mana atiranchu. Chaymi makinwan

señaschaspalla runakunaman entiendechiran. Chayta rikuspankun runakunaqa ninakuranku:

—Ima visiontachá payqa templo ukhupi rikuramun. Chaychá rimaytaqa mana atinchu, nispanku.

²³ Templopi servinan p'unchawkuna tukurukuqtinmi, Zacariasqa wasinman kutipuran. ²⁴ Hinaspan chay p'unchawkuna pasaruqtin, warmin Elisabetqa onqoq rikhuriran Zacariaspa wawanta. Chaymi Elisabetqa wasinmanta pishqa killa hunt'a mana lloqsiranchu. Sonqonpitaqmi khaynata piensaran: ²⁵ “Diosmi onqokuq kanayta munan. Chaymi runakunamantaqa manaña p'enqakusaqchu, kunanqa wawayoqña kasqayrayku”, nispa.

Mariamán Ángel Gabriel rikhurisqanmanta

²⁶ Elisabet soqta killaña onqoq kashaqtinmi, Diosqa ángel Gabrielta mandamuran provincia Galilea ukhupi Nazaret llaqtaman. ²⁷ Chay angelqa huk willakuytan apamuran Nazaret llaqtapi tiyaq María sutiyoq sipasman. Mariaqa casarakunanpaqmi Joseywan comprometesqaña karan. Joseyñataqmi karan ñawpaq kamachiq rey Davidpa karu familiarman. Mariaqa comprometesqaña kashaspanpas, manaraqmi ni hayk'aqpas qariwanqa puñuranchu.

²⁸ Hinaqtinmi ángel Gabrielqa Mariapa kasqanman haykuspa, khaynata rimayukuran:

—¡Kusikuy! ¡Diosmi anchata bendecisunki! ¡Paymi qanwan kashan! nispa.

²⁹ Mariaqa angelpa rimayukusqanta uyarispanmi, anchata admirakuspa sonqollanpi yuyaymanaran: “¿Imatataq kay rimayukuywanri niwayta munan?”, nispa. ³⁰ Hinaqtinmi angelqa khaynata niran:

—María, ama mancharikuychu. Diospa akllasqanmi kanki. ³¹ Kunanmi qan onqoq rikhurinki; hinaspan huk qari wawata onqokunki. Paymanmi sutinta churanki Jesuswan. ³² Chay wawaykin ancha allin reqsisqa kanqa. Hinaqtinmi paymantaqa ashka runakuna khaynata rimanqaku: “Tukuy atiyuniyoq Diospa Wawanmi payqa”, nispanku. Paytaqa Diospunin churanqa hatun kamachikuq rey kananpaq, ñawpaq rey Davidta hina. ³³ Hinaspan Jacobpa mirayninkunata wiñaypaq gobiernanqa; saynapin chay gobiernasqanqa mana ni hayk'aqpas tukukunqachu, nispa. [Nota: Jacobpa mirayninqa Israel nacionniyoq runakunan].

³⁴ Chaykunata uyarispanmi Mariaqa angelta tapuran:

—Manaraq ni hayk'aqpas qariwan puñushaspayri ¿imaynataq wawayoqri kayman? nispa.

³⁵ Chaymi angelqa contestaran:

—Diospa Santo Espiritunmi qanman urayamunqa; hinaspan Diospuni atiyinwan llantuykusunki onqoq kanaykipaq. Chayraykun chay wawaqa mana ni ima huchayoq nacenqa. Hinaqtinmi paytaqa ninqaku “Diospa Wawanmi”, nispanku.³⁶ Saynallataqmi familiayki Elisabetpas, yuyaqña kashaspapas, soqta killa onqoqña kashan, runakunapas “qollurin chay warmiqa” nishaqtinku.³⁷ Diospaqqa manan ni imapas sasaqa kanchu, nispa.

³⁸ Chaymi Mariaqa khaynata niran:

—Noqaga Diosta servikuqllan kani. Paypa munayninyá niwasqaykiman hina ruwasqa kachun noqapi, nispa.

Hinaqtinmi María rimayta tukuruqtin hinalla, angelqa ripuran.

Priman Elisabetman María visitasqanmanta

³⁹ Chay p'unchawkunapin Mariaqa apurayllamanña alistaspa, Elisabetpa tiyasqan llaqtaman riran. Chay llaqtaqa Judea provincia lawpin karan, huk orqokunaq chawpinpi.⁴⁰ Mariaqa chay llaqtaman chayaruspanmi, Zacariaspa wasinman haykuspa, Elisabetta rimayukuran.⁴¹ Hinaqtinmi Mariapa rimayukusqanta Elisabet uyariqtin, Elisabetpa wixsanpi wawaqa kusikuymanta kuyukachariran. Diospa Santo Espirituntaqmi Elisabetman hunt'ayuran.⁴² Chaymi Elisabetqa altota rimarisa, khaynata niran:

—¡María, Diosmi qanta bendecisunki llapallan warmikunamantapas aswan mastaraq! Saynallataqmi nacemuq wawaykitapas anchata bendecinqa.⁴³ ¿Pitaq noqari kani, Salvaqniypa mamitan watukamuwanaykipaqri?⁴⁴ Rimayakamuwaqtiykin wixsaypi waway kusikuymanta kuyukacharin.⁴⁵ ¡Ancha kusişan kanki Diospa nisqanta creesqaykirayku! ¡Diospa nisqankunaqa cumplikunqapunin! nispa.

Diosta María alabasqanmanta

⁴⁶ Chaykunata uyarispanmi Mariaqa, kusikuymanta Diosta alabaran khaynata:

“¡Diosmanmi graciasta qoni tukuy songoymanta!

⁴⁷ ¡Anchatan kusikuni, Salvaqniy kasqanrayku!

⁴⁸ Diosmi akllaykuwan kay servişnin humilde warmita, mana importante kashaqtiypas.

Kunanmantaqa llapallan runakunan hinallataq mirayninkunapas ninqaku:

‘¡Mariaqa ancha kusişan kashan, Diospa bendecisqanrayku!’ nispanku.

⁴⁹ Tukuy atiyniyoq Diosmi

noqapi admirakuypaq hatun milagrokunata ruwaspa anchata yanapaykuwan.

¡Payqa Ch'uya Diosmi!

⁵⁰ Payqa wiña-wiñaypaqmi munakunqa payta respetaspa adoraqkunataqa.

⁵¹ Diosqa tukuy atiyinwanmi tukuy imatapas ruwaran.

Pay tukuq runakunapa piensasqankuman hina, ima ruway munasqankutapas, mana imamanmi tukuchin.

⁵² Kay pachapi kamachiqkunatan wikch'un kamachisqanmanta.

Kamachiqkunapa mana reparasqan runakunatan ichaqa kikin Diospuni hatunchan.

⁵³ Yarqaypi kawsaqkunamanmi tukuy imata qon.

Qapaq runakunataqmi mana imayoqta qarqon.

⁵⁴ Israel nacionniyoq runakunatan serviqnin kasqanrayku yanapan.

Manan ni hay'acppas Diospa khuyakuyninqa kay Israel nación llaqtanpaqqa tukukunqachu.

⁵⁵ Saynatan wiñaypaq prometeran ñawpaq taytanchiskunaman,

Abrahamman, hinallataq llapallan mirayninkunamanpas", nispa.

Saynatan Mariaqa Diosta alabaran.

⁵⁶ Hinaspan Mariaqa kinsa killa hunt'a Elisabetpa wasinpi gepakuran. Chaymantañan wasinman kutipuran.

Bautizaq Juanpa nacesqanmanta

⁵⁷ Elisabetpa onqokunan tiempo chayaramuqtinmi, payqa qari wawata onqokuran. ⁵⁸ Chaymi familiankunapas hinallataq vecinonkunapas Elisabetpa onqokusqanta yachaspanku, wasinman riranku. Hinaspan paywan kushka anchata kusikuranku, Dios khuyapayasqanrayku. ⁵⁹ Elisabetpa wawan pusaq p'unchawniyoq kashaqtinmi, chay wawata aparanku circuncisión costumbre ruwanankupaq. Chay circuncisión costumbreta ruwaruqtinkun, runakunaqa wawaman sutinta churayta munaranku papanpa sutin Zacariaswan, costumbrenkuman hina. ⁶⁰ Chayta uyarispanmi Elisabetqa paykunata niran:

—¡Manan! Wawaypa sutinga Juanmi kanqa, nispa.

⁶¹ Chaypi kaq runakunañataqmi Elisabetta tapuranku:

—¿Imanaqtintaq chay sutitari churayta munankí? Manan ni mayqen familiaykipas sayna sutiyoqqa kanchu, nispanku.

⁶² Chaymi chay runakunaqa señasllawan Zacariasta tapuranku: “Wawaykipa sutinri, ¿imataq kanqa?” nispanku.

⁶³ Hinaqtinmi Zacariasqa escribina tablachata mañakuspa, chaypi escribiran khaynata: “Wawaypa sutinga Juanmi

kanqa”, nispa. Chayta rikuspankun llapallanku anchata admirakuranku. ⁶⁴Chaymi chay ratomantapacha Zacariasqa kaqmanta rimariran. Hinaspan Diosta alabayta qallariran. ⁶⁵Chaymi llapallan vecinonkunaqa anchata admirakuranku. Hinaqtinmi chay enteron Judea provinciapi tiyaq runakunaqa chaykuna pasasqanmanta rimaranku. ⁶⁶Chaymi llapallan uyariqkunaqa songollankupi tapukuranku: “¿Chay wawa wiñaspanqa imaraqchá kanqa?”, nispanku. Ichaqa paykunaqa yacharankun chay wawataqa kikin Diospuni yanapasqanta.

Diosta Zacarías alabasqanmanta

⁶⁷ Diospa Santo Espiritun Zacariasman hunt'ayuqtinmi, payqa khaynata rimaran:

⁶⁸ “¡Diosyá alabasqa kachun!

¡Paymi hamuran kay Israel nacionpi tiyaqkunata salvawananchispaq!

⁶⁹ Diosmi hanaq pachamanta mandamun ancha atiyniyoq Salvawaqñinchista. Payqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan. Davidqa Dios serviqmi karan.

⁷⁰ Chaykunatan Diosmanta ñawpaq willakuq profetakuna escribiranku khaynata:

⁷¹ ‘Diosmi enemigonchis runakunamanta hinallataq cheqniwaqñinchis runakunamantapas salvawasunchis’, nispanku.

⁷² Hinaspapas Diosqa nillarantaqmi khaynata: ‘Qankunata khuyapayasqayraykun prometesqaykunataqa cumplisaqpuni’, nispa.

⁷³ Saynatan Diosqa ñawpaq abuelonchis Abrahamman prometeran,

⁷⁴ llapallan enemigonchis runakunamanta librasqa kanan-chispaq,

saynapi mana manchakuspa Diosllatapuni servinanchispaq,

⁷⁵ saynallataq huchaman mana urmaspa,

Diospa munasqanman hina

sapa p'unchaw allinta kawsananchispaq.

⁷⁶ Wawalláy, qantan runakuna reqsisunkiku, tukuy atiyniyoq Diosmanta willakuq profetawan.

Qanmi runakunata yachachiq rinki. Yachachisqaykita uyarispanku, hanaq pachamanta hamuq Salvadorta allinta chashkinankupaq.

⁷⁷ Yachachispaykin Israel nacionpi tiyaq runakunata ninki: ‘Diosmi munan huchaykichista saqeqtyikichis perdonaspa salvasunaykichispaq’, nispa.

78 Diosqa khuyakuwaspanchismi, anchata munakuwanchis. Chaymi hanaq pachamanta Salvawaqninchista mandamun,

imaynan huk mosoq p'unchawpi inti k'anchariqta hina.

79 Paypa yachachikuyninmi inti hina k'anchayunqa huchalapi kawsaspa wañuyman riq runakunaman. Hinaspan allin kawsay ñanninta pusawasunchis, saynapi Dioswan hinallataq runamasinchiskunawan allinpi kawsanapaq", nispa.

80 Diospa yanapayninwanmi Zacariaspa wawan Juanqa wiñasqanman hina, allin yachayniyoq runa karan. Hinaspan payqa ch'inñeq lugarkunapi tiyaran, Israel nación llaqtapi tiyaq runakunata yachachiq rinan p'unchawkama.

2

Jesuspá nacesqanmanta

(Mat 1.18-25)

¹ Jesús manaraq nacemushaqtinmi, chay p'unchawkunapi Rey Augusto César gobiernasharan ashka nación llaqtakunata. Hinaspan kamachimuran llapallan gobiernasqan llaqtakunapi runakuna censasqa kanankupaq. ² Chay primer kaq censoqa karan Siria provincia lawpi Cirenio sutiyoyq runa gobernador kashaqtinmi. ³ Chayraykun censasqa kanankupaq sapankama runakuna nacesqanku llaqtankuman riranku.

⁴ Hinaqtinmi Joseypas Nazaret llaqtapi tiyasqanmanta Belén llaqtaman riran censasqa kananpaq. Nazaret llaqtaqa Galilea provinciamanmi perteneceran. Belén llaqtañataqmi Judea provinciaman perteneceran. Chaymi Joseyqa ñawpaq tiempopi rey Davidpa mirayninmanta kasqanrayku Belén llaqtamanqa riran. *[Nota: Rey Davidqa Belén llaqtapin naceran].* ⁵ Joseyqa warmin Mariapiwanmi ishkaayninku censasqa kanankupaq riranku. Mariaqa onqoqñan kasharan, (Diospa Santo Espiritun atiyinwan llantuykusqanrayku). ⁶ Belén llaqtapiña kashaqtinkun Mariapa onqokunan p'unchaw chayamuran. ⁷ Hinaspan samana wasikunapi manaña campota tarispanku, animalkunapa puñunan lugarpi samapakuranku. Chaypin Mariaqa kuraq qari wawanta onqokuran. Pañalwan walthaykuspataqmi pesebrepí puñuykachiran.

Angelkuna michiqkunaman rikhurişqanmanta

⁸ Belén llaqtapa camponpin michiqkuna ovejankuta tuta cuidasharanku. ⁹ Chaypin qonqayllamanta Diospa angelnin paykunaman rikhurişkuran. Muyurişninkutataqmi Diospa

k'anchaynin k'anchayuran. Chaymi michiqkunaqa anchalataña mancharikuranku. ¹⁰ Hinaqtinmi Diospa angelninqa paykunata khaynata niran:

—Ama mancharikuychishchu. Llapallan runakuna kusikunanpaqmi Diosmanta allin willakuykunata qankunaman willaq hamushani. ¹¹ Kunanmi nacerapusunkichis ñawpaq rey Davidpa tiyasqan Belén llaqtapi Salvasuqniykichis. Payqa Diosmanta Hamuq Salvadormi, hinaspapas runakunata salvaq Señormi. ¹² Kunanmi rispa qankunaqa chay wawata tarimunkichis pañalkunawan walthaykusqata pesebrepi puñushaqta, nispa.

¹³ Chay angelpa ladonpin qonqayllamanta ashka angelkuna rikhuriyakampuspa, Diosta alabaranku khaynata:

¹⁴ “¡Diosyá hanaq pachapi alabasqa kachun!

¡Hinallataq kay pachapipas Diospa khuyakuynin chashkiq runakunapaq hawkayay kachun!” nispa.

¹⁵ Hinaspan chay angelkuna hanaq pachaman kutipuqtinku, chay michiqkunaqa khaynata ninakuranku:

—¡Hakuchiyá Belén llaqtaman, Diospa niwasqanchista rikumunanchispaq! nispanku.

¹⁶ Chaymi michiqkunaqa apurayllamanña rispanku Mariata Joseytawan tariranku, hinallataq wawatapas pesebrepi puñushaqta. ¹⁷ Chay wawata rikuruspankutaqmi, michiqkunaqa angelpa tukuy ima nisqanta willakuranku.

¹⁸ Chaymi llapallan chaypi kaq runakunaqa, michiqkunapa willakusqanta uyarispanku, anchata admirakuranku. ¹⁹ Ichaqa Mariañataqmi sapa kutin yuyaymanaran sonqon ukhullapi chaykuna pasasqanmanta. ²⁰ Chaymantan michiqkunaqa kutipuranku Diosta alabastin, hinallataq graciasta qostin. Sayna kusişqaqa kutipuranku, angelpa nisqanman hina uyarisqankumanta, hinallataq angelpa nisqanman hina rikumusqankumantawan ima.

Wawaman sutinta churasqankumanta

²¹ Mariapa wawan pusaq p'unchawniyuq kashaqtinmi circuncisión costumbreta ruwaranku. Hinaspan sutintapas churaranku Jesuswan. Chay sutitaqa ángel Gabrielmi Maria-maqaña ña willaranña manaraq onqoq kashaqtin.

Jesusta temploman apasqankumanta

²² Moisespa escribisqan leyman hinan huk onqokuq warmiqa ch'uyanchakunan karan. Chay ch'uyanchakunan tiempo tukurukuqtinmi, wawa tawa chunka p'unchawniyuq kashaqtin, Joseyqa Mariapiwan wawata aparanku Jerusalén llaqtapi temploman, Diosman dedicanankupaq. [Nota: Moisespa escribisqan leyman hinaqa tawa chunka

p'unchawmi onqokuq warmiya ch'uyanchakunan karan. Chaymantañan temploman rinan karan huchankunamanta Diosman sacrificiota ofrecenanpaq, Levítico 12.1-8]. Chayta ruwaruspañan primer kaq qari wawantaqa Diosman dedicanan karan. ²³ Moisespa escribisqan leypin khayna kamachikuy karan: “Diosmanmi sapaqchaspa dedicapuna llapallan primerta nacemuq qari wawakunataqa”, nispa [*Éxodo 13.2, 12*]. ²⁴ Hinaspapas Moisespa escribisqan leypiqa nillarantaqmi khaynata: “Ishkay kullkuta otaq ishkay malqo urpita wañuchispa, Diosman sacrificio ofrendata qonkichis”, nispa [*Levítico 12.8*].

²⁵ Chay tiempopin Jerusalén llaqtapi tiyaran Simeón su-tiyoc runa. Paymi Diosta kasukuspa allin kawsaq runa karan. Hinaspapas payqa suyasharanmi Israel nación llaqtapi tiyaq runakuna salvasqa kanankuta. Diospa Santo Espirituntaqmi Simeonwan kaspas, ²⁶ paymanqa ña willaranña khaynata: “Manan wañunkiraqchu Diospa mandamusqan Salvadorta rikunaykikama”, nispa. ²⁷ Chaymi Diospa Santo Espiritun kallpanchaqtin, Simeonqa temploman riran. Chaymanmi Mariaqa Joseypiwan wawata aparanku, leypan kamachisqanman hina cumplinankupaq. ²⁸ Chaypin Simeonqa wawata marq'arikuspa, Diosta alabaran khaynata:

²⁹ “Diosnilláy, kay serviciykiman prometewasqaykiqua ñan cumplirukunña. Kunanqa hawkallayá wañukapusaq.

³⁰ Salvaqniyku mandamusqaykitan ña rikuykuniña.

³¹ Paytan mandamuranki llapallan llaqtakunapi runakuna reqsinankupaq.

³² Paymi llapallan nacionkunapi tiyaq runakunata inti hina k'ancharinga. Hinallataqmi Israel nacionniyoq runakunapas ancha allin reqsisqa kanqaku”, nispa.

³³ Chaymi Joseyqa Mariapiwan Simeonpa nisqanta uyarispanku, anchata admirakuranku. ³⁴ Hinaspan Simeonqa paykunapaq Diosmanta mañapuyta tukuruspa, Jesuspa mamitan Mariata khaynata niran:

—Diosmi kay wawata mandamun Israel nacionpi ashka runakuna paypi creespa salvasqa kanankupaq, ichaqa paypi mana creeqkunañataq castigasqa kanankupaq. Paymi kanqa huk señal hina llapallan runakunapaq; hinaqtinmi ashka runakuna paypi creeyta mana munaspanku, paypa contranpi sayaringaku. ³⁵ Saynapin runakunapa tukuy ima piensasqankupas yachasqa kanqa. Chaymi, María, qanqa ancha llakisqa kanki, imaynan huk hatun cuchillowanpas sonqoykita k'irishasunkikuman hinaraq, nispa.

³⁶ Chaypitaqmi kasharan Aserpa mirayninmanta Fanuelpa ususin Anapas yuyaq warmiña. Payqa Diosmanta willakuq

profetisan karan. Sipas kashaspanmi Anaqa casarakuran hinaspan qanchis watalla qosanwan tiyaran.³⁷ Chaymantan viuda qeparan pusaq chunka tawayoq wata. Hinaspan payqa sayna yuyaqña kashaspanpas Diosta templopi tuta p'unchaw serviran, ayunaspa, hinallataq Diosmanta mañakuspa ima.³⁸ Simeón rimayta tukurullaqtinmi, Anaqa paykunaman ashuyuspa, Diosta alabaran. Chaymantan Jerusalenpi tiyaq wakín runakunaman willaran wawa Jesusmanta. Payku-naqa suyasharankun salvaqninku hamunanta.

Nazaret llaqtankuman kutipusqankumanta

³⁹ Diospa leyninpi kamachisqankunata cumpliruspankun, Joseyqa Mariapiwan Galilea provinciapi Nazaret llaqtankuman kutipuranku.⁴⁰ Chaypin Jesusqa wiñaran allin kall-payoq, hinallataq allin yachayniyoq ima. Diostaqmi paywan anchata kusikuspa, tukuy imapi yanaparan.

Templopi Jesús kasqanmanta

⁴¹ Jesuspa tayta mamanqa sapa watanmi, Jerusalén llaqtapi Pascua fiestaman riranku.⁴² Chaymi Jesusqa chunka ish kayniyoq watanpiña kashaspa, tayta mamanpiwan riranku costumbrenkuman hina Jerusalén llaqtapi Pascua fiestaman.⁴³ Pascua fiesta tukurukuqtintaqmi llaqtankuman kutipusharanku, Jesusñataqmi ichaqa tayta mamanpa mana yachasqallan qeparukuran Jerusalén llaqtapi.⁴⁴ Tayta mamanñataqmi piensaranku wakín kutipuqkunawan kushka Jesús rinanpaq. Huk p'unchaw puriytaña rishaspankutaqmi, chayraq cuentata qokuranku Jesusqa paykunawan mana risqanta. Hinaspan mashkaranku familiarankuna ukhupi, hinallataq reqsisqan runakunatapas tapukachakustin.⁴⁵ Mana tarispankuñataqmi Jerusalén llaqtaman kutiranku, chaypi mashkamunankupaq.

⁴⁶ Chaymi kinsa p'unchawmantaña Jerusalén templopi Jesustaqa tariranku, Moisespa escribisqan leykunamanta yachachiq runakunapa chawpinpi tiyayuspa uyarishaqta, hinallataq paykunata tapushaqta ima.⁴⁷ Hinaspan llapallan chaypi uyariqkunaqa anchata admirakuranku Jesuspa yachasqanwan, hinallataq paykunapa tapusqankutapas allinta contestasqanwan ima.⁴⁸ Saynallataqmi tayta mamanpas Jesusta templopi rikuspanku anchata admirakuranku. Hinaspan mamitan Mariaqa Jesusta niran:

—Wawáy, ¿imanaqtintaq kaytari ruwawankikú? Papaykin, noqapiwan ancha llakisqallaña mashkamushaykiku, nispa.

⁴⁹ Chaymi Jesusqa khaynata contestaran:

—¿Imanaqtintaq noqatari mashkawashankichís? ¿Manachu yacharankichis noqaqa Papaypa ruwanankunapi kanayta? nispa.

⁵⁰ Chayta uyarispankun Joseyqa Mariapiwan mana entien-derankuchu.

⁵¹ Chaymantan Jesusqa tayta mamanpiwan Nazaret llaqtaman kutiran. Hinaspan tayta mamanta tukuy imapi kasukuspa, paykunawan kushka tiyaran.

Mariañataqmi ichaqa tukuy imaymana pasasqankunamanta mana qonqaspa, sapa kutin yuyarispasongollanpi yuyaymanaran. ⁵² Jesusñataqmi wiñaran sayayninpi, hinallataq yachayninpas astawan yapakuran. Hinaqtinmi Diospas hinallataq runakunapas Jesuspa ruwasqankunawan astawanraq kusikuranku.

3

Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta
(Mat 3.1-12; Mar 1.1-8; Juan 1.19-28)

¹ Chunka pishqayoy wataña rey Tiberio César ashka nación llaqtakunata gobiernashaqtinmi, chay p'unchawkunapi prefecto hina kamachiq karanku: Judea provinciapi Poncio Pilato; Galilea provinciapi Herodes Antipas; Iturea provinciapi hinallataq Traconite provinciapiwan Herodes Antipaspawawqen Felipe; Abilinia provinciapi Lisanias sutiyoq runa prefecto karan. ² Israel nacionniyoq sacerdotekunapajefenkunañataqmi karanku Anaswan Caifaspiwan. Chay p'unchawkunallapitaqmi Zacariaspa wawan Bautizaq Juanpas huk ch'inñeq lugarpikasharan. Chaypi kashaqtinmi Diosqa payman rimaykuran, (saynapi Diosmanta willakuq profeta kanapaq). ³ Chaymi Bautizaq Juanqa Jordán nisqa mayupa ladonman riran. Chay mayuq patankunapi purispanmi, Bautizaq Juanqa runakunaman willaran khaynata:

—Huchaykichista saqespayá, Diosman kutirikuychis, huchaykichis perdonasqa kanapaq. Hinaspataq bautizachikuychis, nispa.

⁴ Kaykunataqa Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Isiasmi Bautizaq Juanmantaqa ña escribiranña khaynata:

“Ch'inñeq desierto lugarpin huk runa altollamantaña rimaspa willakushan khaynata:

‘Songoykichista allichaychis Diosmanta Hamuq Salvadorta chashkinaykichispaq,
imaynan wiksu ñankunata allichanku chay hinata.

⁵ Diosmanta Hamuq Salvadorta chashkinaykichispaqqa, songoykichista allichaychis,

imaynan llapallan wayq'okunapas hunt'asqa kanman hinata,
 imaynan tukuy orqokunapas, hinallataq moqokunapas pampayachisqa kanman hinata,
 imaynan q'ewi-q'ewi ñankunapas derechasqa kanman hinata,
 imaynan khallka-khallka ñankunapas allichasqa kanman hinata,
 songonchista allichasunchis.

⁶ Saynapin kay pachapi llapallan runakuna Diosmanta Hamuq Salvadorninchista rikunqaku' ", nispa [Isaías 40.3-5].

⁷ Hinaqtinmi ashka runakuna riranku Juanwan bautizachikuq. Chaymi Bautizaq Juanqa paykunata rikuspa khaynata niran:

—¡Mach'aqwaypa miraynin hina runakuna! Qankunamanri, ¿pitaq nisurankichis Diospa castigonmanta ayqekunaykichispaqri? ⁸ Tukuy huchaykichismanta wanakuspayá, allin kawsaypiña puriychis. Amataq piensaychishchu: "Noqaykuqa ñawpaq abueloyku Abrahampa mirayninmanta kasqaykuraykun salvasqa kasaqku", nispachu. (Saynataqa piensaranku Diospi Abraham anchata iñispa confiasqanraykun). Ichaqa noqan nisqaykichis, sichus Dios munanman chayqa, Abrahammanta miramuq runakunamanmi kay rumikunatapas tukurachinman. ⁹ Imaynan mana ruruq sach'akunatapas dueñonqa, saphinmanta orqospa, hachawan takaspa ninaman wikch'uyun, saynallatataqmi Diospas ruwanqa mana allin ruwaq runakunawanqa, nispa.

¹⁰ Chaykunata uyarispankun runakunaqa Juanta tapuranku khaynata:

—¿Imatataq ruwaykuman salvasqa kanaykupaqri? nispa.

¹¹ Juanñataqmi contestaran:

—Pipas ish kay p'achayoq kaspaga, hukninta mana p'achayoqman qoykuchun. Mikhunayoq kaqpas, mana mikhunayoqman qoykuchun, nispa.

¹² Saynallataqmi Roma llaqtapaq impuesto cobraq runakunapas hamullarankutaq Juanwan bautizachikunankupaq. Hinaspan Juanta tapukuranku khaynata:

—Yachachikuq, noqaykuri ¿imatataq ruwaykuman salvasqa kanaykupaqri? nispanku.

¹³ Juanñataqmi contestaran khaynata:

—Qankunaqa, amayá mas-mastaraqchu cobraychis; aswanqa kamachiq autoridadpa leyninman hinallayá cobraychis, nispa.

¹⁴ Chaymantan huk soldadokunapas Juanta tapukullarankutaq:

—Noqaykuri, ¿imatataq ruwasaqkuri? nispanku.

Juanñataqmi paykunata contestaran:

—Qankunaqa amayá ni pitapas amenazaspachu imankutapas qechuychis, nitaq yanqamanta tumpaspachu pagachikuychispas. Aswanqa pagoykichiswanyá contentakuychis, nispa.

¹⁵ Chaymi Juanpa nisqanta uyarispanku chaypi kaq runakunaqa admirakuranku. Hinaspan sonqonku ukhullapi tapukuranku khaynata: “Icha, ¿paychu Diosmanta Hamuq Salvadorninchisqa?” nispanku.

¹⁶ Chaymi Juanqa, chaypi kaq runakunata niran:

—Noqaqa unullawanmi qankunataqa bautizaykichis. Aswanqa hukraqmi hamushan noqamanta aswan más atiyniyoq. Paymi Diospa Santo Espiritunta qosunkichis qankunapi kananpaq; hinallataq bautizasunkichispas ninawan hina. Noqaqa manan paypa husut'anpa watullantapas pashkanaypaq hinachu kani. ¹⁷ Pay hamuspanmi t'aqanqa allin runakunata mana allin runakunamanta, imaynan pajanmanta trigota akllaspa wayrachinku chay hinata. Ichaqa allin ruwaq runakunataqmi salvanqa. Mana allinpi kawsaq runakunataqmi mana wañuq nina rawrayman wikch'uyuspa k'ananqa, chaypi wiña-wiñaypaq ñak'arinankupaq, nispa.

¹⁸ Saynatan Juanqa Diosmanta runakunaman willaran allin willakuykunata. ¹⁹ Hinallataq Juanqa q'aqcharan kamachiq Herodes Antipastapas, wawqen Felipepa warmin Herodiaswan waqllikusqanmanta, hinallataq tukuy mana allinkuna ruwasqanmantawan ima. ²⁰ Chaymi Herodes Antipasqa anchata phiñakuspa, Bautizaq Juantaqa carcelman churachiran. Chayta ruwaspanmi Herodesqa astawanraq huchallikuran.

Jesús bautizasqa kasqanmanta

(Mat 3.13-17; Mar 1.9-11)

²¹ Manaraq carcelman churashaqtinkun, Juanqa runakunata bautizasharan. Chaymanmi Jesuspas riran Juanwan bautizachikuq. Chay ratopin, Jesusqa Diosmanta mañakushaqtin, hanaq pacha cielo kicharikuran. ²² Hinaqtinmi Diospa Santo Espiritun paloma hina urayamuran Jesuspa hawanman. Hinaspan chay ratopi hanaq pachamanta nimuran khaynata:

—Qanmi kanki ancha munakusqay Waway. Qanwanmi anchata kusikuni munasqayta ruwasqaykirayku, nispa.

Jesucristopa ñawpaq abuelonkunamanta

(Mat 1.1-17)

²³ Kinsa chunka watayoq hina kashaspanmi, Jesusqa qallariran runakunaman yachachiyta. Runakunapa piensayninman hinaqa, Jesusqa Joseypa wawanmi karan.

Joseyñataqmi Eliypa wawan karan.

²⁴ Eliyñataqmi Matatpa wawan karan,
Matatñataqmi Leviypa wawan karan,
Leviyñataqmi Melquipa wawan karan,
Melquiñataqmi Janapa wawan karan,
Janañataqmi Joseypa wawan karan,

²⁵ Joseyñataqmi Matatiaspa wawan karan,
Matatiasñataqmi Amospa wawan karan,
Amosñataqmi Nahumpa wawan karan,
Nahumñataqmi Esliya wawan karan,
Esliñataqmi Nagaipa wawan karan,

²⁶ Nagaiñataqmi Maatpa wawan karan,
Maatñataqmi Matatiaspa wawan karan,
Matatiasñataqmi Semeipa wawan karan,
Semeiñataqmi Joseypa wawan karan,
Joseyñataqmi Judapa wawan karan,

²⁷ Judañataqmi Joanapa wawan karan,
Joanañataqmi Resapa wawan karan,
Resañataqmi Zorobabelpa wawan karan,
Zorobabelñataqmi Salatielpa wawan karan,
Salatielñataqmi Neripa wawan karan,

²⁸ Neriñataqmi Melquipa wawan karan,
Melquiñataqmi Adipa wawan karan,
Adiñataqmi Cosampa wawan karan,
Cosamñataqmi Elmadampa wawan karan,
Elmadamñataqmi Erpa wawan karan,

²⁹ Erñataqmi Josueypa wawan karan,
Josueyñataqmi Eliezerpa wawan karan,
Eliezerñataqmi Jorimpa wawan karan,
Jorimñataqmi Matatpa wawan karan,

³⁰ Matatñataqmi Leviypa wawan karan,
Leviyñataqmi Simeonpa wawan karan,
Simeonñataqmi Judapa wawan karan,
Judañataqmi Joseypa wawan karan,
Joseyñataqmi Jonanpa wawan karan,
Jonanñataqmi Eliaquimpa wawan karan,

³¹ Eliaquimñataqmi Meleapa wawan karan,
Meleañataqmi Mainanpa wawan karan,
Mainanñataqmi Matatapa wawan karan,
Matatañataqmi Natanpa wawan karan,

³² Natanñataqmi Davidpa wawan karan,
Davidñataqmi Isaipa wawan karan,

Isaiñataqmi Obedpa wawan karan,
 Obedñataqmi Boozpa wawan karan,
 Boozñataqmi Salmonpa wawan karan,
 Salmonñataqmi Naasonpa wawan karan,
³³ Naasonñataqmi Aminadabpa wawan karan,
 Aminadabñataqmi Arampa wawan karan,
 Aramñataqmi Esrompa wawan karan,
 Esromñataqmi Farespa wawan karan,
 Faresñataqmi Judapa wawan karan,
³⁴ Judañataqmi Jacobpa wawan karan,
 Jacobñataqmi Isaacpa wawan karan,
 Isaacñataqmi Abrahampa wawan karan,
 Abrahamñataqmi Tareypa wawan karan,
 Tareyñataqmi Nacorpa wawan karan,
³⁵ Nacorñataqmi Serugpa wawan karan,
 Serugñataqmi Ragaupa wawan karan,
 Ragaunñataqmi Pelegpa wawan karan,
 Pelegñataqmi Heberpa wawan karan,
 Heberñataqmi Salapa wawan karan,
³⁶ Salañataqmi Cainanpa wawan karan,
 Cainanñataqmi Arfaxadpa wawan karan,
 Arfaxadñataqmi Sempa wawan karan,
 Semñataqmi Noeypa wawan karan,
 Noeyñataqmi Lamecpa wawan karan,
³⁷ Lamecñataqmi Matusalenpa wawan karan,
 Matusalenñataqmi Enocpa wawan karan,
 Enocñataqmi Jaredpa wawan karan,
 Jaredñataqmi Mahalaleelpa wawan karan,
 Mahalaleelñataqmi Cainanpa wawan karan,
³⁸ Cainanñataqmi Enospa wawan karan,
 Enosñataqmi Setpa wawan karan,
 Setñataqmi Adanpa wawan karan,
 Adanñataqmi Diospa unanchasqan karan.

4

Jesusta huchaman diablo urmachiy munasqanmanta
(Mat 4.1-11; Mar 1.12-13)

¹ Jesusqa Diospa Santo Espiritunwanmi hunt'asqa kuti-pusharan Jordán mayumanta. Hinaqtiinmi Diospa Santo Espiritunqa ch'inñeq desierto lugarman Jesusta pusaran.

² Chaypin Jesusqa karan tawa chunka p'unchaw mana ni imatapas mikhuspa. Chay p'unchawkunapin diabloqa Jesusta huchaman urmachiyta munaran. Chay tawa chunka p'unchaw pasaruqtiinñataqmi Jesusqa yarqachikuran.

³ Chaymi diabloqa khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Diospa Wawan kaspaykiqa, kay rumikunatayá niy t'antaman tukunanpaq, nispa.

⁴ Jesusñataqmi contestaran:

—Bibliapin nishan: “Runaqa manan t'antallawanchu kawsanqa, {aswanqa Diospa palabranta kasukuspan kawsanqa}”, nispa [*Deuteronomio 8.3*].

⁵ Chaymantan diabloqa huk alto orgoman Jesusta pusaran. Hinaspan huk ratollapi qawarichiran kay pachapi llapallan nación llaqtakunata. ⁶ Hinaspan diabloqa khaynata niran:

—Qanmanmi qosqayki kay nacionkunata kamachinaykipaq, hinallataq qapaq kaynintapas. Noqamanmi qowaran; chaymi noqaqa pi munasqaymanpas qoyman.

⁷ Sichus qan ñawpaqniypi qonqorikuspa adorawanki chayqa, llapallanmi qanpaq kanqa, nispa.

⁸ Jesusñataqmi diablota niran:

—Bibliapin khaynata nishan: “Señor Diosnillaykitan adoranki, pay sapallantataqmi servinkipas”, nispa [*Deuteronomio 6.13; 10.20*].

⁹ Chaymantan diabloqa Jerusalén llaqtaman Jesusta pusaran. Chaypin Dios yupaychana templopa alton patapi sayaykachispa, khaynata niran:

—Cheqaqtapuni Diospa Wawan kaspaykiqa kaymantayá saltaykuy. ¹⁰ Bibliapin nishan khaynata:

“Diosmi angelninkunata kamachinqa cuidasunaykipaq.

¹¹ Paykunan makinkuwan hap'isunkiku, chakiykita rumiman ama takakunaykipaq”, nispa [*Salmos 91.11-12*].

¹² Chaymi Jesusqa diablota niran:

—Bibliapiqa nillashantaqmi: “Señor Diosniykitaqa aman ni ima pruebamanpas yanqapuniqa churankichu”, nispa [*Deuteronomio 6.16*].

¹³ Diabloqa Jesusta huchaman mana urmachiya atispanmi, karunchakuran huk kutinkama.

Galilea provinciapi yachachiyta Jesús qallarisqanmanta (Mat 4.12-17; Mar 1.14-15)

¹⁴ Jesusmi kutiran Diospa Santo Espiritunpa atiyinwan hunt'asqa Galilea provincia lawman. Chaymi chay enteron provincia lawpi runakunaqa Jesusmanta allinta rimaranku.

¹⁵ Hinaspan chay p'unchawkunapi Jesusqa yachachiran Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapi. Chaypi uyariq runakunañataqmi anchata admirakuranku; hinaspan Jesusta alabaranku.

*Nazaret llaqtapi Jesuspa yachachisqanmanta
(Mat 13.53-58; Mar 6.1-6)*

¹⁶ Jesusqa wiñasqan Nazaret llaqtaman rispanmi, costum-brenman hina samana p'unchawpi Diosmanta yachachina sinagoga wasiman riran. Chaypin sayariyuran leenanpaq. ¹⁷ Chaymi Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa escribisqan librota Jesusman haywaranku leenanpaq. Hinaqtiinmi chay librota kicharispa leeran:

¹⁸ “Diospa Santo Espiritunmi noqapi kashan. Paymi atiyta qowan; hinaspan mandamuwan allin willakuykunata wakcha runakunaman willanaypaq, hinallataq carcelpi kaqkunaman willaqtiiy kacharisqa kanankupaq, ñawsakunapa ñawinta qawarichinaypaq, ñak'ariypi kawsaqkunata orqospa salvanaypaq, ¹⁹ runakunaman Diospa salvanan tiempo chayamusqanta willanaypaq ima”, nispa [Isaiás 61.1-2].

²⁰ Leeyta tukuruspanmi, Jesusqa Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa escribisqan librota haywayapuran librokuna waqaychaqman. Hinaspanmi Jesusqa tiyayuran. Chaypi kaq llapallan runakunañaataqmi Jesusta qawapayaranku. ²¹ Chaymi paykunata Jesusqa niran:
—Kunanmi kay leesqaykunaqa qankunapa ñawpaqniykichispi cumplikun, nispa.

²² Jesuspa sumaqllaña yachachisqankunata uyarispankun llapallan chaypi kaq runakunaqa admirasqallaña Jesusmanta allinta rimaranku. Hinaspan paykunapura ninakuranku khaynata:

—¿Manachu kay runaqa Joseypa churillan? nispanku.

²³ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Runakunapa nisqankutan niwankichis: “Médico kaspaykiqa, qan kikiykitarayá primertaqa hampikuy”, nispa. Hinaspapas qankunaqa niwankichismi: “Capernaúm llaqtapi imaymana milagrokuna ruwasqaykitan uyariyku, chaykunatayá kay llaqtaykipipas ruway”, nispa.

²⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Cheqaqtapunin niykichis, Diosmanta willakuq profetaqa manan llaqtanpiqa allin chashkisqaqa kanmanchu. ²⁵ Diosmanta ñawpaq willakuq profeta Eliaspa kawsasqan p'unchawkunapipas, kinsa wata parten mana paraqtiinmi ancha muchuy karan enteron Israel nacionpi, hinallataq muyuriqnin ladon nacionkunapipas. Ichaga Israel nacionpi ashka viudakuna kashaqtiinpas, ²⁶ Diosqa manan profeta Eliastaqa mandamuran chay

viudakunata yanapananpaqchu. Aswanmi Eliasqa huk law nacionpi tiyaq viudallaman yanapaq riran. Chay viudaqa tiyaran Sidón provincia ukhupi Sarepta sutiyoc llaqtapin. ²⁷ Kallarantaqmi Diosmanta willakuq profeta Eliseopa kawsasqan p'unchawkunapipas Israel nacionpi ashkallaña mana sanoyaq lepra onqoywan onqoq runakuna. Paykunapas manan chay onqoymantaqa sanoyachisqachu karanku. Aswanqa Siria nacionmanta kaq Naamán sutiyoc runallatan Eliseoqa sanoyachiran, nispa.

²⁸ Chaykunata uyarispankun, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi llapallan huñunasqa runakunaqa anchata phiñakuranku, (chay huk law nacionniyoq runakunapa favorninpi Jesús rimasqanrayku). ²⁹ Chaymi sayarispanku Jesustaqa tanqa-tanqarisparaq aparanku llaqtapa waq lawnin qaca pataman, chaymanta qaqaman tanqaykunankupaq. ³⁰ Jesusñataqmi ichaqa chawpinkumanta lloqsipa ripuran.

Demoniopa ñak'arichisqan runamanta
(Mar 1.21-28)

³¹ Jesusqa Galilea provincia ukhupi Capernaúm llaqtamanmi riran. Chaypin samana p'unchawkunapi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi runakunaman yachachiran. ³² Chaymi runakunaqa uyarispanku anchata admirakuranku, Jesusqa ancha yachayniyoq kaspata atiywan yachachisqanrayku. ³³ Chay ratollapitaqmi demoniokunapa ñak'arichisqan huk runa chay sinagoga wasipi kasharan. Hinaqtinmi chay runaqa altota qaparispa, Jesusta niran:

³⁴ —¡Yaw, Nazaret llaqtayoq Jesús! ¿Imatataq noqaykuwanri munanki? ¿Noqaykuta wañuchiychu qanqa hamuranki? Noqaca reqsiykin pi kasqaykita. ¡Qanqa Diospa Wawanmi kanki, mana ni ima huchayoq! nispa.

³⁵ Jesusñataqmi chay demoniotaqa q'aqchaspa khaynata niran:

—¡Upallay, hinaspa lloqsiy kay runamanta! nispa.

Hinaqtinmi chay demonioqa, llapallan chaypi kaq runakunapa ñawpaqinpi chay runata pampaman wikaparan. Hinaspan chay runamanta lloqsiran mana ni ima dañotapas ruwaspalla. ³⁶ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa, admirakuspanku paykunapura ninakuranku khaynata:

—¿Imayna atiyniyoqtaq kay runarí? ¡Rimayllanwan kamachiqtinmi demoniokunapas lloqsin! nispanku.

³⁷ Chaymi Jesusmantaqa chay enteron llaqtakunapi astawanraq rimaranku, rimasqanmanta hinallataq tukuy ruwasqankunamantawan ima.

Pedropa suegranta Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 8.14-15; Mar 1.29-31)

³⁸ Diosmanta yachachina sinagoga wasimanta lloqsispan, Jesusqa Simón Pedropa wasinta riran. Chayaruspanmi wasi ukhuman haykuran. Chaypin Simón Pedropa suegranqa fiebre onqoywan nishuta onqosharan. Chaymi Jesusta ruegakuranku sanoyachinanpaq. ³⁹ Hinaqtinmi Jesusqa Simón Pedropa suegranman ashuyuspa, chay fiebre onqoyta chinkanapaq kamachiran. Chaymi Simón Pedropa suegranqa chay fiebre onqoymanta kasqan ratolla sanoyaran. Hinaspan payqa hatarispa, paykunaman mikhunata servirán.

Ashka onqosqa runakunata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 8.16-17; Mar 1.32-34)

⁴⁰ Inti haykuyushaqtinñan, Jesusman tukuy onqoyniyoq runakunata apamuranku. Chaymi Jesusqa sapankama onqosqa runakunaman makinta churayuspa sanoyachiran. ⁴¹ Hinallataq ashka runakunamantapas demoniokuna lloqsiranku khaynata qaparispanku:

—¡Qanqa Diospa Wawanmi kanki! nispanku.

Jesusñataqmi chay demoniokunata q'aqchaspa mana de-jaranchu paymanta rimanankutaqa. Chay demoniokunaqa yacharankun Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvador kasqanta.

Galilea provincia lawkunapi Jesús yachachisqanmanta
(Mar 1.35-39)

⁴² Ña achiqamushaqtinñan Jesusqa chay Capernaúm llaqtamanta lloqsiran. Hinaspan huk ch'inñeq desierto lugarmán riran. Hinaqtinmi runakunaqa Jesusta mashkaranku. Tariruspankutaqmi ruegakuranku llaqtankumanta ama ripunanpaq. ⁴³ Chaymi paykunata Jesusqa niran:

—Noqaqa rinaymi huk law llaqtakunamanpas Diospa gobiernananmanta allin willakuykunata runakunaman willamunaypaq. Chaypaqmi Diosqa noqata mandamuwaran, nispa.

⁴⁴ Hinaqtinmi Jesusqa Galilea provincia ukhupi Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman haykuspa, Diosmanta allin willakuykunata willaran.

5

Ashka challwakuna hap'isqankumanta
(Mat 4.18-22; Mar 1.16-20)

¹ Huk p'unchawmi Jesusqa Genesaret sutiyoq laguna qochapa patanpi kasharan. Chaymanmi ashka runakuna huñunakamuranku ñit'i-ñit'iraq Diospa palabranta

uyarinankupaq. [Nota: Genesaret laguna qochapa huknin sutinmi karan Galilea laguna qocha].² Chay laguna qochapa patanpin Jesusqa ishkay botekunata rikuran. Challwaqkunataqmi mallankuta maqchisharanku chay botenkupa ladonpi.³ Hinaspanmi Simón Pedropa botenman qespispa Jesusqa payta valekuran, laguna qocha ukhuman tumpallanta boteta tanqariykunanpaq. Chaypi tiyayuspataqmi Jesusqa chay botemanta laguna qocha patapi llapallan runakunata yachachimuran.⁴ Yachachiyta tukuruspanñataqmi Simón Pedrota niran:

—Boteykita laguna qochapa chawpinman apayuspayki, mallaykita laguna qochaman wikch'uyuy challwanaykipaq, nispa.

⁵ Chaymi Simón Pedroqa contestaran:

—Señor, tukuy tutan challwarayku; ichaqa manan ni ch'ullallatapas hap'iraykuchu. Qan niwaqtiykiqa wikch'uyusaqyá mallayta, nispa.

⁶ Chaymi Jesuspa nisqanta kasukuspanku paykunaqa mallankuta wikch'uyuranku. Hinaspan ashkallataña challwata hap'iranku, mallankupas yaqa llik'ikunankamaraq.⁷ Hinaqtiinmi huknin botepi challwaqmasinkuna yanapaq hamunankupaq makinkuwan señaschaspas waqyaranku. Chaymi paykunaqa hamuspanku ishkaynin boteman challwasqankuta hunt'achiranku, botenkupas yaqaraq unu ukhuman chinkayunankama.⁸ Chayta Simón Pedro rikuspanmi, Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuspa niran:

—¡Señor, noqaqa huchasapa runan kani; ayqeriy noqapa ladoymanta! nispa.

⁹ Chaymi Simón Pedropas, hinallataq paywan kushka kaqkunapas ashka challwata hap'isqankurayku admirasqallaña karanku.¹⁰ Saynallataqmi Zebedeopa wawankuna, Juanwan Jacobopiwan ima admirasqallaña karanku. Paykunaqa Simón Pedropa challwaqmasinkunan karan. Jesusñataqmi Simón Pedrota niran:

—Ama manchakuychu, imaynan challwata challwan-kichis, saynatan runakunatapas huñumunkichis, nispa.

¹¹ Laguna qochapa patanman botenkuta chayarachis-pankutaqmi, tukuy kaqninkutapas chaypi saqespa, Jesusta qatikuranku.

Lepra onqoyniyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta (Mat 8.1-4; Mar 1.40-45)

¹² Huk p'unchawmi Jesusqa huk llaqtapi kasharan. Hinaqtiinmi lepra onqoyniyoq runa payman hamuran. Hinaspan ñawpaqninpi qonqoriyukuspa ruegoakuran khaynata:

—Señorlláy, munaspaykiqa kay onqoyniy mantayá sanoy-aykachiway, nispa.

¹³ Chaymi Jesusqa makinwan llamiyuspa, chay runata niran:

—Ari, noqaqa munanin sanoyanaykita, nispa.

Hinaqtinmi kasqan ratolla chay lepra onqoyniy oq runaqa sanoyapurán. ¹⁴ Chaymi Jesusqa kamachiran khaynata:

—Aman pimanpas kaykuna pasasusqaykimantaqa willan-kichu. Aswanyá Israel templopi serviq sacerdotekunaman rispa, qawachikamuy sanoña kasqaykita. Hinaspayki Moisespa escribisqan leyman hina ofrendaykita qomuy. Saynapin paykunaqa sanoña kasqaykita yachanqaku, nispa.

¹⁵ Kaykuna ruwasqanta uyarispankun ashka runakunaqa Jesusmanta tukuy lawpi rimaranku. Chaymi ashka runakuna hamuranku, Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq, hinallataq onqoyninkumantapas sanoyasqa kanankupaq. ¹⁶ Jesusqa Diosmanta mañakunanpaqmi, sapa kutin ch'inñeq lugarkunaman sapallan riran.

*Mana puriq runata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 9.1-8; Mar 2.1-12)*

¹⁷ Huk p'unchawmi Jesusqa runakunaman yachachisharan. Chaypin kasharanku fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas. Paykunaqa hamuranku Galilea provincia lawpi ashka llaqtachakunamanta, Judea provincia lawmanta, hinallataq Jerusalén llaqtamantawan iman. Chaypin Jesusqa Diospa atiyinwan onqoyniy oq runakunata sanoyachiran. ¹⁸ Hinaqtinmi huk mana puriq runata kallapipi wantumuranku Jesuspa kasqan wasiman. Chayarachimuspankun Jesuspa ñawpaqninman apayuyta munaranku. ¹⁹ Ichaqa manan wasi ukhumanqa maynintapas apayuyta atirankuchu, ashka runakuna wasipa punkunpi kasqankurayku. Chaymi paykunaqa wasi paman wichachispa, wasita t'oqoranku. Hinaspan chayninta mana puriq runataqa, Jesuspa ñawpaqninman urayachiranku. ²⁰ Chaymi Jesusqa chay wantumuq runakunapa iñiyinkuta yachaspa, chay mana puriq runata niran:

—Amigo, huchaykikunatan perdonayki, nispa.

²¹ Chaymi leykunata yachachiq runakuna, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapiwan ima piensasasharanku khaynata: “¿Pitaq kay runari, kaykunata rimaspa Diosta ofendenanpaqrí? ¿Pitaq runakunapa huchankunatari perdonanman? ¡Aswanqa runakunapa huchantaqa Diosllan perdonaytaqa atin!” nispanku.

²² Chaymi Jesusqa paykunapa piensasqanta yachaspa, tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq saynatari sonqoykichis ukhul-lapi piensashankichis? ²³ Kunanyá niwaychis, ¿Imataq más facilri kanman? ¿Kay runapa huchankunata perdonaychú? Icha ¿sanoyachispa ripuy niychú? ²⁴ Kunanmi yachankichis, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa kay pachapi runakunapa huchankunata perdonanaypaq atiyniyoq kasqayta, nispa.

Chayta rimayta tukuruspanmi, Jesusqa chay mana puriq runata niran:

—Sayariy; hinaspa chay kallapiykita oqarispa wasiykiman ripuy, nispa.

²⁵ Chaymi chay mana puriq runaqa, llapallan runakuna rikushaqtin, kasqan ratolla sayariran. Hinaspan llapallan runakuna rikushaqtin kallapinta apayukuspa wasinman ripuran, Diosta anchata alabastin. ²⁶ Saynallataqmi chay wasipi kaq runakunapas rikusqankuwan anchata admirakuspanku tukuy manchakuywan Diosta alabaranku khay-nata:

—¡Mana hayk'aq rikusqanchiskunatan kunan p'unchaw rikunchis! nispanku.

Mateota Jesús waqyasqanmanta

(Mat 9.9-13; Mar 2.13-17)

²⁷ Jesusqa chay mana puriq runata sanoyarachispanmi chay wasimanta ripuran. Rishaspantaqmi impuesto cobraq Leví sutiyoq runata rikuran, Roma llaqtapaq impuesto cobranan puestopi tiyashaqta. Leviytan Jesusqa niran:

—Qatikuway, nispa. [Nota: Leviypa huknin sutinqa karan Mateon].

²⁸ Chayta uyarispanmi Leví sutiyoq runaqa, tukuy ruwasqankunata saqespa, Jestusta qatikuran.

²⁹ Hinaspan Leví runaqa wasinpi ashka mikhunata wayk'uchiran Jesusman invitananpaq. Chaypitaqmi ashka impuesto cobraqmasinkunapas, huk runakunapiwan mesapi mikhusharanku. ³⁰ Chaymi leykunata yachachiqkunapas, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas, Jesuspa discipulonkunapa contranpi rimaranku khaynata:

—¿Imanaqtintaq qankunari mikhushankichis tomashankichis chay impuesto cobraq runakunawan, hinallataq huchasapa runakunawan kushkarí? nispa.

³¹ Chaymi Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Medicotaqa onqosqa runakunallan necesitanku; sano runakunan ichaqa mana necesitankuchu. ³² Noqaqa manan justo tukuq runakunata salvaqchu hamurani. Aswanqa huchankumanta wanakuspa noqapi creeqkunata salvaqmi hamurani, nispa.

Jesusmi yachachiran ayunomanta
(*Mat 9.14-17; Mar 2.18-22*)

³³ Jesustan chaypi kaq runakuna niranku:

—Bautizaq Juanpa discipulonkunapas, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas, sapa kutinmi ayunaspa Diosmanta anchata mañakunku. ¿Imanaqtintaq qanpa discipuloykikunari mana ayunankuchu; aswanqa mikhuyllapi tomayllapi kashankú? nispa.

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata khaynata niran:

—Qankunari, ¿huk casarakuy fiestaman invitesqa runakunatari, ayunachiwaqchishchu, chayllapiraq casarakuq qari kashaqtinri? Manan. ³⁵ Aswanmi kanqa p'unchawkuna, casarakuq qari qankuna ukhumanta qechusqa kaqtin ayunanaykichispaq, nispa.

³⁶ Jesusqa paykunamanmi huk willakuyta willaran khaynata:

—Manan ni pipas mosoq telataqa kuchunmanchu thanta p'acha remendananpaqqa. Saynata ruwaspaqa yanqapaqmi kuchunman mosoq telataqa. Remendaqtinpas millaymi kanman mana tupasqanrayku. ³⁷ Saynallataqmi manaraq poqosqa vinotaqa mana ni pipas hich'anmanchu thanta odrekunamanqa. Ichaqa chay vino poqoruspanmi chay thanta odrekunataqa phatarachinman. Hinaspan vinopas usunman, hinallataq odrekunapas manaña ni imapaqpas valenmanñachu. ³⁸ Chaymi manaraq poqosqa vinotaqa mosoq odrekunaman hich'ana. ³⁹ Pipas poqosqa vinota malliyuspaqa, manañan munanqañachu mana poqosqa vinotaqa. Aswanmi ninman:

—Poqosqa vinon aswan allinqa, nispa. [*Nota: Mana poqosqa vinon rikch'akun Jesuspa yachachisqankunaman. Poqosqa vinoñataqmi rikch'akun Israel nacionniyoq runakunapañawpaq mana valeq costumbrenkunaman. Chaymi Diospa palabrankunamanqa costumbrenchiskunataqa mana yapananchishchu.*]

6

Jesuspa discipulonkuna samana p'unchawpi trigo pallasqankumanta
(*Mat 12.1-8; Mar 2.23-28*)

¹ Huk samana p'unchawpin, trigo chakraq patanta Jesusqa discipulonkunapiwan pasasharanku. Hinaqtinmi discipulonkunaqa trigota pallaspa makinkuwan qaqorispa mikhuranku. ² Chay ruwasqankuta rikuspan, fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata niranku:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq samana p'unchawpiri mana permitisqa kaqkunata ruwashankichís? ¡Manan saynataqa

Moisespa escribisqan leyman hinaqa samana p'unchawpiqa ruwanaykichishchu! nispa.

³ Jesusñataqmi contestaspa niran:

—¿Manachu qankuna Bibliapi leerankichis, rey Davidqa puriqmasinkunapiwan yargachikuspa imatachus ruwasqanmanta? ⁴ Rey Davidqa, Diosta yupaychana wasiman haykuspanmi, Diosman dedicasqa t'antakunata orqomuspa mikhuran, saynallataqmi puriqmasinkunamanpas qollarantaq. Chay t'antakunaqa sacerdotekunapa mikhunallanpaqmi permitisqa karan. ⁵ Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa samana p'unchawpapas dueñonmi kani. Chaymi munasqayta ruwanankupaq kamachini, nispa.

*Mana valeq makiyoq runata Jesús sanoyachisqanmanta
(Mat 12.9-14; Mar 3.1-6)*

⁶ Jesusqa huk samana p'unchawpin Diosmanta yachachina sinagoga wasiman haykuran yachachinanpaq. Chaypin huk runa kasqa mana valeq phaña makiyoq. ⁷ Chaymi leykunata yachachiq runakunaqa, fariseo religionniyoq runakunapiwan ima, Jesusta disimulawlla qawaranku, sichus chay mana valeq makiyoq runata chay samana p'unchawpi sanoyarachiqtinqa, chayman tumpalla acusanankupaq. ⁸ Jesusñataqmi paykunapa piensasqankuta yachaspa, chay mana valeq makiyoq runata khaynata niran:

—Hatarimuy, hinaspa chawpinkupi sayay, nispa.

Chaymi chay runaqa hatarimuspa chawpinkupi sayaran.

⁹ Hinaqtinmi llapallan chaypi kaq runakunata Jesusqa niran:

—Kunanmi huk tapukuyta tapusqaykichis: Samana p'unchawpiri, ¿allin kaqtachu icha mana allin kaqtachu ruwana? ¿Runa sanoyachiychu icha wañuchiychu allin kanman? nispa.

¹⁰ Chaymantan llapallan runakunata qawarispas, Jesusqa chay mana valeq makiyoq runata niran:

—Chay mana valeq makiykita chutariy, nispa.

Chaymi makinqa chutariqtin kasqan ratolla sanoyaran.

¹¹ Chaymi leykunata yachachikuqkunapas, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapas nishuta phiñakuranku. Hinaspan parlanakuranku:

—¿Imatan Jesuspa contranpi ruwarusunchis? nispanku.

*Chunka ishkayniyoq apostolkunamanta
(Mat 10.1-4; Mar 3.13-19)*

¹² Chay p'unchawkunapin Jesusqa riran huk alto moqoman Diosmanta mañakuq. Chaypin enteron tuta Diosmanta mañakuran. ¹³ Achiqaramuqtinñataqmi Jesusqa llapallan

qatikuqnin runakunata waqyaran. Hinaspan paykuna ukhumanta akllaran chunka ish kayniyoq runakunata, apostol-ninkuna kananpaq. ¹⁴ Paykunapa sutinkun karan kaykuna: Simón, paypa huknin sutinmi karan Pedro, Simón Pedropa wawqen Andrés, Jacobo, Juan; Felipe; Bartolomé; ¹⁵ Mateo; Tomás; Alfeopa wawan Jacobo, paypa huknin sutinmi karan Santiago, Simón. Paymi karan Zelote partidomanta; ¹⁶ Jacobopa wawqen Judas, hinallataq Judas Iscariote ima. Kay Judas Iscarioten Jesusta traicionaran. [Nota: Zelote partidomanta runakunaqa manan munarankuchu Israel nación llaqtankupi Roma llaqtamanta hamuq runakuna kamachinantaqa. Aswanmi munaranku Israel nacionniyoq llaqtamasinku runakuna gobiernanankuta. Chaymi paykunaga hatariranku, Romamanta kamachikamuq autoridadkunapa contranpi, saynapi Israel nación llaqtankuta defiend-nankupaq].

*Ashka runakunaman Jesuspa yachachisqanmanta
(Mat 4.23-25)*

¹⁷ Chay moqomantan Jesusqa chunka ish kayniyoq apostol-ninkunapiwan urayamuran. Hinaspan riranku huk pampaman. Chaymanmi ashka runakuna huñunakamuranku Judea provincia lawmanta, Jerusalén llaqtamanta, hinallataq Tiro llaqtapa, hinaspa Sidón llaqtapa ladon llaqtakunamantawan ima. Paykunan hamuranku Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq, hinallataq onqoyinkumantapas sanoyachisqa kanankupaq. ¹⁸ Saynapin onqosqa runakunapas, hinalataq demoniokunapa ñak'arichisqan runakunapas sanoyasqa karanku. ¹⁹ Chaymi llapallan runakunaqa Jesusta tupayuytapuni munaranku, atiyinwan sanoyachisqanrayku.

*Kusisqa kaymanta llakikuymantawan
(Mat 5.1-12)*

²⁰ Jesusqa discipulonkunata qawarisanmi khaynata niran:

—Kusisqan kankichis wakcha runakunaqa; qankunan Diospa kasqanpi kawsankichis, pay sumaqta gobiernaqtin.

²¹ Kusisqan kankichis yarqaypi kunan kaqkunaqa; qankunan qepa tiempopiqa saqsachisqa kankichis.

Kusisqan kankichis kunan waqaqkunaqa; qankunan qepa tiempopiqa kusikuymanta asikunkichis.

²² Kusisqan kankichis Diospa Wawanpi creesqaykichisrayku cheqnisuqtiykichis, despreciasuqtiykichis, k'amisuqtiykichis, hinallataq qankunamanta millayta rimaqtiinkupas. ²³ Saynatan kay millay rimaq runakunapa ñawpaq abuelonkunapas rimaranku, Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa contranpi. Chaykunata

ruwasuqtiykichisqa kusikuychisyá. Kusikuspa saltaychis; premioykichistan chashkikunkichis hanaq pachapi, nispa.

²⁴ (Ichaqa chaypi wakin runakunata qawarispammi Jesusqa nillarantaq:)

—¡Ay, qapaqkuna! ¡Imaynaraq kankichis! Ñan qankunaqa qapaq kayniykichiswan kusirukunkichishña.

²⁵ ¡Ay, saqsasqa kaqkuna! ¡Imaynaraq kankichis! Chayamunqan tiempo yargasqa kayta yachanaykichispaq.

¡Ay, kunan asikuqkuna! ¡Imaynaraq kankichis! Llakikuy chayamuqtinmi waqaspa qaparqachankichis.

²⁶ ¡Ay, imaynaraq kankichis runakuna alabasuqtiykichis! Saynatan qankunapa ñawpaq abueloykichiskunapas ñawpaq falso profetakunata alabaranku, nispa.

Cheqniwaqñinchis runakunata khuyakunanchismanta
(Mat 5.38-48; 7.12)

²⁷ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Qankunayá kay nisqaykunata allinta uyariwaychis: Enemigoykichis runakunata khuyakuychis; cheqnisuqniykichis runakunapaqpas allin kaqkunata ruwaychis;

²⁸ ñakasuqniykichis runakunatapas allinta contestaychis; hinallataq yanqamanta tumpasuqniykichis runakunapaqpas Diosmanta mañapuychis. ²⁹ Pipas uyaykipi saqmasuqtiykiqa, huknin uyaykitawan kutirichiy. Hinallataq pipas capaykita qechusuqtiykiqa, camisaykitawan qoykuy apakunanpaq.

³⁰ Pipas mañakusunki imaykitapas chayqa, qoykuyá. Imaykitapas qechusuqtiykiqa, amañayá mañakapuychu.

³¹ Imaynatachus qankunapaq runakuna ruwananta munankichis, saynallatataq qankunapas paykunapaq ruwaychis.

³² Sichus khuyakusuqniykichis runakunallata khuyakunkichis chayqa, ¿ima allintataq ruwashankichisrí? Saynataqa huchasapa runakunapas ruwankun.

³³ Sichus qankunapaq allin kaqkunata ruwaq runakunallapaq, allin kaqkunata qankunapas ruwankichis chayqa, ¿ima allintataq ruwashankichisrí? Saynataqa Diospi mana creeq huchasapa runakunapas ruwankun.

³⁴ Sichus imatapas prestankichis interesniyoqta kutichipusuqniykichis runakunallaman chayqa, ¿ima allintataq ruwashankichisrí? Saynataqa huchasapa runakunapas ruwankun.

³⁵ Aswanyá qankunaqa enemigoykichis runakunatapas khuyakuychis; hinaspas allin kaqkunata paykunapaq ruwaychis. Manuychispas amayá chay manusqaykichismanta imatapas chashkinaykichisraykullachu. Saynata ruwankichis chayqa, tukuy atiyniyoq Diospa wawankunan kankichis.

Chaymi Diosmanta hatun premiota chashkikunkichis.

Diosqa khuyapayanmi malvado runakunatapaspas, hinallataq desagradecido runakunatapaspas. ³⁶ Saynallataqyá qankunapas llapallan runakunata khuyakuychis, imaynan Dios Taytaykichispas llapallan runakunata khuyapayan chay hinata, nispa.

Pitapas yanqapuni ama juzganamanta
(Mat 7.1-5)

³⁷ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Aman runamasiykichistaqa juzgankichishchu, Diospas qankunataqa ama juzgasunaykichispaq. Runamasiykichistaqa amayá condenaychishchu; chaymi Diospas mana qankunataqa condenasunkichishchu. Qankunaqa runamasiykichistapas perdonaychisyá; chaymi Diospas qankunata perdonasunkichis. ³⁸ Runamasiykichismanqa tukuy ima faltaqñintayá qoychis; saynata ruwaqtiykichismi Diospas qankunaman qosunkichis tukuy faltasuqñiykichista. Diosqa qosunkichis allin medisqatan, mat'imat'iykusparaq, hunt'ay hunt'ataraq. Imaynatan qankuna runamasiykichiswan ruwankichis, saynatan Diospas qankunawan ruwanqa, nispa.

³⁹ Jesusqa nillarantaqmi huk willakuytapas:

—Huk ñawsa runaqa manan ñawsamasin runataqa pusayta atinmanchu; ish kayninkun ima t'oqomanpas urmayunkuman. ⁴⁰ Yachachisqa runaqa, manan yachachiqnin runamantaqa aswan más yachayniyoqqa kanmanchu. Aswanmi astawan yachaspaña yachachiqnin hina kanqa.

⁴¹ Qanri, ¿imanaqtintaq runamasiykipa ñawinpi kaq ishutari qawashankí? Qanqa, ¿manachu aswan qawakuwaq ñawiykipi rakhu k'aspi kasqanta? ⁴² Ñawiykipi rakhu k'aspi hina kashaqtinri, ¿imaynataq wawqeykitari niwaq: “Wawqéy, ñawiykipi ishuta orqorusqayki”, nisparí? ¡Ishkay uya runa! ¿Manachu aswan primertaqa ñawiykipi rakhu kaq k'aspitaraq orqokuwaq? Chayta ruwaspan allinta rikunki, wawqeykipa ñawinpi ishuta orqonaykipaqqa, nispa.

[Nota: “Ñawipi ishutaq” rimashan chikallan huchamantan. “Ñawipi rakhu k'aspiñataqmi” rimashan nishu millay hatun huchakunamanta].

Sach'ataqa rurusqanpi reqsinamanta
(Mat 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Allin sach'aqa allintan rurun; mana allin sach'añataqmi mana allintachu rurun. ⁴⁴ Kishkayoq sach'amantaqa manan higostaqa pallankuchu, nitaqmi t'ankar kishka sach'amantapas uvastaqa pallankuchu. Sapankama

sach'ataqa rurunpin reqsinchis, allinchus icha mana allinchus kasqanta. ⁴⁵ Saynallataqmi runapa songonpi allin kaqkuna kaqtinqa, allin kaqkunatan chay runaqa rimanpas hinallataq ruwanpas. Ichaga runapa songonpi mana allinkuna kaqtinqa, mana allinkunallatan chay runaqa rimanpas hinallataq ruwanpas. Runaqa songonpi imapas hunt'asqa kasqanmantan riman.

Ishkay clase wasita ruwaq runakunamanta
(Mat 7.24-27)

⁴⁶ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—¿Imanaqtintaq qankunari, “Señorlláy, Señorlláy” niwashaspa, noqapa kamachisqaykunatari mana ruwan-kichischú? ⁴⁷ Sichus pipas noqaman ashuykamuwaspa, yachachisqaykunatapas uyarispa kasukuqmi, ⁴⁸ huk yachayniyoq runamanqa rikch'akun. Paymi wasinta ruwananpaq pampata t'oqospa, rumi hawapi cimientota hatarichin. Chaymi paraqa, wayrantin hinallataq lloqllantin hamuspa, chay wasitaqa mana thuñichiranchu, rumiwan cimentacionnin allin ruwasqa kasqanrayku. ⁴⁹ Aswan noqapa yachachisqaykunata uyarishaspa mana kasukuqmi ichaga, huk mana yachayniyoq roqro uma runaman rikch'akun. Paymi wasinta hatarichinanpaq t'oqon hawallata, hinaspan allpa hawallapi perqata hatarichin. Chaymi paraqa, wayrantin hinallataq lloqllantin hamuspa, chay wasitaqa q'alata apan, allpa hawallapi ruwasqa kasqanrayku, nispa.

7

Roma llaqtayoq soldadokunapa jefenpa iñiyinmanta
(Mat 8.5-13)

¹ Runakunaman yachachiyta tukuruspanmi Jesusqa Capernaúm llaqtaman kutipuran. ² Chay llaqtapin tiyaran Roma llaqtamanta soldadokunapa huk jefen. Chay jefepan karan ancha munakusqan serviqnin runa. Chay serviqnin runan nishuta onqospa wañuyya patallanpiña kasharan. ³ Hinaqtinmi soldadokunapa jefenqa, Jesusmanta rimasqankuta uyariran. Hinaspan Israel nación llaqtapi wakin kamachiq runakunata Jesuspa kasqanman mandaran, khaynata nimunankupaq:

—Ama hina kaychu, favorniykitan merecesaq, wasiyman hamuspaykiyá ancha munakusqay serviqniy runata onqosqanmanta sanoyaykachipuguay, nispa.

⁴ Chaymi chay Israel llaqtapi kamachiq runakunaqa, Jesuspa kasqanman rispanku, chay soldadokunapa jefenpa

valekusqanta Jesusman willaranku. Hinaspan paykunaqa anchata ruegakuspanku, Jesusta khaynata niranku:

—Ama hina kaychu, soldadokunapa jefenpa mañakusqantayá yanapaykuy. Payqa ancha allin runan. ⁵ Chaymi kay Israel nacionniyoq runakunata khuyakuspa, Diosmanta yachachina sinagoga wasitapas ruwachipumaranku, nispa.

⁶ Hinaqtinmi chay valekusqankuta uyarispa, Jesusqa paykunawan riran. Chay soldadokunapa jefenpa wasinman manaraq chayashaqtinkutaqmi, chay soldadokunapa jefenqa amigonkunata mandaran, Jesusman khaynata nimunankupaq:

—Señorníy, manan necesariochu wasiyman hamunaykipaqa. ¿Pitaq noqari kani wasiyman haykunaykipaqri?

⁷ Noqaqa anchata p'enqakuspaymi, mana qanman taripamunaypaq hinachu kani. Ichaqa kunan rato qan rimarillaqtiykin, serviqniyqa sanoyanqa.

⁸ Noqapas jefeykunata kasukuqmi kani; saynallataqmi soldadokunapas noqapa kamachisqayta ruwan. Chaymi paykunata kamachiqtiy, paykunapas kasuwanku; hukninta: “Riy” niqtiyqa, rinmi; huknintapas: “Hamuy” niqtiyqa, hamunmi. Saynallataqmi serviwaqniy runatapas: “Kayta ruway” niqtiyqa, paypas ruwanmi, nispa.

⁹ Chay willasqankuta uyarispanmi, Jesusqa chay soldadokunapa jefenpa nimusqanwan admirakuran. Hinaspan paywan kushka riq runakunata khaynata niran:

—Manan enteron Israel nación llaqtapipas tariranichu noqapi ancha iñiyniyoq runataqa. Ichaqa kay soldadokunapa jefenmi noqapi ancha iñiyniyoq, nispa.

¹⁰ Chaymi Jesusman taripaq runakunaqa, soldadokunapa jefenpa wasinman kutiranku. Hinaspan chaypi tariranku chay serviqnin runataqa sanotaña.

Viudapa wawanta Jesús kawsarichisqanmanta

¹¹ Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan, hinallataq ashka runakunapiwan ima Naín sutiyoq llaqtaman riranku.

¹² Hinaspan chay llaqtapa punkunman chayaruspanku, chaypi tuparanku huk wañusqa joventa p'ampanankupaq apashaq runakunawan. Chay wañusqa jovenqa karan huk viudapa sapallan qari wawanmi. Chaymi chay viudata acompañaspanku paywan kushka llaqtamanta ashka runakunapas rishasqaku. ¹³ Hinaqtinmi Jesusqa chay viudapa waqasqanta rikuspa, anchata khuyapayaspa, payta niran:

—Ama waqaychu, nispa.

¹⁴ Saynata nispanmi Jesusqa, chay kallapipi wañusqa joventa apaq runakunaman ashuyuspa, kallapi apasqankuta

llamiykuran. Hinaqtinmi wañusqa joventa apaq runakuna sayaykuqtinku, Jesusqa chay wañusqa joventa niran:

—Joven, qantan niyki: ¡Hatarimuy! nispa.

¹⁵ Chaymi chay jovenqa kawsarimuspa rimayta qallariran. Hinaqtinmi Jesusqa chay joventa mamitanman entregapuran. ¹⁶ Llapallan chaypi kaq runakunañataqmi, mancharikuspanku, anchata admirakuranku. Hinaspan Diosta alabayta qallariranku khaynata:

—¡Noqanchis ukhupin kashan Diosmanta willakuq profeta runa! ¡Kunanmi Diosqa hamun, akllawasqanchis Israel nacionniyoq runakunata yanapawananchispaq! nispa.

¹⁷ Chaymi enteron Judea provincia lawpi, hinallataq muyuriqnin llaqtakunapipas yacharuranku, wañusqa runata Jesús kawsarichisqanmanta.

Bautizaq Juanpa discipulonkuna Jesusman tapuq risqankumanta

(Mat 11.2-19)

¹⁸ Bautizaq Juanpa discipulonkunan, carcelpi Juan kashaqtin payman riranku, Jesuspa tukuy milagrokuna ruwasqankunamanta willamuq. Chaymi Juanqa ish kay discipulonkunata waqyaspa kamachiran, ¹⁹ paykuna rispensku, Jesusta khaynata tapumunankupaq:

—¿Qanchu kanki Diosmanta Hamuq Salvawaqniyku icha huktachu suyakusaqkú? nispanku.

²⁰ Chaymi Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa, Jesuspa kasqanman chayaruspanku khaynata niranku:

—Noqaykutaqa Bautizaq Juanmi mandamuwashanku qanta khaynata tapunaykupaq: “¿Qanchu kanki Diosmanta Hamuq Salvawaqniyku icha huktachu suyasaqkú?” nispa.

²¹ Chay ratopin, Jesusqa sanoyachiran tukuy ima onqoyniyoq runakunata, ñak'ariypi kaqkunata, demoniopa kamachisqan runakunata, hinallataq ashka ñawsakunatawan ima. ²² Chaykunata ruwaruspanmi, Bautizaq Juanpa discipulonkunata Jesusqa contestaran:

—Kutispaykichis Bautizaq Juanman willamuychis tukuy rikusqaykichista, hinallataq uyarisqaykichismantawan khaynata: “Ñawsakunan rikun; mana puriqkunan purin; lepra onqoywan ñak'ariqkunan sanoyan; mana uyariqkunan uyarin; wañusqakunan kawsarin. Saynallataqmi wakcha runakunapas Diosmanta allin willakuyta uyarishanku salvasqa kanankupaq. ²³ Noqapi mana ish kayaspa iñiq runakunaqa, anchatan kusikunqaku”, nispa.

²⁴ Chaymanta Bautizaq Juanpa discipulonkuna pasapuqtinkun, Jesusqa yachachiyta qallariran llapallan runakunaman Bautizaq Juanmanta, khaynata:

—Qankunari, ¿pi qawaqtaq rirankichis ch'inñeqtarí? ¿Wayrapa apakachasqan mana kallpayoq tiwli-tiwli soqosman rikch'akuq runatachú? ²⁵ Icha ¿allin p'achawan p'achasqa runata qawaqchú? Yuyariychisyá, allin p'achawan churakuq runakunaqa qapaq reypa hatun wasinpin tiyanku. ²⁶ Ichaqa qankunari, ¿pi qawaqtaq rirankichís? ¿Diosmanta willakuq profeta runata qawaqchú? Arí, Bautizaq Juanqa karan Diosmanta willakuq ñawpaq profeta runakunamantapas aswan más importanteraqmi. ²⁷ Bautizaq Juanmantan Diosqa palabranpi niwaranña khaynata:

“Noqan mandamusaq willakuqniyta, qanpa ñawpaqniykita rispa willamunanpaq. Paymi ñanta allichaqa hina, runakunata allinta yachachinqa, chayamuqtiyki sumaqta chashkisunaykikupaq”, nispa [*Malaquías 3.1*].

²⁸ Cheqaqtapunin niykichis, kay pachapiqa manan ni pipas naceranchu Bautizaq Juanmanta aswan más importante runaqa. Ichaqa pipas humilde kaspa noqapi creeqmi, Diospa ñawpaqninpiqa aswan más importanteraq Juanmantapas kanqa, nispa.

²⁹ Hinaqtinmi Bautizaq Juanpa nisqanta uyarispanku, impuesto cobraq runakunapas, hinallataq chaypi kaq llapallan uyariq runakunapas, Juanta valekuspanku, paywan bautizachikuranku. Saynapin paykunaqa kasukuranku Diospa kamachisqankunata. ³⁰ Ichaqa fariseo religionniyoq runakunañataqmi, leykunata yachachiq runakunapiwan, Diospa kamachisqankunata mana kasukuspanku, Juanwanqa mana bautizachikuyta munarankuchu.

³¹ Saynallataqmi Jesusqa chaypi kaq runakunata nillarrantaq:

—¿Pimantaq kay tiempopi kawsaq runakunatari comparachiyman? ¿Pimantaq paykunari rikch'akunkú?

³² Paykunaqa rikch'akunku plazapi tiyaruspanku pukllaspa waqyanakuq warmakunamanmi. Chay warmakunan khaynata ninakunku: “Quenata tocashaqtiykupas qankunaqa manan tusunkichishchu. Llakisqa takikunata takishaqtiykupas qankunaqa manan waqankichishchu”, nispa. ³³ Bautizaq Juan hamuspaqa manan vinotapas tomaranchu, nitaqmi mikhunatapas mikhuranchu. Chayta rikuspaykichismi, qankunaqa nirankichis: “Waq runaqa demoniopa kamachisqan runan”, nispa. ³⁴ Noqa, Diosmanta Hamuq Runan ichaqa mikhuni, hinaspan vinotapas tomani. Chayta rikuspaykichishñataqmi qankunaqa noqamanta

rimankichis: “Payqa mikhuysapan, vinotapas tomakuspan mach'akun; hinaspapas llapallan impuesto cobraqkunapas, hinallataq huchasapa runakunapapas amigonmi”, nispa.³⁵ Ichaqa Diospa kamachisqanman hina kawsaq runakunan, allin ruwasqankupi reqsichikunku Diospa wawankuna kasqankuta, nispa.

Simonpa wasinman Jesús risqanmanta

³⁶ Simonmi karan fariseo religionniyoq runa. Paymi wasinman Jesusta invitaran kushka mikhunankupaq. Chaymi Jesusqa Simonpa wasinman rispa mesapi mikhuq tiyayuran. ³⁷ Chay wasipi Jesús kasqanta yacharuspanmi, chay llaqtamanta huk qenlli vidapi puriq huchasapa warmi, Jesuspa kasqanman hamuran. Payqa hamuran huk yuraq rumichamanta ruwasqa p'uyñuchapi sumaq mishk'i perfumeta apayukuspanmi. ³⁸ Hinaspan Jesuspa kasqanman ashuyuran. Qonqorikuspataqmi anchata waqaran, Jesuspa chakinta wegenwan apichanankama. Waqayta tukuruspantaqmi Jesuspa chakinta, chukchallanwan secaspa ch'akichiran. Hinaspan Jesuspa chakinkunata much'aspa, chay mishk'i q'apaq perfume apamusqanwan llusiran. ³⁹ Chaykunata rikuspanmi, chay wasiyoq Simonqa piensaran khaynata: “Cheqaqtapuni Diosmanta willakuq profeta runa kaspanqa, yachanmanchá pis kay huchasapa warmi kasqantaqa”, nispa. ⁴⁰ Chaymi Jesusqa chay fariseo religionniyoq Simonta niran:

—Simón, qanmanmi willasqayki huk willakuyta, nispa.

Chaymi Simonqa contestaran:

—Yachachikuq, niwayá chay willakuyta, nispa.

⁴¹ Hinaqtinmi Jesusqa willaran huk willakuyta khaynata:

—Ishkay runakunan qolqeta deberanku prestaqninku runaman. Hukninmi pishqa pachaq qolqeta deberan; hukninñataqmi pishqa chunka qolqellata deberan.

⁴² Hinaspan prestaqninku runaman paykunaqa mana pagapuyta atirankuchu. Chaymi chay qolqe prestaq runaqa paykunata perdonaspa manaña cobrarañachu. Kunan tapusqayki kay willakuymanta, ¿ima ninkitaq qanri? ¿Mayqentaq chay ishikay runakunamanta aswan masta khuyakunman chay perdonagnin runatari? nispa.

⁴³ Chaymi chay fariseo religionniyoq Simonqa contestaran:

—Noqapa piensayniymantaqa, aswan mastaqa khuyakunman pishqa pachaq qolqeta debeqmi, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Allinmi nisqaykiqa, nispa.

⁴⁴ Hinaqtinmi Jesusqa chay huchasapa warmita qawarispa Simontaqa niran:

—¿Rikushankichu kay warmita? Qanpa wasiykiman haykumuqtiymi, mana ni unullatapas qowarankichu chakiy maqchikunaypaqqa. Kay warmin ichaqa, weqellanwan chakiykunata maqchin. Chukchanwantaq secaspa sumaqta chakiykunata ch'akichin. ⁴⁵ Qanqa wasiykiman chayamuqtiypas manan much'aykuwarankichu. Kay warmin ichaqa wasiykiman haykumusqaymantapacha chakiykunata much'ashan. [*Nota: Israel nación llaqtapiqa qarikunapas much'aywanmi saludanakuranku; ichaqa kay llaqtanchiskunapiqa manan saynatachu saludanakunchis*]. ⁴⁶ Qanqa manan ni aceitellawanpas umayta llusiwarankichu. Kay warmin ichaqa mishk'i q'apaq perfumewan sumaqta chakiykunata llusiyun. ⁴⁷ Kay warmiqa ashka huchankuna perdonasqaña kasqantan yachan. Chaymi payqa anchata khuyakuwan noqataqa. Ichaqa pisilla huchankunata perdonasqa kaqmi, pisillata khuyakun, nispa.

⁴⁸ Saynata nispanmi, Jesusqa chay warmitañaataq niran:

—Llapallan huchaykikunan perdonasqaña, nispa.

⁴⁹ Chayta uyarispankun chaypi kaq wakin runakunaqa tapunakuyta qallariranku:

—¿Pitaq kay runari, runakunapa huchankunata perdonanapaqri? nispanku.

⁵⁰ Jesusmi ichaqa chay warmita niran:

—Qanqa, noqapi iñisqaykiraykun salvasqaña kanki. Ripuy hawkalla, nispa.

8

Jesusta serviq warmikunamanta

¹ Chaymantañaataqmi Jesusqa chunka ishkayniyoq akllasqan discipulonkunapiwan riran ashka llaqtakunaman, hinallataq taksa llaqtachakunamanwan ima. Chaykunapin Jesusqa Diospa gobiernanan sumaq glorianmanta willakuran.

² Jesuswanqa rillarankutaqmi warmikunapas. Chay warmikunamantan, Jesusqa wakinmanta demoniokunata qarqoran, wakin warmikunataqmi onqoyinkumanta sanoyachiran. Chay warmikunamanta hukninmi karan: María; paytan suticharanku Magdalenawan, Magdala llaqtamanta kasqanrayku. Paymantan Jesusqa qanchis demoniokunata qarqoran. ³ Wakintaqmi karanku: Susana, Juana, hinallataq ashka warmikunapas. Juanaqa karan Chuza sutiyoq runapa warminmi; chay Chuza runaqa karan rey Herodes Antipaspa kamachin ruwaq mayordomo runan. Chay warmikunan Jesusta hinallataq discipulonkunatapas yanaparanku tukuy kaqninkuwan.

Trigo t'akaq runamanta
(*Mat 13.1-9; Mar 4.1-9*)

⁴ Sapankama llaqtakunamantan ashka runakuna Jesuspa kasqanman huñunakamuranku. Hinaqtiinmi Jesusqa paykunaman huk willakuyta willaran:

⁵ –Huk runan chakranman trigo t'akaq riran. Chaypi t'akashaqtiinmi wakin trigoqa ñanman urmaran. Hinaqtiinmi chay ñanninta puriq runakunaqa sarutamuranku; hinalataq pichinkukunapas pallakuranku. ⁶ Wakin trigoñataqmi ranra-ranraman urmaran. Chaylla wiñaramuspantaqmi chay trigoqa mana allpa kasqanrayku ch'akipurán. ⁷ Wakin trigoñataqmi kishka-kishka ukhukunaman urmaran. Chaymi chay kishkakuna trigomanta masta wiñaspa taparuqtin, chay trigoqa q'elloyaspa ch'akipurán. ⁸ Wakin trigoñataqmi ichaqa, allin wanu allpaman urmaran. Chaymi chay trigoqa sumaqta wiñamuran; hinaspan sapankama mukhuqa pachaqta rururan, nispa.

Chayta willaspanmi Jesusqa altomanta rimarispa niran:

–¡Sichus cheqaqtapuni ninriyoq kankichis chayqa, allintayá uyariychis kay nisqaykunata! nispa.

Jesusta discipulonkuna tapusqankumanta
(*Mat 13.10-17; Mar 4.10-12*)

⁹ Jesús kaykunata willaqtinmi discipulonkunaqa tapuranku:

–¿Ima ninantataq nin kay willakusqaykirí? nispanku.

¹⁰ Chaymi Jesusqa contestaran khaynata:

–Qankunallamanmi yachachishaykichis Diospa sumaq gobiernananmantaqa. Chaykunaqa pakasqa hinan karan. Chaymi mana ni pipas entiendeytaqa atirankuchu (noqapi mana creesqankurayku). Chayraykun noqapi mana creey munaq runakunamanqa yachachini ejemplokunallawan, saynapi rikushaspankupas mana rikunankupaq, hinallataq uyarishaspankupas mana entiendenankupaq, nispa.

Jesusmi yachachin trigo t'akay willasqanmanta
(*Mat 13.18-23; Mar 4.13-20*)

¹¹ Jesusmi discipulonkunaman yachachiran trigo t'akaq runamanta khaynata:

–Trigo mukhuqa Diospa palabranmi. ¹² Ñanman urmaq mukhuqa Diospa palabranmi. Chay ñanpi allpañataqmi rikch'akun Diospa palabrantayariq rumi sonqo runakunaman. Ichaqa diablo hamuspanñataqmi Diospa palabran uyarisqankuta qonqachin, saynapi Diospi mana creenankupaq, hinallataq mana salvasqa kanankupaq ima. ¹³ Ranra-ranraman urmaq mukhuqa Diospa palabranmi. Chay

ranra-ranra ukhupi allpañataqmi rikch'akun Diospa palabrantanta kusikuywan chashkikuq runakunaman. Paykunan mana allinta entiendespanku pisi tiempollapaq Diospi creenku; hinaspa sasachakuy p'unchawkuna hamuqtintaq Diosmanta karunchakunku. ¹⁴ Kishka-kishkaman urmaq mukhuqa Diospa palabranmi. Chay kishka-kishka ukhupi allpañataqmi rikch'akun Diospa palabrantanta uyariq runakunaman. Paykunaqa Diospa palabrata uyarishaspankupas manan kasukunkuchu. Aswanmi afanasqallaña qolge mashkaypi purinku. Saynallataqmi kay pachapipas kusikuykunallapi kawsanku. Saynata kawsaspankun chay runakunaqa mana wiñaq kanku, nitaq rurunkupashchu. ¹⁵ Mukhuq urmasqan allin allpaqa Diospa palabrantanta allinta uyariq runakunan kanku. Paykunan ichaqa Diospa palabrantanta chashkikunku tukuy sonqonkuwan. Kasukuspankutaqmi huchamanpas mana urmaspanku kusikuy sonqonkuwan Diosta qatikunku. Hinaspan paykunaqa allin trigo hina sumaqta rurunkupas, nispa.

K'anchay hina kanamanta

(Mar 4.21-25)

¹⁶ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Manan ni pipas mecherotaqa ratachin mankawan tapananpaqchu, nitaqmi puñunan catrepa pachanman churananpaqchu. Aswanqa alto patamanmi churan, chaymanta wasiman llapallan haykuq runakunata allinta k'anchamunanpaq. ¹⁷ Saynallataqmi llapallan runakunapa sonqonpi tukuy ima pakasqa kaqkunapas, hinallataq tukuy ima piensasqankupas yachasqa kanqa.

¹⁸ Chayraykuyá, qankunapas allinta uyarispa entiendeychis. Pipas Diospa yachachikuyninta allinta uyarinqa chayqa, Diosmi payman astawanraq yachayta qonqa. Ichaqa, noqapi mana creey munaq runakunamantan, Diospuni qechunqa pisilla yachasqankutapas, nispa.

Jesusta wawqenkuna mamitanpiwan mashkasqankumanta

(Mat 12.46-50; Mar 3.31-35)

¹⁹ Jesuspa wawqenkunan mamitankupiwan hamuranku Jesuspa kasqanman. Ichaqa manan Jesusman ashuyuytaqa atirankuchu muyuriqnintinpi ashka runakuna kasqanrayku. ²⁰ Hinaqtinmi chaypi kaq huk runa Jesusman willaran:

—Mamitaykin wawqeykikunapiwan hawapi kashanku. Paykunan qanwan parlayta munanku, nispa.

²¹ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Mamitaypas wawqeykunapas Diospa palabrantayuyariqkunan, hinallataq Diosta kasukuq llapallan runakunan kanku, nispa.

*Wayrata Jesús thañichisqanmanta
(Mat 8.23-27; Mar 4.35-41)*

²² Huk p'unchawmi Jesusqa discipulonkunapiwan qespiranku hatun laguna qochapi huk boteman. Hinaspan Jesusqa paykunata niran:

—Hakuchi kay laguna qochapa waq law chimpanman, nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa riranku. ²³ Botepi rishaqtinkuñaataqmi Jesusqa puñururan. Hinaspan qonqayllamanta nishuta wayra-wayramuqtin, chay hatun laguna qochapi unuqa altoman qallchikamuran. Chaymi risqanku boteman unu hunt'ayta qallariqtin, paykunaqa yaqaña unu ukhuman chinkaykusharanku. ²⁴ Hinaqtinmi Jesuspa discipulonkunaqa nishuta mancharikuspanku, Jestusta rikch'achiranku khaynata nispanku:

—¡Señor, Señor, unu ukhumanmi chinkayushanchishña! nispanku.

Jesusñataqmi rikch'arimuspa nishu wayrata, hinallataq laguna qochapi qallchikamuq unutawan kamachiran thañinanpaq. Chaymi kasqan ratolla wayrapas unupas thañiran. ²⁵ Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata niran:

—¿Imanaqtintaq qankunari noqapi mana confiankichishchú? nispa.

Paykunataqmi admirasqallaña anchata mancharikuspanku ninakuranku:

—¿Imayna runañataq kay runarí, pay kamachiqtin, wayrapas, unupas kasukunanpaqrí? nispanku.

*Demoniokunapa ñak'arichisqan runamanta
(Mat 8.28-34; Mar 5.1-20)*

²⁶ Jesusmi discipulonkunapiwan kushka chayaranku Galilea laguna qochapa chimpan Gadara lugarman. [Nota: Gadara llaqtapa huknin sutinga Gerasan]. ²⁷ Botemanta Jesús urayushaqtinmi, huk runa ashka demoniokunapa kamachisqan chay Gadara llaqtamanta lloqsimuspa Jesusman ashuyamuran. Chay runaqa unayñan q'alalla puriran; nitaqmi wasipichu tiyaranpas; aswanmi payqa alma p'ampananku panteonllapi tiyaran. ²⁸ Jestusta rikuruspankun, chay runapi kaq demoniokunaqa qapariranku. Hinaqtinmi chay runaqa Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuran. Chaymi chay demoniokunaqa altota qaparispa niranku:

—Tukuy atiyniyoq Diospa Wawan Jesús, ¿imatataq noqaykuwanri munankí? ¡Ruegakuykikun ama ñak'arichiwanaykikupaq! nispa.

²⁹ Saynataqa qapariranku, Jesús chay runamanta demoniokunata lloqsinanpaq kamachiqtinmi. Hinaspapas demoniokunaqa unayñan ñak'arichiran chay runataqa. Chaymi runakunapas chay runataqa makinkunata chakinkunatawan fierromanta ruwasqa cadenakunawan wataranku. Saynata ruwashaqtinkupas, payqa t'ipiranmi chay cadenawan watasqankutapas; hinaspan chay runaqa demoniokunapa apasqan ch'inñeq desierto lugarkunaman riran. ³⁰ Hinaqtinmi Jesusqa tapuran khaynata:

—¿Imataq sutyikiri? nispa.

Hinaqtinmi contestaran khaynata:

—Waranqa waranqantinmi, nispa.

Saynataqa niran, ashkallaña demoniokuna chay runapi kasqanraykun. ³¹ Hinaqtinmi chay waranqa waranqantin demoniokunaqa, Jesusta ruegakuranku khaynata:

—Amayá ukhu pachamanchu qarqowayku chaypi ñak'arinaykupaq, nispanku.

³² Chay ladonku orqopin ashka khuchikuna mikhusharanku. Chayta rikuspankun demoniokunaqa Jesusta ruegakuranku, chay khuchikunapa cuerponman haykunankupaq. Jesusñataqmi “arí”, niran. ³³ Hinaqtinmi demoniokunaqa chay runamanta lloqsispanku khuchikunapa cuerponman haykuranku. Chaymi chay khuchikunaqa qata urayta p'itaspanku, laguna qochaman urmayuranku. Hinaspan chaypi heq'epaspa wañuranku.

³⁴ Khuchi michiqkunañataqmi chayta rikuspanku anchata mancharikuspa ayqekuranku. Rispankutaqmi chaykuna rikusqankumanta willakuranku, llaqtapi hinallataq campokunapipas. ³⁵ Chaykunata uyariruspankun ashka runakunaqa qawaq riranku. Chayaspankun chay demoniokunapa ñak'arichisqan runataqa tariranku, Jesuspa ñawpaqninpi sanoña tiyashaqta. Hinaspapas allin p'achasqata, hinallataq allin yuyayninpiña kashaqta ima. Chaykunata rikuspankun paykunaqa anchata mancharikuranku. ³⁶ Hinaspan Jesuspa sanoyachisqanta rikuq runakunaqa, llaqtamanta hamuq runakunaman willakuranku, Jesús imaynatas sanoyachiran chay demoniokunapa ñak'arichisqan runamanta. ³⁷ Hinaqtinmi chay Gadara llaqtayoyq runakunaqa nishuta mancharikuspanku, Jesusta ruegakuranku chaymanta ripunanpaq. Chaymi Jesusqa boteman wicharan, Galilea provincia llaqtaman kutipunankupaq. ³⁸ Manaraq ripushaqtintaqmi,

demoniokunapa ñak'arichisqanmanta sanoyaq runaqa, Jesusta ruegakuran paywan kushka rinanpaq. Jesusñataqmi ichaqa khaynata niran:

³⁹ —Wasiykiman kutipuy; hinaspa willamuy Diospa tukuy ima qanpaq ruwasqankunamanta, nispa.

Chaymi chay runaqa llaqtanman ripuspa, llaqtanpi llapallan runakunaman willakachakuran, imakunatachus paypaq Jesús ruwasqanmanta.

Jairopa ususinmanta hinallataq huk onqosqa warmimantawan

(Mat 9.18-26; Mar 5.21-43)

⁴⁰ Gadara lugarmantan Jesusqa kutipurán Galilea provincia lawman. Paywan kushkataqmi discipulonkunapas riranku. Chayaruqtinkutaqmi, Jesusta suyaq runakunaqa ancha kusikuywan chashkiranku. ⁴¹ Hinaqtinmi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq Jairo sutiyoq runa, Jesusman hamuspa, ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, mañakuran wasinman rinanpaq. ⁴² Saynataqa mañakuran sapallan ususin, chunka ishka yniyoq watallayoqraq wañuyta patallanpiña kasqanraykun. Hinaqtinmi Jesusqa Jairopa wasinman riran. Paywan kushkataqmi ashka runakunapas ñit'illaña riranku.

⁴³ Hinaqtinmi runakunapa chawpinta huk warmipas risharan. Paymi chunka ishka yniyoq wataña nishuta ñak'ariran yawar aperiyoq onqoywan. Chaymi llapallan qolqentapas tukusqaña ashka medicokunaman hampichikunanpaq rispa; manataqmi mayqen medicopas sanoyachiytaqa atisqachu. ⁴⁴ Chaymi chay warmiqa Jesusman qepallanta ashuyuspa, p'achanpa patallanta tupayuran. Hinaqtinmi kasqan ratolla chay warmiqa yawar aperiyoqninmanta sanoyapuran. ⁴⁵ Hinaqtinmi Jesusñataq muyuriqninpi runakunata tapuran khaynata:

—¿Pitaq tupaykaramuwanrí? nispa.

Chaymi paykunaqa contestaranku:

—Manan noqaykuqa tupaykamuykikuchu, nispanku.

Hinaqtinmi Pedroqa paywan kaqkunapiwan niran:

—Yachachikuq, ¿manachu rikunki ashka runakuna tukuy lawmanta tanqanakamuspa ñit'imususqaykita? nispa.

⁴⁶ Jesusñataqmi kaqmanta niran:

—Pichá qankuna ukhumanta tupaykaramuwan. Cuentatan qokuni noqamanta atiyiniyoq lloqsisqanta, nispa.

⁴⁷ Chaymi chay warmiqa manaña pakakuyta atispa, khatatatayuspa, Jesusman ashuyuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuran. Hinaspan llapallan runakuna uyarishaqtinku willakuran, onqosqa kasqanrayku

Jesusta tupayusqanmanta, hinallataq kasqan ratolla sanoyasqanmantawan ima. ⁴⁸ Chayta uyarispanmi Jesusqa chay warmita niran:

—Wawalláy, noqapi creesqaykiraykun qanqa sanoña kashanki. Kunanqa hawkalla ripuy, nispa.

⁴⁹ Jesús manaraq rimayta tukushaqtinmi, Jairopa wasinmanta huk runa hamuspa, Jairota niran:

—Ususiykiqa ñan wañurukunña. Amaña yachachikuqtaqa wasiykimanqa pusayñachu, nispa.

⁵⁰ Chayta uyarispanmi Jesusqa Jairota niran:

—Ama qanqa llakikuychu. Creellay noqapi, ususiykiqa kawsarillanqan, nispa.

⁵¹ Jesusqa Jairopa wasinman chayarusanmi, wañuq sipaspa kasqanman haykuchiran discipulonkunamanta Pedrotta, Jacobotta, Juanta, hinallataq wañuq sipaspa tayta mamantawan ima. Wakin runakuna haykunantaqa manan munaranchu. ⁵² Ichaqa runakunañataqmi wañuq sipasmanta llakikuspanku nishuta waqashasqaku. Chaymi Jesusqa chaypi waqaqkunata niran:

—¡Ama waqaychishchu! Manan wañusqachu kashan, aswanqa puñullashanmi, nispa.

⁵³ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa Jesusmanta burlakuranku, sipasqa wañusqaña kasqanta yachasqanku-rayku. ⁵⁴ Jesusñataqmi wañuq sipaspa makinta hap'iyuspa, altota rimaspa niran:

—¡Sipas, hatariy! nispa.

⁵⁵ Chaymi espiritun kutiykapuqtin, chay wañusqa sipasqa kawsarimuspa kasqan ratolla hatarimuran. Hinaqtinmi chaypi kaq runakunata Jesusqa kamachiran sipasman mikhunata qonankupaq. ⁵⁶ Chayta rikuspankun kawsarimuq sipaspa tayta mamanqa anchata admirakuranku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata kamachiran, rikusqankuta pimanpas ama willanankupaq.

9

Chunka ishkayniyoq discipulonkunata Jesús comision-asqanmanta

(Mat 10.5-15; Mar 6.7-13)

¹ Jesusmi huñuran chunka ishkañiyuq akllasqa discipulonkunata. Hinaspan paykunaman atiyta qoran onqosqakunata sanoyachinankupaq, saynallataq demoniokunatapas kamachispanku runakunamanta qarqomunankupaq ima. ² Hinaspan paykunataqa onqosqakunata sanoyachimunankupaq mandaran, hinallataq llapallan runakunaman Diospa gobiernanan sumaq glorianmanta willamunankupaq ima. ³ Chaymantapas paykunataqa nillarantaqmi khaynata:

—Ñanniykichispaqqa, aman apankichishchu bastontapas, q'epitapas, qoqawtapas, t'antatapas, qolqetapas, nitaq p'achatapas cambiakunaykichispaqqa. ⁴ Mayqen wasiman chayaqtiykichispas, sichus “pasayakamuy” nisughtiykichisqa, chay wasipiyá samapakunkichis, chay llaqtamanta ripunaykichiskama. ⁵ Hinallataq mayqen llaqtapipas mana samachisunkichishchu chayqa, chay llaqtamanta lloqsispaykichisyá husut'aykichispi allpatapas thaptirikuspa huk lawman ripuychis, saynapi mana allin runakuna kasqankuta paykuna yachakunankupaq, nispa.

⁶ Saynata Jesús niqtinmi discipulonkunaqa llapallan llaqtakunaman riranku, Diosmanta allin willakuykunata willakuspanku, hinallataq onqosqa runakunatapas sanoyachispanku ima.

Jesusta rey Herodes Antipas rikuytapuni munasqanmanta (Mat 14.1-12; Mar 6.14-29)

⁷ Jesuspa tukuy ima ruwasqankunata yachaspankun runakunaqa rimaranku khaynata:

—Payqa Bautizaq Juanmi kawsariramun, nispanku.

Chaykunata yacharuspanmi kamachiq rey Herodes Antipasqa, anchata preocupakuran. ⁸ Wakin runakunapas nillarankutaqmi:

—Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliasmi rikhuriramun, nispanku.

Huk runakunañataqmi khaynata niranku:

—Diosmanta willakuq mayqen profetapashchá kawsariramun, nispanku.

⁹ Herodes Antipasñataqmi tapukuran:

—¿Pitaq chay runari, paymanta llapallan runakuna rimanankupaqrí? Manan Bautizaq Juanqa kanmanchu. Noqa kikiypunin kamachirani, Juanpa kunkanta kuchuspa wañuchinankupaqqa, nispa.

Chayraykun Herodes Antipasqa reqsiyapuni munaran Jesusta.

Pishqa waranqa runakuna mikhunanpaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mat 14.13-21; Mar 6.30-44; Juan 6.1-14)

¹⁰ Jesuspa chunka ish kayniyoq apostolninkunan, llaqtakunaman risqankumanta kutimuspanku, tukuy ima ruwasqankumanta Jesusman willaranku. Chaymantañataqmi Jesusqa paykunallata pucharikuspa, Betsaida sutiyoq llaqtaman riran, chaypi paykunapuralla kanankupaq. ¹¹ Ichaga runakunañataqmi, Jesusqa apostolninkunapiwan Betsaida llaqtaman risqanta yacharuspanku, paykunapa qepanta riranku. Hinaqtinmi Jesusqa chay runakunata chashkispas, paykunata yachachiran Diospa sumaq gobiernananmanta. Saynallataqmi sanoyachillarantaq onqosqa runakunatapas.

¹² Tardeña kashaqtintaqmi chunka ish kayniyoq apostolninkunaqa Jesusman ashuyuspa khaynata niranku:

—Despedipullayña kay runakunataqa enteron muyuriqninchispi llaqtakunaman, chaypi mikhunata mashkakamunankupaq, hinallataq puñupakamunankupaq ima. Kaypiqa manan imatapas tarinkumanchu mikhunankupaqqa, nispa.

¹³ Chaymi Jesusqa apostolninkunata contestaran:

—Qankunayá mikhunata qoychis, nispa.

Hinaqtinmi apostolninkunaqa niranku:

—Noqaykupaqa pishqa t'antawan, ish kay kankasqa challwallaykupiwanmi kashan. Chayllaqa kay llapallan runamanqa manan aypanmanchu. ¿Icha mikhuna rantiqchu llaqtata risaqkú? nispanku.

¹⁴ Chaypiqa pishqa waranqa runamantapas aswan masraqmi karanku, chaypas qarikunallata yupaspa.

Chayta uyarispanmi Jesusqa apostolninkunata khaynata niran:

—Llapallan runakunata tiyachimuychis grupo-grupopi, sapankama grupopi pishqa chunka runakunata, nispa.

¹⁵ Chaymi apostolninkunaqa llapallan runakunata Jesuspa nisqanman hina tiyachiranku. ¹⁶ Hinaqtinmi Jesusqa pishqantin t'antata, ish kaynin challwatawan hap'iyuspa, hanaq pachata qawarispa Diosman graciasta qoran. Chaymantan t'antata, challwatawan partiyuspa apostolninkunaman qoran. Paykunañataqmi llapallan chaypi kaq runakunaman rakimuranku. ¹⁷ Hinaqtinmi llapallan runakuna mikhuranku saqsanankukama. Mikhuyta tukuruqtintaqmi chunka ish kayniyoq canasta hunt'atararaq puchuqkunatapas huñumuranku.

Jesusqa Salvadorninchis Cristo kasqanmanta

(Mat 16.13-19; Mar 8.27-29)

18 Jesusqa sapallanmi Diosmanta mañakusharan. Hinaqtinmi discipulonkunaqa Jesusman ashuyuranku. Chaymi Jesusqa paykunata tapuran khaynata:

—¿Pitaq noqari kani runakunapaqri? nispa.

19 Chaymi discipulonkunaqa contestaranku:

—Wakinmi ninku: “Bautizaq Juanmi”, nispanku. Wakintaqmi ninku: “Ñawpaq profeta Eliasmi”, nispanku. Huk runakunañataqmi ninku: “Mayqen profetachá kawsariraman”, nispanku.

20 Jesusñataqmi discipulonkunapa nisqankuta uyarispa khaynata tapuran:

—Qankunari, ¿ima ninkichistaq? ¿Pitaq noqari kani qankunapaq? nispa.

Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Qanqa kanki Diosmanta Hamuq Salvadorniyku Criston, nispa.

*Jesusmi willakuran wañunanmanta
(Mat 16.20-28; Mar 8.30-9.1)*

21 Jesusmi discipulonkunata kamachiran khaynata:

—Aman qankunaqa pimanpas willankichishchu, Diosmanta Hamuq Salvador Cristo kasqaytaqa, nispa.

22 Hinaspapas Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Diosmanta Hamuq Runataqa nishutan ñak'arichiwanqaku, kay Israel nación llaqtapi kamachiq jefekuna, sinagoga wasipi kamachiq sacerdotekuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima. Paykunan cheqnikuwaspanku wañuchiwanqaku. Saynata wañuchiwaqtinkupas kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

23 Saynallataqmi Jesusqa llapallan chaypi kaq runakunata nillarantaq:

—Sichus pipas noqapa discipuloy kayta munaspaqa, qonqananmi kikinpa munasqanman hina imatapas ruwayta. Hinaspapas sapa p'unchawña sasachakuykuna chayamuqtinpas, noqapi creesqanraykun listo kanan ñak'arinanpaq. Hinallataqmi sapa p'unchaw kamachisqaykunata ruwanan. 24 Pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaqqa, wiñaypaqmi wañunqa. Ichaqa pipas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiñaypaq kawsanqa. 25 Ichaqa kay pachapi tukuy ima kaqniyoq kayqa, manan sirvinchu salvasqa kanapaqqa. Sichus pipas kay pachapi qapaq kashaspa, huchallapi kawsanqa chayqa, wiñaypaqmi chinkachisqa kanqa.

26 Pipas noqa Diosmanta Hamuq Runamanta hinallataq yachachisqaykunamantapas p'enqakunqa chayqa, noqapas p'enqakullasaqtaqmi chay runamantaqa.

Kaykunaqa pasanqa Diospa atiyinwan, hinallataq angelninkunapiwan kushka kay pachaman kutimuqtiymi. ²⁷ Cheqaqtapunin niykichis, wakin kaypi kaqkunaqa manaraqmi wañunqakuchu, Diospa sumaq gobiernasqanta rikunankukama, nispa.

Jesuspa cuerpon k'anchorisqanmanta
(*Mat 17.1-8; Mar 9.2-8*)

²⁸ Chaykuna rimasqanmanta pusaq p'unchaw hinaña pasaruqtinmi, Jesusqa discipulon Pedrowan, Juanwan hinallataq Jacobowan ima, huk orqoman riran, Diosman chaypi orakunankupaq. ²⁹ Chaypi mañakushaqtinmi, Jesuspa uyanqa qonqayllamanta huk niraqman tukuran. Hinallataqmi p'achanpas sumaq k'anchorishaq yuraqman tukuran. ³⁰ Hinaqtinmi qonqayllamanta chaypi rikhuriranku, Diosmanta yachachiq Moiseswan, hinallataq ñawpaq profeta Eliaspiwan ima. Hinaspan paykunaqa Jesuswan parlaranku. ³¹ Moisespas hinallataq Eliaspas muyurinqinkupi hanaq pachamanta k'anchaywan muyurisqan rikhuriranku. Hinaspan Jesuswan parlaranku, imaynatas Jerusalén llaqtapi Jesús wañuchisqa kananmanta, hinallataq kawsarimuspa hanaq pachaman ripunanmantawan ima. ³² Hinaqtinmi Pedroqa paywan kushka kaqkunapiwan anchata puñuywan aysachikuspanku puñuy puñusharankuña. Hinaspan qonqayllamanta rikch'arispanku, Jesustaqa Moiestawan, hinallataq ñawpaq profeta Eliastawan kushkata, Diospa sumaq k'anchayninwan muyurichisqata rikuranku. ³³ Chaypin Moisesqa, Eliaspiwan ña ripunankupaqña kashaqtinku, Pedroqa Jesusta khaynata niran:

—Yachachikuq jallinmi kaypi kasqaykuqa! Munaqtiykiqa, kinsa ramadatayá ruwarusaqku: hukninta qanpaq, hukninta Moisespaq, huknintataq Eliaspaq, nispa.

Pedroqa chaykunataqa rimaran mana allinta piensarispanmi. ³⁴ Chaykunata Pedro rimashaqtinmi, huk phuyu urayamuspa paykunata tapaykuran. Chayta rikuspankun Jesuspa kinsantin discipulonkunaqa anchata mancharikuranku. ³⁵ Hinaqtinmi phuyu ukhumanta Diospa rimamusqanta, paykunaqa uyariranku khaynata:

—¡Paymi munakusqay Wawáy! Qankunaqa payta uyarispayá kasukuychis, nispa.

³⁶ Chay rimamusqanta uyariruspankun, Jesuspa kinsantin discipulonkunaqa manaña rikurankuchu chay ish kaynin qarikunataqa. Aswanmi Jesustaqa sapallantaña rikuranku. Chaykuna rikusqankutan paykunaqa chay p'unchawkunapi mana ni pimanpas willarankuchu.

Demoniopa ñak'arichisqan jovenmanta
(Mat 17.14-21; Mar 9.14-29)

³⁷ Paqarisnintin p'unchawmi Jesusqa orqomanta kutimuran kinsantin discipulonkunapiwan. Hinaqtinmi ashka runakunaqa chayta yacharuspanku, Jesuspa kasqanman hamuranku paywan tupanankupaq. ³⁸ Hinaqtinmi huk runa llapallan runakunapa chawpinmanta qaparimuspa Jesusta valekuran khaynata:

—Yachachikuq, ruegakuykin kay sapallan qari wawayta qawaykapuwanaykipaq. ³⁹ Paytan huk demonio qonqayllamanta qaparichin paypi kasqanrayku; hinallataq anchata khatatatachin; saynallataqmi simimantapas posoqotaraq aqtuchin. Saynata ñak'arichispanmi sasallataña kacharin. ⁴⁰ Chaymi noqaqa discipuloykikunata ruegakurani, chay demoniota qarqonankupaq. Ichaqa manataqmi qarqoyta atirankuchu, nispa.

⁴¹ Chaymi Jesusqa niran:

—¡Ay, Diospi mana creeq huchallapi kawsaq saqra runakuna! ¿Hayk'aqkamataq noqari qankunawan kasaq? ¿Hayk'aqkamataq soportasqaykichisri? nispa.

Saynata nispanmi Jesusqa chay runata niran:

—¡Wawaykita kayman apamuy! nispa.

⁴² Hinaqtinmi chay jovenqa Jesusman ashuyamuran. Chaymi qonqayllamanta demonioqa pampaman joventa wikapaspa, pampapi qospachiran. Hinaqtinmi Jesusqa chay demoniota q'aqchaspa, rimayllanwan qarqoran. Hinaspan chay joventaqa papanman sanotaña entregapuran. ⁴³ Chaypi kaq runakunañataqmi Diospa ruwasqankunata rikuspanku, anchata admirakuranku.

Jesusmi huktawan willakuran wañunanmanta
(Mat 17.22-23; Mar 9.30-32)

Jesusa tukuy ima ruwasqankunawanmi, runakunaqa ancha admirasqallaña kasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

⁴⁴ —Allinta uyariychis kay nisqayta. Noqa, Diosmanta Hamuq Runaqa, cheqniwaqniy runakunamanmi entregasqa kasaq, nispa.

⁴⁵ Ichaqa paywan kaq discipulonkunaqa manan entienrankuchu, Jesuspa rimasqankunaqa pakasqa hina kasqanrayku. Hinaqtinmi paykunaga mancharikuspanku mana tapurankuchu ima ninantas Jesús niran chayta.

Jesusa discipulonkuna discutinakusqankumanta
(Mat 18.1-5; Mar 9.33-37)

⁴⁶ Huk p'unchawmi Jesuspa discipulonkunaqa discutinakuranku, mayqenninkus paykuna ukhumanta aswan más

importante kanankumanta. ⁴⁷ Chaymi Jesusqa discipulonkunapa piensasqanta yachaspa, huk warmachata waqyaran. Ladonpi sayaykachispataqmi, ⁴⁸ paykunata khaynata niran:

—Pipas kay warmachata sutiypi chashkiqqa, noqatan chashkiwan. Hinallataq pipas noqata chashkiwaqqa, hanaq pachamanta mandamuwaqniy Dios Taytayan chashkin. Qankuna ukhumanta mayqenniychispas humilde kaqmi, aswan más importante kanqa, nispa.

Jesucristopa favorninpi kaqkunamanta
(Mar 9.38-40)

⁴⁹ Jesuspa discipulon Juanmi khaynata niran:

—Yachachikuq, huk runatan rikuramuyku qanpa sutiykiipi runakunamanta demoniokunata qarqoshaqta. Chaymi noqaykuqa prohibimuyku noqanchis partemanta mana kashaspaqa, sutiykiipi chaykunata ama ruwananpaq, nispa.

⁵⁰ Chayta uyarispanmi Jesusqa niran:

—Ama saynataqa prohibiychishchu. Pipas mana contran-chispi kaqqa, favorninchispin kashan, nispa.

Juanta Jacobotawan Jesús q'aqchasqanmanta

⁵¹ Hanaq pachaman kutinanpaq tiempo yaqaña cumplikushaqtinmi, Jesusqa proponekuran Jerusalén llaqtaman rinanpaq. ⁵² Hinaqtinmi Jesusqa huk runakunata mandaran, Samaria provincia lawpi huk llaqtaman rinankupaq. Hinaspa chaypi huk wasita mashkaspa Jesuspa samanapaq alistamunankupaq. ⁵³ Ichaqa, chay Samaria llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesustaqa manan samachiyta munarankuchu, Jerusalén llaqtaman risqanta yacharuspanku. [Nota: Samaria llaqtapi tiyaq runakunaqa, creerankun Samaria llaqtallankupi Diosta yupaychanankupaq. Chaymi Jesustaqa mana samachiyta munarankuchu, Jesusqa Diosta yupaychananpaq Jerusalén llaqtaman risqanrayku]. ⁵⁴ Chaymi Juanqa Jacobopiwan chay runakunapa rimasqankuta uyarispanku, Jesusta khaynata niranku:

—Señor, munaqtiykiqa {ñawpaq profeta Elías hinayá} Diosmanta mañakuspayku, hanaq pachamanta nina rawrayta urayachimusaqku, kay runakunata ruphananpaq, nispanku.

⁵⁵ Chaymi Jesusqa paykunata q'aqcharan {khaynata:

—¿Manachu yachankichis ima espíritus qankunapi kasqanta? ⁵⁶ Noqa, Diosmanta Hamuq Runaqa hamuni, manan kay pachapi runakunata infiernoman kachayunaypaqchu. Aswanqa hamuni infiernoman riqkunata salvanaypaqmi}, nispa.

Chaymantan paykunaqa huk law llaqtaman riranku.

*Jesusta qatikuy munaq runakunamanta**(Mat 8.19-22)*

⁵⁷Ñanta rishaqtinkun Jesusta huk runa niran:

—Qantaqa maytaña riqtiykipas noqaqa qatikusqaykin, nispa.

⁵⁸Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Atoqkunapaqa kanmi puñunankupaq t'oqokuna. Alton phawaq pichinkukunapapas kanmi puñunankupaq lugar-ninku. Ichaqa noqa Diosmanta Hamuq Runapaqa manan kanchu mayman haykuspa puñunaypaqpas, nispa.

⁵⁹Saynata nispanmi Jesusqa huk runatañataq niran:

—¡Hakuchi noqawan! nispa.

Hinaqtinmi chay runaqa niran:

—Señorlláy, primertaqa dejaykuwayraq papay wañuqtin p'amparamunaykama. Chaymantaña qantaqa qatikusqayki, nispa.

⁶⁰Chaymi Jesusqa contestaran:

—Ama saynataqa piensaychu. Diospi mana creeq runakunaqa, wañusqa hinan kashanku. Hina paykunaqa wañusqa masinkuta p'ampamushachunku. Aswan qanqa riy; hinaspa runamasiykikunaman Diosmanta allin willakuykunata willamuy, nispa.

⁶¹Huk runañataqmi Jesusta nillarantaq:

—Señorlláy, noqaqa qanwanmi riyta munani; aswanqa dejaykuwayá, primerta wasiyman rispa, familiaykunamanta despedirakamunaypaq, nispa.

⁶²Chaymi Jesusqa payta niran:

—Pipas takllawan yapushaspa qepan lawta qawaspa wiksu-wiksuta yapuq runaqa, manan valenchu allinta yapunanpaqqa. Saynallataqmi ima ruwaypipas ishkaq runaqa, Diospaq llank'ananpaqqa manan valenchu, nispa.

10*Qanchis chunka ishkaqniyoq discipulokunamanta*

¹Chaymantan Jesusqa akllaran qanchis chunka ishkaqniyoq discipulonkunata. Hinaspan ishka-ishkayta comisionaspa mandaran, may llaqtakunamansi Jesús rinan karan, chay llaqtakunaman paykuna rinankupaq. [Nota: Wakin ñawpaq pergaminokunapin escribisqa kashan qanchis chunka discipulokunamanta; wakinpiñataqmi escribisqa kashan qanchis chunka ishkaqniyoq discipulokunamanta].

²Paykunatan Jesusqa khaynata niran:

—Ashkan cosechanaqa kashan. Ichaqa Diosmanta willakuq runakunan chikallan kanku. Chayraykuyá qankunaqa Diosman orakuychis, yachachiq runakunata

mandamunanpaq, saynapi llapallan runakunaman Diosmanta allin willakuykunata willamunankupaq, nispa. ³ Kunanyá qankunaqa tukuy imamanta allinta cuidakuspa riychis. Noqan qankunataqa mandashaykichis atoqkunapa kasqanman ovejakunata hina. ⁴ Hinaspapas qankunaqa aman apankichishchu qolqeta, mochilata, nitaq husut'atapas cambiakunaykichispaqqa. Saynallataq ñan risqaykichispiqa, aman piwanpas unayta parlaspachu demorankichis. ⁵ Mayqen wasiman chayaspaykichispa, llapallan chay wasipi kaq runakunatayá rimayukunkichis khaynata: “Hawkayay qankunapi kachun”, nispa. ⁶ Chay wasipi hukllapas allin runa kaqtinqa, qankunapa chay rimayukusqaykichisman hinan paykunapi chay hawkayay cumplikunqa. Sichus mana allin runakuna kaqtinkun ichaqa, qankunapa rimayukusqaykichis hawkayaytaqa mana paykunaqa chashkinqakuchu. ⁷ Wasin-wasin samapakuqqa aman purinkichishchu. Aswanqa huk wasillapiyá samapakunkichis. Hinaspapas chay wasiyogpa kapusqanman hina qosusqaykichistayá mikhunkichispa, hinallataq tomankichispa. Ichaqa huk llank'aq runaqa, chashkinqapunin pagontaqa. ⁸ Mayqen llaqtaman chayaqtiykichispa, sichus runakuna allinta chashkisunkichis chayqa, ima mikhuna qosusqaykichistapas, mikhuychis. ⁹ Saynallataq, chay llaqtapi kaq onqosqakunatapas sanoyachiychis. Hinaspa paykunatapas niychis: “Diospa gobiernanan p'unchawmi ña chayamushanña qankunaman”, nispa. ¹⁰ Hinallataq may llaqtamanpas chayaqtiykichis, runakuna mana allintachu chashkisunkichis chayqa, callekunaman lloqsispaykichis, runakunata niychis khaynata: ¹¹ “Llaqtaykichispa allpan chakiykuman ratamuqtapas thaptikuykun, saynapi qankunaqa mana allin runakuna kasqaykichista yachanaykichispaq. Ichaqa yachaychisyá Diospa gobiernanan p'unchawmi ña chayamushanña qankunamanpas”, nispa. ¹² Cheqaqtapunin niykichis, juicio p'unchaw chayamuqtinqa, Diosmi castiganqa Sodoma llaqtamantapas aswan mastaraq chay mana chashkisunqiykichis llaqtataqa, nispa.

*Diospa palabrantata mana uyariy munaq runakunamanta
(Mat 11.20-24)*

¹³ Jesusqa nillarantaqmi:

—Ay ¡imaynaraq kankichis Corazín llaqtapi tiyaq runakuna! Ay ¡imaynaraq kankichis Betsaida llaqtapi tiyaq runakuna! Qankunapa llaqtaykichispin ashka milagrokunata ruwarani. Sichus Tiro llaqtapi hinallataq

Sidón llaqtapipas chay milagrokunata ruwayman karan chayqa, paykunaga huchankumanta wanakuspankun rikuchikunkuman karan Diosman kutirikusqankuta, qashqa p'achakunawan p'achakuspanku, hinallataq ushpa hawakunapi tiyaspanku ima. [Nota: Israel nación llaqtapi tiyaq ñawpaq runakunaqa, ushpa hawakunapin tiyaranku, llakisqa kasqankuta runakunawan rikuchikunankupaq].

¹⁴ Chayraykun juicio p'unchawpiqa, Tiro llaqtapi hinallataq Sidón llaqtapi tiyaq runakunamantapas aswan mastaraqmi castigasqa kankichis, qankuna Corazín llaqtapi tiyaq runakuna, hinallataq Betsaida llaqtapi tiyaq runakunapas. (Saynataqa castigasqa kankichis, Diosman mana kutirikusqaykichisraykun). ¹⁵ ¡Capernaúm llaqtapi tiyaq runakuna! ¿Creenkichishchu Dios qankunata hanaq pachaman oqarisunaykichista? ¡Manan! Aswanmi qankunaga nina rawray infiernopa aswan más ukhu-ukhunmanraq wikch'uyusqa kankichis, nispa.

¹⁶ Chaykunata niruspanmi Jesusqa discipulonkunata khay-nata niran:

—Qankunapa rimasqaykichista uyariq runakunaqa, no-qatan uyariwan. Qankunata mana uyariq runakunan ichaqa, noqatapas mana uyariwanchu. Hinallataq qankunata mana chashkiqqa, noqatapas manan chashkiwanchu, nitaqmi mandamuwaqniy Diostapas chashkinchu, nispa.

Jesuspa qanchis chunka ishkayniyoq discipulonkuna kutimusqanmanta

¹⁷ Jesuspa qanchis chunka ishkayniyoq comisionasqan discipulonkunan kosisqallaña kutimuspanku Jesusman willaranku khaynata:

—Señor, sutiykiipi qarqoqtiykuqa demoniokunapas kasuwankun, nispa.

¹⁸ Chaymi Jesusñataq paykunata khaynata niran:

—Arí, Satanastan rikurani rayo hina cielomanta urmaya-muqta. ¹⁹ Atiytan qoraykichis enemigoykichis diablota vencenaykichispaq, hinallataq mach'aqwaykunawan otaq ato-atoqkunawan qonqayllamanta tupaqtiykichispas, mana imanasunaykichispaq. ²⁰ Ichaqa amayá qankunaga kusikuy-chishchu demoniokunata venceruspaqa; aswanqa hanaq pachapi sutiychis escribisqa kasqanwanyá kusikuychis, nispa.

Jesuspa kusikusqanmanta
(Mat 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Chay ratollapin Santo Espiritupa yanapayninwan an-chata kusikuspa, Jesusqa khaynata niran:

—Dios Taytalláy, qantan alabayki, qanmi kanki hanaq pachapipas, hinallataq kay pachapipas kamachiqqa. Tukuy ruwasqaykikunatan yachaq tukuq runakunamanqa mana rikuchirankichu. Aswanmi pisi yachayniyoq wawa hina kaq runakunallaman kaykunataqa yachanankupaq rikuchiranki. Sayna ruwasqaykimantan graciasta qoyki. Arí, Dios Taytalláy, sayna kanantan qanqa munaranki, nispa.

²² Jesusqa chaypi kaq runakunatan nillarantaq:

—Dios Taytaymi qoykuwaran tukuy imakunata. Noqataqa manan ni pipas allintaqa reqsiwanchu, aswanqa Dios Taytallaymi. Manataqmi Dios Taytaytaqa ni pipas reqsinchu; aswanqa noqa wawallanmi reqsini. Noqan runakunataqa akllani, paykunapas Dios Taytayta noqa hina reqsinankupaq, nispa.

²³ Chaymantan Jesusqa discipulonkunata sapallankupiña khaynata niran:

—Mayna kusionqa qankunapa rikusqaykichista rikuq runakunaqa. ²⁴ Cheqaqtapunin niykichis, Diosmanta ashka willakuq profeta runakunan, hinallataq kay pachapi kamachiq runakunapas, qankunapa rikusqaykichistan rikuyta munaranku; hinaspapas qankunapa uyarisqaykichistan uyariyta munaranku. Ichaqa manan rikurankuchu nitaqmi uyairankupashchu, nispa.

Samaria llaqtayoq runamanta

²⁵ Huk p'unchawmi leykunata yachachiq runa, Jesusta pantachispa p'enqayman churayta munaspa tapuran khaynata:

—Yachachikuq, ¿imatataq noqari ruwayman, wañuruspa, Diospa lardonpi wiñaypaq kawsanaypaqri? nispa.

²⁶ Chaymi Jesusqa payta contestaran:

—¿Ima nispataq Moisespa escribisqa leypiri nishan? nispa.

²⁷ Hinaqtinmi leykunata yachachiq runaqa khaynata niran:

—“Señor Diosniykitan munakunki tukuy songoykiwan, tukuy vidaykiwan, tukuy kallpaykiwan, hinallataq tukuy yuyayniykiwan ima. Saynallataqmi runamasiykitapas qan kikiykita hina khuyakunayki”, nispa [*Levítico 19.18; Deuteronomio 6.5*].

²⁸ Chaymi Jesusñataq niran:

—¡Allinmi nisqaykiqa! Chaykunata ruwaspaykin Diospa lardonpiqa wiñaypaq kawsanki, nispa.

²⁹ Hinaqtinmi leykunata yachachiq runaqa allinpi qepayta munaspa, Jesusta kaqmanta tapuran:

—¿Pitaq noqapa runamasiyri? nispa.

³⁰ Chaymi Jesusqa kay willakuyta willaran:

—Huk p'unchawmi huk runa Jerusalén llaqtamanta Jericó llaqtaman risharan. Hinaqtinmi ñan risqanpi, suwakunaqa hap'iruspanku nishuta maqaspanku tukuy kaqninkunatapapas qechuranku. Hinaspan chay runataqa wikapatamuranku yaqa wañusqata hinaña. ³¹ Hinaqtinmi chay ñanninta Israel nación llaqtayoq huk sacerdote runa rishaspan, chay k'irisqa runata karullamanta qawarispas pasatamuran. ³² Hinallataqmi chay ñanninta rillarantaq Jerusalén templopi sacerdotekunata yanapaq Israel llaqtamanta huk Leví runa. Paypas chay k'irisqa runata rikuspan, huk lawman muyurispas pasatamuran. ³³ Saynallataqmi Samaria law llaqtamanta huk runapas chay ñanninta rillasharantaq. Paymi (ichaqa huk law nación llaqtayoq runa kashaspanpas), chay k'irisqa runata rikuruspa, anchata khuyapayaran. ³⁴ Chaymi chay k'irisqa runaman ashuyuspa, k'irinkunata vinowan hinallataq aceitewan ima hampiran. Chaymantan k'irinkunata wataruspa, asnonman montachispa, samana wasiman apaspa, chaypi cuidaran. ³⁵ Chay samana wasimanta ripuspanñataqmi, wasiyuqman ishka p'unchaw jornal qolqeta qotamuran, khaynata nispan: “Kay k'irisqa runata allinta atiendeykapuwanki. Sichus masta gastanki chayqa, kutimuspaymi pagapusqayki”, nispa.

³⁶ Jesusqa saynata willaspanmi, leykunata yachachiq runata tapuran:

—¿Qanri ima ninkitaq? Chay kinsantin runamantari, ¿mayqen kaqtaq runamasinta khuyapayaqrí? nispa.

³⁷ Hinaqtinmi leykunata yachachiq runaqa niran:

—Chay k'irisqa runata khuyapayaspa yanapaq runan, nispa.

Chaymi Jesusñataq niran:

—Qanpas ripuspayki saynata ruwamuy, nispa.

Mariamanta Martamantawan

³⁸ Jesusqa discipulonkunapiwanmi Jerusalén llaqtaman rishaspanku, huk llaqtaman chayaranku. Hinaqtinmi chay llaqtapi tiyaq Marta sutiyoq warmiqa wasinpi samachiran. ³⁹ Martapaqa karanmi huk hermanan María sutiyoq. Mari-aqa Jesuspa yachachisqankunatan ñawpaqninpi tiyayuspa uyariran. ⁴⁰ Ichaqa Martañataqmi mikhuna ruwaypi hinallataq wasipi tukuy ruwanakunapi afanakuspa, Jesuspa yachachisqankunataqa mana uyariranchu. Chaymi Martaqa Jesusman ashuyuspa khaynata niran:

—Señorlláy ¿manachu qanman imapas qokusunki hermanay mana yanapawaqtin? Niy, ima ruwayllapipas yanapawanapaq, nispa.

⁴¹ Hinaqtinmi Jesusqa Martata contestaran:

—¡Ay, Marta, Marta! ¿Imanaqtintaq qanri wasipi tukuy ima ruwanakunawan ancha afanasqallaña kashankirí? 42 Ichaqa ima ruwaykunamantapas aswan más allinqa, yachachisqaykunata uyariymi. Chaymi Mariaqa, aswan más allinnin kaqta akllarukun. Chay yachasqantaqa manan ni pipas qechungachu, nispa.

11

Imaynata mañakunapaq Jesuspa yachachisqanmanta (Mat 6.9-15; 7.7-11)

¹ Huk p'unchawmi Jesusqa riran huk lugarman Diosmanta mañakuq. Mañakuyta tukuruqtiinmi, huknin kaq discipulon ashuyuspa khaynata niran:

—Señor, yachachiwayku Diosmanta mañakuyta, imaynan Bautizaq Juanpas discipulonkunaman yachachiran saynata, nispa.

² Hinaqtiinmi Jesusqa niran:

—Qankunaqa khaynatayá mañakunkichis:

“Hanaq pachapi Dios Taytayku, sutiyki yupaychasqa kachun. Hamuy noqaykuman sumaqta kamachiwanaykikupaq. Munayniyki ruwasqa kachun, imaynan hanaq pachapi-pas hinallataq kay pachapipas.

³ Sapa p'unchawtaq t'antaykuta qowayku.

⁴ Tukuy huchaykutapas perdonawayku, imaynan noqaykupas perdonayku contraykupi mana allin ruwaq runakunatapas chay hinata. Amataq dejawaykuchu tentasqa kanaykuta, aswan mana allinmanta waqaychawayku”, nispa.

⁵ Jesusqa nillarantaqmi:

—Qankunamanta icha mayqenniychispas kushka tuta horasta amigonpa wasinman rispa, ¿khaynata ruegakunmanchú? “Amigo, aynillapaq kinsa t'antaykita manuykuway. ⁶ Huk visitaymi viajemanta wasiymán chayaramun. Chaymi payman qonaypaq mana ni ima mikhunaypas kanchu”, nispa. ⁷ Saynata mañakuqtinqa wasin ukhumantan chay amigonqa khaynata nimunqa: “Ama ch'urmichamuwaychu. Wishq'asqañan punkupas kashan. Manan t'antata qanman qonaypaqqa hatarimuymanñachu. Noqaqa wawaykunapiwanmi puñushaniña”, nispa.

⁸ Saynata amigon nimushaqtinpas, wasinpa punkunta tocapayasqanraykun, chay amigonqa phiñakushaspapas hatarimunqan. Hinaspan mañakusqantaqa qonqapuni. Chaytaqa ruwanqa, punkuta tocapayasma, nishuta fastidiasqanraykun. ⁹ Chaymi noqaqa niykichis: Diosmanta

mañakuychis, payqa qosunkichismi. Mashkaychis, tarinkichismi. Punkuta tocaychis, kichamusunkichismi.
¹⁰ Pipas Diosmanta mañakuqmi, chashkin. Mashkaqmi, tarin. Waqyakuqtintaqmi, punkuta kichamun.

¹¹ ¿Mayqennyikichistaq wawaykichis t'antata mañakusuqtiykichis, huk rumita qoykuwaqchís? Otaq ¿challwata mañakusuqtiykichispas, mach'aqwayta qoykuwaqchís? ¹² Otaq ¿runtuta mañakusuqtiykichispas ato-atoqta qoykuwaqchischú? ¹³ Qankunaqa mana allin runakuna kashaspaykichispas, wawaykichismanqa allin kaqkunatan qoyta yachankichis. Saynallataqmi qankuna mañakuqtiykichispas, hanaq pachapi Dios Taytaykichisqa qosunkichis aswan mastaraq Santo Espiritunta, nispa.

Jesupa contranpi runakuna rimasqankumanta
(Mat 12.22-30; Mar 3.20-27)

¹⁴ Huk runan rimayta mana atiranchu ukhunpi demonio kasqanrayku. Chay runamantan Jesusqa qarqoran demoni-ota. Hinaqtinmi demonio lloqsiruqtin, chay runaqa yapamanta rimaran. Chayta rikuspankun chaypi kaq runakunaqa anchata admirakuranku. ¹⁵ Wakin runakunañataqmi Jesupa contranpi rimaranku khaynata:

—Kay Jesusqa demoniokunapa jefen Beelzebú sutiyog diablopa atiyinwanmi runakunamanta demoniokunataqa qarqon, nispanku.

¹⁶ Wakin runakunañataqmi Jesusta pantachiyta munaspanku niranku:

—Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Runa kaspaykiqa, huk milagrotu ruway rikunaykupaq, nispanku.

¹⁷ Chaymi Jesusqa runakunapa piensasqanta yachaspa, paykunata niran:

—Huk nación llaqtapi tiyaq runakuna cheqinakuspa rakinakunqa chayqa, chay nación llaqtaqa purmapunqan. Saynallataqmi huk wasipi tiyaq runakunapas cheqinakuspa kawsanqaku chayqa, maqanakuspan qarqonakunqaku hinallataq rakinakunqaku ima. ¹⁸ Sichus diablopas paykunapura rakinaspas kanman chayqa, ¿imaynataq kanman kaq atiyinllayoqrí? Kaytaqa niykichis, demoniokunapa jefen Beelzebupa atiyinwanmi runakunamanta demoniokunata qarqon niwasqaykichisraykun. ¹⁹ Sichus noqa Beelzebupa atiyinwan demoniokunata qarqoni chayri, ¿qankunapa discipuloykichismanri, pitaq atiyta qon runakunamanta demoniokunata qarqonanpaqrí? Sichus qankuna kunan contestawankichis: “Diosmi chay atiyta qowanku”, nispa, hinaqtinqa llapallan runakunan yachanqa qankunaqa pantaypi kasqaykichista. ²⁰ Aswanqa, sichus noqa,

Diospa atiyinwan runakunamanta demoniokunata qarqoni chayqa, yachanaykichismi Diospa kamachinan sumaq p'unchawkuna qankunapa sonqoykichisman chayamusqanta.

²¹ Saynallataqmi niykichis, sichus huk allin armasqa kallpasapa runa allinta wasinta cuidanqa chayqa, manan ni pipas kapuqninkunataqa suwakuyta atinmanchu. ²² Ichaqa paymanta más kallpayoq runa hamuspanmi, chay kallpayoq runataqa vencionqa. Hinaspan armankunata qechuspa, tukuy kaqninkunatapas amigonkunaman rakinqa. [Nota: *Armasqa runaqa, diablon. Ichaqa aswan más kallpayoq runañataqmi, Jesucristo*].

²³ Sichus qankuna noqapa ruwasqaykunawan mana acuerdopichu kankichis chayqa, noqapa contraypin kashankichis. Sichus qankuna pitapas Diosman mana pusaysiwankichishchu chayqa, runakunatan Diosmanta astawanraq karunchashankichis, nispa.

Runaman kutimuq demoniomanta
(Mat 12.43-45)

²⁴ Jesusqa nillarantaqmi:

—Runamanta huk demonio lloqsispaqa, ch'inñeq desierto ch'aki lugarkunapin purin samanapaq huk lugarta mashkaspa. Manaña tarispataqmi nin: “Aswanyá kutipusaq maymantachus lloqsimurani chay wasiyan”, nispa. ²⁵ Kutispataq chay runapa sonqonta tarin sumaq allichasqata, imaynan huk wasipas sumaq pichasqa kanman hinata. ²⁶ Saynata tarispanmi, chay demonioqa kutispa mashkamun paymanta aswan más millay qanchis demoniokunata. Hinaspanmi chay runaman haykuspanku sonqonpi tiyanku. Chaymi chay runapa vidanqa ñawpaq vidanmantapas aswan más millayraq kanqa, nispa.

Pikunas ancha kuisqa kanankunamanta

²⁷ Chaykunata Jesús rimashaqtinmi, ashka huñunasqa runakunapa chawpinmanta, huk warmi altota rimaspa nimuran:

—¡Mamitaykiqa sumaqtachá kusikushan, qanta onqokuspa uywasusqaykimanta! nispa.

²⁸ Jesusñataqmi contestaran khaynata:

—¡Aswan ancha kuisqaqa kanqaku, Diospa palabrantayarispa kasukuq runakunan! nispa.

Runakuna milagro rikuy munasqankumanta
(Mat 12.38-42; Mar 8.12)

29 Jesuspa kasqanmanmi astawanraq runakuna huñunakamuranku yachachisqankunata uyarinankupaq. Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata niran:

—Mana allin ruwaq runakuna, qankunaqa milagro ruwanaytaraqmi munashankichis noqapi creenaykichispaq. Ichaga manan Diosqa ni ima milagrotapas ruwanqachu qankuna rikunaykichispaqqa. Aswanqa Diosmanta willakuq profeta Jonasta imachus pasaran, saynatan qankuna ukhupipas noqawan pasasqanta rikunkichis.

30 Imaynan profeta Jonaspas huk milagro hina enviasqa karan Nínive llaqtapi tiyaq runakunapaq, saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runapas, huk milagro hina kasaq, mana allinpi kawsaq runakunapaq. 31 Sabá nacionniyoq reinapas juicio p'unchawpiqa kawsarimuspanmi, qankunapa contraykichispi rimañqa Dios castigasunaykichispaq. Israel nación llaqtapi rey Salomón gobiernashaqtiinmi, chay reinaqa karu llaqtamanta hamuran, rey Salomonpa yachayninta uyarinanpaq. Qankunataqmi ichaga noqapa yachachisqayta mana ni uyariytapas munankichishchu, rey Salomonmantapas aswan más yachayniyoq kashaqtiypas.

32 Nínive llaqtapi tiyaq runakunan, Diosmanta willakuq profeta Jonás willakuqtin, huchankuta saqespanku Diosman kutirikuranku. Chaymi juicio p'unchaw chayamuqtinqa, chay Nínive llaqtapi tiyaq runakunapas kawsarimuspanku, qankunapa contraykichispi rimañqaku, Dios castigasunaykichispaq. Saynataqa rimañqaku, qankunaman kay allin willakuykunata willashaqtiypas, huchaykichismanta mana wanakusqaykichisraykun. Noqaga Jonasmantapas aswan más importanten kaypiqa kashani, nispa.

K'anchay hina kananchismanta

(Mat 5.15; 6.22-23)

33 Jesusqa nillarantaqmi:

—Manan ni pipas mecherotaqa ratachin pakananpaqchu, nitaq cajonpa ukhunman churananpaqchu. Aswanqa alto patamanmi churanku, chaymanta wasiman llapallan haykuq runakunata allinta k'anchamunanpaq.

34 Saynallataqmi runapa ñawinpas huk mechero hina kashan, enteron aycha cuerponta k'anchayunanpaq. Chaymi chay k'anchayta allinta rikuspaykichisqa, tukuy imatapas allinta ruwanaykichis, (Diospa yachachikuyninta allinta chashkisqaykichisrayku). Sichus chay k'anchayta yanqa tuta-tutallata rikuspaykichisqa, Diospa yachachikuynintapas manan allintachu chashkinkichis.

35 Chayraykuyá qankunaqa allinta cuidakuychis, qankunapa

k'anchayniykichis ama tutayanapaq. ³⁶ Sichus enteron cuerpoykichis mana tutayaqpi kaspá, aswan k'anchaypi kanqa chayqa, allintan kawsankichis, imaynan huk mecheropas k'anchayusunkichisman hinata, nispa. [Nota: *Mecheroq k'anchayninqa Diospa yachachikuyninmi*].

Fariseo religionniyoq runakunata Jesús q'aqchasqanmanta (Mat 23.1-36; Mar 12.38-40; Luc 20.45-47)

³⁷ Jesús rimayta tukuruqtinmi, huk fariseo religionniyoq runa Jesusta wasinman invitaran, paywan kushka mikhunanpapaq. Chaymi Jesusqa fariseo runapa wasinman rispa, mesapi mikhuq tiyayuran. ³⁸ Chay fariseo religionniyoq runañataqmi anchata admirakuspa Jesusta qawaran, Moisespa leyninman hina makinta mana mayllikuspa mesapi mikhuq tiyayuqtin. ³⁹ Chaymi Jesusqa chay fariseo religionniyoq runata khaynata niran:

—Qankuna fariseo religionniyoq runakunaqa tazatapas platotapas hawallantan mayllinkichis, ukhuntaqmi ichaqa qenllillata saqenkichis. Saynan qankunapas runakunapa rikunallanpaq allinllaña kashankichis, songoykichis ukhupitaqmi ichaqa piensashankichis suwakuyllapi, hinallataq mana allinkuna ruwaykunallapi ima. ⁴⁰ ¡Qankunaqa mana yachayniyoq roqro uma runakunan kankichis! ¿Manachu yachankichis hawantapas ukhuntaq, Dios ruwasqantari? ⁴¹ Qankunapa ruwasqaykichiswan Dios anchata kusikunanpaqqa, kaqniykichismantan wakchakunaman qonaykichis tukuy khuyakuywan.

⁴² Ay, ¡imaynaraq fariseo religionniyoq runakuna kankichis! Qankunaqa anchatan preocupakunkichis Moisespa escribisqan leykunaman hina Diosman diezmoykichis goypi, hierba buenaykichismanta, rudaykichismanta, hinallataq huertaykichispi wiñaqkunamantapas. Ichaqa qankunaqa qonqarapunkichismi runamasiykichispaq allin kaqkunata ruwayta, hinallataq Diosta khuyakuytapas. Kaykunatan qankunaqa ruwanaykichis karan, diezmoykichista Diosman qoyta mana qonqaspalla.

⁴³ Ay, ¡imaynaraq fariseo religionniyoq runakuna kankichis! Qankunaqa Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapin, ñawpaqpi kaq sumaq asientokunallapin tiyaytapas munankichis, saynapi allin yachayniyoq runakuna hina alabasqa kanaykichispaq. Saynallataqmi plazakunapipas allin respetollawanña rimayukunata munankichis.

⁴⁴ Ay, ¡imaynaraq fariseo religionniyoq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas kankichis! Qankunaqa allpa ukhupi alma p'ampasqa asnarishaq hinan kankichis,

ishkay uya runakuna. Chaymi runakunaqa hawaykichispi purin mana cuentata qokuspalla, nispa.

⁴⁵ Jesuspa rimasqankunata uyarispanmi, leykunata yachachiq huknin kaq runaqa, Jesusta khaynata niran:

—Yachachikuq, chaykunata rimaspaqa, noqaykutapas k'amiwashankikun, nispa.

⁴⁶ Chaymi Jesusqa paykunatapas khaynata niran:

—Ay, ¡leykunata yachachiq runakuna, imaynaraq kankichis! Qankunaqa mana ruway atina kamachikuykunatan costum-breykichisman hinalla runakunaman yachachishankichis. Ichaqa manataqmi qankunaqa ni huk dedollaykichiswanpas yanapankichishchu chay kamachikuykunata cumplinankupaqqa. Chay yachachisqaykichis kamachikuykunaqa huk llaşa q'epi hinan paykunapaqqa.

⁴⁷ Ay, ¡imaynaraq kankichis! Qankunapa ñawpaq abueloykichiskunan Diosmanta willakuq profetakunata wañuchiranku. Chay abueloykichiskuna hina kaspaykichismi, qankunapas kunanqa runakuna qawasunallaykichispaq, chay profetakuna p'ampasqaykichispa hawanpi sumaq labrasqa rumikunawan nichukunata ruwashankichis.

⁴⁸ Chaykunata ruwaspaykichismi qankunaqa, ñawpaq abueloykichiskunawan acuerdopi kashankichis. Paykunan Diosmanta willakuq profetakunata wañuchiranku. Qankunañataqmi ichaqa profetakunapa p'ampasqa hawanpi kunan nichukunata ruwashankichis sumaq labrasqa rumikunawan, saynapi allin rikusqa kanaykichispaq.

⁴⁹ Chaymi Diosqa ancha yachayniyoq kaspa qankunamanta khaynata niran: “Noqamanta willakuq profetakunata, hinallataq apostolkunatawan mandamuqtiymi, wakinta wañuchinkichis, wakintañataqmi llaqtan-llaqtan qatikachaspa ñak'arichinkichis”, nispa. ⁵⁰ Chayraykun

niykichis, Diosmi qankunamantaqa cuentata mañasunkichis, kay pacha qallariyninmantapacha, Diosmanta willakuq llapallan profetakuna wañuchisqa kasqanmanta. ⁵¹ Ñawpaq Adanpa wawan Cainmi hermanon Abelta wañuchiran. Chay tiempomantapachan, asta Diosmanta willakuq profeta Zacariaskama, Diosqa cuentata mañasunkichis, paykuna wañuchisqaykichismanta. Profeta Zacariastaqa ñawpaq abueloykichiskunan wañuchiranku templopi altarmanta Lugar Santo nisqaman haykunapi.

⁵² Ay, ¡leykunata yachachiq runakuna, imaynaraq kankichis! Qankunaqa yachankichismi imaynatas Diosta reqsinamanta. Ichaqa manataqmi Diosta reqsiy munaq runakunataqa, yanaparankichishchu Diosta reqsinankupaqqa, nitaqmi qankunapas Diostaqa reqsiyta

munankichishchu; aswanmi qankunaqa impedirankichis Diosta reqsinankutaqa, nispa.

⁵³ Chaymantan Jesusqa chay fariseo religionniyoq runapa wasinmanta lloqsipa ripuran. Hinaqtinmi leykunata yachachiq runakunaqa, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapiwan ima, anchata phiñakuranku. Hinaspan Jesuspa qepanta riranku astawan tapupayaspanku. ⁵⁴ Paykunaqa Jesusta pantachiyta munaspankun tapupayaranku, sichus imatapas mana allinta rimaruqtinqa, chayman hinallata acusanankupaq.

12

Tukuy imapas yachasqa kananmanta

¹ Waranqa-waranqantin runakunan Jesuspa muyuriqninpi tanqanakustinraq huñunasqa kasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—Qankunaqa fariseo religionniyoq runakunapa levaduranmanta allinta cuidakuychis. Paykunaqa llullakuspan yachachinku ish kay uya runakuna kasqankurayku. [*Nota: Levaduraqa rikch'akun ish kay uya runamanmi. Imaynan chikachallan levadurapas, masata ashkaman tukuchin, saynallataqmi ish kay uya kaq runapas, chay ish kay uya kayninta ashka runakunaman contagian*]. ² Ichaqa runapa tukuy ima pakallapi piensasqanpas, yachasqan kanqa. Hinallataq pakallapi tukuy ima ruwasqanpas, yachasqallataqmi kanqa.

³ Qankunapuralla tutayaq ukhupi hina rimasqaykichispas, p'unchawpi hinan uyarisqa kanqa. Pakallapi imapas rimasqaykichistapas, llapallan runakunan yachanqaku, nispa.

Pitas aswan masta manchakunamanta (*Mat 10.28-31*)

⁴ Jesusqa nillarantaqmi:

—Khuyasqay runakuna, ama manchakuychishchu, sichus runakuna wañuchiya munasuqtiykichisqa. Paykunaqa chaymanta aswan mastaga manan ni imatapas ruwaytaqa atinkumanchu. ⁵ Aswanqa Diosta manchakuychis. Payqa manan kay kawsay vidallaykichistachu qechusunkichisman. Aswanmi payqa ancha atiy niyoq, wañuqtiykichis wiñawañaypaq ñak'ariy infiernoman wikch'uuyusunaykichispaq. Chaymi qankunataqa niykichis, Diostayá manchakuychis.

⁶ Ichaqa pishqa pichinkukunatapas ish kay qolqechalamanmi vendekunku. Sayna mana precioyoq kashaqtinpas, Diosqa chay pichinkukunataqa manan qonqanchu. ⁷ Saynallataqmi qankunatapas Diosqa mana qonqasunkichishchu. Hinaspapas Diosqa yachanmi hayk'a chukchayoq kasqaykichistapas. Saynaqa amayá

manchakuychishchu, ichaqa qankunan valenkichis ashka pichinkukunamantapas aswan mastaraq, nispa.

Jesusmanta ama p'enqakuspa willakunamanta
(Mat 10.19-20, 32-33; 12.32)

⁸ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Pillapas runakunapa ñawpaqninpi mana p'enqakuspa noqamanta rimañqa chayqa, noqapas Diospa llapallan angelninkunapa ñawpaqninpin nillasaqtaq: “Payqa noqapa discipuloymi”, nispa. ⁹ Sichus pipas runakunapa ñawpaqninpi, noqata negawanqa chayqa, noqapas Diospa angelninkunapa ñawpaqninpin negallasaqtaq: “Manan paytaqa reqsinichu”, nispay.

¹⁰ Sichus pipas noqa Diosmanta Hamuq Runapa contranpi rimañqa chayqa, perdonasqan kanqa. Ichaqa, Santo Espiritupa contranpi rimaq runaqa, manan perdonasqachu kanqa.

¹¹ Hinallataq, pipas Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman, otaq juzgadokunaman, otaq autoridadkunapa ñawpaqninman apasunkichis acusasunaykichispaq chayqa, aman llakikunkichishchu imayna rimañaykichismantaqa, nitaq imayna contestanaykichismantapas. ¹² Chay rimañaykichis ratopin, Diospa Santo Espiritun yachachisunkichis imayna contestanaykichispaqpas, nispa.

Qapaq runamanta

¹³ Chaypi kaq ashka runakuna ukhumantan, Jesusta huk runa nimuran khaynata:

—Yachachikuq, wawqeyta niykapuway papaykupa herencia saqewasqankumanta, noqaman tupawaqta goykapuwanapaq, nispa.

¹⁴ Chaymi Jesusqa contestaran:

—¿Pitaq noqatari churawaran, qankunapa juezniykichis kanaypaq, otaq herenciaykichistapas rakiq kanaypaqri? nispa.

¹⁵ Saynata nispanmi Jesusqa runakunata qawarispas, khaynata niran:

—Amayá qankunaqa tukuy imayoq kayllatachu piensaychis. Ichaqa manan kay pachapi tukuy imayoq kaspachu, kuisqa kankichis, nispa.

¹⁶ Saynata nispanmi, Jesusqa huk willakuyta paykunaman khaynata willaran:

—Huk qapaq runapa chakranmi allinta rururan. ¹⁷ Chaymi chay qapaq runaqa sonqonpi piensaran khaynata: “¿Imatataq ruwasaq kunanrí? ¿Maypitaq waqaychasaq kay cosechaykunatarí? ¹⁸ Aswanyá khaynata ruwasaq: Cosecha waqaychanay wasikunata pashkaruspáy, aswan más hatun wasikunata ruwasaq, chaypi cosechasqaykunata hinallataq

llapallan kaqniykunatapas waqaychanaypaq. ¹⁹ Chayta ruwaspaymi noqaqa kikillayta nikusaq: ‘¡Kunanqa tukuy imaykunapas lliwmi hunt'a waqaychasqa kapuwan ashka wata durawanapaq! ¡Kunanqa samakuspaya mikhukusaq, tomakusaq, hinallataq fiestakunata ruwaspay kusikusaq ima!’ ” nispa. ²⁰ Saynata chay qapaq runa piensashaqtinmi Diosqa niran: “¡Mana piensayniyoq rogro uma runa! Kunan tutan wañunki. Chayri, ¿pipaqtaq kanqa lliw hunt'a waqaychasqaykikunari?” nispa.

²¹ Chay willakuyta willaruspanmi, Jesusqa chaypi kaq runakunata khaynata niran:

—Saynallataqmi kay pachapi qapaq runakunawanpas pasanqa. Paykunaqa kay pachallapin qapaq runakuna kanku. Ichaqa Diospa ñawpaqninpiqa, mana imayoq wakcha runakunan kanku, nispa.

Ama preocupakuspa kawsanamanta
(Mat 6.25-34)

²² Chaymantan Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—Qankunaqa amayá preocupakuychishchu mikhunaykichismanta, nitaq p'achakunaykichismantapas. ²³ Kay pachapi vidaykichisqa valen allin kaqkunata ruwanaykichispaqmi, manan mikhuchinallaykichispaqchu. Saynallataqmi cuerpoykichispas allin kaqkunata ruwanaykichispaq valen, manan sumaqta p'achachinallaykichispaqchu.

²⁴ Qawariychis pichinkukunata. Paykunaqa manan tarpunkuchu nitaq cosechankuchu, nitaqmi cosecha waqaychananku wasinkupas kanchu. Aswanmi paykunamanqa Diospuni sapa p'unchaw mikhunankupaq qon. Chaymi niykichis, ¡qankunaqa pichinkukunamantapas aswan mastaraqmi Diospaqqa valenkichis!

²⁵ ¿Qankuna creenkichishchu sapa p'unchaw aswan masta afanakuspaykichis, huk p'unchawtawan kawsanaykichispaq, otaq huk chikallantapas wiñaruyta? ²⁶ Ichaqa manan qankunaqa ni chayllatapas ruwaytaqa atinkichishchu. Chayri ¿imanaqtintaq qankunari anchata afanakushankichis kay pachapi tukuy kaqkunamantari?

²⁷ Qawariychisyá campokunapi sumaqlaña wiñaq t'ikakunata. Chay t'ikakunaqa manan llank'ankuchu nitaqmi pushkankupashchu p'achakunankupaqqa. Ichaqa cheqaqtapunin niykichis, Israel nación llaqtapi ñawpaq kamachiq rey Salomonpas, ancha qapaq kashaspapas, manan ni huknin kaq t'ikakuna hinallapas p'achakurancho. ²⁸ Diosmi chay t'ikakunataqa sumaqta t'ikachispa chikan tiempollapaq wiñachin; ch'akiruqtintaqmi ninaman wikch'uyusqa. Chayri, ¿Diosqa manachu

qankunata chay t'ikakunamantapas aswan mastaraq p'achachisunkichisman? ¡Ichaqa qankunamanqa Diosmi qosunkichis tukuy necesitasqaykichista, pisi iñiyinoq runakuna! ²⁹ Saynaqa, amayá afanakuychishchu nitaq preocupakuychispashchu, mikhunaykichismanta nitaq tomanaykichismantapas. ³⁰ Kay pachapi mikhuymanta, tomaymanta hinallataq p'achakuymantaga, Diospi mana creeq runakunallan mastaga afanakunku. Ichaqa Dios Taytaykichisqa yachanmi imapas necesitasqaykichistaqa. ³¹ Chaymi niykichis, qankunaqa Diosta mashkaychis. Saynata ruwaspa kawsaqtiykichismi tukuy ima necesitasqaykichistapas Diosqa qosunkichis, nispa.

Hanaq pachapi qapaq kanamanta
(Mat 6.19-21)

³² Jesusqa nillarantaqmi kay willakuyta:

—¡Ama imatapas manchakuychishchu! ¡Qankunaqa khuyasqa ovejaykuna hinan kankichis! Dios Taytaykichisqa munanmi hanaq pacha glorianpi, paywan wiñaypaq kanaykichista. ³³ Chayqa kay pachapi llapallan kaqniykichista vendespayá, wakcha runakunaman rakimuychis. Saynata ruwaspaqa, hanaq pachapin mana mawk'ayaq bolsonman hina tukuy kapuqniykichista hunt'ashankichis. Chaypiqa manan suwakunapas suwakunqachu, nitaqmi phuyu urupas mikhunqachu. ³⁴ Yachaychisyá maypichus qapaq kayniykichis kashan, chayllapitaqmi sonqoykichispas kashan, nispa.

Jesucristota suyanamanta

³⁵ Jesusqa nillarantaqmi:

—Llank'ana p'achaykichiswan p'achasqa hinallayá kaychis; mecheroykichispas ratachisqallayá kachun. ³⁶ Imaynan huk patronta serviq runakunapas, rikch'aspalla suyanku casarakuy fiestamanta patronninku kutimuspa, punkuta tocamuqtin apurayllaman kichanankupaq, saynayá qankunapas listolla kaychis, noqa kutimunayta suyawaspaykichis. ³⁷ Kuisqan kanqaku patronninpa kutimunanta rikch'ashaspalla suyaq runakunaqa. Chaymi cheqaqtapuni niykichis, rikch'ashaspalla suyaq runakunatan, patronninqa mesaman tiyaykachinga. Hinaspan kikinpuni paykunaman mikhunata servinga. ³⁸ Chaymi niykichis, chawpi tutatapas otaq imay horastapas, patronnin hamuspa, serviqnin runakunata rikch'ashaspalla suyashaqta tarimunqa chayqa, chay serviqnin runakunaqa ancha kuisqan kanqaku. ³⁹ Yachaychisyá kayta, sichus wasiyoyq yachanman imay horastas suwa hamunanta

chayqa, allintachá cuidanman, wasinman suwa ama haykumunanpaq. ⁴⁰ Saynayá qankunapas listolla kaychis. Diosmanta Hamuq Runaqa kutiramusaqmi mana piensasqaykichis horasllapi, nispa.

Diosta mana kasukuq runakunamanta

(Mat 24.45-51)

⁴¹ Jesuspa yachachisqankunata uyarispanmi, Pedroqa tapuran khaynata:

—Señorlláy, kay willakusqaykiri, ¿noqallaykupaqchu icha llapallan runakunapaqwanchú? nispa.

⁴² Jesusñataqmi niran:

—¿Pitaq kasukuspa allinta ruwaq mayordomo runarí? Kasukuspa allinta ruwaq mayordomo runaqa, patronninpa kamachisqanta kasukuspa ruwaqmi. Chaymi payta patronninpa haciendanpi churan serviqkunata kamachinanpaq, hinallataq wasinpi kaq runakunamanpas horasllanpi mikhunata qonanpaq. ⁴³ Ancha kusionan chay mayordomo runaqa kanqa, patronnin hamuspa kamachisqanman hina ruwashaqta tarimuqtinga. ⁴⁴ Cheqaqtapunin niykichis, sayna kaqtinga patronninmi chay kasukuq sirviententaqa tukuy kaqninkunata cuidananpaq churanqa. ⁴⁵ Ichaqa sichus chay mayordomo runa, patronninpa kamachitamusqanta mana kasukuspa, sonqollanpi piensanman khaynata: “Patronniyqa manaraqmi hamunqachu”, nispa. Saynata piensaspan, kamachisqan runakunata qarita warmita maqanman, hinallataq tukuy munasqanta mikhuspa, mach'akunman chayqa, ⁴⁶ patronninmi mana suyasqan p'unchawta, hinallataq mana piensasqan horasta, qonqayllamanta chayaramuspa, chay runataqa alli-allinta castigaspa, mana kasukuq runakunawan kushkata churanqa ñak'arinanpaq.

⁴⁷ Chaymi niykichis, patronninpa kamachisqankunata chay mayordomo yachashaspa mana ruwanqachu chayqa, alli-allin castigasqa kanqa. ⁴⁸ Ichaqa patronninpa kamachisqankunata mana yachashaspa, ima mana allintapas ruwaq mayordomoqa, pisillata castigasqan kanqa. Pipas Diosmanta ashkata chashkiqmi, Diosmanpas ashkamanta cuentata qonqa. Saynallataqmi pimanpas tukuy imata Dios confiaran chayqa, paymantapas Diosmi cuentata mañanqa aswan mastaraq, nispa.

Runakuna divisdisqa kanankumanta

(Mat 10.34-36)

⁴⁹ Jesusqa nillarantaqmi:

—Noqaqa ninata hinan kay pachaman hamuspay apamurani. Saynaqa maytan munayman chay nina

ratashanantaña. ⁵⁰ Aswanmi noqa primerta ñak'arisaq. Chaymi ancha llakikuywan chay p'unchaw chayamunanta suyashani. ⁵¹ ¿Qankunaqa creerankichishchu, noqa kay pachaman hamuspay hawkayayta apamunaypaq? ¡Manan! Aswanmi noqapi creesqaykichisrayku, noqapi mana creeqkuna qankunamanta rakikunqaku. ⁵² Chaymi niykichis, kunanmanta ñawpaqmanmi runakunaqa, noqapi creesqankurayku dividisqa kawsanqaku; huk wasipi pishqa tiyaqkunamantan kinsa ish kaypa contranpi kanqa; ish kayñataqmi kinsapa contranpi kanqa. ⁵³ Papanmi wawanpa contranpi kanqa; wawanñataqmi papanpa contranpi kanqa. Mamitanmi ususinpa contranpi kanqa; ususinñataqmi mamitanpa contranpi kanqa. Saynallataqmi suegranpas qachunninpa contranpi kanqa; hinallataq qachunninpas suegranpa contranpi kanqa, nispa.

P'unchawkunata qawarispayuyaymananamanta
(Mat 16.1-4; Mar 8.11-13)

⁵⁴ Jesusqa chaypi kaq runakunata qawarispaymanmi nillarrantaq:

—Qankunaqa intipa haykunan lawmanta phuyu lloqsimuqta rikuspaykichismi ninkichis: “Paramunqan”, nispa; hinaqtintaqmi paramun. ⁵⁵ Uraymanta wichayman wayrayramuqtintaqmi ninkichis: “Ruphamunqan”, nispa; hinaqtintaqmi ruphamun. ⁵⁶ Cheqaqtapunin niykichis, ¡qankunaqa ish kay uya runakunan kankichis! Cielotapas kay allpa pachatapas qawaspaykichismi, yachankichis p'unchawkuna allin kananta otaq mana allin kanantapas. Ichaqa noqapa ruwasqaykunata qawashaspaykichismi, mana ni imatapas entiendenkichishchu, nispa.

Quejawaqninchis runakunawan allinpanakuspa kawsanamanta
(Mat 5.25-26)

⁵⁷ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Qankunaqa allin kaqtayá imatapas ruwaychis. ⁵⁸ Quejakusuqniyki runawan juezman rispaykiqa, ñanllapiraqyá arreglaspa allinpaychis, saynapi juezman ama entregasunaykipaq. Sichus guardiaman juez entregarusunki chayqa, carcelmanmi apaspa churamusunki. ⁵⁹ Chaymi cheqaqtapuni niyki, chaymantaqa manan lloqsimunkichu llapallan debesqaykita paganaykikama, nispa.

13

Huchata saquespa Diosman kutirikunamanta

¹ Chay p'unchawkunapin wakin runakuna Jesusman hamuranku. Hinaspan willaranku khaynata:

—Galilea provincia lawmantan runakuna Jerusalén templomam hamuranku. Hinaspan animalkunata wañuchispanku sacrificio ofrendata Diosman haywasharanku. Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatopa soldadonkuna hamuspanku, qonqayllamanta chay sacrificio ruwaq runakunata wañuchiranku. Chaymi yawarninkupas animalkunapa yawarninwan chapukuran, nispa.

² Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—¿Qankuna piensankichishchu chay Poncio Pilatopa wañuchisqan runakunaqa, Galilea provincia lawmanta wakin runakunamantapas aswan más huchasapa kanankupaq? ³ ¡Manan chayqa saynachu! Qankunapas huchaykichismanta Diosman mana kutirikuspaqa, saynatan wañunkichis. ⁴ Yuyariychisyá, Jerusalén llaqta ukhupi, Siloé nisqa sutiyoq lugarpí, huk hatun torre thuñiyamuspa chunka pusaqniyoq runakunata wañuchisqanmanta. Chaytapas, ¿qankuna piensankichishchu, paykunapas Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunamanta, aswan más huchasapa kaspanku wañunankupaq? ⁵ ¡Manan saynachu! Qankunapas huchaykichismanta Diosman mana kutirikuspaqa, saynatan wañunkichis, nispa.

Mana ruruq higos sach'amanta

⁶ Jesusmi huk willakuyta willaran khaynata:

—Huk runan higosta plantaran uvas plantakunawan kushkata. Chaymi unay watamantaña chay runaqa riran chay higospa rurunta pallaq. Ichaqa chay higos sach'aaqa, manan rurusqachu. ⁷ Chaymi dueñonqa chakran cuidaq runata niran: “Kinsa watañan hamuni kay higos sach'apa rurunta pallanaypaq; ichaqa manan ni ch'ullatapas ruruntaqa tarinichu. Aswanyá wit'upuy; yanqan kay sach'aaqa campota ocupashan”, nispa.

⁸ Hinaqtinmi chay chakra cuidaq runaqa niran: “Señor, kay watatawanraqyá dejaykuy, muyuriqninta hasp'iruspay wanuta hich'arunaypaq. ⁹ Sichus rurunqa chayqa, allinmi kanqa. Mana ruruqtinmi ichaqa, wit'uchipunki”, nispa. [Nota: Chay mana ruruq higos sach'aaqa, Diosta mana kasukuq runakunan kanku].

Huk warmita Jesús sanoyachisqanmanta

¹⁰ Samana p'unchawpin Diosmanta yachachina sinagoga wasipi Jesusqa yachachisharan. ¹¹ Chaypin kasharan huk warmi wasan qopoyasqa. Chaytaqa demonion qopoyachispa k'umu-k'umuman tukuchiran. Chaymi chay warmiqa, chunka pusaqniyoq wataña derechota mana sayayta atispa, k'umu-k'umulla puriran. ¹² Hinaqtinmi Jesusqa chay warmita rikuruspa waqyaran. Hinaspan khaynata niran:

—Chay ñak'arisqayki onqoymantan sanoña kanki, nispa.

¹³ Saynata nispanmi, Jesusqa makinwan llamiykuran chay warmita. Hinaqtinmi chay warmiqa kasqan ratolla sanoyapusa, Diosta alabaran. ¹⁴ Ichaqa sinagoga wasipi kamachiq runañataqmi anchata phiñakuran, chay warmita, samana p'unchawpi, Jesús sanoyachisqanrayku. Hinaspan chaypi kaq runakunata khaynata niran:

—Soqta p'unchawmi llank'anapaqqa. Chay p'unchawkunapiyá hamuychis sanoyayta munaspaqa, amayá samana p'unchawpichu, nispa.

¹⁵ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Ishkay uya runakuna. ¿Manachu qankunapas samana p'unchawpi wakaykichista asnoykichistapas pashkaspa unuta tomananpaq qatinkichís? ¹⁶ Kay warmiqa Abrahampa mirayninmanta kasqanraykun, wakaykichismantapas asnoykichismantapas aswan masta valen. Paytan chunka pusaqniyoq wataña demonio ñak'arichiran. Chayri, ¿manachu samana p'unchaw kashaqtinpas, payta sanoyachiyman? nispa.

¹⁷ Saynata rimaqtinmi, Jesuspa llapallan enemigonkunaqa p'enqaypi quedaranku. Wakin runakunañataqmi Jesuspa tukuy ima ruwasqankunata rikuspanku anchata kusikuranku.

Mostaza mukhumanta
(Mat 13.31-32; Mar 4.30-32)

¹⁸ Jesusqa nillatarantaqmi:

—¿Imawantaq rikch'anachiyman Diosta kasukuspa kawsaq runakunatarí? ¹⁹ Diosta kasukuq runakunaqa rikch'akun, huk runapa tarpusqan mostaza mukhumanmi. Chay mostazapa mukhunmi hatun sach'aman tukun wiñaspaqa. Chaymi pichinkukunapas ramankunapi thapachakunku, nispa. [Nota: Kay mostaza mukhuqa yachachiwanchis, imaynan kay mostaza mukhupas ch'ulla mukhullamanta hatunta wiñaspa ashkata rurun, saynan Diospi creeq runakunapas ch'ullallamanta ashkaman tukunanchis].

Levaduramanta
(Mat 13.33)

²⁰ Jesusqa nillarrantaqmi:

—¿Imawantaq rikch'anachiyman Diosta kasukuspa kawsaq runakunatarí? ²¹ Diosta kasukuq runakunaqa rikch'akun chikallan levadurata ashka harinawan huk warmi chapuqtin ashkaman chay masa poqosqanmanmi. Saynallataqmi Diospi creeq runakunapas sapa p'unchaw ashkaman tukunqaku, imaynan chay levadurapas chikan masata ashkaman tukuchin, chay hinata, nispa.

K'itku punkumanta
(*Mat 7.13-14, 21-23*)

²² Jerusalén llaqtaman rishaspanmi, Jesusqa yachachiran llaqtakunapi, hinallataq uchuy llaqtachakunapipas.

²³ Hinaqtinmi huk runa tapuran:

—Señor, ¿chikallanchu salvasqa kanqakú? nispa.

Chaymi Jesusñataq contestaran:

²⁴ —Qankunaqa kallpanchakuychisyá k'itku punkunta haykunaykichispaq. Ashka runakunan huk p'unchaw haykuyta munanqaku, ichaqa manan haykuytaqa atinqakuchu. ²⁵ Chay punkuta wasiyoq wishq'aruqtinmi ichaqa, hawapi qeparunkichis. Hinaspan punkuta takaspa waqyakunkichis: “¡Señor, Señor kichaykullawayku!” nispa. Ichaqa payñataqmi nimusunkichis: “Manan qankunataqa reqsiykichishchu; maymantachá qankunaqa kankichispas”, nispa. ²⁶ Hinaqtinmi qankunañataq ninkichis: “Señor, qanwan kushkan mikhuraykupas, tomaraykupas, llaqtaykupa plazanpitaqmi qanqa yachachirankipas”, nispa. ²⁷ Hinaqtinmi payñataq nimusunkichis: “Manan reqsiykichishchu, maymantachá qankunaqa kankichispas. Ladoymanta ayqeriychis mana allin ruwaq runakuna”, nispa. ²⁸ Chaymi hawapi qeparuspa Abrahamta, Isaacta, Jacobta hinallataq Diosmanta willakuq profetakunata ima, hanaq pacha Diospa ladonpi rikuspaykichis, waqankichis kiruykichispas rach'ikyanankamaraq. ²⁹ Hanaq pacha Diospa ladonmanqa, llapallan llaqtakunamantan runakunaqa hamunqaku, kay lawmanta, waq lawmanta, wichay lawmanta hinallataq uray lawmanta ima. Hinaspan paykunaqa Dioswan kushka mikhunqaku. ³⁰ Kay pachapi mana importante kaq runakunan, hanaq pacha Diospa ladonpiqa, aswan importante runakuna kanqaku. Kay pachapi importante runakunañataqmi ichaqa, p'enqachisqa kaspanku, qepakunqaku, nispa.

Jesuspa waqasqanmanta
(*Mat 23.37-39*)

³¹ Chay p'unchawmi fariseo religionniyoq runakuna Jesuspa kasqanman chayamuranku. Hinaspan Jesustaqa khay-nata niranku:

—¡Ripuy kaymanta! Rey Herodesmi wañuchiyta munasha-sunki, nispanku.

³² Chayta uyarispanmi Jesusqa paykunata niran:

—Riychis hinaspa chay ataq hina Herodes runata nimuy-chis khaynata: “Kunan p'unchawkunallañan runakuna-manta demoniokunata qarqosaq; hinaspa onqosqakunata-pas sanoyachisaq. Chaymantan ichaqa kay ruwanaykunata

tukusaq”, nispa. ³³ Chaymi noqaqa kunan, paqarin hinalataq minshapas Jerusalén llaqtamanqa rinaypuni kashan. Ichaqa Diosmanta willakuq huk profeta runaqa, manan wañunmanchu huk law llaqtapiqa; aswanmi Jerusalén llaqtapi wañunan.

³⁴ Ay, ¡Jerusalén llaqtapi tiyaq runakuna! ¡Qankunan Diosmanta willakuq profeta runakunata wañuchirankichis! ¡Saynallataqmi qankunaqa Diospa mandamusqan runakunatapaspas rumiwan p'anashaspalla wañuchirankichis! ¡Noqaqa maytan munarani qankuna huñuykuyta, imaynan huk wallpapas chiwchichankunata raphran ukhupi huñuykun chay hinata! Ichaqa manan munarankichishchu huñuykunaytaqa. ³⁵ Chayraykun Diosta yupaychanaykichis templospas, hinalataq llaqtaykichispas, wasiykichispas wikch'usqa kanqa. Cheqaqtapunin niykichis, manañan rikuwankichishñachu kutimunay tiempo chayamunankama. Chay p'unchawñan ninkichis: “Alabasqayá kachun Diospa Sutinpi Hamuq Salvadorqa”, nispa.

14

Huk runata samana p'unchawpi Jesús sanoyachisqanmanta

¹ Huk samana p'unchawpin Jesusqa, fariseo religionniyoq runakunapa huknin kaq jefenpa wasinman mikhuq riran. Hinaqtinmi chaypi kaq wakin fariseo religionniyoq runakunapas Jesusta qawapayaranku, imapipas pantaruqtinga chayman hinalla acusanankupaq. ² Chaypi Jesús kashaqtinmi, punkipakuy onqoyniyoq runa, Jesuspa ñawpaqninman ashuyuran. ³ Hinaqtinmi Jesusqa leykunata yachachiq runakunata, hinallataq fariseo religionniyoq runakunatawan tapuran khaynata:

—¿Moisespa leyninman hina, samana p'unchawpi sanoyachiy, allinchu kanman icha manachú? nispa.

⁴ Paykuna upallalla kaqtinkun, Jesusqa punkipakuy onqoywan onqoq runata llamiykuspa sanoyachiran; hinaspan niran:

—Ripuy, nispa.

⁵ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunata Jesusqa niran:

—Mayqenniykichispapas wawaykichis, (asnoykichis) otaq toroykichispas samana p'unchawpi huk hatun t'oqoman urmayuqtin, ¿manachu orqowaqchis samana p'unchaw kasqanraykú? nispa.

⁶ Ichaqa mayqenninkupas manan ni imaynatapas contestayta atirankuchu.

Casarakuyman invitesqakunamanta

⁷ Cenaman invitesqa runakunan, ñawpaqpi allin kaq lugarkunapi asientokunata mashkaranku. Chayta rikuspanmi, Jesusqa chaypi kaq runakunaman yachachiran khaynata:

⁸—Pipas invitesunki casarakuyninman hinaqtinga, amayá ñawpaqpi sumaq asientokunatachu akllanki tiyanaykipaqqa. Saynata ruwaqtiykiqa, pipas qanmanta aswan más reqsisqa invitado runa chayaramuqtinmi, chay invitesuqniykiqa ⁹“ayqeriy” nisunkiman, chay allin reqsisqa runa chaypi tiyananpaq. Hinaqtinmi qanqa p'enqa-p'enqayta qepaman tiyaq riwaq. ¹⁰ Aswanmi casarakuymán invitesqa kaspaykiqa, qepallapiña tiyakuy, invitesuqniyki hamuspa khaynata nisunaykipaq: “Amigo, ñawpaqpi allin kaq lugarpi tiyakamuy”, nispa. Saynapin chaypi qanwan kushka tiyaqkuna yachanqaku aswan más respetasqa kasqaykita. ¹¹ Ichaqa paytukusqa runakunan humillasqa kanqaku. Humillakuq runakunañataqmi, respetasqa kanqaku, nispa.

¹² Jesusqa nillarantaqmi chay wasinman invitaqnin fariseo religionniyoq runata:

—Huk fiestapi mikhunata otaq cenayta ruwaspaqa, amayá amigoykikunallatachu, nitaq wawqeykikunallatachu, nitaq familiaykikunallatachu, nitaq qapaq kaq vecinoykikunallatachu invitankiqa. Sichus paykunallata invitanki chayqa, paykunapas wasinman qanta invitesuspaykin, huk fiestata ruwaspa qanmanpas kaq mikhuchillasunkitaq, imaynan qanpas ruwaranki saynata. ¹³ Aswanyá fiestata ruwaspaykiqa, mikhunankupaq invitakamunki: wakchakunata, ñuk'ukunata, mana puriq wist'ukunata, hinallataq ñawsa runakunatawan ima. ¹⁴ Paykunaqa chay invitesqaykimantaqa manan kutichipuyta atisunkikuchu. Aswanmi chay runakunapa favorninpi allin kaqkunata ruwasqaykirayku ancha kusionpas kanki. Hinaspapas Diosmi premioykita qosunki, Diospi creeq runakuna, wañusqankumanta kawsarimusqan p'unchawpi, nispa.

*Fiestapi mikhunankupaq invitesqa runakunamanta
(Mat 22.1-10)*

¹⁵ Chayta uyarispanmi, mesapi cenayta mikhuy runakunamanta huknin kaq runa, Jesusta niran:

—Ancha kusikuyniyoqmi kanqaku Diospa gobiernasqan sumaq glorianpi paywan kushka mikhunata mikhuy runakunaqa, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa huk ejemplota willaran khaynata:

—Huk runan fiestata ruwaspa ashka runakunata invitamuran mikhunankupaq. ¹⁷ Chaymi mikhuy horas chayaramuqtin chay runaqa, sirvienten runata

kamachiran invitesqan runakunata waqyamunanpaq: “Hamuychishña mikhunaykichispaq; mikhunaqa listoñan kashan”, nispa. ¹⁸ Hinaqtinmi chay invitamusqan runakunaqa mana hamuyta munarankuchu. Chaymi primerta waqyamusqan runaqa niran: “Chakra rantisqaymi qawamunay kashan. Manan hamuyta atiymanchu. Disculpaykuwayá”, nispa. ¹⁹ Hukñataqmi niran: “Manan hamuyta atiruymanchu. Pishqa masa torokunatan rantiruni; chaytaraqmi yapunanpaq pruebamunay kashan. Disculpaykuwayá”, nispa. ²⁰ Huk runañataqmi niran: “Chayllaraqmi casararukuni. Chayraykun mana hamuyta atiymanchu”, nispa.

²¹ Hinaqtinmi chay waqyamuq sirvienteqa kutimuspa, patronninman willaran runakunapa nimusqanta. Chayta uyarispan, patronninqa anchata phiñakuran chay waqyachimusqan runakunapaq. Hinaspan sirvienten runata kamachiran: “Apurayllaman riy plazakunaman, hinallataq callekunamanpas. Hinaspa chaymanta pusamuy wakchakunata, ñuk'ukunata, mana puriq wist'ukunata, ñawsa runakunatawan ima”, nispa.

²² Hinaqtinmi chay sirvienten runaqa patronninpa kamachisqanman hina runakunata waqyamuran. Chaymanta kutimuspantaqmi patronninta niran: “Señorlláy, kamachisqaykiman hinan runakunata pusaramuni. Chaypas wasipíqa campo kashanraqmi”, nispa.

²³ Chaymi patronninqa chay sirvienten runata niran: “Riy ñankunaman, hinallataq llaqtaq muyuriqninkunamanwan. Hinaspa runakunata pusamuyypuni wasiypi hunt'a kanankupaq. ²⁴ Cheqaqtan niykichis, chay primer kaq mana kasukuq invitamusqay runakunaqa, manan ni mayqenninpas mallinqachu kay preparachisqay mikhunataqa”, nispa.

Allinta tanteakuspa Jesusta qatikunamanta

²⁵ Ashkallaña runakuna Jesupa qepanta riqtinmi, Jesusqa kutirispa paykunata khaynata niran:

²⁶ —Pipas noqata qatikuwayta munaspaqa, papanmantapas, mamitanmantapas, warminmantapas, wawankunamantapas, wawqenkunamantapas, panankunamantapas, hinallataq kikinpa vidanmantapas noqatan aswan masta khuyakuwanan; ichaqa saynata mana khuyakuwaspaqa, manan noqapa discipuloyqa kanmanchu. ²⁷ Pipas noqapi creespa mana ñak'ariy munaq, hinallataq noqata mana qatikuway munaq runaqa, manan discipuloyqa kanmanchu. ²⁸ Sichus mayqennyikichispas, huk torreta ruwayta munaspaqa, manaraq qallarishaspanmi, tiyayuspa qolqentaraq allinta yupanan. Hinaspan allinta tanteakunan,

chay torreta ruwaspa tukuchinanpaq, qolqen aypangachus icha manachus chayta. ²⁹ Sichus mana allinta tanteakuspa chay torrepa cimientonta ruwayta qallariman, hinaspas mana tukunmanchu chayqa, runakuna rikuspankun paymanta burlakuspa asipayankuman, ³⁰ khaynata nispanku: “Kay runaqa afanllañan torreta ruwayta qallarirun, ichaqa manataqmi tukuyta atinchu”, nispanku.

³¹ ¿Imatataq ruwanman huk reyri, chunka waranqa soldadollayoq kashaspan, ishkey chunka waranqa soldadoyoq reywan peleaq rinanpaqri? Primertan payqa tiyayuspan allinta tanteakunan, chay chunka waranqa soldadonkunallawan ganayta atinmanchus icha manachus chayta. ³² Sichus peleaspa mana ganananpaq hina kaspaga, karullataraq chay enemigon rey soldadonkunapiwan hamushaqtinmi, payqa soldadonkunata akllaspan kamachinqa, rispanku khaynata nimunankupaq: “Amaña peleasunchishchu; aswan hawkalla qepanapaq, parlusun”, nispa. ³³ Saynallataqmi qankunatapas niykichis, sichus noqapa discipuloy kayta munaspaqa, llapallan kaqnikiykichiskunata saqespan, allinta tanteakuspa qatikuwanaykichis, nispa.

Kachipa q'aymayasqanmanta
(Mat 5.13; Mar 9.50)

³⁴ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Kachiqa imapaqpas allinmi; q'aymayaruspanmi ichaqa manaña imapaqpas valenñachu. Hinaqtinri ¿imawantaq salachiwaq kaqmantarí? ³⁵ Mana salaq kachiqa, manañan ni imapaqpas valenñachu, nitaq chakraman hich'anapaqpas ni wanupaqpas. Aswanqa wikapanallapaqñan valen. Kay yachachikuykunata uyariqqa, kasukuytayá yachachun, nispa. [Nota: Allin kachiqa Diospi allinta creespa Diosta qatikuq runakunamanmi rikch'akun. Ichaqa q'aymayaq kachiñataqmi rikch'akun Diospi creeshaspa mana kasukuq runakunaman].

15

Chinkasqa ovejamanta
(Mat 18.10-14)

¹ Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaqmi, paypa kasqanman impuesto cobraq runakuna, hinallataq huchasapa runakunapas hamuranku. ² Chayta rikuspankun fariseo religionniyoq runakunapas, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas, Jesuspa contranpi rimaspanku ninakuranku khaynata:

—Kay runaqa huchasapa runakunapa amigonmi; hinaspa-pas paykunawan kushkan mikhunpas, nispanku.

³ Hinaqtinmi Jesusqa kay ejemplota willaran khaynata:

⁴ —Mayqennykichispapas pachaq ovejaykichismanta huknin kaq ovejaykichis chinkaruqtinga, ¿manachu esqon chunka esqonniyoq ovejaykichista, maypin michisqaykichispi saqeyuspa, chay chinkaq ovejata mashkaq riwaqchis tarimunaykichiskama? ⁵ Tariramuspataq ancha kusisqallaña q'epiyukuspa kutinpuwaqchis. ⁶ Hinaspan wasiykiman chayamuspa, amigoykikunata hinallataq vecinoykikunatawan waqyaspa niwaq: “Hamuychis wasiyman. Kusikusunchis. Chinkasqa ovejaytan tarirakanpuni”, nispa. ⁷ Cheqaqtapunin niykichis, saynan hanaq pachapipas chay esqon chunka esqonniyoq allin runakunamantapas, aswan más kusikuyraq kanqa huk ch'ullalla huchasapa runa, huchanta saqespa, Diosman kutirikuqtinga, nispa.

Chinkasqa qolqemanta

⁸ Jesusqa nillarantaqmi huk willakuyta:

—¿Manachu huk warmipa chunka qolqemanta huknin qolqen chinkaruqtin, payqa mecherota ratachispa, wasinta pichaspa mashkanman tarinankama? ⁹ Tariruspanmi ichaqa, amistadninkunata hinallataq vecinankunatapas waqyaspa ninman: “Hamuychis wasiyman, hinaspa noqawan kusikuychis, chinkasqa qolqeyta tarikapusqayrayku”, nispa. ¹⁰ Cheqaqtapunin niykichis, saynan hanaq pachapipas, Diospa angelninkunapa ñawpaqninpi ancha kusikuy kanqa, huk huchasapa runa huchanta saqespa, Diosman kutirikuqtinga, nispa.

Chinkasqa joven papanpa wasinman kutipusqanmanta

¹¹ Jesusqa nillarantaqmi:

—Huk runapan ish kay wawankuna karan. ¹² Hinaqtinmi sullk'a wawanqa papanta niran:

“Papáy, noqaman tupaqniy herenciayta qoykapuway”, nispa. Chaymi papanqa ish kaynin wawankunaman, herenciankuta rakipurán. ¹³ Chay p'unchawkunapin chay sullk'a wawanqa papanmanta chashkisqanta llapallanta vendespan, karu llaqtaman ripuran. Chaypin llapallan qolqenta tukuran millay kawsaykunapi purispa. ¹⁴ Hinaqtinmi manaña qolqeyoq kashaqtin, chay kasqan llaqtapi ancha muchuy karan. Chaymi mana imapas mikhunanpaq kaqtin, ¹⁵ huk kaqnin chakrayoqta ruegoakuran imallapipas llank'anata qoykunarpaq. Chaymi chakrayoq runaqa chakranman pusaspa,

kamachiran khuchikunata michinanpaq. ¹⁶ Hinaqtinmi payqa yarqaymanta kaspá, khuchikunapa mikhusqan algarrobataña mikhuyta munaran. Ichaqa manan ni pipas chayllatapas qoykuranchu. ¹⁷ Chaymi payqa yuyaymanaspa khaynata niran:

“¡Papaypa wasinpiqa manan mikhunaqa faltanchu; llank'aqninkunapas allin mikhusqachá kashanku! ¡Noqañataqmi ichaqa, kaypi yarqaymanta wañushaniña! ¹⁸ Kunanyá papaypa wasinman kutipusaq, hinaspa khaynata nisaq: ‘Papáy, huchallirukunin Diospa contranpi, hinallataq qanpa contraykipipas. ¹⁹ Manañan wawaymi niwanaykipaq hinañachu kani. Aswanpas huknin kaq llank'apusuqniykita hinallañayá chashkiykuway’, nispa”.

²⁰ Saynata yuyaymanaspanmi papanpa wasinman kutinpurán. Karullataraq hamushaqtintaqmi, papanqa chinkasqa wawanta rikuruspa, apurayllaman aypaspa, khuyakuymanta abrazaspa hinallataq much'ayuspa ima, wawanta chashkiran. ²¹ Hinaqtinmi wawanqa niran: “Papáy, huchallirukunin Diospa contranpi, hinallataq qanpa contraykipipas. Manañan ‘wawaymi’ niwanaykipaq hinañachu kani”, nispa. ²² Hinaqtinmi papanqa sirvienten runakunata kamachiran khaynata: “Allinnin p'achata orqomuspaykichis p'achachiyichis; anillowanpas, zapatowanpas churaychis. ²³ Hinallataq allinnin wira torillotapas apamuspa ñak'aychis, kusikuymanta mikhunanchispaq. ²⁴ Kay wawayqa wañusqa hinañan karan; kunanmi ichaqa chinkasqa kasqanmanta tarirakapuni”, nispa. Chaymi paykunaqa kisisqallaña fiesta ruwayta qallariranku.

²⁵ Hinaqtinmi kuraq kaq wawanqa, chakrapi llank'amusqanmanta wasiman kutinpurán. Papanpa wasinpa ladonman yaqaña chayaramushaspataqmi, fiesta ruwasqanku musicata hinallataq tususqankutawan uyariran. ²⁶ Chaymi payqa huk sirviente runata waqyaspa tapuran: “¿Imanaqtintaq fiestatari ruwashankú?” nispa. ²⁷ Hinaqtinmi chay sirviente runaqa contestaran: “Ripuq sullk'a wawqeykin kutiranpusqa sanolla. Chaymi papaykiqa kusikuymanta fiestata ruwasha. Mikhunankupaqqas allinnin wira torillotan ñak'arachinpas”, nispa. ²⁸ Chaymi kuraq wawanqa nishuta phiñarukuspa, chay fiestamanqa mana haykuyta munaranchu. Hinaqtinmi papanqa lloqsimuspa ruegaran haykunanpaq. ²⁹ Ichaqa chay kuraq wawanñataqmi, papanta niran: “Kay unay watañan kasukuspay tukuy imapi yanapayki. Ichaqa manan qoykuwarankichu huk cabrachallatapas, amigoykunawan

fiestata ruwaspa mikhurunaykupaq. ³⁰ Kunantaq ichaqa, kay wawayki, mana allinpi puriq warmikunawan tukuy qosqaykitapas tukuramuspa kutiramuqtin, huk allinnin wira torillotaraq ñak'arachipunki; hinaspa fiestataraq ruwashankipas”, nispa.

³¹ Chaymi papanqa chay kuraq wawanta, khaynata niran: “Wawalláy, qanqa sapa p'unchawmi noqawan kashanki. Qanpaqmi kanqa tukuy ima kaqniykunapas. ³² Kay wawqeykiqa wañusqapas kashanman hinan karan, kunanmi ichaqa kawsariramun. Chinkasqapas kashanman hinan karan, kunanmi ichaqa rikhuriramun. Chaymi noqanchisqa kusikuymanta fiestata ruwananchis”, nispa.

16

Yachaysapa astuto mayordomo runamanta

¹ Jesusmi discipulonkunata nillarantaq khaynata:

—Huk qapaq runapan karan huk mayordomon. Chay qapaq runamanmi willamuranku khaynata: “Chay mayordomoykiqa nishutan usuchishan tukuy ima kaqniykikunata”, nispa. ² Hinaqtinmi patronninga chay mayordomonta waqyachimuspa niran: “¿Imatan ruwashanki kaqniykunawan? Kaqniykunawan mana allin ruwasqaykitan willawanku. Chaymi kunan tukuy ima kaqniykunamanta cuentata qowanki. Hinaspapas qanqa manañan mayordomoyñachu kanki”, nispa.

³ Chaymi chay mayordomonqa sonqon ukhullapi khaynata piensaran: “¿Kunanri imatataq ruwaspa llank'anaymanta patronniy qarqowaqtinri? Chakrapi llank'aytaqa manan atiymanchu; limosna mañakuytapas p'enqakunitaqmi. ⁴ Aswanyá patronniy manaraq qarqoruwashaqtin, runakunata yanaparusaq, paykunapas manaña mayordomo kaqtiy, wasinkupi samachiwaspa yanapawanankupaq”, nispa. ⁵ Chaymi patronninman debeqnin runakunata waqyachimuspa, huk-hukllamanta tapuran. Primer kaqtan tapuran khaynata: “¿Hayk'atataq patronniymanri debeshanki?” nispa. ⁶ Hinaqtinmi chay debeq runaqa niran: “Ishkay chunka cilindro aceiteta debeshani”, nispa. Chaymi chay mayordomoqa niran: “Kaypin contrato ruwasqayki papelqa kashan. Kunachallan aswan huk contratota ruway chunka cilindro aceitellamantaña”, nispa.

[Nota: pachaq barril aceiteqa, ishkay chunka cilindron karan]. ⁷ Nillarantaqmi huknin debeqtapas: “¿Hayk'atataq patronniymanri debeshanki?” nispa. Hinaqtinmi chay debeq runaqa niran: “Pachaq carga trigotan debeshani”, nispa. Chaymi mayordomoqa paytapas niran: “Kaypin

contrato ruwasqayki papelqa kashan. Kunachallan aswan huk contratota ruway pusaq chunka cargallamantaña”, nispa. ⁸ Hinaspan patronninga suwa mayordomonpa ruwasqanta yacharuspa, sayna ruwasqanmanta admirakuspa allinta paymanta rimaran. Chaymi kunan qankunatapaspas niykichis, Diospi mana creeq runakunaqa, Diospa wawan runakunamantaqa aswan más astuton kanku, paykunapura qolqenkuwan yanapanakunankupaq. Ichaqa Diospi creeq runakunañataqmi, qolqenkuwanpas mana yanapanakuyta yachankuchu.

⁹ Chayraykun niykichis: Kay pachapi mana allinkunapi gastanaykichis qolqeykichiswanqa, runakunatayá yanapaychis, amigoykichis kananpaq. Saynapi qolqeykichis manaña kaqtinpas, hanaq pachapin kanqa ashka amigoykichiskuna qankunata chaypi chashkisunaykichispaq.

¹⁰ Pipas chikallan qosqaykita, allinta cuidanqa chayqa, ashka qosqaykitapas allintan cuidanqa. Ichaqa, pipas chikallan qosqaykita, mana allintachu cuidanqa chayqa, ashka qosqaykitapas, manan allintachu cuidanqa. ¹¹ Chaymi niykichis, kay pachapi imapas cosaskunata, sichus qankuna mana allintachu cuidankichis chayri, ¿pitaq qankunamanri confiasunkichisman hanaq pachapi ancha valorniyoc kaqkunatarí? ¹² Ichaqa kay pachapi imapas kaqkunata, mana allinta cuidashaqtiykichisri, ¿pitaq qankunamanri imatapaspas qosunkichisman kikiykichispa kananpaqrí?

¹³ Manan ni pi sirvientepas ishkaq patronkunataqa kasqan ratollaqa serviyta atinmanchu. Huknin kaq patronnintan masta khuyakuspa allinta servinman; huknin kaq patronnintañataqmi cheqnikuspa mana allintachu servinman. Saynallataqmi pipas kay pachapi qapaq kayllata munaspaga, manan Diostaqa allintachu servinman, nispa.

¹⁴ Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesuspa yachachisqanta uyarispanku asikuranku. ¹⁵ Saynataqa asikuranku paykunaman qolqe anchata gustasqanraykun. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Qankunaqa, runakuna qawasunallaykichispaqmi, allin rikusqa kayta munankichis. Diosmi ichaqa sonqoykichista reqsin imayna huchasapa kasqaykichista. Kay pachapi runakunapa rikunallanpaq ancha importante kaqkunaqa, Diospa ñawpaqinpiqa mana imapaq valeqmi kanku, nispa.

Moisespa leyninmanta hinallataq Jesuspa yachachikuyninmantawan

¹⁶ Jesusqa nillarantaqmi:

—Bautizaq Juanpa willakusqan tiempokaman runakunaqa, Moisespa escribisqan leykunata, hinallataq

profetakunapa yachachisqankunatawan ima kasukuspa kawsaranku. Ichaqa Bautizaq Juanpa yachachisqan p'unchawmantapachan, Diosmanta allin willakuykunata runakunaqa uyarishanku. Chaymi ashka runakunaqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianman imaynatapas haykuytapuni munashanku.

¹⁷ Ichaqa kunan p'unchawkamapas Moisespa escribisqan leykunaqa valellashanmi. Chaymi niykichis, hanaq pachaña otaq kay pachaña chinkanman hinaqtinpas, Moisespa escribisqan leykunamantaqa, manan ni huk letrallapas chinkanqachu, nispa.

Casado kashaspa ama t'aqanakunankumanta
(Mat 19.1-12; Mar 10.1-12)

¹⁸ Jesusqa nillarantaqmi:

—Pipas warminmanta t'aqakuspa, huk warmiwan tiyanqa otaq casarakunqa chayqa, Diospa contranpin waqllikuy huchata ruwashan. Saynallataqmi pipas, tiyanqa otaq casarakunqa, qosanmanta t'aqakuq warmiwan chayqa, Diospa contrallanpitaqmi waqllikuy huchata ruwashan, nispa.

Qapaq runamanta, wakcha Lázaro runamantawan

¹⁹ Jesusqa nillarantaqmi kay willakuyta:

—Huk qapaq runan karan ancha allin fino p'achakunallawan p'achakuq. Paymi sapa p'unchaw fiestata ruwaspa, tukuy ima allin mikhunakunallata ruwachiq mikhunankupaq. ²⁰ Kallarantaqmi huk wakcha runapas Lázaro sutiyoq. Paymi chay qapaq runapa wasinpa punkunpi kasharan, sarna onqoypa tukusqan. ²¹ Hinaqtinmi payqa chay qapaq runapa mesanmanta pampaman urmaq mikhunawan saqsaykuyta munaran. Chaypi kashaqtinmi, chay wakcha runataqa, alqokunallaña sarnankunatapas llaqwaran. ²² Sayna kashaspa chay wakcha Lázaro runaqa, huk p'unchaw wañupuran. Hinaqtinmi Diospa angelninkuna hanaq pachaman almanta aparanku, Abrahampa kasqanman. Saynallataqmi chay qapaq runapas wañullarantaq, hinaqtinmi p'amparanku.

²³ Chay qapaq runaqa, wañusqakunapa kasqanpi anchata ñak'arishaspanmi, karumanta qawarispas, Abrahamtawan kushkata chay wakcha Lázaro runata rikuran. ²⁴ Chaymi chay qapaq runaqa, ancha ñak'ariypi tarikuspa, waqyakuran khaynata: “¡Taytáy Abraham, khuyapayaykuway! Hinaspa Lazarota mandamuway, dedonpa puntallanpipas unuta apamuspa, qallullaytapas apichaykuwananpaq. Noqaqa kay nina rawraypin anchata ñak'arishani”, nispa. ²⁵ Chaymi

Abrahamqa contestamuran khaynata: “Yuyariy wawalláy. Ñawpaq kawsayniykiqipa tukuy imayoqmi karanki. Lázaron ichaqa mana ni imayoq kaspá anchata ñak'ariran. Kunanmi payqa ancha kusiqa kaypi kashan. Qaññataqmi ichaqa, chaypi anchata ñak'arishanki. ²⁶ Manan pipas kaymantaqa qankunapa kasqaykichismanqa, hamuytaña munaspapas, chimpamuytaqa atinmanchu. Nitaqmi qankunapas noqaykupa kasqaykumanqa chimpamuyta atiwaqchishchu, ukhu-ukhu mana tukukuq wayq'o rakiwasqanchisrayku”, nispa. ²⁷ Chaymi, chay qapaq runaqa niran: “Taytáy Abraham, ruegoqaykin, papaypa wasinpi kaqkunamanyá Lázaro willaranpuwachun. ²⁸ Chaypin pishqaraq wawqeykuna kashan. Paykunaqa amañayá kaypi ñak'arinankupaqa hamuchunkuñachu”, nispa.

²⁹ Hinaqtiinmi Abrahamqa contestaran khaynata: “Chaypaqmi Moisespa escribisqan leykunata, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapa escribisqanta hap'ishanku; chaytayá kasukuchunku”, nispa.

³⁰ Hinaqtiinmi chay qapaq runaqa niran: “Taytáy Abraham, ¡manan chaykunallataqa kasunkumanchu! Sichus huk runa wañusqanmanta kawsaripa riqtiinmi ichaqa, huchankuta saqespa, Diosman kutirikunkuman”, nispa.

³¹ Chaymi Abrahamñataq contestaran: “Moisespa escribisqan leytapas, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapa willakusqantapas mana kasukushaspankuqa, manan creenmanchu, huk runaña wañusqanmanta kawsaripa willakuq riqtinpas”, nispa.

17

Runamasinta huchaman urmachiq runa castigasqa kananmanta

(Mat 18.6-7, 21-22; Mar 9.42)

¹ Jesusqa discipulonkunatan niran:

—Huchaman runamasinta urmachiq runakunaqa kanqapunin. Ichaqa ¡Ay, imaynaraq kanqa runamasinta huchaman urmachiq runaqa! ² Chaymi niykichis, sichus chay runa noqapi chayraq iñiqkunata huchaman urmachinman chayqa, aswan allinmi kanman sayna runakunataqa, huk hatun molino rumita kunkanman wataruspa, lamar qochaman wikch'uyuqtinku, chaypi wañunanpaq. ³ Saynaqa amayá runamasiykichispa contranpiqa imatapas ruwankichishchu. Sichus runamasiyki qanpa contraykipi imatapas ruwaspa ofendesuqtiykiqa, q'aqchay yuyayman kutirinanpaq, hinallataq “perdonaway” nisuwtiykiqas, perdonaykuyá.

⁴ Saynallataq sichus pipas huk p'unchawllapi qanchis kutita ofendesuspayki, qanchis kutita kutimuspa “perdonaway”, nisunki chayqa, perdonaykuyá, nispa.

Diospi ñiyninku yapakunanpaq mañakusqankumanta

⁵ Apostolninkunan Jesusta niranku:

—Ñiyniykuta yapaykuwayku, astawan Diospi creenayku-paq, nispa.

⁶ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Sichus qankunapa ñiyniykichis huk mostaza mukhu hina sayaychallapas, kanman chayqa, qankunaqa kay hatun sach'atan niwaqchis: “Saphiykimanta p'elakuspa lamar qochapi saphichakuspa wiñamuy”, nispa. Hinaqtinqa kay sach'aga, kasusunkichismanmi, nispa.

Sirviente runapa imas ruwananmanta

⁷ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Kamachinaykichis sirviente runa yapusqanmanta otaq animalniykichis michimusqanmanta kutiramuytinqa, manan qankunaqa niwaqchishchu: “mesapi tiyayuspa mikhuy”, nispachu. ⁸ Aswanmi niwaqchis: “Cenayta ruwamuspa, sirviente p'achaykiwan cambiakampuspayki, servimuy mikhunaypaq, hinallataq tomanaypaq ima; chaymantaña qanqa mikhunkipas, hinallataq tomankipas”, nispa. ⁹ Saynata kamachishaspapas, qankunaqa manan gracias niyllatapas yachankichishchu. ¹⁰ Ichaqa qankunaqa Diospaq imatapas ruwaspaykichisqa, aman suyan-kichishchu “gracias” nispa nisunaykichistaqa. Aswanmi ninaykichis: “Noqaykuqa Diospa sirvientellanmi kayku. Hinaspapas noqaykuqa Diospa kamachillawasqankutan imatapas ruwayku”, nispa.

Lepra onqoywan onqoqkunata Jesús sanoyachisqanmanta

¹¹ Jesusmi Jerusalén llaqtaman rishaspa, Galilea provinciawan hinallataq Samaria provinciawan tupanakuqnin lugarninta pasasharan. ¹² Hinaqtinmi huk taksa llaqtachaman chayashaqtin, chunka runakuna lepra onqoyniyochkama, Jesusman aypamuranku. Hinaspan karullapi sayayuspanku ¹³ waqyakamuranku khaynata:

—¡Señor Jesús, khuyapayaykuwayku! nispa.

¹⁴ Chaymi paykunata qawarispa Jesusqa niran:

—Jerusalén templopi sacerdotekunaman rispaykichis, qawachikamuychis, nispa.

Hinaqtinmi ñan risqankupi chay chunkantin lepra onqoyniyoch runakunaqa, sanoyapuranku. ¹⁵ Chaymi paykunamanta huknin kaq runaqa, sanoña kasqanta qawayukuspa, Jesusman kutiran Diosta alabastin, hinallataq graciasta

gostin ima. ¹⁶ Jesuspa kasqanman chayaruspantaqmi, qonqoriyukuspa k'umuyuran pampakama, hinaspán graciasta qoran. Chay runaqa karan Samaria provincia llaqtamantan.

¹⁷ Chaymi Jesusqa niran:

—¿Acaso manachu chunka runakuna chay lepra onqoyman-taqa sanoyarankú? ¿Maytaq wakin esqon runakunari? ¹⁸ ¿Kay sapallan forastero runallachu Diosta alabanapaq kutimuranrí? nispa.

¹⁹ Saynata nispanmi, Jesusqa chay runata niran:

—Sayarispa ripuy, noqapi confiasqaykiraykun sanofña kanki, nispa.

Jesucristopa kutimunanmanta

(Mat 24.23-28, 36-41)

²⁰ Fariseo religionniyoq runakunan Jesusta tapuranku:

—Diospa gobiernanan p'unchawri ¿hayk'aqtaq qallarinqa? nispanku.

Chaymi paykunata Jesusqa contestaran:

—Diospa gobiernanan p'unchawqa manan runakunapa rikunanpaq hinachu kanqa. ²¹ Manataqmi pipas ninmanchu: “Kaypin kashan” otaq “waqpin kashan”, nispaqa. Aswanmi Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa qankuna ukhupifña kashan, nispa.

²² Chaymantan Jesusqa discipulonkunata khaynata niran:

—Chayamunqan p'unchaw noqa Diosmanta Hamuq Runataqa rikuyta munanaykichispaq; ichaqa manan rikuwankichishchu. ²³ Chay p'unchawkunapin runakuna nisunkichis: “Kaypin kashan”, otaq “Waqpin kashan Cristoqa”, nispanku. Hinaqtinqa amayá qankunaqa rinkichishchu, nitaq qatikunkichispashchu. ²⁴ Imaynan rayopas llapallan runakuna rikunanpaq enteron cielotaraq llatáq nispa k'ancharin. Saynallataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runa kutimuqtiypas, llapallan runakuna rikuwanqaku. ²⁵ Ichaqa ñawpaqtan ancha-anchataraq ñak'arichiwankaku. Hinaspan kay tiempopi kawsaq runakunaqa cheqnikuwaspa negawanqaku.

²⁶ Imaynan runakuna kawsaranku Noeypa tiemponpipas, saynallataqmi pasanqa noqa Diosmanta Hamuq Runa kutimuqtiypas. ²⁷ Noeypa tiemponpi runakunaqa kusikuspankun mikhusharanku, tomasharanku, hinallataq casarakusharanku ima, Noeypa willakusqanta mana uyarispanku.

Chaytaqa ruwaranku barcoman Noé haykunan p'unchawkamallan. Chaymi barcoman Noé haykuruqtin hinalla, nishuta para-paramuspa enteron mundopi gochaspa hunt'aran. Hinaqtinmi llapallan runakunaqa heq'epaspa wañuranku. ²⁸ Saynallataqmi

Lotpa tiemponpipas pasaran. Runakunan mikhusharanku, tomasharanku, vendesharanku, rantikusharanku, tarpusharanku, hinallataq wasikunatapaspas ruwasharanku. ²⁹ Ichaqa Sodoma llaqtamanta Lotpa lloqsisqan p'unchawmi, azufreyoq nina para cielomanta paramuran; hinaspan llapallan runakunata wañuchiran. ³⁰ Saynallataqmi kanqa, noqa Diosmanta Hamuq Runa kutimuqtiypas.

³¹ Chay kutimunay p'unchawpiqa pipas wasinpa punkunpi kashaspanpas, amayá wasin ukhumanqa haykuchunñachu imantapas orqomunanpaqqa. Hinallataq pipas chakrapi llank'ashaspapas amañayá wasinmanqa kutichunñachu. ³² Yuyariychisyá Lotpa warminmanta. Lotpa warminqa kachi rumimanmi tukuran, qepan lawman kutirispas qawasqanrayku. ³³ Pipas payllapaq kawsay munaqqa, wiña-wiñaypaqmi wañunqa. Ichaqa pipas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiña-wiñaypaq kawsanqa.

³⁴ Chaymi niykichis, tuta kutimuqtiymi ishkey runakuna camapi puñushanqaku. Hukninmi apasqa kanqa; hukninñataqmi saquesqa kanqa. ³⁵ Hinallataqmi ishkey warmikunapas kushka kutashanqaku. Hukninmi apasqa kanqa; hukninñataqmi saquesqa kanqa. ³⁶ {Saynallataqmi ishkey runakunapas campopi kashanqaku. Hukninmi apasqa kanqa; hukninñataqmi saquesqa kanqa, nispa}.

³⁷ Hinaqtiinmi chaypi uyariq runakuna Jesusta tapuranku:

—Señor, ¿maypitaq pasanqa chaykunari? nispa.

Chaymi Jesusqa contestaran:

—Maypin wañusqa aycha kashan, chaypin condorkunapas huñunakun. Saynallataqmi noqa hamuqtiypas pasanqa; llapallan runakunan yachanqaku hamusqayta, nispa.

18

Huk viudamanta, mana allin juezmantawan

¹ Jesusqa huk ejemplowanmi discipulonkunata yachachiran, paykuna ama hukmanyaspa Diosmanta mañakunankupaq.

² Hinaspan khaynata niran:

—Huk llaqtapin karan huk juez Diosta mana manchakuq, hinallataq runakunatapaspas mana respetaq. ³ Hinaspapas kallarantaqmi chay llaqtapiqa, huk viuda. Paymi chay juezman sapa kutin rispa, ruegakuran khaynata: “Contraypi kaq runatawan allin justiciata ruwaykuway”, nispa. ⁴ Chaymi chay viuda sapa p'unchaw kutipayaqtiin, chay juezqa, allin

justiciata mana ruwayta munashaspanpas, sonqonpi pien-sarispanmi niran: “Diosta mana manchakushaspaypas hinallataq runakunata mana respetashaspaypas,⁵ kay viudapagya allin justiciata ruwaykapusaq, mana chayqa, sapa p'unchaw hamupayawaspanmi umayta nanachiwanman”, nispa.

⁶ Jesusqa saynata willaspanmi, khaynata niran:

—Imaynan chay mana allin justicia ruwaq juezpas justiciata ruwaran; ⁷ saynallataqmi Diospas justiciata ruwanqa payman tuta p'unchaw wawankuna mañakuqtinkuqa; hinas-papas payqa manapunin tardanqachu contestananpaqqa. ⁸ Chaymi cheqaqtapuni niykichis, Diosqa allin justiciatan ruwanqa mana tardaspa. Ichaqa, noqa Diosmanta Hamuq Runa, kay pachaman kutimuspay, ¿tarimuymanchu noqapi ifniq runakunata kay allpa pachapi? nispa.

Fariseo runamanta impuesto cobraq runamantawan

⁹ Wakin runakunaqa creekurankun allin justo runa kanankupaq; hinaspan wakin runamasinkuta despreciaranku. Chayta rikuspanmi, Jesusqa huk willakuyta runakunaman willaran khaynata:

¹⁰ —Ishkay runakunan Diosmanta mañakunankupaq, Diosta yupaychana temploman riranku. Hukninmi karan fariseo religionniyoq; hukninñataqmi karan impuesto cobraq. ¹¹ Fariseo religionniyoq runan sayaspalla khaynata mañakuran: “Graciastan qoyki Diosnilláy, noqaqa mana huchayoq runa kasqaymanta. Chayraykun noqaqa, mana wakin runakuna hinachu kani, suwakuq, mana allinkuna ruwaq, huk warmikunawan waqllikuq, nitaqmi waq impuesto cobraq runa hinachu kanipas. ¹² Aswanmi noqaqa, semanapi ishikay kutikama ayunani; llapallan ganasqaykunamantapas diezmoytan qanman Diosnilláy qomuyki”, nispa. ¹³ Ichaqa impuesto cobraq runañataqmi, karullapi sayaruspa, alto cielotapas mana qawariranchu. Aswanmi qasqonta takakuspan khaynata mañakuran: “Diosnilláy, huchasapa runan kani; khuyapayaykuway, hinaspa huchayta perdonaykuway”, nispa. ¹⁴ Kay willakuyta tukuruspanmi, Jesusqa chay runakunata niran khaynata: “Impuesto cobraq runan huchanmanta perdonasqa wasinman kutipuran; ichaqa fariseo religionniyoq runañataqmi, huchanmantaqa mana perdonasqachu karan. Yachaychisyá, paytukuq runan humillasqa kanqa; humillakuq runañataqmi hatunchasqa kanqa”, nispa.

*Wawakunata Jesús bendecisqanmanta
(Mat 19.13-15; Mar 10.13-16)*

15 Wawakunatan Jesusman apamuranku, makinta churaykuspa, Diosmanta mañakuspa bendecinanpaq. Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa, wawa apamuqkunata niranku:

—¡Ayqechiychis chay wawakunata; ama apamuychishchu! nispanku.

16 Hinaqtinmi Jesusqa wawakunata waqyaspa, discipulonkunata khaynata niran:

—Ama hark'aychishchu wawakuna noqaman hamunantaqa. Kay wawakuna hina kaq runakunapaqmi, Diospa gobiernasqan sumaq glorianqa kanqa. 17 Chaymi cheqaqtapuni niykichis, kay wawakuna hina tukuy sonqonkuwan Diospi creeq runakunallan, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunqaku, nispa.

*Jesuswan huk qapaq runa parlasqanmanta
(Mat 19.16-30; Mar 10.17-31)*

18 Huk allin reqsisqa qapaq runan Jesusta tapuran khaynata:

—Allin yachachikuq, ¿imatataq ruwasaq Diospa ladonpi wiñaypaq kawsanaypaqri? nispa.

19 Chaymi Jesusqa contestaran:

—¿Imanaqtintaq noqatari niwanki: “Allin yachachikuq” nispari? Manan ni pi runapas allinqa kanchu; aswanqa Diosllan. 20 Qanqa yachankiñan Diospa kamachikuyninpi, khayna nisqantaqa: “Aman huk warmikunawanqa waqllikunkichu; aman ni pitapas wañuchinkichu; aman suwakunkichu; aman pimantapas qepanpiqa llullakuspaqa riman-kichu; aswanyá papaykita hinallataq mamitaykitapas respetay”, nispa.

21 Hinaqtinmi chay qapaq runaqa, Jesusta khaynata niran:

—Noqaqa wawa kasqaymantapachan chaykunataqa cumplirani, nispa.

22 Chayta uyaripanmi Jesusqa niran:

—Kayraqmi faltashasunki ruwanayki: rispayki vendemuy tukuy kaqniykikunata, hinaspas chay qolqeta wakchakunaman rakimuy. Saynata ruwaqtiykin hanaq pachapi tukuy imayki kanqa sumaq qori qolqe hina. Chayta ruwaruspaykiña kutimunki noqata qatikuwanaykipaq, nispa.

23 Hinaqtinmi chay runaqa Jesuspa nisqanta uyarispa, anchata llakikuran, ancha qapaq runa kasqanrayku. 24 Chaymi Jesusqa ancha llakisqallaña kasqanta qawayuspa niran:

—¡Mayna sasatan qapaq runakunaqa, hanaq pachapi Diospa sumaq glorianmanqa haykunqa! 25 Ichaqa huk hatun camello animalraqmi awqapa ninrinta pasarunman, huk qapaq runa Diospa gobiernasqan sumaq glorianman haykunanmantaqa, nispa.

²⁶ Chayta uyarispan, runakunaqa Jesusta tapuranku:

—Sayna kaqtinri, ¿pitaq atinman salvakuytari? nispanku.

²⁷ Chaymi Jesusqa niran:

—Runakunaqa manan atinmanchu; Diosmi ichaqa, tukuy imatapas atillanpuni, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi Pedroñataq niran:

—Noqaykuqa tukuy imaykutapas saqeruspan qanta qatikushaykiku, nispa.

²⁹ Chaymi Jesusñataq contestaran:

—Chegaqtapunin niykichis, pipas Diospa kamachin ruwaq kayta munaspaqa, saqenanmi wasinta, warmtha, wawqepanankunata, papanta, mamitanta, hinallataq wawankunata ima. ³⁰ Saynata ruwaspan, saqesqankunamantapas aswan mastaraq chashkinga kay pachapi, hinallataq qepa tiempopipas wiña-wiñaypaq kawsayta, nispa.

Jesumi kinsa kutitaña willakuran wañunanmanta

(Mat 20.17-19; Mar 10.32-34)

³¹ Jesusqa chunka ish kayniyoq akllasqan discipulonkunata huk lawman waqyarispanmi, paykunallata khaynata niran:

—Kunanqa Jerusalén llaqtamanmi risunchis. Chaypin Diosmanta willakuq profeta runakunapa, tukuy imakuna noqamanta escribisqanku cumplikunqa. ³² Ichaqa huk law nacionniyoq runakunamanmi entregawanqaku. Chaymi paykunaqa asipayawanqaku, k'amiwanqaku, toqaykuwanqaku, ³³ hinallataq anchata latigaruwaspanku wañuchiwanqaku ima. Saynata ruwawashaqtinkupas, ichaqa kinsa p'unchawmantan noqaqa kawsarinpusaq, nispa.

³⁴ Ichaqa Jesuspa discipulonkunaqa manan ni imatapas nisqanmantaqa entienderankuchu, chay rimasqankunaqa pakasqa hina kasqanrayku.

Ñawsa runata Jesús sanoyachisqanmanta

(Mat 20.29-34; Mar 10.46-52)

³⁵ Jericó llaqtaman Jesús chayashaqtinmi, huk ñawsa runa ñan patapi tiyashasqa limosnata mañakuspa. ³⁶ Chaymi chay ñawsa runaqa ashka runakuna pasasqanta uyarispa, tapukuran khaynata:

—¿Imataq pasashanri? nispa.

³⁷ Hinaqtinmi contestaranku:

—Nazaret llaqtayoq Jesumi pasashan kayninta, nispanku.

³⁸ Chaymi chay ñawsa runaqa waqyakuran khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, ama hina kaychu, khuyapayaykuway! nispa.

³⁹ Hinaqtinmi Jesuspa ñawpaqninta riq runakunaqa, chay ñawsata niranku:

—¡Upallay! ¡Upallay! nispanku.

Ichaqa saynata nishaqtinkupas, chay ñawsaqa astawanraqmi qapariran khaynata:

—¡Davidpa mirayninmanta Jesús, ama hina kaychu, khuyapayaykuway! nispa.

⁴⁰ Hinaqtinmi Jesusqa sayaykuspa kamachiran, chay ñawsa runata pusamunankupaq. Ladonpiña kashaqtintaqmi payta tapuran khaynata:

⁴¹ —¿Imatataq qanpaq ruwanaytari munankí? nispa.

Chaymi chay ñawsa runaqa niran:

—Señor, ¡qawariytan munani! nispa.

⁴² Chaymi Jesusqa niran:

—¡Qawariy! Noqapi confiasqaykiraykun Dios sanoyachisunki, nispa.

⁴³ Hinaqtinmi chay ñawsa runaqa, kasqan ratolla sanoyaspa qawariran. Hinaspan payqa Jesusta qatikuran Diosta alabastin. Saynallataqmi chaypi kaq llapallan runakunapas, chaykunata rikuspanku Diosta alabaranku.

19

Jesuswan Zaqueo tupasqanmanta

¹ Jesusmi Jericó sutiyoq llaqtaman haykuspa, chayninta pasasharan. ² Hinaqtinmi chay llaqtapi tiyaran huk qapaq runa Zaqueo sutiyoq. Payqa karan impuesto cobraqkunapa jefenmi. ³ Paymi Jesusta reqsiyta munaspa qawaq riran. Taksalla kaspataqmi, ashka runakuna chaypi kaqtin, Jesusta mana rikuyta atiranchu. ⁴ Chaymi Zaqueoqa apurayllamanña ñawparan, maynintas Jesús pasanqa chayman. Hinaspan huk sicómoro sutiyoq sach'aman wicharan, Jesusta allinta rikunanpaq. ⁵ Chayninta Jesús pasashaspanmi, sach'a hawapi Zaqueota rikuspa, sutinmanta waqyaran:

—¡Zaqueo, apurayman urayamuy! Kunanmi qanpa wasiykipi samasaq, nispa.

⁶ Chaymi Zaqueoqa apurayllamanña urayamuspa, kusiqaña Jesusta wasinman pusaran. ⁷ Chayta rikuspanku-taqmi, runakunaqa Jesuspa contranpi rimaranku khaynata:

—Huchasapa runaq wasinmanmi haykurparin, chaypi samanapaq, nispanku.

⁸ Zaqueoñataqmi, tiyasqanmanta sayarispa Señor Jesusta niran:

—Señor, kunanmi tukuy kaqniykunamanta kushkanta wakchakunaman qosaq. Hinallataqmi sichus pitapas engañarani chayqa, tawa kutitan kutichipusaq, nispa.

⁹ Jesusñataqmi niran:

—Kunanmi qanpas hinallataq familiaykipas salvasqa kankichis, Abrahampa iñiyinin hina qankunapa

ĩñinyikichispas kasqanrayku, hinallataq Abrahampa mirayninmanta kasqaykichisrayku. ¹⁰ Noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, chinkasqa runakunata mashkaspa salvanaypaqmi hamurani, nispa.

Qolqemanta

¹¹ Jerusalén llaqtapa cercanpiña Jesús kashaqtinmi, runakuna Jesuspa nisqanta uyarispanku piensaranku, Jesusqa Jerusalén llaqtaman chayaspa kasqan ratolla gobiernayta qallarinanpaq. Chaymi Jesusqa huk ejemplowan willaran khaynata:

¹² —Huk allin reqsisqa runan gobiernananpaq nombramienton chashkikuq karu nación llaqtaman viajaran, chaymanta kutimuspa gobiernananpaq. ¹³ Chaymi, chay runaqa manaraq viajashaspa, chunka llank'aqñin runakunata waqyaran. Hinaspan sapankamaman ashka qolqeta saqetamuran: “Kutimunaykama kay qolqewan negociota ruwashaychis”, nispa. ¹⁴ Ichaqa chay allin reqsisqa runataqa, llaqtamasin runakunaqa cheqnikurankun. Chaymi viajasqanpa qepallanta huk comisionta mandaranku, contranpi khaynata nimunankupaq: “Manan paytaqa munaykuchu noqaykuta gobiernawanankutaqa”, nispanku.

¹⁵ Ichaqa chay allin reqsisqa runaqa, gobiernananpaq nombrasqaña kaspanmi, llaqtanman kutimuran. Hinaspan chunkantin llank'aqñinkunata waqyachimuran, saynapi chay qolqe saqesqanwan ima negociokunatas ruwaranku, chayta yachananpaq. ¹⁶ Chaymi chay primer kaq llank'aq chayamuspa, khaynata niran: “Señorlláy, negociota ruwaspaymi chay qolqe saqewasqaykiwan chunka kuti mastaraq ganaramuni”, nispa. ¹⁷ Chay gobiernaqñataqmi contestaran: “Allinmi, qanqa allin llank'aqñiyimi kanki. Chaymi kay chikallan saqesqayta allinta cuidasqaykirayku, kunan nombrasqayki, chunka llaqtakunata kamachinaykipaq”, nispa. ¹⁸ Chayllamanmi qepa kaq llank'aqñinpas chayaramuspa nillarantaq: “Señorlláy, qolqe saqewasqaykiwanmi negociota ruwaspay, pishqa kuti mastaraq ganaramuni”, nispa. ¹⁹ Chaymi paytapas chay gobiernaqqa niran: “Kunanmi noqa qantapas nombrasqayki, pishqa llaqtakunata kamachinaykipaq”, nispa. ²⁰ Chayllamanmi huknin kaq llank'aqñinpas chayaramuspa nillarantaq: “Señorlláy, kay qolqeykitan apanpushayki qaqlata. Noqaqa alli-allintan pañuelopi khipuruspa waqaycharani. ²¹ Ichaqa qantan noqaqa nishuta manchakuyki, ancha manchakunapaq kasqaykirayku. Hinaspapas noqaqa yachanin qanqa

mana churasqaykimanta oqarisqaykita, hinallataq mana tarpusqaykimanta cosechasqaykitapas”, nispa. ²² Chaymi chay gobiernaq runaqa niran: “Qanqa kanki mana allin llank'aqmi. Chaymi kikillayki rimasqaykiman hina condenasqa kanki. Qanqa allintan yacharanki noqaqa exigente runa kasqayta, mana churasqaymanta oqarisqayta, hinallataq mana tarpusqaymanta cosechasqayta ima. ²³ Chayri, ¿imanaqtintaq qanri kay qolqeyta mana bancollamanpas churarankichu, kutimuspay gananciayoqta orqokanpunaypaqri?” nispa. ²⁴ Saynata nispanmi chay gobiernaq runaqa, wakin llank'aq runakunata kamachiran khaynata: “Chay mana llank'aq inútil qella runamanta, qolqeta qechuychis. Hinaspa qoychis chunka kuti mastaraq ganamuq runaman”, nispa. ²⁵ Chaymi paykunaqa niranku: “Señorlláy, ¿imanaqtintaq paymanri qosaqkú? Paypaqa ñan kashañña chunka kuti masraq”, nispanku. ²⁶ Hinaqtinmi chay gobiernaq runaqa contestaspa niran: “Kunanmi nisqaykichis, pipas Diosmanta chashkisqankunawan allinta ruwanqa chayqa, Diosmantan masta chashkinqa. Ichaga pipas Diosmanta chashkisqankunawan mana allintachu ruwanqa chayqa, chay llapan chashkisqankunatan kikin Diospuni qechupunqa. ²⁷ Saynallataqmi kay llaqtapi noqapa gobiernanayta mana munaspa, contraypi sayariq runakunatapas, ñawpaqniyman apachimuspay, wañuchinankupaq kamachisaq”, nispa.

*Jerusalén llaqtaman Jesuspa haykusqanmanta
(Mat 21.1-11; Mar 11.1-11; Juan 12.12-19)*

²⁸ Jesusqa chaykunata rimayta tukuruspanmi, runakunapa ñawpaqninta Jerusalén llaqtaman riran. ²⁹ Hinaspan Betfagé llaqtaman hinallataq Betania llaqtamanwan yaqaña chayaykushaspan, Jesusqa samariran Olivos nisqa moqopa ladonpi. Hinaspan ishkeynin discipulonkunata khaynata niran:

³⁰ —Riychis waq chimpapi llaqtachaman. Chaypin qankunaqa tarinkichis manaraq pipapas montakusqan watasqa malta asnota. Chay asnota pashkamuspayá aysamuychis. ³¹ Sichus pipas tapusunkichis: “¿Imapaqmi chay asnota pashkashankichís?”, nispa, nisuytiykichisqa, khaynatan nin-kichis: “Señormi necesitashan”, nispa.

³² Chaymi chay ishkey discipulokunaqa rispanku, Jesuspa nisqanman hina tariranku chay asnota. ³³ Hinaqtinmi chay malta asnota pashkasqankuta rikuspanku, chay asnopa dueñonkunaqa tapuranku khaynata:

—¿Imapaqmi pashkashankichis asnoykuta? nispanku.

³⁴ Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa contestaranku:

—Señormi kay asnota necesitashan, nispanku.

³⁵ Saynata nispankun paykunaqa chay asnota apamuranku, Jesuspa kasqanman. Hinaspan discipulonkunaqa p'achankuwan karunaspanku, Jesusta chay asnopi montachiranku. ³⁶ Hinaqtinmi Jerusalén llaqtaman Jesús rishaqtin, paywan kushka riq runakunaqa, Jesuspa risqan ñanpi p'achankuta mast'aranku. ³⁷ Olivos moqo urayta rishaqtintaqmi, Jesuswan llapallan riq runakunaqa, tukuy milagrokuna ruwasqanta rikusqankuwan anchata kusikuranku. Hinaspan Diosta alabayta qallariranku, khaynata qaparispanku:

³⁸ —¡Alabasqayá kachun, Señor Diospa sutinpi gobiernawananchispaq hamuq Reyqa! ¡Hawkayay kachun hanaq pachapi; hinallataq Diospas alabasqa kachun! nispanku.

³⁹ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq wakin runakunaqa, chay ashka runakunapa chawpinmanta, Jesusta reclamationpa nimuranku:

—Yachachikuq, discipuloykikunataqa upallachiy, nispanku.

⁴⁰ Chaymi Jesusqa chay reclamamuq fariseo runakunata contestaran khaynata:

—Kunanmi cheqaqtapuni nisqaykichis, sichus paykuna upallaqtinkuqa, rumikunan paykunapa rantinta qaparinqaku, nispa.

⁴¹ Jerusalén llaqtaman yaqaña chayashaspanmi, Jesusqa llaqtata qawarispá, waqaran, ⁴² khaynata nispa:

—¡Jerusalén llaqtapi tiyaq runakuna, ima allinchá kanman kunan p'unchawllapas hawkayaypi qankuna tiyayta yachaqtikichisqa! Ichaqa manan qankunaqa entiendeyta atinkichishchu, qankunamanta pakasqa kasqanrayku.

⁴³ Ichaqa chayamunqan qankunapaq mana allin p'unchawkuna. Chay p'unchawkunapin kay llaqtaykichispa muyuriqninpi hatun perqaykichispa qepanman allpakunata enemigoykichis runakuna montonamunqaku, chayninta haykumuspa, qankunata hap'isunaykichispaq. Hinaqtinmi mana ni mayqenniychispa ayqekuytaqa atinkichishchu.

⁴⁴ Chaymi kay llaqtapi llapallan tiyaqkunataqa wañuchisunkichis. Saynallataqmi kay llaqtapi llapallan wasikunatapas thuñichinqaku. Hinaqtinmi manan ni ima rumi perqapas qepanqachu. Saynataqa ruwanqaku, salvasunaykichispaq hamuq Diosta, mana chashkisqaykichisraykun, nispa.

*Templopi vendeq runakunata Jesús qarqosqanmanta
(Mat 21.12-17; Mar 11.15-19; Juan 2.13-22)*

⁴⁵ Jerusalén llaqtaman chayaruspanmi, Jesusqa templo-man riran. Hinaspan chay templomanta qarqoran llapallan chaypi vendeq runakunata. ⁴⁶ Hinaspanmi khaynata niran:

—Bibliapiqa nishanmi: “Kay wasiyqa Diosmanta mañakuna wasin”, nispa. Ichaqa kunanmi qankuna tukurachinkichis suwakunapa wasinman, nispa [*Isaias 56.7; Jeremías 7.11*].

⁴⁷ Chaymantan Jesusqa sapa p'unchaw temploman riran chaypi yachachinanpaq. Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenkunaqa, leykunata yachachiqkunapiwan, hinallataq llaqtapi kamachiq autoridadkunapiwan ima huñunakuranku. Hinaspan yachachinakuranku imaynatas Jesusta wañurachinankupaq. ⁴⁸ Ichaqa manataqmi ni imaynanmantapas wañuchiya atirankutaqchu, Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq, ashka runakuna chaypi kasqankurayku.

20

Jesusqa kamachinanpaq atiyniyoq kasqanmanta
(*Mat 21.23-27; Mar 11.27-33*)

¹ Jesusmi huk p'unchaw Jerusalén templopi Diosmanta allin willakuykunata runakunaman yachachisharan. Chaymanmi sacerdotekunapa jefen, leykunata yachachiqkuna, hinallataq Israel nacionpi kamachiq runakunapiwan ima, Jesusman ashuyuranku. ² Hinaspan tapuranku khaynata:

—Niwayku, ¿pitaq qantari autorizasuranki, kaykunata ruwanaykipaqrí? nispanku.

³ Jesusñataqmi contestaran:

—Noqapas kunan qankunata tapusqaykichis; niwaychis:

⁴ ¿Pitaq Juantari mandamuran bautizananpaq? ¿Dioschu icha runakunachú? nispa.

⁵ Saynata Jesús tapuqtinmi paykunapura parlanakuranku khaynata:

—“Diosmanta” nisun chayqa, niwasunmi “¿Imanaqtintaq qankunari mana Juanpi creerankichishchú?” nispa.

⁶ “Runakunallan mandamuran”, nispa nisunchis chayqa, kay llaqtapi tiyaq llapallan runakunachá rumiwan p'anaspa wañurachiwasunman. Hinaspapas kay llaqtapi tiyaq runakunaqa ancha convencesqan kashanku, Juanqa Diosmanta willakuq profeta kasqanta, nispanku.

⁷ Saynata parlaruspankun, Jesusta contestaranku:

—Manan noqaykuqa yachaykuchu, pichá Juantaqa mandamuranpas, nispanku.

⁸ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Noqapas manan nisqaykichishchu ima atiywansi kaykuna ruwasqaytaqa, nispa.

Chakra arrendaq runakunamanta
(Mat 21.33-44; Mar 12.1-11)

⁹ Chaymantan Jesusqa runakunaman yachachiran, huk willakuywan khaynata:

—Huk runan uvas plantakunata chakranpi plantaran. Hinaspan chay runaqa chay uvas chakranta huk llank'aq runakunaman arrendaspa, unay tiempopaq ripuran. ¹⁰ Uvas cosechana tiempo chayaramuqtintaqmi, chakrayoqqa huk serviqnin runata mandamuran, tupaqninta chashkiswa apapunampaq. Hinaqtinmi chay arrendaq runakunaqa, chakrayoqpa serviqnin runata, nishuta maqaruspanku, mana imayoqllata qatirpapuranku. ¹¹ Hinaqtinmi chakrayoq runaqa, yapamanta huk serviqnin runatañataq mandamuran. Chayaramuqtinmi paytapas k'amispanku, alli-allinta maqaruspanku mana imayoqllata qatirpapuranku. ¹² Chaymantan chakrayoq runaqa huk serviqnin runatañataq mandamuran. Paytapas saynallataqmi alli-allinta maqaruspanku, ancha k'irisqata qarqorparanku.

¹³ Hinaqtinmi uvas chakrayoq runaqa yuyaymanaran khaynata: “Kunanri, ¿imatataq ruwasaq? Aswanyá ancha munakusqay wawayta mandasq. Payta rikuspaqa ichapas respetankuman”, nispa. ¹⁴ Chaymi arrendaq runakunaqa, chakrayoqpa wawanta rikuruspanku, paykunapura yachachinakuranku khaynata: “Kay wawanpaqmi papanpa kaqninkunaqa qepanqa. Aswanyá paytaqa wañurachillasunña, kay enteron herencia chakrawan qepakunanchispaq”, nispanku. ¹⁵ Saynata piensaruspankun, uvas chakrayoqpa wawantaqa, chakramanta hawaman aparuspanku wañuchiranku.

Hinaqtinmi Jesusqa chay uyariqkunata tapuran:

—Uvas chakrayoqri, ¿imananqataq wawanta wañuchiq runakunatarí? ¹⁶ Ichaqa uvas chakrapa dueñon kutimuspanmi, chay mana allin llank'aqkunataqa wañuchinqa, wawanta wañuchisqankurayku. Hinaspan uvas chakrantapas huk runakunamanña arrendanqa, nispa.

Chayta uyariruspankun, runakunaqa niranku:

—Amayá hayk'aqpas chaykunaqa pasachunchu, nispanku.

¹⁷ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata qawarispa niran:

—Bibliapiqa khaynan escribisqa kashan:

“Albañilkunapa mana munasqan rumin, kunanqa allin kaq rumi, wasiq esquinanpi allinta enteron wasipa perqanta sostienen”, nispa [*Salmos 118.22*].

¹⁸ Ichaqa pipas chay rumi hawaman urmayuspaqa ñut'usqan kanqa. Saynallataqmi pi runapa hawanmanpas chay rumi

urmayuspaqa, kutasqa aychaman hinarraq chay runataqa tukuchinqa. *[Nota: Chay albañilkunapa mana munasqanku rumiqa, Jesucriston].*

¹⁹ Chaymi Moisespa escribisqan ley yachachiqkuna, hinallataq Jerusalén templopi sacerdotekunapa jefenkunapas cuentata qokuranku, chay millay wañuchi runakunawan paykunata comparaspa Jesusqa yachachisqanta. Chayraykun paykunaqa Jesusta chay ratolla hap'iruytapuni munaranku. Ichaqa runakunata manchakuspankun, mana hap'irankuchu.

Impuesto paganamanta

(Mat 21.45-46; 22.15-22; Mar 12.12-17)

²⁰ Jesuspa contranpi kaq runakunan, Roma llaqtapi kamachiqman Jesusta entregayta munaranku. Chayraykun allin tukuq runakunata mandaranku, Jesuspa rimasqanta disimulawlla uyarinankupaq, hinallataq ima rimasqanpipas pantaruqtinga, chayman hinalla tumpaspa autoridadkunaman entreganankupaq. ²¹ Hinaqtinmi chay allin tukuq runakunaqa, Jesusta khaynata niranku:

—Yachachikuq, yachaykun qanpa yachachisqaykiqa cheqaqpuni kasqanta. Qanqa manan pimanpas sayapakunkichu; aswanmi yachachinki imaynan Diospa munasqanman hina kawsanaykumanta. ²² Chaymi qanta tapukuyta munayku: ¿Allin chu kanman icha manachu, Roma llaqtapi rey Cesarman impuestota paganaykupaqrí? nispanku.

²³ Hinaqtinmi Jesusqa engañollawan tapusqankuta yachaspa, contestaran khaynata:

—¿Imanaqtinta qankunari pantachiywayta munashan-kichís? ²⁴ Apamuychis huk qolqeta qawanaypaq. ¿Pipa uyantaq, hinaspapas pipa sutintaq kay qolqepiri escribisqa kashan? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku:

—Roma llaqtamanta llapallan llaqtakunata kamachikamuq Rey Cesarpan, nispanku.

²⁵ Chaymi Jesusqa niran:

—Saynaqa Roma llaqtamanta llapallan llaqtakunata kamachikamuq rey Cesarpa kaqtaqa, payman qopuychis. Diospaq kaqtataq, Diosman qopuychis, nispa.

²⁶ Chay runakunaqa manan Jesustaqa pantachiytaqa atirankuchu. Aswanmi Jesuspa contestasqanwan admirakuspanku upallallaña karanku.

Jesustan tapuranku wañuqkunapa kawsarimunamanta
(Mat 22.23-33; Mar 12.18-27)

²⁷ Chaymantan wakin saduceo religionniyoq runakunapas Jesusman hamullarankutaq. Paykunaqa wañuq runakuna kawsarimunapiqa manan creerankuchu. Chayraykun Jesussta khaynata niranku:

²⁸ —Yachachikuq, Moisespa escribisqan leypin niwanchis: “Huk runa casarakuspa, warminpi manaraq wawan kashaqtin wañupunman chayqa, wawqenmi chay viudawan casarakuspa wawayoq kanan. Hinallataqmi chay wawa nacemuqpas, wañuqpa wawan hina kaspera, paypa sutinta apanan, saynapi wañuq wawqenpa sutin ama chinkanapaq”, nispa. ²⁹ Huk kutinpin karan qanchis wawqekuna. Hinaqtinmi kuraq kaqqa casarakuspa, manaraq wawayoq kashaspa wañupuran. ³⁰ Hinallataqmi wañuqman qatiq wawqenpas, chay wañuqpa viudanwan casarakullarantaq. Hinaspan chay viudapi manaraq wawan kashaqtin, wañupullarantaq. ³¹ Saynallataqmi chay wañuqman qatiq wawqenpas chay viudawan casarakullarantaq. Paypas manaraq chay viudapi wawan kashaqtinmi, wañupullarantaq. Saynatan chay viudawanqa qanchisnintin wawqekuna casarakuranku. Ichaqa chay viudapi manaraq wawanku kashaqtinmi, paykunaqa wañupuranku. ³² Chaymantan viuda warmipas wañupullarantaq. ³³ Kunanyá niwayku. Llapallan wañuq runakunata Dios kawsarichimuqtinri, ¿mayqen wawqekunapa warmintaq kanqa, chay warmiri? Qanchisnintinwanmi chay warmiqa casarasqa karan, nispanku.

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Kay pachapiqa qarikunapas, hinallataq warmikunapas casarakunkun. ³⁵ Ichaqa Diosmi yachan, (pikunas Wawan Jesucristopi creesqankurayku), kay pacha tukukuqtin, kawsarimuspanku, paywan wiñaypaq kawsanankutaqa. Chay wiñay kawsaypiqa, manan ni pipas casarakunqachu, nitaqmi casarakuymapas entreganakunqakuchu, ³⁶ nitaqmi paykunaqa wañunqakupashñachu. Aswanmi paykunaqa angelkuna hina kanqaku. Hinaspapas paykunaqa Diospa wawanmi kanqaku, paypi creespa kawsarimusqankurayku. ³⁷ Ichaqa (Diospi creespa) wañuq runakuna kawsarimunamantan, Moisespas ña escribieranña khaynata: “Diosqa, Abrahampa, Isaacpa hinallataq Jacobpa Diosninmi”, nispa. Chaytaqa niran t'ankar sach'api nina rawrasqan p'unchawmi. ³⁸ Chay yachachikuywanmi Moisesqa yachachiwanchis, Diospaqqa wañusqa runakunapas kawsallasqanmanta. Chayraykun Diosqa Abrahampapas, Isaacpapas hinallataq Jacobpapas Diosnin, paykunapa almanku kawsasqanrayku, nispa.

³⁹ Hinaqtinmi chay contestasqanta uyarispanku, leykuna nata wakin yachachiqkunaqa niranku:

—Yachachikuq, allintapunin qanqa rimaramunki, nispanku.

⁴⁰ Hinaqtinmi manaña pipas astawanqa ni imatapas tapuranñachu.

Cristori ¿pipa wawantaq?

(Mat 22.41-46; Mar 12.35-37)

⁴¹ Jesusmi chaypi kaq runakunata tapuran:

—¿Imanaqtintaq runakunari ninku, Cristoqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan kanga nispari? ⁴² Ichaqa kikin Davidmi, Salmos libropi ña escribieranña khaynata:

“Señor Diosmi Señorniyta niran:

‘Phaña ladoypi tiyaykuy, ⁴³ llapallan enemigoykikunata vencespay, chaki plantaykiman churanaykama’ ”, nispa [*Salmos 110.1*].

⁴⁴ Ichaqa kikin Davidpunin niran: “Señorlláy”, nispa. Chayri ¿imanaqtintaq Diosmanta Hamuq Runari, ñawpaq rey Davidpa mirayninmanta kanmanrí? nispa.

Leykuna yachachiq runakunata Jesús q'aqchasqanmanta

(Mat 23.1-36; Mar 12.38-40; Luc 11.37-54)

⁴⁵ Llapallan runakuna uyarishaqtinmi, Jesusqa discipulonkunata niran:

⁴⁶ —Cuidakuychis leykuna yachachiq runakuna hina kanaykichismanta. Paykunamanqa anchatan gustan ashka qolqepa valornin p'achawan churayukuspa puriy. Hinallataqmi paykunaqa plazakunapipas respetowan runakuna rimaykunankuta munanku. Saynallataqmi Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapipas, hinallataq fiestakunapipas, ñawpaqpi allin kaq sumaq asientokunallapi tiyaytapas munanku. ⁴⁷ Hinaspapas paykunaqa viudakunapa wasintan qechunku tukuy imantinta. Paykunaqa allin qawasqa kanankupaqmi, Diosmantapas una-unayllataña mañakuq tukunku. Sayna clase runakunatan Diosqa anchata castiganga, nispa.

21

Wakcha viuda ofrenda churasqanmanta

(Mar 12.41-44)

¹ Jesusmi qapaq runakunata qawaran Jerusalén templopi, ofrenda churana cajaman ofrendanku churasqankuta.

² Rikullarantaqmi huk wakcha viudatapas, ofrenda churana cajaman ish kaylla qolqechan churasqanta. ³ Chaymi Jesusqa niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, kay wakcha viudan llapallan qapaq runakunamantapas, aswan mastaraq churarun. ⁴Qapaq runakunaqa puchuq qolqellankutañan ofrendankutaqa churanku. Ichaqa kay viudañataqmi wakcha kashaspapas, llapallan mantenekunan qolqechanta churarun, nispa.

Jerusalén llaqtapi templo thuñichisqa kananmanta
(Mat 24.1-2; Mar 13.1-2)

⁵Wakin chaypi kaqkunañataqmi rimasharanku Jerusalén llaqtapi temploqa, suma-sumaq k'anchariq hatun rumikunawan ruwasqa kasqanmanta. Hinallataq perqankunapipas sumaqllaña qapaq runakunapa regaldasqan adornokunawan adornasqa kasqanmanta. Chay rimasqankuta uyarispanmi Jesusqa niran:

⁶—Chayamunqan p'unchawkuna, kay tukuy ima rikusqaykichiskuna thuñichisqa kananpaq. Manataqmi ni huk rumilapas perqasqaqa qepanqachu, nispa.

Jesús kay pachaman manaraq kutimushaqtin imakunas pasananmanta

(Mat 24.3-28; Mar 13.3-23)

⁷Jesuspa discipulonkunan paytaqa tapuranku khaynata: —Yachachikuq, ¿hayk'aqtaq kay nisqaykikunari pasanqa? ¿Imakuna pasaqtintaq yachasaqku kaykuna pasananmantarí? nispanku.

⁸Jesusñataqmi contestaran:

—Qankunaqa piwanpas ama engañachikunaykichispaq, ¡allinta cuidakuychis! Manaraq noqa hamushaqtymi ashka runakuna hamunqaku noqapa sutiypi khaynata nispanku: “Ñan tiempoqa chayamunña, noqan kani Diosmanta Hamuq Salvaqniykichis Cristoqa”, nispa. Saynata nisusqtiykichispaq aman paykunataqa qatikunkichishchu, nitaqmi creenkichispashchu. ⁹Qankunaqa uyarinkichismi guerrakunamanta rimaqta, hinallataq llaqta ukhupi ch'aqwakunamantapas. Aswanqa aman manchakunkichishchu. Hinan kaykunaga pasananpuni manaraq tukukuy p'unchaw chayamushaqtin, nispa.

¹⁰Jesusqa nillarantaqmi:

—Chay p'unchawkunapin huk nación llaqtapi tiyaq runakuna huk law nación llaqtapi tiyaq runakunawan guerrakunapi peleanqaku. ¹¹Hinallataqmi pasanqa tukuy lawpi ancha mancharikuypaq terremotokunapas. Kallanqataqmi kaypi waqpi ancha muchuypas, hinallataq onqoypas; chaykunawanmi anchata ñak'arinqaku. Cielopipas rikhuringan ancha mancharikuypaq señalkuna; chaykunata kay pachapi runakuna rikuspankun, anchata mancharikunqaku.

¹² Ichaqa manaraq chaykuna pasashaqtinmi, qankunataqa qatikachasunkichis. Hap'ispataqmi apasunkichis Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman; carcelkunamanpas presota churasunkichis. Hinallataqmi gobernadorkunaman, reykunaman entregasunkichis ñak'arichisunaykichispaq, noqapi creesqaykichisrayku. ¹³ Saynapin qankunapaq huk oportunidad kanqa, noqamanta paykunaman willanaykichispaq. ¹⁴ Chaypiqa amayá qankunaqa preocupaykichishchu: “Imaynatan nisaq defiendekunaypaq”, nispaga. ¹⁵ Noqan chay ratopi yanapasqaykichis yachaywan allinta rimanaykichispaq. Chaymi mayqen enemigoykichispas mana ni imaynanmantapas contestayta atisunkichishchu. ¹⁶ Ichaqa tayta mamaykichis, wawqeykichis, familiaykichis, hinallataq amigoykichiskunapas, traicionllawanmi autoridadkunaman entregasunkichis. Wakinniykichistataqmi wañuchisunkichis ima. ¹⁷ Hinallataqmi llapallan runakunapas cheqnisunkichis, noqapi creesqaykichisrayku. ¹⁸ Ichaqa Diospa ñawpaqninpiqa manan ni huk chukchallaykichispas chinkanqachu. ¹⁹ Tukuy chaykuna pasasuqtiykichisqa, amayá ishkayankichishchu. Saynata kawsaspan qankunaqa, wiñaypaq kawsayniyoq kankichis, nispaga.

²⁰ Jesusqa nillarantaqmi:

—Jerusalén llaqtapa muyuriqninpi enemigoykichis soldadokunata rikuspaykichisqa, yachankichismi kay Jerusalén llaqta thuñichinanku tiempo chayamusqanta. ²¹ Chay p'unchaw chayamuqtinga, Jerusalén llaqtapi tiyaqkuna lloqsiychis. Hinallataq Judea provinciapi kaqkunapas ayqekuychis orgokunaman. Campopi kaqkunapas amaña llaqtaman haykuychishñachu. ²² Chay p'unchawkunapin Diosqa castiganqa mana kasukuq llapallan runakunata, Bibliapi nisqanman hina. ²³ ¡Ay, imaynaraq kanqaku chay p'unchawkunapi wiksayoq warmikuna, hinallataq qolla wawayoq warmikunapas! Kay Israel nacionpi llapallan tiyaq runakunaqa anchatan ñak'arinqaku, Dios castigaqtin. ²⁴ Wakintan wañuchinqaku huk hatun espadawan. Wakintañataqmi presochaspa apanqaku huk law nacionkunaman. Hinaspan kay Jerusalén llaqtaqa thuñichisqa kanqa. Hinaspapas huk law nacionmanta runakunan kay Jerusalén llaqtaykichistaqa dueño chakunqaku, Diospa permitisqan p'unchawkamalla, nispaga.

Jesucristopa kutimunanmanta

(Mat 24.29-35, 42-44; Mar 13.24-37)

²⁵ Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Kanqan señalkuna. Chay señalkunatan qankunaqa rikunkichis intipi, killapi, qoyllurkunapi ima. Hinallataqmi

lamar qochapi unupas qaparispa llimp'arimunqa. Chaymi llapallan nacionkunapi runakunapas, anchata mancharikuspanku llakikunqaku. ²⁶ Hinallataqmi cielomanta k'anchamuqkunapas kuyukachanqa kay lawman waq lawman shapchisqa hinaraq. Hinaqtinmi tukuy imaymana pasasqanta rikuspanku, kay pachapi runakunaga mancharikuymanta desmayanqaku. ²⁷ Hinaqtinmi llapallan runakuna rikuwanqaku noqa Diosmanta Hamuq Runata, phuyu ukhupi k'ancharispa tukuy atiyuniwan hamushaqta. ²⁸ Chay señalkuna qallariqtinga ama manchakuspayá, qankunaga Diospi astawan confiaychis; hinaspa allinta kallpanchakuychis. Salvasqa kanaykichis p'unchawmi ña chayamushanña, nispa.

Higos sach'amanta

(Mat 24.32-35; Mar 13.28-31)

²⁹ Jesusqa nillarantaqmi huk willakuyta:

—Qawariychis higos sach'ata, hinallataq wakin sach'akunatawan. ³⁰ Chay sach'akunapa rap'inkuna kaqmanta wiñarimuqtinmi, qankunaga yachankichis, paray tiempoqa ña qallarinanña kasqanta. ³¹ Saynallataqmi chay señalkunapa pasasqanta rikuspaykichisqa, yachankichis, Diospa gobiernanan tiempoqa ña qallarinanña kasqanta. ³² Cheqaqtapunin niykichis kay nisqaykunaga cump-likunqapunin, kay tiempopi kawsaq runakuna manaraq wañushaqtin. ³³ Hanaq pachapas kay pachapas tukukunqan. Ichaqa noqapa nisqaykunan cumplikunqapuni, nispa.

Iñiyninchispi ama ishkayaspa Jesusta suyanamanta

³⁴ Jesusqa nillarantaqmi:

—Qankunaga allinta cuidakuspa kawsaychis. Yanqataq sonqoykichis rumiyarunman, tukuy millay viciokunapi, mach'aykunapi hinallataq kay pachapi tukuy ima kaqkunallapi piensaspa kawsasqaykichisrayku. Saynata kawsashaqtiykichismi qonqayllamanta tukukuy p'unchaw qankunaman chayaramunman. ³⁵ Chay tukukuy p'unchawqa huk trampa hinan qonqayllamanta chayamunqa, kay pachapi llapallan kawsaq runakunapaq. ³⁶ Chaymi qankunaga ama ishkayaspa listollaña kanaykichis. Aswanpas tuta p'unchaw Diosmanta mañakuychis, kay pachapi tukuy imaña pasaqtinpas, qankunata imapas ama pasasunaykichispaq, saynapi noqa kutimuqtiy, mana p'enqakuspa, ñawpaqniypi kanaykichispaq, nispa.

37 Saynatan Jesusqa yachachiran sapa p'unchaw Jerusalén templopi. Ichaqa sapa tutantaqmi, discipulonkunapiwan kushka, Olivos sutiyoq moqoman riran samanapaq. 38 Hinaqtinmi llapallan runakunaqa, Jesuspa yachachisqanta uyarinankupaq sapa p'unchaw tutallamanta temploman riranku.

22

Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta
(Mat 26.1-5, 14-16; Mar 14.1-2, 10-11; Juan 11.45-53)

1 Pisi p'unchawkunallañan Pascua fiestapaq faltasharan. Chay fiestapiqa Israel nacionniyoq runakunan mana lewadurayoq ruwasqa t'antata mikhuq karanku. 2 Chay p'unchawkunapin Jerusalén templopi sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq leykunata yachachiqkunapiwan, Jesusta mashkaranku, imaynatas pakallapi wañuchinankupaq. Ichaqa manataqmi atirankuchu runakunata manchakuspanku.

3 Hinaspan Judas Iscarioteqa sonqonman Satanás haykuran. Chay Judasqa karan, Jesuspa chunka ishkañiyoq akllasqa discipulonkunamanta huknin kaqmi. 4 Chaymi Judasqa riran sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq templopi cuidaq guardiakunapa jefenkunamanwan ima. Chaypi paykunawan parlaspan huk acuerdoman haykuranku imaynatas Jesusta paykunaman entregananpaq. 5 Hinaqtinmi chay jefekunaqa anchata kusikuspanku, acordaranku Judasman qolqe qonankupaq. 6 Judasñataqmi ichaqa, chay qolqe qosqankuta chashkirukuspa, chay ratomantapacha piensaran, imaynatas traicionllawan, llaqta runakunapa mana yachasqallan, Jesusta enemigonkunaman entregarunanpaq.

Discipulonkunapiwan kushka Jesús cenasqanmanta

(Mat 26.17-29; Mar 14.12-25; Juan 13.21-30; 1 Cor 11.23-26)

7 Mana lewadurayoq ruwasqa t'anta mikhunanku fiesta p'unchaw chayaramuqtinmi, sapankama familiakuna huk corderota ñak'aranku Pascua fiestapi cenankupaq.

8 Hinaqtinmi Jesusqa Pedrota Juantawan waqyaspa niran:

—Qankuna rispaykichis cenata ruwamuychis, kay Pascua fiestapi mikhunanchispaq, nispa.

9 Chaymi paykunañataq Jesusta tapuranku:

—¿Maypitaq ruwamunaykutari munankí? nispanku.

10 Jesusñataqmi niran:

—Riychis Jerusalén llaqtaman. Chayman haykushaspan rikunkichis huk runata p'uyñupi unu apashaqta. Hinaspan paypa qepanta rinkichis wasiman haykunankama.

11 Chay wasiyoqtan tapunkichis: “Yachachikuq Jesusmi mandamuwashanku qanta tapunaykupaq: ‘¿Mayqen

cuartopitaq Pascua cenata mikhusaq discipuloykunawanrí? ” nispa. ¹² Chaymi wasiyoyqqa qawachisunkichis altospi allin allichasqa hatun cuartota. Chaypin qankunaqa cenata ruwamunkichis, nispa.

¹³ Hinaqtinmi Pedroqa Juanpiwan rispanku, Jesuspa nisqanman hina tariranku. Chaypin paykunaqa cenata ruwaranku, Pascua fiestapi mikhunankupaq.

¹⁴ Cenay horas chayaramuqtinmi, Jesusqa apostolninku-napiwan kushka mesaman mikhunankupaq tiyayuranku.

¹⁵ Chaypin Jesusqa niran:

—Manaraq wañushaspaymi noqaqa anchatapuni qankunawan kushka kay Pascua fiestapi mikhuyta munasharani. ¹⁶ Cheqaqtapunin niykichis, kay cena mikhusqanchista hinaqa, manañan huktawanqa qankunawan kushkaqa mikhusaqñachu, Dios Taytaypa gobiernanan p'unchaw chayamunankama. Chaypiñan llapallanchis sumaqta mikhusunchis, nispa.

¹⁷ Saynata nispanmi Jesusqa vinoyoq vasota oqariyuspan, Diosman graciasta qoran; hinaspan khaynata niran:

—Llapaykichis haywarinakuspa, kay vasomanta tomaychis. ¹⁸ Cheqaqtapunin niykichis: Manañan kay vinotaqa tomasaqñachu, Dios Taytaypa gobiernanan p'unchaw chaya-munankama, nispa.

¹⁹ Saynallataqmi t'antata hap'ispa, Jesusqa Diosman graciasta qoran. Mañakuyta tukuruspanmi, t'antata partirispay haywariran discipulonkunaman. Hinaspan khaynata niran:

—Kaymi cuerpoy. Kunanmi cuerpoyta entregasaq huchaykichismanta qankunata salvanaypaq. Qankunapas kunanmantapachayá kay cenata ruwankichis, saynapi sapa kutin t'antata partispa, noqamanta yuyariwanaykichispaq, nispa.

²⁰ Saynallataqmi cenayta tukuruspanku, Jesusqa huk vinoyoq vasota oqarispa niran:

—Kay vasopi vinon noqapa yawarniy. Chaymi ch'aqchusqa kanqa qankunata huchaykichismanta salvanaypaq. Kay yawarniywanmi Diosqa kunan huk mosoq pactota qankunawan ruwan.

²¹ Ichaqa yachaychisyá, kunanmi kay mesapi noqawan kushka tiyashan traicionllawan enemigoykunaman entregawaqniy runa. ²² Chaymi niykichis, cheqaqtan noqa Diosmanta Hamuq Runaqa Diospa nisqanman hina wañusaq. ¡Ay, imaynaraq kanqa traicionawaqniy runaqa! nispa.

²³ Saynata Jesús niqtinmi, discipulonkunaqa paykunapura tapunakuranku khaynata:

—Noqanchismantari, ¿mayqenninchistaq Señorninchis Jesusta traicionaqri kashanman? nispanku.

Mayqenninkus aswan más importante kanankumanta

²⁴ Jesuspa discipulonkunan phiñachinakuspa tapunakuranku, mayqenninkus paykunamanta aswan más importante kanankumanta. ²⁵ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Kay pacha nacionkunapi gobiernaq reykuñaqa, paytukusqallaña kanku. Chaymi paykuñaqa munasqankuman hina gobiernanku. Hinaspan chay gobiernasqanku nacionpi tiyaq runakunatapas khaynata ninku: “Allintan qankunapaq imatapas ruwashayku”, nispanku. ²⁶ Ichaqa amayá qankunapaq paykuna hinachu kankichis. Qankuna ukhupi aswan más importante kaq runaqa, manapas importantechu kanman hinayá aswan kachun. Hinallataqmi pipas llapanpa jefen kaspaga, aswanmi llapanta servinan. ²⁷ Kunan tapusqaykichis, ¿mayqentaq aswan más importante kanman? ¿Mesapi mikhunanpaq tiyaqchu icha mikhuna serviqchú? Qankunapaqqa mesapi mikhunanpaq tiyaqmi aswan más importante runaqa. Noqan ichaqa huk sirviente runa hina qankunata servishaykichis.

²⁸ Qankunan ichaqa, ima sasachakuyipiña kashaqtiypas, noqawan kasharankichis. ²⁹ Chaymi noqapas nombraykichis kamachiq kanaykichispaq, imaynan noqatapas Dios Taytay nombrawaran saynata. ³⁰ Noqa wiñaypaq gobiernaqtiymi qankunapaq mesaypi tiyaspa mikhunkichis, tomankichis. Hinallataq juzgana sillapi tiyaspaykichis, Israel nacionpa chunka ishkayniyoq ayllunkunata juzgankichis, nispa.

Jesusta Pedro negananmanta

(*Mat 26.31-35; Mar 14.27-31; Juan 13.36-38*)

³¹ Jesusqa nillarantaqmi:

—Simón, Simón, diablon permisota Diosmanta mañakamun, qankunata ancha sasachakuykunaman churasunaykichispaq, imaynan trigotapas wayrachispa zarandeanaku, saynataraq qankunatapas zarandearunaykichispaq. ³² Noqan ichaqa, Dios Taytaymanta ña mañakuniña, iñiyki ama pisiyananpaq, saynapi aswan allinta kallpanchakunaykipaq. Qanqa Simón, noqamantan huk tiempo karunchakuwanki. Ichaqa noqaman kutirinpaspaykiyá noqapi creeqkunata yanapanke, paykunapas noqapi allinta iñinankupaq, nispa. [*Nota: Kay Simonqa Jesuspa apostolnin Pedron*].

³³ Chaymi Pedroqa niran:

—Señorlláy, noqaqa liston kashani carcelmanña apasuqtiykikupas, qanwan kushka rinaypaq, wañuqtiykipas, qanwan kushka wañunaypaq, nispa.

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Pedro, kunanmi niyki, kunan tutan manaraq gallo waqamushaqtin, kinsa kutikama negawanki: “Manan re-qsinichu”, nispayki.

Jesusmi willakun ñak'arinanmanta

³⁵ Chaymantan Jesusqa discipulonkunata niran:

—Yuyariychis, qankunatan mandaraykichis noqamanta willakuq rinaykichispaq, mana qolqeyoqta, mana qoqawniyoqta, hinallataq mana husut'ayoqta ima. Saynaqa kunanyá niwaychis, ¿imallapas faltasurankichishchú? nispa.

Chaymi discipulonkunaqa contestaspa niranku:

—Señorlláy manan ni imapas faltawarankuchu, nispanku.

³⁶ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Kunanmi ichaqa niykichis: Qolqeykichistapas, qoqawniykichistapas apakuychis. Pipapas espadan mana kaqtinqa, p'istukunan p'achata vendespa huk espadata rantikuchun. ³⁷ Bibliapin noqamanta escribisqa khaynata nishan: “Payqa huchasapa hinan ñak'arinqa”, nispa [*Isaías 53.12*]. Noqamanta chay escribisqankuqa cumplikunqapunin, nispa.

³⁸ Hinaqtinmi discipulonkunaqa niranku:

—Señorlláy, kaypin kashan ishkay espadakuna, nispanku.

Chaymi Jesusqa contestaran:

—Saynayá kachun, nispa.

Getsemaní huertapi Jesús orakusqanmanta

(*Mat 26.36-46; Mar 14.32-42*)

³⁹ Jesusqa Jerusalén llaqtamanta lloqsispanmi, costum-brenman hina, Olivos sutiyoq moqoman riran. Chaymi paywan kushka riranku discipulonkunapas. ⁴⁰ Chay moqoman chayaruqtinkun Jesusqa niran:

—Diosmanta mañakuychis, sasachakuykunaña hamuqtin-pas, huchaman ama urmanaykichispaq, nispa.

⁴¹ Chayta niruspan, Jesusqa discipulonkunamanta huk lawchaman rispa qonqorikuran. Hinaspan Diosmanta mañakuran, ⁴² khaynata:

—Dios Taytalláy, munaspaykiqa kay sasachakuymanta orqoykuway. Ichaqa amayá noqapa munasqayman hinachu ruwasqa kachun; aswanqa qanpa munasqaykiman hinayá ruwasqa kachun, nispa.

⁴³ Chay ratopin hanaq pachamanta huk ángel hamuspa payta astawan kallpancharan. ⁴⁴ Jesusqa anchatapuni llakikuspanmi, astawanraq Diosmanta mañakuran. Chaypin hump'inpas yawar hinarraq hatu-hatunmanta pampaman sut'uran.

⁴⁵ Jesusqa Diosmanta mañakuyta tukuruspanmi, discip-ulonkunapa kasqanman hamuran. Hinaspan paykunata

puñushaqta tariran, ancha llakikuymanta puñuywan vencer-achikusqankurayku. ⁴⁶ Chaymi paykunata niran:

—¿Imanaqtintaq qankunari puñushankichís? Hatariychis; hinaspas Diosmanta mañakuychis, diablo tentasuqtiykichis, noqapí allinta confiaspa, huchaman ama urmanaykichispaq, nispa.

Jesusta presochoasqankumanta

(*Mat 26.47-56; Mar 14.43-50; Juan 18.2-11*)

⁴⁷ Jesús manaraq rimayta tukushaqtinmi, huknin kaq discipulon Judas Iscariote chayamuran, ashka runakunata pusayukuspa. Hinaspan Jesusman ashuyuran much'ayunanpaq. ⁴⁸ Chaymi Jesusqa niran:

—Judas, ¿huk much'aywanchu noqa Diosmanta Hamuq Runata enemigoykunaman entregawankí? nispa.

⁴⁹ Chaymi discipulonkunaqa Jesusta niranku:

—Señorlláy, ¿kay espadaykuwanchu peleasaqkú? nispanku.

⁵⁰ Chayta nispanmi, Jesuspa huknin kaq discipulonqa, Israel nacionniyoq sacerdotekunapa jefenpa sirvienten runapa phaña ninrinta espadanwan waqtaspa kuchurparan.

⁵¹ Saynata ruwaqtinmi Jesusqa niran:

—¡Dejaychis; ama peleaychishchu! nispa.

Saynata nispanmi, Jesusqa chay sirviente runapa ninrinta tupayuspa, kasqan ratolla sanoyachiran.

⁵² Jesusta presochoaspa apanankupaq hamuq runakunaqa karanku: Israel nacionniyoq sacerdotekunapa jefenkuna, templopi cuidaq guardiakunapa jefenkuna, hinallataq llaqtapi kamachiq autoridadkunapiwan iman. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata khaynata niran:

—¿Imanaqtintaq qankunari k'aspikunantin, hinallataq espadakunantin hamurankichis suwata hina hap'iwanaykichispaqrí? ⁵³ Noqaqa Jerusalén

templopin sapa p'unchaw qankunapa ñawpaqniykichispi yachachirani. Ichaqa manan ni hayk'aqpas qankunaqa presochoawarankichishchu. Kunanmi ichaqa, qankunapaq ña hora chayaramuña. Chaymi qankunaqa diablopa kamachisqan, tutalla hamushankichis, presochoawaspa, apawanaykichispaq, nispa.

Jesusta Pedro negasqanmanta

(*Mat 26.57-58, 69-75; Mar 14.53-54, 66-72; Juan 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Jesusta hap'iruspankun, sacerdotekunapa jefenpa palacio wasinman aparanku. Pedroñataqmi mana rikuchikus-palla karu qepallankuta riran. ⁵⁵ Chay wasiman chayaruspankun, chawpi patiopi ninata ratachispa, muyuriqn-inpi tiyaranku. Chaypin Pedropas paykunawan kushka tiyayullarantaq. ⁵⁶ Hinaqtinmi chaypi huk sirvienta warmi, Pedrota nina ratachisqankupa ladonpi tiyashaqta rikururan. Hinaspan allinta qawapayaspa niran:

—Kay runapas Jesuswan kushka puriqmi kashan, nispa.

⁵⁷ Chaymi Pedroqa niran:

—¡Paytaqa manan noqaqa reqsinichu! nispa.

⁵⁸ Chaymantan huk runañataq Pedrota chaypi tiyaqta rikuspa nillarrantaq:

—Qanpas paykunawan kushka puriqmi kashanki, nispa.

Pedroñataqmi contestaran:

—¡Manan noqaqa paykunawan puriqchu kani! nispa.

⁵⁹ Huk hora hinaña pasaruqtinmi, huk runañataq niran:

—Kay runaqa cheqaqtapunin Jesuswan kushka puriq. Hinaspapas payqa Galilea provincia llaqtamantan, nispa.

⁶⁰ Chaymi Pedroqa niran:

—¡Imamantachá rimashankipas, noqaqa manan yachanichu! nispa.

Pedro manaraq rimaytapas tukurushaqtinmi, chay ratopipuni gallo waqaramuran. ⁶¹ Hinaqtinmi Jesusqa kutirimuspa Pedrota qawarimuran. Chaymi Pedroqa yuyariran Jesuspa nisqanta: “Kunan tutan manaraq gallo waqaramushaqtin, kinsa kutikama negawanki: ‘Manan Jesustaqa reqsinichu’ nispayki”, nispa nisqanta. ⁶² Chaymi Pedroqa hawaman lloqsimuspa, anchata llakikuspa, reneyamanta waqaran.

Jesusta burlakusqankumanta

(Mat 26.67-68; Mar 14.65)

⁶³ Jerusalén templopi cuidaq guardiakunan, Jesusmanta chansakuspa burlakuranku. Hinaspan maqaranku.

⁶⁴ Hinallataqmi ñawintapas vendawan wataruspanku, maqapiyaspa tapuranku:

—Niwaykuyá, ¿pitaq maqashasunkirí? nispanku.

⁶⁵ Hinaspan k'amillarankutaq millay rimaykunawan.

Jesusta juicioman apasqankumanta

(Mat 26.59-66; Mar 14.55-64; Juan 18.19-24)

⁶⁶ P'unchawña karamuqtinmi, llaqtapi kamachiq autoridadkuna, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan huñunakuranku. Hinaspan Jesusta apachimuranku paykunapa kasqanku corteman. Chaypin Jesusta tapuranku khaynata:

67 —Kunanyá niwayku, ¿qanchu Diosmanta Hamuq Salvadorqa kankí? nispanku.

Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Arí, nisqaykichis chayqa, manan qankunaqa creewan-kichismanchu. 68 Hinallataq imataña tapuykichisman chaypas, manan qankunaqa contestawankichismanchu.

69 Kunanmantan ichaqa, noqa Diosmanta Hamuq Runaqa, tukuy atiyniyoq Diospa phaña ladonpi tiyasaq, nispa.

70 Hinaqtinmi llapallan chaypi kaq runakunaqa tapu-ranku:

—Saynaqa, ¿qanchu kanki Diospa wawan? nispanku.

Chaymi Jesusqa contestaran:

—Arí, qankunapunin nishankichis, nispa.

71 Chaymi paykunaqa niranku:

—¿Imapaqñataq más testigokunatapas munanchisrí? No-qanchis kikinchipunin, paypa siminmanta uyarishanchis rimasqantaqa, nispanku.

23

*Gobernador Poncio Pilatoman Jesusta apasqankumanta
(Mat 27.1-2, 11-14; Mar 15.1-5; Juan 18.28-38)*

1 Israel nacionpi kamachiq llapallan jefekunan, Jesusta aparanku Judea provinciapi gobiernaq Poncio Pilatopa kasqanman. 2 Chayarachispankutaqmi paykunaqa Jesusta acusayta qallariranku, khaynata:

—Kay runatan tarimuyku kay Israel nación llaqtaykupi tiyaq runakunata engañashaqta, Roma nacionpa contranpi sayarinankupaq yachachishaqta, hinallataq Roma llaqtapi gobiernaq rey Cesarmanpas, amaña impuestotapas paganankupaq yachachishaqta ima. Hinaspapas payqa ninmi: “Noqan kani Cristo, kamachikuq reyqa”, nispa.

3 Saynata acusaqtinkun, Poncio Pilatoqa Jesusta tapuran:

—¿Qanchu kanki Israel nacionniyoq runakunapa reynin? nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Arí, qanpunin nishanki, nispa.

4 Saynata tapuruspan Poncio Pilatoqa sacerdotekunapa jefekunaman, hinallataq chaypi kaq runakunamanwan niran:

—Kay runapiqa, manan ni ima culpatapas tarinichu, nispa.

5 Chay nisqanta uyarispankun, Jesusta acusaq runakunaqa astawan qaparispa, khaynata niranku:

—Kay runaqa Israel nacionpi runakunata yachachispan ch'aqwanachishan. Chaytan qallarimuran Galilea provincia llaqtamanta, hinaspan kunanpas kay Judea provincia llaq-tapipas saynallatataq ruwashan, nispanku.

⁶ “Galileamantan kay runaqa”, nisqankuta uyarispanmi, Poncio Pilatoqa paykunata tapuran:

—¿Galileamantachu kay runaqa? nispa.

⁷ Chaymi Jesusta acusaq runakunaqa contestaranku: “Arí”, nispanku. Chayta uyarispan, Poncio Pilatoqa Jesusta apachirán Galileapi gobiernaq rey Herodesman. Ichaqa chay p'unchawkunapin rey Herodesqa kasharan chay Jerusalén llaqtapi.

Rey Herodesman Jesusta apasqankumanta

⁸ Rey Herodesqa Jesusta rikuruspanmi anchata kusikuran. Payqa ñan Jesusmanta rimasqankutaqa ñawpaqtaraq uyarisqaña. Hinaspan payqa Jesuspa milagrokuna ruwasqanta rikuytapuni munaran. ⁹ Hinaspan Herodesqa Jesusta ashka kutikama tapupayaran. Jesusqa manataqmi ni ima nispapas contestaranchu. ¹⁰ Chaypitaqmi kasharanku sacerdotekunapa jefenkunapas, hinallataq leykunata yachachiq runakunapas. Paykunan anchallataña Jesustaqa acusaranku. ¹¹ Saynallataqmi rey Herodespas hinallataq soldadonkunapas, Jesusta k'amiranku; chansakunawan burlakuspankutaqmi, huk reyta hina suma-sumaq p'achawan p'acharachiranku. Hinaspan Poncio Pilatopa kasqanman kutichiranku. ¹² Chay p'unchawmi Poncio Pilatoqa Herodeswan allinparanku, enemigontin hina ñawpaqta kasqankumanta.

Jesusta cruzpi chakatanankupaq sentenciasqankumanta (Mat 27.15-26; Mar 15.6-15; Juan 18.38-19.16)

¹³ Poncio Pilatoman Jesusta kutichimuqtinkun, Pilatoqa sacerdotekunapa jefenkunata, llaqtapi kamachiq autoridadkunata, hinallataq llaqtapi runakunatawan waqyachimuran. ¹⁴ Hinaspan Poncio Pilatoqa paykunata niran:

—Kay runatan qankuna apamuwarankichis khaynata nispaykichis: “Kay Israel nación llaqtapi tiyaq runakunatan engañaspa, Roma nacionpa contranpi sayarinankupaq yachachishan”, nispa. Chaymi noqaqa qankunapa ñawpaqniykichispi acusasqaykichisman hina tapurani. Ichaqa manan noqaqa ni ima huchatapas tarinichu. ¹⁵ Nitaqmi Herodespas ni ima hucha ruwasqantapas tarimuran; chaymi noqaman kaqmanta kutichimuwaran. Saynaqa qawariychis, payqa manan ni ima huchatapas ruwaranchu wañunanpaq hinaqa. ¹⁶ Aswanmi kunan alli-allinta castigachispay kacharipusaq, nispa.

¹⁷ {Sapa watanmi Pascua fiesta chayamuqtin, Poncio Pilatoqa huk presota kacharichiran costumbrenman hina}.

18 Chaymi Poncio Pilatopa nisqanta uyarispanku chayman huñunakamuq runakunaqa qaparispa niranku:

—¡Chay Jesusta wañuchinankupaq kamachiy! ¡Hinaspa Barrabasta kacharipuy! nispanku.

19 Barrabasqa carcelpin preso karan, Roma llaqtapi kamachiqkunapa contranpi runakunata hatarichisqanmanta, hinallataq runa wañuchisqanmantawan ima. 20 Chaymi Poncio Pilatoqa, Jesusta kachariyta munaspa, chaypi kaq runakunata kaqmanta rimapayaran. 21 Chayta uyarispankutaqmi, chaypi kaq runakunaqa astawanraq qaparispa niranku:

—¡Cruzpi chakatachiy! ¡Cruzpi chakatachiy! nispanku.

22 Saynata niqtinkun, Poncio Pilatoqa kinsa kaq kuti rimaypi, khaynata niran:

—¿Ima mana allintataq kay runari ruwaran? Manan noqaqa ni ima huchatapas tarinichu wañunanpaq hinaqa. Kunanmi allinta castigachispallay kacharipusaq, nispa.

23 Ichaqa chaypi huñunasqa llaqta runakunañataqmi, astawan tukuy kallpankuwanraq qaparispa khaynata niranku:

—¡Jesustaqa cruzpi chakatachiypuni! nispanku.

Saynatan paykunaga qaparqacharanku, paykunapa munasqankuman hina ruwasqa kananpaq. 24 Chaymi Poncio Pilatoqa kamachiran, mañakusqankuman hina ruwasqa kananpaq. 25 Chayta nispanmi Poncio Pilatoqa, chay runakunapa mañakusqankuman hina, Barrabás sutiyoq runata carcelmanta kacharichiran. Barrabasqa Roma llaqtapi kamachiqkunapa contranpin runakunata sayarichiran; hinaspapas payqa runa wañuchiqmi karan. Jesustañataqmi ichaqa Poncio Pilato entregaran, runakunapa mañakusqankuman hina ruwanankupaq.

Jesusta cruzpi chakatasqankumanta

(Mat 27.32-44; Mar 15.21-32; Juan 19.17-27)

26 Poncio Pilatopa soldadonkunan Jesusta cruzpi chakatanankupaq aparanku. Chay risqankupitaqmi Cirene llaqtayoq Simón sutiyoq runawan campomanta kutimushaqtin tuparanku. Hinaspan cruzta wikrichispa Jesuspa qepanta apachiranku.

27 Hinaqtinmi ashkallaña runakuna Jesuspa qepanta riranku. Paykunawan kushkataqmi ashka warmikunapas Jesusmanta waqayuspa rillarankutaq. 28 Chaymi Jesusqa paykunata qawarispa niran:

—Jerusalén llaqtayoq warmikuna, noqamantaqa ama waqaychishchu. Aswanqa waqaychis qankunamanta, hinallataq wawaykichismanta ima. 29 Chayamunqan sasachakuy p'unchawkuna. Chay p'unchawpin runakuna

ningaku: “¡Kusisqayá kachun qolluri kaq warmikunaqa! ¡Paykunan kanku mana hayk'aq onqokuq warmikuna, hinallataq mana ni hayk'aqpas qolla wawayoq kaqkuna!” nispa. ³⁰ Hinaspan runakunaqa nishu sasachakuypi tarikuspa, orqokunata ningaku khaynata: “¡Orqokuna, hawaykuman urmayamuy!” nispanku. Saynallataqmi moqokunatapas nillangakutaq khaynata: “¡Moqokuna, pakaykuwayku!”, nispanku. ³¹ Ichaqa noqa mana huchayoq qolla sach'a hina kashaqtiy, tukuy kaykunata ruwawashanku chayqa, ¡imataraqchá ruwanqaku ch'aki sach'a hina huchayoq runakunataqa! nispa.

³² Hinaspapas ish kay mana allin ruwaq runakunatapas apallarankutaqmi, Jesuspa ladonpi chakataspa wañuchinankupaq. ³³ Hinaspan Calavera sutiyuq moqoman chayarachispanku, soldadokunaqa Jesusta cruzpi chakataranku. Saynallataqmi chay mana allin ruwaq ish kay runakunatapas chakatallarankutaq, hukninta Jesuspa phaña ladonpi, huknintañaq Jesuspa lloq'e ladonpi. ³⁴ {Chakatasqaña kashaspantaqmi Jesusqa niran:

—Dios Taytáy, perdonay kay runakunata. Paykunaqa manan yachankuchu kay ruwasqankutaqa, nispa.}

Chaypi kaq soldadokunañataqmi Jesuspa p'achanta sortearanku apakunankupaq. ³⁵ Chaypi kaq runakunapas tukuy chaykuna pasasqantan qawaranku. Saynallataqmi llaqta kamachiq jefekunapas, chansakunawan burlakuspa, Jesusmanta khaynata niranku:

—Payqa, huk runakunataqa salvaranmi. Kunanyá cheqaqtapuni Diospa akllasqan Cristo kaspaga, pay kikinta salvakuchun, nispanku.

³⁶ Saynallataqmi Poncio Pilatopa soldadonkunapas Jesusman ashuyuranku burlakunankupaq. Hinaspan qatqe vina-greta ofresespa, ³⁷ khaynata niranku:

—Cheqaqtapuni Israel nacionniyoq runakunapa reynin kaspaykiqa, qan kikiykitayá salvakuy, nispanku.

³⁸ Hinaspan Jesusta chakatasqanku cruzpa puntanpi, huk letrero churasqa karan {griego rimaypi, latín rimaypi, hinallataq hebreo rimaypipas} khaynata: “KAY RUNAN ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN”, nispa.

³⁹ Hinaqtiinmi Jesuspa ladonpi chakatasqa, huknin kaq mana allin ruwaq runaqa, Jesusta k'amispa khaynata niran:

—¡Cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Salvawaqniyku kaspaykiqa, qan kikiykitayá salvakuy! ¡Hinallataq noqaykutapas salvawayku! nispa.

⁴⁰ Chaymi Jesuspa ladonpi chakatasqa, huknin kaq mana allin ruwaq runaqa, chay k'amiq runata q'aqcharan khay-nata:

—¿Manachu qanri Diosta manchakunki khayna ñak'ariypi kashaspaykipas? ⁴¹ Noqanchisqa razonmantan kaypi ñak'arishanchis, tukuy mana allinkuna ruwasqanchismanta. Kay runan ichaqa, mana ni ima huchatapas ruwaranchu, khayna ñak'ariypi kananpaqqa, nispa.

⁴² Hinaspan chay runaqa Jesusta khaynata niran:

—Jesús, amayá noqataqa qonqarukuwankichu, gobier-nayta qallarispaykiqa, nispa.

⁴³ Chaymi Jesusqa chay runata niran:

—Cheqaqtapunin niyki, kunanpunin noqawan kushka kanki sumaq k'anchaq paraíso lugarpi, nispa.

Cruzpi Jesús wañusqanmanta

(Mat 27.45-56; Mar 15.33-41; Juan 19.28-30)

⁴⁴ Chawpi p'unchaw hinamanta asta kinsa horas tardeka-man kay pacha tutayaran, ⁴⁵ inti manaña k'anchasqanrayku. Hinallataqmi Jerusalén templo ukhupi cortinapas, kushkan-manta llik'ikuran, altonmanta urayman. ⁴⁶ Jesusñataqmi tukuy kallpanwan qaparisa niran:

—¡Dios Taytalláy, qanmanmi almayta entregamuyki! nispa.

Saynata nispanmi, Jesusqa wañupuran.

⁴⁷ Tukuy chaykuna pasasqantan Roma llaqtamanta soldadokunapa jefen rikuran. Hinaspan payqa Diosta alabaspa khaynata niran:

—Cheqaqtapunin kay runaqa mana huchayoq kasqa, nispa.

⁴⁸ Chaypi llapallan huñunasqa kaq runakunapas, kaykuna pasasqanta rikuspankun, llakikuymanta qasqonkuta takakuspa kutipuranku. ⁴⁹ Saynallataqmi Jesuspa llapallan amigonkunapas, Galilea provinciamanta hamuq warmikunapiwan, tukuy ima pasasqanta karullamanta qawaranku.

Jesusta p'ampasqankumanta

(Mat 27.57-61; Mar 15.42-47; Juan 19.38-42)

⁵⁰ Huk runan karan José sutiyoq. Paymi karan Arimatea llaqtamanta. Chay llaqtaqa Judea provinciamanmi perteneceran. Hinaspapas payqa Israel nacionta kamachiq runakunamanta huknin kaqmi karan. Payqa Diosta kasukuspanmi, allin runa kaspas, imatapas allintapuni ruwaran. ⁵¹ Hinaspapas Joseyqa suyasharanmi Diospa gobiernanan p'unchaw chayamunanta. Chaymi payqa, mana acuerdopichu karan, Israel nacionta kamachiq jefekuna Jesusta wañuchinankupaq, acuerdo

ruwasqankuwan. ⁵² Hinaspan Joseyqa Poncio Pilatowan parlaq riran, Jesuspa cuerponta p'ampaq apananpaq.

⁵³ Chaymi Poncio Pilatowan parlaramuspa, Joseyqa riran Jesuspa cuerponta cruzmanta urayachiq. Urayachispataqmi huk sumaq hatun sábanas hina telawan p'isturan. Hinaspan huk hatun qaqa sikipi sepultura ruwasqa t'oqoman, Jesuspa cuerponta apaspa, chaypi churaran. Chay sepulturapiqa manaraqmi ni pitapas p'amparankuraqchu. ⁵⁴ Chay p'ampasqanku p'unchawqa viernesmi karan. Chaymi Israel nacionniyoq runakunaqa alistakusharanku samanankupaq sábadu p'unchaw yaqaña qallarinanpaq kashaqtin. *[Nota: Israel llaqtayoq runakunapaqqa, soqta horas tardeyaykuytan qatiqnin p'unchawqa qallariran asta paqarisnintin soqta horas tardekama].*

⁵⁵ Hinallataqmi Galilea provincia llaqtamanta, Jesuspa qepanta hamuq warmikunapas, Joseywan kushka rispanku rikuranku, imaynatas Jesuspa cuerponta sepulturaman churasqankuta. ⁵⁶ Chaymantan chay warmikunaqa wasinkuman kutipuspanku, sumaq mishk'i q'apaq perfumekunata prepararanku, chaywan Jesuspa cuerponta llusimunankupaq. Hinaspan paykunaqa sábadu p'unchaw qallarisqanrayku samaranku, Moisespa escribisqan leypi kamachikusqanman hina.

24

Jesuspa kawsarimusqanmanta

(Mat 28.1-10; Mar 16.1-8; Juan 20.1-10)

¹ Domingo p'unchawtan manaraq achiqamushaqtin chay warmikunaqa, {wakin warmikunapiwan}, mishk'i q'apaq perfume ruwasqankuta apayukuspanku, Jesuspa sepulturaman riranku. ² Chayaruspankutaqmi sepultura tapasqanku hatun rumitaqa tariranku, huk lawman kuyurichisqata. ³ Chaymi chay warmikunaqa sepultura ukhuman haykuspanku, Señor Jesuspa cuerpontaqa mana tarirankuchu. ⁴ Hinaqtinmi paykunaqa chaykuna pasasqanta rikuspanku, mana ni ima ruwaytapas atirankuchu. Ichaqa sayna kashaqtinkun, qonqayllamanta ish kay runakuna, sumaq k'ancharishaq yuraq p'achayoqkama ladonkupi rikhuriran sayashaq.

⁵ Chaymi chay warmikunaqa anchata mancharikuspanku pampakamaraq k'umuyuranku. Hinaqtinmi chay ish kay runakunaqa khaynata niran:

—¿Imanaqtintaq qankunari mashkashankichis kawsaq runata wañusqakunapa kasqanpirí? ⁶ Payqa manan kaypiñachu. Aswanqa kawsarinpunñan. Yuyariychis

Galilea provincia llaqtapi kashasparaq khaynata rimapayasusqaykichista: ⁷ “Diosmanta Hamuq Runataqa entregawanqakun huchasapa runakunaman, cruzpi chakataspa wañuchiwanankupaq. Ichaqa kinsa p'unchawmantan kawsarinpusaq”, nisqanta.

⁸ Chaymi chay warmikunaqa chayraq yuyariranku Jesuspa nisqankunata. ⁹ Hinaspan paykunaqa chay sepulturamanta kutimuspanku, tukuy ima rikusqankuta willakuranku, Jesuspa chunka hukniyoq apostolninkunaman, hinallataq wakin runakunamanpas. ¹⁰ Chay warmikunan karanku: María Magdalena, Juana, Jacobopa mamitan María, hinallataq wakin warmikunapas. Paykunan Jesuspa apostolninkunaman tukuy ima rikusqankuta willakuranku. ¹¹ Hinaqtiinmi Jesuspa apostolninkunaqa, chay warmikunapa willakusqanta uyarispanku, mana creerankuchu. Aswanmi piensaranku, chay warmikunaqa yanqalla rimanankupaq.

¹² Ichaqa chayta uyarispanmi, Pedroqa p'itayllaña riran Jesusta p'ampasqanku sepultura qawaq. Chayaruspanñaataqmi chay sepultura ukhuta qawayuspa, rikuran hatun p'istusqanku telallataña chaypi churalayashaqta. Hinaspan Pedroqa ancha admirasqallaña wasiman kutinpuran.

*Ishkay runakunaman Jesús ñanpi rikhurisqanmanta
(Mar 16.12-13)*

¹³ Jesuspa kawsarimusqan p'unchawmi, Jesuspi creeq ishkay runakunaqa risharanku, Emaús sutiyoq llaqtaman. Chay Emaús llaqtaqa karan Jerusalén llaqtamanta kinsa hora hina puriypin. ¹⁴ Chay ishkay runakunaqa ñantan risharanku parlayuspanku, chay p'unchawkunapi tukuy ima pasasqanmanta. ¹⁵ Saynata parlayuspa rishaqtinkun, Jesusqa ashuyuspa, paykunawan kushka riran. ¹⁶ Ichaqa manataqmi paykunaqa Jesusta reqsiyta atirankuchu, ñawinku tutasqa hina kasqanrayku.

¹⁷ Hinaspan Jesusqa chay ishkay runakunata tapuran:

—¿Imamanta parlayuspataq qankunari rishankichís? nispa.

Hinaqtiinmi paykunaqa ancha llakisqallaña uyantin sayaykuranku. ¹⁸ Chaymi Cleofas sutiyoq kaq runaqa contestaran khaynata:

—Jerusalén llaqtapiqa llapallan runakunan yachanku kay p'unchawkunapi tukuy imakuna pasasqanmantaqa. Chayri, ¿qan sapallaykichu kay p'unchawkunapi tukuy ima pasasqanmanta mana yachaq runa kashankí? nispa.

¹⁹ Hinaqtiinmi Jesusqa tapuran:

—¿Imakunataq pasaruranrí? nispa.

Chaymi chay ishkaynin runakunaqa contestaranku khaynata:

—Noqaykuqa parlashayku Nazaret llaqtayoq Jesusmanta. Payqa Diosmanta willakuq profetan karan. Chaymi payqa Diospa ñawpaqninpipas, hinallataq runakunapa ñawpaqninpipas, ancha atiywan tukuy ima milagrokunata ruwaran. Hinaspapas payqa cheqaqtan runakunamanpas yachachiran. ²⁰ Paytan sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq kay Israel nacionta kamachiq jefekunapiwan ima, Roma llaqtamanta soldadokunaman entregaranku. Hinaspan cruzpi chakataspa wañurpachinku. ²¹ Noqaykun ichaqa suyasharayku, Jesusqa kay Israel nacionta, Roma llaqtayoq runakuna kamachisqanmanta librawaspanchis, noqanchista gobiernawananchispaq. Chayta suyashaqtikyun, wañurpachinku. Hinaspapas ñan kinsa p'unchawña wañusqanmantaqa pasarun. ²² Ichaqa kunan achiqayllatan, noqaykupa grupoykumanta kaq wakin warmikuna sepultura qawaq riranku; hinaspan kutimuspanku, ancha admirakuywan willawanku ²³ khaynata: “Manan Señor Jesuspa cuerponqa kanchu. Aswanmi ishkay angelkuna chaypi rikhurispa niwanku: ‘Jesusqa kawsashanmi’ ”, nispa. ²⁴ Chaymi noqayku ukhumanta wakinniyku sepultura qawaq riranku. Hinaspan paykunapas warmikunapa willakusqanman hina Jesuspa cuerpontaga mana tarimusqakuchu, nispa.

²⁵ Chaykunata uyarispan Jesusqa chay ishkay runakunata niran:

—¡Mana entiendeq tullu uma runakuna! ¿Imanaqtintaq gankunari, mana creenkichishchu, Diosmanta willakuq profeta runakunapa yachachisqanpiri? ²⁶ ¿Acaso manachu yacharankichis, Diosmanta Hamuq Salvadorqa, hanaq pachaman manaraq wichashaspa, kay pachapi tukuy imapi anchata ñak'arinanmantá? nispa.

²⁷ Hinaspan Jesusqa chay ishkaynin runakunaman willayta qallariran, Moisespa escribisqan librokunapi, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapa escribisqan librokunapi, paymanta imakunas escribisqa kasqanmanta.

²⁸ Hinaqtinmi Emaús llaqtaman yaqaña chayashaqtinku, Jesusqa ñanta seguispa más karu llaqtaman riq hina karan. ²⁹ Chaymi paykunaqa ruegaranku khaynata:

—Noqaykuwan kushka qepakuy. Nishu tardeñan kashan. Hinaspapas tutayamushañan, nispanku.

Hinaqtinmi Jesusqa chay ishkay runakunawan kushka wasiman haykuranku. ³⁰ Hinaspan chaypi mikhunankupaq mesaman tiyayuranku. Hinaqtinmi Jesusqa t'antata oqariyuspa, Diosman graciasta qoran; partiyuspataq

paykunaman haywaran. ³¹ Hinaqtinmi chay ishkaynin runakunaqa, chayraq cuentata qokuranku payqa Señor Jesús kasqanta. Ichaqa Jesusñataqmi paykuna qawashaqtinku kasqan ratolla ladonkumanta chinkarapurán. ³² Chaymi chay ishkaynin runakunaqa ninakuranku:

—¿Manachu sonqonchisqa allinta kusikuspa watupakusharan, Diospa palabranpi escribisqakunamanta ñan hamusqanchispi willawaqtinchís? nispanku.

³³ Chaymi chay ishkaynin runakunaqa kasqan ratolla Jerusalén llaqtaman kutimuranku. Hinaspan Jesuspa chunka hukniyoq apostolninkunata huñunasqata tariranku, hinallataq huk runakunatapaspaykunawan kushkata. ³⁴ Hinaspan chaypi huñunasqa kaqkunaqa niranku:

—Cheqaqtapunin Señor Jesusqa kawsariramun. Chaymi Simón Pedromanpas rikhurirunña, nispanku.

³⁵ Hinaqtinmi Emaús llaqtamanta chayamuq ishkaynin runakunaqa willakuranku, imaynatas ñanpi paykunamanpas Jesús rikhurisqanmanta, hinallataq mikhunankupaq tiyayuqtinku, t'antata partishaqtin Jesusta reqsisqankumantawan ima.

*Discipulonkunaman Jesús rikhurisqanmanta
(Mat 28.16-20; Mar 16.14-18; Juan 20.19-23)*

³⁶ Chay ishkay runakuna manaraq willakuyta tukurushaqtinkun, chaypi kaq runakunapa chawpinkupi, Jesusqa rikhuriran. Hinaspan rimayukuran khaynata:

—Hawkayay qankunawan kachun, nispa.

³⁷ Hinaqtinmi llapallan chaypi kaq runakunaqa anchata mancharikuranku, huk alma kananpaq piensaspanku.

³⁸ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—¿Imanaqtinta qankunari ancha mancharisqallaña kashankichís? ¿Imanaqtintaq sonqoykichis ukhupiri ishkayashankichís?

³⁹ Qawaychis makiykunata, chakiykunatawan. ¡Noqa kikiymi kashani! ¡Qawaykuwaychis! ¡Llamiykuwaychis! ¡Noqapunin kani! Almapaqa manan kanchu aychanpas, nitaq tullunpas. Rikusqaykichisman hinan noqapaqa kashan aychaypas, tulluypas, nispa.

⁴⁰ Chaykunata nispanmi, Jesusqa makinkunaman hinalataq chakinkunaman (clavoq haykusqanta), paykunaman qawachiran. ⁴¹ Ichaqa paykunataqmi kusikusparaq hinalataq mancharikusparaq, Jesusta rikushaspankupas, mana creeyta atirankuchu. Chaymi Jesusqa paykunata tapuran:

—¿Kashanchu ima mikhunallaykichispas? nispa.

⁴² Chaymi paykunaqa kankasqa parten challwata qoranku.

⁴³ Hinaqtinmi Jesusqa chayta chashkikuspa, paykunapa

ñawpaqninkupi mikhuran. ⁴⁴ Hinaspan Jesusqa paykunata niran:

—Yuyariychisyá, noqaqa qankunawan kushka kashas-payraqmi ña willaraykichishña, noqata tukuy imakuna pasawananmantaqa. Ichaqa chaykunaqa cumplikunanpunin karan, Moisespa escribisqa leykunaman hina, profetakunapa escribisqankunaman hina, hinallataq Salmos libropi escribisqakunaman hina, nispa.

⁴⁵ Saynatan Jesusqa Bibliapi escribisqa kaqkunamanta paykunaman allinta entiendechiran. ⁴⁶ Hinaspan Jesusqa nillarantaq:

—Bibliapin escribisqa kashan, noqa Diosmanta Hamuq Salvadorqa anchata ñak'arispá, wañunaymanta, hinallataq kinsa p'unchawmanta kawsarimunaymantawan ima. ⁴⁷ Hinallataqmi escribisqa kashan, Jerusalén llaqtamanta qallarispá, tukuy enteron mundontin llaqtakunapi, noqapa sutiypi willakunankupaq. Saynapi runakuna uyarispanku, huchankuta saqespa Diosman kutirikuqtinku, perdonasqa kanankupaq. ⁴⁸ Qankunan ichaqa tukuy kaykuna rikusqaykichismanta testigoy kankichis, saynapi noqamanta runakunaman willanaykichispaq. ⁴⁹ Kunanmi noqaqa, qankunaman mandamusqaykichis Dios Taytaypa prometesúsqaykichis Santo Espirituta. Ichaqa kay Jerusalén llaqtapiyá qepakuychis, hanaq pachamanta Dios Taytaypa atiyinta chashkinaykichiskama, nispa.

Hanaq pachaman Jesús ripusqanmanta
(Mar 16.19-20)

⁵⁰ Chaymantan Jesusqa discipulonkunata pusaran Jerusalén llaqtamanta asta Betania llaqtakama. Chaypin makinta oqarispá, Diosmanta mañapuran, paykunata yanapananpaq. ⁵¹ Saynata mañakushaqtinmi, Jesusqa chay ratopi hanaq pacha cieloman ripuran. ⁵² Chayta rikuspankun discipulonkunaqa adoranku. Hinaspan Jerusalén llaqtaman ancha kosisqallaña kutipuranku. ⁵³ Chaypin temploman sapa p'unchaw rispanku, Diosta alabaranku. Amén.

JUAN

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa apóstol Juanmi escribiran. Juanqa Zebedeopa hinalataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Juanmi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata waqyaran, discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepantan 50 otaq 70 watakunapi, Jerusalén llaqtapi templo manaraq thuñichisqa kashaqtiin. Ichaqa wakin estudianta runakunañataqmi piensanku 80 otaq 95 watakuna ukhupi escribisqa kananpaq.
3. **Kay librori, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa ashka clase runakunapaqmi escribisqa karan: Asia provincia lawpi creyentekunapaq, huk law nacionkunapi tarikuq Israel nacionniyoq runakunapaq, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapaqwan ima.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Nazaret llaqtayoq Jesusqa Diospa Wawan kasqanta runakuna yachanankupaq, hinallataq pipas Jesucristopi creespa, wiñay kawsayniyoq kasqanta yachanankupaq ima.
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Ichaqa kaykunaqa escribisqa kashan, qankuna leespaykichis, Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadorninchis kasqanta creenaykichispaqmi, hinaspapas payqa Diospa Wawan kasqanta yachanaykichispaqmi, saynapi Jesucristopi qankuna creespaykichis, wiñay kawsayniyoq kanaykichispaq” (Juan 20.31).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Diospa Palabranmanta (Juan 1.1-18).
  - (2) Bautizaq Juanpa willakusqanmanta (Juan 1.19-34).
  - (3) Jesuspa primer kaq discipulonkunamanta (Juan 1.35-51).
  - (4) Jesuspa imaymana ruwasqankunamanta, hinallataq yachachisqankunamantawan ima (Juan 2.1 asta 12.50).

- (5) Jesuspa wañunan p'unchawkunapi imakunas pasasqanmanta (Juan 13.1 asta 17.26).
 (6) Jesusta cruzpi chakataspa wañuchisqankumanta (Juan 18.1 asta 19.42).
 (7) Jesuspa kawsarimusqanmanta (Juan 20.1 asta 21.25).

Diospa Palabranmanta

¹ Qallariyninpi manaraq kay pacha unanchasqa kashaqtinmi, Palabraqa ña karanña. Chay Palabraqa Dioswanmi karan. Chay Palabran Dios karan. ² Paymi qallariyninpi Dioswan karan. ³ Diosqa tukuy kaqkunatapas chay Palabrawanmi ruwaran. Diosqa manan ni imatapas ruwarancho mana paypiwanqa. ⁴ Chay Palabran Kawsayqa; payllataqmi runakunapaqpas huk K'anchay. [*Nota: Chay Palabrapas, chay Kawsaypas, hinallataq chay K'anchaypas kikin Señor Jesusmi*]. ⁵ Chay K'anchayqa tutayaqpin k'anchan. Ichaqa tutayaq limboqa manan chay K'anchaytaqa wañuchiya atiranchu.

⁶ Diosmi huk runata mandamuran. Paypa sutinmi karan (Bautizaq) Juan. ⁷ Paymi huk testigo hina chay K'anchaymanta willakuq hamuran, saynapi llapallan runakuna chay K'anchaypi creenankupaq. ⁸ Ichaqa manan Bautizaq Juanchu chay K'anchayqa karan. Aswanmi payqa chay K'anchaymanta willakunanpaq hamuran. ⁹ Chay cheqaq K'anchaymi kay pachaman ña hamusharanña, llapallan runakunapa kawsayninta k'anchayunanpaq.

¹⁰ Chay K'anchaq Palabran ña kay pachapiña kasharan. Kay pachatapas paymi unancharan. Ichaqa kay pachapi tiyaq runakunaqa manan reqsirankuchu kay pacha unanchaq pay kashaqtinpas. ¹¹ Chay K'anchaq Palabraqa kay pacha ruwasqanmanmi hamuran. Ichaqa kay pachapi runakunaqa manan chashkirankuchu. ¹² Aswanqa paypi creespanku sonqonkupi payta chashkikuqkunamanmi, payqa atiyta qoran, Diospa wawankunaña kanankupaq. ¹³ Diospa wawan kanankupaqqa manan wawakuna hinachu naceranku, nitaq tayta mamankupa munasqanman hinachu. Aswanqa Diosmantan naceranku.

¹⁴ Chay k'anchaq Palabran runaman tukumuspa, noqanchiswan kushka tiyaran. Chaymi noqaykuqa Diospa sapallan Wawanta rikurayku, ancha atiyniyoq kasqanta, ancha munakuyniyoq kasqanta, hinallataq tukuy cheqaq kaqkunapas paypi kasqanta. ¹⁵ Paymantan Bautizaq Juanqa runakunaman willaran khaynata:

—Chay Palabraqa ñan chayamushanña. Payqa noqamantapas aswan más atiyniyoqmi. Hinaspapas payqa

ñawpaqtaraqmi ña karanña kay pachapi noqa manaraq naceshaqtiy, nispa.

¹⁶ Paymantan noqanchisqa llapallanchis chashkiranchis munakuyninta hinallataq tukuy yanapakuynintapas.

¹⁷ Diosmi Moisesnintakama leyninkunata qowaranchis. Ichaqa Jesusñataqmi Diospa sumaq khuyakuyninta, hinallataq cheqaq yachachikuynintawan qowaranchis.

¹⁸ Diostaqa manan ni pipas ni hayk'aqpas rikuranachu. Aswanqa Diospa Wawan Jesusllan, Papanwan kushka kawsasqanrayku. Hinaspapas Dios kasqanraykun payqa yachachiwaranchis, imaynas Papan kasqanmanta.

*Bautizaq Juan runakunaman willasqanmanta
(Mat 3.11-12; Mar 1.7-8; Luc 3.15-17)*

¹⁹ Israel nación llaqtapi kamachiq jefekunan mandaranku, sacerdotekunata hinallataq Jerusalén templopi serviq levita nisqa runakunatawan, Bautizaq Juanta khaynata tapumunankupaq:

—Qanri, ¿pitaq kankí? nispanku.

²⁰ Chaymi Bautizaq Juanqa contestaran khaynata:

—Diosmanta Hamuq Salvadorqa manan noqachu kani, nispa.

²¹ Hinaqtiinmi paykunaqa Bautizaq Juanta kaqmanta tapullarankutaq khaynata:

—Diosmanta willakuq ñawpaq profeta Eliasri, ¿qanchu kashankí? nispanku.

Chaymi Bautizaq Juanqa paykunata contestaspa niran:

—Profeta Eliasqa, manan noqachu kani, nispa.

Hinaqtiinmi chay sacerdotekunaqa kaqmanta tapullarankutaq:

—Diospa mandamunan profetari, ¿qanchu kashankí? nispanku.

Hinaqtiinmi Bautizaq Juanqa contestaran khaynata:

—Manan noqachu kani, nispa.

²² Chaymantan chay runakunaqa nillarankutaq khaynata:
—Chayri, ¿pitaq qanri kashankí? Niwaykuyá pi kasqaykita, kutispayku, mandamuwaqniyku runakunaman willamunaykupaq, nispanku.

²³ Chaymi Bautizaq Juanqa, ñawpaq profeta Isaiaspa escribisqanman hina, contestaspa niran:

—Noqaqa huk ch'inñeq lugarpi waqyakuqmi kani: “Diosmanta Hamuq Salvadorta allinta chashkinaykichispaqqa songoykichistayá allichaychis, imaynan wiksu-wiksu ñankunatapapas allichanku chay hinata”, nispa [Isaías 40.3].

²⁴ Bautizaq Juanta tapumunankupaq riq runakunaqa, fariseo religionniyoq runakunapa mandamusqan runakunan karanku. ²⁵ Paykunan Bautizaq Juanta kaqmanta tapuranku khaynata:

—Manataq Diosmanta Hamuq Salvadorchu kanki, nitaq Eliaschu, nitaq ni huk profetapashchu, chayqa niwaykuyá, ¿imanaqtintaq qanri bautizashanki? nispanku.

²⁶ Chaymi Bautizaq Juanqa contestaran khaynata:

—Noqaqa unullawanmi bautizashani. Ichaqa qankuna ukhupin manaraq reqsisqaykichis runa kashan. ²⁷ Paymi noqapa qepayta hamushan. Payqa noqamantapas ancha atiyniyoqmi. Chaymi noqaqa husut'anpa watullantapas mana pashkanaypaq hinachu kani, nispa.

²⁸ Kaykunaqa pasaran Jordán mayupa waq law chimpan Betania llaqta lawpin. Chaypin Bautizaq Juanqa runakunata bautizaran.

Diosmanta Hamuq Runamanta

²⁹ Paqarisnintin p'unchawmi Bautizaq Juanqa, paypa kasqanman hamushaqta, Jesusta rikuran. Chaymi Bautizaq Juanqa runakunata khaynata niran:

—¡Qawariychis (Diosmanta Hamuq Runata)! Payqa Diospa Corderonmi. Paymi runakunapa huchankunata perdonanqa. ³⁰ Paymantan noqaqa rimapayaraykichis khaynata: “Payqa noqa manaraq naceshaqtiymi ña karanña. Chaymi payqa noqamantapas aswan más atiyniyoq. Paymi noqapa qepayta hamushan”, nispa. ³¹ Ichaqa manan noqaqa yacharanichu pis runakunapa Salvadornin kasqantaqa. Aswanqa kay Israel nación llaqtapi tiyaq runakuna, paymanta yachanankupaqmi, runakunata unuwan bautizanaypaq, noqataqa Dios mandamuwaran, nispa.

³² Hinaspapas Bautizaq Juanqa nillarantaqmi khaynata:

—Noqaqa Diospa Santo Espirituntan rikurani, hanaq pacha cielomanta huk paloma hina Jesuspa hawanman urayamusqanta. ³³ Ichaqa ñawpaqtaqa manan noqaqa yacharanichu, Diosmanta Hamuq Salvador pis kasqantaqa. Aswanqa unuwan bautizanaypaq mandamuwaqniy Diosmi khaynata niwaran: “Pimanchus Santo Espiritun urayamunqa, paymi runakunata salvananpaq hamusqanrayku, Diospa Santo Espiritunta runakunaman qonqa”, nispa. ³⁴ Chaymi noqaqa chaykuna rikusqaymanta testigo kani. Chayraykun kunan qankunaman niykichis, Payqa cheqaqpunin Diospa Wawan, nispa.

Jesuspa primer kaq discipulonkunamanta

³⁵ Paqarisnintin p'unchawmi Bautizaq Juanqa, ish kaynin discipulonkunapiwan kaq lugarllapitaq kasharan.

³⁶ Hinaspan Bautizaq Juanqa, Jesuspa pasasqanta rikuruspa, khaynata niran:

—¡Qawariychis, Diospa Corderonmi kayta hamushan! nispa.

³⁷ Chayta uyarispankun, Bautizaq Juanpa chay ishkeynin discipulonkunaqa Jesusta qatikusqanku. ³⁸ Chay qatikusqankuta rikuspanmi, Jesusqa paykunata tapuran khaynata:

—Qankunari, ¿imatataq mashkashankichís? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa Jesusta niranku:

—Yachachikuq, qanri ¿maypitaq tiyanki? nispanku.

³⁹ Chaymi Jesusñataq paykunata contestaran:

—Hakuchiyá rikuchimusqaykichis, nispa.

Chaymi paykunaqa rispanku, maypichus Jesús tiyasqanta rikuranku. Hinaspan paykunaqa tawa horas tardeykuy hinaña kasqanrayku, Jesuswan qepakuranku.

⁴⁰ Paykunamanta huknin kaqmi karan Simón Pedropa wawqen Andrés. Kay Andresmi Bautizaq Juanpa chay ishkeynin discipulonkunamanta huknin kaq discipulon karan. Paymi Bautizaq Juanpa rimasqanta uyarispa, Jesusta qatikuran. ⁴¹ Andresqa wawqen Simón Pedrotan primerta tariran. Hinaspan khaynata niran:

—Tariramuykun Mesiasta, nispa. Mesiasqa, “Diosmanta Hamuq Salvador” ninanta nin.

⁴² Hinaspan Andresqa wawqen Simón Pedrotta Jesuspa kasqanman pusaran. Chaymi Jesusqa Simonta rikuruspa niran:

—Qanqa Juanpa wawan Simonmi kanki. Kunanmantan qanpa sutiyki kanqa Cefas, nispa. Cefasqa “Pedro” ninantan nin. [Nota: Cefas sutiqa arameo rimaypin karan. Pedro sutiñataqmi griego rimaypi karan. Kay ishkeynin sutikunan “rumi” ninanta nin].

Felipeta hinallataq Natanaeltawan Jesús waqyasqanmanta

⁴³ Paqarisnintin p'unchawmi Jesusqa Galilea provincia lawman rinanpaqña kasharan. Hinaspan Jesusqa Felipe sutiyoq runata tarispa niran:

—Qatikuway, nispa.

⁴⁴ Felipeqa Betsaida llaqtamantan karan. Chay llaqtallamantataqmi Andrespas hinallataq wawqen Pedropas karanku. ⁴⁵ Hinaspan Felipeqa Natanael sutiyoq runata tariruspa, khaynata niran:

—Joseypa wawan Nazaret llaqtayoq Jestan tariramuyku. Paymantan Moisespas, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapas escribiranku, nispa.

⁴⁶ Chaymi Natanaelqa Felipeqa tapuran khaynata:

—Chay Nazaret llaqtamantari, ¿allin yachayniyoq runa lloqsimunmanchú? nispa.

Felipeñataqmi payta contestaspa niran:

—Hakuchiyá rikumunaykipaq, nispa.

⁴⁷ Hinaqtiinmi Jesusqa Natanaelpa hamusqanta rikuruspa niran:

—Kay runaqa cheqaqtapunin Israel nación llaqtamanta. Hinaspapas payqa cheqaq ch'uya songoyoyq runan. Chaymi payqa pitapas mana engañanmanchu, nispa.

⁴⁸ Hinaqtiinmi Natanaelqa chay nisqanta uyarispa, Jesusta tapuran:

—¿Imaynanpitaq qanri reqsiwankí? nispa.

Chaymi Jesusñataq testaran khaynata:

—Felipe manaraq waqyamushasuqtiykin, qantaqa higos sach'a sikipi tiyashaqta ña rikuraykiña, nispa.

⁴⁹ Chaymi Natanaelqa niran:

—Yachachikuq, qanqa cheqaqtapunin Diospa Wawan kanki, hinallataq kay Israel nacionniyoq runakunapa reynin, nispa.

⁵⁰ Jesusñataqmi Natanaelta niran:

—Qanri, ¿“higos sach'a sikipi tiyashaqtan rikuyki”, nispa niqtiychu noqapi creerunki? Ichaqa kaykunamantapas aswan más hatun ruwaykunataraqmi qanqa rikunki, nispa.

⁵¹ Chaymantan Jesusqa chaypi kaq llapallan uyariq runakunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa hanaq pacha cielo kicharikushaqtan rikunkichis. Hinallataqmi Diospa angelninkunatapas, noqa Diosmanta Hamuq Runapa ladoyman urayamushaqtan, hinallataq hanaq pacha cieloman qepishaqta ima rikunkichis, nispa.

2

Caná llaqtapi casarakuymanta

¹ Kinsa p'unchaw pasaruqtiinmi Galilea provincia law Caná llaqtapi huk casarakuy fiesta karan. Chaypin Jesuspa mamitan María kasharan. ² Chay casarakuy fiestamanmi Jesuspas hinallataq discipulonkunapas invitesqa karanku.

³ Hinaqtiinmi chay casarakuy fiestapi vino tukurukuqtiin, mamitan Mariaqa wawan Jesusta niran:

—Casarakuqkunapa vinonkun manaña kanñachu, nispa.

⁴ Chaymi Jesusqa niran:

—Mamitáy, ¿imapaqtaq chaytari niwankí? Pis kasqayta reqsichikunay horasqa manaraqmi chayamunraqchu, nispa.

⁵ Hinaqtiinmi Jesuspa mamitan Mariaqa, chaypi serviqkunata niran:

—Jesuspa nisqanman hina ruwaychis, nispa.

⁶ Chay casarakuşqanku fiestapin soqta hatun tinajakuna rumimanta ruwasqa kasharan. Chay tinajakunapi unutaqa Israel nacionniyoq runakunapa ch'uyanchakunankupaşmi waqaycharanku. Sapankama tinajamanmi pachaq litro hina unu haykuran. ⁷ Chaymi Jesusqa chay fiestapi sirviente runakunata niran:

—Kay tinajakunaman unuta hunt'aychis, nispa.

Hinaştinmi paykunaqa sapankama tinajakunaman unuta hunt'achiranku. ⁸ Chaymantañataşmi Jesusqa chay sirviente runakunata niran:

—Kunanqa chay tinajamanta wisispa apaychis despensero-man mallinanpaş, nispa.

Hinaştinmi chay sirviente runakunaqa, Jesuspa kamachisşanman hina aparanku. ⁹ Chaymi chay despenseroqa vinoman tukuchisqa unuta malliyuran. Payqa manataşmi yacharanchu chay vinotaqa maymanta apamusşankutapas, nitaş maypi waqaychasşankutapas. Ichaqa sirviente runakunaqa yacharankun unumanta vinoman tukuchisqa kasşantaqa. Hinaştinmi chay despenseroqa casarakuş runata waşyaspa, ¹⁰ khaynata niran:

—Casarakuşpiqa allin kaş vinotan primertaqa haywakunku; ichaqa invitesqa runakuna allinta tomaruştinkuñan mana allin vinotaqa haywakunku. Chay-chu şanri, ¿allin kaş vinota kunankama waşaychasharanki? nispa.

¹¹ Jesusqa Galilea provincia law Caná llaştapin kay primer kaş milagrotaqa ruwaran. Chay ruwasşanwanmi Jesusqa rikuchikuran ancha atiyniyoş kasşanta. Hinaştinmi discipulonkunaqa paypi creeranku.

¹² Hinaştinmi chay casarakuş fiesta tukurukuştin, Jesusqa mamitanpiwan, wawşenkunapiwan, hinallataş discipulonkunapiwan ima, Capernaúm llaştaman riran. Hinaspan chay llaştapi ishkaş kinsa p'unchawlla qepakuranku.

*Templopi vendeş runakunata Jesús qarşosşanmanta
(Mat 21.12-13; Mar 11.15-18; Luc 19.45-46)*

¹³ Israel nacionniyoş runakunapa Pascua fiesta ruwananku chayamushaştinñan, Jesusqa Jerusalén llaştaman riran. ¹⁴ Hinaspan Jesusqa Jerusalén templopi negocio ruwaş ashka runakunata tariran. Paykunan torokunata, ovejakunata, hinallataş palomakunatawan ima vendesharanku. Saynallataşmi huk law nacionpa qolşenta templo qolşewan cambiaş runakunataşpas, puertonkupi tiyashaşta tariran. ¹⁵ Chaykunata rikuspanmi, Jesusqa latigota ruwaspa, tempломanta lliw runakunata oveşantinta

hinallataq torokunantinta ima qarqoran. Hinaspan qolqe cambiaq runakunapa qolqenkunatapas, pampaman wikapaspa mesankutapas t'ikraran. ¹⁶ Hinaspan Jesusqa palomakuna vendeq runakunata, khaynata niran:

—¡Kay templomanta kaykunata orgoychis! ¡Dios Taytaypa wasinqa manan negocio ruwanaykichispaqchu! nispa.

¹⁷ Jesuspa discipulonkunaqa chaykunata rikuspankun yu-yariruranku Bibliapi khayna escribisqa kasqanta: “Yu-paychana wasiykitan noqaqa anchata munakuni. Ichaqa runakunan tukuy mana allinkunata ruwaranku. Chaymi sonqoyraq anchata nanawan”, nisqanta [*Salmos 69.9*].

¹⁸ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, phiñarikusparaq Jesusta niranku:

—Kaykuna ruwanaykipaq atiyniyoq kasqaykita yachanaykupaqqa, rikuchiwaykuyá ima milagrollatapas, nispanku.

¹⁹ Chaymi paykunata contestaspa, Jesusqa niran:

—Kay templota thuñichiychis. Hinaqtinmi noqaqa kinsa p'unchawllapi hatarirachisqa, nispa.

²⁰ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa niranku:

—Kay temploqa tawa chunka soqtayyoq watapin ruwasqa karan. ¿Chaychu kinsa p'unchawllapi kunan ruwaruwaq? nispanku.

²¹ Jesusqa chay templomanta rimaspaqa, kikinpa cuerponmantan rimasharan, (wañuchiqtinku kinsa p'unchawninman kawsarinpunanmanta). ²² Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa, wañusqanmanta Jesús kawsarimuqtinña, chaykuna rimasqanmanta yuyariranku. Hinaspan Bibliapa nisqanpi, hinallataq Jesuspa rimasqankunapipas creeranku.

Llapallan runakunapa piensayninta Jesús yachasqanmanta

²³ Jesusqa Pascua fiesta p'unchawpin Jerusalén llaqtapi kashaspa, ashka milagrokunata ruwaran. Chaymi ashka runakuna chay milagrokuna ruwasqanta rikuspanku, Jesuspi creeranku. ²⁴ Ichaqa Jesusqa paykunapa piensasqankutaqa yacharanmi. Chaymi paykunapa creesqankupiqqa mana confiaranchu. ²⁵ Hinaspapas Jesusqa manan necesitaranchu ni pipas runamasinmanta ni imallatapas payman willanankutaqa, llapallan runakunapa sonqonta allinta reqsisqanrayku.

3

Nicodemowan Jesús parlasqanmanta

¹ Huk runan karan Nicodemo sutiyoq. Payqa fariseo religionniyoq, hinallataq Israel nación llaqtata kamachiq runakunamanta huknin kaq importante runan karan. ² Paymi huk tuta Jesuspa kasqanman hamuspa, khaynata niran:

—Yachachikuq, noqaykuqa yachaykun qanqa yachachiwanaykikupaq Diosmanta hamusqaykita. Qanpa ruwasqayki milagrokunataqa manan ni pipas ruwaytaqa atinmanchu, sichus paywan Dios mana kaqtinga, nispa.

³ Hinaqtinmi Jesusqa Nicodemota niran:

—Cheqaqtapunin niyki, sichus pipas kaqmanta mana nacenqachu chayqa, manan Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa haykunqachu, nispa.

⁴ Chaymi Nicodemoqa Jesusta tapuran:

—¿Imaynataq runari machuña kashaspan, kaqmantari naceramunman? Icha, ¿mamitanpa wiksanman kutiyuspanchu kaqmantari naceramunman? nispa.

⁵ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Cheqaqtapunin niyki, pipas unumanta hinallataq Diospa Santo Espiritunmantawan mana nacenqachu chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan haykunqachu.

⁶ Runamanta nacemuqqa runallan. Santo Espiritumanta nacemuqmi ichaqa, Santo Espiritupa hunt'asqan runa.

⁷ Amayá qanqa “kaqmantan nacenayki” nisqaywanchu admirakuy. ⁸ Wayraqa wayramun tukuy lawmantan; chaymi qanqa uyarinki qaparispá hamusqallanta. Ichaqa manataqmi yachankichu maymantas hamun, maymantaqsi rin chaytapas. Saynallataqmi pasan Santo Espiritumanta llapallan nacemuqkunawanpas, nispa.

⁹ Chaymi Nicodemoqa kaqmanta Jesusta tapuran:

—¿Imaynataq kaykunari kanman? nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Israel nación llaqtapi yachachiq kashaspachu, ¿kaykunata mana yachankí? ¹¹ Cheqaqtapunin niyki, noqaykuqa yachasqaykutan rimayku; rikusqaykutataqmi willaykupas. Ichaqa qankunaqa manan creenkichishchu noqaykupa nisqaykutaqa. ¹² Nitaqmi kay pachapi kaqkunamanta willashaqtiypas, creenkichishchu. Chayri, ¿imaynataq creewaqchis hanaq pachapi kaqkunamanta willaqtiyri?

¹³ Manan ni pipas hanaq pachamanqa wicharanchu. Aswanqa noqa Diosmanta Hamuq Runallan hanaq pachamanta urayamurani. ¹⁴ Imaynan Moisespas ch'inñeq lugarpí broncemanta mach'agwayta ruwaspa k'aspipi altoman oqariran, saynallatataqmi noqa Diosmanta Hamuq Runatapas, cruzpi chakatawaspa altoman oqariwanqaku,

¹⁵ saynapi pipas noqapi creeqqa, mana chinkasqa kananpaq, aswanqa wiñay kawsayniyoq kananpaq, nispa.

Runakunata anchata Dios munakusqanmanta

¹⁶ Diosqa ancha-anchatan kay pachapi runakunata munakuran. Chaymi sapallan Wawanta kay pachaman mandamuran, pipas paypi creeqqa ama wañunanpaq, aswanpas wiñay kawsayniyoq kananpaq. ¹⁷ Diosqa kay pachamanqa sapallan Wawantaqa mandamuran, manan runakunata sentenciaspa ñak'arichinanpaqchu, aswanqa runakunata huchanmanta perdonaspa salvananpaqmi.

¹⁸ Pipas Diospa Wawanpi creeq runaqa, manan sentenciasqachu kanqa. Ichaqa pipas Diospa Wawanpi mana creeq runaqa, ñak'arinanpaqmi ña sentenciasqaña kashan, paypi mana creesqanrayku. ¹⁹ Payqa kay pachamanqa hamuran, tutayaqpi hina huchallapi puriq runakunata k'anchayunanpaqmi. Ichaqa kay pachapi runakunaqa, huchallankupi kawsaytan akllakuranku, mana allinkunata ruwaspa kawsasqankurayku. ²⁰ Chaymi huchallapi llapallan kawsaq runakunaqa, k'anchaypi kawsayta cheqnikuspanku, k'anchaymanqa mana ashuyamunkuchu. Sichus k'anchayman ashuyamunkuman chayqa, tukuy mana allinkuna ruwasqankun rikusqa kanman. ²¹ Allin kaqkunata ruwaq runakunan ichaqa, k'anchayman ashuyamunku, saynapi Diospa kamachikuyninta kasukuspanku, allin kawsasqankuta llapallan runakuna rikunankupaq.

Jesusmanta Bautizaq Juanmantawan

²² Chaymantan Jesusqa discipulonkunapiwan kushka Judea provincia lawman riran. Chaypin huk tiempo qepakuspa, Jesusqa runakunata bautizaran. ²³ Saynallataqmi Bautizaq Juanpas Enón nisqa sitiopi ashka unu kaqtin, payman hamuq runakunata bautizaran. Chay Enón sitioqa Salim nisqa lugarpa cercanpin karan. ²⁴ Chaykunaqa pasaran Bautizaq Juanta manaraq carcelman churashaqtinkun.

²⁵ Hinaqtinmi Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa Israel nacionniyoq runamasinwan discutinakuyta qallariranku, huchankumanta imaynata limpiakuna costumbremanta. ²⁶ Hinaspan Bautizaq Juanpa discipulonkunaqa, Bautizaq Juanman rispanku, khaynata niranku:

—Yachachikuq, Jordán mayupa waq lawninpi qanwan kushka kaq runamanta willawasqaykikutari, ¿yuyashankichú? Paymi kunan bautizashan. Hinaqtinmi ashka runakuna paytaqa qatikushanku, nispanku.

²⁷ Bautizaq Juanñataqmi paykunata contestaran khaynata:

—Runaqa manan ni imatapas ruwaytaqa atinmanchu, sichus Dios payta mana yanapaqtinga. ²⁸ Qankunaqa ñan uyariwarankichishña: “Manan noqaqa Diosmanta Hamuq Salvadorchu kani. Diosmi noqataqa mandamuwaran chay Salvadorpa ñawpaqninta hamuspay, runakunaman paymanta willanaypaq”, nispa nisqaytaqa. ²⁹ Huk casarakuypiqqa noviollan noviawanqa casarakun. Noviopa amigonmi ichaqa, anchata kusikun noviopa rimasqanta uyarispa. Saynallataqmi noqapas chay noviopa amigon hina kani. Chayraykun noqapas ancha kusiqa kashani, Diosmanta Hamuq Salvador kaypi kasqanrayku. ³⁰ Paymi noqamantaqa aswan más importante kanan. Noqañataqmi ichaqa, pisi reqsisqallaña kanay, nispa.

Diospa Wawan Jesucristo kay pachaman hamusqanmanta

³¹ Diospa Wawanqa hanaq pachamanta hamuqmi. Chayraykun payqa kay pachapi llapallan runakunamanta aswan más importante. Kay pachapi tiyaq runakunaqa, kay pachallamantan kanku. Chayraykun paykunaqa imapas kay pachapi kaqkunallamanta rimanku. Ichaqa hanaq pachamanta hamuqmi, noqanchismanta aswan más importante. ³² Chayraykun Diospa Wawanqa hanaq pachapi rikusqanmanta, hinallataq uyarisqantawan ima riman. Ichaqa manataqmi kay pachapi runakunaqa paypa willakusqantaqa creenku. ³³ Pipas paypa willakusqanpi creen chayqa, yachanmi Diospa nisqanqa, cheqaqpuni kasqanta. ³⁴ Diosmi paymanqa Santo Espiritupa tukuy atiynta qon mana hark'akuspa. Chaymi Diospa mandamusqan Wawanqa, Diospa nisqankunata willakun. ³⁵ Dios Taytaqa ancha-anchatan Wawantaqa munakun. Chaymi Diosqa tukuy ima kaqkunata Wawanman qoran, pay kamachinanpaq. ³⁶ Chaymi niykichis, pipas Diospa Wawanpi creeqqa, wiñay kawsayniyoqmi kanqa. Ichaqa Diospa Wawanpi mana creeqkunaqa, manan chay wiña-wiñaypaq kawsaytaqa chashkingakuchu. Aswanmi paykunataqa kikin Diospuni anchata phiñakuspa castiganqa.

4

Samaria Ilaqtayoq warmiwan Jesús parlasqanmanta

¹ Fariseo religionniyoq runakunan yacharuranku, Jesusqa ashka discipulokunayoq kasqanta, hinallataq Bautizaq Juanmantapas aswan más ashka runakunata Jesús bautizasqanmantawan ima.

² Ichaqa manan kikin Jesuschu bautizaranqa, aswanqa paypa discipulonkunan. ³ Chay fariseo runakunapa rimasqanta yacharuspanmi, Jesusqa Judea provincia lawmanta lloqsiran. Hinaspan Galilea provincia lawman kaqmanta kutiran.

⁴ Chayman rishaspanmi, Jesusqa Samaria provincia ukhunta pasan karan. ⁵ Hinaspan chay Samaria provincia ukhupi Sicar nisqa llaqtaman Jesusqa chayaran. Chay llaqtaqa karan Joseyman papan Jacob herencia allpa saqetamusqan lugarpa cercanpin. ⁶ Chaypin unu orqonankupaq Jacobpa ruwachisqan pozo karan. Hinaqtinmi chawpi p'unchaw hinaña kaqtin, Jesusqa purimusqanpi pisiparuspa, chay pozo patapi tiyayuran.

⁷ Chaypi Jesús tiyashaqtinmi, Samaria llaqtamanta huk warmi chay pozoman unu orqoq hamuran. Chaymi Jesusqa chay warmita niran:

—Pozomanta orqomusqayki unuta tomanaypaq goykuway, nispa.

⁸ (Chay ratopiqa, Jesuspa discipulonkunaqa manan chaypichu karanku). Paykunaqa mikhuna rantikuqmi llaqtata riranku.

⁹ Israel nacionniyoq runakunaqa manan Samaria llaqtayoq runakunawanqa allinpichu apanakuranku, nitaqmi rimanakurankupashchu. Chaymi Samaria llaqtayoq warmiqa Jesusta tapuran:

—¿Israel llaqtayoq runa kashaspaykichu, noqa Samaria llaqtayoq warmi kashaqtiy, unuta mañakuwashankí? nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi Jesusqa chay warmita niran:

—Qanqa manan yachankichu imatachus Dios qoyta munasunki chaytaqa. Nitaqmi pi kasqaytapas yachankichu. Sichus yachawaq chayqa, qanmi aswan noqamanta mañakuwankiman; hinaspan noqa qoykiman kawsay qokuq unuta, nispa.

¹¹ Chaymi chay warmiqa Jesusta khaynata niran:

—Señor, kay pozomanta unuta orqonaykipaqqqa, manamá ni imaykipas kanchu; hinaspapas kay pozoqa nishu ukhun kashan. Chayri, ¿maymantataq qanri qowankiman chay kawsay qokuq unutarí? ¹² ¿Qanri ñawpaq abuelonchis Jacobmantapas aswan más atiyniyoqchu kankí? Paymi kay pozotaqa saqetamuwaranku. Kay pozomantan paypas, wawankunapas, hinallataq animalninkunapas unutaqa tomaranku, nispa.

¹³ Chaymi Jesusqa contestaran:

—Pipas kay pozomanta unu tomaqqa, kaqmantan ch'akichikunqa. ¹⁴ Noqapa unu qosqayta tomaqmi ichaqa,

manaña ni hayk'aqqas ch'akichikunqachu. Chay unuqa pukyumanta t'oqyamuy unu hinan kanqa, runakunaman wiñay kawsayta qonanpaq, nispa.

¹⁵ Chayta uyarispan chay warmiqa, Jesusta niran:

—Señor, chay unutayá qoykuway, manaña ni hayk'aqqas ch'akiwananpaq, hinallataq kay pozomanpas amaña unu orqoq hamunaypaq, nispa.

¹⁶ Chaymi Jesusqa chay warmita niran:

—Rispayki qosaykita waqyamuy; hinaspa kutimuy, nispa.

¹⁷ Hinaqtinmi chay warmiqa Jesusta niran:

—Noqapa qosayqa manan kanchu, nispa.

Chaymi Jesusqa chay warmita niran:

—Ari, cheqaqtapunin ninki: “Manan qosayqa kanchu”, nispayki. ¹⁸ Qanqa pishqa qariwanmi tiyaranki. Kunan tiyasqayki qaripas manan qosaykichu, nispa.

¹⁹ Jesuspa nisqanta uyarispanmi chay warmiqa niran:

—Señor, ¿qanqa Diosmanta willakuq profeta runachus kasqanki? ²⁰ Diostaqa kay moqopin ñawpaq abueloykuqa yupaycharanku. Ichaqa qankuna Israel nacionniyoq runakunan ninkichis, Jerusalén llaqtallapin Diostaqa yupaychana, nispaykichis.

²¹ Saynata niqtinmi, Jesusqa chay warmita niran:

—Creeway, chayamunqan p'unchawkuna; chay p'unchawkunapiqa manan kay moqollapichu, nitaq Jerusalén llaqtallapichu Diostaqa yupaychankichis.

²² Qankuna, Samaria llaqtayoq runakunaqa manan yachankichishchu pis yupaychasqaykichista. Noqayku, Israel nacionniyoq runakunan ichaqa, pi yupaychasqaykutapas yachayku, Israel nacionniyoq runakunamanta Salvaqniykichis hamusqanrayku. ²³ Aswanmi tiempo chayamushaña, Diosmanta cheqaq kaqta yachaspa,

Diospa Santo Espiritun yanapaqtin, tukuy sonqonkuwan Diosta yupaychanankupaq. Ichaqa Diosmi munan sayna yupaychanata. ¡Chay tiempón kunan chayaramunña!

²⁴ Diosqa Espiritun, manan cuerpoyoqchu. Chaymi payta yupaychaqkunaqa, Santo Espiritupa yanapasqan, tukuy sonqonkuwan cheqaqtapuni Diosta yupaychananku, nispa.

²⁵ Saynata Jesús niqtinmi, Samaria llaqtayoq warmiqa, Jesusta khaynata niran:

—Noqayqa yachanin Diosmanta Salvawaqninchis Cristo nisqanku Mesías hamunantaqa. Pay hamuspanmi tukuy imakunamantapas cheqaqta yachachiwasunchis, nispa.

²⁶ Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Noqan Diosmanta Hamuq Salvadorqa kani. Kunanpunin kikinwan parlashanki, nispa.

²⁷ Hinaqtinmi chaykunata parlashaqtinku, Jesuspa discipulonkunaqa llaqta risqankumanta chayaramuranku. Hinaspan paykunaqa anchata admirakuranku, Jesusta huk warmiwan parlashaqta tarimuspanku. Ichaqa manataqmi ni mayqen discipulonpas tapuranchu: “¿Imamantataq chay warmitari tapusharankí? ¿Imamantataq chay warmiwanri parlashankí?” nispaqa.

²⁸ Hinaqtinmi chay Samaria llaqtayoq warmiqa, unu apanan p'uyñunta chaypi saqeruspa, llaqtanman kutiran. Hinaspan chay llaqtapi runakunata, khaynata niran:

²⁹ —Hakuchi; hinaspa huk runata rikumuychis. Paymi kunan nimuwan kay kawsay vidaypi tukuy ima ruwasqayta. Icha, ¿paychu Diosmanta Hamuq Salvaqninchisqa kanpas? nispa.

³⁰ Chayta uyarispankun chay llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesuspa kasqanman hamuranku. ³¹ Chay llaqta runakuna hamushaqtinkutaqmi, Jesuspa discipulonkunaqa, Jesusta ruegaranku khaynata:

—Yachachikuq, chikallantapas mikhuykuyá, nispanku.

³² Jesusñataqmi paykunata contestaran:

—Noqapa mikhunayqa kashanmi. Ichaqa manan qankunaqa chay mikhunaytaqa reqsinkichishchu, nispa.

³³ Chayta uyarispankun discipulonkunaqa, tapunakuranku khaynata:

—Paymanri, ¿pitaq mikhunatari aparamunman karan? nispanku.

³⁴ Chaymi Jesusqa niran:

—Noqapa mikhunayqa hanaq pachapi Dios Taytaypa munasqanta ruwaymi. Hinallataq tukuy kamachimuwasqanta ruwaspa cumpliyami. ³⁵ Qankunan ichaqa trigota t'akaruspaykichis ninkichis: “Tawa killamantañan erasaqku”, nispa. Kunanyá uyariwaychis kay nisqayta: Noqaman kay ashka hamuq runakunan, chakrapi eranapaq poqosqa trigo hinaña kashanku. ³⁶ Hinaqtinmi cosechaq runakunaqa, Diosmanta wiñay kawsay premionkuta chashkinqaku. Saynapin tarpuqpas hinallataq cosechaqpas, anchata kusikunqaku. ³⁷ Chaymi cheqaqpuni runakunapa rimasqankuqa: “Hukmi tarpuqqa, hukñataqmi cosecha huñuqqa”, nisqanku. ³⁸ Noqan qankunataqa mandaraykichis, mana llank'asqaykichis chakramanta cosechata huñumunaykichispaq. Hukkunan chay chakrapiqa llank'aranku; ichaqa qankunañataqmi chay llank'asqankutaqa cosechashankichis, nispa.

³⁹ Chaymi chay Samaria llaqtayoq warmiqa, willakuran khaynata: “Paymi kunan nimuwan kay kawsay vi-daypi tukuy ima ruwasqayta”, nispa. Chay willakusqanta uyarispankun, chay Sicar llaqtapi tiyaq ashka runakunaqa, Jesuspi creeranku. ⁴⁰ Hinaqtinmi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesuspa kasqan lugarman chayamuranku. Hinaspan Jesusta ruegoakuranku paykunawan kushka qepakunanpaq. Chaymi Jesusqa paykunawan kushka ish kay p'unchaw qepakuran. ⁴¹ Hinaqtinmi Jesuspa rimasqanta uyarispanku, runakunaqa aswan más ashkaraq paypi creeranku. ⁴² Hinaspan runakunaqa chay warmita niranku:

—Noqaykuqa manan qanpa willakusqallaykiwanchu creeyku. Aswanqa kikiykupunin kunan uyariyku. Hinaspapas kunanmi yachayku, payqa cheqaqtapuni kay pachapi runakunata salvananpaq hamusqanmanta, nispanku.

Autoridad jefepa wawanta Jesús sanoyachisqanmanta

⁴³ Jesusqa Samaria llaqtapi ish kay p'unchaw karuspanmi, discipulonkunapiwan kushka Galilea provincia lawman kutiran. ⁴⁴ Chaymanqa riran, kikinpa nisqan cumplikunanpaqmi. Paymi ñawpaqtaraq khaynata niran: “Diosmanta willakuq profeta runaqa manan llaqtanpiqa allin chashkisqaqa kanmanchu”, nispa. ⁴⁵ Ñawpaqtaraqmi Galilea provincia lawpi tiyaq runakunaqa, Jerusalén llaqtaman rispanku, Pascua fiestapi Jesuspa tukuy ima ruwasqanta rikuranku. Chayraykun paykunaqa anchata kusikuspanku, Jesusta chashkiranku.

⁴⁶ Chaymantan Jesusqa Galilea provincia lawpi Caná sutiyoq llaqtaman riran. Chaypin Jesusqa ñawpaqtaraq unuta vinoman tukuchiran. Chay Caná llaqtapin rey Herodes Antipasta yanapaqnin huk autoridad runa kasharan. Chay autoridadpa wawanmi Capernaúm llaqtapiraq onqosqa kasharan. ⁴⁷ Chaymi chay autoridad jefeqa, Jesús Judea provincia lawmanta Galilea provincia lawman hamusqanta yacharuspa, Jesuspa kasqanman riran. Hinaspan Jesusta ruegoakuran, wasinman rispa chay onqosqa wawanta sanoyachinanpaq. Chay wawanqa wañuy pa patallanpiñan kasharan. ⁴⁸ Chaymi Jesusqa niran:

—Qankunaqa manan Diospiqa creewa qchishchu, sichus hatun milagrokunata, hinallataq Diosmanta señalkunata mana rikuspaqa, nispa.

⁴⁹ Hinaqtinmi chay autoridad jefeqa, Jesusta kaqmanta ruegoakuspa, khaynata niran:

—Yachachikuq, ama hina kaychu, waway manaraq wañurushaqtinyá wasiyman hakuchi, nispa.

⁵⁰ Hinaqtiinmi Jesusqa chay autoridad jefeta niran:

—Wasiykiman kutipuy. Wawaykiqa manan wañunqachu, nispa.

Chaymi chay autoridad jefeqa, Jesuspa rimasqanpi creespa, wasinman kutipurán. ⁵¹ Hinaqtiinmi wasinman yaqaña chay autoridad jefe chayarushaqtin, serviqnin runakuna taripamuspa niranku:

—Wawaykiqa kawsashanmi, nispanku.

⁵² Chaymi chay autoridad jefeqa, serviqnin runakunata tapuran:

—¿Imay horastataq sanoyaruranrí? nispa.

Hinaqtiinmi paykunaga contestaranku:

—Qayninchaw chawpi p'unchaw pasariy horasta hinan fiebreñga thañirun, nispanku.

⁵³ Chaymi chay autoridad jefeqa yuyariran chay horastapuni Jesuspa khayna nisqanta: “Wasiykiman kutipuy. Wawaykiqa manan wañunqachu”, nispa. Chayta yuyarispami, chay jefeqa llapallan familiantin Jesuspi creeranku.

⁵⁴ Kay ishkey kaq milagrotan Jesusqa Judea provincia lawmanta kutimuspa, Galilea provincia lawpi ruwaran.

5

Mana puriq runata Jesús sanoyachisqanmanta

¹ Jesusqa (Galilea provincia lawpi kasqanmantan), Jerusalén llaqtaman kutiran, chaypi Israel nacionniyoq runakunapa fiesta ruwasqankuman rinanpaq. ² Chay Jerusalén llaqtapin huk punku karan “Ovejakunapa punkun” nisqa sutiyoq. Chay punkupa cercanpin huk estanque karan. Chay estanqueq muyuriqninpin karan pishqa corredorkuna. Chay estanquetan hebreo rimaypi niranku “Betesda” nispanku. ³ Chay estanquepa corredorninkunapin ashka onqosqa runakuna karanku pampapi t'ikralayashaq: ñawsakuna, wist'ukuna, hinallataq mana puriq runakuna ima. {Paykunan unu qallchikamunanta suyakuranku.

⁴ Chay unuqa qallchikamuran, huk ángel una-unaymanta chay estanqueman urayamuspa, qonqayllamanta qallchichimuqtinmi. Chaymi chay unu qallchikamuqtin hinalla, pipas primerta chay estanquepi unuman haykuqqa, ima onqoyninmantapas sanoyasqa karan}. ⁵ Chay estanquepa corredorninpin huk mana puriq runa kasharan. Paymi kinsa chunka pusaqniyoq wataña onqosqa karan.

⁶ Jesusqa chay runata pampapi t'ikralayashaqta rikuspanmi, hinallataq unay wataña onqosqanta yachaspanmi, payta tapuran:

—¿Munankichu sanoyayta? nispa.

⁷ Hinaq̄tinmi chay onqosqa runaqa contestaran:

—Señorlláy, manan ni pipas kanchu, kay estanquepi unu qallchikamuq̄tin apaykuwananpaq, kikiy rinaykamaqa hukmi ganaruwan, nispa.

⁸ Saynata niq̄tinmi, Jesusqa chay onqosqa runata niran:

—Hatariy; hinaspa kallapiykita oqarispa ripuy, nispa.

⁹ Hinaq̄tinmi chay onqosqa runaqa kasqan ratolla sanoy-
aspa, kallapinta oqarispa ripuran.

Chay sanoyasqan p'unchawqa, Israel nacionniyoq runaku-
napa samanaku p'unchawmi karan. ¹⁰ Chaymi Israel na-
cionniyoq runakunapa wakin jefenkunaqa chay sanoyasqa
runata niranku:

—Manan allinchu samana p'unchawpi kallapiykita
q'epiyukuspa purinaykipaqqa, nispanku.

¹¹ Chaymi chay sanoyaq runaqa niran:

—Sanoyachiwaq̄niy runan khaynata niwaran: “Hatariy;
hinaspa kallapiykita oqarispa ripuy”, nispa.

¹² Hinaq̄tinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenku-
naqa tapuranku:

—¿Pitaq chaytari nisuranki: “Hatariy, hinaspa kallapiykita
oqarispa ripuy”, nisparí?

¹³ Ichaqa chay sanoyachisqan ratopin Jesusqa ashka
runakunapa kasqanmanta, huk lawman pasatamuran.
Chayraykun chay sanoyaq runaqa mana yacharanchu,
pis chay sanoyachiqnin runa kasqantaqa. ¹⁴ Chaymantan
Jesusqa Jerusalén templopi chay sanoyachisqan runata
tarispa niran:

—Kunanga sanoñan kashanki; amañayá huchal-
likunkiñachu. Yanqañataq yapamanta huchallirukuq̄tiykiqa
ima mana allinpas astawanraq pasarusunkiman, nispa.

¹⁵ Hinaq̄tinmi chay sanoyaq runaqa Israel nacionniyoq
runakunapa jefenkunapa kasqanman rispa, khaynata
willaran:

—Noqata sanoyachiwaq̄niy runaqa, Jesusmi kasqa, nispa.

¹⁶ Chaymi chay jefekunaqa, samana p'unchawpi
milagrokunata Jesús ruwasqanrayku, wañuchinankupaq
mashkaranku. ¹⁷ Hinaq̄tinmi Jesusqa niran:

—Dios Taytayqa sapa p'unchawmi llank'ashan; chaymi no-
qapas llank'ashani, nispa.

¹⁸ Chay nisqanta uyarispankun, Israel nacionniyoq
runakunapa jefenkunaqa anchata phiñakuranku. Hinaspan
Jesustaqa wañuchiytapuni munaranku, samana p'unchawpi
onqosqa runakunata sanoyachisqanmanta, hinallataq
“Diosqa Papaymi” nispa Dioswan igualakusqanmantawan
ima.

Jesusqa runakunaman kawsayta qonanpaq atiyniyoq kasqanmanta

¹⁹ Chay Israel nación llaqtapi jefekunatan Jesusqa nillaran-taq khaynata:

—Cheqaqtapunin niykichis: Noqa Diospa Wawanqa manan kikiypa munasqayman hinachu imatapas ruwashani. Aswanqa Dios Taytaypa tukuy ima ruwasqantan rikuni; hinaspan Papaypa munasqanman hina ruwashani. ²⁰ Papayqa munakuwanmi. Chaymi tukuy ima ruwasqankunatapas rikuchiwan. Ichaqa qankunan kay milagrokuna ruwasqaymantapas aswan más cosaskunataraq rikuspa, anchata admirakunkichis. ²¹ Imaynan Papaypas wañusqa runakunaman kawsayta qon, saynallataqmi noqapas pi munasqayman kawsayta qoni. ²² Papayqa manan ni pitapas juzganchu; aswanmi noqata akllawaran, runakunata juzganaypaq, ²³ saynapi Papayta hina noqatapas adorawanankupaq. Noqata mana adorawaqkunaqa, mandamuwaqniy Dios Taytaytapas manallataqmi adorankuchu.

²⁴ Cheqaqtapunin niykichis, pipas palabraykunata uyarispa kasukuqqa, hinallataq mandamuwaqniy Diospipas creenqa chayqa, manañan juzgasqañachu kanqa. Aswanmi wañusqanmanta kawsarimuspa, wiñaypaq kawsayniyoq kanqa. ²⁵ Cheqaqtapunin niykichis: Ñan hora chayaramunña, Diospi mana creeq wañusqa hina runakuna noqata uyariwanankupaq. Sichus noqapa willasqayta kasukunqaku chayqa, wiñaypaqmi kawsanqaku. ²⁶ Imaynan Dios Taytaypas kikinmanta kawsananpaq atiyniyoq, saynallataqmi noqa Wawanmanpas atiyta qowan, kikiymanta kawsayniyoq kanaypaq. ²⁷ Hinaspapas Dios Taytayqa noqamanmi atiyta qowan, llapallan runakunata juzganaypaq. Saynataqa juzgasaq, Diosmanta Hamuq Runa kasqayraykun. ²⁸ Qankunaqa amayá kaykunata nisqayraykuchu admirakuychis. Ichaqa chayamunqan p'unchaw, sepulturapi p'ampasqa kaqkunapas, vozniyta uyarispanku, kawsarispa ²⁹ lloqsimunankupaq. Chay p'unchawmi Diospa munasqanman hina allin kaqkunata ruwaq runakunaqa, wiñaypaq kawsanankupaq kawsarimunqaku. Ichaqa mana allinkunata ruwaq runakunañataqmi, castigasqa kanankupaq kawsarimunqaku, nispa.

Jesuspa willakusqankunaqa cheqaqpuni kasqanmanta

³⁰ Noqaqa manan ni imatapas kikiyllaymantaqa ruwaymanchu. Aswanmi noqaqa Dios Taytaypa niwasqanman hina juzgani. Chaymi noqapa juzgasqayqa cheqaqpuni.

Hinaspapas noqaqa manan munasqaytachu ruwani; aswanqa Dios Taytaypa munasqanman hinan imatapas ruwani. Chaypaqmi Dios Taytayqa mandamuwaran. ³¹ Sichus noqapa favorniypi imatapas kikillaymanta willakuyman chayqa, chay willakusqayqa manan valenmanchu. ³² Ichaqa huk runan testigo kaspera noqapa favorniypi willakuran. Paymi qankunaman noqamanta willasurankichis. Chay willakusqanqa cheqaqpunin. ³³ Qankunaqa noqamanta tapumunankupaqmi, Bautizaq Juanman runakunata kacharankichis. Hinaqtinmi payqa noqamanta cheqaqtapuni paykunaman willamuran. ³⁴ Ichaqa manan noqaqa necesitanichu pipas favorniypi willakunantaqa. Aswanmi kaykunataqa niykichis, qankuna salvasqa kanaykichispaq. ³⁵ Bautizaq Juanmi tutayaqpi ratashaq lámpara hina qankunapaq karan. Chaymi qankunaqa paypa yachachisqankunawan pisi tiempolla kusikurankichis. ³⁶ Ichaqa noqapa ruwasqaykunan, Bautizaq Juanpa willakusqanmantaqa aswan más importante. Chaymi ruwasqaykunaqa huk testigo hina llapallan runakunapaq, saynapi Diosmanta Hamuq Runa kasqayta yachanankupaq. ³⁷ Hinaspapas kikin Dios Taytaymi kay pachaman mandamuwaspa, noqamanta allinta riman. Ichaqa qankunaqa manan ni hayk'aqpas Dios Taytaypa rimasqantaqa uyarirankichishchu, nitaqmi ni hayk'aqpas rikurankichishpaq. ³⁸ Ichaqa Dios Taytaypa kamachisqankunata uyarishaspaykichispas, qankunaqa manan kasukurankichishchu. Chaymi qankunaqa mandamuwaqniy Dios Taytaypa Wawan kashaqtiypas mana creewankichishchu. ³⁹ Qankunaqa wiñay kawsayniyoq kayta munaspaykichismi, Bibliata anchallataña estudiankichis. Ichaqa noqamanta Bibliapi willakuyta tarishaspaykichispas, ⁴⁰ manan qankunaqa noqapi creeyta munankichishchu. Sichus noqapi creewaqqhis chayqa, wiñaypaqmi Dioswan kawsawaqqhis.

⁴¹ Noqaqa manan runakuna alabawanankutachu mashkani. ⁴² Hinaspapas noqaqa allintan qankunataqa reqsiykichis. Hinaspapas noqaqa yachallanitaqmi, Diosta mana khuyakuq runakuna kasqaykichista. ⁴³ Noqaqa Dios Taytaypa sutinpin hamurani. Ichaqa qankunaqa manan chashkiwankichishchu. Sichus pi runapas kikinpa sutillanpi hamunman chayqa, paytan ichaqa sumaq khuyakuywanraq chashkiruwaqqhis. ⁴⁴ Qankunaqa, ¡qankunapurallan alabanakuyta munankichis! ¡Ichaqa Dios alabasunaykichistaqa manan qankunaqa mashkankichishchu! Chayri, ¿imaynataq noqapiri

creewaŋchís? ⁴⁵ Qankunaqa amayá piensaychishchu Dios Taytaypa ñawpaqninpi noqa acusanaymantaqa. Dios Taytaypa ñawpaqninpiqa, manan noqachu acusasqaykichis, aswanqa Moisesmi acusasunkichis, paypa escribisqan leykunaman hap'ipakuspa mana kasukusqaykichisrayku. ⁴⁶ Moisesqa noqamantan escribieran. Chaymi niykichis, sichus qankuna Moisespa escribisqan leykunapi cheqaqtapuni creewaŋchis chayqa, noqapipas creewaŋchismi. ⁴⁷ Saynaqa Moisespa escribisqan leykunapi mana creeshaspaykichisri, ¿imaynataq noqapa rimasqaykunapiri creewaŋchís? nispa.

6

Pishqa waranqa runakuna mikhunankupaq milagrota Jesús ruwasqanmanta

(Mat 14.13-21; Mar 6.30-44; Luc 9.10-17)

¹ Chaymantan Jesusqa Galilea laguna qochapa waq law chimpanman riran. Chay laguna qochapa huknin sutinmi karan Tiberias. ² Jesustaqa ashka runakunan qatikuranku, ñawpaqtaraq ashka runakunata sanoyachisqanrayku. ³ Chay laguna qochapa chimpanman chayaruspami, Jesusqa discipulonkunapiwan kushka huk moqoman riran. Hinaspan chay moqopi discipulonkunawan kushka tiyayuran. ⁴ Chay p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunapa Pascua fiesta ruwananku ña chayamusharanña. ⁵ Hinaqtinmi ashkallaña runakuna Jesuspa kasqanman hamuranku. Chayta rikuspanmi, Jesusqa Felipeta tapuran:

—Kay ashkallaña runakuna mikhunanpaqri, ¿maypitaq t'antatari rantiramusunman? nispa.

⁶ Saynataqa Jesusqa tapuran, Felipepa iñiyinta yachanal-lanpaqmi. Ichaqa Jesusqa ñan yacharanña ima ruwaytapas.

⁷ Hinaqtinmi Felipeqa Jesusta contestaran:

—Ishkay pachaq p'unchaw jornalpa chanin qolqewan t'antata rantispanchispas, kay ashkallaña runakunamanqa, manan ni chika-chikallankapas aypachisunmanchu, nispa.

⁸ Chaymi Jesuspa discipulon Simón Pedropa wawqen Andresqa, Jesusta niran:

⁹—Kaypin huk warmachapa cebadamanta ruwasqa pishqa t'antan, hinallataq ishikay kankasqa challwachanpiwan kashan. Chayllaqa manamá aypanmanchu kay ashkallaña runakunaman rakinanchispaqqa, nispa.

¹⁰ Chaymi Jesusqa discipulonkunata niran:

—Llapallan runakunata tiyachimuychis, nispa.

Hinaqtiinmi discipulonkunaqa pasto-pasto pampapi llapallan runakunata tiyachiranku. Chaypi tiyachisqanku qarikunaqa pishqa waranqa hinan karanku. ¹¹ Chaymantan Jesusqa t'antata makinpi hap'iyuspa, Diosman graciasta qoran. Graciasta qoruspanmi Jesusqa t'antata partiyuspa, discipulonkunaman qoran, runakunaman paykuna rakimunanakupaq. Saynallatataqmi kankasqa challwakunawanpas ruwaran. Chaymi chaypi runakunaqa mikhuranku asta saqsanankukama. ¹² Hinaqtiinmi llapallan runakuna saqsanankukama mikhuruqtinku, Jesusqa discipulonkunata niran:

—Puchuqkunata huñumuychis ama usunanpaq, nispa.

¹³ Chaymi Jesuspa discipulonkunaqa chay pishqa t'anta rakisqankumanta puchuqkunata, chunka ishkañiyoc canasta hunt'ataraq huñumuranku. ¹⁴ Hinaqtiinmi chaypi runakunaqa, Jesuspa chay milagro ruwasqanta rikuspanku, khaynata niranku:

—Cheqaqtapunin kay runaqa Diosmanta willakuq profeta. Paymi kay pachaman hamunan karan, nispanku.

¹⁵ Hinaqtiinmi Jesusqa cuentata qokuran chaypi kaq runakuna Jesusta hap'iruspa, reyninku kananpaq churay munasqankuta. Chayraykun Jesusqa huk orgoman kaqmanta pasatamuran, chaypi sapallan kananpaq.

Laguna qocha hawapi Jesús purisqanmanta
(Mat 14.22-27; Mar 6.45-52)

¹⁶ Ña tutayaramushaqtiinñan Jesuspa discipulonkunaqa chay hatun laguna qochaman riranku. ¹⁷ Hinaspan huk boteman wicharuspanku, laguna qochapa waq law chimpanpi Capernaúm llaqtaman riranku. Risqanku ratoqa ñan tutaña karan. Jesusñataqmi ichaqa mana paykunawan kushkachu riran. ¹⁸ Hinaqtiinmi qonqayllamanta chay botepi rishaqtinku nishuta wayra-wayramuqtin, laguna qochapi unu qallchikamuspa altomanraq oqarikamuran. ¹⁹ Chaymi discipulonkunaqa pishqa otaq soqta kilometrota hinaña rishaspanku, laguna qochapi unuq hawantakama hamushaqta Jesusta rikururanku. Hinaspan risqanku boteman Jesús ashuyamusqanta rikuspanku, paykunaqa anchata mancharikuranku. ²⁰ Hinaqtiinmi Jesusqa paykunata niran:

—¡Noqan kani! ¡Ama mancharikuychishchu! nispa.

²¹ Chaymi discipulonkunaqa risqanku botepi ancha kusikuywan Jesusta chashkiranku. Ichaqa chay ratollataqmi chay risqanku llaqtamanpas chayaranku.

Jesusta runakuna mashkasqankumanta

²² Paqarisnintin p'unchawmi, laguna qochapa waq lawninpi qepamuq runakunaqa cuentata qokuranku

ch'ullalla bote chaypi kasqanta. Hinaspapas paykunaqa yacharankun Jesusqa discipulonkunawan botepi mana risqanta. ²³ Chaymi chay ratolla huk botekunapi Tiberias llaqtamanta runakuna chayamuranku. Hinaspan chay runakunaqa qepakuranku, maypichus Jesusqa Diosman graciasta qospa t'antata runakunaman mikhuchiran, chay lugarpa ladonpi. ²⁴ Hinaqtinmi chay runakunaqa, Jesusta hinallataq discipulonkunatawan chay botekunapi mana hamusqanta rikuspanku, huk botekunaman wicharanku. Hinaspan paykunaqa Capernaúm llaqtakama mashkaq riranku.

Jesusa kawsay t'anta kasqanmanta

²⁵ Jesusta mashkaq runakunaqa, Galilea laguna qochapa waq law chimpanman rispankun, Jesusta chaypi tariranku. Hinaspan khaynata tapuranku:

—Yachachikuq, kay lugarmanni, ¿hayk'aqtaq chayaramurankí? nispanku.

²⁶ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa, khaynata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa manan milagrokuna ruwasqayta entiendesqaykichisraykuchu mashkawashankichis. Aswanqa t'antata saqsanaykichiskama mikhusqaykichisraykun, qankunaqa mashkawashankichis. ²⁷ Chaymi niykichis, qankunaqa amayá tukukuq mikhunallapaqchu llank'aychis. Aswanqa mana tukukuq wiñay kawsay mikhunapiyá preocupakuychis. Chay mikhunatan noqa Diosmanta Hamuq Runaqa wiñaypaq kawsanaykichispaq qosqaykichis. Chaypaqmi Dios Taytayqa atiyta noqaman qowan, nispa.

²⁸ Saynata Jesús niqtinmi, chay runakunaqa payta tapuranku khaynata:

—Diospa munasqanta ruwanaykupaqri, ¿imatataq noqaykuri ruwaykuman? nispanku.

²⁹ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Diosqa munan, noqapi qankuna creenaykichistan. Paymi noqata kay pachaman mandamuwaran, nispa.

³⁰ Chaymi runakunaqa kaqmanta Jesusta tapullarankutaq khaynata:

—Noqayku qanpi creenaykupaqri, ¿ima milagrotataq ruwankí? ¡Rikuchiwaykuyá ima milagrollatapas qanpi creenaykupaq! ³¹ Ñawpaq tiempopi abueloykuqa, ch'inñeq lugarkunapi purishaspankun “maná” nisqa sutiyoq t'antata mikhuranku. Chaymi Bibliapi escribisqa kashan: “Diosmi cielomanta mikhunankupaq t'antata qomuran”, nispa.

³² Chaymi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, manan Moiseschu chay t'antataqa ñawpaq abueloykichiskunamanqa qoran, aswanqa Dios Taytaymi. Chaymi kunanpas qankunamanqa kikin Dios Taytaypuni cielomanta cheqaq t'antataqa qosunkichis. ³³ Diosmi chay cheqaq t'antataqa hanaq pachamanta mandamuran, runakunaman wiñay kawsayta qonanpaq, nispa.

³⁴ Hinaqtiinmi Jesuspa nisqanta uyarispanku, chay runakunaqa niranku:

—Señor, chay t'antatayá sapa kutin qowayku, nispanku.

³⁵ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Noqan kani chay kawsay t'antaqa, hinallataq runakunaman kawsay qoqpas. Pipas noqaman hamuqqa, manan hayk'aqpas yarqachikunqachu. Hinallataq pipas noqapi creeqqa manan hayk'aqpas ch'akichikunqachu. ³⁶ Ichaqa saynata nishaqtiypas, hinallataq milagrokuna ruwasqayta rikushaspaykichispas, manan qankunaqa noqapiqa creenkichishchu. ³⁷ Dios Taytaypa llapallan qowasqan runakunaqa, noqapin creenqaku. Pipas noqapi creeqtaqa chashkisaqmi. Hinaspapas paykunataqa manan ni hayk'aqpas wikch'usaqchu. ³⁸ Noqaga manan munasqayta ruwanaypaqchu hanaq pachamantaqa hamurani, aswanqa Dios Taytaypa munasqanta ruwanaypaqmi. ³⁹ Dios Taytayqa kay pachamanmi mandamuwaran. Hinaspan payqa mana munanchu qowasqan runakunata ni ch'ullallatapas chinkachinayta. Aswanmi payqa juicio p'unchawpi paykunata kawsarichinayta munan. ⁴⁰ Ichaqa Dios Taytaypa munayninga kaymi: pipas Diospa Wawanta rikuspa, paypi creeqqa, wiñay kawsayniyoqmi kanqa. Sayna creeqtaqa juicio p'unchawpin noqa kawsarichimusaq, nispa.

⁴¹ Chaymi Israel nacionniyoq runakunaqa, “Noqan kani hanaq pachamanta hamuq kawsay t'anta” nispa Jesús nisqanta uyarispankun, Jesuspa contranpi rimayta qallariranku. ⁴² Hinaspan paykunapura ninakuranku:

—Payqa, ¿manachu Joseypa wawan? Noqanchisqa reqsis-hanchismá tayta mamantaqa. Chayri, ¿imanaqtintaq payri nin: “Hanaq pachamantan hamuni”, nisparí?

⁴³ Chaymi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Qankunapuraqa amayá mana allinkunataqa rimapakuychishchu. ⁴⁴ Dios Taytaymi noqataqa mandamuwaran. Chaymi niykichis, manan ni pipas kkillanmantaqa noqapiqa creenmanchu, sichus Dios Taytay mana yanapaqtinga. Chaymi noqapi creeq runakunataqa wiñaypaq kawsanankupaq juicio p'unchawpi kawsarichisqa. ⁴⁵ Kaykunaqa Diosmanta willakuq ñawpaq

profeta runakunapa escribisqanpin khaynata nishan: “Diosmi yachachinqa llapallan runakunataqa”, nispa. Chaymi Dios Taytaypa rimasqankunata uyarispa, paymanta allinta yachaqkunaqa, noqaman hamunqaku, (noqapi creespa discipuloykuna kanankupaq).

⁴⁶ Manan ni pipas Dios Taytaytaqa rikuranchu. Aswanqa Diosmanta noqa hamuqllan paytaqa rikuni. ⁴⁷ Chaymi cheqaqtapuni niykichis, “pipas noqapi creeq runakunan wiñay kawsayniyoq kanqaku”, nispa. ⁴⁸ Noqan kani wiñay kawsay qoq t'antaqa. ⁴⁹ Ñawpaq abueloykichiskunaqa ch'inñeq lugarkunapi kashaspankun “maná” nisqa t'antata mikhuranku. Ichaqa paykunaga, chay t'antata mikhushaspankupas wañurankun. ⁵⁰ Noqan kani hanaq pachamanta urayamuq cheqaq t'antaqa. Chaymi pipas kay cheqaq t'antata mikhuqqa, wiñaypaq kawsanqa. ⁵¹ Noqan kani hanaq pachamanta urayamuq kawsaq t'antaqa. Sichus pipas kay kawsaq t'antata mikhuqqa, wiñaypaqmi kawsanqa. Chay qosqay kawsaq t'antaqa, noqapa cuerpoymi. Chay t'antatan noqaqa qosaq, pipas noqapi creeqkuna wiñay kawsayniyoq kanankupaq, nispa.

⁵² Chaykunata Jesús niqtinmi, chay Israel nacionniyoq runakunaqa, paykunapura Jesuspa contranpi rimaspanku, discutinakuranku khaynata:

—Kay runari, ¿imaynataq kikinpa cuerpontari mikhuchiwasunman? nispanku.

⁵³ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, sichus noqa Diosmanta Hamuq Runapa cuerpoyta, qankuna mana mikhunkichishchu, hinallataq yawarniytapas mana tomankichishchu chayqa, manan wiñay kawsayniyoqchu kankichis. ⁵⁴ Chaymi pipas cuerpoyta mikhuqqa, hinallataq yawarniytapas tomaqqa, wiñaypaq kawsanqa. Saynallataqmi juicio p'unchaw chayamuqtinpas kawsarichimusaq. ⁵⁵ Cheqaqtapunin niykichis, noqapa cuerpoyqa cheqaq t'antan; hinallataq yawarniytas cheqaq tomanan. ⁵⁶ Chaymi pipas noqapa cuerpoyta mikhuqqa, hinallataq yawarniytapas tomaqqa, noqawanmi kashan; saynallataqmi noqapas paywan kashani. ⁵⁷ Kachamuwaqniy Dios Taytayqa wiñay kawsayniyoqmi. Saynallataqmi noqapas payrayku wiñay kawsayniyoq kani. Saynallataqmi pipas noqapa cuerpoyta mikhuqqa, noqarayku wiñay kawsayniyoq kanqa. ⁵⁸ Noqaqa hanaq pachamanta hamuq t'antan kani. Hinaspapas noqaqa manan ñawpaq abueloykichiskunapa mikhusqan maná t'anta hinachu kani. Paykunaga chay t'antata mikhushaspankupas,

wañullarankun. Ichaqa pipas kay pachaman hamuq t'antata mikhuqqa, (noqapi creesqanraykun) wiña-wiñaypaq kawsayniyoq kanqa, nispa.

⁵⁹ Jesusqa Diosmanta yachachina sinagoga wasipin chaykunata runakunaman yachachiran Capernaúm llaqtapi kashaspa.

Jesusa palabranqa wiñay kawsanapaq kasqanmanta

⁶⁰ Hinaqtiinmi Jesusa yachachisqankunata uyarispanku, payta qatikuq wakin runakunaqa, khaynata niranku:

—Ancha sasan kay rimasqankunaqa. ¿Pitaq kay rimasqankunawanri acuerdopi kanman? nispanku.

⁶¹ Hinaqtiinmi Jesusqa paykunapura rimapakusqankuta yachaspa, khaynata niran:

—Qankunari, ¿kay nisqaykunawanchu phiñakuspa chaykunata rimapakushankichís? ⁶² Aswanqa, ¿ima niwaqchistaq noqa Diosmanta Hamuq Runata hanaq pachaman kutipusqayta rikuwaspaykichisrí? ⁶³ Diospa Santo Espiritunmi runakunamanqa wiña-wiñaypaq kawsayta qon. Runakunaqa manan ni pipas wiñaypaq kawsaytaqa atinmanchu. Ichaqa kay rimasqaykunaqa, Santo Espiritumantan hamun. Paymi noqapi creeqkunamanqa wiñay kawsayta qon. ⁶⁴ Ichaqa kashanraqmi, qankuna ukhumanta noqapi mana creeq runakuna, nispa.

Jesusa saynataqa niran, pikunas paypi mana creeq runakuna kasqanta yachaspanmi, hinallataq pis payta traicionananpaq runa kasqanta ñawpaqmantaraq yachasqanraykun. ⁶⁵ Chaymi Jesusqa nillarantaq:

—Qankunamanqa ñan niraykichishña, manan mayqenniykichispas noqapi creeytaqa atiwaqchishchu, sichus Dios Taytay qankunata mana yanapasuqtiykichisqa, nispa.

⁶⁶ Saynata Jesús rimaqtiinmi, payta qatikuq ashka discípulo runakunaqa, ishkayasma ripuranku. Hinaspan Jesuswanqa chay ratomantapacha manaña purirankuñachu. ⁶⁷ Chaymi Jesusqa chunka ishkayniyoq discipulonkunata tapuran:

—Icha, ¿qankunapas ripuytachu munashankichís? nispa.

⁶⁸ Hinaqtiinmi Simón Pedroqa contestaran:

—Señor, noqaykuri, ¿pimantaq riykuman? Qanpa rimasqaykikunallan wiñay kawsay qokuqqa. ⁶⁹ Chaymi noqaykuqa qanpi creeyku; hinallataq yachayku qanqa Diosmanta Hamuq Salvadorniyku kasqaykita, nispa.

⁷⁰ Hinaqtiinmi Jesusqa niran:

—Qankunataqa chunka ishkayniyoqtan akllaraykichis. Ichaqa hukniykichismi qankuna ukhumanta huk demonio kashan, nispa.

⁷¹ Saynataqa Jesusqa rimaran, Simonpa wawan Judas Iscariotemantan. Paymi Jesustaqa traicionaspa wañuchinankupaq entreganan karan. Chay Judas Iscarioteqa Jesuspa chunka ishkañiyoyq discipulonkunamanta huknin kaqmi karan.

7

Jesuspa wawqenkuna paypi mana creesqankumanta

¹ Huk tiempo pasaruqtinmi, Jesusqa Galilea provincia law llaqtakunapi puriran. Hinaspan payqa Judea provincia lawpi llaqtakunaman riyta mana munaranchu, chaypi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkuna wañuchinankupaq Jesusta mashkasqankurayku. ² Chay p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunapa ramada fiesta ruwananku chaya-musharanña. ³ Chaymi Jesuspa wawqenkunaqa, Jesusta khaynata niranku:

—Judea lawpi fiestamanqa rinaykin, discipuloykikuna chaypi milagro ruwasqaykita rikunankupaq. ⁴ Pipas runakunawan reqsichikunanpaq imatapas ruwaspaqa, manan pakallapichu ruwan. Saynaqa milagrokunata ruwaspaykiqa, llapallan runakuna rikunanpaqyá ruway, nispanku.

⁵ Saynataqa Jesuspa wawqenkunaqa niranku, paykunapas Jesuspi mana creesqankuraykun. ⁶ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Jerusalén llaqtaman rinaypaqqa manaraqmi tiempoqa chayamunraqchu. Qankunapaqmi ichaqa ima tiempopas allinlla. ⁷ Kay pachapi runakunaqa manan qankunataqa cheqnikusunkichishchu. Noqatan ichaqa cheqnikuwanku, tukuy mana allinkuna ruwasqankumanta, paykunaman willasqayrayku. ⁸ Chay fiestamanqa qankunallaraqyá rishaychis. Noqapaqqa manaraqmi reqsichikunay tiempoqa chayamunraqchu, nispa.

⁹ Jesusqa saynata wawqenkunata niruspanmi, Galilea provinciallapi qepakuran.

Ramada fiesta ruwasqankupi Jesús kasqanmanta

¹⁰ Jesuspa wawqenkuna fiestaman pasaqtinkun, Jesuspas mana ni pipa yachasqallan chay fiestaman riran. ¹¹ Chaymi chay fiestapi, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa Jesusta mashkaranku, khaynata ninakuspanku:

—Chay runari, ¿maypitaq kunan kashan? nispanku.

¹² Llapallan chay fiestapi kaq runakunan Jesusmanta rimaranku. Wakinmi niranku:

—Payqa allin sumaq runan, nispanku.

Hukkunataqmi niranku:

—Payqa runakunata engañaq runan, nispanku.

¹³ Ichaqa Jesusmanta rimaq runakunaqa pakallapin chaykunataqa rimaranku, Israel nación llaqtayoc runakunapa jefenkunata manchakusqankurayku.

¹⁴ Hinaqtinmi chawpi fiestaña kashaqtin, Jesusqa Jerusalén temploman haykuran. Hinaspan chay templopi yachachiyta qallariran. ¹⁵ Chaymi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa Jesuspa yachachisqanta uyarispanku admirasqallaña karanku. Hinaspan paykunaga ninakuranku khaynata:

—Kay runari, ¿imaynanpitaq kaykunatari yachan, yachayniyoq runakunapa mana yachachisqan kashaspanri? nispanku.

¹⁶ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Noqaqa manan kkillaymantachu yachachini. Aswanqa Diosmi noqataqa mandamuwaran, paypa niwasqanta yachachinaypaq. ¹⁷ Sichus pipas Diospa munayninman hina kasukuq runaqa, yachanqan kay yachachisqaykunaqa Diosmanta kasqanta, hinallataq rimasqaykunapas mana noqallamantachu kasqanta. ¹⁸ Pipas munasqallanta riman chayqa, kikin alabasqa kayllatan mashkan. Noqan ichaqa munani, mandamuwaqniy Taytay alabasqa kananta. Chaymi noqaqa cheqaqtapuni rimani.

¹⁹ Qankunaqa Moisespa escribisqan leykunatan chashki-rankichis. Ichaqa chay leykunataqa manan ni mayqen-niykichispas kasukurankichishchu. Chayri, ¿imanaqtintaq qankunari wañuchiwayta munashankichís? nispa.

²⁰ Hinaqtinmi runakunaqa Jesusta contestaspa niranku:

—Qantaqa diablon rimachimushasunki. ¿Pitaq qantari wañuchiya munashasunki? nispanku.

²¹ Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Qankunaqa samana p'unchawpi huk milagro ruwasqaywanmi ancha admirasqallaña kashankichis. ²² Ichaqa Moisesmi qankunaman qosurankichis, circuncisión costumbre kamachikuyta, samana p'unchawpiña tupamuqtinpas ruwanaykichispaq. Chay kamachikuyqa manan Moisespa kamachisqanchu karan. Aswanqa ñawpaq Abrahampa, Isaacpa, hinallataq Jacobpa kawsasqan tiempomantapachan karan. ²³ Chaymi qankunaqa Moisespa kamachisqanta kasukuspa, samana p'unchawña kashaqtinpas, chay circuncisión costumbreta huk wawapi ruwankichis. Chayri, samana p'unchawpi huk onqosqa runata sanoyachiqtiryi, ¿imanaqtintaq qankunari noqawan phiñakunkichís? ²⁴ Saynaqa, amayá qankunaqa ruwasqayta

qawarispallachu “manan allinchu” niychis. Aswanqa allinta piensaspayá cheqaq kaqta imatapas rimaychis, nispa.

¿Pitaq Jesusrí?

²⁵ Jerusalén llaqtapi tiyaq wakin runakunan tapunakuranku khaynata:

—Manachu kay runari, ¿wañuchinankupaq mashkasqanku runa? ²⁶ Qawariychisyá, payqa waqpin runakunawan parlashan; ichaqa manataqmi pipas ni imallatapas ninchu. ¿Icha cheqaqtachu kay llaqtanchispi autoridadkunaqa yacharunkupas payqa Diosmanta Hamuq Salvador kasqanta? ²⁷ Noqanchisqa yachanchismi maymanta kay runa kasqantaqa. Ichaqa Diosmanta Hamuq Salvaqninchis hamuqtinga, manan ni pipas yachanqachu maymanta hamusqantapas, nispanku.

²⁸ Runakuna chaykunata rimaqtinkun, Jesusqa templopi yachachiran. Hinaspan altota rimaspa niran khaynata:

—Qankunari, ¿creenkichishchu reqsiwanaykichispaq? ¿Qankunaqa manan yachankichishchu maymanta noqa kasqaytaqa, hinallataq pis kasqaytapas! Hinaspapas noqaqa manan kikillaymantachu hamurani. Aswanqa noqata mandamuwaqniymi cheqaq kaqta riman. Paytan ichaqa mana qankunaqa reqsinkichishchu. ²⁹ Noqan ichaqa payta reqsini. Paymantan noqaqa hamuni; hinaspapas paymi noqataqa kay pachaman mandamuwaran, nispa.

³⁰ Saynata niqtinmi, Jerusalén llaqtayoq wakin runakunaqa presochayta munaranku. Ichaqa manan mayqenninkupas atrewekurankuchu hap'inankupaqqa, wañuchinankupaq tiempo manaraq chayamusqanrayku. ³¹ Hinaqtinmi ashka runakuna Jesuspi creespanku, khaynata niranku:

—Diosmanta Hamuq Salvadorninchis Cristo hamuspari, ¿kay runamanta aswan más hatun milagrokunataraqchus ruwanqa? Manan ni pipas pay hinaqa khayna hatun milagrokunataqa ruwayta atinmanchu. (Chaymi creenichis, payqa cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Salvadorninchis Cristo kasqanta), nispanku.

Jesusta presochanankupaq hap'iy munasqankumanta

³² Fariseo religionniyoq runakunan uyariranku, Jesusmanta llaqtapi runakuna rimasqankuta. Chaymi paykunaqa templopi serviq sacerdotekunapiwan ima, templota cuidaq guardiakunata mandaranku, Jesusta hap'ispa presota apamunankupaq. ³³ Hinaqtinmi Jesusqa runakunata niran:

—Noqaqa chikan tiempollañan qankunawan kushkaqa kasaq. Chaymantan noqaqa mandamuwaqniypa kasqanman kutipusaq. ³⁴ Hinaqtinmi qankunaqa mashkawan-kichis, ichaqa manataqmi tariwankichishchu. Hinaspapas qankunaqa, noqapa kasqaymanqa, manan atiwaqchishchu riytaqa, nispa.

³⁵ Saynata Jesús niqtinmi, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa paykunapura tapunakuranku khaynata:

—Kay runari, ¿maymantaq ringa mana tariy atinapaqrí? Icha, ¿huk law nacionkunapi Israel nacionniyoq llaqta-masinchis runakunaman rispachu, chay griego rimayniyoq runakunaman yachachimunqa? ³⁶ Kay runaqa khaynatan nishan: “Qankunaqa mashkawankichismi; ichaqa manataqmi tariwankichishchu. Hinaspapas qankunaqa, noqapa kasqaymanqa, manan atiwaqchishchu riytaqa”, nispa. Chay nisqanwanri, ¿ima ninantataq nishan? nispankun tapunakuranku.

Kawsay qokuq unumanta

³⁷ Ramada fiesta tukukuy hatun p'unchawpin, Jesusqa sariyuspa, altota rimaspa, khaynata niran:

—Pipas ch'akichikuqqa, noqaman hamuchun; hinaspa kawsay qokuq unuta tomachun. ³⁸ Pipas tukuy sonqonmanta noqapi creenqa chayqa, Bibliapi nisqanman hinan: “Paypa sonqonmantaqa kawsashaq unu puriringa”, nispa.

³⁹ Jesusqa kaykunataqa rimaran, paypi creeq llapallan runakuna Santo Espirituta chashkinankumantan. Ichaqa Santo Espirituqa manaraqmi paykunamanqa hamuranraqchu, Jesusqa kawsarinpuspa hanaq pachaman manaraq ripusqanrayku.

Runakuna Jesusrayku rakinakusqankumanta

⁴⁰ Hinaqtinmi chaypi wakin kaq runakunaqa, Jesuspa rimasqanta uyarispanku, khaynata ninakuranku:

—Kay runaqa cheqaqtapunin Diospa mandamusqan profeta, nispanku.

⁴¹ Wakin runakunataqmi niranku:

—Payqa Diosmanta Hamuq Salvawaqninchismi, nispanku. Hukkunañataqmi niranku:

—Diosmanta Hamuq Salvawaqninchisqa manan Galilea provincia lawmantachu hamunqa. ⁴² Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Diosmanta Hamuq Salvawaqninchisqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan kanan, hinallataq Davidpa llaqtan Belén llaqtapin nacenqapas”, nispa.

⁴³ Chaymi runakunaqa pis Jesús kasqanmanta mana acuerdopichu karanku. Hinaspan paykunaqa Jesusrayku rakinakuranku. ⁴⁴ Hinaqtinmi wakin runakunaqa Jesusta presota hap'iruyta munaranku. Ichaqa manataqmi ni mayqeninkupas atrevekurankuchu hap'iytaqa.

Autoridadkuna Jesuspi mana creesqankumanta

⁴⁵ Fariseo religionniyoq runakunapa, hinallataq sacerdotekunapa jefenkunapa kasqanmanmi, templota cuidaq guardiakunaqa kutimuranku. Hinaqtinmi chay fariseokunaqa sacerdotekunapiwan ima chay guardiakunata, khaynata tapuranku:

—Jesustari, ¿imanaqtintaq mana apamurankichishchú? nispanku.

⁴⁶ Chaymi chay guardiakunaqa khaynata contestaranku:

—¡Manan ni pipas chay runa hinaqa ni hayk'aqpas rimaranchu! nispanku.

⁴⁷ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata niranku:

—¿Qankunatapas chay Jesuschu engañaramusunkichishña?

⁴⁸ Kay Israel nación llaqtapi autoridadkunamanta, hinallataq fariseo religionniyoq runakunamantapas, ¿mayqellankupas chay Jesuspiri creeshankuchú? Manan.

⁴⁹ Hinaspapas Jesuspi creeq runakunaqa Moisespa escribisqan leykunataqa manan yachankuchu. Chayraykun paykunaqa maldecisqa kanqaku, nispanku.

⁵⁰ Chaypin fariseo religionniyoq Nicodemo sutiyoy runa kasharan. Paymi Jesuswan parlananpaq ñawpaqtaraq tutalla risqa. Paymi wakin fariseo religionniyoq runakunata niran:

⁵¹ —Moisespa escribisqan leyninchisman hinaqa, manan ni pi runatapas acusasunmanchu manaraq parlasqanta uyarishaspaqa, nitaqmi mana allin ruwasqankunamantapas manaraq allinta yachashaspaqa acusasunmanchu, nispa.

⁵² Chay nisqanta uyarispankun, wakin fariseo religionniyoq runakunaqa, contestaspa niranku:

—¿Qanpas, Galilea provincia lawmantachu kankí? Bibliatayá allinta estudiay. Saynata estudiaspaykin yachanki, Galilea lawmantaqa manan ni pi profetapas hamuranchu, nispanku.

⁵³ {Chaykunata discutiruspankun, paykunaqa wasinkuman ripuranku.

8

Waqllikuq warmita Jesusman apamusqankumanta

¹ Jesusqa Olivos sutiyoyq moqomanmi riran. ² Paqarisnintin p'unchawñataqmi Jesusqa tutallamanta temploman kutimuran. Chaymi templopi kasqanta rikuspanku, runakunaqa payman hamuranku. Hinaqtinmi Jesusqa tiyayuspa paykunata yachachiran. ³ Chaymanmi leykunata yachachiq runakunaqa, fariseo religionniyoq runakunapiwan, huk warmita waqllikushaqta tariramuspa, temploman apamuranku. Hinaspan runakunapa chawpinpi sayaykachispa, ⁴ Jesusta khaynata niranku:

—Yachachikuq, kunanmi noqayku tarimuyku kay warmita huk qariwan waqllikushaqta. ⁵ Moisespa escribisqa leypiqa yachachiwankun khayna clase warmikunataqa, rumiwan p'anashaspalla wañuchinaykupaq. Qanri, ¿ima ninkitaq? nispanku.

⁶ Jestustan saynata tapuranku, imaynanmantapas pantarachiyta munaspanku, hinaspa chayman hinalla huchachanankupaq. Hinaqtinmi Jesusqa pampaman k'umuyuspa, dedonwan allpapi escribiran. ⁷ Chaymi yapayamanta tapupayaqtinku, Jesusqa k'umusqanmanta sayarispas, paykunata niran:

—Sichus mayqenllaykichispas mana huchayoq kaspaga, kay warmita rumiwan p'anayta qallarimuychis, nispa.

⁸ Chayta niruspanmi, Jesusqa pampaman kaqmanta k'umuyuran. Hinaspan allpa pampapi yapamanta escribiran. ⁹ Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyariruspanku, chaypi kaq runakunaqa huchayoq kasqankuta yachakuranku. Hinaspan kuraq kaqmanta asta sullk'a kaqkama, ch'ulla-ch'ullallamanta ripuranku. Chaymi chay warmiqa sapallanña Jesuspa ladonpi qeparuran. ¹⁰ Hinaspan Jesusqa sayarispas, chay huchachaq runakunata mana rikuspa, chay warmita tapuran:

—¿Maytaq chay huchachasuqniyki runakunari? ¿Manachu mayqellanpas condenasuranki? nispa.

¹¹ Chaymi chay warmiqa Jesusta contestaran:

—Señor, manan ni mayqen runapas condenawanchu, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Noqapas manan condenaykichu. Kunanqa ripuy; hinaspa amaña kaqmantaqa huchallikunkichu, nispa.}

Jesusqa k'anchay kasqanmanta

¹² Jesusqa runakunatan kaqmanta nillarantaq:

—Noqan runakunapaq k'anchay kani. Pipas noqapi creeqqa manan tutayaqpi hinachu purinqa. Aswanqa noqapa k'anchayniwanmi kawsanqa, nispa.

¹³ Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa niranku:

—Qanqa kikillaykimanta alabakuspan rimashanki. Manan sayna rimasqaykiqa cheqaqchu. ¿Imaynanpitaq noqaykuri yachaykuman rimasqayki cheqaq kasqantari? nispanku.

¹⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Kikillaymanta noqa rimani chaypas, noqapa rimasqayqa cheqaqpunin. Noqaqa yachanin maymanta hamusqaytapas, hinallataq mayman risqaytapas. Ichaqa qankunaqa manan yachankichishchu ni maymanta hamusqayta nitaq mayman risqaytapas. ¹⁵ Qankunaqa juzgankichis munasqaykichisman hinallan. Noqan ichaqa mana ni pitapas yanqapuniqa juzganichu. ¹⁶ Runakunata noqa juzgaspayqa, cheqaqtapunin juzgani. Ichaqa manan noqaqa sapallaychu juzgani. Aswanqa mandamuwaqniy Dios Taytaymi noqawan kushka juzgan. ¹⁷ Saynatan Moisespa escribisqan leypipas nishan: “Ishkay testigopa kaqla rimasqanmi necesitakun, imapas allin cheqaq kasqanta creenapaqqa”, nispa. ¹⁸ Noqan chay huknin testigo kani. Chaymi noqaqa kikiymanta cheqaqta rimani. Huknin testigotaqmi Papay. Chaymi paypas noqamanta cheqaqta riman, nispa.

¹⁹ Saynata niqtinmi, chaypi kaq fariseo religionniyoq runakunaqa Jesusta, khaynata tapuranku:

—¿Maypitaq papaykiri kashan? nispanku.

Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Qankunaqa manan noqataqa reqsiwankichishchu. Chaymi Taytaytapas mana reqsinkichishchu. Sichus noqata reqsiwankichisman chayqa, Taytaytapas reqsiwaqchismi, nispa.

²⁰ Jesusqa kaykunatan rimaran templopi ofrendata churanankupa ladonpi yachachishaspa. Ichaqa manan ni pipas presochanankupaqqa hap'irankuchu, Jesuspa wañunan hora manaraq chayamusqanrayku.

Jesuspi mana creeq runakuna hanaq pachaman mana rinankumanta

²¹ Jesusqa kaqmantan nillarantaq khaynata:

—Noqaqa ripusaqñan. Chaymi qankunaqa mashkawan-kichis. Ichaqa (noqapi mana creesqaykichisraykun), qankunaqa huchallaykichispi wañunkichis. Chaymi noqapa risqaymanqa mana riytaqa atiwaqchishchu, nispa.

²² Chaymi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa niranku:

—Kay runaqa icha, ¿kikillanmantachu wañuyta piensashanpas? Chaypashchá payqa niwashanchis: “Noqapa risqaymanqa manan riytaqa atiwaqchishchu”, nispa.

²³ Chaymi Jesusqa chay ninakusqankuta yachaspa niran:

—Qankunaqa kay pachamantan kankichis. Noqan ichaqa hanaq pachamanta kani. Qankunaqa kay pachallamanmi pertenecekichis, noqan ichaqa hanaq pachaman pertenececi. ²⁴Chaymi qankunataqa niraykichis: “Sichus qankuna noqapi mana creenkichishchu chayqa, huchallaykichispin wañunkichis”, nispa.

²⁵Chaymantan paykunaqa Jesusta tapullarankutaq khaynata:

—Chayri, ¿pitaq qanri kankí? nispanku.

Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Noqaqa ñawpaqmantaraqmi ña niraykichishña pis noqa kasqaytaqa. ²⁶Noqaqa tukuy huchakuna ruwasqaykichis-mantan qankunata ninay kashan, hinallataq juzganay ima kashan. (Ichaqa manan noqallachu juzgasqaykichisqa. Aswanqa noqata mandamuwaqniypas juzgasunkichismi. Noqaqa imatapas ruwashani Dios Taytaypa niwallasqantan). Dios Taytayqa cheqaqtapunin riman. Saynallataqmi noqapas paypa rimasqallanta uyarispa, qankunaman willashaykichis, nispa.

²⁷Ichaqa chaypi kaq runakunaqa manan entien-derankuchu, Jesusqa Dios Taytanmanta paykunaman willasqantaqa. ²⁸Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Qankunaqa noqa Diosmanta Hamuq Runata cruzpi chakataruwaspaykichishñan yachankichis pi kasqaytaqa. Noqaqa manan kkillaymantachu imatapas ruwashani. Aswanqa Papaypa yachachillawasqantan qankunamanqa willashaykichis. Chaykunataqa qankunaqa entiendenkichis, wañusqaypa qepan p'unchawkunatañan. ²⁹Noqaqa Papaypa munasqanman hinan imatapas ruwani. Chaymi noqata mandamuwaqniy Papayqa noqawan kashan. Chayraykun Papayqa mana sapallaytachu saqewan, nispa.

³⁰Chaykunata Jesús rimaqtinmi, ashka runakunaqa Jesuspi creeranku.

Jesucristopi creespa libre kanamanta

³¹Jesusqa paypi creeq Israel nacionniyoq runakunatan, khaynata nillarantaq:

—Sichus qankuna kay yachachisqaykunata kasukunkichis chayqa, cheqaqtapunin noqapa discipuloykuna kankichis.

³²Saynapin qankunaqa cheqaq kaqta reqsinkichis. Chay cheqaq kaqtaqmi librasunkichispas, nispa.

³³Hinaqtinmi paykunaqa contestaspa niranku:

—Noqaykuqa Abrahampa mirayninmantan kayku. Hinas-papas noqaykuqa manan ni pipa esclavonpas ni hayk'aqqas karaykuchu. ¿Chaychu qanri kunan ninki: “Cheqaq kaqpi creespan libre kankichis”, nispari?

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—Noqaqa cheqaqtapunin niykichis, pipas huchallapi kawsaq runaqa, diablopa esclavonmi. ³⁵ Huk esclavoqa manan patroninpa wasinpiqa wiñaypaqqa qepakunmanchu. Patronpa wawanmi ichaqa wiñaypaq chay wasipi qepakun. ³⁶ Chaymi niykichis, sichus noqa Taytaypa Wawan qankunapa huchaykichista perdonasqaykichis chayqa, cheqaqtapunin qankunaqa huchaykichismanta libre kankichis. ³⁷ Arí, noqaqa yachanin qankunaqa Abrahampa mirayninmanta kasqaykichista. Ichaqa qankunaqa wañurachiwaytan munashankichis, yachachisqaykunata sonqoykichispi chashkiyta mana munasqaykichisrayku. ³⁸ Noqaqa Taytaypa rikuchiwasqantan qankunaman willashaykichis. Qankunan ichaqa papaykichispa yachachisusqaykichista ruwashankichis, nispa.

³⁹ Hinaqtinmi paykunaqa niranku:

—Noqaykupa papaykuqa Abrahammi, nispa.

Chaymi Jesusqa paykunata contestaran:

—Sichus cheqaqtapuni Abrahampa mirayninmanta kaspaqa, paypa ruwasqantachá qankunapas ruwawaqchis. ⁴⁰ Ichaqa Diospa willawasqan cheqaq kaqkunatan qankunamanqa willashaykichis. Chaymi qankunaqa noqata wañuchiwayta munashankichis. ¡Abrahamqa manan ni hay'aqqas saynataqa ruwaranchu! ⁴¹ Qankunan ichaqa papaykichispa ruwasqallanta ruwashankichis, nispa.

Chaymi paykunaqa Jesusta niranku:

—Noqaykuqa manan wachapakuq warmipa wawanchu kayku. Noqaykupa papaykuqa kikin Diospunin, nispanku.

⁴² Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Sichus cheqaqta kikin Diospuni papaykichis kanman chayqa, noqataqa munakuwankichismanmi, Diosmanta hamusqayrayku. Ichaqa manan noqaqa kkillaymantachu hamurani. Aswanqa kikin Diospunin noqataqa kay pachaman mandamuwaran. ⁴³ Qankunari, ¿imanaqtintaq rimasqaytari mana entiendenkichishchú? Qankunaqa rimasqaykunata uyariyta mana munasqaykichisraykun, mana entiendenkichishchu. ⁴⁴ Qankunapa papaykichisqa kikin diablon. Chaymi qankunaqa paypa munasqallanta ruwayta munankichis. Diabloqa qallariyninmantapachan runa wañuchi, hinallataq llullakuspa rimaq. Hinaspapas diabloqa llulla kasqanraykun, imatapas llullakuspalla riman. Chaymi diabloqa llullakuq runakunapa papan. ⁴⁵ Chayraykun qankunaqa cheqaqta rimashaqtiypas, noqapiqa mana creenkichishchu. ⁴⁶ Chayri, ¿mayqenniychistaq qankuna ukhumanta acusawankichisman “huchayoqmi

kanki” nispari? Cheqaqta rimashaqtiyri, ¿imanaqtintaq qankunari noqapi mana creenkichishchú? ⁴⁷ Diospa wawankunaqa, Diospa palabrankunata uyarispan paypi creenku. Ichaqa manan qankunaqa Diospa palabrantaqa uyariyta munankichishchu, Diospa wawankuna mana kasqaykichisrayku.

Abraham manaraq kashaqtin Jesucristo kasqanmanta

⁴⁸ Israel nacionniyoq wakín runakunan Jesusta niranku khaynata:

—Noqaykuqa allintan qantaqa nishaykiku, qanqa “Samaria llaqtayoq runakuna hinan millay runa kanki”, nispayku. Chaymi qantaqa demonio rimachishasunki, nispanku.

⁴⁹ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa, khaynata niran:

—Noqaga manan demonioyoq runachu kani. Aswanmi noqaga hanaq pachapi Papaymanta allinta rimani. Qankunan ichaqa mana allinkunata noqamanta rimashankichis. ⁵⁰ Noqaga manan munanichu huchasapa runakuna alabawanankutaqa. Hinaspapas noqaga manan kikiypa munayniytachu mashkashani. Aswanqa Diosmi noqapi creeq runakuna alabawananta munan. Hinaspapas Diosmi llapallan runakunata juzganapaq juezqa. ⁵¹ Cheqaqtapunin niykichis, pipas noqapa yachachisqaykunata kasukunqa chayqa, wiñaypaqmi Dioswan hanaq pachapi kawsanqa, nispa.

⁵² Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunaqa niranku:

—Kunanmi ichaqa allinta yachayku demonio qanpi kasqanta. Ñawpaq abueloyku Abrahampas, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapas wañupurankun; ¿chaychu qanri ninki: “Pipas noqapa yachachisqaykunata kasukunqa chayqa, wiñaypaqmi kawsanqa”, nispayki? ⁵³ Qanri, ¿wañuq abueloyku Abrahammantapas aswan más atiyniyoqchu kawaq? Abrahampas wañupunmá, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapas. Chayri, ¿pi kanaykipaqtatq qanri creekunki? nispanku.

⁵⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran khaynata:

—Sichus noqa kkillaymanta alabakuspa rimayman chayqa, ¿imapaqtatq valewanman? Ichaqa Papaymi noqamantaqa allinta riman; paytan qankunapas ninkichis: “Diosniykun”, nispa. ⁵⁵ Ichaqa qankunaqa manan Diostaqa reqsinkichishchu. Noqan ichaqa Papaytaqa reqsini hinallataq kasukuni ima. Sichus “manan Papaytaqa reqsinichu” nispa niyman chayqa, qankuna hina llullakuqmi kayman. Chayraykun niykichis, Papaytaqa cheqaqtapunin

noqaqa reqsini. ⁵⁶ Ñawpaq abueloykichis Abrahamqa anchatan kusikuran, kay pachaman huk p'unchaw hamunayta yachaspa, nispa.

⁵⁷ Saynata niqtinmi, Israel nacionniyoq runakunaqa Jestusta tapuranku:

—Qanqa manaraqmi ni pishqa chunka watayoqpasraqchu kashankipas. ¿Chaychu qanri, Abrahamta reqsiwaq karan? nispanku.

⁵⁸ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Cheqaqtapunin qankunataqa niykichis, abueloykichis Abrahampas manaraq naceshaqtinmi, noqaqa ña karaniña, nispa.

⁵⁹ Saynata Jesús niqtinmi, Israel nacionniyoq runakunaqa rumiwan p'anashaspalla Jestusta wañuchiya munaranku. Chaymi Jesusqa disimulawlla runakunapa chawpinta templomanta huk lawman lloqsiruran.

9

Ñawsa runata Jesús sanoyachisqanmanta

¹ Templomanta lloqsiramuspan Jesusqa ñan risqanpi huk ñawsa runata rikururan. Chay runaqa nacesqanmanta-pachan ñawsa kasqa. ² Chaymi discipulonkunaqa Jestusta khaynata tapuranku:

—Yachachikuq, kay runa ñawsa nacemunanpaqri, ¿mayqentaq huchallikunmanri karan, paychu icha tayta mamanchú? nispanku.

³ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaspa niran:

—Manan ni paychu nitaq tayta mamanpashchu huchallikuranqa. Aswanmi payqa sayna ñawsa naceran, saynapi chay ñawsa runata sanoyachiqtin Diospa atiyinta rikunaykichispaq. ⁴ Chaymi noqaqa p'unchaw kallashaqtinraq, Papaypa kamachiwasqankunata ruwanay kashan. Tutayaramuqtinmi ichaqa manaña ni imatapas ruwaytaqa atisunmanñachu. ⁵ Ichaqa kay pachapi kanaykaman noqaqa llapallan runakunapaq huk k'anchay kasaq, nispa.

⁶ Saynata nispanmi Jesusqa allpa pampaman toqaruspa, toqayninwan barrota ruwaran. Hinaspan chay ñawsa runapa ñawinman chay barrowan llusiyuran. ⁷ Hinaspan Jesusqa chay ñawsa runata niran:

—Kunanyá riy; hinaspa Siloé sutiyoq estanquepi ñawiykita maqchikamuy, nispa. Chay Siloé sutiqa: “Mandasqa” ninantan nin.

Chaymi chay ñawsa runaqa chay Siloé nisqa estanque-man rispa, ñawinta maqchikamuspa, rikustinña kutimuran. ⁸ Hinaqtinmi vecinonkunapas, hinallataq payta reqsiq runakunapas tapunakuranku khaynata:

—Kay runari, ¿manachu tiyayuspa limosnata mañakuq ñawsa runa? nispanku.

⁹ Chaymi wakin runakunaqa niranku:

—Ari, pay kikinmi, nispanku.

Wakin runakunañataqmi niranku:

—Manan paychu. Chay ñawsa runaman rikch'akuq runan, nispanku.

Hinaqtinmi chay ñawsa kasqanmanta sanoyaq runaqa, yapa-yapamanta astawanraq niran:

—Ari, chay ñawsa runaqa noqapunin karani, nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi runakunaqa payta tapuranku:

—Qanri, ¿imaynanpitaq manaña ñawsañachu kashankiri? nispanku.

¹¹ Chaymi payqa contestaspa niran:

—Jesús sutiyoq runan toqayninwan barrota ruwaspa ñawiyta llusiyuwaran. Hinaspanmi niwaran: “Siloé sutiyoq estanqueman rispayki, ñawiykita chaypi maqchikamuy”, nispa. Chaymi noqaqa rispay maqchikamurani. Hinaspan chaymantapacha kunanqa rikuni, nispa.

¹² Hinaqtinmi chay runakunaqa kaqmanta chay sanoyaq runata tapuranku:

—Kunanri, ¿maypitaq chay Jesús sutiyoq runari kashan? nispanku.

Chaymi chay runaqa paykunata contestaspa niran:

—Noqaqa manan yachanichu, maypichá kakunpas, nispa.

Ñawsa kasqanmanta sanoyaq runata fariseo runakuna tapupayasqankumanta

¹³ Chay ñawsa kasqanmanta sanoyaq runatan fariseo religionniyoq runakunapa kasqanman aparanku. ¹⁴ Chay ñawsa runata Jesús toqayllanwan barrota ruwaspa sanoyachisqan p'unchawqa, samana p'unchawmi karan. ¹⁵ Chaymi fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata tapuranku:

—Kunanri, ¿imaynanpitaq ñawsa kasqaykimanta rikushankiri? nispanku.

Hinaqtinmi chay sanoyaq runaqa contestaran khaynata:

—Jesús sutiyoq runan barrota ruwaspa, ñawiyman llusiyuwaspa niwaran “maqchikamuy” nispa. Hinaqtinmi noqaqa maqchikamurani. Hinaspan noqaqa chay ratomantapacha rikuni, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi wakin fariseo religionniyoq runakunaqa niranku:

—Chay runaqa manan Diosmantachu hamun. Chaymi payqa samana p'unchawtapas mana respetanchu, nispanku.

Wakinñataqmi niranku:

—Huchasapa runari, ¿khayna milagrokuna ruwaytari atinmanchú? nispanku.

Chaymi paykunaqa acuerdopi mana kasqankurayku, mana entiendenakurankuchu. ¹⁷ Hinaspan fariseo religionniyoq runakunaqa, chay sanoyaq runata, kaqmanta tapuranku:

—Qanri, ¿ima ninkitaq ñawiyki sanoyachiq chay runaman-tari? nispanku.

Hinaqtinmi payqa contestaran:

—Payqa Diosmanta willakuq huk profetan, nispa.

¹⁸ Ichaqa Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, chay ñawsa runa sanoyaspa rikusqantaqa, manan creerankuchu. Chaymi paykunaqa tayta mamanta waqyachimuranku. ¹⁹ Hinaspan paykunata khaynata tapuranku:

—Kay runari, ¿qankunapa wawaykichishchú? Payri, ¿cheqaqtachu ñawsa naceran? Kunanri, ¿imaynanpitaq payri rikushan? nispanku.

²⁰ Hinaqtinmi chay sanoyaq runapa tayta mamanqa contestaranku khaynata:

—Ari, payqa noqaykupa wawaykun. Chaymi yachayku, payqa ñawsa nacesqanta. ²¹ Ichaqa noqaykuqa manan yachaykuchu imaynanpis rikusqantaqa, nitaqmi yachaykupashchu ni pi sanoyachisqantapas. Aswanqa paytayá tapuychis. Chaypaqmi payqa yuyayniyoq runaña. Pay kikinchá willasunkichis, imaynanpi rikusqantapas, nispanku.

²² Saynataqa niranku, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunata manchakuspankun. Ichaqa chay jefekunaqa ñan acordasqakuña, sichus pillapas: “Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadormi”, nispa niqkunataqa, Dios yupaychana sinagoga wasimanta qarqonankupaq. ²³ Chaymi chay sanoyaq runapa tayta mamanqa niranku: “Paytayá tapuychis. Chaypaqmi payqa yuyayniyoq runaña”, nispanku.

²⁴ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, chay ñawsa kasqanmanta sanoyaq runata kaqmanta waqyachimuspa, niranku:

—Diospa sutinpi, juramentota ruwaspa, ama llullakuspa, cheqaqtapuni niwayku. Noqaykuqa yachaykun, chay sanoyachisuqniyki runaqa, huchasapa runa kasqanta, nispanku.

²⁵ Hinaqtinmi payqa contestaspa niran:

—Noqaqa manan yachanichu huchasapachus icha mana huchayoqchus kasqantaqa. Aswanmi noqaqa yachani ñawpaq ñawsa kasqayta, hinaspa kunan rikusqayta, nispa.

²⁶ Saynata niqtinmi, chay Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, tapuranku kaqmanta:

—Ñawiyki rikunanpaqri, ¿imatataq chay runari ruwasurankí? ¿Imaynatapunitaq ñawiykikunatari sanoyachiran? nispanku.

²⁷ Hinaqtinmi chay runaqa contestaspa niran:

—Noqaqa ñan qankunamanqa willaraykichishña imayna sanoyachiwasqantaqa. Ichaqa qankunaqa manan uyariwankichishchu. ¿Imapaqtaq yapamanta willanaytari munashankichís? Icha, ¿qankunapas discipulonkunachu kayta munashankichís? nispa.

²⁸ Saynata niqtinmi, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa k'amispa, khaynata niranku:

—Chay runapa discipulonqa, ¡qanpashchá kanki! Noqaykuqa Moisespa escribisqan leykunata kasukuq runakunan kayku. ²⁹ Hinaspapas noqaykuqa yachaykun Moiesta Dios parlapayamusqanta. Ichaqa chay Jesús runamantaqa manan ni imatapas, nitaq ni maymanta kasqantapas yachaykuchu, nispanku.

³⁰ Chaymi chay sanoyaqa runaqa paykunata, khaynata niran:

—Qankunari, ¿imaynanpitaq mana yachawaqchishchu chay runa maymanta hamusqanta, hinallataq noqata sanoyachiwasqantari? ¡Chayqa ancha admirakuypaqmá!

³¹ Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, huchasapa runakunapa mañakusqanta, Dios mana uyarisqantaqa. Aswanmi Diosqa payta kasukuqkunallata, hinallataq munasqanman hina ruwaqkunallata uyarin. ³² Hinaspapas noqanchisqa manan ni hayk'aqpas uyariranchishchu ni pitapas, nacesqanmantapacha ñawsa runata pipas sanoyachisqanmantaqa. ³³ Sichus chay sanoyachiwaqniy runa, mana Diosmantachu hamunman chayqa, manachá ni ima ruwaytapas atinmanchu, nispa.

³⁴ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa niranku:

—Qanqa nacesqaykimantapachan huchasapa kanki. ¿Chaychu noqaykutari yachachiwankikuman? nispanku.

Saynata niruspankun, chay sanoyaqa runataqa chay sinagoga wasimanta qarqoranku.

Runakuna ñawsa hina kasqankumanta

³⁵ Jesusqa chay sanoyachisqan runata, sinagoga wasimanta qarqomusqankutan yacharuran. Hinaspan paywan tuparuspa, khaynata tapuran:

—Qanri, ¿Diosmanta Hamuq Runapiri creenkichú? nispa.

³⁶ Chaymi payqa contestaspa niran:

—Señor, ¿pitaq chay runari, niykuwayá noqa paypi creenaypaq? nispa.

³⁷ Hinaqtinmi Jesusqa chay runata niran:

—Rikushankin. Noqan chay runaqa kashani. Pay kikinwanmi parlashankipas, nispa.

³⁸ Chaymi chay runaqa Jesuspa ñawpaqninpi qonqorikuspa, payta alabaspa, niran:

—Señorlláy, creenin qanpi, nispa.

³⁹ Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Noqan kay pachaman hamurani llapallan runakunata juzganaypaq, ñawsakunata rikuchinaypaq, hinallataq rikuqkunatapas ñawsa hinaman tukuchinaypaq, saynapi paykuna rikushaspankupas, ama rikunankupaq, nispa.

⁴⁰ Hinaqtinmi wakin fariseo religionniyoq runakunaqa, Jesuspa rimasqanta uyariruspanku, khaynata niranku:

—¿Ima ninkin? ¿Qanpa rimasqaykiman hinachu noqaykupas ñawsa kashaykú? nispanku.

⁴¹ Chaymi Jesusqa paykunata contestaran:

—Sichus qankuna yachakuwaqchis ñawsa hina kasqaykichista chayqa, mana huchayoqchá kawaqchis. Ichaqa ñawsa hina kasqaykichista mana yachakusqaykichisraykun, huchallaykichispi kawsashankichis, nispa.

10

Oveja michiqmanta

¹ Jesusmi niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, pipas ovejapa corralninman punkunta mana haykuspa, aswan cerconta haykuqqa, suwa runan, hinallataq salteador ima. ² Ichaqa ovejakunata michiq runaqa, punkuntan corralmanqa haykun. ³ Chaymi punkuta cuidaq runaqa, ovejakuna haykunanpaq punkuta kichan. Hinaspan dueñonqa ovejankunata sutinmantakama waqyan. Chaymi ovejankunaqa dueñonpa vozninta reqsispa, qepanta qatikunku. ⁴ Oveja michiqqa, corralmanta ovejankunata qarqoruspanmi, pastoman pusananpaq ovejankunapa ñawpaqninta rin. Ovejankunataqmi michiqqa vozninta reqsisqankurayku, payta qatikunku. ⁵ Ichaqa huk extraño runataqa, manan chay ovejakunaqa qatikunmanchu, aswanmi ishkapakunku, vozninta mana reqsisqankurayku, nispa.

⁶ Jesusqa chay willakuytan fariseo religionniyoq runakunaman willaran. Ichaqa manataqmi paykunaqa ima ninantas nin chaytaqa entienderankuchu. [Nota: *Israel nación llaqtapiqa, oveja michiqqa ovejankunapa ñawpaqnintan rin, saynan asta kunankamapas*].

Jesusqa ovejakuna allin michiq kasqanmanta

⁷ Jesusmi yapamanta niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, corralman ovejakunapa haykunan punkuqa, noqa kikiymi kani. ⁸ Ichaqa noqapa ñawpaqniyta hamuq falso profeta runakunaqa, salteador suwa runakuna hinan karanku. Chaymi ovejaykunaga paykunata mana kasukurankuchu. ⁹ Noqan kani punkuqa. Pipas noqanta haykuqqa, salvasqan kanqa. Chaymi pipas noqapi creeqqa, chay oveja hina corralman haykunqa, seguro kananpaq; hinallataq corralmantapas lloqsinqa, allin pastota tarinanpaq.

¹⁰ Suwa runaga hamun suwakunanpaq, wañuchinanpaq, hinallataq mana imaman tukuchinanpaq iman. Noqan ichaqa hamurani, pipas noqapi creespa wiñaypaq kawsanankupaq, hinallataq t'ikarishaq hina kanankupaq. ¹¹ Noqan ovejakunata allin michiqqa kani. Chaymi noqaga vidayta qospa wañusaq, ovejaykunata salvanaypaq. ¹² Ichaqa pagoraykulla ovejakuna michipakuqqa, manan allintachu michin, ovejakuna paypa mana kasqanrayku. Chaymi chay pagoraykulla ovejakunata michipakuqqa, atoqña otaq ima animalña hamuqtinpas, ovejakunata dejarpatamuspa ayqekun. Hinaqtinmi chay atoqqa ovejakunata ch'eqechin. ¹³ Chaymi pagoraykulla michipakuqqa ayqekun, ovejakuna paypa mana kasqanrayku. Saynataqa ruwan payman mana ni imapas qokusqanraykun.

¹⁴ Noqan ovejakunata allin michiqqa kani. Chaymi noqaga ovejaykunata allinta reqsini. Saynallataqmi paykunapas noqataqa allinta reqsiwanku. ¹⁵ Imaynan Papaypas noqata reqsiwan, saynallataqmi noqapas Papaytaqa reqsini. Chaymi noqaga ovejaykunata salvanaypaq wañusaq. ¹⁶ Noqapaga kashanmi huk ovejaykunapas. Paykunaga manan kay corralmantachu kanku. Paykunatapas kay corralmanmi apamunaypuni kashan, huk corrallapiña kanankupaq. Chaymi paykunapas vozniyta uyarinqaku; hinallataqmi michiqninpas noqa kasaq. ¹⁷ Noqaga ovejaykunaraykun wañusaq, hinaspas kawsarimusaq. Chayraykun Papayqa noqata munakuwan. ¹⁸ Manan pipas noqapa vidaytaqa qechuwanmanchu. Aswanmi noqaga kikillay vidayta qosaq. Hinaspas noqaga atiyniyoqmi wañunaypaq, hinallataq kawsarimunaypaqpas kani. Chaytan Dios Taytayqa ordenawaran ruwanaypaq, nispa.

¹⁹ Jesuspa rimasqanta uyarispankun, Israel nacionniyoq runakunaqa kaqmanta mana acuerdopichu karanku. ²⁰ Chaymi wakin runakunaqa niranku:

—Kay runaqa demoniopa kamachisqanmi locoyarun. Chayri, ¿imapaqtaq paypa rimasqantari kasusunman? nispanku.

²¹ Wakin kaq runakunañataqmi khaynata niranku:

—Sichus pipas demoniopa kamachisqan kaspaga, manan khayna sumaqlatañaqa rimanmanchu. Hinaspapas ñawsa runakunataqa manan ni mayqen demoniopas sanoyachiytaqa atinmanchu, nispanku.

Jesusta Israel nacionniyoq runakuna cheqnikusqankumanta

²² Jesusqa paray tiempo kashaqtinmi, Jerusalén llaqtapi templopa aniversarion fiestaman riran. ²³ Hinaspan Jesusqa templopiña kashaspa, Salomonpa corredornin nisqanku lugarpi purisharan. ²⁴ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunaqa Jesusman ashuyuspanku, khaynata tapuranku:

—Qanri, ¿hayk'aqkamataq noqaykutari ishkayachiwankikú? Diosmanta Hamuq Salvadorniyku kaspaga, ¡cheqaqtayá niwayku! nispanku.

²⁵ Saynata tapuqtinkun Jesusqa contestaran khaynata:

—Noqaqa ñan niraykichishña pis kasqayta. Qankunan ichaqa mana creewankichishchu. Noqaqa tukuy imatapas Papaypa atiyinwanmi ruwani. Chay ruwasqaykunan pi kasqaymantaqa willakushan. ²⁶ Ichaqa qankunaqa kay nisqaykunataqa manan creenkichishchu, nitaqmi kasukunkichispashchu, ovejaykuna mana kasqaykichisrayku. ²⁷ Noqapa ovejaykunaga vozniytan uyarinku. Saynallataqmi noqapas ovejaykunata reqsini. Hinaqtinmi ovejaykunapas qepayta qatikuwanku. ²⁸ Chaymi noqaqa ovejaykunaman wiñay kawsayta qoni. Chayraykun paykunaga mana ni hayk'aqpas infiernomanqa chinkasqa kanankupaqqa rinqakuchu. Hinaspapas paykunataqa manan ni pipas makiymantaqa qechuwanqachu. ²⁹ Hanaq pachapi Papaymi ovejaykunataqa qowaran. Paymi llapanmantapas aswan más atiyniyoq. Chaymi Papaypa makinmantaqa mana ni pipas paykunataqa qechunqachu. ³⁰ Ichaqa Papaywan noqawanqa hukllan kayku, nispa.

³¹ Saynata Jesús rimaqtinmi, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, rumita oqarikuspanku, kaqmanta p'anayta munaranku. ³² Hinaqtinmi Jesusqa paykunata niran:

—Qankuna rikushaqtiykichismi, Papaypa atiy qowasqanwan tukuy allin kaqkunata ruwarani. Chayri, ¿mayqen ruwasqaymantataq rumiwan p'anaspa wañuchiwaytari munashankichís? nispa.

³³ Hinaqtinmi chay jefekunaqa Jesusta contestaranku:

—Manan allin kaqkuna ruwasqaykimantachu wañuchiyaqa munaykiku, aswanqa Diospa contranpi rimasqaykimantan, hinallataq runalla kashaspayki “Dios kani” nisqaykimantan, nispanku.

³⁴ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata kaqmanta nillarantaq:

—Moisesmi leykunata escribispa saqesurankichis. Chay leypin nishan khaynata: “Noqan niykichis, qankunaqa dioskunan kashankichis”, nispá. ³⁵ Sichus “dioskunan kashankichis” niran Diospa palabranta uyariq runakunata chayqa, yachanaykichismi Bibliaqa cheqaq kasqanta. ³⁶ Noqataqa Papaymi mandamuwaran. Chaymi noqaga niraykichis “Diospa Wawanmi kani”, nispá. Chayri, çimanaqtintaq qankunari niwankichis, saynata rimaspaqa “Diostan k'amishan”, nispaykichisrí? ³⁷ Sichus mana Papaypa kamachisqanman hinachu imatapas ruwashani chayqa, ama creewaychishchu. ³⁸ Ichaqa sichus Papaypa kamachiwasqanta kasukuspa ruwashani chayqa, noqata amaña creewaspapas, ruwasqayta rikuspaykichisyá creewaychis. Chaymi qankunaqa yachankichis, noqaga Papaywan huklla kasqayta, nispá.

³⁹ Chaykunata rimaqtinmi, Jesustaqa presochanankupaq, kaqmanta hap'iyta munaranku. Ichaqa paykunapa makinkumantañan Jesusqa ishkapatamuran.

⁴⁰ Hinaspan Jesusqa Jordán mayuta chimpaspa, Juanpa ñawpaq bautizasqan lugarman kutiran. Chaypi qepakuspa kashaqtinmi, ⁴¹ ashka runakuna Jesuspa kasqanman riranku. Hinaspan paykunaqa ninakuranku khaynata:

—Bautizaq Juanqa manan ni ima milagrotapas ruwarancho. Ichaqa Jesusmanta Bautizaq Juanpa tukuy ima rimasqanqa cheqaqpunin kasqa, nispanku. ⁴² Chaypin ashka runakuna Jesuspi creeranku.

11

Lázaro runapa wañusqanmanta

¹ Lázaro runan onqosqa kasharan. Paymi Betania llaqtayoq karan. Hinaspan chay llaqtapi hermanan Martawan, hinallataq hermanan Mariapiwan ima kushka tiyaranku. ² Kay Lazaropa hermanan Marian karan, Jesusman rispa, huk sumaq mishk'i q'apaq perfumewan Jesuspa chakinkunaman hich'ayuspa, chukchanwan ch'akichiqqa. ³ Lazaropa hermanankunaqa huk runatan Jesusman mandaranku, khaynata nimunanpaq:

—Señor, khuyakusqayki amigoyki Lázaron onqosqa kashan, nispá.

⁴ Hinaqtinmi Jesusqa chay willakusqanta uyarispa niran:

—Chay onqoyqa manan wañuchinqachu. Aswanmi chay onqoyqa Diospa atiynta hinallataq noqa Wawanpa atiynti-tapas runakuna rikunankupaq kanqa, nispa.

⁵ Jesusqa anchatan khuyakuran Lazarota, Martata hinallataq Mariatapas. ⁶ Ichaqa Lazaropa onqosqanta willashaqtinkupas, Jesusqa chay kasqan lugarpin ish kay p'unchawtawanraq qepakuran. ⁷ Chay ish kay p'unchaw pasaruqtinñan, Jesusqa discipulonkunata niran:

—Judea provincia lawman hakuchi kutisunchis, nispa.

⁸ Chaymi discipulonkunaqa Jesusta niranku:

—Yachachikuq, qayninpa p'unchawkunallan chay Judea provincia lawpi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa wañuchiya munashasurankiku. ¿Chaychu kunanri chay Judea provincia lawman kutiyta munashankí? nispanku.

⁹ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata contestaran:

—P'unchawqa chunka ish kayniyoq horasniyoqmi. Chaymi pipas p'unchawpi purispaqa, p'unchawraq kasqanrayku mana ni imapipas urmanqachu. ¹⁰ Tuta puriqmi ichaqa tutayaqpi purisqanrayku laq'apakuspa urman, nispa.

¹¹ Chaykunata rimaruspanmi, Jesusqa niran:

—Amigonchis Lazaroqa puñullashanmi. Chaymi kunan rispay rikch'arichimusaq, nispa.

¹² Hinaqtinmi discipulonkunaqa niranku:

—Señorlláy, puñullashantaq chayqa, Lazaroqa sanoyanqachá riki, nispanku.

¹³ Jesusqa Lázaro wañusqanta yachaspanmi saynataqa niran. Ichaqa discipulonkunaqa Lázaro cheqaqta puñunallanpaqmi piensaranku. ¹⁴ Chaymi Jesusqa discipulonkunata clarota niran:

—Lazaroqa wañurunñan. ¹⁵ Ichaqa qankunaraykun noqaqa chaypi mana kasqaywan anchata kusikuni. Kunanmi qankunaqa aswan mastaraq noqapi creenkichis. Saynaqa hakuchiyá Lazaropa kasqanman, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi Mellizowan sutichasqa discipulon Tomasqa, wakin discipulokunata niran:

—Noqanchispas Jesuswan kushka wañunanchispaq hakuchi, nispa.

Jesusqa kawsay qokuq kasqanmanta

¹⁷ Jesusqa Betania llaqtaman chayaruspanmi, Lazarota tariran sepulturapi tawa p'unchaw p'ampasqataña. ¹⁸ Betania llaqtaqa Jerusalén llaqtamanta kinsa kilómetro hina puriyllapin karan. ¹⁹ Chaymi Israel nacionniyoq ashka runakunaqa, Lazaropa wañusqanmanta consuelanankupaq, Martapa hinallataq Mariapa tiyasqanku wasiman riranku. ²⁰ Hinaqtinmi Martaqa chay llaqtaman Jesús chayamusqanta

yacharuspa, wasimanta lloqsispa, Jesusta chashkiq riran. Mariañataqmi ichaqa wasillapi qepakuran. ²¹ Chaymi Martaqa Jesusta tarispa niran:

—Señorlláy, sichus qan kaypi kawaq karan chayqa, hermanoyqa manan wañunmanchu karan. ²² Ichaqa noqaqa yachanin, sichus Diosmanta kunan mañakuqtiykiqa, Diosqa tukuy ima mañakusqaykitapas qosunkin, nispa.

²³ Saynata niqtiinmi, Jesusqa Martata niran:

—Hermanoykiqa kawsarinpullanqan, nispa.

²⁴ Chaymi Martaqa niran:

—Arí, noqaqa yachanin, juicio p'unchaw chayamuqtin, llapan wañuqkuna, hinallataq hermanoypas kawsarimunantaqa, nispa.

²⁵ Hinaqtiinmi Jesusqa niran:

—Noqan kani kawsay qoqqa, hinallataq wañusqakunata kaqmanta kawsarichiqpas. Pipas noqapi creeqqa wañusqaña kashaspapas kawsarinpunqan. ²⁶ Pipas kawsashaspallaraq noqapi creeqqa, manan wiñaypaqchu wañunqa; aswanmi wiñaypaq kawsanqa. ¿Kay nisqayta qan creenkichú? nispa.

²⁷ Chaymi Martaqa niran:

—Arí, Señor, noqaqa creenin, qanqa Diospa Wawan kay pachaman Hamuq Salvadorniyku kasqaykita, nispa.

Lazarota p'ampasqanku sepultura punkupi Jesús waqasqanmanta

²⁸ Chaykunata parlaruspanmi, Martaqa hermanan Mariata waqyaspa, secretollapi niran:

—Yachachikuqmi chayaramun. Hinaspan qanta waqyashasunki, nispa.

²⁹ Chaymi Mariaqa Martapa nisqanta uyarispa hinalla, Jesuspa kasqanman apurayllaman riran. ³⁰ Ichaqa Martapa hinallataq Mariapa tiyasqanku wasimanqa, Jesusqa manaraqmi chayamuranraqchu. Aswanmi Jesusqa Martawan tupasqan lugarllapiraq kasharan. ³¹ Hinaqtiinmi Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunaqa Mariata consuelaspa kashaqtinku, Mariaqa apurayllaman sayarispa lloqsitamuran. Chayta rikuspankun chay Israel nacionniyoq runakunaqa piensaranku, Mariaqa hermanon Lazaropa sepulturanman waqaq rinanpaq. Chaymi paykunapas qepanta riranku.

³² Hinaqtiinmi Mariaqa Jesuspa kasqanman chayaruspa, Jesuspa ñawpaqninpi qonqoriyukuspa, khaynata niran:

—Señorlláy, sichus kaypi kawaq karan chayqa, hermanoyqa manan wañunmanchu karan, nispa.

³³ Chaymi Jesusqa Mariapa waqasqanta, hinallataq Israel nacionniyoq runakunapas paywan kushka waqasqankuta

rikuspan, anchata llakirikuran. ³⁴ Hinaspan Jesusqa paykunata tapuran:

—Qankunari, ¿maypitaq Lazarotari p'amparamurankichís? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaspa niranku:

—Señor, hakuchiyá qawamunaykipaq; hinaspa maypi p'ampamusqaykuta rikumuy, nispanku.

³⁵ Hinaqtinmi Jesusqa waqaran. ³⁶ Chay waqasqanta rikuspankutaqmi, chaypi kaq Israel nacionniyoq runakunaqa ninakuranku khaynata:

—¡Qawariychis! ¡Jesusqa anchatapunin Lazarotaqa munakusqa! nispanku.

³⁷ Ichaqa wakin runakunañataqmi niranku:

—Kay runaqa ñawsa runatapas qawarichiranmi. Chaychu, ¿imallatapas mana ruwayta atinman karan, Lázaro ama wañunanpaqrí? nispanku.

Lazarota Jesús kawsarichisqanmanta

³⁸ Jesusqa kaqmanta anchata llakikuspanmi, Lazaropa sepulturanman ashuyuran. Chay sepulturaqa qaqa sikipin huk hatun mach'ay hina karan. Hinallataqmi punkunpas huk hatun rumiwan tapasqa karan. ³⁹ Hinaspan Jesusqa chaypi kaq runakunata niran:

—Chay sepulturapa punkunpi rumita ayqechiychis, nispa.

Hinaqtinmi wañuq Lazaropa hermanan Martaqa niran:

—Señorlláy, wañusqanmantaqa tawa p'unchawñan pasarun. Chayqa ñachá kunankamaqa nishutaña asnarirun, nispa.

⁴⁰ Chaymi Jesusqa niran:

—Ñan noqaqa niraykiña, “sichus noqapi creenki chayqa, Diospa atiyntan rikunki”, nispa.

⁴¹ Hinaqtinmi runakunaqa sepultura tapaq rumita huk lawman ayqechiranku. Hinaqtinmi Jesusqa hanaq pachata qawarispas niran:

—Dios Taytáy, uyariwasqaykimantan graciasta qoyki. ⁴² Hinaspapas noqaqa yachanin tukuy tiempo uyariwasqaykitaqa. Ichaqa kunanmi kay runakunapa ñawpaqninpi graciasta qoyki, noqata mandamuwasqaykipi paykuna creenankupaq, nispa.

⁴³ Saynata rimaruspanmi, Jesusqa altota rimaspa, khaynata niran:

—¡Lázaro, chaymanta lloqsimuy! nispa.

⁴⁴ Chaymi wañuq Lazaroqa kasqan ratolla chay sepulturmanta lloqsimuran, makinpas hinallataq chakinkunapas hatun telamanta ruwasqa vendakunawan alli-allin p'istusqa; hinallataq uyanpas huk hatun pañuelowan hina p'istusqa. Hinaqtinmi Jesusqa chaypi kaq runakunata niran:

—Chay vendakunata pashkaychis purinanpaq, nispa.

*Jesusta wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta
(Mat 26.1-5; Mar 14.1-2; Luc 22.1-2)*

⁴⁵ Mariata consuelanankupaq riq ashka runakunaqa, Lazarota Jesús kawsarichisqanta rikuspankun, Jesuspi creeranku. ⁴⁶ Ichaqa wakin runakunañataqmi, fariseo religionniyoq runakunaman Jesuspa chaykuna ruwasqanmanta willamuq riranku. ⁴⁷ Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenkunaqa, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapiwan ima huk hatun asambleapi huñunakuranku. Hinaspan chaypi tapunakuranku khaynata:

—¿Imatataq ruwasun chay runawanri? Chay runaqa nishutañan milagrokunata ruwasha. ⁴⁸ Sichus hinallata dejasun chayqa, llapallan runakuna paypi creespankun, Roma llaqtapi autoridadkunapa contranpi hatarinqaku. Hinaqtinmi Roma llaqtayoq autoridadkuna soldadokunantin hamuspanku, kay Jerusalén llaqtapi templonchista thuñichinqaku, hinallataq kay Israel nacionninchistapas chinkachinqaku, nispanku.

⁴⁹ Ichaqa chay watapin Israel templopi serviq sacerdotekunapa jefen Caifás sutiyoq runa karan. Paymi niran:

—Qankunaqa manan ni imatapas yachankichishchu, ⁵⁰ nitaqmi allintaqa ni imatapas entiendenkichishchu. Aswan allinmi kanman huk runalla kay llaqtanchista salvananrayku wañuqtinqa, aswan enteron nacionninchis, mana imaman tukunanmantaqa, nispa.

⁵¹ Chaytaqa chay sacerdotekunapa jefen Caifasqa manan kkillanmantachu rimaran. Aswanmi kikin Diospuni sacerdotekunapa jefen kasqanrayku paytaqa rimachiran, saynapi Jesusqa Israel nacionpi runakunata salvananrayku wañunanmanta ninanpaq. ⁵² Hinaspapas Jesusqa manan Israel nacionpi runakunaraykullachu wañunan karan. Aswanqa enteron mundontinpi Diospa ch'eqesqa wawankunata hukllaman huñunanpaqmi. ⁵³ Chaymi chay p'unchawmantapacha Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa acuerdoman haykuranku, Jesusta wañuchinankupaq.

⁵⁴ Chayraykun Jesusqa mana alayritañachu puriran, Israel nacionniyoq runakunapa jefenkuna ama rikunanpaq. Aswanmi Jesusqa Judea provincia lawmanta lloqsispa, Efraín sutiyoq llaqtaman riran. Hinaspan discipulonkunawan kushka chaypi qepakuran.

⁵⁵ Chay p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunapa Pascua fiesta ruwananku p'unchaw ña chayamusharanña. Chaymi ashka runakuna chay Pascua fiesta p'unchaw

manaraq chayamushaqtin, Jerusalén llaqtaman riranku, huchankumanta chaypi perdonasqa kanankupaq. ⁵⁶ Chaymi runakunaqa Jesusta mashkaranku. Hinaspan temploman chayaruspanku, paykunaqa tapunakuranku khaynata:

—Qankunari, ¿ima ninkichistaq? Chay Jesusri, ¿hamunqachu icha manachu kay fiestaman? nispanku.

⁵⁷ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa, Israel templopi serviq sacerdotekunapa jefenkunapiwan ima, llaqtamasin runakunata, khaynata kamachiranku:

—Sichus pipas rikunqa otaq yachanqa chay Jesusqa maypis kasqanta chayqa, noqaykuman willakuq hamuchunku, saynapi noqayku payta hap'ispa preso chanaykupaq, nispanku.

12

Jesusta huk warmi Betania llaqtapi perfumesqanmanta
(Mat 26.6-13; Mar 14.3-9)

¹ Pascua Fiestapaq soqta p'unchawraq faltashaqtinmi, Jesusqa Lazaropa tiyasqan Betania llaqtaman riran. Chay llaqtapin Lazarota wañusqanmanta ñawpaqaraq kawsarichiran.

² Hinaqtinmi Jesuspaq mikhunata chaypi ruwachiranku. Chaypin Jesusqa Lazaropiwan, hinallataq huk runakunapiwan ima, mesapi kushka mikhunankupaq tiyayuranku. Lazaropa hermanan Martañaataqmi, mikhunata servimuran.

³ Hinaqtinmi (Martapa hermanan) Mariaqa, huk sinchi precioyoq sumaq q'apaq perfumeta medio litro hinata orqomuspa apamuran. Chay perfumega nardo sutiyoq plantapa q'apayninmanta ruwasqan karan. Chaywanmi Jesuspa chakinkunaman llusiyuspa, chukchallanwan ch'akichiran. Hinaqtinmi chay perfumepa sumaq q'apayninga enteron wasi ukhupi hunt'ayuran.

⁴ Chayta rikuspan, Jesusta traicionananpaq kaq discipulon Judas Iscarioteqa, khaynata niran:

⁵ —Kay sumaq q'apaq perfumetari, ¿imanaqtintaq aswan mana venderanchishchú? Kay perfumega kinsa pachaq p'unchaw jornal qolqepa valorninmi. Hinaspapas sayna ashka qolqewanqa, wakchakunatan yanapasunman karan, nispa.

⁶ Judas Iscarioteqa manan wakchakunata khuyapayasqanraykuchu saynataqa niran, aswanqa suwakuy mañayoq kasqanraykun. Chay Judasqa Jesuspa, hinallataq discipulonkunapa qolqenkutan bolsapi hap'iran. Hinaspan chay waqaychasqan qolqeta sapa kutin suwakuran. ⁷ Hinaqtinmi Jesusqa chay Judas Iscarioteta niran:

—Ama hark'akuychu, chakiyta kay warmi chay perfumewan llusiwanantaqa. Payqa p'ampawananku

p'unchawpaqmi kay perfumetaqa waqaychasharan.
 8 Wakchakunaqa sapa p'unchawmi qankunawan kanqa.
 Noqan ichaqa mana sapa p'unchawchu qankunawan kasaq,
 nispa.

Lazarota wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta

9 Jesusqa Betania llaqtapin kasharan. Chaytan Jerusalén llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa yacharuranku. Hinaspan paykunaqa, Jesusta hinallataq wañusqanmanta kawsarichisqan Lazarotawan qawaq, Betania llaqtaman riranku. 10 Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa, Lazarotapas wañuchinankupaq acordaranku. 11 Saynataqa acordaranku, ashka runakuna paykunamanta t'aqakuspa, Jesuspi creesqankuraykun. Runakunaqa Jesuspiqa creeranku, Lazarota Jesús kawsarichimusqanraykun.

Jerusalén llaqtaman Jesuspa haykusqanmanta

(*Mat 21.1-11; Mar 11.1-11; Luc 19.28-40*)

12 Paqarisnintin p'unchawmi Jerusalén llaqtapi Pascua fiestaman riq ashkallaña runakunaqa Jesuspa hamunanta yacharuranku. 13 Hinaspan palmerapa ramankunata apayukuspa Jesusta chashkinankupaq riranku. Hinaspan chay llapallan runakunaqa altota qaparispa niranku:

—¡Diospa sutinpi hamuqqa, alabasqayá kachun!
 ¡Israel nacionninchispa Reyninqa, bendecisqayá kachun! nispanku.

14 Chaykuna pasashaqtinmi, Jesusqa huk asnochata tarispa, chay asnochapi montakuran, Bibliapi nisqanman hina. Bibliapin nishan:

15 “¡Jerusalén llaqtapi tiyaq runakuna, ama manchakuy-chishchu.
 Reyniykichismi hamushan,
 huk asnochapi montayukuspa!” nispa [*Zacarías 9.9*].

16 Jesuspa discipulonkunaqa chay ratopiqa manan entien-derankuchu chaykuna pasasqanmantaqa. Ichaqa hanaq pachaman Jesuspa ripusqanpa qepanmanñan, chayraq discipulonkunaqa chaykuna pasasqanmanta yuyarispa entien-deranku. Hinaspan yuyariranku, Jesusmanta Bibliapi sayna rimasqanta, hinallataq paymanta chaykunaqa escribisqa kasqanmantawan ima.

17 Ashka runakunan karanku, Lazarota Jesús kawsarichimusqan ratopiqa. Paykunan runakunaman chay rikusqankumanta willakuranku. 18 Chaymi runakunaqa chay milagro ruwamusqanta yachaspanku, Jesusman

tariparanku. ¹⁹ Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunaqa, khaynata ninakuranku:

—¡Qawariychis! Manan ni ima ruwaytapas atisunmanchu; llapallan runakunan paypi creespa qepanta rishanku, nispanku.

Grecia nacionniyoq runakuna Jesusta mashkasqankumanta

²⁰ Pascua fiestapi adoranankupaq hamuq runakunamanta wakinmi, Grecia nación lawmanta karanku. ²¹ Hinaspan paykunaqa Jesuspa discipulon Felipeman ashuyuranku. Payqa Galilea provincia law ukhupi Betsaida sutiyoq llaqtamantan karan. Paytan ruegakuranku khaynata:

—Señor, Jesustan rikuyta munayku, nispanku.

²² Chaymi Felipeqa Andresman willaq riran. Hinaspan ishkeyninkuña Jesusman rispanku willaranku.

²³ Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Tiempoqa ñan chayaramunña, noqa Diosmanta Hamuq Runa, pis kasqayta llapallan runakuna yachaspa, noqata hatunchawanankupaq. ²⁴ Chaymi qankunaman cheqaqtapuni niykichis, qankunaqa yachankichismi: Trigo t'akasqaykichis allpawan p'ampasqa kaspaga, wiñamunqan;

hinaspan allinta rurunqa. Ichaqa sichus chay trigo allpapa hawallanpi kaspaga, manan wiñanqachu rurunanpaqqa.

²⁵ Saynallataqmi pipas kay pachapi payllapaq kawsay munaqqa, wiñaypaqmi wañunqa. Ichaqa pipas noqapi creesqanrayku wañuqmi, wiña-wiñaypaq kawsanqa.

²⁶ Saynallataqmi sichus pipas serviwananpaq qatikuwayta munaspaqa, noqatan kasukunan. Chaymi noqata serviwaqniy runaqa, may kasqaypi kanqa. Saynallataqmi paymanqa Dios Taytayas premionta qopunqa, nispa.

Jesusmi willakun wañunanmanta

²⁷ Jesusmi khaynata niran:

—¡Kay ratopin noqaga ancha llakisqa kashani! Chayri, ¿ima niymantaq? Icha, ¿Papáy, libraykuway kay ratopi ñak'ariykunamanta, nispaqchu nisaq? ¡Manan! ¡Noqaga ñak'arista runakunata salvanaypaqmi hamurani! ²⁸ Saynaga Dios Taytáy, kay pachapi runakunamanyá atiyniykita rikuchiy, nispa.

Hinaqtinmi hanaq pachamanta Dios Taytanqa nimuran:

—Ñan atiyniytaqa rikuchiniña; ichaqa huktawanpas rikuchisaqmi, nispa.

²⁹ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa, Dios Taytapa nimusqanta uyarista niranku:

—Rayon t'oqyamushan, nispanku.

Ichaqa wakinñataqmi niranku:

—Huk angelmi Jesustaqa rimapayamushan, nispanku.

³⁰ Chaymi Jesusqa paykunata niran:

—Kaykuna uyarisqaykichisqa manan noqaraykuchu, aswanqa qankuna noqapi creenaykichispaqmi. ³¹ Ichaqa kay pachapi huchallapi kawsaq llapallan runakuna juzgasqa kanankupaqmi, ña tiempoqa chayaramunña. Hinaqtinmi kay pachata gobiernaq diablopas, qarqosqa kanqa. ³² Ichaqa cruzpi chakataspa wañuchiwaqtinkun, noqaqa llapallan nacionkunamanta runakunata pusamusaq, noqaman hamuspanku, noqapi creenankupaq, nispa.

³³ Saynata nispanmi, Jesusqa entiendechiran imaynan wañunanmanta. ³⁴ Chaymi runakunaqa Jesusta khaynata tapuranku:

—Noqaykuqa yachaykun Bibliapi khayna escribisqa kasqanta: “Diosmanta Hamuq Salvadorqa wiñaypaqmi kawsanqa”, nisqanta. Chayri, ¿imanaqtintaq qanri ninki: “Diosmanta Hamuq Runaqa chakatasqa wañunqa”, nispaykiri? Sayna kaqtinri, ¿pitaq chay Diosmanta Hamuq Salvadorqa? nispanku.

³⁵ Chaymi Jesusqa niran:

—(Noqan Diosmanta Hamuq K'anchayqa kani). Ichaqa kay K'anchayniyqa chikan tiempollañan qankunawanqa kanqa. Saynaqa noqapa K'anchayniypiya puriyichis, chay K'anchayniy qankunawan kallashaqtinraq. Saynapin tutaqqa mana sorprendesunkichishchu. Ichaqa pipas tutaqpi puriqqa, manan yachanchu mayman risqantapas. ³⁶ Qankunawanraq noqa K'anchay kashaqtiyqa, noqapiya creyichis, saynapi K'anchaypi puriq wawaykuna kanaykichispaq, nispa.

Chaykunata niruspanmi Jesusqa, runakunapa lardonmanta ripuspa, manaña alayritañachu puriran.

Jesupsi mana creeq runakunamanta

³⁷ Jesusqa ashka milagrokunata Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaqninpi ruwashaqtinpas, Jesuspiqa manan creerankuchu. ³⁸ Saynapin cumplikuran Diosmanta willakuq profeta Isaiaspa khayna escribisqa:

“Señorlláy, willakusqaykutari, ¿pitaq creeran? Manan pipas creenchu.

Señorlláy, ¿pimantaq atinyikitari rikuchirankí?” nispa [*Isaiás 53.1*].

³⁹ Chayraykun runakunaqa Jesupsi mana creerankuchu. Hinaspapas profeta Isaiasqa paykunamantan escribispa, khaynata nillarantaq:

40 “Diosmi paykunataqa ñawsaman hina tukuchiran. Sonqonkutataqmi rumiyarachiran, saynapi ama entiendenankupaq, mana kasukuq kanankupaq, huchankumantapas Diosman ama kutirinankupaq, hinallataq mana salvasqa kanankupaq ima”, nispa [*Isaiás 6.10*].

41 Kaykunatan profeta Isaiasqa escribiran, Jesuspa sumaq glorianta rikusqanrayku.

42 Saynata ashka runakuna Jesuspi mana creeshaqtinkupas, ichaqa ashkan wakin runakunamantaqa Jesuspiqa creeranku. Chay creeqkunamantan wakinqa Israel nacionpi kamachiq jefekuna karanku. Ichaqa chay jefekunaqa fariseo religionniyoq runakunatan manchakuranku. Chayraykun Jesuspi creesqankutaqa mana alayritachu pimanpas willakuranku, saynapi sinagoga wasimanta ama qarqosqa kanankupaq. 43 Aswanmi chay jefekunaqa, runakuna alabanallanta munaranku, Diospa alabanamantaqa.

Jesuspa nisqanman hina runakuna juzgasqa kanankumanta

44 Jesusmi altota rimaspa khaynata niran:

—Pipas noqapi creeqqa manan noqallapichu creen. Aswanqa mandamuwaqniy Taytaypipas creenmi. 45 Saynallataqmi pipas noqata rikuwaqqa, mandamuwaqniy Taytaytapas rikushanman hinan. 46 Noqan kay pachaman hamuq K'anchayqa kani. Chaymi pipas noqapi creeqqa, mana tutayaqpichu purinqa. 47 Sichus pipas noqapa nisqaykunata uyarishaspa, mana kasukuqtaqa, manan noqachu juzgasaq. Noqaga manan kay pachapi runakunata juzgaqchu hamurani; aswanqa salvaqmi. 48 Ichaqa pipas noqata cheqniwaspa, hinallataq yachachisqaykunatapas uyarishaspa, mana kasukuqtaqa, palabraypa nisqanman hinan juzgasqa kanqa juicio p'unchawpi. 49 Chaymi noqaga mana kkillaymantachu ni imatapas rimarani. Aswanqa mandamuwaqniy Taytaymi ima ninaytapas, hinallataq imaynata yachachinaytapas kamachiwaran. 50 Hinaspapas noqaga yachanin, Taytaypa kamachikuyninqa wiña-wiñaypaq kawsay qokuq kasqanta. Chayraykun Taytaypa kamachiwasqanta, noqaga qankunaman yachachishaykichis, nispa.

13

Discipulonkunapa chakinta Jesús maqchisqanmanta

¹ Pascua fiesta celebrananku p'unchawmi ña chayamusharanña. Hinaqtinmi Jesusqa ña yacharanña, Dios Taytanpa kasqanman kutipunanku p'unchaw chayamusqanta. Jesusqa kay pachapi kashaspanqa, discipulonkunataqa anchata-punin munakuran. Hinaspapas chay munakuyninqa wiña-wiñaypaqmi karan.

² Hinaqtinmi Jesusqa discipulonkunapiwan kushka manaraq cenashaqtin, diabloqa Simonpa wawan Judas Iscarioteqa sonqonpi ña piensachiranña Jesusta traicionanapaq. ³ Ichaqa Jesusqa yacharanmi Dios Taytan tukuy atiyta payman qosqanta. Hinaspapas Jesusqa yacharanmi, Dios Taytan kay pachaman mandamusqanta, hinallataq Dios Taytanpa kasqanman kutipunantapas. ⁴ Chaymi Jesusqa mesapi mikhusqankumanta hatarispa, capanta orqokuran. Hinaspan huk toallata hap'ispa, cinturanman watakuran. ⁵ Chaymantan huk lavatorioman unuta hich'aspa, discipulonkunapa chakinta maqchiyta qallariran. Hinaspan cinturanpi toallanwan secaran. ⁶ Simón Pedroqa chakinta maqchinapaq tupamuqtinñataqmi, Pedroqa Jesusta niran:

—Señorlláy, ¿qanchu noqapa chakiykunatari maqchiruwankiman? nispa.

⁷ Chaymi Jesusqa niran:

—Kunanqa manaraqmi kaykuna ruwasqaytaqa entien-denkiraqchu. Aswanqa chaymantañan kaykunataqa entien-denki, nispa.

⁸ Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Noqataqa manapunin chakiytaqa maqchiwankimanchu, nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Sichus chakiykita mana maqchisqaykichu chayqa, manan noqapa discipuloyqa kawaqchu, nispa.

⁹ Hinaqtinmi Pedroqa niran:

—Señorlláy, sayna kaqtinqa, amayá chakillaytachu maqchiway, aswanqa makiytawan hinallataq umaytawan imayá, nispa.

¹⁰ Chaymi Jesusqa Pedrota khaynata niran:

—Bañasqa runaqa manan kaqmanta bañakuytaqa necesitanñachu, aswanqa chakillantañan maqchikunan. Chaymi niykichis, qankunaqa tukuy huchaykichismantaqa ñan limpioña kashankichis. Ichaqa manan llapaykichishchu limpioqa kashankichis, nispa.

¹¹ Jesusqa pis payta traicionanantaqa ñan yacharanña. Chayraykun payqa niran: “Manan llapallaykichishchu limpi-oqa kashankichis”, nispa.

¹² Hinaspan discipulonkunapa chakinta maqchiyta tukuruspa, Jesusqa capanta churakapurán. Hinaspan mesapi kaqmanta tiyayuspa, discipulonkunata khaynata tapuran:

—Qankunawan kay ruwasqayta, ¿entiendeshankichishchú?

¹³ Qankunaqa niwankichismi: “Yachachikuq hinallataq Señorlláy”, nispa.

Ichaqa niwasqaykichisman hinan noqaqa Yachachikuq hinallataq Señor kani.

¹⁴ Chaymi niykichis, imaynan noqapas Señorniykichis hinallataq Yachachiqniykichis kashaspay, qankunapa chakiykichista maqchiraykichis, saynallatataqyá qankunapas chakiykichista maqchinakuychis.

¹⁵ Noqaqa qankunamanmi huk ejemplota qoraykichis, saynata noqa hina qankunapas ruwanaykichispaq.

¹⁶ Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, huk sirviente runaqa, manan patronninmantaqa aswan más importanteqa kanmanchu.

Nitaqmi comisionpi riq runapas, chay comisionaqqin runamantaqa aswan más importanteqa kanmanchu.

¹⁷ Chaymi niykichis, sichus qankuna allinta entiendespa, noqapa ruwasqaykunata ruwankichis chayqa, kuisqan kankichis.

¹⁸ Ichaqa manan noqaqa llapaykichismantachu rimashani. Noqaqa yachanin pikunatachus akllasqayta. Ichaqa kay nisqaykuna cumplikunanpaqmi, Bibliapi ña escribisqaña kashan. Chaymi khaynata nin: “Noqawan kushka t'antata mikhuqmi, noqapa contraypi kanqa”, nispa [Salmos 41.9].

¹⁹ Chaymi noqaqa imapas manaraq pasashaqtin, kunanmantapacha kaykunata nishaykichis, chaykuna pasawaqtin, noqa Diospa Wawan kasqayta creenaykichispaq.

²⁰ Cheqaqtapunin niykichis: Pipas noqamanta willakunanpaq comionasqay runata chashkiqqa, noqatapas chashkiwashanman hinan. Pipas noqata chashkiwaqqa, mandamuwaqniy Dios Taytaytapas chashkinmi, nispa.

*Jesusmi willakun Judas Iscariote traicionananmanta
(Mat 26.20-25; Mar 14.17-21; Luc 22.21-23)*

²¹ Chaykunata niruspanmi, Jesusqa ancha llakisqallaña karan. Hinaspan discipulonkunataqa clarota niran:

—Cheqaqtapunin niykichis, qankunamantan hukniykichis traicionawanqa, nispa.

²² Hinaqtinmi Jesuspa nisqanta uyarispanku, discipulonkunaqa mayqenninkumantas rimasqanta mana yachaspanku, paykunapura qawanakuranku.

²³ Chaypin Jesuspa ancha khuyakusqan discipulonpas, paypa ladonpi kasharan.

²⁴ Chaymi Pedroqa Jesuspa ancha munakusqan discipulota

señascharan, Jesusta khaynata tapunanpaq: “Jesusri, ¿mayqen-ninchismantataq saynata nishan?” nispa. [Nota: *Jesuspacha ancha munakusqan discipuloqqa kay librota escribiq Juanmi karan*].

²⁵ Chaymi Jesupa ancha munakusqan discipulonqa, Jesusman astawan ashuyuspa, khaynata tapuran:

—Señorlláy, ¿pitaq traicionasunkirí? nispa.

²⁶ Hinaqtiinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Chay runaqa pimanchus t'antata platoman challpuyuspa qosaq, paymi, nispa.

Hinaqtiinmi Jesusqa t'antata challpuyuspa, Simonpa wawan Judas Iscarioteman qoran. ²⁷ Chay t'antatan Judas Iscarioteqa mikhuran. Chay mikhusqanpa qepallanmanmi, diabloqa Judaspa sonqonman haykuran. Chaymi Jesusqa Judas Iscarioteta niran:

—Chay ruwanaykitaqa, apurayllamanyá ruwamuy, nispa.

²⁸ Ichaqa saynata Judas Iscarioteta Jesús niqtiinmi, mesapi tiyaq discipulonkunaqa mana ni mayqenninkupas entien-derankuchu. ²⁹ Aswanmi Jesupa wakin discipulonkunaqa piensaranku, Judas Iscariote qolqe waqaychaq kasqanrayku, “Pascua fiestapaq imapas faltaqkunata rispa rantimuy”, ninanpaq; otaq qolqe hap'isqanta “wakchakunaman rakimuy” ninanpaq. ³⁰ Hinaqtiinmi Judas Iscarioteqa t'antata mikhuruspan lloqsitamuran. Chay horasqa ñan tutaña karan.

Mosoq kamachikuymanta

³¹ Judas lloqsiruqtin hinallan, Jesusqa discipulonkunata niran:

—Noqa Diosmanta Hamuq Runa, ancha atiyniyoq kasqayta llapallan runakunaman rikuchinaypaqmi, ña hora kunan chayaramunña. Chaymi noqata rikuwaspanku, Dios Taytaypas ancha atiyniyoq kasqanta yachanqaku. ³² Sichus llapallan runakunaman rikuchisaq, Dios Taytayqa ancha atiyniyoq kasqanta chayqa, Dios Taytaypas llapallan runakunamanmi rikuchillanqataq, noqa Wawanpas ancha atiyniyoq kasqayta. Chaytan Dios Taytayqa kay hamuq pisi p'unchawkunallapi ruwanqa. ³³ Saynaqa munakusqay wawaykuna, manan unayñachu qankunawan kushkaqa kasaq. Manataqmi mashkawaspaykichispas tariwankichishchu. Ichaqa, imaynan Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunatapas nirani, saynallataqmi qankunatapas kunan niykichis: “Noqapa risqay lugarmanqa, manan qankunaqa atiwaqchishchu riyta”, nispa. ³⁴ Kunanmi huk mosoq kamachikuyta qankunaman qoykichis: Khuyanakuychis qankunapura, imaynan noqapas qankunata munakuykichis saynata. ³⁵ Sichus qankunapura khuyanakuspa kawsankichis chayqa,

llapallan runakunan noqapa discipuloykuna kasqaykichista yachanqaku, nispa.

Jesusta Pedro negananmanta

(*Mat 26.31-35; Mar 14.27-31; Luc 22.31-34*)

³⁶ Señor Jesustan Simón Pedroqa tapuran khaynata:

—Señorlláy, ¿maymantaq rinkirí? nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa contestaran:

—Noqapa risqay lugarmanqa manaraqmi kunanqa riwaqchu. Ichaqa noqapa kasqaymanqa qepatañan hamunki, nispa.

³⁷ Chaymi Pedroqa kaqmanta tapullarantaq:

—Señorlláy, kunanri, ¿imanaqtintaq riytari mana atiymanchú? Noqaqa liston kashani, qanrayku wañunaypaqpas, nispa.

³⁸ Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—¿Cheqaqtachu noqarayku wañunaykipaq listo kashankí? Cheqaqtapunin qanta niyki: Kunan tutan manaraq gallo waqashaqtin, kinsa kutita negawanki: “Chay Jesustaqa manan reqsinichu”, nispayki.

14

Diosman rinapaq Jesusqa ñan kasqanmanta

¹ Jesusmi khaynata niran:

—Qankunaqa ama llakikuychishchu. Aswanqa Diospiyá confiaychis; saynallataq noqapipas confiaychis. ² Dios Taytaypa kasqanpiqa ashkan wasikuna kashan. Sichus wasikuna mana kanmanchu chayqa, manachá niykichismanchu karan: “Rispaymi huk lugarta qankunapaq preparamusaq”, nispaqa. ³ Noqaqa Dios Taytaypa kasqanman rispaymi, qankunapaq huk lugarta preparamusaq. Chaymantan kutimuspays, qankunata pusasqaykichis, qankunapas noqawan kushka maypi kasqaypi kanaykichispaq. ⁴ Ichaqa qankunaqa ñan yachankichishña mayman risqaytapas; hinaspapas reqsinkichishña ñantaqa, nispa.

⁵ Hinaqtinmi Tomasqa niran:

—Señorlláy, noqaykuqa manan yachaykuchu mayman risqaykitapas. Chayri, ¿imaynataq risqayki ñantari reqsiykuman? nispa.

⁶ Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—Noqan kani ñanqa, cheqaq kaqpas, saynallataq kawsay qoqpas. Chaymi Dios Taytaymanqa noqallantapuni pipas chayanqa. ⁷ Sichus noqata allinta reqsiwankichis chayqa, Dios Taytaytapas reqsillankichistaqmi. Ichaqa Dios Taytaytaqa kunanmantapachan reqsishankichis, noqata rikuwasqaykichisrayku, nispa.

⁸ Hinaqtinmi discipulon Felipeqa khaynata niran:

—Señorlláy, Dios Taytaykitayá rikuyachiwayku. Chaywanmi noqaykuqa kuisqa kasaqku, nispa.

⁹ Chaymi Jesusqa contestaran khaynata:

—Felipe, qankunawanqa unayñan kashani. ¿Chaychu manaraq reqsiwankí? Pipas noqata rikuwaqqa, Dios Taytaytapas rikunmi. Chayri, ¿imanaqtintaq qanri niwanki: “Dios Taytaykitayá rikuchiwayku”, nispaykirí? ¹⁰ Qanri, ¿manachu creenki Dios Taytaywanqa huklla kasqaykuta? Qankunaman imapas nisqaytaqa, manan noqaqa kikiillaymantachu rimashani. Noqaqa Dios Taytaypa munasqallantan imatapas ruwani. Hinaspapas Dios Taytayqa noqantakaman imatapas ruwan. ¹¹ Chayqa, creewaychisyá, noqaqa Dios Taytaywan huklla kasqayta, hinallataq Dios Taytaypas noqawan huklla kasqanta. Sichus mana cree-wankichishchu chayqa, kay milagrokuna ruwasqayraykuyá creewaychis. ¹² Noqaqa cheqaqtapunin niykichis: Pipas noqapi creeqqa ruwasqaykunatapas ruwanqan. Hinaspapas Dios Taytaypa kasqanman ripusqayraykun, qankunaga noqapa ruwasqaykunamantapas aswan mastaraq ruwankichis. ¹³ Qankuna sutiypi imatapas mañakuqtiykichisqa, noqaqa ruwasqami. Saynapin Dios Taytaypas alabasqa kanqa, noqapa ruwasqaykunawan. ¹⁴ Sichus nisqayman hina noqapa sutiypi imatapas mañakunkichis chayqa, noqaqa ruwasqami, nispa.

Santo Espirituta mandamunanpaq Jesús prometesqan-manta

¹⁵ Jesusqa nillarantaqmi:

—Sichus noqata munakuwankichis chayqa, kamachisqaykunatapas kasukunkichismi. ¹⁶ Hinaqtinmi noqaqa Dios Taytayta ruegakusaq, Santo Espirituta qankunaman mandamunanpaq. Chay Santo Espiritu hamuspanmi qankunawan tukuy tiempo kanqa. ¹⁷ Chaymi chay Santo Espirituqa qankunaman cheqaq kaqta yachachisunkichis. Ichaqa chay Santo Espiritutaqa, Diospi mana creeq runakunaqa, manan chashkingakuchu, payta mana rikuspanku, hinallataq mana reqsisqankurayku. Qankunan ichaqa reqsinkichis, qankunawan kushka kasqanrayku; hinaspapas qankunapa songoykichispin tukuy tiempo kanqa. ¹⁸ Noqaqa manan sapallaykichistachu qankunataqa saqesqaykichis. Aswanqa kutimusaqmi, qankunawan kushka kanaypaq. ¹⁹ Ichaqa pisi tiempollañan faltashan runakuna manaña rikuwanankupaq. Qankunan ichaqa rikuwankichis; noqa wañusaq chaypas, kawsarimusaqmi. Chaymi

qankunatapas kawsarichisqaykichis. ²⁰ Chay p'unchawmi qankunaqa yachankichis, noqaqa Dios Taytaywan huklla kasqayta, hinallataq noqapas qankunawan huklla kasqayta, saynallataq qankunapas noqawan huklla kasqaykichista. ²¹ Pipas noqapa kamachisqaykunata kasukuspa ruwaqmi, noqataqa cheqaqtapuni munakuwan. Sayna munakuwaqniy runatan, Dios Taytayqa munakunqa. Chaymi noqapas chay munakuwaqniy runata munakusaq; hinaspan paywanqa astawanraq reqsichikusaq, nispa.

²² Chaymi Jesuspa discipulon Judas mana Iscariote kaq, khaynata niran:

—Señorlláy, ¿imanaqtintaq noqallaykuwanri reqsichikunki, qanpi mana creeq runakunawantaq mana reqsichikun-kichú? nispa.

²³ Chaymi Jesusqa contestaspa niran:

—Pipas noqata munakuwaqqa, kamachisqaykunatan kasukunqa. Chaymi Dios Taytaypas payta munakunqa. Hinaqtinmi noqaykuqa chay kasukuq runaman hamuspayku, paypa sonqonpi tiyasaqku. ²⁴ Pipas noqata mana munakuwaqqa, kamachisqaykunataqa manan kasukunqachu. Ichaqa kay yachachisqaykuna uyarisqaykichisqa, manan noqallamantachu, aswanqa kay pachaman mandamuwaqniy Dios Taytaymantan.

²⁵ Kaykunataqa qankunawan kallashaspayraqmi willashaykichis. ²⁶ Ichaqa Dios Taytaymi noqapa rantiyta qankunaman Santo Espirituta mandamunqa. Paymi qankunaman hamuspa, tukuy imapi kallpanchasunkichis, yachachisunkichis, hinallataq tukuy ima yachachisqaykunatapas yuyarichisunkichis.

²⁷ Noqa qankunata tukuy imapi yanapaqtiymi, qankunaqa hawkalla kankichis. Ichaqa chay hawkayay qosqayqa, manan kay pachapi runakunapa qosqan hinachu. Saynaqa amayá qankunaqa hukmanyaychishchu, nitaq manchakuychishchu. ²⁸ Ñan qankunaqa uyarirankichishña: “Ripusaqmi ichaqa qankunamanmi kutimusaq”, nisqaytaqa. Sichus qankuna cheqaqtapuni munakuwankichisman chayqa, kusiqaqchá kashawaqchis, Dios Taytaypa kasqanman kutipusqayrayku. Ichaqa Dios Taytaymi noqaman-taqa aswan más importante. ²⁹ Kaykunatan manaraq imapas pasashaqtin qankunaman nishaykichis, chaykuna pasaruqtin, noqapi qankuna creenaykichispaq.

³⁰ Kay pachapi runakunata kamachiq diabloqa ñan hamushañña. Chaymi qankunawanqa manaña astawanqa rimasaqñachu. Diabloqa noqata vancewananpaqqa manan noqamanta aswan más atiyniyoqchu. ³¹ Ichaqa kay pachapi

llapallan runakunan yachananku noqaqa Dios Taytayta anchata munakusqayta. Chaymi noqaqa Dios Taytaypa tukuy ima niwasqantapuni ruwani, nispa.

Saynata nispanmi Jesusqa khaynata kamachiran:

—Hatariychis; hinaspa kay lugarmanta lloqsisunchis, nispa.

15

Uvas sach'amanta

¹ Jesusqa nillarantaqmi:

—Noqan cheqaq uvas plantaqa kani. Dios Taytaytaqmi chakra llank'aq. ² Sichus noqapi kaq mayqen ramapas mana ruruqtinqa, Dios Taytaymi chay ramataqa takaspa wikapan. Ichaqa ruruq ramatañataqmi, sumaqta podaspa limpian astawan rurunanpaq. ³ Saynan qankunaqa ña limpioña kashankichis, kay yachachisqaykunata uyarispa kasukusqaykichisrayku. ⁴ Sichus qankuna noqawan huklla kankichis chayqa, noqapas qankunawanmi huklla kasag. Hinaspapas ñan qankunaqa yachankichishña, huk rama allinta rurunanpaqqa uvas sach'apin kanan; uvas sach'api mana kaspaga, manan rurunmanchu. Saynallataqmi qankunapas sichus noqawan huklla mana kaspaykichisqa, manan ni imatapas Diospaq hinaqa ruwayta atiwaqchishchu.

⁵ Noqan chay uvas sach'aga kani. Qankunataqmi chay uvas sach'apa ramankuna kankichis. Pipas noqapi kashan chayqa, hinallataq noqapas paypi kashani chayqa, paymi chay uvas sach'a hina ashkata rurunqa. Ichaqa noqamanta pipas rakikuspaqa, manan kkillanmantaqa ni imatapas ruwaytaqa atinmanchu. ⁶ Sichus pipas noqamanta rakikuqqa, takasqa ch'aki rama hinan ninaman wikch'uyusqa kanqa; hinaspan chaypi k'anasqa kanqa.

⁷ Sichus qankuna, mana ishkayaspa, noqapi allinta creen-kichis, hinallataq yachachisqaykunatapas kasukunkichis chayqa, tukuy ima mañakusqaykichistapas chashkinkichismi.

⁸ Qankuna allinta kawsaspa, sumaqta ruruqtiykichismi, Diosqa alabasqa kanqa. Saynapin qankunaqa cheqaq discipuloykuna kankichis. ⁹ Imaynan Dios Taytaypas noqata munakuwan, saynatan noqapas qankunataqa munakuykichis. Saynallataqyá qankunapas ama qonqawaspaykichis noqata munakuwaychis. ¹⁰ Noqaqa Dios Taytaypa kamachiwasqankunatan kasukuni; chaymi payqa anchata munakuwan. Saynallataqmi sichus qankunapas kamachisqaykunata kasukunkichis chayqa, noqapas wiñaypaqmi qankunataqa munakusqaykichis.

¹¹ Kaykunatan qankunaman nishaykichis, qankunapas noqa hina ancha kosisqa kanaykichispaq. ¹² Ichaqa kunanmi kayta kamachiykichis: Qankunapurayá khuyanakuychis, imaynan noqapas qankunata munakuykichis, chay hinata. ¹³ ¿Pitaq kanman ancha hatun munakuyniyogrí? Chay hatun munakuyniyog runaqa, amigonkunarayku wañuqllan. ¹⁴ Sichus noqapa kamachisqaykunata ruwankichis chayqa, amigoykunan kankichis. ¹⁵ Qankunaqa manaña sirviente runakuna hinañachu kankichis. Ichaqa huk sirviente runaqa patronninpa ima ruwasqantapas manan yachanchu. Chaymi qankunataqa manaña “sirviente runa” nisqaykichishñachu; aswanqa “amigoykuna” nisqaykichishñan. Chaymi noqaqa Dios Taytaypa tukuy ima willawasqankunata, qankunaman willaraykichis. ¹⁶ Noqataqa manan qankunachu akllawarankichis; aswanqa noqan qankunataqa akllaraykichis. Hinaspan qankunataqa comisionaraykichis, rispa, chay allin rama hina, ashkata rurunaykichispaq, saynapi chay ruruykichis wiñaypaq takyananpaq. Chaymi tukuy imatapas sutiypi mañakuqtiykichis, Dios Taytayqa qosunkichis. ¹⁷ Noqaqa kaytan kamachiykichis: Qankunapura khuyanakuychis, nispa.

Runakuna cheqnisunaykichismanta

¹⁸ Jesusqa nillarrantaqmi:

—Sichus huchallapi kawsaq runakuna cheqnisunkichis chayqa, yuyariychisyá, qankunamanta aswan antestaraqmi, ña noqataqa cheqniwarankuña. ¹⁹ Sichus qankuna huchapi kawsaq runakuna hina kawaqchis chayqa, huchapi llapallan kawsaq runakunaqa khuyakusunkichismanmi. Ichaqa noqa qankunata akllakusqayraykun, qankunaqa manaña huchapi kawsaq runakunañachu kankichis. Chaymi huchallapi kawsaq runakunaqa cheqnikusunkichis. ²⁰ Kay nisqaykunatayá yuyariychis: Wasipi kamachi ruwaq sirviente runaqa manan patronninmantaqa aswan más importanteqa kanmanchu. Chayraykun niykichis, noqa kamachiq kashaqtiy runakuna cheqniwaspanku ñak'arichiwaranku chayqa, qankunatapas chay runakunaqa, noqapa serviqniy kasqaykichisraykun, ñak'arichisunkichis. Ichaqa sichus paykuna noqapa yachachisqaykunata kasukunqaku chayqa, qankunapa yachachisqaykichistapas kasukunqakun. ²¹ Saynataqa ñak'arichisunkichis, noqapi creesqaykichisrayku, hinallataq mandamuwaqniy Diostapas mana reqsisqankuraykun.

²² Sichus noqa mana hamuymanchu, nitaq paykunaman ni imatapas willaymanchu chayqa, manachá huchankumantaqa culpayoqchu kankuman karan. Kunanmi ichaqa huchayoq kasqankuta yachakusqankurayku manaña ni ima niytipas atinqakuñachu. ²³ Pipas noqata cheqniwaqqa, Taytaytapas cheqnillantaqmi. ²⁴ Sichus noqa mana ruwaymanchu karan paykuna ukhupi mana pipa ruwasqan milagrokunata chayqa, manachá huchankumantaqa culpayoqchu kankuman karan. Kunanmi ichaqa tukuy milagro kuna ruwasqayta rikushaspankupas, noqata hinallataq Taytaytapas cheqniwanku. ²⁵ Ichaqa Bibliapi escribisqa cumplikunanpaqmi kaykunaqa pasashan. Bibliapin nishan khaynata: “Yanqapunin cheqniwanku”, nispa [*Salmos 35.19; 69.4*].

²⁶ Noqan Taytaypa partenmanta Santo Espirituta mandamusqaykichis. Paymi qankunata yanapasunkichis, hinallataq cheqaq kaqkunatapas noqamanta yachachisunkichis. ²⁷ Hinaqtinmi qankunapas noqamanta willakunkichis, yachachiy qallarispaymantapacha noqawan kushka kasqaykichisrayku.

16

¹ Qankunamanmi kaykunataqa nishaykichis, noqapi iñiykiykichis ama chiriyananpaq. ² Qankunataqa Diosmanta yachachina sinagoga wasikunamantan qarqosunkichis. Ichaqa chayamunqan p'unchawkuna, pipas noqapi creeq runakunata wañuchispanku, khaynata piensanankupaq: “Noqaqa Diospa favorninpin kay runakunataqa wañuchishani”, nispa ninankupaq. ³ Kaykunataqa ruwanqaku, Taytayta hinallataq noqatapas mana reqsiwasqankuraykun. ⁴ Ichaqa kaykunatanña niraykichishña, chay sasachakuy p'unchawkuna chayamuqtin, kay nisqaykunata yuyarinaykichispaq.

Qankunaman yachachiyta qallarispayqa, manan kay ñak'ariykunamantaqa yachachiraykichishchu, qankunawan kushka kasqayrayku.

Santo Espiritupa ruwananmanta

⁵ Jesusqa nillarantaqmi:

—Kunanmi ichaqa Dios Taytaypa kasqanman ripusaqña. (Chaymi noqaqa kaykunata entiendenaykichista munani). Ichaqa manan ni mayqenniychisipas tapuwankichishchu: “¿Maymantaq ripunkiri?” nispaqa. ⁶ Aswanmi kaykunata niqtiy, qankunaqa ripunaymanta yachaspaykichis, nishu llakisqallaña kashankichis. ⁷ Ichaqa cheqaqtapunin noqaqa nishaykichis: Noqa ripuqtiyqa, qankunapaqqa aswan

allinmi kanqa. Sichus mana ripuymanchu chayqa, Santo Espirituqa manan qankunata yanapasunaykichispaqqa hamunmanchu. Aswanqa noqa ripuspaymi, payta qankunaman mandamusaq. ⁸ Santo Espiritu hamuspanmi, runakunaman rikuchinqa huchayoq kasqankumanta, Diosqa mana ni ima huchayoq kasqanmanta, hinallataq juicio p'unchawpi runakuna juzgasqa kanankumantawan ima. ⁹ ¿Pitaq huchayoqrí? Noqapi mana creeq runakunan huchayoqqa kanku. ¹⁰ ¿Pitaq mana huchayoqrí? Noqallan kani mana huchayoqqa. Chaymi Dios Taytaypa kasqanman ripusaq. Hinaqtinmi manaña rikuwankichishñachu. ¹¹ ¿Pitaq Diospa castigontari chashkinqa? Kay pachapi runakunata kamachiq diablon. Hinaspapas diabloqa ñan juzgasqaña kashan. (Chaymi yachanchis huchayoq runakunapas juzgasqa kanankuta).

¹² Qankunaman willanaypaqqa ashkaraqmi kashan. Ichaqa manaraqmi kunanqa atiwaqchisraqchu entiendeytaqa. ¹³ Ichaqa Santo Espiritu qankunaman hamuspanmi, Diosmanta llapallan cheqaq kaqkunata entiendenaykichispaq yachachisunkichis. Santo Espirituqa manan kikillanmantachu imatapas rimanqa. Aswanqa Taytaymanta tukuy ima uyarisqantan rimanqa. Hinaspan qepa tiempokunapi imakunas pasanmanta qankunaman willasunkichis. ¹⁴ Saynallataqmi Santo Espirituqa noqata alabawanqa. Hinaspan qankunaman yachachisunkichis noqamanta tukuy ima uyarisqanta. ¹⁵ Dios Taytaypa tukuy ima piensasqankunatapas, noqaqa yachallanitaqmi. Chaymi noqaqa qankunata niraykichis, Santo Espiritun noqamanta tukuy imakunatapas willasunkichis, nispa.

Ancha kuisisqa kanamanta

¹⁶ Jesusqa nillarantaqmi:

—Ashllatawanqa manañan rikuwankichishñachu. Chaymantan ichaqa kaqmanta rikuwankichis, {Taytaypa kasqanman ripusqayrayku}, nispa.

¹⁷ Jesús saynata niqtinmi, wakin discipulonkunaqa, paykunapura tapunakuranku khaynata:

—Kaykunatari, ¿ima ninantataq nishan? ¿“Ashllatawanqa manañan rikuwankichishñachu Dios Taytaypa kasqanman ripusqayrayku. Chaymantan ichaqa kaqmanta rikuwankichis”, nisparí? ¹⁸ ¿Ima ninantataq, “ashllatawanqa manañan rikuwankichishñachu”, nishanrí? Kay rimasqankunataqa manan entiendenchishchu, nispanku.

¹⁹ Chaymi Jesusqa discipulonkuna payta tapuy munasqankuta yachaspa, paykunata niran:

—Qankunatan noqaqa niraykichis: “Ashllatawanqa manañan rikuwankichishñachu. Chaymantan ichaqa kaqmanta rikuwankichis”, nispa. ¿Sayna nisqaymantachu qankunari tapunakushankichis? ²⁰ Noqaqa cheqaqtapunin niykichis, qankunaqa ñakapakuspan waqankichis. Aswanqa noqapi mana creeq runakunañataqmi kusikunqaku. Ichaqa llakisqallaña kashaqtiykichispas, llakikuyniykichisqa ancha kusikuymanni tukunqa. ²¹ Wiksayoq warmiqa wawanta onqokunan horas chayaramuqtinmi, dolorwan ñak'arin. Ichaqa chay wawanta onqorokuspanñataqmi, chay ancha ñak'arisqan horastapas qonqaspa, anchata kusikun wawata kay pachaman apamusqanrayku. ²² Saynallataqmi qankunatapas pasasunkichis. Kunanmi qankunaqa ancha llakisqa kashankichis. Ichaqa noqa kutimuqtiymi ancha kuisisqa kankichis. Chay kusikuytaqa manan ni pipas qechuytaqa atisunkichishchu.

²³ Chaymi chay p'unchawpiqa manaña ni imamantapas tapuwankichishñachu. Chaymi cheqaqtapuni niykichis, imatapas sutiypi Dios Taytaymanta mañakuqtiykichisqa, Dios Taytayqa qosunkichismi. ²⁴ Qankunaqa manan ni imatapas sutiypiqa kunankama mañakunkichisraqchu. Mañakuspaqa chashkinkichismi, saynapi ancha kuisisqa kanaykichispaq.

Jesús kay pachapi tukuy mana allinkuna vencesqanmanta

²⁵ Noqaqa kaykunatan qankunaman niraykichis kay willakuykunallawan. Ichaqa chayamunqan p'unchaw willakuykunallawan qankunaman manaña willanaypaq. Chay p'unchaw chayamuqtinmi, Taytaymantaqa alayritaña qankunaman rimapayasqaykichis. ²⁶ Chay p'unchawkunapiqa, manañan noqañachu Taytaymantaqa mañapusqaykichis. Aswanqa qankunañan Taytaymantaqa noqapa sutiypi mañakunkichis, noqapi creesqaykichisrayku. ²⁷ Dios Taytayqa anchatan qankunataqa munakusunkichis. Saynataqa munakusunkichis noqata munakuwasqaykichisraykun, hinallataq noqata kay pachaman Dios Taytay mandamuwasqanpi creesqaykichisraykun. ²⁸ Noqaqa Taytaypa kasqanmantan kay pachaman hamurani. Kunanmi ichaqa kay pachata saqespa, Taytaypa kasqanman kutipusaq, nispa.

²⁹ Chayta uyarispankun discipulonkunaqa niranku:

—Kunanmi ichaqa noqayku entiendenaykupaq clarota rimashanki mana ejemplokunallawan. ³⁰ Chaymi kunanqa manaña necesarioñachu ni pipas tapusunaykipaqqa. Hinas-papas qanqa tukuy ima piensasqaykutapas ñan yachankiña. Chayraykun noqaykuqa creeyku, qantaqa kikin Diospuni kay pachaman mandamususqaykita, nispanku.

³¹ Chaymi Jesusqa niran:

—Noqapiri, ¿chayraqchu kunan creerunkichís? ³² Wañunay horasmi ña chayamushañña. Chaymi qankunaqa tukuy lawman ch'eqespaykichis sapallayta saqewankichis. Ichaqa manan sapallaychu kashani; aswanqa Taytaymi noqawan kushka kashan. ³³ Chaymi kaykunataqa nishaykichis, noqapi creespaykichis hawkalla kanaykichispaq. Kay pachapiqa ñak'arinkichismi, ichaqa kallpanchakuspaya noqapi confiaychis. Noqan kay pachapi mana allinkunataqa ña venceruniña, nispa.

17

Discipulonkunapaq Jesús mañakusqanmanta

¹ Jesusqa chaykunata rimaruspanmi, hanaq pachata qawaripa, Dios Taytanmanta mañakuran khaynata:

—Dios Taytáy, noqapa wañunay horan chayaramunña. Saynaqa kunanyá kay Wawaykita hatunchaykuy, saynapi noqa Wawaykipas qanta hatunchanaypaq. ² Qanqa noqamanmi atiyta qowaranki, llapallan runakunata kamachinaypaq, hinallataq noqaman qowasqayki runakunamanpas wiñay kawsayta qonaypaq. ³ Wiñaypaq kawsaytaqa chashkingaku ch'ullalla cheqaq Dios kasqaykita creeq runakunallan; hinallataq noqa mandamusqayki Salvador Jesucristopi creeq runakunallan.

⁴ Chaymi noqaqa ancha hatun atiyniyoq kasqaykita kay pachapi llapallan runakunaman rikuchini. Saynapin cumplirani lliw ruwanaypaq kamachimuwaskaykita. ⁵ Dios Taytáy, imaynan qanwan kushka kashaqtiy, hinallataq manaraq kay pachapas kashaqtin hatunchawaranki, saynallataqyá kunanpas hatunchaykuway.

⁶ Noqaqa pis kasqaykimantaqa kay pachapi qowasqayki runakunamanqa ñan willaraniña. Paykunaqa qanpan karan. Hinaspan paykunataqa noqaman qowaranki. Hinaqtinmi paykunaqa kamachisqaykikunata kasukushanku.

⁷ Kunanqa ñan paykunaqa yachankuña tukuy ima ruwasqaypas, hinallataq yachachisqaykunapas qanmanta hamusqanta. ⁸ Ichaqa qanpa niwasqaykikunatan paykunaman willarani.

Hinaspan paykunaqa chay niwasqaykikunata chashkispanku, cheqaqtapuni qanmanta hamusqayta yachanku; hinallataq qan mandamuwasqaykipipas creenku. ⁹ Chaymi noqaqa paykunapaq mañapushani. Ichaqa manan kay pachapi qanpi mana creeq runakunapaqchu mañakushani. Aswanqa qowasqaykikunapaqmi noqaqa mañakushani qanpa kasqanrayku. ¹⁰ Noqapi creeq runakunaqa

qanpan; saynallataqmi qanpi creeq runakunapas noqapa. Hinaspapas noqaqa paykunantakaman ancha atiyniyoq kasqayta reqsichikuni.

¹¹ Dios Taytáy, qanqa ch'uyan kanki. Noqaqa manañan kay pachapiñachu kasaq. Noqapi creeq runakunan ichaqa kay pachapiraq kanqaku. Noqaqa qanwan kushka kanaypaqmi hamushaniña. Chaymi mañakamuyki, paykunata hatun atiyniykiwan cuidaykunaykipaq, saynapi paykunapas noqanchis hina huk piensayniyoqlla kanankupaq. ¹² Noqaqa kay pachapiraq kashaspayqa, sutiypikin paykunataqa cuidarani. Chaymi qowasqaykikunaqa mana mayqenninkupas noqamantaqa rakikurankuchu. Ichaqa noqapi mana creeq (Judas Iscariotellan) rakikuran. Chay hinata ruwaqtinmi, Bibliapi nisqan cumplikuran.

¹³ Kunanmi ichaqa qanpa kasqaykiman kutimushaniña. Chaymi kay pachallapiraq kashaspay kaykunataqa rimashani, paykunapas noqa hina ancha kuisqa kanankupaq. ¹⁴ Noqaqa palabaykikunatan paykunaman willarani. Hinaqtinmi kay pachapi runakunaqa palabaykita uyariyta mana munaspanku, discipuloykunata cheqnikunku. Saynataqa cheqnikunku, discipuloykunapas hinallataq noqapas manaña kay pachamanta runakuna hinañachu kasqaykuraykun. ¹⁵ Noqaqa manan qowasqayki runakunata kay pachamanta orqonaykipaqchu mañakushayki, aswanqa diablomanta cuidanaykipaqmi. ¹⁶ Discipuloykunaqa noqapi creesqankuraykun manaña kay pachamantañachu kanku; nitaqmi noqapas kay pachamantachu kani. ¹⁷ Dios Taytáy, qanpa palabaykiga cheqaq yachachikuymi. Chayta discipuloykuna uyariqtinkuyá, qanqa ch'uyanchaykuy. ¹⁸ Imayan qanpas kay pachapi runakunaman mandamuwaranki, saynallataqmi noqapas discipuloykunataqa kay pachapi runakunaman (palabaykimanta willamunankupaq) ña mandaruniña. ¹⁹ Noqaqa paykunaraykun qanpa munasqaykita ruwaspa kawsashani, saynapi paykunapas qanpa munasqaykita ruwaspa kawsanankupaq.

²⁰ Manan noqaqa discipuloykunallapaqchu mañakushayki. Aswanmi noqaqa mañakushani, discipuloykuna noqamanta willakuqtinku, pikunachus qepa tiempokunata noqapi creeqkunapaqwanmi. ²¹ Dios Taytáy, noqaqa mañakuykin, noqapi creeqkunaqa huk runa hinalla kanankupaq, imaynan qanpas noqawan, hinallataq noqapas qanwan huklla kanchis, saynallataqyá paykunapas noqanchiswan huklla kachunku. Saynapin kay pachapi runakunaqa creenqaku, qan kay pachaman mandamuwasqaykita. ²² Noqaqa hatun-

chawasqaykiman hinan noqapi creeqkunataqa hatuncharani, saynapi paykunapas noqanchis hina huklla kanankupaq. ²³Noqaqa paykunawanmi kashani. Qantaqmi noqawan kashanki. Saynapi paykunaqa cheqaqta huk runa hinalla kanqaku. Saynata kawsaqtinkun kay pachapi runakunaqa yachanqaku qan mandamuwasqaykita, hinallataq paykunatapas munakusqaykita, imaynan qanpas noqata munakuwaranki hinata.

²⁴Dios Taytáy, noqaqa anchatapunin munani, qowasqayki discipuloykunapas noqapa kasqaypi kanankuta, saynapi chay hatunchawasqayki atiyta rikunankupaq. Chay hatunchawasqayki atiytaqa qowaranki, kay pachapas manaraq kashaqtinmi munakuwasqaykirayku. ²⁵Dios Taytáy, qanqa pimanpas mana sayapakuqmi kanki. Ichaqa kay pachapi runakunaqa manan reqsisurankikuchu allin ruwaq justo kasqaykitaqa. Noqan ichaqa reqsiyki Papay kasqaykirayku. Saynallataqmi discipuloykunapas kay pachaman qan mandamuwasqaykita yachanku. ²⁶Noqaqa paykunamanmi yachachishani pi kasqaykimanta. Hinaspapas paykunaman yachachiytaqa, manan dejasaqchu, saynapi munakuywan munakuwasqayki paykunapi kananpaq, saynallataq noqapas kikiypuni paykunapi kanaypaq, nispa.

18

Jesusta presochasqankumanta

(*Mat 26.47-56; Mar 14.43-50; Luc 22.47-53*)

¹Jesusqa mañakuyta tukuruspanmi, discipulonkunapiwan kushka Cedrón nisqa wayq'opa chimpanpi kaq huertaman riran. ²Chay lugartaqa Jesusta traicionaq Judas Iscariotepas allintan reqsiran, chaypi ashka kutita Jesusqa discipulonkunapiwan huñunakusqankurayku. ³(Jesusqa chay lugarpin discipulonkunawan huñunasqa kasharanku). Hinaqtiinmi Judas Iscarioteqa, Roma llaqtayyoq soldadokunata pusayukuspa, hinallataq templota cuidaq guardiakunapiwan ima hamuranku. Paykunaqa hamuranku lamparinniyog, mecheroyog, hinallataq allin armasqa iman. Paykunataqa mandamuranku sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq fariseo religionniyoq runakunapiwan iman. ⁴Ichaqa Jesusqa ñan yacharanña imakunas payta pasananmantaqa. Chaymi Jesusqa chay armasqa runakunapa hamusqanta rikuruspa, paykunaman ashuyuran. Hinaspan paykunataqa khaynata tapuran:

—Qankunari, ¿pitataq mashkamushankichís? nispa.

⁵Chaymi chay runakunaqa contestaranku:

—Nazaret llaqtayyoq Jestusan mashkashayku, nispanku.

Hinaqtiinmi Jesusqa niran:

—Noqan chay mashkasqaykichis runaqa kani, nispa.

Jesusta traicionaqnin Judaspas chaypin kasharan. ⁶ “Noqan chay mashkasqaykichis runaqa kani”, nispa Jesús niqtinmi, paykunaqa qepaman kutispanku, pampaman t'ikrakuranku. ⁷ Hinaqtinmi Jesusqa kaqmanta paykunata tapuran:

—Qankunari, ¿pitataq mashkamushankichís? nispa.

Chaymi paykunaqa kaqmanta contestaranku:

—Nazaret llaqtayoq Jestusan mashkashayku, nispanku.

⁸ Chaymi Jesusqa contestaran:

—Ñan niykichishña: “Noqan kani”, nispa. Noqata mashkamuwashankichis chayqa, kay discipuloykunatayá ripunankupaq dejaychis, nispa.

⁹ Kaykunaqa pasaran, Jesuspa ñawpaqtaraq rimasqan cumplikunanpaqmi. Paymi niran: “Papaypa qowasqankunataqa, manan ni ch'ullallatapas chinkachinichu”, nispa. ¹⁰ Hinaqtinmi Simón Pedroqa espadanta orqomuspa, Malco sutiyoq runapa phaña ninrinta kuchurparan. Chay runaqa sacerdotekunapa jefenta serviq runan karan. ¹¹ Chaymi Jesusqa Pedrota niran:

—Chay espadaykita waqaychay. Dios Taytaymi ñak'arinaypaq noqataqa kamachimuwaran. ¿Chaychu noqari, chay ñak'ariyta mana chashkiyman? nispa.

*Sacerdote Anaspa wasinman Jesusta apasqankumanta
(Mat 26.57-58; Mar 14.53-54; Luc 22.54)*

¹² Chay Roma llaqtayoq soldadokunan, jefenpiwan, hinallataq templota cuidaq guardiakunapiwan ima, Jesusta hap'ispa, makinta chaqnaspa, presota aparanku. ¹³ Hinaspan primertaqa sacerdote Anaspa wasinman aparanku. Anasqa Caifaspa suegronmi karan. Chay watapin Caifasqa sacerdotekunapa jefen karan. ¹⁴ Chay Caifasmi Israel nación llaqtapi kamachikuq jefekunata, ñawpaqtaraq consejaspa, khaynata niran: “Allinmi kanman huk runalla wañunanpaq, ashka runakuna nacionninchispi wañunanmantaqa”, nispa.

Jesusta Pedro negasqanmanta

(Mat 26.69-70; Mar 14.66-68; Luc 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedroqa Jesuspa huknin discipulonpiwanmi, Jesusta presota apaqtinku qepanta riranku. Pedrowan riq discipuloqa, sacerdotekunapa jefenwanmi reqsinakuran. Chayraykun Jesusta chay palacio wasipa pationman apayuqtinku, Pedrowan riq discipulopas chayman haykuran. [Nota: Pedrota acompañaq discipuloqa, kay librota escribiq Juanmi karan]. ¹⁶ Ichaqa Pedroñataqmi hawallapi qepakuran. Chaymi sacerdotekunapa jefenwan reqsinakuq

discipuloqa ukhumantaña lloqsimuspa, punkupi cuidaq warmita niran, Pedrota palacio wasipa pationman haykuchinapaq. Chayñan Pedroqa haykuran. ¹⁷ Hinaqtinmi punkuta cuidaq warmiqá Pedrota khaynata tapuran:

—¿Qanqa kay runapa huknin discipulonmá kashankí? nispa.

Hinaqtinmi Pedroqa contestaran:

—Noqaqa manan chay runapa discipulonchu kani, nispa.

¹⁸ Chayllapitaqmi sacerdotekunapa jefenpa sirvientekunapas, hinallataq templota cuidaq guardiakunapas, chimusqanrayku ninata ratachispanku muyuriqninpi q'oñikusharan. Chaypin Pedropas paykunawan kushka q'oñikusharan.

Jesusta sacerdotekunapa jefen Anás tapusqanmanta
(Mat 26.59-66; Mar 14.55-64; Luc 22.66-71)

¹⁹ Sacerdotekunapa ñawpaq kaq jefen Anasmi Jesusta tapuran, pikunas discipulonkuna kasqanmanta, hinallataq imakuna yachachisqanmantawan ima. ²⁰ Chaymi Jesusqa contestaran:

—Noqaqa alayritan llapallan runakunamanqa rimarani. Hinaspapas noqaqa sapa kutinmi templopi, hinallataq Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapipas, Israel nacionniyoq llapallan runakuna uyarishaqtinku yachachirani. Noqaqa manan ni imatapas pakallapiqa rimaranichu. ²¹ Chayri, ¿imanaqtintaq noqatari tapuwashankí? Sichus noqamanta imatapas yachayta munaspaykiqa, aswanyá chay uyariwaqniy runakunata tapumuy. Paykunan noqapa tukuy imakuna rimasqaykunamantaqa yachanku, nispa.

²² Saynata niqtinmi templota cuidaq huknin guardiaqa, Jesusta uyanpi saqmaran. Hinaspan niran:

—¿Saynatachu ninayki sacerdotekunapa jefenta? nispa.

²³ Hinaqtinmi Jesusqa chay saqmaqin guardia ta contestaspa, khaynata niran:

—Sichus mana allinkunata rimarani chayqa, niwayá mana allin rimasqaykunata. Ichaqa, sichus cheqaqta rimarani chayqa, ¿imanaqtintaq saqmawashankirí? nispa.

²⁴ Hinaqtinmi sacerdotekunapa ñawpaq kaq jefen Anasqa, Jesuspa makinkuna hina watasqallata, sacerdotekunapa jefen Caifasman apachiran.

Pedro huktawan Jesusta negasqanmanta
(Mat 26.71-75; Mar 14.69-72; Luc 22.58-62)

²⁵ Pedroqa kaqllapiraqmi ninaq ladonpi sayaspa q'oñikusharan. Hinaqtinmi paytaqa khaynata tapuranku:

—Qanpas, ¿manachu chay runapa huknin discipulon kashankí? nispanku.

Chaymi Pedroqa negaspa khaynata contestaran:

—Noqaqa manan chay runapa discipulonchu kani, nispa.

²⁶ Chaymantan sacerdotekunapa jefenta serviq runaqa, Pedrota rikuruspa tapullarantaq:

—Noqaqa, ¿qantachus hina Jesuswan kushkata, huertapiqa rikusharayki? nispa.

Chay sirviente runaqa Malco sutiyoq runapa familianmi karan. Chay Malcotan Pedroqa ninrinta huertapi kuchuran.

²⁷ Chaymi Pedroqa kaqmanta negallarantaq. Hinaqtinmi chay ratolla galloqa waqaramuran.

*Gobernador Poncio Pilatoman Jesusta apasqankumanta
(Mat 27.1-2, 11-31; Mar 15.1-20; Luc 23.1-5, 13-25)*

²⁸ Tutallamantan sacerdotekunapa jefen Caifaspa wasinmanta gobernador Poncio Pilatopa palacio wasinman Jesusta aparanku. Hinaspan Israel nacionniyoq runakunaqa costumbrenkuman hina chay palacio wasimanqa mana haykunankuchu karan, Poncio Pilato forastero runa kasqanrayku. Sichus forasterokunapa wasinman haykuspakuqa, manañan chay Pascua mikhunata mikhunankupaqqa limpioñachu kankuman karan. ²⁹ Chaymi Roma llaqtayoq gobernador Poncio Pilatoqa, hawaman lloqsimuspa, Jesusta acusaq runakunata tapuran:

—Qankunari, ¿imamantataq kay runatari acusashankichís? nispa.

³⁰ Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku:

—Sichus allin ruwaq runa kaqtinqa, manachá qanmanqa apamuykikumanchu karan, nispanku.

³¹ Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa niran:

—Kay runataqa apakapuychis. Hinaspa qankunapa leyniykichisman hina juzgamuychis, nispa.

Hinaqtinmi Israel nacionniyoq autoridad runakunaqa contestaranku khaynata:

—Noqaykuqa manan autorizasqachu kayku, pitapas wañunanpaq sentencianaykupaqqa, nispanku.

³² Saynapin cruzpi wañunanmanta Jesuspa nisqan cumplikuran. ³³ Saynata niqtinkun Poncio Pilatoqa palacio wasinman kaqmanta kutiyuspa, Jesusta waqyaspa, khaynata tapuran:

—¿Qanchu kanki Israel nacionniyoq runakunapa reynin? nispa.

³⁴ Chaymi Jesusqa huk tapukuywan contestaran:

—Qanri, ¿kikillaykimantachu tapuwashankí? Icha, ¿hukku-nachu noqamantari nisurankí? nispa.

³⁵ Hinaqtinmi gobernador Poncio Pilatoqa khaynata contestaran:

—Noqari, ¿acaso Israel nacionniyoq llaqtamasiykichu kaní? Llaqtamasiyki runakunan, hinallataq sacerdotekunapa jefenkuna iman, qantaqa noqaman apamuwanku. Chayri, ¿ima mana allintataq paykunapa contranpiri ruwaramurankí? nispa.

³⁶ Hinaqtiinmi Jesusqa contestaspa niran:

—Noqaqa manan kay pachapi reykuna hina kamachiqchu kani. Sichus kay pachapi reykuna hina kayman chayqa, noqapa discipuloykunan noqarayku peleaspanku defiendewanman, saynapi Israel nacionniyoq jefekunaman ama entregawanankupaq, nispa.

³⁷ Hinaqtiinmi gobernador Poncio Pilatoqa niran:

—Saynaqa, ¿reychu kankí? nispa.

Hinaqtiinmi Jesusqa contestaran:

—Qanmi niwashanki: “Reymi kanki”, nispaqa. Noqaqa kay pachaman hamuspan nacerani, hinaspan kay pachapi runakunaman cheqaq kaqmanta willarani. Chaymi pipas cheqaq kaqta mashkaqqa, willakusqaytapas uyarin, nispa.

³⁸ Saynata niqtiinmi gobernador Poncio Pilatoqa tapuran:

—¿Imataq chay cheqaq kaqrí? nispa.

Saynata Jesusta tapuruspanmi, Poncio Pilatoqa palacio wasinpa punkunman kaqmanta lloqsimuspa, Israel nacionniyoq runakunata niran:

—Kay runapiqa manan ni ima huchatapas tarinichu.

³⁹ Ichaqa qankunapa costumbreykichisman hinan, noqaqa Pascua fiesta p'unchawpi huk presota kacharini. Chayri, ¿qankuna munankichishchu Israel nación llaqtapa reyninta kacharipunayta? nispa.

⁴⁰ Saynata Poncio Pilato niqtiinmi, llapallan runakunaqa khaynata qaparispaspa niranku:

—¡Chay runataqa ama kachariychu! ¡Aswanqa Barrabás runata kacharipuy! nispanku.

Chay Barrabasqa criminal suwa runan karan.

19

¹ Saynata niqtinkun gobernador Poncio Pilatoqa Jesusta latigachiran. ² Chaymantan Roma llaqtayoq soldadokunaqa, kishkamanta coronata ruwaspanku, Jesuspa umanman churaranku. Saynallataqmi reykunapa churakunan nina sansa color capawanpas burlakunankupaq churaranku.

³ Hinaspan ashuyuspa, khaynata niranku:

—¡Kawsachun Israel nacionniyoq runakunapa reynin! nispanku.

Saynata nispankun paykunaqa uyankunapi saqmaranku.

⁴ Hinaqtiinmi Poncio Pilatoqa kaqmanta palacio wasimanta lloqsimuspa, runakunata nillarantaq:

—¡Qawariychis! Manan kay runapiqa ni ima huchatapas tarinichu. Chaymi kaqmanta qankunaman orqomushani, nispa.

⁵ Hinaqtinmi Jesustaqa kishkamanta ruwasqa coronawan churayusqata, hinallataq reypa churakunan nina sansa color capawan churasqata ima orqomuranku. Hinaspan Poncio Pilatoqa runakunata niran:

—¡Kayqayá kay runaqa! nispa.

⁶ Chaymi sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq templota cuidaq guardiakunapiwan, Jesusta rikuruspanku, altota qaparispera niranku:

—¡Cruzpi chakatachiy! ¡Cruzpi chakatachiy! nispanku.

Chaymi Poncio Pilatoqa niran:

—¡Kay runataqa apakapuychis; hinaspa qankuna chakata-muychis! Manan noqaqa wañunanpaq hinaqa ni ima huchatapas paypiqa tarinichu, nispa.

⁷ Saynata Poncio Pilato niqtinmi, chaypi huñunasqa runakunaqa niranku:

—Chay runaqa: “Diospa Wawanmi kani”, nisqanraykun leyniykuman hina wañunan, nispanku.

⁸ Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa chay nisqankuta uyarispa, astawan mancharikuran. ⁹ Chaymi Poncio Pilatoqa palacio wasiman kaqmanta kutiyuspa, Jesusta tapuran:

—¿Maymantataq qanri kankí? nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa mana ni imatapas contestaranchu.

¹⁰ Chaymi Poncio Pilatoqa niran:

—¿Manachu ni imatapas contestawankí? Qanri, ¿manachu yachanki kacharipunaypaq otaq cruzpi chakatachinaypaq atiyniyoq kasqaytari? nispa.

¹¹ Hinaqtinmi Jesusqa contestaran khaynata:

—Qan noqata condenawanaykipaqqa manan ni ima atiyniyoqchu kawaq, sichus Dios atiyta mana qosunkimanchu chayqa. Chayraykun wañunaypaq entregawaqniy runakunaqa, aswan más huchayoq qanmantaqa, nispa.

¹² Chaymi chay ratomantapacha Poncio Pilatoqa Jesusta kacharipuytapuni munaran. Ichaqa chaypi kaq Israel nacionniyoq runakunañataqmi astawanraq altota qaparisperanku, khaynata niranku:

—¡Sichus chay runata kacharipunki chayqa, manan Rey Cesarpa amigonchu kanki! ¡Pipas “reymi kani” niqqa, Roma llaqtamanta llapallan nación llaqtakunata kamachikuq rey Cesarpa contranpin kashan! nispanku.

¹³ Saynata niqtinkun, Poncio Pilatoqa kamachiran, chay palacio wasi ukhumanta Jesusta hawaman orqonankupaq.

Hinaspan Poncio Pilatoqa justicia ruwana sillapi tiyayuran. Chay tiyanan lugartan hebreo rimaypiqa suticharanku “Gabata” nisqa sutiwan, rumiwan empedrasqa kasqanrayku. ¹⁴ Huk p'unchawllañan Pascua fiesta ruwanankupaq fal-tasharan. Chaymi chawpi p'unchaw horas hinaña kashaqtin, Poncio Pilatoqa Israel nacionniyoq runakunaman khaynata niran:

—¡Qankunapa reyniykichisqa kayqayá! nispa.

¹⁵ Hinaqtinmi chaypi runakunaqa altota qaparispa niran:

—¡Cruzpi chakatasqa wañuchun! ¡Cruzpi chakatasqa wañuchun! nispanku.

Chaymi Poncio Pilatoqa niran:

—¿Cheqaqtapunichu reyniykichista cruzpi chakatachinayta munashankichís? nispa.

Sacerdotekunapa jefenkunañataqmi khaynata niran:

—Noqaykupaqa manan kanmanchu huk reyqa. Roma llaqtamanta rey Cesarllan noqaykupa reyniykuqa, nispanku.

¹⁶ Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa, Jesusta cruzpi chakatanankupaq paykunaman entregaran. Chaymi soldadokunaqa Jesusta aparanku.

Jesusta cruzpi chakatasqankumanta

(*Mat 27.32-44; Mar 15.21-32; Luc 23.26-43*)

¹⁷ Jesusqa chakatanankupaq cruzta wikriyukuspanmi, Calavera nisqa moqo pataman riran. Chay Calavera moqotan hebreo rimaypiqa “Gólgota” nispa suticharanku. [*Nota: Chay sutikunaqa “uma tullu lugar”, ninantan nin*].

¹⁸ Chay lugarpin Jesustaqa cruzpi clavaspa chakataranku. Saynallataqmi ish kay runakunatapas chakatallarankutaq, hukninta Jesuspa phaña ladonpi, huknintataq lloq'e ladonpi.

¹⁹ Saynallataqmi Poncio Pilatoqa, huk letreroa escribichispa cruzpa puntanpi churachillarantaq, khayna niqta: “KAYMI NAZARET LLAQTAYOQ JESÚS. PAYMI ISRAEL NACIONNIYOQ RUNAKUNAPA REYNIN”, nispa. ²⁰ Chay chakatasqanku moqoqa, Jerusalén llaqtapa cercallanpin karan. Chaymi Israel nacionniyoq ashka runakunaqa cruzpi churasqanku letreroa leeranku. Chay letreroqa kinsa clase rimaypin escribisqa karan: hebreo rimaypi, griego rimaypi, hinallataq latín rimaypiwan ima. ²¹ Chaymi sacerdotekunapa jefenkunaqa Poncio Pilatota niran:

—“Israel nacionniyoq runakunapa Reynin”, nispaqa ama escribichiwaqchu karan. Aswanqa khayna niqta escribichi-waq karan: “Kay runaqa niran: ‘Noqaga Israel nacionniyoq runakunapa Reyninmi kani’”, niqta.

²² Hinaqtinmi Poncio Pilatoqa niran:

—Ñan escribisqaña kashan; chaytaqa manan ni pipas cambianmanñachu, nispa.

²³ Chay soldadokunaqa Jesusta chakataruspankun, p'achankunata tawaman partispa rakinakuranku. Saynallataqmi mana costurayoq túnica p'achantapas hap'ispanku, ²⁴ soldadokunaqa ninakuranku khaynata:

—Kay tunicataqa ama partisunchu. Aswanqa kay tunicapa hawanpi sorteesunchis mayqenninchismanpas tupawanan-chispaq, nispanku.

Saynapin Bibliapi khayna escribisqa cumplikuran:

“P'achaykunatan partispa paykunapura rakinakuranku. Hinallataqmi túnica p'achaytapas sorteanakuranku”, nispa nisqan [*Salmos 22.18*].

Saynatan soldadokunaqa ruwaranku.

²⁵ Jesusta chakatasqanku cruzpa cercanpin kasharanku Jesuspa mamitan María, Jesuspa tían, Cleofaspa warmin María, hinallataq Magdala llaqtamanta Mariapiwan ima. ²⁶ Chaymi Jesusqa mamitanta, hinallataq ancha khuyakusqan discipulontawan rikuspa, khaynata niran:

—Mamitáy, chaypin wawaykiqa kashan, nispa.

²⁷ Saynata niruspanmi, Jesusqa chay ancha khuyasqan discipulonta niran:

—Chaypin mamitaykiqa kashan, nispa.

Hinaqtinmi chay ancha khuyakusqan discipulonqa, chay ratomantapacha Jesuspa mamitanta wasinman pusaran.

Cruzpi Jesús wañusqanmanta

(*Mat 27.45-56; Mar 15.33-41; Luc 23.44-49*)

²⁸ Jesusqa Diospa kamachisqankuna cumplikusqantaqa ñan yacharanña. Chaymi Bibliapi escribisqa cumplikunan-paq niran:

—Ch'akiwashanmi, nispa.

²⁹ Chaypin huk p'uyñupi hunt'a qatqe vinagre kasharan. Chaymi huk k'aspipa puntanman esponjata wataranku. Hinaspan chay vinagremán challpuyuspanku, Jesuspa siminman aypachiranku. [*Nota: Chay qatqe vinagreqa, pobre runakunapa tomananpaqmi karan. Chaytan Jesusmanqa ch'akichikuqtin, tomachiyta munaranku*]. ³⁰ Hinaqtinmi Jesusqa chay qatqe vinagreta malliyuspa, khaynata niran:

—¡Tukuy imapas ñan cumplirukunña! nispa.

Hinaspan umanta k'umuykachispa, Jesusqa chay ratopi wañuran.

Jesuspa waqtanta lanzawan sat'isqankumanta

³¹ Jesuspa wañusqan p'unchawqa viernesmi karan. Paqarisnintin p'unchawñaataqmi Pascua fiesta p'unchaw karan. Chaymi Israel nacionta kamachiq runakunaqa, chay

kinsantin runakuna cruzpi chakatasqa kanankutaqa mana munarankuchu, samana p'unchaw kasqanrayku. Chaymi Poncio Pilatoman rispanku, payta ruegoakuranku, cruzpi chakatasqa runakunapa piernankunata p'akimunankupaq, saynapi lukullaman wañuruqtinku, chay cruzmanta cuerponkuta orqonankupaq.³² Chaymi chay soldadokunaqa rispanku, Jesuswan kushka chakatasqa ishkeynin runakunapa piernankunata p'akimuranku.³³ Saynallataqmi Jesuspa piernantapas p'akinankupaq ashuyuranku. Hinaspan cuentata qokuranku, Jesusqa ña wañusqaña kasqanta. Chayraykun Jesuspa piernantaqa manaña p'akirankuñachu.

³⁴ Ichaqa huknin kaq soldadotaqmi, Jesuspa waqtanta fierro puntayoc largo k'aspiwan sat'iran. Hinaqtinmi Jesuspa waqtanmanta yawar, hinallataq unupas lloqsimuran.³⁵ (Noqan kani Jesuspa discipulon Juan). Chaymi, chaykuna pasasqanta kikiypuni rikuspay, qankunaman escribimushaykichis cheqapuni kasqanmanta, saynapi qankunapas Jesuspi creenaykichispaq.³⁶ Ichaqa chaykunaqa pasaran Bibliapi khayna nisqan cumplikunanpaqmi. Bibliapin nishan: “Manan ni huk tullullanpas p'akisqachu kanqa”, nispa [*Salmos 34.20*].³⁷ Saynallataqmi Bibliapiqa nillashantaq: “Waqtanpi sat'isqanku runatan, runakunaqa qawanqaku”, nispa [*Zacarias 12.10*].

Jesusta p'ampasqankumanta

(*Mat 27.57-61; Mar 15.42-47; Luc 23.50-56*)

³⁸ José sutiyoq runan Arimatea llaqtamanta karan. Paymi Israel nacionta kamachiq llaqtamasin runakunata manchakuspa, Jesuspa discipulon secretollapi karan. Chay Joseymi cruzpi Jesús wañuruqtin, Poncio Pilatoman rispa ruegoakuran, Jesuspa cuerponta cruzmanta urayachispa p'ampaq apananpaq. Chaymi Poncio Pilatoqa Joseyman permisota qoran.³⁹ Saynallataqmi Nicodemopas kinsa chunka kilo hina sumaq q'apaq mirra nisqa perfumeta, hinallataq álces nisqa perfumekunata apayukuspa hamullarantaq. Paymi karan, Jesuswan parlananpaq ñawpaqaraq tutalla hamuq runa.⁴⁰ Hinaspan Joseyqa Nicodemopiwan kushka, huk fino telamanta ruwasqa hatun vendakunata chay sumaq q'apaq perfumewan chapuspanku, Jesuspa cuerponta chay vendakunawan p'isturanku. Saynataqa ruwaranku, Israel nacionniyoq runakunapa costumbrenku sayna kasqanraykun.⁴¹ Jesusta cruzpi chakatasqankupa ladonpin huk huerta karan. Chay huertapin huk mosoq sepultura karan. Chay sepulturapiqa

manan ni pi runatapas p'amparankuraqchu. ⁴² Chay sepulturamanmi cercalla kasqanrayku Jesuspa cuerponta p'ampamunankupaq aparanku. Saynataqa ruwaranku, Israel nacionniyoq runakunapa samananku p'unchaw yaqaña qallarisqanraykun. [Nota: Samana p'unchawqa Israel nacionniyoq runakunapaqqa, soqta horas viernes tardentan qallariran. Tukurantaqmi soqta horas sábado tardenta].

20

Jesuspa kawsarimusqanmanta

(Mat 28.1-10; Mar 16.1-8; Luc 24.1-12)

¹ Domingo p'unchawtan manaraq achiqamushaqtin, Magdala llaqtayoq Mariaqa, Jestusta p'ampasqanku sepulturaman riran. Chayman chayaruspanmi Mariaqa rikururan, rumiwan tapasqanku sepulturaqa kichasqaña kasqanta. ² Chaymi Mariaqa apurayllaman p'itaspa, Simón Pedroman hinallataq Jesuspa munakusqan discipulonmanwan, khaynata willamunanpaq riran:

—¡Señor Jesuspa cuerpontan p'ampasqa kasqanmanta orqoruspa aparapasqaku. Ichaqa mayman apasqankutapas manan yachaykuchu! nispa.

³ Chaymi Pedroqa Jesuspa ancha khuyasqan discipulopiwan, sepultura qawaq p'itayllaña riranku. ⁴ Ichaqa huknin kaq discipuloqa, Pedromanta aswan masta p'itaspanmi, primerta sepulturaman chayaran. ⁵ Chayaspantaqmi k'umuyuspa sepultura ukhuta qawayuran. Hinaspan Jesuspa cuerpon p'istusqanku vendallataña rikuran. Ichaqa manan chay sepultura ukhumanqa haykuranchu. ⁶ Saynata qawapayashaqtinmi, Simón Pedroqa chayamuspa, sepultura ukhuman haykuranchu. Hinaspan paypas p'istusqanku vendallataña rikuran. ⁷ Saynallataqmi Jesuspa uman p'istusqanku telatapas, chay vendapa ladonpi rollosqata rikuran. ⁸ Saynallataqmi primerta sepulturaman chayamuq discipulopas, chay sepultura ukhuman haykullarantaq. Hinaspan paypas chaykunata rikuspa creeran. ⁹ Ichaqa chay p'unchawkamaqa, chay discipulokunaqa manaraqmi entienderankuraqchu, Bibliapi nisqanman hina Jesuspa kawsarimunantaqa. ¹⁰ Hinaqtinmi chay ishkaynin discipulokunaqa, maypi kasqankuman kutipuranku.

Magdala llaqtayoq Mariaman Jesús rikhurisqanmanta

(Mar 16.9-11)

¹¹ Magdala llaqtayoq Mariaqa sepultura punku hawallapin waqaspa kasharan. Chaypi waqashaspanmi, Mariaqa k'umuyuspa Jesuspa cuerpon churasqanku sepultura ukhuta qawayuran. ¹² Hinaspan Mariaqa ishkay angelkunata

sumaq yuraq p'achawan p'achasqata chaypi rikuran. Huknin angeltan rikuran, Jesuspa cuerpon churasqanku uman ladopi tiyashaqta, huknintañataq hayt'an ladopi tiyashaqta. ¹³ Hinaqtiinmi chay angelkunaqa Mariata, khaynata tapuranku:

—Qanri, ¿imanaqtiinmi waqashankirí? nispanku.

Chaymi Mariaqa contestaran:

—Señor, Señorniypa cuerpontan p'ampasqa kasqanmanta aparapasqaku. Ichaqa manataqmi cuerponta mayman apasqankutapas yachanichu, nispa.

¹⁴ Saynata niruspanmi, Mariaqa kutirimuspa hinalla, Jestusta chaypi sayashaqta rikururan. Ichaqa manataqmi Jesús kasqantaqa yacharanchu. ¹⁵ Hinaqtiinmi Jesusqa Mariata khaynata tapuran:

—Qanri, ¿imanaqtiinmi waqashankirí? ¿Pitaraq mashkashankirí? nispa.

Saynata tapuqtiinmi, Mariaqa piensaran chaypi huertata cuidaq runa kananpaq. Chaymi khaynata tapuran:

—Señor, ¿Señorniy Jesuspa cuerpontaqa icha qanchu aparurankipas? Sichus aparuspaykiqa, willaykuwayá, mayman churamusqaykitapas, noqa rispay Señorniypa cuerponta apakanpunaypaq, nispa.

¹⁶ Chaymi Señor Jesusqa niran:

—¡María! nispa.

Chaymi Mariaqa, pay lawman kutirispá, Jesús kasqanta reqsiruran. Hinaspan niran:

—¡Raboni! nispa.

Chay rimayqa “yachachikuq maestro” ninantan nin. [Nota: Wakin Bibliakunapin ninku: “hebreo rimaypi”, nispa; wakin-pitaqmi ninku “arameo rimaypi”, nispa].

¹⁷ Hinaqtiinmi Jesusqa niran:

—Kachariway. Noqaqa hanaq pachapi Papaymanqa manaraqmi kutiniraqchu. Aswanqa kunan rispaykiyá discipuloykunaman willamuy khaynata: “Noqaqa Dios Taytaymanmi kutishani; payqa qankunapapas Dios Taytaykichismi. Hinaspapas payqa Diosniymi, saynallataqmi qankunapapas Diosniykichis”, nispa.

¹⁸ Chaymi Magdala llaqtayoq Mariaqa, Jesuspa discipulonkunapa kasqanman rispa, paykunaman willamuran, Señor Jestusta rikumusqanmanta, hinallataq tukuy imakunata Jesús payman nisqanmantawan ima.

Discipulonkunaman Jesús rikhurisqanmanta

(Mat 28.16-20; Mar 16.14-18; Luc 24.36-49)

¹⁹ Jesuspa kawsarimusqan domingo p'unchaw tutatan, discipulonkunaqa punkuta allinta wishq'arukuspanku, huk

wasipi huñunasqa kasharanku. Sayna wishq'asqa ukhupiqa kasharanku, Israel nación llaqtayoq runakunapa jefenkunata manchakusqankuraykun. Hinaqtinmi Jesusqa chay ratopi paykunaman rikhuriykurun; hinaspan chawpinkupi sayaykuspa, khaynata niran:

—Hawkayay qankunawan kachun, nispa.

²⁰ Chayta nispanmi, Jesusqa makinkunapi, hinallataq waqtanpi k'irikunata paykunaman rikuchiran. Chaymi paykunaqa, Señor Jesusta rikuspanku, anchata kusikuranku.

²¹ Hinaspan Jesusqa kaqmanta paykunata nillarantaq:

—Hawkayay qankunawan kachun. Imaynan noqata Dios Taytayas mandamuwaran, saynallatataqmi noqapas qankunata kachaykichis noqamanta willamunaykichispaq, nispa.

²² Saynata rimayta tukuruspanmi, Jesusqa discipulonkunaman phukuyuspa niran:

—Santo Espirituta chashkiychis. ²³ Sichus runakuna huchallikuqtin, qankuna perdonankichis chayqa, perdonasqan kanqaku. Sichus qankuna mana perdonankichishchu chayqa, manan perdonasqachu kanqaku, nispa.

Jesuspa kawsarimusqanpi discipulon Tomás mana creesqanmanta

²⁴ Tomasqa Jesuspa chunka ish kayniyoq discipulonkunamanta huknin kaq discipulonmi karan. Paytan Mellizo sutivan suticharanku. Hinaqtinmi discipulonkunaman Jesús rikhurishaqtin, Tomasqa mana paykunawan kushkachukaran. ²⁵ Ichaqa Tomás chayaramuqtinmi, wakinnin discipulokunaqa payman willaranku khaynata:

—¡Señor Jesustan rikuruyku! nispanku.

Hinaqtinmi Tomasqa khaynata niran:

—Sichus makinkunapi clavoq haykusqanta mana rikusaqchu, nitaq dedoytapas chay clavoq haykusqanman mana winasaqchu, hinallataq waqtanta k'irisqankumanpas makiyta mana winasaqchu chayqa, manan noqaqa creesaqchu, nispa.

²⁶ Chaymanta pusaq p'unchaw pasaruqtinmi, Jesuspa discipulonkunaqa Tomaspawan chay wasipi kaqmanta huñunasqa kasharanku, chay wasipa punkunta allinta wishq'arukuspanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunapa chawpinkupi rikhurispa khaynata niran:

—Hawkayay qankunapi kachun, nispa.

²⁷ Saynata niruspan, Jesusqa Tomasta khaynata niran:

—Tomás, qaway makiykunata; hinaspa winay kayman de-doykita; hinallataq waqtaymanpas makiykita winay. Ama mana creeqqa kaychu, aswanqa creeq runa kay, nispa.

²⁸ Chaymi Tomasqa khaynata niran:

—¡Qanqa Señorniyimi, hinaspapas Diosniymi kanki! nispa.

²⁹ Chaymi Señor Jesusqa khaynata niran:

—Tomás, ¿qanqa rikuruwaspaykichu chayraq noqapi cree-shankí? ¡Mayna kusişqan kanqaku, mana rikuwashaspa no-qapi creeq runakunaqa! nispa.

Kay libroqa imapaqsi escribisqa kasqanmanta

³⁰ Jesusqa discipulonkunapa rikusqanmi ashka milagrokunatapapas ruwallarantaq. Chay milagrokuna ruwasqanqa manan llapallanchu kay libropiqa escribisqa kashan. ³¹ Ichaqa kaykunaqa escribisqa kashan, qankuna leespaykichis, Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadorninchis kasqanta creenaykichispaqmi, hinaspapas payqa Diospa Wawan kasqanta ychanaykichispaqmi, saynapi Jesucristopi qankuna creespaykichis, wiñay kawsayniyoq kanaykichispaq.

21

Qanchis discipulonkunaman Jesuspa rikhurisqanmanta

¹ Chaymantan Jesusqa huktawan discipulonkunaman rikhuriran Galilea provincia lawpi Tiberias sutiyoq laguna qochapa patanpi. Chay lugarpin kaykuna pasaran: ² Chaypin huñunasqa kasharanku Jesuspa kay discipulonkuna: Simón Pedro, Mellizowan sutichasqa Tomás, Galilea lawpi Caná llaqtamanta Natanael, Zebedeopa wawankuna, hinallataq ishka discipulokunapiwan ima. ³ Hinaqtinmi Simón Pedroqa chaypi kaq wakin discipulokunata, khaynata niran:

—Challwata challwaqmi risaq, nispa.

Chaymi paykunapas nillarankutaq:

—Noqaykupas qanwanmi risaqqu, nispanku.

Chaymi paykunaqa huk boteman wichaspa riranku. Ichaqa enteron tuta challwashaspankupas, paykunaqa manan ni huk challwallatapapas hap'irankuchu. ⁴ Hinaqtinmi ña achiqamushaqtinña, Jesusqa chay challwasqanku laguna qochapa patanpi sayasharan. Ichaqa chay discipulonkunaqa, Jesusta rikushaspankupas manan reqşirankuchu. ⁵ Hinaqtinmi Jesusqa paykunata tapuran:

—Wawqellaykuna, ¿mikhunaykichispaq imallaykichispas kashanchú? nispa.

Chaymi paykunaqa contestaranku:

—Manan kanchu ni imaykupas, nispanku.

⁶ Chaymi Jesusqa khaynata niran:

—Botepa phaña ladonman challwanaykichis mallata wikch'uyuychis. Hinaspan qankunaqa challwata hap'inkichis, nispa.

Hinaqtinmi Jesuspa nisqanman hina ruwaranku. Chaymi challwananku malla ashkallaña challwayoq kasqanrayku, manaña ni chutaytapas atirankuñachu. ⁷ Jesuspa munakusqan discipuloñataqmi, Jesús kasqanta reqsiruspa, Pedrota niran:

—¡Payqa Señorinchis Jesusmi! nispa.

Chaymi Simón Pedroqa Señor Jesús kasqanta yacharuspa, q'ala wasalla kasqanrayku apurayllaman p'achakuspa, unu ukhuman saltaykuran. ⁸ Ichaqa pachaq metro hinallañan laguna qochapa patanman chayamunankupaqqa faltasharan. Hinaqtinmi wakin discipulonkunaqa botepi hamuranku, challwa challwamusqankuta laguna qochapa patankama mallapi aysamuspanku. ⁹ Hinaspan laguna qochapa patanman lloqsimuspanku, nina sansapa hawanpi huk challwata rikuranku, chaypa ladonpitaq t'antatawan ima. ¹⁰ Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Challwa hap'imusqaykichista apamuychis, nispa.

¹¹ Chaymi Simón Pedroqa boteman qespispa, challwa hap'inan mallata hunt'a challwayoqta laguna qochapa patanman chutamuran. Chay mallapiqa pachaq pishqa chunka kinsayoq hatun challwakunan karan. Sayna ashka challwata chutamushaqtinpas, chay challwanan mallaqqa manan llik'ikuranchu. ¹² Hinaqtinmi Jesusqa khaynata niran:

—Mikhunanchispaq hamuychis kayman, nispa.

Ichaqa manataqmi ni mayqen discipulonpas tapuytaqa atirankuchu, “¿pitaq qanri kankí?” nispaqa. Hinaspa-pas paykunaqa ñan yacharankuña Señor Jesús kasqantaqa. ¹³ Hinaqtinmi Jesusqa paykunaman ashuyuspa, t'antatawan hinallataq kankasqa challwatawan paykunaman rakiran.

¹⁴ Jesusqa kawsarimusqan p'unchawmantaqa, kinsa kutitañan kay rikhuriywanqa, discipulonkunaman rikhuriran.

Simón Pedrowan Jesús parlasqanmanta

¹⁵ Discipulonkuna mikhuyta tukuruqtinkun, Jesusqa Simón Pedrota khaynata tapuran:

—Jonaspa wawan Simón, ¿wakin discipuloykunamanta aswan mastachu khuyakuwankí? nispa.

Pedroñataqmi contestaran:

—Arí Señor. Qanqa yachankin khuyakusqaytaqa, nispa.

Chaymi Jesusqa niran:

—Cheqaqtapuni khuyawaspaykiqa, noqapi chayraq creeq runakunatayá, corderokunata hina allinta cuidamuy, nispa.

16 Hinaqtinmi Jesusqa kaqmanta tapullarantaq:

—Jonaspa wawan Simón, ¿khuyakuwankichú? nispa.

Chaymi Pedroqa contestaran khaynata:

—Arí Señor. Qanqa yachankin khuyakusqayta, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Saynaqa noqapi creeq runakunatayá cuidamuy, imaynan ovejakunata cuidaq runa hina, nispa.

17 Hinaqtinmi Jesusqa huktawan kinsa kaq tapuyipi, Pedrota niran:

—Jonaspa wawan Simón, ¿khuyakuwankichú? nispa.

Chaymi Pedroqa kinsa kutikamaña “khuyakuwankichu” nispa Jesús tapupayasqanrayku, anchata llakikuran. Hinaspan khaynata niran:

—Señor, qanqa tukuy imatapas yachankin. Hinaspapas yachallankitaqmi noqa qanta khuyakusqaytaqa, nispa.

Hinaqtinmi Jesusqa niran:

—Saynaqa noqapi creeq runakunatayá cuidamuy, imaynan ovejakunata cuidaq runa hina, nispa.

18 Jesusqa nillarantaqmi khaynata:

—Cheqaqtapunin niyki, jovenllaraq kashaspaykiqa kiki-laykin p'achakuranki; hinaspan may munasqaykiman ima rirankipas. Yuyaqaña kaqtiykin ichaqa, makiykimantapas hukraq aysarisunki, hinallataq p'achachisunkipas; hinaspan pusasunkipas mana riy munasqayki lugarkunaman, nispa.

19 Saynata nispanmi Jesusqa entiendechiran, imaynatas Pedro wañunanmanta, saynapi Dios alabasqa kananpaq. Hinaspan Jesusqa Pedrota niran:

—¡Qatikuway! nispa.

Jesuspa ancha munakusqan discipulonmanta

20 Pedroqa Jesuswan rishaspanmi, qepanta qawarikuran. Hinaspan Jesuspa munakusqan discipulonta qepankuta hamushaqta rikuran. Chay munakusqan discipulonmi, ñawpaqtaraq Pascua cenaypi mikhusqanku rato, Jesuspa qasqonman k'imiyukuspa kasharan. Hinaspan khaynata tapuran: “Señorlláy, ¿mayqennyikutaq traicionasunkirí?” nispa. 21 Hinaspanmi Pedroqa chay discipulota rikuruspa, Jesusta khaynata tapuran:

—Señorlláy, ¿imataq paytari pasanqa? nispa.

22 Chaymi Jesusqa khaynata contestaran:

—Sichus munayman chayqa, kutimunaykamapas payqa kawsanmanmi; qanmanri, ¿imataq qokusunkí? Qanqa qatikullawayá, nispa.

23 Saynata niqtinmi, discipulokunaqa paykunapura rimaranku khaynata: “Chay discipuloqa manas wañunqachu” nispanku. Ichaqa Jesusqa manan niranchu: “Manan

wañunqachu”, nispachu. Aswanqa khaynatan niran: “Sichus munayman chayqa, kutimunaykamapas payqa kawsanmanmi; qanmanri, ¿imataq qokusunki?” nispa.

²⁴ Noqan chay ancha munakusqan discipuloqa kani. Chaymi noqa kikiy, Jesuspa tukuy ima ruwasqankunamanta kay libropi escribimushaykichis. Hinaspapas noqaykuqa yachaykun, kay libropi llapallan escribisqakunaqa cheqaqpuni kasqanta.

²⁵ Jesusqa ashkatan tukuy imakunatapas ruwaran. Sichus sapankama ruwasqankunamanta escribikunman chayqa, piensasqayman hinaqa, manan kay enteron pachapipas campoqa kanmanchu, chay llapallan librokuna churana-paqqa. Amén.

HECHOS

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa Lucasmi escribiran. Payllataqmi evangelio Lucas librotapas escribillarantaq (Luc 1.1-3; Hech 1.1). Lucasqa karan médicon (Col 4.14). Payqa apóstol Pablota ancha confiasqa amigonmi karan. Chayraykun apóstol Pablota kushka viajenkunapi riran (Col 4.14; 2 Tim 4.11; Filem 1.24; Hech 16.10). Lucasqa manan Israel nacionniyoq runachu karan. Aswanqa Grecia llaqtamanta ancha yachayniyoq runan karan.
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristota nacesqanpa qepanta 60 otaq 64 watakunapin, apóstol Pablo manaraq wañushaqtin.
3. **Kay librori, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Teófilo sutiyoq runapaq otaq Diosta khuyakuq runakunapaqmi (Luc 1.1-3; Hech 1.1). Chay "Teófilo" sutiqa significan "Diosta khuyakuq runa" nintantan. Chayraykun wakin estudiaqkunaga ninku: "Kay libroqa escribisqa kanman karan Diosta khuyakuq llapallan runakunapaqmi", nispanku.
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan, Diosta khuyakuq runakuna primer kaq creyentekunapa ruwasqankumanta yachanankupaqmi. Chay primer kaq creyentekunaga Santo Espirituwan hunt'asqa kaspankun, Diosmanta allin willakuykunata Israel nacionniyoq runakunaman willakuranku. Chaymantañan huk law nacionniyoq runakunamanqa willakuq riranku.
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: "Ichaqa Santo Espíritu qankunaman hamuqtinmi, atiyta chashkinkichis. Hinaspan qankunaga testigoykuna kankichis: kay Jerusalén llaqtapi, Judea provinciapi, Samaria provinciapi, hinallataq kay pachapi llapallan llaqtakunapipas, runakunaman noqamanta willamunaykichispaq" (Hech 1.8).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqa kashan:
  - (1) Jesucristo hanaq pachaman ripusqanmanta, Santo Espíritu hamusqanmanta, hinallataq primer kaq creyentekunapa vidanmantawan ima (Hech 1.1 asta 8.3).

- (2) Jesucristomanta Judeapi Samariapiwan willasqankumanta (Hech 8.4 asta 12.25).
- (3) Primer kaq viajeman Pablo risqanmanta (Hech 13.1 asta 14.28).
- (4) Jerusalén llaqtapi hatun huñukuy kasqanmanta (Hech 15.1-35).
- (5) Ishkay kaq viajeman Pablo risqanmanta (Hech 15.36 asta 18.22).
- (6) Kinsa kaq viajeman Pablo risqanmanta (Hech 18.23 asta 21.16).
- (7) Pablo Jerusalén llaqtapi, Cesarea llaqtapi, hinallataq Roma llaqtapiwan preso kasqanmanta (Hech 21.17 asta 28.31).

Santo Espirituta mandamunanpaq Jesús prometesqanmanta

¹ Ancha respetasqay Teófilo, primer kaq librota qanman escribimuspaymi, ña willamuraykiña Jesuspa llapallan imapas ruwasqanmanta, hinallataq yachachisqankunamantawan ima. ² Jesusqa hanaq pachaman manaraq ripushaspanmi, akllasqan apostolninkunata Santo Espiritupa atiyinwan kamachiran, tukuy imakunatapas imayna ruwanankupaq. Chaykunatan qanmanqa escribimurayki imakunatas Jesús ruwaran ñawpaqta, qallariyinnimantapacha asta hanaq pachaman Jesús ripunan p'unchawkama tukuy imakuna ruwasqanmanta. ³ Jesusqa wañusqanmanta kawsarimuspanmi, apostolninkunaman rikhuriran. Hinaspan cheqaqtapuni kawsasqanta yachanankupaq paykunaman presentakuspa, pay kikinpuni rikuchikuran, tukuy ima pruebakunawan paypuni kasqanta. Hinaspan Jesusqa tawa chunka p'unchaw apostolninkunawan kaspas, Diospa gobiernanan sumaq glorianmanta paykunaman yachachiran.

⁴ Jesusqa huk kutinmi apostolninkunawan kushka kashaspa, paykunata khaynata kamachiran:

—Jerusalén llaqtamantaqa aman ripunkichishchu. Aswanqa Diospa prometesqan Santo Espirituta chashkinaykichiskaman suyankichis. Noqaqa chay Santo Espiritumantan rimapayaraykichishña ⁵ khaynata: “Bautizaq Juanqa unullawanmi bautizaran. Ichaqa qankunan Santo Espirituwan kay pisi p'unchawkunallapi bautizasqa kankichis”, nispa.

Hanaq pachaman Jesuspa ripusqanmanta

⁶ Jesusqa apostolninkunawanmi kushka huñunasqa kasharan. Hinaqtinmi apostolninkunaqa Jesusta tapuranku khaynata:

—Señor, ¿qanri kay p'unchawkunapichu (Roma nacionmanta kamachikuqkunata vencespayki), kay Israel nación llaqtaykupi reyniyku kankí? nispanku.

⁷ Hinaqtinmi Jesusqa apostolninkunata contestaspa niran:

—Manan qankunamanchu tupasunkichis ima p'unchawtachus chaykuna pasananmanta yachanaykichispaqqa. Aswanqa ancha atiyniyoq Dios Taytallaymi yachan ima tiempopichus otaq ima p'unchawtachus chaykuna pasananmantaqa. ⁸ Ichaqa Santo Espíritu qankunaman hamuqtinmi, atiyta chashkinkichis. Hinaspan qankunaqa testigoykuna kankichis: kay Jerusalén llaqtapi, Judea provinciapi, Samaria provinciapi, hinallataq kay pachapi llapallan llaqtakunapipas, runakunaman noqamanta willamunaykichispaq, nispa.

⁹ Chaykunata rimayta tukuruspanmi, apostolninkuna rikushaqtin, Jesusqa hanaq pacha cieloman ripuran. Chaymi phuyu ukhuman chinkaykuqtin, apostolninkunaqa manaña rikurankuñachu. ¹⁰ Hinaqtinmi Jesuspa apostolninkuna alto cielota qawallashaqtinkuraq, ish kay runakuna yuraq p'achayoqkama apostolkunapa ladonkupi qonqayllamanta rikhuriyuran. Hinaspan apostolkunata niranku:

¹¹ —Galilea provincia lawmanta runakuna, ¿imanaqtintaq qankunari alto cielota qawashankichís? Imaynan Jesuspa hanaq pachaman ripusqanta kunan rikushankichis, saynallataqmi Jesusqa huk p'unchaw hanaq pachamanta kay pachaman kutimunqa, nispa. [*Nota: Chay ish kay yuraq p'achayoq runakunaqa Diospa angelninkunan karanku.*]

Judas Iscariotepa rantinta Matiasta akllasqankumanta

¹² Chaymantan apostolkunaqa Olivos moqopi kasqankumanta, Jerusalén llaqtaman kutipuranku. Chay Olivos moqoqa huk kilómetro hinallan Jerusalén llaqtamantaqa karan. ¹³ Hinaspan apostolkunaqa Jerusalén llaqtaman chayaruspanku, samapakusqanku wasipa altosninman wicharanku. Chaypin karanku: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeopa wawan Jacobo, Zelote partidomanta Simón, hinallataq huk Jacobopa wawan Judaspiwan ima. [*Nota: Kay Judasqa manan Jesusta traicionaspa wañuq Judas Iscariotechu karan. Aswanqa huk Judasmi.*] ¹⁴ Chaypin llapallanku huk sonqolla huñunasqa karanku: apostolkuna, Jesuspa mamitan María, Jesuspa wawqenkuna, hinallataq huk warmikunapiwan ima. Hinaspan paykunaqa Diosmanta mana dejaspa mañakuranku.

¹⁵ Hinaqtinmi chay p'unchawkunapi, Diospi iñiq runakunaqa pachaq ish kay chunka hina huñunakuranku. Hinaqtinmi Pedroqa paykuna ukhumanta sayarispa, khaynata niran:

16 —Wawq̄e panaykuna, Bibliapi nisqanmi cumplikunan-puni karan. Chaytan ñawpaqtaraq Santo Espiritu rey Davidnintakama ña niranña, Jesusta Judas Iscariote traicionananmantaqa. Chay Judasmi Jesuspa enemigon runakunata pusamuran, Jesusta preso chanankupaq. 17 Hinaspapas chay Judasqa noqanchis apostolkunawan kushka yupasqan karan. Chaymi payqa noqanchiswan kushka llank'aranpas. 18 Chay Judasmi, Jesusta traicionasqanmanta pagasqanku qolqewan, huk chakrata rantiran. Chaypin Judasqa umanpan pampaman urmayuq̄tin, wiksanraq phataran. Hinaq̄tinmi ch'unchulninkunaraq lloqsiran. 19 Hinaq̄tinmi Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunaqa, Judaspa sayna wañusqanta yacharanku. Chaymi chay chakrataqa suticharanku “Acéldama”, nispa. Aceldamaqa “Yawar pampa chakra” ninantan nin. 20 Judasta kaykuna pasanmantaqa, ñan Salmos libropi escribisqaña kasharan. Chay Salmos libropin khaynata nishan: “¡Wasinpas ch'inñeqman tukuchun!

Hinaspas chay wasipiqa ama ni pipas tiyachunchu”, nispa
[*Salmos 69.25*].

Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi:

“Paypa ima ruwasqantapas huk runayá rantinta ruwachun”, nispa [Salmos 109.8].

21 Chayraykun Judas Iscariotepa rantinta huk runata akllasunchis. Payqa Señor Jesuswan, hinallataq noqanchiswan kushka tukuy tiempo puriqmasinchismi kanan. 22 Hinaspapas chay runaqa Jesusta Bautizaq Juan bautizasqanmantapacha asta Jesuspa hanaq pachaman ripusqan p'unchawkama noqanchiswan puriqmasinchismi kanan. Saynallataqmi payqa Jesuspa kawsarimusqanta noqanchiswan kushka rikuq̄ kanan, nispa.

23 Chaymi paykunaqa Judas Iscariotepa rantinta, ishkey runakunata akllaranku, paykunamanta huknin kaq runa akllasqa kaspas, Jesuspa apostolnin kananpaq. Hukninpa sutinmi karan José Barsabás; paytan reqsiranku Justowan. Hukninñataqmi karan Matías. 24 Hinaspan Diosmanta llapallanku khaynata mañakuranku:

—Señor Diosniyku, qanllan llapallan runapa sonqonta reqsinki. Kunanyá kay ishkeynin runakunamanta mayqentachus akllakusqaykita reqsichiwayku, 25 saynapi Judas Iscariotepa rantinta apóstol kaspas kamachiykikunata ruwananpaq. Ichaqa Judasmi apóstol kashaspa huchaman urmaran. Chaymi wañuruq̄tin, almanqa huchasapa runakunapa kasqanman ripuran, nispa.

²⁶ Hinaspan sortearanku; hinaqtinmi suerteqa Matiasman tuparan. Chaymi Matiasqa chay p'unchawmantapacha chunka hukniyoq apostolkunawan yupasqa karan.

2

Diospa prometesqan Santo Espiritu hamusqanmanta

¹ Pentecostés fiesta p'unchaw chayaramuqtinmi, Jesucristopa apostolninkuna, wakin creyentekunapiwan kushka, huk wasipi huñunasqa kasharanku. ² Hinaqtinmi qonqayllamanta hanaq pachamanta wayra hina qaparishaq uyarikuran. Hinaspan chay kasqanku wasiman hunt'ayuran. ³ Hinaqtinmi sapankamankupa umanpa altonman nina rawrashaq hina urayamuran. ⁴ Hinaqtinmi paykunaqa Santo Espirituwan llapallanku hunt'ayusqa karanku. Hinaspan paykunaqa Santo Espiritu rimachiqtin, mana hayk'aq rimasqanku tukuy clase rimaykunapi sapankamanku rimayta qallariranku.

⁵ Chay p'unchawkunapin Dios Taytata kasukuq Israel nacionniyoq ashka runakuna Jerusalén llaqtapi kasharanku. Paykunaqa huk law nación llaqtakunapin tiyaranku. (Chaymi Jerusalén llaqtapi Pentecostés fiestaman chay nación llaqtakunamanta hamuranku, Diosta yupaychanankupaq). ⁶ Hinaqtinmi chay Jerusalén llaqtaman hamuq runakunaqa, chay wayra hina qaparishqanta uyarispanku, apostolkunapa kasqanman huñunakamuranku. Hinaspan sapankamankupa rimayninkupi rimasqankuta uyarispanku, chay runakunaqa mana ni imaynatapas piensayta atirankuchu. ⁷ Chaymi admirasqallaña parlanakuranku khaynata:

—¿Manachu kay tukuy clase rimaykunapi rimaq runakunaqa Galilea provincia lawmanta kankú? ⁸ Chayri, ¿imaynanpitaq sapankamanchispa rimasqanchis rimaykunapiri uyarishanchís? ⁹ Ashka nacionkunamanta hamuq runakunan kaypiqa kashanchis: Partiamanta, Mediamanta, Elamanta, Mesopotamiamanta, Judea provinciamanta, Capadociamanta, Pontomanta, Asia lawkunamanta, ¹⁰ Frigiamanta, Panfiliamanta, Egipto lawkunamanta, África lawpi Libia nacionpi Cirene llaqtapa cercankunamanta, kay Jerusalén llaqtapi tiyaq Roma nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq kashaspa judiokunapa religionninman cambiakuq runakunapas, ¹¹ Lamar gochapa chawpinpi Creta sutiyoq islamanta, hinallataq Arabia lawmanta

ima. Noqanchisqa huk law nación llaqtakunamanta kashas-panchismi, Diospa tukuy ima admirakuypaq ruwasqankunamanta, sapankamanchispa rimayninchispi rimasqankuta kunan uyarishanchis, nispa.

¹² Chay rimasqankuta uyarispankun, llapallan chay runakunaqa admirasqallaña kaspanku, tapunakuranku khaynata:

—Kaykunari, ¿imanaqtintaq pasashan? nispanku.

¹³ Ichaqa wakin runakunañataqmi apostolkunamanta burlakuspa, khaynata niranku:

—Waq runakunaqa mach'asqan kashanku; chaymi saynataqa rimashanku, nispanku.

Pedropa predicasqanmanta

¹⁴ Hinaqtinmi Pedroqa chunka hukniyoq apostolkunapiwan tiyasqankumanta kushka sayariranku. Hinaspan Pedroqa altota rimarispas, chaypi huñunasqa runakunata, khaynata niran:

—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, hinallataq kay Jerusalén llaqtapi llapallan tiyaq runakunapas; llapallaykichisyá kay nisqaykunata allinta uyariwaychis.

¹⁵ Qankunaqa pantashankichismi. Noqaykuqa manan mach'asqachu kashayku. Hinaspapas chayraqmi las nueve de la mañanallaraq kashan. (¿Chaychu noqaykuri mach'asqa kashaykuman? Kay llaqtanchispiqa manan ni pipas sayna achiqayllatarraqqa mach'anchu). ¹⁶ Ichaqa kaykuna rikusqaykichisqa pasashan, Diosmanta willakuq profeta Joelpa ñawpaqtaraq nisqanman hina cumplikunanpaqmi. Paymi Diospa nisqanta escribiran khaynata:

¹⁷ Diosmi niran:

“Qepa p'unchawkunatan

Santo Espirituyta llapallan runakunaman mandamusaq.

Chaymi qari wawaykichispas, hinallataq warmi wawaykichispas noqamanta willakunqaku.

Hinallataqmi jovenkunapas sueñoypi hina visionkunata rikunqaku.

Hinallataq yuyaqña kaq runakunatapas noqan sueñoyninkupi rimapayasaq.

¹⁸ Saynallataqmi chay p'unchawkunapiqa, Santo Espirituyta mandamusaq,

noqata serviwaq qarikunaman, hinallataq warmikunamanpas.

Chaymi paykunaqa noqamanta willakunqaku.

¹⁹ Saynallataqmi noqaga alto cielopipas admirakuypaq señalkunata rikhurichisaq, hinallataq kay pachapipas, admirakuypaq milagrokunata rikuchisaq:

yawarta, ninata,

hinallataq phuyu hinarraq oqarikushaq q'oshñitawan ima.

²⁰ Hinallataqmi noqapa kutimunay suma-sumaq hatun p'unchaw manaraq chayamushaqtin,

intipas tutayanqa,

hinallataq killapas yawar hina pukaman tukunqa.

Chaykunaq pasasqanmi ancha hatun admirakuypaq kanqa.

²¹ Ichaqa pipas noqapi creespa, sutiypi mañakuqmi salvasqa kanqa”, nispa [*Joel 2.28-32*].

²² Israel nación llaqtamasiy runakuna, kay nisqaykunata uyariychis. Diosqa kay pachaman Jesucristota mandamuspanmi, payman tukuy atiyta qoran. Chaymi Nazaret llaqtayoq Jesusqa, qankuna ukhupi kashaspa, ancha admirakuypaq tukuy imaymana milagrokunata ruwaran. Chaykunata rikuspaykichismi, qankunaqa chaykunamanta yacharankichis. ²³ Diosqa ñan yacharanña, Jesusqa anchata sufrispa ñak'arinantaqa. Chaymi Diospa planninman hina

Jesusqa enemigon runakunaman entregasqa karan; hinaspapas paytan qankunaqa presocharankichis; hinaspan huchasapa runakunapa makinman entregarankichis, cruzpi chakataruspa wañuchinankupaq. ²⁴ Saynata ruwashaqtiykichispas, Diosmi Jesustaqa wañusqanmanta kawsarichimuran. Ichaqa wañuyqa manapunin Jesustaqa sepulturapi qepachiyta atiranchu. ²⁵ Kaykunamantan rey Davidpas ñawpaqaraq Jesusmanta khaynata rimaran:

“Señortaqa ñawpaqniypin sapa kutin rikullashani. Paymi phaña ladoypi kashan cuidawanapaq. Chaymi noqaqa mana urmasaqchu. ²⁶ Noqaqa ancha kusion kashani. Anchata kusikuspan simiywanpas takini. Paypi confiakuspaymi noqaqa mana ni imatapas manchakusaqchu.

²⁷ Qanqa wañusqakunapa kasqanpiqa manan noqataqa dejawankichu.

Nitaqmi cuerpoytapas sepulturapi ismunanpaqqa permitinichu, mana huchayoq serviqniyki kasqayrayku.

²⁸ Qanmi noqataqa yachachiwaranki munasqaykiman hina kawsanaypaq.

Chaymi noqaqa anchata kusikushani, qan noqawan kushka kasqaykirayku”, nispa [*Salmos 16.8-11*].

²⁹ Saynata yachachispan Pedroqa khaynata niran:

—Llaqtamasiykuna, kunanmi ñawpaq abuelonchis Davidmanta cheqaqtapuni willasqaykichis. Pay wañuqtinmi, huk sepulturapi p'amparanku. Ichaqa kunan p'unchawkamapas yachanchismi, Davidpa cuerpon

p'ampasqanku sepulturaqa kay kasqanchis lugarpa cercanpi kasqanta. ³⁰ Rey Davidqa Diosmanta willakuq profetan karan. Chaymi payqa ña yacharanña paypa mirayninmanta huk salvador kay pachaman hamuspa, Israel nación llaqtapi rey kananta. Chaytaqa yacharan payman Dios juramentota ruwaspa prometesqanraykun. ³¹ Hinaspapas Diospa prometesqankuna cumplikunantaqa, Davidqa yacharanmi. Chaymi payqa qepa tiempopi imakunas pasananta yachaspa willakuran, Salvawaqninchispa cuerpon sepulturapi ismunanpaq mana saquesqa kananmanta, aswanqa kawsarinpunanmanta. ³² Chay prometesqanman hinan, Jesustaqa Dios kawsarichimuran. Chaykunata rikusqanchisraykun noqanchisqa llapallanchis testigo kanchis. ³³ Chaymantan Diosqa hanaq pachaman Jesusta oqarispas phaña ladonpi tiyaykachiran. Hinaspan Diosqa prometesqanman hina, Santo Espirituta Jesusman qoran; hinaqtinmi Jesusñataq chay Santo Espirituta noqaykuman qowaranku. Chaykuna pasasqantan kunan qankunaqa rikushankichis, hinallataq uyarishankichis ima. ³⁴ Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, rey Davidqa hanaq pachamanqa manan oqarisqachu karan. Aswanqa kikin Davidpunin khaynata niran:

“Señor Diosmi Señorniyta niran:

Phaña ladoypi tiyaykuy,

³⁵ llapallan enemigoykikunata vencespay, chaki plantaykiman churanaykama”, nispa.

³⁶ Chayraykun niykichis, qankuna Israel nación llaqtayoq runakunaqa, cheqaqtapuni yachaychis, cruzpi chakatasqaykichis Jesustan Diosqa churaran, llapallan runakunapa Señornin, hinallataq salvadornin ima kananpaq, nispa.

³⁷ Chaykunata llapallan runakuna uyarispankun, sonqonkupi anchata llakikuranku. Hinaspan Pedrota hinallataq wakín apostolkunatawan tapuranku:

—Wawqeykuna, sayna kaqtinri, ¿imatataq noqaykuri kunan ruwaykuman? nispanku.

³⁸ Hinaqtinmi Pedroqa paykunata contestaran:

—Huchaykichismanta wanakuspaya Diosman kutirikuychis. Hinaspa Jesucristopa sutinpi sapankamaykichis bautizachikuychis, saynapi Dios huchaykichista perdonaspa, Santo Espirituta qosunaykichispaq. ³⁹ Kay promesakunaqa qankunapaqmi karan, wawaykichiskunapaqpas, hinalataq enteron mundontinpi pikunatachus Dios salvananpaq waqyay munasqankunapaqwan ima, nispa.

⁴⁰ Saynallataqmi Pedroqa chaypi kaq runakunata allillinta ashka yachachikuykunawan consejaspa, khaynata niran:

—Huchallapi puriq runakunawan kushka castigasqa kanaykichismanta librakuychis, salvasqa kanaykichispaq, nispa.

⁴¹ Chaymi Pedropa nisqankunata kasukuq runakunaqa batizachikuranku. Hinaspan chay p'unchawpiqa, Jesucristopi creeq runakunaman kinsa waranqa hina runakuna yapakuranku. ⁴² Hinaspan paykunaqa kaykunata ruwaranku: apostolkunapa yachachisqanta allinta uyarispa kasukuranku; huk runa hinalla kawsaranku; t'antapas huk sonqolla partinakuspan kushka mikhuranku; hinallataq Diosmantapas huk sonqolla mañakuranku.

Jesucristopi primer kaq creyentekuna imaynatas kawsasqankumanta

⁴³ Jesucristopa apostolninkuna, milagrokunata hinallataq admirakuypaq seña'kunata ruwaqtinkun, llapallan runakunaqa anchata admirakuranku. ⁴⁴ Saynallataqmi Jesucristopi llapallan creeq runakunaqa huk sonqolla kawsaranku; hinallataq tukuy ima kaqninkuwanpas yanapanakuspa ima kawsaranku. ⁴⁵ Chaymi wakinqa allpankutapas, hinallataq wakin kaqninkutapas venderanku. Hinaspan ima kaqninkutapas, hinallataq chay vendesqanku qolqetapas sapankamapa necesitasqanman hina rakiranku. ⁴⁶ Saynallataqmi paykunaqa Dios yupaychana templopi huk sonqolla sapa p'unchaw huñunakuranku. Hinallataq sapankamapa wasinkupi huñunakuspanku, mikhunata ancha kusikuywan hinallataq humildadwan ima kushka mikhuranku. ⁴⁷ Hinaspapas llapallankun paykunaqa Diosta yupaychaspa karanku. Chaymi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa paykunataqa anchata respetaranku. Hinaqtiinmi Diosqa ashka runakunata yanaparan, (Jesucristopi creespa) salvasqa kanankupaq. Chayraykun Jesucristopi creeq runakunaqa sapa p'unchaw aswan ashkaña karanku.

3

Mana puriq runata Pedro sanoyachisqanmanta

¹ Huk p'unchawmi kinsa horas tardeykuyta hina, Pedroqa Juanpiwan Dios yupaychana temploman riranku. Chay horastan Israel nacionniyoq runakunaqa, costumbrenkuman hina, Diosman orakunankupaq temploman riranku. ² Chay templopa huknin punkunmi Sumaq Punkuwan sutichasqa karan. Chaypunkumanmi huk mana hayk'aq puriq runataqa

sapa p'unchaw apamuranku, templo man haykuq runakunamanta limosnata mañakunanpaq. ³ Hinaqtinmi chay mana puriq runaqa Pedrota hinallataq Juantawan, Dios yupaychana templo man haykusqankuta rikururan. Hinaspan paykunamanta limosnata mañakuran. ⁴ Chaymi Pedroqa Juanpiwan chay mana puriq runata qawayuranku. Hinaspan Pedroqa khaynata niran:

—Noqaykuta qawarimuwayku, nispa.

⁵ Hinaqtinmi chay mana puriq runaqa, paykunata qawapayaran khaynata piensaspa: Paykunaqa icha imallatapas qoykuwanman, nispa. ⁶ Chaymi Pedroqa chay mana puriq runata niran:

—Manan qoriypas ni qolqeypas kanchu. Aswanqa noqapa imaychus kashan chayllatan qosqayki: ¡Nazaret llaqtayoc Jesucristopa sutinpi sayarispas puriy! nispa.

⁷ Saynata niruspanmi, Pedroqa chay mana puriq runata phaña makinmanta aysarispas sayarichiran. Hinaqtinmi piernankunapas, hinallataq chakinkunapas kasqan ratolla purinanpaq sanoyaran. ⁸ Chaymi chay mana puriq runaqa, huk saltayllapi sayarispas puriran. Hinaspan payqa Pedrowan hinallataq Juanpiwan kushka, Diosta yupaychana templo man ancha kusikuywan haykuran, purispa, saltaspa, hinallataq Diosta alabaspas ima. ⁹ Hinaqtinmi chaypi kaq llapallan runakunaqa, chay mana puriq runapas purisqanta, hinallataq Diosta alabasqanta ima rikuranku. ¹⁰ Hinaspan chay mana puriq runata reqsiruspanku, khaynata ninakuranku:

—Kay runaqa Dios yupaychana templo pa Sumaq Punkunpi limosnata mañakuspa tiyaqma kashan, nispanku.

Chaymi paykunaqa chaykuna pasasqanmanta anchata admirakuranku.

Templo pa corredorninpi Pedro predicasqanmanta

¹¹ Chay mana puriq runaqa, sanoyaruspanmi Pedro manta hinallataq Juanmantawan mana separakuspa, paykunawan kushka puriran. Chaymi runakunaqa admirasqallaña kaspanku, Dios yupaychana templo pi Salomonpa Punkun nisqanku corredorman apurayman p'itaranku. Hinaspan paykunata chaypi muyuriykuranku. ¹² Chaymi Pedroqa chaypi llapallan runakunata rikuspa, khaynata niran:

—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, qankunari, ¿imanaqtintaq kayta rikusqaykichiswanri ancha admirasqallaña kashankichís? ¿Imanaqtintaq noqaykutari qawapayawashankikú? Noqaykuqa manan atiyuniyuwan chun nitaq Diosta allinta servikusqaykuraykuchun kay runataqa sanoyachirayku. ¹³ Ñawpaq abuelonchis Abrahampas,

Isaacpas hinallataq Jacobpas Diosninchistan adoraranku. Hinaspapas kikin Diosninchismi rikuchiwaranchis tukuy khuyakuyninta, hinallataq tukuy atiynta rikuchiwaranchis Wawan Jesucristopi. Ichaqa qankunan Roma llaqtamanta kamachikamuq runakunaman Jesusta entregaspaykichis negarankichis. Poncio Pilato kacharipuyta munashaqtinpas, aswanmi qankunaqa hark'akurankichis. ¹⁴ Jesusqa Diosta kasukuqmi karan; hinaspapas payqa mana ni ima huchayoqmi karan. Sayna kashaqtinmi, qankunaqa gobernador Poncio Pilatota mañakurankichis, runa wañuchiq Barrabasta kacharipuspa, Jesustañataq cruzpi chakatachinanpaq. ¹⁵ Saynatan wiñaypaq kawsay qokuq Jesustaqa, qankuna wañuchirankichis. Ichaqa Diosmi Jesustaqa wañusqakuna ukhumanta kawsarichimuran. Chaykuna pasasqanmantan noqaykuqa testigo kayku. ¹⁶ Noqaykuqa Jesucristopa atiyinpin confiyku. Chayraykun qankuna rikushaqtiykichis, kay mana puriq runaqa, Jesuspa atiyinwan sanoña kashan.

¹⁷ Llaqtamasiykuna, qankunapas hinallataq kay llaqtata kamachiq jefeykichiskunapas, Jesusmanta mana allinta yachasqaykichisraykun, paytaqa wañuchirankichis. ¹⁸ Ichaqa ñawpaqtaraqmi Diosmanta willakuq profetakunaqa, ña willakurankuña Jesusqa anchata ñak'arispas wañunanmanta. Chaykunan Diospa nisqanman hina ña cumplirukunña. ¹⁹ Saynaqa tukuy huchaykichiskunamanta wanakuspa, Diosman kutirikuychis, saynapi huchaykichismanta perdonasqa kanaykichispaq. Saynapi Diosqa tukuy huchakuna ruwasqaykichista perdonasunkichis; hinaspan hawkallapi kawsachisunkichis. ²⁰ Dios Taytanchisqa ñawpaqmantapacha prometesqanman hinan, Jesucristotaqa kay pachaman kaqmanta mandamunqa. ²¹ Ichaqa chay kutimunan p'unchawkaman Jesusqa hanaq pachallapiraq kanqa, kay pachapi tukuy imakunata mosoqman Dios Taytanchis tukuchinankama. Chaykuna pasananmantan Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapas ña willakurankuña. ²² Chay ñawpaq profetakunamanta hukninmi karan Moisés. Paymi khaynata niran: “Diosmi Israel nacionniyoq llaqtamasinchis ukhumanta huk runata akllanqa noqa hina profeta kananpaq. Chaymi qankunaqa paypa tukuy ima nisqanta kasukunaykichis. ²³ Sichus pipas chay profetapa nisqanta mana kasukunqachu chayqa, Diospa llaqtanmantan wikch'usqa kanqa, hinallataq wañuchisqa ima”, nispa.

²⁴ Saynallataqmi Diosmanta willakuq profeta Samuelpas, hinallataq llapallan ñawpaq profetakunapas

ña willakurankuña kay p'unchawkunapi tukuy imakuna pasananmantaqa. ²⁵ Chayraykun niykichis, Diosqa noqanchispa ñawpaq abuelonchiskunawanmi huk pactota ruwaran. Chay pacto ruwasqantan Diosqa profetankunantakama willakuran; chay promesa ruwasqantan Diosqa qankunapi kunan cumplishan. Chay pactota ruwaspanmi Diosqa Abrahamman khaynata niran: “Qanpa mirayniykiraykun kay pachapi llapallan nación llaqtapi tiyaq runakunaqa bendecisqa kanqaku”, nispa. ²⁶ Chaymi Diosqa Wawan Jesusta kawsarichimuspa, qankunaman primerta mandamuran, saynapi qankunata bendecisunaykichispaq, hinallataq huchaykichismanta wanakuspa, Diosman kutirikunaykichispaq, nispa.

4

Autoridadkunapa ñawpaqinpi Pedrowan Juanpiwan kasqankumanta

¹ Pedroqa Juanpiwanmi chay templollapiraq runakunawan parlasharanku. Hinaqtiinmi chayman ashuykamuranku wakin sacerdotekuna, saduceo religion-niyoc runakuna, hinallataq Dios yupaychana templota cuidaq guardiakunapa jefen ima. ² Paykunaqa Pedropaq hinallataq Juanpaqwanmi ancha phiñasqallaña kasharanku. Saynataqa phiñakuranku, imaynan Jesuspas kawsarimuran, saynata wañuq runakunapas kawsarimunanmanta yachachiqtinkun. ³ Chayraykun Pedrotaqa Juantawan hap'iranku. Hinaspan tardeña kaqtiin, carcelman apaspa, paqarisnintin p'unchawkama wishq'amuranku. ⁴ Ichaqa saynata ruwashaqtinkupas, apostolkunapa yachachisqanta uyarispankun, ashka runakuna Jesucristopi creeranku. Chaymi chay p'unchawkunapi Jesucristopi creeq qarikunaqa pishqa waranqa hina karanku. [Nota: Israel nación llaqtapi runakunata yupaspankuqa, manan warmikunata nitaq wawakunatapas yuparankuchu].

⁵ Paqarisnintin p'unchawmi Jerusalén llaqtapi huñunakuranku, Israel nación llaqtapi kamachiq autoridadkuna, yachayniyoc kuraq runakuna, hinallataq leykunata yachachiq runakunapiwan ima. ⁶ Chayllapitaqmi sacerdotekunapa jefen Anaspas kasharan, hinallataq Anaspa familian Caifás, Juan, Alejandro, hinallataq wakin familiankunapas. ⁷ Chaymi paykunaqa Pedrota Juantawan chay huñunakusqanku lugarman apachimuranku. Hinaspan chawpinkupi sayaykachispanku, khaynata tapuranku:

—Qankunamanri, ¿pitaq permisota qosurankichis runakunaman yachachinaykichispaqrí? ¿Pitaq atiyta qosurankichis

chay mana puriq runata sanoyachinaykichispaqri? nispanku.

⁸ Chaymi Pedroqa Santo Espirituwan hunt'asqa kaspas, paykunata contestaspa niran:

—Kay Israel nación llaqtanchispi kamachiq autoridadkuna, hinallataq yachayniyoq kuraq runakuna, ⁹ qankunan kunan tapuwashankichis chay mana puriq runata imayna sanoyachisqaykumanta. ¹⁰ Ichaqa qankunapas hinallataq llapallan kay Israel nación llaqtanchispi tiyaq runakunapas yachaychisyá, chay runaqa kunan qankunapa ñawpaqniykichispin sanoña kashan, Nazaret llaqtamanta Jesuspa sutinpi sanoyachisqa kasqanrayku. Ichaqa qankunan Jesustaqa cruzpi chakataspa wañuchirankichis; saynata ruwashaqtiykichispas, Diosmi Jesustaqa wañusqanmanta kawsarichimuran. ¹¹ Kay Jesusmi qankunapa mana munasqaykichis rumi hina kashaspa, kunanqa allin kaq rumiman tukun; hinaspan wasiq esquinanpi allinta wasipa perqanta sostienen. ¹² Kay pachapiqa manan pipas runakunata salvananpaqqa kanchu. Jesusllan ancha atiyiniyoqqa. Payllatan Diosqa kay pachaman mandamuran, runakunata atiyinwan salvananpaq, nispa.

¹³ Hinaqtinmi Pedroqa Juanpiwan mana estudioyoq runakunalla kashaspankupas, mana manchakuspa rimaranku. Chaymi chaypi kaq autoridadkunaqa anchata admirakuranku. Hinaspan chay autoridadkunaqa chayraq cuentata qokuranku, Pedroqa Juanpiwan Jesuspa puriqmasinkuna kasqankuta. ¹⁴ Hinaspapas chay autoridadkunaqa, Pedrotapas hinallataq Juantapas manan acusaytaqa atirankuchu, chay mana puriq runa sanoña paykunawan kushka chaypi kasqanrayku. ¹⁵ Chaymi chay autoridadkunaqa Pedrotapa Juantawan chay huñunasqa kasqankumanta hawaman lloqsinankupaq kamachiranku. Hinaspan paykunapuralla parlanankupaq qepakuranku.

¹⁶ Hinaspan paykunaqa khaynata parlanakuranku:

—¿Imatataq kay runakunawanri ruwasunchis? Jerusalén llaqtapi tiyaq llapallan runakunan kay admirakuypaq milagro ruwasqankutaqa yachanku. Chaytaqa manan noqanchisqa negayta atisunmanchu. ¹⁷ Aswanyá Jesuspa atiyinmanta amaña pimanpas rimanankupaqqa, paykunata alli-allinta amenazasunchis, saynapi amaña ni pimanpas Jesusmanta willakachakuspa purishanankupaq, nispanku.

¹⁸ Saynata parlaruspankun chay autoridad runakunaqa, Pedrotapa Juantawan yapamanta waqyachimuspanku, khaynata kamachiranku:

—Kunan p'unchawmantaqa amañan chay Jesuspa sutinpiqa ni pimanpas rimankichishñachu, nitaq Jesusmantaqa ni imatapas yachachinkichishñachu, nispanku.

¹⁹ Hinaqtinmi Pedroqa Juanpiwan contestaranku khaynata:

—Diospa ñawpaqninpiri, ¿allinchu kanman primerta qankunataraq kasukunaykupaq, icha Diostachu primertaqa kasukuykuman? ¡Qankunaqa allintayá sonqoykichispi pien-sariychis! ²⁰ Noqaykuqa chay tukuy imaymana rikusqaykumantaqa, hinallataq uyarisqaykumantapas manan upallallaqa kaykumanchu, nispanku.

²¹ Chay nisqankuta uyarispankun, Israel nación llaqtata gobiernaq autoridad runakunaqa, Diosta chaypi alabaq runakunata manchakuspanku, Pedrota Juantawan mana castigayta atirankuchu. Chay runakunaqa Diostaqa alabasharanku, chay mana puriq runa sanoyachisqa kasqanraykun. Chaymi chay autoridad runakunaqa Pedrota Juantawan alli-allinta amenazaspalla kacharipuranku.

²² Chay mana purisqanmanta sanoyachisqa runaqa, tawa chunka más watayoqmi karan. Chaymi Diostaqa alabaranku, sayna ashka watamanta sanoyachisqa kasqanrayku.

Jesucristopi creeq runakuna orakusqankumanta

²³ Pedroqa Juanpiwanmi preso kasqankumanta lloqsispanku, libreña karanku. Hinaspan wakin apostolkunapa huñunakusqankupa kasqanman riranku. Hinaspan paykunaman willaranku, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq chay edadniyoq anciano autoridadkunapiwan imaynata amenazaspalla nimusqankuta. ²⁴ Chay willakusqankuta uyarispankun, Diosmanta huk sonqolla llapallanku mañakuranku khaynata:

—Tukuy atiyniyoq Diosnillayku. Qanmi unancharanki hanaq pachata, kay pachata, hatun lamar qochata, hinallataq tukuy kaqkunatapas. ²⁵ Qanqa ñawpaqtaraqmi Santo Espiritupa yanapayninwan serviqniyki rey Davidnintakama, khaynata niranki:

“Ashka nación llaqtakunapi tiyaq runakunari, ¿imanaqtintaq peleankú?

¿Imanaqtintaq Diospa contranpiri hatarinkú?

²⁶ Kay pachapi reykuñaqa, Diospa contranpin hatarinku. Hinallataq kay pachapi gobiernaq autoridadkunapas, Diospa contranpi, hinallataq Salvadorninkupa contranpin hatarinku”, nispá [*Salmos 2.1-2*].

²⁷ Saynallataqmi kay Jerusalén llaqtapipas huñunakuranku, rey Herodes Antipas, Poncio Pilato, Roma llaqtayoq runakuna, hinallataq kay Israel nacionniyoq wakin

runakunapiwan ima. Hinaspan paykunaqa, mana ni ima huchayoq akllasqayki Jesusta, wañuchinankupaq acuerdoman haykuranku. ²⁸ Saynata Jesuspa contranpi huñunakuspankun, ñawpaqmantapacharaq qanpa munasqaykita paykunaqa ruwaranku. Hinaspapas chaytaqa qanmi permitiranki atiykiyan. ²⁹ Saynaqa, Diosnillayku, kunanyá kay amenazawaqniyku runakunata qawariy. Hinaspaykiyá kunan yanapawayku, mana manchakuspa qanmanta rimanaykupaq. ³⁰ Saynallataqyá yanapawayku, ch'uya Wawayki Jesuspa sutinpi onqosqa runakunata sanoyachinaykupaq, milagrokunatapas ruwanaykupaq, hinallataq ancha admirakuypaq mana pipa rikusqan ruwaykunatawan Jesuspa sutinpi ruwanaykupaq, nispa.

³¹ Saynata Diosmanta mañakuyta tukurullaqtinkun, chay huñunakusqanku lugarpi temblor hina pasaran. Hinaqtinmi llapallanku paykunaqa Santo Espirituwan hunt'ayusqa llapallanku karanku. Chaymi paykunaqa mana ni imatapas manchakuspa, Diosmanta willakuranku.

Jesucristopi creeq runakuna yanapanakuspa kawsasqankumanta

³² Jesucristopi llapallan creeq runakunaqa huk sonqolla, hinallataq huk runa hinalla piensaspan kawsaranku. Chaymi tukuy ima kaqninkutapas mana ni pipas niranchu “noqallapan kayqa” nispaqa. Aswanmi tukuy ima kaqninkuwanpas según necesitasqankuman hina yanapanakuranku. ³³ Hinaspapas apostolkunaqa ancha atiywanraqmi Señor Jesucristopa kawsarimusqanmanta yachachiranku. Hinaqtinmi Diosqa llapallankuta anchata yanaparan. ³⁴ Paykunamantaqa wakinmi kapusqanman hina chakrankutapas, hinallataq wasinkutapas venderanku, wakchakunata yanapanankupaq. Chaymi paykuna ukhupiq, imankupas suficiente karan kawsanankupaq. Chayraykun creyentekuna ukhupiq mana wakchakunaqa karanchu. Chay vendesqanku qolqetaqa ³⁵ apostolkunamanmi apamuranku. Paykunañataqmi sapankamankuman según necesitasqankuman hina rakiranku.

³⁶ Saynallataqmi José sutiyoq runapas ruwaran. Payqa Leví sutiyoq ayllumanta lamar qochapa chawpinpi Chipre isla allpapi naceq runan karan. Paytan apostolkunaqa Bernabé sutiwan suticharanku; chay sutiqa “Runamasinta consuelaq” ninantan nin. ³⁷ Hinaspan Bernabeyqa huknin chakranta vendespa, chay llapallan qolqeta apostolkunaman qoran, paykuna necesitaqkunaman rakinankupaq.

5

Ananiasmanta warmin Safiramantawan

¹ Huk runan karan Ananías sutiyoq; warminpa sutintaqmi karan Safira. Paykunapas huknin chakrankutan vendemuranku. ² Ichaqa paykunan warmi qari acuerdota ruwaruspanku, chay allpa vendesqanku wakín qolqeta pakaranku. Hinaspan Ananiasqa wakillantaña apostolkunaman aparanku, (paykuna necesitaqkunaman rakínankupaq).

³ Hinaqtiinmi Pedroqa niran:

—Ananías, ¿imanaqtintaq qanri diablota kasukuspayki wakín qolqeta pakaruspa, Santo Espirituta llullakushankí?

⁴ Chay chakraqa manaraq vendeshaqtiykiqa, qanpan karan. Saynallataqmi chay vendesqayki qolqepas munasqaykita ruwanaykipaq karan. Chayri, ¿imanaqtintaq llullakushankiri? Manan noqaykutachu llullakuwashankikuqa; aswanqa Diostan llullakushanki, nispa.

⁵ Chayta uyarispanmi Ananiasqa pampaman wikapakuspa, kasqan ratolla wañuran. Hinaqtiinmi chaypi llapallan uyariq runakunaqa anchata mancharikuranku.

⁶ Hinaqtiinmi huk jovenkuna ashuyamuspanku, Ananiaspa cuerponta p'isturanku. Hinaspan p'ampaq aparanku.

⁷ Chaymantan yaqa kinsa hora hinaña pasaruqtin, Ananiaspa warmin Safiraqa apóstol Pedroqa kasqanman haykumuran. Ichaqa Safiraqa manan yacharanchu qosanta imas pasasqanmantaqa. ⁸ Hinaqtiinmi Pedroqa Safirata tapuran:

—Chakraykichistari, ¿kay preciopichu venderankichís? nispa.

Hinaqtiinmi Safiraqa contestaran khaynata:

—Arí, saynamanmi venderayku, nispa.

⁹ Saynata Safira contestaqtinmi Pedroqa niran:

—Qankunari, ¿imanaqtintaq acuerdota ruwarurankichis, Santo Espirituta llullakunaykichispaqri? Qawariy, chay punkutañan kutimushanku qosayki p'ampamuq jovenkunaga. Paykunallataqmi qantapas kunan p'ampamusunkiku, nispa.

¹⁰ Saynata Pedro rimayta tukurullaqtiinmi, Safira warmiqa pampaman wikapakuspa wañuran. Hinaqtiinmi Ananiaspa p'ampamuq jovenkunaga haykumuspanku, Safirataspas wañusqataña tariranku. Hinaspan qosanpa ladonpi p'ampankupaq aparanku. ¹¹ Chaymi Señor Jesucristopi llapallan creeq runakunapas, hinallataq chaykuna pasasqanmanta llapallan yachaq runakunapas, anchata mancharikuranku.

Apostolkunapa milagrokuna ruwasqankumanta

¹² Jesucristopa apostolninkunaqa Diospa atiyinwanmi admirakuypaq señaalkunata hinallataq milagrokunatapapas ruwaranku. Hinaqtinmi Jesucristopi llapallan iñiqkunaqa, Dios yupaychana templopa corredorninpi huk sonqolla huñunakuranku. Chay lugartan runakunaqa suticharanku “Salomonpa Corredornin” nispanku. ¹³ Hinaqtinmi ashka runakunaqa apostolkunata respetaspanku, paykunamanta allinta rimaranku. Ichaqa manchakuspankutaqmi Jesucristopi creeq runakunawanqa mana juntakuyta munarankuchu. ¹⁴ Ichaqa ashkan runakunaqa qaripas, warmipas Señor Jesucristopi creespanku, Jesucristopi creeqkunaman sapa p'unchaw yapakuranku. ¹⁵ Hinaqtinmi ashka runakunaqa, onqosqa runakunata callekunaman orqomuranku. Hinaspan chay onqosqa runakunata camakunapi, hinallataq kallapikunapi ima churaranku. Saynatan ruwaranku chayninta apóstol Pedro pasaqtin, llantullanpas llantuykuqtin sanoyanankupaq. ¹⁶ Saynallataqmi Jerusalén llaqtapa muyuriqninpi llaqtakunamantapas ashka runakunaqa Jerusalén llaqtaman onqosqa runakunata, hinallataq demoniokunapa ñak'arichisqan runakunatawan apamuranku. Llapallankun paykunaqa sanoyachisqa karanku.

Apostolkunata presochasqankumanta

¹⁷ Sacerdotekunapa jefen, hinallataq saduceo religion-niyog masinkunapiwan iman, apostolkunapa ruwasqanta rikuspanku, anchallataña envidiakuranku. ¹⁸ Chaymi chay runakunaqa, apostolkunata hap'ichispanku, carcelman churachiranku. ¹⁹ Ichaqa Diospa angelninmi carcelpa punkunta chay tuta kicharan. Hinaspan chay apostolkunata, carcelmanta orqospa, khaynata niran:

²⁰ —Diosta yupaychana temploman riychis. Hinaspa kay mosoq kawsaymanta llapallan runakunaman willamuychis, nispa.

²¹ Chaykunata uyarispankun apostolkunaqa, manaraq achiqamushaqtin Dios yupaychana temploman chayaspanku, chaypi runakunaman yachachiyta qallariranku.

Chayllamanmi sacerdotekunapa jefenqa, gruponmanta kaq amigonkunapiwan huñunakuranku. Hinaspan Israel nación llaqtapi gobiernaq runakunata waqyachimuran, asamblea ruwanankupaq. Hinaspanmi guardiakunata kamachiranku, carcelpi kaq apostolkunata apamunankupaq. ²² Ichaqa chay guardiakunaqa carcelman chayaspankuqa, manan apostolkunataqa tarirankuchu. Hinaspan kutimuspanku, willakuranku khaynata:

23 —Carceltaqa allin-allin wishq'asqatan tarimuyku; guardiakunapas sapankama punkutaqa allintan cuidashasqaku. Ichaqa chay carcelta kichaspaykuqa, manan chay apostolkunataqa tarimuraykuchu, nispanku.

24 Hinaqtinmi chay guardiakunapa willakusqanta uyarispanku, {sacerdotekunapa jefenqa}, Dios yupaychana temploa cuidaq guardiakunapa jefen, hinallataq wakin importante kaq sacerdotekunapas, mana ni imayna piensaytapas atirankuchu chaykuna pasasqanmanta. 25 Ichaqa chayllamanmi huk runa hamuspa, paykunaman khaynata willaran:

—¡Carcelpi wishq'amusqaykichis runakunaqa, Dios yupaychana temploa corredorninpiñan runakunaman yachachishanku! nispa.

26 Chaymi Dios yupaychana templopi guardiakunapa jefenqa, guardiakunapiwan rispanku, apostolkunataqa kaqmananta hap'imuranku. Hinaspan llaqtapi runakuna rumiwan p'ananankuta manchakuspanku, chay guardiakunaga mana imanaspas apostolkunataqa sumaqlata apamuranku. 27 Hinaspan apostolkunataqa autoridadkunapa huñunakusqan concilioman chayachimuranku. Hinaqtinmi sacerdotekunapa jefenqa, khaynata niran:

28 —Noqaykuqa ñan advertiraykikuña chay Jesusmantaqa amaña ni hayk'aqpas yachachinaykichispaq. Saynata nishaqtiykupas qankunaqa mana kasukuspan kay Jerusalén llaqtapi llapallan runakunaman yachachishankichis. Hinaspapas chay Jesuspa wañusqanmantaqa, noqaykumanmi qankunaqa culpawashankichis, nispa.

29 Hinaqtinmi Pedroqa wakin apostolkunapiwan, khaynata niranku:

—Noqaykuqa Diostan primertaqa kasukunayku, manan runakunataraqchu. 30 Jesustaqa qankunan cruzpi chakataspa wañuchirankichis. Ichaqa ñawpaq abuelonchiskunapa Diosninmi paytaqa kawsarichimuran.

31 Hinaspan Diosqa atiyinwan Jesusta hatunchaspa, phaña ladonpi tiyachiran. Chaymi Diosqa kamachiqninchis, hinallataq Salvadorninchis kananpaq Jesusta churaran, saynapi Israel nacionniyoq runakuna huchankumanta Diosman kutirikuqtinku, huchankuta Dios perdonananpaq.

32 Chaykuna pasasqanmantaqa, noqaykun testigo kayku, hinallataq Santo Espiritupas. Chay Santo Espiritutaqa, Diosmi payta kasukuq llapallan runakunaman qon, nispanku.

33 Chay nisqankuta uyarispankun, chay autoridadkunaga nishuta phiñakuranku. Hinaspan apostolkunata

wañuchinankupaq munaranku. ³⁴ Ichaqa chay autoridadkunapa huñunakusqan lugarpin Gamaliel sutiyoq runa kasharan. Payqa Moisespa escribisqan leykunamanta yachachiq fariseo religionniyoq runan karan; hinaspapas paytaqa llapallan runakunan anchata respetaranku. Paymi sayaripa kamachiran, apostolkunata huk ratolla hawaman orqonankupaq. ³⁵ Hinaspan chay Gamaliel runaqa, chaypi kaq autoridadkunata, khaynata niran:

—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, chay runakunata amaraq ni imatapas ruwashaspaykichisyá allinta piensariychis. ³⁶ Qankunaqa yuyariychis kaykunata: pasaq watakunapin yachaysapa tukuq Teudas sutiyoq runa rikhurimuran. Paytan tawa pachaqa hina runakuna qatikuranku. Ichaqa wañurachiq tinkun, chay qatikuqnin runakunaqa ch'eqerapuranku; hinaspan chay Teudas runamantaqa, manaña rimankuñachu. ³⁷ Chaykuna pasasqanpa qepantan, Galilea provincia lawmanta Judas sutiyoq runa, kay Israel nacionpi runakunata censasqanku p'unchawkunapi rikhurimullarantaq. Paytapas ashka runakunan qatikuranku. Hinaspan chay Judastapas wañurachillarankutaq. Hinaqtinmi chay Judasta qatikuq runakunaqa ch'eqepullarankutaq. ³⁸ Chayraykun niykichis, kay presochasqaykichis runakunataqa, ama imanaspalla kacharipuychis. Sichus paykunapa yachachisqanku, hinallataq ima ruwasqankupas paykunallamanta kashan chayqa, kikillanmi chinkapunqa. ³⁹ Ichaqa sichus Diosmanta chay yachachisqanku kashan chayqa, manan ni pipas chinkachiytaqa atinqachu. Saynaqa aswanyá cuidakuychis, yanqañataq Diospa contranpi qankunaqa peleashawaqchis, nispa.

⁴⁰ Hinaqtinmi chaypi kaq autoridadkunaga, Gamalielpa nisqanwan acuerdopi karanku. Chaymi chay autoridadkunaga, apostolkunata kasqan ratolla apachimuspa, latigowan latigachiranku. Hinaspan amaña ni pimanpas Jesuspa sutinpi rimashanankupaq, alli-allinta amenazaspa kacharipuranku. ⁴¹ Hinaqtinmi apostolkunaqa chay autoridadkunapa ñawpaqninmanta kosisqallaña lloqsimuranku. Saynataqa kusikuranku, Jesucristomanta willakuqtinku, ñak'arinankupaq Dios permitisqanraykun. ⁴² Hinaspan apostolkunaqa sapa p'unchaw mana pisipaspanku Dios yupaychana templopi, hinallataq wasikunapipas Señor Jesucristomanta yachachiranku.

Qanchis runakunata diácono kanankupaq akllasqankumanta

¹ Chay p'unchawkunapin Jesucristopi creeq runakunaqa, ashkallaña yapakuranku. Hinaqtinmi griego rimaq creyente runakunaqa, hebreo rimaq creyente runakunapa contranpi quejakuspa, rimayta qallariranku khaynata:

—Noqayku ukhumanta griego rimaq viudakunamanqa, manan necesitasqankuman hinachu imatapas allinta rakinku, nispanku.

² Chaymi chay chunka ishka yniyoq apostolkunaqa llapallan creyente runakunata huñunakamunanpaq waqyaranku. Hinaspan khaynata niranku:

—Manan allinchu kanman Diospa palabran yachachisqaykuta dejaruspa, mikhunata rakinaykupaqqa.

³ Saynaqa wawqe panaykuna, aswanyá qankuna ukhumanta allinta qawarispá, qanchis runakunata akllaychis. Chay runakunaqa kananku: allin respetana runa, allin yachayniyoq runa, hinallataq Santo Espiritupa atiyinwan hunt'asqa runa ima, saynapi chay asuntokunamanta allinta encargakunankupaq. ⁴ Ichaqa noqaykuñataqmi Diosmanta mañakuspa, hinallataq Diospa palabrantapas willakuspa, Diosta servisaqku, nispanku.

⁵ Chaymi apostolkunapa nisqanwan, llapallan huñunasqa runakunaqa acuerdopi karanku. Hinaspan chay runakunaqa Estebanta akllaranku. Payqa allin iñiyiyoq, hinallataq Santo Espirituwan hunt'asqa runan karan. Hinaspapas akllallarankutaqmi Felipeta, Procorota, Nicanorta, Timonta, Parmenasta, hinallataq Antioquía lawmanta Nicolastawan ima. Chay Nicolasmí ñawpaqtaraq Israel nacionniyoq runakunapa religionninman convertikuran. ⁶ Hinaspan chay akllasqanku runakunataqa apostolkunaman púsaranku. Hinaqtinmi apostolkunaqa chay pusamusqanku runakunapa umanman makinkuta churayuspanku, Diosmanta paykunapaq mañapuranku.

⁷ Hinaspan apostolkunaqa Señor Jesucristomanta runakunaman aswan mastaraq willaranku. Chaymi Jerusalén llaqtapi ashka runakunaqa, Señor Jesucristopi creespanku, astawanraq Jesucristopi creeq runakunaman yapakuranku. Saynallataqmi Israel nacionpi ashka sacerdotekunapas Señor Jesucristopiqa creellarankutaq.

Estebanta hap'ispa presochasqankumanta

⁸ Estebantaqa Diosmi favoreceran; hinaspan ancha atiyinta qoran. Chaymi Estebanta admirakuypaq milagroknata runakuna ukhupi ruwaran. ⁹ Ichaqa esclavo kasqankumanta liberaspá kaqkunapa huñunakunanku sinagoga wasi-

manta wakin runakunan Estebanpa contranpi sayariranku. Paykunaqa Cirene llaqtamanta, hinallataq Alejandría llaqtamantan karanku. Hinaspan paykunaqa Cilicia provincia lawmanta, hinallataq Asia provincia lawmanta runakunapiwan huñunakuspa, Estebanwan discutiya qallariranku. ¹⁰ Ichaqa manataqmi Estebantaqa ni mayqenninkupas upallachiyta atirankuchu, Santo Espiritupa yachayninwan rimasqanrayku.

¹¹ Hinaqtinmi chay runakunaqa pakallapi huk runakunaman pagaranku, Estebanpa contranpi llullakuspa, khaynata rimanankupaq:

—Noqaykuqa uyariykun, Estebanqa Diosmanta willakuq Moisespa contranpi, hinallataq Diospa contranpi rimasqanta, nispanku.

¹² Paykunaqa Jerusalén llaqtapi kaq runakunata, kuraq yachayniyoq runakunata, hinallataq leykunata yachachiq runakunatawan ima, Estebanpa contranpi hatarichiranku. Chayraykun Estebantaqa hap'imuspanku, chay autoridadkunapa huñunakusqan lugarman presota aparanku. ¹³ Hinaspapas waqyamullarankutaqmi huk falso testigo runakunatapas, chay falso testigokuna Estebanpa contranpi llullakuspa, aswan mastaraq khaynata rimanankupaq:

—Kay runaqa, Dios yupaychana templopa contranpi, hinallataq Moisespa escribisqan leykunapa contranpin tukuy imata rimashan. ¹⁴ Hinaspapas uyariykun khayna nisqantapas: “Nazaret llaqtamanta Jesusmi Dios yupaychana temploa thufichinqa, hinallataq Moisespa yachachisqan costumbrekunatapas cambianqa”, nispas.

¹⁵ Hinaqtinmi chaypi tiyayuspanku huñunasqa autoridadkunaqa, Estebanpa uyanta allinta qawayuspa, huk angelpa k'anchaq uyanta hina rikuranku Estebanpa uyantaqa.

7

Autoridadkunapa ñawpaqninpi Estebanpa rimasqanmanta

¹ Sacerdotekunapa jefenmi Estebanta khaynata tapuran:

—Kay runakunapa acusasusqaykiri, ¿ciertochu icha manachú? nispas.

² Chaymi Estebanqa contestaspa khaynata niran:

—Wawqellaykuna hinallataq kay llaqtata kamachiq autoridadkuna, qankunayá kunan allinta uyariykuwaychis. Tukuy atiyniyoq Diosninchismi ñawpaq abuelonchis Abrahamman rikhuriyuran Mesopotamia lawpi kallashaqtinraq, manaraq Harán sutiyoyq llaqtaman tiyaq rishaqtin. ³ Chaypin

Diosqa Abrahamman khaynata niran: “Llaqtaykita hinalataq familiaykikunata saquespa ripuy. Noqan huk allpata rikuchisqayki, chaypi tiyanaykipaq”, nispa.

⁴ Hinaqtinmi Abrahamqa Caldea nación llaqtamanta lloqsispa Harán llaqtaman tiyaq ripuran. Chay Harán llaqtapi tiyashaqtinmi, Abrahampa papanqa wañuran. Hinaqtinmi Diosqa Abrahamta kamachiran, kay tiyasqaykichis Israel nación allpaman tiyaq hamunanpaq. ⁵ Chaymi Abrahamqa kay Israel nación allpapi tiyaran; ichaqa manataqmi Diosqa Abrahammanqa ni chakinpa sarusqan allpallatapas herencian kananpaqqa qoranchu. Aswanmi Abrahampa manaraq wawan kashaqtin, Diosqa payman prometeran, kay Israel nación allpata paypa miraynin runakunaman qonapaq. (Chay prometesqanqa cumplikunan karan, Abrahampa wañusqanpa qepantañan). ⁶ Hinaspapas Diosqa Abrahamtaqa nillarantaqmi khaynata: “Qanpa mirayniykikunaqa forastero hinan huk law nación llaqtapi tiyanqaku. Chay nación llaqtapin paykunaqa tawa pachaqa wata esclavo kaspanku, ñak'arispanku servingaku”, nispa. ⁷ Ichaqa, Diosqa Abrahamtaqa nillarantaqmi khaynata: “Aswanqa esclavomanta servichikuqninku runakunatan castigasaq. Hinaqtinmi mirayniykikunaqa chay nacionmanta lloqsimuspanku, kay tiyasqaykichis allpapi libreña kaspanku adorawanqaku”, nispa.

⁸ Hinaspan Diosqa huk pactota Abrahamwan ruwaran. Chay pactopa señalninmi circuncisión costumbre ruway karan. (Chaymi chay p'unchawmantapacha circuncisión costumbreta llapallan qari wawakunapi ruwaranku, saynapi chay qari wawakuna Diosllapaqña kanankupaq). Chayraykun Abrahamqa wawan Isaac pusaq p'unchawniyoq kashaqtinmi, chay circuncisión costumbreta ruwaran; hinallataq Isaacpas wawan Jacobta ruwaran, saynallataq Jacobpas chunka ishkaayniyoq qari wawankunata ruwaran; paykunan chunka ishkaayniyoq hatun ayllukunamanta abuelonchiskuna karanku.

⁹ Joseymi karan Jacobpa chunka ishkaayniyoq wawankunamanta huknin. Paytan wawqenkuna envidiakuspanku, Egipto nación llaqtaman apanankupaq, esclavota hina venderanku. Ichaqa Diosmi Joseywanqa kasharan. ¹⁰ Chaymi tukuy ima llakikuykunapi kashaqtinpas yanaparan. Hinaspan Diosqa Joseyman yachayta qoran, Egipto nación llaqtapi rey Faraonpa favorninta ganakunanpaq. Chaymi rey Faraonqa palacionpi, hinallataq enteron Egipto nación llaqtapipas gobiernaspa kamachinanpaq, Joseyta nombraran.

¹¹ Chaymanta unay tiempo pasaruqtiinmi, Egipto nación llaqtakunapi, hinallataq Canaán nación llaqtakunapipas, ancha muchuy karan. Hinaqtiinmi runakunaqa nishuta sufriranku. Chaymi ñawpaq abuelonchiskunaqa mikhunanakupaq nitaq rantinakupaqpas mana ni imatapas tari-rankuchu. ¹² Hinaqtiinmi Jacobqa Egipto nación lawpi trigo kasqanta yacharuspa, wawankunata kamachiran, trigo rantiq Egipto llaqtaman rinakupaq. ¹³ Ishkay kaq viajepi Egipto nación llaqtaman riqtinkuñan, Joseyqa wawqenkunawan reqsichikuran. Chaymi rey Faraonqa Joseypa familiankunamantaqa allinta yacharan. ¹⁴ Chaymantañan Joseyqa panta, hinallataq wawqenkunatawan Egipto nación llaqtaman hamunakupaq waqyachimuran. Chay familiankunan qanchis chunka pishqayoq runakuna karanku. ¹⁵ Chaymi paykunaqa Egipto nacionman rispa, chaypi wañunankukama tiyaranku. ¹⁶ Chaymantan paykunapa tullunkunaqa, Siquem nisqa lugarman apasqa karan, chaypi p'ampasqa kanankupaq. Chay lugarpi sepulturatan Abrahamqa Hamor sutiyoq runapa wawankunamanta ñawpaqtaraq rantiran. *[Nota: Chay Siquem nisqa sutiyoq lugarqa manan Egipto nación llaqtapichu karan. Aswanqa Israel nación allpapin chay Siquem nisqa lugarqa karan].*

¹⁷ Chaymantan tiempopa risqanman hina, Abrahamman Diospa prometesqanqa ña cumplikunanpaq hinaña kasharan. Hinaqtiinmi Abrahammanta miramuqkunapas ashkamanña tukuranku Egipto nación llaqtapi. ¹⁸ Chaymantan Egipto nacionpiqa, huk reyñataq gobiernayta qallariran. Payqa manan Joseymantaqa yacharancho. ¹⁹ Chay reymi ñawpaq abuelonchiskunataqa llapallan familiantinta engañaspa, anchata ñak'arichiran. Hinaspapas payqa chayraq nacemuq qari wawankuta abandonanankupaqmi obligaran. Saynataqa ruwaran qari wawanku wañuqtiin amaña miranankupaqmi.

²⁰ Chay tiempokunapin Moisespas naceran. Paymi Diospaqqa ancha sumaq karan. Hinaqtiinmi tayta mamanqa, chay qari wawankuta pakaspa, kinsa killa hunt'a wasinkupi uywaranku. ²¹ Chaymantan tayta mamanqa, manaña pakallapi uywayta atispanku, abandonaranku. Hinaqtiinmi rey Faraonpa ususin tarikuspa, palacio wasiman aparan; chaypin wawanta hina uywaran. ²² Chay palacio wasipi wiñaqtiinmi, Egipto nación llaqtayoq runakunaqa tukuy ima yachayninkuta Moisesmanqa yachachiranku. Chaymi Moisesqa wakin runakunamantapas aswan más yachaysapa runa karan, rimayninpi hinallataq tukuy ima ruwasqanpipas.

²³ Chaymantan Moisesqa tawa chunka watayoq kashaspanña, Israel nacionniyoq llaqtamasinkunaman watukuq riya piensaran. ²⁴ Chaymi Moisesqa watukuq riran. Hinaspan Egipto nacionniyoq runata rikuran, huk Israel nacionniyoq runata maqashaqta. Chaymi Moisesqa chay llaqtamasin runaman sayapakuspa, chay Egipto nacionniyoq runata wañuchiran. ²⁵ Moiestan Diosqa mandamuran, Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunata librananpaq. Chaymi Moisesqa piensaran paykuna cuentata qokunankupaq. Ichaqa chay llaqtamasin runakunaqa manan chaytaqa entienderankuchu. ²⁶ Paqarisnintin p'unchawmi Moisesqa rikullarantaq ishikay llaqtamasin runakuna peleashaqta. Chaymi paykunapura amaña peleanankupaq allinpachiyta munaran; hinaspan khaynata niran: “Qankunaqa llaqtapurana kankichis. Chayri, ¿imanaqtintaq qankunapurari peleashankichís?” nispa. ²⁷ Chaymi chay llaqtamasinta maqarunaqa Moiesta tanqarisparaq khaynata niran: “Qantari, ¿pitaq noqaykupa jefeyku, hinallataq juezniyku ima kanaykipaqri churasurankí?” ²⁸ Qayninchaw imaynan Egipto nacionniyoq runata wañuchisharanki, ¿saynallatataqchu noqatapas wañuchiwayta munashankí?” nispa. ²⁹ Moisesqa chayta uyarispanmi, Egipto nacionmanta ishkapakuspa, Madián nación lawman ripuran. Hinaspan payqa chay lawpi forastero hina tiyaran. Chaypin ishikaynin qari wawankunapas naceran.

³⁰ Tawa chunka wata pasaruqtinmi, Moisesqa Sinaí orqopa ladon ch'inñeq lugarpi kasharan. Chaypin Diospa angelnin Moiesmanqa nina rawrashaq t'ankar kishkapi rikhuriran. ³¹ Hinaqtinmi Moisesqa chay t'ankar kishkapi nina rawraqta rikuspa, anchata admirakuran. Chaymi imas pasasqanta qawananpaq ashuyuran. Hinaqtinmi Moisés ashuyushaqtin, Diosqa khaynata nimuran:

³² “Noqan kani ñawpaq abueloykichis Abrahampa, Isaacpa, hinallataq Jacobpa Diosnin”, nispa. Chayta uyarispan Moisesqa mancharikuymanta khatatataspa, mana qawariytapas atiranchu. ³³ Hinaqtinmi Diosqa khaynata niran: “Husut'aykita orqokuy. Kay sarusqayki lugarqa ch'uyanchasqan kashan, (noqa kikiy kaypi kasqayrayku). ³⁴ Noqaqa yachanin Egipto nacionpi wawaykunata esclavomanta servichikuqtinku ancha ñak'arisqankutaqa. Hinaspapas noqaqa yachanin ancha sufrisqankutapas, hinallataq waqasqankutapas uyarinin. Chaymi noqaqa kunan paykunata libranaypaq urayamuni. Saynaqa kunanyá alistakuy. Noqan qanta Egipto nacionman mandasqayki”, nispa. [Nota: Husut'a orqokuy

costumbreqa karan, Dios respetasqankuta runakunawan rikuchikunankupaqmi].

³⁵ Moiesta rechazaspan llaqtamasin Israel nacionniyoq runakunaqa, khaynata niranku: “Qantari, ¿pitaq churasuranki noqaykupa jefeyku, hinallataq juezniyku ima kanaykipaqri?” nispanku. Ichaqa Moiestan kikin Diospuni mandaran, Israel nacionniyoq runakunata chay esclavo kasqankumanta orqomuspa, jefenku hinallataq salvadorninku kananpaq. Chaymi Moisesqa t'ankar kishkapi rikusqan angelpa yanapayninwan riran. ³⁶ Moisesqa Israel nacionniyoq runakunatan, Egipto nacionpi esclavo kasqankumanta orqomuran, ancha admirakuypaq milagrokunata, hinallataq señalkunatawan ruwaspa. Saynallataqmi Moisesqa Puka Lamar Qochanta, hinallataq ch'inñeq desierto lugarninta tawa chunka wata pusashaspapas, ancha admirakuypaq milagrokunataqa ruwallarantaq. ³⁷ Hinaspan Moisesqa Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunata niran: “Diosmi qankuna ukhumanta huk profetata noqata hina qosunkichis; {paytayá qankunaqa uyariychis}”, nispa [*Deuteronomio 18.15, 18*]. ³⁸ Chay Moiestaqmi ch'inñeq desierto lugarkunapi ñawpaq abuelonchiskunawan karan, hinallataq Siná orqopi rimapayaqnin angelwanpas. Paymi kawsay qokuq palabrakunatapas chashkiran, noqanchisman yachachiwananchispaq.

³⁹ Ichaqa Moiestan ñawpaq abuelonchiskunaqa kasuyta mana munarankuchu. Aswanmi paykunaqa, Moiesta rechazaspa, piensaranku sonqonkupi Egipto nacionman kutipuyta. ⁴⁰ Chaymi paykunaqa Moiespa wawqen Aaronta khaynata niranku: “Noqaykupaqyá ruwachipuguayku taytachakunata, diosninchiskuna kaspá, ñawpaqninchista rispa pusawananchispaq. Ichaqa Egipto llaqtamanta orqomuwaqñinchis Moiesmantaqa manan ni imatapas yachanchishchu, ¡paytaqa imachá pasakunpas!”, nispanku. ⁴¹ Chaymi huk uña wakaman rikch'akuq idolota ruwaranku. Hinaspan animalkunata wañuchispa chay idoloman ofrendaranku. Chay ídolo ruwasqankuwanmi huk fiestata ruwaspa anchata kusikuranku. ⁴² Hinaqñinmi Diosqa manaña paykunawanchu karan. Chaymi paykunaqa munasqankuman hina alto cielopi kaq intita, killata, hinallataq goyllurkunata ima adoraranku. Ichaqa chaykuna ruwasqankuwanqa Diosqa manan acuerdopichu karan. Chaykuna ruwasqankumantan Diosmanta willakuq profeta Amospas Diospa nisqanman hina escribiran khaynata:

“Israel nacionniyoq runakuna,

tawa chunka wata ch'inñeq lugarkunapi kashaspaykichispas, manan noqamanqa ofrenewarankichishchu animalkunata, hinallataq wakín ofrendakunatapas yupaychawanaykichispaqqa.

⁴³ Aswanmi qankunaqa Moloc nisqa idolota, carpa andantinta apakacharankichis.

Hinallataq Refán nisqa falso diosniykichispa ch'askantapas rikraykichispi apakacharankichis adoranaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa chay idolokunatan yupaychanaykichispaq ruwakurankichis.

Chaymi qankunataqa Babilonia nacionpa waq lawnin karu lugarman apachisqaykichis, (chaypi esclavo kaspa ñak'arinaykichispaq)", nispa.

⁴⁴ Ñawpaq abuelonchiskunan ch'inñeq desierto lugarkunapi kashaspanku, tolderamanta ruwasqa tabernáculo templonkuta apakacharanku. Chay templotaqa Moisesmi Diospa rikuchisqanman hinata ruwaran. ⁴⁵ Chay tolderamanta ruwasqa tabernáculo templotan ñawpaq abuelonchiskunaqa, huk herenciata hina wawankuman qoranku. Hinaspan Josueypa gobiernasqan tiempopi chay tabernáculo templota apayukuspa, Diospa prometesqan Canaán nación allpaman haykuranku. Hinaspan chay prometesqan allpapi tiyaq runakunata Dios qarqoran, abuelonchiskunaman chay allpakunata qonanpaq. Chaymi chay tabernáculo temploqa, rey Davidpa tiempokama chay prometesqan allpapi karan.

⁴⁶ Dios favoreceqtinmi, rey Davidqa huk templota ruwachinanpaq Diosmanta permisota mañakuran, chaypi ñawpaq abuelonchis Jacobpa mirayninkuna Diosta adoranankupaq.

⁴⁷ Ichaqa manan rey Davidchu Dios adorana templotaqa ruwaran. Aswanqa wawan Salomonmi Dios adorana templotaqa ruwachiran. ⁴⁸ Ichaqa tukuy atiyniyoq Diosnichisqa manan runakunapa ruwasqan templopichu tiyan. Chayraykun Diosqa huk willakuq profetantakama khaynata niran:

⁴⁹ "Hanaq pachan noqapa tiyanayqa;

kay pachañataqmi chakiypa sarunan.

Chaymi kay pachapiqa mana necesitanichu huk wasita pipas ruwapuwanantaqa, chaypi noqa tiyanaypaqqa.

⁵⁰ Kay pachapi tukuy ima kaqpas noqapa ruwasqaymi", nispa [Isaías 66.1-2].

⁵¹ Estebanqa nillarantaqmi khaynata:

—¡Qankunaqa rumi songo mana kasukuq terco runakunan kankichis! ¡Hinaspapas Diospa palabrantata mana uyariy munaq runakunan kankichis! Chaymi qankunaqa Santo Espiritupa contrallanpi kaspa, ñawpaq

abueloykichiskuna hina kashankichis. ⁵² Chay ñawpaq abueloykichiskunari, ¿mayqen profetakunataq mana ñak'arichirankuchú? Paykunaqa Diosmanta willakuq profetakunatan anchata ñak'arichispa wañuchiranku, Salvadorninchis hamunanmanta willakusqankurayku. Saynallataqmi qankunapas Salvawaqninchis Señor Jesucristotaqa traicionaspa wañuchirankichis. ⁵³ Diosqa qankunamanmi angelninkunawan Moisespa escribisqan leykunata qosurankichis. Ichaqa manan chay leykunataqa kasukurankichishchu, nispa.

Estebanta wañuchisqankumanta

⁵⁴ Estebanpa nisqanta uyariruspankun, chay llaqtata kamachiq autoridadkunaqa anchata phiñakuranku. Chaymi Estebanpa contranpi kspanku, kirunkutaraq rach'ikyachiranku. ⁵⁵ Ichaqa Estebanmi Diospa Santo Espiritunwan hunt'ayusqa kspa, hanaq pachata qawarispas, Diospa k'anchariyninta rikuran; hinallataqmi Jesustapas Diospa phaña ladonpi sayashaqta rikuran. ⁵⁶ Chaymi Estebanqa khaynata niran:

—¡Qawariychis! Hanaq pachatan kichasqata rikushani, hinallataq Jesucristotapas Diospa phaña ladonpi sayashaqta, nispa.

⁵⁷ Hinaqtinmi chay autoridadkunaqa uyariyta mana munaspanku, qaparispas ninrinkuta tapakuranku. Hinaspan Estebantaqa hap'inankupaq llapallanku p'itaykuranku. ⁵⁸ Hinaspan llaqtamanta orqospanku, Estebantaqa rumiwan p'anayta qallariranku. Chaymi Estebanta acusaq runakunaqa, Saulo sutiyoq jovenman p'achankuta saqeranku, Estebanta rumiwan p'anamunankukama cuidananpaq.

⁵⁹ Ichaqa rumiwan p'anashaqtinkutaqmi, Estebanqa khaynata mañakuran:

—Señor Jesuslláy, almaytayá hanaq pachapi chashkiykuy, nispa.

⁶⁰ Saynata mañarukuspanmi, Estebanqa qonqorikuran. Hinaspan altota qaparispas, khaynata niran:

—¡Señorlláy, kay hucha ruwasqankumantaqa kay runakunataqa amayá castigaychu! nispa.

Saynata niruspanmi Estebanqa wañuran.

8

Jesucristopi creeqkunata Saulo qatikachasqanmanta

¹ Estebanta wañuchisqankuta rikuspanmi, Sauloqa acuerdopi kasharan wañuchinankupaq.

Hinaqtinmi chay p'unchawkunapiqa Jesucristopi creeq runakunata Jerusalén llaqtapi qatikachayta qallariranku. Chaymi Jesucristopi creeq runakunaqa, Jerusalén llaqtamanta lloqsispa, Judea provincia lawkunaman, hinallataq Samaria provincia lawkunaman, ch'eqechisqa karanku. Hinaqtinmi Jerusalén llaqtapiqa apostolkunallaña qepakuranku. ² Ichaqa Diosta khuyakuq runakunañataqmi Estebanpa cuerponta apaspa p'ampamuranku. Hinaspan chay p'ampaq runakunaqa, anchata llakikuspa, Estebanmanta waqaranku. ³ Ichaqa chay Sauloñataqmi Jesucristopi creeq runakunata llapallanta chinkarachiya munaspa ñak'arichiran. Hinaspan wasikunaman haykuspa, qarita warmita orqomuspa, carcelman wishq'achiran.

Jesucristomanta Samaria llaqtapi willasqankumanta

⁴ Ichaqa Jesucristopi creeq runakunaqa, Jerusalén llaqtamanta ch'eqechisqa kaspankun, tukuy lawman risqankupi, Jesucristomanta allin willakuykunata willaranku. ⁵ Hinaqtinmi Felipepas Samaria llaqtaman rispa, chay llaqtapi runakunaman Jesucristomanta willaran. ⁶ Chaymi chay Samaria llaqtapi ashka runakuna huñunakuspanku, Felipepa yachachisqanta ancha munakuywan uyariranku; hinallataq milagrokuna ruwasqantapas rikuranku. ⁷ Chaypi kaq runakunamantan ashka runakuna demoniopa ñak'arichisqan karanku. Paykunamantan Felipeqa chay demoniokunata qarqoran; hinaqtinmi demoniokunaqa qaparispas lloqsiranku. Saynallataqmi ashka mana puriq runakunapas hinallataq wist'u runakunapas sanoyachisqa karanku. ⁸ Chayraykun chay llaqtapi tiyaq runakunaqa anchata kusikuranku.

⁹ Saynallataqmi chay Samaria llaqtapiqa, Simón sutiyoy runa kallarantaq. Paymi layqa kaspas ñawpaqmantaraq tukuy layqakunata ruwaran. Chaykunata ruwaspanmi chay Samaria llaqtayoy runakunata engañaran. Hinaspan payqa chay ruwasqankunawan ancha reqsisqa importante runaman tukuq karan. ¹⁰ Paytan llapallan runakunaqa uyariranku, uchuypas hatunpas. Hinaspan paykunaqa khaynata niranku:

—Kay runapin Diospa ancha atiyninga kashan, nispanku.

¹¹ Chay Simonpa tukuy layqa ruwasqanwanmi runakunaqa ancha admirasqallaña karanku. Saynapin chay Simonqa runakunata unayña engañaran. ¹² Ichaqa chay tiempopin Felipeqa chay Samaria llaqtayoy runakunaman

Diospa gobiernananmanta, hinallataq Salvadorninchis Jesucristomanta, allin willakuykunata willaran. Hinaqtinmi chay willasqanta uyarispanku, ashka runakuna, qaripas warmipas, Jesucristopi creespanku bautizachikuranku. ¹³ Saynallataqmi chay Simón layqa runapas Jesucristopi creespa bautizachikuran. Chaymantan Simonqa Felipepa tukuy milagrokuna ruwasqanta rikuspa, ancha admirasqallaña karan; hinaspan Simonqa Felipewan kushka puriran.

Pedro Juanpiwan Samaria llaqtaman viajasqankumanta

¹⁴ Apostolkunaqa Jerusalén llaqtapi kashaspankun, Samaria llaqtapi tiyaq runakuna Diospa palabran chashkisqankuta yacharuranku. Hinaspan Pedrota Juantawan mandaranku Samaria llaqtaman. ¹⁵ Chaymi paykunaqa Samaria llaqtaman chayaruspanku, Jesucristopi creeq runakunapaq Diosmanta mañakuranku, Santo Espirituta chashkinankupaq. ¹⁶ Ichaqa Samaria llaqtapi runakunaqa, Jesucristopi creeshaspankupas, Santo Espiritutaqa manaraqmi chashkirankuraqchu; aswanmi paykunaqa unullawanraq Jesucristopa sutinpi bautizasqa karanku. ¹⁷ Chaymi Pedroqa Juanpiwan makinkuta Jesucristopi creeqkunapa umanman churayuranku. Hinaqtinmi paykunaqa Santo Espirituta chashkiranku.

¹⁸ Chay apostolkunapa ruwasqanta rikuspanmi, chay layqa Simonqa apostolkunaman qolqeta ofreceran. Hinaspan khaynata niran:

¹⁹ —Noqamanpas chay atiyta qoykuwaychis, saynapi noqapas makiyta pimanpas churayuqtiy Santo Espirituta chashkinankupaq, nispa.

²⁰ Chaymi Pedroqa chay Simón runata contestaspa niran:

—¡Qolqeykiwan kushka nina rawray infiernoman ripuy, Diospa atiynta qolqewan rantiy munasqaykirayku! (Diosqa gratisllan Santo Espiritutaqa qon. Chaymi mana ni pipas qolqewanqa rantiytaqa atinmanchu). ²¹ Qanqa manan noqayku partemantachu kanki, sonqoykipi mana allinkunata piensasqaykirayku. Ichaqa Diosmi yachan tukuy chay mana allinkuna piensasqaykitapas. ²² Aswanyá huchaykita saquespa Diosman kutirikuy. Hinaspa Diosmanta mañakuy, ichapas Dios perdonasunkimanraq chay mana allinkuna piensasqaykimanta. ²³ Noqaqa rikushaykin phiñakuspa envidioso kasqaykita; hinaspa huchapa vencesqan kaspayki, huchallapi kawsasqaykitapas, nispa.

²⁴ Sayna nisqankuta uyarispanmi, chay Simón layqa runaqa Pedrotawan Juantawan valekuspa niran:

—Diosmantayá mañapuwaychis, huchaykunata Dios perdonawaspa, qankunapa nisqaykichisman hina, ama castigawanapaq, nispa.

²⁵ Saynatan Pedroqa Juanpiwan (Jesucristopa imapas ruwasqanta rikuspanku, hinallataq rimasqantapas uyarispanku), testigo kaspanku, Diosmanta allin willakuykunata willakuranku. Hinaspan Samaria law llaqtakunapipas Diosmanta willakachakustin, Jerusalén llaqtaman kutinpuranku.

Etiopía nacionniyoq runawan Felipe tupasqanmanta

²⁶ Diospa angelninmi Felipeta niran:

—Kay Jerusalén llaqtamanta Gaza lawman riq ch'inñeq desierto ñanninta urayman riy, nispa.

²⁷ Chaymi Felipeqa angelpa nisqanman hina riran. Hinaspan chay ñan risqanpi tuparan Etiopía nación llaqtayoq eunuco runawan. Chay runaqa Etiopía nación llaqtapi Candace sutiyoq reinapa tesoreronmi karan. Hinaspapas payqa ancha importante runan karan. Paymi Jerusalén llaqtaman Diosta adoraq hamuran. ²⁸ Hinaspan payqa Jerusalén llaqtamanta kutipusharan Etiopía nación llaqtanman. Payqa ripusharan caballonpa chutasqan carretapi tiyayuspan. Hinaspapas payqa Diosmanta ñawpaq willakuq profeta Isaiaspa escribisqan librota leeyuspan risharan.

²⁹ Hinaqtinmi Santo Espirituqa Felipeta niran:

—Waq caballopa chutasqan carretaman ashuyuy, nispa.

³⁰ Chaymi Felipeqa chay eunuco runapa carretanman ashuyuran. Hinaspan Felipeqa uyariran, chay eunuco runaqa ñawpaq profeta Isaiaspa escribisqan libro leeshaqta. Hinaspan Felipeqa chay eunuco runata khaynata tapuran:

—Chay libropi leesqaykitari, ¿entiendeshankichú? nispa.

³¹ Hinaqtinmi chay eunuco runaqa contestaspa niran:

—Noqari, ¿imaynataq entiendeyman, pipas mana yachachi-washaqtinrí? nispa.

Saynata nispanmi chay eunuco runaqa Felipeta ruegoakuran, carretanman wichamuspa, paywan kushka tiyananpaq. ³² Chay eunuco runapa leesqan libroqa, khaynatan niran:

“Paytaqa ovejata hinan wañuchinankupaq aparanku.

Payqa oveja hinan millmanta rutuq runakunapa ñawpaqninpi upallalla karan.

Payqa manataqmi ni imatapas rimariranchu.

³³ Paytaqa anchata humillachispankun, justiciata mana ruwarankuchu.

Saynata ruwashaqtinkuri, ¿pitaq paypa mirayninmantari willakunqa?

Paytaqa kay allpa pachapin wañuchiranku, manaraq mirayniyoq kashaqtin”, nispa [Isaías 53.7-8].

³⁴ Hinaqtinmi chay eunuco runaqa Felipeta niran:

—Ama hina kaychu, entiendeykachiwayá, kay profeta Isaíasri ¿pay kikinmantachu icha huk runamantachu rimashan? nispa.

³⁵ Hinaqtinmi Felipeqa chay eunuco runapa leesqan Isaías libromanta qallarispá, Jesusmanta allin willakuykunata payman willaran. ³⁶ Chaymi chay ñanninta rishaspanku, paykunaqa unupa kasqan lugarman chayaruranku. Hinaqtinmi chay eunuco runaqa Felipeta niran:

—Qawariy, kaypin unu kashan. Chayri, ¿imataq faltawashan kunanpuni bautizasqa kanaypaqri? nispa.

³⁷ {Chaymi Felipeqa payta niran:

—Sichus tukuy songoykiwan Jesucristopi creenki chayqa, bautizasqan kawaq, nispa.

Chaymi eunucoqa Felipeta niran:

—Arí, noqaqa tukuy songoywanmi creeni, Jesucristoqa Diospa Wawan kasqanta, nispa.}

³⁸ Hinaqtinmi kasqan ratolla chay eunuco runaqa, caballopa chutasqan carretata sayachinankupaq kamachiran. Hinaspan ishkayninku chay carretamanta uraykuspanku, unuman haykuranku. Hinaqtinmi chaypi Felipeqa eunuco runata bautizaran. ³⁹ Ichaqa unumanta lloqsiramuqtinkun, Santo Espirituqa Felipeta huk lawman aparan. Hinaqtinmi eunuco runaqa manaña Felipetaqa astawanqa rikuranñachu. Ichaqa eunucoqa kusişqallaña llaqtanman ripuran. ⁴⁰ Chaykuna pasarusqanpa qepantan, Felipeqa Azoto llaqtapi rikhuriruran. Hinaspan chay lawpi kaq llaqallan llaqtakunapi Jesucristomanta allin willakuykunata willakuran. Chaymantan Cesarea llaqtakama willakustin chayaran.

9

Jesucristopi Saulo creesqanmanta (Hech 22.6-16; 26.12-18)

¹ Sauloqa ancha phiñasqallaña kaspanmi, Jesucristopi llaqallan creeq runakunata wañuchinanpaq amenazarán. Chayraykun payqa sacerdotekunapa jefenman riran.

² Hinaspan Sauloqa ordenkunata mañakuran, Damasco llaqtapi Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman haykuspa, Jesucristopi creeq runakunata, warmitapas qaritapas presochoşpa, Jerusalén llaqtaman apamunanpaq.

³ Chaymi Damasco llaqtaman Saulo yaqaña chayaykushaqtin, qonqayllamanta ñan risqanpi, hanaq pachamanta rayo t'oqyamuqpa k'anchaynin hinaraq

Sauloman muyuriykuran. ⁴ Chaymi Sauloqa pampaman wikapakuspa, huk rimayta khaynata uyariran:

—¡Saulo! ¡Saulo! Qanri, ¿imanaqtintaq noqata qatikachawashankí? niqta.

⁵ Chayta uyarispanmi Sauloqa contestaran khaynata:

—Señor, ¿pitaq qanri kankí? nispa.

Hinaqtinmi Saulotaqa contestamuran khaynata:

—Noqaga qatikachawasqayki Jesusmi kani. {Qanqa noqata qatikachawaspaykin, kikillaykita dañota ruwakushanki, imaynan kikillaykipas cuerpoykita picana k'aspiwan sat'ipiyakushawaq hina, nispa.

⁶ Chaymi Sauloqa manchakuymanta khatatatasparaq niran:

Señor, ¿imatataq ruwanaytari munankí? nispa.

Hinaqtinmi Señorqa contestaspa nimuran:}

—Sayarispayki Damasco llaqtaman haykuy. Chay llaqtapin nisunkiku ima ruwanaykitapas, nispa.

⁷ Hinaqtinmi Saulowan riq runakunaqa, chay rimamuqta uyarispanku, anchata mancharikuspa sayaranku. Ichaqa manataqmi ni pitapas rikurankuchu. ⁸ Sauloñataqmi pampamanta sayarimuran. Hinaspan payqa manaña ni imatapas rikuranñachu ñawsayasqanrayku. Chaymi Saulowan riq runakunaqa, makinmanta aysaspa, Damasco llaqtakama aparanku. ⁹ Chay Damasco llaqtapin ñawsayasqa Sauloqa kinsa p'unchaw karan. Hinaspan payqa chay kinsantin p'unchawpi mana ni imatapas mikhurancho, nitaq tomaranpashchu.

¹⁰ Ichaqa chay Damasco llaqtapin Jesucristopi creeq Ananías sutiyog runa tiyaran. Paymanmi Señor Jesusqa huk visionpi rikhurispa, khaynata niran:

—¡Ananías! nispa.

Hinaqtinmi Ananiasqa contestaran khaynata:

—Señorlláy, kaypin kashani, nispa.

¹¹ Hinaqtinmi Señor Jesusqa Ananiasta niran:

—Sayarispayki Judaspa wasinman riy. Payqa “Derecha” nisqa sutiyog callepin tiyan. Hinaspayki Tarso llaqtamanta Saulo sutiyog runamanta tapukuy. Paymi chay wasipi orakuspa kashan. ¹² Hinaspan Sauloqa huk visionpi ña qantaqa rikurusunkiña, chay wasiman haykusqaykita, hinalataq makiykitapas paypa umanman churasqaykita, ñawsa kasqanmanta sanoyananpaq, nispa.

¹³ Chaymi Ananiasqa contestaspa, khaynata niran:

—Señor, noqaga paymantan ashka runakunapa rimasqanta uyarini, hinallataq Jerusalén llaqtapi qanpi creeq runakunatapas, anchata ñak'arichisqanmantawan ima. ¹⁴ Hinaspapas Sauloqa sacerdotekunapa jefenpa

kamachisqanmi kunanqa kay llaqtapi kashan, saynapi llapallan qanpi creeq runakunata presochaspa apananpaq, nispa.

¹⁵ Hinaqtinmi Señorqa Ananiasta niran:

—Rillay, noqan Saulotaqa serviwananpaq akllarani. Chaymi payqa noqamanta willakuq ringa huk law nacionniyoq runakunaman, ashka nacionkunata kamachiq reykunaman, hinallataq Israel nación llaqtayoq ashka runakunamanpas. ¹⁶ Hinaspapas noqaqa paymanmi rikuchisaq, noqarayku imayna ñak'arinantapas, nispa.

¹⁷ Chaymi Ananiasqa Saulopa kasqan wasiman riran. Hinaspan Saulopa kasqanman haykuspa, makinta umanman churayuspa, khaynata niran:

—Wawqéy Saulo, Damasco llaqtaman hamusqayki ñanpin, Señorninchis Jesucristo rikhurisuranki. Paymi kunan noqata qanman mandamuwashan ñawsa kasqaykimanta sanoyanaykipaq, hinallataq Santo Espirituwan hunt'asqa kanaykipaq ima, nispa.

¹⁸ Hinaqtinmi kasqan ratolla Saulopa ñawinmanta challwapa escamankuna hina urmamuran. Chaymi Sauloqa ñawsa kasqanmanta sanoyaspa rikuran. Hinaspan Sauloqa kasqan ratolla sayaripa bautizachikuran. ¹⁹ Chaymantan Sauloqa mikhunata mikhuspa kallpanchakuran.

Hinaspan Sauloqa chay Damasco llaqtapi ish kay kinsa p'unchawkuna Jesucristopi creeqmasinkunawan kushka qepakuran.

Diospa palabranta Saulo Damasco llaqtapi yachachisqanmanta

²⁰ Sauloqa chay Damasco llaqtapin Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman haykuspa yachachiran, Jesusqa Diospa Wawan kasqanmanta. ²¹ Chaymi llapallan uyariq runakunaqa ancha admirasqallaña karanku. Hinaspan paykunaqa khaynata parlanakuranku:

—Kay runaqa, ¿manachu wañuchiyta munaspa Jesuspi creeq runakunata, Jerusalén llaqtapi qatikachaspa, ñak'arichiq runa? Sayna kaspanmi payqa kay Damasco llaqtamanpas hamurun, Jesuspi creeq runakunata hap'ispa, sacerdotekunapa jefenpa ñawpaqinman chaqnasqata apananpaq, nispanku.

²² Ichaqa Sauloqa mana manchakuspan astawan (Santo Espiritupa yanapayninwan) runakunaman rimaran. Hinaspan yachachiran, Jesusqa cheqaqtapuni Diosmanta Hamuq Salvadorninchis kasqanmanta. Saynata rimaqtinmi, Damasco llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa, mana ni ima niytapas atispankun upallalla karanku.

Saulo ishkapakusqanmanta

²³ Chaymanta ashka p'unchawña pasaruqtinmi, chay Damasco llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunapa jefenkunaqa, Saulota wañuchinankupaq acordaranku. ²⁴ Chaymi chay runakunaqa Saulota wañuchinankupaq tuta p'unchaw chay Damasco llaqtapa punkunkunapi suyaranku. Ichaqa wañuchinankupaq suyapakusqankutan Sauloqa yacharukuran. ²⁵ Chaymi Jesucristopi creeq runakunaqa, hatun canasta ukhuman Saulota tuta churaruspanku, Damasco llaqtapa muyuriqnin perqanta urayachiranku ishkapakunapaq.

Jerusalén llaqtapi Saulo kasqanmanta

²⁶ Sauloqa (Damasco llaqtamanta ishkapakuspan) Jerusalén llaqtaman riran. Hinaspan chay llaqtaman chayaramuspa, Señor Jesucristopi creeq runakunawan huñunakuyta munaran. Ichaqa manan paykunaqa creerankuchu, Saulopas Jesucristopi creesqantaqa. Chayraykun payta manchakuspanku, paywanqa mana huñunakuyta munarankuchu. ²⁷ Hinaqtinmi Bernabeyqa Saulota apostolkunapa kasqanman pusaran. Hinaspan apostolkunaman willaran, imaynatas Damasco llaqtaman Saulo rishaqtin Señor Jesucristo Sauloman rikhurisqanmanta. Hinaspapas Bernabeyqa willallarantaqmi, Sauloqa Damasco llaqtapi ancha atiywan, mana manchakuspa, Jesucristomanta allin willakuykuna willasqanmantawan ima. ²⁸ Hinaqtinmi chay p'unchawmantapacha, Jerusalén llaqtapi Jesucristopi creeq runakunawan Sauloqa kushka qepakuran. Hinaspan payqa mana manchakuspa, enteron Jerusalén llaqtapi purispa, Jesusmanta runakunaman willaran. ²⁹ Saynallataqmi Sauloqa griego rimaypi rimaq Israel nacionniyoq runakunawanpas mana manchakuspa rimaran, Jesusmanta convencechiyta munaspa. Ichaqa chay griego rimaq runakunaqa, decidisqan karanku Saulota wañuchinankupaq. ³⁰ Chaymi Jesuspi creeq runakunaqa chayta yacharuspanku, Jerusalén llaqtamanta Cesarea llaqtakama Saulota pusaranku. Hinaspan chay Cesarea llaqtamanta mandapuranku Tarso llaqtaman.

³¹ Chaymi Judea provincia lawpi, Galilea provincia lawpi, hinallataq Samaria provincia lawkunapipas Jesucristopi llapallan creeq runakunaqa hawkaña karanku. Hinaspanmi Jesucristopi creeq runakunaqa, Diosta adoraspanku, astawan kallpanchakuranku. Hinaspan sapa p'unchaw Santo Espiritupa yanapayninwan, Jesucristopi creeq runakunaqa astawan yapakuranku.

Eneas sutiyoy runata Pedro sanoyachisqanmanta

³² Pedroqa tukuy lawkunatan viajarian, Señor Jesucristopi creeq runakunata visitananpaq. Hinallataqmi Pedroqa Lida llaqtapi huñunakuq creeqmasin runakunamanpas visitaran. ³³ Chay Lida llaqtapin Eneas sutiyoq runata tariran. Paymi mana puriq kaspas, pusaq wataña camallapi kasqa. ³⁴ Chaymi Pedroqa payta niran:

—Eneas, Jesucriston kunan sanoyachisunki. Chayqa hatariy; hinaspa camaykita allichay, nispa.

Hinaqtinmi Eneasqa kasqan ratolla sanoña hatariran. ³⁵ Chaymi chay Lida llaqtapi tiyaq runakuna, hinallataq Sarón lawpi tiyaq runakunapas, chay milagrota rikuspankun, Señor Jesucristopi creeranku.

Dorcaspas kawsarimusqanmanta

³⁶ Jope nisqa llaqtapin Jesucristopi creeq Tabita sutiyoq warmi tiyaran. Chay warmipa sutinmi griego rimaypi karan “Dorcas”. Paymi khuyapayakuq warmi kaspas, runamasinta hinallataq wakchakunatapas yanaparan. ³⁷ Ichaqa chay p'unchawkunapin chay Dorcas sutiyoq warmiqa, huk onqoywan onqospa wañuran. Chaymi paypa cuerponta bañarupanku, costumbrenkuman hina, wasipa altosninpi huk cuartoman churaranku. ³⁸ Chay Jope llaqtapa cercan Lida llaqtapin Pedroqa kasharan. Hinaqtinmi Jope llaqtapi creyentekunaqa, Lida llaqtapi Pedro kasqanta yacharuspanku, ishka runakunata mandaranku, khaynata valekamunankupaq:

—¡Ama hina kaychu, kunanpuni kay Jope llaqtaman hamuy! nispa.

³⁹ Chaymi Pedroqa kasqan ratolla chay ishka runakunapiwan Jope llaqtaman riranku. Chayaruptinkutaqmi Pedrotaqa wañusqapa kasqanman pusayuranku. Hinaqtinmi ashka viudakunaqa waqayuspanku, Pedroman muyuriykuranku, Dorcaspas ruwasqan p'achakunata Pedroman qawachispanku. ⁴⁰ Hinaqtinmi Pedroqa chaypi kaq llapallan runakunata kamachiran, chay cuartomanta hawaman lloqsinankupaq. Hinaspan qongoriyukuspa Diosmanta mañakuran. Mañakuyta tukuruspanaqmi, chay wañusqa warmita qawarispa niran:

—¡Tabita, hatariy! nispa.

Chaymi Tabitaqa wañusqanmanta kawsarispas, Pedrota rikuran; hinaspatay tiyarimuran. ⁴¹ Hinaqtinmi Pedroqa makinmanta aysarispas sayarichiran. Hinaspan Jesucristopi creeq runakunata, hinallataq viudakunatawan waqyarispas, Dorcastaqa paykunaman kawsashaqtaña rikuchiran. ⁴² Chay warmipa kawsarimusqanmantan enteron Jope llaqtapi yacharanku. Chaymi ashka runakunaqa Jesucristopi

creeranku. ⁴³ Hinaspan Pedroqa chay Jope llaqtapi, suela ruwaq Simonpa wasinpi, huk tiempo qepakuran.

10

Corneliopa wasinman Pedro risqanmanta

¹ Cesarea llaqtapin Cornelio sutiyoq runa tiyaran. Paymi pachaq soldadokunapa jefen karan. Chay pachaq soldadokunatan suticharanku “Batallón Italiano”, nispanku. ² Chay Cornelioqa llapallan familiantinmi Diosta kasukuspa, manchakuywan serviranku. Hinaspapas payqa sapa p'unchawmi Diosmanta mañakuran. Paymi Israel nacionniyoq wakcha runakunatapas yanaparan. ³ Paymi huk p'unchaw yaqa kinsa horas tardeta huk visionpi Diospa angelninta rikuran. Chay angelmi Cornelioman ashuyuspa niran:

—¡Cornelio! nispa.

⁴ Hinaqtinmi Cornelioqa mancharikuspa, Diospa angelninta qawayuran; hinaspan niran:

—Señor, ¿imatataq noqamantari munankí? nispa.

Chaymi Diospa angelninga Corneliota niran:

—Diosqa orakusqaykitan uyarimun; hinallataq wakchakuna yanapasqaykitapas allintan qawarin.

⁵ Kunanpachayá Jope llaqtaman huk runakunata manday; hinaspa Simonwan sutichasqa Pedrota pusachimuy. ⁶ Payqa suela ruwaq Simonpa wasinpin samapakushan. Chay suela ruwaq Simonpa wasinqa lamar qochapa patanpin kashan. {Simón Pedron nisunki imatachus ruwanaykitaqa}, nispa.

⁷ Chay rimapayaqnin ángel pasapuqtillanmi, Cornelioqa ishkey serviqnin runakunata waqyaran, hinallataq paypa confianzan soldadotawan ima. Chay soldadoqa Diosta kasukuq runan karan. ⁸ Hinaspan Cornelioqa chay angelpa nisqanta paykunaman llapanta willaran. Chaymantan paykunataqa Jope sutiyoq llaqtaman mandaran.

⁹ Hinaqtinmi paqarisnintin p'unchaw Corneliopa mandasqa runakunaqa, ñanta rispanku, Jope llaqtaman yaqaña chayarusharanku. Ichaqa Pedroñataqmi chawpi p'unchaw hina kashaqtin, Diosmanta mañakunanpaq wasi pataman wicharan. ¹⁰ Hinaspan Pedroqa yarqarachikuspa, imallatapas mikhuyta munaran. Ichaqa mikhunata paypaq wayk'upushanankukaman, huk sueñoypi hina visionta rikuran. ¹¹ Chay visionpin Pedroqa hanaq pacha kicharikushaqta rikuran. Hinaspapas rikullarantaqmi huk hatun q'eperina llikllata hina, tawantin puntanmanta watasqa urayamushaqta. ¹² Chay llikllapin kasqa kay pachapi imaymana tawa chakiyoq animalkuna, mach'aqway

hina qasqonpallan puriq animalkuna, hinallataq alton phawaq animalkuna ima. ¹³ Hinaqtinmi Pedroqa uyariran khayna nimusqanta:

—Pedro, ¡sayariy, hinaspa chay animalkunata wañuchispa mikhuy! nispa.

¹⁴ Hinaqtinmi Pedroqa contestaspa, khaynata niran:

—Señor, ¡manapunin noqaqa mikhuymanchu! Moisespa escribisqan leykunan mana permitiwanchu kay qenlli animalkunapa aychanta mikhunaypaqqa. Hinaspapas manan noqaqa ni hayk'aqpas mana mikhuna animalpa aychantaqa mikhuranichu, nispa.

¹⁵ Hinaqtinmi Pedroqa kaqmanta uyarillarantaq khayna nimusqanta:

—Diospa ch'uyanchasqan animalkunataqa, amayá qanqa niychu: “Mana mikhuna qenlli animalkunan”, nispaqa.

¹⁶ Chay visionqa kinsa kutikaman pasaran. Chaymantan ichaqa chay hatun q'eperina llikllaqa hanaq pachaman oqarisqa karan. ¹⁷ Hinaqtinmi Pedroqa admirasqallaña karan, khaynata yuyaymanaspa:

—Kay rikusqay visionri, ¿imatataq significan? nispa.

Ichaqa chayllamanmi Corneliopa mandamusqan runakunaqa tapukuranku maypis Pedropa samapakusqan wasi kasqanta. Hinaspan Pedropa samapakusqan wasipa punkunman chayamuranku. ¹⁸ Hinaspan chay runakunaqa khaynata tapukuranku:

—Simonwan sutichasqa Pedrori, ¿kay wasipichu samapakushan? nispanku.

¹⁹ Pedroqa chay visión rikusqanpi yuyaymanashaqtinmi, Santo Espirituqa khaynata niran:

—Pedro, qantan kinsa runakuna mashkamushasunkiku.

²⁰ Sayarispayki uraykuy; hinaspa ama ishkayaspa paykunawan kushka riy. Noqan paykunataqa mandamushani, nispa.

²¹ Hinaqtinmi Pedroqa uraykuspa, Corneliopa mandamusqan runakunata niran:

—Noqan chay mashkasqaykichis runaqa kashani. ¿Imapaqtaq mashkawashankichisrí? nispa.

²² Hinaqtinmi chay hamuq runakunaqa, khaynata niran:

—Capitán Cornelio mandamuwaqtinkun noqaykuqa hamushayku. Payqa Diosta kasukuq runan; hinaspapas paytaqa llapallan Israel nacionniyoq runakunan allin respetowan rikunku. Corneliomanmi Diospa angelnin rikhurispa, khaynata niran: “Simonwan sutichasqa

Pedrota wasiykiman pusachimuy; hinaspa paypa rimapayususqaykita allinta uyariy”, nispa.

²³ Chaymi Pedroqa samapakusqan wasiman chay runakunata pusayuspa samachiran.

Hinaspan paqarisnintin p'unchawñataq, Pedroqa Cornelioqa mandamusqan runakunawan, hinallataq Jope llaqtapi tiyaq wakin creyentekunapiwan riranku Cesarea llaqtaman. ²⁴ Hinaspan Pedroqa paqarisnintin p'unchaw chay Cesarea llaqtaman chayaran. Chaypin Cornelioqa familiankunata, hinallataq munasqan amigonkunatawan wasinman huñuramuspa, Pedrotaqa suyasharanku. ²⁵ Hinaqtinmi Cornelioqa wasinman Pedro chayaramuqtin, Cornelioqa wasinmanta lloqsimuspa, Pedrota ñawpaqninpi qonqorikuran payta adorananaq. ²⁶ Ichaqa Pedroñataqmi Cornelioqa khaynata niran:

—¡Sayariy! Noqapas qan hina runallan kani, nispa.

²⁷ Hinaqtinmi Pedroqa, Cornelioqa parlaspanku, wasi ukhuman haykuranku. Chaypin Pedroqa ashka huñunasqa runakunata tariran. ²⁸ Hinaspan Pedroqa chay huñunasqa runakunata niran:

—Qankunaqa yachankichismi, leyniykuman hina Israel nacionniyoq runakunaqa huk law nacionniyoq runakunawanqa mana juntanakusqaykuta, nitaq visitanakusqaykutapas. Ichaqa kikin Diospunin noqamanqa rikuchiwaran, pitapas amaña desprecianaypaq. ²⁹ Chayraykun noqaqa kay wasiman waqyachimuwatqiyki, mana ishkaspa hamurani. Saynaqa niwaychisyá, ¿imapaqtaq waqyachimuwarankichisri? nispa.

³⁰ Chaymi Cornelioqa contestaspa khaynata niran:

—Tawa p'unchawñan pasarun, wasiypi kinsa horas tardeykuyta {ayunaspa} Diosmanta mañakushaqtiy, qonqayllamanta huk runa k'ancharishaq p'achayoq rikhuriykuwasqanqa. ³¹ Hinaspan chay runaqa niwaran: “Cornelio, Diosmi orakusqaykita uyarin; hinallataq wakchakuna yanapasqaykitapas rikun. ³² Chayqa Jope llaqtamanyá huk comisionta manday, Simonwan sutichasqa Pedrota pusamunankupaq. Payqa huk suela ruwaq Simón sutiyoq runapa wasinpin samapakushan. Chay wasiqa lamar qochapa patanpin kashan”, nispa. ³³ Chaymi noqaqa huk comisionta qanman mandamurani. Saynaqa ancha allinmi kay wasiyan kunan hamusqaykiqa. Kunanmi llapallayku kaypi huñunasqa kashayku Diospa ñawpaqninpi, Diospa tukuy kamachimususqaykita uyarinaykupaq, nispa.

Cornelioqa wasinpi Pedro allin willakuy willasqanmanta

³⁴ Hinaqtinmi Pedroqa rimayta qallariran khaynata:

—Noqaga chayraqmi kunan entiendeni, Diospaqqa llapallanchis igualla kasqanchista. ³⁵ Diosqa anchatan munakun mayqen llaqtakunapipas, Diosta manchakuywan kasukuqkunata, hinallataq runamasinpa favorninpi justicia ruwaq runakunatapas. ³⁶ Diosqa Israel nacionniyoq runakunamanmi hawkalla kawsanaykupaq allin willakuykunata Jesucristontakama willaran. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa llapallan runakunapa Señorninmi. ³⁷ Qankunaqa yachankichismi noqayku Israel nacionniyoq runakunawan tukuy ima pasasqanmantaqa. Primertan Bautizaq Juanqa Diosmanta yachachispa, runakunata bautizaran, hinallataq Señor Jesucristotapas bautizallaran-taq. Chaymantapachan Jesusqa yachachiyta qallariran Galilea provincia law llaqtakunapi, hinallataq Judea provincia law llaqtakunapipas. ³⁸ Hinaspapas qankunaqa yachankichishñan, Diosqa Santo Espirituta hinallataq atiyntan qoran Nazaret llaqtayoq Jesusman. Chaymantan Jesusqa, Diospa yanapayninwan, allin kaqkunata ruwaran; hinallataq demoniopa ñak'arichisqan runakunamantapas demoniokunata qarqoran. ³⁹ Saynallataqmi Judea provincia lawpi, hinallataq chay Judea provincia ukhupi kaq Jerusalén llaqtapipas, Jesuspa tukuy imakuna ruwasqanmanta noqaykuqa testigo kayku. Hinaspapas noqaykuqa Jestusta cruzpi chakataspa wañuchisqankutapas rikuraykun. ⁴⁰ Ichaqa Diosmi kinsa p'unchawmanta Jestustaqa kawsarichimuran. Hinaspan Diosqa permitiran noqaykuman kikin Jesús rikhuriwanankupaq. Chaymi noqaykuqa payta rikurayku. ⁴¹ Ichaqa manan llapallan runakunamanchu Jesusqa rikhuriran, aswanqa ñawpaqmantapacha Diospa akllasqan testigokunallamanmi. Chay testigokunan noqaykuqa kayku. Hinaspan noqaykuqa kawsarimusqanpa qepanta paywan kushka mikhurayku, tomarayku. ⁴² Diosmi Jestustaqa juez kananpaq akllaran, llapallan kawsaq runakunata, hinallataq wañuqkunatapas juzgananpaq. Chaykunamanta willamunaykupaqmi Jesusqa noqaykuta kamachiwaranku. ⁴³ Saynallataqmi llapallan ñawpaq profetakunapas Jesusmanta willakurankuña khaynata: “Diosmi hamuq Salvadorpi iñiqkunataqa huchankumanta perdonanqa”, nispa.

Huk law nacionniyoq runakunapas Santo Espirituta chashkisqankumanta

⁴⁴ Pedro chaykunata rimallashaqtinraqmi, llapallan chaypi uyariq runakunaman Santo Espiritu urayamuran. ⁴⁵ Chaymi Jope llaqtamanta Pedrowan kushka hamuq Israel nacionniyoq runakunaqa anchata admirakuranku,

huk law nacionniyoq runakunamanpas Santo Espiritu urayamusqanmanta. ⁴⁶ Hinaspan Pedrowan kushka hamuq runakunaqa, chay huk law nacionniyoq runakuna mana yachasqanku rimaykunapi rimasqankuta uyariranku, hinallataq Diosta alabasqankutawan ima. ⁴⁷ Hinaqtiinmi Pedroqa niran:

—Kay runakunapas noqanchis hinan Santo Espirituta chashkirunku. Chayri, ¿pitaq hark'akunman, paykunapas unupi bautizasqa kanankutari? nispa.

⁴⁸ Chaymi Pedroqa paykunatapas kamachiran, Jesucristopa sutinpi bautizasqa kanankupaq. Hinaqtiinmi Cornelioqa, chaypi kaq runakunapiwan Pedrota ruegakuranku, ishkey kinsa p'unchawllapas paykunawan kushka qepakunanpaq.

11

Jerusalén llaqtaman Pedro kutisqanmanta

¹ Apostolkunaqa Judea provincia lawpi iñiqkunapiwanmi uyariranku, huk law nacionniyoq runakunapas Diospa palabran chashkisqankuta. ² Hinaqtiinmi Jerusalén llaqtaman Pedro kutiramuqtiin, Jesucristopi creeq Israel nacionniyoq wakin runakunaqa Pedrowan discutiya qallariranku. Paykunaqa anchatan exigiranku, Jesucristopi llapallan creeqkuna circuncisión costumbreta ruwachikunankupaq. ³ Hinaspan paykunaqa khaynata tapuranku:

—Qanri, ¿imanaqtintaq huk law nacionniyoq runakunapa wasinman haykuspa, paykunawan kushkari mikhuranki? nispanku. [*Nota: Israel nacionniyoq runakunapa costum-brenkuman hinaqa, manan permitisqachu karan, huk law nacionniyoq runakunawan kushka mikhunankupaqqa.*]

⁴ Hinaqtiinmi Pedroqa tukuy imakuna pasasqanmanta paykunaman ordenninpi willayta qallariran khaynata:

⁵ —Huk p'unchawmi noqaga Diosmanta mañakusharani Jope llaqtapi. Hinaqtiinmi qonqayllamanta huk sueñoypi hina visionta rikurani. Chay visionpin noqaga rikurani, noqapa kasqayman huk hatun q'eperina llikllapi hina tawantin puntanmanta warkusqa hanaq pachamanta urayamushaqta. ⁶ Chay llikllapi kaqkunata allinta qawayuspaymi rikurani tukuy kay pachapi imaymana tawa chakiyoq animalkunata, mach'aqway hina qasqonpallan puriq animalkunata, hinallataq alton phawaq mana mikhuna animalkunata ima. ⁷ Hinaspan noqaga huk rimayta uyarirani khayna nimuwaqta: “Pedro, ¡sayariy, hinaspa chay animalkunata wañuchispa mikhuy!” nimuqta.

⁸ Chaymi noqaga contestaspa khaynata nirani: “¡Señor, chay

qenlli animalkunapa aychantaqa manan ni hayk'aqpas noqaqa mikhuranichu, Moisespa escribisqan leyphi mana permitisqanrayku!", nispa. ⁹ Hinaqtinmi hanaq pachamanta rimamuqta kaqmanta uyarirani khaynata: "Diospa ch'uyanchasqan animalkunataqa, amayá qanqa niychu: 'mana mikhuna qenlli animalkunan', nispa", nimuwaqta. ¹⁰ Chay sueñoyphi hina visiontaqa kinsa kutikaman rikurani. Chaymantan chay hatun q'eperina hina llikllaqa, hanaq pachaman kaqlla oqarisqa karan. ¹¹ Hinaqtinmi chay ratolla kinsa runakuna Jope llaqtapi samakusqay wasiman chayaramuranku. Paykunanan Cesarea llaqtamantapacha noqata mashkawaspanku hamuranku. ¹² Chaymi Santo Espirituqa khaynata niwaran: "Ama ishkayaspay paykunawan riy", nispa. Hinaqtinmi kay soqta wawqenchiskunapiwan Cesarea llaqtaman rirayku. Chayaruspaykutaqmi Cornelio runapa wasinman haykurayku. ¹³ Hinaqtinmi Cornelioqa willawaranku, imaynatas Diospa angelnin wasinpi rikhurispa khayna nisqanta: "Kunanyá Jope llaqtaman runakunata manday, hinaspa Simonwan sutichasqa Pedrota qanman pusamunankupaq. ¹⁴ Chay Simón Pedro hamuspan qanta, hinallataq familiaykitapas nisunkichis, huchaykichismanta imayna salvasqa kanaykichispaq", nispa. ¹⁵ Chaymi paykunaman willayta qallarishaqtiy, chay ratolla Santo Espirituqa paykunamanpas hamuran, imaynan noqanchismanpas hamuran saynata. ¹⁶ Hinaqtinmi noqaqa yuyarirani Señorninchis Jesuspa khayna niwasqanchista: "Bautizaq Juanqa unullawanmi bautizasunkichis. Diosmi ichaqa Santo Espirituta qankunapi kananpaq qosunkichis", nispa. ¹⁷ Chaymi yachani: Diosqa chay runakunamanpas Santo Espiritutan qoran, imaynan noqanchis Israel nacionniyoq runakunamanpas qowaranchis hinata. Saynataqa qowaranchis, Señor Jesucristopi creesqanchisraykun. Chayri, ¿pitaq noqari kani Diospa ruway munasqanta hark'akunaypaqri? nispa.

¹⁸ Saynata Pedropa nisqankunata uyarispankun, chay discutinakuq hermanokunaqa, discutisqankumanta upallaspanku, Diosta alabayta qallariranku. Hinaspan anchata admirakuspa khaynata niranku:

—¡Diosqa permitinmi, huk law nacionniyoq runakunapas huchankumanta wanakuspanku, (Jesuspi creespa), wiñay kawsayniyoq kanankupaq! nispa.

Antioquía llaqtapi allin willakuykuna yachachisqankumanta

19 Estebanpa wañusqanpa qepantan, Jesuspi mana creeq Israel nacionniyoq runakunaqa creyentekunata qatikacharanku, hinallataq ñak'arichiranku ima. Chaymi wakin creyentekunaqa ishkapakuranku Fenicia lawman, wakintaq hatun lamar qocha ukhupi Chipre sutiyoyq islaman, wakinñataq asta Antioquía llaqtakama chayaranku. Chay risqankupiqqa manan huk law nacionniyoq runakunamanqa Jesusmanta allin willakuykunataqa willarankuchu. Aswanqa Israel nacionniyoq runakunallamanmi chay allin willakuykunataqa willaranku. 20 Ichaqa Chipre islamanta, hinallataq Cirene llaqtamantapas Antioquía llaqtaman riqkunan huk law nacionniyoq runakunamanpas Señor Jesusmanta allin willakuykunata willaranku. 21 Hinaqtinmi kikin Diospuni paykunamanqa atiyta qoran. Chaymi ashka runakunaqa, Jesucristomanta willakusqankupi creeranku.

22 Chaymi Jerusalén llaqtapi tiyaq creyente runakunaqa, Antioquía llaqtapi chaykuna pasasqanta yacharuspanku, Bernabeyta Antioquía llaqtaman mandaranku. 23 Hinaspan Bernabeyqa Antioquía llaqtaman chayaruspa, paykunatapas Dios yanapaqtin, salvasqa kasqankuta rikuran. Chaymi Bernabeyqa anchata kusikuspa, paykunata kallpancharan, Señor Jesuspi tukuy songonkuwan confiakuspa, payta allinta kasukuspa kawsanankupaq. 24 Bernabeyqa ancha allin runan karan. Hinaspapas payqa Santo Espirituwanmi hunt'ayusqa, hinallataq allin iñiyiniyoq ima karan. Chaymi paypa rimasqanta uyarispanku, ashka runakunaqa Diospi creeranku.

25 Chaymantan Bernabeyqa Saulota mashkaq Tarso llaqtaman riran. 26 Hinaspan Saulota chay llaqtapi tariruspa, Antioquía llaqtaman pusamuran. Chay Antioquía llaqtapin paykunaga Jesucristopi creeqkunawan enteron watantin huñunakuranku. Hinaspan ashka runakunaman yachachiranku. Hinaqtinmi chay Antioquía llaqtapi tiyaq runakunaqa, Jesucristopi creeq runakunata por primera vez “cristiano” nispanku, sutichayta qallariranku.

27 Hinallataqmi chay p'unchawkunapiqqa Diosmanta willakuq huk profeta runakunapas Jerusalén llaqtamanta Antioquía llaqtaman riranku. 28 Chay profeta runakunamanta hukninmi Agabo sutiyoyq karan. Paymi Santo Espiritu yanapaqtin, kay enteron pachapi ancha muchuy kananmanta willakuran. Chay willakusqanmi cumplikuran, Roma nación llaqtapi rey Claudio gobiernashaqtin. 29 Chaymi Antioquía llaqtapi creyentekunaqa acordaranku, Judea provinciapi tiyaq creyentekunaman ofrendankuta atisqankuman hina

apachinankupaq. ³⁰ Chay ofrendankutan Bernabeyman hinallataq Saulomanwan entregaranku. Hinaqtinmi paykunaqa Jerusalén llaqtaman apaspanku, iglesiapi liderkunaman qoranku.

12

Jacobota wañuchispa, Pedrota carcelman churasqankumanta

¹ Chay tiempokunapin rey Herodes Agripaqa, Señor Jesucristopi creeq wakin runakunata hap'ichispa ñak'arichiran. ² Hinaspanmi chay rey Herodes Agripaqa Juanpa wawqen Jacobota espadawan wañuchinankupaq kamachiran. ³ Saynata wañurachiqtinkun, Israel nacionpi kamachiq runakunaqa kusikuranku. Chayta rikuspanmi, rey Herodes Agripaqa kamachiran, Pedrotapas hap'imuspanku, presota carcelman churanankupaq. Chay p'unchawkunaqa karan mana lewadurayoq t'anta mikhunanku fiesta p'unchawkunan. ⁴ Carcelman churaruspanmi, Pedrotaqa chunka soqtayoq soldadokunaman entregaranku. Chay soldadokunaqa tawa grupopi rakisqan karanku turnonpi cuidanankupaq. Hinaspanmi rey Herodesqa piensaran Pascua fiesta pasaytaña, Pedrota carcelmanta orqochimuspa, Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaqinpi juzgaspa wañuchinanpaq. ⁵ Ichaqa carcelpi Pedro kashaqtinmi, Jesucristopi creeq runakunaqa mana dejaspanku, Diosmanta Pedropaq mañakuranku.

Carcelpi Pedro kashaqtin Dios librasqanmanta

⁶ Huk tutan Pedroqa ishkay soldadokunapa chawpinpi puñusharan, ishkay cadenakunawan alli-allin cadenasqa. Wakin soldadokunañaataqmi carcelpa punkunta cuidasharanku. Hinaqtinmi rey Herodesqa piensasqanman hina, paqarisnintin p'unchaw Pedrota carcelmanta orqomunan karan, saynapi Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaqinpi juzganapq. ⁷ Hinaqtinmi qonqayllamanta Diospa angelnin k'ancharispa, cárcel ukhupi rikhuriran. Hinaspan chay angelqa Pedropa waqtanta tupayuspa, rikch'achiran khaynata:

—¡Apurayman hatariy! nispa.

Hinaqtinmi chay ratolla Pedropa makinta watasqanku cadenakunaqa kkillan urmaran. ⁸ Hinaqtinmi Diospa angelninga Pedrota niran:

—P'achakuspa husut'aykiwan churakuy, nispa.

Chaymi Pedroqa angelpa nisqanman hina ruwaran.

Saynallataqmi Diospa angelninga Pedrota nillarantaq:

—Capaykiwan churakuspayki qepayta hamuy, nispa.

⁹ Chaymi Pedroqa angelpa qepanta riran. Ichaqa manataqmi chay angelpa cheqaq pusasqantaqa yacharanchu. Aswanmi payqa piensaran sueñoyninpi huk visionta rikunallanpaq. ¹⁰ Saynata rishaspankun cuidaqninku primer kaq grupo soldadokunapa ñawpaqninta, hinallataq cuidaqninku ishka kaq grupo soldadokunapa ñawpaqninta pasaranku. Hinaspan calleman lloqsiq fierromanta ruwasqa chay carcelpa hatun punkunman chayaruqtinku, chay hatun punkuqa kikillan kicharikuran. Hinaqtinmi calleman lloqsispa, huk cuadrata hina rishaqtinku, qonqayllamanta Diospa angelninqa Pedrota sapallanta saqeruran. ¹¹ Hinaqtinmi Pedroqa chaykuna cheqaq kasqanta chayraq cuentata qokuran. Hinaspan khaynata niran:

—Kunanmi ichaqa yachani Diosqa angelninta librawanapaq mandamusqanmanta. Chaymi noqaqa cheqaqtapuni yachani, rey Herodes Agripapa preso churawasqanmanta, hinallataq Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunapa makinmantawan Dios librawasqanta, nispa.

¹² Chaymantan Pedroqa cuentata qokuspa, Mariapa wasinman riran. Kay Mariaga Juan Marcospa mamitanmi karan. Paypa wasinpin Señor Jesucristopi creeq ashka runakunaqa huñunasqa kasharanku. Hinaspan Diosmanta Pedropaq mañakusharanku. ¹³ Pedroñataqmi ichaqa chay huñunakusqanku wasipa punkunta tocaran. Chaymi chay wasipi serviq Rode sutiyoq sipasqa, pis kasqanta qawaq lloqsimuran. ¹⁴ Hinaspan chay sipasqa Pedropa vozninta uyariruspa reqsiruran Pedro kasqanta. Chaymi chay sipasqa anchata kusikuspa, punkuta mana kicharanchu. Aswanmi wasi ukhuman correyllaña kutiyuspa, chaypi kaq runakunaman willaran, Pedro punkupi kasqanmanta. ¹⁵ Chaymi wasi ukhupi kaqkunaga chay sipasta niranku:

—¡Qanqa icha locayarunki! nispanku.

Hinaqtinmi chay sipasqa niran:

—Payqa Pedropunin, nispa.

Chaymi paykunaga niranku:

—Manan Pedroqa kanmanchu, alman imapashchá, nispanku.

¹⁶ Ichaqa Pedroñataqmi hawapi kaspera, yapa-yapamanta punkuta tocamuran. Hinaqtinmi paykunaga punkuta kichamuspa, Pedrota rikururanku. Hinaspan anchata admirakuranku. ¹⁷ Hinaqtinmi Pedroqa chay wasiman haykuspa, makinwan señaschaspalla paykunata upallachiran. Hinaspan carcelmanta imaynatas Dios orgomusqanmanta paykunaman willaran. Hinaspapas nillarantaqmi khaynata:

—Rispaykichisyá Jacoboman, hinallataq llapan creyentekunamanpas willamuychis, nispa.

Saynata niruspanmi Pedroqa, chay wasimanta lloqsispa, huk lawman riran.

¹⁸ Achiqaramuqtintaqmi, Pedrota carcelpi cuidaq soldadokunaqa huk ch'aqwata ruwaranku. Ichaqa manataqmi ni mayqenninkupas Pedrota imas pasasqanta, nitaq ni maypi kasqantapas yacharankuchu. ¹⁹ Hinaqtinmi rey Herodesqa Pedrota mashkamunankupaq soldadokunata kamachiran. Ichaqa mana tarimuqtinkun, rey Herodesqa chay tuta cuidaq soldadokunata alli-allinta tapupayaran. (Ichaqa chay soldadokuna mana allinta contestaqtinkun), paykunataqa wañuchimunankupaq kamachiran. Chaymantan Herodesqa Judea provincia lawmanta Cesarea llaqtaman riran. Hinaspan chaypi huk tiempo tiyaran.

Rey Herodespa wañusqanmanta

²⁰ Rey Herodes Agripaqa nishu phiñasqan kasharan Tiro llaqtayoq runakunapaq, hinallataq Sidón llaqtayoq runakunapaqwan ima. Chaymi chay llaqtakunamanta huk grupo runakunaqa, Blasto sutiyoq runawan parlaq riranku. Blastoqa rey Herodespa palacio wasinpi kamachiq runan karan. Hinaspan chay grupopi hamuq runakunaqa, sumaqlata Blastowan amigota armaranku. Hinaspan Blastotaqa khaynata niranku:

—Noqaykuqa manan rey Herodeswanqa peleayta munaykuchu, paypa llaqtanmanta tukuy kawsaykunata rantisqaykurayku, nispanku.

Saynata parlaruspankun paykunaqa Blastoman sobornaranku.

Chaymi Blastoqa ruegaran rey Herodesta, paykunata palacio wasinpi chashkinanpaq. ²¹ Hinaqtinmi rey Herodesqa chay Tiro llaqtayoq, hinallataq Sidón llaqtayoq runakunata citar, huk p'unchaw paykunawan parlananpaq. Chay p'unchaw chayaramuqtinmi, rey Herodesqa allinnin sumaq p'achanwan churakuran. Hinaspan allin sumaq trononpi tiyayuspa, qarillaña chay runakunaman rimariran. ²² Hinaqtinmi rey Herodespa rimasqanta uyarispanku, chaypi kaq runakunaqa altota qaparispas khaynata niranku:

—¡Kaypiqa diosmi rimamushan, manan runachu! nispanku.

²³ Chay nisqankuta uyarispanmi, rey Herodes Agripaqa Dios hina creekuspa qarillaña karan. Chaymi chay ratolla Diospa angelnin chay rey Herodestaqa k'iriran, Diosta mana hatunchasqanrayku. Hinaqtinmi rey Herodes Agripaqa anchata onqospa, urukunapa mikhusqan wañuran.

²⁴ Ichaqa Diospa palabranqa astawanmi tukuy lawkunapi willasqa karan.

²⁵ Hinaqtinmi Bernabeyqa Saulopiwan, Jerusalén llaqtapi ruwanankuta tukuruspanku, Juan Marcosta pusayukuspanku, Antioquía llaqtaman kutipuranku.

13

Saulowan Bernabeypiwan primer kaq viajeman risqankumanta

¹ Antioquía llaqtapi kaq iglesiapin karan Diosmanta willakuq profetakuna, hinallataq Diosmanta yachachiqkuna ima. Paykunan karanku: Bernabé, Negrowan sutichasqa Simón, Cirene llaqtamanta Lucio, Saulo, hinallataq Manaén; kay Manaenqa rey Herodes Antipaswan kushka wiñaqmi karan. ² Paykunan Diosta adoraspanku, hinallataq ayunaspanku ima huk p'unchaw kasharanku. Hinaqtinmi Santo Espirituqa khaynata niran:

—Qankunamanta akllaychis Bernabeyta hinallataq Saulotawan. Paykunatan noqaqa akllarani, (karu nación llaqtakunaman rispanku), noqamanta allin willakuykunata willamunankupaq, nispa.

³ Chaymi paykunaqa ayunayta, hinallataq Diosmanta mañakuytawan tukuruspanku, Bernabeypa umanman, hinalataq Saulopa umanmanwan makinkuta churaranku. Hinaspan Diosmanta paykunapaq mañapuspa, despedipuranku.

Bernabeywan Saulopiwan Chipre nación llaqtapi predicashankumanta

⁴ Santo Espiritupa mandasqanmi Bernabeyqa Saulopiwan Diosmanta willakuq riranku. Hinaspan paykunaqa Seleucia llaqtaman primerta chayaranku. Chay llaqtamantataqmi huk barcopi lloqsiranku, lamar qochapa chawpinpi Chipre sutiyoq islaman rinankupaq. ⁵ Rishaspankutaqmi chayaranku Chipre islapi Salamina sutiyoq llaqtaman. Chaypin Diosmanta yachachina sinagoga wasikunaman haykuspanku, Israel nacionniyoq runakunaman Diosmanta allin willakuykunata willaranku. Juan Marcostaqmi paykunata yanapaspa riran.

⁶ Chaymantan paykunaqa enteron Chipre islapi puriranku; hinaspan Pafos llaqtaman chayaranku. Chay llaqtapin huk falso profeta Barjesús sutiyoq layqa runawan tuparanku. Payqa Israel nacionmantan karan. Paymi chaypi tiyaq runakunaman llullakuspa niran:

—Diosmantan noqaqa rimashani, nispa.

⁷ Chay layqa runaqa Chipre islapi llaqtakunata kamachiq prefecto Sergio Paulopa amigonmi karan. Chay prefectoqa ancha yachayniyoq runan karan. Paymi Diospa palabrantanta uyariyta munaspa, Bernabeyta Saulotawan waqyachimuran. ⁸ Ichaqa chay Barjesús Elimaswan sutichasqa layqa runaqa, manan munaranchu kamachiq prefecto Sergio Paulo, Diospa palabrantanta uyarispa, Jesucristopi creenanta. ⁹ Hinaqtinmi Pablowan sutichasqa Sauloqa, Santo Espiritupa atiyninwan hunt'asqa kaspas, chay layqa runata allinta qawayuspa, khaynata niran:

¹⁰ —¡Diablopas wawan llulla runa! ¡Qanmanqa manan gustasunkichu allin ruwayqa! Qanri, ¿hayk'aqkamataq Diosmanta falsota yachachispayki runakunatari engañanki? ¹¹ Kunanmi qanta Dios castigasunki. Chaymi ñawsayaspa intipa k'anchaynintapas mana huk tiempo rikunkichu, nispa.

Saynata nirullaqtinmi, Elimas Barjesús sutiyoq layqa runaqa ñawsayapurán. Chaymi payqa makinmanta pillapas aysarinanpaq mashkaran. ¹² Chay layqa runapa ñawsayasqanta rikuruspanmi, chay kamachiq prefecto Sergio Pauloqa Jesucristomanta allin willakuykunata uyarispa, anchata admirakuran. Hinaspan payqa Señor Jesucristopi creeran.

Pisidia law Antioquía llaqtapi Pablowan Bernabeypiwan predicasqankumanta

¹³ Pafos nisqa sutiyoq llaqtapin Pabloqa paywan riqkunapiwan wicharanku huk barcoman. Hinaspan paykunaga Panfilia provincia lawpi Perge nisqa sutiyoq llaqtaman chayaranku. Chay llaqtaman chayaruqtinkun, Juan Marcosqa paykunata abandonaspa, Jerusalén llaqtaman kutinpurán. ¹⁴ Paykunañataqmi chakillapi viajaranku Pisidia provincia lawpi Antioquía llaqtakama. Chaypin sábado p'unchawpi riranku Diosmanta yachachina sinagoga wasiman. Hinaspan chaypi tiyayuranku. ¹⁵ Hinaqtinmi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi, Moisespa escribisqan leykunamanta, hinalataq ñawpaq profetakunapa escribisqankunatawan ima huk runa leerán. Leeyta tukuruqtintaqmi, chay sinagoga wasipi kamachiq jefekunaqa, Pablota Bernabeytawan invitaranku, khaynata nispanku:

—Wawqeykuna, imallapas ninaykichispaq kashan chayqa, kunanyá niwayku hinaspa kallpanchawayku, nispa.

¹⁶ Chaymi Pabloqa sayarispa, upallanankupaq makinwan señascharan. Hinaspan paykunata niran:

—Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, hinallataq huk law nacionniyoq kashaspa Diosta khuyakuq runakuna, llapallaykichisyá uyariwaychis. ¹⁷ Israel nacionpa Diosninmi

ñawpaq abuelonchiskunata akllaran, huk hatun nación llaqta kanankupaq. Chaymi paykunaqa Egipto nacionpi extranjero runakuna hina kawsashaspanku anchata miraranku. (Hinaqtinmi chay Egipto nacionpi kamachiqkunaqa, paykunata esclavomanta sirvichikuranku). Saynata sufrishaqtinkun, Diosqa ancha atiyinwan Egipto nacionmanta paykunata orgomuran. ¹⁸ Hinaspan tawa chunka wata hina ch'inñeq lugarkunapi purispa, Diosta mana kasukushaqtinkupas, Diosqa paykunata yanaparan. ¹⁹ Chaymantan Diosqa Canaán lawpi qanchis nacionkunata chinkachiran. Hinaspan chay allpata huk herenciata hina Israel nacionniyoq llaqtamasinchis runakunaman qoran. ²⁰ Llapan chaykunaqa tawa pachaq pishqa chunka watapin pasaran. Chaymantan Diosqa Israel nacionniyoq llaqtamasinchis runakunaman juezkunata qoran asta profeta Samuelkama. Chay juezkunan Israel nacionninchista gobiernaranku. ²¹ Chaykuna pasaruqtinmi, Israel nacionniyoq llaqtamasinchis runakunaqa huk reyta mañakuranku. Chaymi Diosqa paykunaman huk reyta qoran. Paymi karan Saúl; papanpa sutintaqmi karan Cis. Cisqa Benjaminpa hatun ayllunmantan karan. Hinaspan Saulqa Israel nacionninchispi rey kaspas, tawa chunka wata gobiernaran. ²² Chaymantan Diosqa rey Saulta rey kasqanmanta qarqoran. Hinaspan paypa rantinta rey kananpaq, Davidta churaran. Chay rey Davidmantan Diosqa khaynata niran: “Noqaqa anchatan munakuni Isaipa wawan Davidtaqa. Payqa noqapa munasqayman hinan kawsan. Chaymi noqapa munasqayman hina imatapas ruwanqa”, nispa. ²³ Hinaspan Diosqa prometesqanman hina, Davidpa mirayninmanta Jesusta mandamuran. Paymi Israel nacionniyoq runakunata salvananpaq hamuran. ²⁴ Ichaqa Jesús manaraq yachachiyta qallarishaqtinmi, Bautizaq Juan hamuspa yachachiran. Hinaspan Juanqa Israel nacionniyoq runakunaman willaran huchankumanta wanakuspa, Diosman kutirikuspanku, unupi bautizachikunankupaq. ²⁵ Hinaspanmi Bautizaq Juanqa manaraq wañushaspa, Israel nacionniyoq runakunata khaynata niran: “Qankunari, ¿pi kanaypaqtaq piensankichís? Manan noqachu Diosmanta Hamuq Salvadorqa kani. Aswanmi payqa qepayta hamushan. Paypa ñawpaqninpiqa manan noqaqa paymanta más importantechu kani. Chaymi noqaqa husut'anza watullantapas mana pashkanaypaq hinachu kani”, nispa.

²⁶ Abrahampa mirayninmanta wawqeykuna, hinallataq Diosta kasukuq huk law nacionniyoq runakunapas, llapallaykichisyá uyariwaychis. Diosmi kay allin

willakuytaqa yachachiwanchis, llapallanchis salvasqa kananchispaq. ²⁷ Ichaqa Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunapas, hinallataq chay llaqtapi jefekunapas, manan yacharankuchu pis Jesús kasqantaqa. Hinaspapas paykunaqa, sapa sabadonmi Jesusmanta ñawpaq profetakunapa escribisqanta leeranku. Ichaqa saynata leeshaspankupas, manan paykunaqa entienderankuchu. Aswanmi Jesustaqa wañunanpaq sentenciaranku. Saynapin profetakunapa nisqan cumplikuran. ²⁸ Jerusalén llaqtapi tiyaq runakunaqa manan Jesuspiqa ni ima culpatapas wañunanpaq hinaqa tarirankuchu. Aswanmi paykunaqa gobernador Poncio Pilatota mañakuranku, Jesusta wañuchinanpaq. ²⁹ Saynapin Jesusmanta profetakunapa tukuy ima escribisqankuna cumplikuran. Chaykuna cumplirukuqtinmi, Jesuspa cuerponta cruzmanta urayachispa, sepulturapi p'ampamuranku. ³⁰ Ichaqa Diosmi Jesustaqa kawsarichimuran. ³¹ Hinaspan Jesusqa llapallan discipulonkunaman ashka p'unchaw rikhuriran. Paykunaqa Jesusta manaraq wañuchishaqtinkun, Galilea lawmanta Jerusalén llaqtaman Jesuswan kushka hamuranku. Chaymi paykunaqa chay tukuy imakuna pasasqanmanta, llapallan runakunapaq testigokuna kanku.

³² Chaymi noqaykuqa Diosmanta allin willakuykunata qankunaman willashaykiku. Diosqa ñawpaq abuelonchiskunamanmi prometeran, huk Salvadorta mandamunanpaq. (Chay Salvadormi huchanchiskunamanta salvawananchispaq hamuran). ³³ Chaymi Diosqa Jesusta kawsarichimuspa, kunan tiempopi ña cumplirunña ñawpaq abuelonchiskunaman prometesqanta. Chay kawsarichimusqanmantan ishkaq Salmospa nishan khaynata:

“Qanqa wawaymi kanki.
Qantan kunan kawsarichimuyki”, nispa [*Salmos 2.7*].

³⁴ Chaymi Diosqa Jesuspa cuerponta kawsarichimuran, sepulturapi ama ismunanpaq. Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Rey Davidman prometesqaykunatan qankunapi cumplisqa”, nispa [*Isaías 55.3*].

³⁵ Chaymi Salmos libropipas nillashantaq khaynata:
“Mana ni ima huchayoq ch'uya siervoykipa cuerpontaqa manan sepulturapiqa saqenkichu, chaypi ismunanpaqqa”, nispa [*Salmos 16.10*].

³⁶ Davidqa wiñay masinkunatan yanaparan. Hinaspan Diospa kamachisqankunatapas cheqaqtapuni kasukuran.

Ichaqa wañuruqtintaqmi abuelonkunata p'ampasqanku lugarpi paytaqa p'amparanku. Chaypitaqmi cuerponpas ismupuran. (Chayraykun noqanchisqa yachanchis, rey Davidqa mana kikinmanta rimasqanta). ³⁷ Jesustan ichaqa Dios kawsarichimuran; chaymi cuerponpas sepulturapiqa mana ismuranchu. ³⁸ Wawqeykuna, kay willakusqaykunatayá allinta entiendeychis: Jesucristopi creespallan noqanchisqa tukuy huchanchiskunamanta perdonasqa kasunchis. ³⁹ Ichaqa manan Moisespa escribisqan leykunapi confiasqanchisraykuchu perdonasqaqa kanchisman. Aswanqa pipas Jesucristopi creeq runakunallatan, Diosqa huchankumanta perdonanqa. ⁴⁰ Saynaqa cuidakuychisyá, Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa willakusqanman hina qankunawan ama pasanapaq. Chay profetakunan khaynata niranku:

⁴¹ “¡Diosmanta asikuspa burlakuq runakuna, uyariychis!

Qankunaqa admirakuspayá chinkaychis.

Noqaqa tiempo chayamuqtinmi, qankunapa mana hayk'aq rikusqaykichis ruwaykunata ancha admirakuypaq ruwasaq.

(Hinaqtinmi qankunaqa noqapi mana creesqaykichisrayku, ancha castigasqa kankichis”), nispa [*Habacuc 1.5*].

⁴² Chaykunata rimayta tukuruspanmi, Pabloqa Bernabeypiwan Diosmanta yachachina sinagoga wasimanta lloqsiranku. Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa Pablota Bernabeytawan valekuranku, huknin kaq sabadotawan kutimuspanku, chay willakusqankumanta paykunaman astawan yachachinankupaq. ⁴³ Hinaspan Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq Diospi creeq huk law nacionniyoq runakunapas, Pablota Bernabeytawan compañaranku. Hinaqtinmi Pabloqa Bernabeypiwan chay compañaq runakunata kallpancharanku, Diospi confiyta ama ni hayk'agpas dejanankupaq.

⁴⁴ Hinaqtinmi chay huknin sábado p'unchaw chayaramuqtin, ashka runakunaqa Diosmanta yachachina sinagoga wasipi huñunakuranku, Diospa palabrantayari-nankupaq. ⁴⁵ Ichaqa Israel nacionniyoq runakunañataqmi Diosmanta yachachina sinagoga wasipi ashka runakuna huñunakamusqanta rikuspanku, envidiakuranku. Hinaspan Pabloqa yachachisqankunapa contranpi rimaspanku, payta k'amiranku. ⁴⁶ Hinaqtinmi Pabloqa Bernabeypiwan mana manchakuspanku, khaynata rimaranku:

—Noqaykupa obligacionniykuqa primerta qankuna Israel nacionniyoq runakunaman Diospa palabranmanta

willanaykun. Ichaqa manan qankunaqa Diospa palabran uyariytaqa, nitaq wiñay kawsayniyoq kaytapas munankichishchu. Chayraykun Diospa palabranmantaqa huk law nacionniyoq runakunaman aswan willamusaqku. ⁴⁷ Diosmi khaynata kamachiwaranku:

“Qantan akllarayki, huk law nacionniyoq runakunapaq huk k'anchay hina kanaykipaq. Saynapi enteron mundontinpi tiyaq runakunaman kay allin willakuykunamanta willamunaykipaq”, nispa [*Isaías 42.6*].

⁴⁸ Chayta uyarispankun, huk law nacionniyoq runakunaqa anchata kusikuranku. Hinaspan khaynata niranku:
—Diospa palabranqa ancha allinmi, nispanku.

Saynapin Diospa akllasqan kaq runakunaqa, wiñay kawsayniyoq kanankupaq, Jesucristopi creeranku.

⁴⁹ Hinaspan enteron chay llaqtakunapi Diospa palabranmanta willaranku. ⁵⁰ Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunaqa, Pablopa hinallataq Bernabeypa contranpi sayarinankupaqmi, allin respetasqa warmikunata, hinallataq allin reqsisqa qarikunatawan yachachiranku, ch'aqwata hatarichinankupaq. Chaymi chay runakunaqa Pablopa hinallataq Bernabeypa contranpi karanku. Hinaspan chay llaqtankumanta qarqoranku. ⁵¹ Saynata qarqoqtinkun, Pabloqa Bernabeypiwan husut'ankuman allpa ratamuqtapas paykunapa contranpi thaptiranku. Hinaspan chaymanta Iconio llaqtaman riranku. ⁵² Ichaqa Jesucristopi chayraq creeq runakunañataqmi, Antioquia llaqtapi qepakuranku. Hinaspan paykunaqa kuisqallaña, hinallataq Santo Espirituwan hunt'asqa ima karanku.

14

Pablowan Bernabeypiwan Diospa palabranmanta Iconio llaqtapi predicasqankumanta

¹ Iconio llaqtaman chayaruspankun, Pabloqa Bernabeypiwan Diosmanta yachachina sinagoga wasiman costumbrenkuman hina haykuranku. Chaypin Señor Jesusmanta runakunaman willaranku. Hinaqtinmi Israel nacionniyoq ashka runakunaqa, hinallataq huk law nacionniyoq ashka runakunapas Jesuspi creeranku. ² Ichaqa Jesuspi mana creeq Israel nacionniyoq runakunañataqmi, wakin huk law nacionniyoq runakunata yachachiranku, creyentekunapa contranpi sayarinankupaq. ³ Chaykuna pasashaqtinpas huk tiempon Pabloqa Bernabeypiwan chay Iconio llaqtapi qepakuranku. Hinaspan Diospi anchata

confiaspanku, hinallataq mana ni pitapas manchakuspanku, Diospa khuyakuyninmanta runakunaman willaranku. Hinaqtinmi Diosqa paykunaman atiyta qoran, ancha admirakuypaq milagrokunata ruwanankupaq. ⁴Hinaqtinmi Iconio llaqtayoc wakín runakunaqa Israel nacionniyoq runakunapa favorninpi karanku. Wakínñataqmi ichaqa apóstol Pablota, hinallataq Bernabeyta favorninpi karanku. Chayraykun chay Iconio llaqtapi tiyaq runakunaqa mana acuerdopi kaspanku, dividisqa karanku. ⁵Hinaqtinmi Israel nacionniyoq wakín runakunaqa, huk law nacionniyoq wakín runakunapiwan, hinallataq autoridadninkupiwan ima, acuerdoman haykuranku, Pablota Bernabeytawan maltrataspa, rumiwan p'anaspa wañuchinankupaq. ⁶Chayta yacharuspankun, Pabloqa Bernabeypiwan ishkapakuranku Licaonia lawpi Listra llaqtaman, Derbe llaqtaman, hinallataq chay enteron muyuriqninpi llaqtakunamanwan ima. ⁷Hinaspan chay llaqtakunapipas Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaranku.

Pablota Listra llaqtapi rumiwan p'anasqankumanta

⁸Listra llaqtapin huk runa nacesqanmantapacha mana hayk'aq puriq karan. Paymi tiyasqanmanta, ⁹Pablota rimasqanta uyarisharan. Hinaqtinmi Pabloqa cuentata qokuran, chay mana puriq runaqa sanoyananpaq Jesucristopi confiasqanta. ¹⁰Chaymi Pabloqa altota rimaspa, chay runata khaynata niran:

—¡Sayariy! nispa.

Hinaqtinmi chay mana puriq runaqa, saltarisparaq puriyta qallariran. ¹¹Hinaqtinmi Pablota ruwasqanta rikuspanku, chaypi kaq runakunaqa Licaonia rimayninkupi qapariranku khaynata:

—¡Kunanmi dioskuna, runaman tukuruspa, noqanchisman visitamuwashanchis! nispanku.

¹²Hinaspan paykunaqa, Bernabeyta diosninkupa sutin Jupiterwan suticharanku. Pablotaqmi, runakunaman rimapayasqanrayku, huknin diosninkupa sutin Mercuriowan suticharanku. [Nota: Jupitertan griego rimaypi niranku Zeus, nispanku. Mercuriotañataqmi griego rimaypi niranku Hermes, nispanku. Chay Grecia nacionniyoq runakunaqa creerankun, chay Jupiterwan sutichasqa diosninku llapallan dioskunamanta aswan más atiyniyoq dios kananpaq. Hinaspapas creellarankutaqmi chay Mercuriowan sutichasqa diosninkupas llapallan dioskunapa partenmanta mensajeta apamuq kananpaq].

¹³Chay llaqtaman haykunapin diosninku Jupiterpa templon karan. Hinaqtinmi chay templonkupi serviq

sacerdoteqa, chay templonkupa punkunman torokunata, hinallataq t'ikakunawan ruwasqa guirnaladakunatawan ima apamuran. Hinaspan llapallan chaypi kaq runakunapiwan huk sacrificio ofrendata Bernabeyman Pablomanwan haywayta munaranku, paykunata adoranankupaq. ¹⁴ Chayta yacharuspankun Pabloqa Bernabeypiwan p'achankutaraq llik'ikuranku chay ruwasqankuwan mana acuerdopi kaspanku. Hinaspan chay huñunakusqankupa chawpinman haykuspa, altota qaparispá khaynata niranku:

¹⁵ —¡Runamasiykuna! Qankunari, ¿imanaqtintaq kaykunatari ruwashankichís? Noqaykuqa manan dioskunachu kayku; aswanqa qankuna hina runallan kayku. Chaymi valekuykiku, kay mana valeq costumbrekuna ruway munasqaykichista ama ruwanaykichispaq. Aswanqa cheqaq kawsaq Diospi creeychis. (Hinaspa payllamanta mañakuychis, huchaykichista perdonasunaykichispaq). Paymi unancharan hanaq pachata, kay pachata, lamar qochata, hinallataq chaykunapi llapallan kaqkunatapas. ¹⁶ Ichaqa ñawpaq tiempokunapiqa Diosqa permitiranmi, munasqankuta ruwaspa runakuna purinankuta. ¹⁷ Saynata kawsashaqtinkupas, Diosqa pis kasqantan runakunawanqa reqsichikuran, runakunapa favorninpi allin kaqkunata ruwasqanrayku. Chayraykun Diosqa parata parachimuran, plantakunatapas tiempollanpi ruruchiran, rurunta mikhuspanku llapallan runakuna kusikunankupaq, nispa.

¹⁸ Ichaqa Pablowan Bernabeywan chaykunata nishaqtinkupas, chay runakunataqa sasatan atajaranku chaykuna ruwanankumantaqa. Chayraykun chay sacrificiokunataqa, manaña paykunamanqa ofrecerankuñachu.

¹⁹ Chaykunapa pasasqanpa qepanmanmi chay Listra llaqtaman chayamuranku Israel nacionniyoq runakuna, Antioquía llaqtamanta, hinallataq Iconio llaqtamantawan ima. Paykunan chaypi kaq runakunata convencechiranku, Pablota contranpi sayarinankupaq. Chaymi chay Listra llaqtayoyq runakunaqa Pablota rumiwan p'anaranku. Wañusqaña kananpaq piensaspankutaqmi, paykunaga llaqtapa waq lawninman aysaspa, wikapamuranku. ²⁰ Ichaqa Jesucristopi creeq runakunan, Pablota muyuriykuranku. Hinaqtinmi Pabloqa chay ratolla hatarispa, kaqmanta chay llaqtaman haykuran. Chaymantan paqarisnintin p'unchawtaña Bernabeypiwan kushka Derbe nisqa llaqtaman riranku.

²¹ Pabloqa Bernabeypiwanmi Derbe llaqtapipas allin willakuykunata Jesucristomanta willakuranku. Chaymi ashka runakunaqa Jesucristopi creeranku. Chaymantan

paykunaqa kutimuranku Lистра llaqtaman, Iconio llaqtaman, hinallataq (Pisidia lawpi) Antioquía llaqtamanwan ima.²² Chay llaqtakunapin Pabloqa Bernabeypiwan Señor Jesucristopi creeq runakunaman visitaranku. Hinaspan Señor Jesucristopi creeqkunata kallpancharanku, ifñyninkupi ama chiriyankupaq. Hinaspan paykunata khaynata niranku:

—Noqanchisqa, Diospi creesqanchisraykun, hanaq pachaman haykunanchispaqqa ñak'arisunpuni, nispa.

²³ Saynallataqmi paykunaqa sapankama iglesiakunapi Diospi allinta creeq liderkunata akllaspa churaranku. Hinaspan paykunaman makinkuta churayuspa, Diosmanta mañapuranku, paykunata tukuy imapi Dios yanapananpaq. Chay liderkunataqa churaranku ayunaspa, hinallataq Diosmanta mañakuspa iman.

Siria provincia lawpi Antioquía llaqtaman kutisqankumanta

²⁴ Chaymantan Pabloqa Bernabeypiwan pasaranku Pisidia provincia lawninta, asta Panfilia provincia lawman chayanankukama. ²⁵ Hinaspan Jesucristomanta chaypipas allin willakuykunata willaranku, primertaqa Perge llaqtapi, chaymantataq Atalia llaqtapi. ²⁶ Chaymantan Pabloqa Bernabeypiwan, huk barcoman wichaspa, Siria provincia lawpi Antioquía llaqtaman kutipuranku. Chay Antioquía llaqtapi creyentekunan Pablopaq hinallataq Bernabeypaqwan ñawpaqtaraq Diosmanta mañapuranku. Hinaqtinmi paykunaqa chay encargota cumpliranku, Jesucristomanta allin willakuykunata ashka nación llaqtakunapi allinta willakuspanku. ²⁷ Hinaqtinmi Pabloqa Bernabeypiwan chay Antioquía llaqtaman chayaramuspanku, Jesucristopi creeq runakunawan huñunakuranku. Hinaspan Pabloqa Bernabeypiwan chay Antioquía llaqtapi hermanokunaman willaranku, predicagtinku imakunatas Diospa ruwasqanmanta, hinallataq imaynatas huk law nacionniyoq runakunapas Diospi creesqankumantawan ima. ²⁸ Hinaspan Pabloqa Bernabeypiwan chay llaqtapi unay tiempo qepakuranku, Señor Jesucristopi creeqkunawan kushka.

15

Jerusalén llaqtapi huñunakusqankumanta

¹ Chay p'unchawkunapin Judea provincia lawmanta wakin runakuna, Antioquía llaqtaman chayamuranku. Paykunawan Señor Jesuspi creeqkunata yachachiranku khaynata:

—Salvasqa kanaykichispaqqa Moisespa escribisqa leykunaman hinan circuncisión costumbreta ruwachikunaykichis, nispanku.

² Hinaqtinmi Pabloqa Bernabeypiwan mana acuerdopichu karanku chay Judea lawmanta hamuq runakunapa sayna yachachisqankuwan; hinaspan paykunawan k'araqta discutiranku. Chaykuna pasasqanta yachaspankun chay Antioquía llaqtapi creyentekunaqa Pablota Bernabeytawan waqyachiranku, Jerusalén llaqtaman rispa, chaypi kaq apostolkunawan, hinallataq iglesiapi liderkunapiwan chay circuncisión costumbremanta allinta parlamunankupaq. Chaymi Pabloqa Bernabeypiwan hinallataq huk creeq masinkunapiwan Jerusalén llaqtaman riranku.

³ Hinaspan Antioquía llaqtapi kaq iglesiapa mandasqa, chay Antioquía llaqtamanta Jerusalén llaqtaman riranku. Hinaspan paykunaqa Fenicia lawninta, hinallataq Samaria provincia lawninta pasaspanku, chay llaqtakunapi creyentekunaman willaranku, huk law nacionniyoq runakunapas Jesucristopi creesqankumanta. Chayta uyarispankun Jesucristopi creeqkunaqa anchata kusikuranku.

⁴ Chaymantan Pabloqa Bernabeypiwan Jerusalén llaqtaman chayaranku. Hinaqtinmi iglesiapi creyentekuna, apostolkuna, hinallataq iglesiapi liderkuna ima paykunata chashkiranku. Chaypin Pabloqa Bernabeypiwan paykunaman willaranku, imaynatas Diosqa paykunantakama tukuy imakuna ruwasqanmanta. ⁵ Ichaqa Jesucristopi creeq wakin fariseo religionniyoq runakunan, sayarispanku khaynata niranku:

—Necesariopunin chay huk law nacionniyoq creyente runakunapas circuncisión costumbreta ruwachikunankupaqqa, saynapi Moisespa escribisqa leykunata cumplinankupaq, nispanku.

⁶ Chaymi apostolkunaqa, iglesiapa liderninkunapiwan ima, huñunakuranku, chay circuncisión costumbremanta allinta parlanankupaq. ⁷ Ichaqa unay ratoñan discutinakuspa parlaranku. Hinaqtinmi Pedroqa tiasqanmanta sayarispas, khaynata niran:

—Wawqeykuna, qankunapa yachasqaykichisman hinan, Diosqa qankuna ukhumanta noqataqa akllawaran, huk law nacionniyoq runakunaman rispay, Jesusmanta allin willakuykunata willamunaypaq, saynapi paykunapas uyarispanku Jesucristopi creenankupaq. ⁸ Diosqa llapallan runakunapa sonqonta reqsispan, huk law nacionniyoq runakuna kashaqtinkupas, paykunata chashkiran. Hinaspan paykunamanpas Santo Espiritunta

qoran, imaynan noqanchismanpas qowaranchis chay hinata. Saynata ruwaspanmi, noqanchisman rikuchiwaranchis paykunapas Diospa wawankuna kasqankuta. ⁹ Diosqa noqanchis Israel nacionniyoq runakunatapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas igualtan munakuwanchis. Chaymi paykunatapas llapan huchankuta Diosqa perdonaspa, sonqonkuta ch'uyancharan paypi iñiqtinku. ¹⁰ Chayri, ¿imanaqtintaq Diospa contranpiri chaykunata ruwayta munashankichís? ¿Imanaqtintaq huk law nacionniyoq runakunatapas Moisespa escribisqan leykunata kasukunankupaqri obligayta munashankichís? Ichaqa manan ñawpaq abuelonchiskunapas, Moisespa escribisqan leykunataqa cumpliyta atirankuchu, nitaqmi noqanchispas cumpliytaqa atiranchishchu. Chay costumbrekunaqa llasallaña yugo hinan noqanchispaqqa karan. ¹¹ Ichaqa Señor Jesucriston anchata khuyakuwanchis. Chaymi payqa, paypi creesqanchisrayku, tukuy huchanchiskunamanta gratislla salvawaranchis. Saynallataqmi huk law nacionniyoq runakunapas salvasqa kanku Jesucristopi creesqankurayku, nispa.

¹² Saynata Pedro rimaqtinmi, chaypi kaq runakunaqa upal-laranku. Hinaqtinmi Bernabeyqa Pablopiwan paykunaman willaranku, imaynatas Diosqa paykunantakama, huk law nacionniyoq runakuna ukhupi tukuy ima milagrokunata, hinallataq señalkunatawan ruwasqanmanta. ¹³ Hinaqtinmi Pablowan Bernabeypiwan rimayta tukurullaqtinku, (Jesuspa wawqen) Jacoboqa chaypi kaq runakunata, khaynata niran:

—Wawqeykuna, uyariwaychis kay rimasqayta. ¹⁴ Simón Pedroqa ñan willawaranchishña, imaynatas huk law nacionniyoq runakunatapas Diosqa munakusqanmanta. Hinallataq chay huk law nacionniyoq runakunapas, por primera vez, Diospa wawankuna kanankupaq akllasqanmantawan ima. ¹⁵ Chaykunamantan Diosqa ñawpaq profetankunantakama ña willakuranña khaynata:

¹⁶ “Noqa Señorniykichismi kaqmanta kutimusaq.

Hinaspan ñawpaq kamachikuq rey Davidpa mirayninta kaq-manta hatarichisaq, Israel nacionniyoq runakunata kamachinanpaq.

Hinaspan wasinpa perqankunata kaqmanta hatarichisaq, atiyniyoq kananpaq.

¹⁷ Hinaqtinmi llapallan nacionkunamanta runakunapas, no-gata mashkawaspa, noqaman hamunqaku.

Chaymi chay huk law nacionniyoq runakunaqa noqapi creespanku, wawaykuna kanqaku.

¹⁸ Kaykunatan qankunaqa ñawpaqmantapacharaq ña yacharan-kichishña”, nispa [Amós 9.11-12].

¹⁹ Chaymi niykichis, huk law nacionniyoq runakunaqa, Diospi creesqankuraykun, (ña Diospa wawankunaña kanku.) Chayraykun paykunataqa manaña obligananchishñachu, leyman hina ñawpaq costumbrenchiskunata ruwanankupaqqa.

²⁰ Aswanyá paykunamanqa escribisunchis khaynata: “Runakunapa ruwasqan idolokunaman ofrecesqa mikhunataqa aman mikhunkichishchu, waqllikuykunapiqa aman purinkichishchu, yawartaqa aman mikhunkichishchu, nitaq yawarpa pasasqan aychatapas aman mikhunkichishchu”, nispa. ²¹ Ichaqa kay yachachikuykunamantan, ñawpaqmantaraq llapallan llaqtakunapi Moisespa escribisqan leynintaqa yachachinku, Israel nacionniyoq runakunapa huñunakunanku sinagoga wasikunapi, sapa samana p'unchawpi leespanku. Chaykunamantan noqanchisqa ña yachanchishña, nispa.

Huk law nacionniyoq creyentekunaman carta apachisqankumanta

²² Chaykunata Jacobo rimayta tukuruqtinmi, apostolkunaqa, iglesiapi liderninkunapiwan, hinallataq Jesucristopi llapallan creyentekunapiwan ima acordaranku, Pablowan hinallataq Bernabeypiwan kushka Antioquía llaqtaman ish kay liderkuna rinankupaq. Chaymi akllaranku Barsabaswan sutichasqa Judasta, hinallataq Silastawan ima. ²³ Hinaspan huk cartata paykunawan apachiranku. Chay cartapin khaynata niranku:

“Antioquía llaqtapi kaq khuyasqayku wawqekuna, hinallataq Siria provincia lawpi kaqkunapas, saynallataq Cilicia provincia lawpi tiyaqkunapas, noqayku apostolkunan, iglesiapi liderkunapiwan, hinallataq llapallan ñiqkunapiwan ima, ancha khuyakuywan llapallaykichista saludamuykichis. Qankunaqa huk law nacionniyoq kashaspaykichispas, Jesucristopi creesqaykichisraykun, wawqeyku kankichis.

²⁴ Noqaykuqa uyariykun, kay Jerusalén llaqtamanta wakin creeqmasinchiskunaqa qankunaman hamusqankuta. Hinaspan paykunaqa qankunata kamachisurankichis, circuncisión costumbreta ruwaspaykichis, Moisespa leyninkunata kasunaykichispaq. Ichaqa paykunataqa manan noqaykuqa kamachiraykuchu, chay ñawpaq

costumbrekunamanta yachachisunaykichispaqqa. Paykunaqa chaykunata yachachisuspaykichismi, qankunata aswan ish kayachishasunkichis. ²⁵ Chayraykun noqaykuqa llapallayku acordaspayku, kay Jerusalén llaqtapi iglesiamanta qankunaman mandamushayku ish kay liderkunata. Paykunan hamunqaku Bernabeypiwan hinallataq Pablopiwan kushka. ²⁶ Bernabeyqa Pablopiwanmi wañuytapas mana manchakuspanku, Señorninchis Jesucristota allinta kasukuspa servishanku. ²⁷ Chay ish kay liderkuna mandamusqaykuqa Judasmi Silaspiwan. Paykunan willasunkichis imakunatas noqayku acordaspa, kay cartapi escribimusqaykumanta. ²⁸ Ichaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi noqaykuqa allinta qawariyku, chay ñawpaq mana cumpliy atina costumbrekunata, qankunaqa amaña ruwanaykichispaq. Chay acordasqaykun kaykuna: ²⁹ Runakunapa ruwasqan idolokunaman ofrecesqa mikhunataqa aman mikhunkichishchu. Animalkunapa yawarnintaqa aman mikhunkichishchu. Animalkunata wañuchispa yawarnin mana lloqsiqtinqa aman chay wañusqa yawarniyoc aychataqa mikhunkichishchu, nitaq kikillanmanta seq'okuq otaq qaqapaq animalkunapa aychantapas aman mikhunkichishchu. Saynallataq waqllikuykunapipas aman purinkichishchu. Sichus kaykunata mana ruwankichishchu chayqa, allinmi kankichis. Saynaqa allinllayá kawsakuychis”, nispa.

³⁰ Hinaspan Bernabeywan, Pablopiwan, Judaswan, hinalataq Silaspiwan ima, Jerusalén llaqtamanta Antioquía llaqtaman riranku. Chayaruspankun paykunaqa Jesucristopi creeqkunawan huñunakuranku. Hinaspan chay apasqanku cartata entregaranku. ³¹ Hinaqtinmi chay Antioquía llaqtapi creyentekunaqa, chay cartata leeruqtinku, chayraq sonqonku tiyayuran. Chaymi paykunaqa anchata kusikuranku. ³² Saynallataqmi Judaspa Silaspiwan Diosmanta willakuq profetakuna kasqankurayku, chay Antioquía llaqtapi creyentekunata consuelaranku, hinallataq kallpancharanku ima. ³³ Hinaspan Jerusalén llaqtamanta riq liderkunaqa chay Antioquía llaqtapin ashka p'unchawkuna qepakuranku. Chaymantan chay Antioquía iglesiapi creyentekunaqa, ancha kusikuywan despedipuranku. ³⁴ {Ichaqa chay Antioquía llaqtapin Silasqa qepakuran}. ³⁵ Saynallataqmi Pablopas Bernabeypiwan chay Antioquía llaqtapi qepakuranku. Hinaspan Diosmanta yachachispanku, Señor Jesucristomantapas willakuranku wakin creyentekunapiwan ima.

Bernabeywan Pablowan mana acuerdopi kasqankumanta

³⁶ P'unchawkuna pasaruqtinmi, Pabloqa Bernabeyta niran:

—Hakuchi, kaqmanta kutisunchis Señor Jesucristomanta allin willakuykunata willamusqanchis llaqtakunaman. Hinaspa visitamusunchis Jesucristopi creeqmasinchis runakunata, saynapi imaynas iñiyninku kashan chayta yachanapaq, nispa.

³⁷ Chaymi Bernabeyqa paykunawan kushka Juan Marcos rinanta munaran. ³⁸ Ichaqa Pabloqa manan munaranchu Juan Marcos paykunawan rinantaqa. Saynataqa piensaran, ñawpaqaraq Panfilia lawpi kashaqtinku, chay Juan Marcosqa paykunata abandonaspa ripusqanraykun. ³⁹ Chaymi Pabloqa Bernabeywan mana acuerdopichu karanku. Hinaspan paykunaqa separanakuranku. Hinaqtinmi Bernabeyqa Marcosllapiwanña Chipre sutiyoq islaman huk barcopi riranku.

Pablo ishkay kaq viajeman risqanmanta

⁴⁰ Pabloqa paywan kushka purinanpaqmi Silasta aklakuran. Hinaqtinmi Antioquia llaqtapi creyentekunaqa Diosmanta paykunapaq mañakuranku, paykunata Dios yanapanapaq, hinallataq cuidanapaq ima. Hinaspan despedipuqtinku, Pabloqa Silaspiwan viajaranku. ⁴¹ Paykunaqa rishaspankutaqmi pasaranku Siria provincia lawninta, hinallataq Cilicia provincia lawninta ima. Hinaspan Diospi creeqkunata kallpancharanku, Jesucristopi astawan confianankupaq.

16

Pablotawan Silastawan Timoteo compañasqanmanta

¹ Pabloqa Silaspiwanmi Derbe llaqtaman hinallataq Listra llaqtaman chayaranku. Hinaspan chay Listra llaqtapi tariranku Señor Jesucristopi creeq Timoteo sutiyoq joventa. Paypa mamitanpas Jesucristopin creeran. Paymi karan Israel nacionmanta, papanñataq Grecia nacionmanta. ² Timoteomantaqa Listra llaqtapi hinallataq Iconio llaqtapi tiyaq creyentekunaqa allintan rimaranku. ³ Chaymi Pabloqa Timoteota viajeman pusayta munaran. Ichaqa Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunaqa chay risqanku llaqtakunapiqa llapallankun yacharanku, Timoteopa papanqa Grecia nacionniyoq runa kasqanta. Chaymi Pabloqa Timoteopa contranpi Israel nacionniyoq runakuna ama rimanankupaq, circuncisión costumbreta paypi ruwaran. ⁴ Chaymantan paykunaqa pasasqanku llaqtakunapi creyentekunaman

rispanku, paykunaman willatamuranku, Jerusalén llaqtapi apostolkunawan, hinallataq llapallan liderkunawan acordaspa, escribisqankumanta. ⁵ Chaymi chay llaqtakunapi creyentekunaqa, kallpanchakuspanku, Señor Jesucristopi astawan confiaranku. Hinaqtinmi ashka runakunaqa Jesucristopi creeqkunaman sapa p'unchaw yapakamuranku.

Macedonia provincia lawmanta runata huk visionpi Pablo rikusqanmanta

⁶ Pabloqa paywan kushka riqmasin runakunapiwanmi Asia provincia lawpi allin willakuykunata Diosmanta willayta munaranku. Ichaqa Santo Espiritutaqmi mana permitiranchu. Chaymi paykunaqa Frigia lawman, hinallataq Galacia provincia lawman viajaranku. ⁷ Hinaspan paykunaqa Misia provincia lawpa tupaqnin lugarkama chayaranku. Chaymantan Bitinia provincia lawman pasayta munaranku. Ichaqa Jesuspa Espirituntaqmi mana permitiranchu chay lawman rinankuta. ⁸ Hinaqtinmi paykunaqa Misia provincia lawninta Troas llaqtaman viajaranku. ⁹ Chay llaqtapin Pabloqa Macedonia provincia lawniyoq runata huk visionpi tuta rikuran. Chay visión rikusqanpin chay runaqa, sayariyuspa, Pablota khaynata ruegakuran:

—¡Macedonia provincia lawman hamuspaykiya yanapaykuwayku! nispa.

¹⁰ Chay visionninpi rikusqanta Pablo willawaqtinkun, llapallayku alistakurayku, chay Macedonia provincia lawman viajanaykupaq. Chayman rispaykun noqaykuqa yacharayku, Diosqa kikinpuni chay provincia lawman mandawasqankuta, Jesusmanta allin willakuykunata runakunaman chaypi willamunaykupaq. [Nota: Kay librotá escribiq Lucasqa Pablowan kushkan Macedonia provinciáman riran. Chaymi nin: “Llapallayku”, nispa].

Filipos llaqtapi Lidia sutiyuq warmi Jesucristopi creesqanmanta

¹¹ Troas llaqtamanta lloqsimuspaykun, huk barcoman wichaspa, lamar qochantakama Samotracia nisqa islaman rirayku. Paqarisnintin p'unchawtañataqmi Neápolis llaqtaman barcopi rirayku. ¹² Chaymantan ichaqa chakillapiña Filipos llaqtaman rirayku. Chay Filipos llaqtaqa Macedonia provincia ukhupin huk importante llaqta karan. Hinaspapas chay llaqtapiqa Roma nacionniyoq ashka runakunan tiyaranku. Hinaqtinmi noqaykuqa ashka p'unchawkuna chaypi qepakurayku. ¹³ Huk samana p'unchawpin noqaykuqa llaqtapa cercanpi kaq mayupa patanman rirayku. Chaypin sapa samana p'unchawpi

Israel nacionniyoq runakunaqa, Diosmanta mañakunankupaq huñunakuq karanku. Hinaspan noqaykuqa chay lugarpi huñunasqa warmikunata tarirayku. Chaymi paykunapa ladonpi tiyayuspayku, Diosmanta allin willakuykunata paykunaman willarayku. ¹⁴ Chay warmikunamanta hukninmi karan Tiatira llaqtamanta Lidia sutiyoq warmi. Paymi ancha valorniyog sumaq fino puka telakunata venderan. Hinaspapas payqa Diosta adoraq warmin karan. Paypa songontan Diosqa tupayuran, Pablopa yachachisqanta allinta uyarispa, Jesucristopi creenarpaq. ¹⁵ Hinaspan Lidiaqa llapallan familiantin bautizarachikuspa, noqaykuta ruego waranku khaynata:

—Sichus qankuna Jesucristopi creesqayta cheqaqtapuni creewankichis chayqa, wasiymanyá samakuq hamuychis, nispa.

Chaymi payqa anchata ruego waranku, wasinpi qepakunaykupaq. Chaymi noqaykuqa paypa wasinpi qepakurayku.

Filipos llaqtapi Pablotawan Silastawan carcelman churasqankumanta

¹⁶ Huk p'unchawmi noqaykuqa Diosmanta mañakunayku lugarman rishaspayku, ñanpi tuparayku mana allin espiritu-yoq sipaswan. Chay sipasmi qepa tiempokunaman imakunapas pasanmanta adivinayta yacharan. Saynata adivinaqtinmi, patronninkunaqa chay adivinasqanwan ashka qolqeta ganaranku. ¹⁷ Chay sipasmi noqaykupa qepaykuta hamuspa, llapallan runakunaman altota rimaspa khaynata niran:

—Kay runakunaqa ancha atiyniyoq Diostan servinku. Paykun willashasunkichis Diosqa imaynatas salvasunaykichismanta, nispa.

¹⁸ Saynatan chay sipasqa ashka p'unchaw chaykunata rimaran. Hinaqtinmi chay rimasqanta manaña uyariyta munaspan, Pabloqa chay sipaspi kaq mana allin espirituta niran:

—¡Señor Jesucristopa sutinpin kamachiyki. Kay sipasmanta lloqsiy! nispa.

Hinaqtinmi chay mana allin espirituqa, kasqan ratolla, chay sipasmanta lloqsiran.

¹⁹ Hinaqtinmi chay sipaspa patronninkunaqa, qolqeta manaña ganayta atispanku, Pablota Silastawan hap'ispanku, autoridadkunapa kasqan plazaman aparanku. ²⁰ Chaypin chay autoridadkunata khaynata niranku:

—Kay Israel nacionniyoq runakunan ch'aqwata hatarichishanku kay Filipos llaqtanchispi. ²¹ Paykunan hukniraq costumbrenkuta yachachishanku. Chaymi noqanchis Roma nacionniyoq runakunaqa, chay costumbrenkutaqa mana aceptananchishchu, nitaq paykunataqa qatikunanchispashchu, nispanku.

²² Saynallataqmi chaypi kaq runakunapas Pablota hinallataq Silaspa contranpi sayariranku. Hinaqtinmi chay autoridadkunaqa kamachiranku, paykunata q'alanaspa, wasankupi alli-allinta k'aspikunawan waqtanankupaq. ²³ Sayna nishuta waqtaruqtinkutaqmi, chay autoridadkunaqa soldadokunata kamachiranku, Pablota Silastawan carcelman churamunankupaq. Hinaspan carcelpi cuidaqtapas kamachillarankutaq, alli-allinta cuidananpaq. ²⁴ Chaymi chay carcelta cuidaq runaqa Pablota Silastawan carcelpa ukhu k'uchunpi wishq'aran. Hinaspan huk llasallaña k'ulluwan Pablota hinallataq Silaspa chakinkunata hap'ichiranku.

²⁵ Ichaqa kushka tuta hina kashaqtinmi, Pablota Silaspiwan Diosmanta mañakuspa, himnokunata takisharanku. Chay takisqankutan carcelpi kaq wakin presokunapas uyarisharanku. ²⁶ Hinaqtinmi qonqayllamanta ancha mancharikuypaq huk terremoto nishuta shapchimuran. Chaymi chay carcelpa cimientonkunaraq anchata shapchikuran. Hinaqtinmi chay ratolla chay carcelpa punkunkuna kicharikuran. Saynallataq runakunata watasqanku cadenakunapas, kkillanmanta pashkakuran. ²⁷ Chaymi chay carcelta cuidaq runaqa, rikch'arimuspa, chay carcelpa punkunkunata kichasqata rikuran. Chaymi payqa chay carcelpi kaq runakuna ña ishkapakunankupaqña piensaspan, espadanta orqomuspa, ña wañuchikunanpaq listoña kasharan. ²⁸ Chaymi Pablota altota qaparispa, khaynata niran:

—¡Ama imatapas ruwakuychu; kaypin llapallayku kashayku! nispa.

²⁹ Chay nisqanta uyarispanmi, chay carcelta cuidaq runaqa huk lamparinta mañakuran. Hinaspan payqa mancharisqallaña haykuran, Pablota hinallataq Silaspa kasqan cárcel k'uchuman. Ladonkuman chayaruspantaqmi, mancharikuymanta khatatataspa, ñawpaqninkupi qonqorikuran. ³⁰ Hinaspan chay carcelta cuidaq runaqa Pablota Silastawan carcelmanta hawaman orqomuspa, paykunata tapuran:

—Wiraqochakuna, ¿imatataq noqari ruwanay, salvasqa kanaypaqri? nispa.

³¹ Chaymi paykunaqa contestaranku khaynata:

—Señor Jesucristopi creey, salvasqa kanaykipaq. Saynalataq wasiykipi kaq familiaykikunapas creechunku, salvasqa kanankupaq, nispa.

³² Hinaqtinmi Pabloqa Silaspiwan Diosmanta allin willakuykunata willaranku chay carcelpi cuidaq runaman, hinallataq wasinpi kaqkunamanwan ima. ³³ Chaymantan chay carcelta cuidaq runaqa chay tutalla, Pablota Silastawan huk lawman puserispa, k'irinkunata maqchiran. Hinaspan chay carcelta cuidaq runaqa familiakunantin bautizachikuran. ³⁴ Chaymantan chay carcelta cuidaq runaqa, Pablota Silastawan wasinman pusaspa, mikhunata qoran mikhunankupaq. Hinaspan Diospi creesqankurayku anchata llapallanku kusikuranku.

³⁵ Achiqaramuqtinñataqmi chay llaqtapi autoridadkunaqa, carcelman huk guardiakunata mandaranku, chay carcelta cuidaq runata, khaynata nimunankupaq:

—Pablota Silastawan ripunankupaq kacharipuy, nispa.

³⁶ Chaymi chay carcelta cuidaq runaqa Pablota niran:

—Llaqtata kamachiq autoridadkunana ordenta apachimuwan qankunata kacharipunaypaq; saynaqa hawkalla ripuychis, nispa.

³⁷ Ichaqa Pabloñataqmi chay guardiakunata khaynata niran:

—¿Imaninkin? Noqaykutaqa kay llaqtapi kamachikuq autoridadkunana, Roma nacionniyoq runakuna kashaqtiykupas, llapallan runakunapa ñawpaqninpi waqtachiwaranku. Hinaspan noqaykutaqa carcelman churachimuaranku, manaraq sentenciasqa kashaqtiyku. Chaychu kunanri, ¿pakallapi kachariyta munawashankú? Manan noqaykuqa ripusaqkuchu. Paykunayá kikinkupuni hamuspanku orqowachunku, asta kay carcelpa punkunta lloqsinaykukama, nispanku.

³⁸ Hinaqtinmi guardiakunaqa Pablota nisqanta chay autoridadkunaman willaranku. Chaymi chay autoridadkunaqa anchata mancharikuranku, Pabloqa Silaspiwan, Roma nacionniyoq kasqankuta uyarispanku.

³⁹ Hinaqtinmi chay autoridadkunaqa carcelman rispanku, Pablomanta Silasmantawan perdonta mañakuranku. Hinaspan Pablota Silastawan chay carcelmanta orqospa, chay llaqtamanta ripunankupaq ruegaranku. ⁴⁰ Hinaqtinmi Pabloqa Silaspiwan chay carcelmanta lloqsispanku, Lidiapa wasinman riranku. Chaypin Señor Jesuspi creeq hermanokunawan tupaspanku, Señor Jesucristopi allinta creenankupaq paykunata kallpancharanku. Hinaspan chay llaqtamanta ripuranku.

17

Tesalónica llaqtapi Pablopa hinallataq Silaspa contranpi hatarisqankumanta

¹ Pablowan Silaspiwan viajashaspankun, Anfípolis llaqtanta hinallataq Apolonia llaqtantawan pasaranku. Hinaspan asta Tesalónica llaqtakama chayaranku. Chay llaqtapin Israel nacionniyoq runakunapa huñunakunanku sinagoga wasi karan. ² Chaymi Pabloqa, costumbrenman hina, chay sinagoga wasiman rispa, chaypi kinsa sábado discutinakuq hinaraq Bibliamanta yachachiran. ³ Hinaspan Pabloqa paykunaman entiendechiran, Diosmanta Hamuq Salvadorpa wañusqanqa, hinallataq kawsarimusqanpas necesario kasqanmanta. Hinaspan khaynata niran:

—Kay Jesusmanta rimasqayqa, Diosmanta Hamuq Salvadormi, nispa.

⁴ Chaymi wakin Israel nacionniyoq runakunaqa, Jesucristopi creespanku, Pablomanwan hinallataq Silasmanwan juntakuranku. Saynallataqmi Diosta yupaychaq Grecia nación lawmanta ashka runakunapas, hinallataq allin reqsisqa ashka warmikunapas, Jesucristopi creeranku. ⁵ Saynata runakuna Jesuspi creeqtinkun, Jesuspi mana creeq Israel nacionniyoq wakin runakunaqa envidiakuranku. Hinaspan paykunaqa mana ima ruwaq qella runakunata callemanta mashkamuspanku yachachiranku, Pablopa hinallataq Silaspa contranpi ch'aqwata hatarichinankupaq. Chaymi chay qella runakunaqa callekunaman rispanku astawan ashka qellamasin runakunata huñumuspa, Jasón sutiyoq runapa wasinman riranku, Pablota Silastawan orqomuspa, maqanankupaq. ⁶ Ichaqa chay Jasonpa wasinpi Pablota Silastawan mana tarispankun, Jasonta arrastraspa, hinallataq Jesucristopi wakin creeqmasinkunatawan presochaspa, llaqtapi autoridadkunaman apamuranku. Hinaspan altota qaparispa, paykunata acusaranku khaynata:

—Kay runakunan enteron llaqtakunapi ch'aqwata hatarichimushanku. Hinaspan kay llaqtanchismanpas ña chayaramunkuña contranchispi ch'aqwata hatarichinankupaq. ⁷ Chay runakunatan kay Jasonqa wasinpi chashkiruspa samachishan. Hinaspapas paykunaqa manan kasukunkuchu rey Cesarpa kamachikusqantaqa. Aswanmi reyninchispa contranpi rimaspanku, nishanku khaynata: “Noqaykupa reyniykuqa hukmi. Paypa sutinga Jesusmi”, nispanku.

8 Chay nisqankuta uyarispankun chay llaqtapi runakunaqa, autoridadkunapiwan ima, anchata phiñakuspanku ch'aqwaman haykuranku. 9 Hinaspan chay runakunaqa, Jasonmanta, hinallataq wakin creyentekunamantawan ima, huk garantiata pagachikuspa kacharipuranku.

Pablowan Silaspiwan Berea llaqtapi kasqankumanta

10 Tutayaramuqtinmi Jesucristopi creeq runakunaqa apurayllaman Pablota Silastawan Berea llaqtaman mandaranku. Chayman chayaruspankun, Pabloqa Silaspiwan Diosmanta yachachina sinagoga wasiman riranku. 11 Chay Berea llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa, Tesalónica llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunamantaqa aswan más llamp'u sonqoyoq runakunan karanku. Chaymi paykunaqa Diosmanta allin willakuykunata sumaqta uyarispa chashkiranku. Hinaspan Bibliata sapa p'unchaw leespa allinta estudiaranku, saynapi Pablopa hinallataq Silaspa yachachisqankuqa, allinchus icha manachus kasqanta yachanankupaq. 12 Chaymi chay Berea llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq ashka runakunaqa, Señor Jesucristopi creeranku. Saynallataqmi Grecia lawmanta ashka qarikunapas, hinallataq ashka respetasqa importante warmikunapas, Señor Jesucristopiqa creellarankutaq. 13 Hinaqtinmi chay Tesalónica llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa, Diosmanta Berea llaqtapi Pablo willasqanta yacharuspanku, chay llaqtaman riranku. Hinaspan chay llaqtapi runakunaqa hatariranku, Pablopa contranpi ch'aqwata ruwanankupaq. 14 Chaymi chay llaqtapi creyentekunaqa apurayllaman Pablota lamar gochapa patanman ayqechiranku. Ichaqa Silasñataqmi Timoteopiwan, chay Berea llaqtallapi qepakuranku. 15 Chaymantan Pablota ayqechiq runakunaqa, Atenas llaqtakama Pablotaqa compañaranku. Hinaqtinmi Pabloqa chay compañaninku runakunata encargaran, paykuna Berea llaqtaman kutispanku, Silastawan Timoteotawan khaynata ninankupaq: “Pablon qankunaman encargota apachimusunkichis, Atenas llaqtaman apurayllaman rinaykichispaq”, nispa.

Atenas llaqtapi Pablo kasqanmanta

16 Pabloqa Atenas llaqtapi Silasta Timoteotawan suyashaspanmi, runakunapa ruwasqan ashka idolokunata rikuran. Chaymi payqa anchata llakikuran, (chay Atenas llaqtapi runakuna ashkallaña idolokunapi creesqankurayku). 17 Hinaspan Pabloqa Israel nacionniyoq

runakunawan, hinallataq Grecia lawmanta Diosta yupaychaq runakunapiwan ima, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi discutiranku. Saynallataqmi Pabloqa Jesucristomanta runakunawan parlaq sapa p'unchaw plazakunaman riran. ¹⁸ Saynallataqmi Pabloqa wakín epicurio nisqa yachayniyoq runakunawanpas, hinallataq estoico nisqa yachayniyoq runakunawanpas discutinakullarantaq. Chayta uyarispan wakinninku khaynata niranku:

—¿Imataq riman kay cuento q'epi runarí? nispanku.

Wakinñataqmi niranku:

—Huk dioskunamantan yachachishan, nispanku.

Saynataqa niranku, Pabloqa Jesucristomanta allin willakuykunata, hinallataq qepa tiempoman wañusqakuna kawsarimunamantawan yachachiqtinmi. [Nota: *Epicurio runakunapas hinallataq Estoico runakunapas yachaysapa runakunan karanku. Epicurio runakunaqa, tukuy imamantapas más allinqa kusiqa kawsaypin creeranku. Estoico runakunañataqmi ichaqa, tukuy imamantapas más allinqa controlakuspa kawsanamanta creeranku.*] ¹⁹ Hinaqtinmi Pablota hap'ispa apamuranku huñunakunanku Areópago sutiyoyq lugarman. Hinaspan khaynata niranku:

—¿Chay mosoq yachachisqaykikunari, ima ninantataq nin? ²⁰ Qanqa noqaykumanmi mana hayk'aq uyarisqayku yachachikuykunata yachachiwashankiku. Chaymi noqaykuqa allinta entiendechiwanaykikuta munayku, nispanku.

²¹ Chay Atenas llaqtayoyq runakunaqa, hinallataq chaypi tiyaq forastero runakunapas, huk mosoq yachachikuykunallamantan uyariyta, hinallataq parlaytapas munaranku.

²² Chaymi Pabloqa chay Areópago lugarpa chawpinpi sayaspa, khaynata niran:

—¡Atenas llaqtayoyq runakuna! Qankunaqa qawarisqayman hinan ashka dioskunata serviq, hinallataq ancha religioso runakuna ima kasqankichis. ²³ Noqaqa kay llaqtaykichis ukhupi purishaspaymi, qawarispay, yupaychanaykichis ashka lugarkunata rikurani. Hinaspapas rikullarantaqmi mana diosniyoq huk illaq altartapas. Chay altarpin khayna escribisqa kasqa: “Mana reqsisqa Diospa altarnin”, nispa. Chay mana reqsisqaykichis Diosta adorasqaykichismantan, noqaqa kunan willasqaykichis.

²⁴ Chay mana reqsisqaykichis Diosmi ruwaran kay pachata, hinallataq kay pachapi tukuy ima kaqkunatapas. Paymi kay pachapa, hinallataq hanaq pachapa dueñonqa. Chayraykun payqa mana runakunapa ruwasqan

templopichu tiyan. ²⁵ Hinaspapas Diosqa manan necesitanchu ni pi runapas yanapanantaqa. Aswanmi payqa llapallan runakunaman qowanchis kawsayta, samadyayta, hinallataq tukuy imakunatapas.

²⁶ Diosqa huk runallamantan enteron mundontinpi kaq runakunata mirachiran, kay pachapi tiyanankupaq. Hinaspapas Diosmi decidiran hayk'aq nacenankuta, maypi tiyanankuta, hinallataq maypi wañunankutapas. ²⁷ Saynatan Diosqa ruwaran, kay pachapi llapallan runakuna Diosta mashkaspa tarinankupaq. Chaymi cheqaqtapuni niykichis, Diosqa manan noqanchismantaqa karupichu kashan. ²⁸ Aswanmi Diosqa noqanchiswan kashan. Chaymi noqanchisqa Diospa yanapayninwan kawsanchis, purinchis, hinallataq kay pachapi vidayoqpas kanchis. Chaymi qankunamanta poesía escribiq wakin runakunapas khaynata niranku: “Noqanchisqa Diospa wawankunan kanchis”, nispanku. ²⁹ Saynaqa Diospa ruwasqan kashaspanchisqa, amayá Diosmantaqa piensasunchu runakunapa ruwasqan idolokuna hina kananpaqqa. Chaykunaga runapa piensasqanman hinallan ruwasqa kashanku qorimanta, qolqemanta, hinallataq rumimanta ima. ³⁰ Ichaqa ñawpaq tiempokunamantaraqmi runakunapa huchallikusqanta Diosqa hinallata dejaran. Saynataqa dejaran, runakuna mana yachaspa huchallikusqankuraykun. Ichaqa kunanmi Diosqa kamachimun, enteron llaqtakunapi runakuna huchankumanta wanakuspa, Diosman kutiripunankupaq. ³¹ Hinaspapas Diosqa ñan akllarunña, ima p'unchawtas kay pachapi runakunata huchankumanta juzganapaqqa. Chay p'unchawpin Diosqa runakunata juzganqa, mana pimanpas sayapakuspalla. Hinaspapas Diosqa Señor Jesucristomanmi autoridadta qon, llapallan runakunata juzganapaq. Chaypaqmi Diosqa Jesucristota kawsarichimuran, payqa cheqaq juez kasqanta llapallan runakuna yachanankupaq, nispa.

³² Chaymi chaypi kaq wakin runakunaga, wañuqkunapa kawsarimunamanta uyariruspanku, asikuspa burlakuranku. Ichaqa wakin runakunañataqmi khaynata niranku:

—Kaykunamantaqa huk p'unchawña rimapayawankiku, nispanku.

³³ Hinaqtinmi Pabloqa paykunapa chawpinkumanta pasapuran. ³⁴ Ichaqa wakin runakunañataqmi Señor Jesucristopi creeranku; hinaspan Pablowan kushka riranku. Chay runakunan karanku: yachaysapa runakunapa huñunakunanku Areópago juntamanta Dionisio sutiyoq,

saynallataq Dámaris sutiyoq warmipas; hinallataq Señor Jesucristopi creeq huk runakunapas.

18

Corinto llaqtapi Pablo kasqanmanta

¹ Pabloqa Atenas llaqtamanta lloqsispanmi Corinto llaqtaman riran. ² Hinaspan chay Corinto llaqtapi Aquila sutiyoq runawan tuparan. Chay Aquila sutiyoq runaqa Ponto provincia lawmantan karan. Hinaspapas paypa ñawpaq abuelonkunaga Israel nacionmantan karanku. Paymi warmin Priscilapiwan Italia nación llaqtamanta chikan tiempollaraq chayaramusqa Corinto llaqtaman. Chay Corinto llaqtamanqa chayamuran, Roma nación llaqtapi rey Claudio Israel nacionniyoq runakunata Roma llaqtamanta lloqsinankupaq kamachisqanraykun. Chaymi Pabloqa paykunaman visitaq riran. ³ Chay Aquila runaqa carpakunata ruwaq runan karan. Saynallataqmi Pablopas chay carpa ruway oficioyoqllataq karan. Chaymi Pabloqa paykunawan kushka llank'aspa, chaypi qepakuran. ⁴ Pabloqa chay Corinto llaqtapin sapa sábado p'unchawpi Diosmanta yachachina sinagoga wasiman riran. Hinaspan chaypi Israel nacionniyoq runakunaman, hinallataq Grecia nacionniyoq runakunamanpas yachachiran, Señor Jesucristopi creenankuta munaspa.

⁵ Silaswan Timoteowan Macedonia provincia lawmanta Corinto llaqtaman chayamuqtinkun, Pabloqa mana samaspa, Israel nacionniyoq runakunaman astawanraq yachachiran Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvador kasqanmanta. ⁶ Ichaqa saynata Pablo yachachiqtinmi, Jesucristopi mana creeq Israel nacionniyoq runakunaga contranpi kaspanku, Pablota k'amiranku. Chaymi Pabloqa p'achanta thaptirikuspa paykunata khaynata niran:

—Sichus qankunata Dios castigasunkichis chayqa, manan noqapa huchayñachu kanqa, aswanqa qankunapa huchaykichishñan kanqa. Kunanmantan ichaqa huk law nacionniyoq runakunamanña risaq, Diosmanta allin willakuykunata paykunaman willamunaypaq, nispa.

⁷ Saynata niruspan, Pabloqa chay sinagoga wasimanta lloqsispa riran Ticio Justo sutiyoq runapa wasinman. Chay runaqa Diosta cheqaqpaq yupaychaq runan karan. Hinaspapas payqa chay sinagoga wasipa ladollanpin tiyaran. ⁸ Saynallataqmi Crispo sutiyoq runapas llapallan familiantin Señor Jesucristopi creeranku. Chay Crispo runaqa Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq jefen karan.

Hinaspapas chay Corinto llaqtapi tiyaq ashka runakunapas, Pablopa yachachisqanta uyarispankun, Jesucristopiqa creellarankutaq. Hinaspan paykunaqa bautizachikuranku. ⁹ Hinaqtiinmi Señor Jesucristoqa huk tuta Pabloman huk visionpi rikhuriykuspa, khaynata niran:

—Ama manchakuychu nitaq upallaychu noqamanta runakunaman willaytaqa. ¹⁰ Noqaqa qanwanmi kashani, tukuy imapipas qanta yanapanaypaq. Chaymi qantaqa mana ni pipas imanasunkichu. Kay llaqtapiqa ashka runakunan, noqapi creenankupaq kashanku, nispa.

¹¹ Chaymi Pabloqa Diospa palabranmanta yachachispa, huk wata soqta killantin chay Corinto llaqtapi qepakuran.

¹² Chay tiempopin chay Acaya sutiyoq provincia lawpi Galión sutiyoq runa gobiernasharan. (Chay provinciamanmi Corinto llaqta pertenecean). Hinaqtiinmi chay Corinto llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunaqa Pablopa contranpi sayariranku. Hinaspan Pablota hap'iruspanku, juzganankupaq, autoridadkunapa ñawpaqninman aparanku. ¹³ Chaypin Pablota acusaspa, khaynata niranku:

—Kay runaqa Diosta adoranankupaqmi, leyninchiskunapa contranpi, huk clase religionta runakunaman yachachishan, nispanku.

¹⁴ Hinaqtiinmi Pablo rimarinanpaq hinaña kashaqtiin, chay gobernador Galionqa, Israel nacionniyoq runakunata khaynata niran:

—Sichus qankuna ima mana allinkuna ruwasqanmanta, otaq runa wañuchisqanmanta acusashankichis chayqa, liston kashani qankunata uyarinaypaq. ¹⁵ Ichaqa kay acusasqaykichisqa rimaykunallamanta, sutikunallamanta, hinallataq qankunapa leyniykichiskunallamantan. Chaykunamantaqa qankunapurayá arreglamuychis. Noqaqa kay asuntoykichismanqa manan metekuymanchu, nispa.

¹⁶ Chaymi chay gobernador Galionqa, chay acusaq runakunata qarqochiran ladonmanta. ¹⁷ Hinaqtiinmi llapallan chaypi kaq runakunaqa, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi kamachiq Sóstenes sutiyoq runata hap'ispanku, chay juzgaq autoridadkunapa ñawpaqninpi maqaranku. Saynata maqashaqtiinkupas, Galionmanqa manan ni imapas qokuranchu.

Antioquía llaqtaman Pablo kutisqanmanta

¹⁸ Pabloqa ashka p'unchawkunan Corinto llaqtapi qepakuran. Chaymantan Pabloqa creyentekunamanta despedikuspa, huk barcoman wicharan, lamar qochanta Siria provincia lawman rinanpaq. Paywanmi riranku Priscila warmipas qosan Aquilapiwan. Lamar qochapa

patanpi Cencrea llaqtaman chayaruspankutaqmi, Pabloqa Diosman prometekusqanta cumplisqanrayku, chukchanta rutuchikuran. ¹⁹ Chaymantan lamar qochapa patanpi kaq Éfeso llaqtaman chayaranku. Chaypin Pabloqa Priscilatawan Aquilatawan saqespa, Diosmanta yachachina sinagoga wasiman riran. Hinaspan Israel nacionniyoq runakunaman Señor Jesumanta chaypi yachachiran. ²⁰ Hinaqtinmi chaypi kaq Israel nacionniyoq runakunaqa Pablota valekuranku, huk p'unchawkunatawan chaypi tardarinanpaq. Ichaqa Pabloqa manan munaranchu. ²¹ Hinaspan paykunamanta despedikuspa, khaynata niran:

—{Noqaqa Jerusalén llaqtapi Pascua fiestamanmi rishani. Chaymi mana tardariyta qankunawanqa atiymanchu}. Ichaqa sichus Dios munaqtinqa, qankunata watukuqmi kutimusaq, nispa.

Saynata nispanmi, Pabloqa huk barcoman wichaspa, Éfeso llaqtamanta lloqsispa viajarian.

²² Pabloqa lamar qochapa patanpi kaq Cesarea llaqtaman chayaruspanmi, Jerusalén llaqtaman riran, Señor Jesucristopi creeq runakunata saludaykunanpaq. Chaymantañataqmi Pabloqa viajallarantaq Antioquía llaqtaman. [Nota: Bibliapiqa ishkey llaqtakunan karan “Antioquía” sutiyoq. Kay Antioquía llaqtaqa Siria provincia lawpin karan].

Pablo kinsa kaq viajeman risqanmanta

²³ Hinaspan Pabloqa chay Antioquía llaqtapi qepakuran huk tiempo. Chaymantapas payqa viajarallantaqmi visitanpaq Galacia provincia lawman, hinallataq Frigia lawman ima. Hinaspan chay provincia lawkunapi Señor Jesucristopi creeqkunata kallpancharan, ama ishkeyaspa, Jesucristopi allinta confianankupaq.

Éfeso llaqtapi allin willakuykunata Apolos willasqanmanta

²⁴ Chay p'unchawkunapin Éfeso llaqtaman chayamuran Alejandría llaqtayoq Apolos sutiyoq runa. Payqa Israel nacionniyoq runakunapa mirayninmantan karan. Hinaspapas Apolosqa allintan yacharan Diospa palabranmantaqa; hinallataqmi payqa allinta rimaspa, pitapas convencechiq runa karan. ²⁵ Hinaspapas Apolosqa Bautizaq Juanpa yachachisqan bautismomantan allinta yacharan. Ichaqa Señor Jesucristomantataqmi pisillata yacharan. Sayna chikallanta yachashaspanpas, payqa tukuy sonqonwanmi Señor Jesucristomantaqa runakunaman yachachiran. ²⁶ Apolosqa, mana manchakuspan, Diosmanta yachachina sinagoga wasipi, runakunaman yachachiyta qallariran. Chay yachachisqanta uyariruspankun, Priscila

warmiqa qosan Aquilapiwan Apolostaqa sapallanta wasinkuman puseranku. Hinaspan Diospa palabranmanta, aswan más allinta Apolosmanqa entiendechiranku. ²⁷ Chaymantan Apolosqa Acaya provincia lawman riyta munaran. Hinaqtinmi chay Éfeso llaqtapi creyentekunaqa, Apolosta kallpancharanku ripunanpaq. Hinaspan paykunaqa huk cartata escribispa recomendaranku, chay Acaya provincia lawpipas allinta chashkinankupaq. Apolosqa Acaya provincia lawman chayaruspantaqmi, chay lawkunapi creyentekunawan tuparan. Chay creyentekunaqa ñawpaqtaqmi Jesucristopi creeranku, paykunata Dios favorecesqanrayku. Hinaqtinmi Apolosqa chay creyentekunata anchata kallpancharan. ²⁸ Hinaspapas Apolosqa, ancha atiywan rimaspan, Israel nacionniyoq runakunawan k'araqta discutiran. Hinaspan Apolosqa Bibliapi nisqanman hina rimaran: “Jesusqa Diosmanta Hamuq Salvadormi”, nispa. Saynata rimaspanmi, payqa chay Israel nacionniyoq runakunata venceran.

19

Éfeso llaqtaman Pablo hamusqanmanta

¹ Apolos Corinto llaqtapi kashaqtinmi, Pabloqa alto q'asanta pasaspan Éfeso llaqtaman chayaran. Chay Éfeso llaqtapin wakin creyentekunata tariran. ² Hinaspan paykunata tapuran khaynata:

—Qankunari Señor Jesuipi creespaykichisri, ¿chashkiran-kichishchu Santo Espirituta, qankunapi kananpaq? nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa contestaranku khaynata:

—Manan ni hayk'aqpas uyariraykuchu Santo Espiritumantaqa, nitaqmi yachaykupashchu, kanchus icha manachus chaytapas, nispanku.

³ Hinaqtinmi Pabloqa niran:

—Qankunari, ¿imayna bautismowantaq bautizasqa karan-kichis? nispa.

Chaymi paykunaqa khaynata contestaranku:

—Noqaykuqa Bautizaq Juanpa yachachiwasqankuman hinallan bautizakurayku, nispanku.

⁴ Chaymi Pabloqa khaynata niran:

—Bautizaq Juanqa bautizaran, huchankuta saqespanku Diosman kutirikuqtinkun. Hinaspapas Bautizaq Juanqa nil-larantaqmi llapallan runakunata khaynata: “Noqapa qe-payta Hamuqpi creeychis”, nispa. Chay qepanta Hamuqqa karan Señor Jesuismi.

⁵ Pablo nisqanta uyarispankun, chaypi kaq runakunaqa Jesucristopi creeranku; hinaspan Señor Jesuspa sutinpi

bautizachikuranku. ⁶ Hinaqtinmi Pabloqa paykunaman makinta churayuqtin, Santo Espiritu paykunaman hamuran. Chaymi paykunaqa huk mana yachasqanku rimaykunapi rimaranku; hinallataq Diosmanta ima willakuranku. ⁷ Chaypi bautizachikuq runakunaqa chunka ish kayniyoq hinan karanku.

⁸ Chaymantan Pabloqa chay Éfeso llaqtapi sinagoga wasiman ashka kuti riran. Hinaspan mana manchakuspa, chaypi kaq Israel nacionniyoq runakunaman Diospa gobiernanan sumaq glorianmanta kinsa killa yachachiran. Saynataqa yachachiran, Jesucristopi paykuna creespa, payta kasukunankuta munaspanmi. ⁹ Ichaqa saynata yachachishaqtinpas, Israel nacionniyoq wakin runakunaqa, songonkuta rumiyachispankun, Jesucristopiqa mana creeyta munarankuchu. Hinaspan paykunaqa Señor Jesucristomanta yachachisqankupa contranpi maldecispa, llapallan chaypi kaq runakunapa ñawpaqninpi millaykunata rimayta qallariranku. Chayta uyarispanmi Pabloqa, Jesuspi creeq runakunapiwan, chay runakunamanta ayqerikuspa, huk lawman riranku. Hinaspan sapa p'unchaw huñunakuranku Jesucristomanta yachachinanpaq, Tirano sutiyoq runapa escuelanpi. ¹⁰ Chay escuelapin Pabloqa ish kay wata hunt'a, Señor Jesusmanta yachachiran. Chaymi Asia provincia lawpi tiyaq llapallan runakunaqa, Señor Jesusmanta yachachikuyta uyariranku. Paykunamantan wakinqa Israel nacionniyoq runakuna karanku, wakintaqmi huk law nacionniyoq runakuna karanku.

Esceva sutiyoq runapa wawankunamanta

¹¹ Diosmi Éfeso llaqtapi hatun milagrokunata ruwaran Pablontakama. ¹² Chaymi runakunaqa Pablopa tupayusqan pañuelokunata otaq p'achakunatapas apakuranku. Hinaspan paykunaqa onqosqakunaman chay cosaskunata churayuqtinku, paykunaqa sanoyaranku. Wakinñataqmi, chay cosaskunataqa demoniokunapa ñak'arichisqan runakunaman churayuranku; hinaqtinmi chay ñak'arichiq demoniokunaqa paykunamanta lloqsiran.

¹³ Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunan chay Éfeso llaqtapi purillarankutaq, demoniokunata runakunamanta qarqoyta munaspanku. Hinaspan Señor Jesuspa sutinta oqarispanku, khaynata niranku:

—Pablopa willakusqan Señor Jesuspa sutinpin noqaqa kamachiyki, kay runamanta lloqsinaykipaq, nispanku.

¹⁴ Chaytan ruwaranku Israel nacionniyoq sacerdotekunapa huknin kaq jefen, Esceva sutiyoq runapa qanchis

wawankuna. ¹⁵ Chaymi chay demonioqa contestaspa, khay-nata niran:

—Noqaqa reqsinin Jesustaqa, hinallataq Pablotapas. Qankunatan ichaqa mana reqsiykichishchu. Qankunari, ¿pitaq kankichís? nispa.

¹⁶ Saynata nispanmi chay mana allin espíritupa kamachisqan runaqa, kasqan ratolla paykunaman saltayamuspa, alli-allinta maqaran. Hinaqtinmi paykunaqa q'alalla, hinallataq k'iri-k'irillaña ishkapakuranku.

¹⁷ Chaymi Éfeso llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas, cuentata qokuranku chaykuna pasasqanmanta. Hinaspan anchata mancharikuranku. Hinaqtinmi Señor Jesuspa sutintaqa anchata respetaranku.

¹⁸ Hinaspanmi Jesuspi chayllaraq creeq ashka runakunaqa hamuspanku, runakunapa ñawpaqninpi willakuranku, Diosta manaraq reqsishaspanku, tukuy mana allin huchakuna ruwasqankumanta. ¹⁹ Paykunamantan walinga layqakuna karanku. Hinaspan Jesucristopi creeruspanku, chay magia libronkuta apamuranku. Hinaspan runakunapa ñawpaqninpi chay layqa libronkuta k'anaranku. Chay libronkupa valorninqa pishqa chunka waranqa jornal qolqepa valorninmi karan. ²⁰ Saynapin Señor Jesusmanta allin willakuyqa ashka llaqtakunapi ancha atiywan willasqa karan. Chaymi ashka runakuna Jesucristopi creeranku.

²¹ Chaykuna pasasqanpa qepantan Pabloqa piensaran, Macedonia provincia lawninta, hinallataq Acaya provincia lawninkunata muyuratuspa, Jerusalén llaqtaman rinanpaq. Hinaspapas piensallarantaqmi chay Jerusalén llaqtamanta Roma llaqtaman rinanpaqpas. ²² Hinaspan Pabloqa yanapaqnin Timoteota, hinallataq yanapaqnin Erastotawan ima Macedonia provincia lawman mandaran. Ichaqa Pabloñataqmi ashka p'unchawkuna Asia provincia lawpi qepakuran.

Éfeso llaqtapi ch'aqwa hatarichisqankumanta

²³ Chay p'unchawkunapin Señor Jesusmanta allin willakuykunata willakusqankurayku, Éfeso llaqtapi ch'aqwata hatarichiranku. ²⁴ Chay ch'aqwataqa

Demetrio sutiyoq runan qallarichimuran. Demetrioqa qolqemantan mamacha Artemisapa templon wasichakunata ruwaspa venderan. Hinaspan paypas, hinallataq yanapaqninkunapas ashka qolqeta ganakuranku. [Nota: Chay mamacha diosninkutaqa Griego rimaypin Artemisa sutiwan suticharanku. Latín rimaypiñataqmi Diana sutiwan suticharanku]. ²⁵ Chaymi Demetrioqa

yanapaqninkunatawan, hinallataq pay hina oficioyoq kaq runakunatawan huñuspa, paykunata khaynata niran:

—Runamasiykuna, qankunaqa yachankichismi kay diosninchispa imagenninta ruwasqanchiswan ashka qolqe ganakusqanchistaqa. ²⁶ Ichaqa rikusqanchisman, hinallataq uyarisqanchisman hinan, chay Pablo sutiyoq runaqa kay Éfeso llaqtanchispi runakunata diosninchispa contranpi hatarichishan. Saynallataqmi Asia provincia lawpi tiyaq runakunamanpas rimaspa nishan: “Runakunapa ruwasqan idolokunaqa manan cheqaq dioskunachu”, nispa. Chaymi ashka runakuna paypa rimasqanpi creeshanku. ²⁷ Ichaqa chay Pablopa yachachisqanqa manan allinchi kashan. Sayna kaqtinqa, kay ruwasqanchis negocionchis chinkaruqtinmi, fracasoman haykusunman. Saynallataqmi kay allin reqsisqa mamachanchis Artemisapa templonpas mana imaman tukuchisqa kanman. Sayna kaqtinqa, kay mamachanchispa hatun sumaq kayninmi mana imaman tukuchisqa kanqa. Qankunaqa yachankichismi, kay mamacha Artemisatan kay Asia provinciapi, hinallataq enteron mundontinpiyas yupaychanku, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi Demetriopa nisqanta uyariruspanku, chaypi kaq runakunaqa, anchata phiñakuspa, qapariranku khaynata:

—¡Éfeso llaqtapi mamachanchis Artemisa kawsachun! nispanku.

²⁹ Hinaspan chay Éfeso llaqtapi runakunaqa ch'aqwata hatarichiranku. Hinaspan Pablopa puriqmasin Gayota, hinallataq Aristarcotawan presocharuspanku, huñunakunanku coliseo lugarman aparanku. Pablopa chay puriqmasinkunaqa, Macedonia provincia lawmantan karanku. ³⁰ Hinaqtinmi Pabloqa chay runakunapa huñunakusqan lugarman riyta munaran. Ichaqa Señor Jesuspi creeq runakunan mana dejarankuchu rinanta. ³¹ Hinallataqmi chay Asia provinciapi wakin kamachiqkunapas, Pablopa amigonkuna kaspas, Pabloman encargamuranku, chay runakunapa huñunakusqan lugarman ama rinapaq.

³² Chay runakunapa huñunakusqan coliseo lugarpin hatun ch'aqwata hatarichiranku. Hinaspan wakin runakunaqa hukta rimaspa qapariranku; wakintaq hukkunata rimaspa qapariranku; wakin runakunañataqmi ichaqa, imapaqsi chaypi huñunakusqankutapas mana ni yacharankupashchu. ³³ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq runakunaqa, Alejandro sutiyoq runata tanqaspa, llapallan runakunapa ñawpaqninman

pasachiranku, Israel nacionniyoq runakunapa favorninpi rimananpaq. Chaymi Alejandroqa, makinta altoman oqarispa, llapallan runakunata upallachiyta munaran. ³⁴ Ichaqa Éfeso llaqtayoyq runakunaqa cuentatan qokuranku, Alejandroqa Israel nacionniyoq runa kasqanta. (Hinaspapas paykunaqa yacharankun, Israel nacionniyoq runakunaqa chay mamacha Artemisapi mana creesqankuta). Chaymi paykunaqa yaqa ishkay hora hina qapariranku khaynata:

—¡Éfeso llaqtapi mamachanchis Artemisaqa kawsachun! nispanku.

³⁵ Hinaqtinmi chay Éfeso llaqtapi kamachiq autoridadkunapa secretarion runaqa, chaypi kaq llapallan runakunata upallachispa, khaynata niran:

—Kay Éfeso llaqtapi tiyaq wawqeykuna, llapallan runakunan yachanku, noqanchismi encargado kashanchis, kay hatun mamacha Artemisatapas, hinallataq templontapas cuidananchispaqqa. Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, kay mamachanchisqa cielomanta urayamusqanta. ³⁶ Chaytan noqanchisqa llapachallanchis allinta yachanchis. Chaytaqa manan ni pipas negaytaqa atinmanchu. Saynaqa upallaychisyá, hinaspas manaraq ni imatapas ruwashaspa, allinta piensariychis. ³⁷ Kay apamusqaykichis runakunaqa manan ni imatapas mamachanchis Artemisapa templonmantapa suwakurankuchu, nitaqmi paypa contranpiqa ni ima mana allintapas rimarankuchu. ³⁸ Sichus Demetrio, hinallataq chay oficiopi llank'aqmasin runakunapas, pipa contranpipas quejakuyta munaspaqa, aswanyá juezkunaman rispanku quejakamuchunku, chaypi arreglamunankupaq. Chaypaqmi juezkunapas hinallataq autoridadkunapas kashanku. ³⁹ Sichus imamantapas arreglanaykichis kashanraq chayqa, llaqtata kamachiq autoridadkuna huñunakuqtinkuyá, chaypi arreglankichis chaykunataqa. ⁴⁰ Manan imapas kanchu kay ch'aqwakuna ruwanapaqqa. Aswanmi Roma nacionniyoq autoridadkunaqa noqanchispa contranchispi acusawasunman, kay ch'aqwakunamanta mana ni imaynatapas contestayta atiqtinchis, nispa.

⁴¹ Kaykunata niruspanmi, chay secretarioqa, llapallan chaypi huñunasqa runakunata, wasinkuman ripunankupaq despedituran.

20

Macedonia lawman hinallataq Grecia lawman Pablopa risqanmanta

¹ Éfeso llaqtapi hatarichisqanku ch'aqwa thañiruytinmi, Pabloqa Jesucristopi creeq runakunata waqyachimuran. Hinaspan Señor Jesucristopi ama ish kayaspa creenankupaq paykunata kallpancharan. Chaymantan payqa paykunamanta despedikuspa, Macedonia provincia lawman riran. ² Hinaspan Pabloqa, llapallan llaqtakuna risqanpi, Jesucristopi creeq runakunata kallpanchatamuran. Chaymantan Pabloqa Grecia nación llaqtaman chayaran. ³ Hinaspan Pabloqa chay nacionpi kinsa killa qepakuran.

Chaymantan Pabloqa huk barcopi Siria provincia lawman rinanpaq kashaspanña, Israel nacionniyoq wakin runakuna wañuchiy munasqankuta yacharuran. Chaymi Pabloqa Macedonia provincia lawninta pasaspa, Siria provincia lawman kutiyta munaran. ⁴ Hinaqtiinmi Pablotaqa compañaranku Asia provincia lawman, Jesucristopi creeqmasinkuna. Paykunan karanku Berea llaqtamanta Pirro sutiyoy runapa wawan Sópater, Tesalónica llaqtamanta Aristarco, Segundo, Derbe llaqtamanta Gayo, Asia provinciamanta Timoteo, Tíquico, hinallataq Trófimo ima. ⁵ Paykunan ñawparuspanku, Troas llaqtapiña suyawaranku. [Nota: Kay librota escribiq Lucasqa paykunawan mana rispanmi, Pablowan qepakuran. Chaymi nin: “suyawaranku”, nispa]. ⁶ Ichaqa noqaykuñataqmi mana lewadurayoy t'anta mikhuna fiesta pasarullaqtiin, Filipos llaqtamanta barcopi lloqsirayku. Chaymanta pishqa p'unchaw pasaruqtiinmi Troas llaqtaman chayarayku. Chaypin tuparayku ñawpaqta riq wawqenchiskunawan. Hinaspan chay llaqtapi qanchis p'unchaw qepakurayku.

Troas llaqtapi Pablo kasqanmanta

⁷ Semana qallariy domingo p'unchawtan huk wasipa altosninpi t'antata partiyuspa mikhunaykupaq huñunakurayku. Hinaqtiinmi Pabloqa chawpi tutakama chaypi yachachiran, paqarisnintin p'unchaw viajeman lloqsinan kasqanrayku. ⁸ Chay huñunakusqayku wasipa altosninpin, ashka lamparinkuna k'anchasharan. ⁹ Ichaqa chay lugarpin Eutico sutiyoy joven ventanapi tiyasharan. Paymi unayllataña Pablo yachachiqtin, nishuta puñuywan aysarachikuspa puñurparan. Hinaspan chay wasipa kinsa kaq altosninmanta, pampaman urmaykuran. Chaymi paytaqa wañusqataña oqariranku. ¹⁰ Hinaqtiinmi Pabloqa chay altosmanta urayuspa, chay jovenman ashuyuspa, pampapi abrazaran. Hinaspan khaynata niran:

—Qankunaqa ama mancharikuychishchu. Payqa kawsashanmi, nispa.

¹¹ Chaymantan Pabloqa kaqmanta altosman wichaspa t'antata partiyuspa, paykunawan mikhuran. Hinaspan Pabloqa asta achiqamunankama unayllaña yachachiran. Chaymantañan viajaran. ¹² Chay Eutico joventan ichaqa, Jesucristopi creeq runakuna, jopenpa wasinman sanotaña pusapuranku. Hinaspan chaykuna pasasqanwan, Jesucristopi creeq runakunaqa astawan kallpanchakuranku.

Pablo Troas llaqtamanta Mileto llaqtakama viajasqanmanta

¹³ Noqaykuqa huk barcoman wichaspaykun ñawparayku lamar qochantakama Asón sutiyoq llaqtaman, chaypi Pablota oqarinaykupaq. Payqa acuerdasqaykuman hinan chakillapi riran. ¹⁴ Hinaspan Asón llaqtaman chayaruqtiyku, Pabloqa risqayku barcoman wichamuran. Hinaspan paywan kushkaña qochapa patanpi kaq Mitilene llaqtakama rirayku. ¹⁵ Chaymantan paqarisnintin p'unchaw chayarayku qochapa chawpinpi Quío sutiyoq islapa chimpanman. Chaymantañataqmi huknin p'unchawta qochapa patanpi Samos islaman rirayku. Chaymantan paqarisnintinñataq Trogilio sutiyoq islapi samarispayku, chaymantaña Mileto llaqtaman chayarayku. ¹⁶ Pabloqa manan qepakuyta munaranchu Asia provincia ukhupi tarikuq Éfeso llaqtapiqa. Aswanmi Pabloqa apurakuran, Pentecostés fiesta p'unchawpi Jerusalén llaqtapipuni kananpaq.

Éfeso llaqtapi Pablopas despedikusqanmanta

¹⁷ Pabloqa Mileto llaqtapi kashaspanmi, Éfeso llaqtapi kaq iglesiapi liderkunata waqyachimuran, paykunawan parlanapaq. ¹⁸ Hinaspan chay liderkuna Mileto llaqtaman chayaramuqtinku, Pabloqa khaynata niran:

—Qankunaqa allintan yachankichis, kay Asia provincia lawman hamusqaymantapacha, qankuna ukhupi imaynatas noqa comportakuspa kawsasqaytaqa. ¹⁹ Ichaqa Israel llaqtamasiy nacionniyoq runakuna tukuy problemakunata ruwawaqtinkupas, noqaqa humillayukuspaymi, waqastinpas ñak'aristinpas, Señor Jestusaqa servikurani. ²⁰ Noqaqa chaykunata pasashaspaypas, manan dejaranichu Diosmanta qankunaman willaytaqa. Hinaspapas noqaqa manallataqmi dejaranichu callekunapi, hinallataq wasikunapipas Diosmanta allin yachachikuykunata qankunapa allinniykichispaq yachachiytaqa. ²¹ Hinaspapas noqaqa, Israel nacionniyoq runakunamanpas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas yachachiranin, huchankumanta wanakuspa Diosman kutirikunankupaq,

hinallataq Señor Jesucristopipas allinta creenankupaq ima. ²² Kunanmi ichaqa Santo Espíritu kamachiwashañ, Jerusalén llaqtaman rinaypaq. Ichaqa manan noqaqa yachanichu chaypi imas pasawanantaqa. ²³ Aswanmi Santo Espirituqa, may llaqtakunaman risqaypipas, ña rikuchiwashaña, Jerusalén llaqtaman chayaqtiyqa, carcelman churawanankumanta, hinallataq anchata ñak'arichiwanankumanta ima. ²⁴ Ichaqa chaykunata yachashaspaypas noqaqa manan preocupakunichu wañuchiwanankumantaqa. Noqapaqqa kay vidaymantapas aswan más valorniyocqa, Diospa khuyakuyninmanta llapallan runakunaman willakuymi. Chayta ruwaspaymi, noqaqa Señor Jesucristopa kamachiwasqanta ancha kusikuywan cumplisaq.

²⁵ Chaymi noqaqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanta qankunaman allin willakuykunata willaraykichis. Ichaqa kunanmantan qankunaqa manaña ni mayqenniychispas huktawanqa rikuwankichishñachu. ²⁶ Chayraykun kunan qankunata niykichis, noqaqa manan huchayoqñachu kasaq sichus huchaman qankuna urmaspa castigasqa kaqtiykichisqa. ²⁷ Ichaqa ñan noqaqa, mana imatapas pakaspa, Diosmanta allin willakuykunataqa qankunamanqa clarota willaraykichishña. ²⁸ Saynaqa cuidakuychisyá kikiykichista; hinallataq Señor Jesucristopi creeq llapallan runakunatapas cuidaychis. Ichaqa kikin Santo Espiritun qankunataqa nombrasurankichis, oveja michiqkuna hina Señor Jesucristopi creeq runakunata allinta cuidanaykichispaq. Paykunaqa kanku Señor Jesuspa yawarninwan rantisqa runakunan. ²⁹ Noqaqa yachanin qankuna ukhumanta ripuqtiyqa, ashka runakuna hamunanta. Paykunan Jesucristopa iglesianta chinkachiya munaspa, qankuna ukhuman haykumunqa. Hinaspan huk yarqasqa suwa atoq hinarqa, qankunataqa engañayta munasunkichis. ³⁰ Hinaspapas qankuna ukhullamantataqmi llullakuspa yachachiqkunapas hatariñaku. Saynataqa yachachinqaku, Jesucristopi creeqkuna chay llulla runakunata kasukuspa, qatikunankupaqmi. ³¹ Chayraykuyá qankunaqa allinta cuidakuychis. Hinaspa yuyariychis qankunaman yachachisqaykunata. Noqaqa kinsa wata qankunawan kaspaymi, tukuy kaykunamantaqa waqastinraq tuta p'unchaw sapankamaykichista advertiraykichis.

³² Chaymi kunan Diosmanta mañakuni, qankunata atiyinwan cuidasunaykichispaq, hinallataq paypa sumaq khuyakuyninwan sapa p'unchaw allinta

kawsanaykichispaq. Diosqa ancha atiyniyoqmi, qankunapa iñiykichista wiñarichinanpaq, hinallataq llapan prometesqan herenciata sapankamaykichisman qosunaykichispaqpas. ³³ Noqaga manan ni pipa qorintapas, nitaq qolqentapas, nitaq p'achantapas munapayaranichu. ³⁴ Aswanqa allintapunin qankunaqa yachankichis, qankunawan kushka kashaspayqa, kay makiykunawanmi llank'arani, saynapi noqapas hinallataq noqawan kaqkunapas mantenekunaykupaq. ³⁵ Saynallataqmi qankunatapas yachachiraykichis, qankunapas noqa hina llank'aspa, wakcha runakunata yanapanaykichispaq, saynapi Señor Jesuspa nisqanta yuyanaykichispaq ima. Paymi niran: “Pipas chashkiyllata munaqmantaqa, runamasinman qoqmi aswan más bendecisqa kanqa”, nispa.

³⁶ Pabloqa chaykunata rimayta tukuruspanmi, paykunawan kushka qonqorikuspa, Diosmanta mañakuranku. ³⁷ Hinaqtinmi chaypi kaqkunaqa anchata waqaspa, Pablota abrazaykuspa much'aykuranku. [Nota: *Israel nación llaqtapiqa, costumbrenkun karan qaripura uyankupi much'aywan despedinakuy*]. ³⁸ Hinaspan chaypi kaqkunaqa ancha llakisqa karanku, Pablo paykunamanta despedikuspa: “Kunanmantan ichaga manaña ni mayqenniychispas huktawanqa rikuwankishñachu”, nisqanwan. Chaymantan llapallanku compañaranku Pablota huk barcoman wichanankama.

21

Jerusalén llaqtaman Pablo risqanmanta

¹ Chay Mileto llaqtapin, Éfeso llaqtamanta hamuq creyentekunawan despedinarukuspayku, barcoman wichaspa, derechollaña rirayku hatun lamar qochapa chawpinpi Cos sutiyoq isla allpaman. Chaymantan paqarisnintin p'unchaw lloqsispayku, Rodas nisqa islaman chayarayku. Chaymantataqmi viajeykuta continuaspa, chayallaraykutaq lamar qochapa patanpi Pátara sutiyoq llaqtaman.

² Chay Pátara llaqtapin Fenicia sutiyoq lawman riq barcota tarirayku. Hinaspan chay barcoman wichaspa viajarayku. ³ Rishaspaykun Chipre islata lamar qochapa chawpinpi rikurayku. Hinaspan chay Chipre islapa phaña lawninta pasarayku Siria provincia lawman rinaykupaq. Hinaspan chay Siria lawman rishaspayku, lamar qochapa patanpi

Tiro llaqtaman chayarayku. Chay llaqtapin barcoqa sa-
 yaran, carga apasqanta urayachinankupaq. ⁴ Chaymi no-
 qaykupas barcomanta urayuspayku, Jesucristopi creeqku-
 nata tarirayku. Hinaspan chay llaqtapi qanchis p'unchaw
 paykunawan kushka qepakurayku. Hinaqtinmi paykunaqa
 Santo Espiritupa willasqan kaspanku, Pablota hark'aspa
 willaranku, Jerusalén llaqtaman ama rinanpaq. ⁵ Chay qan-
 chis p'unchaw pasaruqtinmi, Jesucristopi llapallan creeqku-
 naqa, qarikuna, warmikuna, hinallataq warmakuna ima,
 acompañawaranku, llaqtamanta lloqsispa, lamar qochapa
 patankama. Hinaspan chaypi qonqorikuspayku, Diosmanta
 llapallayku mañakurayku. ⁶ Mañakuyta tukuruspaykutaqmi,
 abrazanakuspa despedinakupayku. Hinaspan barcoman
 wicharayku. Paykunañataqmi ichaqa wasinkuman kutipu-
 ranku.

⁷ Hinaspan chay Tiro llaqtamanta barcopi rirayku lamar
 qochapa patanpi Tolemaida nisqa llaqtakama. Hinaspan
 Jesucristopi creeqkunata chay llaqtapi saludaspayku, payku-
 nawan qepakurayku chay p'unchaw.

⁸ Hinaspan paqarisnintin p'unchawñataq, Cesarea llaq-
 takama chayarayku. Chay llaqtapin qepakurayku Felipepa
 wasinpi. Felipeqa karan Señor Jesusmanta allin willakuyku-
 nata willakuqmi; hinaspapas payqa karan Jesuspa apostol-
 ninkunapa akllasqan qanchis diaconokunamanta hukninmi.
⁹ Saynallataqmi Felipepaqa tawa ususinkuna solterakama
 karan. Paykunan profetisa sipaskuna karanku. Hinaspan
 Diosmanta willakuranku.

¹⁰ Chaymi Cesarea llaqtapi Felipepa wasinpi ashka
 p'unchawña kashaqtiyku, Judea provincia lawmanta Agabo
 sutiyoq profeta runa chayamuran. ¹¹ Hinaspan Agaboqa
 noqaykuman ashuykamuspa, Pablopa cinturonninta
 orqospa, makinta hinallataq chakintapas watakuspa,
 khaynata niran:

—Santo Espiritun khaynata nin: Israel nacionniyoq
 runakunan, Jerusalén llaqtapi, khaynata watanqaku
 kay cinturonpa dueñonta. Hinaspan Roma nacionniyoq
 kamachikuq runakunaman entreganqaku, nispa.

¹² Chayta uyarispaykun noqaykupas, hinallataq chaypi
 kaqkunapas Pablota ruegarayku, Jerusalén llaqtamanqa
 amaña rinanpaq. ¹³ Chaymi Pabloqa khaynata niwaranku:

—¡Ama waqaychishchu! ¡Waqaspaqa anchatan llakichi-
 washankichis! Noqaqa manan carcelman churawanallanku-
 paqchu listoqa kashani. Aswanqa Señor Jesucristoraykun,
 Jerusalén llaqtapi, wañunaypaqpas listo kashani, nispa.

14 Chaymi noqaykuqa, mana ni imaynanmantapas Pablotaqa convencechiyta atiraykuchu, Jerusalén llaqtaman ama rinanpaqqa. Hinaspan noqaykuqa Pablota nirayku:

—Señor Jesupa munayninman hina ruwasqa kachun, nispayku.

15 Chay p'unchawkuna pasaruqtillanmi, alistakuspayku, Jerusalén llaqtaman rirayku. 16 Hinaqtinmi Cesarea llaqtapi wakin wawqekunapas compañawaranku. Hinaspan paykunaqa pusawaranku Chipre islamanta Mnasón sutioyq runapa wasinman. Paypas ñawpaqmantapacharaqmi ña Jesucristopi creeqña karan. Hinaspan Mnasonpa wasinpi qepakurayku.

Santiagoman Pablo visitasqanmanta

17 Jerusalén llaqtaman chayaruqtiykun, Jesucristopi creeq wawqekunaqa, ancha kusikuywan chashkiwaranku.

18 Paqarisnin p'unchawtaqmi, Pabloqa noqaykuwan kushka (Jesupa wawqen) Santiagota visitaq riran. Hinaspan tarirayku Jesucristopi creeqkunapa llapallan líder ancianonkunatapas huñunasqata. [Nota: Santiagopa huknin sutinmi karan Jacobo. Payqa Jesupa wawqenmi karan. Hinaspapas kay Jacoboqa manan Jesupa apostolnin kaqchu karan].

19 Chaymi Pabloqa paykunata saludaykuran. Hinaspan Pabloqa paykunaman willaran, imakunatas Diosqa paynintakama huk law nacionniyoq runakunapa llaqtankupi ruwasqanmanta. 20 Chay willakusqankunata uyarispankun, chaypi kaq liderkunaqa Diosta hatuncharanku. Hinaspan Pablotaqa khaynata niranku:

—Wawqéy, kay Israel nacionniyoq runakunamantaqa, ashka waranqa runakunan Señor Jesucristopiqa creeranku. Ichaqa chay ñiñikunaqa Moisespa escribisqan leykunatan ancha allinta kasukuyta munaranku. 21 Hinaspapas chay Israel nacionniyoq creyente runakunaqa, ñas uyarisqakuña huk law nación llaqtakunapi tiyaq Israel nacionniyoq llaqtamasinchiskunaman khaynata yachachisqaykita:

“Moisespa escribisqan leykunataqa amañan kasukunkichishñachu. Nitaqmi qari wawaykichistapas circuncisión costumbretaqa ruwankichishñachu; nitaq nación llaqtanchispi costumbrekunatapas ruwankichishñachu”, nispas. 22 Chayri, ¿ima nisunchistaq kayman hamusqaykita runakuna yacharuqtinkuri? 23 Aswanqa kunan consejasqaykiku kayta ruwanaykipaq. Kaypin noqaykuwan tawa qarikuna kashan. Paykunan Diosman prometekusqankuta kay p'unchawkunapi cumplinanku kashan. 24 Saynaqa paykunata temploman pusaspaykiyá,

qanpas paykunawan kushka costumbrenchisman hina ch'uyanchakamuy. Hinaspa chay tawa qarikuna chukchankuta kuchuchikunankupaq gastonta ima pagamuy. Sichus chaykunata ruwamunki chayqa, llapallanmi yachanqaku, qanmanta rimasqankuqa mana cheqaq kasqanta. Hinaspan aswan yachanqaku, Moisespa kamachisqanta kasukusqaykita. ²⁵ Ichaga Jesucristopi creeq huk law nación llaqtayoq runakunamanqa ñan escribiraykuña cartata. Chay cartapin willarayku khaynata: “Runakunaq ruwasqan idolokunaman ofrecesqa mikhunataqa aman mikhunkichishchu. Animalkunapa yawarnintaqa aman mikhunkichishchu. Animalkunata wañuchispa, yawarnin mana lloqsiqtinga aman chay aychataqa mikhunkichishchu, nitaq kikillanmanta seq'okuq otaq qaqapaq animalkunapa aychantapas aman mikhunkichishchu. Saynallataq waqllikuykunapipas aman purinkichishchu”, nispa.

Pablota carcelman churasqankumanta

²⁶ Hinaqtinmi Pabloqa paqarisnintin p'unchaw chay tawantin runakunata pusayukuspa, ch'uyanchakuq riranku. Hinaspan Pabloqa paykunawan kushka chay ch'uyanchakuy costumbreta ruwaruspanku, temploman haykuran. Hinaspan willakuran hayk'aqsi chay ch'uyanchakuy costumbreta tukunankumanta, hinallataq costumbrenkuman hina sapankamankupa ofrendankutapas apamunankupaq.

²⁷ Chay ch'uyanchakuy costumbreqa qanchis p'unchawmi duraran. Hinaqtinmi chay qanchis p'unchaw yaqaña cumplikushaqtin, Asia provincia lawmanta kaq Israel nacionniyoq runakunaqa, Pablota templopi rikururanku. Hinaspan templopi kaq llapallan runakunata Pablota contranpi hatarichispanku, Pablota hap'iranku, ²⁸ khaynata qaparispanku:

—¡Israel nacionniyoq qarikuna, yanapawayku! ¡Kay runan llapallan llaqtakunapi runakunaman yachachimushan Israel nación llaqtapa contranpi, Moisespa kamachisqan leykunapa contranpi, hinallataq kay templopa contranpi ima! ¡Chaymantapas Grecia nacionniyoq runakunatan Dios yupaychana temploman haykuchishan! ¡Saynata chay huchasapa runakunata temploman haykuchispanmi, Diospa ch'uya templontapas manaña respetaspa qenllichashan! nispanku.

²⁹ Saynataqa niranku, Pablota Éfeso llaqtayoq Trofimotawan Jerusalén llaqtapi purishaqta, rikumusqanku-raykun. Chaymi paykunaga khaynata piensaranku:

“Pabloqa templomanmi huk law nacionniyoq Tróximo runata haykurachin”, nispanku.

³⁰ Chaymi Jerusalén llaqtapi ashka runakunaqa, Pablopa contranpi ch'aqwata hatarichispanku, huñunakuspa, Pablota hap'iranku. Hinaspan Pablotaqa chay templomanta arrastramuspa, hawaman orqomuranku. Hinaspan kasqan ratolla chay templopa punkunta wishq'aranku. ³¹ Chaypin Pablotaqa wañurachinankupaña kasharanku. Ichaqa aswanmi Roma llaqtayoq soldadokunapa jefenman wakin runakuna willamuranku, Jerusalén llaqtayoq runakuna ch'aqwa hatarichisqankumanta. ³² Chaymi chay jefeqa, capitankunantin, hinallataq soldadokunantin ima, chay ch'aqwa ruwasqanku lugarman hamuranku. Ichaqa Pablota maqaq runakunaqa, soldadokunata jefentawan ima chayamusqanta rikuspankun, Pablotaqa manaña maqarankuñachu. ³³ Hinaqtinmi soldadokunapa jefenqa Pablota presocharan. Hinaspan ish kay cadenakunawan cadenanankupaq kamachiran. Hinaspan chaypi kaq runakunata khaynata tapuran:

—¿Pitaq kay runarí? ¿Ima mana allintataq kay runari ruwaruran? nispa.

³⁴ Saynata tapuqtinmi, runakunaqa qapariranku, wakin hukta, wakinñataq hukkunata. Chaymi chay soldadokunapa jefenqa, paykuna comunta qaparqachasqankurayku, mana ni imatapas entiendeyta atiranchu. Chaymi chay jefeqa soldadonkunata kamachiran, Pablota cuartelman apanankupaq. ³⁵ Hinaqtinmi cuartelpa gradasinman chayarachispanku, soldadokunaqa Pablota wantupiña apayuranku, chay runakuna hap'iyta munasqankurayku. ³⁶ Saynataqa ruwaranku, llapallan chay runakuna nishu phiñasqallaña qepankuta hamuspa, “¡wañuchun!” nispa qaparqachasqankuraykun.

Juzgaqnin runakunapa ñawpaqinpi Pablo rimasqanmanta

³⁷ Chaymantan soldadokunaqa Pablota cuartelpa ukhunan apanankupaq kashaqtinña, Pabloqa soldadokunapa jefenta griego rimaypi niran:

—¿Manachu qanwan huk ratochalla parlaruyman? nispa.

Hinaqtinmi soldadokunapa jefenqa niran:

—Qanqa, griego rimaytaqa yachasqankimá. ³⁸ Saynaqa, ¿icha qanchu kashankipas chay Egipto llaqtayoq runaqa? Chay Egipto nación llaqtayoq runan, Romamanta kamachikamuq gobiernopa contranpi, runakunata hatarichiran. Hinaspan tawa waranqa terrorista runakunata ch'inñeq lugarman pusaran, nispa.

³⁹ Chaymi Pabloqa contestaspa khaynata niran:

—Manan noqaqa chay egipcio runachu kani. Noqaqa Tarso llaqtapi naceq Israel nacionniyoq runan kani. Chay llaqtayqa ancha reqsisqa Cilicia provincia ukhupin. Chayraykuyá per-mitiykuway, kay Israel nacionniyoq runakunaman parla-payaykunaypaq, nispa.

⁴⁰ Chaymi soldadokunapa jefenqa permisota qoran. Hinaqtinmi Pabloqa gradaspi sayaykuspa, makinwan señaschaspá, runakunata upallachiran. Chaymi chay runakuna upallarugtín, Pabloqa chay runakunapa hebreo rimayninpiña, rimayta qallariran khaynata:

22

¹ —Israel nacionniyoq llaqtamasiykuna, noqapa nisqay-tayá kunan uyariykuwaychis, nispa.

² Hinaqtinmi Pablota hebreo rimayninkupi rimaqta uyariruspanku, astawanraq upallaranku. Chaymi Pabloqa paykunata khaynata niran:

³ —Noqaqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapi naceq Israel nacionniyoq runan kani. Hinaspapas no-qaqa kay Jerusalén llaqtapi wiñaq, hinallataq yachayniyoq Gamalielpa yachachisqan runan kani. Chay Gamalielmi (allin yachayniyoq kaspá), noqataqa ñawpaq abuelonchisku-napa leyninkunata allinta kasukunaypaq yachachiwaran. Chaymi noqaqa Diosta manchakuywan kasukurani, imay-nan qankunapas kasukunkichis chay hinata. ⁴ Hinaspapas ñawpaqtaqa, Señor Jesucristopi creeqkunata wañuchinaypaqmi qatikacharani. Chaymi wakintaqa qarikunatapas warmiku-natapas, presota hap'ichispay, carcelman wishq'achirani. ⁵ Chaykunamantaqa testigon kanku sacerdotekunapa jefen-pas, hinallataq Israel nación llaqtapi kamachiq jefekunapas. Chay jefekunan kikinkupuni ordenta qowaran, Damasco llaqtapi tiyaq llaqtamasinchis runakunapaq. Chaymi no-qaqa chay ordenta apayukuspa, Damasco llaqtaman rirani, Jesucristopi creeqkunata hap'ispay, kay Jerusalén llaqtaman apamuqtiy, alli-allin castigasqa kanankupaq.

*Pablon willakun Jesucristopi creesqanmanta
(Hech 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ Noqaqa Damasco llaqtamanmi ñanninta risharani. Hi-naqtinmi Damasco llaqtapa cercanpiña kashaqtiy, qon-qayllamanta yaqa kushka p'unchaw horasta hina, huk k'anchay cielomanta k'anchamuwaran, hinallataq enteron muyuriqniytapas. ⁷ Chaymi noqaqa pampaman wikapakus-pay, huk rimayta uyarirani khaynata: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Imanasqataq qatikachawashankirí?” nispa. ⁸ Hinaqtinmi noqaqa contestarani: “Señor, ¿pitaq qanri kankí?” nispa.

Chaymi nimuwaran: “Noqaqa qatikachawasqayki Nazaret llaqtayoq Jesusmi kani”, nispa.

⁹ Chay k'anchaytaqa, noqawan riq runakunapas riku-rankun. Ichaqa Señor Jesuspa rimapayamuwasqantaqa, manan paykunaqa uyarirankuchu. ¹⁰ Hinaqtinmi noqaqa khaynata tapurani: “Señor, ¿imatataq ruwasaqrí?” nispa. Chaymi Señorqa nimuwaran: “Sayaripa Damasco llaqtaman chayspa haykuy. Chaypin nisunkiku imatachus ruwanaykitaqa”, nispa. ¹¹ Chaymi noqawan riqkunaqa, makiymanta ay-sawaspanku, Damasco llaqtaman pusawaranku, cielomanta chay k'anchay ñawsayachiwasqanrayku.

¹² Chay Damasco llaqtapin Ananías sutiyoq runa tiyaran. Payqa Moisespa escribisqan leykunata allinta kasukuqmi karan. Chaymi Israel nacionmanta Damasco llaqtapi tiyaq runakunaqa, anchata respetaranku. ¹³ Paymi noqapa kasqayman hamuspa, khaynata niwaran: “Wawqéy Saulo, ñawsayasqaykimanta sanoyapuy”, nispa. Chaymi chay ratomantapacha noqaqa kaqmanta rikurani. ¹⁴ Hinaspan Ananiasqa niwaran: “Ñawpaq abuelonchiskunapa Diosninmi qantaqa akllasuranki, payta kasukuspa, paypa munasqanta ruwanaykipaq. Hinaspapas Diosqa munan mana ni ima huchayoq Salvador Jesusta rikunaykitan, hinallataq voznintapas uyarinaykitan. ¹⁵ Chaymi qanqa llapallan runakunaman willamunki, imatachus rikusqaykita, hinallataq uyarisqaykitawan ima. ¹⁶ Chayri, ¿imataraqtaq suyashankirí? Sayaripaykiyá, Señor Jesusmanta mañakamuy, huchaykikunamanta perdonasqa kanaykipaq; hinallataq bautizachikamuy ima”, nispa.

Huk law nacionniyoq runakunaman willaq Pablo risqan-manta

¹⁷ Jerusalén llaqtaman kutimuspaymi, Diosmanta mañakunaypaq, Diosta yupaychana temploman rirani. Hinaspan chaypi mañakushaspa, huk visionpi ¹⁸ Señor Jesusta rikurani. Paymi khaynata niwaran: “Kay Jerusalén llaqtamanta apurayllaman lloqsiy. Kay llaqtapiqa manan uyarisunkikuchu noqamanta willakuqtiykiqa”, nispa.

¹⁹ Chaymi noqaqa contestarani khaynata: “Señor, paykunaqa allintan yachanku, Diosmanta yachachina sinagoga wasikunamanta qanpi creeqkunata hap'ichisqayta, hinaspapas alli-allinta castigachispay, carcelman ima churachisqaytaqa. ²⁰ Saynallataqmi qanmanta willakuq Estebanta rumiwan p'anaspa yawarllataña wañuchishaqtinkupas, chaypin noqaqa huk testigo hina kasharani. Noqapunin acuerdopi karani, qanmanta willakusqanrayku payta wañuchinankupaqqa. Hinaspapas

noqaqa Estebanta wañuchi runakunapa p'achankutapas cuidaranin asta wañuchinankukama", nispa.

²¹ Hinaspapas Señor Jesusqa niwallarantaqmi khaynata: "Kunanqa riy. Noqan mandasqayki, huk law nacionniyoq runakunaman willamunaykipaq", nispa.

Pablota carcelman apasqankumanta

²² Pabloqa huk law nacionniyoq runakunamanta saynata niqtinmi, chaypi kaq runakunaqa Pablopa rimasqanta uyarispanku, anchata phiñakuranku. Hinaspan Pablotaqa manaña uyariyta munaspanku, khaynata qapariranku:

—¡Chay runaqa amaña kawsachunchu! ¡Wañuchun! nispanku.

²³ Saynata rimaspankun, chay runakunaqa anchata qaparqacharanku. Hinaspan chaypi kaq runakunaqa, Pablopa rimasqanwan mana acuerdopi kaspanku, p'achankuta thaptispanku, allpataraq altoman wikch'ukacharanku. ²⁴ Hinaqtinmi soldadokunapa jefenqa kamachiran, cuartel ukhuman Pablota apaykuspanku, waqtashaspalla allinta tapunankupaq. Chay jefeqa saynataqa kamachiran, imanaqtinsi Pablopa contranpi runakuna qaparqachasqankumanta yachayta munaspanmi.

²⁵ Ichaqa chaypi soldadokuna, Pablota latiganankupaq sujetashaqtinkun, Pabloqa chaypi kaq capitanta tapuran:

—¿Qankunata ley permitisunkichishchu, Roma llaqtayoy runata manaraq juzgashaspa latiganaykichispaq? nispa.

²⁶ Pablopa sayna rimasqanta uyarispanmi, chay capitanta jefenman willaq riran. Hinaspan khaynata niran:

—Kunanri, ¿imatataq qanri ruwanki? Chay Pablo sutiyoq runaqa Roma nacionniyoq runan kasqa, nispa.

²⁷ Chaymi chay capitanta jefenqa, Pabloman ashuyuspa, khaynata tapuran:

—Niway, ¿cheqaqtachu qanri Roma nacionniyoq runa kanki? nispa.

Chaymi Pabloqa niran:

—Ari, saynapunin, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi chay jefeqa khaynata niran:

—Noqaqa ashka qolqetan pagarani, Roma nacionniyoq runa kanaypaqqa, nispa.

Chaymi Pabloqa niran:

—(Noqaqa manan qan hinachu ashka qolqeta pagarani). Aswanmi noqaqa nacesqaymantapacha Roma nacionniyoq runa kani, nispa.

²⁹ Saynata Pablo niqtinmi, latigashaspalla tapunankupaq hamuq soldadokunaqa, manchakuspanku, kasqan rattolla Pablopa lardonmanta ayqekuranku. Hinallataqmi

chay jefepas, Pabloqa Roma nacionniyoq runa kasqanta yacharuspa, presochasqanmanta anchata mancharikuran.

Justicia punkupi Pablo defiendekusqanmanta

³⁰ Paqarisnintin p'unchawmi soldadokunapa jefenqa, imamantachus chay Israel nacionniyoq runakuna Pablota huchacharanku, chayta yachayta munaran. Hinaspan Pablotaqa pashkachimuspa, sacerdotekunapa jefenkunata, hinallataq cortepe justicia ruwaq runakunatawan ima waqyachimuran, Pablota ñawpaqninkupi sayaykachispa tapunankupaq.

23

¹ Hinaqtinmi Pabloqa cortepe llapallan juzgaqkunata allinta qawayuspa niran:

—Israel nacionniyoq wawqeykuna, noqaqa concienciaypin allinta yachakuni, kunan p'unchawkama Diosta kasukuspa kawsasqayta, nispa.

² Saynata Pablo niqtinmi, Israel nacionpi sacerdotekunapa jefen Ananiasqa Pablota ladonpi kaq runakunata kamachirran, Pablota siminpi saqmanankupaq. ³ Ichaqa Pabloñataqmi contestaspa, Ananiasta niran:

—¡Ishkay uya runa, Diosmi qantapas saqmasunki! Chaypiqa qanqa tiyashanki, Moisespa escribisqan leykunaman hina juzgawanaykipaqmi. ¿Chaychu leypa contranpi kamachishanki, noqata saqmawanankupaq? nispa.

⁴ Saynata Pablo niqtinmi, Ananiaspa ladonpi kaq runaku-naqa niranku:

—¿Imanaqtintaq saynatari k'amishanki, Diospa akllasqan sacerdotekunapa jefentari? nispanku.

⁵ Hinaqtinmi Pabloqa niran:

—Wawqeykuna, manan noqaqa yacharanichu Israel nacionpi sacerdotekunapa jefen kasqantaqa. Bibliapin escribisqa kashan: “Aman k'aminkichu llaqtaykichispi gobiernaq runataqa”, nispa [*Éxodo 22.28*].

⁶ Hinaspan Pabloqa cuentata qorukuran, chaypi juzgaq runakunamanta wakinqa, saduceo religionniyoq runakuna kasqankuta, wakinñataq fariseo religionniyoq runakuna kasqankuta ima. Chaymi Pabloqa altota rimarispaspa niran:

—Wawqeykuna, noqapas hinallataq familiaykunapas fariseo religionniyoqmi kayku. Hinaspapas noqaqa creenin runakuna, wañusqankumanta kawsarimunapiqa. Chayraykun noqataqa acusawashanku, nispa.

⁷ Saynata Pablo niqtinmi, chaypi juzganankupaq fariseo religionniyoq runaku-naqa, saduceo religionniyoq runakunawan discutiya qallariranku. Chaymi Pablota

juzganankupaq chaypi huñunasqa juezkunaqa ishkey grupoman rakinakuranku. ⁸ Saynataqa rakinakuranku, saduceo religionniyoq runakuna khaynata yachachisqanku-raykun: “Wañuqkunaqa manan kawsarimunqakuchu. Manataqmi angelkunapas nitaq ima espirítukunapas kanchu”, nispanku. Ichaqa fariseo religionniyoq runakunañataqmi yachachiranku khaynata: “Runakunaqa wañusqankumantaqa kawsarimunqakun; hinallataq angelkunapas, espirítukunapas kanmi”, nispanku. ⁹ Chaypin llapallanku k'araqta qaparinakuranku. Hinaqtinmi fariseo religionniyoq runakunamanta, leykunata yachachiq runakunaqa, wakinnin sayarispa khaynata niranku:

—Kay Pablo sutiyoq runaqa mana ni ima culpayoqmi. Paymanqa huk ángel otaq huk espíritu imapashchá rimapayaramun Diospa partenmanta, nispanku.

¹⁰ Hinaqtinmi paykunaqa, astawan nishuta k'aminakuspa discutinakuranku. Chaymi Roma llaqtamanta soldadokunapa jefenqa, Pablota chaypi wañurachinankupaq piensaspa, anchata mancharikuran. Chayraykun chay jefeqa soldadonkunata kamachiran, Pablota cuartelman kaqmanta apanankupaq.

¹¹ Chay tutan Señor Jesucristoqa, Pabloman rikhuriykuspa khaynata niran:

—Pablo, kallpanchakuy. Imaynan kay Jerusalén llaqtapi noqamanta willakuranki, saynallataqmi Roma llaqtapipas willakunayki kashan, nispa.

Pablota wañuchinankupaq acuerdo ruwasqankumanta

¹² Paqarisnintin p'unchawmi Israel nacionniyoq wakin runakunaqa, huñunakuspanku acuerdota ruwaranku, imaynatachus Pablota wañuchinankupaq. Hinaspan juramentota ruwaranku khaynata nispanku:

—Noqanchisqa amayá mikhusunchishchu, nitaq tomasunchispashchu asta Pablota wañuchinanchiskama. Sichus Pablota mana wañuchisunchu chayqa, kay juramento ruwasqanchisman hinayá, Diospa castigonqa huk maldición hina noqanchisman hamuchun, nispanku.

¹³ Chay juramento ruwaq runakunaqa, tawa chunka masraqmi karanku. ¹⁴ Hinaspan chay juramento ruwaqkunaqa, sacerdotekunapa jefenkunaman, hinallataq Israel nacionpi kamachiqkunamanwan rispanku, khaynata niranku:

—Noqaykuqa juramentota ruwaspaykun, acuerdoman haykurayku, Pablota wañuchinaykukama mana ni imatapas mikhunaykupaq. Mana cumplisaqkuchu chayqa, Diospa castigonyá huk maldición hina noqaykuman hamuchun, nispanku. ¹⁵ Chaymi kunan qankunata mañakuykiku:

qankuna, hinallataq cortepi wakin juezkunapiwan imayá, Roma llaqtamanta soldadokunapa jefenmanta mañaychis, paqarin p'unchaw Pablota qankunaman apamunankupaq khayna engañollawan: “Noqaykuqa astawanmi tapuyta munayku Pablotaqa, huchayoqchus icha mana huchayoqchus kasqanta”, nispalla. Ichaqa noqaykutaqmi listollaña suyapakusaqku ñanpi, manaraq kayman chayachimushaqtiykichis wañuchinaykupaq, nispa.

¹⁶ Ichaqa Pablopa sobrinonñataqmi uyariruran, Pablota wañuchinankupaq paykuna acuerdo ruwasqankuta. Chaymi cuartelman rispa, Pabloman willamuran. ¹⁷ Hinaqtiinmi Pabloqa soldadokunapa huknin kaq capitanta waqyaspa niran:

—Kay joventa jefeykiman pusarapuway. Paymi huk willakuyta jefeykiman willamunan kashan, nispa.

¹⁸ Hinaqtiinmi chay capitanta, chay joventa jefenman pusaran. Hinaspan chay capitanta jefenta niran:

—Presochasqa Pablon waqyawaspa valekamuwan, kay joventa qanman pusamunaypaq. Paysi huk willakuyta qanman willasunki, nispa.

¹⁹ Chaymi chay capitanta jefenta, chay joventa huk lawchaman makinmanta aysarispá, khaynata tapuran:

—¿Imatataq willawanaykiri kashan? nispa.

²⁰ Chaymi chay jovenqa niran:

—Noqan uyariramuni, Israel nacionniyoq wakin runakuna, hinallataq cortepi juezkunapiwan ima huñunarukuspa acuerdo ruwasqankuta. Chaymi paykunaga nishanku, paqarin qanman hamunankupaq. Hinaspan engañollawan qanta valekusunkiku, khaynata nispa: “Noqaykuqa astawanraqmi Pablota tapuyta munayku, huchayoqchus icha manachus kasqanta”, nispalla.

²¹ Ichaqa paykunapa nisqankutaqa amayá qanqa creenkichu. Paykunamantaqa tawa chunka masraqmi ñanpi pakakuspanku, Pablota suyapakunqaku. Hinaspapas paykunaga huk juramentotan ruwaranku, Pablota asta wañuchinankukama, mana mikhunankupaq, hinallataq mana ni imatapas tomanankupaq ima. Chaymi kunan paykunaga listollaña suyashanku, mañakusqankuman hina aceptanaykipaq, nispa.

²² Hinaqtiinmi chay jefeqa chay joventa mandapuran khaynata kamachispa:

—Kay willawasqaykitaqa aman ni pimanpas willankichu, nispa.

Gobernador Felixman Pablota apasqankumanta

²³ Chaymantan chay capitampa jefenqa ishkey capitankunata waqyaspa, khaynata kamachiran:

—Alistaychis ishkey pachaq soldadokunata, chakillapi rinankupaq, qanchis chunka soldadokunata, caballope rinankupaq, hinallataq ishkey pachaq soldadokunapas lanzawan allin armasqa, esqon horas tutata Cesarea llaqtaman rinankupaq. ²⁴ Saynallataq caballokunatapas alista-muychis, Pablota huknin caballope montachispa, sanollata gobernador Felixman apanaykichispaq, nispa.

²⁵ Saynata kamachispanmi, chay capitampa jefenqa soldadokunawan apachinapaq, huk cartata gobernador Felixman escribiran. Chay cartapin niran:

²⁶ —Ancha respetasqa gobernador Félix. Noqa Claudio Lisiasmi huk sumaq respetowan qanta saludamuyki.

²⁷ Kay presochasqa runa apachimusqaytan, Israel nacionniyoq runakuna presocharusqaku. Hinaspan wañuchinankuña kashaqtinku, Roma nacionniyoq runa kasqanta yacharuspay, soldadoykunapiwan rispay, wañuchinankumanta salvamuni. ²⁸ Hinaspan cortepi juzgaq Israel nacionniyoq runakunapa kasqanman aparani, chaypi imamantachus payta huchachasqankumanta yachayta munaspay. ²⁹ Chaypin yachamuni, paykunapa leyninkuman hinalla acusaspas juzgasqankuta. Ichaqa manan paypiqa ni ima culpantapas tarinichu, wañuchisqa kananpaq, nitaq carcelman churasqa kananpaqpas. ³⁰ Chaymantan noqaqa yacharurani, Pablota Israel nacionniyoq runakuna wañuchinankupaq acordasqankuta. Chaymi noqaqa chay acusasqanku runata qanman apachimushayki. Hinaspapas chay llapallan acusaqnin runakunataqa ñan kamachiniña, chay acusasqanku runapa contranpi imapas acusanankupaq kaqtinqa, qanpa ñawpaqniyki acusanankupaq, nispa.

³¹ Hinaqtinmi Roma nacionniyoq soldadokunaqa, jefenkupa kamachisqanman hina, chay tutalla Pablota Antípatris llaqtapi cuartelman aparanku. ³² Paqarisnintin p'unchawñataqmi, chakillapi riq soldadokunaqa Jerusalén llaqtapi kaq cuartelman kutinpuranku. Ichaqa caballope riq soldadokunañataqmi, Pablota apaspa, seguiranku viajenkuta.

³³ Hinaqtinmi Cesarea llaqtaman chayaruspanku, gobernador Felixman carta apasqankuta, hinallataq Pablotaapas entregaranku. ³⁴ Chaymi chay cartata leeruspa, gobernador Felixqa Pablota tapuran may provinciamantas kasqanta. Hinaqtinmi Cilicia provincia lawmanta Pablo kasqanta yacharuspa, ³⁵ gobernador Felixqa Pablota niran:

—Qanta acusasuyki runakuna hamuqtinkuñan, ima niwanaykitapas noqaqa uyarisqayki, nispa.

Hinaspan soldadokunata kamachiran, wañuq rey Herodespa ruwachisqan palacio wasinman Pablota apaspanku, chaypi cuidamunankupaq.

24

Gobernador Felixpa ñawpaqninpi Pablo rimasqanmanta

¹ Pishqa p'unchaw pasaruqtinmi, sacerdotekunapa jefen Ananiasqa, Israel nación llaqtapi kamachiq runakunapiwan Cesarea llaqtaman chayamuranku. Paykunaqa hamuranku Tértulo sutiyoq abogadota pusayukuspankun. Hinaspan Pablota acusanankupaq gobernador Felixpa kasqanman riranku. ² Pablota huñunakusqanku lugarman pusaramuqtinkun, abogado Tertuloqa acusayta qallariran khaynata:

—Wiraqocha gobernador Félix, qanqa allintan kay nación llaqtaykupi gobiernaspayki, imakunatapas allinta ruwashanki. Chaymi noqaykuqa anchata agradecikuykiku, hawkallata kay llaqtaykupi kawsachiwasqaykikumanta. ³ Hinaspapas wiraqocha gobernador Félix, noqaykuqa tukuy lawpin, anchata agradecikuykiku noqaykupa favorniykupi tukuy imakuna ruwasqaykimanta. ⁴ Ichaqa manan nishutachu noqaykuqa tiempoykita pierdechiyta munayku. Kay nisqaykutayá kunan huk ratolla uyariykuwayku. Ama hina kaychu, khuyakusqayku wiraqocha.

⁵ Kay Pablo sutiyoq runaqa, kay enteron Israel nacionniyku ukhupi purispanmi, noqaykupurata peleariwaspanku, nishu problemakunata ruwashan huk plaga hinaraq. Hinaspapas payqa Jesús sutiyoq runata qatikuy runakunapa huknin kaq jefenmi. Chay Jesús runaqa karan Nazaret llaqtamantan. Chaymi kay Pabloqa chay Nazareno sutiyoq falso sectata umallishan. ⁶ Hinaspapas kay Pabloqa huk law nacionniyoq runakunatan Dios yupaychanayku temploman pusaykuran. {Chaymi paytaqa presochaspa leyniykuman hina juzgayta munarayku. ⁷ Ichaqa Roma llaqtamanta soldadokunapa jefen Lisias sutiyoq runa hamuspanmi, maqawaspankuraq kay Pablotaqa makiykumantaña qechumuwaranku. ⁸ Hinaspan kamachiran kay runa acusaqkunata, qanpa ñawpaqniykiman hamunankupaq}. Saynaqa kunanyá qanpuni, kay runata allinta tapupayaspa, yachay imakunamantas acusashayku chayta, nispa.

⁹ Saynata chay Tértulo sutiyoq abogado rimaruqtinmi, Israel nacionta kamachiq runakunapas niranku:

—Arí, kay nisqankunaqa cheqaqpunin, nispanku.

¹⁰ Chaymi gobernador Felixqa, Pablo rimananpaq makinwan señascharan.

Hinaqtinmi Pabloqa khaynata niran:

—Noqaqa yachanin kay Israel nación llaqtapi unay watakunaña juez kasqaykita. Chaymi noqaqa qanpi anchata confiaspay ñawpaqniyki rimarisaq, kay acusawasqankumanta defiendekunaypaq. ¹¹ Yaqa chunka ishkaqniyoq p'unchawllaraqmi pasarun, Diosta yupaychanaypaq Jerusalén llaqtaman risqayqa. Kay nisqayqa cheqaqchus icha manachus kasqanta, yachayta munaspaqa, qan kikiykiyá rispayki tapukacharakamuy. ¹² Kay acusawaqniy runakunaqa manan noqataqa tariwaranku, Diosta yupaychana templopi piwanpas peleashaqtachu, nitaq Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapipas runakunata ch'aqwanachishaqtachu, nitaq llaqtapipas runakunata peleanachishaqtachu. ¹³ Ichaqa kay runakuna saynata acusawanankupaqqa, manan ni ima pruebankupas kanchu. ¹⁴ Ichaqa cheqaqtan nisqayki, noqaqa ñawpaq abueloykunapa servisqan Diostan servini. Hinaspapas noqaqa creenin Moisespa escribisqan leykunapi, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa yachachisqankunapipas. Ichaqa Diosmanta Hamuq Salvadortan noqaqa servishani. Chaymi kay llaqtamasiy runakunaqa acusawaspanku khaynata ninku: “Pabloqa falso religionniyoq runan”, nispanku. ¹⁵ Noqaqa creenin, justo runakunapas, hinallataq huchayoq runakunapas wañuqtinku, paykunata Dios kawsarichimunapiqa. Saynallataqmi kay acusawaqniy runakunapas, wañuqkunapa kawsarimunapiqa creellankutaq. ¹⁶ Chayraykun noqaqa Diospa ñawpaqninpi, hinallataq runakunapa ñawpaqninpipas, allin kaqkunata ruwaspapuni kawsayta munani.

¹⁷ Hinaspapas noqaqa huk law nación llaqtakunapin unay watakuna kamurani. Chaymantañan kay llaqtayman kutimurani, qolqeta wakchakunaman apamuspay, hinallataq Diosman ofrendayta qonaypaq ima. ¹⁸ Chaymi noqaqa costumbreykuman hina Diosta yupaychanayku temploman rirani, chaypi ch'uyanchakunaypaq. Hinaspapas noqataqa manan ashka runakunawan kushkatachu Asia provinciamanta hamuq runakunaqa tariwaranku, nitaqmi ch'aqwa hatarichishaqtachu. (Aswanmi chay Asia provinciamanta hamuq runakuna ch'aqwata hatarichiranku). ¹⁹ Saynaqa sichus contraypi imapas kaqtinga, chay Asia provincia lawmanta hamuq Israel nacionniyoq runakunayá, qanpa ñawpaqniykiman hamuspanku, uyaypi imamantapas niwachunku. ²⁰ Sichus chay hamuq

runakunamanta contraypi mana pipas kaqtinga, kaypi kaq runakunayá uyaypi niwachunku, sichus hayk'aqllapas Israel nacionpi juzgaq runakunapa ñawpaqinpi ima culpatapas tariwarankuchus, icha manachus chayta. ²¹ Noqaqa chay justicia punkupiqa rimarirani wañuqkunapa kawsarimunamanta creespan. Chay rimasqaymantan kunan qankunapas juzgawashankichis, nispa.

²² Hinaqtinmi gobernador Felixqa, Pablopa nisqanta uyariruspa, hinallataq Jesuspa yachachisqankunatapapas allinta yachasqanrayku, chay huñunakuyta tukuspa, khaynata niran:

—Roma llaqtamanta llapallan soldadokunapa jefen Lisias hamuqtinña, payta allinta tapuspay, kay asuntoykichistaqa arreglasunchis, nispa.

²³ Chaymantan gobernador Felixqa chaypi kaq soldadokunapa capitanninta kamachiran khaynata:

—Pablotaqa ama cadenasqallatan cuidankichis. Hinaspapas aman hark'ankichishchu, pipas payta watukuq hamuspa, yanapanantaqa, nispa.

²⁴ Huk tiempo pasaruqtinmi, gobernador Felixqa, Israel nacionmanta Drusila sutiyoq warminpiwan Pablopa kasqanman kutiran. Hinaspan payqa Pablota waqyachispa, Jesucristopi imaynatas creenamanta uyariran. ²⁵ Chaymi Pabloqa gobernador Felixwan rimaspa, kaykunamanta yachachiran: allin kaqkuna ruwanamanta, allinta controlakuspa kawsanamanta, hinallataq juicio p'unchaw chayamunanmantawan ima. Chaykunata Pablo niqtinmi, gobernador Felixqa anchata mancharikuspa, khaynata niran:

—Kunanqa ripuy. Tiempoy kaqtinña, kaqmanta waqy-achimusqayki, nispa.

²⁶ Gobernador Felixqa ashka kutitan Pablotaqa waqy-achimuran, paywan parlananpaq. Saynataqa waqyachimuran, preso kasqanmanta kacharipunanzaq qolqeta Pablo qonanta munaspanmi. ²⁷ Ichaqa ishkay wataña pasaruqtinmi, Felixqa gobernador kasqanmanta lloqsipurán. Hinaqtinmi Porcio Festo sutiyoq runañataq Felixpa rantinta gobernador kananpaq haykuran. Ichaqa gobernador Felixqa Israel nacionniyoq runakunawan allinpi qepayta munaspanmi, Pablotaqa hina presollata saqetamuran.

25

Pablo gobernador Festopa ñawpaqinpi kasqanmanta

¹ Festoqa Cesarea llaqtamanmi chayamuran, gobernador kananpaq. Hinaspan kinsa p'unchawmantaña Jerusalén

llaqtaman riran. ² Chayarugtintaqmi sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq Jerusalén llaqtapi allin reqsisqa runakunapiwan ima, Pablota contranpi rimaranku. Hinaspan gobernador Festota khaynata valekuranku:

³ —Gobernador Festo, ama hina kaychu, chay Pablota Cesarea llaqtamanta kay Jerusalén llaqtaman pusachimuy, nispanku.

Saynataqa chay runakunaqa valekuranku, Pablota pusamushaqtinku ñanpi suyapakuspa, wañurachiyta munaspankun. ⁴ Ichaqa gobernador Festotaqmi chay nisqankuta uyarispan, khaynata niran:

—Pabloqa Cesarea llaqtallapin preso kanqa. Chay llaqtamanmi noqaqa prontolla kutisaq. ⁵ Sichus ima mana allintapas Pablo ruwaran chayqa, noqawan kushkayá autoridadniykichiskuna richunku; hinaspa Cesarea llaqtapi acusamuchunku, nispa.

⁶ Gobernador Festoqa Jerusalén llaqtapin yaqa pusaq p'unchaw otaq chunka p'unchaw hina qepakuran. Chaymantan Cesarea llaqtaman kutispa, paqarisnintin p'unchaw juezpa juzganan lugarpi tiyayuran. Hinaspan kamachiran, paypa ñawpaqinman Pablota pusamunankupaq. ⁷ Hinaqtinmi Pablota gobernador Festopa ñawpaqinman apamuqtinku, Jerusalén llaqtamanta hamuq autoridadkunaqa, Pablota tukuy imamanta acusayta qallariranku. Ichaqa manataqmi chay acusasqankumantaqa, imaynata pruebapapas atirankuchu.

⁸ Chaymi Pabloqa khaynata defiendekuran:

—Noqaqa manan Jerusalén templopa contranpichu, nitaq Roma nacionpi rey Cesarpa contranpipashchu kani. Hinaspapas noqaqa Israel nacionniyoq runakunapa leyninkutapas kasukuspan kawsani, nispa.

⁹ Ichaqa gobernador Feston Jerusalén llaqtamanta hamuq autoridadkunawan allinpi qepayta munaspa, Pablota tapuran khaynata:

—¿Munawaqchu Jerusalén llaqtaman riyta, chaypi noqapa ñawpaqniypi juzgasqa kanaykipaq? nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi Pabloqa khaynata contestaran:

—Roma nación rey Cesarpa juzgananpin kashani; kaypin noqaqa juzgasqa kanay. Gobernador Festo, qanqa allintan yachanki, Israel nacionniyoq runakunapa contranpi mana ni ima maldadtapas ruwasqaytaqa. ¹¹ Sichus wañunaypaq hina ima mana allintapas ruwayman karan chayqa, manan

manchakunichu wañuytaqa. Ichaqa acusawaqniy runakunapa nisqan mana cheqaq kaqtinga, manan ni pipapas derechon kanchu, kay Israel nacionniyoq runakunaman entregawanapaqqa. Aswanmi kunan mañakuspa exigiyki, Roma nacionmanta kikin rey Cesarpuni juzgawanapaq, nispa.

¹² Chaymi gobernador Festoqa paypa consejeronkunawan parlaruspa, Pablota khaynata niran:

—Saynaqa Roma nacionmanta rey César juezniyki kananta munaspaqa, Roma nacionmanmi rinayki, chaypi juzgasqa kanaykipaq, nispa.

Rey Herodes Agripapa ñawpaqinpi Pablo kasqanmanta

¹³ Huk tiempo pasaruqtinmi, rey Agripaqa hermanan Berenicepiwan Cesarea llaqtaman riranku, Festo gobernador kananpaq nombrasqa kaqtin, payta felicitanankupaq. ¹⁴ Hinaspan paykunaqa ashka p'unchawkuna chaypi qepakuqtinku, gobernador Festoqa Pablota problemanmanta rey Agripaman willaran khaynata:

—Kaypin huk runa kashan Felixpa preso saqetamusqanraq. ¹⁵ Chaymi Jerusalén llaqtaman rispay, chaypi kashaqtiy, sacerdotekunapa jefenkuna, hinallataq Israel nacionpi autoridadkunapas, Pablotaqa formalta acusaranku. Hinaspan paykunaqa Pablota wañuchinankupaq, orden qonayta munaranku. ¹⁶ Chaymi noqaqa chay acusaq runakunata khaynata nirani: “Noqayku Roma nacionmanta gobiernaqkunaqa manan ordentaqa qoykumanchu, pitapas acusaqninkuna wañuchinankupaqqa, manaraq chay acusasqa runa acusaqnin runakunapa ñawpaqinpi defiendekusqanta uyarishaspaqa”, nispa.

¹⁷ Chayraykun chay acusaq autoridadkunaqa kay Cesarea llaqtaman hamuranku. Hinaspan kay llaqtaman chayamusqaykupa paqarisnintin p'unchaw, mana demoraspay, runakunata juzganay asientopi tiyayuspay kamachirani, Pablota pusamunankupaq. ¹⁸ Hinaspan noqaqa piensarani, chay acusaqnin autoridadkunaqa nishu millay ruwaykunamanta acusanankupaq. Ichaqa manan ni ima millay ruwaykunamantapas, piensasqayman hinaqa, acusarankuchu. ¹⁹ Aswanmi paykunaqa acusaranku, religionninmanta, Jesús sutiyoq runapi creesqanmanta, hinallataq chay “Jesusqa wañusqanmantan kawsarimuspa kawsashan”, nispa, Pablo yachachisqanmantawan ima.

²⁰ Saynata acusaqtinkun, noqaqa mana ni ima ruwaytapas atiranichu, chay casomanta manaraq allinta entiendesqayrayku. Hinaspan chay Pablotaqa khaynata tapurani: “¿Munawaqchu Jerusalén llaqtaman rispa, chaypi juzgasqa kanaykipaq?” nispa. ²¹ Saynata tapuqtiymi,

Pabloqa mañakuspa, exigiran, Roma nacionpi rey César juzgananpaq. Chaymi Roma nacionpi rey Cesarman apachinaykama, preso kananpaq kamachirani, nispa.

²² Chayta uyarispan rey Agripaqa gobernador Festota niran:

—Noqapas chay runapa nisqantaqa uyariytan munani, nispa.

Chaymi gobernador Festoqa niran:

—Saynaqa paqarinyá uyarinki, nispa.

²³ Paqarisnintin p'unchawñataqmi rey Agripaqa, hermanan Berenicepiwan sumaq p'achawan p'achasqallaña runakunapa ancha alabasqan, haykuranku juezkunapa juzganan wasiman. Chaymanqa haykuranku soldadokunapa jefenkunapiwan, hinallataq llaqtapi allin reqsisqa importante runakunapiwan iman. Hinaqtiinmi gobernador Festoqa Pablota pusamunankupaq kamachiran.

²⁴ Pusaramuqtinkun gobernador Festoqa khaynata niran:

—Rey Agripa, hinallataq kaypi noqaykuwan kushka kaq allin reqsisqa importante runakuna, kaymi chay Pablo sutiyuq acusasqa runa. Paytan Israel nacionniyoq llapallan runakunapa jefenkunaqa, Jerusalén llaqtapipas, hinallataq kaypipas acusaranku. Hinaspapas paykunaga huk orden-tan qonayta munashanku kay runa wañunanpaq. ²⁵ Ichaqa kay runa wañunanpaq hinaqa manan ni ima mana allin ruwasqantapas tariranichu. Hinaspapas kikin Pablon Roma nacionpi llapallan reykunapa reynin César juzgananpaq mañakuspa, exigiran. Chaymi rey Cesarman apachinaypaq decidirani. ²⁶ Ichaqa manan ni imatapas kay runamantaqa yachanichu, rey Cesarman imayna kasqanta escribinaypaqpas. Chaymi kunan qankunaman pusachimuni. Aswanyá qan kikiykipuni rey Agripa, kay runata tapupayay, saynapi imamantapas yachaspa, chayta escribispa, rey Cesarman apachinaypaq. ²⁷ Piensasqayman hinaqa, manan allinchi kanman huk presota, imamantas acusasqankuta manaraq allinta yachashaspa, huk cartantinta rey Cesarman apachiyqa, nispa.

26

Rey Agripaqa ñawpaqninpi Pablopa defiendekusqanmanta

¹ Chaymantan rey Agripaqa Pablota niran:

—Kunanqa rimarimuy defiendekunaykipaq, nispa.

Hinaqtiinmi Pabloqa makinta altoman oqarispa, defiendekuyta qallariran khaynata:

² —Kunanqa mayna kusişqan kashani ancha respetasqa rey Agripa, qanpa ñawpaqniykipi kay Israel nacionniyoq

runakuna noqapa contraypi acusawasqankumanta defien-dekunaypaq.

³ Qanqa, wiraqocha rey Agripa, allintan yachanki Israel nacionniyoq runakunapa costumbreykutaga, hinallataq noqaykupura mana acuerdopi kaspayku discutisqaykumantawan ima. Chaymi ruegakuyki pacienciawan uyariykuwanaykita.

⁴ Israel nacionniyoq ashka runakunaqa yachankun warma kasqaymantapacha, imaynatas nación llaqtaypi, hinallataq Jerusalén llaqtapipas tiyasqaytaqa. ⁵Hinallataqmi paykunaqa qallariymantapacha allinta yachanku fariseo religionniyoq runa kasqaytapas. Chaytaqa acusawaqniykunapas allintan yachanku; munaspankuqa sayna kawsasqaytayá paykunapas rimarichunku. Hinaspapas noqaga, yachasqaykichis hinan, fariseo religionniyoq runa kashaspayqa, ancha allinta kasukurani Diospa kamachisqan sasa leyninkunataqa. ⁶Kunanmi ichaga juzgawashankichis, ñawpaq abuelonchiskunaman Diospa prometesqanpi creesqayrayku. ⁷Diospa chay promesankuna cumplikunantan, Israel nacionpa chunka ishka niyoq hatun ayllunkunaqa suyakushanku. Chayraykun tuta p'unchaw, tukuy sonqonkuwan, Diosta yupaychashanku. Chaymi wiraqocha rey Agripa, noqapas Diospa chay promesankunata suyakusqayrayku, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiykunaqa juzgawashanku. ⁸ ¿Imanaqtintaq qankunari mana ni mayqennyikichispas creeya munan-kichishchu, wañusqakunata Dios kawsarichimunantari?

⁹ Noqapas ñawpaqtaqa munaranin, Nazaret llaqtayoq Jesuspi llapallan creeq runakunata chinkarachinaypaq. ¹⁰ Saynata piensaspaymi, Jerusalén llaqtapipas tukuy imata ruwarani, Jesuspi creeq runakunata carcelman churachinaypaq. Chaykunataqa ruwarani sacerdotekunapa jefenmanta ordenta mañakuspaymi. Chaymi Jesuspi creeqkunata wañuchiqtinkupas, noqaga chay wañuchisqankuwan acuerdopi karani. ¹¹ Noqaga Diosmanta yachachina sinagoga wasikunapin, Jesuspi creeqkunata ashka kuti castigarani, payta negaspa, paypi ama creenankupaq. Hinaspapas paykunataqa anchatan cheqnikurani. Chaymi huk law llaqtakunaman rispayraq, Jesuspi creeqkunataqa castigachinaypaq mashkamurani.

*Pablo imaynatas Jesucristopi creesqanmanta
(Hech 9.1-19; 22.6-16)*

¹² Noqamanqa sacerdotekunapa jefenkunan ordenta gowaranku, chay ordenwan Damasco llaqtaman rispay, Jesucristopi creeqkunata chay llaqtapi hap'ichinaypaq.

13 Ichaqa, wiraqocha rey Agripa, Damasco llaqtaman ñanninta rishaqtiykun, chawpi p'unchaw horasta, hanaq pacha cielomanta huk k'anchay llapallaykuta muyuriykuwaranku. Chay k'anchayqa intimantapas aswan masraqmi karan. 14 Chaymi llapallayku pampaman t'ikrakurayku. Hinaspan hebreo rimaypi uyarirani: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Imanaqtintaq noqatari qatikachawashankí? Saynata qatikachawaspaykiqa, kikillaykitan dañota ruwakushanki. Noqapa contraypi sayariqqa, yanqa ignorante runan, imaynan yapuq toropas qepaman hayt'akamuspa picana k'aspi man hayt'apakamuspa k'irrikun chay hinataraq”, nispa nimuqta.

15 Saynata nimuwaqtinmi, noqaga khaynata tapurani: “Señor, ¿pitaq qanri kankí?” nispa.

Chaymi Señorqa contestamuwaran khaynata: “Noqaga qatikachasqayki Jesusmi kani. 16 Kunanqa sayariy. Qanqa kunanmanta wichaymanmi, testigoy kaspas, noqata serviwanki. Hinaspan noqamanta kunan rikusqaykita, hinallataq qepa p'unchawkunatapas qanman rikhurisqaykunamantawan runakunaman willakamunki. 17 Noqan kunanqa Israel nacionniyoq runakunaman, hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas rinaykipaq mandasqayki. Hinaspapas noqaga librasqaykin chay runakunamantaqa. 18 Qanqa paykunaman rispaykiyá, tukuy mana allin ruwasqankumanta cuentata qokunankupaq willamuy, hinaspa tutayaypi hina huchapi purisqankumanta, Diospi creespanku, k'anchayman hina haykunankupaq. Paykunaqa ñawsa runakuna hinan kawsashanku. Ichaqa qanmi paykunaman rispayki, ñawinkuta kicharimunki, Diosmanta allinta yachanankupaq, saynapi paykunaqa diablopa kamachisqankunata amaña kasukuspa, aswanqa Diosllapaqña kawsanankupaq. Saynata noqapi creeqtinkun Diosqa huchankuta perdonanqa. Hinaspan paykunapas Diospa wawankunawan kushka huk sumaq herenciata chashkinqaku, nispa.

19 Saynaga ancha respetasqay wiraqocha rey Agripa, noqaga chay visionpi Señor Jesucristopa niwasqantan kasukurani. 20 Chaymi primertaqa Señor Jesucristomanta Damasco llaqtapi willakurani. Chaymantataqmi Jerusalén llaqtapi, hinallataq enteron Judea provincia lawpi ima. Saynallataqmi noqaga willakullaranitaq huk law nacionniyoq runakunamanpas khaynata: “Huchaykichismanta wanakuspa, Diosmanta perdonta mañakuychis. Hinaspa Diosta kasukuspa, allin kaqkunataña ruwaychis. Saynata kawsaqtiykichismi, runakunaqa

yachanqaku, cheqaqta wanakuspa, Diospi creesqaykichista”, nispa.

²¹ Ichaqa chaykuna willakusqaymantan Israel nacionniyoq wakin runamasiykunaqa, Dios yupaychana templo wasipi presota hina hap'iwaspanku, wañuchiwaytapuni munaranku. ²² Ichaqa Dios yanapawaqtinmi, noqaqa wakchakunamanpas, hinallataq qapaqkunamanpas Señor Jesucristomanta kunankama willashani. Kay willakusqaykunaqa manan huk mosoq clase yachachikuykunachu. Aswanqa Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa, hinallataq Moisespa kaq willakusqallankutan noqapas willakushani. ²³ Paykunan willakuranku khaynata: Diosmanta Hamuq Salvadorninchisqa ñak'arispán wañunqa. Hinaspan wañuqkunamanta primerota kawsarinpunqa. Hinaspan Israel nación llaqtayoq runakunapaq, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapaqpas, huk k'anchay kaspá, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willanqa, paykuna paypi creespanku salvasqa kanankupaq, nispa.

Rey Agripa Pablota contestasqanmanta

²⁴ Pablo saynata defiendekuyta tukuruqtinmi, gobernador Festoqa altomanta qaparispa niran:

—¡Pablo, qanqa locoñamá kashanki! Qanqa nishuta estudi-asqaykiwanmi locomañña tukurunki, nispa.

²⁵ Chaymi Pabloqa gobernador Festota contestaran khaynata:

—Ancha respetasqa wiraqocha Festo, manan noqaqa locochu kani. Hinaspapas kaykunataqa allin yuyayniypi kaspaymi, cheqaqtapuni rimashani. ²⁶ Rey Agripapas chaykunataqa yachanmi. Chayraykun noqapas paypa yachasqankunata yachasqayrayku, paypa ñawpaqninpi mana manchakuspay, iman kaqta rimashani. Hinaspapas chaykunaqa manan pakallapichu pasaran. Aswanqa llapallan runakunapa ñawpaqninpin pasaran, nispa.

²⁷ Saynata niruspanmi Pabloqa niran rey Agripata:

—Rey Agripa, ¿qan creenkichu profetakunapa escribisqan-pirí? Yachanin creesqaykitaqa, nispa.

²⁸ Hinaqtinmi rey Agripaqa Pablota contestaspa niran:

—Qanqa yaqachallan convencerachiwanki Jesucristopi creenaypaq, nispa.

²⁹ Chaymi Pabloqa niran:

—Noqaqa Diosmantan mañakushani, qanpas hinallataq llapallan kaypi kaq runakunapas, chaylla Jesucristopi noqa hina creenaykichispaq. Ichaqa ama khayna cadenasqachu, nispa.

³⁰ Saynata Pablo niqtinmi, rey Agripapas, gobernador Festopas, Berenicepas, hinallataq paykunawan kaqkunapas, tiyasqankumanta sayariranku. ³¹ Hinaspan chaypi kasqankumanta lloqsispanku, sapallankupi parlanakuranku khaynata:

—Kay runaqa manan ni imatapas wañunanpaq hinaqa ruwasqachu. Chaymi payqa mana carcelasqaqa kanmanchu, nispanku.

³² Saynata rimanakuspa kutimuspankun, rey Agripaqa Festota niran:

—Kay runataqa kacharipusunmanmi karan, sichus paypuni mana mañakunmanchu karan: “Rey Cesaryá juzgawachun nispa”, niqtinqa.

27

Pablota Roma llaqtaman apasqankumanta

¹ Italia nación llaqtamanmi barcopi apachiwanankupaq parlaranku. Hinaspan Pablota, hinallataq wakin presokunatawan entregaranku Augusto sutiwan sutichasqa tropapi kaq soldadokunapa capitannin Julioman. ² Chaymi noqaykutaqa huk barcopi apawaranku. Chay apawasqanku barcoqa karan lamar qochapa patanpi kaq Adramitio llaqtamanta barcon. Chay barcoqa Asia provincia lawmanmi yaqaña lloqsinanpaq hinaña kashasqa. Hinaspan chay barcoqa riran karan lamar qochapa patanpi kaq ashka llaqtakunaman chayastin. Chay barcopin noqaykuwan kushka riran Aristarcopas. Payqa Macedonia provincia lawpi Tesalónica llaqtamantan karan. Hinaspan chay barcoman wichaspa rirayku. ³ Paqarisnintin p'unchawñataqmi Sidón llaqtaman chayarayku. Chaymi capitán Julioqa Pablota khuyapayaspa dejallaran, chay Sidón llaqtapi amigonkunaman rispa, paykunawan atiendechikunanpaq. ⁴ Chay Sidón llaqtamanta lloqsispaykutaqmi, avanzayta mana atiraykuchu, noqayku lawman nishuta wayra-wayramuqtin. Chaymi lamar qochapa chawpinpi Chipre isla lawman avanzarayku, chay lawninta mana wayramusqanrayku. ⁵ Chaymantan noqaykuqa pasarayku lamar qochapa patanpi Cilicia provinciapa ladonta, hinallataq Panfilia provinciapa ladonta ima. Hinaspan Licia provinciapi Mira sutiyoq llaqtaman chayarayku.

⁶ Chaypin soldadokunapa capitannin Julioqa huk barcota tariruran Alejandría llaqtamanta hamuspa Italia nación llaqtaman rishaqta. Hinaspan noqaykutaqa kamachiwaranku, chay barcoman wichaspayku, Italia nación llaqtaman rinaykupaq. [Nota: Chay Italia nación llaqtapin Roma llaqtaqa

karan. *Hinaspapas chay Roma llaqtaqa chay Italia nación llaqtapa capitalninmi karan*.⁷ Chaymi noqaykuqa barcopi ashka p'unchaw allillamanta rirayku. Hinaspan contraykupi wayra wayramuqtin, ñak'ayllaña Gnido llaqtapa chimpanta pasarayku. Saynata contraykupi wayra wayramullashaqtinmi, Creta islapa waq lawnintan pasarayku. Chay lugarqa Salmonwanmi sutichasqa karan. Hinaspan ñak'ayllaña lamar qochapa patanta rispa, chay Creta islapa uray lawninta pasarayku.⁸ Chaymi ñak'ayllaña rispayku, “Buenos Puertos” sutiyoq lugarman chayarayku. Chay lugarqa Creta islapi kaq Lasea sutiyoq llaqtapa cercanpin karan.

⁹ Chaymanta lamar qochanta viajeta seguinaykupaqqa nishu sasan karan, paray tiempo chayamusqanrayku. Hinaspapas nishutañan tiempota perderayku viajasqaykupiqa. Hinaqtinmi Pabloqa barcopi kaq runakunata khaynata niran:

¹⁰ —Riq masiy runakuna, kay lamar qochanta barcopi viajenchisqa anchapas sasallañan kanqa. Manan cargallachu nitaq barcollapashchu chinkaykunman; aswanqa noqanchispas wañusunmanmi, nispa.

¹¹ Ichaqa soldadokunapa capitannin Juliotaqmi, Pablopa nisqanta mana kasurancho. Aswanmi kasuran barco manejaqta, hinallataq barcopa dueñontawan ima.¹² Chay Buenos Puertos sutiyoq lugarqa manan allincho karan, paray tiempo chayllapi qepakuspa samanapaqqa. Chaymi yaqa llapallanku acuerdaranku, chay lugarmanta lloqsispa, lamar qochapa patanpi Fenice llaqtaman chayayta, hinaspa paray tiempo pasanankama chaypi qepakunaykupaq. Chay Fenice llaqtaqa karan chay Creta islallapin. Chay Fenice llaqtaqa inti q haykunan lawman qawashaqmi karan. (Chayraykun wayramantaqa pakasqa hina karan).

Lamar qochapi wayra-wayramusqanmanta

¹³ Hinaqtinmi uraymanta wayra-wayramuran sumaqlata. Chaymi capitanga, hinallataq wakin riqkunapiwan, piensaranku viajeta seguinaykupaq. Hinaqtinmi barco hap'iq hatun fierromanta garranchuta barco ukhuman oqarispanku, Creta isla lawninta rirayku.¹⁴ Ichaqa manaraq karuta rishaqtiykutaqmi, Creta law wichaymanta ancha mancharikuypaq wayra-wayramullarantaq.¹⁵ Hinaspan chay wayraqa risqayku barcota kay lawman waq lawman apakacharan. Chaymi chay risqayku barcotaqa manaña manejayta atispayku, wayrapa apasqallaña rirayku.¹⁶ Hinaqtinmi chay wayraqa pasachiwaranku Cauda sutiyoq taksa islapa chimpanta. Chaymi chay islaña aswan chay nishu wayramanta atajawaranku. Chaypiñan barcopa aysasqan taksa botechata barco ukhuman

ñak'ayta oqarirayku. ¹⁷ Chaymantan barcopi llank'aq runakunaqa, barcopa tablankunata ama toqleqyananpaq, washk'akunawan barcota tukuy lawninmanta allinta mat'iranku más seguro kananpaq. Hinaspapas chay barcopi riqkunaqa, ancha mancharisqan kasharanku, risqanku barco qochapa patanpi unupa huñusqan Sirte sutiyoq aqoman chocananmanta. Chayraykun barcopa altonpi watasqa telankunatapas pashkaranku sosegollawanña wayrawan apachikunankupaq. ¹⁸ Hinaqtinmi paqarisnintin p'unchawñataq chay wayra manaña thañimuqtin, barcopa apasqan cargakunata lamar qochaman wikch'uyuyta qallariranku. ¹⁹ Saynallataqmi kinsa kaq p'unchawpipas, chay wayra manaña pasaqtin, barcopi washk'akunata, hinallataq tukuy ima kaqkunatapas kikiykupuni lamar qochaman wikch'uyurayku. ²⁰ Saynan ashka p'unchaw mana ni intitapas nitaq qoyllurkunatapas rikuraykuchu. Chaymi parantin nishuta wayra-wayramuqtin, noqaykuqa manañan salvakunaykupaqqa piensaraykuñachu, aswanqa wañunallaykupaqñan.

²¹ Hinaqtinmi ashka p'unchawkunaña mana mikhusqa kaqtiyku, Pabloqa sayarispa, barcopi kaqkunata khaynata niran:

—Riq masiykuna, sichus qankuna Creta islapi nisqayta uyarispa kasuwankichisman karan chayqa, manachá chay Creta islamanta lloqsimusunmanchu, nitaq kay barcopi tukuy imakunatapas lamar qochaman wikch'uyuspa perdesunmanchu karan; hinallataq noqanchispas manan khaynataqa ñak'arisunmanchu karan. ²² Ichaqa amayá qankunaqa kaykuna pasasqanwanqa mancharikuychishchu. Qankunamantaqa manan ni mayqennyikichispas wañunkichishchu. Aswanqa barcollatan perdesunchis. ²³ Noqamanqa yupaychasqay Diospa angelninmi ch'isi rikhuriykuwaran. ²⁴ Hinaspan chay angelqa khaynata niwaran: “Pablo, qanqa amayá manchakuychu (kay lamar qochapi wañunaykimantaqa). Qanqa Romapi rey Cesarpa ñawpaqninmanmi rinaykipuni kashan. Chaymi, qanrayku, kay barcopi qanwan riqkunapas, mana ni mayqenninkupas wañunqakuchu”, nispa. ²⁵ Saynaqa, llapallan riq masiykuna, kallpanchakuychisyá. Noqaga anchatan Diospi confiani. Chaymi Diospa angelninpa niwasqanman hina kaykunaqa pasanqapuni. ²⁶ Ichaqa angelpa niwasqanman hinan kay barcoqa huk islapa cercanpi plantakunqa. Chaymi noqanchisqa chay islapi wikch'usqa kasunchis, nispa.

²⁷ Chay Adriático nisqa lamar qochapin wayraqa

kay lawman waq lawman ishkay semana hunt'a apakachawaranku. Hinaqtinmi kushka tuta hinata barcopi llank'aqkunaqa cuentata qokuranku huk allpaman chayasqaykuta. ²⁸ Hinaspanmi mediranku imayna ukhupis allpa kasqanta yachanankupaq, saynapi ima rumimanpas ama chocanankupaq. Chaymi yacharanku kinsa chunka qanchisniyoq metro ukhupi allpa kasqanta. Saynallataqmi tumpán ñawpaqman rispanku, yapamanta medillarankutaq. Hinaspan chaypiqa ishkay chunka qanchisniyoq metro ukhullapiña allpa kasqanta yacharanku. ²⁹ Hinaspan barcopi llank'aqkunaqa anchata mancharikuranku, risqanku barco unu ukhupi huk hatun rumiman chocarunanmanta. Chayraykun paykunaqa risqanku barco sayananta munaspa, barcopa qepanpi watasqa tawa lllasa garranchukunata lamar qochaman wikapayuranku, qasilla barco sayananpaq. Hinaspan achiqamunanta munaspanku ñak'ayllaña suyaranku. ³⁰ Barcopi llank'aqkunañataqmi barcomanta ayqekuyta munaspanku, paykunapuralla parlanakuranku. Hinaspankun taksa botechata urayachiyta qallariranku. Chaytaqa ruwaranku barcopa puntan lawninta lllasa garranchuta urayachiq tukuspallankun. ³¹ Hinaqtinmi Pabloqa cuentata qorukuspa, capitán Juliota hinallataq soldadonkunatawan niran:

—Sichus kay barcopi llank'aq runakuna mana qepakunqakuchu chayqa, qankunaqa manan salvakunkichishchu, nispa.

³² Chaymi chay soldadokunaqa chay botecha watasqanku washk'ankunata kuchurpaspa, chay botechata lamar qochaman urmayachiranku.

³³ Pacha illarimushaqtinmi, Pabloqa mikhunata mikhunanakupaq llapallankuta kallpanchaspa, niran khaynata:

—Qankunaqa ishkay semanañan mana ni imata mikhuspa, hinallataq mana allinta puñuspa ima ancha preocupasqallaña kashankichis. ³⁴ Chayraykun kunanqa valekuykichis, imallatapas mikhuspa, kallpata hap'inaykichispaq. Ichaqa manan ni mayqennyikichispapas ni huk chukchallaykichispas chinkanqachu, nispa.

³⁵ Saynata niruspanmi, Pabloqa t'antata hap'ispa, llapankupa ñawpaqninkupi Diosman graciasta qoran. Hinaspan chay t'antata partiruspa, payqa qallariran mikhuyta. ³⁶ Chaymi valorta hap'ispa, llapallanku mikhuranku. ³⁷ Chay barcopiqa ishkay pachaqa qanchis chunka soqtayoq runakunan karayku. ³⁸ Hinaspan llapallayku chay barcopi kaqkunaqa allinta saqsanaykukama mikhurayku. Mikhurus-

paykuñataqmi lamar qochaman trigo apasqaykuta wikapayurayku, saynapi barco amaña llasanapaq.

Barcopa partikusqanmanta

³⁹ Achiqaramuqtinmi barcopi llank'aqkunaqa may all-papi kasqaykutapas mana yacharankuchu. Ichaqa lamar qochapa patanpi huk aqo pampata rikuruspankun, parlanakuranku, chay aqo pampaman barcota chayachispa imaynatapas arrimanankupaq. ⁴⁰ Chaymi barcota sayachinankupaq hatun llasaq garranchupa washk'ankunata kuchuspa, chay lamar qochaman wikch'uyuranku. Saynalataqmi barcota purichinanpaq k'aspimanta ruwasqa pala hina palancakunatapas wayachispa pashkaranku. Hinalataqmi barcopa altonman hatun watasqa telatapas oqariranku, wayrawan barcota lamar qochapa patanpi aqo pampa lawman apachinankupaq. Chaymi barcoqa wayrapa apasqan chay aqo pampa lawman dirigikuran. ⁴¹ Hinaqtinmi chay barcoqa qochapa patanman manaraq chayashaspa, huk aqo-aqoman barcopa ñawpaqnin winakuran. Hinaspan manaña kuyuriranchu. Chaymi barcopa qepa lawninmanta, lamar qochapi unu anchata qallchimuspa, chay barcopa qepa lawnintaqa ñut'utaraq ruwaran.

⁴² Hinaqtinmi chay barcopi kaq soldadokunaqa yachachinakuranku, llapallan presokunata wañuchinankupaq, saynapi ama ni mayqen presopas ununta nadaspa ishkapakunanpaq. ⁴³ Ichaqa soldadokunapa capitannin Juliotaqmi, Pablota mana wañuchinankurayku, presokunata wañuchinankutaqa mana permitiranchu. Aswanmi payqa barcopi riq llapallan runakunata kamachiran, naday yachaqkunaqa, ununta nadaspa lamar qochapa patanman chayanankupaq. ⁴⁴ Ichaqa wakin mana naday yachaqkunatañataqmi kamachiran, p'akikuq barcopa tablankunamanta hap'ipakuspanku, ununta lloqsinankupaq. Hinaspan llapallayku qochapa patan aqo-aqo pampaman sanolla chayarayku.

28

Malta sutiyoq islapi Pablo kasqanmanta

¹ Lamar qochapa patanpi aqo-aqo pampamanmi chayarayku. Hinaspan chayraq yacharayku, chay lugarqa lamar qochapa chawpinpi Malta sutiyoq isla kasqanta.

² Hinaqtinmi chay islapi tiyaq runakunaqa, khuyapayawaspanku, allinta atiendewaranku. Hinaspan paykunaqa nishuta chirimuqtin, hinallataq paraparamuqtin, q'oñikunaykupaq ninata ratachiranku. ³ Chaypin Pabloqa llant'ata pallamuspa ninaman churasharan.

Hinaqtinmi qonqayllamanta venenoyoq mach'aqway nina rawraymanta ayqekamuspa, Pablopa makinta kanirparan. ⁴ Chaymi chay islapi tiyaq runakunaqa, Pablopa makinpi chay mach'aqwayta warkulayaqta rikuspanku, khaynata ninakuranku:

—Kay runaqa runa wañuchiq imapashchá. Lamar gochapi wañunanmanta salvakushaqtinpas, justicia ruwaq mamachaqa manan munanchu kay runa kawsanantaqa, nispanku.

⁵ Hinaqtinmi Pabloqa, chay kaniqnin mach'aqwayta nina rawrashaq ukhuman wikapaykuran. Ichaqa Pablotaqa manan ni imanaranpashchu chay mach'aqwaypa venenonqa. ⁶ Hinaqtinmi chaypi kaq runakunaqa suyaranku, Pablo punkipakuspa otaq pampaman wikapakuspa wañunanta. Ichaqa unayta suyashaqtinkupas, Pabloqa manan wañuranchu. Chaymi paykunaqa piensaranku, Pabloqa huk dios kananpaq.

⁷ Chay lugarpa cercanpin Publio sutiyoq runapa hacienda allpankuna karan. Payqa chay islapi gobiernaqmi karan. Paymi (wasinpi) sumaqta chashkiwaspanku, kinsa p'unchaw samachiwaranku. ⁸ Hinaqtinmi chay p'unchawkuna Publiopa papanqa fiebrewan, hinallataq diarrewan ima camapi onqosharan. Chaymi Pabloqa chay onqoqpa kasqanman haykuspa, Diosmanta mañakuran. Hinaspan makinta chay onqoqpa hawanman churayuqtin, payqa sanoyaran. ⁹ Hinaqtinmi chay sanoyachisqanta yacharuspanku, chay islapi tiyaq llapallan onqosqa runakunapas Pablo sanoyachinanpaq hamuranku. Hinaqtinmi Pabloqa paykunatapas sanoyachiran. ¹⁰ Saynallataqmi paykunapas ancha allinta atiendewaranku. Hinaspan chay islamanta ripuspa apakunaykupaqpas, tukuy imaymana necesitasqaykuta qowaranku.

Roma llaqtaman Pablo chayasqanmanta

¹¹ Kinsa killa chay Malta sutiyoq islapi kasqaykumantan, noqaykuqa huk barcoman qespirayku viajeta continuayanaykupaq. Chay barcoqa ñawpaqtaraqmi Alejandría llaqtamanta chayamuran; hinaspan paray tiempo pasanankama chay Malta islapi qepakuran. Chay barcopa ñawpaqninpin, ishkay diosninkupa imagennin churasqa karan: “Cástor” hinallataq “Pólux”. [Nota: Cástor hinallataq Poluxqa “Mellizo” ninanmi. Hinaspapas chay Grecia nacionniyoq runakunaqa creerankun barcopi llapallan llank'aqkunapa patronnin kananpaq. Chaymi paykunaqa chay diosninkuman rikch'akuq imagenta barconkuman churaranku, chay diosninku paykunata yanapananpaq].

12 Hinaspan Siracusa llaqtaman chayaspayku, chaypi kinsa p'unchaw qepakurayku. 13 Chay llaqtamanta lloqsispaykutaqmi, lamar qochapa patanta muyurispayku, Regio nisqa sutiyoyq llaqtaman chayarayku. Paqarisnintin p'unchawñataqmi, uraymanta wayra wayramuqtin chay p'unchawlla lamar qochapa patanpi Puteoli llaqtaman chayarayku. 14 Chay llaqtapin tarirayku Jesucristopi creeq wawqenchiskunata. Hinaqtinmi paykunaqa valekuwaranku, huk semana paykunawan kushka qepakunaykupaq. Chaymantañan Roma llaqtamanqa rirayku. 15 Hinaqtinmi Roma llaqtapi wawqenchiskunaqa ña yacharankuña, noqayku chay llaqtaman chayanaykuta. Chaymi paykunaqa taripamuwaranku Apio sutiyoyq plazaman, wakinñataq "Kinsa Taberna" sutiyoyq lugarkama. Hinaqtinmi chaypi wawqenchiskunata rikuspan, Pabloqa Diosman graciasta qospa, anchata kusikuran. 16 Roma llaqtaman chayaruqtiykutaqmi, Pablota apaq capitán Julioqa chay llaqtapi soldadokunapa jefenman llapallan presokunata entregaran. Ichaqa Pablotañataqmi huk soldadowan cuidachispanku, huk wasipi tiyananta permitiranku.

Roma llaqtapi Pablo predicashanmanta

17 Kinsa p'unchaw pasaruqtintaqmi, Pabloqa Roma llaqtapi tiyaq Israel nacionniyoq liderkunata waqyachimuran, tiyasqan wasiman hamunankupaq. Chayman llapallanku chayaramuqtinkutaqmi, Pabloqa paykunata niran:

—Wawqeykuna, noqaqa llaqtanchispa contranpiqa, nitaq ñawpaq abuelonchiskunapa costumbrenkupa contranpiqa manan ni imatapas ruwaranichu. Sayna kashaqtiypas, Jerusalén llaqtapi wakin kamachikuqkunaman Roma llaqtamanta autoridadkunaman presota entregawaranku. 18 Hinaqtinmi Roma llaqtayoyq autoridadkunaqa yapa-yapamanta tapupayawaranku. Ichaqa wañuchiwanankupaq hina mana ni imatapas tariwaspankun, noqataqa kacharipuwayta munaranku. 19 Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunañataqmi mana munarankuchu noqata kacharipuwanankutaqa. (Aswanmi paykunaqa acusawaranku wañuchiwanankupaq). Chayraykun noqaqa Roma llaqtapi rey César juzgawanpanpaq mañakuspa, exigarani. Ichaqa manan noqaqa ni ima problematapas Israel nación llaqtanchispa contranpiqa hatarichiyta munanichu. 20 Chayraykun noqaqa qankunata waqyachimuraykichis, qankunawan parlanaypaq. Noqaqa Israel nación llaqtanchispa suyakusqan Salvawaqninchis Cristo

hamusqanmanta willakusqayraykun, kay cadenawanqa cadenasqa kashani, nispa.

²¹ Hinaqtinmi Israel nacionniyoq liderkunaqa contestaspa niwaranku:

—Noqaykuqa manan ni ima cartatapas Judea provinciamantaqa qanpa contraykipiqa chashkiraykuchu. Nitaqmi ni mayqen llaqtamasinchispas, kay llaqtaman hamuspaqa, qanpa contraykipiqa ni ima mana allintapas willawarankuchu.

²² Ichaqa munaykun qan kikiyki piensasqaykiman hina niwanaykikuta. Noqaykuqa uyariykun huk falso religionpi creeq runakunapa contranpi tukuy lawpi rimasqankumantaqa, nispanku.

²³ Chaypi parlaruspankun, paykunaqa huk p'unchawta akllaranku, kaqmanta parlanankupaq. Chaymi Israel nacionniyoq ashka runakunaqa, Pablopa kasqan wasiman hamuranku. Hinaqtinmi Pabloqa achiqaymantapacha asta tardekama Moisespa escribisqan leykunamanta, hinallataq Diosmanta willakuq profetakunapa escribisqanmantawan ima yachachiran, Diospa sumaq gobiernananmanta, saynapi paykunapas Jesucristopi creenankupaq. ²⁴ Chaymi wakin runakunaqa Pablopa willasqankunapi allinta creeranku. Ichaqa wakinñataqmi chay willakusqankunapiqa mana creerankuchu. ²⁵ Hinaqtinmi chay runakunaqa paykunapura mana acuerdoman haykuyta atispanku, ripuyta qallariranku. Chaymi ripushaqtinkuña, Pabloqa paykunata niran:

—Santo Espirituqa allintan ñawpaq abuelonchiskunaman profeta Isaiasnintakama, khaynata niran:

²⁶ “Kay Israel nacionniyoq runakunaman rispayá, khaynata nimuy:

Qankunaqa uyarishaspaykichispas manan entiendenkichishchu.

Qankunaqa qawashaspaykichispas manan rikunkichishchu.

²⁷ Qankunapaqa songoykichismi rumi hina kashan.

Qankunapaqa ninriykichispas upayasqan kashan.

Qankunapaqa ñawiykichismi ñawsayasqa kashan.

Chaymi qankunaqa mana ni entiendeytapas,

ni rikuytapas,

ni uyariytapas atinkichishchu.

Hinaspapas qankunaqa manan noqaman kutirikamuytaqa munankichishchu.

Qankunaqa manataqmi noqapa sanoyachinaytapas munankichishchu”, nispa [Isaiás 6.9-10].

²⁸ Saynaga yachaychisyá, Diosmanta kay allin willakuykunaqa, huk law nacionniyoq runakunamanmi

willasqa kanqa. Chaymi paykunaqa aswan uyariñaku, nispa.

{²⁹ Saynata Pablo niqtintaqmi, Israel nacionniyoq runakunaqa, paykunapura nishuta discutinakupanku, Pablopa kasqanmanta lloqsipuranku}.

³⁰ Pabloqa chay alquilasqan wasipin ishikay wata qepakuran. Hinaspan chay wasipi chashkiran payman visitaq llapallan hamuq runakunata. ³¹ Chay wasipin Pabloqa mana manchakuspa, Diospa sumaq gobiernananmanta, hinallataq Señor Jesucristomantapas yachachiran. Hinaspapas Pablotaqa manan ni pipas hark'aranchu, Señor Jesucristomanta runakunaman yachachinantaqa.

ROMANOS

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Roma llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Rom 1.1, 7). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopapaq papañqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq, hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaqaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál. 2.8).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqanpa qepanta 50 otaq 59 watakunapin.
- 3. Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Roma llaqtapi tiyaq creyentekunapaqmi (Rom 1.7). Chay creyentekunaqa yaqa llapallankun karanku mana Israel nacionniyoq runakuna.
- 4. Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, runakuna huchankumanta wanakuspa, Jesucristopi iñispanku, salvasqa kasqankuta yachankupaqmi.
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Noqaqa manan p'enqakunichu Jesucristopa evangelionmanta willakuytaqa. Chay allin willakuy evangelioqa Diospa atiyinmi, llapallan iñiq runakuna salvasqa kanankupaq... Kay allin willakuy evangelion yachachiwanchis, Jesucristopi iñispa, huchanchismanta perdonasqa kaspas, Diospa ñawpaqinpi justo runa kanamanta...” (Rom 1.16-17).
- 6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Cartapa qallariyninmanta (Rom 1.1-17).
  - (2) Diospa phiñakuyninpaq llapallan huchasapa runakunapaq kasqanmanta (Rom 1.18 asta 3.20).

- (3) Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta (Rom 3.21 asta 4.25).
- (4) Perdonasqa kaspasqa, Jesucristollapaqña kawsananchismanta (Rom 5.1 asta 8.39).
- (5) Diospa akllasqan Israel nacionniyoq runakuna salvasqa kanankumanta (Rom 9.1 asta 11.36).
- (6) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (Rom 12.1 asta 15.13).
- (7) Roma llaqtaman Pablo rinanpaq piensasqanmanta (Rom 15.14 asta 16.27).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Roma llaqtapi tiyaq ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablotan kikin Jesucristo apostolnin kanaypaq akllawaran, saynapi paymanta allin willakuykunata willanaypaq. Chaymi noqaqa Jesucristopa serviqnin kani.

² Chay allin willakuykunataqa Diosmi profetankunantakama ñawpaqmantapacharaq ña Bibliapi prometerañña willasqa kananpaq. ³ Chay allin willakuykunaqa Diospa Wawan Jesucristomantan willakushan. Paymi noqanchis hina runa kananpaq kay pachapi naceran rey Davidpa mirayninmanta. ⁴ Ichaqa Santo Espiritupa willakusqanman hinan, Diosqa Jesucristota wañusqanmanta kawsarichimuran. Hinaspan runakunaman rikuchiran, Jesucristoqa cheqaqtapuni atiyniyoq Diospa Wawan kasqanta. Chayraykun Jesucristoqa noqanchispa Señorninchis.

⁵ Dios favorecewaqtinmi Jesucristo akllawaran apostolnin kanaypaq. Chaymi noqaqa enteron mundontinman rishani, Jesucristomanta willamunaypaq, saynapi runakuna Jesucristopi creespanku, payllataña kasukuspa kawsanankupaq.

⁶ Chay kasukuq runakunamanta wakinninmi qankunapas kashankichis. Qankunatapas Diosmi waqyasurankichis Jesucristopaqña kanaykichispaq.

⁷ Kay cartatan Roma llaqtapi tiyaqkunaman escribimushaykichis. Qankunatan Diosqa anchata munakususpaykichis waqyasurankichis, tukuy huchakunamanta karunchakuspa, payllapaqña kawsanaykichispaq. Chayraykun noqaqa mañakushani Dios Taytanchista, hinallataq Señorninchis Jesucristotawan, qankunata khuyakususpaykichis favorecesunaykichispaq, hinaspa hawkallata kawsachisunaykichispaq ima.

Roma llaqtaman riyta Pablo munasqanmanta

⁸ Wawqe panaykuna, noqaqa primertan Jesucristopa sutinpi Diosman graciasta qoni, enteron mundontinpi runakuna, qankunapa iñiyniykichismanta allinta rimasqankurayku. ⁹ Noqaqa tukuy sonqoywanmi Diosta servini,

Wawan Jesucristomanta allin willakuykunata willakuspay. Hinaspapas Diosmi testigo, sapa kutin mañakuspay, qankunapaqpas mana qonqaspay mañakusqaymantaqa. ¹⁰ Noqaqa Diosmantan sapa kutin mañakushani, sichus pay munaqtinqa, qankunaman visitaq hamunaypaq. ¹¹ Noqaqa anchatapunin munashani qankunawan tupayuyta, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan qankunata yanapaykuqtiy, qankuna iñiykiykichispi qaqa hina sayanaykichispaq, ¹² kay nisqayqa, noqanchispura iñiyinchispi kallpanchanakunanchispaqmi.

¹³ Wawqe panaykuna, noqaqa ashka kutiñan qankunaman visitamuyta munarani; ichaqa manan hamuyta atimuranichu, huk casokuna presentakamuwaqtin. Noqaqa qankunaman hamuspaymi, Jesucristomanta runakunaman willayta munani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespa, iñiyinkupipas aswan masta wiñanankupaq. Saynatan huk law llaqtakunapipas Jesucristomanta runakunaman willamurani. ¹⁴ Noqaqa Diospa palabrantan llapallan runakunaman willanaypuni kashan, Grecia nacionniyoq runakunaman hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas, yachayniyoq runakunaman hinallataq mana yachayniyoq runakunamanpas. ¹⁵ Chaymi noqaqa, kay allin willakuykunata qankuna Roma llaqtapi tiyaqkunamanpas willayta munashani.

Jesucristopa willakusqan evangelio atiyiniyoq kasqanmanta

¹⁶ Noqaqa manan p'enqakunichu Jesucristopa evangelionmanta willakuytaqa. Chay allin willakuy evangelioqa Diospa atiyinmi, llapallan iñiq runakuna salvasqa kanankupaq, primerta Israel nacionniyoq runakunapaq, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapaqpas. ¹⁷ Kay allin willakuy evangelion yachachiwanchis, Jesucristopi iñispa, huchanchismanta perdonasqa kaspas, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanamanta. Kaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Pipas huchanmanta perdonasqa justo runa kaspasqa wiñaypaqmi kawsanqa, Diospi iñisqanrayku”, nispa.

Diospa phiñakuyninca llapallan huchasapa runakunapaq kasqanmanta

¹⁸ Cheqaqtapunin Diosqa hanaq pachamanta phiñakuyninca rikuchimushan paypa contranpi kaq runakunaman. Chay runakunan kanku Diospi mana creespa payta despreciaqkuna, tukuy huchakunata ruwaqkuna, hinallataq runamasinta mana khuyapayaq runakuna ima. Chay huchakunata ruwaq runakunan, Diosmanta

allin willakuykuna reqsisqa kananta mana munankuchu. ¹⁹ Paykunaqa allintan yachanku Diosmantaqa, Dios kikinpuni paykunaman reqsichikusqanrayku.

²⁰ Ichaqa kay pachata Dios unanchasqanwanmi, runakunaqa yachanku Diosqa ancha atiyniyoq kasqanta. Hinaspan Diosqa chay tukuy ima ruwasqanpi ancha yachayniyoq kasqanta rikuchiwanichis. Chayraykun runakunaqa mana ni pipas ninmanchu “Diosmantaqa manan noqaqa yacharanichu”, nispaqa. ²¹ Chay runakunaqa Diosmanta yachashaspankupas, Diostaqa manan adorarakuchu, nitaqmi graciastapas qorankuchu. Aswanmi chay runakunaqa yanqa tonteriaskunallapi piensaspanku, paykunapa sonqonkuqa tutayaqpi hina kaspas, astawanraq rumiyaran. ²² Chay runakunaqa piensankun tukuy imata yachanankupaq ichaqa manataqmi ni imatapas yachankutaqchu. Chaymi paykunaqa roqro uma runakuna kanku. ²³ Paykunaqa tukuy atiyniyoq wiñay kawsaq Diosta adoranankumantaqa, aswanmi runaman rikch'akuq taytacha mamachakunata adoranku. Hinaspapas adorallankutaqmi alton phawaq animalman rikch'akuq idolokunata, tawa chakiyoq animalman rikch'akuq idolokunata, hinallataq mach'agwayman rikch'akuq idolokunatawan ima.

²⁴ Chayraykun Diosqa sonqonkupa munasqanman hina tukuy millay huchakuna ruwanankupaq dejarparan. Chaymi paykunaqa millay khuchi vidakunapi purinku; hinaspan cuerponkutapas mana respetaspa, millay p'enqay huchakunata ruwaspa, waqllichiranku. ²⁵ Hinaspapas paykunaqa, Diosmanta cheqaq kaqkunata yachashaspankupas, aswanmi mana cheqaq kaqkunapi creeranku. Chayraykun paykunaqa Diospa unanchasqan kaqkunata adoranku, aswan tukuy ima unanchaq cheqaq Diosta adoranankumantaqa. Ichaqa noqanchisqa tukuy atiyniyoq Diosllatañan wiña-wiñaypaq adorananchis. Amén.

²⁶ Chaymi Diosqa chay runakunataqa dejarpariran, ancha millay huchakuna ruwanankupaq. Chayraykun warmikunaqa, qarikunawan manaña puñuyta munaspanku, warmipura munanakuspanku, qariwan hina puñuranku. ²⁷ Saynallataqmi qarikunapas warmikunawan manaña puñuyta munaspanku, qaripuraña munanakuspanku warmiwan hina puñuranku. Chayraykun paykunaqa kikinkupa cuerponkupi millay p'enqay huchakunata ruwaspanku, ancha ñak'ariy castigota chashkiranku.

²⁸ Hinaspapas chay runakunaqa, Diosmanta allin willakuykunapiqa manan creerankuchu. Chayraykun

Diosqa paykunata dejarpariran, piensayninkuman hina millay huchakunata astawanraq ruwanankupaq. ²⁹ Chaymi chay runakunaqa tukuy millay huchakunata sonqonkupi waqaychanku. Hinaspan paykunaqa khayna clase runakuna kanku: Diospa leyninkunata mana kasukuqkuna, {manaraq casado kashaspa qariwan otaq warmiwan puñuqkuna}, tukuy millay huchakunata ruwaqkuna, qolge mashkayllapi piensaqkuna, runamasinpa contranpi tukuy mana allinkunata ruwaqkuna, envidiosokuna, runamasinta wañuchi qkuna, peleanterokuna, runamasinta engañaqkuna, cuento q'epikuna, ³⁰ runamasinpa contranpi rimapakuqkuna, runamasinta despreciaqkuna, Diosta cheqnikuqkuna, runamasinpa contranpi maldadta ruwaqkuna, paytukuqkuna, qarillaña puriqkuna, mana allin ruwaykunata rikhurichiqkuna, tayta mamanta mana kasukuqkuna, ³¹ rogro uma runakuna, mana ni imatapas confianapaq runakuna, runamasinta mana khuyapayaqkuna, tukuy daño ruwaqkuna, hinallataq mana khuyapayakuq yana alma runakuna ima. ³² Paykunaqa yachankun Diospa kamachikuyninman hina, chay tukuy millay huchakunata ruwaq runakunaqa, wañuchisqa kanankuta. Ichaqa chayta yachashaspankupapas, paykunaqa manan chay millay huchakuna ruwaytaqa dejankuchu; aswanmi chay millay hucha ruwaq runakunataqa “allinmi chay ruwasqaykiqa”, nispa alabanku.

2

Runakunata Dios juzgananmanta

¹ Chayraykun niykichis, manan importancho ni pi kasqaykipas. Qanri, ¿creewa qchu chay millay huchakuna ruwaq runakunata huchachanaykipaq? ¡Qanqa manan huchachaytaqa atiwaqchu, nitaqmi ni pitapas juzgaytaqa atiwaqchu! Sichus pitapas huchachaspa, juzganki chayqa, qan kkillaykitan huchachakuspa acusakushanki, qanpas paykunapa ruwasqan huchakunata ruwasqaykirayku.

² Ichaqa yachanchismi, Diosqa pimanpas mana sayapakuspanmi, chay millay huchakunata ruwaq runakunataqa juzgan. ³ Runamasiykita juzgaq runa, qanpas chay millay huchakunata ruwaq runakuna hinallataqmi ruwashanki. Chayri, ¿creewa qchu Diospa juzganan p'unchawmanta ishkapakuyta? ⁴ Qanri, ¿manachu cuentata qokunki Diospa sumaq khuyakuyninmanta, hinallataq paciencia mantawan? Diosqa ancha pacienciayoq kaspan, qankunataqa suyashasunkichis, llapallan huchaykichismanta wanakuspa, payman

kutirikunaykichista. ⁵ Ichaqa rumi sonqo terco kaspaykichis, hinallataq Diosman mana kutirikusqaykichisraykun, qankunaqa aswan mastaraq Diosta phiñachishankichis, juzgana p'unchaw chayamuqtin, aswan mastaraq castigasqa kanaykichispaq. ⁶ Runakunapa imapas ruwasqanman hinan, Diosqa sapankamaman pagapunqa. ⁷ Diosqa wiña-wiñaypaq kawsaytan qonqa, allin kaqkunata ruwaspa, wiñay kawsayta mashkaq runakunaman. Paykunan mashkanku Diospa alabasqan kayta, hinallataq Diospa hatunchasqan kaytawan ima. ⁸ Ichaqa Diosqa anchata phiñakuspanmi castiganqa, paypa contranpi hatariq runakunata, tukuy millay huchakunata ruwaspa kawsaq runakunata, hinallataq Diosmanta allin willakuykunata rechazaq runakunatawan ima. ⁹ Hinaspapas huchakunata ruwaq runakunapaqmi kanqa ancha ñak'ariy, hinallataq ancha llakikuy ima. Chay ñak'ariykunan kanqa, primertaqa Israel nacionniyoq runakunapaq, hinamantaq huk law nacionniyoq runakunapaqwan ima. ¹⁰ Ichaqa, Diosta kasukuspa, allin ruwaq runakunatan Diosqa alabanqa, hatunchanqa, hinallataq hawkayayta ima qonqa, primerta Israel nacionniyoq runakunaman, hinamantaq huk law nacionniyoq runakunamanwan ima. ¹¹ Saynatan Diosqa llapallan runata juzganqa, pimanpas mana sayapakuspa.

¹² Moisespa escribisqan leykunata mana reqsishaspa huchallikuq runakunapas juzgasqan kanqaku. Ichaqa manan Moisespa escribisqan leyman hinachu juzgasqaqa kanqaku. (Aswanmi paykunaqa concienkuman hina, hinallataq kikinkupa leyninkuman hinan juzgasqaqa kanqaku). Ichaqa Moisespa escribisqan leykunata reqsishaspa huchallikuq runakunaqa, Moisespa escribisqan leyman hinan juzgasqa kanqaku. ¹³ Diospaqqa, justo runakunaqa manan Moisespa leyninta uyariqla runakunachu, aswanqa Moisespa leyninta uyarispa kasukuq runakunan. ¹⁴ Huk law nacionniyoq runakunaqa, Diospa leyninkunata mana yachashaspankupas, kikinkupa kamachikuyinkuta cumplispankun, Diospa leyninkunataqa cumplishanku. ¹⁵ Hinaspapas paykunaqa sonqonkupin yachanku, imas allin kaqkuna kasqanta, hinallataq imas mana allin kaqkuna kasqantapas. Chaymi ima mana allinkunatapas ruwaqtinku, otaq allin kaqkunata ruwaqtinkupas, chay concienkanku paykunataqa acusanqa otaq defiendenqapas. Chaymi paykunaqa concienkankupi yachakunku, huchayoqchus icha mana huchayoqchus kasqankutapas. ¹⁶ Saynan kanqa juicio p'unchaw chayamuqtin. Chay p'unchawpin Señorninchis Jesucristontakama, kikin Diospuni juzganqa

sonqonkupi tukuy ima secretokuna waqaychasqankutapas, Jesucristomanta willakusqanman hina.

Israel nacionniyoq runakuna leyta mana kasukusqanku-manta

17 Israel nacionniyoq runamasiykuna, qankunamanta wakinniykichismi ninkichis: “noqaykuqa Israel nación llaqtayoqmi kayku”, nispaykichis. Hinaspan qankunaqa Moisespa leyninman hap'ipakunkichis, hinallataq Diosmantapas alabakuspa, khaynata ninkichis: 18 “Noqaykuqa Moisespa escribisqan leykunata leespaykun, Diospa munakuyninmantaqa allinta yachayku. 19 Ñawsa hina kaq runakunatan, allin kaqman pusayku. Tutayaqpi hina kaq runakunapaqmi, k'anchay hina kayku. 20 Diosmanta mana yachaq runakunatan, yachachiyku. Humilde runakunapaqmi yachachiqnin kayku”, nispaykichis. Qankunaqa Moisespa escribisqan leyta leespaykichismi, Diosmanta allin yachachikuykunata, hinallataq cheqaq kaqtapas yachankichis. 21 Ichaqa, huk runakunata yachachishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq mana kkillaykichistachu yachachikunkichís? Qankunaqa, “manan suwakunachu”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq suwakunkichís? 22 Qankunaqa, “manan waqllikunachu”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq waqllikunkichís? Qankunaqa, “taytacha mamacha idolokunataqa cheqnikanan”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq templonpi kaqkunatari suwakunkichís? 23 Qankunaqa, “Moisespa escribisqan leykunatan yachayku”, nishaspaykichisri, ¿imanaqtintaq Diostari malpi qepachinkichís? Saynata Diospa nisqanta mana kasukuspaykichismi, qankunaqa Moisespa leyninkunata saruchakushankichis. 24 Bibliapin escribisqa kashan:

“Qankuna mana allinkunata ruwaspa kawsasqaykichis-raykun, huk law nacionniyoq runakunaqa, Diosmanta malta rimanku”, nispá.

25 Sichus circuncisión costumbreta ruwachikuspa Moisespa escribisqan leyta kasukunki chayqa, allinmi. Ichaqa, sichus circuncisión costumbreta ruwachikushaspayki, Moisespa escribisqan leyta mana kasukunkichu chayqa, manan ni imapaqpas valenchu chay circuncisión costumbre ruwachikusqaykiqa. 26 Chayraykun niykichis, sichus huk law nacionniyoq runakuna, Moisespa escribisqan leyta mana yachashaspankupas, leyta kamachisqanta ruwanqaku chayqa, paykunan circuncisión costumbretapas ruwachikushankuman hina Diospaqqa aswan kashanku. 27 Chayraykun circuncisión

costumbreta mana ruwachikuq huk law nacionniyoq runakunaqa, leyta mana yachashaspankupas, qankunataqa juzgasunkichis. Saynataqa juzgasunkichis, qankuna leyta yachashaspaykichispas, hinallataq circuncisión costumbreta ruwachikushaspaykichispas, leyta mana kasukusqaykichisraykun. ²⁸ Qankunaqa Israel nación llaqtamanqa manan pertenecenkichis, Israel nación llaqtapa costumbrenkunata ruwasqaykichisraykuchu, nitaq circuncisión costumbreta ruwachikusqaykichisraykullachu. ²⁹ Aswanmi Israel nación llaqtamanqa pertenecenku, tukuy sonqonkuwan Diosta kasukuq runakuna. Saynata kasukuq runakunan sonqonku ukhupi circuncisión costumbreta ruwachikusqa hina kanku. Chaytaqa ruwan kikin Santo Espiritun, manan circuncisión costumbrechu. Ichaqa Diosta kasukuq runakunataqa, manan runakunachu alaban, aswanqa Diosmi.

3

¹ Chayri, ¿allinchi icha manachu Israel nacionniyoq kayri, otaq circuncisión costumbreta ruwachikuyri? ² Ari, Israel nacionniyoq kayqa allinpunin, palabranta paykunaman primerta Dios qosqanrayku.

³ Ichaqa wakin Israel nacionniyoq runakunaqa manan cheqaqtachu Diospa kamachisqankunataqa cumpliranku. Chayri, ¿paykuna mana cumplisqankuraykuchu, Diosqa prometesqanta manaña cumplinqa? ⁴ ¡Manan saynachu chayqa! Diosqa cheqaqtapunin imatapas riman. Runakunan ichaqa llullakuspa rimanku. Chaymi Bibliapiqa Diosmanta nishan:

“Runakunaqa llapallankun yachanqaku, cheqaqtapuni rimasqaykita, hinallataq justo kasqaykita ima. Chayraykun pipas juzgasuspaykiqua, mana ima huchayoqta tarisunki”, nispa.

⁵ Diosqa castigawasunmi sichus noqanchis huchakunata ruwaqtinchisqa. Saynata castigawaspanchismi Diosqa reqsichikun justo kasqanta. Chayri, ¿noqanchis nisunmanchu “Diosqa mana imamantan castigawashan”, nispa? Manan. (Noqaga runamasiykichis hinallan rimapayashaykichis). ⁶ ¡Manan saynachu! Sichus Dios mana justo kaspari, ¿imaynataq juzganman culpayoqchus icha mana culpayoqchus kasqankutari?

⁷ Ichaqa huchayoq runakunaqa ninkumanmi khaynata: “Noqayku tukuy llullakuykunapi kawsasqaykuraykun, runakunaqa aswan mastaraq cheqaq Diosta alabashanku. Chayri, ¿imanaqtintaq noqaykutari huchasapa runakunata hina Diosri juzgawankuman aswan noqaykupa

ruwasqaykuwan Dios hatunchasqa kashaqtinrí?" nispanku. (Chay huchasapa llullakuq runakunapa khayna piensasqankuqa manan allinchi. Diostaqa runakunaqa alabanku cheqaq kaqta rimaq Dios kasqanta yachasqankuraykun, manan runakunapa hucha ruwasqankuwanchu). ⁸ Sayna kaqtinri, ¿manachu huchakunata aswan ruwasunman, allin kaqkuna hamunanpaq? Ichaqa saynata rimaspankun wakin runakunaqa noqa Pablota acusawanku: Pabloqa yachachishan: "huchakunata aswan ruwasun, allin kaqkuna hamunanpaq", nispanku. Saynataqa rimanku noqata malpi qepachiwanankupaqmi. Ichaqa saynata llullakuspa yachachiqkunataqa, Diosmi, justiciata ruwaspa, anchata castiganqa.

Diospa ñawpaqninpi llapallan runakuna huchayoq kasqanchismanta

⁹ Saynaqa, ¿ima niwaqchistaq kaykuna nisqaymantarí? Qankunari, ¿piensankichishchu kay Israel nación llaqtayoq runakunamanta, huk law nación llaqtayoq runakuna aswan más huchayoq kanankupaq? ¡Manan chayqa saynachu! Ñan niykichishña, Israel nación llaqtayoq runakunapas, hinallataq huk law nación llaqtayoq runakunapas, llapallanchismi Diospa ñawpaqninpiqa huchayoq kanchis. ¹⁰ Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

"Manan ni pipas justo runaqa kanchu.

Manapunin ni ch'ulla runallapas mana huchayoqqa kanchu.

¹¹ Manan ni pipas Diospa yachachisqanta entiendeq runaqa kanchu.

Manataqmi ni ch'ulla runallapas Diosta mashkaqqa kanchu.

¹² Llapallanmi kay pachapi runakunaqa, huchapi kashanku.

Hinaspan llapallanku, huchapi kawsaspanku, Diosmanta karunchasqa kashanku.

Manan ni pipas allin kaqta ruwaq runaqa kanchu.

Manapunin ni ch'ulla runallapas allin kaqta ruwaqqa kanchu [*Salmos 14.1-3*].

¹³ Siminkupas asnaq sepultura hinan tukuy tiempo kichalayashan.

Paykunaqa llullakuspankun engañanku.

Paykunapa siminkumantaqa, mach'aqwaypa venenon hinaraqmi rimasqankuqa lloqsimun.

¹⁴ Paykunapa rimayninkuqa, runamasinkuta maldeciyllan.

Paykunaqa qaso simi kaspankun, k'araqllatapuni rimashanku [*Salmos 10.7*].

¹⁵ Paykunaqa runamasinkuta wañuchinankupaqmi, listollaña kashanku.

16 Paykunaqa waqay llakikuytan, ñak'ariytawan ima mayman rispankupas saqetamunku.

17 Paykunaqa hawkalla kawsaytaqa manan yachankuchu [Isaiás 59.7-8].

18 Paykunaqa manan Diostaqa manchakunkuchu, nitaqmi respetankupashchu”, nispa [Salmos 36.1].

19 Kunanqa yachanchismi, Moisespa escribisqan leykunaqa, runakuna chay leykunata kasukuspa kawsananpaq escribisqa kasqanta. Ichaqa manataqmi ni pipas llapallan chay leykunata kasuytaqa atirankuchu. Chaymi llapallan runakunaqa, Diospa ñawpaqninpi upallaspanku, huchayoq kasqankuta yachakunqaku. 20 Chayraykun Moisespa llapallan escribisqan leykunata mana cumplisqankurayku, mana ni pipas kkillankutaqa salvakuyta atinkumanchu. Aswanmi Moisespa escribisqan leykunaqa, huchayoq kasqanchista reqsikunanchispaq qosqa karan.

Jesucristopi iñispalla salvasqa kananchismanta

21 Kunanqa manan Moisespa escribisqan leykunaman hina kawsasqanchisraykuchu, Diosqa justo runaman tukuchiwanchis. Aswanqa chay justo runa kanamantan, Moisespas hinallataq ñawpaq profetakunapas ña escribirankuña. 22 Chaymi kunanqa, Israel nacionniyoq kasqanchispas otaq huk law nacionniyoq kasqanchispas, Diosmanqa manaña importanchu. Aswanmi Jesucristopi iñisqanchisraykulla, Diosqa salvawanchis. Hinaspapas huchanchiskunata perdonawaspanchismi, justo runamanña tukuchiwanchis. 23 Runakunaqa llapallanmi huchayoq kanku. Chaymi Diospa sumaq glorianmantaqa karunchasqa kashanku. 24 Ichaqa Diosmi mana mereceshaqtinchispas anchata munakuwanchis. Chaymi cruzpi Jesucristopa wañusqanwan, huchanchista perdonaspa, justo runaman tukuchiwanchis (Jesucristopi creesqanchisrayku). Diosqa justo runamanqa tukuchiwanchis, manan imatapas ruwasqanchisraykuchu, aswanqa gratisllan. 25 Chaypaqmi Diosqa mandamuran kay pachaman Señorninchis Jesucristota, cruzpi yawarninta ch'aqchuspa wañunanpaq. Chay yawarnin ch'aqchusqanwanmi, payqa llapallan huchanchista perdonawanchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku. Chay ruwasqanwanmi Diosqa justo kasqanta reqsichikun. Hinaspapas Diosqa pacienciayoq kaspanmi, huchasapa runakunata ñawpaqtaqa mana castigaranchu. 26 Kunanmi ichaqa Diosqa, huchanchiskunata perdonawaspanchis, Jesucristopi iñiqkunataqa mana huchayoq justo runamanña tukuchiwanchis. Saynapin Diosqa rikuchiwanchis cheqaq justo kasqanta.

27 Chaymi Diospa ñawpaqninpiqa, mana ni pipas alabakuyta atinmanchu, llapallan leykunata kasukusqan-raykuqa. Aswanmi Diosqa aceptawanchis Jesucristopi iñisqanchisrayku. 28 Chaymi noqanchisqa yachanchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku Dios salvawasqanchista, ichaqa manan Moisespa escribisqan leypi imapas ruwaykunata kasukusqanchisraykuchu. 29 Saynaqa kunan tapuyukusunchis, Diosri, ¿Israel nacionniyoq runakunapa Diosnillanchú? Manan, aswanqa enteron mundontinpi runakunapa Diosninmi. (Chaymi pipas Jesucristopi creeqkunaqa, salvasqa kanqaku). 30 Diosqa ch'ullallan. Paymi Israel nacionniyoq runakunata, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas, Jesucristopi iñiqtinku, salvanqa. 31 Saynaqa, ¿Jesucristopi iñisqanchiswanchu, Moisespa escribisqan leykunataqa mana valeqmanña tukurachinchís? ¡Manan saynachu! Aswanmi Jesucristopi iñisqanchiswanqa, Moisespa escribisqan leykunata, allinta valorashanchis.

4

Abrahampa iñiyinmanta

1 Ichaqa kunan piensarisunchis, ¿ima nisunmantaq ñawpaq abuelonchis Abrahampa iñiyinmantari? 2 Sichus imapas ruwasqanraykulla Abraham salvasqa kanman karan chayqa, Abrahamqa alabakuyta atinmanmi karan. Ichaqa Diospa ñawpaqninpiqa, manan alabakuytaqa atinmanchu. 3 Bibliapin khaynata nishan: “Abrahamqa Diospin iñiran. Chaymi Diosqa payta chashkiran mana huchayoq justo runata hina”, nispa [*Génesis 15.6*]. 4 Ichaqa kunan piensarisunchis, llank'apakuq runaqa, manan huk regalota hinachu pagontaqa chashkikapun. Aswanqa llank'asqanmantan pagontaqa chashkikapun. 5 Ichaqa pipas mana llank'ashaspa pagota chashkiqqa, huk regalota hinan chashkikun. Saynallataqmi pasan mana imatapas mereceshaspa, Diospi iñiq runawanpas. Paytan Diosqa llapallan huchankunata perdonaspa, justo runaman tukuchin. Chaymi chay runaqa, Diospi iñisqanrayku, salvasqa kanqa. 6 Saynatan rey Davidpas niran Diospi creespalla kusikuq runakunamantaqa. Mana imata mereceshaqtinkun, Diosqa paykunata justo runakunaman tukuchiran, paypi iñisqankurayku. Chaymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

7 “Ancha kuisqan kanku huchankumanta perdonasqa runakunaqa.

Diosmi paykunapa huchankutaqa manaña yuyanñachu.

8 Ancha kusionqa kanku Diospa manaña huchachasqa runakunaqa”, nispa [Salmos 32.1-2].

9 Chay ancha kusikuyri, ¿circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunallapaqchu, icha circuncisión costumbreta mana ruwachikuq runakunapaqwanchú? Kunan nisgaykichis, chay kusikuyqa kanqa, Diospi iñiq llapallan runakunapaqmi. Kunanyá yuyariychis, Abrahampas Diospi iñisqanraykun, mana huchayoq justo runa hinaña salvasqa karan. 10 Abrahamri, ¿hayk'aqtaq mana huchayoq justo runa hina salvasqa karan? ¿Circuncisión costumbreta ruwachikusqanpa antesnintachu icha qepantañachú? Abrahamqa salvasqa karan, manaraq circuncisión costumbreta ruwachikushaspanmi. 11 Abrahamqa circuncisión costumbreta manaraq ruwachikushaspanmi, ña salvasqaña karan. Chaymantañan circuncisión costumbretaqa huk señal hina aychanpi kanapaq ruwachikuran. Chayraykun Abrahamqa Diospi iñiq mana circuncidasqa runakunapapas papan hina. Chaymi Diospi iñiq runakunaqa, mana circuncidasqa kashaspankupapas, Diospa ñawpaqñinpiqa mana huchayoq justo runakuna kanku. 12 Saynallataqmi Abrahamqa circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunapapas papan hina. Ichaqa manan llapallanpachu. Aswanqa Abraham hina iñiq runakunallapaqmi.

Abrahampa mirayninkunapaq Diospa prometesqanmanta

13 Diosmi Abrahammanpas hinallataq mirayninkunamanpas huk promesata prometeran, kay pachata huk herenciata hina chashkinankupaq. Ichaqa manan Moisespa escribisqa leykunata cumplisqankuraykuchu, chay promesataqa chashkinanku karan, aswanqa Diospi iñispa justo runamanña tukusqankuraykun. 14 Sichus Abrahampas hinallataq mirayninkunapas, Moisespa escribisqa leykunata cumplispanku, chay herenciata chashkinkuman karan chayqa, Diospi iñisqankuqa, manachá ni imapaqpas valenmanchu karan. Sayna kaqtinga, Diospa prometesqanqa, mana valorniyochá kanman karan. 15 Chayraykun Diosqa castiganqa Moisespa escribisqa leykunata mana kasukuq runakunataqa. Ichaqa leykuna mana kaqtinga, manachá ni pipas huchayoqchu kasqantaqa yachakunmanchu karan.

16 Chayraykun Diospi iñiq runakunalla Abrahamman Diospa prometesqantaqa, huk regalota hina chashkinku. Chaymi Abrahampas hinallataq mirayninkunapas, Diospa prometesqantaqa huk regalota hina chashkingakupuni. Chay regalotaqa chashkingaku, manan Moisespa escribisqa leykunata kasukuqkunallachu, aswanqa Abraham hina

Diospi iñiq runakunapiwanmi. Chayraykun Abrahamqa, Diospi llapallan iñiqkunapa papanchis hina. ¹⁷ Khaynatan Abrahammantaqa Bibliapi nishan: “Qantan ashka nación llaqtakunapa papan hina kanaykipaq churarayki”, nispa [Génesis 17.5]. Hinaspapas tukuy imata unanchaq, hinallataq wañusqakunata kawsarichimuq Diosmi Abrahammanqa chay promesata qoran. Chaymi Abrahamqa tukuy atiyniyoq Diospi creeran.

¹⁸ Hinaspapas Diosmi Abrahamtaqa khaynata niran:

“Qanpa mirayniykiqa mana yupay atinaraqmi kanqa”, nispa [Génesis 15.5].

Chay nisqanpin Abrahamqa creeran manaña wawayoq kananta yachakushaspanpas. Chaymi Abrahamqa Diospi iñiq llapallan nación llaqtakunapi kaq runakunapa papan hina. ¹⁹ Abrahamqa yaqa pachaq watayoqña kashaspanmi, manaña wawayoq kananpaq hinañachu karan. Hinaspapas warmin Saraqa qollurin karan. Ichaqa sayna kasqanta yachashaspanpas, Abrahamqa manan iñiyninpiqa chiriyaranchu. ²⁰ Aswanmi payqa Diospa prometesqanpi mana ishkayaspa anchata confiaran. Chaymi astawanraq Diospi iñispa, sapa p'unchaw aswan mastaraq kallpanchakuran. Saynapin Abrahamqa aswan mastaraq Diosta alabaran. ²¹ Hinaspapas Abrahamqa cheqaqtapunin Diospa prometesqanpiqa confiaran. Chaymi payqa seguro kasharan, Diosqa atiyniyoq kaspas, prometesqanta cumplinpaq. ²² Chaymi Diosqa Abrahampa iñisqanta yachaspa, mana huchayoq justo runata hina salvaran.

²³ Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Abrahamqa mana huchayoq justo runan”, nispa. Saynata nispaqa, manan Abrahamllamantachu nishan. ²⁴ Aswanmi chaytaqa nishan noqanchismantawan. Saynallataqmi noqanchispas salvasqa kasunchis Diospi iñisqanchisrayku. Ichaqa Diosmi Señorninchis Jesucristotaqa wañusqakuna ukhumanta kawsarichimuran, noqanchispapas Señorninchis kananpaq. ²⁵ Señorninchis Jesucristoqa huchanchiskunaraykun wañunanpaq entregasqa karan. Hinaspan wañusqakuna ukhumanta Diosqa kawsarichimuran, saynapi (Jesucristopi creespa), mana huchayoq justo runakunaña kaqtinchis, Diospa salvasqan kananchispaq.

5

Mana huchayoq justo runa hinataña Dios aceptawasqanchismanta

¹ Diosmi noqanchistaqa mana huchayoq justo runata hina aceptawaranchis, Jesucristopi iñisqanchisrayku.

Chaymi noqanchisqa, Dioswan hawkalla kawsanchis, Señorninchis Jesucristo yanapawasqanchisrayku. ² Ichaqa Jesucristopi iñisqanchisraykun, Diosqa noqanchisman qowanchis ancha munakuyninta. Chay munakuyninmi kunanqa noqanchispi kashan. Chaymi noqanchisqa anchata kusikuspa, Diospi suyakunchis, huk p'unchaw paywan kushka sumaq glorianpi pay hina k'ancharishaq kananchispaq. ³ Hinaspapas noqanchisqa chay munakuyninta chashkisqanchisraykun, tukuy ima ñak'ariykunaña hamuwaqtinchispas, anchata kusikuspa kawsasunchis. Ichaqa saynata ñak'arispachismi yachanchis pacienciayoq kayta. ⁴ Sichus pacienciayoq kasunchis chayqa, Diosmi noqanchiswan kuisqa kanqa. Hinaspan Diosqa yanapawasunchis astawanraq paypi confiananchispaq. ⁵ Ichaqa Diospi confiaspachisqa manan p'enqakusunchu, prometesqanta cumplisqanrayku. Diosqa Santo Espirituta qowaspachismi, rikuchiwaranchis cheqaqtapuni munakuwasqanchista.

⁶ Noqanchisqa huchallapi kawsaspan mana salvakuyta atiranchishchu. Ichaqa tiempo chayamuqtinmi, Señorninchis Jesucristoqa, huchayoq runakunarayku, cruzpi wañuran. ⁷ ¿Kanmanchu pillapas huk justo runapa rantinpi wañunanpaqrí? Manan facilchu kanman; aswanqa kanmanpashchá pillapas, huk justo runapa rantinpi wañunanpaqqa. ⁸ Ichaqa Diosmi ancha munakuyninta noqanchisman rikuchiwanchis. Chaymi huchasaparaq kashaqtinchis, Señorninchis Jesucristoqa rantinchispi wañuran. ⁹ Paymi noqanchispa rantinchispi wañuspa, yawarninta ch'aqchuspa, huchanchiskunata perdonawaranchis. Chayqa yachananchismi kayta, paypa ruwasqanwanmi noqanchisqa wiñay castigomanta aswan mastaraq librasqa kasunchis. ¹⁰ Noqanchisqa Diospa enemigon kashaqtinchismi, Diosqa Wawan Jesucristota cruzpi wañunanpaq mandamuran, saynapi Dioswan allinpananchispaq. Chaymi kunanqa salvasqa kanchis, Dioswan allinpanasqaña kasqanchisrayku. Hinaspapas astawanraqmi Señorninchis Jesucristoqa noqanchista defiendewasunchis, wañusqanmanta kawsarimusqanrayku. ¹¹ Ichaqa manan chayllachu. Aswanqa kunanmi anchataraq kusikunchis, noqanchispa favorninchispi Diospa ruwasqanwan. Chaymi kunanqa Dioswan allinpasqaña kashanchis, Señorninchis Jesucristo favorninchispi wañusqanrayku.

¹² Adanpa huchallikusqanwanmi huchaqa kay pachapi rikhuriran. Chay huchapa kawsanpin wañuypas kay pachapi rikhuriran. Chaymi llapallan runakunaqa, huchata ruwasqankurayku wañunku. ¹³ Moisespa escribisqan leykuna manaraq kashaqtinmi, ña huchaqa kay pachapi karanña. Ichaqa manan ni pipas huchachasqaqa kanmanchu, leykuna manaraq kashaqtinqa. ¹⁴ Ichaqa (Moisespa escribisqan leykuna manaraq kashaqtinqa), Adanmanta asta Moisespa tiemponkamaqa huchata ruwasqankuraykun llapallan runakunaqa wañuranku. Adanqa Diospa kamachisqanta mana kasukusqanraykun wañuran. Ichaqa Adanmanta asta Moiseskama miramuq runakunaqa manan Adán hina huchallikusqankuraykuchu wañuranku. Aswanqa chay tiempopi manaraq kamachikuy leykuna kasqanraykun, concienciankuman hina huk clase huchakunata ruwasqankuraykun wañuranku. Chaymi Adanpa ruwasqanwan runakunaqa wañuyta tariranku; ichaqa Jesucristopa ruwasqanwantaqmi, runakunaqa wiñay kawsayta tarinku. ¹⁵ Chayraykun Diospa wiñay kawsay qowasqanchistaqa mana comparaswanchu Adanpa hucha ruwasqanwanqa. Huk ch'ulla runalla (Adán) huchallikusqanwanmi llapallan runakunaqa wañuyta tariranku. Ichaqa Diospa ancha munakuynintataqmi huk ch'ulla runantakamalla huk regalota hina gratislla chashkinchis. (Payqa Jesusmi. Paypi creespan ashka runakunaqa wiñay kawsayta taringaku). ¹⁶ Adanpa hucha ruwasqantaqa, manan comparasunmanchu Diospa ancha sumaq regalonwanqa. Chay hucha ruwasqanmantan castigo hamun. Ichaqa Diosmi anchata munakuwaspanchis gratislla ashka huchanchismanta perdonawanchis. Saynapi justo runa hinaña kasper salvasqa kananchispaq. ¹⁷ Huk runallapa huchallikusqanwanmi, llapallan runakunaqa wañuyta tariranchis. Saynallataqmi cruzpi huk runa wañusqallanwan, wiñaypaq kawsayta tarinchis, saynapi Dioswan kushka gobiernananchispaq. Diosqa anchata munakuwaspanchismi, huchanchiskunata gratislla perdonaspa, wiñay kawsayta qowanchis, (Wawan Jesucristopi creeqtinchis).

¹⁸ Ichaqa imaynan Adanpa huchallikusqanwan kay pachapi llapallan runakunaqa, castigasqa kanankupaq, huchachasqa karanku. Saynallataqmi Jesucristopa cruzpi wañusqanwan, Diosqa justo runamanña tukuchiwanchis. Chaymi (pipas Jesucristopi creeqkunaqa) wiñay kawsayniyoq kanqaku. ¹⁹ Adanqa Diospa kamachisqankunatan mana kasukuranchu; chaymi Adán hina llapallan

runakunaqa Diosta mana kasukusqankurayku, huchayoq kanku. Ichaqa Jesucristoñataqmi Diospa llapallan kamachisqankunata kasukuran; chaymi Diosqa Jesucristopi creeqkunataqa, justo runakunata hinaña chashkinqa.

²⁰ Moisespa escribisqan leykunaqa escribisqa karan, llapallan runakuna huchasapa kasqankuta reqsikunankupaqmi. Ichaqa chay ancha huchapi kawsasqankuta reqsikuqtinkun, Diospa ancha munakuyninqa, astawanraq mirariran. ²¹ Huchaqa atiyniyoqmi karan runakunata wañuchinanpaq. Ichaqa Señorninchis Jesucristopa ruwasqanwantaqmi, Diospa munakuyninqa aswan más atiyniyoqraq, runakunaman wiñay kawsayta qonanpaq.

6

Jesucristollapaqña kawsanamanta

¹ Chayri, ¿ima nisunchistaq? Dios astawan munakuwananchispaqri, ¿hinallachu astawanraq huchallapi kawsasunchis?

² ¡Manan saynachu! Noqanchisqa ñan huchapaqqa wañusqa hinaña kashanchis. Chayraykun noqanchisqa manaña huchallapiqa kawsananchishchu. ³ Qankunaqa amayá qonqaychishchu. Noqanchisqa Jesucristopa sutinpi bautizakuspanchismi, Jesucristopa wañusqanwan huklla kanchis. ⁴ Noqanchisqa bautizasqa kaspanchismi, Jesucristo hina wañuyninpi p'ampasqa karanchis. Chaymi noqanchispas, bautizasqa kaspanchis, unumanta lloqsimunchis, mosoq kawsaypiña kawsananchispaq, imaynan Jesucristopas Diospa hatu-hatun atiyninwan p'ampasqa kasqanmanta kawsarimuran hina.

⁵ Sichus noqanchis bautizakuspanchis, Jesucristopa wañuyninpi huklla karanchis chayqa, saynallataqmi Jesucristopa kawsarimusqanpipas huklla kasunchis.

⁶ Noqanchisqa yachanchismi, ñawpaqtaqa huchallapin kawsaranchis. Ichaqa Jesucristopi creespanchismi, paywan kushka wañuranchis amaña huchallapi kawsananchispaq. Chayraykun huchaqa manaña cuerponchistaqa dominayta atinmanñachu. ⁷ Pipas wañusqaña kaspaga, manañan huchataqa ruwayta atinmanñachu. (Saynallataqmi noqanchispas Jesucristowan kushka wañusqanchisrayku, wañusqa hinaña huchapaqqa kashanchis).

⁸ Sichus Jesucristowan kushka wañuranchis chayqa, yachanchismi Jesucristowan kushka, wiñaypaq kawsananchistaqa.

⁹ Noqanchisqa yachanchismi, Jesucristoqa ch'ulla kutillata wañuspa kawsarimusqanta. Chaymi payqa manaña huktawanqa wañunqañachu. Chayraykun wañuyqa manaña atiyniyoqchu Jesucristota wañuchinanpaqqa. ¹⁰ Jesucristoqa

ch'ulla kutillatan wañuran, tukuy huchakunamanta salvawananchispaq. Hinaspan kunanqa kawsashan, Diosllataña hatunchananpaq. ¹¹ Saynallataqyá qankunapas, huchapaqqa wañusqa hinaña kaychis. Ichaqa Jesucristopi iñisqaykichisraykuyá, Diosta servinallaykichispaqña kawsaychis.

¹² Saynaqa amayá qankunaqa permiyichishchu hucha dominasunaykichistaqa. Hinaspapas qankunaqa amañayá aycha cuerpoykichispa munasqan huchakunatachu ruwaychis. ¹³ Qankunaqa wañusqaykichismanta kawsarimuq runakuna hinañan kashankichis. Chayraykuyá cuerpoykichiswanqa ama ni ima huchatapas ruwaychishñachu. Aswanqa Diosllatañayá tukuy sonqoykichiswan serviychis, mosoq kawsayniyoqña kasqaykichisrayku. Hinaspapas qankunaqa cuerpoykichistayá Diosman entregaychis, qankunantakama allin kaqkunata Dios ruwananpaq. ¹⁴ Qankunaqa manan salvasqaqa kankichis, Moisespa escribisqan leykunata kasukuspachu; aswanqa Jesucristopi creespaykichis, Diospa ancha munakuyninta gratislla chashkisqaykichisraykun. Chaymi huchaqa manaña qankunataqa dominasunkichishñachu.

Diosllataña servinamanta

¹⁵ Kunanmi nisqaykichis, noqanchisqa manañan Moisespa escribisqan llapallan leykunata kasukusqanchisraykuchu salvasqa kasunchis. Aswanqa Diosmi anchata munakuwaspanchis, gratislla salvawanchis (Wawan Jesucristopi creesqanchisrayku). ¿Chayraykuchu noqanchisri huchallikuspalla kawsasunchís? ¡Manan chayqa saynachu! ¹⁶ Qankunaqa yachankichismi, pipas huk patrona servispaqa, chay patronpa esclavonña kasqanta. Saynallataqmi huchapas huk patrón hina, huchallapi kawsaq runapaqqa; chaymi pipas huchallapi kawsaspaqa, wañuyta taringa. Ichaqa saynallataqmi Diospas huk patrón hina, payta kasukuq runakunapaqqa; chaymi pipas Diospa esclavon hinaña kaspaga, tukuy huchankunamanta perdonasqa kanqa. ¹⁷ Qankunaqa huchallapi kawsasqaykichisraykun, ñawpaqtaqa huchapa esclavon hina karankichis. Ichaqa Diosmanyá kunanqa gracias kachun, qankunaqa Diospa sumaq yachachikuyninkunata, tukuy sonqoykichiswan kasukusqaykichisrayku. ¹⁸ Chaymi qankunaqa libre kaspaga manaña huchapa esclavonñachu kankichis. Aswanqa Diosta serviq runakunañan kankichis, allin kaqkunata ruwanaykichispaq. ¹⁹ Qankunamanqa kay yachasqaykichis ejemplokunawanmi rimapayashaykichis, kay yachachikuykuna ancha sasa entiendenaykichispaq

kasqanrayku. Qankunaqa imaynan ñawpaqtaqa Diosta mana kasukuspa, cuerpoykichista huchaman entregarakichis, millay waqllipakuy huchakunata ruwaspaykichis; ichaqa saynallataqyá kunanpas Diosta servispa, Diosllapaqña kawsaychis; hinaspa cuerpoykichiswanpas allin kaqkunata ruwaychis.

²⁰ Qankunaqa huchapa esclavon kaspaykichisqa, Diospa nisqantan mana ruwayta munarakichishchu. ²¹ Ichaqa, qankuna huchallapi kawsaspaykichisri, ¿ima allintataq ganarurankichis? Manan ni imatapas. Aswanmi qankunaqa kawsarakichis mana allin p'enqay huchakunata ruwaspaykichis. Chaykunan wañuyman apasurankichis. ²² Kunanmi ichaqa, qankunaqa huchakuna ruwasqaykichismanta libreña kaspaykichis, Diospa esclavonña kashankichis. Chayraykun qankunaqa Diosllataña servinaykichispaq separasqa kashankichis, saynapi wiñay kawsayniyoq kanaykichispaq. ²³ Huchallapi kawsaq runaqa wañuytan chashkinga huk pagota hina. Ichaqa Diosmi qowanchis wiñay kawsayta huk regalota hina. Chaytan Diosqa qowaranchis Señorninchis Jesucristopi creesqanchisrayku.

7

Casada warmiwan comparachiwasqanchismanta

¹ Wawqe panallaykuna, qankunaqa allintan yachankichis Moisespa leyninkunataqa. Chay leykunapa kawsashaq runakunallapaqmi; ichaqa manan wañusqa runakunapaqchu. ² Qawariychisyá chay leykunapa kay kamachikusqanta: huk casarasqa warmiqa, qosanpa kawsanankamalla payman sujetasqa. Ichaqa qosan wañuruqtinmi, chay casarasqa warmiqa, casarasqa kasqanmanta, libreña qepan, leypa nisqanman hina. ³ Ichaqa, sichus qosan kawsashaqtinraq chay casarasqa warmi, huk qariwan casarakunman chayqa, chay warmiqa waqllikuy huchapin kawsashan. Ichaqa qosan wañuruqtinqa, leyman hinan chay warmiqa libreña qepan, saynapi pay munaspanqa huk qariwan casarakunanpaq. Saynata casarakuropaqa, manan waqllikuy huchataqa ruwanchu.

⁴ Saynallataqmi qankunapas, wawqe panallaykuna, huk tiempopiqa leywan casarasqa hina kasharakichis. Ichaqa Jesucristowan kushka wañuspaykichismi, chay leymentaqa ña libreña qeparankichis. Chaymi kunanqa wañusqanmanta kawsarimuq Jesucristowanpas casarakushawaqchis hina, paymanña pertenecenkichis. Chayraykun noqanchisqa allin kaqkunata ruwaspa Diosllataña servinanchis. ⁵ Noqanchisqa

ñawpaqtan munasqanchisman hina kawsaranchis. Saynata kawsaqtinchismi, leyqa yuyarichiwaranichis tukuy clase huchakunata ama ruwananchispaq. Chaykunata yuyarisan, astawanraq millay huchakunata ruwayta munaranchis. Chay huchakuna ruwasqanchismi, Diosmantaqa astawanraq karunchawaranchis, wiñaypaq wañunanchispaq. ⁶ Kunanmi ichaqa, wañusqa hinaña leypaqqa kashanchis. Chaymi manaña leypa esclavonñachu kanchis. Aswanmi kunanqa, Diosta servinanchispaq libreña kanchis, saynapi manaña ñawpaq hinañachu leyta servispa kananchispaq, aswanqa Santo Espiritupa yanapayninwan Diosllataña servinanchispaq.

Huchayoq kasqanchista Moisespa escribisqan leykuna reqsichiwasqanchismanta

⁷ Kunanri, ¿ima nisunchistaq? Moisespa escribisqan leyri, ¿huchachu kanman? ¡Manan saynachu! Sichus Moisespa escribisqan leykuna mana kaqtinga, manan huchayoq kasqanchistaqa yachasunmanchu karan. Huk ejemplopi piensarisunchis. Sichus Moisespa escribisqan leypi mana ninmanchu karan: “Runamasiykipa imapas kaqninkunataqa aman munapayankichu”, nispa, hinaqtinga noqapas manachá yachaymanchu karan, runamasiypa imapas kaqninkuna munapayayqa hucha kasqanta. ⁸ Ley mana kaqtinga, manan huchaqa rikhurinmanchu karan. Ichaqa ley kaqtinmi noqaga yachani, imapas mana allinkuna ruwasqayqa hucha kasqanta. Ichaqa hucha kasqanta yachashaspapas, astawanraqmi chay millay huchakuna ruwaytaqa munani, huchasapa runa kasqayrayku. ⁹ Noqaga tranquilon ñawpaqtaqa kawsarani, leypa kamachisqankunata manaraq yachasqayrayku. Ichaqa leypa kamachisqankunata yacharuqtiymi, noqapi rikhuriran chay prohibiwasqanku ruwaykuna astawanraq ruway munay. Chaymi huchayoq kasqayta yacharuspay wañunaypaqña kasqayta yacharani. ¹⁰ Chayraykun noqaga huchapa kawsanpi wañusqa hina karani. Aswanmi chay leykunaqa, kawsay vidata qowanantantaqa, wañuyta apamuwaran. ¹¹ Ichaqa Moisespa escribisqan leykunata yachaspaymi, noqaga piensarani llapallan leykunata kasukuspays, salvakuyta atinaypaq; ichaqa huchayoq kasqayraykun kikillayta engañakusharani. Chaymi huchaqa noqata wañuyman apawaran. ¹² Ichaqa yachanchismi, Moisespa escribisqan leykunaqa ancha allinpuni kasqanta, ancha ch'uya kasqanta, hinallataq ancha justo kasqanta ima.

¹³ Kay nisqaykunawanqa manan noqaga nishanichu, “Moisespa escribisqan leykunaqa allin kashaspanmi wañuyman

apawasharan”, nispachu. ¡Chayqa manan saynachu! Aswanmi wañuymanqa apawaran huchaykuna, manan leychu. Leykunaqa allin kaqkunatan yachachiwanchis. Chaymi ley kaqtin noqanchisqa yachanchis, huchaqa cheqaqtapuni ancha millay kasqanta.

¹⁴ Noqanchisqa yachanchismi, leykunaqa Diospa kamachikuynin kasqanta. Noqan ichaqa, runalla kasqayrayku, kay aycha cuerpoypa munasqanman hina millay huchakunata ruwaspay kawsani. Chaymi noqaqa huchapa kamachisqan esclavo hina kani. [Nota: Ashka yachayniyoq runakunan piensanku khaynata: “Pabloqa kaypiqa rimashan Jesucristopi manaraq creeshaspa, imaynas karan vidan chaymantan. Chayta niruspanñan payqa Romanos 8 yachachiwanchis Jesucristopi creeq runakunapa vidanmanta”, nispanku. Ichaqa wakin yachayniyoq runakunan piensanku khaynata: “Pabloqa Jesucristopi creeshaspapas khayna huchakunata ruwaspan kawsaran”, nispanku]. ¹⁵ Noqaqa, mana munashaspa, huchakuna ruwasqaytaqa, manan entiendenichu. Noqaqa imapas munasqaytaqa, manan ruwanichu; aswanqa imapas mana munasqaytan noqaqa ruwani. ¹⁶ Chaymi noqaqa mana munasqay huchakunata ruwaspay, yachani, Moisespa escribisqan leykunaqa allinpuni kasqanta. ¹⁷ Hinaspapas chay huchakunataqa manan noqallachu ruwani. Aswanqa noqapi kaq huchan ruwachiwan. ¹⁸ Noqaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspapas, manan atinichu allin kaqkuna ruwaytaqa. Chayraykun noqaqa yachani chay mana allin kaqkunaqa, songoypi kasqanta. ¹⁹ Noqaqa allin kaqkunata ruwayta munashaspapas, manan ruwanichu. Aswanqa mana munasqay huchakunatan ruwani. ²⁰ Ichaqa chay mana munasqay huchakunataqa, manan noqallachu ruwani. Aswanqa noqapi kaq huchan ruwachiwan.

²¹ Chaymi noqaqa cuentata qokuni: Allin kaqkunata ruwayta munashaspapas, manan chay allin kaqkunataqa ruwayta atinichu, noqapi hucha kasqanrayku. ²² Noqaqa songoypin Diospa leyninkunawanqa acuerdopi kaspay anchata kusikuni. ²³ Ichaqa sayna acuerdopi kashaspapas, noqaqa cuentatan qokuni, kay aycha cuerpoypiq sapa p'unchaw luchasqayta. Kay aycha cuerpoypa sapa p'unchawmi mana allinkunallata ruwayta munan. Chaymi huchaman apawaspa, huchapa esclavonman tukurachiwan. ²⁴ ¡Ay, imaynaq kasaqrí! ¿Pitaq noqatari librawanman kay huchallata ruway munaq cuerpoymantari? Kay cuerpoypa wañuymanmi apawashan. ²⁵ Ichaqa Diosmi Señorinchis Jesucristontakama salvawaspa librawan. Chaymi noqaqa Dios-

man graciasta qoni.

Kay llapallan nisqaymantaqa kay conclusionmanmi charani: Noqaqa Diospa leynintan kasukuyta munani. Ichaqa kay aycha cuerpoypitaqmi, huchata servini.

8

Santo Espiritupa yanapayninwan kawsasqanchismanta

¹ Kunanmi ichaqa Jesucristowan huklla kaqkunapaqqa manaña Diospa castigonqa kanñachu. {Paykunaqa manañan aychankupa munasqanman hinañachu kawsanku. Aswanqa Santo Espiritupa munasqanman hinañan kawsanku}.
² Noqanchisqa Jesucristowan huklla kawsasqanchisraykun, Santo Espirituqa, huchapi kawsasqanchismanta, hinallataq wañuymantawan librawanchis. ³ Noqanchisqa songonchispi huchakuna kasqanraykun, Moisespa escribisqan leykunataqa mana cumpliyta atiranchishchu. Chaymi chay leykunaqa mana atiranchu ni pitapas huchankumanta libraytaqa. Chayraykun Diosqa sapallan Wawanta kay pachaman mandamuran, kay pachapi nacespa, huchapi kawsaq runakunawan kushka kawsananpaq. Jesucristoqa noqanchispa huchanchiskunarayku cruzpi wañuspanmi, huk ofrenda hina sacrificasqa karan. Chaymi Jesucristopa cruzpi wañusqanwan, Diosqa huchata vencespa, justo runamanña tukuchiwanchis. ⁴ Kaykunatan Diosqa ruwaran Moisespa escribisqan leyman hina allinta kawsananchispaq. Chaymi kunanqa manaña aycha cuerponchispa munasqanman hinañachu kawsanchis, aswanqa Santo Espiritupa munasqanman hinaña. ⁵ Huchallapi kawsaq runakunaqa, aycha cuerponkupa munasqallantan ruwayta piensanku. Ichaqa Santo Espiritupa munasqanman hina kawsaq runakunaqa, Santo Espiritupa munasqanman hinan imatapas ruwayta piensanku. ⁶ Sichus aycha cuerponchispa munasqanman hinalla imatapas piensaspa ruwasunchis chayqa, wañuymanmi apasqan kasunchis. Ichaqa sichus Santo Espiritupa munasqanman hina imatapas piensasunchis chayqa, hawkalla kawsaspan wiñaypaq kawsasunchis. ⁷ Pipas aycha cuerponpa munasqanman hinalla imatapas piensaspa ruwaq runaqa, Diospa enemigonmi. Chaymi Diospa leyninkunatapas mana cumpliyta atinchi, Diosta mana kasukusqanrayku. ⁸ Chayraykun aychankupa munasqankuman hinalla kawsaq runakunaqa, Diosmanqa mana agradaytaqa atinkumanchu. ⁹ Sichus Diospa Santo Espiritun qankunapi kashan chayqa, qankunaqa manañan cuerpoykichispa munasqanman hinañachu kawsankichis, aswanqa Diospa Santo Espiritunpa

munasqanman hinañan. Ichaqa sichus pi runapipas Diospa Santo Espiritun mana kanchu chayqa, paykunaqa manan Jesucristopachu kanku. ¹⁰ Hucha kay pachapi rikhurisqanraykun, cuerponchisqa wañunqa. Ichaqa sichus Santo Espiritu qankunapi kaspaga, espirituykichismanmi wiñay kawsayta qonqa, qankunata justo runamanña Dios tukuchisusqaykichisrayku. ¹¹ Sichus Jesucristota kawsarichimuq Diospa Espiritun qankunapi kashan chayqa, chay Santo Espiritu qankunapi kasqanraykun, Diosqa, cuerpoykichis wañuqtinpas, kawsarichimunqa.

¹² Chayraykun, wawqe panaykuna, noqanchisqa manaña aycha cuerponchispa munasqanman hinañachu kawsananchis. ¹³ Sichus qankuna cuerpoykichispa munasqanman hinalla kawsankichis chayqa, wiñaypaqmi wañunkichis. Ichaqa, sichus Santo Espiritupa yanapayn-inwan, huchakunata manaña ruwankichishchu chayqa, wiñaypaqmi kawsankichis. ¹⁴ Diospa Santo Espiritunpa munasqanman hina kawsaq runakunaqa, llapallankun Diospa wawankuna kanku. ¹⁵ Qankunamanqa Diosqa manan Santo Espiritutaqa qosurankichis, sirviente runakuna hina manchakuqllaña kanaykichispaqchu. Aswanqa Diospa wawankunaña kanaykichispaqmi Santo Espiritutaqa qosurankichis. Chaymi Diostaqa ninkichis: ¡Khuyakusqay Papáy! nispa. ¹⁶ Ichaqa Santo Espiritupunin, noqanchispi kaspaga, espiritunchisman willaspa yachachin, Diospa wawankunaña kasqanchismanta. ¹⁷ Chayraykun noqanchisqa Diospa wawankunaña kasqanchisrayku, Diospa prometewasqanchis herenciata chashkisunchis. Diosmi chay herenciataqa qowasunchis, imaynan Jesucristomanpas qoran chay hinata, noqanchispas pay hina ñak'arisqanchisrayku. Chaymi Señorinchis Jesucristo hina, sumaq-sumaq glorianpi paywan kushka hatunchasqa kasunchis.

¹⁸ Yachasqayman hinaqa, kay tiempopi imapas ñak'arisqanchisqa, manan ni imapipas comparakunchu, Diospa glorianpi ancha sumaq wiñaypaq kawsananchiswanqa. ¹⁹ Chaymi Diospa llapallan unanchasqankunaqa listollaña suyashanku, kikin Diospuni pikunas wawankuna kasqanta reqsichinanpaq. ²⁰ Ichaqa Diospa kay pachapi tukuy ima unanchasqankunaqa, anchatan ñak'arishanku, kay pachapi runakuna tukuy huchakunata ruwasqankurayku. Ichaqa kay pachapi tukuy ima unanchasqakunaqa manan ñak'ariytaqa munarankuchu. Ichaqa Diosmi sayna kananta permitiran. Hinaspan Diosqa saynata ñak'arishaqtinkupas salvananpaq ofrecekuran. ²¹ Saynapin Diospa tukuy

unanchasqankunaqa librasqa kanqaku ismuspa tukukunanmanta. Chay p'unchawmi wawankunata libraspa Dios hatunchaqtin, tukuy ima unanchasqankunapas paykunawan kushka, librasqa kanqaku.

²² Noqanchisqa llapallanchismi yachanchis, chay p'unchaw chayamunankaman, Diospa tukuy ima unanchasqankunaqa, nishu ñak'arisqankuta. Imaynan huk warmipas, wawanta onqokuspa nishuta ñak'arin, chay hinata. ²³ Ichaqa manan kay pachapi tukuy unanchasqa kaqkunallachu anchataqa ñak'arishanku. Aswanqa noqanchispas anchatan ñak'arishanchis. Ichaqa huk p'unchaw ancha hatun herencia chashkinanchista yachananchispaqmi, Diosqa Santo Espiritunta qowaranchis. Chaymi kunanqa suyashanchis, kikin Diospuni wawankunata hina reconocewaspanchis, kay aycha cuerponchistapas cambiaspa, mosoq cuerponchis qowananchista.

²⁴ Noqanchisqa Diospi confiaspanchismi salvasqa kanchis. Ichaqa salvasqaña kashaspanchispas, manaraqmi Diospa tukuy ima prometewasqanchistaqa rikunchisraqchu. Chaytan noqanchisqa suyakushanchis, chay promesakuna chashkinanchispaq. Ichaqa rikusqanchistari, ¿imapaqtaq suyakusunman? Suyashanchisqa manaraq rikusqanchistan.

²⁵ Aswanmi noqanchisqa suyashanchis, manaraq rikusqanchista. Chaymi noqanchisqa, chay suyasqanchista pacienciawan suyananchis.

²⁶ Chayraykun tukuy imakunata noqanchis mana entiendeqtinchis, Santo Espirituqa yanapawanchis. Noqanchisqa muchas vecesmi mana fuerzayoq débil kaspachis, mana yachanchishchu Diospa munasqanman hina mañakuyta. Chaymi Santo Espirituqa tukuy sentimientowanraq, hinallataq tukuy mana rimay atina palabrakunawanraq, Diosmanta mañakun noqanchispa favorninchispi.

²⁷ Diosqa llapallan runakunapa sonqonpi tukuy pientasqankutaqa yachanmi. Chaymi Santo Espiritu runakunapa favorninpi imata mañakuqtinpas, Diosqa yachan. Ichaqa Santo Espirituqa, Jesucristopi creeq runakunapa favorninpin imatapas mañapun Diospa munasqanman hina.

Diospi confiaspa tukuy ima vencenanchismanta

²⁸ Diosqa tukuy imapin payta khuyakuqkunataqa allinninchispaq yanapawanchis. Saynatan Diosqa ruwan paypa munasqanman hina llapallan waqyasqan wawankunawanqa.

²⁹ Diosqa ñawpaqmantapachan, ña reqsiwaranchishña pikunachus paypi creespa, wawankuna kananchistaqa. Hinaspapas paymi decidiran wawankunaña kaspachis, Wawan

Jesucristo hina kananchispaq, saynapi kuraq wawqenchis hina Jesucristo kananpaq. ³⁰ Diosqa ñawpaqmantaraqmi munaran wawan Jesucristo hina kananchista. Chayraykun payqa waqyawaspanchis, justo runaman tukuchiwaran-chis. Hinaspan sumaq alabasqa wawankuna kananchispaq aceptawaranchis.

³¹ Chayri, ¿ima nisunchismantaq chaykunamantari? Sichus Dios noqanchiswan kashan chayri, ¿pitaq noqanchispa contranchispiri kanman? ³² Diosqa permitiranmi Wawan Jesucristo noqanchispa rantinchispi cruzpi wañunanpaq. Chaymi noqanchisqa seguro kananchis, Diospa prometewasqanchiskunata chashkinanchispaq. Chay promesakunatan Diosqa Wawan Jesucristopiwan kushka, noqanchisman qowasunchis. ³³ Saynaqa, Diospa akllasqa runakunatari, ¿pitaq acusayta atiwasunman? Manan ni pipas acusaytaqa atiwasunmanchu. Ichaqa Diosmi huchanchiskunamanta perdonawaspanchis, justo runamanña tukuchiwaran-chis. ³⁴ Chayri, ¿pitaq noqanchistari juzgaspa sentenciawasunman? Manan ni pipas. Amaña juzgasqa kananchispaqmi, Señorninchis Jesucristo, noqanchisrayku cruzpi wañuspa kawsarimuran. Hinaspan kunanqa, Diospa phaña ladonpi tiyasa, noqanchispa favorninchispi mañapuwashanchis. ³⁵ Chayri, ¿imataq Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantari t'aqaruwasunman? ¿Ñak'ariychu, icha sasachakuychú? ¿Qatikachasqa kaychu, icha yarqaychú? ¿Mana imayoq kaychu, icha runakunapa amenazasqa kaychu, icha espadawan wañuchisqa kaychú? Manan ni imapas Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantaqa t'aqawasunmanchu. ³⁶ Hinaspapas chay ñak'ariykunamantaqa Bibliapin khayna escribisqa kashan:

“Qanpi creesqaykuraykun sapa p'unchaw qawasqallaña kashayku wañuchisqa kanaykupaq.

Ñak'anapaq ovejakuna hinan qawasqallaña kashayku”, nispa [Salmos 44.22].

³⁷ Ichaqa ima sasachakuykunapiña tarikuqtinchispa, Señorninchis Jesucriston munakuwasqanchisrayku yanapawasunchis, tukuy chay sasachakuykunata cheqaqtapuni vencenanchispaqqa. ³⁸ Chayraykun allintapuni yachani, noqanchistaqa mana ni wañuyapas, kawsaypas, angelkunapas, demoniokunapas, kay tiempopas, otaq qepa tiempopas, ³⁹ hanaq pachapi kaqkunapas, nitaq ukhu-pachapi kaqkunapas, nitaq Diospa unanchasqankunapas, Dios Taytanchispa munakuyninmantaqa t'aqayta atiwasunmanchu. Chay

hatun munakuynintan payqa rikuchiwaranchis Wawan Jesucristopa ruwasqanwan.

9

Diospa akllasqan Israel nacionniyoq runakunamanta

¹ Noqaqa Jesucristopi creesqayraykun cheqaqtapuni mana llullakuspa rimani. Hinaspapas noqaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi, concienciaypi seguro kashani mana llullakuspa rimasqaymanta. ² Noqaqa ancha llakisqan kashani. Chaymi sonqoyraq anchata nanawan tukuy rato, ³ Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, Jesucristopi mana creesqankurayku. Noqaqa Jesucristopi ñisqaytapas dejaruymanni, hinaspapas Diospa castigontapas chashkiruymanni paykunata khuyakusqayrayku, sichus chaykuna ruwasqaywan Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, salvasqa kayta atinkuman chayqa. ⁴ Diosmi Israel nacionniyoq runakunataqa akllakuran, paypa llaqtan kaspanku, wawankunaña kanankupaq. Chaymi Diosqa paykunaman tukuy atiyinta rikuchiran; hinallataq pactokunata paykunawan ruwaspa, leyninkunata ima qoran. Hinaspapas Diosqa paykunamanmi yachachiran imayna adoranankumanta; hinallataq promesakunata prometeran. ⁵ Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunapa ñawpaq abueloykunamantan kayku. Chay abueloykunapa mirayninmantan Señorninchis Jesucristopas kay pachapiqa naceran. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa llapallanchispa Diosninchismi. Chayraykuyá payqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

⁶ Kay nisqaywanqa manan nishanichu, Israel nacionman Diospa prometesqankunan fallarun nispachu. Aswanmi nishani, Israel sutiyoq ñawpaq abueloykumanta miramuq runakunaqa, manan llapallankuchu Diospa akllasqan llaqtanmanqa pertenecenku, nispa. ⁷ Nitaqmi Abrahampa mirayninmanta kasqankuraykuchu, llapallanku Abrahampa wawankunaqa kanku. Aswanmi Diosqa prometeran Abrahamman khaynata: “Wawayki Isaacnintakaman qanpa mirayniykiqa kanqa”, nispa [*Génesis 21.12*]. ⁸ Ichaqa Diospa wawankunaqa manan aychaman hina nacemuqkunachu kanku. Aswanqa Diospa prometesqanman hina naceqkunallan, Abrahampa cheqaq wawankunaqa kanku. ⁹ Diosqa Abrahammanmi prometeran khaynata: “Kunan hina tiempopi wataman kutimunaypaqmi, warmiyki Saraqa wawayoqña kanqa”, nispa [*Génesis 18.10*].

¹⁰ Ichaqa manan chayllachu. Aswanqa ñawpaq abuelonchis Isaacpa warmin Rebecapas mellizotan onqokuran. ¹¹ Ichaqa

Rebecapa chay mellizo wawankuna manaraq naceshaspa, allin kaqta otaq mana allin kaqta ruwashaqtinkun, Diosqa munasqanman hina hukninta akllaran, (saynapi akllasqan nacionninpa primer kaq abuelon kananpaq). Chaytaqa akllaran manan imapas ruwasqankuman hinachu, aswanqa paypa munasqanman hinan. ¹² Ichaqa (manaraq chay mellizokuna nacemushaqtinmi), Diosqa ña Rebecataqa niranña khaynata: “Primerta nacemuq wawaykin sullk'a kaqta servinga”, nispa [*Génesis 25.23*]. ¹³ Ichaqa Bibliapipas saynan escribisqa kashan: “Jacobtan munakurani, Esautataqmi mana munakuranichu”, nispa. [*Nota: Kaymanta astawan yachanaykipaqa leey Malaquías 1.1-3. Chaypin nishan “Diosqa akllaran Israel naciontan, manan Edom sutiyoq naciontachu”, nispa. Chay Edom nacionqa Jacobpa wawqen Esaupa mirayninkunamantan formasqa karan*].

¹⁴ Chayri, ¿ima nisunmantaq chaykunamantari? ¿Diosqa injuston nisunmanchu? ¡Manan chayqa saynachu! ¹⁵ Diosqa Moisetapas khaynatán niran: “Noqaga pitachus khuyapayayta munani, paytan khuyapayasaq; pitachus llakipayayta munani, paytan llakipayasaq”, nispa [*Éxodo 33.19*]. ¹⁶ Hinaspapas Diosqa runakunataqa khuyapayan, manan runakunapa imapas ruwasqanraykuchu, nitaq runakunapa munasqanraykuchu. Aswanmi Diosqa runakunataqa khuyapayan, paykunata munakusqanrayku. ¹⁷ Chaymi Egipto nación llaqtapi rey Faraonman Diospa nisqanpas, Bibliapi khayna escribisqa kashan: “Qantan Egipto nacionpi rey kanaykipaq churarayki, noqapa atiyniyta runakunaman rikuchinaypaq, saynapi llapallan runakuna pis kasqayta reqsiwanankupaq”, nispa [*Éxodo 9.16*]. ¹⁸ Chayraykun yachanchis, Diosqa khuyapayanmi pi munasqan runata, pi runapa sonqontataqmi munaspaqa rumiyachin, (imaynan rey Faraonpa sonqontapas rumiyachiran hinata).

¹⁹ Saynaqa sichus mayqennykichispas khaynata tapuwan-kichisman: “Diospa contranpiqa manan ni pipas sayariytaqa atinmanchu. Chaymi Diosqa munasqanman hina imatapas ruwan. Sayna kashaqtinri, ¿imanaqtintaq Diosri huchachawa-sunman?” nispa. ²⁰ Hinaqtinmi noqaga nisqaykichis, ¿pitaq qanri kanki Diosmanta cuentata mañanaykipaqri? All-pamanta ruwasqa mankaqa manan ruwaqnintaqa nin-manchu: ¿Imanaqtintaq khaynatari ruwaruwaranki? nispaqa. ²¹ Ichaqa allpamanta mankata ruwaq runapaqa kanmi dere-chon, munasqanman hina imatapas ruwananpaqqa. Pay munaspanqa ruwanmanmi, allpamanta sumaq fino jarrota,

allin importante p'unchawkunapi utilizasqa kananpaq, otaq ima jarrotapas, sapa p'unchaw utilizasqa kananpaq.

²² Saynallataqmi pasan Diospa ruwasqankunawanpas. Diosqa runakunamanmi phiñakuyninta hinallataq atiyningtapas rikuchiyta munaran. Ichaqa ancha allin, hinallataq ancha pacienciayoq kaspanmi, Diosqa huchapi kawsaq runakunataqa mana kasqan ratollachu castigaran, paykuna castigasqa kanankupaq hinallataq destruisqa kanankupaq kashaqtinkupas. ²³ Diosqa chaykunataqa ruwaran, ancha khuyayniyoq, hinallataq ancha atiyniyoq kasqanta runakuna yachanankupaqmi. Diosqa ñawpaqmantaraqmi khuyapayayninwan aklakuwaranchis, payman rikch'akuq kaspas, noqanchispas hatunchasqa kananchispaq. ²⁴ Diospa waqyasqan runakunaqa noqanchismi kanchis. Diosqa manan Israel nacionniyoq runakunallatachu wawankuna kananpaqqa waqyaran; aswanqa huk law nacionniyoq runakunatapas waqyaranmi, wawankunaña kanankupaq. ²⁵ Chaymantan ñawpaq profeta Oseaspa escribisqan libropipas, Diosqa khaynata nishan:

“Mana waqyasqay runakunatan, ‘wawaykunan’ nisaq Mana munakusqay runakunatan ‘munakusqay wawaykuna’, nisaq, nispa [Oseas 2.23].

²⁶ Hinaspapas maypin nisurankichis khaynata: ‘Qankunaqa manan waqyasqay runakunachu kankichis’, nispa.

Chay lugarllapitaqmi nisunkichis: ‘Qankunaqa kawsashaq Diospa wawankunan kankichis’”, nispa [Oseas 1.10].

²⁷ Saynallataqmi ñawpaq profeta Isaiaspas Israel nacionniyoq runakunamantaqa khaynata niran:

“Israel nacionniyoq runakunaqa lamar qochapi aqo hinaraqmi ashkallaña kanku. Ichaqa chay ashka runakunamantaqa, wakillanmi salvasqa kanqaku.

²⁸ Hinaspapas Diosqa prontollan kay enteron mundontinpi runakunataqa juzgaspas sentencianqa”, nispa [Isaias 10.22-23].

²⁹ Chaykuna pasanmantan, profeta Isaiaspas ñawpaqtaraq, khaynata niran:

“Sichus tukuy atiyniyoq Diosninichis mana salvanmanchu karan wakinninchista chayqa, Sodoma llaqta, hinalataq Gomorra llaqta hinan lliw chinkachisqa kasunchisman karan”, nispa [Isaias 1.9].

Israel nacionniyoq runakunapa mana kasukusqankunamanta

³⁰ Chayri, ¿ima nisunchismantaq chaykunamantari? Diosqa huk law nacionniyoq runakuna payta mana mashkashaqtinkupas, paykunataqa justo runamanmi

tukuchiran, Jesucristopi creesqankurayku. ³¹ Ichaqa Israel nacionniyoq runakunañaataqmi, Moisespa escribisqan leykunata cumpliyta munaranku, mana huchayoq justo runakuna kanankupaq. Ichaqa manataqmi Diosqa paykunataqa aceptaranchu. ³² Paykunatari, ¿imanaqtintaq Diosri mana aceptaranchú? Diosqa paykunataqa manan aceptaranchu, paypi mana iñisqankurayku. Aswanmi paykunaqa leypa kamachisqanman hina imatapas ruwayta munaspa, justo runaña kayta piensaranku. Chayraykun Jesucristoqa, paykunapaqqa hayt'akuspa laq'apakunankupaq huk rumi hina karan. ³³ Chaymantan Bibliapipas khayna escribisqa kashan:

“Noqaqa Jerusalén llaqtapin hayt'akuspa laq'apakunapaq rumita churani.

Pipas chay rumipi hayt'akuspaqa, laq'apakunqan.

Ichaqa pipas chay rumipi confiaspaqa, manan engañasqachu kanqa, Diospi confiasqanrayku”, nispa [Isaías 28.16].
[Nota: Chay rumiqa, Jesucriston].

10

¹ Wawqe panaykuna, noqaqa anchatapunin munani, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna salvasqa kanankuta. Chaymi noqaqa paykunapaq tukuy songoywan Diosmanta mañakushani. ² Noqaqa cheqaqtapunin seguro kashani, kay Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunaqa, tukuy songonkumantan Diosta serviyta munanku. Ichaqa manan yachankuchu imaynatas Diosta serviytaqa. ³ Paykunaqa manan yachankuchu, imaynatas Diosqa mana huchayoq justo runaman tukuchivasqanchistaqa. Aswanmi kikin kupa munasqakuman hinalla, (leykunata cumplispanku) justo runakuna hinaña kayta munanku. Chayraykun paykunaqa mana aceptankuchu, imaynatas Diosqa mana huchayoq justo runaman tukuchivasqanchistaqa. ⁴ Diosqa manan leykunapa kamachisqanta kasukusqanchisraykuchu justo runaman tukuchispa aceptawanchis, aswanqa Jesucristopi creesqanchisraykun. Chayraykun salvasqa kananchispaqqa manaña necesarioñachu Moisespa escribisqan leykunata cumplinanchispaqqa, Señorninchis Jesucristo chay leykunata cumplisqanrayku.

⁵ Moisesqa escribiranmi leykunata kasukuspa salvasqa kayta munaq runakunamantaqa, khaynata: “Sichus pipas llapallan leykunata allinta cumplinkuman chayqa, salvasqan kankuman”, nispa [Levítico 18.5]. ⁶ Ichaqa Jesucristopi iñispan salvasqa kanchis. Chayraykun Jesucristopi iñiqkunaqa mana huchayoq justo runaña

kasqankurayku, Bibliapi nisqanman hina ninanku: “Ama qanqa piensaychu khaynataqa: ¿Pitaq hanaq pachamanri wichanman, Cristota kay pachaman urayachimunanpaqri?” nispaqa.

Saynatan wakinqa piensanku, Cristota cielomanta kay pachaman urayachimuyta munaspanku. ⁷ Hinaspapas qanqa amayá khaynataqa piensaychu: ¿Pitaq wañusqakunapa kasqanmanri urayunman? nispaqa. Saynatan wakinqa piensanku wañusqakunapa kasqanmanta, Cristota kawsarichimuyta munaspanku. [Nota: *Israel nacionniyoq runakunaqa suyasharankuraqmi, Diosmanta hamunanpaq huk Salvadorta. Ichaqa manan munarankuchu Jesuspi creeytaqa, pay chay Salvador kashaqtin. Chaymi Pabloqa nishan: “Chay Salvadorqa ñan hamurunña. Amaña paytaqa mashkaychishñachu”, nispa].* ⁸ Ichaqa Bibliapin khaynata nishan: “Diospa palabranqa qanpa cercallaykipin kashan; qankunapa simiykichispi, hinallataq sonqoykichispi ima”, nispa [Deuteronomio 30.12-14]. Noqaykuqa kay allin willakuytan qankunaman apamuspa willashaykiku, saynapi qankunapas Jesucristopi iñinaykichispaq.

⁹ Sichus runakunapa ñawpaqinpi simiykiwan willakunki, “Jesucristoqa Señorniyami” nispa, hinallataq tukuy sonqoykiwan creenki, Jesucristotaqa wañusqakunapa kasqanmanta Dios kawsarichimusqanpi chayqa, (wiñay ñak'ariymantan) salvasqa kanki. ¹⁰ Hinaspapas tukuy sonqonchiswanmi iñinchis, mana huchayoq justo runata hina Dios chashkiwananchispaq. Chaymantataqa siminchiswantaqmi willakunchis khaynata: “Jesucriston Señorniyqa” nispanchis, salvasqa kananchispaqqa. ¹¹ Chaymi Bibliapiqa khaynata nishan: “Pipas paypi iñiqqa manan engañasqachu kanqa”, nispa [Isaías 28.16].

¹² Diosqa llapallan runakunapa Diosninmi. Chayraykun Diospaqqa igualla kanku Israel nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas. Hinaspapas Señorninchisqa allintan bendecin payta adoraspa, paymanta mañakuq llapallan wawankunataqa. ¹³ Chaymi Bibliapiqa khaynata nishan: “Pipas Señorninchispi creespa, paymanta llapallan mañakuqkunaqa, salvasqan kanqaku” nispa [Joel 2.32].

¹⁴ Ichaqa kunan tapusqaykichis, ¿imaynataq Diosmantari mañakunkuman, Diospi mana creeshaspankuri? ¿Imaynataq Diospiri creenkuman, Diosmanta mana uyarishaspankuri? ¿Imaynataq Diosmantari uyarinkuman, paykunaman pipas mana willashaqtinrí? ¹⁵ ¿Imaynataq chay willakuqkunari Diosmanta willakuq rinkuman, paykunata pipas mana mandashaqtinrí? Chaymi Bibliapiqa khayna escribisqa

kashan: “¡Ancha sumaqmi Diosmanta allin willakuyta willakuspa puriyqa, hinallataq Dioswan hawkalla kawsanankupaq willakuypas!” nispa [Isaías 52.7].

¹⁶ Ichaqa Diospa allin noticianmanta willakushaqtinkupas, manan llapallan runakunachu kasukuranku. Paykunamantan profeta Isaiaspas ñawpaqtaraq ña escribieranña khaynata: “Dios Taytalláy, ¿pitaq noqaykupa willakusqaykutari creeran? (¡Manan ashkachu creeranku!)”, nispanku [Isaías 53.1]. ¹⁷ Chayraykun pipas Diospa palabrantayariqqa, Diospi iñiyta atinqa. Chay palabraqa yachachiwanchis Señorninchis Jesucristomantan. ¹⁸ Kunanmi tapusqaykichis: ¿Manachu Diospa palabranmantaqa tukuy lawpi willakushaqtinku uyarirankú? Arí, tukuy lawpin Diospa palabrantaga uyariranku. Chay uyarisqankumantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Diosmanta willakusqankuqa enteron kay pachantinmanmi ch'eqeriran,
Diospa palabrantaga enteron mundontinpi runakunan uyariranku”, nispa [Salmos 19.4].

¹⁹ Kunan yapamanta tapullasqaykichistaq: ¿Manachu Israel nación llaqtayoq runakunari chaykunata yacharankú? Arí, paykunaqa yacharankun chaykunataqa. Ichaqa Moisesmi Diospa rimasqanta ñawpaqtaraq ña escribieranña khaynata: “Noqan invitesaq huk law nación llaqtayoq runakunata noqapi creenankupaq. Chaywanmi qankuna, Israel nacionniyoq runakunaqa, celoso churakunkichis. Hinaspapas qankunaqa anchatan envidiakunkichis chay mana allin entiendeq runakuna, noqapi creesqankurayku”, nispa [Deuteronomio 32.21].

²⁰ Saynallataqmi profeta Isaiaspas, Diospa partenmanta ñawpaqtaraq escribillarantaq khaynata: “Mana mashkawaq runakunan, noqataqa tariwaranku. Noqamanta mana imatapas tapukuq runakunamanmi, noqaga rikhurirani”, nispa [Isaías 65.1].

²¹ Ichaqa Israel nación llaqtayoq runakunamantataqmi, Diosqa profeta Isaiasnintakama, khaynata nirallantaq: “Noqaga sapa p'unchawmi kay mana kasukuq runakunamanqa makiyta haywarispay, yanapayta munashani, paykuna mana kasukuq rebelde terco runakuna kashaqtinkupas”, nispa [Isaías 65.2].

11

Israel nacionniyoq runakuna wakillan salvasqa kanankumanta

¹ Kunan tapusqaykichis: Israel nacionniyoq runakunamantari, ¿manañachu Diosri ni imatapas yachayta

munan? ¡Chayqa manan saynachu! Noqapunin Israel nación llaqtayoq runa kani, Abrahampa mirayninmanta, hinaspapas Benjaminpa miraynin ayllunmantawan ima.² Diosqa manan rechazaranchu ñawpaqmantapacharaq akllakusqan Israel nacionniyoq runakunataqa. Qankunari, ¿manachu profeta Eliasqa ñawpaqtaraq rimasqantari yachankichís? Paymi Diosmanta mañakuspa, Israel nación llaqtapa contranpi, khaynata niran:³ “Diosnilláy, paykunaqa qanmanta willakuq profetaykikunatan wañurachinku; altarniykikunatapas thuñirachinkun. Ichaqa llapallan profetaykikunamantan noqa sapallayña vidayoq qeparuni; chaymi noqatapas paykunaqa wañurachiwayta munashanku”, nispa.⁴ Ichaqa Diosmi profeta Eliastaqa contestaran khaynata: “Qanqa manan sapallaykiñachu kashanki. Aswanqa qanchis waranqa runakunaraqmi akllakusqaymantaqa kashan. Paykunaqa manan Baal nisqa falso diosmanqa qonqorikurankuchu payta adoranankupaqqa”, nispa [*1 Reyes 19.10, 18*].⁵ Saynallataqmi kunan tiempopipas pasan. Israel nacionniyoq llapallan runakunamantaqa, chikallantan Diosqa akllakuran, paykunata khuyapayasqanrayku.⁶ Diosqa khuyapayakuq kasqanraykun paykunataqa akllaspa, salvaran. Ichaqa manan paykunaqa imatapas ruwarankuchu kikinkuta salvakunankupaqqa. Sichus paykunata Dios akllakunman karan imapas ruwasqankurayku chayqa, yanqapaqmi chay salvación regalo qosqanqa kanman karan.

⁷ Kunanri, ¿ima nisuntaq? Israel nacionniyoq runakunaqa manan salvakuytaqa atirankuchu, nishu terco kaspanku, sonqonkuta rumiyachisqankurayku. Ichaqa Diospa akllasqan kaqkunallan salvasqa kaytaqa atiranku, (Jesucristopi creesqankurayku).⁸ Chay Israel nacionniyoq terco mana crey munaq runakunamantan, Diospa palabranpi khaynata nishan:

“Diosqa paykunapa sonqontan rumiyachiran, mana entien-deq kanankupaq.

Diosqa paykunapa ñawintan ñawsayachiran, qawashaspapas ama rikunankupaq.

Diosqa paykunapa ninrintan upayachiran, uyarishaspapas ama entiendenankupaq.

Chaymi paykunaqa kunankamapas mana kasukuq kashanku”, nispa [*Deuteronomio 29.4*].

⁹ Saynallataqmi rey Davidpas ñawpaqtaraq khaynata nillaran-taq:

“Paykunapa banquete fiesta ruwasqankuyá huk malla hina trampa kachun,

saynapi paykunaqa huchaman urmayuspanku, castigasqa kanankupaq.

10 Ñawinkupas tutayaq hinayá kachun, saynapi ñawsa runakuna hina kaqtinku, Diosmanta mana entiendenankupaq.

Wasankupas wiñaypaqyá qopoyachun”, nispa [*Salmos 69.22-23*].

11 Kunan tapusqaykichis: Israel nacionniyoq runakunari, Diosta mana kasusqankuraykuri, ¿wiñaypaqchu Diosmanta karunchasqa kaspera, manaña salvasqa kanqakú? ¡Manan chayqa saynachu! Aswanmi paykuna Diosta mana kasukuqtinku, huk law nacionniyoq runakuna kunanqa Jesucristopi creeshanku. Sayna kanantan Diosqa permitiran, saynapi Israel nacionniyoq runakuna, chayta rikuspanku, celoso churakunankupaq. 12 Israel nacionniyoq runakuna, huchapi kawsaspa, Jesucristopi mana creesqankuraykun, Diosqa enteron mundontinpi huk law nacionniyoq runakunata favoreceshan, salvasqa kanankupaq. Sayna kaqtinqa, aswan más allinraqmi kanqa, sichus Israel nacionniyoq ashka runakunapas Jesucristopi creespanku, salvasqa kaqtinkuqa.

13 Kunanqa huk law nacionniyoq runakunamanmi nisqaykichis: Diosmi noqataqa akllawaran, qankunaman rispay, qankuna ukhupi apóstol kanaypaq. Chayraykun noqaga qankuna ukhupi Diosmanta willakuspa llank'ashani. Chay llank'asqaymi noqapaqqa ancha importante. 14 Noqaga munanin, Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunaqa, qankunaman allin willakuy willasqaywan, celoso churakunankuta, saynapi paykunapas salvasqa kanankupaq. 15 Diosqa mana creey munaq Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunata rechazaspanmi, huk law nacionniyoq ashka runakunata salvaran, Jesucristopi creesqankurayku. Ichaqa kunan piensariychis, Israel nacionniyoq ashka runakunata Dios salvaqtinri, ¿imaraqsi pasanqa? Jesucristopi paykuna creeqtinkuqa, ancha kusikuymi kanqa, wañusqa hina kasqankumanta wiña-wiñaypaq kawsasqankurayku. 16 Kunan nisqaykichis Israel nacionniyoq runakunaman comparachispay kaykunata. Sichus pipas huk masamanta ruwasqa primer kaq t'antata Diosman ofrendan chayqa, llapallan chay masapas Diosmanqa ñan ofrendasqaña kashan. Saynallataqmi sichus pipas sach'apa saphinta Diosman ofrendan chayqa, llapallan ramankunapas Diosmanqa ñan ofrendasqaña kashan.

17 Kunan nisqaykichis, huk allin aceitunapa wakin ramankunan kuchusqa karan. Hinaspan chay allin aceitunaman injertaranku huk k'ita aceituna sach'apa

ramankunata, saynapi chay allin aceitunamanta alimentakuspa, wiñananpaq. Ichaqa chay k'ita aceituna sach'a hinan huk law nacionniyoq runakunapas kankichis. Qankunatan Diosqa permitiran, allin aceituna sach'aman injertasqa hina kanaykichispaq, saynapi Diospa wawankunaña kaspaykichis, wiñay kawsayta chashkinaykichispaq. Ichaqa chay allin aceituna sach'aqa Israel nacionniyoq runakunan kanku. ¹⁸ Qankunaqa Israel nacionniyoq runakunamantaqa amayá más importante kanaykichispaqchu creekuychis. Aswanqa yachaychisyá, qankuna huk law nacionniyoq runakunaqa, manan aceituna sach'apa saphinchu kankichis chay sach'ata wiñachinaykichispaqqa; aswanqa sach'apa saphinmi qankunataqa wiñachisunkichis, injertasqa ramakunalla kasqaykichisrayku. *[Nota: Chay sach'apa saphinqa Israel nacionniyoq runakunapa ñawpaq abuelonkunan karanku].*

¹⁹ Qanqa alabakuwaqpashchá khaynata piensaspa: “Noqataqa chay kuchusqa ramakunapa rantintan, chay allin aceituna sach'aman injertawaran”, nispa. ²⁰ Arí, chay piensasqaykiqa cheqaqmi. Ichaqa Israel nacionniyoq wakin runakunatan Diosqa rechazaran, Jesucristopi mana iñisqankurayku. Ichaqa qantan Diosqa aceptasuranki, Jesucristopi iñisqaykichisrayku. Saynaqa amayá (Diospa aceptasqan kasqaykiraykuchu) alabakuspa paytukusqa kay; aswanqa Diosta manchakuspaya kawsaychis. ²¹ Diosqa Israel nacionniyoq runakunataqa, manan perdonaranchu Jesucristopi mana iñisqankurayku. Saynallataqmi sichus qankuna huk law nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi mana creenkichishchu chayqa, qankunatapas Diosqa manan perdonasunkichishchu.

²² Qawariychisyá Diosqa ancha allin khayapayakuq kasqanta, hinallataq estricto kasqanrayku cheqaqta castigakuq kasqantapas. Diosqa anchatan castiganqa huchallapi kawsaq runakunataqa. Ichaqa anchatan Diosqa qankunataqa khayapayasunkichis. Sichus Diospi qankuna confiankichis chayqa, Diosqa salvasunkichismi. Ichaqa sichus Jesucristopi mana creenkichishchu chayqa, qankunatapas Diosqa rechazasunkichismi. ²³ Saynallataqmi, sichus Israel nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi mana iñisqankumanta, Diosman kutirikunqaku chayqa, Diosqa ancha atiyniyoqmi paykunatapas salvananpaqqa. Chayqa kanman imaynan huk kuchusqa ramatapas kaqmanta kaq sach'allanman injertapushanman hinan. ²⁴ Qankunataqa k'ita aceituna sach'apa ramankuna hina huk law nacionniyoq runakuna kashaqtiykichismi,

Jesucristopi iñisqaykichisrayku Diosqa aceptasurankichis, Diospa akllasqan llaqta kanaykichispaq. Ichaqa qankunamantapas aswan más facilaraqmi Israel nacionniyoq runakunataqa kaqmanta Diosqa aceptanqa, paykunaqa chay allin aceituna sach'aman kaqmanta injertasqa kasqankurayku.

Israel nacionniyoq runakuna salvasqa kananmanta

²⁵ Khuyasqay wawqe panaykuna, kunankama manaraq pipapas yachasqantan yachanaykichista munani, saynapi huk law nacionniyoq runakuna kashaspapas, salvasqa kasqaykichismanta ama alabakunaykichispaq. Ichaqa chay mana yachasqanku secretoqa kaymi karan: Israel nacionniyoq wakin runakunaqa sonqonkutan rumiyachiranku, asta huk law nacionniyoq runakuna, Jesucristopi iñispanku, Diospa llaqtanman completakunankama. ²⁶ Ichaqa chay huk law nacionniyoq runakuna completaruqtinkun, Diosqa Israel nacionniyoq runakunataqa salvanqa. Chaymantan Bibliapi khaynata nishan:

“Salvadorqa Jerusalén llaqtamantan hamunqa.

Hinaspán Israel nacionniyoq runakunataqa huchankumanta limpianqa.

²⁷ Noqaqa huk pactotan paykunawan ruwasqa, huchankuta perdonanaypaq”, nispa [*Isaías 59.20-21; Jeremías 31.33-34*].

²⁸ Kunanmi ichaqa, Israel nacionniyoq runakunaqa, Jesucristomanta allin willakuyta mana creesqankurayku, Diospa enemigon hina kashanku, qankuna huk law nacionniyoq runakuna kashaspapas, favorecesqa kanaykichispaq. Ichaqa Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunatapas Diosqa munakunmi, ñawpaq abueloyku Abrahamta, Isaacta, hinallataq Jacobtapas akllakusqanrayku. ²⁹ Diosqa regalo qosqantaqa manan qechukapunchu. Nitaqmi akllasqan runakunatapas qonqanchu. ³⁰ Qankuna huk law nacionniyoq runakunapas, ñawpaqtaqa manan Diostaqa kasukurankichishchu. Ichaqa Israel nacionniyoq runakuna Diosta mana kasukuqtinkun, Diosqa kunan qankunata khuyapayashasunkichis. ³¹ Ichaqa imaynan qankunatapas, huk law nacionniyoq kashaqtiykichispas, Diosqa salvasurankichis, saynallataqmi Israel nacionniyoq runakuna mana kasukuq kashaqtinkupas, Diosqa paykunatapas salvanqa, (Jesucristopi creeqtinku). ³² Ichaqa Diosmi permitiran, Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas mana kasukuq kanankuta, saynapi Israel nacionniyoq

runakunata, hinallataq huk law nacionniyoq runakunatapas khuyapayanapaq.

³³ ¡Mayna hatu-hatunmi Diospa qapaq kayninga! Hinaspapas Diosqa ancha yachayniyoq kaspanmi, tukuy imata yachan. Chaymi pipas Diospa piensaynintaqa mana entiendeyta atinmanchu, nitaq ima ruwasqantapas, nitaq imayna ruwasqantapas yachanmanchu. ³⁴ Chaykunamantan Diospa palabranpiqa, khaynata nishan: “¿Pitaq Diospa piensasqantari yachanman?

¿Pitaq Diosmanri consejokunata qonman? [*Isaías 40.13*].

³⁵ ¿Pitaq Diosmanri imatapas regalanman, paykunamanpas Dios kutichipunanpaqri?” nispa [*Job 41.11*].

³⁶ Tukuy imapas Diospa unanchasqanmi. Paypa makillanpin tukuy imapas kashan. Payllapaqtaqmi tukuy imapas. Chayraykuyá Diosqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

12

Creyentekuna imayna kawsananchismanta

¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosninchis anchata khuyapayawasqanchisraykun, kayta ruego kamuykichis: Qankunaqa cuerpoykichistayá huk kawsashaq ofrendata hina Diosman qoychis, hinaspa tukuy huchakunamanta karunchakuspa, Diospa munasqanman hina kawsaychis. Saynata kawsaspan qankunaqa Diosta cheqaqtapuni adorankichis. ² Qankunaqa amayá kunan tiempokunapi huchallapi kawsaq runakuna hinachu kawsaychis. Aswanqa piensayniykichistayá allin piensaywan cambiaychis, saynapi kawsayniykichis cambianapaq. Saynapin qankunaqa yachankichis, Diospa munasqanman hina kawsayta, allin kaqkuna ruwayta, cheqaq rimayta, hinallataq Diospa agradonpaq hina allintapuni kawsayta ima.

³ Diosmi munakuyninman hina noqataqa apostolnin kanaypaq akllawaran. Chayraykun niykichis, qankunaqa amayá wakin creyente masiykichismantaqa aswan más importanteqa creekuychishchu. Aswanyá qankunaqa kikiykichista allinta qawayukuspa piensaychis, iñiyta Dios qosusqaykichisman hina. Chaykunatan Diosqa qosurankichis, Jesucristopi creesqaykichisrayku.

⁴ Noqanchispa cuerponchisqa huklla kashaspanpas, ashka parteyoqmi. Ichaqa manan llapankuchu cuerponchispa partenkunaqa kaqlata imatapas ruwanku. ⁵ Saynallataqmi noqanchispas ashka runakuna kashaspanchispas, Jesucristopi creesqanchisrayku, huk cuerpolla kanchis. Chaymi noqanchisqa Jesucristopa cuerponman llapallanchis pertenechenchis.

⁶ Diosqa sapankamanchismanmi qowaranchis payta servinapaq atiy oficiokunata. Chay oficiokunataqa qowaranchis paypa munasqanman hinan, hinallataq ruway atinanchisman hinallan. Saynaqa, sichus Dios atiyta qowaranchis paymanta willakuykunata runakunaman willamunapaq chayqa, sapankamanchisyá chay oficio qowasqanchis-taqa Jesucristopi ñisqanchisman hina ruwayman churasunchis. ⁷ Saynallataqyá, sichus pipas Diosmanta chashkiran servinapaq oficiota chayqa, allintayá servichun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran yachachinanpaq oficiota chayqa, allintayá yachachichun. ⁸ Sichus pipas Diosmanta chashkiran kallpanchananpaq oficiota chayqa, allintayá kallpanchachun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran ima kapuqninkunawanpas runamasinta yanapananpaq oficiota chayqa, allintayá tukuy sonqonwan runamasintaqa yanapachun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran runamasinta kamachispa diriginanpaq oficiota chayqa, allintayá sumaq voluntadwan dirigichun. Sichus pipas Diosmanta chashkiran llakisqa runakunata kallpanchananpaq oficiota chayqa, allintayá ancha kusikuywan yanapachun.

Khuyakuymanta

⁹ Qankunaqa wawqe panantin hinayá, tukuy sonqoykichiswan cheqaqtapuni khuyanakuychis, ichaqa amayá simillaykichiswanchu. Hinaspapas qankunaqa llapallan mana allin kaqkunatapas rechazaychis. Hinaspa allin kaqkunallata ruwaychis. ¹⁰ Qankunaqa wawqentin hinayá allinta khuyanakuychis. Hinallataq allinta respetanakuspa kawsaychis. ¹¹ Qankunaqa amayá qella runakuna hinachu kaychis. Aswanqa allintayá ancha kusikuywan ama gellakuspa Diospaq llank'aychis. ¹² Qankunaqa Jesucristopa kutimunan p'unchawta suyaspaykichisyá, anchata kusikuychis. Hinaspapas ima ñak'ariypiña tarikuspapas, pacienciakuychis. Saynallataq Diosmanta mañakuspapas, ama dejaspa mañakuychis. ¹³ Qankunaqa Diospi ñiqmasyikichis wakchakunatayá, yanapaychis kaqniykichiskunawan. Saynallataq karumanta hamuqkunatapas, wasiykichispi allinta chashkiswa, samaykachiychis.

¹⁴ Qatikachasuqniykichis runakunataqa, ama maldecichishchu. Aswanqa Diosmanta paykunapaq mañapuychis, saynapi paykunata Dios bendecinanpaq. ¹⁵ Qankunaqa kuisqa kaqkunawan, kusikuychis. Saynallataq waqaqkunawanpas, waqaychis. ¹⁶ Qankunaqa hawkalla, hinallataq huk sonqolla kawsaychis. Hinaspapas amayá paytukusqaga kaychishchu. Aswanqa runakunapa despreciasqan humilde

runakunatapas, allintayá respetaychis; hinaspapas qankunaqa amayá runamasiykichiskunamanta aswan más yachaq tukuqchu kaychis.

¹⁷ Sichus pipas qankunata ima mana allintapas ruwasunkichis chayqa, amayá qankunaqa vengakuychishchu. Aswanyá qankunaqa llapallan runakunapa ñawpaqninpi allin kaqkunatapuni allinta ruwaychis.

¹⁸ Qankunaqa atisqaykichisman hinayá sapa p'unchaw allin kaqkunatapuni ruwaychis, saynapi llapallan runakunawan hawkalla kawsanaykichispaq.

¹⁹ Munasqay wawqe panaykuna, qankunapa contraykichispi ima mana allintapas runamasiykichis ruwasuqtiykichisqa, amayá vengakuychishchu. Aswanyá Diosman chay contraykichispi kaq runakunataqa saqeychis, Dios castigananpaq. Chaymantan Bibliapiqa kikin Diospuni khaynata niran:

“Noqamanmi tupawan paykunamanta vengakunaypaqqa. Noqan paykunataqa ruwasqankuman hina castigasaq”, nispa [*Deuteronomio 32.35*].

²⁰ Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Sichus enemigoyki yarqaypi kaqtinqa, mikhunaykita qoykuy.

Sichus enemigoyki ch'akiypi kaqtinqa, unullatapas haywaykuy.

Saynata ruwaqtiykin, chay enemigoykipa uyanqa p'enqakuymanta pukamanraq tukunqa”, nispa [*Proverbios 25.21-22*].

²¹ Qankunaqa amayá mana allin ruwaykunawanqa vencechikuychishchu. Aswanqa allin kaqkuna ruwasqaykichiswanyá, mana allin kaqkunataqa vanceychis.

13

Autoridadkunata respetananchismanta

¹ Qankunaqa llapallaykichisyá kamachikuq autoridadkunataqa kasukuychis. Paykunataqa Diosmi permitiran kamachikuq kanankupaq. Hinaspapas Diosmi chay autoridadkunataqa autoridad kanankupaq churaran.

² Ichaqa sichus pipas autoridadkunata mana kasukunqachu chayqa, Diospa contranpin kashan. Chayraykun chay runaqa ancha castigasqa kanqa.

³ Autoridad runakunaqa, manan allin ruwaq runakunata castigananpaqchu kashanku. Aswanqa mana allin ruwaq runakunata castigananpaqmi kashanku. Saynaqa sichus qankuna autoridadkunata mana manchakuspa kawsayta munankichis chayqa, allin kaqkunata ruwaspayá kawsaychis. Saynata kawsaqtiykichismi, chay autoridadkunaqa qankunamanta allinta

rimanqaku. ⁴ Autoridadkunaga Diospa kamachisqanman hina allin kaqkunata ruwanankupaqmi kashanku, saynapi mana allin runakunamanta cuidasunaykichispaq. Ichaqa sichus qankuna mana allin kaqkunata ruwaspaykichisqa, jmanchakuymantayá khatatataychis! Paykunaga manan yanqapaqchu armankutaqa apakachanku. Aswanmi paykunaga churasqa kashanku, Diospa nisqanman hina imatapas ruwanankupaq, hinallataq mana allin ruwaq runakunatapas castigankupaq. ⁵ Chayraykuyá autoridadkunataqa allinta respetaspa kasukuychis. Hinaspapas qankunaga amayá autoridadkunataqa respetaychis, castigota manchakusqaykichisraykullachu; aswanqa respetaychis, autoridadkuna respetayqa allinpuni kasqanrayku.

⁶ Chaymi qankunaga impuestotapas autoridadkunamanga pagashankichis, qankunata cuidasusqaykichisrayku. Saynata ruwaspankun, chay autoridadkunaga Diospa munasqanta ruwashanku. ⁷ Saynaga sapankamaykichisyá iman paganaykichista pagaychis. Sichus autoridadkunaman auto avalúo impuestota paganaykichis kaqtinqa, pagaychis. Sichus ima impuestotapas paganaykichis kaqtinqa, pagaychis. Sichus pitapas respetanaykichis kaqtinqa, respetaychis. Hinallataq sichus pitapas estimana kaqtinqa, estimaychis.

Runamasinchiskunawan responsable kananchismanta

⁸ Qankunaga amayá pimanpas debenkichishchu. Aswanqa llapallan runakunatayá qankunaga allinta khuyakuychis. Saynata pipas cheqaqtapuni runamasinta khuyakuspaqa, Diospa kamachisqan leyninkunatan cumplishan. ⁹ Chay kamachikuy leykunapin khaynata nishan: “Aman waqllikunkichu. Aman pitapas wañuchinkichu. Aman suwakunkichu. {Aman llullakunkichu pipa contranpipas}. Aman runamasiykipa kaqninkunatapas, nitaq warmintapas munapayankichu”, nispa. Chay kamachikuy leykunapas, hinallataq wakin llapallan kamachikuykunapas, kay huk kamachikuyllapin cumplikun: “Runamasiykikunataqa qan kikiykita hina khuyakuy”, nisqanpi. ¹⁰ Pipas runamasinta khuyakuq runaga, manan ni ima maldadtapas runamasintaqa ruwanchu. Aswanmi pipas runamasinta khuyakusqanwanqa, llapallan leykunata cumplishan.

¹¹ Saynaga kay nisqaykunatayá qankunaga ruwaychis, ima tiempopichus kasqaykichista reparaspa. Puñusqa hina kasqaykichismantayá rikch'ariychis. Jesucristopa kutimunan p'unchawqa ñan más cercaña kashan, paypi

creesqanchis p'unchawmantaqa. Pay kutimuspanmi, tukuy imamanta salvawasunchis. ¹² Tutayaq hina mana allin tiempoqa ñan tukukushañña; chaymi Jesucristopa kutimunan p'unchawqa ña cercaña kashan. Chayraykuyá tukuy huchakunataqa amaña ruwasunñachu. Aswanqa tukuy huchakunata dejaspayá, Diospa munasqanta ruwaspa, allin armasqa hina kasunchis. Saynapi diablotapas hinallataq tukuy huchakunatapas vencespa, k'anchaypi hina purisunchis, huk allin armasqa soldado hina. ¹³ Saynaqa allintayá kawsasunchis, p'unchawpi hina purispa. Amayá purisunchis mach'akuykunapichu, nitaq ch'aqwa ruwasqanku fiesta mikhuykunapichu, nitaq mana allin viciokunapichu, nitaq cuerponchistapas utilizasunchis waqllikuy huchakunapichu, nitaq envidianakuspa puriykunapichu, nitaq peleaykunapichu, nitaq runamasinchiskunapa contranpi imatapas ruwaykunapichu. ¹⁴ Aswanqa Señorninchis Jesucristopi confiaspayá sapa p'unchaw kawsasunchis, saynapi aycha cuerponchispa munasqankunata amaña ruwananchispaq.

14

Iñiqmasinchispa contranpi ama rimananchismanta

¹ Qankunaqa Diospa yachachisqankunata pisilla entien-deq wawqe pananchiskunataqa allintayá chashkiychis. Paykunaga manaraqmi allintaraqchu Diospa munasqantaqa entiendenku. Sichus mayqenninkupas qankunawan mana acuerdopichu kankuman chayqa, amayá paykunawanqa discutiychishchu. ² Wakin wawqe pananchiskunaqa, Diospa yachachisqankunata allinta entiendesqankuraykun, tukuy clase mikhunakunata mikhunku. Ichaqa wakin wawqe pananchiskunañataqmi Diospa yachachisqankunata manaraq allinta entiendesqankuraykun, verdurakunallata mikhunku. ³ Saynaqa tukuy clase mikhunata mikhuq runakunaqa, verdurakunalla mikhuq runakunataqa amayá despreciachunkuchu. Saynallataqyá verdurakunallata mikhuq runakunapas, tukuy clase mikhunakunata mikhuq runakunataqa amallataq juzgachunchu. Diosqa igualtan ishkeynin clase runakunataqa chashkin. ⁴ Hinaspapas, ¿pitaq qanri kanki Diosta serviq runapa contranpi rimaspa juzganaykipaqrí? Paytaqa allinta otaq mana allinta ruwaqtinpas Diosllan juzganqa. Hinaspapas Diosllan paypi creeq runakunataqa atiyinwan yanapan, ima ruwasqankutapas allinta ruwanankupaqqa.

⁵ Kunanqa huk ejemplotawan nisqaykichis. Wakinqa piensankun huk p'unchawqa huknin p'unchawmanta aswan

más importante kananpaq, saynapi chay importante kaq p'unchwata waqaychanankupaq. Ichaqa wakinñataqmi piensanku llapallan p'unchwakuna igualla kananpaq, (saynapi llapallan p'unchwakunata waqaychaspa, Diosta kasukunankupaq). Saynaqa sapankamankuyá imapas piensasqankupiqqa seguro kachunku. ⁶ Sichus pipas huk p'unchwata waqaychaspaqa, Diosta respetaspa payta agradanankupaqmi waqaychan. {Saynallataqmi llapallan p'unchwakunata waqaychaqkunapas, Diosta respetaspa payta agradanankupaqmi waqaychanku}. Saynallataqmi Diosman graciasta qospa, tukuy clase mikhunakunata mikhuqpas, chaytaqa ruwan Diosman agradaspa, payta adoranankupaqmi. Ichaqa saynallataqmi, Diosman graciasta qospa, tukuy clase mikhunakunata mana mikhuqpas, chaytaqa ruwan Diosman agradaspa, payta adoranankupaqmi.

⁷ Saynaqa llapallanchismi Diospaqqa kawsanchis. Hinaspapas noqanchisqa manañan kikillanchispaqñachu kawsanchis, nitaqmi kikillanchispaqñachu wañunchispa. ⁸ Kawsaspanchisqa, Diosllapaqñan kawsanchis. Wañuspanchispa, Diosllapaqñan wañunchis. Saynaqa kawsaspapas otaq wañuspapas, Diospan kanchis. ⁹ Señorinchis Jesucristoqa wañuspan, kawsarimuran, saynapi wañusqa runakunapa, hinallataq kawsaq runakunapapas Señorinchis kananpaq. ¹⁰ Chayri, ¿imanaqtintaq qanri Diospi ñiqmasyikikunata juzgashankí? Hinaspapas, ¿imanaqtintaq paykunamanta aswan más importanteri creekunki? Ichaqa llapallanchismi Diospa ñawpaqniypiqqa juzgasqa kasunchis. ¹¹ Kaykunamantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Kikin Diospunin khaynata niran:

Noqapa ñawpaqniypin llapallan runakunaqa qonqorikunqaku.

Noqatan llapallan runakunaqa yupaychawanqaku”, nispa [Isaías 45.23].

¹² Chayraykun noqanchisqa sapankamanchis Diosninchismanqa cuentata qosunchis.

Ñiqmasinchiskunata huchaman ama urmachinanchismanta

¹³ Saynaqa amayá noqanchisqa criticanakusunchu. Aswanqa allinta piensaspanchisyá imatapas ruwasunchis, saynapi Jesucristopi ñiqmasinchiskuna, noqanchispa kawsanchispi ishkaspanku, huchaman ama urmanankupaq. ¹⁴ Noqqa Señor Jesucristopi ñispaymi seguro kashani, kay pachapiqa manan ni ima clase mikhunapas mana mikhunaqa kanmanchu. Ichaqa sichus pipas ima clase mikhunatapas mana mikhuna kananpaq piensanman

chayqa, amayá chay mikhunataqa mikhuchunchu, saynata piensasqanrayku. ¹⁵ Sichus iñiqmasyiki imapas mikhusqaykita rikuspa, iñiyinpi ishkayanman chayqa, manan chay iñiqmasyikitaqa khuyakushankichu. Saynaqa amayá pitapas mikhusqaykiwanqa huchaman urmachiychu. Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa, paypaqwanmi cruzpiqa wañuran. ¹⁶ Sichus qanpa imapas mikhusqaykiwan, wawqeykipa iñiyin pisiyaqtinga, wakin hermanokunan chay ruwasqaykita rikuspanku, “qanqa maltan ruwashanki”, nisunkikuman, allinta imata ruwashaqtiykipas. Chayraykuyá qankunaqa ama saynatachu ruwaychis. ¹⁷ Diospa munasqanman hina kawsaq runakunapaqqa mikhunapas, tomanapas manan importantechu. Aswanmi chaykunamanta más importanteqa, Diosta servispa, allinta ruwaspa, Santo Espiritupa yanapayninwan hawkalla, hinallataq kuisqalla kawsaymi. ¹⁸ Ichaqa sichus pipas Diospa munasqanman hina kawsaspa, Jesucristota servinga chayqa, Diospa agradonpaqmi kawsanqa. Chaymi chay runaqa runakunapa respetasqan kanqa.

¹⁹ Saynaqa hawkallayá kawsasunchis, yanapanakuspa hinallataq kallpanchanakuspa ima, saynapi aswan más allintaraq Diospi iñispa wiñananchispaq. ²⁰ Noqanchispaqqa llapallan mikhunapas allinmi mikhunanchispaqqa. Ichaqa imapas mikhusqanchiswan, Diospi chayraq iñiq wawqenchiskunapa iñiyin pisiyanman chayqa, manan allinchu chay mikhusqanchiswan iñiqmasinchiskunata huchaman urmachiyya. ²¹ Sichus aycha mikhusqaykiwan, otaq vino tomasqaykiwan, Jesucristopi iñiqmasyikikunata huchaman urmachiwaq chayqa, manan allinchu. Sayna kaqtinga, aswan allinmi kanman, aychata mana mikhunaykipaq, hinallataq vinotapas ama tomanaykipaq. ²² Kay mikhuykunamanta, otaq mana mikhuykunamantapas piensasqaykitaqa, Diosllan qanllapiwan yachanan. Ichaqa ancha kuisqan kanqa, sichus pipas imapas mikhusqanmanta, hinallataq tomasqanmanta conciençian mana acusaqtinga. ²³ Ichaqa pipas ishkayasma ima mikhunatapas mikhun chayqa, huchallikunmi, ishkayashaspa mikhusqanrayku. Saynaqa sichus imatapas creesqaykiman hina, mana ruwankichu chayqa, huchallikushankin.

15

Pisi iñiyinoyq runakunata kallpanchanamanta

¹ Noqanchisqa amayá munasqallanchistachu ruwasunchis. Aswanqa sichus iñiyinchispi allin kallpanchasqa kashanchis chayqa, pisi iñiyinyoq kaqkunatayá allinta kallpanchasunchis.

² Hinaspapas noqanchisqa sapankamanchismi, wawqe pananchiskuna iñiyinkupi wiñanankupaq imatapas ruwananchis. Saynata ruwaspan chay wawqe pananchiskunataqa, allinta kallpanchasunchis Diospi aswan masta iñinankupaq. ³ Ichaqa kikin Señorninchis Jesucristopas, manan kikinpa munasqallantachu ruwaran. Chaymantan Bibliapi nishan:

“Runakuna qanta k'amisuspaykiqa, noqatapas k'amiwashankuman hinan”, nispa [*Salmos 69.9*].

⁴ Bibliapi llapallan escribisqakunaqa kashan, chaykunata leespanchis yachananchispaqmi, saynallataq pacienciata qowananchispaq, consuelawananchispaq, hinallataq kallpanchawananchispaq ima. Chayta chashkispan Diospiqa aswan allinta confiasunchis. ⁵ Diosmi pacienciatapas, hinallataq kusikuytapas qowanchis. Chaymi noqaqa Diosmanta mañakushani, qankunata kallpanchasuqtiykichis, huk sonqolla kawsanaykichispaq, imaynan Señorninchis Jesucristopas runakunawan allinpi kawsaran chay hinata, ⁶ saynapi Señorninchis Jesucristopa Dios Taytanta huk sonqolla alabanaykichispaq.

Jesucristomanta allin willakuykunaqa llapallan runakunapaq kasqanmanta

⁷ Wawqe panaykuna, imaynan qankunatapas Señorninchis Jesucristoqa aceptasurankichis, saynallataqyá qankunapas wakinniykichistaqa aceptaychis qankuna ukhupi, saynapi Diosninchis alabasqa kananpaq. ⁸ Ichaqa kikin Señorninchis Jesucriston hamuran, noqayku Israel nacionniyoq runakunata serviwanankupaq, saynapi ñawpaq abueloykuman Diospa prometesqankuna cumplikunanpaq. Saynata servispanmi Jesucristoqa rikuchiwaranku, ñawpaq tiempokunapiraq (Abrahamman, Isaacman, hinallataq Jacobman) Diospa prometesqankunaqa, cheqaqtapuni cumplikusqanta. ⁹ Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa kay pachamanqa hamuran, huk law nacionniyoq runakunatapas salvananpaqmi, saynapi paykunapas Diospa ancha khuyakuyninmanta, Diosta alabanankupaq. Chaymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Chayraykun noqaqa huk nación llaqtayoq runakunawan qanllataña alabasqayki.

Hinaspapas qanpa sutyikita hatunchaspan, qanllapaqña takikunatapas takisaq”, nispa [*Salmos 18.49*].

¹⁰ Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Llapallan nación llaqtayoq runakunapas, Diospa Israel nacionnin llaqtayoq runakunawan kushkayá kusikuychis”, nispa [*Deuteronomio 32.43*].

¹¹ Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Llapallan huk law nacionniyoq runakuna, Señor Diosta alabaychis.

Llapallan llaqtakunapi tiyaq runakuna, Diosllataña alabaychis”, nispa [*Salmos 117.1*].

¹² Hinaspapas ñawpaqtaraqmi Diosmanta willakuq profeta Isiaspas ña escribiraña khaynata:

“Isaipa mirayninmantan hamunqa

huk law nacionniyoq llapallan runakunapa reynin.

Chaymi paykunata gobiernaqtin, ashka runakuna paypi confianqaku”, nispa [*Isaías 11.10*].

¹³ Noqan Diosmanta qankunapaq mañakushani, saynapi kikin Diospuni, paypi creesqaykichisrayku, kuisqata hinalataq hawkallata kawsachisunaykichispaq. Saynata kawsapan qankunaqa, Diospi aswan mastaraq confiankichis, hinallataq Santo Espiritupas yanapasunkichis, Diospi aswan mastaraq confianaykichispaq.

¹⁴ Wawqe panaykuna, noqaqa seguron kashani, qankuna sumaq songoyoq kasqaykichismanta, allinta yachasqaykichismanta, hinallataq allinta consejanakusqaykichisman-tawan ima. ¹⁵ Ichaqa kay cartapi tukuy asuntokunamanta imatapas mana pakaspaymi, noqaqa qankunaman escribimushaykichis, saynapi kay consejokunata ama qonqanaykichispaq. Kaykunataqa escribimushaykichis, noqata khuyakuwaspa, apostolnin kanaypaq Dios akllawasqanraykun. ¹⁶ Saynatan akllawaran, apostolnin kaspay, huk law nacionniyoq runakunaman rispay, Jesucristomanta allin willakuykunata yachachimunaypaq. Chaymi noqaqa paykunapaqqa kani, Jerusalén templopi serviq sacerdote hina, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan, Diosmanta willakuspay, paykunata huk sumaq ofrendata hina Diosman presentanaypaq.

¹⁷ Jesucristo yanapawaqtinmi, noqaqa Diosta servishani. Chaymi anchata kusikuni. ¹⁸ Noqaqa manan qankunamanqa willashaykichis, noqapa imapas ruwasqaykunatachu. Aswanmi qankunamanqa willashaykichis, Señor Jesucristo imaynatas noqata cambiawasqanmanta, saynapi huk law nacionniyoq runakunaman Diosmanta willaqtiiy, paykunapas Diosta kasusqankumantawan ima. Paykunaqa cheqaqtapunin Diostaqa kasukushanku, Diosmanta paykunaman willasqaywan, hinallataq noqapa ruwasqayta rikupanku ima. ¹⁹ Ichaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi

ashka milagrokunata, hinallataq tukuy mana hayk'aq rikuna señalkunatawan ima noqaqa ruwarani. Saynapin noqaqa Jesucristomanta allin willakuykuna willakuytaqa ña tukuruniña tukuy lawpi, Jerusalén llaqtamantapacha asta Iliria provincia lawkama. ²⁰ Noqaqa Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunataqa willakurani, Jesucristomanta manaraq pipas willakusqanku llaqtakunapin. Manan noqaqa willakurani huk apostolkunapa willakusqan llaqtakunapichu, saynapi chay hukpa llank'asqanmanta ama aprovechakunaypaq. ²¹ Aswanmi Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Paymanta mana hayk'aq uyariqkunan, paymanta allinta uyaringaku.

Paymanta mana hayk'aq uyariqkunan, paymantaqa uyarispa, allinta entiendenqaku”, nispa [Isaias 52.15].

Roma llaqtaman Pablo rinanpaq piensasqanmanta

²² Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa ashka kutitan qankunaman visitaq hamuytapuni munashani. Ichaqa Jesucristomanta allin willakuykunata willakusqayraykun, mana hamuytaqa atishanichu. ²³ Kunanmi ichaqa kay law llaqtakunapi ña tukuruniña Jesucristomanta allin willakuykuna willakuytaqa. Chaymi ashka watakunaña qankunaman visitaq rinaypaq munasqayrayku, ²⁴ kunanqa España nación llaqtaman riq hina, qankunaman visitanaypaq hamuyta munashani. Ichaqa manan unaychu qankunawanqa qepakuyta atisaq. Sayna kaqtinpas, chay tiempopiqa kushka kasqanchiswanmi, noqaqa anchata kusikuyta munashani. Chaymantan ichaqa, España nación llaqtaman viaje continuanaypaq, qankuna yanapawanaykichista munani. ²⁵ Kunanmi ichaqa, Jerusalén llaqtataraq rishani, ofrenda qolqeta apayukuspay. Chay ofrendaqa servinga Jesucristopi creeq hermanokunata yanapanapaqmi. ²⁶ Jesucristopi creeq hermanokunan Macedonia provincia lawpi, hinallataq Acaya provincia lawpi ima chay ofrendataqa huñuranku. Paykunan chaytaqa tukuy sonqonkuwan huñuranku, Jerusalén llaqtapi tiyaq wakcha hermanokunata yanapanankupaq. ²⁷ Kay ofrendataqa huñuranku, manan obligasqa kasqankuraykuchu, aswanqa voluntariamenten. Macedonia lawpi hinallataq Acaya lawpi hermanokunaqa, huk law nacionniyoq runakunan karanku. Paykunamanmi Israel nacionniyoq hermanokuna, Jesucristomanta allin willakuykunata willaranku. Chaymi chay Macedonia lawpi hinallataq Acaya lawpi hermanokunapaqqa, deberninku karan, Jerusalén llaqtapi Israel nacionniyoq hermanokunata yanapanankupaq, ima kaqninkuwanpas. ²⁸ Noqaqa kay

ofrenda apasqayta, Jerusalén llaqtapi hermanokunaman entregaruspayñan, España nación llaqtamanqa risaq. Saynaqa Españaman riq hinañan, qankunataqa visitamusqaykichis. ²⁹ Hinaspapas noqaqa seguron kashani, qankunapa tiyasqaykichis Roma llaqtaman hamuspayqa, Señorninchis Jesucristomanta allin yachachikuykunatan qankunamanqa yachachitamusqaykichis.

³⁰ Khuyasqay wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristopa sutinpi, hinallataq Santo Espiritupa munakuyninpi iman, qankunataqa valekamuykichis, Diosmanta tukuy sonqoykichiswan noqapaq mañapuwanaykichispaq. ³¹ Saynallataqyá qankunaqa noqapaq mañapuwaychis, Israel nacionpi mana iñiq runakunamanta Diospuni waqaychaykuwananpaq, saynapi Jerusalén llaqtapi iñiqkunapaq ofrenda apasqaytapas, allinta chashkiwanankupaq. ³² Saynaqa Diosyá permitichun, qankunaman noqa visitaq hamunaypaq. Hinaspa chaypiña ancha kusikuywan, llapallanchis kallpanchanakuspanchis, kushka allinta parlariykurusunchis. ³³ Saynaqa hawkayay gokuq Diosyá qankunawan sapa p'unchaw kachun. Amén.

16

Cartata tukuspa sapankama hermanokunata Pablo saludasqanmanta

¹ Qankunamanmi recomendakamuykichis Jesucristopi creeq hermananchis Febeta. Payqa Cencrea llaqtapi kaq iglesiapin diaconisa. ² Paymi qankunaman hamushan; saynaqa sumaqtayá chashkiykuychis; hinaspa tukuy ima necesidadninkunapipas yanapaykuychis. Payqa hukkunatapas yanaparanmi; hinaspa asta noqatapas yanapawaranmi.

³ Saynallataqyá Jesucristopi creeq hermananchis Priscilatapas, hinallataq qosan Aquilatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunan noqawan kushka Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaranku.

⁴ Hinaspapas paykunaqa wañuytapas manan manchakurankuchu, vidayta salvawanankurayku. Chaymi noqaqa paykunawan ancha agradecisqa kashani. Saynallataqmi Jesucristopi creeq huk law nacionniyoq llapallan iglesiakunapi hermanonchiskunapas, hermananchis Priscilamanta hinallataq qosan Aquilamantawan anchata agradecikunku.

⁵ Saynallataqyá hermananchis Priscilapa, hinallataq qosan Aquilapa wasinpi huñunakuq hermanokunatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

Saynallataqyá ancha khuyakusqay hermanonchis Epene-totapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Ichaga

paymi waq Asia provincia lawpiqa, Jesucristopi creeq primer kaq cristiano karan.

⁶ Saynallataqyá hermananchis Mariatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Payqa qankuna ukhupin allinta Diospa obranpi llank'aran.

⁷ Saynallataqyá hermanonchis Andronicotapas, hinallataq Juniastapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunaqa Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunan kanku; hinaspapas noqawan kushkan preso karanku. Hinaspapas paykunaqa Señor Jesucristopin noqamanta aswan primertaraq iñikuranku. Saynallataqmi paykunaqa llapallan apostolkuna ukhupipas ancha allin respetasqa karanku.

⁸ Saynallataqyá Jesucristopi creeq hermanonchis Ampliastapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Payqa ancha khuyakusqay amigoymi.

⁹ Saynallataqyá hermanonchis Urbanotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi noqawan kushka Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willaran.

Saynallataqyá Estaquis sutiyoq khuyakusqay amigoytapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹⁰ Saynallataqyá hermanonchis Apelestapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi ñak'arishaspapas cheqaqtapuni Jesucristopi iñiran.

Saynallataqyá hermanonchis Aristobulopa llapallan familiarantapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹¹ Saynallataqyá Israel nacionniyoq llaqtamasiy hermanonchis Herodiontapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

Saynallataq hermanonchis Narcisopa familianmanta Jesucristopi creeqkunatapas, llapallankuta noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹² Saynallataqyá hermananchis Trifenata, hinallataq Trifosatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paykunan Jesucristomanta allin willakuykunata willakuspanku, Diospaq allinta llank'aranku.

Saynallataqyá ancha khuyakusqanchis hermananchis Persidatapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paypas Jesucristomantan allin willakuykunata willakuspa, Diospaq allinta llank'aran.

¹³ Saynallataqyá hermanonchis Rufotapas noqapa parteymanta saludaykapuwaychis. Paymi tukuy sonqonwan Señorninchis Jesucristota qatikuran. Saynallataq hermanonchis Rufopa mamitantapas noqapa parteymanta

saludaykapuwaychis. Paymi noqapaqqa mamitay hina karan.

¹⁴Saynallataqyá hermanonchis Asincritotapas, Flegontetapas, Hermestapas, Patrobastapas, Hermastapas, hinallataq paykunawan kushka kaq llapallan wawqe pananchiskunatapas, noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹⁵ Saynallataqyá hermanonchis Filologotapas, Olimpastapas, Nereotapas, Nereopa hermanantapas, hermananchis Juliatapas, hinallataq paykunawan kaq llapallan wawqe pananchiskunatapas, noqapa parteymanta saludaykapuwaychis.

¹⁶ Saynallataqyá qankunapurapas saludaykanakuychis huk ch'uya much'aykuywan. Hinaspapas llapallan iglesiakunamanta wawqe pananchiskunan, qankunataqa saludamushasunkichis.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁷ Wawqe panaykuna, anchatan ruegakuykichis, qankunaqa allintayá cuidakuychis, iglesia ukhupi ch'aqwata hatarichispa, qankunata peleanachiq runakunamanta. Paykunaqa Jesucristopa allin yachachikuyninkunapa contranpin yachachinku. Chayraykuyá qankunaqa paykunamanta karunchakuychis. ¹⁸ Sayna clase runakunaqa manan Señorninchis Jesucristotachu servishanku; aswanqa paykunapa munasqankuman hinallan imatapas ruwashanku. Chayraykun paykunaqa sumaq kusikuy palabrakunallawanña runakunata kusichispanku, wakin manaraq allinta entiendeq runakunata, Jesucristomanta aswan karunchashanku. ¹⁹ Ichaqa llapallan runakunan yachanku, qankunaqa cheqaqtapuni Diosta kasukuspa kawsasqaykichismanta. Sayna kawsasqaykichismi noqataqa anchata kusichiwan. Saynaqa allin kaqkuna ruwanaykichispaqyá ancha yachayniyoq kaychis; ichaqa mana allinkuna ruwanaykichispaqqa, ama yachayniyoq hinayá kaychis. ²⁰ Ichaqa ñan p'unchaw chayamushanña, kikin Diospuni hawkayypi kawsachiwananchispaq. Chay p'unchawmi Diosqa, diablota vencenqa; hinaspan qankunapa chaki sarunaykichisman churanqa. Saynaqa kikin Señorninchis Jesucristopa khuyakuyninyá qankunapi kachun.

²¹ Noqawan yachachiq hermanonchis Timoteo, hinallataq Israel nacionmanta llaqtamasiykuna Lucio, Jasón, hinallataq Sosípater wawqenchispiwan iman, qankunaman saludota apachimushasunkichis.

²² Noqa Tercio sutiyoq runan, apóstol Pablo dictawaqtin, kay cartata escribimushani. Chaymi noqapas qankunata, Jesucristopa sutinpi saludamuykichis.

²³ Saynallataqmi Jesucristopi creeq hermanonchis Gayopas, qankunata saludamusunkichis. Noqa (Pablon) paypa wasinpi alojashaq kashani. Paypa kay wasinpin Jesucristopi creeqkunaqa huñunakushanku.

Saynallataqmi hermanonchis Erastopas saludamusunkichis. Payqa kay llaqtapa tesoreronmi. Saynallataqmi Cuarto sutiyoq hermanonchispas saludamusunkichis.

²⁴ {Señorninchis Jesucristopa ancha khuyakuyninyá qankunawan sapa p'unchaw kachun. Amén}.

Pablo cartata escribiyta tukuruspa Diosta adorasqanmanta

²⁵ Diosyá ancha alabasqa kachun. Paymi iñiykiykichispi allinta sayachisunkichis, Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata qankunaman willasqaywan. Chay allin willakuymi ñawpaqmantapacha unay tiempo pakasqa hina karan. ²⁶ Ichaqa Diosmi kunan chay pakasqa hina planinkunata reqsichiwanchis, ñawpaq tiempopi profetakunapa escribisqantakama. Saynapin wiñay kawsayniyoq Diosqa kamachiran, huk law nacionniyoq llapallan runakunapas Diospa chay pakasqa hina planninta yachaspanku, paykunapas Diospi creespa, payta kasukunankupaq.

²⁷ ¡Ichaqa kunanyá, Jesucristopa yanapayninwan, sapallan ancha yachayniyoq Diosta, alabasunchis! Amén.

1 CORINTIOS

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Corinto llaqtapi kaq creyentekunaman apachinanpaq (1 Cor 1.1-2; 16.21; Hech 19.21; 20.1). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq ñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1-2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi ñishpañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 53 otaq 55 watakunapin. Hinaspapas kay cartaqa escribisqa kanman karan Éfeso llaqtapin (Hech 19.10; Hech 20.31).
- 3. Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Corinto llaqtapi creyentekunapaqmi (1 Cor 1.1-2). Chay Corinto llaqtaqa Grecia nacionpin karan.
- 4. Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Corinto llaqtapi creyentekuna nishu problemakunapi, hinallataq ashka clase huchakunapi kawsasqankuraykun (1 Cor 1.11-12; 3.4; 5.1; 11.17-22; Hech 18.1-17).
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Qankunaqa cheqaqtapuniyá tukuy sonqoykichiswan khuyanakuychis. Hinaspa mañakuychis, Santo Espiritupa qosqaqan oficiokuna chashkinaykichispaq...” (1 Cor 14.1).
- 6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartan khayna dividisqa kashan:
  - (1) Diosman graciasta Pablo qosqaqanmanta (1 Cor 1.1-9).
  - (2) Jesucristopi creeq runakuna iglesiapi ch'aqwa ruwanakusqankumanta (1 Cor 1.10 asta 4.21).

- (3) Iglesiapi problemakuna imayna arreglanamanta (1 Cor 5.1 asta 7.40).
- (4) Runakunapa ruwasqan idolokunata ama adoranamanta (1 Cor 8.1 asta 10.33).
- (5) Diospa templonpi imaynatas warmikuna kanankumanta, hinallataq Santa Cenata imayna ruwanamantawan (1 Cor 11.1-34).
- (6) Santo Espiritu tukuy oficiokuna qowasqanchismanta (1 Cor 12.1 asta 14.40).
- (7) Jesucristopa kawsarinpusqanmanta (1 Cor 15.1-58).
- (8) Pablo viajanapaq piensasqanmanta (1 Cor 16.1-24).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablon Diospa munayninman hina akllasqa karani, Señor Jesucristopa apostolnin kanaypaq. Chaymi noqaqa kunan wawqenchis Sostenespiwan kushka ² qankunata saludamuykichis. Qankunatapas Señorninchis Jesucriston waqyasurankichis. Hinaspan ch'uyanchasurankichis, paypa llaqtan kanaykichispaq. Chaymi qankunapas, hinallataq enteron mundontinpi Jesucristopi creeqkunapas, Diospa waqyasqankuna kankichis. Chayraykun Jesucristoqa qankunapapas Señorniykichis, hinallataq enteron mundontinpi pikunachus Jesucristopi creeqkunapapas Señornin. ³ Noqaqa Dios Taytanchismantan, hinallataq Señorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, hawkallata kawsachisunaykichispaq, hinallataq tukuy imapi yanapasunaykichispaq ima.

Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

⁴ Noqaqa sapa kutinmi qankunamanta Diosman graciasta qoni. Paymi qankunataqa anchata munakususqaykichisrayku, Señorninchis Jesucristontakama tukuy imapi yanapasurankichis, ⁵ Diosmanta allin willakuykunata allinta entiendenaykichispaq, hinallataq chay allin willakuykunata hukkunaman allinta yachachimunaykichispaq. ⁶ Saynapin qankunapas, Diosmanta allin willakuykunata uyarispaykichis, Señorninchis Jesucristopi cheqaqtapuni tukuy sonqoykichiswan creerankichis. ⁷ Chayraykun qankunamanqa Diosmanta tukuy clase bendicionkunaqa mana faltasunkichishchu asta Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawkama. ⁸ Hinaspapas qankunataqa kikin Diospunin yanapasunkichis ñiyniykichispi mana pisiyaspa qaqa hina sayanaykichispaq. Saynata ñiñtiykichismi, chay kutimusqan p'unchawpiqa mana ni pipas ni imamantapas acusayta atisunkichishchu. ⁹ Diosmi

qankunataqa waqyasurankichis, Wawan Señorninchis Jesucristowan kushka kawsanaykichispaq. Hinaspapas Diosqa, prometesqankunataqa cumplinqapunin.

Jesucristopi creeq runakuna ch'aqwa ruwanakusqankumanta

¹⁰ Wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristopa sutinpin kaykunata ruegoakuykichis. Qankuna ukhupiqá amayá ch'aqwatachu hatarichiyichis, nitaq dividinakupachu kawsaychispas. Aswanqa ch'ulla runa hinallayá huk piensayllayoc kaychis, hukllata rimaychis, hinallataq acuerdoman haykuspa hukllata imatapas ruwaychis.

¹¹ Kaykunatan qankunamanqa nishaykichis, qankuna ukhupi ch'aqwata ruwanakuspa discutinakupuna kasqanrayku. Chaykunatan noqaqa yachani, Cloé sutiyoq hermanapa familianmanta noqaman willawasqankurayku.

¹² Chaymi qankuna ukhumanta wakinniykichisqa khaynata rimashankichis:

“Noqaqa Pablopa partenmantan kani”, nispa. Wakinniykichistaq: “Noqaqa Apolospa partenmantan kani”, nispa. Wakinniykichishñataq: “Noqaqa Pedropa partenmantan kani”, nispa. Saynallataq wakinniykichispas nillashankichistaq: “Noqaqa Señor Jesucristopa partenmantan kani”, nispa.

¹³ ¡Ichaqa manan saynachu chaykunaqa! ¿Acaso Señor Jesucristori dividisqachu kashan? Hinaspapas manan noqa Pablochu, huchaykichiskunaraykuqa cruzpi chakatasqa wañurani. Hinaspapas qankunaqa manan noqapa sutiypichu bautizasqaqa karankichis. (Chaymi noqapa sutiypiqá huk grupotaqa mana formanaykichishchu).

¹⁴ Noqaqa Diosmanmi graciasta qoni, qankuna ukhumantaqa mana ni mayqenniykichistapas bautizasqayrayku. Aswanmi noqaqa Crispo sutiyoq runata, hinallataq Gayo sutiyoq runallatawan bautizarani.

¹⁵ Saynaqa manan qankuna ukhumantaqa ni mayqenniykichispas niwaqchishchu: “Noqaqa Pablopa sutinpin bautizasqa karani”, nispaqa. ¹⁶ Hinaspapas noqaqa qankuna ukhumantaqa bautizarani Estefanaspá familiallantawanmi. Wakinniykichistan ichaqa mana bautizaranichu, nitaqmi yuyanipashchu hukuna bautizasqaytaqa.

¹⁷ Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa manan noqataqa mandamuwaran bautizanaypaqchu, aswanqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willanaypaqmi. Chay allin willakuykunataqa manan noqaqa kikiypa yachaynillaymantachu willashani, nitaqmi rimasqaywan runakuna admirakunanpaqchu rimashanipas. Sichus saynata ruwayman chayqa, Señor

Jesucristopa cruzpi wañusqantachá mana valeqman tukuchiyman.

Jesucristoqa ancha atiyniyoq kasqanmanta

¹⁸ Jesucristopi mana creeq runakunaqa, huchallapi kawsasqankuraykun chinkasqa hina kashanku. Chaymi paykunaqa Jesucristopa cruzpi wañusqanmanta allin willakuykunataqa huk tonterías mana imapaq valeq kananpaq piensanku. Ichaqa Señor Jesucristopi creespa, salvasqa kaqkunapaqqa, Jesucristomanta chay allin willakuykunaqa ancha atiyniyoqmi. ¹⁹ Chaykunamantan Bibliapiqa Diospa nisqan khayna escribisqa kashan:

“Kay pachapi yachaysapa runakunapa yachaynintan mana imaman tukuchisaq.

Kay pachapi entiendeq runakunapa piensaynintan panchisaq”, nispa [*Isaías 29.14*].

²⁰ Kunanyá tapusqaykichis, ¿maypitaq kashan yachayniyoq runari? ¿Maypitaq kashan runakunata yachachiq runari? ¿Maypitaq kashan kay tiempokunapi tukuy imatapas yachaq tukuy runari? Ichaqa Diosmi kay mundopi runakunapa tukuy ima yachasqantapas mana ima valeqman tukuchin. ²¹ Chaymi Diosqa ancha yachayniyoq kaspá, mana permitiranchu kay pachapi runakuna yachayninkuman hina salvasqa kanankutaqa. Aswanmi Diosqa ancha yachayniyoq kaspá, Jesucristomanta willakuqtiyku, chay willakusqaykupi creeqkunallata salvananpaq decidiran, chay willakusqayku mana valeq tonterías hina mana creeq runakunapaq kashaqtinpas.

²² Israel nacionniyoq runakunaqa milagrokunallatan rikuyta munanku, Jesucristopi creenankupaqqa. Saynallataqmi Grecia nacionniyoq runakunapas, aswan más yachayniyoq kayta munaspanku, mosoq yachachikuykunallata mashkanku, Jesucristopi creenankupaqqa. ²³ Noqaykun ichaqa, cruzpi Jesucristo wañusqanmanta runakunaman willashayku. Chay allin willakuymi Israel nacionniyoq runakunapaqqa, ñanpi laq'apakunapaq rumi hina. Ichaqa huk law nacionniyoq runakunapaqtaqmi, Diosmanta allin willakuykunaqa, mana imapaq valeq tonterías hina. ²⁴ Ichaqa Diosmi waqyasqan runakunamanqa, Israel nacionniyoq runakunamanpas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunamanpas, yachachiwanchis, Jesucristoqa Diosmanta hamuspa ancha atiyniyoq kasqanta, hinallataq ancha yachayniyoq kasqanta ima. ²⁵ Ichaqa kay pachapi runakunaqa piensanku Jesucristopa cruzpi

wañusqanqa mana imapaq valeq kananpaqmi. Chayqa manan saynachu. Diosqa ancha yachayniyoqmi, hinaspapas ancha atiyniyoqmi kay pachapi llapallan runakunamantaqa.

²⁶ Chayraykuyá qankunaqa, wawqe panaykuna, yuyariychis, imayna condicionpis Dios waqyasusqaykichista. Qankunaqa runakunapa piensasqanman hinaqa, chikachallanmi yachayniyoq runakunaqa karankichis. Hinaspapas chikachallanmi reqsisqa runakunaqa karankichis, hinaspapas chikachallanmi reqsisqa kaq familiamantapas karankichis. ²⁷ Chaymi kay pachapi runakuna qankunamantaqa khaynata piensanku: “Llapa inútil mana yachayniyoq sonso runakunan kanku”, nispanku. Saynata piensashaqtinkupas, Diosmi qankunataqa akllakusurankichis, kay pachapi yachaq tukuq runakunata p'enqayman churaspa, mana yachayniyoq kasqankuta rikuchinanpaq. Saynallataqmi kay pachapi mana importante runakunata akllaran, kay pachapi importante runakunata p'enqayman churananpaq. ²⁸ Hinaspan Diosqa aswan akllaran kay pachapi runakunapa despreciasqan runakunata, mana importante kaq runakunata, hinallataq mana imayoq kaq runakunata ima, saynapi llapallan yachaq tukuq, hinallataq importante creekuq runakunata p'enqayman churananpaq. ²⁹ Chaykunatan Diosqa ruwaran, paypa ñawpaqninpi imapas ruwasqanmanta, pipas ama alabakunanpaq. ³⁰ Chayraykun qankunataqa kikin Diospuni waqyasurankichis, Wawan Jesucristowan huklla kanaykichispaq. Chaymi Jesucristowan huklla kasqanchisrayku, payqa yachachiwanchis, yachayniyoq kananchispaq. Chaymi noqanchistaqa, Jesucristopi creesqanchisrayku, Diosqa tukuy huchanchiskunata perdonaspa, ch'uyanchawanchis; hinallataq aprobaspa wiñay kawsaytapas qowanchis. ³¹ Chaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Sichus pipas alabakuyta munan chayqa, aswanyá Señorninchis Diospa ruwasqanwan alabakuchun”, nispa.

2

Jesucristo cruzpi wañusqanmanta

¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, ñawpaqta qankunaman visitaq hamuspayqa, manan admirakunaykichispaqchu, nitaq sasa mana entiendena palabrakunawanchu yachachiraykichisqa. ² Aswanmi noqaqa yachachiraykichis, Jesucristomanta hinallataq cruzpi pay chakatasqa kasqanmantawan imalla. Ichaqa manan huk

cosaskunamantaqa yachachiraykichishchu. ³ Hinaspapas noqaqa qankunapa kasqaykichisman hamuspayqa, manan reqsisqa importante runa hinachu karani. Aswanmi noqaqa ancha manchakuywan khatatataspayraq, qankunamanqa presentakurani. ⁴ Hinaspapas noqaqa manan yachaysapa tukuspaychu, qankunataqa yachachiraykichis. Aswanmi noqaqa Santo Espiritupa atiyinwan qankunamanqa yachachiraykichis, saynapi chay yachachisqaykunaqa cheqaqpuni kasqanta yachanaykichispaq, ⁵ saynapi Diospi iñiyiykichis ama runakunapa yachayninman hinalla kananpaq, aswanqa Diospa atiyinman hina kananpaq.

Diospa planninkuna reqsisqa kasqanmanta

⁶ Ichaqa Diospa palabrantanña allintaña entiendeq creyente runakunamanmi, sasa yachachikuykunamanta yachachiyku. Ichaqa chay sasa yachachikuykunaqa manan kay pachapi runakunapa yachasqankuman hinachu, nitaq kay pachapi gobiernaq runakunapa yachasqankuman hinachu; aswanqa Diosmantan hamun. Ichaqa kay pachapi runakunapa yachayninkuqa tukukuqllan. ⁷ Chay sasa yachachikuykunaqa, manaraq kay pacha unanchasqa kasqanmantapacha asta kunankaman, pakasqa hina kasharan. Chaytan Diosqa kunan yachachiwanchis, paypi creespa, paywan kushka hanaq pacha glorianpi kawsananchispaq. Chay allin yachachikuytan noqaykuqa yachachishayku. ⁸ Ichaqa chay pakasqa hina yachachikuytaqa kay pachapi nacionkunata gobiernaq runakunaqa manan entienderankuchu. Sichus entiendenkuman karan chayqa, ancha atiyinoyq Señorninchis Jesucristotaqa manan cruzpiqa wañuchinkumanchu karan. ⁹ Ichaqa chaykunamantan Bibliapi khayna escribisqa kashan:

“Diosta khuyakuq runakunapaqmi Diosqa prepararan, mana ni pipa rikusqanta, mana ni pipa uyarisqanta, hinallataq mana ni pipa piensasqanta ima”, nispa [*Isaías 64.4*].

¹⁰ Ichaqa Diosmi kunanqa chay pakasqa hina cosaskunataqa yachachiwanchis Santo Espirituntakama. Santo Espirituqa tukuy imatan yachan; hinaspapas yachallantaqmi Diospa tukuy imakuna piensasqantapas.

¹¹ Runaqa runamasinpa piensasqantaqa manan yachanmanchu. Ichaqa runapi kaq espiritullan chay runapa ima piensasqantapas yachan. Saynallataqmi Diospa piensasqantapas, Diospa Espiritullan yachan. ¹² Noqanchisqa manan Diospa contranpi kaq kay pachapi

espiritutachu chashkiranchis, aswanqa Diospa Santo Espirituntan. (Chay Santo Espiritun noqanchispiqa kashan). Chayraykun noqanchisqa allinta entiendenchis favorninchispi Diospa ruwasqankunataqa. ¹³ Chaytan noqaykuqa runakunaman rimayku. Diosmanta chay allin willakuykunata rimaspaykuqa, manan yachasqaykuman hinallachu imatapas rimayku; aswanqa Santo Espiritupa yachachivasqankuman hinan rimaykuqa. Chaymi noqaykuqa Santo Espiritupa yachachivasqankutaqa, Santo Espiritupa pusasqan runakunaman yachachiyku.

¹⁴ Ichaqa Diospi mana creeq runakunaqa manan kay yachachikuykunataqa entiendenkuchu, nitaq aceptankupashchu, Santo Espiritu paykunapi mana kasqanrayku. Chaymi Diospi mana creeq runakunaqa Diosmanta yachachikuykunataqa mana valeq tonteriaspaq piensanku. ¹⁵ Ichaqa Santo Espiritu sonqonchispi kaqtinga, tukuy imata allinta entiendespan noqanchisqa juzgasunchis khaynata: “Kayqa allinmi, otaq kayqa manan allinchu”, nispa. Ichaqa mana Santo Espirituyoc kaq runakunaqa manan juzgaytaqa ativasunmanchu, (nitaq entiendewasunmanchu noqanchis Santo Espirituyoc kaq runakunataqa). ¹⁶ Chaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“¿Pitaq yachanman Diospa piensasqankunatarí?

¿Pitaq Diostari yachachiyta atinman?” [Isaías 40.13].

(Manan ni pipas Diospa piensasqantaqa yachanmanchu, nitaqmi ni pi runapas Diostaqa yachachiyta atinmanchu). Noqanchismi ichaqa, Diospa Santo Espiritun noqanchispi kasqanrayku, Jesucristo hina piensanchis.

3

Corinto iglesiapi problemakunamanta

¹ Wawqe panaykuna, qankunapa songoykichispi Santo Espiritu kashaqtinpas, qankunataqa manan maduro creyentekunata hinachu rimapayaraykichis. Aswanqa Jesucristopi chayraq creeq runakunata hinallan qankunataqa rimapayaraykichis. Saynataqa rimapayaraykichis huchallapiraq kawsasqaykichisraykun. ² Chaymi qankunamanqa sasa entiendena yachachikuykunamantaqa mana yachachiraykichishchu. Aswanmi qankunamanqa yachachiraykichis fácil entiendena yachachikuykunallata, lechella tomaq qolla wawaman hina. Ichaqa kunapas qankunaqa chay qolla wawa hinallaraqmi kashankichis, manan mikhunataqa mikhuyta atinkichisraqchu. Chaymi qankunaqa chay sasa entiendena yachachikuykunataqa

manaraq entiendeyta atinkichisraqchu. ³ Qankunaqa huchallapiraqmi kunankama kawsashankichis, Jesucristopi mana creeq runakuna hina, kaykunata ruwaspa: qankunapura celosanakuspa, envidianakuspa, hinallataq peleaspa ima. Saynata kawsaspaykichisri, ¿manachu qankunaqa cuentata qokunkichis, chay mana creeq runakuna hina, huchallapiraq kawsasqaykichista? ⁴ Qankunaqa khaynata rimaspan kawsashankichis: “Noqaga Pablopa partenmantan kani”, nispa. Wakinniykichistaqmi nishankichis: “Noqaga Apolospa partenmantan kani”, nispa. Saynata rimaspaykichisri, ¿manachu huchallapi kawsaq runakuna hina kawsashankichis?

⁵ Kunan tapusqaykichis, ¿Apoloschu aswan más importanteri kanman? Icha ¿noqa Pablochu aswan más importanteri kayman? ¡Manan chayqa saynachu! Noqapas hinallataq Apolospas, Diosta serviq runakunallan kayku. Chaymi qankunataqa yanaparaykichis Jesucristopi creenaykichispaq. Hinaspapas noqaykuqa sapankamaykun yachasqaykuman hina, Diospa kamachiwasqankuta ruwashayku. ⁶ Noqa Pablón Diosmanta allin willakuykunataqa qankunaman primerota willaraykichis, imaynan huk chakrapi tarpushaq runa hina. Chaymantan Apolosñataq yachachisurankichis, Diospi astawan confianaykichispaq, imaynan huk chakrapi plantakunata regashaq runa hina. Ichaqa saynata noqayku ruwashaqtiykupas, Diosllan qankunataqa iñiyniykichispi wiñachisurankichis, Jesucristopi astawan confianaykichispaq. ⁷ Chaymi niykichis, Diosmanta chay primerota willakuqpas, hinallataq chaymanta yachachisuqniykichispas manan ni imapashchu kanku. Aswanqa Diosllan más importanteqa, Jesucristopi iñiqkunapa iñiyninta wiñachisqanrayku. ⁸ Ichaqa Diosmanta allin willakuqpas, hinallataq yachachiqqas llank'asqankupiqqa iguallan kanku. Chaymi sapankamaman Diosqa premionta qopunqa, llank'asqankuman hina. ⁹ Apolospas hinallataq noqa Pablopas Diosta serviq runakunan kayku. Ichaqa qankunañataqmi Diospa llank'asqan chakran hina kankichis.

Hinaspapas qankunaqa Diospa ruwasqan wasi hinan kankichis; Diostaqmi ichaqa, dueñoykichis. ¹⁰ Dios kik-inmi noqataqa permitiwaran, chay wasi ruwaq maestro albañil hina kaspay, chay wasipa cimientonta oqarinaypaq. Chay cimientu churasqa kashaqtinmi ichaqa, hukuna hamuspanku, chay cimientu hawaman oqarishanku, qankunata astawan yachachisuspaykichis. Ichaqa chay cimientu hawaman perqaq hina yachachiqkunaqa allintan cuidakunanku. ¹¹ Ichaqa chay wasipa cimientonqa Señor Jesu-

criston. Chaymi chay cimientu churasqaña kashaqtinga, mana ni pipas huk cimientotaqa churayta atinmanñachu. ¹² Wakinga chay cimientu hawapin oqarinku qoriwan, wakintaq qolqewan, wakintaq sumaq rumikunawan, wakintaq tablakunawan, wakintaq ishuwan, hinallataq wakinqa soqoswan ima. ¹³ Ichaqa juicio p'unchaw chayamuqtinmi, sapankama runapa ruwasqanqa, rawrashaq nina napa hina pruebasqa kanqa. Chaymi chay sapankama runakunapa ruwasqanqa chay p'unchaw yachakunqa, imapas ruwasqanqa allinchus kasqanta otaq mana allinchus kasqanta ima. ¹⁴ Sichus chay wasita, chay rawrashaq nina mana ruphanqachu chayqa, chay wasita ruwaq runan premionta chashkinga. ¹⁵ Ichaqa chay wasita chay rawrashaq nina ruphanqa chayqa, chay wasita ruwaq runaqa manan premiontaqa chashkingachu; aswanmi payqa tukuy imata perdenqa. Ichaqa saynata perdeshaspanpas, chay runaqa salvasqan kanqa, nina ruphananmanta ñak'ayllaña ishkapakuq runa hina.

¹⁶ Qankunari, ¿manachu yachankichis cuerpoykichisqa Diospa tiyanan templo kasqanta? Hinaspapas, ¿manachu yachankichis Diospa Santo Espiritun cuerpoykichispi kasqanta? ¹⁷ Qankunapa cuerpoykichisqa cheqaqtapunin Diospa tiyanan santo templo. Chaymi sichus Diospa tiyanan cuerpoykichis templota pipas huchallichispa thuñichinqa chayqa, paytapas Diosmi chinkachinqa.

¹⁸ Saynaqa amayá qankunaqa kikillaykichistaqa engañakuychishchu. Sichus pipas qankuna ukhumanta kay pachapi tukuy ima yachaykunamantapas allinta yachan chayqa, amayá yachaq tukuq runa hinachu kachun. Aswanqa humildadwanyá imatapaspas ruwachun, saynapi allin yachayniyoq kananpaq. ¹⁹ Ichaqa kay pachapi runakunapa imapas yachasqankuqa mana valeq tonterías hinan Diospa ñawpaqninpiqa. Chaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

“Diosmi kay pachapi tukuy imakunamanta yachaq runakunataqa kikinkupa yachasqankuwan urmachin, huk toqlla trampamanpas urmachishanman hinata”, nispa [Job 5.13].

²⁰ Hinaspapas Bibliapiqa nillashantaqmi khaynata:

“Diosqa yachanmi yachaysapa runakunapa piensasqankuqa mana imapaqpas valeq kasqanta”, nispa [Salmos 94.11].

²¹ Chayraykuyá kay pachapi yachayniyoq runakunata qatikuspaqa, pipas ama alabakuchunchu. Ichaqa tukuy imaymanapas qankunapaqmi: ²² noqa Pablopas, Apolospas, Pedropas, kay pachapas, kawsay vidapas, wañuyypas, kunan tiempopas, saynallataq qepa tiempopas. Tukuy imaymanan qankunapaq; ²³ qankunataqmi ichaqa Señor Jesucristopa kankichis. Señor Jesucristoñataqmi ichaqa Diospa.

4

Jesucristopa apostolninkuna evangelio willakusqankumanta

¹ Señorninchis Jesucristoqa noqaykumanmi encar-gawaranku, Diospa secretonkunamanta runakunaman willamunaykupaq. Chayraykuyá qankunaqa qawariwayku Jesucristota serviq runakunata hinalla. ² Hinaspapas imatapas ruwanankupaq encargasqa kaq runakunaqa rikuchikunankun allin confianapaq runakuna kasqankuta. ³ Noqaqa manan manchakunichu, qankuna otaq pi autoridadkunaña, ima ruwasqaymantapas juzgawanankumantaqa. Chaykunamantaqa manan noqa kikiypas juzgakunichu. ⁴ Noqaqa kunankamapas manan concienciaypiqa yachakunichu, ni ima mana allinkuna ruwasqaytapas. Ichaqa manan chaywanqa nishanichu: “Noqaqa mana huchayoqmi kani”, nispachu. Aswanqa Diosllan, noqataqa ima ruwasqaymantapas juzgawanqa. ⁵ Chayraykun niykichis, qankunaqa amayá ni pitapas juzgaychishchu manaraq tiempo chayamushaqtinga. Aswanqa Señor Jesucristopa kutimunantayá suyaychis. Paymi tutayaqpi pakasqa hina kaqkunatapas, hinallataq runakunapa tukuy ima piensasqankutapas alayriman orqonqa. Hinaspan Diosqa sapankama runaman, ruwasqanman hina, premionta qopunqa.

⁶ Chayraykun wawqe panaykuna, noqaqa qankunapa allinniykichispaq huk ejemplota hina churamuni Apolosta hinallataq noqa kikiyta ima. Chay kawsayniykuta qawarispaykichisyá, qankunaqa Bibliapi escribisqa kaqkunallata kasukuspa kawsaychis, ama ni imatapas yapaspaykichis. Hinaspapas qankunaqa amayá wakin yachachiqkunamanta mastachu hatunchakuspa, alabakuy-chis, nitaq wakin yachachiqkunatapas despreciaychishchu.

⁷ ¿Pitaq qankunatari nisurankichis, wakinmantaqa más importanten kankichis, nisparí? Qankunamanqa tukuy ima kapusuqniykichistapas, hinallataq yachasqaykichistapas, Diosmi qosurankichis. Chayri, ¿imanaqtintaq qankunari alabakushankichis: “Tukuy imatapas kkillaymantan noqaqa coneguiruni”, nisparí?

⁸ Qankunapaqa ñan tukuy ima munasqaykichispas kashañña. Chaymi qankunaqa ña qapaq runakunaña kashankichis. Hinaspapas qankunaqa noqaykumanta mana ni imatapas necesitaspaykichismi, reykuña hinaña kanaykichispaq creekushankichis; ojalachá reykuña hinaña kawaqchis. ¡Sayna kaqtinga allinchá kanman, saynapi noqaykupas qankunawan kushka gobiernanaykupaq!

⁹ Ichaqa noqapa piensasqayman hinaqa, Diosmi noqayku apostolkunataqa qepallamanña churawaranku. Hinaspapas noqayku apostolkunaqa, imaynan huk presochasqa runa hinan, wañunaykupaq sentenciasqa kashayku. Hinaspapas noqayku apostolkunaqa churasqa kashayku, kay pacha enteron mundontinpi llapallan runakuna, hinallataq angelkunapas asikuspa qawawanankupaq hinan.

¹⁰ Hinaspapas noqayku apostolkunamantaqa, Jesucristota kasukusqaykuraykun, runakunaqa mana yachayniyoq roqro uma kanaykupaq piensanku; ichaqa qankunataqmi Señor Jesucristopi creesqaykichisrayku, ancha yachayniyoq kanaykichispaq creekunkichis. Hinaspapas noqaykuqa, runakuna qawawanankupaqqa, mana kallpayoq débil runakuna hinan kayku; ichaqa qankunataqmi kallpayoq runakuna kanaykichispaq creekunkichis.

Hinaspapas noqaykutaqa llapallan runakunan despreciawanku; ichaqa qankunataqmi allinta respetasunkichis. ¹¹ Hinaspapas noqayku apostolkunaqa kunanpunin yarqasqa, hinallataq ch'akisqa ima kashayku. Hinaspapas manan p'achaykupas kanñachu. Runakunapas maqawankun. Nitaqmi wasiykupas tiyanaykupaqqa kanchu.

¹² Hinaspapas noqayku apostolkunaqa kawsanaykupaqmi anchata pisipasparaq makiykuwan llank'ayku. Runakuna k'amiwaqtinkupas, noqaykuqa paykunapaqmi Diosmanta mañapuyku. Runakuna maqawanankupaq qatikachawaqtinkupas, noqaykuqa pacienciawanmi soportayku.

¹³ Runakuna noqaykupa contraykupi ima mana allinkunata rimaqtinkupas, noqaykuqa sumaq llamp'u sonqowan rimaspan contestayku. Hinaspapas chay runakunaqa, asta kunankamapas, llapallan runakunapa mana munanan basurata hinan rikuwanku.

¹⁴ Noqaga kaykunataqa escribimushaykichis, manan qankunata p'enqayman churanaypaqchu. Aswanqa ancha khuyakusqay wawaykuna hina kasqaykichisraykun, kaykuna escribimuspay, qankunataqa advertimushaykichis.

¹⁵ Sichus qankunapa waranqa-waranqantinña kanman Señor Jesucristomanta yachachisuqniykichis chaypas, manan ashkachu taytaykichisqa. Aswanqa noqallan

taytaykichisqa kani, Señor Jesucristomanta primerta qankunaman willaqtiy, Jesucristopi iñisqaykichisrayku. ¹⁶ Chaymi noqaqa ruegakuykichis, Jesucristota noqa hina servispaykichis kawsaychis kay noqapa ejemplo qosqayman hina.

¹⁷ Chayraykun noqaqa Señorninchis Jesucristopi creeq-masinchis Timoteota qankunaman mandamushaykichis. Payqa ancha munakusqay waway hinan. Hinaspapas payqa tukuy sonqonwanmi Diospi confian. Paymi qankunaman yuyarichisunkichis, imaynatas noqaqa Jesucristopa yachachisqanman hina kawsasqaymanta, hinallataq Jesucristopa yachachisqankunata llapallan iglesiakunapi wawqe pananchiskunaman yachachisqaymantapas.

¹⁸ Ichaqa qankunamantan wakinniykichisqa, qankunaman visitaqa mana hamunaypaq piensaspanku, nishuta alabakuspa, paytukusqallaña kashanku. ¹⁹ Ichaqa sichus Señorninchis Jesucristo munaqtinqa, prontollan noqaqa qankunaman visitaqa hamusaq. Chaypin noqaqa reqsisaq chay alabancioso paytukusqa runakuna, cheqaqtachus alabakuspa rimasqankuman hina,

imatapas ruwashanku icha manachus chayta. ²⁰ Diospa wawankuna kasqanchistaqa manan rimasqallanchispichu reqsichikusunman. Aswanqa Diosta kasukuspa, atiyinwan imatapas ruwasqanchiswanmi, Diospa wawankunaña kasqanchistaqa reqsichikunchis. ²¹ Chayri, ¿imatataq qankunari munashankichis?

¿Latigontin hamuspay castiganaytachu, icha khuyakuywan llamp'u sonqoyoq hamunaytachú?

5

Waqllikuq runata juzganamanta

¹ Llapallan runakunan ña yachankuña qankuna ukhumanta hukniykichis madrastranwan waqllikuspa, warminwan hina tiyasqanta. ¡Chayqa manan allinchu!

¡Saynataqa manamá Diospi mana creeq runakunapas ruwankuchu! ² ¡Qankunaqa sayna huchakuna qankuna ukhupi kashaqtinpas, aswan p'enqakunaykichismantaqa, alabakuspan paytukusqallaña kashankichis! Chayraykun niykichis, sayna clase runataqa qankuna ukhumanta qarqoychis. ³ Noqaqa karupi tarikuspapapas, piensayniypiqqa qankunawanmi kashani. Chaymi noqaqa chay madrastranwan waqllikuq runataqa Señorninchis Jesucristopa sutinpi ña juzganiña, qankunawanpas kushka kashayman hina.

⁴ Saynaqa Señorninchis Jesucristopa atiyinwan, paypa sutinpi qankuna huñunakuqtiykichisqa,

noqapas qankunawanmi espiritupiqa kashasaq.
⁵ Chay huñunakusqaykichispiyá chay madrastranwan waqllikuq runataqa diabloman entregaychis. Saynata ruwaqtiykichismi, chay runapa cuerpontaqa diablo anchata ñak'arichinqa, (saynapi huchankunamanta arrepentikuspa), Señor Jesucristo kutimuqtin, almanqa aswan salvasqa kananpaq.

⁶ Saynaqa amayá qankunaqa alabakuspachu, paytukusqa kaychis. Acaso, ¿manachu qankunari yachankichis, chikan levaduralla llapan masata poqochispa, ashkaman punkichisqanta? (Sichus qankuna ukhupi chay waqllikuq runata permitinkichis chayqa, chay huchapi kawsaq runan wakin creyentekunaman contagianman, paykunapas chay huchata ruwanankupaq).
⁷ Chaymi niykichis, chay mana valeq levaduraman rikch'akuq huchapi kawsaq runataqa qarqoychis, saynapi qankunatapapas ama huchallichisunaykichispaq. Qankunaqa Pascua fiestapi mikhunapaq mana levadurayoq t'anta hinan kankichis, Señorninchis Jesucristo Pascua fiesta p'unchawkunapi huk Cordero hina noqanchispa rantinchispi cruzpi wañusqanrayku.
⁸ Chay mana valeq levadurayoq t'antaqa rimashan tukuy clase millay huchakunamantan. Chaymi chay Pascua fiestataqa celebrananchis mana levadurayoq t'antallawan. Chay mana levadurayoq t'antaqa rimashan honrado kanamanta, hinallataq cheqaq rimanamantawan iman.

⁹ Noqaqa ñawpaqtaraqmi qankunamanqa ña escribimuraykichishña, waqllikuy huchakunapi kawsaq runakunawanqa ama juntakunaykichispaq.
¹⁰ Ichaqa kaykunataqa nishaykichis, manan tukuy clase huchakuna ruwaq runakunawan manapuniña juntakunaykichispaqchu. Sichus kay pachapi waqllikuy huchakunapi puriqkunawan, qolqellata munaq runakunawan, suwakunawan, hinallataq runakunapa ruwasqan idolokunata adoraqkunawan, amaña juntakunapaqqa, necesariochá kanman kay pachamanta lloqsinapaq.
¹¹ Aswanmi noqaqa kay cartapi escribimuspapay qankunamanqa aclaramushaykichis, qankunaqa amayá juntakuychishchu “cristianon kani” nishaspa, huchallapi kawsaqkunawanqa, waqllikuy huchallapi puriqkunawanqa, qolqe ganayllapi piensaqkunawanqa, runakunapa ruwasqan idolokunata adoraqkunawanqa, runamasinta yanqamanta k'amiqkunawanqa, mach'aqkunawanqa, hinallataq runamasinpa kaqninkunata suwakuqkunawanpas. Hinaspapas sayna clase creyente tukuq runakunawanqa manan kushkaqa ni mikhunaykichispashchu.
¹² Chaymi

niykichis, qankunamanmi tupasunkichis qankuna ukhupi creyentekunata juzgayqa. Ichaqa manan noqamanchu tupawan, Jesucristopi mana creeq runakunata juzganaypaqqa. ¹³ Ichaqa Diosmi paykunataqa juzganqa. Chaymantan Bibliapipas khayna escribisqa kashan: (“Cristianon kani nishaspa) huchallapi kawsaq runataqa qankuna ukhumantayá qarqoychis”, nispa.

6

Creyentekuna ama quejanakuspa kawsanamanta

¹ Qankunari, ¿imanaqtintaq Diospi mana creeq juezkunamanraq rishankichis, ima problemaykichistapas arreglanaykichispaqrí? Aswanyá qankunaqa creyentekunaman riychis, paykunapa yanapayninwan chay problemaykichista arreglanaykichispaq. ² Qankunari, ¿acaso manachu yachankichis juicio p'unchawpiqa Diospa wawankunaqa mana creeq runakunata (Jesucristowan kushka) juzgananchista? Qankunaqa chay mana creeq runakunatapas juzgankichistaq chayri, ¿manachu iglesiapi chikan problemachakunatari arreglayta atinkichís?

³ ¿Manachu yachankichis angelkunatapas juzgananchista? ¿Chaychu kay pachapi chikan problemachakunatari mana arreglayta atinkichís? ⁴ Saynaqa sichus problemakunata arreglanaykichis kashaqtinri, ¿imanaqtintaq qankunari mana creyente juezkunamanraq rishankichis, chay problemaykichista arreglanaykichispaqrí? Paykunaga manan Jesucristopa iglesiamanqa pertenecenkuchu.

⁵ Kaykunataqa nishaykichis, kay nisqaykunapi yuyaymanaripa p'enqarikunaykichispaqmi. Qankuna ukhupiri, ¿manachu ni huk yachayniyoq runallapas kan, chay problemaykichista arreglananpaqrí?

⁶ Qankunaqa creyentepuran iglesiapi peleaspalla kawsashankichis. Hinaspapas qankunaqa Jesucristopi mana creeq juezkunamanraqmi apanakushankichis, chay problemaykichiskunata arreglanaykichispaqqa.

⁷ Saynata peleaspalla kawsasqaykichisqa, qankunapa p'enqayniykichispaqmi; hinaspapas sayna kawsasqaykichisqa huchan. Chayri, ¿imanaqtintaq qankunari mana aguantankichishchu, runakuna qankunapa contraykichispi ima mana allintapas ruwaqtinku, otaq engañasuqtiykichisrí?

⁸ Ichaqa qankunan saynata kawsashankichis. Hinaspan qankunaqa creyentepura mana allinkunata ruwaspa engañanakushankichis.

⁹ Qankunaqa amayá kikiykichistaqa engañakuychishchu. Diospa gobiernasqan sumaq gloriamanqa huchallapi

kawsaq malvado runakunaqa manan haykunqakuchu. Chay huchallapi kawsaq runakunaqa kaykunan: manaraq casado kashaspa waqllikuqkuna, tukuy clase idolokunata adoraq runakuna, casado kashaspa waqllikuqkuna, qari kashaspa warmi hina kaqkuna, qarimasinwanpas warmiwan hina puñuqkuna, ¹⁰ suwakuna, qolqella munaqkuna, mach'aqkuna, runamasinmanta rimakuqkuna, hinallataq runamasin engañaqkuna ima. Kay millay huchakunapi kawsaq runakunaqa Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan haykunqakuchu. ¹¹ Ñawpaqtaqa chay millay huchakunata ruwaspan qankunamanta wakinniykichispas kawsarankichis. Ichaqa sayna huchasapa kashaqtiykichispas, Diosmi qankunataqa chay huchaykichismanta limpiaspa ch'uyanchasurankichis. Chaymi qankunaqa tukuy huchaykichismanta perdonasqa kaspas, mana huchayoq justo runakuna hinaña kashankichis, Jesucristopa hinallataq Diospa Santo Espiritunpa yanapayninwan.

Waqllikuy huchapi ama kawsanamanta

¹² Qankunamanta wakinniykichismi khaynata ninkichis: “Noqaqa ima munasqaytapas ruwallaymanmi”, nispaykichis. Ari, ¡allinmi chay nisqaykichisqa! Ichaqa manan tukuy munasqanchiskunachu noqanchispa allinninchispaqqa kanman. Chayraykun noqaqa mana permitinichu chay tukuy munasqaykuna noqata dominawanantaqa. ¹³ Hinaspapas qankunaqa nillankichistaqmi khaynata: “Mikhunaqa wiksapaqmi; wiksataqmi ichaqa mikhusqanchista chashkinanpaq”, nispaykichis. ¡Chay nisqaykichisqa allinpunin! Ichaqa Diosmi wiksatapas hinallataq mikhunatapaspas mana imaman tukuchinqa. Ichaqa noqanchispa cuerponchisqa manan waqllikuy huchakunapi purinapaqchu; aswanqa Señorninchis Jesucristota servinapaqmi; hinaspapas noqanchispa cuerponchistaqa Señorninchis Jesucriston paypaq kawsachin. ¹⁴ Diosqa ancha atiyinwanmi Señorninchis Jesucristota wañusqa kasqanmanta kawsarichimuran. Chay atiyllanwantaqmi noqanchistapas wañusqa kasqanchismanta kawsarichiwasunchis.

¹⁵ Qankunaqa, ¿manachu yachankichis, Jesucristopi creesqaykichisrayku, cuerpoykichisqa Jesucristopa cuerponwan huklla kasqanta? Chayri, ¿imaynataq Jesucristopa cuerponwan huklla kashaspaykichisri, qenlli huchapi puriq warmiwanri puñuwaqchís? ¡Manan chayqa allinchi! ¹⁶ Icha, ¿manachu qankunari yachankichis, pipas huk qenlli huchapi puriq warmiwan puñuspaqa,

paywan huk runa hinalla kasqanta? Chaymantan Bibliapipas khayna escribisqa kashan: “Ishkayninkun ch'ulla runa hinallaña kangaku”, nispa. ¹⁷ Ichaqa pipas Señor Jesucristopi creespaqa, Jesucristowanmi huklla kashan, paypi ñisqanrayku.

¹⁸ Saynaqa amayá chay waqllikuy huchakunataqa ruwaychishchu. Runakunapa wakin huchakuna ruwasqankuqa, manan cuerponkutaqa dañanchu. Ichaqa waqllikuy huchañataqmi wakin huchakunamantapas aswan masta cuerponkutaqa dañota ruwan. ¹⁹ Qankunari, ¿manachu yachankichis cuerpoykichisqa Santo Espiritupa tiyanan templo kasqanta? Hinaspapas qankunamanmi Diosqa Santo Espirituntaqa qosurankichis. Chayraykun qankunaga manaña cuerpoykichispa dueñonchu kankichis. ²⁰ Aswanmi qankunataqa kikin Diospuni allin preciota pagaspa rantikusurankichis, saynapi salvasqa kanaykichispaq. (Chay precioqa Jesucristopa yawarninmi). Chayraykuyá cuerpoykichiswan Diosta serviychis, hinallataq respetaychis ima.

7

Casarakuymanta

¹ Kunanqa contestamusqaykichismi qankunapa carta apachimuwasqaykichispi tapukamuwasqaykichista. Qankunan tapuwarankichis khaynata: ¿Allinchi kanman mana casarakuyri? nispa. Arí, allinmi kanman mana warmiyuq kayqa. ² Ichaqa qaripas warmipas casarakunanmi, saynapi waqllikuy huchakunapi ama kawsanankupaq. Chayraykun qariqa huk warmillawan casarakunan. Saynallataq warmipas huk qarillawan casarakunan. ³ Qosanqa warmillanwanmi puñunan. Saynallataqmi warminpas qosallanwan puñunan. ⁴ Warmiqa qosanwan casarakusqanraykun, cuerponpaqa manaña dueñonñachu; aswanmi warminpa cuerponmantaga esposonña dueñon. Saynallataqmi qosanpas warminwan casarakusqanrayku, cuerponpaqa manaña dueñonñachu; aswanmi qosanpa cuerponmantaga warminña dueñon. ⁵ Chayraykun casarasqakunaqa, warmipas qaripas, camapi kushka puñunankutaqa mana neganakunankuchu. Ichaqa sichus Diosman oracionpi huk tiempo dedicakuyta munaspankuqa, ishikayninkun acuerdoman haykunanku, camapi kushka huk tiempolla ama puñunankupaq. Chaymantan ichaqa, kaqmanta juntanakapuspá camapi kushka puñunanku. Sichus kushka mana puñuqtinkuqa,

cuerponkutapas mana dominayta atispankun, diablo tentaqtin, waqllikuy huchaman urmankuman.

⁶ Kaykuna nisqayqa huk consejollan, manan huk kamachikuychu. ⁷ Noqaqa munaymanmi llapallan qarikunaqa noqa hina solterolla kanankuta. Ichaqa Diosninchismi sapankamaman huk atiyta qowanchis; wakinmanmi atiyta qowanchis soltero kananchispaq, wakinmantaq casado kananchispaq. Chayraykun noqanchisqa mana iguallachu kanchis.

⁸ Kay consejotan qoni llapallan solterokunaman, hinalataq viudakunamanpas. Paykunapaqqa allinmi kanman, noqa hina solterolla kanankupaq, hinallataq viudakunapas sapallan qepakunankupaq. ⁹ Ichaqa cuerponkuta dominayta mana atispaqa, casarakuchunku. Aswan allinmi kanman warmipas otaq qaripas casarakunankupaq, saynapi warmiwanpas otaq qariwanpas puñuyta munaspanku, waqllikuy huchaman ama urmanankupaq.

¹⁰ Ichaqa casarasqa kaqkunamanmi kay kamachikuyta qoni. Kay kamachikuyqa manan noqapachu, aswanqa Diospa kamachikuyninmi: Casarasqa warmiqa amayá qosanmantaqa t'aqakuchunchu. ¹¹ Sichus t'aqakuspaqa, amañayá huk qariwanqa casarakuchunchu; aswanyá qosanwan allinpanakapuchun. Sichus mana allinpanakapuyta munaspaqa, sapallanyá qepakuchun. Saynallataqyá casarasqa qaripas warminmantaqa ama t'aqakuchunchu.

¹² Ichaqa wakinmanmi kay consejota noqa qoni. Kay consejotaqa manan Señorninchishchu qoran, aswanqa noqallan: Sichus mayqen hermanopas Jesucristopi mana ñiq warmiyok kanman chayqa, amayá chay warminmantaqa t'aqakuchunchu sichus chay warmin paywan tiyayta munaqtinga. ¹³ Saynallataq sichus mayqen creyente warmipas mana creyente qariwan casarasqa kanman chayqa, amayá chay qosanmantaqa t'aqakuchunchu, sichus chay qosan paywan tiyayta munaqtinga. ¹⁴ Chay mana creyente qosanqa manan waqllikuy huchapichu kashan, Señor Jesucristopi chay warmin creesqanrayku. Saynallataqmi mana creyente warmipas manan waqllikuy huchapichu kashan, Señor Jesucristopi qosan creesqanrayku. Sichus mana saynachu kanman chayqa, wawankunapas Diospi mana creeq runakunapa wawankuna hinachá mana allin rikusqa kankuman. Ichaqa tayta mamanku casarasqa kasqankuraykun, wawankupas allin rikusqa kanku. ¹⁵ Ichaqa sichus huk mana creyente qari warminmanta

separakuyta munaspaqa, separakuchunyá. Saynallataq sichus huk mana creyente warmi, qosanmanta separakuyta munaspaqa, separakuchunyá. Casarasqa creyentekunaqa manan obligasqachu kanku, huk mana creyente qariwan otaq mana creyente warmiwanpas kushka tiyanankupaqqa. Hinaspapas Diosqa waqyawaranchis, hawkalla kawsananchispaqmi. ¹⁶ Hinaspapas nillaykichistaqmi, Jesucristopi creeq warmiqa, allin kawsayninwanmi, mana creyente qosanta yanapanman, saynapi chay mana creyente qosanqa Jesucristopi iñispa, salvasqa kananpaq. Saynallataqmi Jesucristopi creeq qosapas, allin kawsayninwan, mana creyente warminta yanapanman, saynapi chay warminqa Jesucristopi iñispa, salvasqa kananpaq.

¹⁷ Kay yachachisqaykunatan noqaqa llapallan iglesiakunapi yachachimuni: Saynaqa sapankamaykichisyá qaripas, hinallataq warmipas, imayna condicionpis Dios waqyasurankichis, chayta aceptaspa, kunanqa Diospi iñispa kawsaychis. ¹⁸ Sichus pitapas circuncidasqataña Dios waqyaran chayqa, saynallayá qepakuchun. Saynallataq sichus pitapas mana circuncidasqata Dios waqyaran chayqa, amañayá chay circuncisión costumbretaqa ruwachikuchunchu. ¹⁹ Chay circuncisión costumbreta ruwachikuypas, otaq mana ruwachikuypas, manan Diospaqqa importanteñachu. Aswanmi Diospaqqa importante, paypa kamachiwasqanchista kasukusqanchis. ²⁰ Chayraykun niykichis imayna condicionpis Dios waqyasurankichis chayta aceptaychis. ²¹ Sichus Dios waqyasuranki esclavo kashaqtiyki chayqa, ama llakikuychu, esclavo kasqaykimantaqa. Ichaqa esclavo kasqaykimanta librakunaykipaq caso kaqtinga, lloqsipuy, libre kanaykipaq. ²² Ichaqa sichus qan esclavo kashaspa, Jesucristopi iñiranki chayqa, Jesucristopi iñisqaykiraykun libreña kashanki. Saynallataqmi sichus qan libre kashaspa, Jesucristopi iñiranki chayqa, Jesucristopa esclavonñan kunanqa kashanki. ²³ Hinaspapas qankunaqa, ancha valorniyoc preciowanmi rantisqa karankichis. (Chaytan Diosqa pagaran Wawan Jesucristo cruzpi wañusqanwan). Chayraykuyá qankunaqa, amaña ni pipa esclavonpas kay pachapiqa kaychishñachu. ²⁴ Saynaqa, wawqe panaykuna, (sichus Dios waqyasurankichis casado kashaqtiykichis, mana casado kashaqtiykichis, esclavo kashaqtiykichis, otaq libre kashaqtiykichis chayqa), imayna condicionpi waqyasqa kasqaykichisman hinayá Diosta kasukuspa kawsaychis.

²⁵ Kunanqa manaraq ni pi qariwanpas puñuq

sipaskunapaqqa manan Diospa partenmantaqa ni ima kamachikuytapas chashkiranichu. Ichaqa noqapa parteymantan paykunamanqa consejasaq. Saynaqa confiaychisyá noqapa consejyppi, Dios noqaman ancha munakuyninta qowasqanrayku. ²⁶ Mana casado kaqkunapaqqa aswan allinmi kanman ama casarakuSPA, sapallanku qepakunankupaq. Kaytan consejani ancha sasachakuy tiempokunapi kunan tarikúsqanchisrayku. ²⁷ Ichaqa sichus casarasqaña kashanki chayqa, amayá warmiykimanta separakuytaqa piensaychu. Saynallataq sichus manaraq casarasqachu kashanki chayqa, amayá casarakuypichu piensay. ²⁸ Ichaqa sichus casarakunaykipaq decidikuspaqa, casarakullay. CasarakuSPAqa manan huchatachu ruwashanki. Saynallataq sichus huk soltera warmi casarakuyta munaspaqa, casarakullachun; paypas casarakuSPAqa manan huchatachu ruwashan. Ichaqa sichus kay sasachakuy tiempokunapi casarakuSPAqa, ñak'arinkin tukuy problemakuna rikhurimusuqtiyki. Chay ñak'ariykunatan noqaga qankunamanta evitayta munani.

²⁹ Wawqe panaykuna, kay consejokunawanqa kaytan niyta munani: kay tiempoqa ñan tukurukushanña. Chayraykun casarasqa kaqkunaqa manapas casarasqachu kashankuman hina Diosninchispaq kawsananku. ³⁰ Saynallataq waqaqkunapas, aswan kuisqa hina kawsachunku. Kuisqa kaqkunapas, aswan llakisqa hina kawsachunku. Imata rantikuqkunapas, aswan mana imayoqpas kashankuman hina kawsachunku. ³¹ Kay pachapi kaqkunamanta provechota orqoqkunapas, manapas provechota orqoshankumanchu hinayá kawsachunku. Ichaqa kay pachapi tukuy ima rikúsqanchiskunaqa, prontollan tukukapunqa.

³² Noqaga kay consejokuna qosqaywanmi, qankunapi ima preocupacionkunatapas evitayta munani, saynapi ama llakikuspa kawsanaykichispaq. Chayraykuyá khaynata piensaychis: Huk soltero runaqa Diosta imayna servinanmantan preocupakun, hinallataq Diosman imayna agradaypi ima. ³³ Ichaqa casado runaqa kay pachapi tukuy ima cosaskunamantan preocupakun; hinaspapas payqa warminman imaynata agradayllapin piensan. ³⁴ Chayraykun huk casado runapa piensayninqa, ish kayman dividisqa kashan. Ichaqa mana ni pi qariwanpas puñuq sipaspa, hinallataq soltera warmipas, Diosman imayna agradaypin, cuerponkupipas hinallataq piensayninkupipas preocupakunku. Ichaqa casada warmiñataqmi kay pachapi tukuy ima kaqkunamanta preocupakun, hinallataq imaynata qosanman agrada-

daymantawan ima.

³⁵ Kay consejokunataqa qankunapa allinniykichispaqmi nishaykichis, manan qankunata prohibinaypaqchu. Aswanmi noqaga munani, Señorninchis Jesucristoman vidaykichista entregaykuspa, allinta kawsaspa, mana ni imapipas afanakuspa, payta servinaykichista.

³⁶ Saynaqa sichus pipas piensanman, ususinpa casarakunan tiempo ña pasarushanña chayqa, chay ususintayá casarachichun. Saynata chay ususin casarakuspaqa, manan payqa huchallikunchu. ³⁷ Ichaqa sichus pipas sonqonpi seguro kashan, ususinga manaraq casarakunan tiempopiraqchu kashan chayqa, manaraq casarachispaqa allintan ruwashan. ³⁸ Chayraykun niykichis, pipas doncella ususinta qon casarakunanpaq chayqa, allintan ruwashan. Ichaqa doncella ususinta mana casarachispaqa, aswan más allintan ruwan.

³⁹ Huk casarasqa warmiqa qosan kawsashaqtinraqqa, manan qosanmantaqa separakunanchu. Qosan wañuqtinmi ichaqa, chay warmiqa piwanpas casarakunanpaq libreña qepan. Sichus chay viuda casarakuyta munaspaqa, Jesucristopi ñiq qariwanyá casarakuchun. ⁴⁰ Ichaqa noqapa piensasqayman hinaqa, aswan más kusikusqan kanman, chay viuda warmi mana casarakuspa qepakuqtinqa. Kaykunataqa niykichis Diospa Santo Espiritun noqapi kasqanraykun.

8

¿Mikhunanchishchu idolokunaman ofrecesqa mikhunatarí?

¹ Tukuy clase idolokunaman ofrecesqa sacrificio mikhunamantan qankunaqa tapukamuwarankichis. Chaymi kunanqa chay tapukuymanta contestamushaykichis. Noqanchisqa llapallanchismi yachanchis Bibliapi imatas nishan, chay tukuy clase idolokunaman mikhunata ofrecesqankumantaqa. Ichaqa chaykunata yachashaspanchispas, wakininchisqa paytukusqallañan kashanchis. Aswanyá paytukusqallaña kananchismantaqa, khuyakuywan yachachinakuspa, Diospa iglesianta wiñachisunchis. ² Pipas tukuy imamanta yachaq tukuqqa, manan ni imatapas allintaqa yachanraqchu. ³ Ichaqa sichus pipas Diosta cheqaqtapuni khuyakun chayqa, Diospas paytaqa reqsinmi.

⁴ Chaymi niykichis, kay pachapi tukuy clase idolokunaman mikhuna ofrecesqamantaqa yachanchismi. Chay idolokunaqa manan kawsay vidayoqchu kanku. Aswanmi noqanchisqa yachanchis, cheqaq Diosqa ch'ullalla kasqanta.

⁵ Kay pachapi runakunaqa cielopi ashka cosaskunata, hinallataq kay pachapi ashka cosaskunatan “diosmi” hinallataq “señormi” ninku. ⁶ Ichaqa noqanchisqa yachanchismi, cheqaq Diosqa ch'ullalla kasqanta. Payqa Dios Taytan; paymi tukuy ima kaqkunatapas unancharan. Chaymi noqanchisqa payllapaqña kawsanchis. Saynallataqmi noqanchispa Señorninchisqa ch'ullalla; payqa Señorninchis Jesucriston. Diosninchisqa Jesucristontakaman tukuy ima kaqkunatapas unancharan. Chaymi noqanchispa, pay unanchawasqanchisrayku, kay pachapi kawsashanchis.

⁷ Ichaqa manan llapallan runakunachu cheqaq Dios ch'ullalla kasqantaqa yachanku. Chaymi qankuna creyentekunamanta wakinniykichisqa, Jesucristopi manaraq ñishaspaykichis, chay idolokunata adoranchis. Saynallataqmi kunanpas wakinniykichisqa piensankichisraq, chay idolokunaqa vidayoq kananpaq. Chayraykun chay idolokunaman ofrecesqa mikhunakunata mikhuqtiykichis, concienciaykichis acusasunkichis.

⁸ Ichaqa manan imatapas mikhusqanchisraykuchu, Diosqa aceptawasunchis. Hinaspapas Diospa ñawpaqñinpiqa manan imatapas mikhusqanchisraykuchu importanteqa kasunchis, nitaq mana mikhusqanchisraykuchu menos importanteqa kasunchis.

⁹ Qankunaqa libren kankichis, ima mikhunata mikhunaykichispaqpas. Ichaqa allintayá cuidakuychis. Chay idolokunaman ofrecesqa mikhunakunata mikhuspaykichisqa, Jesucristopi chayllaraq creeq runakunatan huchaman urmachiwaqchis.

¹⁰ Sichus Jesucristopi chayllaraq creeq pisi ñiyiniyoq runakuna rikusunki, idolokunaman ofrecesqa mikhuna kasqanta yachashaspayki, mikhushaqta chayqa, ¿imatataq chay pisi ñiyiniyoq runari piensanqa? ¿Acaso manachu paypas chay mikhusqaykita rikususpayki, muna-pakuspa mikhuyta qallaringa, conciencian acusashaqtinpas?

¹¹ Ichaqa saynata ruwanki chayqa, qanpa kawsaykipin chay pisi ñiyiniyoq runapas huchallikunman; payraykun Jesucristoqa cruzpi wañuran.

¹² Qankunaqa Jesucristopi chay pisi ñiyiniyoq runakunata huchallichispaykichismi, Jesucristopa contranpi huchallikushankichis.

¹³ Chaymi noqaqa niykichis, (idolokunaman ofrecesqa) mikhunataqa manan noqaqa ni hayk'aqpas mikhuymanchu, saynapi Jesucristopi pisi ñiyiniyoq runakunata huchaman ama urmachi-naypaq.

9

Apostolkunaqa autoridadniyoq kasqankumanta

1 Qankunari, ¿manachu yacharankichis libre kasqayta? ¿Manachu yacharankichis Jesucristopa apostolnin kasqayta? ¿Manachu yacharankichis Señorninchis Jesucristotapas noqa rikusqayta? Hinaspapas, ¿manachu Jesucristomanta qankunaman willaqtay, paypi ñirankichís? 2 Ichaqa wakin runakunaqa piensankun mana apóstol kanaypaq. Qankunapaqmi ichaqa, apóstol kani. Hinaspapas Jesucristopa apostolnin kasqaymantapaq, qankunan prueba kankichis, Jesucristopi ñisqaykichisrayku.

3 Chaymi noqapa contraypi rimaq runakunataqa, khaynata contestani: 4 Noqayku apostolkunapaqa kanmi derechoyku, mikhuytapas hinallataq tomaytapas qankunamanta chashkinaykupaq. 5 Hinaspapas noqaykupaqa kanmi derechoyku casarakunaykupaq, saynapi Jesucristomanta willakuq viajeman rispayku, esposaykupiwan kushka rinaykupaq. Saynatan apóstol Pedropas, wakin apostolkunapas, hinallataq Señor Jesuspa wawqenkunapas viajeman rspankuqa, esposankupiwan kushka rinku. 6 Kunan nisqaykichis, ¿acaso noqallachu Bernabeypiwan obligasqa kashayku, Diosmanta willakuspa hinallataq makiykuwan trabajaspas vida pasanaykupaqrí? 7 ¿Pi soldadotaq kikinpa qolqenta pagasparaq, cuartelpiri servin? ¿Pi runataq uvas plantata plantaspas, chay uvas plantapa rurunta mana mikhunmanchú? ¿Pi runataq cuidasqan animalkunata ch'awashaspari, lechenta mana tomanmanchú? 8 Kaykunataqa manan runapa piensayniyman hinallachu rimashani; aswanqa saynan Bibliapipas escribisqa kashan. 9 Ichaqa Moisespa escribisqan leypin khayna escribisqa kashan: “Torowan saruchispa trigota eraspasqa, chay toropa simintapaq aman senq'apankichu, saynapi mikhunanpaq”, nispa [Deuteronomio 25.4]. Saynata Dios nispanri, ¿torokunapi piensaspallanchu niran, icha noqanchismantawanchu nisharan? 10 Aswanmi Diospa obranpi llank'aqkunamanta Diosqa rimasharan. Chaymi chakra llank'aqpas, hinallataq erapi eraqpas, chay llank'asqanmanta cosechata cosechananpaqmi llank'an. 11 Saynallataqmi noqaykuwanpas pasan. Noqaykuqa qankunamanmi Diosmanta allin willakuykunata willaraykiku, imaynan chakrapi llank'aspa mukhu tarpuq runa hina. Chayraykun noqaykupaqa kan derechoyku, qankunamanta huk recompensata hina, huk pagota imallatapas chashkinaykupaq, saynapi chaywan mantenekuspa, kawsanaykupaq. 12 Ichaqa hukkunapas qankunamantapaq chashkishankun pagonkutaqa. Paykunamantapas aswan masraqmi

noqaykupa derechoykuqa. Ichaqa manan noqaykuqa reclamaraykikuchu chay derechoykumantaqa. Aswanmi noqaykuqa, tukuy ima sasachakuykunata soportarayku, saynapi Diosmanta allin willakuykuna ama despreciasqa kananpaq.

¹³ Qankunapa yachasqaykichisman hinan templopi llank'aq runakunaqa Diosman ofrendasqa mikhunakunata mikhuspa kawsanku. Saynallataqmi templopa altarninpi llank'aqkunapas Diosman sacrificasqa ofrenda animalkunamanta mikhunku. ¹⁴ Saynallataqmi Diospas kamachiran, pipas Diosmanta allin willakuykunata willakuqqa chay llank'asqanmanta mikhuspa kawsananpaq. ¹⁵ Ichaqa chay derechoytaqa manan noqaqa ni hayk'agpas reclamaraykichishchu. Hinaspapas noqaqa, kay cartata qankunaman escribimuspayqa, manan imallatapas qowanaykichisraykuchu escribimushaykichis. Aswanmi noqaqa, pagota mana chashkillaspay wañuyta munayman, saynapi Jesucristopa apostolnin kashaspaypas, mana pagollayoq llank'asqayrayku ancha kusionpaq kananpaq. Chaymi noqaqa anchata kusikuni, mana pagollayoq llank'asqayrayku.

¹⁶ Noqaqa manan alabakunaypaqchu Diosmanta allin willakuykunataqa willakuni. Aswanqa Diosmanta willakuymi noqapa deberniyqa, Dios kikin kamachiwasqanrayku. ¡Ay, imaynaraq kayman Diosmanta allin willakuykunata runakunaman mana willaqtiyqa! ¹⁷ Sichus noqapa munayniyman hinalla Diosmanta allin willakuykunata willakuymán chayqa, pagoytaqa chashkiymanmi. Ichaqa obligacionniymi, Diospa esclavon hina kasqayrayku, Diosmanta allin willakuykunata willakunaypaqqa, mana pagollayoq kashaspaypas. ¹⁸ Chayri, ¿imataq noqapa recompensa hina premioyri? Noqapa premioyqa mana pagoraykulla, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willasqaymi. Saynata ruwaspaymi noqaqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willarani, pagota mana reclamaspallay, apóstol kasqayrayku pagawanankupaq derechoy kashaqtinpas.

¹⁹ Noqaqa manan ni pipa esclavonpashchu kani. Ichaqa huk esclavo hinan llapallan runakunata servishani, saynapi Jesucristomanta willaqtiy ashka runakuna paypi creespa salvasqa kanankupaq. ²⁰ Chaymi noqaqa, Israel nacionniyoq llaqtamasiykunawan kaspayqa, paykunapa leyninkuman hina kawsani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespanku, salvasqa kanankupaq. Saynallataqmi noqaqa, Moisespa

escribisqan leykunata cumplinaypaq mana obligasqa kashaspaypas, paykunarayku chay leykunata cumplini, saynapi paykunapas Jesucristopi creespanku, salvasqa kanankupaq. ²¹Noqaqa Moisespa escribisqan leykunamanta mana yachaqa runakunawan kaspayqa, manapas leymanta yachashaymanchu hinan kawsani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespa salvasqa kanankupaq. Ichaqa Diospa leyninkunataqa manan huk lawmanchu churarani; aswanmi chay leykunataqa kasukurani, Jesucristopa kamachisqanta kasukusqayrayku. ²²Saynallataqmi Jesucristopi pisi iñiyinyoq runakunawan kaspaypas, paykuna hina noqapas comportakurani, saynapi paykunapas Jesucristopi allinta iñispanku, salvasqa kanankupaq. Saynatan noqaqa pi runakunawan kaspaypas, paykuna hina comportakurani, saynapi wakillanpas Jesucristopi iñispanku, salvasqa kanankupaq. ²³Noqaqa chaykunatan ruwani, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willanayrayku, saynapi paykunapas Diospi creeqtinku, noqapas premioyta Diosmanta chashkinaypaq.

²⁴Qankunaqa allintan yachankichis, huk carrerapi correspaqa, llapallankun correnku, premiota chashkinankupaq. Ichaqa manan llapallankuchu premiotaqa gananku; aswanqa primer puntata chayaqllan premiontaqa chashkin. Saynatayá qankunapas kallpanchakuychis, Diosmanta premioykichista chashkinaykichispaq. ²⁵Runakuna carrerapi correspa participanankupaqqa, tukuy imatapas dejaspan allinta preparakunanku. Saynataqa preparakunku premiota ganankuraykun. Ichaqa chay premio chashkisqankuqa manan unay tiempotachu duran. Aswanqa noqanchismi ichaqa preparakushanchis, wiñaypaq duraq premiota chashkinanchispaq. ²⁶Chayraykun noqapas chay carrerapi correq hina correshani. Ichaqa manan yanqapaqchu correshani, aswanqa huk premiota chashkikunaypaqmi. Hinaspapas noqaqa manan huk peleapi illaqllata takaq runa hinachu peleashani. ²⁷Aswanmi noqaqa kikiypa cuerpoytapas, takakushayman hina, allinta sitionpi churani, saynapi cuerpoyqa allin dominasqa kananpaq. Chaykunatan noqaqa ruwani, Diosmanta allin willakuykunata willakuq runa kashaspay, juicio p'unchawpi ama despreciasqa kanaypaq.

10

Idolokunata ama adoranamanta

¹Wawqe panaykuna, qankunaqa yuyariychisyá ñawpaq tiempopi Israel nacionniyoq abuelonchiskunamanta. Paykunaga phuyuy pakasqanmi “Puka Qochawan”

sutichasqa lamar qochata chimparanku. ² Chaymi paykunaqa Moiseswan kushka phuyupa pachanta, hinallataq lamar qochanta pasasqankuraykun llapallanku bautizasqa hina karanku, (Moisespa qatikuqnin kanankupaq). ³ Hinaspapas paykunaqa, ch'inñeq lugarkunapi kashaspankun, llapallanku mikhuranku cielomanta Diospa qosqan mikhunata. ⁴ Saynallataqmi paykunaqa llapallanku tomaranku, rumi qaqamanta lloqsimuq unuta. Chay rumi qaqaga paykunawan riq Criston karan. ⁵ Ichaqa chay runakunaqa manan llapallankuchu Diospa munasqantaqa ruwaranku. Chayraykun chay mana kasukuq runakunaqa chay ch'inñeq desierto lugarkunapi wañuranku.

⁶ Tukuy chaykunan pasaran, noqanchispaq huk ejemplo kananpaq, saynapi noqanchispas paykuna hina mana allin ruwaykunata ama munapayaspa ruwananchispaq. ⁷ Hinaspapas noqanchisqa amayá paykuna hinachu tukuy clase idolokunata adorasunchis. Chaykunamantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Runakunan fiestata ruwaspanku mikhuranku, hinallataq tomaranku (mach'anankukama). Chaymantataq tusuq hatarispanku, aycha cuerponkuta kusichiranku. (Saynata ruwaspankun idolonkutaqa adoraranku)”, nispas. ⁸ Hinaspapas noqanchisqa amayá paykunamanta wakinninku hinachu waqllikuy millay huchakunata ruwasun. Chay waqllikuy huchakunata ruwasqankuraykun, chay runakunaqa huk p'unchawllapi ish kay chunka kinsayoq waranqa wañuranku. ⁹ Hinaspapas noqanchisqa amayá khaynatachu piensasun: “Diosqa manan castigawanqachu huchakunata ruwaqtiyqa”, nispachu. Saynatan ñawpaq tiempopi Israel nacionniyoq runakunapas piensaranku. Hinaspan Diosmanta burlakuspa kawsaranku. Chayraykun paykunaqa mach'aqwaypa picasqan ch'inñeq lugarpí wañuranku. ¹⁰ Hinaspapas noqanchisqa amayá Diospa contranpi quejakuspachu kawsasun. Saynatan chay ñawpaq runakunapas quejakuranku. Chayraykun paykunataqa wañuchi q ángel wañuchiran.

¹¹ Tukuy chaykunaqa pasaran, noqanchispaq huk ejemplo kananpaqmi. Hinaspapas chaykunaqa Bibliapin escribisqa karan, kay qepa tiempokunapi kawsaq runakunapaq huk advertencia hina kananpaq. ¹² Chayraykun niykichis, amayá pipas piensachunchu: “Noqaqa manan huchallikusaqchu”, nispaga. Saynata piensaqaqa allintayá cuidakuchun huchaman ama urmananpaq. ¹³ Qankunamanqa llapallan runakunaman hinan, tukuy clase tentacionkuna,

hinallataq pruebakuna ima hamusunkichis. Ichaqa Diosqa favorninchispin kashan. Chaymi payqa imapas prometewasqanchiskunataqa cumplinqapuni. Chayraykun Diosqa mana permitinqachu mana soportanaykichis tentacionkuna qankunaman hamusunaykichistaqa. Aswanmi qankunataqa kikin Diospuni yanapasunkichis, ima tentacionkunatapas, hinallataq ima pruebakunatapas soportaspa, vencenaykichispaq. (Chaymi Dios yanapasuqtiykichis, ima tentaciontapas hinallataq ima pruebatapas qankunaqa soportayta atinkichis).

¹⁴ Chayraykuyá khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa ama adoraychishchu ima clase idolokunatapas. ¹⁵ Qankunaqa allin yachayniyoq runakunan kashankichis. Saynaqa kay nisqaykunapiyá allinta piensarispas, ruwayman churaychis. ¹⁶ Señorpa Santa Cenapi vasota hap'iyuspaqa, ¿manachu Diosman graciasta qoshanchis, pay bendecinanpaq? Saynallataq vasomanta tomaspanchispas, ¿acaso manachu Jesucristowanqa huklla kashanchis cruzpi wañuspa yawarninta ch'aqchusqanrayku? Saynallataq t'antata partispa mikhuspanchispas, ¿acaso manachu Jesucristowanqa huklla kashanchis cuerponta cruzpi ofrecesqanrayku? ¹⁷ T'antaqa ch'ullallan; noqanchismi ichaqa ashka kanchis. Chay huk t'antallamanta mikhusqanchismi yachachiwanchis, noqanchisqa huk runa hinalla kasqanchista.

¹⁸ Kay nisqaymanta astawan yachanapaqyá, Israel nacionniyoq runakunapa ruwasqanta qawarisun. Paykunaga sacrificio ruwana altarpin animalta wañuchispanku, Diosman ofreceranku. Hinaspan chay sacrificasqa animalpa aychanta llapallanku mikhuranku. Saynata mikhuspankun Dioswan huklla karanku. ¹⁹ Kay nisqaywanqa manan noqaqa nishaykichis, “Runakunaq ruwasqan tukuy clase idolokunaqa Dioskunan”, nispachu, nitaqmi “Idolokunaman animalkunata sacrificaspa haywayqa valorniyuqmi”, nispachu. ²⁰ Aswanqa pipas idolokunaman sacrificiota ofrecespankuqa, demoniokunamanmi ofreceshanku, manan Diosmanchu. Chaymi noqaqa mana munanichu, demoniokunaman sacrificiota ofrecespa, demoniokunawan huklla kanaykichistaqa. ²¹ Chayraykun niykichis, qankunaqa Santa Cenapi Diospa vasonmanta tomaspaqa, amañayá idolokunaman ofrecesqa vasomantaqa tomaychishñachu. Saynallataq Santa Cenapi t'antata mikhuspapas, amaña demoniokunaman ofrecesqa mikhunataqa mikhuychishñachu. ²² Pipas demoniokunaman ofrecesqa mikhunata mikhuspaqa, Diostan phiñachishan. Hinaspapas noqanchisqa manan Diosmanta

más kallpayoqchu kanchis.

Imatapas Diospaq hina ruwanamanta

²³ Qankunamanta wakinniykichismi ninku khaynata: “Noqaqa libren kani ima munasqaytapas ruwanaypaq”, nispanku. Ari, runaqa tukuy munasqantan ruwayta atinman. Ichaqa manan llapallan imapas ruwasqanchishchu allinninchispaq. Nitaqmi tukuy ima ruwasqanchishchu Diospi ñiqmasinchiskunatapas kallpanchan. ²⁴ Chayraykuyá noqanchisqa ama noqallanchispichu piensasunchis. Aswanqa runamasinchispa allinninpiyá piensasunchis.

²⁵ Qankunaqa mercadopi vendesqanku aychata rantispaqa, amayá tapuychishchu khaynataqa: “¿Kay aychari idolokunaman ofrecesqa aychachu icha manachú?” nispaqa. Aswanqa ama tapukullaspayá mikhuychis. ²⁶ Chaymantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan: “Kay pachapas, hinallataq tukuy ima kay allpa pachapi kaqkunapas, Diospan”, nispa [*Salmos 24.1*].

²⁷ Sichus qankuna aceptankichis, huk mana creyente runapa invitesqaykichisman rinaykichispaq chayqa, ama tapuspaykichisyá mikhuychis ima mikhuna qosusqaykichistapas. ²⁸ Ichaqa sichus pipas nisunkichis khaynata: “Kay mikhunaqa idolokunaman ofrecesqan”, nispa, chayqa, amayá chay mikhunataqa mikhunkichishchu, mikhusqaykichiswan chay willasusqaykichis runata ama huchallichinaykichispaq, saynapi ñiyinpi ishkayaspa chay idolokunata ama adoranapaq. ²⁹ Kay nisqaywanqa manan qankunapa concienciaykichismantachu rimashani, aswanqa Jesucristopi chayllaraq ñikuq runapa concien-cianmantan. Chayqa qankunaqa tapukuwaqchispashchá khaynata: “¿Imanaqtintaq noqari hukpa concien-cianmanta juzgasqa kayman? ³⁰ Noqaqa Diosmanmi graciasta qoni ima mikhunata mikhunaypaqpas. Chayri, ¿imanaqtintaq Diosman graciasta qospa mikhusqaymantari mana allinkunata rimaspa, criticawankumanrí?” nispa.

³¹ Noqan ichaqa niykichis, sichus mikhuspapas, tomaspapas, otaq imataña ruwaspapas, Dios alabasqa kananpaqyá imatapas ruwaychis. ³² Hinaspapas qankunaqa, amayá ima ruwasqaykichiswanpas huchallichiychishchu Israel nacionniyoq runakunataqa, nitaq huk law nacionniyoq runakunatapas, nitaq Jesucristopi ñiq creyentekunatapas. ³³ Aswanqa noqa hinayá imata ruwaspapas ruwaychis. Noqaqa imataña ruwaspaypas, llapallanpa allinninpaqmi imatapas ruwani. Hinaspapas noqaqa manan kikiypa allinnillaypaqchu imatapas ruwani. Aswanqa llapallan

runakunapa allinnintan mashkani, saynapi paykunapas Jesucristopi creespa, salvasqa kanankupaq.

11

Creyentekuna huñunakuqtinku imaynatas warmikuna kanankumanta

¹ Qankunaqa noqapa ejemplo qosqayman hina kawsaychis, imaynan noqapas Jesucristopa ejemplo qowasqanman hina kawsani, chay hinata.

² Noqaga anchatapunin qankunataqa agradecikuykichis, tukuy imapi yuyariwasqaykichismanta, hinallataq yachachisqaykunatapas mana qonqaspa kasukusqaykichisrayku. ³ Wawqe panaykuna, noqaga kay yachanaykichistan munani: warmikunaqa qosankutan kasukunanku; qarikunañataqmi Jesucristota kasukunanku, imaynan Jesucristopas Diosta kasukun chay hinata. ⁴ Saynallataqmi niykichis, creyentekuna huñunakuqtinku sichus pi qaripas Diosmanta mañakunman otaq Diospa partenmantapas willakunman, sombreroontapas otaq chukuntapas mana orqokuspa chayqa, manan Jesucristotaqa respetashanchu.

⁵ Ichaqa sichus pi warmipas umanta mana tapakuspa, Diosmanta mañakun otaq Diospa partenmanta willakunman chayqa, qosantan mana respetashanchu. Sichus chay warmi saynata ruwaspaqa, chukchan rutusqapas kashanman hinan kashan. *[Nota: Nawpaq tiempokunapin Israel nacionniyoq warmikunaqa umankuta tapakuranku. Saynataqa tapakuranku qariwan manaraq ni hayk'aqpas puñuq sipaskunan Génesis 24.65, hinallataq casada warmikunapas hukwan mana waqllikuspa, qosankuta respetaqkunam].*

⁶ Sichus huk warmi umanta mana tapakuyta munaspaqa, aswanyá llapallan chukchanta rutuchikuchun. Ichaqa sichus chukchan rutuchikuyta p'enqakuspaqa, aswanyá umanta tapakuchun. ⁷ Saynallataqmi niykichis, qariqa amayá ni imawanpas umantaqa tapakuchunchu. Payqa Diospa rikch'ayninmanmi unanchasqa karan, paywan Dios kusikunanpaq. Warmitañataqmi Diosqa unancharan, warminwan qosan kusikunanpaq. ⁸ Chayqa saynan karan. Diosmi qaritaqa primerta unancharan. Ichaqa warmitañataqmi qaripa waqtanmanta unancharan.

⁹ Hinaspapas Diosqa manan qaritaqa unancharan, warmi sapallan kasqanraykuchu. Aswanmi Diosqa warmita unancharan, qari sapallan kasqanrayku.

¹⁰ Chayraykun warmiqa umanta tapakunan, saynapi qosan respetasqanta, runakunamanpas hinallataq angelkunamanpas rikuchikunanpaq.

¹¹ Ichaqa Jesucristopi creeqkunaqa, warmikunapas hinallataq qarikunapas, Diospa munasqanman hinan, ima ruwaypipas yanapanakuspa kawsananku. (Ichaqa sichus qarillata otaq warmillata Dios unanchanman karan chayqa, manan kay pachapi runakunaqa miranmanchu karan).
¹² Kay nisqayqa cheqaqpunin: Diosmi primer kaq qaritaqa ruwaran. Chay qarimantañataqmi warmita ruwaran. Hinnaqtinmi chay tiempomantapacha qarikunaqa warmimanta nacemunku. Saynan warmipas hinallataq qaripas Diospa unanchasqan kanku.

¹³ Saynaqa qankunayá piensarispa decidiychis kayta, ¿allinchi kanman huk warmi umanta mana tapakuspa Diosmanta mañakunanpaq?
¹⁴ Kay llaqtapi, costumbrenchisman hinaqa, ancha p'enqaymi huk qari, warmi hina chukchanta wiñachikuqtinqa.
¹⁵ Ichaqa ancha sumaqmi warmikuna chukchanta wiñachikuqtinqa. Diosmi paykunamanga hatun chukchata qoran, umankuta tapakunankupaq.
¹⁶ Kay nisqaykunan noqanchispa costumbrenchisqa, hinallataq Jesucristopi creeq llapallan hermanokunapapas. Saynaqa amayá ni pipas kaykunamantaqa discutichunchu.

Santa Cenapi mana allinkuna ruwasqankumanta

¹⁷ Qankunaqa huñunakusqaykichispin mana allinkunata ruwashankichis, aswan allin kaqkunata ruwanaykichismantaqa. Chaymi kay cartata qankunaman escribimuspayqa mana alabaykichismanchu.
¹⁸ Noqa Pablon qankunamanta uyarini kaykunata: qankunaqa Diosta alabanaykichispaq huñunakuspaykichisqa, manas allintachu apanakushankichis. Aswansi t'aqanakuspa dividinakushankichis. Kaykuna uyarisqaytaqa, wakintan creeni, chaykunaqa cheqaqpunin kasqanta.
¹⁹ Chay problemakunaqa qankuna ukhupiqqa pasanpunin, saynapi pikunachus cheqaqtapuni Jesucristopi creenku chayta reqsinanchispaq.
²⁰ Qankuna huñunakuspaykichisqa, manan Señor Jesucristopa yachachisqanman hinachu Santa Cenataqa mikhushankichis.
²¹ Aswanqa mana suyanakuspallan sapankamaykichis mikhushankichis. Chaymi wakinniychisqa yarqasqa qepanku; wakinñataq mach'anankukama tomanku.
²² Qankunapari, ¿manachu kan wasiykichis, chaypi mikhumunaykichispaq, hinallataq tomamunaykichispaqpas? Señor Jesucristopa Santa Cenanta celebraspaykichis, mana suyanakuspa mikhusqaykichisqa, manan allinchi. Señorpa Cenapi chaykunata ruwaspaqa, Jesucristopi creeqkunatan mana respetashankichishchu. Hinaspapas wakchakunatan p'enqayman churashankichis.

Chaykunata Señorpa Cenapi ruwasqaykichismantaqa, manan noqaqa alabaykichismanchu.

Señorpa Santa Cenamanta

(Mat 26.26-29; Mar 14.22-25; Luc 22.14-20)

²³ Noqaqa kay yachachisqaytaqa kikin Señor Jesucristomantan chashkirani. Chaytan qankunamanqa kunan yachachimushaykichis: Wañunanpaq traicionasqa kasqan tutan, Señor Jesusqa t'antata hap'iyuran. ²⁴ Hinaspan Diosman graciasta qoruspa, chay t'antata partiyuspa, khaynata niran: “Kay t'antaqa noqapa cuerpoymi. Kay cuerpoytan huchaykichismanta salvanaypaq entregasaq. Saynaqa kay t'antata sapa kutin mikhuspaqa, noqamantayá yuyariwaychis”, nispa. ²⁵ Saynallataqmi cenayta tukuruspan, Jesusqa vasopi vinota oqarispas, khaynata niran: “Kay vasopi vinoqa yawarniyemi. Kaywanmi huk mosoq pactota ruwani. Saynaqa sapa kutin kay vasomanta tomaspaqa, noqamantayá yuyariwankichis”, nispa. ²⁶ Chaymi sapa kutin kay t'antata mikhuspaykichisqa, hinallataq kay vinotapas tomaspaykichisqa, Señor Jesucristopa wañusqanmantan willakushankichis, asta paypa kutimunan p'unchwakama.

Señorpa Santa Cenapi imayna participanamanta

²⁷ Sichus pipas chay t'antata mikhunman, hinallataq chay vasopi vinotapas tomanman, Diospa kamachisqankunata mana kasukuspa chayqa, Jesucristopa wañusqanmantapas burlakushanman hinan. Hinaspapas Jesucristopa cuerponpa, hinallataq yawarninpa contranpin huchallikushan. ²⁸ Chayraykun chay t'antata manaraq mikhushaspa, hinallataq chay vinotapas manaraq tomashaspa, sapankamaykichis sonqoykichista allinta tapuyukunaykichis. ²⁹ Ichaqa Diosmi castiganqa pipas Jesucristopa wañusqanmanta burlakuspa, chay t'antata mikhuq, hinallataq chay vinotapas tomaq runakunataqa. ³⁰ Saynata burlakuspa participasqaykichisraykun, qankuna ukhumanta wakinniykichisqa mana kallpayoq débil kashankichis; wakintaq onqosqa kashanku; wakinñataq ña wañurunku imaña. ³¹ Sichus noqanchis, Santa Cenapi participananchispaq, sonqonchispi allinta yuyaymanarisun chayqa, manan juzgasqachu kasunchis. ³² (Ichaqa sonqonchista mana tapuyukuspa Santa Cenapi participasunchis chayqa), Diosmi juzgaspa castigawasunchis. Payqa castigawasunchis allin ñanman kutirichiwananchispaqmi, saynapi Señor Jesucristopi mana ñiq runakunatawan kushkata wiñay ñak'ariyman ama sentenciawananchispaq.

33 Saynaqa wawqe panaykuna, Santa Cenapi participanaykichispaq huñunakuspaqa, llapallaykichis huñunakunaykichiskama suyanakuychis. 34 Sichus pipas yarqasqa kashan chayqa, wasinpiyá mikhumuchun, saynapi mal comportakusqaykichismanta Dios ama castigasunaykichispaq. Noqa qankunaman visitaq hamuqtiyñan, wakin asuntokunataqa tratasun.

12

Santo Espíritu tukuy clase oficiokuna qowasqanchismanta

1 Wawqe panaykuna, Diosta servinapaq Santo Espíritu tukuy clase oficiokuna qowasqanchismantan, allinta entien-denaykichista munani.

2 Qankunaqa yachankichismi, Jesucristopi manaraq cree-shaspaykichisqa, mana rimaq tukuy clase idolokunata ado-raspan, ñawsa runakuna hina purirankichis. 3 Chaymi ku-nanqa munani yachanaykichista, Santo Espíritu huk runata rimachiqtinqa, chay runaqa Jestusaqa manan maldecin-manchu. Sichus Santo Espíritu rimachiqtinqa, chay runaqa khaynatan ninqa: “Jesusqa noqapa Señorniyami”, nispa.

4 Kunanmi nisqaykichis, Diosta servinapaq Santo Espiritupa qosqan oficiokunaqa ashka clasen. Ichaqa chay oficiokunaqa llapallanmi Santo Espiritupa qosqan. 5 Chay oficiokuna chashkisqanchiswanmi llapallan creyentekunaqa ashka formapi Señor Jesucristotaqa servisunman. Ichaqa chay servisqanchis Señorqa ch'ullallan.

6 Saynallataqmi, noqanchisqa tukuy imaymanakunata ruwaspan Diostaqa servisunman. Ichaqa chay servisqanchis Diosqa ch'ullallan. Paymi tukuy clase oficiokunata sapankamanchisman qowanchis, chay oficiokunawan payta allinta servinanchispaq.

7 Chaymi niykichis, Santo Espirituqa sapankamanchistan yanapawanchis, tukuy clase oficiokunata ruwananchispaq, chay oficiokunawan llapallanchis yanapanakuspa, allinta kawsananchispaq.

8 Diosta servinapaqmi Santo Espirituqa wakinman qowanchis, yachaywan parlanapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, ancha yachaywan yachachinapaq oficiota;

9 wakinmantaq qowanchis, Diospi ancha allinta iñinapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, onqosqakunata sanoyachinapaq oficiota;

10 wakinmantaq qowanchis, milagrokunata ruwanapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, Diospa partenmanta rimanapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis, runakuna mana allin espirityoqchus icha Santo Espirityoqchus kasqanta reqsinapaq oficiota; wakinmantaq qowanchis,

mana yachasqanchis rimaykunapi rimanapaq oficiota; wakinmanñataqmi qowanchis, mana yachasqanchis rimaykunapi rimasqankuta entiendechinanchispaq oficiota. ¹¹ Diosta servinapaq kay ashka clase oficiokunataqa kikin Santo Espiritun, munasqanman hina, Jesucristopi creeq sapankama creyentekunaman qowanchis.

Llapachallanchis huk cuerpo hinalla kasqanchismanta

¹² Huk runapa cuerponqa ashka parteyoqkunan. Ichaqa ashka parteyoqkuna kashaspanpas, chay cuerpoqa ch'ullallan. Saynallataqmi Señor Jesucristopa iglesianpipas ashka creyentekuna kashaspanchispas, huk cuerpo hinalla kashanchis, Jesucristopi creesqanchisrayku. ¹³ Chayraykun Israel nacionniyoq runakunapas, huk law nacionniyoq runakunapas, esclavo kaqkunapas, hinallataq libre kaqkunapas, Jesucristopi creesqanchisrayku, Santo Espirituwan llapallanchis bautizasqa karanchis, saynapi huk cuerpolla kananchispaq. Hinaspapas Diosqa kikin Santo Espirituntan sapankamanchisman qowaranchis.

¹⁴ Noqanchispa cuerponchisqa manan ch'ulla partellayoqchu kashan, aswanqa ashka parteyoqkunan. ¹⁵ Sichus chakinchis ninman: “Noqaqa manan makichu kani; chaymi noqaqa mana cuerpomanqa pertenechenichu”, nispa, chayri, ¿chayraykuchu chay chakinchisri cuerponchisman mana pertenechenman? ¹⁶ Saynallataq sichus ninrinchispas ninman: “Noqaqa manan ñawichu kani; chaymi noqaqa mana cuerpomanqa pertenechenichu”, nispa, chayri, ¿chayraykuchu chay ninrinchisri chay cuerponchisman mana pertenechenman? ¹⁷ Hinallataq sichus enteron cuerponchis ñawilla kanman karan chayqa, manachá ninrinchisqa kanmanchu uyarinapaqqa. Saynallataq sichus enteron cuerponchis ninrilla kanman karan chayqa, manachá kanmanchu senqanchisqa, mushkinapaqqa. ¹⁸ Ichaqa kikin Diosmi, munasqanman hina, llapallan partekunata cuerponchispiqa churaran. ¹⁹ Sichus cuerponchispi llapallan partekuna igualla kanman chayri, ¿imaynataq cuerponchisri kanman? ²⁰ Chayraykun cuerponchisqa ashka parteyoqkuna kashaspanpas, huk cuerpolla.

²¹ Chaymi ñawinchisqa makinchistaqa mana ninmanchu: “Manan qantaqa necesitaykichu”, nispaqa. Nitaqmi umanchispas chakinchistaqa ninmanchu: “Manan qantaqa necesitaykichu”, nispaqa. ²² Aswanmi cuerponchispi más débil kaq partekunata noqanchisqa masta necesitanchis. ²³ Saynallataqmi cuerponchispi mana ancha munasqanchis partekunata, hinallataq cuerponchispi pakasqa kaq partekunatapas, aswan allinta

cuidaspa p'achachinchis. ²⁴ Ichaqa cuerponchispi alayri kaq partekunatan mana allintachu cuidanchis. Chayqa saynan, Diosmi cuerponchistaqa ruwaran, saynapi mana valorniyog kaq partekunata aswan masta valoranapaq. ²⁵ Diosmi cuerponchispi llapallan partekunataqa, ama dividisqa kananpaq, huk cuerpollapi churaran, saynapi chay partekunataqa huk cuerpo hinalla kaspas, yanapanakunankupaq. ²⁶ Chayraykun niykichis, sichus cuerponchispi huknin parte imamantapas nanaqtinqa, wakin partekunapas sufrinkun. Saynallataqmi sichus cuerponchispi huknin parte imamantapas kusionqa kaqtinqa, llapallan wakin partekunapas anchata kusikunku.

²⁷ Saynallataqmi qankunapas, Jesucristopi creesqaykichisrayku, llapallaykichis huk cuerpo hinalla kankichis. Chayraykun qankunataqa llapallaykichis Jesucristopa cuerponman pertenecenkichis. ²⁸ Chaymi Diosqa iglesiapi servinankupaq sapankamaman oficiokunata qoran. Chaypaqmi primerta churaran apostolkunata, chaymantataq Diosmanta willakuq profetakunata, chaymantataq yachachiqkunata, chaymantataq milagro ruwaqkunata, chaymantataq onqosqakuna sanoyachiqkunata, chaymantataq imapipas yanapakuqkunata, chaymantataq liderkunata, chaymantataq mana yachasqanku rimaykunapi rimaqkunatawan ima. ²⁹ Chayraykun mana llapallankuchu apostolkuna kanku; nitaq llapallankuchu Diosmanta willakuq profetakuna kanku; nitaq llapallankuchu yachachiqkuna kanku; nitaq llapallankuchu milagrokuna ruwaqkuna kanku; ³⁰ nitaq llapallankuchu onqosqakunata sanoyachiqkuna kanku; nitaq llapallankuchu mana yachasqanku rimaykunapipas rimaqkuna kanku; nitaq llapallankuchu chay mana yachasqanku rimaykunapi rimaqkunata entiendeqkunapas kanku. ³¹ Chayraykun niykichis, Diosta servinaykichispaq Santo Espiritupa qosusqaykichis allin kaqnin oficiokunata chashkiy munasqaykichisqa allinmi.

Ichaqa noqan, kay oficiokuna chashkiy munasqaykichismanta aswan más importante kaqta kunan yachachisqaykichis.

13

Cheqaq khuyakuymanta

¹ Sichus noqa runakunapa rimasqan ashka idiomakunata rimayman, hinallataq angelkunapa rimasqankunatawan rimayman, ichaqa manataq runamasiyta khuyakuymanchu chayqa, manan ni imapaqpas valenmanchu chay

idiomakuna rimasqayqa. Aswanqa huk thanta lata hinan raq-raqyayman, otaq huk raqra campana hinan kayman. ² Sichus noqa, Diospa partenmanta rimayman, hinallataq Diospa tukuy secretonkunatapas yachayman, hinallataq kay pachapi tukuy yachaykunatapas yachayman, hinallataq iñiyaniwan orqokunatapas sitionmanta huk lawman kuyurinanpaq kamachiyman, ichaqa manataq runamasiyta khuyakuymanchu chayqa, manan ni imapaqpas valenmanchu chaykuna ruwasqaypas nitaq yachasqaypas. ³ Saynallataq sichus noqa tukuy kaqniykunata wakchakunaman rakimuyman, paykunata yanapanaypaq, hinallataq cuerpoytapas entregayman ninawan k'anasqa kananpaq, ichaqa manataq runamasiykunata khuyakuymanchu chayqa, manan ni imapaqpas valenmanchu chaykuna ruwasqayqa.

⁴ Pipas cheqaqta khuyakuqqa tukuy ima ruwasqanpin ancha pacienciayoq, hinaspapas allin sumaq songoyoqmi. Cheqaqta khuyakuqqa manan envidiosochu; cheqaqta khuyakuqqa manan ni ima ruwasqanwanpas alabakunchu; cheqaqta khuyakuqqa manan paytukusqallañachu; ⁵ cheqaqta khuyakuqqa manan malcriadochu, nitaq kkillanpaqchu ni imatapas munan; cheqaqta khuyakuqqa manan imamantapas facillatachu sentikuspa phiñakun; cheqaqta khuyakuqqa manan yuyanñachu paypa contranpi ima mana allinkuna ruwasqankutapas; ⁶ cheqaqta khuyakuqqa runakunapa tukuy mana allinkuna ruwasqanwanqa manan kusikunchu; aswanqa allin cheqaq kaqkunamantan kusikun; ⁷ cheqaqta khuyakuqqa ancha pacienciawanmi soportan tukuy ima ñak'ariyta; cheqaqta khuyakuqqa tukuy allin kaqkunapin facilta creen. Cheqaqta khuyakuqqa mana ishkayaspan Diospi suyakun. Hinaspapas cheqaqta khuyakuqqa contranpi runakunapa tukuy ruwasqantapas pacienciawanmi soportan.

⁸ Chaymi cheqaq khuyakuyqa mana ni hayk'aqpas chinkanqachu. Ichaqa chayamunqan p'unchaw, Diosmanta profeciakunata amaña rimanankupaq, mana yachasqanku rimaykunata amaña rimanankupaq, hinallataq Diosmanta yachasqanku yachaykunapas manaña necesarioñachu kananpaq. Aswanmi chaykunaqa tukukapunqa. ⁹ Kunanqa wakillantaraqmi Diosmanta yachachikuykunataqa yachanchis. Hinaspapas wakillantaraqmi runakunamanqa yachachishanchis. ¹⁰ Ichaqa Diosmanta yachachikuykunata llapallanta yacharuqtinchismi, kay pachapi wakillan yachasqanchisqa tukukapunqa.

¹¹ Noqaqa warmallaraq kashaspayqa, warma hinan

rimarani, entenderani, hinallataq piensaranipas. Kunanmi ichaqa, hatun runaña kaspay, manaña warma hinañachu imatapaspas ruwani. ¹² Saynallataqmi noqanchiswanpas pasan. Kunanqa manaraqmi allintachu Diostaqa reqsinchis; imaynan huk mana allin espejopi chinka-chinkallata rikukushanchis hinata, saynallataraqmi imakunatapaspas yachashanchis. Ichaqa Diosmanta cheqaq kaqta hinallataq lliwta entiendespanchismi, uyapurapas Dioswan kashasunman hina, allinta Diosmanta yachachikuykunata yachasunchis. Diostaqa manan allintaraqchu reqsinchis kunanqa. Ichaqa qepa tiempoman kikin Diosmanta cheqaq kaqkunata allinta yachaspañan, paytaqa allinta reqsisunchis, imaynan Diospas noqanchista reqsiwanchis chay hinata. *[Nota: Apóstol Pablota tiemponpi espejokunaqa, fierromanta ruwasqan karan, manan kunan tiempopi k'ancharishaq espejokuna hinachu].*

¹³ Ichaqa wiñaypaq kaqkunaqa kaykunan: Diospi iñiy, Diospa prometesqankunapi pacienciawan suyakuy, hinalataq khuyakuy ima. Kay kinsantinmanta aswan más importante kaqqa, khuyakuyimi.

14

Mana entiendena idiomakunapi rimaykunamanta

¹ Qankunaqa cheqaqtapuniyá tukuy songoykichiswan khuyanakuychis. Hinaspa mañakuychis, Santo Espiritupa qosqan oficiokuna chashkinaykichispaq. Ichaqa chay llapallan oficiokunamanta aswan mastaqqa profetakunapa Diosmanta willakusqan oficiotayá mañakuychis. ² Pipas mana yachasqan rimaykunapi rimaqqa manan wakin runakuna entiendenanpaqchu riman. Aswanqa Diospa entiendenanpaqmi riman. Chayraykun mana entiendena rimaykunapi rimaqtinkuqa, mana ni pipas entiendenchu, chay rimasqanqa pakasqa hina kasqanrayku. ³ Ichaqa Diospa nisqanta uyarispa willakuqqa runakuna entiendenanpaqmi riman, saynapi iñiyinkupi wiñanankupaq, kallpanchakunankupaq, hinallataq consuelasqa kanankupaq ima. ⁴ Pipas mana entiendena idiomakunapi rimaqqa, kikillanta kallpanchakunanpaqmi riman. Ichaqa Diospa nisqanta uyarispa willakuqñataqmi llapallan creyentekunata kallpanchananpaq riman.

⁵ Noqaqa munaymanmi chay mana entiendena idiomakunapi llapallaykichis rimanaykichista. Ichaqa aswan mastan noqaqa munayman, Diospa nisqanta runakunaman willanaykichista. Hinaspapas Diosmanta willakuyimi aswan más importanteqa mana entiendena

rimaykunapi rimaykunamantaqa. Ichaqa sichus pipas, chay mana entiendena idiomapi rimaq kaqtinqa, kananmi chay mana entiendena rimaykunata explicaspa entiendechiq, saynapi iglesiapi kaqkuna kallpanchasqa kanankupaq. ⁶ Saynaqa, wawqe panaykuna, kunanyá tapusqaykichis. Sichus qankunaman visitaq hamuspays, mana entiendena idiomakunapi rimapayaykichisman chayri, ¿imapaqtaq servisunkichisman chay mana entiendena idiomakunapi rimasqayri? Ichaqa saynata rimashaspays, manataq Diospa niwasqantachu willaykichisman, nitaq Diosmanta cheqaq kaqkunatachu willaykichisman, nitaq Diospa partenmantachu qankunaman willaykichisman, nitaq cheqaq kaqtachu yachachiykichisman chayqa, yanqapaqmi chay mana entiendena idiomakunapi rimasqayqa kanman.

⁷ Saynallataqmi pasan arpata otaq quenata tocaqtinkupas. Sichus chay arpatapas hinallataq chay quenatapas mana tononpichu tocanku chayqa, ¿imaynanpitaq yachasunman ima takitas tocashanku chaytari? ⁸ Sichus huk guerra qallarinanpaq, mana allintachu cornetata tocamunkuman chayri, ¿pitaq alistakunman guerrapi peleamunanpaqri? ⁹ Saynallataqmi qankunawanpas pasan. Sichus mana entiendena idiomakunapi rimaqtiykichisri, ¿pitaq qankunatari entiendesunkichisman? Manan ni pipas entiendesunkichismanchu; chay rimasqaykichisqa wayraq apananpaq hinan kanman. ¹⁰ Kay pachapiqa ashka clase idiomakunan kan. Ichaqa chay sapankama idiomakunata rimaqkunaga entiendenakunkun. ¹¹ Ichaqa sichus noqa mana entiendeymanchu huk idiomapi rimapayawaqtinku chayqa, chay runapaqmi noqaqa huk extranjero runa hina kani. Saynallataqmi chay extranjero runapas noqapaqqa huk extranjero runa hina kanqa. ¹² Saynallataqmi qankunapas Santo Espiritupa qosusqaykichis oficiokunata astawan munaspaykichisqa, aswanyá mashkaychis mayqen kaq oficiokunas iglesiata yanapanman wiñananpaq, chaykunata.

¹³ Chayraykun niykichis, pipas mana entiendena idiomakunapi rimaspaqa, Diosmantayá mañakuchun, atiyta Dios qonanpaq, saynapi chay rimasqanta allinta explicaspa entiendechinanpaq. ¹⁴ Ichaqa sichus noqa huk mana yachasqay idiomapi Diosman orakuymen chayqa, noqapa espiritullaymi mañakunman. Ichaqa manan noqaqa ni imatapas entiendeymanchu. ¹⁵ Sayna kaqtinri, ¿imatataq noqari ruwanay? Noqaqa espirotuyipi orakuspays, hinallataq espirotuyipi takispays, entiendespaymi orakunay, hinallataq takinays. ¹⁶ Ichaqa sichus mana entiendena idiomapi Diosman graciasta

qonki chayri, ¿imaninkumantaq chay mañakusqaykita mana entiendeqkunari? Paykunaqa chay mañakusqaykita uyarispaqa, manan “Amén” ninkumanchu, mana entiendesqankurayku. ¹⁷ Saynata mana entiendena idiomakunapi orakuspa, Diosman gracias qosqaykiqa, allinmi kanman. Ichaqa chay mañakusqaykiqa manan kallpanchanchu uyarisuqniyki runataqa, pay mana entiendesqanrayku. ¹⁸ Hinaspapas noqa Pabloqa anchatan Diosman graciasta qoni, mana entiendena rimaykunapi qankunamantapas aswan mastaraq rimasqayrayku. ¹⁹ Ichaqa iglesiapi kaspayqa, pishqa entiendena palabrallatan rimayta munani, saynapi llapallanku allinta entiendewanankupaq, aswan mana pipas entiendesqan chunka waranqa palabrakunata huk mana entiendena idiomapi rimashanaymantaqa.

²⁰ Saynaqa wawqe panaykuna, qankunaqa warmachakuna hinayá inocente kaychis, huchakunata ama ruwanaykichispaq. Ichaqa amataqyá warmachakuna hinañachu piensaychisqa. Aswanqa yachayniyoq hatun runakuna hinayá allinta piensaychis. ²¹ Chaykunamantan Diosqa Bibliapi khaynata nishan:

“Kay llaqtapi runakunatan rimapayasaq

mana pipa yachasqan idiomakunapi,

huk law nacionniyoq runakunapa rimasqan rimaykunapi.

Ichaqa saynata rimapayashaqtiypas, manan paykunaqa kasuwanqakuchu”, nispa [Isaías 28.11-12].

²² Chayraykun niykichis, mana entiendena idiomakunapi rimayqa Diospi mana creeq runakunapaqmi huk señal hina karan; manan Diospi creeq runakunapaqchu. Ichaqa Diosmanta hamuq willakuykunañataqmi Diospi creeq runakunapaq karan; manan Diospi mana creeq runakunapaqchu. ²³ Sichus iglesiapi huñunasqa kashaspaykichis, mana entiendena idiomakunapi llapallaykichis rimayta qallariwaqchis, hinaqtintaq chay ratopi haykumunkuman chay rimasqaykichista mana entiendeq, hinallataq Jesucristopipas mana creeq runakuna, chayri, ¿ima nispataq nisunkichisman? Chay runakunaqa piensanqakun locoyasqa kanaykichispaq. ²⁴ Ichaqa sichus Diosmanta llapallaykichis willakunkichis entiendena idiomapi chayqa, Diospi mana creeq runakunaqa cuentatan qokunqaku huchayoq kasqankuta. ²⁵ Hinaspan chay runakunaqa sonqonkupi tukuy huchankuta reconocekuspanku, Diospa ñawpaqinpi qonqorikuspa, Diosta adoranqaku. Saynapin paykunapas yachanqaku Diosqa qankunawan cheqaqtapuni kasqanta.

Culto ruwasqanchispi orden kananmanta

²⁶ Wawqe panaykuna, huñunakuspa cultota ruwaspaykichisqa, Diosmanta oficiokunata chashkisqaykichisman hinayá, hukniykichis takita takichiyichis, hukniykichistaq yachachiyichis, hukniykichistaq Diosmanta chashkisqaykichis willakuykunata willakuyichis, hukniykichistaq mana yachasqaykichis idiomakunapi rimaychis, hukniykichistaq chay mana entiendesqaykichis idiomakunapi rimasqankuta explicaychis. Ichaqa kaykunataqa ruwaychis, Jesucristopi iñiqkuna llapallanku kallpanchasqa kanankupaqyá. ²⁷ Sichus qankuna ukhumanta pipas mana entiendena idiomakunapi rimanman chayqa, huk-hukllamanta rimachunku, ishkay otaq kinsa imalla. Hinaspapas sapankamanku rimachunku turnonpi suyanakuspanku. Saynallataq sapankamanku turnopi rimaqkunapaqqa, kananmi huk explicaq, saynapi llapallankuman entiendechinanpaq. ²⁸ Sichus pipas chay mana entiendena idiomakunata, mana entiendeq kaqtinga, chay mana entiendena idiomakunapi rimaqqa upallalla kachun. Saynapi upallalla kaspas, payllapaq hinallataq Diosllapaq sonqon ukhupi rimachun.

²⁹ Saynallataq sichus ishkay otaq kinsa runakunalla, Diospa partenmantapas rimachunku. Wakintaq allintachus icha mana allintachus rimamushan chayta, allinta examinachunku. ³⁰ Ichaqa sichus chaypi tiyaqkunamanta huknin kaq uyariq runa Diosmanta chashkinman yachachikuyta chayqa, chay primerta rimaqyá upallachun; hinaspa kay qepa kaqman campota qochun, rimananpaq. ³¹ Saynata turnonpi rimaqtinkun, llapallankupaq oportunidad kanqa, saynapi llapallanku uyariqkuna, Diosmanta allin yachachikuykunata allinta yachaspanku, kuisqa kanankupaq. ³² Hinaspapas Diospa partenmanta willakuq runaqa yachananmi hayk'aq rimananta, hinallataq hayk'aq upallanantapas. ³³ Ichaqa manan Diosmanqa gustanchu, cultopi ch'aqwa ruwaykuna, hinallataq desordenpi cultota ruwaypas. Aswanmi Diosmanqa gustan hawkalla hinallataq ordenpi cultota ruwasqanchis.

Llapallan creyentekunapa costumbrenchisman hinayá, ³⁴ warmikunaqa cultopi respetoyoq kachunku; hinallataq upallalla ima kachunku. Hinaspapas Moisespa escribisqan leyipi nisqanman hinayá, aswan kasukuqkuna kachunku. ³⁵ Sichus warmikuna imamantapas yachayta munaspaqa, qosankutayá wasinkupiña tapuchunku. Cultopi huk warmi discutispa rimaqtinga, millay p'enqaymi rikukun.

³⁶ Qankunaqa yuyariychisyá, manan Diospa palabranqa gankunawanchu qallariran. Hinaspapas manan gankunal-

lachu Diospa palabrantaqa chashkirankichispas. ³⁷ Sichus pipas Diosmanta willakuq profeta kananpaq piensakunman, otaq Santo Espiritumanta ima oficiotapas chashkisqanpi seguro kanman chayqa, kay escribimusqaytan reconocenqa, cheqaqtapuni Diospa kamachisqan kasqanta. ³⁸ Ichaqa sichus kay kamachikuykunata mana reconoceyta munanqachu chayqa, paypas manallataqmi reconocesqachu kanqa.

³⁹ Saynaqa wawqe panaykuna, aswanyá qankunaqa profetapa Diosmanta willakusqan oficiota aswan masta munaychis, saynapi runakunaman yachachinaykichispaq. Ichaqa amataq hark'akuychishchu, chay mana entiendena idiomakunapi rimanankutaqa. ⁴⁰ Ichaqa (cultopipas otaq maypi huñunakusqaykichispipas) tukuy ruwasqaykichistaqa respetowan hinallataq ordenpiyá ruwaychis.

15

Jesucristopa kawsarinpusqanmanta

¹ Wawqe panaykuna, qankunaqa yuyariychisyá, Diosmanta allin willakuykunata qankunaman willasqayta. Chay willasqaypin qankunaqa creerankichis. Chayraykun qankunaqa Diosta kasukuspa, qaqa hina allinta sayashankichis, Diospi confiasqaykichisrayku. ² Sichus chay allin willakuypi creespa, Diospi allinta confiankichis chayqa, salvasqan kankichis. Ichaqa sichus mana cheqaqtachu confiankichis chayqa, Jesucristopi creesqaykichisqa yanqapaqmi kanqa.

³ Noqaqa ñawpaqmantaraq Diospa yachachiwasqantan, qankunaman yachachiraykichis. Chay yachachiwasqanqa kaymi: Señorninchis Jesucristoqa, Bibliapi nisqanman hinan, rantinchispi huchanchiskunamanta perdonawananchispaq cruzpi wañuran. ⁴ Hinaspapas Bibliapi nisqanman hinan, Jesucristoqa p'ampasqa karan. Ichaqa kinsa p'unchawmantan kawsarinpuran.

⁵ Hinaspan Señorninchis Jesucristoqa primerta Pedroman rikhuriran, chaymantañataq chunka ishkañiyuq apostolninkunaman ima. ⁶ Chaymantapas Jesucristoqa rikhurillarantaqmi pishqa pachaq más creyentekunamanpas. Chay rikuy runakunamantan ashkaraq kunankamapas kawsashanku, ichaqa wakinñataqmi ña wañurapunkuña.

⁷ Chaymantapas Jesucristoqa rikhurillarantaqmi Jacoboman, hinallataq llapallan apostolninkunamanpas. ⁸ Chaymantañataqmi noqa Pablomanpas ultimotaña Jesucristoqa rikhurillawarantaq, mana tiemponpi nacesqa wawaman hina.

⁹ Chayraykun noqaqa apostolkunamanta menos importante kani. Chaymi noqaqa "apóstol" niwanankutapas mana merecenichu, ñawpaqta manaraq apóstol

kashaspay, Jesucristopi creeq runakunata qatikachaspa, ñak'arichisqayrayku. ¹⁰ Ichaqa sayna kashaqtiypas, Diosmi khayapayawaspa, apóstol kanaypaq akllakuwaran; chayraykun noqaqa apóstol kani. Diosqa manan yanqapaqchu noqataqa akllawaran, aswanqa atiy qowasqanwan llank'anaypaqmi. Chayraykun noqaqa wakin apostolkunamantapas aswan masta llank'arani Diosmanta willakuspa. Saynataqa llank'arani, manan kkillaymantachu, nitaq kikiypa kallpallaywanchu; aswanqa kikin Diospunin atiyinwan noqantakama tukuy imatapas ruwaran. ¹¹ Chayraykun mana importanchu, noqachus icha apostolmasiykunachus masta llank'asqaykuqa. Aswanqa Diosmanta allin willakuykunata willaqtiyku, Jesucristopi qankuna creesqaykichismi aswan más importanteqa.

Wañuqkunapa kawsarimunamanta

¹² Noqaykuqa Diosmanta kay allin willakuytan willakuyku khaynata: “Diosqa Jesucristotan wañusqanmanta kawsarichimuran”, nispa. Chayri, ¿imanaqtintaq wakinniykichisri ninkichis “wañusqa runakunaqa manan kawsarimunqachu”, nisparí? ¹³ Sichus wañusqakuna mana kawsarimunmanchu chayqa, ¿Jesucristopas manachá kawsarimunmanchu karan? ¹⁴ Sichus Jesucristo mana kawsarinpunmanchu karan chayqa, Diosmanta kay allin willakuykunata willasqaykupas, hinallataq Jesucristopi iñisqaykichispas, manachá ni imapaqpas valenmanchu. ¹⁵ Sichus wañuqkunapa kawsarimunana mana cheqaqchu kanman chayqa, noqaykuqa llullakuspachá Diosmanta willakushaykuman. Ichaqa noqaykuqa llapallan runakunamanmi willarayku khaynata: “Kikin Diosmi Jesucristotaqa wañusqa kasqanmanta kawsarichimuran”, nispayku. ¹⁶ Ichaqa, sichus wañuqkuna cheqaqtapuni mana kawsarimunmanchu chayqa, manachá Jesucristopas wañusqanmantaqa kawsarimunmanchu karan. ¹⁷ Ichaqa, sichus qankunamanta wakinniykichispa piensasqanman hina, Jesucristo mana kawsarimurancho chayqa, manachá ni imapaqpas valenmanchu paypi iñisqaykichisqa; chayraykun qankunaqa huchallapiraq kashankichis. ¹⁸ Hinallataq sichus Jesucristo mana kawsarimunmanchu karan chayqa, Jesucristopi creespa wañuqkunapas manachá salvasqachu kankuman. ¹⁹ Sichus Jesucristopi creesqanchis kay pachapi kawsanallanchispaq valenman chayqa, Jesucristopi mana creeq runakunapas burlakuspankun ninkuman khaynata: “¡Kakalláw! kay runakunaqa Jesucristopin yanqa iñiranku”, nispanku.

20 Ichaqa manan saynachu chayqa. ¡Jesucristoqa wañusqanmantan kawsarimuran! Chaymi Jesucristoqa wañuqkunamanta primerta kawsarimuq. Chayraykun llapallan wañuqkunapas kawsarimunqaku. 21 Runakunaqa, ch'ulla runalla huchallikusqanraykun, llapallanku wañuyta tarinku. Saynallataqmi huk ch'ulla runalla kawsarimusqanrayku, llapallan runakunapas kawsarimunqaku. 22 Ichaqa imaynan huchata ruwaspa Adanpas wañuran, saynallataqmi llapallan runakunapas wañunku, Adanmantapacha huchayoq kasqankurayku. Saynallataqmi llapallan wañuqkunapas kawsarimunqaku (Jesucristo kay pachaman kutimuqtin). 23 Ichaqa sapankaman ordenpi kawsarimunqaku. Primertaqa Jesucriston kawsarimuran. Chaymantan ichaqa, Jesucristo cielomanta kutimuqtin, paypi creespa wañuqkuna kawsarimunqaku. 24 Chaymantan ichaqa kay pacha tukukunqa. Chay p'unchawmi Señor Jesucristoqa llapallan autoridadkunata, hinallataq diablopa hinallataq demoniokunapa tukuy atiyinkuta mana imaman tukuchinqa. Chaymantañataqmi ichaqa, Jesucristoqa Dios Taytanman tukuy imata entreganqa gobiernananpaq. 25 Jesucristoqa gobiernanqa, llapallan enemigonkunata vencionankaman. 26 Chay enemigonkunamanta, Jesucristopa último kaq enemigonqa wañuyumi. Chay wañuytapas Jesucristoqa vencionan. 27 Chaykunamantan Bibliapipas khaynata nishan: “Dios Taytaqa Jesucristopa makinmanmi llapallan kaqkunata churaran, gobiernaspas vencionanpaq”, nispa. Chay “llapallanta” ninanqa manan Dios Taytanmantachu rimashan. Aswanqa Diospa llapallan unanchasqankuna Jesucristopa makinman churasqanmantan rimashan. 28 Llapallan tukuy imapas Jesucristopa makinpiña kashaqtinmi, kikin Jesucristopuni, Diospa Wawan kaspas, Diospa gobiernasqanman sujetakunqa, saynapi kikin Dios Taytapuni tukuy imata gobiernananpaq.

29 Kunan tapusqaykichis, wakin runaqa manan wañuqkunapa kawsarimunanpiqa creenku, chayri, ¿imanaqtintaq wañusqa runakunapa sutinpiri bautizachikushankú? Chay ruwasqankuqa manan valenchu. 30 Sichus wañusqakuna mana kawsarimunkumanchu chayri, ¿imapaqtaq noqaykuri vidaykuta wañuyta patanman churasparaq, Diosmanta willakushaykú? 31 Wawqe panaykuna, noqaqa sapa p'unchawmi wañuchiwanankumanta ancha peligropi kashani. Ichaqa chaykunaña pasawaqtinpas, noqaqa Jesucristopi qankuna creesqaykichiswanmi anchata kusikuni. 32 Éfeso llaqtapi runakunaqa phiña animalkuna

hinaraqmi karanku. Paykunawanmi noqaqa maqanakuq hinaraq parlarani. Ichaqa sichus wañusqakuna mana cheqaqtachu kawsarimunman chayri, ¿imatataq noqari ganayman Diosmanta allin willakuykunata defiendespayrí? Aswanchá wakin runakunapa nisqanman hina, khaynata nisunchisman: “Paqarinmi wañusunchis. Chayraykuyá kawsashasparaq mikhukusunchis, tomakusunchis”, nispanchis [*Isaías 22.13*].

³³ Saynaqa amayá qankunaqa engañachikuychishchu sayna rimaqkunawanqa. Pipas mana allin amigokunawan juntakuqqa, chay mana allin amigonpa ruwasqanta ruwaspan maleakunqa. ³⁴ Aswanyá qankunaqa cheqaqtapuni yuyayniykichisman kutiriyichis; hinaspa amaña huchallikuychishñachu. Ichaqa wakinniykichismi manaraq cheqaqtachu Diostaqa reqsishankichis. Chaymi kaykunataqa nishaykichis, kaykunata uyarispa, qankuna p'enqarikunaykhispaq.

Wañusqa runakuna imayna cuerpoyoq kawsarimunamanta

³⁵ Ichaqa pipas tapuwanmanpashchá khaynata: ¿Imaynatataq wañusqa runakunari kawsarimunqakú? Otaq ¿Imayna cuerpoyoqtaq kawsarimunqakurí? nispa. ³⁶ Chayqa huk sonso runapa yanqa tapukuynin hinamá. Huk mukhuqa allpaman haykuspanmi, primertaqa wañunan. Chaymantañan chay mukhuqa wiñamun, saynapi huk mosoq planta kananpaq. ³⁷ Sichus trigo mukhuta otaq ima mukhutaña tarpuqtinchispas, manan chay mukhuchu wiñamun, aswanqa huk mosoq plantañan wiñamun chay mukhumanta. ³⁸ Chay wiñamuq plantamanqa Diosmi huk formata qon, paypa munasqanman hina. Ichaqa chay plantaqa manan tarpusqa mukhuwanqa iguallachu. ³⁹ Saynallataqmi pasan llapallan kawsaqkunapa cuerponwanpas. Runakunapa cuerponqa huk forman, animalkunapa cuerponpas huk forman, phawaq animalkunapa cuerponpas huk forman; saynallataqmi challwakunapa cuerponpas huk forma. Llapallan chay cuerpokunaqa manan igualchu kanku; aswanqa sapankaman huk clase kanku. ⁴⁰ Saynallataqmi hanaq pachapi kawsaqkunapas, hinallataq kay pachapi kawsaqkunapas sapankamanku huk clase cuerpoyoq kanku. Ichaqa hanaq pachapi kawsaqkunaqa huk clase sumaq cuerpoyoqmi kanku. Saynallataqmi kay pachapi kawsaqkunapas huk clase sumaq cuerpoyoq kanku. Ichaqa manan iguallachu kanku. ⁴¹ Saynallataqmi intipa k'anchasqanpas, hinallataq killapa k'anchasqanpas mana iguallachu kanku.

Saynallataqmi qoyllurkunapas sapankamanku, mana igualtachu k'anchanku; aswanmi sapankama qoyllurkunaqa hukniraqta k'anchanku.

⁴² Saynallataqmi pasanqa wañusqa runakuna kawsarimuqtinpas. P'ampasqanku cuerpoqa ismuspan tukukun. Ichaqa chay cuerpo kawsarimuspanmi, manaña wañunqañachu, nitaq ismunqañachu; aswanqa wiñaypaqmi kawsanqa. ⁴³ Pipas wañuqtinga chay cuerpontan p'ampanku. Hinaspan chay p'ampasqanku cuerpoqa ismuspa millayman tukupun. Ichaqa chay wañusqa runata Dios kawsarichimuqtinga, sumaq k'ancharishaq cuerpoyoqmi kawsarimunga. Hinaspapas chay kawsarimug cuerpoqa manañan debilñachu kanqa; aswanqa wiñaypaqmi kawsanqa. ⁴⁴ Runa wañuqtinga aycha cuerpontan p'ampanku. Ichaqa chay runa kawsarimuspanqa, mana hayk'aq wañuq cuerpoyoqñan kawsarimunga. Ichaqa kanmi aycha cuerpokuna, hinallataq cielopi kawsaq espíritu cuerpokunapas.

⁴⁵ Bibliapiqa khayna escribisqan kashan: “Diosmi kay pachapi primerta Adanta unancharan. Paymi primer kaq runa karan. Hinaspan Diosqa chay Adanman kawsay vidata qoran”, nispa. Ichaqa qepa kaq Adaññataqmi, Jesucristo. Paypa Santo Espiritunmi cheqaq kawsayta qowanchis.

⁴⁶ Chayraykun niykichis, primertaqa aycha cuerpon ruwasqa karan. Chaymantañan wiña-wiñaypaq kawsaq cuerpoqa chashkisunchis. ⁴⁷ Primer kaq Adán runaqa allpa polvonmanta ruwasqan karan. Ichaqa Señorninchis Jesucristo qepata hamuspanmi, cielomanta hamuran.

⁴⁸ Kay pachapi tiyaq runakunaqa llapallanchismi Adán hina aycha cuerpoyoq kanchis. Ichaqa cielopi kawsaqkunapa cuerponqa, Jesucristopa mosoq cuerponmanmi rikch'akun.

⁴⁹ Kunan kay pachapi kawsaspanchisqa, allpamanta ruwasqa primer kaq Adan runamanmi rikch'akunchis. Saynallataqmi noqanchis kawsarimuspanchispas, hanaq pachamanta hamuq Jesucristopa mosoq cuerponman rikch'ayniyoq kasunchis.

⁵⁰ Wawqe panaykuna, kaytan qankunaman niykichis: Diospa gobiernasqan hanaq pacha glorianmanqa manan haykunqachu yawarniyoq aycha cuerponchisqa. Hinaspapas kay pachapi ismuq cuerponchisqa manan Diospa ladonpiqa wiñaypaqqa kawsanmanchu. ⁵¹ Chaymi kunan qankunaman huk pakasqa hina secretota willasqaykichis: Manan llapallanchishchu wañusunchisqa. Ichaqa llapallanchismi huk mosoq cuerpoyoqman tukuchisqa kasunchis. ⁵² Chaymi último cornetata tocamuqtin, llapallan wañuqkuna

kawsarimunqaku, manaña ni hayk'aqpas wañunankupaq. Saynallataqmi chay tiempopi kawsaqkunapas huk mosoq cuerpoyoqman tukuchisqa kanqaku. Chaykunaqa pasanqa huk ñawi ch'illmiyllapin. ⁵³ Diosmi kay ismuq cuerponchistaqa mana hayk'aq ismuq cuerpoman tukuchinqa. Saynallataqmi kay wañuq cuerponchistapas mana hayk'aq wañuq cuerpoman tukuchinqa. ⁵⁴ Saynatan Diosqa kay ismuq cuerponchistaqa mana hayk'aq ismuq cuerpoman tukuchinqa. Saynallataqmi kay wañuq cuerponchistapas mana hayk'aq wañuq cuerpoman tukuchinqa. Chaykuna pasaqtinmi, Bibliapi khayna nisqan cumplikunqa:

“Dios Tayta wañuyta chinkachiqtinmi, wañuyqa manaña atiyniyoqñachu kanqa”, nispa [*Isaías 25.8*].

⁵⁵ “Wañuy, ¿maypitaq runakunata vencespa, wañuchinaykipaq atiykiykirishan?”

Wañuy, ¿maypitaq runakunata wañuchinaykipaq atiykiykirishan?” nispa [*Oseas 13.14*].

⁵⁶ Ichaqa runakuna huchapi kawsasqankuraykun, wañuyqa ancha atiyniyoq, runakunata wañuchinanpaq. Saynallataqmi huchapas ancha atiyniyoq, Moisespa escribisqan leykunata runakuna mana kasukusqankurayku. ⁵⁷ Ichaqa Diosmi Señorninchis Jesucristo cruzpi wañusqanwan, wañuyta venceran. Chayraykuyá Diosman gracias kachun.

⁵⁸ Khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa iñiykiykichispi qaqa hina allinta sayaychis. Hinaspa ama ishkayasma aswan masta llank'aychis, Señorninchis Jesucristota servispa. Qankunaqa yachankichismi, Diospaq chay llank'asqaykichisqa mana yanqapaq kasqanta.

16

Jerusalén llaqtapi creyentekunapaq ofrenda huñusqankumanta

¹ Kunanqa (Jerusalén llaqtapi) creyentekunapaq ofrenda churanaykichismanta rimarimusqaykichis. Galacia provincia law iglesiakunapin ña yachachimuraniña imaynatas ofrenda huñunankuta. Qankunapas saynallatataqyá huñunkichis: ² Sapa domingo p'unchawtayá, sapankamaykichis según ganakusqaykichisman hina separaspa, ofrendaykichista churaychis, saynapi noqa qankunaman visitaq hamuqtiy, chayraq ama huñushanaykichispaq. ³ Corinto iglesiapi creyentekunaman noqa visitaq hamuspayqa, qankunapa akllasqaykichis hermanokunatan Jerusalén llaqtaman mandasaq, huk cartantinta, saynapi chay ofrenda huñusqaykichista Jerusalén llaqtapi hermanokunaman paykuna apanankupaq. ⁴ Sichus

qankuna munawaqchis noqapas Jerusalemman rinayta chayqa, paykunawan kushkan noqapas risaq.

Pablo viajananpaq piensasqanmanta

⁵ Noqaqa Macedonia provincia lawninta pasaspaymi, qankunapa kasqaykichis Corinto llaqtapi hermanokunaman visitamusqaykichis. ⁶ Noqaqa qankunawanmi ishka kinsa killa otaq enteron paray tiempo qepakuyta piensasani. Chaymantan ichaqa, qankunapa yanapayniykichiswan, huk lawkunaman continuasq viajeyta. ⁷ Ichaqa manan huk tiempollapaqchu qankunamanqa visitamuyta munani. Aswanmi, Jesucristo munaqtinqa, unay tiempo qankunawan qepakusaq. ⁸ Noqaqa kay Éfeso llaqtapin asta Pentecostés fiesta p'unchawkama qepakusaq. ⁹ Ichaqa kay Éfeso llaqtapi ashka runakuna contraypi kashaqtinkupas, noqapaqmi huk oportunidad kashan, Diosmanta runakunaman willanaypaq.

¹⁰ Sichus wawqenchis Timoteo visitamusunkichis chayqa, allintayá atiendeykuychis, saynapi ama llakisqa kananpaq. Paypas noqa hinan Diosmanta willakuspa llank'an. ¹¹ Saynaqa wawqenchis Timoteotaqa amayá ni pipas despreciachunchu. Aswanyá noqapa kasqayman hawkalla chayamunanpaq yanapaykuychis. Noqaqa kay Éfeso llaqtapin paytaqa suyashani, wakin hermanokunapiwan kushka.

¹² Saynallataqmi noqaqa wawqenchis Apolosta ruegarani, wakin hermanokunapiwan kushka, qankunata visitamusunaykichispaq. Ichaqa Apolosqa manaraqmi qankunaman visitamuytaqa munashanchu. Chaymantañan payqa, huk oportunidad kaqtin, qankunata visitamusunkichis.

Kay cartapa tukukuyninpi Pablo consejasqanmanta

¹³ Qankunaqa, Jesucristopi allinta iñispa, ama ishka yaychishchu. Aswanqa iñiykiychispi allinta qaqa hina sayaychis. Hinaspapas qankunaqa Diosta manchakuspa, valiente runakuna hina kaychis, ni imatapas ama manchakuspa. ¹⁴ Saynallataq imata ruwasppapas, sumaq munakuy sonqowan imatapas ruwaychis.

¹⁵ Wawqe panaykuna, qankunaqa yachankichismi Estéfanos sutioq wawqenchismanta, hinallataq paypa familiarmanawan ima. Paykunawan Acaya law provinciapi primer kaq cristianokuna karanku. Hinaspan kunan paykunaqa Jesucristopi llapallan iñiqkunata tukuy sonqonkuwan yanapashasunkichis. ¹⁶ Chayraykun noqaqa qankunata ruegakuykichis, Estéfanos wawqenchista, Diospaq llank'aq wawqenchiskunata, hinallataq

Diosmanta llapallan yachachiq wawqenchiskunatapas kasukunaykichispaq. ¹⁷ Noqaqa anchatan kusikuni wawqenchis Estefanaswan, Fortunatowan, hinallataq Acaico wawqenchiswan ima visitamuwaraqankumanta. Paykunan qankunapa rantiykichista, (Corinto llaqtamanta) noqaman visitamumaranku. Chaymi noqaqa paykunawan kushka kaspay, qankunawanpas kushka kashayman hina sentikuni. ¹⁸ Paykunan noqata kallpanchawaranku, imaynan qankunatapas kallpanchasurankichis chay hinata. Chaymi noqaqa anchata kusikuspay, qankunata ruegoakuykichis, paykunata, hinallataq paykuna hina kaqkunatapas respetowan allinta tratanaykichispaq.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁹ Asia provincia lawpi wawqenchiskunan qankunata saludamusunkichis. Saynallataq Aquila sutiyoq wawqenchispas, warmin Priscilapas, hinallataq wasinpi huñunakuq wawqenchiskunapas Señorninchis Jesucristopa sutinpin saludamusunkichis. ²⁰ Hinaspapas Jesucristopi creeq llapallan wawqe pananchiskunapas qankunamanmi saludota apachimusunkichis. Saynallataqyá qankunapas saludaykanakuychis hukniykichismanta-hukniykichiskama huk sumaq abrazowan otaq huk much'aywan. [*Nota: Israel nación llaqtapiqa qarikunapas uyankupin huk much'aywan saludanakuranku. Saynan paykunapaqqa costumbrenku karan. Ichaqa kay Perú llaqtanchispiqa, manan saynachu noqanchispa costumbrenchisqa*].

²¹ Noqa Pablon, kikiy makiywanpuni kay saludokunataqa qankunaman escribimushaykichis.

²² Sichus pipas Señor Jesucristota mana cheqaqtapunichu khuyakun chayqa, Diospa castigonyá chay runaman hamuchun. Noqan ichaqa Diosta mañakushani khaynata: ¡Señor Jesuslláy, kutimullayña! nispay.

²³ Noqaqa Señorninchis Jesucristotan mañakushani hawkallata kawsachispa, tukuy imapi yanapasunaykichispaq. ²⁴ Noqaqa llapallaykichistan anchatapuni khuyakuykichis, Señorninchis Jesucristopi iñisqanchisrayku. Amén.

2 CORINTIOS

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Corinto llaqtapi kaq creyentekunaman apachinanpaq (2 Cor 1.1). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkaq nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkaq nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkaq sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq ñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi ñishpañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 55 otaq 57 watakunapin.
- 3. Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Corinto llaqtapi creyentekunapaqmi (2 Cor 1.1). Chay Corinto llaqtapi creyentekunapaq karanku Israel nacionniyoq wakin runakunan, hinallataq huk law nacionniyoq ashka runakuna ima.
- 4. Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, apóstol Pablo cheqaq apóstol kasqanmanta defiendekunanpaq, hinallataq primer kaq carta escribisqanta completananpaqmi.
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Chayraykun noqaykuqa, Jesucristopa rantinpi, Diosmanta willakuq runakuna kayku. Chaymi noqaykuqa qankunata ruegoakuykichis, Jesucristo kikinpas ruegoakushasunkichisman hina, saynapi Dioswan qankuna allinpanaykichispaq” (2 Cor 5.20).
- 6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
  - (1) Apóstol Pablopa ñak'arisqaqmanmanta (2 Cor 1.1-11).
  - (2) Corinto llaqtaman riyta Pablo mana atisqaqmanmanta (2 Cor 1.12 asta 2.4).
  - (3) Ofendewaqaqmanchis runakunata perdonanamanta (2 Cor 2.5-11).

- (4) Jesucristomanta cheqaqtapuni willakusqankumanta (2 Cor 2.12 asta 7.16).
 (5) Tukuy songonchiswan ofrendanchis qonamanta (2 Cor 8.1 asta 9.15).
 (6) Apóstol kasqanta Pablo defiendesqanmanta (2 Cor 10.1 asta 13.14).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pabloqa, Señor Jesucristopa munasqanman hinan, Diospa akllasqan apostolnin kani. Noqan wawqenchis Timoteopiwani ima qankuna Corinto llaqtapi ñiqkunata, hinallataq chay tiyasqaykichis Acaya provincia lawpi kaq llapallan ñiqmasinchiskunatawan saludamuykichis.

² Noqaqa Dios Taytanchistan, hinallataq Señorinchis Jesucristotawan iman mañakushani, qankunata hawkallata kawsachispa, tukuy imapi yanapasunaykichispaq.

Apóstol Pablopa ñak'arisqanmanta

³ Alabasqayá kachun Señorinchis Jesucristopa Taytan Diosqa. Paymi ancha khuyapayakuq Taytanchisqa, hinallataq tukuy imapi yanapawaqninchis Diosqa. ⁴ Ima problemayoqña, otaq ima ñak'ariykunapiña kaqtinchispa, Diosmi yanaspaspa consuelawanchis. Saynapi noqanchispa, imaynan consuelasqa kashanchis, saynallataq wawqe pananchiskuna ima ñak'ariypiña, otaq ima sasachakuyipiña kaqtinkupas, yanaspaspa consuelananchispaq. ⁵ Imaynan Señorinchis Jesucristo anchata ñak'ariran, saynallataqmi noqanchispa paypi creesqanchisrayku anchata ñak'arinchis. Ichaga Señorinchis Jesucristo ñak'arisqanraykun, Diospas noqanchista consuelawanchis. ⁶ Noqaykuqa sufrishayku, Jesucristopi creespa, qankuna consuelasqa kaspaykichis, salvasqa kanaykichispaqmi. Diosqa noqaykutaqa consuelawanku, qankunata noqayku consuelanaykupaqmi, saynapi qankunapas allinta kallpanchakuspa, tukuy sasachakuykuna chayamuqtin, pacienciawan soportanaykichispaqmi, imaynan noqaykupas tukuy sasachakuykunata pacienciawan soportayku chay hinata. ⁷ Noqaykuqa allintan yachayku, sichus noqayku hina qankunapas ñak'arinkichis chayqa, Diosmi qankunatapas consuelasunkichis noqaykuta hina.

⁸ Wawqe panaykuna, noqaykuqa kaykunamantan yachanaykichista munayku: noqaykuqa Asia provincia lawpi kashaspaykun, sasachakuykunapi tarikuspa, anchata ñak'arirayku. Chay ñak'ariykuna pasasqaykuqa mana aguantay atinaraqmi karan. Chayraykun noqaykuqa piensarayku chayllapiña vidaykupas tukukapunanaq.

⁹ Chaymi noqaykuqa wañunaykupaq hinaña sentikurayku. Ichaqa saynata piensashaqtiykupas, chay sasachakuykuna pasasqaykuqa serviwarankun, amaña kikiillaykupichu confianaykupaq, aswanqa Diosllapiña confianaykupaqmi. Paymi wañuqkunatapas kawsarichimuq (ancha atiyiniyoq) Diosqa. ¹⁰ Hinaspapas kikin Diosmi noqaykutaqa, wañuyupa patallanpiña kashaqtiyku librawaranku. Hinaspapas payqa kunankaman librawashanku. Chayraykun noqaykuqa seguro kashayku, ima sasachakuykunaña hamuqtinpas, paymi librawanqaku, ¹¹ noqaykupaq qankuna Diosmanta mañapuwaqtiykichis. Sichus noqaykupaq ashka wawqce pananchiskuna orakuqtinkuqa, ashka creyentekunan Diosman graciasta qonqaku, Dios favorecewasqankumanta.

Corinto llaqtaman Pablo riyta mana atisqanmanta

¹² Noqaykuqa concienciaykupin allinta yachakuyku mana llullakuspa, hinallataq cheqaqta rimasqaykuta. Saynata comportakuspan kawsarayku qankuna ukhupi, hinallataq llapallan runakunawan kashaspaykupas. Ichaqa manan piensasqaykuman hinachu imatapas ruwarayku. Aswanqa Diosmi anchata khuyakuwaspanku noqaykutaqa tukuy imapipas yanapawaranku. ¹³ Kunanqa qankunamanmi escribimushaykichis fácil entiendena rimaykunallawan, saynapi allinta entiendenaykichispaq. Noqaqa anchatan munani, kay escribimusqayta leespa, chay manaraq allin entiendesqaykichista, ¹⁴ allinta entiendenaykichista. Saynata entiendespaykichismi qankunaqa, Señor Jesucristo kutimuqtin, anchata kusikunkichis noqaykumanta. Saynallataqmi noqaykupas anchata kusikusaqku qankunamanta.

¹⁵ Chay entiendesqaykichismanta seguro kaspaymi, noqaqa primerta qankunamanraq visitaq hamuyta munarani, saynapi qankunata ishkay kutita visitamuspa kallpanchanaypaq. ¹⁶ Chaymi noqaqa piensarani Macedonia provinciaman riq hina qankunamanpas visitamunaypaq, saynallataq Macedonia provinciamanta kutimuspaypas, kaqmanta qankunata visitamunaypaq, saynapi Judea provinciaman viajeta seguiqtiy yanapaykuwanaykichispaq. ¹⁷ Kunan nisqaykichis, kay plankunata ruwaspayri, ¿manachu allinta piensarani? Qankunaqa piensawaqchispashchá, wakinkuna hina “arí” nishaspay, tumpa unayninmanqa “mana” ninaypaq. Ichaqa manan chayqa saynachu. ¹⁸ Noqaykuqa imapas rimasqaykutaqa cumplykupunin. Chaykunamantaqa Diosmi testigo. ¹⁹ Ichaqa wawqen chis Silvano, Timoteo, hinallataq noqapas Diospa Wawan Jesucristomantan allin willakuykunata qankunaman

willamuraykiku. Chaymi niykichis, Jesucristoqa manan hukhuktachu riman. Aswanmi Jesucristoqa ima rimasqantapas cumplinpuni. ²⁰ Diospa llapallan prometesqankunaqa Señorninchis Jesucristopin cumplikun. Chayraykun Diosta alabaspanchisqa Señor Jesucristopa sutinpi “Amén”, ninchis. ²¹ Diosmi qankunatapas, hinallataq noqaykutapas qaqaata hina ifiyninchispi takyachiwanchis, saynapi ama ishkayaspas, Señor Jesucristowan huklla kananchispas. Hinaspapas Diosmi noqanchistaqa akllawaranchis, payta servinanchispaq. ²² Hinaspan Diosqa Santo Espiritunta qowaranchis huk señaalta hina, sonqonchispi kananpaq. Chaymi noqanchisqa yachanchis, Diospa wawanña kasqanchista. Diosqa tukuy ima ofrecesqantapas qowasunchismi.

²³ Kunan nisqaykichis, Diosqa allintan yachan, noqaqa sichus qankunaman visitamuspayqa, (q'aqchaykichismanmi tukuy mana allinkuna ruwasqaykichismanta), hinaspan qankunaqa llakikuwaqchis. Chayraykun noqaqa manaraq qankunamanqa visitamuraykichisraqchu. Ichaqa qankunaman visitamuytaqa cheqaqtapunin munarani. Kay nisqaymantaqa kikin Diosmi testigo. Sichus llullakuspa rimashani chayqa, Diosyá castigawachun. ²⁴ Kay nisqaykuwanqa manan obligashaykichishchu “kaypin creenayki otaq waqpin creenayki” nispachu. Noqaykuqa ñan yachaykuña Jesucristopi cheqaqtapuni creesqaykichistaqa. Chayraykun noqaykuqa munayku qankunata yanapayta, saynapi kuisisqa kawsanaykichispaq.

2

¹ Chaymi noqaqa decidirani qankunaman manaña visitamuyta, saynapi qankunaman hamuspa q'aqchaqtiy, ama llakichinaypaq. ² Sichus qankunata llakichiqtityri, ¿pitaq noqatari kusichivanqa? Manan pipas, aswanqa qankunallan. ³ Chayraykun noqaqa huk cartata qankunaman escribimuraykichis, chayamuqtiy ama llakichivanaykichispaq, aswanqa kusichivanaykichispaq. Hinaspapas noqaqa confiaranin, qankunaqa llapallaykichis noqawan kushka kusikunaykichista. ⁴ Chay cartata qankunaman escribimuspayqa, ancha llakisqa, preocupasqa, hinallataq waqaykuspayraqmi escribimuraykichis. Ichaqa manan qankuna llakisqa kanaykichista munaspaychu, chay cartataqa escribimuraykichis, aswanqa qankunata anchatapuni khuyakusqayraykun.

Ofendewaqninchista perdonanamanta

⁵ Sichus pipas noqata ofendewaspa llakichiwaran chayqa, manan noqallatachu llakichiwaran. Aswanqa qankunatapas yaqa llapallaykichistan llakichisurankichis. Chaytaqa manan yapaykuspachu nishaykichis. ⁶ Ichaqa chay huchallikuq runata yaqa llapallaykichis q'aqchaspa corregisqaykichisqa ñan suficienteña. ⁷ Saynaqa chay runata perdonaspaykichisyá kunanqa consuelaspa, yanapaychis, saynapi llakisqa kaspera ama ishkayananpaq. ⁸ Chaymi kunanqa ruegakuykichis, qankunaqa yapamantayá khuyakuyniykichista chay runaman rikuchiychis. ⁹ Chayraykun chay huk cartataqa escribimuraykichis, chay cartapi nimusqayta, qankuna kasuwankichishchus icha manachus chayta yachanaypaq. ¹⁰ Noqaqa kunanmi qankunata niykichis, qankunapa perdonasqaykichis runataqa noqapas perdonasaqmi, imapas perdonanaypaq kaqtinga, qankunata khuyakusqayrayku. Chaykunamantaqa kikin Señorninchis Jesucriston testigo. ¹¹ Saynata perdonanakuspa kawsaqtinchismi, diabloqa mana dominawasunchu, nitaq contranchis pipas ni ima ruwaytapas atingachu. Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, diabloqa contranchispi mana allinkunalla ruway munasqantaqa.

Troas llaqtapi Pablo preocupasqa kasqanmanta

¹² Troas llaqtaman chayaruqtiymi, noqapaq huk oportunidad karan, Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata chay llaqtapi willanaypaq. ¹³ Ichaqa sonqoypitaqmi ancha preocupasqallaña karani, wawqenchis Titota chay llaqtapi mana tarisqayrayku. Hinaspan chay llaqtapi ñiqmasin chiskunamanta despedikuspay, Macedonia provincia lawman viajarani.

Diosman graciasta Pablo qosqanmanta

¹⁴ Diosmanmi graciasta qoni. Paymi Jesucristowan huklla kasqanchisrayku tukuy imapi kallpanchawanchis, paypa atiyinwan enemigonchiskunata vencenanchispaq. Hinaspan noqanchismanqa kamachiwaranchis, imaynan huk sumaq perfume sumaqta q'aparin, saynallataq Diosmanta allin willakuykunatapas runakunaman tukuy lawkunapi willamunanchispaq. ¹⁵ Ichaqa noqanchismi Diospaqqa huk sumaq q'aparishaq perfume hina kanchis, Señorninchis Jesucristontakama Dios Taytaman ofrecesqa. Chaymi noqanchisqa chay q'apariq perfume hina Diospaqqa kanchis, Jesucristopi ñinpa salvasqa kaq runakunapaq, hinallataq mana salvasqa kaq runakunapaqpas. ¹⁶ Ichaqa Jesucristopi mana creeq runakunapaqqa, wañuyman risqankuraykun, noqanchisqa asnarishaq wañusqa runa

hina kanchis. Ichaqa Jesucristopi iñispa salvasqa kaq runakunapaqmi, salvasqa kasqankurayku, noqanchisqa sumaq q'apaq perfume hina kanchis. Kunan ichaqa tapusqaykichis, ¿pitaq Diospa palabranta runakunaman willamuytari atinman kay sumaq q'apaq perfumeta hina? (Manan pipas. Ichaqa Diospa yanapayllanwanmi paypi iñiqkunaqa willamuyta atinkuman).¹⁷ Noqaykuqa Diospa palabranta runakunaman willakuspaykuqa, manan wakin cristiano tukuq runakuna hinachu, negociota ruwaspa, runakunamanta cobrayku. Aswanmi noqaykuqa, Jesucristopa yanapayninwan, Diospa ñawpaqninpi mana llullakuspa, cheqaq kaqta rimayku. Hinaspapas noqaykuqa, Diospa kamachisqan kaspaykun, Señor Jesucristomanta willakuyku.

3

Mosoq pactomanta

¹ Kaykunata qankunaman escribimuspaykuqa, manan kikiykumanta alabkunaykupaqchu rimayku. Hinaspapas noqaykuqa yachaykun, qankuna allinta reqsiwasqaykichista. Chayraykun noqaykuqa mana huk cartataraqchu necesitayku qankunaman visitamunaykupaqqa. Nitaqmi qankunamantapas huk cartataraqchu mañakusaqku, huk lawkunaman rinaykupaqpas. Ichaqa kanmi wakin (mana reqsisqa) runakuna iglesiakunaman purimuqkuna. Paykun an ichaqa necesitanku chay cartataqa. ² Noqaykupa cartaykun qankuna kankichis. Chaymi noqaykuqa mayman rispaykupas, sonqoykupi qankunataqa apaykiku, saynapi noqaykupa ruwasqaykuta, hinallataq qankunapa ruwasqaykichistapas llapallan runakuna yachanankupaq. ³ Hinaspapas qankunaqa kankichis, Jesucristopa cartan hinan. Noqaykutaqmi ichaqa kayku chay cartata apaqkuna. Chay cartata manan lapicerowanchu, nitaq p'alta rumipichu, escribisqa kashan. Aswanmi chay cartata Diospa Santo Espiritunwan runakunapa sonqonpi escribisqa kashan.

⁴ Noqaykuqa Diospin cheqaqtapuni confiayku, Jesucristo noqaykupa favorniykupi ruwasqanrayku. Chaymi noqaykuqa kaykunata rimayku. ⁵ Manan noqaykuqa kikiykupa munasqaykuman hinaqa ni imatapas ruwaytaqa atiykumanchu. Aswanqa Diospa yanapayninwanmi noqaykuqa imatapas ruwayta atiyku. ⁶ Hinaspapas noqaykutaqa Diosmi preparawashanku, mosoq pactoman hina, Diospa palabranmanta llapallan runakunaman willanaykupaq. Chaymi noqaykuqa mañana Moisespa escribisqan leykunaman hinachu willashayku. Aswanqa

Diospa Santo Espiritunmi yanapawanku, mosoq pactomanta willanaykupaq. Moisespa escribisqan leykunaqa wañuymanmi apakun. Ichaqa Santo Espirituñataqmi wiñawañaypaq kawsayta qowanchis.

⁷ Ñawpaq tiempopin Diosqa leyninkunata escribiran rumimanta tablakunapi. Hinaspan Moisesman qoran, Israel nacionniyoq runakunaman entregananpaq. Chay leykunata mana kasukusqanchisraykun, condenasqa karanchis wañunanchispaq. Ichaqa chay condenawaqninchis leykunatan Diosqa qoran ñawpaq Israel nacionniyoq runakunaman ancha sumaq k'ancharishaqta hinaraq. Chaymi runakunaqa Moisespa uyantaqa mana qawariyta atirankuchu, anchata k'ancharisqanrayku. Ichaqa chay k'anchayninqa tukukuqllan karan. ⁸ Chay ñawpaq tiempopi pactotaqa Diosmi qoran, runakuna huchapi kaspanku wañuyman risqankuta yachakunankupaq. Chaymi chay pactoqa ancha importante karan. Ichaqa Santo Espiritupa qosqan mosoq pactoqa chay ñawpaq pactomantaqa aswan más k'anchariq, hinalataq aswan más importanten. ⁹ Kunan nisqaykichis, chay condenawaqninchis kaq ñawpaq pacto importante kashaqtinpas, ¿manachu kunan kay mosoq pactori aswan más importanteraq kanman, Señorinchis Jesucristo salvawananchispaq ruwasqanraykú? Ichaqa kay mosoq pactoqa chay ñawpaq pactomantaqa aswan más importanten, Santo Espiritupa yanapayninwan, runakunapa huchankumanta Dios perdonawasqanchisrayku, saynapi paypa ñawpaqinpi manaña huchayoq kananchispaq. ¹⁰ Chay ñawpaq leykuna ancha allin kashaqtinpas, Jesuspa ruwasqanmi chay leykunamantaqa aswan masta valen. ¹¹ Chay (rumimanta tablapi escribisqa) leykuna ancha allin kashaspanpas, chikan tiempollapaqmi karan; manan tukuy tiempopaqchu. Ichaqa (noqanchispa favorninchispi) Jesucristopa ruwasqanmi, tukuy tiempopaq ruwasqa kaspas, aswan masta valen.

¹² Chaymi noqaykuqa seguro kaspayku, mana manchakuspa, (Señorninchis Jesucristopa ruwasqanmantaqa) rimayku. ¹³ Noqaykuqa manan Moisés hinachu uyaykuta velowan tapakuyku. Moisesmi ichaqa uyanta tapakuran, uyanpi chay k'anchay chinkaqtin, runakuna ama rikunankupaq. ¹⁴ Ichaqa chay Israel nacionniyoq runakunaqa chaykunataqa manan entiendeyta atirankuchu. Chaymi asta kunankamapas Moisespa escribisqan leykunata leespankuqa, mana entiendeyta atinkuchu, huk velowan hina ñawinku tapasqa kasqanrayku. Paykunataqa Jesusllan chay ñawinkupi velota orqospa, entiendechiyta atinman. ¹⁵ Saynaqa kunankamapas Moisespa escribisqan

leykunata leespankuqa, manan entiendenkuchu, piensayninku velowan hina tapasqa kasqanrayku. ¹⁶ Ichaqa pipas Jesucristopi creeqtinmi chay veloqa paymanta quitasqa kanqa, Diosmanta allin willakuykunata allinta entiendenanpaq. ¹⁷ Jesucristoqa Santo Espirituwanqa hukllan kanku. Chayraykun niykichis, sichus mayqen runapipas kashan Jesucristopa Santo Espiritun chayqa, chay runaqa (leypa acusananmanta, huchamanta, hinallataq Diospa castigananmantan) ña libreña kashan. ¹⁸ Chaymi Diospa Santo Espiritun yanapawaqtinchis, noqanchispa uyanchisqa manaña tapasqa hinañachu kashan. Aswanqa k'ancharishaq espejo hinañan kashanchis, Señorninchis Jesucristoman rikch'akusqanchisrayku. Saynata payman rikch'akuqtinchismi, Diospa Santo Espiritunqa yanapawanchis, sapa p'unchaw allinta imatapas ruwananchispaq, saynata Jesucristo hina kawsaspanchismi, aswan mas-mastaraq payman rikch'akuspa k'anchasunchis.

4

Jesucristomanta cheqaqtapuni willakusqankumanta

¹ Diosqa ancha khuyapayakuqmi. Paymi akllawaranku Jesucristomanta willakunaykupaq. Chayraykun noqaykuqa, mana desanimakuspa, payta servishayku. ² Noqaykuqa p'enqakuypaq kaqkunataqa manan ruwaykuchu; nitaqmi pakallapi p'enqa-p'enqaypaq huchakunatapas ruwaykuchu. Hinaspapas noqaykuqa manan ni pitapas engañospachu puriyku; nitaqmi Diosmanta allin willakuykunata willaspaykupas, cambiaykuchu. Aswanmi kikin Diospuni imapas rimasqaykumantaqa testigoyku. Chayraykun llapallan runakunaqa noqaykupi confiankuman. ³ Ichaqa Diosmanta allin willakuykunata mana entiendeyta munaq runakunaqa, wiñay wañuymanmi rishanku. Chayraykun paykunapaqqa Diosmanta kay allin willakuykunaga pakasqa hina kashan. ⁴ Sayna pakasqaqa kashan, diablo mana creyente runakunapa piensayninta tutayaqman hina tukurachisqanraykun. Chaymi paykunaga mana entiendenkuchu Diosmanta allin willakuykunataqa, huk sumaq k'ancharishaq hina kashaqtinpas. Jesucristoqa cheqaq Diosmi. Ichaqa chay sumaq k'anchaytan mana creeq runakunaqa mana rikunkuchu. ⁵ Noqaykuqa manan kikiykupa vidaykumantachu willakuspa puriyku. Aswanqa Jesucristo Señorninchis kasqanmantan willakuyku. Hinaspapas noqaykuqa, Señorninchis Jesucristota khuyakusqaykuraykun, serviqniykichis runakunalla kayku. ⁶ Kay pachata ruwaspanmi Diosqa niran: "K'anchay

tutayaqpi k'anchachun”, nispa. Chay k'anchaymi, Diospa willakuyninmanta allinta entiendeqtinchis, noqanchispa songonchista k'anchaykuran, saynapi Señorninchis Jesucristopa k'anchaq uyanta rikuspanchis, Taytan Diosqa ancha atiyniyoq kasqanta yachananchispaq.

Diospi confiaspa kawsanamanta

⁷ Noqanchispa songonchispiqa Diospa atiyinmi kashan, imaynan allpamanta p'akikuq mankapi huk tapaw qoripas kashanman hina. Chay p'akikuqlla manka hinaqa noqanchismi kanchis. Chaymi runakunapas yachanku, atiywan yachachisqaykuqa mana noqallaykumantachu hamusqanta, aswanqa Diosmanta hamusqanta. ⁸ Chayraykun noqaykuqa tukuy imaymana problemakunata pasaspapas, mana desanimakuykuchu. Saynallataq ima sasachakuyña hamuqtinpas, chaykunataqa pacienciawan soportayku. ⁹ Runakuna contraykupi kaspas, qatikachawaqtinkupas, Diosqa manan sapallaykutaqa saqewankuchu. Runakuna hap'iwaspanku maltratawashaqtinkupas, manan wañuraykuchu. ¹⁰ Saynallataqmi maytaña rispaykupas, cuerpoykupin ñak'ariyku, Jesuspas imaynan ñak'ariran chay hinata. Jesuspa ñak'arisqantan hinallataq paypa kawsarimusqantan runakunaqa vidaykupi rikushanku. ¹¹ Noqaykuqa kawsashaykun. Ichaqa Señorninchis Jesucristomanta willakusqaykuraykun runakuna wañuchiwanankumanta sapa kutin peligropi kashayku. Saynata kawsaqtiykun runakunaqa rikushanku, Señor Jesucristopa ñak'arisqanta hinallataq paypa kawsarimusqanta vidaykupi. ¹² Noqaykuqa wañuchiwanankumantan peligrollapi kashayku. Ichaqa saynata kawsaspaykun, qankunata yachachishaykichis, Jesucristopi astawan confiaspa, wiñaypaq kawsanaykichispaq.

¹³ Chaykunamantan Bibliapi khaynata nishan: “Noqaqa Diospin confiani; chayraykun Diosmanta rimani”, nispa [*Salmos 116.10*]. Saynallataqmi noqaykupas Diospi confiyaku. Chaymi Diosmanta willakuyku. ¹⁴ Noqanchisqa yachanchismi, imaynan Señor Jesucristota Dios Taytan kawsarichimuran, saynallataqmi noqanchistapas kawsarichiwasunchis. Hinaspan noqaykutaqa qankunatawan kushkata paypa kasqanman pusawasunchis. ¹⁵ Noqaykuqa anchatan ñak'arishayku qankunapa allinniykichispaq, saynapi aswan más ashka runakuna Diospa munakuyninta chashkinankupaq, saynapi chay ashka runakunaqa, graciasta qospanku, Diosta alabanankupaq.

¹⁶ Chayraykun noqaykuqa, mana ishkayaspayku, Diospi confiayku. Kay aycha cuerpoykuña machuyapushan chaypas, p'unchaw-p'unchawmi Diosqa kay sonqoykuta wiñarichishan paypi astawan confianaykupaq. Chaymi noqaykuqa joven runa hinaraq sonqoykupi kallpanchasqa kashayku. ¹⁷ Hinaspapas kay pachapi huk tiempolla ñak'ariyninchisqa manan wiña-wiñaypaqchu, aswanqa tukukuqllan. Ichaqa saynata ñak'arispanchismi, sumaq hatun premiota chashkisunchis. Chay premioqa ancha valorniyogmi, hinaspapas mana hayk'aq tukukuqmi kanqa. ¹⁸ Saynaqa amayá noqanchisqa kay pachapi imapas ñak'arisqanchismantachu llakikusunchis. Aswanqa mana rikusqanchis cielopi kawsanamantayá preocupakusunchis. Kay pachapi imapas rikusqanchisqa tukukuqllan. Ichaqa hanaq pachapi mana rikusqanchis kaqkunaqa wiña-wiñaypaqmi duranqa.

5

Dioswan hanaq pachapi kawsananchismanta

¹ Noqanchisqa yachanchismi, kay aycha cuerponchisqa huk carpa hina tukukuqlla kasqanta. Ichaqa wañuqtinchisqa, Diosmi kawsarichiwaspanchis huk mosoq cuerpota qowasunchis. Chay mosoq cuerponchistaqa, kikin Diosmi ruwanqa, huk mosoq wasita hina, mana hayk'aq tukukuq kananpaq. Chaymi noqanchisqa chay mosoq cuerponchiswan hanaq pacha cielopi wiñaypaq kawsasunchis. ² Ichaqa kay pachapiqa tukuy llakikuykunapi kaspanchismi, khaynataraq piensanchis: “Anchatan munashani ña cielopiña mosoq cuerpoyoq kayta”, nispa. ³ Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, mosoq cuerponchista hanaq pachapi chashkispachisqa, huk mosoq p'achatapas chashkishasunman hina kasunchis. Chaymi noqanchisqa mana huk espíritu hinachu kasunchis. Aswanqa huk mosoq sumaq cuerpoyoqmi kasunchis. ⁴ Noqanchisqa kay aycha cuerpollanchispiraq kawsashaspanchisqa, ancha llakisqa, hinallataq pisipasqa iman tarikunchis. Ichaqa manataqmi noqanchisqa wañuruyllatañachu munanchis. Aswanqa kay cuerponchis cambiasqaña kanantan munashanchis, saynapi mosoq cuerpoyoqña wiñaypaq kawsananchispaq. ⁵ Diosmi preparawaranchis, sayna cuerponchis cambiasqa kaqtin, wiña-wiñaypaq kawsananchispaq. Hinaspan Santo Espirituntapas qowaranchis huk garantiata hina, chay promesankuna cumplikunanpaq.

⁶ Chaymi noqanchisqa mana ishkayaspa kawsananchis. Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, kay aycha cuerpollanchispiraq kawsashaspanchisqa, Señor Jesucristowan manaraq kushka kasqanchista. ⁷ Ichaqa Señorninchis Jesucristota manaraq rikushaspanchispas, paypi confiaspan noqanchisqa kawsashanchis. ⁸ Saynaqa Diospiyá noqanchisqa anchatapuni confiasunchis. Chaymi noqanchispaqqa aswan más allin kanman, kay cuerponchista dejaspa, Dioswan kushkaña hanaq pachapi kawsananchispaq. ⁹ Chayraykun noqanchisqa, kay pachapi kaspapas otaq hanaq pacha cielopi kaspapas, Señorninchis Jesucristoman tukuy imapi agradananchis. ¹⁰ Ichaqa llapallanchismi noqanchisqa Señorninchis Jesucristopa ñawpaqinman presentakusunchis juicio p'unchawpi. Chay p'unchawpin noqanchisqa, kay pachapi kawsaspa allin kaqkunata otaq mana allin kaqkunatapas ruwasqanchisman hina, sapankamanchis premionchista otaq castigotapas ruwasqanchisman hina chashkisunchis.

Dioswan allinpaspa kawsanamanta

¹¹ Noqaykuqa yachaykun, Diosta respetaspa, hinallataq Diosta yupaychaspa kawsanaykumantaqa. Chayraykun paymanta yachachiyku, saynapi pi uyariwaqniykupas convencekuspa, paypi creenankupaq. Diosqa reqsiwanchismi imayna kasqanchistapas. Saynallataqmi qankunapas noqaykutaqa reqsiwanaykichis imaynachus kasqaykuta. ¹² Noqaykuqa manan kikillaykuta alabakuyta munaspachu, kaykunataqa nishaykichis. Aswanmi noqaykuqa qankunata animayta munayku, saynapi qankunapas noqaykumanta kusikunaykichispaq. Saynapin qankunaqa chay importante tukuq runakunatapas allinta contestayta atinkichis. Paykunaqa runakunapa qawarinallanpaqmi allin importante tukuq kanku. Ichaqa sonqonkupiqa manan ni ima allinpas kanchu. ¹³ Sichus locoyasqa hina kashayku chayqa, Diospaqmi noqaykuqa locoyasqa hina kashayku. Ichaqa sichus razonniykupi kashayku chayqa, qankunapa allinniychispaqmi, razonpi imatapas rimashayku. ¹⁴ Señor Jesucristo anchata khuyawasqankuraykun, noqaykuqa paypa munasqanta ruwaspa kawsashayku. Ichaqa allintan noqaykuqa yachayku, Señor Jesucristoqa llapallan runakunarayku wañusqanmanta, hinallataq kawsarimusqanmantapas. Chayraykun Jesucristopi llapallan creeqkunaqa wañusqa hinaña huchapaqqa kananchis. ¹⁵ Arí, Jesucristoqa wañuranmi llapallan runakunarayku. Chaymi noqanchisqa manaña munasqanchisman hinañachu kawsananchis.

Aswanqa Señor Jesucristopa munasqanman hinañan kawsananchis. Payqa wañusqanmantan kawsarinpuran, noqanchisman wiña-wiñay kawsayta qowananchispaq.

¹⁶ Chayraykun kunanmantaqa manaña huk mana creyente runakuna hinañachu piensayku, Jesucristomantapas hinallataq runamasiykumantapas. Jesucristopi manaraq creeshaspaykuqa, paymantapas, runamasiykumantapas mana creyente runakuna hinan piensarayku. Ichaqa kunanñataqmi manaña saynatachu piensayku. ¹⁷ Sichus pipas Señor Jesucristopi creespa, paywan huklla kaspaga, mosoq runamanñan tukupun, (imaynan huk wawapas chayraq naceshanman hina). Chaymi ñawpaq manaraq creyente kashaspa imapas ruwasqanqa ña tukukunña. Chaymi kunanqa huk mosoq kawsaytaña qallarín. ¹⁸ Chay mosoq kawsayqa Diosmantan hamun. Ñawpaqtaqa Diospa enemigonkunan noqanchisqa karanchis. Kunanmi ichaqa, Señorinchis Jesucristo salvawaspanchis, Dioswan allinpanachiwanchis, Diospa amigonkunaña kananchispaq. Hinaqtinmi Diosqa noqanchisman encargawanchis, Jesucristomanta allin willakuyninkunata llapallan runakunaman willamunanchispaq, saynapi paykunapas Dioswan allinpaspa kawsanankupaq. ¹⁹ Kay nisqaywanqa khaynatan nishaykichis: Señorinchis Jesucristo cruzpi wañusqanwanmi, Diosqa runakunata paywan allinpanachiran. Chayta ruwaspanmi Diosqa runakunataqa qawaran mana huchayoqpas kashankuman hinataña. Chaymi Diosqa noqanchismanpas encargawanchis, Jesucristomanta runakunaman willamunanchispaq, (saynapi huchankumanta wanakuspa), Dioswan allinpanankupaq. ²⁰ Chayraykun noqaykuqa, Jesucristopa rantinpi, Diosmanta willakuq runakuna kayku. Chaymi noqaykuqa qankunata ruegoakuykichis, Jesucristo kikinpas ruegoakushasunkichisman hina, saynapi Dioswan qankuna allinpanaykichispaq. ²¹ Señorinchis Jesucristoqa mana ni ima huchayoqmi karan. Ichaqa Diosmi permitiran, Jesucristoqa huk huchasapa runa hina, noqanchispa huchanchiskunarayku cruzpi wañunanta, saynapi Jesucristopi creesqanchisrayku, huk inocente mana culpayoq runa hinaña, Diospa ñawpaqninpi kananchispaq.

6

¹ Noqaykuqa Diospa llank'agninkunan kayku. Chayraykun noqaykuqa ruegoakamuykiku, qankunaqa amayá yanqapaqchu chashkikuychis Diospa khuyakuynintaqa. ² Hinaspapas Diosqa Bibliapin khaynata nin:

“Noqqaq tiempollanpin mañakuwasqaykitaqa uyarirayki.

Noqqaq chay tiempopin qantaqa salvarayki”, nispa [Isaías 49.8].

¡Uyariychis! Salvasqa kananchis tiempoqa ñan chayaramunña; Diospa salvaykuwananchis p'unchawqa kunanmi.
³ Noqaykuqa manan munaykuchu yachachisqaykumanta pipas malta rimanantaqa. Chayraykun noqaykuqa allintapuni imatapas ruwayku, saynapi llapallan runakunapaq ama huk tropiezo hina kanaykupaq.
⁴ Aswanmi noqaykuqa ima ñak'ariykunapiña kaspaykupas, ima sasachakuykunapiña kaspaykupas, otaq ima necesidadpiña kaspaykupas, pacienciawan soportaspayku, tukuy ima ruwasqaykupipas, Diospa serviciñinkuna kasqaykuta reqsichikuyku.
⁵ Hinaspapas noqaykutaqa latigawaspankun carcelman churawaranku. Ch'aqwakunata ruwasqankuman apawaspankun maltratawaranku. Ichaqa chaykunata ruwawashaqtinkupas, noqaykuqa Jesucristomanta willakuspaykun, manaña mayninpiqa ni puñuraykuñapashchu, nitaq mikhuraykuñapashchu.
⁶ Noqaykuqa saynata servisqaykuwanmi reqsichikuyku Diospa serviciñinkuna kasqaykuta. Hinaspan noqaykuqa kaykunata ruwayku: allinta kawsayku, cheqaq kaqta yachachiyku, allin pacienciayoq kayku, hinallataq khuyakuq ima kayku. Tukuy kaykunatan noqaykuqa ruwayku, Santo Espíritu noqaykupi kasqanrayku, hinallataq Diosta cheqaqtapuni khuyakusqaykurayku.
⁷ Hinaspapas noqaykuqa Diospa atiyninwanmi Diospa palabranmanta cheqaq kaqta rimayku. Noqaykuqa ima sasachakuypiña kaspaykupas, allinta ruwaspaykun, hinallataq cheqaq kaqkunata rimaspaykun, contraykupi kaqkunata hinallataq diablotaapas venceshayku.
⁸ Ichaqa wakin runakunan noqaykutaqa allin respetowan rikuwashanku. Wakinñataqmi despreciawaspanku maltratawashanku. Wakinñataqmi noqaykupa favorniykupi allinta rimashanku. Wakinñataqmi noqaykumanta malta rimaspanku asta ofiendewashanku ima. Hinaspapas wakin runakunaqa, noqayku cheqaqta rimashaqtiykupas, contraykupi rimaspankun khaynata nishanku: “Paykunaqa llullakunan”, nispanku.
⁹ Wakinñataqmi noqaykuta reqsiwashaspankupapas, huk extraño runata hina tratawashanku. Wakinñataqmi noqaykutaqa wañuchiwanankupaq piensashanku, ichaqa kawsashaykuraqmi. Wakinñataqmi noqaykutaqa anchata castigawaspanku, yaqa wañuchiwarankupas; ichaqa kunankaman noqaykuqa kawsashaykuraq.
¹⁰ Noqaykuqa llakisqa kashaspaykupas, sonqoykupiqa ancha kusionan

kashayku. Noqaykuqa wakcha runakuna kashaspaykupas, hukkunatan yachachishayku, paykunapas Jesucristopi creespanku, qapaq hina kanankupaq. Noqaykuqa mana imayoq kashaspaykupas, Diosmanta tukuy allin kaqkunata ña chashkirushaykumanpas hinañan kashayku.

¹¹ Corinto llaqtapi tiyaq ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqaykuqa qankunata anchata khuyakuspaykun, tukuy songoykuwan qankunamanqa cheqaq kaqta rimapayamushaykiku. ¹² Hinaspapas noqaykuqa anchatan qankunataqa khuyakuykichis. Ichaqa qankunan mana cheqaqtachu noqaykutaqa khuyakuwashankichis. ¹³ Noqaqa wawaykunata hinan qankunataqa rimapayashaykichis. Chayraykun noqaqa ruegakuykichis, imaynan noqapas khuyakuykichis, saynallatataqyá qankunapas noqataqa khuyakuwaychis.

Noqanchisqa Diospa templon hina kasqanchismanta

¹⁴ Wawqe panaykuna, qankunaqa Jesucristopi mana iñiq runakunawanqa ama casarakuychishchu, nitaq paykunawanqa huk tratotapas ruwaychishchu, huk negociopi sociontin kanaykichispaqqa. ¿Acaso juntawaqchu huk torota huk asnowan yapunaykipaq? ¿Acaso juntakunmanchu mana allin kaq allin kaqwan? ¿Acaso juntakunmanchu huk limbo tutapas k'anchaywan? Manan diabloqa Dioswan juntakunmanchu. ¹⁵ ¿Señorninchis Jesucristori, ima tratotapas ruwanmanchu diablowan? ¿Huk creyente runa, huk mana creyente runawan songonku tupanmanchú? ¹⁶ ¿Ima acuerdopas kanmanchu Diospa templonwan, hinallataq runakunapa ruwasqan idolokunawan? Manan ni ima acuerdopas kanmanchu. Aswanmi noqanchisqa kawsaq Diospa tiyanan templon kanchis. Kaykunamantaqa kikin Diosmi ñawpaqtaraq ña niranña khaynata:

“Noqan paykunawan tiyasaq.

Noqan paykunawan purisaq.

Noqan paykunapa Diosnin kasaq.

Paykunataqmi noqapa llaqtay kanqaku”, nispa [*Levítico 26.12*].

¹⁷ Chayraykun Diosqa nillarantaq khaynata:

“Huchasapa runakunawanqa ama tratotapas ruwaychishchu. Aswanyá paykuna ukhumantaqa lloqsispaykichis, tukuy mana allin ruwaykunamanta t'aqakuychis.

Saynallataq qankunaqa runakunapa tukuy qenlli huchakuna ruwasqankutaqa ama ruwaychishchu.

Chaykunamanta karunchakuqtiykichismi, noqaqa chashkisqaykichis [Isaías 52.11].

¹⁸ Noqan qankunapa papaykichis kasaq.

Qankunataqmi ichaqa wawaykuna kankichis” nispa.

Saynatan tukuy atiyniyoq kikin Señor Diospuni nin.

7

¹ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, noqanchisqa yachanchismi Diospa tukuy chaykuna prometewasqanchistaqa. Chayraykuyá noqanchisqa amaña ni ima huchatapapas ruwasunchu, saynapi cuerponchispas hinallataq piensayninchispas ch'uyanchasqa kananpaq. Saynaqa tukuy sonqonchiswanyá Diosta respetaspa kawsasunchis.

Corinto llaqtapi creyentekuna Diosman kutirikusqankumanta

² Wawqe panaykuna, sonqoykichispi munakuywanyá chashkiyuwayku. Noqaykuqa manan ni ima maltapas qankunataqa ruwaraykichishchu, nitaqmi ni pitapas huchallichiraykuchu, nitaqmi ni pitapas engañaraykuchu.

³ Kaykunataqa nishaykichis manan qankunata acusanaypaqchu. Noqaykuqa anchatapunin tukuy sonqoykuwan qankunataqa khuyakuykiku. Chaytaqa ñan niraykichishña. Chaymi noqaykutaqa mana ni kawsaypas nitaq ni wañuyapas impediwanqakuchu, qankunata khuyakunaykupaqqa.

⁴ Hinaspapas noqaqa anchatapunin qankunapiqa confiani. Chaymi noqaqa qankunamanta alabakuspa kashani. Chayraykun noqaqa, ima sasachakuypiña tarikuspapas, allinta kallpanchakuspa, ancha kuisisqa kashani.

⁵ Hinaspapas noqaykuqa Macedonia provinciaman chayasqaykumantapachan mana ni chikallantapas samariyta atiraykuchu. Aswanmi noqaykuqa tukuy sasachakuykunapi anchata ñak'arirayku. Saynallataqmi Diospi mana creeq runakuna contraykupi hatarimuqtinkupas, noqaykuqa ancha peligrokunapi tarikurayku; hinallataq sonqoykupipas manchasqa ima karayku.

⁶ Ichaqa desanimasqa kaqkunata kallpanchaq Diosmi, chay sasachakuykunapi kashaqtiyku kallpanchawaranku, wawqenchis Titopa chayamusqanwan. ⁷ Ichaqa manan Titopa chayamusqallanwanchu noqaykuqa kallpanchakurayku.

Aswanmi noqaykuqa kallpanchakurayku, qankuna wawqenchis Titota kallpanchaqtiykichis, pay kuisisqa chayamusqanwan. Paymi noqaykumanqa willawaranku, qankuna noqaykuwan tupay munasqaykichismanta, hinallataq chay tukuy huchakuna ruwasqaykichismanta wanakuspa, Jesucristoman kutirikusqaykichismantawan ima. Hinaspapas willawallarankutaqmi, noqamanta ancha

preocupasqa kasqaykichismantapas. Wawqenchis Tito chaykunamanta willawaqtinkun, noqaqa astawanraq kusikurani.

⁸ Chay primer kaq cartata qankunaman apachimusqaypin noqaqa qankunata q'aqchaspay llakichiraykichis. Chaymi noqapas lamentakurani. Ichaqa manan kunanqa lamentakunichu, chaykunata escribimusqayqa qankunapa allinniykichispaq, hinallataq pasarpaqla kasqanrayku.

⁹ Chaymi kunanqa ancha kuisqa kashani. Ichaqa manan noqaqa qankunapa llakikusqaykichiswanchu kuisqaqa kashani. Aswanqa chay llakikusqaykichisrayku Diosman kutirikusqaykichiswanmi noqaqa ancha kuisqa kashani.

Tukuy chay llakikusqaykichisqa Diospa munasqanman hinan pasaran. Hinaspapas noqaqa manan chay cartataqa escribimuraykichis qankunata perjudicanaypaqchu, aswanqa qankunapa allinniykichispaqmi.

¹⁰ Sichus kikin Diospuni llakichiwanchis chayqa, chay llakikusqanchisqa manan yanqapaqchu kanqa. Aswanqa huchanchiskunamanta wanakuspa, Diosman kutirikuspa, salvasqa kananchispaqmi. Ichaqa kay pachapi mana creyente runakunapa llakikuyninqa wañuymanmi apan, Diosman mana kutirikusqankurayku.

¹¹ Qankunaqa chay cartayta chashkispaykichismi, anchata llakikurankichis. Ichaqa chay llakikuyniykichisqa

Diospa voluntadninman hina kasqanraykun, qankunapa allinniykichispaq karan. Chaymi qankunaqa Dioswan, hinallataq noqawanpas arreglayta anchata munarankichis. Qankunaqa chay iglesiaykichismanta kaq runapa waqllikuy huchanmanta yachaspan, anchata millakurankichis chay huchata. Saynataqa millakurankichis Diospa castigonta manchakuspaykichismi.

Chaymi qankunaqa allin yachaywan juzgasqaykichista rikuchikurankichis. Hinaspan qankunaqa chay huchayoq runata allinta corregirankichis. Saynata ruwaspan qankunaqa khuyawasqaykichista hinallataq mana culpayoq kasqaykichista reqsichikurankichis.

¹² Hinaspapas chay cartata qankunaman escribimuspayqa, manan escribimuraykichisqa chay huchallikuq runallapi piensaspaychu, nitaq chay huchawan afectasqa runallapi piensaspaychu. Aswanmi chay cartataqa escribimuraykichis, qankuna khuyakuwasqaykichismanta cuentata qokunaykichispaq.

¹³ Chayraykun noqaykuqa khuyakuwasqaykichista yachaspayku, ancha consuelasqa, hinallataq ancha kuisqa kashayku.

Ichaqa sayna consuelasqa kashaspaykupas, astawanraqmi kusikushayku, wawqenchis Tito ancha kuisqa kasqanwan. Qankunan paytaqa ama hukmanyananpaq

kallpancharankichis. ¹⁴ Wawqenчис Tito manaraq qankunaman hamushaqtinmi, noqaqa qankunamanta allinta willarani. Chaymi kunanqa yachani, qankunaqa mana p'enqaypichu qepachiwasqaykichista. Aswanqa qankunamanta Titoman willasqayqa cheqaqpunin karan. Saynallataqmi qankunaman willasqaypas cheqaqlataq karan. ¹⁵ Hinaspapas wawqenчис Titoqa yuyashanmi qankunamanta llapallaykichis payta kasukusqaykichista, hinallataq ancha respetowan tratasqaykichistapas. Chayraykun payqa aswan mastaraq qankunataqa khuyakusunkichis. ¹⁶ Chaymi noqa Pabloqa ancha kuisqa kashani, qankunapi cheqaqtapuni tukuy sonqoywan confiasqayrayku.

8

Tukuy sonqonчисwan ofrendanчис qonamanta

¹ Wawqe panaykuna, kunanmi qankuna yachanaykichista munani, imaynatas Diosqa Macedonia provincia law iglesiakunata yanaparan chaymanta. ² Chay Macedonia provincia law iglesiakunapi wawqe pananchiskunaqa ancha sasachakuykunapi kashaspankupas, kuisqan kashanku. Hinaspapas paykunaqa wakcha runakuna kashaspankupas, qapaq runakunapas kashankuman hinaraqmi ofrendankutaqa qoranku. ³ Hinaspapas noqapunin testigo kani chay ofrendanku qosqankunamantaqa. Hinaspapas paykunaqa manan obligasqa hinachu chay ofrendankutaqa qoranku. Aswanqa tukuy sonqonkumantan atisqankuman hina aswan mastaraq chay ofrendankutaqa voluntariamentella qoranku. ⁴ Hinaspapas paykunaqa kikinkupunin yapa-yapamanta ruegoakuwaranku, ofrendankuta churanankupaq, saynapi chay ofrendankuwan Jerusalén llaqtapi wawqe pananchiskunata yanapanankupaq. ⁵ Hinaspapas paykunaqa manan piensasqaykuman hinallachu ofrendankutaqa qoranku, aswanqa mastaraqmi. Paykunaqa primertan tukuy sonqonkuwan Señor Jesucristomanraq vidankuta entregaranku. Chaymantañan noqaykutapas Diospa munayninman hina tukuy imapi yanapawaranku. ⁶ Chaymi wawqenчис Titota valekurayku, qankuna ukhupi chay yanapakuy ofrenda huñuy qallarisqanta, qankunaman hamuspa tukupananpaq. ⁷ Qankunaqa tukuy ima ruwasqaykichistan allintapuni ruwashankichis. Chay allin ruwasqaykichiskunan kaykuna: Diospi allin iñisqaykichis; allin kaqkuna rimasqaykichis; allin yachayniyoq kasqaykichis; allin voluntadwan runa masinchiskunata servisqaykichis; hinallataq noqaykutapas

anchata khuyakuwasqaykichis ima. Saynallatayá kunanpas qankunaqa procuraychis, tukuy sonqoykichiswan allintapuni ofrendaykichistapas qonaykichispaq.

⁸ Ichaqa manan kamachishaykichishchu ofrendaykichista qonaykichispaqqa. Aswanmi noqaqa munani, qankunapas wakin iglesiakunapa ofrendasqankuta yachaspaykichis, paykuna hina ofrendaykichista tukuy sonqoykichiswan qonaykichista, saynapi qankunapa cheqaq khuyakuyniykichis rikusqa kananpaq. ⁹ Qankunaqa ñan yachankichishña Señorninchis Jesucristopa munakuyninmantaqa. Payqa ancha qapaq kashaspanpas, qankunaraykun wakcha runa hina karan, saynapi chay wakcha kayninwan qankunañataq qapaq runakuna hina kanaykichispaq.

¹⁰ Chaymi kay asuntokunamantaqa qankunapa allinniykichispaq consejashaykichis. Ichaqa qankunan primerataqa qayna wataraq, wawqenchiskunata yanapanaykichispaq iglesiaykichispi ofrenda huñuyta qallarirankichis. Hinaspapas qankunaqa kosisqallañan tukuy sonqoykichiswan chay ofrendataqa huñurankichis. ¹¹ Saynaqa imaynan kosisqallaña chay ofrenda huñuyta qallarirankichis, saynallatataqyá kunanpas qankunaqa, kapususqaykichisman hina, tukuy sonqoykichismanta chay ofrenda churayta tukupaychis. ¹² Sichus pipas voluntadninman hina ofrendanta qonqa chayqa, Diosmi chay runawanqa anchata kusikuspa, chay ofrendantaqa chashkinga. Ichaqa Diosqa manan ni pitapas obliganchu, mana kashaqtin ofrendan qonanpaqqa; aswanqa kapusqanman hinalla qonantan Diosqa munan.

¹³ Noqaqa manan munanichu, hukkunata yanapaspa, qankuna ima necesidadpipas kanaykichistaqa. ¹⁴ Aswanmi noqaqa munani, yanapanakuspa kawsanaykichista, saynapi pipas ama wakcha kananpaq. Qankunapaqa ashkan imaykichispas kunanqa kashan. Saynaqa kunanyá qankunaqa yanapaychis. Saynallataqmi huk tiempo qankunapa imaykichispas mana kaqtin, paykunapas qankunata yanapasunkichis. Saynata ruwaspaykichismi llapallaykichis igualta kawsankichis. ¹⁵ Chaymantan Bibliapipas khaynata nishan: “Ashkata huñuqmanqa manan puchuranachu; nitaqmi ashllata huñuqmanpas faltarantaqchu”, nispa [*Éxodo 16.18*].

Apóstol Pablo Corinto llaqtaman Titota mandasqanmanta

¹⁶ Diosmi wawqenchis Titotaqa yanaparan, imaynan qankunata khuyakuraykichis, saynallatataq paypas qankunata khuyakusunaykichispaq. Chaymantan noqaqa Diosman graciasta qoni. ¹⁷ Hinaspapas wawqenchis Titoqa anchata khuyakususqaykichisraykun, noqaykupa valekusqaykuta kasukuspan, pay kikinpuni qankunapa

kasqaykichisman hamuran. ¹⁸ Saynallataqmi Titotawan kushkata huk ancha respetasqa wawqenchista mandamushayku. Chay wawqenchismantaqa allintan llapallan iglesiakunapi rimanku, Señorninchis Jesucristomanta allinta willakusqanrayku. ¹⁹ Hinaspapas paytaqa llapallan iglesiakunapi wawqenchiskunan akllaranku, chay ofrendakuna huñusqaykuta, noqaykuwan kushka viajasa apaysiwanankupaq. Saynataqa ruwashayku, Señorninchis Jesucristo hatunchasqa kananpaqmi, hinallataq ancha kusikuywan kay ruwasqaykuta yachanaykichispaq. ²⁰ Noqaykuqa chay comisiontan mandamushayku, saynapi chay khuyakuywan huñusqaykichis ofrendata apamuqtinku, pipas malta piensaspa, contraykupi ama rimanankupaq. ²¹ Chayraykun noqaykuqa Diospa ñawpaqninpi, hinallataq runakunapa ñawpaqninpipas allintapuni imatapas ruwayta procurayku.

²² Saynallataqmi chay ish kaynin wawqenchiskunawan kushkata huk wawqenchistapas mandamushayku. Paypas tukuy imaymana ruwasqanpin ancha kusikuywan Diosta servin. Paymi kunanqa, qankunapi anchata confiasqanrayku, astawanraq imapipas yanapayta munashasunkichis. ²³ Sichus pipas wawqenchis Titomanta tapusunkichis chayqa, khaynatayá niychis: “Titoqa wawqenchis Pablowan kushka llank'aqmi, hinaspapas qankunata yanapasuqniykichismi”, nispa. Saynallataq sichus pipas tapusunkichis: “¿Pitay Titowan hamuq chay ish kay hermanokunari?” nispa, hinaqtinga khaynata ninkichis: “Chay wawqekunaga tukuy ima ruwasqankupin Señor Jesucristota hatunchanku, hinallataq iglesiakunapa mandamusqanmi”, nispa. ²⁴ Saynaqa Corinto llaqtapi wawqekuna, chay mandamusqayku wawqenchiskunatayá qankunaga ancha khuyakuywan trataychis, saynapi qankunamanta allin rimasqayku cheqaqpuni kasqanta llapallan iglesiakuna yachanankupaq.

9

Ofrendanchista ancha kusikuywan qonanchismanta

¹ Wawqe panaykuna, qankunaga ñan yachankichishña ofrenda huñusqaykichiswan wawqenchiskunata yanapanaykichismantaqa. Chayraykun manaña necesarioñachu chaymanta qankunaman escribimunaypaqqa. ² Hinaspapas noqaqa ñan yachaniña, ofrenda churay munasqaykichistaqa, saynapi wawqenchiskunata yanapanaykichispaq. Chaymi noqaqa enteron Macedonia provincia lawpi wawqenchiskunaman, ancha kusikuywan, khaynata

nirani: “Acaya provincia ukhupi kaq Corinto llaqtapi tiyaq wawqenchiskunaqa qayna watamantaraqmi listo kashanku, ofrendankuwan, (Jerusalén llaqtapi tiyaq) wawqenchiskunata yanapanankupaq”, nispay. Chaymi Macedonia provincia lawpi tiyaq wawqenchiskunapas, chayta yacharuspanku, kallpanchasqa kashanku, ofrendankuwan paykunapas yanapanankupaq. ³ Chaymi qankunaman wawqenchis Titota, hinallataq chay ish kay wawqenchiskunatapas mandamushani, qankunamanta paykunaman willasqayqa, cheqaqpuni kasqanta yachanankupaq. Saynapi qankunaqa preparasqa kaspas, paykunata allinta chashkispas, noqatapas malpi ama qepachiwanaykichispaq. ⁴ Ichaqa sichus Macedonia provincia lawmanta mayqen kaq wawqenchispas noqawan kushka hamuspa, qankunata mana preparasqatachu tarimusunkichis chayqa, noqaykuchá p'enqaypi qepaykuman, qankunapi confiasqaykurayku. Saynallataq qankunapas p'enqaypi qepawaqchis. ⁵ Chayraykun noqaqa manaraq qankunaman hamushaspay, chay kinsa wawqenchiskunata valekuspays, qankunaman primerta mandamushani, saynapi ñawpaqmantaraq ofrenda prometekusqaykichista huñuysisunaykichispaq. Saynata ruwaspaykichismi, chay ofrenda qosqaykichistaqa mana obligasqa hinachu churankichis, aswanqa tukuy sonqoykichiswan.

⁶ Hinaspapas qankunaqa yuyariychisyá kayta: “Pipas chikallanta tarpuqqa, chikallantan cosechanqa. Ichaqa pipas ashkata tarpuqqa, ashkatan cosechanqa”, nispa. ⁷ Diosqa khuyakun pipas tukuy sonqonwan ancha kusikuywan ofrendan qoq runatan. Chaymi niykichis, qankunaqa sapankamaykichisyá sonqoykichispi decidisqaykichisman hina ofrendaykichista qoychis. Chay ofrendaykichistaqa amayá llakikuspachu qoychis, nitaq obligasqa hinachu. ⁸ Diosqa ancha atiyniyoqmi, tukuy imapi tukuy tiempo qankunata bendecisunaykichispaq, saynapi imaykichispas ama faltananpaq. Saynataqa bendecisunkichis, qankunapas necesidadpi kaqkunata tukuy sonqoykichiswan yanapanaykichispaqmi. ⁹ Bibliapin khaynata nishan:

“Payqa tukuy sonqonwanmi wakcha runakunata yanapan. Chay allin ruwasqanmantaqa tukuy tiempon yuyarisqa kanqa”, nispa [*Salmos 112.9*].

¹⁰ Diosmi chakrapi tarpuqmanqa mukhuta qon. Diosllataqmi t'antatapas mikhunanpaq qon. Saynallataqmi Diosqa qankunamanpas mukhuta qospa yanapasunkichis, ashkata

cosechanaykichispaq, saynapi qankunapas wakchakunata yanapanaykichispaq. ¹¹ Diosmi qankunataqa tukuy imapi bendecisunkichis, necesidadpi kaqkunata tukuy sonqoykichiswan yanapanaykichispaq. Saynata yanapaqtiykichismi, chay necesidadpi kaq wawqenchiskunata Diosman graciasta qonqaku, chay ofrenda qosqaykichista noqayku chay wawqenchiskunaman apaqtiyku. ¹² Hinaspapas kay ofrenda apachiwasqaykichiswanqa manan necesidadpi kaq wawqe pananchiskunallatachu yanapashankichis. Aswanqa kay yanapakuyniykichiswanqa Diostan servishankichis. Hinaspapas chay necesidadpi kaqkunata yanapasqaykichisraykun, paykunapas Diosman graciasta qonqaku. ¹³ Chaymi paykunaqa cuentata qokunqaku, Señor Jesucristomanta yachasqaykichisman hina kasukuspa imapas ruwasqaykichista rikuspanku. Saynallataqmi paykunaqa Diosta alabanqaku, paykunata hinallataq llapantapas yanapasqaykichisrayku. ¹⁴ Hinaspan paykunaqa qankunata khuyakususpaykichis, Diosmanta qankunapaq mañapusunkichis. Saynataqa ruwanqaku, qankunaman sumaq munakuyninta Dios qosusqaykichista yachasqankuraykun. ¹⁵ ¡Diosmanyá gracias kachun Señorninchis Jesucristota qowasqanchismanta! Chay regalo qowasqanchismanta agradecekunanchispaqqa palabrakunapas faltanraqmi.

10

Apóstol kasqanta Pablo defiendesqanmanta

¹ Señorninchis Jesucristoqa sumaq llamp'u sonqoyoq kaspanmi, noqanchistaqa anchata munakuwaspanchis yanapawaranchis. Chayraykun noqa Pablo, Señorninchis Jesucristopa sutinpi, qankunata ruegakuykichis kay nisqayta uyariwanaykichispaq. Ichaqa qankunamanta wakinniykichismi noqamantaqa khaynata piensankichis: “Pabloqa noqanchiswan kushka kaspaqa, manchakuqllañan. Ichaqa karupi kaspaqa, qari tukuspan autoridadwan cartapi escribimuwanchis”, nispaykichis. ² Chaymi qankunamanta wakinniykichisqa, noqaykupa contraykupi yanqapuni malta rimashanku khaynata: “Pabloqa piensayninman hinallan imatapas ruwashan”, nispanku. Chayraykun niykichis, qankunaqa chaykunata ruwaspaykichisqa amayá k'araqtachu rimachiwaychis. Sichus saynata comportakuqtiykichisqa, noqa hamuspaymi allí-allín k'araqta q'aqcharuykichisman. (Ichaqa suyashanin qankuna cambianaykichista, saynapi qankunaman hamuspay amaña qankunata q'aqchanaypaq). ³ Ichaqa

kay pachapi kaspaqa, llapallan runakunawan kushkan kawsashayku. Ichaqa contraykupi kaq runakunawanqa manan Jesucristopi mana creeq runakuna hinachu peleashayku. ⁴ Hinaspapas noqanchispa armanchiskunaqa manan kay pachapi runakunapa armankuna hinachu. Aswanqa noqanchispa armanchisqa Diospa atiyinmi. Diospa chay atiyinwanmi noqanchisqa contranchispi kaqkunatapas venceyta atisunman, imaynan huk llaqtapa muyuriqninpi hatun perqakunatapas thuñichishasunman hinarraq. ⁵ Hinaspapas paytukuq kasqankupas, hinallataq ima pretexto mashkasqankupas manan permitinchi Diosta reqsinankutaqa. Chayraykun noqaykuqa, Diospa atiyinwan, chaykunataqa mana imaman tukuchiyku. Hinaspapas Diospa atiyinwanmi runakunapa mana allin piensayninkuta cambiayku, saynapi Señor Jesucristota paykunapas kasukunankupaq. ⁶ Chayraykun Señorinchis Jesucristota allinta kasukuqtiykichis, noqaykuqa hamuspayku chay mana kasukuq rebelde runakunata castigasaqku.

⁷ Qankunaqa runakunapa imapas ruwasqallantan qawashankichis. Chayraykun niykichis, sichus mayqennyikichispas yachakunkichis concienciaykichispi Jesucristopa wawankuna kasqaykichista chayqa, yachaychisyá kayta: noqaykupas paypa wawankunan kayku, (Jesucristopi cheqaqta creesqaykurayku). ⁸ Noqaqa manan p'enqakunichu apóstol kanaypaq Jesucristo atiyta qowasqanmantaqa. Aswanmi noqaqa chay atiy qowasqanmanta alabarikuni. Chay atiytaqa kikin Diospunin noqaman qowaran, qankunata yanapanaypaq, saynapi qankuna aswan mastaraq Diospi confianaykichispaq. Ichaqa chay atiytaqa chashkirani manan qankunata Diosmanta karunchanaypaqchu. ⁹ Hinaspapas kay cartapi escribimusqaywanqa manan noqaqa qankunata mancharichinaypaqchu escribimushaykichis. ¹⁰ Ichaqa qankunamanta wakinniykichismi nishanku khaynata: "Pablopa escribimusqan cartankunaqa nishu fuerthen, hinaspapas nishu k'araqmi. Ichaqa noqanchiswan kushka kaypi kaspaqa, humilde runacha hinallan; hinaspapas payqa yanqa-yanqallatan rimapayawaranchis", nispanku. ¹¹ Saynata rimaq runakunaqa yachachunkuyá kayta: noqaykuqa imaynan kay cartapi escribimuspa nimushaykiku, saynallatataqmi qankunaman visitaq hamuspaykupas, k'araqta autoridadwan rimasaqku.

¹² Hinaspapas noqaqa manan igualakuymanchu kkillanmanta alabakuspa puriq runakunawanqa.

Ichaqa paykunapura comparanakuspa paytukusqallaña puriq runakunaqa, mana entiendesqankuraykun, común tonterias kunata rimashanku. ¹³ Ichaqa manan alabakuykumanchu imapas ruwasqaykumanta aswan mastaga. Aswanmi alabakusaqku Diospa obranpi llank'asqallaykumanta. Saynata llank'aspaykun ashka llaqtakunaman hinallataq qankunapa kasqaykichis Corinto llaqtamanpas chayamuspa, qankunata Diosmanta yachachiraykichis. ¹⁴ Sichus noqayku ñawpaqaraq mana qankunaman hamuykumanchu karan chayqa, yangachá alabakuykuman. Ichaqa noqaykun primertaqa Señor Jesucristomanta allin willakuykunataqa qankunaman willaraykiku. ¹⁵ Hinaspapas noqaykuqa manan hukkunapa llank'asqanwanchu alabakushayku. Aswanmi noqaykuqa suyashayku iñiykiykichispi astawan wiñanaykichista, saynapi qankuna ukhupi aswantaraq llank'anaykupaq. Chaytan noqaykuqa Dios permitiwasqanku p'unchawkama ruwasaqku. ¹⁶ Hinaspapas noqaykuqa manan qankunapa kasqallaykichispichu Jesucristomantaqa willakusaqku. Aswanmi Jesucristomantaqa mana pipa willasqan huk law karu llaqtakunapipas willakusaqku, saynapi pipas khaynata ama rimanankupaq: “Pabloqa huk hermanokunapa iglesia hatarichimusqanmanta dueñocharukuspan alabakushan”, nispanku. ¹⁷ Chaykunamantan Bibliapi khaynata nishan: “Sichus pipas alabakuyta munaspaqa, aswanyá Diosta tukuy ima ruwasqanmanta alabachun”, nispá. ¹⁸ Ichaqa kikillanmanta alabakuq runataqa, Diosqa manan aprobanchu. Aswanmi Diosqa aprueban kikillanmanta mana alabakuq runata.

11

Engañaspa puriq falso apostolkunamanta

¹ Noqa Pablon qankunata valekuykichis, qankunapa pacienciawanyá soportaykuwaychis, loco hina rimaqtiypas. ² Diosqa qankunamantan anchata preocupakun. Payraykun noqapas huk celoso qari hinaraq qankunamanta celoso kashani, saynapi manaraq qariwan puñuq noviata hina, Señorninchis Jesucristoman qankunata presentanaypaq, saynapi payllawan casarakunaykichispaq. ³ Ichaqa anchatan noqaqa manchakushani, imaynan mach'aqwaypas, astuto kaspera, Evata engañaran, saynallatataq qankunatapas engañasunaykichismanta. Sichus qankunapas saynata engañachikuspaqa, Señorninchis Jesucristopa cheqaq yachachikuyninmanta karunchakuspan, iñiykiykichispi chiriyaqaqchis. ⁴ Qankunapa kusikuywanraqmi

chashkishankichis llulla runakunataqa. Paykunaqa Jesucristomantan mana valeq falso doctrinakunata yachachishanku. Ichaqa noqaykuqa, mana llullakuspaykun, Señor Jesucristomanta qankunamanqa cheqaq willakuykunata yachachiraykichis. Hinaspapas qankunaqa manan hukniraq clase espiritutachu chashkirankichis; aswanqa Diospa cheqaq Santo Espiritunta, hinallataq paymanta cheqaq willakuytan chashkirankichis. ⁵ Hinaspapas noqapa piensayniyman hinaqa, chay yachaq tukuq falso apostolkunamantaqa manan menos yachayniyoqchu noqaqa kani. ⁶ Noqaqa manapashchá allinta rimaqchu kani. Ichaqa Diosmanta allin yachachikuykunataqa allintan noqaqa yachani. Chaytaqa qankunaqa allintan yachankichis.

⁷ ¿Imapitaq noqari pantaraní? Noqaqa Diospa palabranmanta willakuspayqa manan ni imaniraq qolqetapas cobraraykichishchu. Aswanmi noqaqa humillayukuspay gratislla qankunamanqa Diosmanta yachachiraykichis, saynapi hatunchasqa kanaykichispaq. ⁸ Hinaspapas noqataqa wakin iglesiakunamanta kaq wawqenchiskunan ofrendankuwan yanapawaranku, saynapi qankunata yachachinaypaq. ⁹ Qankunawan kushka kashaspayqa, wakin p'unchawkunaqa mana qolqeyoqmi necesidadpi karani. Ichaqa qankunapaq huk gasto ama kanaypaqmi, qolqeykichistaqa mana mañakuraykichishchu. Aswanmi Macedonia provincia lawmanta chayamuq wawqenchiskuna ofrendankuta apamuwaranku, ima necesitasqaypipas yanapawanankupaq. Saynapin noqaqa qankunapaqqa mana huk gastrochu kasaq. ¹⁰ Noqaqa ancha kuisqa kashani, Señorninchis Jesucristomanta cheqaq yachachikuykunata gratislla yachachisqaywan. Chaymi chay kasqaykichis Acaya provincia lawkunapipas sayna kuisqa kasqaymantaqa mana ni pipas impediwanmanchu. ¹¹ Ichaqa kaykunataqa nishaykichis qankunata anchata khuyakusqayraykun, manan mana khuyakusqayraykuchu. Chaytaqa Dios kikinmi yachan.

¹² Noqaqa imaynan kunankama llank'ashani, saynallatan seguisaq, saynapi chay qolqeraykulla llank'aq falso apostolkuna p'enqaypi qepanankupaq. Paykunaqa tukuy pretextota mashkaspankun, khaynata alabakuspa purishanku: “Noqaykuqa Pablo hinan Jesucristopa apostolninkuna kayku”, nispanku. ¹³ Chay runakunaqa falso apostolkunan kanku. Hinaspapas paykunaqa, Jesucristopa apostolninmanta pasachikuspankun, Jesucristopi creeq runakunata engañashanku. ¹⁴ Sayna ruwasqankuqa manan

admirakunanchispaqchu. Saynatan kikin diablo pas Diospa angelninman tukuspa, runakunata engañaspas purin. ¹⁵ Chayraykun diablota serviq runakunapas, Diosta serviq runaman tukuspa, allin kaqkunata ruwaq tukunku. Ichaqa chay runakunaqa ancha castigasqa kanqaku, sayna ruwasqankumantaqa.

Jesucristopa apostolnin kasqanrayku Pablo ñak'arisqanmanta

¹⁶ Noqaqa kaqmantan niykichis, amayá qankunaqa loco hina kanaypaqchu piensaychis. Sichus loco kanaypaq piensankichis chayqa, hinatayá uyariykuwaychis, saynapi noqapas chikallantapas alabarikuspay kuisqa kanaypaq. ¹⁷ Noqa kikillaymanta alabakuspayqa, manan Señor Jesucristopa munasqanman hinachu rimashani. Aswanqa kikillaymantan loco hina rimashani. ¹⁸ Ichaqa ashkan runakunaqa kikinkumanta alabakuspa purinku. ¿Chaychu noqapas kikiymanta mana alabarikuyman? ¹⁹ Qankunaqa ancha yachayniyoq runakuna kanaykichispaqmi creekunkichis. Ichaqa qankunaman hamuq falso apostolkunataqa kusikusparaqmi chashkinkichis, paykuna llullakuspa loco hina rimashaqtinkupas. ²⁰ Qankunaqa pacienciaykukuspan aguantankichis, chay falso apostolkuna esclavota hina tratashasuqtiykichispas, qankunamanta aprovechakusqtiykichispas, engañasuqtiykichispas, pisanman churasuqtiykichispas, hinallataq uyaykichispi laqyasuqniykichispas. ²¹ Chayraykun kaykunataqa p'enqakuywanraq nishaykichis. Noqaykuqa manan chay falso apostolkuna hinachu qankunataqa phiñakusparaq trataraykichis.

Ichaqa sichus chay runakuna alabakuqtinkuqa, noqapas aswan mastaraqmi alabakusaq, chay alabakusqay huk locopa rimasqa hina kashaqtinpas. ²² Chay falso apostolkunari, ¿hebreo rimaypi rimaq runakunachu kankú? Arí, noqapas hebreo idioma rimaypi rimaqmi kani. ¿Israel nacionniyoq runakunachu kankú? Arí, noqapas Israel nacionniyoqmi kani. ¿Abrahampa mirayninmanta runakunachu kankú? Arí, noqapas Abrahampa mirayninmantan kani. ²³ Hinaspapas chay falso apostolkunaqa manan Señor Jesucristota serviq runakunachu kanku. Noqan ichaqa cheqaqtapuni Señor Jesucristotaqa servishani. Chaykunamantan noqaqa huk loco runa hina rimashani. Hinaspapas noqaqa paykunamantaqa aswan mastaraqmi Señorninchis Jesucristopaq llank'ashani. Hinaspapas noqaqa ashka kutitan carcelkunapi preso karani; ashka latigokunatan chashkikurani; saynallataqmi ashka kutita wañuyqa

patallanpiña tarikurani. ²⁴ Noqataqa Israel nacionniyoq autoridadkunana pishqa kutikama castigawaranku. Chay sapankama castigopin kinsa chunka esqonniyoq latigota chashkikurani. ²⁵ Noqataqa kinsa kutitan k'aspikunawan p'anawaranku. Huk kutinpitaqmi rumikunawan p'anawaranku wañuchiwanankupaq. Kinsa kuti viajasqaypin noqapa viajasqay barcopas lamar qochaman hundikuspa chinkaykuran. Chaymi huk tuta, huk p'unchaw lamar gochapi chinkasqa hina karani. ²⁶ Noqataqa ashka kutitan karu llaqtakunaman viajarani; hinaspan hatun mayukunata pasarani, vidaytapas wañuyta patanman churaspay. Suwakunapas yaqa-yaqallan asaltawaranku. Noqataqa ancha peligropin karani Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakuna, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas wañuchiwanankumanta. Saynallataqmi ancha peligropi tarikurani llaqtakunapipas, campokunapipas, lamar gochapipas, hinallataq Jesucristopi creeq tukuq falso creyentekunamantapas. ²⁷ Noqataqa Señor Jesucristomanta willakusqayraykun, tukuy ñak'ariy sasachakuykunapi tarikurani. Saynallataqmi noqataqa ashka kutita mana puñusqa karani; mana mikhusqa yarqaymanta karani; ch'akiymanta karani. Hinallataq p'achaypas manaña karanñachu. Chaymi noqataqa chirikunapi anchata ñak'arirani.

²⁸ Ichaqa tukuy chaykunata, hinallataq tukuy problemakunata pasashaspapas, noqataqa manan qonqaranichu ni huk p'unchawpas llapallan iglesiakunamantaqa. Aswanmi anchata preocupakushani llapallan chay wawqenchiskunamantaqa. ²⁹ Hinaspapas sichus pipas iñiyninpi pisiyaqtinqa, noqapas chay runamanta llakikuspaymi, iñiyniypi yaqa pisiyaq hina tarikuni. Ichaqa pitapas huchaman urmachiqtinkuqa, anchatan noqataqa phiñakuni chay urmachiq runapaq. ³⁰ Sichus imamantapas alabakunay kaqtinqa, débil kasqaymanta Diospa yanapawallasqanmantan alabakusaq. ³¹ Hinaspapas noqataqa mana llullakuspan rimashani. Chay rimaspaymantaqa kikin Señorninchis Jesucristopa Dios Taytanmi yachan. Saynaqa Dios Taytayá wiñaypaq alabasqa kachun. ³² Damasco llaqtapi kashaqtiymi, rey Aretaspa nombrasqan gobernador soldadonkunata kamachiran, llaqtapa punkunkunata allinta cuidaspa, noqata presochawanankupaq. ³³ Chaymi chay llaqtapi tiyaq hermanokunaqa, chay perqapa ventananta huk canastapi warkuspa, urayachiwaranku. Saynapin noqataqa chay gobernador presochawanamanta ishkapakurani. [Nota: Chay Damasco llaqtapa muyuriqninpin nishu hatun perqa karan].

12

Revelacionta Pablo chashkisqanmanta

¹ Noqapa kikillaymanta alabakusqayqa, manan ni imapaq-pas valenchi. Ichaqa Señorpa revelación rikuchiwasqantan, hinallataq tukuy ima reqsichiwasqantan, noqaqa qanku-naman willanay kashan. ² Noqaqa reqsinin Jesucristopi iñiq huk runata. Paytan kinsa kaq cieloman Señorinchis aparán. Chay apasqanmantaqa ñan chunka tawayoq wataña pasarun. Paytaqa cuerpontintachus icha espiritulantachus aparán, chaytaqa manan yachanichu; aswanqa Diosllan yachan. ³ Huktawan nisqaykichis, paytaqa cuerpontin-tachus icha espiritulantachus aparán, chaytaqa manan ya- chanichu; aswanqa Diosllan yachan. ⁴ Ichaqa chay runa paraisoman apasqa kasqantaqa yachanin. Chay paraisopin payqa uyariran ancha sumaq admirakuypaq palabraku- nata. Chay uyarisqan palabrakunaqa manan permitisqachu karan ni pi runa rimananpaqpas. ⁵ Noqaqa chay runa re- qsisqaymantaqa alabakuytaqa atiymanmi. Ichaqa manan kikillaymanta alabakuytaqa munanichu. Aswanmi noqaqa mana kallpayoq hina débil kashaqtiy, Diospa ancha yana- pawasqanmanta alabarikusaq. ⁶ Sichus cheqaq kaqmanta noqa alabakuspayqa, manan locochu kani, cheqaq kaqku- nallamanta rimasqayrayku. Ichaqa kikillaymantaqa manan noqaqa alabakuymanchu, saynapi pipas noqamanta aswan masta piensanankupaq. Aswanmi noqaqa munani, no- qapa ruwasqaykunata rikuspanku, hinallataq noqapa ri- masqaykunata uyarispanku, chayman hinalla noqamanta piensanankuta.

⁷ Chay revelacionpi rikusqayqa ancha hatun, suma- sumaqmi karan. Ichaqa chay revelacionpi rikusqaymanta nishuta ama alabakunaypaqmi, Diosqa permitirán, noqaqa kikiy cuerpoypi huk ancha nanaywan ñak'arinayta. Chay nanaywanmi noqaqa anchata sufrishani, diablopas cuerpoyta kishkawan sat'ipiyawashanman hinataraq. ⁸ Chayraykun noqaqa Diosta kinsa kutita ruegoakurani, chay nanaymanta sanoyachiwananpaq. ⁹ Ichaqa Diosmi contestawaran khaynata:

“Qanqa noqapa munakuynillaywan contentakuy. Noqapa atiyniyqa rikusqa kanqa, mana kallpayoq hina débil runata yanapaqtiymi”, nispa.

Chayraykun noqaqa mana kallpayoq hina débil kasqaymanta kusikuni, saynapi Señorinchis Jesucristopa atiynin noqapi rikusqa kananpaq. ¹⁰ Noqaqa anchatan kusikuni mana kallpayoq hina débil kasqaymanta, runakuna k'amivasqankumanta, qatikachasqa kasqaymanta,

llakisqa kasqaymanta, tukuy necesidadpi kasqaymanta, hinallataq Jesucristomanta willasqayrayku tukuy imapi ñak'arisqaymantawan ima. Saynata mana kallpayoq hina débil kashaspaymi, noqaqa ñiyniypi aswan más kallpanchasqaraq tarikushani, (Jesucristo atiyninwan yanapawasqanrayku).

Corinto llaqtapi creyentekunarayku Pablo preocupanmanta

¹¹ Noqaqa más yachayniyoqmi kani chay qatikusqaykichis falso apostolkunamantaqa. Chaymi allin kaqkunata qankunaqa noqamanta rimanaykichis karan. Ichaqa manan noqamantaqa allintachu qankunaqa rimarankichis. Chaymi noqaqa obligasqa hina rikukuni kikillaymanta loco hina alabarikuspa, defiendekunaypaq. ¹² Noqaqa Diospa yanapayninwanmi milagrokunata, seña'kunata, hinallataq ancha admirakuyapaq tukuy imakunata ruwarani. Chayraykun qankunaqa yachankichis, Señor Jesucristopa cheqaq apostolnin kasqayta. ¹³ Qankunaqa wakin iglesiakunawanqa iguallan kashankichis. Ichaqa huk cosallan faltasurankichis. Qankunaqa manan ni ima ofrendaykichiswanpas yanapawarankichishchu, noqa mana mañakusqayrayku. ¡Saynaqa sichus mana mañakusqayrayku, qankuna ofendekurankichis chayqa, perdonaykuwaychisyá!

¹⁴ Noqaqa liston kashani, qankunata kinsa kaq kutipi visitamunaypaq. Ichaqa manan ni kunan kutipipas qolqewan yanapawanaykichistaqa mañakusqaykichishchu. Aswanmi noqaqa visitamuyta munashani qankunata khuyakusqayrayku, ichaqa manan qolqeykichisraykuchu. Hinaspapas manan wawakunachu tayta mamankupaqa qolqeta huñunku; aswanqa tayta mamakunan wawankupaq qolqetaqa huñunku. ¹⁵ Chayraykun noqaqa, qankunata khuyakusqayrayku, qolqeyta hinallataq kallpaytapas gastakusaq, qankunata yanapanaypaq. Noqaqa anchatapunin qankunataqa khuyakuykichis, pisillata qankuna khuyakuwaqtiykichispas.

¹⁶ Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, qankunata mana gastachisqaytaqa. Ichaqa qankuna ukhupi sayna kawsasqayta yachashaspaykichispas, wakinniychismi khaynata rimashankichis: “Pabloqa astuto kaspanmi, noqanchistaqa sumaqlata engañaruwanchis”, nispanku.

¹⁷ Ichaqa qankunaqa yachankichismi, noqaqa manan huk hermanokunataqa qankunaman mandamuraykichis qankunata engañaspa, estafasunaykichispaqchu.

¹⁸ Aswanmi noqaqa wawqenchi Titota, hinallataq huk reqsisqaykichis hermanotawan valekurani, qankunaman visitamusunaykichispaq. Kunan tapusqaykichis,

¿wawqenchis Titochu qankunata engañasurankichís? Manan. Aswanmi qankunaqa yachankichis, wawqenchis Titopas hinallataq noqapas huk sonqolla kaspaykun, Diosta hinallataq qankunatapapas servisqaykuta. Chaymi noqaykuqa mana ni pitapas engañaraykuchu.

¹⁹ Qankunaqa piensankichispashchá kay cartata escribimusqaykuwan defiendekunaykupaq. Ichaqa manan saynachu chayqa. Aswanmi noqaykuqa Diospa ñawpaqninpi, hinallataq Señorinchis Jesucristopa qatikuqninkuna hina rimashayku. Chayraykun niykichis, wawqe panaykuna, tukuy imapas ruwasqaykuqa qankunapa allinniykichispaq, hinallataq iñinyikichispi astawan wiñanaykichispaqmi. ²⁰ Hinaspapas noqaqa llakikushanin, kasqaykichisman hamuspay, qankunata mana allinkuna ruwashaqta tarimunaymanta. Saynata tarimuspays qankunata q'aqchaqtiymi, qankunamanpas mana gustasunkichismanchu. Chaymi noqaqa llakikushani, qankunaman chayamuspay, kaykuna ruwashaqta tarimunaymanta: peleashaqta, envidianakuspa kawsashaqta, qankunapura phiñachinakuspa kawsashaqta, qankunallapaq imapas munashaqta, runamasinpa contranpi rimashaqta, cuentollapi purishaqta, paytukusqa kashaqta, hinallataq desordenta ruwaspa kawsashaqta ima. ²¹ Saynallataqmi noqaqa anchata preocupakushani, qankunaman visitaq hamuspay, qankuna ukhupi wakin wawqe pananchiskunata millay waqllikuy huchakunapi kawsashaqta tarimunaymanta. Sichus saynata tarimuspaysqa, Diospa ñawpaqninpin p'enqaypi qepaspays waqayman, huchaykichismanta mana wanakusqaykichisrayku.

13

Apóstol Pablo kay cartapi q'aqchaspa advertisqanmanta

¹ Kaywanqa kinsa kutitañan qankunamanqa visitaq hamusaq. Saynaqa yuyariychisyá Bibliapi khayna nisqanta: “Pitapas acusanaykichispaqqa necesitakunmi ishkay otaq kinsa testigokuna” [*Deuteronomio 19.15*]. ² Hinaspapas qankunamanqa ishkay kaq kutipi visitamuspayqa, ñan q'aqchaspa advertiraykichishña huchallapi kawsasqaykichismanta. Saynallataqmi kunanpas qankunamanta karupi kashaspays, chay huchapi puriqkunata hinallataq llapallaykichistapas kaqllataq advertimushaykichis. Chaymi noqaqa kaqmanqa qankunaman hamuspayqa, huchapi llapallan kawsaqkunata k'araqta q'aqchaspays castigasqaykichis. ³ Saynapin qankunaqa reqsiwankichis Señorinchis Jesucristoqa noqantakama rimasqanta.

Chaymi niykichis, Jesucristoqa manan pisi atiyniyoq hinachu corregisunkichis. Aswanqa ancha atiyniyoq kasqantan qankuna ukhupi rikuchisunkichis. ⁴ Jesucristoqa atiyniyoq kashaspanpas, mana atiyniyoq hinan cruzpi chakatachikuran. Kunanmi ichaqa Diospa hatu-hatun atiyninwan kawsashan. Chaymi noqaykupas mana atiyniyoq runa hina kashaspaykupas, Señor Jesucristowan huklla kasqaykurayku, Diospa ancha hatun atiyninwan kashayku. Diospa chay atiyninwan kawsaspaykun qankunaman hamusaqku tukuy imata arreglanaykupaq. ⁵ Saynaqa sonqoykichistayá qankunaqa tapuyukuychis, cheqaqtachus Señorninchis Jesucristopi iñishankichis chayta. Sichus cheqaq iñiyiniyoq kaspaykichisqa, kikiykichistayá pruebaman churakuychis. ¿Icha manachu yachankichis sonqoykichispi Jesucristo tiyasqanta? Sichus sonqoykichispi Jesucristo mana tiyanchu chayqa, manan qankunaqa cheqaqtachu Diospi creenkichis. ⁶ Saynaqa cuentatayá qankunaqa qokuychis, noqaykuqa Diospa cheqaq wawankuna kasqaykumanta. ⁷ Chayraykun noqaykuqa Diosmanta sapa kutin qankunapaq mañakushayku, saynapi qankuna tukuy mana allin huchakunata ama ruwanaykichispaq. Ichaqa manan kaytaqa mañakushayku runakuna alabawanankupaqchu, aswanqa qankuna allin kaqkunallata ruwaspa, kawsanaykichispaqmi. Hinaspapas noqaykumanqa manan importawankuchu runakuna contraykupi malta rimaqtinkuqa. ⁸ Noqaykuqa Diospa cheqaq yachachikuyninpa contranpiqa manan ni imatapas ruwaytaqa atiykumanchu. Aswanqa imatapas ruwayku Diospa cheqaq yachachikuyninpa favorninpin. ⁹ Chayraykun noqaykuqa ancha kuisqa tarikuyku, qankuna ukhupi humilde runa hina kasqaykuwan. Saynataqa comportakuyku qankuna iñiyiniykichispi allin qaqa hina sayanaykichispaqmi. Hinaspapas noqaykuqa qankunapaqmi mañakushayku, iñiyiniykichispi wiñarisa, huchapi amaña kawsanaykichispaq. ¹⁰ Chaymi manaraq visitaq hamushaspay, kay cartata qankunaman escribimushaykichis, saynapi qankunaman hamuspay, k'araqta qankunata ama q'aqchanaypaq. Diosmi noqataqa nombrawaran, atiyniyoq apostolnin kaspay, qankunata kallpanchanaypaq, manan qankunata ishkayachispay, iñiyiniykichispi chiriyachinaypaqchu.

Cartapa tukukuyninmanta

¹¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, kunanmi ichaqa kay cartata escribiyta tukuruspay, qankunamanta despedikamuni. Qankunaqa ancha kusikuywanyá

allin kaqkunallata ruwaspa, noqapa nisqaykunata kasukuspaykichis kawsaychis. Tukuy asuntokunamanta acordaspaykichisqa, huk runa hinalla sumaqta rimaspa, acordaykuychis, hawkalla kawsanaykichispaq. Saynata ruwaqtiykichismi, Diosqa khuyakuyninwan hawkallata kawsachisunkichis sapa p'unchaw. ¹² Qankunaqa sapankamaykichisyá huk sumaq abrazowan otaq huk much'aywan wawqe panantin hina saludaykanakuychis. *[Nota: Israel nación llaqtapiqa qarikunapas uyankupin huk much'aywan saludanakuranku. Ichaqa kay Perú nacionnin-chispiqa, manan chay costumbrenchisqa kanchu].* ¹³ Señor Jesucristopi llapallan creeq masinchiskunan qankunata saludaykamusunkichis, saynaqa chashkiykuychisyá.

¹⁴ Señorninchis Jesucristoyá qankunataqa bendecisunkichis. Saynallataq Dios Taytanchispa khuyakuyninpas qankunawan kachun. Hinallataq Santo Espiritupas qankunawan kachun. Amén.

GÁLATAS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Galacia provincia lawpi creyentekunaman apachinanpaq (Gál 1.1; 5.2). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaqa runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 48 otaq 58 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Galacia provincia lawpi mana Israel nacionniyoq creyentekunapaqmi (Gál 1.1). Chay Galacia provincia lawpiqa kay reqsisqa llaqtakunan karan: Pisidia llaqta (Hech 13.14), Iconio distrito (Hech 14.1), Listra llaqta, hinallataq Derbe nisqa llaqtapiwan ima (Hech 16.1-5). Chay Galacia provinciapi wakin runakunamanqa apóstol Pablon Bernabeypiwan Jesucristomanta willaranku primer kaq viaje risqankupi (Gál 4.13; Hech 16.6).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Galacia provinciapi creyente runakuna Jesucristopi allinta iñispanku salvasqa kasqankuta yachankupaqmi. Paykunaqa piensarankun Moisespa escribisqan leykunata kasukusqankurayku salvasqa kanankupaqmi (Gál 1.6-7; 3.24; 4.10; 5.2).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Señor Jesucristo salvawasqanchisraykun noqanchisqa libreña kanchis. Chayraykun Moisespa escribisqan yachachikuy leykunamanqa manaña kutinaykichishchu, kaqmanta esclavo hina kanaykichispaqqa”

(Gál 5.1).

6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartapa khayna dividisqan kashan:

(1) Señor Jesucristopa yachachisqan evangelio ch'ullalla kasqanmanta (Gál 1.1-10).

(2) Imaynanpis Pablo apóstol kasqanmanta (Gál 1.11 asta 2.21).

(3) Manan leykunata cumplispachu, aswanqa Jesucristopi creespa, salvasqa kananchismanta (Gál 3.1-29).

(4) Diospa wawanña kasqanchismanta (Gál 4.1 asta 5.26).

(5) Tukuy imapi yanapanakunamanta (Gál 6.1-18).

Cartapa qallariyninmanta

1 Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa Señor Jesucristopa akllasqan apóstol Pablon kani. Noqataqa manan runakunachu akllawaran, nitaqmi runakunachu mandamuwaranpas. Aswanmi noqataqa kikin Señor Jesucristo, hinallataq wañusqanmanta Señor Jesucristota kawsarichimuq Dios Taytan, noqataqa akllawaspa mandamuwan. ² Chaymi noqaqa, hinallataq noqawan kushka kaq wawqe pananchiskunapiwan saludamuykichis Galacia provincia lawkunapi llapallan tarikuq wawqe pananchiskunata. ³ Qankunawanyá kachun Dios Taytanchispa, hinallataq Señor Jesucristopa ancha munakuynin, hinallataq hawkalla kayninpas. ⁴ Dios Taytanchispa munayninman hinan, Señorninchis Jesucristoqa cruzpi wañunanpaq vidanta entregaran, saynapi llapallan huchanchiskunata perdonawananchispaq, hinallataq kay pachapi tukuy mana allinkuna ruwaykunamantapas librawananchispaq ima. ⁵ Chayraykuyá Dios Taytanchisqa wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

Señorninchis Jesucristolla salvawaqñinchis kasqanmanta

6 Señorninchis Jesucristontakaman Diosqa rikuchisuran-kichis munakuyninta. Ichaqa ancha admirasqan noqaqa kashani, waqyasuqniykichis Diosmanta manaraq unaypi hukniraq clase yachachikuykunata qatikuspa, karunchakusqaykichiswan. ⁷ Cheqaqtapunin niykichis, Jesucristomanta hukniraq yachachikuykunaqa manan kanchu. Ichaqa kaytaqa niykichis, qankuna ukhupi, Señor Jesucristomanta llullarikuspa pantachiy mañayoq runakuna kasqankuraykun. ⁸ (Noqaykuqa manan llullarikuspachu Diospa palabranmantaqa yachachiraykichis). Chayraykun niykichis, sichus noqaykuña otaq huk angelña Señor Jesucristomanta huk clase yachachikuyta willakunqa

chayqa, chay huk clase yachachikuymanta willakuqkunatayá Diosqa maldecispa, wiña-wiñaypaq castigachun. ⁹ Kaykuna pasanmantaga ñan willaraykichishña. Chaymi kaqmanta kunanpas nimushaykichis kayta: Sichus qankunaman yachachisqaykumanta pipas hukniraq yachachikuy evangeliota yachachisunkichis chayqa, ¡Diospa maldecisqanyá chay runaqa kachun!

¹⁰ Kay nisqaywanri, ¿runakuna alabawanantachu mashkashani? Manan. Noqaqa mashkashani Dioswan allinpi qepaytan. Noqari, ¿runakunawan allinpi qepaytachu mashkashani? Manan. Sichus runakunawan allinpi qepayta munaspayqa, manan Señor Jesucristopa serviqninchu kayman.

Pablo imaynanpis apóstol kasqanmanta

¹¹ Wawqe panaykuna, kaytan yachanaykichis: Señor Jesucristomanta allin willakuyta qankunaman willaspa yachachisqaykunaqa manan runakunapa inventasqancho. ¹² Hinaspapas chay willakuytaqa manan ni mayqen runakunapashchu willawaran, nitaq yachachiwaranpas. Aswanqa kikin Señor Jesucriston noqamanqa revelaykuwaran chay cheqaq allin willakuymantaqa.

¹³ Qankunaqa ñan yachankichishña Israel nacionpi fariseo runakunapa religionninman pertenespa imaynas ñawpaq kasqaytaqa. Hinaspapas noqaqa anchallatañan Señor Jesucristopi creeq runakunataqa qatikacharani. Hinaspan tukuy imaymanakunata ruwaspay, paykunataqa chinkachipuyta munarani. ¹⁴ Hinaspapas noqaqa Israel nacionpi wiñaymasiy kaq runakunamantapas, hinallataq llapallan llaqtamasiykunamantapas, aswan mastaraqmi chay fariseo religionniymanqa dedicakurani. Chayraykun noqaqa ñawpaq abuelonchiskunapa yachachisqanku costumbrekunatapas ancha manchakuywanraq allinta kasukurani. Chaymi noqaqa paykunamantapas aswan mastaraq cumplirani. ¹⁵ Ichaqa sayna kashaqtiypas, Diosmi noqataqa anchata munakuwaspa, manaraq naceshaqtiy akllawaran, payta servinaypaq. ¹⁶ Noqamanqa kikin Diosmi Wawan Jesucristota rikuchiwaran, paymanta allin yachaykunata yachanaypaq. Hinaspan Diosqa akllawaspan huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willamunaypaq mandawaran. Hinaspapas noqaqa manan ni pi runatapas mashkaranichu yachachiwananpaqqa. ¹⁷ Hinaspapas noqaqa Jerusalén llaqtapi ñawpaqmantaraq kaq apostolkunamanpas manan tapukuqqa riranichu. Aswanmi chay kasqan ratolla

pasatamurani Arabia nisqa lawman; hinaspan chaymantaña Damasco llaqtaman kaqmanta kutimurani.

¹⁸ Jesucristopi iñisqaymanta kinsa wata pasaruqtiinmi, Jerusalén llaqtaman rirani apóstol Pedrota reqsinaypaq. Hinaspan noqaqa apóstol Pedrowan chunka pishqayoq p'unchaw qepakurani.

¹⁹ Ichaqa manan wakin apostolkunataqa ni mayqentapas rikuranichu. Aswanqa Señor Jesupa hermanon Jacobollawanmi tuparani. ²⁰ Kaykunamantaqa cheqaqtan willashaykichis. ¡Hinaspapas Diosmi yachan mana llullakusqayta!

²¹ Chaymantañataqmi noqaqa rirani Siria provincia lawkunaman, hinallataq Cilicia provincia lawkunamanwan ima.

²² Chay tiempopin Judea provincia lawpi kaq hermanokunaqa manaraq reqsiwarankuchu. ²³ Aswanmi paykunaqa, noqamanta khayna rimasqankuta uyariranku: “Ñawpaq castigawananchispaq qatikachawaqninchis, hinallataq contranchispi kaq runan, kunanqa Señor Jesucristopa palabramanta willakuspa purishan”, nisqankuta.

²⁴ Chaymi Señor Jesucristopi creeq runakunaqa Diosta alabaranku, noqapa vidayta Dios cambiasqanrayku.

2

Pablota apostolkuna chashkisqankumanta

¹ Chunka tawayoq wata pasaruqtiinmi, kaqmanta Jerusalén llaqtaman Bernabeypiwan rirani, Titotawan ima pusarikuspa. ² Ichaqa revelacionpi Señor niwaqtiinmi noqaqa Jerusalén llaqtaman rirani. Hinaspan chay Jerusalén llaqtapi hermanokunaman willarani, noqaqa imanaqtinsi Diospa palabranta huk law nacionniyoq runakunaman willasqayta.

Saynallataqmi Jesucristopi creeq runakunapa dirigentenkunatapas aywaqman waqyarispa, paykunawan sapallankupi allin clarota parlarirani, saynapi ñawpaqmantaraq yachachusqaypas, hinallataq kunan yachachisqaykunapas ama yanqapaq kananpaq.

³ Ichaqa manan ni noqawan kushka puriq wawqenichis Titotapas Griego nacionniyoq runa kashaqtinpas obligarankuñachu, circuncisión costumbreta ruwachikunanpaqqa.

⁴ Ichaqa karanmi falso hermanokuna. Paykunan disimulawlla allin hermanoman tukuspa, noqaykuman juntakamuranku.

Hinaspan costumbrenkuman hina imatapas ruwanaykuta munaranku. Ichaqa chay falso hermanokunapa costumbrenkuman hina ruwayqa, esclavo kayman kaqmantapas kutishasunman hinan.

Chay costumbrekunamantan noqanchisqa ña libreña kanchis, Jesucristo librawasqanchisrayku. ⁵ Chayraykun noqaykuqa

manapuni convencechikuraykuchu ni huk ratollapas chay falso hermanokunawanqa. Aswanmi noqaykuqa munarayku, Diosmanta qankuna cheqaq willakuyninkunata kasukuspa kawsanaykichispaq.

⁶ Ichaqa qankunapa chay ancha respetasqaykichis Diosmanta yachachiq liderkunaga manan ni imatapas niwarankuchu, Diosmanta yachachisqayta cambianaypaqqa. Hinaspapas noqamanqa manan willawarankuchu allin liderchus karanku, icha manachus chaytaqa. Noqaga manataqmi yachaytaqa munanichu chaymantaqa. Hinaspapas Diosqa manan juzgan runakunapa sumaq uyanta qawaspachu, nitaq allin p'achayoq kasqanta qawaspachu. ⁷ Noqamanqa kikin Diospunin encargawaran huk law nacionniyoq runakunaman, Jesucristomanta allin willakuykunata willanaypaq, imaynan apóstol Pedromanpas encargaran Israel nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta willananpaq chay hinata. Sayna encargasqa kasqaytan chay liderkunaga allinta entienderanku. ⁸ Kikin Diosmi apóstol Pedrotaqa Israel nacionniyoq runakunapa apostolnin kananpaq mandaran. Saynallataqmi noqatapas huk law nacionniyoq runakunapa apostolnin kanaypaq kachallawarantaq.

⁹ Chayraykun chaypi iglesiamanta allin reqsisqa kaq liderkuna Jacobo, Pedro, hinallataq Juanpiwan, cuentata qorukuranku Jesucristopa partenmantaña kasqaykuta. Chaymi makinkuta haywariwaranku noqaman, hinallataq Bernabeymanpas. Hinaspan niwaranku:

—Allinmi huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta willaq rinkichis chayqa. Saynaqa noqaykuñataqyá kay Israel nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta willamuq risaqqu, nispanku.

¹⁰ Hinaspan paykunaga valekuwaranku wakcha runakunamanta yuyarinaykupaq. Saynata niwasqankuman hinan, noqaykuqa wakcha runakunata tukuy sonqoykuwan yanapayku.

Pablo Antioquía llaqtapi Pedrota q'aqchasqanmanta

¹¹ Antioquía llaqtaman Pedro chayaramuqtinmi, uyanpi q'aqcharani mana allinkuna ruwasqanmanta.

¹² Ñawpaqtan Pedroqa Jesucristopi creeq huk law nacionniyoq runakunawan kushka mikhuran. Ichaqa apóstol Jacobopa mandamusqan circuncisión costumbreyoq Israel nacionniyoq runakuna chayaramuqtinkutaqmi, Pedroqa criticanankumanta manchakuspa, manaña chay huk law nacionniyoq runakunawanqa mikhuyta munaranñachu.

¹³ Saynallataqmi Jesucristopi creeq Israel nacionniyoq

wakin runakunapas Pedropa ruwasqanta rikuspa, ishkey uya kayta qatipakuranku; asta kikin Bernabeypas chay ishkey uya runakunatan qatipakuran. ¹⁴ Chaymi Jesucristopa allin yachachikuyninkunaman hina, mana allin ruwasqankuta rikuspay, llapallan runakunapa ñawpaqninpi Pedrotaqa q'aqcharani khaynata:

—Qanqa Israel nacionniyoq runa kashaspaykin, huk law nacionniyoq runakuna hina kawsashanki. Saynata kawsashaspaykiri, ¿imanaqtintaq Jesucristopi creeq huk law nacionniyoq runakunatari obligashanki, circuncisión costumbreta ruwachikunankupaqrí? nispay.

Jesucristopi ñispalla salvasqa kananchismanta

¹⁵ Noqaykuqa nacesqaykumantapachan Israel nacionniyoq runakuna kayku. Manan huk law nacionniyoq runakuna hinachu, huchallapi kawsayku. ¹⁶ Hinaspapas noqaykuqa yachaykun kayta: Diosqa manan ni pi runatapas salvawanchis Moisespa escribisqan leykunata cumplisqanchisraykuchu; nitaqmi allin kaqkunata ruwasqanchisraykuchu. Aswanmi noqanchisqa Señor Jesucristopi confiaranchis; saynapin huchanchiskunamantaqa ña perdonasqaña kanchis. Chaymi niykichis, manan ni pi runapas Moisespa escribisqan leykunawanqa salvasqa kaytaqa atinmanchu.

¹⁷ Saynallataqmi huk law nacionniyoq runakunapas, huchasapa kasqankumanta wanakuspa, Señor Jesucristopi creesqankurayku salvo kanku. Ichaqa noqaykupas, Israel nacionniyoq runakuna kashaspapas, manan Moisespa escribisqan leykunawanchu salvoqa kayku; aswanqa Señor Jesucristopi creespan salvoqa kayku, noqaykupas huchayoq runakuna kasqaykurayku. Kay nisqaywanri, ¿“Jesucriston permitin huchata ruwananchispaq” nishanichú? Manan. (Jesucristoqa manan huchata ruwanapaqchu hamuran. Aswanmi payqa hamuran llapallan runakuna huchankumanta wanakuqtinku, paykunata perdonaspa salvanapaq). ¹⁸ Noqaqa Jesucristopi creespan salvasqa kasunchis nishaspataq, khaynata niyman: “Moisespa escribisqan leykunata kasukuspan salvasqa kasunchis”, nispa, saynata nispayqa kkillaymi condenakushani; hinaspan noqaqa huchayoq kaqmanta kayman. ¹⁹ Ichaqa Moisespa llapallan escribisqan leykunataqa manan noqaqa cumpliya atiranichu, salvasqa kanaypaqqa. Chaymi noqaqa manaña leykunapiqa confianichu, salvasqa kanaypaqqa. Aswanmi noqaqa huk wañusqa runa hinaña kashani leykunapaqqa. Hinaspan noqaqa kunan Diosllataña kasukunaypaq kawsashani.

20 Chaymi noqaqa, Jesucristo cruzpi chakatasqa kaqtin, noqapas paywan chakatasqa hina karani. Chayraykun mana noqañachu kawsani. Aswanmi noqapiqa Jesucristoña kawsan. Kay pachapi aycha cuerpoypi kawsashaspapas, Diospa Wawan Señor Jesucristopi confiaspaymi kawsashani. Paymi anchata munakuwaspa, noqarayku cruzpi chakatasqa wañuran. 21 Manataqmi noqaqa rechazayta atiymanchu Diospa favorecewasqantaqa. Sichus Moisespa escribisqan leykunawan salvasqa kaswan chayqa, manachá ni imapaqpas valenmanchu Señor Jesucristopa wañusqanqa.

3

¿Moisespa leyninkunata cumplispachu icha Jesucristopi creespachu salvasqa kasunchis?

1 ¡Ay, Galacia provincia lawpi tiyaq mana entiendey atiq roqro uma wawqe panakuna! ¿Pitaq qankunatari engañarusunkichis, cheqaq kaqpi amaña creenaykichispaqrí? Noqa kikiypunin qankunamanqa willaraykichis, imaynatas Señor Jesucristota cruzpi chakatasqankumantaqa. 2 Chaymi noqaqa kunan yachayta munani, ¿qankunari Moisespa escribisqan leykunata kasukuspachu, Santo Espirituta chashkirankichis? Manan. Qankunaqa Señor Jesucristomanta allin willakuykunata creespaykichismi Santo Espiritutaqa chashkirankichis. 3 ¿Chaychu qankunari, mana entiendeq roqro uma sonso runakuna hina kashankichis? Kay mosoq kawsayta qallarínaykichispaqqa necesitarankichismi Santo Espíritu tukuy imapi yanapasunaykichista. ¿Chaychu kunanri kikiykichispa ruwasqallaykichiswan salvakuyta munashankichis? 4 Señor Jesucristorayku tukuy ima pasasusqaykichispa, ¿yanqapaqchu kanman? ¡Manan yanqapaqchu chaykuna pasasusqaykichisqa kanman! 5 Diosqa qankuna ukhupin tukuy milagrokunata ruwaran. Hinaspapas qankunamanmi Santo Espiritunta qosurankichis. Chaykunataqa ruwaran manan Moisespa escribisqan leykunata kasusqaykichisraykuchu, aswanqa Jesucristomanta uyarispa, paypi iñisqaykichisraykun.

Abrahamwan pactota Dios ruwasqanmanta

6 Ñawpaq abuelonchis Abrahampas Diospin confiaran. Chayraykun payqa, Diospa ñawpaqninpiqa, allin rikusqa justo runa karan. 7 Chaymi yachanchis, Diospi cheqaqta creeqkunaqa Abrahampa mirayninkuna hina kasqankuta. 8 Hinaspapas ñawpaqmantapacharaqmi Diosqa ña willaranña, huk law nacionniyoq runakunapas, Jesucristopi creeqtinku,

salvasqa kanankumanta. Chaymi ñawpaq abuelonchis Abrahammanqa nillarantaq khaynata:

“Kay pachapi llapallan nación llaqtayoq runakunan qanrayku bendecisqa kanqaku”, nispa [*Génesis 12.3*].⁹ Chayraykun Señor Jesucristopi creeq llapallan runakunataqa Dios bendecin, imaynan Abrahamtapas Diosqa bendeciran saynata.

¹⁰ Sichus pipas Moisespa escribisqan leykunaman hap'ipakuspa kawsayta munaqqa, maldecisqan kashanku, mana cumpliy atisqankurayku. Bibliapin nin khaynata: “Pipas Moisespa escribisqan llapallan leykunata mana cumplispa, tukuy tiempo kawsaqqa, Diospa maldecisqan runan kanqa”, nispa [*Deuteronomio 27.26*].¹¹ Chayraykun qankunamanqa clarota niykichis, manan ni pipas Moisespa escribisqan llapallan leykunataqa cumpliyta atinkumanchu, huchankumanta perdonasqa kanankupaqqa. (Chayraykun Diosqa Wawan Jesucristota mandamuran, pipas paypi creeqkunalla huchankumanta perdonasqa kaspanku, salvasqa kanankupaq). Chaymantan Bibliapipas khaynata nishan: “Justo runaqa Diospi confiasqanraykun paywan kawsanqa”, nispa [*Habacuc 2.4*].¹² Ichaqa Moisespa escribisqan leykunaqa manan Diospi confiaspa, huchanchiskunamanta perdonasqa kananchismantachu rimashan. Aswanmi leypiqa khaynata niwashanchis: “Pipas Moisespa llapallan escribisqan leykunata cumpliyta atispaqa, chay leykunata cumplisqanraykun Dioswan kawsanqa”, nispa [*Levítico 18.5*].

¹³ Ichaqa Señorninchis Jesucriston salvawaranchis chay leykunata mana cumplispa maldecisqa kananchismantaqa. Chayraykun chay leykunata mana cumpliy atisqanchisrayku, noqanchispa rantinchista Señorninchis Jesucristo, cruzpi chakatasqa wañuspa, maldecisqa hina wañuran. Chaymantan Bibliapi khaynata nin:

“Pipas k'ullu cruzpi chakatasqa wañuqqa, maldecisqa runan”, nispa [*Deuteronomio 21.23*].¹⁴ Saynallataqmi abuelonchis Abrahammanpas Diosqa prometeran, huk law nacionniyoq runakunata bendecinanpaq. Chaymi huk law nacionniyoq runakunapas, hinallataq noqanchispa Señor Jesucristopi creespanchis, Diospa prometesqan Santo Espirituta chashkishanchis. Chaywanmi Diosqa Abrahamman prometesqanta cumplishan.

Leykunamantawan promesakunamantawan

¹⁵ Wawqe panaykuna, entiendenaykichispaq hinan kunan rimapayaykamushaykichis khaynata: Pipas acuerdota ruwaspa, huk papelpi firmaruspañaaq, manañan ni pipas

atinmanchu ni borraytapas, nitaq chay acuerdoman yapaytapas. ¹⁶ Saynaqa kunanyá yachaychis kayta. Diosqa Abrahammanmi hinallataq mirayninmanwanmi prometeran. Chay prometesqanmantaqa manan Bibliapiqa khaynatachu nishan: “Mirayniykikunamanmi prometeshani”, nispachu, ashka runakunamantapas rimashanman hinatachu. Aswanmi khaynata nin: “Mirayniykimanmi prometeshani”, nispá; saynata nispaga huk runallamantan rimasharan; chay mirayninga karan Señorninchis Jesucriston. ¹⁷ Chaymi kayta niykichis: Diosqa ñawpaqtaraqmi huk promesata ruwaran ñawpaq abuelonchis Abrahamwan. Chaymanta tawa pachaq kinsa chunkan wata pasaruqtinñan, Moisespa escribisqan leykunaqa chayraq chayamuran. Chayraykun leypa ñawpaqñintaraq Diospa prometesqankunaqa mana anulasqachu kanman, Moisespa escribisqan leykunawanqa, nitaqmi chay promesakunaqa mana valorniyuqmanpas tukunmanchu. Sichus Moisespa leynin anulayta atinman chay ñawpaq promesakunata chayqa, mana valorniyuqchá kanman Diospa chay promesankunaqa. ¹⁸ Ichaqa sichus Moisespa escribisqan leykunallata kasukusqanchisrayku salvasqa kasunman chayqa, manan ni imapaqpas valenmanchu Abrahamman Diospa prometesqankunaqa. Chayraykun Diosqa Abrahamman prometeran, chay prometesqanqa gratislla kanapaq.

¹⁹ Chayri, ¿imapaqtaq valen Moisespa escribisqan leykunari? Moisespa escribisqan leykunaqa qosqa karan, runakunapa tukuy mana allinkuna ruwasqanku alayriman orgosqa kanapaqmi, saynapi huchayoq kasqanchista yachanan-chispaqmi. Ichaqa chay leykunaqa serviran Abrahampa mirayninmanta Diospa prometesqan salvakuq runa (Jesucristo) hamunankamallan. Hinaspapas Diosqa angelninkunatan kamachiran, chay leykunata Moisesman qonanpaq. Chaymi Moisesñataq chay leykunata chashkispá, noqanchisman yachachiwaranchis. ²⁰ Ichaqa prometesqanta Abrahamman Dios qospaqa, manan huk willakuqtaraqchu kamachiran willananpaq. Aswanqa kikin Diospunin personalmente Abrahammanqa willaran chay promesataqa.

Imapaqsi Moisespa escribisqan leykuna servisqanmanta

²¹ Moisespa escribisqan llapallan leykunaqa manan Abrahamman Diospa promesankuna qosqanpa contranpichu kashan. Sichus Moisespa escribisqan leykunata kasukusqanchisrayku salvasqa kasunman chayqa, chay llapallan leykunata kasukusqanchisraykuchá noqanchisqa salvasqa kasunman. (Ichaqa manan chay llapallan leykuna cumpliytaqa

atisunmanchu). ²² Chaykunamantan Bibliapi nishan khay-nata: “Runakunaqa huchapa dominasqanmi llapallanku kashanku”, nispa. Chayraykun niykichis, chay runakunaqa salvasqa kayta atinqaku, Señor Jesucristopi creespankun, manan leykunata cumplispachu.

²³ Ichaqa Jesucristopi creenanchispaq manaraq tiempo chayamushaqtinmi, Moisespa escribisqan leykunaqa huk cárcel hina noqanchispaq karan. Chaymi noqanchisqa huchapi kawsaspaqa, huk carcelpipas wishq'asqa kashasun-man hina kasharanchis. Ichaqa sayna kashaqtinchismi, Señor Jesucristo hamuran, paypi ñispa salvasqa kananchispaq. ²⁴ Ichaqa Moisespa escribisqan leykunaqa, huk pusawaqninchis maestro hinan karan, huchayoq kasqanchista yachachiwaspanchis, Señor Jesucristoman apawananchispaq, saynapi Señorinchis Jesucristopi ñispa, (huchanchiskunamanta perdonasqa kaspas), salvasqa kananchispaq. ²⁵ Ichaqa ñan kunanqa Señorinchis Jesucristopi ñinapaq tiempo chayaramunña. Chayraykun kunanqa manaña necesarioñachu chay leykunawan pusachikunapaqqa.

²⁶ Chaymi qankunaqa, Señorinchis Jesucristopi ñisqaykichisrayku, llapallaykichis Diospa wawankunaña kashankichis. ²⁷ Hinaspapas qankunaqa bautizasqa kasqaykichiswanmi Jesucristomanña pertenecekichis. Chaymi qankunaqa Señorinchis Jesucristoman rikch'akushankichis tukuy ima ruwasqaykichispipas. ²⁸ Chaymi kunanqa Señor Jesucristopi creesqanchisrayku hukllaña kanchis. Chaymi manaña importañachu Israel nacionniyoq kaypas, otaq huk law nacionniyoq kaypas, esclavo kaypas, otaq libreña kaypas, qari kaypas, otaq warmi kaypas. ²⁹ Saynaqa, sichus qankuna Señor Jesucristomanña pertenecekichis chayqa, ñawpaq abuelonchis Abrahampa familianmanmi pertenecekichis. Sayna kaqtinqa, Abrahamman Diospa prometesqan herenciakunatapas chashkinkichismi.

4

Diospa wawanña kasqanchismanta

¹ Noqaga nillaykichistaqmi kayta: Pipas warmallaraq kashaspanqa manan herenciataqa chashkinmanraqchu, warmallaraq kasqanrayku. Payqa wasinpi esclavo hinallaraqmi kashan, chay herenciakunapa dueñonña kashaspanpas. ² Chay warmaga uywaqnin runakunapa hinallataq tukuy imankunata cuidaq runakunapa makillanpiraqmi kanan, asta papanpa señalasqan tiempokama. ³ Saynallataqmi noqanchispas Señor Jesucristota manaraq reqsishaspanchisqa, chay warmas hina, runakunapa tukuy

costumbrenkunata kasukuspa kawsaranchis. ⁴ Ichaqa tiempo cumplirukuqtinmi Diosqa Wawan Jesucristota mandamuran. Chaymi Jesucristoqa huk warmimanta nacemuran. Hinaspan paypas Israel nacionniyoq runakuna hina, Moisespa escribisqan leykunata kasukuspa kawsaran. ⁵ Hinaspapas Señorinchis Jesucristoqa hamuran, leyman hina castigasqa kananchismanta librawananchispaqmi, saynapi wawankunata hinaña Dios chashkiwananchispaq. ⁶ Chaymi qankunaqa Diospa wawankunaña kankichis. Chayraykun Diosqa wawankuna kasqanchisrayku, Wawanpa Espiritunta songonchisman mandamun, chaypi tiyananpaq. Chay Santo Espiritun noqanchista rimachiwanchis Diosmanta khaynata: “¡Khuyakusqay Taytalláy!” nispá. ⁷ Hinaspapas qankunaqa manañan kunanqa esclavo runakuna hinañachu kankichis; aswanqa Diospa wawankunañan kankichis. Chayraykun qankunaqa Señor Jesucristopi creesqaykichisrayku Diosmanta huk herenciata chashkinkichis.

Galacia provincia lawpi creyentekunamanta

⁸ Ñawpaqtaqa Diosta manaraq reqsishaspaqa, qankunaqa huk esclavo hinan idolokunata servirankichis; chay idolokunaqa falso dioskunata. ⁹ Ichaqa kunanmi qankunaqa cheqaq Diosta ña reqsinkichishña. Hinaspapas qankunataqa Diosmi allinta reqsisunkichis. Chayri, ¿imaynataq qankunari chay idolokunatari kaqmanta servishankichís? Chay falso dioskunataq mana ni ima atiyiniyoqmi kanku. Hinaspapas manan ni imapaqpas chay idolokunaqa valenkuchu. Chaychu qankunari, ¿kaqmanta chay falso dioskunapa esclavonkuna kayta munashankichís? ¹⁰ Qankunaqa hatun p'unchawkunata, mosoq killakunata, allin tiempokunata, hinallataq mosoq watakunata imaraqmi festejashankichis. ¹¹ Chaykunata ruwaqtiykichismi noqaqa anchata preocupakushani, esforzakuspay qankunaman yanqapaq yachachisqaymanta.

¹² Wawqe panaykuna, ruegoakamuykichismi, qankunaqa noqa hina libreyá kaychis ñawpaq leykunamantaqa. Ichaqa noqapas qankuna huk law nacionniyoq runakunaman hinan tukurani, (saynapi Israel nacionniyoq llaqtamasiy runakunapa leyninkunamanta libre kanaypaq). Saynata qankuna hina kawsaqtiymi, qankunaqa mana ni imapipas ofendewarankichishchu. ¹³ Aswanmi qankunaqa yachashankichis, chay Galacia provincia lawninta pasashaspay, onqoywan ñak'arisqayta. Chayraykun noqaqa qankunawan qepakuspay, Señor Jesucristomanta allin willakuykunata primertaqa qankunaman willaraykichis.

¹⁴ Chay onqoyniyqa huk prueba hinan karan noqapaq hinalataq qankunapapas. Ichaqa sayna onqosqa kashaqtiypas, qankunaqa manan cheqnipakuwarankichishchu, nitaqmi rechazawarankichispashchu. Aswanmi Diospa angelninta hina, otaq kikin Señor Jesucristotapas chashkishawaqchis hinata, sumaqta atiendeykuwarankichis. ¹⁵ Noqaga allintan reqsiykichis. Qankunaqa ñawiykichistapas orqokuspa qowanaykichispaq hinaraqmi ñawpaqtaqa karankichis. Kunanri, ¿imataq qankunapa kusikuyniykichiswanri pasarun? ¹⁶ ¿Qankunaman cheqaq kaqkunata nisqayraykuchu enemigoykichismanña tukurapuni?

¹⁷ Qankunaman chayamuq falso maestrokunaqa, llullakuspankun tukuy imata yachachishasunkichis. Hinaspapas paykunaqa qankunamantan anchallataña interesakuq tukunku. Ichaqa manan paykunaqa allinniykichistachu munanku. Aswanmi paykunaqa noqaykumanta qankunata karunchayta munashanku, saynapi paykunallataña qatikunaykichista munaspanku. ¹⁸ Allinmi hukkunamanta pipas interesakuspa yanapayninga. Ichaqa chay interesakuyqa, allin intencionwan hinallataq tukuy tiempoyá kachun, amayá qankunawan noqa kaqtilaychu. ¹⁹ Qankunataqa wawaykunata hinan noqaga khuyakuykichis. Chaymi noqaga, Jesucristopa kawsasqanman hina kawsayniykichis manaraq rikch'akusqanrayku, anchata ñak'arishani, imaynan wawata onqokuq warmipas nanaywan ñak'arin chay hinataraq. ²⁰ Noqaga anchatapunin munashani qankunawan kushka kunan ratopuni kayta, saynapi mana q'aqchaq hinalla qankunata rimapayaykunaypaq. Ichaqa qankunapa ruwasqaykichistaqa manan noqaga entiendeyta atiniraqchu.

Agar sutiyoq warmimanta Sara sutiyoq warmimantawan

²¹ Qankunamanta wakinniykichisqa Moisespa escribisqan leykunallatan kasukuyta munashankichis. Qankunari, ¿entiendenkichishchu Moisespa escribisqan leykunapa yachachisqantarí? ²² Ichaqa Moisespa escribisqan libropin khaynata nishan: Abrahampan ish kay qari wawankuna karan. Huknin wawanmi karan esclavan Agar sutiyoq warmipi; huknin wawanñataqmi karan esposan Sarapi. Saraqa manan esclava warmichu karan. ²³ Chay Agar sutiyoq esclava warmimanta nacemuq wawaqa, runapa munayninman hinallan naceran. Ichaqa esposan Saramanta nacemuq wawañataqmi, Diospa prometesqanman hina naceran. ²⁴ Kay yachachikuyqa kaytan yachachiwanchis. Kay ish kaynin warmikunaqa, ish kaynin pactokunamanmi

rikch'akun: Agarmi Sinaí nisqa orqopi ruwasqa pactoman rikch'akun. Chaymi Agarmanta nacemuq wawankunaqa esclavo kanankupaq nacemunku. ²⁵ Chayraykun chay esclava warmi Agarqa Arabia lawpi Sinaí orqopi ruwasqa pactoman rikch'akun. Arabia lawpi chay Sinaí orqoqa Jerusalén llaqtamanmi rikch'akun. Ichaqa Jerusalenpi tiyaq runakunaqa, (chay Sinaí orqopi Moisespa escribisqa llaqallan leykunata cumpliyta munashaspankupas, manan cumpliytaqa atirankuchu. Chaymi) chay leykunapa esclavonkuna hina kashanku. ²⁶ Ichaqa Abrahampa esposan Sarañataqmi mosoq pactoman rikch'akun, libre kasqanrayku. Noqanchisqa pertencenichis hanaq pacha cielopi mosoq Jerusalén llaqtamanmi, Señorninchis Jesucristo librawasqanchisrayku. (Chay llaqtaqa Jesucristopi creeq llaqallan runakunapaqmi). ²⁷ (Abrahampa cheqaq warmin Saramanta, hinallataq mosoq Jerusalén llaqtamantawanmi) Bibliapiqa khaynata nishan:

“Kusikuy mana wiksayakuy atiq warmi.

Kusikuy mana wawayoq kayta atiq warmi.

Kusikuymanta aswan qapariy, onqokuspa nanayta mana reqsiq warmi.

Ichaqa wikch'usqa kaq warmin más ashka warmayoq kanqa, qosayoq kaq warmimantaqa”, nispa [Isaías 54.1].

²⁸ Wawqe panaykuna, qankunaqa yachankichismi ñawpaq abuelonchis Abrahamman huk wawata Dios prometesqanmanta. Chaymi chay wawaqa Diospa prometesqanman hina naceran. Chay wawan karan Isaac. Chaymi noqanchispas, (huchanchiskunamanta wanakuspa, Jesucristopi creesqanchisrayku,) Diospa prometesqanman hina, wawankunaña kanchis. ²⁹ Chay esclava warmi Agarmantan naceran Ismael; paymi runapa munasqanman hinalla naceran. Ichaqa Abrahampa cheqaq warmin Saramantañataqmi naceran Isaac; payqa Diospa munasqanman hinan Santo Espiritupa yanapayninwan naceran. Ismaelqa Isaactan qatikacharan, hinallataq ñak'arichiran ima. Saynallataqmi kunanpas (Moisespa escribisqa leykunaman hap'ipakuq runakunapas Santo Espiritupa atiyinwan nacemuq runakunata qatikachawashanchis, ñak'arichiwananchispaq). ³⁰ Ichaqa, ¿Diosri ima nishantaq Bibliapiri Abrahammanta? Diosqa khaynatan niran: “Chay Agar esclava warmita wasiykimanta qarqoy wawantinta. Chay Agar warmipa wawanqa manan prometesqay herenciataqa chashkinmanchu. Aswanmi herenciataqa chashkinqa, Sarapa wawan Isaac, legitima esposaykipa wawan kasqanrayku”, nispa [Génesis

21.10]. ³¹ Wawqe panaykuna, noqanchispas (Jesucristopi creespaqa,) Abrahampa legítima warminpa wawankuna hinan kanchis. Chayraykun noqanchisqa libre kanchis. Ichaqa manan chay Agar sutiyoq esclava warmipa wawankuna hinañachu kanchis.

5

Jesucristopi creesqanchisrayku libreña kasqanchismanta

¹ Señor Jesucristo salvawasqanchisraykun noqanchisqa libreña kanchis. Chayraykun Moisespa escribisqan yachachikuy leykunamanqa manaña kutinaykichishchu, kaqmanta esclavo hina kanaykichispaqqa.

² Saynaqa allinta uyariwaychis kay nisqayta. Sichus qankuna Moisespa escribisqan leykunapi kamachisqanman hina, circuncisión costumbreta ruwachikuwaqchis chayqa, manachá Jesucristopa cruzpi wañusqanqa ni imapaqpas servinmanchu. ³ Chaymi kaqmanta niykichis, pi runapas circuncisión costumbreta ruwachikuspaqa, obligasqan kashan Moisespa llapallan escribisqan leykunata cumplinapaq. ⁴ Chaymi qankunataqa niykichis khaynata, sichus Moisespa escribisqan leykunata cumplisqaykichisrayku, Diospa ñawpaqninpi justo runa kanaykichispaq creenkichis chayqa, Señor Jesucristomantaqa karunchasqan kashankichis. Saynata piensaspan Diospa khuyakuynintapas rechazashankichis.

⁵ Ichaqa Señor Jesucristopi iñisqanchisraykun, noqanchisqa Santo Espiritupa yanapayninwan seguro kashanchis, perdonasqan kaspanchis, salvasqa kananchispaq.

⁶ Chayraykun manaña valenñachu circuncisión costumbre ruwasqachus icha manachus kasqanchisqa. Aswanmi kunanqa valen Señor Jesucristopi iñisqanchis, hinallataq runamasinchistapas khuyakusqanchis ima.

⁷ Qankunaqa Jesucristopi creespan, allin ñanninta hina purisharankichis. Chayri, ¿pitaq qankunatari pantachisuran-kichis, Jesucristomanta cheqaq willasqaykunata manaña kasukunaykichispaqrí? ⁸ Chay pantachikuqkunaqa manan Diosmantachu hamun. Aswanmi Diosqa waqyasurankichis. Señor Jesucristopi iñinaykichispaq. ⁹ Chaykunamantan huk rimaypi khaynata nishan: “Huk pisi lewadurallan llapallan masataqa poqochin”, nispa. (Saynallataqmi huk runapa mana allinkuna yachachisqanpas ashka runakunata pantayman aparunman). ¹⁰ Noqaqa anchatapunin Señor Jesucristopi confiashani, saynapi qankuna tukuy kaykuna

nisqaymanta malta ama piensanaykichispaq. Chaymi niykichis: Diosmi chay pantachisuqniykichis runataqa castiganqa, pi runaña kaqtinpas, nispa.

¹¹ Wawqe panaykuna, sichus noqa puriyman khaynata yachachispaq: “Circuncisión costumbretaqa ruwachikunaykichispunin”, nispay chayqa, manachá qatikachawankumanchu, contento kaspanku. Saynallataq yachachiyman: “Jesucriston noqanchisrayku cruzpi wañuran”, nispay, hinaqtinpas, manachá ni ima problematapas ruwawankumanchu, circuncisión costumbremantapas yachachisqayrayku.

¹² Chay llullakuspa yachachiq runakunaqa qankunata pantachispan purishanku. Ichaqa, ¡sichus circuncisión costumbreta ruwachikunaykichista munaspankuqa, aswanyá paykunaqa qarikayninkuta kuchuchikuchunku!

¹³ Wawqe panaykuna, Diosmi qankunataqa waqyasuran-kichis libre kanaykichista munaspa. Ichaqa amayá qankunaqa Jesucristopi creespa libreña kasqaykichisraykuchu, aycha cuerpoykichispa munasqanman hinachu mana allinkunata ruwaspa puriyichis. Aswanyá qankunapura khuyanakuspa, hinallataq yanapanakuspa, allinta kawsaychis. ¹⁴ Chayraykun Moisespa escribisqan llapallan leykunaqa, kay huk kamachikuyllapi cumplikun. Chay kamachikuymi niy khaynata: “Runamasiykita khuyakuy, kikiykitapas khuyakushawaq hinata”, nispa [*Levítico 19.18*]. ¹⁵ Chaymi avisashaykichis, sichus peleaspalla, hinallataq qankunapurura maqanakuspalla kankichis chayqa, qankunapurallan dañota ruwanakuwaqchis otaq wañuchinakuwaqchis ima.

Santo Espiritupa munasqanman hina kawsanamanta

¹⁶ Chaymi niykichis: Amayá qankunaqa aycha cuerpoykichispa munasqanman hinachu mana allinkunata ruwaspa kawsaychis. Aswanqa Santo Espiritupa munasqanman hinayá kawsaychis. ¹⁷ Chay aycha cuerpoykichispa mana allinkuna ruway munasqanqa Santo Espiritupa contranpin kashan. Saynallataqmi Santo Espiritupas mana allin ruwaykunapa contranpi kashan. Chayraykun aycha cuerpoykichispa munasqanwan hinallataq Santo Espiritupa munasqanwan, contranakushanku. Chaymi qankunaqa mana ruwayta atinkichishchu munasqaykichisman hinaqa. ¹⁸ Ichaqa sapa p'unchaw Santo Espiritupa pusasqan kaspaykichisqa, manañan necesarioñachu khaynata piensanaykichispaqqa: “Noqaqa obligasqan kashani Moisespa escribisqan llapallan leykunata cumplispa, salvasqa kanaypaq”, nispaqa.

¹⁹ Saynaqa yachaychisyá. Runakunapa aycha cuerponkupi huchakuna ruwasqankuqa alayrillan. Chay runakunapa ruwasqan huchakunan kaykuna: waqllikuykuna, manaraq casarasqa kashaspa qariwan otaq warmiwan puñuykuna, pitapas mana manchakuspa milla-millay huchakunata ruwaykuna, tukuy millay viciokunapi puriykuna, ²⁰ runakunapa ruwasqan tukuy clase idolokunata yupaychaykuna, layqanakuykuna, cheqninakuykuna, peleaykuna, celosanakuykuna, phiñachinakuspa venganakuykuna, k'aminakuykuna, t'aqanakuykuna, {Diosmanta llullakuspa falso yachachiykuna}, ²¹ envidianakuykuna, runamasinta wañuchiykuna, mach'aspa puriykuna, huñunakuspa grupopi qaripas warmipas orgía nisqa millay waqllikuy hucha ruwaykuna, hinallataq chay huchakunaman rikch'akuq tukuy millay huchakuna ima. Chaymi qankunamanpas allinta avisamushaykichis, chay millay ruwaykunamanta ayqekunaykichispaq. Noqaqa ñawpaqtaraqmi ña niraykichishña kaykunamantaqa khaynata: pipas kay millay huchakunata ruwaspalla kawsanqa chayqa, Diospa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan haykunqachu, nispa.

²² Aswanqa Jesucristopi cheqaqta llapallan creeqkunamanmi, Santo Espíritu qowanchis: khuyakuyta, kusikuyta, hawkalla kawsayta, pacienciayoq kayta, sumaq songoyoq kayta, allin runa kayta, Diospi confiyta, ²³ llamp'u songo kayta, hinallataq tukuy mana allin ruwaykunamanta controlakuyta ima. Kay allin ruwaykunamantaqa manan ni ima leypas contranpiqa kanchu. ²⁴ Ñawpaqtaqa cuerponchista kasukuspanchismi cuerponchispa munasqanta ruwaspa, tukuy huchakunallapi kawsaranchis. Ichaqa Señor Jesucristopi iñisqanchisraykun, chay huchakunataqa manaña ruwanchishñachu, huchapaqqa wañusqapas hinaña kasqanchisrayku.

²⁵ Saynaqa sichus Santo Espiritupa munasqanman hina purisunchis chayqa, Santo Espiritupa yachachiwasqanchista kasukuspaya kawsasunchis.

²⁶ Aswanqa amayá paytukusqa runakuna hinachu kasunchis. Hinaspapas nitaq contranakuspachu nitaq envidianakuspachu kawsasunchis.

6

¹ Wawq̄e panaykuna, sichus pitapas ima hucha ruwashaq-tapas tarinkichis chayqa, ñiyinyikichispi allin firme sayaqkunayá llamp'u sonqowan correjiychis, saynapi paykunapas huchankumanta wanakuspa, Diosman kutirinankupaq. Ichaqa allintayá qankunapas cuidakuychis huchaman urmaykunaykichismantaqa. ² Ima sasachakuykunaña hamuqtinpas yanapanakuychis qankunapura. Saynata ruwaspaqa, Señor Jesucristopa kamachisqan leytan cumplishankichis.

³ Sichus pipas mana importante kashaspa, importante kananpaq creekun chayqa, pay kikillantan engañakushan. ⁴ Chayraykuyá sapankamanku kikinpa kawsasqanpi allinta yuyaymanarichun. Sichus allinta kawsaspaqa, kusikuchunyá sayna kawsasqanmanta. Ichaqa amayá qawachunchu huk runapa kawsaynintaqa, khaynata piensaspa: “Manan pipas noqapa allin ruwasqaymanqa igualawanchu”, nispaqa. ⁵ Chaymi niykichis, sapankama runakunan Diosman cuentata qonqaku, allin otaq mana allin ruwasqankumantaqa.

⁶ Liderninkupa yachachisqanta chashkiq creyentekunaqa, chay yachachiqnin liderkunatayá ima kaqninkuwan yanapachunku.

⁷ Saynaqa amayá kkillaykichistaqa engañakuychishchu. Diostaqa manan ni pipas engañanmanchu nitaq burlakunmanpashchu. Runaqa tarpusqanman hinan cosechan. (Allin kaqta ruwaqmi, Diosmanta bendicionta chashkinga. Mana allin kaqta ruwaqñataqmi, Diosmanta castigota chashkinga). ⁸ Sichus qankuna aycha cuerpoykichispa munasqanman hinalla tukuy mana allinkunata ruwankichis chayqa, chay ruwasqaykichisman hinan wañuyta tarinkichis. Ichaqa sichus Santo Espiritupa munasqanman hina imatapas ruwankichis chayqa, wiñay kawsaytan cosechankichis. ⁹ Chaymi noqanchisqa mana pisipaspa allin kaqkunata ruwananchis. Sichus mana ishkaspa allin kaqkunata ruwaspa kawsasunchis chayqa, tiempo chayamuqtinmi Diosmanta sumaq cosechata hina premiota chashkisunchis. ¹⁰ Chayraykuyá noqanchisqa Señor Jesucristopi creeqmasinchiskunata tukuy sonqonchismanta allinta yanapasunchis; saynallataq atisqanchisman hina llapallan runakunatapas yanapasunchis.

Cartapa tukukuyinmanta

¹¹ Qawariychis kay hatun letrakunata. Kay partetaqa noqa kikiypunin escribimushaykichis.

¹² Chay circuncisión costumbreta ruwachikunaykichista munaq runakunaqa obligashasunkichis, runakunapa ñawpaqninpi alabasqa kayta munaspankun. Paykunaga

Jesucristopa cruzpi wañusqanmantaqa manan yachachiyta munankuchu, saynapi ama qatikachasqa kanankupaq. ¹³ Paykunaqa circuncidasqa kashaspankupas, Moisespa escribisqan leykunataqa manan kasukunkuchu. Saynata kawsashaspankupas, qankunatan ichaqa obligashasunkichis circuncisión costumbreta ruwachikunaykichispaq, saynapi qankuna kasukuqtiykichis, paykuna alabakuspa, khaynata ninankupaq: “Kasurachikunchis”, nispanku. ¹⁴ Noqan ichaqa mana ni imamantapas alabakusaqchu. Aswanmi noqaqa Señorninchis Jesucristollata alabani, cruzpi wañuspa salvawasqanchismanta. Chaymi noqamanqa manaña importawanñachu, sichus Jesucristopi mana creeq runakuna noqapa contraypi imata piensaqtinkupas. Noqaqa chay piensayninkupaqmi wañusqa hinaña kashani. Kay mundopi tukuy mana allin ruwaykunaqa ñan noqapaqqa wañusqa hinaña kashan Jesucristopi iñisqayrayku. Saynallataqmi noqapas kay mundopaqqa wañusqa hinaña kashani. ¹⁵ Chayraykun niykichis, Señor Jesucristopi creeq runakunapaqqa manañan valenñachu circuncisión costumbre ruwachikusqankupas, otaq mana ruwachikusqankupas. Aswanqa Jesucristopi creesqanchisrayku mosoq kawsayniyoq kallasqanchismi valen. ¹⁶ Chayraykun huktawan niykichis, sichus pipas kay yachachisqayman hina kasukuqkunataqa, Diosyá sapa p'unchaw yanapaspa bendecichun, hinallataq kuisqata ima kawsachichun, Jesucristopi creespa, wawankuna kasqankurayku.

¹⁷ Kunanmanta ñawpaqmanqa amañayá ni pipas ima problematapas ruwawachunkuñachu. Noqataqa Jesucristomanta willakusqayraykun enemigoykuna castigawaranku. Chaymi cuerpoypas k'irikunaq sanoyasqan marcallaña kashan, saynapi llapallan runakuna Jesucristopa serviqnin kasqayta yachanankupaq.

¹⁸ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristoyá sonqoykichispi kawsaspa, tukuy imapi yanapasunkichis. Amén.

EFESIOS

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Éfeso llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Efes 1.1; 3.1). Hinaspan kay cartata apachiran Tíquico sutiyoq hermanowan (Efes 6.21). Kay cartaqa rikch'akun apóstol Pablopa Colosas llaqtaman escribisqan cartamanmi. Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopa chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaqa runan karan. Señor Jesucristopi manaraq ifñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi ifñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 64 watakunapin, Pablo carcelpi kashaqtin (Efes 3.1).
- 3. Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Éfeso llaqtapi tiyaq mana Israel nacionniyoq creyentekunapaqmi (Efes 2.11).
- 4. Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristopi creeqkuna, huk sonqolla otaq huk runa hinalla kaspanku, allinta kawsanankupaqmi (Efes 4.17).
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Imaynan Santo Espiritupas huklla, saynallataqmi qankunapas Jesucristopi creesqaykichisrayku, huk cuerpo hinalla kankichis... Ch'ullallan Diosqa; paymi llapallanchispa Taytanchis; paymi tukuy imatapas gobiernan; payllataqmi noqanchispi kaspera yanapawanchis, paypa munasqanman hina ruwananchispaq” (Efes 4.4, 6).
- 6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:

- (1) Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta (Efes 1.1-23).
- (2) Diospa khuyakuyninwan salvasqa kasqanchismanta (Efes 2.1-22).
- (3) Apóstol Pablo huk law nacionniyoq runakunaman evangelio willasqanmanta (Efes 3.1-21).
- (4) Jesucristopi creeqkunaqa huk songolla kawsananchismanta (Efes 4.1 asta 5.20).
- (5) Casarasqa runakuna imayna kawsanankumanta (Efes 5.21-33).
- (6) Tayta mamakunapaq, hinallataq wawankupaqwan kamachikuyamanta (Efes 6.1-9).
- (7) Soldado hina allin armasqa iñiyinchispi kawsananchismanta (Efes 6.10-24).

Cartapa qallariyninmanta

¹Éfeso llaqtapi tiyaq khuyasqay wawqe panaykuna, Diosmi noqa Pablotaqa munayninman hina akllawaran, Señor Jesucristopa apostolnin kanaypaq. Chaymi kay cartata qankunaman escribimuykichis, Jesucristopi allinta iñispa, payllapaq kawsasqaykichisrayku.

²Noqaga Dios Taytanchismantan hinallataq Señorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, qankunata yanapaspa, kusionata hinallataq hawkallata kawsachisunaykichispaq.

Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

³Jesucristopi creesqanchisraykun, Dios Taytanchisqa hanaq pachamanta Wawan Jesucristontakama tukuy imapi bendeciwanichis, allinta kawsananchispaq. Chayraykuyá Señorninchis Jesucristopa Taytan Diosqa ancha alabasqa kachun. ⁴Diosqa manaraq kay pachatapas unanchashaspanmi, noqanchistaqa anchata munakuwaspanchis Wawan Jesucristontakama akllakuwaranchis, saynapi paypa ñawpaqninpi manaña ni ima huchayoq kaspanchis, payllapaqña kawsananchispaq. ⁵Kay pacha manaraq unanchasqa kashaqtinmi, Diosqa anchata khuyakuwaspanchis ña decidiranña adoptawananchispaq, saynapi Jesucristopi creeqtinchis Diospa wawankuna kananchispaq. Chaytan Diosqa ñawpaqmantaraq ña planearanña voluntadninman hina; hinaspan payqa chay planeasqanta ancha kusikuywan ruwaran. ⁶Diosqa wawankuna kananchispaqqa gratistallan chashkiwaranchis, ancha khuyakusqan Wawan Jesucristo noqanchispa rantinchispi wañusqanrayku. Chaymi noqanchisqa Diosta alabananchis. ⁷Diosqa anchata munakuwaspanchismi, Señor Jesucristo cruzpi yawarninta ch'aqchuspa wañusqanwan, huchanchista perdonawaranchis, saynapi

salvasqa kananchispaq. ⁸ Diosqa ancha yachayniyoq, hinallataq tukuy imatapas entiendeq kaspanmi, ancha hatun munakuyninta rikuchiwaranchis. ⁹ Hinaspan Diosqa yachachiwaranchis ñawpaqmantaraq pakasqa hina planninta. Chay plannintan Diosqa munaran paypa munasqanman hina, Jesucristontakama cumplisqa kananta. ¹⁰ Diosqa chay piensasqan planninman hinan tiempo chayamuqtin, chay planninta cumplichingqa. Hinaspan Diosqa tukuy ima hanaq pachapi kaqkunata, hinallataq kay pachapi kaqkunatapas, Wawan Jesucristopa kamachinanpaq churanqa.

¹¹ Diosqa piensasqanman hinan tukuy imata ruwan. Chaymi Señor Jesucristowan huklla kasqanchisrayku, Diosqa ñawpaqmantapacharaq noqanchista akllawaranchis, huk sumaq herenciata chashkinanchispaq. Chaytan Diosqa planearan voluntadninman hina tukuy imapas ruwasqa kananpaq. ¹² Chayraykun noqayku (Israel nacionniyoq runakunaqa) Diosmanta Hamuq Salvadorta ña ñawpaqmantaraq suyasharaykuña. Hinaspan noqaykuqa akllasqa karayku, tukuy atiyniyoq kasqanmanta Diosta alabanaykupaq.

¹³ Qankuna (huk law nacionniyoq runakunapas) Jesucristomanta allin willakuykunata uyarispan, salvasqa kanaykichispaq creerankichis. Saynapiñ qankunaqa Jesucristowan huklla kaspas, Diospa prometesqan Santo Espirituta chashkirankichis. Hinaspan chay Santo Espirituwan huk sellowan hina sellasqa karankichis, saynapi Diospa wawankuna kasqaykichista yachanaykichispaq. ¹⁴ Ichaqa Santo Espiritun noqanchispaqqa huk garantía hina, prometewasqanchis herencianchista chashkinanchispaq. Diospa prometewasqanchis chay herenciataqa chashkisun, tukuy mana allin kaqkunamanta Dios librawaqtinchishñan, saynapi Diosllataña alabananchispaq.

Apóstol Pablo Diospi ñiñiqkunapaq mañakusqanmanta

¹⁵ Noqaqa uyarinin Señorinchis Jesucristopi creesqaykichismanta, hinallataq llapallan enteron llaqtakunapi kaq wawqe pananchiskunatapas khuyakusqaykichismanta. ¹⁶ Chayraykun noqaqa qankunamanta yuyarispay, Diosmanta sapa kutin mañakuni. Hinaspan qankunamantapas graciasta qoni. ¹⁷ Saynallataqmi noqaqa Señorinchis Jesucristopa Taytan Diosman mañakuni, qankunaman allin yachayta qosunaykichispaq, saynapi Diosmanta yachachikuykunata allinta entiendenaykichispaq, hinallataq payta astawan reqsinaykichispaq. ¹⁸ Hinaspapas Diosmantaqa mañakullashanitaqmi, kikin Diospuni qankunaman allin entiendeyta qosunaykichispaq. Saynapi qankuna

imapaqsi salvasqa karankichis chaymanta, hinallataq Diospa prometewasqanchis suma-sumaq herencia chashkinaykichismantawan, allinta yachanaykichispaq. ¹⁹ Saynallataqmi qankunaqa allinta yachankichis, Diosqa ancha hatun atiyniyoq kasqantapas. Chay atiyinwanmi tukuy imapi yanapawanchis, Jesucristopi creeqtinchis. Hinaspapas Diosqa chay ancha atiyinwanmi ²⁰ Señor Jesucristotapas wañusqanmanta kawsarichimuran. Hinaspan Wawan Jesucristotaqa hanaq pacha gobiernanan suma-sumaq glorianpi phaña lardonpi tiyaykachiran. ²¹ Hinaspan Diosqa chay ancha atiyinwan Señorinchis Jesucristoman tukuy autoridadta qoran, gobiernaqkunata kamachinanpaq, autoridadkunata kamachinanpaq, tukuy poderniyoq kaqkunata kamachinanpaq, hinallataq atiyniyoq angelkunatapas kay tiempopipas hinallataq hamuq tiempopipas kamachinanpaq. ²² Hinaspan Diosqa tukuy imakunatapas Wawan Jesucristopa chakinpa pachanman churaran. Saynallataqmi Diosqa Wawan Jesucristota churaran, iglesiapa lidernin uma hina kananpaq. ²³ Chaymi Jesucristopi llapallan iñiqkunaqa Jesucristopa cuerpon hina kanchis. (Umaqa manan separakunmanchu cuerpomantaqa, huklla kasqanrayku). Saynallataqmi noqanchispas Jesucristopi creesqanchisrayku paywan tukuy imapi huklla kanchis, imaynan Jesucristopas Dios Taytanwan huklla kanku chay hina. Cristoqa tukuy unanchasqa kaqkunatan kamachin. Hinaspapas payqa chay tukuy ima unanchasqanpin kashan.

2

Diospa khuyakuyninwan salvasqa kasqanchismanta

¹ Qankunaqa ñawpaqtaqa tukuy clase huchakunata ruwasqaykichisraykun Diospaqqa wañusqa hina kasharankichis. {Sayna kashaqtiykichismi Diosqa mosoq kawsayta qosurunkichis}. ² Ichaqa Jesucristopi manaraq creeshaspaqa, kay pachapi runakunapa tukuy mana allinkuna ruwasqantan qankunaqa ruwarankichis. Hinaspapas qankunaqa diablopa kamachisqanta ruwaspan kawsarankichis. Chay diabloqa Diosta mana kasukuq runakunatan kunanpas aswan masta pantachishan, saynapi aswan más millay huchakunata ruwanankupaq. ³ Saynan noqanchispas ñawpaqtaqa llapallanchis puriranchis, aycha cuerponchispa munasqanta ruwaspa, hinallataq piensayninchispa munasqantawan kasukuspa, mana allinkunata ruwaspa. Chayraykun noqanchisqa castigasqa kaspas ñak'arinapaq ña destinasqaña kasharanchis, wakin

huchasapa runakuna hina. ⁴ Ichaqa saynata kawsashaqtinchismi, Diosqa anchata khuyapayawaspanchis, ancha hatun khuyakuyninwan khuyakuwaranchis. ⁵ Chayraykun huchanchiskunarayku wañusqa hina kashaqtinchispas, Señorninchis Jesucristopa kawsarimusqanwan wiñay kawsayta Dios qowaranchis. Hinaspapas Diosqa gratisllan salvawaranchis. ⁶ Diosqa Señorninchis Jesucristota wañusqanmanta kawsarichispanmi, noqanchistapas wañusqa hina kasqanchismanta kawsarichiwaranchis. Hinaspan Jesucristowan huklla kasqanchisrayku, Jesucristotawan kushkata tiyaykachiwaranchis hanaq pacha Diospa sumaq glorianpi. ⁷ Chaykunatan Diosqa ruwaran, anchatapuni khuyakuwasqanchista qepa tiempoman rikuchiwananchispaq. Hinaspapas Diosqa Señorninchis Jesucristontakaman anchatapuni khuyakuwaranchis. ⁸ Chaymi Diosqa khuyakuynillanwan salvawanchis, noqanchis paypi creeqtinchis. Manan pipas kkillanmantaqa salvasqa kaytaqa atinmanchu. Aswanmi noqanchistaqa Dios anchata khuyakuwaspanchis gratislla salvawanchis. ⁹ Hinaspapas noqanchisqa manan imapas ruwasqanchisraykuchu salvasqaqa karanchis. Chayraykun pipas mana alabakunmanchu, salvasqa kasqanmantaqa. ¹⁰ Hinaspapas noqanchisqa Diospa unanchasqan runakunañan kanchis. Diosqa Señorninchis Jesucristopi creeqtinchismi mosoq runamanña tukuchiwanichis, saynapi allin kaqkunataña imatapas ruwananchispaq. Hinaspapas Diosqa sayna kanantan ñawpaqmantapacharaq munaran.

Jesucristopi creespa Dioswan allinpasqanchismanta

¹¹ Qankunaqa yuyariychisyá huk law nacionniyoq runakuna kasqaykichista. Chaymi Israel nacionniyoq runakunaqa, qankunamanta rimaspa, niranku khaynata: “Waq huk law nacionniyoq runakunaqa manan circuncisión costumbretaqa ruwachikunkuchu. Noqanchismi ichaqa costumbrenchisman hina circuncidasqa kanchis”, nispanku. Ichaqa chay circuncisión costumbretaqa, Israel nacionniyoq runakunaqa aycha cuerpollankupin ruwachikunku. ¹² Ichaqa qankunaqa, Jesucristopi mana creesqaykichisraykun, ñawpaqtaqa Diosmanta karupi kasharankichis. Saynallataqmi qankunaqa mana ni Israel nacionniyoq runakunapashchu karankichis. Chayraykun qankunaqa mana ni yacharankichispashchu, Abrahamwan pactota Dios ruwaspa, payman prometesqankunamantaqa. Hinaspapas qankunaqa, Diosta mana reqsispaykichismi, salvasqa kanaykichistapas mana yacharankichishchu. Hinaspan pantaypi kawsaspaykichis, qankunaqa mana ni ima

esperanzayoq kay pachapi kawsarankichis. ¹³ Ñawpaqtaqa Diosmantan qankunaqa karupi kasharankichis. Kunanmi ichaqa Dioswan hukllaña kashankichis, Señorinchis Jesucristo yawarninta cruzpi ch'aqchusqanrayku.

¹⁴ Hinaspapas Señorinchis Jesucriston hawkayaypi kawsachiwanichis. Jesucristoqa cruzpi wañusqanwanmi Israel nacionniyoq runakunata, huk law nacionniyoq runakunawan allinpanachiwaranchis ch'ulla runa hinalla kananchispaq. Ichaqa ñawpaqtan Israel nacionniyoq runakunaqa, huk law nacionniyoq runakunawanqa nishuta cheqninakuspa kawsaranchis. Chay cheqninakuyninchismi noqanchistaqa huk perqa hina separawaranchis. Ichaqa sayna cheqninasqa kashaqtinchismi, Señorinchis Jesucristoqa cruzpi wañusqanwan, chay separawaqinchis perqata thuñichiran. Hinaspan noqanchistaqa allinpanachiwaranchis, huk llaqta hinallaña kananchispaq.

¹⁵ Ichaqa Jesucristo cruzpi wañuspanmi, Moisespa escribisqan leykunata chinkachiran, amaña chay kamachikusqan costumbrekunata ruwananchispaq, saynapi Israel nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas, amaña cheqninakuspa kawsananchispaq, aswanpas Jesucristopi creespa, huk familia hinallaña hawkayaypi kawsananchispaq. ¹⁶ Señorinchis Jesucristoqa cruzpi wañusqanwanmi, Israel nacionniyoq runakunata, huk law nacionniyoq runakunawan, cheqninakusqanchismanta allinpanachiwaranchis, saynapi (Jesucristopi creespanchis), Dioswan allinpaspa, huk familia hinaña sumaqta kawsananchispaq. ¹⁷ Señorinchis Jesucristo kay pachaman hamuspanqa, allin willakuytan qankuna Diosmanta karupi kaq huk law nacionniyoq runakunaman willasurankichis hawkalla kawsanaykichispaq. Saynallataqmi Jesucristoqa willallarantaq chay allin willakuytaqa, leyta reqsiq Israel nacionniyoq runakunamanpas, saynapi noqaykupas salvasqa kanaykupaq.

¹⁸ Chayraykun Señorinchis Jesucristo llapanchispaq cruzpi wañuran, Israel nacionniyoq runakunapas, hinallataq huk law nacionniyoq runakunapas paypi creespanchis, Santo Espirituta chashkinanchispaq. Chay Santo Espíritu sonqonchispi kaspaya yanapawaqtinchismi, noqanchisqa Dios Taytaman ashuyuyta atinchis.

¹⁹ Chayraykun niykichis, qankunaqa manañan huk law llaqtayoq extraño runakuna hinañachu kashankichis. Aswanmi kunaanqa Diospa llaqtanña, hinallataq Diospa wawankunaña kashankichis. ²⁰ Hinaspapas qankunaqa huk allin ruwasqa wasi hinan kashankichis. Chay

allin wasiqa hatarichisqa kashan, apostolkunapa, hinallataq profetakunapa allin yachachikuyinkunawanmi. Chay yachachikuykunana wasipa cimienton rumi hina. Hinaspapas chay wasipa esquinanta hap'iq más importante rumiqa, kikin Señorinchis Jesucriston. ²¹ Hinaspapas imaynan huk wasitapas suma sumaqta hatarichinku, huk hatun ch'uya templo wasilla kananpaq, saynallataqmi kikin Jesucristopas paypi llapallan creeqkunataqa huk runallaman tukuchiwanichis, (Diosta sumaqta servinanchispaq). ²² Chaymi qankuna Éfeso llaqtayoy runakuna, hinallataq noqaykupas, Jesucristopi creesqanchisrayku, Diospa llaqtan kanchis. Chaymi Diospa Santo Espiritunqa llapallanchispi kashan. Chayraykun Jesucristopi llapallan creeqkunaqa Diospa iglesiaña kanchis.

3

Huk law nacionniyoq runakunaman apóstol Pablo evangelio willasqanmanta

¹ Noqa Pablon preso kashani, Jesucristomanta allin willakuykunata willakusqayrayku. Chay willakuykunaga qankuna huk law nacionniyoq runakunapa allinniychispaqmi. ² Diosmi noqataqa khuyakuwaspa paymanta allin willakuykunata qankunaman willanaypaq encargawaran. Chaytan qankuna huk law nacionniyoq runakunaqa ña yachankichishña.

³ Hinaspapas Diosmi noqamanqa reqsichiwaran pakasqa kaq planninkunata. Chaykunamantaqa ñawpaqtaraqmi chikallantapas ña escribimuraykichishña. ⁴ Chaymi qankunaqa kay escribimusqay cartata leespaykichis, cuentata qokunkichis, Jesucristomanta chay pakasqa kaq planninkunata noqa entiendesqaytaqa. ⁵ Ñawpaq tiempopiqa Jesucristomanta chay pakasqa kaq plankunaqa manan ni pi runamanpas revelasqachu karan, paykuna yachankupaqqa. Ichaqa kunan tiempopin Diosqa Santo Espirituntakama, noqayku apostolninkunaman hinallataq profetankunamanpas revelawanku chay pakasqa kaq planninkunataqa. ⁶ Chay pakasqa kaq plankunaqa kaymi: Jesucristopi creespankun, huk law nacionniyoq runakunapas, hinallataq Israel nacionniyoq runakunapas, salvasqa kanqaku. Saynallataqmi Jesucristopi creesqankurayku, huk cuerpo hinalla kanqaku. Hinaspan Diospa prometesqantapas chashkinqaku.

⁷ Chayraykun mana mereceshaqtiy, Diosqa anchata khuyakuwaspa, atiyinta qowaran payta servinaypaq, saynapi Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willamunaypaq. ⁸ Hinaspan Diosqa paypi iñiq runakunamanta aswan menos importante kashaqtiypas, noqata akllawaran, huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willamunaypaq. Chay willakuykunaqa ancha valorniyuqmi. ⁹ Hinaspapas Diosqa kamachiwaranmi, chay pakasqa kaq planninkuna imaynatas cumplikusqanmanta, qankunaman yachachinaypaq. Ichaqa chay pakasqa kaq planninkunataqa kay pacha hanaq pacha unanchaq Diosmi ñawpaqmantaraq secretollapi hap'iran. ¹⁰ Chaykunaqa pasaran, kay pachapi runakuna Jesucristopi creeqtinku, alto cielopi atiyniyoq angelkuna, hinallataq atiyniyoq espiritukuna, chayta rikuspa, Diosqa tukuy imapipas ancha yachayniyoq kasqanta yachanankupaqmi. ¹¹ Chaytan Diosqa qallariyninmantapacharaq planearan. Chay pakasqa kaq plannintan Diosqa cumpliran Señorninchis Jesucristo nacesqanwan, cruzpi wañusqanwan, hinallataq kawsarimusqanwan ima. ¹² Chaymi noqanchisqa Señorninchis Jesucristopi iñisqanchisrayku manaña manchakuspa, huk confianzawan Diosman presentakunanchis. ¹³ Chayraykun ruegoakuykichis, qankunarayku ñak'arisqaywanqa amayá hukmanyaychishchu. Aswanyá chay ñak'arisqaykunaqa qankunapa allinniykichispaq kasqanrayku, kusikuychis.

Jesucristopa ancha munakuyninmanta

¹⁴ Chayraykun (tukuy atiyniyoq) Dios Taytanchispa ñawpaqninpi qonqorikuspa qankunapaq mañakushani. ¹⁵ Paymi hanaq pachapi hinallataq kay pachapi tukuy imaymana kawsaqkunatapas unancharan. ¹⁶ Chaymi noqaga tukuy atiyniyoq Dios Taytanchismanta mañakushani, atiyinman hina Santo Espiritunwan songoykichista kallpanchasunaykichispaq. ¹⁷ Hinaspapas Dios Taytanchismantaqa mañakullashanitaqmi, Jesucristopi iñisqaykichisrayku, pay kikinpuni qankunapa songoykichispi tiyananpaq, saynapi Diosninchispa munakuyninman hina, sumaqta khuyanakuspa, allin saphichasqa hina kawsanaykichispaq. ¹⁸ Saynata kawsaspaykichisqa, entiendenkichismi qankunapas, hinallataq llapallan creyentekunapas, Jesucristopa munakuyninqa ancha hatuhatun kasqanta. Payqa kaypipas, maypipas, hinallataq tukuy tiempopipas anchatapunin munakuwanchis. ¹⁹ Hinaspapas Señorninchis Jesucristopa munakuyninqa

tukuy ima yachaymantapas ancha hatunmi. Chayraykun noqaqa mañakushani, chay munakuyninta qankuna reqsinaykichispaq, saynapi Diospa Santo Espiritunwan hunt'asqa kanaykichispaq.

²⁰ Diosninchisqa ancha atiyniyoqmi, tukuy ima mañakusqanchismantapas, hinallataq piensasqanchisman-tapas aswan mastaraq noqanchispa favorninchispi ruwananpaq. Saynaqa graciasyá kachun Diospa atiynin noqanchispi kasqanmanta. ²¹ Saynaqa Señorninchis Jesucristopi llapallan iñiqkunayá Dios Taytanchista hatunchachunku wiña-wiñaypaq, Jesucristo noqanchispa favorninchispi ruwasqanrayku. Amén.

4

Jesucristopi creeqkunaqa huk sonqolla kawsanankumanta

¹ Noqa Pablon Señorninchis Jesucristorayku preso kaspay ruegakamuykichis, qankunaqa Diospa munasqanman hina allinta kawsanaykichispaq. Chaypaqmi Diosqa waqyasurankichis. ² Chayraykuyá qankunaqa humilde kaychis; llamp'u songo kaychis; pacienciayoq kaychis; sapankamaykichis soportanakuspa, sumaqta khuyanakuspa kawsaychis. ³ Hinaspapas qankunaqa procuraychisyá hawkalla, hinallataq huk sonqolla kawsayta, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan huk sonqolla kasqaykichista ama chinkachinaykichispaq. ⁴ Imaynan Santo Espiritupas huklla, saynallataqmi qankunapas Jesucristopi creesqaykichisrayku, huk cuerpo hinalla kankichis. Saynallataqmi Diospas qankunataqa waqyasurankichis, huk Salvadorllapi creespa, salvasqa kanaykichispaq. ⁵ Ch'ullallan Señorninchis Jesucristoqa. Ch'ullallataqmi Jesucristopi iñiyninchispas. Ch'ullallataqmi bautismopas. ⁶ Ch'ullallan Diosqa; paymi llapallanchispa Taytanchis; paymi tukuy imatapas gobiernan; payllataqmi noqanchispi kaspas yanapawanchis, paypa munasqanman hina ruwananchispaq.

⁷ Señorninchis Jesucristoqa sapankamanchismanmi atiyta qowaranchis, chay atiy qowasqanchis, oficiokunawan payta servinanchispaq. Hinaspapas chay oficiokunataqa munasqanman hinan payqa qowaranchis. ⁸ Chaymi Diospa palabranpiqa nishan khaynata:

“Altomanmi wicharan.

Presochasqakunatan aparan.

Runakunamanmi payta servinankupaq oficiokunata qoran”,
nispa [Salmos 68.18].

⁹ Ichaqa “altomanmi wicharan” nispa nisqanri, ¿ima ninantataq nin? Chayqa khayna ninantan nin: “Payqa kay pachaman hamuspan, asta ukhu pachakama chayaran”, nispa ninantan nin. ¹⁰ Paymi hanaq pachamanta hamuspa, hanaq pachaman wicharipurán. Payqa Señorinchis Jesucriston. Paymi cielokunapa aswan más altonmanraq wichaspa, tukuy imakunata kamachin. ¹¹ Hinaspan Jesucristoqa kikinpuni sapankamaman oficiokunata qoran. Wakinmanmi qoran, apostolkuna kanankupaq oficiota. Wakinmantaqmi qoran, profetakuna kanankupaq oficiota. Wakinmantaqmi qoran, Jesucristomanta allin willakuykunata willakamunankupaq oficiota. Wakinmanñataqmi qoran, iglesiapi pastorkuna kaspanku, Diospa palabranmanta allinta yachachinankupaq oficiota. ¹² Paykunatan Señorinchis Jesucristoqa churaran, llapallan creyentekunata kallpanchaspa yachachinankupaq, saynapi paykunapas Diosta allinta servinankupaq, saynapi Jesucristopi creeqkunaga Jesucristopa cuerpon iglesiata wiñachinankupaq. ¹³ Saynapin noqanchisqa Jesucristopi creesqanchisrayku, iñiyinchispiqa llapallanchis huk sonqolla kasunchis; hinallataq Diospa Wawan Señorinchis Jesucristotapas allinta reqsisunchis. Saynata kawsaspanchismi noqanchisqa iñiyinchispi allinta wiñarisunchis. Hinaspan tukuy imatapas aswan allinta ruwasun, saynapi noqanchispa kawsayninchis Jesucristopa kawsayninman rikch'akunanpaq. ¹⁴ Saynata kawsaspanchismi noqanchisqa manaña warmakuna hinañachu kasunchis. Ichaqa warmakunapa piensayninga manan formalchu; aswanqa hukta-hukta piensaspankun piwanpas engañarachikunkuman. Chaymi noqanchisqa manaña chay warmakuna hinañachu falso mañoso runakunapa yachachikuyninwan engañachikunanchis. ¹⁵ Aswanyá noqanchisqa khuyanakuspa, cheqaq kaqta rimaspa, iñiyinchispi wiñarisunchis, Señorinchis Jesucristopa kawsayninman rikch'akunanchispaq. Ichaqa Señorinchis Jesucriston paypi creeqkunapa umalliqnin; paypi creeqkunataqmi, paypa cuerpon hina kanchis. ¹⁶ Hinaspapas Señorinchis Jesucristoqa llapallanchistan yanapawanchis, huk cuerpo hinalla yanapanakuspa kawsananchispaq, saynapi huk runa hinalla llank'aspa, sapankamanchis aswan mastaraq khuyanakuspa, wiñarinanchispaq.

Jesucristopi creeqkunaga mosoq kawsayniyoqña kasqanchismanta

17 Kunanmi noqaqa, apóstol kasqayrayku, Señorninchis Jesucristopa sutinpi, qankunata kamachimuykichis, qankunaqa amañayá Diosta mana reqsiq runakuna hinachu kawsaychis. Diosta mana reqsiq runakunaqa sonso piensayninkuman hinallan kawsanku. 18 Paykunaqa songonku rumiyasqa kasqanraykun, tutayaqpi hina purishanku. Chayraykun tukuy mana allinkunata piensaspanku, allin kaqkunataqa mana entiendenkuchu, yuyayninku tutayasqa hina kasqanrayku. Chaymi sayna clase runakunaqa Diosmanta karupi kasqankurayku wiñay kawsaytaqa mana chashkingakuchu. 19 Hinaspapas paykunapaqqa manañan p'enqakuyninkupas kanñachu. Chaymi paykunaqa tukuy millay khuchi vidakunapi purinku. Hinaspan paykunaqa sapa kutin aswan más millay huchakunata ruwaspanku, mana p'enqakuq qara uya runakuna kanku. 20 Ichaqa qankunaqa manan chaykunatachu Jesucristomantaqa yacharankichis. 21 Aswanmi qankunaqa Jesucristomanta ña uyarirankichishña cheqaq kaq yachachikuykunata, chayman hina kawsanaykichispaq. 22 Chayraykuyá qankunaqa chay ñawpaq mana allinpi kawsasqaykichismantaqa wanakuychis. Chay huchakunapi kawsaq runakunaqa, aychankuwan engañachikuspan, munasqankuman hinalla kawsanku. 23 Qankunaqa Jesucristopi creesqaykichisraykuyá, tukuy piensasqaykichistapas mosoqman tukuchiychis. 24 Hinaspapas qankunaqa, amañayá ñawpaq ruwasqaykichis huchakunata ruwaspachu kawsaychis. Aswanqa mosoq runa hinaña kawsaspayá, mosoq p'achawan p'achakushaq hina, Diospa munasqankunata ruwaychis, saynapi vidaykichis allin hinallataq ch'uya kananpaq.

25 Noqanchisqa Jesucristopi creesqanchisraykun, llapallanchis huk runa hinalla kanchis. Chayraykuyá qankunaqa, tukuy llullakuspa rimaykunata dejaspas, sapankamaykichis rimaychis cheqaq kaqkunallata. 26 Qankuna phiñakuspaykichisqa, amayá huchallikuychishchu. Hinaspapas amayá inti haykunankamachu phiñakuychis. 27 Hinaspapas qankunaqa, amayá diablotaqa permitiy-chishchu, huchallichisunaykichistaqa.

28 Pipas suwakuran chayqa, amañayá suwakuchunñachu. Aswanyá allin kaqkunata ruwaspa llank'apakuchun, saynapi necesitaqkunata yanapananpaq.

29 Qankunaqa amayá millay rimaykunataqa rimaychishchu. Aswanyá allin kaqkunata rimaychis, chay rimasqaykichista uyariqkuna kallpanchakuspa iñiyinkupi wiñarinankupaq. 30 Hinaspapas qankunaqa

Diospa Santo Espirituntaqa amayá llakichiychishchu. Chay Santo Espirituwanmi qankunaqa sellowan sellasqa hina kashankichis, saynapi juicio p'unchawpi salvasqa kanaykichispaq.

³¹ Hinaspapas qankunaqa amayá phiñakuqllañachu kaychis, nitaq cheqnikuqchu, nitaq phiñakuspa q'aqchakuqchu, nitaq pitapas k'amigchu, nitaq ima mana allinkunatapas ruwaqchu. ³² Aswanyá qankunaqa, sumaq songo runakuna kaychis, hinallataq hukniykichismanta hukniykichiskama khuyanakuq ima kaychis. Hinaspapas perdonanakuspa kawsaychis; imaynan Diospas Señorninchis Jesucristontakama perdonasurankichis, saynallataqya runamasiykichistapas perdonaychis.

5

Diospa munasqanman hina kawsananchismanta

¹ Qankunaqa Diospa khuyakusqan wawankunañan kankichis. Chayraykuyá qankunaqa Diospa munasqanta ruwaychis, saynapi paypa ruwasqankunata qankunapas ruwanaykichispaq.

² Imaynan noqanchistapas Jesucristoqa khuyakuwanchis, saynallataqya qankunapas khuyanakuspa kawsaychis. Jesucristoqa anchata munakuwasqanchisraykun, huk sumaq q'apaq ofrenda hina cruzpi wañuspa, Diosman ofrecekuran noqanchisrayku.

³ Qankunaqa Diospa ch'uyanchasqan wawankunañan kankichis. Chayraykun qankuna ukhupiqa manaña kananñachu waqllikuy millay huchakunaqa, nitaqmi qankunaqa ni rimanaykichishñapashchu chay millay huchakunamantapas, nitaq qolqellata munapayaykunamantapas. ⁴ Hinaspapas qankunaqa amayá millay rimaykunataqa rimaychishchu, nitaq millay grosería palabrakunatapas rimaychishchu, nitaq runakuna asikunankupaq millay chistekunatapas rimaychishchu. Chay millay rimaykunaqa manan allinchu. Aswanyá simiykichiswan Diosman graciasta qoychis. ⁵ Ichaqa ñan qankunaqa yachankichishña, Diospa hinallataq Jesucristopa gobiernasqan sumaq glorianmanqa manan haykunqachu kay huchakuna ruwaq runakunaqa: waqllikuy huchapi puriqkuna, millay qenlli huchapi puriqkuna, hinallataq qolqellapi piensaq runakunapas. Chay qolqellapi piensaq runakunaqa, kay pachapi taytacha mamacha idolokunatapas adorashankuman hinan qolqenkuta adorashanku. ⁶ Hinaspapas qankunaqa amayá yanqa tonterías rimaq runakunawanqa engañachikuychishchu.

Chay millay huchakunata ruwasqankuraykun Diosqa phiñakuspa, chay mana kasukuq runakunataqa anchata castiganqa. ⁷ Saynaqa amayá qankunaqa chay millay huchakuna ruwaq runakunawanqa juntakuychishchu. ⁸ Ichaqa qankunaqa ñawpaq tiempopiqa tutayaqpi hinan kawsarankichis, huchallapi kawsasqaykichisrayku. Kunanmi ichaqa Jesucristopi creesqaykichisrayku, allin kaqkunata ruwaspaykichis, k'anchaypi hinaña kawsashankichis; saynaqa k'anchaypi kaqkuna hinayá allin kaqkunata ruwaspa kawsaychis. ⁹ Jesucristopa k'anchayninpi kawsaqkunaqa khaynatan kawsanku: llamp'u songoyoqmi kanku; pimanpas mana sayapakuspan justiciata ruwanku; cheqaq kaqkunatan rimanku; hinallataq allin kaqkunata ruwaspan kawsankupas.

¹⁰ Chayraykuyá qankunaqa, allinta yuyaymanarispas, Diospa agradonpaq imatapas ruwaychis. ¹¹ Chay mana allin ruwaq runakunapa ruwasqanpiqa amayá qankunaqa participaychishchu. Aswanyá qankunaqa, chay mana allinkuna ruwasqankutaqa alayriman orqomuspa, chay ruwasqankumanta q'aqchaychis. ¹² Pakallapi paykunapa ima huchakuna ruwasqankumantapas rimayqa ancha p'enqakuypaqmi. ¹³ Ichaqa tukuy imapas k'anchayman orqosqa kaspaga, llapallanpa yachasqanmi kanqa. ¹⁴ Chaykunamantan wakin runakunaqa khaynata ninku:

“Puñusqaykimanta rikch'ariy.

Wañusqa hina kasqaykimanta kawsariy.

Qantan Jesucristoqa k'anchayusunki”, nispanku.

¹⁵ Saynaqa cuidakuychisyá imaynata comportakuspas kawsashankichis chayta. Hinaspapas qankunaqa amayá mana yachayniyoq sonso runakuna hinachu kawsaychis. Aswanqa allin yachayniyoq runakuna hinayá kawsaychis. ¹⁶ Qankunaqa kay llakikuy p'unchawkunapa hamusqanta qawarispayá, amaña yanqa mana valeqkunata ruwaspachu tiempoykichistaqa pierdeychis. Aswanqa tiempoykichista allinta aprovechaspa kawsaychis. ¹⁷ Qankunaqa amayá mana yuyayniyoq runakuna hinachu kaychis. Aswanyá allin yuyaywan Diospa munasqanta allinta entiendespaykichis imatapas ruwaychis. ¹⁸ Qankunaqa amayá mach'aychishchu, saynapi tukuy mana allinkunata ama ruwanaykichispaq. Aswanyá Santo Espirituwan hunt'asqa kaychis (paypa munasqanman hina tukuy imatapas ruwanaykichispaq). ¹⁹ Qankunaqa sapa kutin huñunakuspaykichisqa kallpanchanakuychisyá, salmoskunawan, himnokunawan, hinallataq Diosmanta rimaq takikunawan ima. Saynata ruwaspayá

tukuy sonqoykichismanta takispa, Diosta alabaychis. ²⁰ Hinaspapas qankunaqa tukuy imaymanakunamantapas Señorninchis Jesucristopa sutinpiyá Dios Taytanchisman graciasta qoychis.

Casarasqa kaq runakuna imayna kawsanankumanta

²¹ Jesucristota cheqaqtapuni respetaspaqa, sapankamaykichisyá respetanakuspa kasunakuychis.

²² Casarasqa warmikuna, qankunaqa qosaykichistayá kasukuychis, imaynan Señorninchis Jesucristotapas kasukunichis chay hinata. ²³ Casarasqa qariqa esposanpa umanmi. Saynallataqmi Jesucristopas iglesianpa uman. Jesucristopi ñiñkunataqmi, Jesucristopa cuerpon. Chaymi Jesucristoqa llapallan paypi ñiñkunapa salvadornin. ²⁴ Ichaqa imaynan Jesucristopi ñiñkunapas Jesucristota respetaspa kasukunku, saynallataqmi casarasqa warmikunapas tukuy imapi qosankutaqa kasukunanku.

²⁵ Casarasqa qarikuna, esposaykichista tukuy sonqoykichiswan munakuychis, imaynan Jesucristopas paypi ñiñkunata munakuran chay hinata. Payqa anchata munakuspanmi, paykunata salvananpaq cruzpi wañuran. ²⁶ Chaytan Jesucristoqa ruwaran, paypi llapallan ñiñkuna ch'uyanchasqa kanankupaq. Chaymi Diospa palabrantas kasukuqkunaqa, unuwanpas huchankumanta mayllisqa kashankuman hina kashanku. ²⁷ Chaykunatan Jesucristoqa ruwaran, paypa ñawpaqninpi mana ni ima huchayoq kaspanchis, sumaq novian hina kananchispaq. Hinaspapas Jesucristoqa munan, noqanchispa sonqonchisqa chay noviapa sumaq k'ancharishaq p'achanman rikch'akuq kanantan. ²⁸ Casarasqa qariqa, imaynan pay kikinpa cuerponata munakun, saynallatataqmi esposantapas munakunan. Ichaqa esposanta munakuq qariqa, pay kikinpa cuerpontapas munakunmi. ²⁹ Ichaqa manan pipas pay kikinpa cuerponata cheqnikunmanchu. Aswanmi payqa allinta alimentakuspa cuerponataq sumaqta cuidan, imaynan Jesucristopas paypi ñiñkunataq cuidan chay hinata. ³⁰ Diospi cheqaqtapuni ñiñkunaqa, Jesucristopa iglesianmi kanchis. Chayraykun noqanchisqa Jesucristopa cuerponman pertenenenchis. ³¹ Chayraykun Diospa palabranpiqa khaynata nishan: “Qariqa papantapas mamitantapas saqespanmi, casarakusqan warmiwan tiyanan. Hinaspan ishkayninku huk runa hinallaña kananku”, nispa [*Génesis 2.24*]. ³² Kay kamachikuyqa cheqaqmi, hinaspapas ancha sasa entiendenapaqmi. Aswanmi noqaga kaykunata yachachispayqa, Jesucristomanta hinallataq iglesianmantawan comparachispay rimapayashaykichis.

33 Chayraykun llapallan casarasqa qarikunata niykichis, qankunaqa sapankamaykichisyá esposaykichistaqa munakuychis; hinaspa allinta cuidaychis, imaynan qankunapas cuerpoykichista cuidaspa munakunkichis chay hinata. Saynallataq qankunapas casarasqa esposakuna, qosaykichista allinta respetaychis.

6

Tayta mamakunapaq hinallataq wawankupaqwan kamachikuymanta

¹ Wawakuna, qankunaqa tayta mamaykichistayá kasukuychis, Señor Jesucristopi ñisqaykichisrayku. Saynata kasukuspan qankunaqa Diospa munasqanman hina kawsankichis. ² Chaymi primer kaq promesayoq kamachikuyqa Bibliapi khayna escribisqa kashan: “Tayta mamaykita kasukuspa respetay, ³ saynapin allin kuisqa kawsanki, hinallataq kay allpa pachapipas unay tiempo kawsanki”, nispa [*Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16*].

⁴ Tayta mamakuna, saynallataqyá qankunapas wawaykichistaqa ama yanqapuni phiñachiychishchu. Aswanyá wawaykichismanqa Diospa palabrantalla allinta yachachiychis, hinallataq corregiychis, saynapi paykunaqa Diosta kasukuq kanankupaq.

⁵ Sirviente runakuna, saynallataqyá qankunapas kay pachapi patronniykichista kasukuychis. Hinaspapas paykunataqa llamp'u sonqowan rikuspáyá respetaychis, imaynan Señorninchis Jesucristotapas servishawaqchis chay hinata. ⁶ Ichaqa amayá qankunaqa, patronniykichiswan allinpi qepayta munaspallachu, nitaq paykuna rikullashaqtinkuchu, imatapas allintaqa ruwaychis. Aswanqa Señorninchis Jesucristopa serviqnin runakuna hinayá Diospa munasqanta tukuy sonqowan ruwaychis. ⁷ Qankunaqa tukuy ima kamachikunatapas, ganaswanyá ruwaychis tukuy sonqoykichismanta, Diostapas servishawaqchis hina, amayá runakunallata servishaq hinallachu. ⁸ Hinaspapas qankunaqa yachaychisyá, pipas ima kamachiytapas ganaswan ruwasqanmantataqa, Diosmantan premionta chashkinga. Chay premiota chashkinanpaqqa manan importancho esclavo runachus, icha libre runachus kasqanqa.

⁹ Patronkuna, saynallataqyá qankunapas, servisuqniykichis runakunataqa ama maltrataychishchu. Aswanqa respetowan sumaqta trataychis ama amenazaspa. Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, chay servisuqniykichis runakunapa, hinallataq qankunapa patronniykichisqa

cielopin kashan. Payqa sapallan Diosmi; hinaspapas payqa manan ni pimanpas sayapakunchu.

Soldado hina allin armasqa ñiyninchispi kawsananchis-manta

¹⁰ Saynaqa khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa ancha atiyniyoc Diospiyá confiaychis, saynapi atiyninta chashkispas kallpanchakunaykichispaq. ¹¹ Hinaspapas qankunaqa, diablowan ama engañachikunaykichispaqyá, Diospa qosusqaykichis llapallan yachaykunawan p'achakuychis, saynapi allin armasqa soldado hina protegesqa kaspas, chay diablota vencenaykichispaq. ¹² Ichaga noqanchisqa manan kay pachapi runakunawanchu peleashanchis. Aswanqa noqanchisqa peleashanchis mana rikusqanchis diablowanmi, tutayaqpi kamachiq kay pachapi demoniokunawanmi, hinallataq diablota serviq demonionkunawan iman. Chay demoniokunaqa ashka waranqanpin kanku; (paykunan diablopa partenmanta hamunku noqanchista urmachiwananchispaq). ¹³ Chayraykuyá qankunaqa, Diospa qosusqaykichis llapallan yachaykunawanpas allinta p'achakushawaqchis hina allinta p'achakuychis. Saynata p'achakuspan qankunaqa, allinta soportaspa, defiendekunkichis, tukuy mana allin ruwaykunaman diablo ima p'unchawpas urmachiya munasuqtiykichis. Saynata luchaspan qankunaqa qaca hina sayankichis asta tukukuy p'unchawkama. ¹⁴ ¡Qankunaqa allin yuyaywanyá sapa p'unchaw kawsaychis! Imaynan cinturonwan allinta watakunkichis, saynatayá ama ishkaspa, aswan cheqaq kaqpi creespa, allinta sayaychis. Hinaspapas imaynan huk soldadotas lanzakuna ama k'irinanpaq qasqonman churakun fierromanta ruwasqa planchawan, saynallataqyá qankunapas Diosta tukuy imapi allinta kasukuspa kawsaychis, diablomanta protegesqa kanaykichispaq. ¹⁵ Hinaspapas qankunaqa, imaynan huk soldadotas guerraman rinanpaq botasninwan churakuspa listollaña kashan, saynallataqyá qankunapas Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willamunaykichispaq, listollaña kaychis, saynapi runakuna hawkayayta tarinankupaq. ¹⁶ Hinaspapas qankunaqa Diospiyá anchata ñiychis. Chay ñisqaykichismi huk escudo hina qankunataqa protegesunkichis, qankunapa contraykichispi imatapas diablo huk ninayoc flechawan hina k'irispas huchaman ama urmachisunaykichispaq. ¹⁷ Saynallataqyá qankunaqa anchata confiaychis salvasqa kasqaykichispi. Chay confiasqaykichismi huk casco hina qankunataqa protegesunkichis. Hinaspapas Diospa

palabrantayá sonqoykichispi allinta waqaychaychis. Chay palabraqa Santo Espiritupa atiyinmi. Chaymi chay palabraqa huk espada hina, diablomanta defiendesunkichis. ¹⁸ Chayraykuyá qankunaqa Santo Espiritupa yanapayninwan sapa p'unchaw Diosmanta riegakuspa mañakuychis. Hinaspapas qankunaqa rikch'an-rikch'an hinallayá kaychis, saynapi mana qonqaspa, llapallan iñiqkunapaq Diosmanta mañapunaykichispaq. ¹⁹ Saynallataqyá noqapaqpas mañapuwaychis, Diospa palabranmanta allin yachaywan runakunaman willanaypaq, saynapi paykuna uyarispanku, chay ñawpaq tiempopi pakasqa hina Diospa planninkunata allinta entiendenankupaq. ²⁰ Diosmi noqataqa paypa representantenta hina mandamuwaran, allin willakuyninkunata runakunaman willanaypaq. Chayta willakusqayraykun noqaga preso kashani. Chayraykuyá Diosmanta mañapuwaychis, mana manchakuspay, allin willakuyninkunata willakunaypaq.

Cartapa tukukuyinmanta

²¹ Qankunamanmi mandamushani Jesucristopi anchata confiaq hinallataq ancha khuyakusqanchis Tíquico sutiyoq wawqenchista. Paymi qankunaman willasunkichis noqamanta, hinallataq kaypi imatas ruwashani chaykunamantawan ima. ²² Hinaspapas wawqenchis Tiqicotaga mandamushani, imayna kasqaykumanta qankunaman willasunaykichispaqmi, saynapi qankunatapas kallpanchasunaykichispaq.

²³ Khuyasqay wawqe panaykuna, Dios Taytanchismantan, hinallataq Señorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, khuyanakuspa hawkallata kawsachisunaykichispaq, hinallataq iñiykichispi yanapasunaykichispaq ima. ²⁴ Saynaqa Señorninchis Jesucristota tukuy sonqowan cheqaqtapuni khuyakuqkunatayá, Dios Taytanchisqa anchata bendecichun. Amén.

FILIPENSES

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Filipos llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Filip 1.1). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 61 otaq 62 watakunapin. Hinas-papas apóstol Pabloqa kay cartataqa escribinman karan Roma nacionpi ishkay wataña carcelpi kashaspanmi (Filip 1.7, 13; Hech 28.30-31).
- 3. Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Filipos llaqtapi tiyaq creyentekunapaqmi (Filip 1.5; 2.25-30; 4.14-18). Chay Filipos llaq-taqa Macedonia provincia ukhupin karan. Chay Macedo-nia provinciañataqmi Grecia nacionman perteneceran. Ichaqa chay Filipos llaqtañataqmi politicamenteqa Roma nacionman perteneceran (Hech 16.12).
- 4. Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristopi llapallan iñiqkuna allin kaqkunata ruwanankupaq, ch'uya runakuna kanankupaq, kallpanchakuspa humilde runakuna kanankupaq, kuisqa kawsanankupaq, hinallataq Diosman tukuy imamanta graciasta qospa kawsanankupaq iman.
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Chaymi noqaqa ruegakuykichis, qankunaqa huk sonqolla kawsaychis; qankunapura khuyanakuspaya allinta kawsaychis; saynallataqya huk piensayniyoq hinalla kaychis...” (Filip 2.2).
- 6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Jesucristopi creeqkunapaq apóstol Pablo

- mañakusqanmanta, hinallataq Jesucristopa munasqanman hina kawsanankumantawan (Filip 1.1-30).
- (2) Señorninchis Jesucristo hina humilde kananchismanta (Filip 2.1-30).
- (3) Jesucristopi creespa allinta kawsananchismanta (Filip 3.1-11).
- (4) Premio chashkinanchismanta (Filip 3.12-21).
- (5) Señor Jesucristopi creesqanchisrayku kuisqa kawsananchismanta (Filip 4.1-9).
- (6) Filipos llaqtayoq creyentekuna Pablota ofrendankuwan yanapasqankumanta (Filip 4.10-23).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Filipos llaqtapi tiyaq khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablon, hinallataq wawqenichis Timoteo iman, Señorninchis Jesucristopa serviqninkuna kayku. Hinaspan qankuna Señorninchis Jesucristopi llapallan creeqkunata, iglesiapi yachachiq liderkunata, hinallataq diaconokunatawan ima saludamuykichis. ² Noqaykuqa Diosninchista, hinallataq Señorninchis Jesucristotan mañakushayku, qankunata anchata khuyakuspa, hawkallata kawsachisunaykichispaq.

Apóstol Pablo Jesucristopi creeqkunapaq mañakusqanmanta

³ Noqaqa qankunamanta sapa kutin yuyarispaymi, Diosman graciasta qoni. ⁴ Hinaspan noqaqa Diosmanta mañakuspay, ancha kusikuywan llapallaykichispaq mañakuni. ⁵ Saynataqa mañakuni, Jesucristopi creesqaykichismantapacha kunankama, Diosmanta allin willakuykunata yachachiqtiy qankuna yanapawasqaykichisraykun. ⁶ Diosmi qankunataqa yanapasurankichis Señorninchis Jesucristopi chayllaraq creeqtiykichis, saynapi payta servispa, allinta imatapas ruwaspa, kawsanaykichispaq. Noqaqa seguro kashani, Diosqa saynallataqmi qankunataqa yanapasunkichis, paypa munasqanta ruwanaykichispaq asta Señorninchis Jesucristo kutimunan p'unchwakama. ⁷ Noqaqa qankunata khuyakusqayraykun, qankunamanta yuyarispay, anchata kusikushani. Diosmanta willakusqayrayku carcelpi kaqtiypas, qankunaqa tukuy imapin yanapawarankichis. Hinaspapas runakunapa ñawpaqinpi Señorninchis Jesucristomanta allin yachachikuykunata willakuqtiymi, qankunaqa allinta rimanaypaq kallpanchawarankichis. ⁸ Hinaspapas Diosninchisqa allintan yachan, Señorninchis Jesucristopa khuyakuyninwan qankunata anchatapuni khuyakusqaytaqa.

⁹ Saynallataqmi noqaqa Diosninchismanta mañakushani, aswan más khuyakuyniyoq kanaykichispaq, Diosmanta astawanraq yachanaykichispaq, allinta imatapas entiendenaykichispaq, ¹⁰ allinta entiendespa allin kaqkunallata ruwanaykichispaq, mana huchallikuspa kawsanaykichispaq, asta Señorinchis Jesucristo kutimunan p'unchawkama mana pipapas acusasqa kanaykichispaq, ¹¹ saynallataq allin kaqkunata ruwaspa kawsaqtiykichis, llapallan runakuna Diosta alabaspanku, allinta respetanankupaq ima.

Señor Jesucristollapaqña kawsanamanta

¹² Wawqe panaykuna, kaytan yachanaykichista munani. Noqataqa tukuy sasachakuykunan pasawaran. Ichaqa chay pasawasqankunaqa aswanmi yanapawaran, Diosmanta runakunaman aswan mastaraq willanaypaq. ¹³ Hinaspapas reypa palacio wasinpi cuidaq llapallan guardiakunapas, hinallataq llapallan runakunapas yachankun, noqaqa Señor Jesucristomanta willakusqayrayku, kay carcelpi preso kasqaymantaqa. ¹⁴ Señor Jesucristopi creeqmasinchiskunapas preso kasqayta yacharuspankun, astawanraq kallpanchakuranku. Hinaspan Señor Jesucristopi confiaspanku, mana manchakuspa, Diosmanta astawanraq willakuranku.

¹⁵ Wakin runakunaqa noqamanta envidiakuspallankun, hinallataq contraypi kaspallankun Señor Jesucristomantaqa willakushanku. Ichaqa wakin runakunañataqmi Señor Jesucristomanta allin sonqonkuwan willakushanku. ¹⁶ Chay noqapa contraypi kaq yachachikuq runakunaqa Señor Jesucristomantaqa willakunku manan allin sonqonkumantachu; aswanqa envidioso kaspankun willakunku, hinallataq noqapa contraypi problemakunata ruwawayta munaspallankun. ¹⁷ Ichaqa Señor Jesucristomanta chay allin sonqonkuwan willakuqkunañataqmi noqata khuyakuwaspanku yachanku, noqaqa Señor Jesucristopa palabranta defiendespay, paymanta willakusqayrayku preso kasqayta. ¹⁸ Ichaqa manan imananchu, allin sonqonkuwanchus otaq mana allin sonqonkuwanchus Jesucristomanta willakusqankuqa. Saynata willakushaspankupas Señor Jesucristomantan willakushanku. Chaykunawanmi noqaqa kusikuni; hinaspapas astawanraqmi kusikusaq, ¹⁹ kay carcelmanta prontolla lloqsimunayta yachasqaywan ima. Kaymantaqa lloqsimusaq Jesucristopa Santo Espiritunpa yanapayninwanmi, hinallataq Diosmanta qankuna mañapuwaspaykichisraykun. ²⁰ Noqaqa tukuy sonqoywanmi munashani Diospa munasqaqanman hina

imatapas ruwayta, saynapi Diospa ñawpaqñinpi mana p'enqaypi qepanaypaq. Chaymi noqaqa kawsaspaypas otaq wañuspaypas Señor Jesucristota hatunchayta munani. ²¹ Noqaqa Señor Jesucristota servinallaypaqñan kawsashani; wañusaq chaypas, paywanmi kawsasaq. Chaymi wañuspayqa, aswan allinraq kasaq. ²² Sichus kay pachapi kawsasaqraq chayqa, Señor Jesucristomanta willakuspaymi, payta servisaq. Chayraykun noqapaqqa wañuypas otaq kawsaypas igualla. Chaymi noqaqa mana ni mayqen akllakuytapas atinichu. ²³ Noqapaqa ancha sasan, kawsayta otaq wañuyta akllakuyqa. Ichaqa aswanmi noqaqa wañurpallaytaña munayman, saynapi Señor Jesucristowan kushka kawsakunaypaq. Chaymi noqapaqa aswan más allin kanman. ²⁴ Ichaqa necesioraqmi kay pachapi qepakunaypaq kashan, saynapi qankunata yachachispay yanapanaypaq. ²⁵ Chayraykun kawsanaymantaqa seguro kashani. Chaymi noqaqa qankunata yanapasqaykichis, Señorninchis Jesucristopi astawanraq confianaykichispaq, saynapi kuisisqa qankuna kawsanaykichispaq. ²⁶ Saynapin qankunaqa kusikuywan Señorninchis Jesucristota alabankichis, (kay carcelmanta lloqsispay), qankunawan kushka kaqtiy.

Señorninchis Jesucristopi confiaspa kawsananchismanta

²⁷ Noqaqa kaytan ruegoqaykichis, qankunaqa imaña pasaqtinpas Jesucristomanta allin willakuykunata uyarisqaykichisman hinayá kay pachapiqa kawsaychis, saynapi qankunaman visitaq hamuspay otaq mana hamuspaypas, qankunamanta allin noticiakunata uyarinaypaq. Hinaspapas noqaqa qankunamantan uyariyta munani, ch'ulla runa hinalla kawsasqaykichismanta, acuerdoman haykupa imatapas ruwasqaykichismanta, hinallataq Diosmanta allin willakuykunata llapallaykichis huk sonqollawan willakusqaykichismantawan ima. ²⁸ Saynaqa amayá qankunaqa manchakunkichishchu contraykichispi kaq runakunamantaqa. Chay contraykichispi kaq runakunaqa contraykichispi kasqankuraykun, infiernoman destinasqa kashanku. Ichaqa qankunañataqmi salvasqa kanaykichispaq destinasqa kashankichis. Chay salvasqa kanaykichisqa Diosmantan hamun. ²⁹ Hinaspapas kikin Diosmi munaran Señor Jesucristopi qankuna confianaykichista. Diospaqqa anchatan valen paypi confiasqaykichispas, hinallataq payrayku sufrisqaykichispas. ³⁰ Saynallataqmi qankunapas ñak'arinkichis, imaynan noqapas ñak'arirani tukuy ima sasachakuykunapi saynata. Hinaspapas qankunaqa allintan

yachankichis, ñawpaq tiempopi ñak'arisqaytapas, hinallataq kunan tiempopi tukuy ima sasachaykuna pasasqaytapas.

2

Señorninchis Jesucristo hina kanamanta

¹ Qankunaqa Jesucristopi creesqaykichisraykun qankunapura consuelanakuspa, kallpanchanakuspa, hinallataq khuyanakuspa ima, huk runa hinalla kawsanaykichis. Saynallataq songoykichispi Santo Espíritu kasqanraykun, qankunaqa tukuy imapi acuerdoman haykuspa, sumaqta kawsanaykichis. ² Chaymi noqaqa ruegakuykichis, qankunaqa huk sonqolla kawsaychis; qankunapura khuyanakupayá allinta kawsaychis; saynallataqyá huk piensayniyoq hinalla kaychis. Hinaspapas qankunaqa huk runa hinallayá imatapas ruwaychis. Saynata kawsaqtiykichismi noqaqa ancha kuisqa kasaq. ³ Qankunaqa amayá envidianakuspachu, nitaq paytukusqa kanaykichispaqchu imatapas ruwaychis. Aswanyá qankunaqa humildadwan imatapas ruwaychis. Hinallataq wakin hermanokunatapas qankunamanta aswan más importante runakunata hinaraq rikuychis. ⁴ Hinaspapas qankunaqa amayá allinnillaykichistachu mashkaychis. Aswanyá imatapas ruwaychis llapallanpa allinninpaq.

⁵ Qankunaqa Jesucristopa piensasqanman hinayá imatapas piensaychis. ⁶ Señor Jesucristoqa Diosmi. Ichaqa Dios kashaspanpas, manan Dios Taytan hina atiyniyoq kaytaqa munaranchu, saynapi Dios kasqanman ama hap'ipakunanpaq. ⁷ Aswanmi Señorninchis Jesucristoqa Dios kashaspanpas noqanchis hina nacenanpaq kay pachaman hamuran. Hinaspan payqa, noqanchis hina kaspas, llapallan runakunapa serviqninman tukurun. ⁸ Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa, kay pachapi runakuna hina cuerpoyoq kawsaspa, huk ancha humilde runa hina karan. Hinaspan payqa, Dios Taytanta kasukuspa, cruzpi chakatasqa wañuran. ⁹ Chayraykun Diosqa, Señorninchis Jesucristotaqa (wañusqanmanta kawsarichimuspa), ancha-anchata hatuncharan. Hinaspan sutintapas llapallan runakunapa sutinmanta, hinallataq llapallan angelkunapa sutinmanta aswan más importante kananpaq suticharan. ¹⁰ Chayraykun Señorninchis Jesucristopa sutinta uyarispa, paypa ñawpaqninpiqa llapallan qonqorikunqaku, hanaq pacha cielopi llapallan kaqkunapas, kay pachapi llapallan kaqkunapas, hinallataq ukhu pachapi llapallan kaqkunapas. ¹¹ Chayraykun llapallan runakunapas hinallataq angelkunapas khaynata ninqaku: “Jesucristoqa

tukuy ima unanchasqa kaqkunapa Señorinmi”, nispanku. Chayraykun Dios Taytapas alabasqa, hinallataq adorasqa ima kanqa.

Kay pachapi imayna kawsananchismanta

¹² Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, qankunawan kushka kashaqtiyqa, llapallaykichismi kasuwarankichis. Saynallataqyá kunanpas qankunawan manaña kashaqtiypas, aswan mastaraq kasukuwaychis. Hinaspapas qankunaqa, Diospa salvasqan kasqaykichismantayá, payta aswan mastaraq kasukuspa hinallataq anchata respetaspa kawsaychis. ¹³ Ichaqa kikin Diospunin qankunataqa allin kaqkunata piensanaykichispaq yanapasunkichis, saynapi imatapas allinta ruwaspa kawsanaykichispaq. Diosqa saynataqa yanapasunkichis, paypa munasqanta ruwaspa kawsanaykichispaqmi.

¹⁴ Qankunaqa imata ruwaspapas, amayá discutinakuychishchu, nitaq runamasiykichismantapas mana allinkunata rimaspachu kawsaychis. ¹⁵ Saynata kawsaqtiykichisqa, manan ni pipas qankunamantaqa malta rimayta atinqachu. Hinaspapas qankunaqa, Diospa wawankuna kasqaykichisraykuyá, tukuy mana allin ruwaykunamanta karunchakuspa, aswan huchasapa runakunapa chawpinpi, qoyllurkuna hinaraq allinta k'anchariychis, Dios munasqallanta ruwaspaykichis. ¹⁶ Hinaspapas qankunaqa Diosmanta allin willakuykunatayá runamasiykichiskunaman willaychis. Chay allin willakuyqa kawsay qokuq Diospa palabranmi. Saynapi noqaqa yachasaq, qankunarayku llank'asqayqa mana yanqapaqchu kasqanta. Hinaspan noqaqa qankunamanta alabakuspay, anchata kusikusaq, Señorinichis Jesucristo kay pachaman kutimuqtin. ¹⁷ Qankunaqa Diospi confiaspan payta servishankichis. Chay servisqaykichismi Diospaqqa huk sumaq ofrenda hina. Noqataqa wañuchiwanqakupashchá. Sichus wañusaq chayqa, noqapa vidaypas hinallataq yawarniypas huk ofrenda hinan Diospaq kanqa. Saynata wañuchiwaqtinkuqa, ancha kusiqaq noqaqa kasaq. Chay kusikuyniytan noqaqa qankunawan compartiyta munani. ¹⁸ Saynallatayá qankunapas noqa hina kusikuychis.

Timoteomanta

¹⁹ Señorinichis Jesucristo munaqtinqa, wawqenichis Timoteotan qankunapa kasqaykichisman mandamusaq visitamusunaykichispaq, saynapi qankunamanta imayna kasqaykichista willawaqtin, noqapas anchata kusikunaypaq. ²⁰ Wawqenichis Timoteoqa llapanmantapas aswan mastan qankunamanta preocupakun. Hinaspapas

payqa noqa hinan cheqaqtapuni qankunataqa khuyakusunkichis. ²¹ Wakinga imata ruwaspankupas manan Jesucristopa agradonpaq hinachu ruwanku, aswanmi paykunapa munasqankuman hinalla. ²² Qankunan ichaqa ña yachankichishña, wawqenchi Timoteoqa allin kaqkunata ruwaspa kawsasqanta. Hinaspapas qankunaga yachankichismi, Timoteoqa waway hina kaspanmi, Diosmanta willakuqtiy, tukuy imapi allinta yanapawaran. ²³ Noqaqa kay carcelpi preso kasqaymanta librechus kasaq icha manachus chayta yacharuspallan, wawqenchi Timoteoqa qankunaman mandamusqaykichis. ²⁴ Saynallataqmi noqapas Diospi confiashani, paypa yanapayninwan qankunaman visitaq hamunaypaq.

Epafrodito sutiyuq runamanta

²⁵ Qankunaga ñawpaqtaraqmi wawqenchi Epafroditota mandamuwarankichis, noqata yanapawanapaq. Chaymi Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willaqtiy, payqa allinta yanapawaran. Hinaspapas payqa soldadomasiy hina kaspanmi, Diospa palabrantapas allinta defienderan. Chaymi noqaqa kunan allinta piensarispay, qankunaman wawqenchi Epafroditota mandamunaypaq piensashani. ²⁶ Payqa hamuspanmi qankunawan tupayuytapuni munashan. Ichaqa wawqenchi Epafroditoqa ancha preocupasqan kashan, kaypi onqosqa kasqanmanta qankuna yacharusqaykichisrayku. ²⁷ Wawqenchi Epafroditoqa cheqaqtapunin nishuta onqoruspa, yaqalla wañururan. Ichaqa Diosmi paytapas hinallataq noqatapas anchata khuyapayawaspanku, mana dejaranchu wañunanta, saynapi llakisqa kashaqtiypas, astawan llakikuypi ama kanaypaq. ²⁸ Chaymi noqaqa prontolla wawqenchi Epafroditoqa qankunaman mandamusqaykichis, saynapi qankuna, payta qawayuspa, kusikunaykichispaq, hinallataq noqapas amaña llakisqa kanaypaq. ²⁹ Saynaqa qankunaman chayamuqtinyá, wawqenchi Epafroditoqa allin kusikuywan chashkiykuychis, Diosninchista allin serviq kasqanrayku. Saynallataqyá wakin pay hina kaq wawqenchiskunatapas anchata respetaykuychis. ³⁰ Ichaqa wawqenchi Epafroditoqa, Señorninchis Jesucristota servikuspanmi, yaqalla wañuytapas tarikuran. Hinaspapas payqa, wañuytapas mana manchakuspanmi, qankunapa rantiykichista allinta yanapawaran.

3

Jesucristopi creespa allinta kawsananchismanta

¹ Qankunaqa wawqe panaykuna, Jesucristopi creesqaykichisraykuyá anchata kusikuychis. Noqaqa manan pisipanichu kaykunata kaq-kaqmanta qankunaman escribimuytaqa. Aswanmi kay escribimusqayqa qankunapa allinniykichispaq. ² Qankunaqa cuidakuychisyá chay mana allinkunata ruwaspa algo hina kawsaq runakunamanta, Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunamanta, hinallataq circuncisión costumbreta ruwachikuq runakunamantapas. ³ Ichaqa noqanchismi Santo Espiritupa yanapayninwan, Diosta adoranchis, Señorninchis Jesucristopaña kasqanchisrayku. Chaymi noqanchisqa manaña circuncisión costumbretaqa ruwanchishñachu, nitaq runapa ruwasqankunapiqa confianchishñapashchu. Aswanmi Diospi creesqanchiswan ña circuncidasqapas kashasunman hinaña kashanchis. ⁴ Sichus chay costumbrekunallata ruwachikuspa pipas salvasqa kanman chayqa, noqan aswan masta Israel nacionniyoq runakunapa chay costumbrenkunapiqa confiyman, saynapi salvasqa kanaypaq. ⁵ Noqaqa circuncisión costumbre ruwasqa runan kani. Chaytan ruwawaranku pusaq p'unchawniyoq nacesqa kashaqtiy. Noqaqa Israel nacionniyoq runakunamanta miramuq, hinallataq Benjaminpa ayllunmanta miramuq runan kani. Noqaqa Israel nacionniyoq runakunamantapas aswan mastaraqmi Israel nacionniyoq runakunapa costumbrenkunataqa cumplirani. Noqaqa hebreo rimay idiomapi rimaqmi kani. Saynallataqmi noqaqa Moisespa escribisqan leykunatapas allinta kasukuspay, fariseo religionniyoq runa kani. ⁶ (Hinaspapas noqaqa piensaranin, Moisespa escribisqan leyqa Jesucristopa yachachisqanmantapas aswan más allin kananpaq). Chaymi noqaqa Jesucristopi creeqkunata ñak'arichinaypaq qatikacharani. Saynallataqmi noqaqa Moisespa escribisqan leykunata allinta kasukuspay kawsarani. Chayraykun pipas mana atiranchu leyman hina acusawaytaqa. ⁷ Ichaqa chay ñawpaq ruwasqaykunan noqapaqqa ancha valorniyoyq karan. Kunanmi ichaqa, Jesucristopi creesqayrayku, manaña ni imapaqpas valewanñachu. ⁸ Chaymi Señor Jesucristopi allinta creesqayrayku, chay llapallan ruwasqaykunataqa saqepuni mana imapaqpas valeq basurata hina. Chaykunataqa dejarani, Señorniy Jesucristota aswan más allinta sonqoypi reqsispay, payllataña qatikuspay, ⁹ paywan huklla kanaypaqmi. Noqaqa manan Moisespa escribisqan llapallan leykunataqa cumpliyta atiranichu. Chayraykun Diospa ñawpaqninpiqa mana justo runachu karani. Chaymi kikiypa atinyiwanqa mana salvakuyta atiymanchu.

Aswanqa Señor Jesucristopi creesqayraykullan, Diosqa noqata perdonawaran, amaña huchayoq kanaypaq. ¹⁰ Chayraykun noqaqa Señor Jesucristota aswan mastaraq reqsiykuyta munani. Paymi wañusqanmanta ancha atiyniyoq kawsarimuran. Chay atiynintan noqapas chashkiykuyta munani. Hinaspapas noqaqa liston kashani, imaynan Jesucristopas sufriran, saynallataq noqapas sufrinaypaq, hinallataq wañunaypaq ima. ¹¹ Hinaspapas noqaqa Diospin anchata confiashani, noqa wañuqtiyqa, kikin Diospuni huk p'unchaw kawsarichiwananmanta.

Premio chashkinanchismanta

¹² Noqapas manaraqmi kay nisqaykunataqa llapallan-taraqchu cumpliruni, nitaqmi mana ni ima huchayoq ch'uya runa kanaypaqñachu creekunipas. Aswanmi noqapas seguillashaniraq ñawpaqman, sapa p'unchaw kallpanchakuspay, Señor Jesucristomanta premiota chashkinaypaq. Chaypaqmi Señor Jesucristoqa salvawaran. ¹³ Wawqe panaykuna noqaqa manaraqmi atiniraqchu, Señor Jesucristo hina ch'uya kaytaqa. Chaymi noqaqa allinta kallpanchakuspay ñawpaqman rishani, saynapi Jesucristopa munasqanta ruwaspay kawsanaypaq. Saynata kawsaspaymi, noqaqa manaña ñawpaq tiempopi imayna kawsasqaypiqa piensaniñachu. ¹⁴ Chaymi noqaqa ñawpaqman rishani, huk carrerapi correq hina, saynapi Diospa munasqan lugarman chayaruqtiy, Diospa prometewasqan premiota Señor Jesucristontakama chashkinaypaq.

¹⁵ Saynaqa iñiykiykichispi allin qaqa hina takyasqa kaqku-naqa, noqa hinayá piensaychis. Sichus qankuna hukniraqta piensaqtikyichisqa, Diosmi entiendechisunkichis, allin kaqta yachanaykichispaq. ¹⁶ Ichaqa Jesucristopi creeqkunaqa, Diosmanta yachasqanchisman hinayá kawsasun. Hinaspa-pas hukllata piensaspayá, huk runa hinalla kawsasun.

¹⁷ Wawqe panaykuna, noqan qankunapaq huk ejemplo hina kani; saynaqa noqapa ruwasqayta hinayá qankunapas ruwaychis. Saynallataqyá qawaychis noqa hina kawsaqkunatapas, paykuna hina kawsanaykichispaq. ¹⁸ Ichaqa Jesucristo cruzpi wañusqanmantan ashka runakunaqa burlakunku; saynataqa ruwanku huchallapi kawsasqankuraykun. Chaykunamantaqa ñan noqaqa ashka kutitaña niraykichis. Kunanmi ichaqa kaqmanta yuyarichishaykichis waqastinraq. ¹⁹ Chay runakunaqa mikhunallankupaqmi kawsanku. Hinaspapas paykunaqa tukuy clase huchakuna ruwasqankumantapas manan p'enqakunkuchu. Aswanmi paykunaqa kusikuspa kawsashanku, mana p'enqakuq qara uya kasqankurayku.

Hinaspapas paykunaqa kay pachapi mana allin kaqkunallapin piensanku. Saynata kawsaspankun, chay runakunaqa nina rawray infiernoman wikch'uyusqa kanqaku. ²⁰ Noqanchismi ichaqa Diospa kasqan hanaq pacha llagtayoq kanchis. Chaymi suyakushanchis hanaq pachamanta Salvawaqninchis Señor Jesucristo kutimunanta. ²¹ Chay p'unchawmi, Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqtin, kay mana valeq aycha cuerponchisqa cambiasqa kanqa, sumaq k'ancharishaq mana wañuq cuerpowan. Ichaqa chay mosoq cuerponchismi, Jesucristopa cuerponman rikch'akuq kanqa. Chaytan Señorninchis Jesucristoqa ruwanqa, kay pachapi tukuy imaymana kamachinanpaq atiyinwan.

4

Señor Jesucristopi creesqanchisrayku kuisisqa kawsananchismanta

¹ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa noqapaqmi huk premioy hina kankichis. Chaymi noqaga qankunawan ancha kuisisqa kaspay, qankunamanta anchata llakikuni. Saynaqa amayá qankunaqa dejankichishchu Señorninchis Jesucristopi confiytaqa, saynapi iñiykiykichispi allinta sayanaykichispaq.

² Noqaga hermananchis Evodiata, hinallataq hermananchis Sintiquetawanmi ruegakuni, Señorninchis Jesucristopi creeqkuna kasqankurayku, acuerdoman haykuspanku, huk sonqolla imatapas ruwanankupaq. ³ Saynata kawsanankupaqyá qan kikiyki chay hermananchiskunata yanapaykuy, imatapas arreglaspa, allinpi kawsanankupaq. Chaytaqa valekamuyki, Diosmanta allin willakuykunapi llank'aqmasiy kaqtiykin. Saynallataqmi chay warmikunapas, wawqenichis Clementepiwan kushka, hinallataq Diosta noqa hina serviqkunapiwan ima, anchata yanapawaranku, Diosmanta allin willakuykunata willakunaypaq. Ichaqa chay llapallan yanapawaqniykunapa sutinkunaqa Diospa libronpin hanaq pachapi ña escribisqaña kashan.

⁴ Qankunaqa Señorninchis Jesucristopi iñisqaykichisraykuyá, tukuy tiempopas kuisisqa kawsaychis. Huktawanmi niykichis, ¡kuisisqa kawsaychis! ⁵ Hinaspapas qankunaqa allin sumaq sonqo runakuna kasqaykichistayá, llapallan runakunawan reqsichikuychis. Señorninchis Jesucristopa kutimunanta cercallañan kashan. [Nota: Kayqa nillanmantaqmi khaynatapas: "Jesucristoqa lardonchispi kashan", nispa].

⁶ Qankunaqa ama ni imamantapas preocupakuychishchu. Aswanqa ima necesitasqaykichistapas Diosmanta mañakuychis. Hinaspapas Diosman graciasta qospa kawsaychis. ⁷ Saynata Jesucristopi iñispa kawsaqtiykichismi, Diosqa qankunata hawkallata kawsachisunkichis (ima sasachakuypiña kashaqtiykichispas). Chaymi qankunapa sonqoykichista, hinallataq piensayniykichistapas kikin Diospuni waqaychanga Jesucristopa yanapayninwan. Ichaqa chay hawkayaypi kawsaytaqa manan noqanchispas nitaq kay pachapi runakunapas entiendeyta atinchishchu, ancha hatun kasqanrayku.

Allin kaqkunapi piensananchismanta

⁸ Qankunaqa, wawqe panaykuna, kay allin kaqkunapiyá allinta piensaychis: cheqaq kaqkunapi, imapas respetana kaqkunapi, imapas justo kaqkunapi, imapas ch'uya kaqkunapi, imapas khuyapayakuy kaqkunapi, imapas allin rikusqa kaqkunapi, imapas allin ruwaykunapi, hinallataq imapas sumaq kaqkunapi, hinallataq imapas alabana kaqkunapi ima. Chay allin ruwaykunapiyá piensaychis.

⁹ Qankunaqa noqa ruwasqaykunata rikuwasqaykichisman hina ruwaychis, noqamanta uyarisqaykichisman hina ruwaychis, hinallataq yachachisqayman hina imatapas ruwaychis. Saynata ruwaqtiykichismi, Diosqa hawkallata kawsachisunkichis. Hinaspan qankunawan kanqa.

Filipenses llaqtapi creyentekuna Pablota ofrendankuwan yanapasqankumanta

¹⁰ Noqaqa anchata kusikuspaymi Señorninchista agradeceni, qankunaqa unaymantaña noqata yuyariwaspa, kaqmanta yanapawasqaykichismanta. Noqaqa yacharanin qankunaqa mana qonqawasqaykichista. Hinaspapas qankunaqa manan atirankichishchu imaynata yanapawaytapas. ¹¹ Kaykunataqa nishaykichis manan imapas faltawasqanraykuchu. Noqaqa imaynapiña tarikuspapas, imapas kapullawasqanwanmi contento kani. ¹² Noqaqa yachanin wakcha hina kawsayta, saynallataq tukuy kaqniyoq hunt'asqa kaytapas. Noqaqa yachallanitaqmi ima sasachakuy tiempokunapipas vida pasayta, mikhunay kaqtinpas, hinallataq mana mikhunay kaqtinpas, saynallataq tukuy imaykuna hunt'asqa kaqtinpas, hinallataq mana imay kaqtinpas. ¹³ Señor Jesucristo kallpanchawaqtinmi, noqaqa tukuy imatapas ruwayta atini. ¹⁴ Ichaqa allintapunin qankunaqa ruwarankichis, sasachakuy tiempokunapi tarikushaqtiy, imapas apachimuwasqaykichiswan.

¹⁵ Noqaqa Macedonia provincia lawmanta lloqsimuspay, Diosmanta allin willakuykunata willakuqtiymi, qankuna Filipos iglesiallamanta yanapawarankichis. Ichaqa manan wakin iglesiakunaqa yanapawarankuchu. [*Nota: Filipos llaqtapi kaq iglesiaqa Macedonia provincia ukhupin karan.*]

¹⁶ Saynallataqmi Tesalónica llaqtapi tukuy sasachakuykunata pasashaqtiy, qankunaqa ofrendaykichista apachimuwarankichis sapa kutin.

¹⁷ Kaykunataqa manan noqaqa nishaykichis, qankuna imatapas qowanaykichispaqchu, aswanqa chay allin ruwasqaykichismanta Dios premiasunaykichispaqmi.

¹⁸ Qankunapa tukuy imapas apachimuwasqaykichisqa suficien ten noqapapaqa karan. Chaykunatan Epafroditomantaqa llapallanta chashkirani. Hinaspapas chay yanapawasqaykichisqa, Diospa ñawpaqninpin, sumaq q'aparishaq ofrenda hinaraq karan. Chaymi Diosninchisqa qankunawan anchata kusikun.

¹⁹ Chayraykun Diosniyqa qapaq kayninmanta qankunaman tukuy ima faltasuqniykichista qosunkichis, Señorninchis Jesucristontakama.

²⁰ ¡Dios Taytanchisyá alabasqa kachun wiña-wiñaypaq! Amén.

Cartapa tukukuyninmanta

²¹ Noqapa parteymantayá saludaykapuwaychis Señor Jesucristopi llapallan creeq wawqe pananchiskunata. Saynallataqmi noqawan kushka kaq hermanokunapas qankunaman saludota apachimusunkichis.

²² Hinaspapas kay llaqtapi tiyaq wawqe pananchiskunapas qankunamanmi saludota apachimusunkichis. Paykunamantan rey Cesarpa palacio wasinpi llank'aq hermanonchiskunapas aswan más kusikuywanraq saludota apachimusunkichis.

²³ ¡Señorninchis Jesucristoyá qankunata bendecisunkichis tukuy imapi! Amén.

COLOSENSES

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Colosas llaqtapi creyentekunaman apachinanpaq (Col 1.1; 4.18). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq ñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi ñishpañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 61 otaq 63 watakunapin (Hech 28.30, 31).
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Colosas llaqtapi tiyaq creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan chay Colosas llaqtapi wakin Israel nacionniyoq runakuna, hinallataq Grecia nacionniyoq runakunapas falso yachachikuykunata iglesia ukhupi yachachiyta qallariqtinkun. Chaymi apóstol Pabloqa chaykunamanta uyarispa, chay falso yachachikuykunapi ama creenankupaq kay cartata escribiran.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Imaynan Dios Tayta, saynallataqmi Wawan Jesucristopas. Chaymi Jesucristoqa kay pachapi runa kashaspan rikuchiwan chis imaynas Dios Taytan kasqanta. Hinaspapas Jesucristoqa hanaq pachapi, hinallataq kay pachapi llapallan kamachiqkunamantapas más atiyniyoqmi kamachinanpaqqa...” (Col 2.9-10).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Apóstol Pablo graciaستا Diosman qosqanmanta (Col 1.1-14).

- (2) Runakuna Dioswan allinpanapaq Jesucristo wañusqanmanta (Col 1.15-23).
- (3) Apóstol Pablo mana Israel nacionniyoq runakunaman yachachisqanmanta (Col 1.24 asta 2.5).
- (4) Mosoq kawsayta Señorinchis Jesucristo qowasqanchismanta (Col 2.6 asta 3.4).
- (5) Imayna kawsananchismanta (Col 3.5 asta 4.6).
- (6) Cartapa tukukuyninmanta (Col 4.7-18).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, noqa Pablon Diospa munayninman hina Jesucristopa apostolnin kani. Noqan wawqenchis Timoteopiwan, ² kay cartata chay Colosas llaqtapi tiyaq hermanokunaman apachimuykichis. Qankunaqa Diospa akllasqan, hinallataq Jesucristopi mana ish kayaspa iñiqkunan kankichis. Noqaqa Dios Taytanchismantan, hinallataq Señorinchis Jesucristomantawanmi mañakushani, qankunata bendecispa, yanapasunaykichispaq, hinaspapas haw kallata kawsanaykichispaq ima.

Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

³ Noqaykuqa Diosmanta sapa kutin qankunapaq mañakuspaqa, Señorinchis Jesucristopa Taytan Diosmanmi graciasta qoyku. ⁴ Hinaspapas noqaykuqa yachaykun, qankunaqa Señor Jesucristopi confiasqaykichista, hinallataq Diospi creeq runakunatapas khuyakusqaykichista. ⁵ Qankunaqa yachankichismi, Diosqa qosunaykichis premioykichistan hanaq pachapi waqaychashan. Chaymi qankunaqa Diosmanta allin willakuykunata uyarisqaykichis p'unchawmantapacha, Jesucristopi confiaspa hinallataq creyentekunata khuyakuspa kawsashankichis. ⁶ Diosmanta chay allin willakuykunatan enteron mundontinpi willasqa kashan. Hinaspan huk sach'a hina allinta rurushan. Chaymi chay allin willakuykuna uyarisqaykichismantapacha, qankunapas huk sach'a hina allin kaqkunata rurushankichis, Diospa cheqaq khuyakuyninmanta allinta yachasqaykichisrayku. ⁷ Qankunaqa chay allin willakuykunatan yacharankichis Epafras yachachisuqtiykichis. Payqa Jesucristomanta willakusqanraykun noqanchispa llank'aqmasinchis, hinallataq ancha khuyakusqanchis wawqenchis ima. Hinaspapas payqa Señorinchis Jesucristopa serviqnin kaspanmi, qankunata yanapasurankichis. ⁸ Paymi noqaykuman willawaranku, Santo Espíritu yanapasuqtiykichis, runamasiykichis khuyakuq kasqaykichismanta.

⁹ Wawqenчис Epafras willawasqankumantapachan, noqaykuqa sapa kutin qankunapaq Diosmanta mañakushayku, saynapi Santo Espiritupa yanapayninwan Diospa munasqanman hina kawsanaykichispaq, allin yachayniyoq kanaykichispaq, hinallataq allin entiendeq runakuna kanaykichispaq ima. ¹⁰ Saynata kawsaspan, qankunaqa Diospa munasqanman hina allin kaqkunata imatapas ruwaspa, kawsankichis. Hinaspan qankunaqa aswan mastaraq Diosmanta yachankichis. Saynata kawsaqtiykichismi, Diosqa qankunawan ancha kuisqa kanqa. ¹¹ Hinallataqmi mañakushayku, atiyininwan Dios yanapasunaykichispaq, kallpanchasunaykichispaq, saynapi pacienciakuspa tukuy sasachakuykunata venceyta atinkichis. Chaymi qankunaqa anchata kusikuspa, ¹² Diosman graciasta qonkichis. Diosqa k'anchaq glorianpin huk sumaq herenciata prometewashanchis. Chaytaqa chashkisunchis, Diospa wawankuna kasqanchisraykun. ¹³ Diosmi noqanchistaqa chinkay tutayaq ukhupi hina huchapi kawsasqanchismanta orgospa librawaranchis. Hinaspan Diosqa yanapawaranchis, khuyasqan Wawan Jesucristota kasukuspa kawsananchispaq. ¹⁴ Jesucriston cruzpi yawarninta ch'aqchuspa, huchanchiskunata perdonaspa salvawaranchis.

Dioswan allinpachiwanchispaq Jesucristo wañusqanmanta

¹⁵ Jesucristoqa Diospa Wawanmi. Payqa manaraq kay pachapas nitaq hanaq pachapas kashaqtinmi, ña karanña. Chaymi Jesucristontakama mana rikuna Dios Taytataqa reqsinchis, pay Dios Taytanpa rikch'aynin kasqanrayku. ¹⁶ Diosqa Jesucristontakaman cielopi kaqkunatapas, kay pachapi kaqkunatapas, tukuy ima rikusqanchistapas, mana rikusqanchistapas, tukuy clase atiyniyoq angelkunatapas unancharan. Llapallan kaykunan Jesucristontakama unanchasqa karan paypaq. ¹⁷ Jesucristoqa ñan karanña manaraq tukuy imapas unanchasqa kashaqtin. Paymi atiyininwan tukuy imatapas lugarninpi takyachishan, ordenninpi kaspas, ama chinkanapaq. ¹⁸ Imaynan cuerponchispas umayoq, saynallataqmi Jesucristopas llapallan creyentekunapa umalliqnin kaspas gobiernawashanchis. Sayna kaspanmi Jesucristoqa paypi creeqkunaman wiñay kawsayta qon. Hinaspapas Jesucristoqa manaraq imapas kashaqtinmi ña karanña. Hinallataqmi payqa wañuqkunamantapas primerta kawsarimuran, saynapi tukuy imamantapas más importante kanapaq. ¹⁹ Dios Taytamanqa agradaranmi Wawan

Jesucristopi kaynin. Chaymi Jesucristoqa rikuchiwanchis imaynas Dios Taytan kasqanta, Dios Taytanwan igualla kasqanrayku. ²⁰ Chaypaqmi Diosqa Wawan Jesucristota kay pachaman mandamuran, tukuy unanchasqankuna Dioswan allinpananpaq. Chaymi Diosqa Señorninchis Jesucristopa cruzpi wañuyninwan, kay pachapi, hinallataq hanaq pachapi, tukuy kaqkunawan allinparan, saynapi hawkalla kanankupaq.

²¹ Saynallataqmi qankunapas ñawpaq tiempopiqa Diospa enemigon karankichis. Hinaspan forastero hina Diosmanta karunchasqa kawsarankichis. Chaymi qankunaqa mana allinkunata piensaspa, hinallataq ruwaspa kawsarankichis. ²² Kunanmi ichaqa allinpasqaña Dioswan kashankichis, Señorninchis Jesucristo cruzpi wañusqanrayku. Chaymi Diosqa ñawpaqninman pusawasunchis ch'uya songoyoqta, mana ni ima huchayoqta, hinallataq mana pipa huchachanantaña. ²³ Chaymanqa pusawasunchis, Diospa palabranmanta mana karunchakuspa, chay allin willakuykunapi qaqa hina takyaqtinchismi, hinallataq mana ishkayaspa tukuy songonchiswan Jesucristopi iñiqtinchismi. Chay allin willakuytan enteron mundontinpi yachachishanku. Chaymi qankunapas chayta ña uyarirankichishña. Noqa Pabloqa chaykunata willakunaypaqmi akllasqa karani.

Apóstol Pablo yachachisqanmanta

²⁴ Noqaqa (qankuna huk law nacionniyoq runakunaman yachachisqayrayku) ñak'arishaspaypas anchatan kusikushani. Chaymi noqaqa Jesucristo hina ñak'arispay, paypa kamachiwasqanta cumplishani, paypi llapallan iñiqkunata kallpanchanaypaq. Llapallan chay iñiqkunaqa Jesucristopa iglesian, hinallataq cuerponmi kanchis. Chaymi noqa ñak'ariqtiyqa, Jesucristopas aswan mastaraq ñak'arishanman hina kashan. ²⁵ Diosmi planninman hina noqataqa nombrawaran, iglesianta servinaypaq. Chaymi qankunamanpas, hinallataq huk runakunamanpas Diosmanta allin willakuykunata yachachispay, kamachiwasqanta allinta cumplishani. ²⁶ Diosmi kay allin willakuytaqa ñawpaq tiempomantaraq pakasqa hinata waqaycharan. Ichaqa kunanmi chay allin willakuytaqa paypa wawankunaman reqsichishan. ²⁷ Diosmi munaran, huk law nación llaqtakunapi tiyaq runakunapas, chay pakasqa hina allin willakuyninta yachanaykichista, saynapi salvasqa kanaykichispaq. Chaymi Jesucristoqa hamuran qankunapa songoykichispi tiyananpaq, saynapi qankunapas paywan kushka sumaq gobiernasqan glorianpi paywan kushka kanaykichispaq.

²⁸ Chaymi noqaykuqa tukuy yachaywan Jesucristomanta llapallan runakunaman willakuyku, yachachiyku, hinalataq allinta entiendechiyku ima. Saynapi Jesucristowan huk sonqolla kaspanku, Diosman ch'uya sonqoyoqña presentasqa kanankupaq. ²⁹ Chayraykun noqaqa Diospaq allinta llank'ashani, Jesucristopa kallpa qowasqanwan, hinallataq atiy qowasqanwan ima.

2

¹ Noqaqa munanin kaykuna yachanaykichista: Noqaqa anchata kallpanchakuspaymi Diospa obranpi llank'ashani, qankuna Colosas llaqtapi, hinallataq Laodicea llaqtapi creyentekunarayku, hinallataq huk law llaqtakunapi mana reqsisqay creyentekunarayku ima. ² Chaymi noqaqa llapallaykichista kallpanchanaypaq anchata esfuerzakushani, saynapi Jesucristota khuyakuspaykichis, qankunaqa ch'ulla runa hinalla kawsanaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa, saynata kawsaspaykichismi, Diospa pakasqa hina planninkunata allinta entiendenkichis. Diospa chay pakasqa hina planninga Señorninchis Jesucriston. ³ Chay pakasqa hina planninmi anchata valen ashka qori qolqemantapas aswan mastaraq. Chayraykun Señorninchis Jesucristomanta yachaspanchisqa, Dios Taytapa chay pakasqa hina planninkunata allinta yachasunchis. ⁴ Chaymi kay allin willakuykunataqa qankunaman yachachishaykichis, pipas qankunaman hamuspa, sumaqlataña parlapayaspa, ama engañasunaykichispaq. ⁵ Noqaqa qankunawan kushka mana kashaspaypas, sapa kutinmi qankunamantaqa yuyarinipuni. Hinaspan noqaqa anchata kusikuni, qankunaqa allin yuyaywan imatapas ruwaspa kawsasqaykichista, hinallataq Señorninchis Jesucristopi mana ishkayaspa confiasqaykichista yachaspay.

Mosoq kawsayta Señorninchis Jesucristo qowasqanchismanta

⁶ Qankunaqa ñan Señorninchis Jesucristotaqa sonqoykichispi chashkikurankichishña. Saynaqa paypa munasqanman hinayá kawsaychis. ⁷ Saynaqa yachasqaykichisman hinayá, qankunaqa Jesucristopi astawanraq confiaychis. Hinaspa Jesucristopa willakuyninta kasukuspa kawsaychis, saynapi iñiykiykichispi allinta wiñarisa, qaqa hina takyanaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa sapa kutinyá Diosman graciasta qospa kawsaychis.

⁸ Qankunaqa Diospa contranpi yachachiq falso runakunamantayá cuidakuychis. Amayá uyariychishchu yachaq tukuq runakunata, hinallataq mana imapaq

valeq yanqa sonseras rimaq runakunatapas. Ichaqa chay yachachisqankuqa, runakunapa yachayllanmi. Chaymi chay runakunaqa kay pachapi tiyaq runakunapa costumbrenkunallata kasukunku, ichaqa manan Jesucristotachu.

⁹ Imaynan Dios Tayta, saynallataqmi Wawan Jesucristopas. Chaymi Jesucristoqa kay pachapi runa kashaspan rikuchiwan chis imaynas Dios Taytan kasqanta. ¹⁰ Hinaspapas Jesucristoqa hanaq pachapi, hinallataq kay pachapi llapallan kamachiqkunamantapas más atiy niyoqmi kamachinanpaqqa. Chaymi Señorinchis Jesucristowan huk sonqollaña kaspaykichisqa, Diospa kawsayninwan hunt'asqa kankichis, (saynapi Diospa munasqanman hina kawsanaykichispaq). ¹¹ (Israel nacionniyoq runakunaqa huk señalta hinan circuncisión costumbretaqa ruwachikuranku, saynapi Diospa llaqtan kanankupaq). Ichaqa qankunataqa manan runakunachu circuncisión costumbretaqa ruwasurankichis cuerpoykichispiqa. Aswanqa kikin Diosmi qankunataqa Jesucristoman hukllasurankichis, Diospa llaqtan kaspaykichis, amaña huchakunata ruwanaykichispaq. Chaymi qankunapaqqa huk circuncisión hina sonqoykichispi ruwasqa karan. Chaytaqa ruwaran kikin Señor Jesucriston. ¹² Qankunaqa unupi bautizachikuspaykichismi, Jesucristowan kushka sepulturapi p'ampasqa hina karankichis. Hinaspapas chay bautismollapitaqmi Señor Jesucristowan kushka kawsar-inpuq hina karanchis, Diosqa atiy ninwan Jesucristota kawsarichimusqanpi creesqanchisrayku. ¹³ Ñawpaqtan qankunaqa huchallapi kawsasqaykichisrayku, hinallataq circuncisión costumbreta mana ruwachikusqaykichisrayku, wañusqa hina karankichis. Kunanmi ichaqa kikin Diospuni huchaykichista perdonaspa, mosoq kawsayta qosunkichis, Jesuswan kushka kawsanaykichispaq. ¹⁴ Runakunaqa huchallapi kawsasqanchisraykun, Moisespa escribisqan leykunaman hinaqa, llapallanchis castigasqa kananchispaq kasharanchis. Ichaqa Señorinchis Jesucriston cruzpi chakatasqa wañuran. Hinaspan chay huchanchiskunamanta pagaran. Chay ruwasqanwanmi leykunapa castigonmanta librawaranchis. ¹⁵ Hinaspapas Diosqa Señorinchis Jesucristo cruzpi wañusqanwanmi diablota, hinallataq demoniokunatapas vencespa, atiy ninkutapas qechuran. Hinaspan chay diablota, hinallataq chay demoniokunatapas presota hina hap'ispa, llapanpa ñawpaqinpi p'enqayman churaran.

Señorninchis Jesucristopa munasqanman hina kawsanan-chismanta

¹⁶ Saynaqa amayá qankunamantaqa ni pipas maltaqa rimachunchu mikhusqaykichismanta, tomasqaykichismanta, fiestakunapi mana participasqaykichismanta, mosoq killa fiestakuna mana ruwasqaykichismanta, hinallataq samana p'unchawta mana guardasqaykichismantapas. ¹⁷ Chay ñawpaq costumbrekunaqa Jesucristopa llantun hinallan karan. Chaykunaqa kamachisqa karan asta Señorninchis Jesucristo chayamunan p'unchawkamallan. Kunanmi ichaqa más allintaña Diosmanta yachanchis, kikin Jesucristo kay pachaman hamusqanrayku. ¹⁸ Chayraykuyá qankunaqa falso yachachiq runakunawanqa ama engañachikuychishchu. Chay runakunaqa humilde tukuspankun, angelkunata adoranku. Hinaspapas “sueñoypin huk visionta rikuyku” nispanku, runakunata engañaspanku, paytukusqallaña purinku. Ichaqa chay visionkunaqa manan cheqaqchu; aswanmi paykunaqa piensayninkuman hina inventarispas, mana rikusqankumanta rimanku. Sichus qankuna chay runakunata creenkichis chayqa, Diospa prometesuqaykichis premiokichistan perderunkichis. ¹⁹ Hinaspapas chay falso yachachiq runakunaqa manan Jesucristopa partenmantachu kanku. Jesucristoqa noqanchis paypi creeqkunapa umalliqninchismi. Chaymi paypa partenmanta kanchis, imaynan cuerponchispipas tullunchiskunawan, hinallataq hank'unchiskunawan hukllaman hap'ichisqa kashan chay hina. Saynatan noqanchistapas Jesucristoqa hukllawanchis. Hinaspan iñiyninchispi wiñachiwanchis Diospa munasqanman hina.

Diospa munayninman hina kawsananchismanta

²⁰ Señorninchis Jesucristopa cruzpi wañusqanwanmi qankunapas, paywan huklla kashankichis. Chaymi kay mundopi costumbrekunapaqqa wañusqa hinaña kashankichis. Chayri, ¿imanaqtintaq qankunari kay pachapi mana allin costumbrekunata ruwasparaq kawsashankichís? ²¹ ¿Imanaqtintaq qankunari khaynata nisusqaykichis: “ama chaytaqa tupaychu”, “ama chaytaqa mikhuychu”, “ama chaytaqa malliychispashchu”, nispa nisusqaykichisri, kasukusparaq kawsashankichís? ²² Tukuy chaykuna prohibisqankuqa tiempoq pasasqanman hinan tukukapun. Hinaspapas chay yachachikuykunaqa runakunapa kamachisqallanmi; (ichaqa manan Diosmantachu hamun). ²³ Chay falso runakunapa imapas piensayninman hinalla ruwasqankuqa allin yachachikuymanmi rikch'akun, religionninkuman hina costumbrekunata

ruwasqankurayku, humilde runa hina tukusqankurayku, hinallataq cuerponkuta ñak'arichisqankurayku ima. Ichaqa chay costumbrekunaqa manan yanapawanchishchu cuerponchispa munasqankunata, hinallataq mana allin piensaykunata vencenanchispaqqa.

3

¹ Qankunaqa imaynan Jesucristo kawsarimuran, saynatan wañusqa hina kasqaykichismanta Jesuswan kushka kawsarimurankichis. Chayraykuyá qankunaqa hanaq pachapi kaqkunata mashkaychis. Chaypin Señorninchis Jesucristoqa Dios Taytanpa phaña ladonpi tiyashan. ² Saynaqa amayá qankunaqa kay pachapi kaqkunallapichu piensaychis. Aswanqa hanaq pachapi kaqkunapiyá piensaychis. ³ Qankunaqa ñan wañusqa hinaña kashankichis huchapaqqa. Chaymi Diosqa mosoq vidata qosunkichis, paypa ladonpi Jesucristowan kushka kawsanaykichispaq. Chay mosoq vidaykichisqa kay mundopi tiyaq runakunamantaqa pakasqa hinan kashan, paykuna mana entiendesqankurayku. ⁴ Ichaqa kawsayta qowaqninchis Jesucristo, kay pachaman kutimuqtinmi, paypi llapallan creeqkunaqa sumaq k'ancharishaq glorianpi paywan kushka rikusqa kasunchis.

Ñawpaq kawsaymanta mosoq kawsaymantawan

⁵ Chayraykuyá qankunaqa kay pachapi millay ruwaykunata vidaykichispi wañuchiychis. Hinaspayá amaña kay huchakunata ruwaspañachu kawsaychis: waqllikuykunapichu, mana casado kashaspa warmiwan puñuyypichu, millay qenlli piensaykunapichu, khuchi vidapi puriykunapichu, mana allin piensaykunapichu, nitaq qolqella ganaypichu. Ichaqa pipas qolqellapi piensaqqa, runakunapa ruwasqan idolokunatapapas adorashankuman hinan kashanku. ⁶ Paykunatan Diosqa mana kasukusqankurayku, anchatapuni phiñakuspa, castiganqa. ⁷ Saynatan qankunapas, Señorninchis Jesucristopi manaraq creeshaspaqa, chay mana allinkunata ruwaspa kawsarankichis. ⁸ Kunanyá ichaqa kay huchakunamanta karunchakuspa kawsaychis: phiñakuykunamanta, k'araq renegaykunamanta, runamasiykiwan alqontin michintin hina kawsaykunamanta, runamasiykipa contranpi rimaymanta, hinallataq sonseras palabrakuna rimaykunamantawan ima. ⁹ Saynallataqyá qankunapuraqa ama llullanakuspachu kawsaychis. Ichaqa chay ñawpaq kawsayniykichistaqa ñan qankunaqa dejarankichishña. ¹⁰ Chaymi qankunaqa mosoq kawsaypiña kunan

kawsashankichis. Chayraykun unanchawaqñinchis Diosqa sapa kutin yanapashasunkichis, aswan mastaraq payta reqsinaykichispaq, hinallataq aswan mastaraq payman rikch'akuspa, allinta kawsanaykichispaq ima. ¹¹ Chaymi Jesucristopi cheqaqta creesqanchisrayku manaña importañachu, Israel nacionniyoq runachus icha huk law nacionniyoq runachus kasqanchisqa; circuncisión costumbre ruwasqa runachus icha mana circuncisión costumbre ruwasqa runachus kasqanchisqa; ancha yachayniyoq runachus icha mana yachayniyoq runachus kasqanchisqa; esclavochus icha librechus kasqanchisqa. Aswanqa Jesucristopi creesqanchisraykun, payqa sonqonchispi kawsashan. Hinaspan Jesucristoqa tukuy imamantapas aswan más importante.

¹² Diosmi qankunataqa anchata munakusunkichis. Chaymi payqa akllasurankichis, wawankuna kanaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa Diospaq kawsaspa, runamasiykichista khuyakuychis, llamp'u sonqo kaychis, humildadwan imatapas ruwaychis, khuyapayakuq kaychis, pacienciayoq kaychis, ¹³ qankunapura soportanakuspa kawsaychis. Sichus pipas qankunapa contraykichispi imatapas rimanqa otaq ruwanqa chayqa, perdonaychis, imaynan Señorninchis Jesucristopas qankunapa huchaykichista perdonasurankichis saynata. ¹⁴ Hinaspapas qankunaqa kay llapallan nisqaykunamanta aswan mastaqqa qankunapurayá ancha allinta khuyanakuychis. Chay khuyanakuymi qankunataqa ch'ulla runa hinallata kawsachisunkichis. ¹⁵ Diosmi qankunataqa waqyasurankichis, Jesucristowan huk cuerpo hinalla kanaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan hawkalla kawsaychis. Hinallataq Diosmanpas graciasta qoychis.

¹⁶ Qankunaqa amayá ni hayk'agpas qonqankichishchu Jesucristopa ancha sumaq yachachikuynintaqa. Chayraykuyá qankunapura yachachinakuspa, otaq imamantapas correginakuspa, allin yuyaywan kallpanchanakuychis, salmoskunata takispa, himnokunata takispa, hinallataq Diospaq takikunata takispa ima, Diosman graciasta qoychis tukuy sonqoykichiswan. ¹⁷ Qankunaqa tukuy imata ruwasppas otaq rimaspapas, Jesucristopa sutinpiyá allinta ruwaychis. Saynallataqyá Dios Taytamanpas graciasta qoychis, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan.

Jesucristopi creeqkuna imaynatachus familianchiswan kawsananchismanta

18 Casarasqa warmikuna, qankunaqa qosaykichistayá allinta kasukuychis, Jesucristopi creesqaykichisrayku. 19 Saynallataq casarasqa qarikuna, qankunapas esposaykichistaqa allinta munakuychis; ama phiñachiychishchu, nitaq maltrataychispashchu. 20 Saynallataq wawakuna, qankunapas tayta mamaykichistayá tukuy imapi kasukuychis. Sayna kasukusqaykichismi Señorninchis Jesucristomanga agradan. 21 Saynallataq qankunapas tayta mamakuna, wawaykichistaqa ama yanqapuniqa phiñachiychishchu, saynapi paykuna llakisqa kaspera ama desanimakunankupaq. 22 Saynallataq sirvientekuna, qankunapas patronniykichistaqa tukuy imapi kasukuychis. Hinaspapas amayá qawasuptillaykichishchu imatapas allintaqa ruwaq tukuychis. Aswanqa imatapas ruwaychis cheqaq sonqowan, Diosta kasukusqaykichisrayku. 23 Hinaspapas qankunaqa tukuy ima trabajota ruwaspapas, kuisqa sonqowanyá ruwaychis, ama runakunallata serviq hinachu, aswanqa Señorninchis Jesucristotapas servishawaqchis chay hinata. 24 Diosqa herenciatan qankunaman qosunkichis huk premiota hina. Chaykunatan qankunaqa ña allintaña yachankichis. Saynaqa yuyariychisyá, qankunaqa cheqaq dueñoykichis Señor Jesucristotan servishankichis. 25 Ichaqa mana allin ruwaq runakunañataqmi, castigasqa kanqaku, mana allin ruwasqankumanta. Saynatan Diosqa castiganqa, pimanpas mana sayapakuspa.

4

1 Patronkuna, qankunapas servisuqniykichis runakunataqa allinta trataychis, hinallataq paykunawanqa justo ima kaychis. Yuyariychisyá, qankunapa patronniykichispas cielopin kashan; payqa Señorninchis Jesucriston. (Paymanmi qankunapas cuentata qonkichis).

2 Qankunaqa rikch'an-rikch'an hinalla kaspaykichis, Diosmanta tuta p'unchaw mañakuychis. Hinaspapas amayá qonqaychishchu Diosman gracias qoytaqa.

3 Hinaspapas qankunaqa noqaykupaqpas Diosmanta mañakuychis, saynapi Jesucristomanta allin willakuykunata willakuqtiyku, pipas ama hark'awanankupaq, aswanqa willakuqtiyku dejaykuwanankupaq. Noqaqa Jesucristomanta willakusqayraykun, kay carcelpi kunan preso kashani. 4 Chayraykuyá qankunaqa Diosmanta noqapaq mañapuwaychis, Jesucristomanta runakunaman allin clarota willanaypaq. Saynata ruwanaypaqmi Diosqa obligawaspa noqata kamachiwaran.

⁵ Qankunaqa Jesucristopi mana creeq runakunawan kaspaykichisqa, allinta piensaspayá, aswan allin willakuykunamanta paykunawan parlaychis, tiempoykichista ama usuchispaykichis. ⁶ Hinaspapas qankunaqa amayá k'araqachu rimaychis; aswanqa allin kaqkunamantayá allin kaqta imatapas rimaychis. Hinallataq imata tapusuqtiykichispas, allinta piensaspa, sumaq llamp'u songowan sapankamankuta contestaychis.

Cartapa tukukuyninmanta

⁷ Diosta allinta serviq Tíquico sutiyoq wawqenchismi qankunaman willasunkichis noqamanta. Paymi noqata yanapawaran tukuy ruwasqaypi. Hinallataqmi paywanqa kushka Diostapas servirayku. ⁸ Chayraykun noqaqa wawqenchis Tiquicota qankunaman mandamushaykichis, kallpanchasunaykichispaq, hinallataq noqaykumanta qankunaman willasunaykichispaq ima. ⁹ Hinaspapas wawqenchis Tiquicowan kushkan hamushan iglesiaykichismanta kaq khuyasqay wawqenchis Onesimopas. Paypas Señorninchis Jesucristopin anchata confian. Paykunan qankunamanqa willasunkichis, noqayku kaypi imayna pasasqaykumanta.

¹⁰ Noqawan presomasiy kaq wawqenchis Aristarcon saludota qankunaman apachimushasunkichis. Saynallataqmi wawqenchis Bernabeypa primon Marcospas saludota apachimushasunkichis. Noqaqa ñan qankunataqa kamachiraykichishña, sichus wawqenchis Marcos qankunaman visitamusuqtiykichisqa, allinta chashkiykunaykichispaq. [*Nota: Kay Marcostan wakinqa Juan Marcoswan reqsiranku. Paymi Evangelio Marcostapas escribiran.*]

¹¹ Saynallataqmi Justowan sutichasqa wawqenchis Jesuspas qankunaman saludota apachimusunkichis. Jesucristopi creeq Israel nacionniyoq runakunamantaqa paykunallan yanapawaranku, Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willakuqtiyqa. Hinaspapas noqataqa anchatan paykunaqa kallpanchawaranku. ¹² Saynallataqmi qankunapa iglesiaykichismanta, Epafras sutiyoq wawqenchispas qankunaman saludota apachimusunkichis. Hinaspapas payqa sapa kutinmi qankunapaq Diosmanta mañakushan, saynapi Señorninchis Jesucristopi iñispa firme sayanaykichispaq, Diospa munasqanman hina imatapas ruwanaykichispaq, huchakunamanpas ama urmanaykichispaq, hinallataq tukuy songoykichiswan Diosta servinaykichispaq ima. ¹³ Chaytaqa noqapunin rikuni, imaynatas wawqenchis Epafrasqa qankunarayku

preocupakusqanta. Hinaspapas payqa preocupakullantaqmi Hierápolis llaqtapi, hinallataq Laodicea llaqtapi kaq wawqenchiskunamantapas. ¹⁴ Saynallataqmi wawqenchis Demaspas, hinallataq khuyakusqay wawqenchis médico Lucaspas qankunaman saludota apachimushasunkichis.

¹⁵ Saynallataqyá qankunapas noqapa parteymanta, Laodicea llaqtapi wawqenchiskunata saludaykapuwaychis. Saynallataq hermananchis Ninfastapas, hinallataq paypa wasinpi huñunakuspa, Diosta serviqkunatapas saludaykapuwaychis.

¹⁶ Qankunaqa kay carta apachimusqayta leeruspaqa, Laodicea llaqtapi wawqech pananchiskunamanyá apachiychis, saynapi paykunapas kay cartata leenankupaq, hinallataq paykunaman carta apachisqayta leeruqtinku, paykunamanta chay carta qankunaman chayamuqtin, qankunapas leenaykichispaq. ¹⁷ Wawqenchis Arquipota niychis, Señorninchis Jesucristopa encargasqan obrapi allinta llank'ananpaq.

¹⁸ Kaytaqa noqa kikiypunin makiywan qankunaman escribimushaykichis: “Qankunaqa yuyariychisyá, noqaqa carcelpin preso kashani. Noqaqa Diosmanta mañakushani, qankunata khuyapayaspa tukuy imapi yanapasunaykichispaq”. Amén.

1 TESALONICENSES

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Tesalónica llaqtapi tiyaq creyentekunaman apachinanpaq (1 Tes 1.1; 2.18). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiy-oqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaqa runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 50 otaq 51 watakunapin.
- 3. Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Tesalónica llaqtapi kaq creyentekunapaqmi.
- 4. Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Tesalónica llaqtapi tiyaq creyentekuna iñiyinukupi kallpanchakunankupaqmi (1 Tes 1.6; 3.4), saynallataq Señor Jesucristopa kutimunampi seguro kanankupaq ima (1 Tes 3.13; 4.13 asta 5.10).
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Ichaqa noqanchisqa yachanchismi Señorinchis Jesucristo wañusqanmanta kawsarimusqantaqa. Saynallataqmi Señorinchis Jesucristopi creespa wañuqkunatapas kikin Diospuni kawsarichimunqa” (1 Tes 4.14).
- 6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
  - (1) Apóstol Pablo graciasta qon Tesalónica llaqtapi tiyaq iñiqkunamanta (1 Tes 1.1-10).
  - (2) Apóstol Pablo Tesalónica llaqtapi llank'aspa huk allin ejemplo kasqanmanta (1 Tes 2.1-16).
  - (3) Tesalónica llaqtapi creyentekunaman apóstol Pablo visitay munasqanmanta (1 Tes 2.17 asta 3.13).

- (4) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (1 Tes 4.1-12).
 (5) Señorninchis Jesucristopa kutimunanmanta (1 Tes 4.13 asta 5.11).
 (6) Jesucristopi creeq runakunata apóstol Pablo kallpanchasqanmanta (1 Tes 5.12-28).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Tesalónica llaqtapi huñunakuq wawqe panaykuna: Noqa Pablon, Silvanopiwan, hinallataq Timoteopiwan ima kay cartata qankunaman escribimuspa saludamuykichis. Qankunaqa Diospa, hinallataq Señorninchis Jesucristopa khuyakusqan wawankunan kashankichis. Chayraykun noqaykuqa mañakushayku, Diosninchis, hinallataq Señorninchis Jesucristopas tukuy imapi yanapaspa, hawkallata kawsachisunaykichispaq.

Apóstol Pablon graciasta qon Tesalónica llaqtapi iñiqkunamanta

² Noqaykuqa Diosmanta sapa kutin mañakuspaykun, qankunamanta yuyariyku. Hinaspan Diosman graciasta qoyku llapallaykichismanta. ³ Hinaspapas sapa kutin qankunamanta yuyarispaykun, Dios Taytanchisman tukuy songoykuwan graciasta qoyku kaykunamanta: Diospaq llank'asqaykichismanta, paypi allin iñisqaykichismanta, munakuywan servisqaykichismanta, hinallataq ñak'arisppas, Jesucristopi allinta confiaspa mana ishkasqaykichismantawan ima. ⁴ Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosmi qankunataqa anchata munakusunkichis. Chayraykun qankunataqa akllasurankichis, wawankuna kanaykichispaq. Chaytan noqaykuqa allinta yachayku. ⁵ Noqaykuqa Jesucristomanta allin willakuykunata qankunaman willaspaykuqa, manan rimayllachu rimarayku. Aswanmi Santo Espiritupa atiyinwan cheqaqtapuni convencesqa kaspayku, qankunaman Diosmanta willaraykiku. Hinaspapas qankunaqa allintan yachankichis, qankuna ukhupi kaspaykuqa, qankunata khuyakuspan, allinniykichispaq tukuy imatapas ruwarayku.

⁶ Chaymi qankunaqa noqaykupa, hinallataq Señorninchis Jesucristopa ejemplo qosusqaykichisman hina ruwashankichis. Hinaspapas qankunaqa ancha ñak'ariypiña kashaspaykichispa, Señor Jesucristomantan allin willakuykunata chashkirankichis ancha kusikuywan. Chay kusikuytan Diospa Santo Espiritun qankunaman qosurankichis. ⁷ Chaymi qankunaqa Jesucristopi

creesqaykichisrayku, huk ejemplo kashankichis, Macedonia provincia kasqaykichispi, hinallataq Acaya provincia lawpi tiyaq creyentekunapaqwan ima. ⁸ Hinaspapas qankunamanta qallarisan, Macedonia provincia kasqaykichispi, Acaya provinciapi, hinallataq huk provinciakunapipas ashka runakuna Señor Jesucristomanta allin willakuykunata willakuranku. Chayraykun chay lugarkunapi tiyaq runakunaqa ña yachankuña Diospi qankuna creesqaykichista. Chaymi noqaykupaqqa manaña necesariochu, imaynatas Jesucristopi qankuna creesqaykichismanta chay lugarkunapi willakunaykupaqqa. ⁹ Hinaspapas paykunaqa ancha allintan rimashanku, imaynatas ancha khuyakuywan qankuna chashkiwasqaykichismanta, hinallataq Diosman imayna ñisqaykichismantapas. Hinaspapas willakullashankutaqmi, kay pachapi runakunapa ruwasqan idolokunata saqespa, kawsaq cheqaq Diostaña servisqaykichismantapas. ¹⁰ Hinaspapas paykunaqa rimashankun, Señor Jesucristopa kay pachaman kutimunanta qankuna suyasqaykichismantapas. Ichaqa Diosmi Jesucristotaqa kawsarichiran wañusqakuna ukhumanta, saynapi juicio p'unchaw chayamuqtin, wiñay castigomanta librasqa kananchispaq.

2

Apóstol Pablo Tesalónica llaqtapi yachachisqanmanta

¹ Wawqe panaykuna, qankunaqa yachankichismi, qankunaman watukuq hamusqaykuqa, mana yanqapaqchu kasqanta. ² Hinaspapas qankunaqa ñan yachankichishña, Tesalónica llaqtaykichisman manaraq chayamushaqtikuqa, Filipos llaqtapi runakuna contraykupi kaspanku k'amiwasqankuta, hinallataq ñak'arichivasqankutapas. Ichaqa chaykuna pasawashaqtinkupas, Diosninchismi kallpanchawaranku, chay Tesalónica llaqtaykichispi runakuna contraykupi kashaqtinkupas, mana manchakuspa, Diosmanta allin willakuykunata qankunaman willanaykupaq. ³ Hinaspapas noqaykuqa cheqaq kasqallantallan willarayku, manataqmi pantachiyta munaspaykuchu, nitaq ni pitapas engañayta munaspachu. ⁴ Aswanqa Diosmi noqaykutaqa akllawaranku, aprobasqa obrero kaspayku, Señor Jesucristomanta allin willakuykunata runakunaman willanaykupaq. Chayraykun noqaykuqa ima kasqallanta willakushayku. Hinaspapas manan runakunawan allinpi qepayta munaspachu willakuyku, aswanqa Dioswan allinpi qepayta munaspaykun. Paymi sonqoykuta

reqsin, allinchus icha mana allinchus kasqantaqa. ⁵ Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, noqaykuqa manan sumaqa palabrakunawanchu qankunataqa convenceraykichis, nitaqmi qolqeraykullachu qankunataqa rimapayaraykichis. Chaytaqa Dios kikinmi allinta yachan. ⁶ Hinaspapas noqaykuqa manan runakuna otaq qankuna alabawanaykichistachu munarayku. ⁷ Noqaykuqa Jesucristopa apostolnin kasqaykuraykun qankunata kamachinaykupaqa atiyuniyoq karayku. Ichaqa aswanmi noqaykuqa qankuna ukhupi kaspaykuqa, llamp'u songowan rikuraykiku, imaynan huk warmipas wawankunata tukuy songonwan khuyapayaspas uywan saynata. ⁸ Chaymi qankunataqa anchata khuyakuspayku, Diosmanta allin willakuykunata kusikuywan willaraykichis. Hinaspapas noqaykuqa tukuy vidaykuwan, hinallataq tukuy imaykuwanmi qankunataqa yanaparaykichis, qankunata anchatapuni khuyakusqaykurayku. ⁹ Wawqepanaykuna, qankunaqa yuyashankichismi, imaynatachus tutantin p'unchawnintin makiykuwan llank'asqaykutaqa. Saynatan noqaykuqa huk trabajopi llank'arayku mantenekunaykupaqa, saynapi qankunapaqa ama huk gasto kanaykupaqa. Hinaspan noqaykuqa Diosmanta allin willakuykunata gratislla qankunaman willaraykiku.

¹⁰ Noqaykuqa qankuna ukhupiqqa mana huchallikuspan, allinta comportakuspa, kawsarayku. Chayraykun noqaykuqa mana ni pipas acusaytaqa atiwankumanchu. Chaykunamantan Diospas, hinallataq qankunapas testigoy kan-kichis. ¹¹ Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, noqaykuqa qankunatan anchatapuni khuyakuraykiku, imaynan papanpas wawankunata khuyakuspa, animan hinallataq consuelan chay hinata. ¹² Hinaspapas qankunataqa alli-allintan yachachiraykichis, Diospa wawankuna kasqaykichisrayku, allinta kawsanaykichispaqa. Diosmi waqyashasunkichis, hanaq pacha k'anchoq glorianpi paywan kushka gobiernanaykichispaqa.

¹³ Chayraykun noqaykuqa Diosman tukuy tiempo graciasta qoyku, qankunaman Diospa palabranta willaqtiyku, sumaqta chashkisqaykichisrayku. Chay chashkisqaykichis palabrataqa manan runakunapa palabranta hinachu chashkirankichis, aswanqa Diospa palabranta hinan. Chay palabranta uyarisqaykichismi kawsayniykichistaqa cambiaran. ¹⁴ Wawqepanaykuna, qankunaqa yachallankichistaqmi, llaqtamasiykichis runakuna qatikachaspa ñak'arichisusqaykichistapas. Saynatan Judea provincia lawpipas, Señor Jesucristopi creeq mas-

inchiskunatapas qatikachaspa ñak'arichiranku llaqtamasin runakunaqa. ¹⁵ Hinaspapas chay Judea provincia lawpi tiyaq runakunallataqmi Señor Jesucristotapas, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunatapas wañuchiranku. Chay llaqtamasiy runakunallataqmi ashka llaqtakunamanta noqaykutapas qarqomuwaranku. Paykunaqa, Diosta mana kusichispankun, llapallan runakunapa contranpi kashanku. ¹⁶ Chaymi chay runakunaqa Diosmanta allin willakuykunata huk law nacionniyoq runakunaman willaqtikyku, hark'awashanku. Saynata ruwaspankun, paykunaqa aswan más huchataraq apayukushanku. Ichaqa Diosmi paykunataqa ancha mana aguantayta castiganqa.

Apóstol Pablo creyentekunaman visitay munasqanmanta

¹⁷ Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaykuqa qankunamantan karunchasqa hina kasharayku huk tiempo. Ichaqa qankunawan kushka mana kashaspaykupas, tukuy tiempon sonqoykupiqa yuyallaraykiku. Chaymi noqaykuqa qankunaman visitamuyta anchata munarayku, saynapi qankunawan tupayunanchispaq. ¹⁸ Noqaykuqa ashka kutitan qankunaman visitamuyta munarayku. Hinaspapas noqa Pablo kikiypunin ashka kutita qankunaman visitamuyta piensarani. Ichaqa Satanasmí sapa kutin huk trampata hina churawaranku, saynapi qankunaman ama visitamunaykupaq. ¹⁹ Saynaqa Señorninchis Jesucristo kutimuqtinri, ¿manachu paymanta qankunaman willasqaykurayku kusikuykuman? Arí, Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqtinqa, anchatan kusikusaqku, qankunaman willasqayku mana yanqapaq kasqanrayku. ²⁰ Chayraykun noqaykuqa qankunamanta anchata kusikuspa, contento kashayku qankunapa ñiñiykichiswan.

3

¹ Ichaqa qankunamanta karupi, kaspaykun noqaykuqa anchata llakikushayku. Chaymi noqaykuqa Atenas llaqtapi sapallayku qepakunaykupaq parlanakurayku. ² Hinaspan wawqenichis Timoteota qankunaman mandamuraykichis. Payqa Jesucristomanta allin willakuykunata willaspanmi yanapawashanku. Chayraykun wawqenichis Timoteotaqa mandamuraykichis, qankunata ñiñiykichispi allinta kallpanchasunaykichispaq, hinallataq yanapasunaykichispaq ima, ³ saynapi ima sasachakuykunapipas qankuna ñak'arispaykichis, ama hukmanyaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa ñan yachankichishña, ima sasachakuykunaña hamuwaqtinchispas ñak'arinanchismantaqa. ⁴ Qankunawan kushka kashaspaykuraqmi, ña willaraykichishña imapas

sasachakuykuna hamunanmantaqa. Chaymi kunanqa ña yachankichishña, noqaykupa yachachisqaykuman hina, chay sasachakuykuna pasasqanmantaqa. ⁵ Chaymi noqaga qankunamanta anchata llakikuspay wawqenchtis Timoteota mandamurani, saynapi iñiykiykichispi imayna kasqaykichista yachanaypaq. Hinaspapas noqaga anchatan piensapakurani: “¿icha diablochu ima huchamanpas paykunataqa urmarachin?” nispay. Sichus sayna kanman chayqa, yanqapaqchá Señor Jesucristomanta qankunaman yachachisqaykuqa kanman karan.

⁶ Ichaqa wawqenchtis Timoteoqa ñan kutiramuranña Tesalónica llaqtaykichismantaqa. Hinaspan payqa willawaranku, allinta khuyanakuspa kawsasqaykichismanta, hinallataq Señor Jesucristopi mana ishkayaspas, allinta paypi iñisqaykichismantawan ima. Hinaspapas wawqenchtis Timoteoqa willawarankun, mana qonqaspa yuyariwasqaykichista, hinallataq noqaykuwan kaqmanta tupayuyta munasqaykichismantapas, imaynan noqaykupas qankunawan tupayuyta munayku, chay hinata. ⁷ Chayraykun wawqe panaykuna, iñiykiykichispi firme sayasqaykichista yacharuspayku, noqaykuqa ancha sasachakuypiña tarikuspaykupas, ñak'arispaykupas, ancha kallpanchasqa kashayku. ⁸ Chaymi kunanqa, Jesucristopi cheqaq iñisqaykichista yachaspayku, ancha kuisqa tarikuyku. ⁹ Chayraykun noqaykuqa ancha kusikuywan Diosninchisman graciasta qoyku, qankuna mana ishkayaspas, Diospi allinta creesqaykichisrayku. Chaymi Diosman graciasta qospaykuqa, manaña ni imaynanmantapas niyta atiykuñachu. ¹⁰ Chaymi tutapas p'unchawpas Diosmanta tukuy sonqoykuwan mañakuyku, qankunawan tupayunaykupaq, saynapi qankunaman hamuspa kallpanchaqtiyku, Señorinchis Jesucristopi astawanraq creenaykichispaq.

¹¹ Chayraykun Diosninchismanta, hinallataq Señorinchis Jesucristomantawan mañakushayku, qankunaman visitaq hamunaykupaq. ¹² Saynallataqmi noqaykuqa Señorinchis Jesucristomanta mañakushayku, qankunapura anchata khuyanakunaykichispaq, hinallataq llapallan runakunata-pas khuyakunaykichispaq, imaynan noqaykupas qankunata anchata khuyakuykichis, chay hinata. ¹³ Saynallataqmi noqaykuqa Señorinchis Jesucristomanta mañakushayku, qankunata kallpanchasunaykichispaq, hinallataq huk limpio sonqoyoq kanaykichispaq ima. Saynata kawsaqtiykichismi, Diospa ñawpaqinpiqa mana ni pipas ni imamantapas acusayta atisunkichishchu, Señorinchis

Jesucristo paypi ñiñiqkunawan, hinallataq angelninkunapiwan kushka kay pachaman kutimuqtin. Amén.

4

Diospa munasqanman hina kawsananchismanta

¹ Wawqe panaykuna, noqaykuqa ñan yachachiraykichishña Diospa munasqanman hina kawsanaykichismantaqa. Chaymi qankunaqa chay yachachisqaykuman hina kawsashankichis. Ichaqa kunanmi noqaykuqa Señorninchis Jesucristopa sutinpi kallpanchamuykiku, hinallataq mañakamuykiku, astawanraq kallpanchakuspa, Diospa munasqanman hina kawsanaykichispaq.

² Hinaspapas qankunaqa ñan yachankichishña, Señorninchis Jesucristopa yachachikuyninman hina, qankunaman yachachisqaykutaqa. ³ Diosqa manan munanchu waqllikuy huchakunapi kawsanaykichistaqa. Aswanmi Diosqa munan llapallan huchakunamanta karunchakuspa, ch'uya sonqoyoq kawsanaykichista.

⁴ Chayraykuyá qankunaqa sapankamaykichis esposaykichista sumaqta respetaspa kawsaychis. ⁵ Hinaspapas qankunaqa, amayá Diosta mana reqsiq runakuna hinachu waqllikuy huchakunata ruwaspa puriychis. ⁶ Hinaspapas amayá ni pipas Señor Jesucristopi creeqmasintaqa ofendechunchu, nitaq engañachunpashchu. Tukuy chaykuna ruwaqkunataqa kikin Señormi anchata castiganqa. Chaykunamantan noqaykuqa ñawpaqtaraq ña willaraykichishña.

⁷ Hinaspapas Diosqa manan millay huchakunata ruwaspa kawsananchispaqchu waqyawaranchis. Aswanqa waqyawaranchis, tukuy huchakunamanta karunchakuspa, sumaq limpio sonqoyoq kawsananchispaqmi. ⁸ Chayraykun niykichis, sichus pipas kay yachachisqaykuta mana kasukuspaqa, manan noqallaykutachu rechazawashanku. Aswanqa Santo Espíritu gowaqninchis Diostan rechazashanku.

⁹ Hinaspapas Diosqa ñan qankunataqa yachachisuran-kichishña, imaynatas Señorninchis Jesucristopi creeqkunapura khuyanakuspa kawsanaykichismantaqa. Chayraykun manaña necesariochu, chay khuyanakuymanta qankunaman escribimunaypaqqa. ¹⁰ Ichaqa cheqaqtapunin qankunaqa khuyakushankichis enteron Macedonia provincia lawpi ñiñiqmasinchiskunataqa. Chayraykun ruegakamuykichis, qankunapura astawanraq khuyanaku-naykichispaq, saynapi Señorninchis Jesucristopi llapallan creeqkunatapas astawanraq khuyakuspa kawsanaykichispaq.

¹¹ Qankunaqa, huk runakunapa ruwanankunaman

ama metekuspa, hawkalla kawsaychis. Hinaspa llank'aychis mantenekunaykichispaq makiykichiswan, imaynatan ñawpaqaraq yachachiraykichis chay hinata. ¹² Sichus qankuna kay consejasqaykunata kasukunkichis chayqa, Señorninchis Jesucristopi mana creeq runakunapas, allin kawsasqaykichista rikuspankun, respetasunkichis. Qankunaqa saynata kawsaspan, manaña ni pimantapas ni imatapas mañakunkichishñachu mantenekunaykichispaqqa.

Señorninchis Jesucristopa kutimunanmanta

¹³ Wawqe panaykuna, noqaykuqa munaykun wañuq runakunawan imas pasananmanta yachanaykichista, saynapi Señorninchis Jesucristopi mana creeq runakuna hina ama llakisqa kanaykichispaq. Paykunaqa anchatan wañuqkunamantaqa llakikunku, manaña tupanankuta yachaspanku. ¹⁴ Ichaqa noqanchisqa yachanchismi Señorninchis Jesucristo wañusqanmanta kawsarimusqantaqa. Saynallataqmi Señorninchis Jesucristopi creespa wañuqkunatapas kikin Diospuni kawsarichimunqa.

¹⁵ Chaymi noqaykuqa Señorninchis Jesucristopa yachachisqanman hina qankunata yachachishaykichis khaynata: Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqtinqa, paypi creespa wañuqkunaraqmi primertaga kawsarimunqaku paywan kushka kanankupaq. Chaymantañan chay tiempopi manaraq wañuq creyentekunaqa Señorninchis Jesucristowan huñunakusunchis. ¹⁶ Ichaqa kikin Señorninchis Jesucriston hanaq pachamanta urayamushaspa, altomanta qaparispas kamachinqa. Hinaqtinmi angelkunapa jefen Arcángel willakunqa Jesucristopa hamusqanta. Chaymi huk cornetata huk ángel tocanqa. Hinaqtinmi chay cornetapa tocasqanta uyarispanku, Señorninchis Jesucristopi creespa wañuq runakunaraq primerta kawsarimunqaku. ¹⁷ Chaymantan Diosqa Jesucristopi creespa kawsashaqraq runakunata, wañusqankumanta kawsarinpuq runakunatawan kushkata hanaq pachaman oqariwasunchis. Hinaspan alto cielopi phuyupa chawpinpi Señorninchis Jesucristowan tupasunchis. Hinaspan paypi iñiqkunaqa, llapallanchis paywan kushka hanaq pachapi wiña-wiñaypaq kawsasunchis. ¹⁸ Chayraykun kay yachachikuykunawan qankunaqa, llapallaykichis, allinta kallpanchanakunaykichis.

5

¹ Wawqe panaykuna, manan necesariochu qankunaman escribimunaypaq, ima tiempokunapis otaq ima p'unchawkunapis kaykuna pasananmantaqa. ² Hinaspapas

qankunaqa yachankichismi, Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa qonqayllamanta chayamunanta. Imaynan mana piensasqanku rato, suwapas tutata otaq ima horastapas qonqayllamanta suwakuq hamun chay hinata. ³ Chay p'unchaw chayamunapaq kashaqtinmi, Jesucristopi mana ñiq runakunaqa khaynata nishanqaku: “Tukuy iman kay pachapiqa hawkalla kashan; hinaspapas manan ni imasantapas manchakunapaq hinaqa kanchu”, nispanku. Hinaqtinmi Diosqa qonqayllamanta castigaspa, kay pachapi tukuy kaqkunata destruispa tukuy pampaman tukuchinqa. Chaymi mana ni pipas ishkapakuytaqa atingakuchu. Ichaqa chaykunan pasanqa mana piensasqanku horasta, imaynan wiksayoq warmita onqokunanpaq qonqayllamanta dolor hap'in chay hinata. ⁴ Ichaqa wawqe panaykuna, qankunaqa manañan tutayaqpi hinañachu kawsashankichis. Chayraykun qankunapaqqa Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa manaña huk suwa hinañachu sorprendesunkichis. ⁵ Hinaspapas qankunaqa llapallaykichismi k'anchaypi, hinallataq p'unchawpi kawsaq runakuna hina kashankichis. Chaymi noqanchisqa manaña tutayaqpi kawsaq runakuna hinañachu kanchis. ⁶ Chayraykuyá noqanchisqa ama wakinkuna hinachu puñuspa hina kawsasunchis. Aswanyá noqanchisqa sapa p'unchaw rikch'aspa hina, allin yuyaywan kawsasunchis. ⁷ Puñuqkunana ichaqa tuta puñunku. Mach'aqkunapas tutan mach'anku. *[Nota: Chay puñuq, mach'aq, hinallataq tutayaqpi kawsaq runakunaqa, huchapi kawsaq runakunan kanku. Chaymi paykunaqa Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawpiqa mana piensankuchu].* ⁸ Noqanchismi ichaqa p'unchawpi hina kawsasunchis. Chayraykuyá noqanchisqa allinta rikch'aspa hina kawsasunchis, Diospi confiakuspa, hinallataq llapallan runamasinchistapas sumaqta khuyakuspa. Ichaqa Diospi confiakuyninchismi, hinallataq runamasinchista khuyakuspa kawsayninchismi, huk bronce planchamanta ruwasqa chaleco hina, tukuy huchakunamanta waqaychawasun. Saynallataq sichus salvasqa kasqanchismanta mana ishka yaspa kawsasunchis chayqa, chay confiasqanchismi huk soldadopa umanman churakunan casco hina noqanchista protegewanchis, salvasqa kananchispaq. ⁹ Diosqa manan castigasqa kananchispaqchu waqyawaranchis. Aswanqa waqyawaranchis, Señorninchis Jesucristopi creespa, salvasqa kananchispaqmi. ¹⁰ Chaypaqmi kikin Señorninchis Jesucristo noqanchisrayku wañuran, saynapi kawsaspapas otaq wañusqa kaspapas, kutimuqtin paywan kushka

kananchispaq. ¹¹ Chayraykuyá qankunaqa yanapanakuspa kallpanchanakuychis, imaynatan kunan kallpanchanakuspa kawsashankichis chay hinata.

Jesucristopi creeq runakunata apóstol Pablo kallpanchasqanmanta

¹² Jesucristopi creeq wawqe panaykuna, qankunatan ruegakamuykichis, yachachisuqniykichis liderkunataqa allintayá respetaychis. Paykunan qankunata anchata kallpanchakuspa, yachachisunkichis, Jesucristopi creespa allinta kawsanaykichispaq. ¹³ Saynallataqyá chay liderkunataqa allinta respetaspa khuyakuychis, Jesucristopa obranpi llank'asqankurayku. Saynallataq qankunapurapas hawkalla kawsakuychis. ¹⁴ Saynallataqmi wawqe panaykuna, qankunataqa ruegakamuykichis, mana imapas ruway munaq qella runakunataqa q'aqchaychis llank'anankupaq. Saynallataq ishkaqay runakunatapas, hinallataq pisi ñiñllayoq kaqkunatapas sumaqta kallpanchaychis. Saynata ruwaspa llapanpaq pacienciayoq kaychis.

¹⁵ Hinaspapas qankunaqa contraykichispi ima maltapas ruwasuqtiykichisqa, amayá chay runamantaqa vengakuychishchu. Aswanyá qankunaqa sapa p'unchaw kallpanchakuychis, allin kaqta ruwaspa, qankunapura kawsanaykichispaq; hinallataq llapallan runakunawanpas allinta kawsaychis. ¹⁶ Qankunaqa tukuy tiempoyá kuisqalla kawsaychis. ¹⁷ Saynallataq Diosmantapas tukuy tiempo mañakuychis. ¹⁸ Saynaqa imaña pasaqtinpas, Diosmanyá gracia qoychis. Saynatan Diosqa munan, Jesucristopi creeq runakuna kawsananchista.

¹⁹ Hinaspapas amayá qankunaqa Diospa Santo Espiritunpa contranpiqa ni imatapas ruwaychishchu. (Aswanyá paytaqa allinta kasuychis). ²⁰ Sichus Diospa Santo Espiritun pitapas yanapanqa, Diosmanta imatapas willanapaq chayqa, amayá chay nisqantaqa despreciaychishchu. ²¹ Tukuy ima nisqankutapas allinta averiguaspayá examinaychis, saynapi cheqaqtachus icha manachus Diosmanta rimasqanku kasqanta yachanaykichispaq. Hinaspa allin kaq yachachikuykunallata kasukuychis. ²² Llapan mana allin ruwaykunamantapas karunchakuspáyá kawsaychis.

²³ Hawkayay qokuq Diosmi qankunapa espirituykichista, almaykichista, hinallataq cuerpoykichistapas sumaqta ch'uyanchanqa, saynapi limpio sonqoyoqña Señorninchis Jesucristo kutimunan p'unchawkama kawsanaykichispaq. ²⁴ Diosmi qankunataqa waqyasurankichis, paypaq kanaykichispaq. Paymi tukuy ima nisqanta cumplin.

Chayraykun Diosqa tukuy kay nisqaykunataqa ruwanqapuni, saynapi prometesqankuna cumplikunanpaq.

Cartapa tukukuyninmanta

²⁵ Wawqe panaykuna, Diosmantayá noqaykupaqwan mañapuwaychis.

²⁶ Jesucristopi creeq llapallan wawqe pananchiskunata-pas khuyakuywan abrazaykuspayá otaq huk much'aywan saludaykuychis. *[Nota: Israel nacionpiqa qaripas warmi-pas much'aywanmi saludanakunku. Ichaqa kay Perú llaqtan-chispiqa manan qarikunaqa much'anakunkuchu saludanaku-nankupaqqa].*

²⁷ Señorninchispa sutinpin qankunata kamachimuykichis, kay escribimusqay cartataqa Jesucristopi creeq llapallan wawqe pananchiskunamanyá leeykuychis.

²⁸ Noqaqa Señor Jesucristomantan mañakushani, paypa munakuynin astawanraq qankunapi kananpaq. Amén.

2 TESALONICENSES

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran, Tesalónica llaqtapi kaq creyentekunaman apachinanpaq (2 Tes 1.1; 3.7, 17). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ish kay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ish kay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ish kay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykuna-manta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq ñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikan (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi ñishaspañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willanan-paq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 51 otaq 52 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Tesalónica llaqtapi creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Tesalónica llaqtapi creyentekuna, Señor Jesucristopa kutimunamanta confundisqa kasqankumanta corregikunankupaqmi.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Hinaspapas noqaykuqa munaykun, Señorinchis Jesucristopa yanapayninwan runamasiykichis khuyakunaykichista, imaynan Diospas runakunata munakun chay hinata. Hinaspapas Señorinchis Jesucristoyá qankunataqa kallpanchasunkichis, tukuy ñak'ariykunata pacienciawan soportanaykichispaq, imaynan Jesucristopas pacienciawan soportaran chay hinata” (2 Tes 3.5).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
  - (1) Graciasta Diosman qonanchismanta (2 Tes 1.1-12).
  - (2) Anticristo rikhurimunamanta (2 Tes 2.12).
  - (3) Salvasqa kanaykichispaq akllasqa kasqaykichismanta (2 Tes 2.13-17).

(4) Apóstol Pablopaq oracionpi mañakunankumanta (2 Tes 3.1-5).

(5) Qella runakuna hina ama kananchismanta (2 Tes 3.6-18).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Tesalónica llaqtapi khuyakusqay wawqe panaykuna, noqa Pablon, Silvanopiwan, hinallataq Timoteopiwan ima kay cartata qankunaman escribimuspa, Taytanchis Diospa, hinallataq Señorninchis Jesucristopa sutinpi qankunata saludamushaykichis.

² Khuyakuwaqninchis Taytanchis Diosmanta, hinallataq Señorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, qankunataqa tukuy imapi yanapasuspaykichis, haw kallata kawsachisunaykichispaq.

Graciasta Diosman qonanchismanta

³ Wawqe panaykuna, noqaykuqa Diosmanmi qankunamanta tukuy tiempo graciasta qoshayku, mana ish kayaspa Diospi astawan confiasqaykichismanta, hinallataq qankunapurapas astawan khuyanakuspa kawsasqaykichismantawan ima. Chaymi noqaykuqa Diosman qankunamanta tukuy tiempopi graciasta qoshayku. ⁴ Chayraykun noqaykuqa llapallan iglesiakunapi qankunamanta kusikuspayku allintapuni rimashayku. Saynataqa rimayku, qankunata runakuna qatikachaspa, anchata ñak'arichishasuqtiykichispa, pacienciawan tukuy imata soportaspa, Señor Jesucristopi confiasqaykichisraykun. ⁵ Saynata kawsaspaykichismi qankunaqa llapallan runakunawan rikuchikunkichis, Diosqa cheqaqtapuni justo kasqanta. Ichaqa kunanmi qankunaqa anchata ñak'arishankichis. Saynata kawsaqtiykichismi, Diosqa ña aprobasunkichishña, paypa gobiernasqan reinonman haykunaykichispaq.

⁶ Diosqa pimanpas mana sayapakuspanmi, runakunataqa juzganqa. Chaymi qankunata ñak'arichisuqniykichis runakunatapas anchata ñak'arichispa castiganqa. ⁷ Ichaqa qankunamantaqmi tukuy ñak'arisqaykichismanta Diosqa samayta qosunkichis hinallataq noqaykumanpas. Chaytaqa ruwanqa Señorninchis Jesucristo, atiyniyoq angelninkunawan kushka, hanaq pachamanta kutimuqtinmi. ⁸ Señorninchis Jesucristoqa nina rawraypa chawpinpin hamunqa, Diospi llapallan mana creeq runakunata, hinallataq Señor Jesucristomanta willakusqankutapas mana kasukuq runakunata juzgaspa castigananpaq. ⁹ Chaymi Diospi mana creeq runakunaqa, Diospa

ñawpaqninmanta wikch'usqa kaspanku, wiñaypaq castigasqa kanqaku. Hinaspan paykunaqa Diospa qayllanpi sumaq k'anchaynintapas, hinallataq atiyntapas mana rikunqakuchu. ¹⁰Chaykunan pasanqa Señorninchis Jesucristo kay pachaman kutimuqtin. Chay p'unchawmi payqa ancha alabasqa kanqa, paypi llapallan creeqkuna ancha admirakuywan payta alabaqtinku. Chay alabaqkunamanta wakinninmi qankunapas kankichis, Señorninchis Jesucristomanta willaqtikyku, paypi creesqaykichisrayku.

¹¹ Chaymi noqaykuqa Diosmanta tukuy tiempo qankunapaq mañakushayku, saynapi Dios qankunata yanapasuqtiykichis, paypa munasqanman hina allinta kawsanaykichispaq. Hinaspapas noqaykuqa mañakushaykun, qankunapa mañakusqaykichista atiyinwan Dios cumplanpaq, saynapi Diospi confiaspa payta serviq qallarisqaykichistapas tukunaykichispaq. ¹² Saynata kawsaqtiykichismi, Señorninchis Jesucristopa sutinga hatunchasqa kanqa qankunarayku. Saynallataqmi Jesucristopas qankunata hatunchasunkichis. Saynataqa hatunchasunkichis Diospas, hinallataq Señorninchis Jesucristopas, qankunata anchata khuyakususqaykichisraykun.

2

Anticristo rikhurimunamanta

¹ Wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristo kutimuqtinmi, noqanchisqa paywan kushka huñunakusun. Chaymi qankunata ruegakamuykichis, ² piwanpas facillata ama engañachikunaykichispaq. Qankunaqa amayá mancharikunkichishchu, sichus pipas “Señorpa kutimunan p'unchawqa chayaramunñan”, nispá nisutuqtiykichisqa. Ichaqa kanqan llullakuspa rimaq runakunaqa. Paykunan nisunkichis, “Santo Espiritun saynata niwanku”, nispanku, otaqmi nisunkichis, “kay cartata escribiq Pablon saynata yachachiran, hinaspan escribimuwaranchis”, nispanku. ³ Saynaqa amapuniyá qankunaqa ni piwanpas engañachikunkichishchu. Ichaqa Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchaw manaraq chayamushaqtinmi, Diospa contranpi runakuna sayarinqaku. Hinaqtinmi rikhurimunqa milla-millay ruwaq huchasapa anticristo. Chay runaqa ñan nina rawray infiernoman wikch'uyusqa kananpaq destinasqaña kashan. ⁴ Chay anticristoqa rikhurimunqa cheqaq Diospa contranpi, hinallataq runakunapa adorasqan dioskunapa contranpi iman. Hinaspapas chay millay huchasapa anticristoqa, Diospa

templonman haykuspanmi, chaypi tiyayuspa khaynata ninqa: “Noqallan diosqa kani”, nispa.

⁵ Aswanqa yuyariychisyá, noqaqa qankunawan kushka kashaspayraqmi, kaykuna pasananmantaqa ña willaraykichishña. ⁶ Chaymi qankunaqa ña yachankichishña, chay milla-millay huchasapa anticristo runa amaraq rikhurimunapaq imas hark'asqantaqa. Ichaqa tiempo cumplirukuqtinñan, chay anticristo runaqa rikhurimunqa. ⁷ Kunanmi ichaqa chay anticristo runapa imapas mana allin ruwayninkunaqa pakallapi ña ruwakushanña. Ichaqa chay hark'aqnin huk lawman ayqerinallantañan suyashan rikhurimunapaq. ⁸ Chaymantan chay milla-millay ruwaq huchasapa anticristo runaqa rikhurimunqa. Hinaqtinmi Señorninchis Jesucristo hamuspa, samaynillanwan wañuchinqa; saynallataqmi hamusqan k'anchayninwanpas mana imaman tukuchinqa. ⁹ Ichaqa Jesucristo manaraq kutimushaqtinmi, chay milla-millay ruwaq huchasapa anticristo runaqa Satanaspa atiyinwan rikhurimunqa. Hinaspan chay anticristo runaqa, atiyinwan ruwanqa admirakuypaq tukuy milagrokunata, hinallataq mana hayk'aq rikusqanchis señaalkunatawan. Chaykunata ruwaspanmi, ashka runakunata llullakuspa engañanqa. ¹⁰ Hinaspan chay anticristo runaqa tukuy imaymanata ruwaspa, (huchankupi) chinkasqa runakunata engañanqa. Saynataqa engañachikunqaku, salvakunankupaq Jesucristopa cheqaq willakuyninta mana chashkiyta munasqankuraykun. ¹¹ Chaymi kikin Diospuni permitin, Diospi mana creey munaq runakunata chay anticristo engañananpaq, saynapi paypa llullakusqanpi creenankupaq. ¹² Chaymi Diospa cheqaq willakuyninkunapi mana creeq runakunaqa, tukuy huchakunata kusionqallaña ruwasqankurayku, wiñaypaq condenasqa kanqaku.

Salvasqa kanaykichispaq akllasqa kasqaykichismanta

¹³ Wawqe panaykuna, Diosmi gallariymantapacha qankunata munakuspa salvasqa kanaykichispaq akllasurankichis. Hinaspan Jesucristopi creesqaykichisrayku, Santo Espirituqa ch'uyanchasurankichis, saynapi Diosllapaqña kanaykichispaq. Chayraykun noqaykuqa tukuy tiempo qankunamantaqa Diosman graciasta qoshayku. ¹⁴ Hinaspapas Diosmi waqyasurankichis Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata qankunaman willasqaykurayku, saynapi Señorninchis Jesucristowan kushka hanaq pacha sumaq gobiernasqan glorianpi kanaykichispaq. ¹⁵ Chayraykuyá, wawqe panaykuna, allintapuni Jesucristopi confiaspa kawsaychis. Saynallataq

ama qonqankichishchu, qankunawan kushka kashaspayku yachachisqaykuta, hinallataq cartantakama escribimuspa yachachisqaykutapas.

¹⁶ Dios Taytanchismi anchata khuyakuwanchis. Chaymi payqa paypi confiaqkunata wiñaypaq consuelawanchis. Chaytan payqa gratislla ruwan ama ishkayaspa kawsananchispaq. Chayraykun Dios Taytamanta hinallataq Señor Jesucristomantawan mañakushayku, ¹⁷ qankunata kallpanchasunaykichispaq, yanapasunaykichispaq, tukuy imapi allin kaqkunata rimanaykichispaq, hinallataq allin kaqkunata ruwanaykichispaq ima.

3

Diospa palabran willasqa kananpaq orakunamanta

¹ Wawqe panaykuna, qankunaqa Diosmantayá noqaykupaq mañapuwayku, saynapi Diospa palabranta prontolla enteron llaqtakunapi willaqtikyku, sumaq respetowan chashkinankupaq, imaynan qankunapas Diosta kuisqa chashkikurankichis chay hinata. ² Saynallataqyá qankunaqa, Diosmanta mañapuwayku, chay mana allin ruwaq millay runakunamanta waqaychasqa kanaykupaq. Manan llapallan runakunachu Jesucristopiqa creeya munanku. ³ Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa ima prometesqankunatapas cumplinpunin. Chaymi payqa qankunata iñinyikichispi kallpanchasunkichis, hinallataq waqaychasunkichis tukuy mana allinkunamantawan ima. ⁴ Qankunaqa yachachisqaykuman hinan kunanqa ruwashankichis. Chaymi noqaykuqa confishayku qepa tiempomanpas chay yachachisqaykuman hina ruwanaykichispaq. ⁵ Hinaspapas noqaykuqa munaykun, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan runamasiykichis khuyakunaykichista, imaynan Diospas runakunata munakun chay hinata. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoyá qankunataqa kallpanchasunkichis, tukuy ñak'ariykunata pacienciawan soportanaykichispaq, imaynan Jesucristopas pacienciawan soportaran chay hinata.

Qella runakuna hina ama kananchismanta

⁶ Wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristopa sutinpin kamachimuykiku, qella mawla mana llank'ay munaq hermanokunamantaqa t'aqakuychis. Sayna qella runakunaqa manan noqaykupa yachachisqaykuman hinachu kawsashanku. ⁷ Qankunan ichaqa yachankichis imaynatas noqayku kawsasqaykuta. Saynatayá qankunapas kawsaychis. Noqaykuqa qankunawan kushka kashaspaykuqa, manan ni hayk'agpas qellachu

karayku. ⁸ Hinaspapas noqaykuqa manan ni ima mikhunatapas mikhuraykuchu mana pagaspaqa. Aswanmi noqaykuqa tuta p'unchaw anchata llank'arayku, saynapi mayqennyikichispaqpas huk gasto ama kanaykupaq. ⁹ Hinaspapas qankunapaqa deberrnyikichismi karan, noqaykuta yanapawanaykichispaqqa, Jesucristomanta willakusqaykurayku. Ichaqa manan noqaykuqa chaytaqa mañakuraykichishchu. Aswanmi huk ejemplo hina kanaykupaq llank'arayku, saynapi qankunapas noqayku hina llank'anaykichispaq. ¹⁰ Noqaykuqa qankunawan kashaspaykuraqmi yachachiraykiku khaynata:

—Sichus pipas llank'ayta mana munaspaqa, amayá mikhuchunpashchu, nispa.

¹¹ Ichaqa uyariykun qankuna ukhupi wakinniykichis mana llank'ay munaq qella runakuna kasqanta. Aswanmi paykunaqa runamasinkupa vidanman metekuspa, munasqankunaman hina purishanku. ¹² Sayna kawsaq runakunatan, Señorninchis Jesucristopa sutinpi q'aqchaspas, kamachimuyku, ama problemata ruwaspa llank'anankupaq. Saynata llank'aspayá paykunaqa mikhunankupaq llank'apakuchunku, saynapi vida pasayta yachanankupaq.

¹³ Wawqe panaykuna, qankunayá ichaqa, ama desanimakuspaykichis, allin kaqkunallata ruwaychis. ¹⁴ Sichus mayqennyikichispas kay cartapi kamachimushaykuman hina mana kasukunqachu chayqa, chay runataqa allinta reqsiychis; hinaspa paywanqa ama juntakuychispashchu, saynapi p'enqakunanpaq. ¹⁵ Ichaqa chay creeqmasykichis runataqa amayá enemigoykichista hinachu qawankichis. Aswanqa chay runataqa wawqeykichis hinatayá Señorninchis Jesucristopa sutinpi sumaqta q'aqchaychis.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁶ Hawkayay qokuq Señorninchis Jesucristoyá qankunatapas hawkallata kawsachisunkichis. Señorninchis Jesucristoyá sapa p'unchaw qankunawan kachun, maypiña chaypiña kaqtiykichispas, imaña hayk'aña pasasuqtiykichispas.

¹⁷ Noqa Pablón kay cartapa tukukuyninta kikin makiywan qankunaman escribimushaykichis. Letraypas noqapapunin. Saynatan noqaqa llapallan cartaykunapi escribini (noqapa cheqaq cartay kasqanta yachanaykichispaq).

¹⁸ Señorninchis Jesucristopa munakuyninyá, hinallataq bendicionninas qankunawan kachun. Amén.

1 TIMOTEO

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran Timoteoman apachinanpaq. Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 65 watakunapin. Hinaspapas Pabloqa kay cartaqa escribinman karan Roma nacionpi carcelman manaraq churasqa kashaspanmi.
- 3. Kay cartari, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi creeq joven Timoteomanmi (1 Tim 1.3-4). Timoteoqa apóstol Pablopa khuyakusqan wawan hinan karan (1 Tim 1.1-2; 2 Tim 1.2; 2.1). Paytaqa apóstol Pablon Éfeso llaqtapi pastor kananpaq saqeran Macedonia llaqtaman rishaspa (1 Tim 1.3).
- 4. Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Timoteo iñiyinpi kallpanchakuspa, creyentekunata allinta kallpanchananpaq, hinallataq iglesiatapas organizananaq iman (1 Tim 4.6, 9, 13, 16; 6.3-5).
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Qanqa Jesucristopi llapallan creeqkunapaqyá huk ejemplo kay, rimayniyki, ruwayniyki, khuyakuyniyki, ch'uya songo kayniyki, iñiyniyki, hinallataq allin kawsayniyki ima...” (1 Tim 4.12).
- 6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Llullakuspa yachachiq runakunamanta (1 Tim 1.1-11).

- (2) Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta (1 Tim 1.12-20).
- (3) Diosmanta imaynatas mañakunanchismanta (1 Tim 2.1-15).
- (4) Iglesiasipi yachachiq liderkunamanta (1 Tim 3.1-16).
- (5) Falso yachachikuykunamanta (1 Tim 4.1-5).
- (6) Timoteota apóstol Pablo kamachisqanmanta (1 Tim 4.6-16).
- (7) Iñiqmasin chiskunawan imayna kawsananchismanta (1 Tim 5.1 asta 6.2).
- (8) Qolqellata ama munaspa, Diospa soldadon hina kawsananchismanta (1 Tim 6.3-21).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Ancha khuyakusqay Timoteo, noqa Pablon (Señorninchis Jesucristopa sutinpi) saludamuyki. Noqataqa salvawaqninchis Diosmi, suyakusqanchis Señorninchis Jesucristopiwan akllawaran, Jesucristopa apostolnin kanaypaq. ² Qanqa Jesucristopi cheqaqta creesqaykiraykun, noqapa waway hina kanki. Chaymi kay cartata qanman escribimuyki. Hinaspapas Dios Taytanchisyá, hinallataq Señorninchis Jesucristopiwan ima, qantaqa anchata khuyapayaspa, tukuy imapi yanapasunki, hinallataq hawkallata kawsachisunki ima.

Llullakuspa yachachiq runakunamanta

³ Macedonia provincia lawman rishaspaymi, qantaqa ña valekuraykiña, Éfeso llaqtapi qepakunaykipaq. Saynaqa chay llaqtapi qepakuspaykiyá, wakin llulla runakunata kamachiy, amaña llullakuspa Diosmanta yachachinankupaq. ⁴ Hinaspapas chay llulla runakunataqa kamachiyá, falso historiakunata willakuspanku ama purinankupaq, saynallataq ñawpaq abuelonkupa sutinkunamanta tukuy historiakunata yuyarispanku, tiemponkutapas amaña pierdenankupaq. Chay falso historiakunata yachachiqtinkun, uyariqkunaqa discutinakuspanku yanqa atipanakunku ñawpaq runakunapa sutinkunamanta rimaspanku. Ichaqa chaykunamanta rimasqankuqa manan ni pitapas yanapanchu, Diospi astawan creenankupaqqa.

⁵ Chaymi encargayki kaykunata allinta runakunaman yachachinaykipaq limpio sonqoyoq kanankupaq, allin concienciayog, hinallataq Diospi cheqaq iñiyiniyoq kanankupaq ima, saynapi cheqaqta khuyanakuspa kawsanankupaq. ⁶ Wakinga chay cheqaq khuyanakuymanta karuncharukuspankun, tiemponkuta pierdeshanku, yanqamanta discutinakuspanku. ⁷ Paykunaqa Moisespa escribisqan leykunamanta yachaq tukuq kaspankun, Diosmanta yachachiya

munanku. Ichaqa manan paykunaqa ni yachachisqankutapas allintaqa entiendenkuchu.

⁸ Noqanchisqa yachanchismi Moisespa escribisqa leykunaqa allin kasqanta, sichus Diospa munasqanman hina allinta yachachisun chayqa. ⁹ Saynallataqmi noqanchisqa yachanchis, leykunaqa ruwasqa karan, manan allin ruwaq runakuna castigasqa kananpaqchu. Aswanmi leykunaqa ruwasqa karan, huchapi kawsaq runakuna castigasqa kanankupaq. Chay huchapi kawsaq runakunan kanku: llapallan huchasapakuna, leykunata rechazaqkuna, mana kasukuqkuna, Diosta mana respetaqkuna, Diosmanta burlakuspa kawsaqkuna, Diosta mana adoraqkuna, tayta maman wañuchi qkuna, runamasin wañuchi qkuna, ¹⁰ waqllikuypi puri qkuna, qaripura warmiwan hina puñu qkuna, runamasinta presota hina hap'ispa qolqepaq rantiku qkuna, llullaku qkuna, falso juramentota ruwaqkuna, hinallataq Diosmanta allin yachachikuykunapa contranpi kaqkuna ima. ¹¹ Tukuy atiyniyoq alabasqa Diosmi chay sumaq yachachikuykunataqa noqaman encargawaran, runakunaman yachachinaypaq.

Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

¹² Noqaqa Señorninchis Jesucristomanmi graciasta qoni. Paymi noqapi confiaspa akllawaran. Hinaspan kallpanchawaran, paymanta runakunaman willamunaypaq. ¹³ Ñawpaqtan noqaqa Jesucristopa contranpi rimaspa ofenderani; hinaspan paypi creeq runakunatapas k'amispa, qatikacharani ñak'arichinaypaq. Chaykunataqa ruwarani Jesucristopi mana creesqayraykun, hinallataq paymanta manaraq yachaspay ignorante kasqayraykun. Saynata ruwashaqtiymi Diosqa noqata khuyapayawaspa perdonawaran. ¹⁴ Diosninchisqa anchatan munakuwaran. Hinaspan yanapawaran, paypi iñinaypaq, saynallataq paytapas hinallataq runakunatapas anchata khuyakuspay kawsanaypaq ima. Saynataqa yanapawaran, Jesucristopi cheqaqta iñispay, paywan huklla kasqayraykun.

¹⁵ Kay uyarisqanchisqa cheqaqmi. Chayraykun llapallan runakuna kay allin willakuypi creenanku. Chay allin willakuyqa kaymi: Jesucriston kay pachaman hamuran, huchayoq runakunata salvananpaq. Chay huchayoq runakunamanta aswan más huchayoqraqmi noqaqa karani. ¹⁶ Saynata kawsashaqtiymi, Diosqa khuyapayaykuwaspa salvawaran. Saynata salvawaspanmi, Diosqa runakunaman rikuchiran Jesucristoqa ancha pacienciayoq noqawan kasqanta. Saynata noqawan ruwaspanmi, Diosqa noqata churawaran huk ejemplota

hina, saynapi huchayoq runakunapas, Jesucristopi creespa, wiñay kawsayniyoq kanankupaq. ¹⁷ Saynaqa wiña-wiñaypaq kawsaq Reyninchistayá alabasma adorasun. Payllan tukuy yachayniyoq, mana wañuq, mana pipa rikunan, sapallan Dios Tayta. ¡Hinallataq paytaqa wiña-wiñaypaq hatunchaspa, alabasun! Amén.

¹⁸ Ancha khuyasqay Timoteo, qanqa waway hinan kanki. Chaymi noqaqa kay kamachikuyta qanman encargashayki, Diosmanta willakuq profeta wawqenchiskuna qanmanta nisqankuman hina ruwanaykipaq. Saynaqa, sichus kay kamachikuyta cumplinki chayqa, guerrapi peleanaykipaq huk allin soldado hinan kanki. ¹⁹ Hinaspapas qanqa kallpanchakuyá, Jesucristopi allinta iñinaykipaq. Saynata kawsaqtiykin, Diosqa yanapasunki, concienciaykipi limpio kanaykipaq. Ichaqa Diospa munasqanman hina mana kawsaspankun wakinqa, Jesucristomanta karunchakuspanku, manaña paypiqa creenkuñachu. ²⁰ Chay manaña creeq runakunamantan kanku Himeneowan hinallataq Alejandrowan. Chaymi paykunataqa diablopa makinman vidankuta entregarani, paykunawan munasqanta diablo ruwananpaq; saynapin paykunaga yachanqaku, Diospa contranpi manaña rimayta.

2

Diosmanta imaynatas mañakunanchismanta

¹ Kaykunatan qankunaman recomendamuykichis, Diosmanta mañakuspa, ruegakuychis llapallan mundontinpi runakunapaq. Saynata ruwaspa, paykunamanta Diosman graciasta qoychis. ² Saynallataq qankunaqa Diosmanta mañakuychis, nacionkunata gobiernaq runakunapaq, hinallataq llapallan autoridadkunapaqwan ima, hawkalla, mana cheqninakuspa, Diosta kasukuspa, hinallataq runamasinchiswanpas sumaqta kawsananchispaq. ³ Saynata mañakuyqa ancha allinmi. Hinaspapas saynata mañakusqanchismi salvawaqninchis Diosmanqa agradan. ⁴ Diosqa munanmi llapallan runakuna salvasqa kanankuta, hinallataq cheqaq kaqta yachanankutapas. ⁵ Ichaqa ch'ullallan Diosqa, ch'ullallataqmi Dioswan allinpanachiqqas, Diosman chayananchispaqqa. Chay allinpanachiqqa salvawaqninchis Jesucriston. Paymi kay pachapi nacespa, cheqaq runa karan. ⁶ Hinaspapas paymi entregasqa karan cruzpi wañunanpaq, saynapi paypi creeqkunapa, llapallan huchankuta perdonaspa, salvananpaq. Chay ruwasqanmi llapallan runakunaman rikuchisqa karan, Diospa decidisqan tiempo cumplikuqtin.

⁷ Chaypaqmi Diosqa noqata mandamuwaran, huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willamunaypaq. Chaymi noqaqa cheqaqtapuni paykunaman yachachinay, saynapi paykunaqa Diospi creenankupaq. Mana llullakuspaymi, noqaqa kay rimasqaykunataqa qankunaman willashaykichis.

⁸ Chayraykun noqaqa munani, llapallan llaqtakunapi runakuna ama phiñachinakuspa, hinallataq ama peleaspa, aswan ch'uya songoyoq kaspanku, makinkuta altoman oqarispanku, Diosmanta mañakunankuta.

⁹ Saynallataqmi noqaqa munani, warmikunapas amayá pay tukusqa kanankupaqchu p'achakuchunku, nitaq runakuna qawapayanapaqchu. Hinaspapas p'achankuqa amayá ashka qolqepa valorninwan adornasqachu kachun. Nitaq churakuchunkupas ashka qolqepa valornin qorimanta otaq perlasanta alajakunawanchu. Saynallataqyá warmikunaqa chukchankutapas ama runakuna qawapayanapaqchu arreglakuchunku.

¹⁰ Aswanyá "Diostan servini" nispa niq warmikunaqa allin kaqkunata imatapas ruwachunku. Saynatan Diosta khuyakuspa hinallataq payta servispa allinta respetaq warmikunaqa kawsanku.

¹¹ Hinaspapas warmikunaqa huñunakusqanku iglesiapi respetowan kasukuspa, yachachiqkunata upallalla uyarichunku.

¹² Saynallataqmi iglesiapiqa mana munanichu, warmikuna yachachinantaqa; nitaqmi munanipashchu, warmikuna qarikunata kamachinantaqa.

Aswanqa upallalla kaspankun, warmikunaqa llapallan yachachikuykunata uyarinanku. ¹³ Ichaqa Diosmi Adantaqa primerta ruwaran, chaymantañataqmi Evata. ¹⁴ Hinaspapas manan Adantachu diabloqa engañaran, aswanqa Evatan.

Chaymi Evaqa engañachikuspan, huchallikuran. ¹⁵ Ichaqa ñak'ariywan onqokushaspankupas, kaykunata mana pisipaspas ruwaspan, warmikunaqa salvasqa kanqaku:

Jesucristopi creespa, runamasinkuta khuyakuspa, paytukusqa mana kaspera, hinallataq ch'uya songoyoq kaspa ima.

3

Iglesiapipi yachachiq liderkunamanta

¹ Cheqaqtapunin niyki, sichus pipas iglesiapa lidernin kayta munaqqa, Diostan allin oficiopi serviya munashan.

² Ichaqa iglesiapi creyentekunata kamachinanpaq liderqa khaynan kanan: mana pipapas huchachanan, ch'ulla warmillayoq, kikinta allinta controlakuspa kawsaq,

allinta piensaspa imatapas ruwaq, allinta comportakuspa kawsaq, wasinman visitamuq runakunatapas samachiq, Diospa palabranmanta allinta yachachiq, ³ mana mach'aq, ch'aqwakuna ama hatarichiq, ama engañaspa qolqe ganay munaq, nitaq qolqe sonqochu. Aswanqa kanan khuyapayakuq, hinallataq llamp'u sonqo iman. ⁴ Hinaspapas iglesiapi creyentekunata kamachiq liderqa khaynan kanan: allin ejemplo kaspanmi, wasinpi llapallan familianwan kasuchikunan. Hinallataq wawankunatapas allinta educaspanmi, paykunawan allinta respetachikunan. ⁵ Sichus wasinpi familiankunata mana kamachiyta atinqachu chayqa, manan Jesucristopi creeq runakunatapas kamachiytaqa atinqachu. ⁶ Hinaspapas iglesiapi creyentekunata kamachiq liderqa manan Diospi chayllaraq creeqchu kanan. Sichus chayllaraq creeq kaspaga, yanqan paytukusqa runaman tukurunman. Hinaspan diablo hina castigasqa kanman. ⁷ Saynallataqmi iglesiapi creyentekunata kamachiq liderqa mana creyente runakunapapas respetasqan kanan. Saynapin payqa mana p'engachisqachu kanqa runakunapa ñawpaqninpi, nitaq huchamanpas urmanqachu, diablo urmachiyta munaqtin.

Iglesiaipi diaconokunamanta

⁸ Saynallataqmi diaconokuna kanankupaqa khayna kananku: respetana runa, rimasqanta cumpliq, mana mach'aq, hinallataq ama engañaspa yanqamanta qolqe ganay munaq ima. ⁹ Hinaspapas diaconokunaqa limpio concienciayoq kaspankun, sonqonkupi waqaychananku, Diosmanta cheqaq hatun yachachikuykunata. ¹⁰ Hinaspapas iglesiapi diaconokunata akllanapaqa, primertan huk tiempo pruebaman churana, allinta reqsinapaq. Chaymantañan allinchus icha manachus diácono kanankupaq kasqankuta yacharuspaña, iglesiapi diaconokuna kanankupaqa akllananchis.

¹¹ Saynallataqmi diaconisa warmikunapas khayna kananku: allin respetana, hinallataq mana cuento q'epichu. Aswanmi paykunaqa kananku kikinkuta allinta controlakuspa kawsaq warmikuna, hinallataq tukuy imapipas confianapaq warmikuna ima.

¹² Hinaspapas diaconokunaqa ch'ulla warmillayoqmi kananku. Paykunaqa wasinkupin huk ejemplo kaspanku, wawankuwan kasuchikunanku. ¹³ Ichaqa pipas diácono kaspaga, allinta llank'anqa chayqa, allin respetasqan kanqa. Saynallataqmi paykunaqa iñiyinakupipas astawanraq wiñarispaga, mana ni imatapas manchakuspa, Jesucristomanta willananku.

Diospi iñisqanchisqa cheqaqpuni kasqanmanta

¹⁴ Noqaqa prontollan qanman visitamuyta munashani. Kunanmi ichaqa kay yachachikuykunallataraq escribimushayki.

¹⁵ Sichus mana prontollachu hamusaq chayqa, kay yachachikuykunatayá allinta estudiay. Saynapi qanqa yachanki imaynatas iglesiapi comportakunaykimanta. Hinaspapas Diospi creeqkunaqa, Diosmanta cheqaq kaqta yachachispan, Diospa familian kanchis. Chaymi Diospa iglesiaña huk pilar hina kay pachapi kashan, Diosmanta cheqaq yachachikuyta defiendenanpaq, (saynapi Diosmanta llullakuspa falso yachachikunata alayriman orqonanpaq). ¹⁶ Noqanchisqa cheqaqtapunin yachanchis, Jesucristomanta chay allin yachachisqanchisqa mana entiendey atinaraqmi karan. Ichaqa kunanmi chay yachachikuykunaqa claro kashan yachananchispaq. Chay yachachikuykunanan kaykuna:

Jesucristoqa Dios kashaspanpas noqanchis runa hinan kay pachapi naceran.

Diospa Santo Espiritunmi declararan, Jesucristopa yachachisqanqa cheqaq kasqanta.

Angelkunanan Jesucristoqa rikuranku.

Jesucristomantan runakunaqa yachachiranku ashka nación llaqtakunapi.

Hinaqtinmi kay pachapi ashka runakunaqa Jesucristopi creeranku.

Hinaqtinmi Jesucristoqa hanaq pacha k'anchaq cielopi chashkisqa karan.

4

Falso yachachikuykunamanta

¹ Diospa Santo Espiritunpa nisqanman hinan, gepa tiempokunataqa, Diospi wakin creeqkuna, pantachikuq demoniopa yachachikuykunata uyarispanku, Diosmanta cheqaq willakuykunapi manaña creespanku, Diosmanta karunchakunqaku.

² Diosmanta chay karunchakuq runakunaqa, llullakuspa yachachiq ishkaq uya runakunata uyarispankun qatikunqaku. Ichaqa chay engañaq runakunaqa mana p'enqakuq qara uya runakunanan kanku. ³ Hinaspapas chay engañaq runakunaqa, kamachispan prohibinku, runakuna ama casarakunankupaq, hinallataq wakin mikhunakunatapas ama mikhunankupaq. Ichaqa Diosmi llapallan mikhunakunataqa unancharan, Diospi creeq cheqaq kaqta yachaqkuna Diosman graciasta gospa mikhunanchispaq. ⁴ Diospa tukuy imakuna

unanchasqanpas allinpunin. Chaymi noqanchisqa Diosman graciasta qospa, imatapas mikhunanchis, mana despreciaspa. ⁵ Chayraykun noqanchisqa imatapas mikhunchis, Diospa palabranpi yachachiwaspachisman hina. Hinaspapas noqanchisqa imatapas mikhuspanchisqa, primertan Diosman graciasta qonchis, saynapi ima mikhunapas ch'uyanchasqa kananpaq.

Timoteota apóstol Pablo kamachisqanmanta

⁶ Sichus qan kay yachachikuykunata Jesucristopi creeqkunaman yachachinki chayqa, Jesucristopa allin serviqninmi kanki. Chaykunataqa yachachinayki Diospa palabrantan allinta estudiaspan, hinallataq allinta kasukuspa iman, imaynan kawsanaykipaq allinta alimentakushawaq chay hinata. ⁷ Amayá qanqa runakunapa piensasqankuman hina mana valeq cuentokunataqa uyariychu. Chay cuentokunaqa Diosta mana respetaq runakunapa inventasqanmi. Aswanqa Señorninchis Jesucristopi allinta creespa kallpanchakuy, payta qatikunaykipaq. ⁸ Ejerciciota ruwasqanchisqa ashllatan yanapawanchis cuerponchis allin liviano kananpaq. Ichaqa allinta esforzakuspa Señor Jesucristopi masta confiasqanchismi, aswan más allinta yanapawanchis, saynapi kay pachapipas, hinallataq hanaq pacha cielopipas allinta kawsananchispaq. ⁹ Chaymi niykichis, chay yachachisqaykunaga cheqaqmi. Chayraykun chay yachachisqaykunapi creespa, llapallaykichis kasukunaykichis. ¹⁰ Diosqa llapallan runakunata salvayta munaspan, paypi llapallan creeq runakunata salvan. Chayraykun ima ñak'ariyña hamuwaqtinchispas, wiñay kawsaq Diospi confiaspa allinta kallpanchakushanchis, saynapi allinta llank'ananchispaq.

¹¹ Saynaqa chay nisqaykunatayá llapallanman yachachispa, kamachiy kasukunankupaq. ¹² Qanqa Jesucristopi llapallan creeqkunapagayá huk ejemplo kay, rimayniyki, ruwayniyki, khuyakuyniyki, ch'uya sonqo kayniyki, iñiyki, hinallataq allin kawsayniyki ima. Saynata kawsaspayá runakunawanqa allinta respetachikuy, saynapi pipas joven kasqaykirayku ama despreciasunaykipaq. ¹³ Qanpa kasqaykiman noqa chayamunaykamayá, Jesucristopi creespa huñunakuq creyentekunaman Bibliata leespa, yachachiy, hinallataq kallpanchay ima. ¹⁴ Qanqa amayá qonqankichu iglesiapi liderkunaman Dios revelaykuqtin, makinkuta paykuna umaykiman churayuspanku, qanpaq mañapususqaykitaqa. Sayna ruwasqankuwanmi Diosqa atiynta qosuranki, paypa obranpi allinta llank'anaykipaq.

15 Qanqa kay nisqaykunatayá tukuy sonqoykiwan ruwayman churay, hinaspa tiempota qokuy runamasinchiskunaman yachachinaykipaq. Saynata ruwaqtiykin llapallan runakunaqa yachanqaku, Señor Jesucristopi aswan mastaraq sapa p'unchaw creesqaykita, hinallataq Diospa obranpi llank'asqaykitapas. 16 Timoteo, qanqa kikiykitayá allinta cuidakuy. Hinallataq allinta piensarispas, imatapas cheqaq kaqta yachachiy. Sayna cheqaqta yachachiqtiykin uyarisugniykikunaqa kasukuspa salvasqa kanqaku, hinallataqmi qanpas salvasqa kanki (chay cheqaq kaq yachachisqaykipi creesqaykirayku).

5

Iñiqmasinchiskunawan imayna kawsananchismanta

1 Timoteo, amayá kuraq runakunataqa q'aqchankichu. Aswanqa papaykita hinayá sumaq llamp'u sonqowan kallpanchay. Saynallataq jovenkunatapas wawqeykikunata hina, sumaqta rimapayay. 2 Hinallataq kuraq warmikunatapas mamitaykita hina sumaq llamp'u sonqowan kallpanchay. Saynallataq sipaskunatapas limpio sonqowan panaykikunata hina respetowan aconsejay.

3 Saynallataq mana familiayoq wakcha viudakunatapas ima necesidadninpipas yanapaykuy. 4 Ichaqa mayqen viudapapas wawankuna otaq willkankuna kan chayqa, paykunan primerta chay viudataqa ima necesidadninpipas yanapananku, imaynan wawa kaqtinku, tayta mamankupas paykunata uywaran chay hinata. Sayna ruwaymi Diospaqqa ancha allinpuni. 5 Ichaqa cheqaqtapuni mana familiayoq viudaqa Diosllapiñan confiakun. Chaymi payqa Diosmanta tuta p'unchaw mañakun, payta, hinallataq huk runakunatapas, Dios yanapananpaq. 6 Ichaqa cuerponta kusichiyllapi puriq viudan, kawsashaspapas wañusqa hina kashan. 7 Chayraykuyá qanqa kay yachachisqaykunaman hina Jesucristopi creeq runakunata kamachiy, kasukuspa ruwanankupaq, saynapi qankunamanta ni pipas mana allinkunata ama rimashanankupaq. 8 Sichus pipas wasinpi familianmanta mana preocupakunchu chayqa, mana creyente runakunamantapas aswan más millaytaraqmi comportakuspa kawsashan. Saynata kawsaspan Jesucristopi ñisqantapas negashan.

9 Qankunaqa viudakunata ima necesidadninpipas yanapanaykichispaqqa, listapiyá consideraychis kay viudakunallata: soqta chunka watayoqmanta wichayman viudakunata, ch'ulla kutilla casarasqa kaq viudakunata, 10 imatapas allinta ruwaspa reqsichikuq viudakunata, wawankunatapas

allinta uywaq viudakunata, visitakunata wasinpi samachiq viudakunata, sumaq llamp'u sonqowan Diospi creeqkunata yanapaq viudakunata, llakisqakunata consuelaq viudakunata, hinallataq tukuy imatapas allinta ruwaq viudakunatawan ima.

¹¹ Ichaqa sipas viudakunataqa amayá chay listapiqa churankichu. Paykunaqa yapamanta casarakuyta munaspankun, Diosta iglesiapi servinankupaq prometekusqankuta mana allintachu cumplinkuman.

¹² Hinaspan chay prometekusqankuta mana cumplispanku, huchallikunkuman. ¹³ Hinaspapas chay sipas viudakunata yanapaqtiykichisqa, aswanmi paykunaqa qellaman tukurunkuman. Hinaspapas paykunaqa cuento q'epi kaspankun, wasin-wasin purimunkuman, runakunapa vidanmanta malta rimaspanku. Hinallataqmi paykunaqa, pasaq simillaña kasqankurayku, runakunapa vidanman metekuspa, tukuy mana allinkunata rimankuman.

¹⁴ Chayraykun noqaqa sipas viudakunataqa casaraku-nankutapuni munani, paykuna wawayoq kaspanku, wawankuta, hinallataq wasinkutapas allinta cuidaspa kawsanankupaq, saynapi contranchispi kaq runakuna mana criticawananchispaq. ¹⁵ Ichaqa chay sipas viudakunamanta wakinmi, Diosmanta karuncharukuspanku, diablopa munasqantaña ruwashanku. Chayraykun kaykunataqa nishaykichis.

¹⁶ Sichus Señorninchis Jesucristopi creeq familia ukhupi kashan huk viuda chayqa, chay viudapa familianmi paytaqa yanapaspa mantenenan. Saynapin iglesiapi wawqe pananchiskunaqa manaña chay viudamantaqa anchatañachu preocupakunqaku. Aswanqa mana familiayoq viudakunamantaña preocupakuspankun, paykunata yanapanqaku.

¹⁷ Iglesiata allinta gobiernaq liderkuna, hinallataq Jesucristomanta willakuspa, yachachiqkunapas merecenkun ancha allin respetasqa kayta, hinallataq allin pagasqa kayta ima. ¹⁸ Diospa palabranpin nin: “Trigo erapi trigota saruq torotaqa aman senq'apankichu”, nispa [*Deuteronomio 25.4*]. Saynallataqmi Bibliapiqa nishan: “Llank'aq runamanqa llank'asqanmantan pagapunapuni”, nispa [*Lucas 10.7*]. [*Nota: Israel nación llaqtapiqa, torowanmi trigotaqa saruchiranku, manan caballowanchu*].

¹⁹ Sichus pipas iglesiapi huk liderta imamantapas acusanqa chayqa, primertan chay acusaq runaqa testigokunata apamunan ishkayta otaq kinsata. Sichus chay testigokunata mana apamuqtinga, ama paytaqa kasuychishchu. ²⁰ Sichus pipas huchallikuspalla purinqa chayqa, llapallan creyentekunapa ñawpaqninpi q'aqchaspa,

atencionta waqyaychis, saynapi wakin creyentekunapas manchakuspa, allinta kawsanankupaq.

²¹ Kaykunataqa kamachimushayki Diospa ñawpaqninpi, Señorninchis Jesucristopa ñawpaqninpi, hinallataq Diospa akllasqan angelninkunapa ñawpaqninpi iman. Chaymi qanqa kay yachachisqaykunata cumplinayki. Hinaspan qanqa pimanpas mana sayapakuspa correginayki. ²² Hinaspapas iglesiapi líder kananpaq pitapas akllaspaqa, amayá comuntachu akllay. Hinaspapas amayá makiykitaqa pimanpas comuntachu churay líder kananpaqqa. Aswanqa allinta piensaspayá, akllay. Mana chayqa yanqan imapas mana allin ruwasqanpi comprometesqa kawaq. Aswanyá qanqa Diospaq ch'uya sonqoyoq kawsay.

²³ Wawqéy Timoteo, qantaqa sapa kutinmi wiksayki nanashasunki. Chayqa amayá unullatachu tomay. Aswanqa huk chikan vinotawan tomaykuy, wiksayki sanoyananpaq.

²⁴ Manaraq juzgasqa kashaqtinkun, wakin runakunapa hucha ruwasqanqa alayrilla kashan. Ichaqa wakin runakunapa huchanñataqmi juzgasqa kananpaq p'unchaw chaya-muqtinña, chayraq yachasqa kanqa. ²⁵ Saynallataqmi allin ruwasqanchiskunapas alayrilla kashan. Ichaqa wakin allin ruwasqanchiskunapas runakunapa mana rikusqan kashaspanpas, huk p'unchawmi alayriman lloqsimunqa, saynapi llapallan runakuna rikunankupaq.

6

¹ Patronniyoq kaq creyentekunapas, patronniykichistayá allin respetowan rikuspa allinta serviychis, saynapi ama ni pipas Diospa contranpi rimanankupaq, hinallataq Diosmanta yachachisqaykutapas ama desprecianankupaq.

² Saynallataqmi sirvientekunatapas niykichis, sichus patronniykichis Señorninchis Jesucristopi creeq kaqtinqa, amayá iñiqmasyikichis kasqanraykuchu mana kasukuq kaychis. Aswanyá qankunaqa patronniykichistaqa allin respetowan rikuychis, Jesucristopi khuyasqa creeqmasyikichis kasqanrayku. Chaytan qanqa yachachinayki, hinallataq kamachinaykipas.

Falso yachachikuymanta, qolqemantawan

³ Sichus pipas yachachin Señorninchis Jesucristopa cheqaq yachachisqanpa contranpi, hinallataq noqanchis creyentekunapa yachachisqanchispa contranpi chayqa, ⁴ pay kkillanpaqmi paytukusqa kashan. Hinaspapas payqa manan ni imatapas yachanchu. Saynata ruwaq runaqa discutinakuy costumbreyoqmi. Chaykunamantan qallarimun envidiakuykuna, contranakuykuna,

k'aminakuykuna, mana confianakuykuna, ⁵ millay piensaykuna, hinallataq sapa kutin peleaykuna ima. Sayna ruwaq runakunaqa mana entiendey atiq roqro uma runakunan kanku. Hinaspapas sayna runakunaqa cheqaq kaq yachachikuykunamantan karunchasqa kashanku, mana yachasqankurayku. Chaymi saynata yachachiq runakunaqa iglesiapi yachachisqankuwan qapaqyayta munanku. {Sayna clase runakunamantaqa t'aqakuy}.

⁶ Ichaqa cheqaqpunin kayqa. Sichus Diosta servispanchisqa, cheqaqtapunin ancha kuisqa kawsasunchis, saynapin kawsayninchispas aswan más allin kanqa. Sayna kuisqaqa kawsasunchis, sichus ima kapuqninchiswanpas contento kaspanchismi. ⁷ Kay pachapi noqanchis nacespanchisqa, manan ni imatapas kay pachamanqa apamuranchishchu. Saynallataqmi wañuspanchispas, mana ni imatapas kay pachamantaqa apasunchishchu. ⁸ Chayraykun noqanchisqa, sichus mikhunanchispaq hinallataq p'achakunanchispaq kaqtinga, chaywanyá contento kaspas, kuisqa kawsasunchis.

⁹ Ichaqa qapaqla kayta munaq runakunaqa diablopas toqlla churasqanmanmi urmashanku. Chaymi paykunaqa mana valeq yanqa ruwaykunallapi purispanku, kikinkuta perjudicakunku. Hinaspan paykunaqa diablowan tentasqa kaspanku, ñak'arinku, hinallataq wiñay wañuyta ima tarinku. ¹⁰ Tukuy mana allin ruwaykunaqa qolqellapi piensaywanmi qallarín. Chaymi wakin runakunapas qapaq kayta munaspanku, Diospi iñisqankutapas qonqarapunku. Hinaspan paykunaqa ashka ñak'ariykunapi tarikuspa, ancha llakisqa kawsanku.

Diospa soldadon hina kananchismanta

¹¹ Timoteo, qanqa Diosta serviq runa kasqaykiraykuyá, tukuy chay mana allin ruwaykunamanta t'aqakuy. Hinaspa Diosta sapa p'unchaw kasukuspayki, aswan kaykunata ruway: Diosta servispa payllamanña hap'ipakuy, runa masiykikunata khuyakuy, ancha pacienciayoc kawsay, Diosta kasukuy, Diospi aswan mastaraq iñiy, hinallataq llamp'u sonqo ima kawsay. ¹² Qanqa Timoteo, Jesucristopi creespaykin, ashka runakunapa ñawpaqninkupi willaranki chay creesqaykimanta. Hinaspapas qantaqa kikin Diosmi waqyasuranki paymanta yachachinaykipaq. Hinaspan prometesuranki, paypi creesqaykirayku wiñay kawsay premioykita qanman qosunaykipaq. Chayraykuyá qanqa guerraman riq soldado hina kay, saynapi Diospa contranpi yachachiqkunamanta kay cheqaq willakuykunata allinta defiendespa, runakunaman Diosmanta yachachinaykipaq. ¹³ Timoteo, qantan

kamachiyki, tukuy imakunatapas kawsachiq Diospa ñawpaqninpi, hinallataq Señorninchis Jesucristopa ñawpaqninpi ima. Saynaqa chay kamachisqaykunatayá allinta kasukuy. Imaynan Señorninchis Jesucristopas, Poncio Pilatopa ñawpaqninpi kashaspan, cheqaq kaqkunallata rimaspa, Dios Taytanta kasukuran chay hinata. ¹⁴ Saynaqa chay cheqaq kaq kamachisqaykunatayá, imapipas ama pantaspa, allintapuni kasukuy, saynapi pipas ama imamantapas acusasunaykipaq. Chaykunatayá qanqa Timoteo ruway, asta Señorninchis Jesucristo kutimunan p'unchawkama. ¹⁵ Paymi kay pachaman kutimunqa, Diospa akllasqan p'unchaw cumplikuqtiin. Diosmi tukuy atiyniyoq kaspas, tukuy imata gobiernan. Hinaspapas Diosllan kay pachapi kamachiq reykunapa Reyninqa, hinallataq llapallan kamachiq runakunapa Kamachiqninpas. ¹⁶ Payllan mana hayk'aq wañuq, hinallataq wiña-wiñaypaq kawsaqpas. Hinaspapas payllan mana pipa ashuyunan ancha sumaq k'anchaypi kawsaqqa. Paytaqa manan ni pi runapas rikuranchu, nitaqmi ni pipas rikuytaqa atinmanchu. ¡Diosllan tukuy atiyniyoqqa! ¡Payllayá wiña-wiñaypaq hatunchasqa, hinallataq yupaychasqa ima kachun! Amén.

¹⁷ Kay pachapi qapaq creyente runakunata kamachiy, ama paytukusqa kanankupaq, saynapi qolqellankupi ama confianankupaq. Ichaqa tukuy imayoq kaypas tukukapuqllan. Aswanqa niy, Diosllapi confiakunankupaq. Payllan tukuy imakunatapas qowanchis, chaykunawan kusionqa kawsakunanchispaq. ¹⁸ Saynallataq qapaq creyente runakunataqa kamachiy, allin kaqkunata ruwaspanku, chay allin ruwasqankuwan qapaq hina kanankupaq. Hinaspapas yuyarichillaytaq chay qapaq runakunata, imapas kaqninkuwan wakchakunata yanapanankupaq. ¹⁹ Saynapin paykunaqa wiñay kawsayta chashkinqaku cheqaq qorita hina, hanaq pacha cielopi.

Cartapa tukukuyninmanta

²⁰ Timoteo, Diosmi qantaqa akllasuranki, paymanta runakunaman yachachinaykipaq. Saynaqa Diosmanta chay allin yachasqaykikunatayá sonqoykipi waqaychaspa, kasukuy. Hinaspapas ama uyariychu Diospa contranpi rimaq runakunataqa. Chay yachaq tukuq runakunaqa khaynatan ninku: “Cheqaq kaqkunamantan rimashani”, nispanku. Ichaqa manan cheqaqtachu chay runakunaqa yachachishanku. ²¹ Chaymi wakinpas chay mana allin yachachiq runakunata uyarispanku, Diosmanta ña karuncharukunkuña.

Qanwanqa Diospa khuyakuyninyá kachun. Amén.

2 TIMOTEO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran Timoteoman apachinanpaq (2 Tim 1.1-2). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pabloqa papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinalataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaqaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 65 otaq 67 watakunapin. Hinaspapas Pabloqa kay cartataqa escribinman karan Roma nación llaqtapi carcelpi kashaspanmi (2 Tim 1.8, 16).
3. **Kay cartari, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi creeq joven Timoteomanmi (2 Tim 1.2). Timoteoqa apóstol Pabloqa khuyakusqan wawan hinan karan (1 Tim 1.1-2; 2 Tim 1.2; 2.1). Paytaqa apóstol Pablon Éfeso llaqtapi pastor kananpaq saqeran Macedonia llaqtaman rishaspa (1 Tim 1.3).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, joven Timoteo iñiyinpi allinta kallpanchakuspa, huk soldado hina ñawpaqman purinanpaqmi (2 Tim 1.6 asta 2.13). Saynallataqmi apóstol Pabloqa carcelpi wañuchinankuta yachakuspa, Timoteomanta despedikuran kay cartapi, tukuy consejokunata qospa, saynapi Diosmanta allin willakuy qallarishqanta ñawpaqman Timoteo puririchinanpaq (2 Tim 2.14 asta 4.18).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importante yuyanapaqqa: “Chayraykuyá Timoteo, qanqa kallpanchakuspa, Señorinchis Jesucristomanta cheqaq kaqta mana imatapas cambiaspa, allinta yachachiy. Saynata yachachispaykiqa manan ni imamantapas p'enqakunkichu...” (2 Tim 2.15).

6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan? Kay cartata khayna dividisqan kashan:

- (1) Jesucristomanta ama p'enqakuspa willakunamanta (2 Tim 1.1-18).
- (2) Jesucristopa soldadon kanamanta (2 Tim 2.1-13).
- (3) Diospa aprobasqan obrero kanamanta (2 Tim 2.14-26).
- (4) Juicio p'unchaw manaraq chayamushaqtin imayna kawsanamanta (2 Tim 3.1-17).
- (5) Diospa palabran yachachinamanta (2 Tim 4.1-8).
- (6) Apóstol Pablo Timoteoman consejasqanmanta (2 Tim 4.9-22).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Ancha khuyasqay wawqéy Timoteo, noqa Pablon Jesucristopa apostolnin kaspay kay cartata qanman escribimushayki. Noqaqa Diospa munasqanman hinan akllasqa karani, Señor Jesucristopa apostolnin kanaypaq, saynapi paypa wiñay kawsay prometesqanmanta runakunaman willanaypaq, saynapi paypi creespanku, chay wiñay kawsayta chashkinankupaq. ² Qanqa waway hinan kanki. Chaymi noqaqa qanta saludaykamuyki tukuy khuyakuywan. Noqaqa tukuy sonqoywanmi Diosmanta, hinallataq Señorninchis Jesucristomantapas mañakushani, khuyakuypi hinallataq hawkayaypipas kawsachisunaykipaq, saynallataq tukuy imapipas yanapasunaykipaq ima.

Apóstol Pablo graciasta Diosman qosqanmanta

³ Noqaqa tuta p'unchaw mañakuspaymi, qanmanta yuyarispay, Diosman graciasta qoni. Hinaspapas noqaqa ñawpaq abueloykuna hinan, ch'uya sonqoywan Diosta servikushani. ⁴ Noqaqa sapa kutinmi yuyarini qanpa kasqaykimanta ripuqtiy, waqaspa llakisqallaña qepakusqaykita. Chaymi noqaqa qanwan tupayuyta munani, ancha kuisqa kanaypaq. ⁵ Saynallataqmi noqaqa allintapuni yuyashani, Diospi cheqaqtapuni iñisqaykita. Saynallataqmi noqaqa yuyashani abuelayki Loidapas, hinallataq mamitayki Eunicepas, qanpa ñawpaqniykitaraq tukuy sonqonkuwan Diospi iñisqankuta. Hinaspapas noqaqa allintan yachani, qanpas paykuna hina cheqaqtapuni Diospi iñisqaykita.

Jesucristomanta ama p'enqakuspa willakunamanta

⁶ Noqan umaykiman makiyta churayuspa, Diosmanta mañakurani; hinaspan Dios atiyta qosuranki, payta allinta servinaykipaq. Saynaqa chay atiytayá ninata hina

sonqoykipi sansarichispa, astawan kallpanchakuy, saynapi Diosta allinta servinaykipaq. ⁷ Diosqa Santo Espirituntaqa qowaranchis manan cobarde kananchispaqchu, aswanqa atiyniyoq, munakuyniyog, hinallataq allinta controlakuspa kawsananchispaqmi. ⁸ Chayraykuyá qanqa Señorninchis Jesucristomanta ama p'enqakuspa, allinta willakuy. Saynallataqyá noqamantapas ama p'enqakuychu, Señorninchis Jesucristota servisqayrayku preso kashaqtiypas. Aswanyá qanpas listo kay, Señorninchis Jesucristomanta allin noticiata willakusqaykirayku ñak'arinaykipaq. Hinaspapas Diosmi qantaqa kallpanchasunki, tukuy ñak'ariykunata soportanaykipaq. ⁹ Diosmi noqanchistaqa salvawaranchis. Hinaspan waqyawaranchis, huchamanta karunchakuspa, paypa munasqanman hina kawsananchispaq. Ichaqa manan ni imatapas noqanchisqa ruwaranchishchu, paypa wawankuna kananchispaqqa. Aswanqa Dios kikinpunin manaraq kay pachata unanchashaspan, munakuwaranchis. Chaymi piensaran Señor Jesucristota kay pachaman mandamuspa, salvawananchispaq. ¹⁰ Kunanmi Diosqa ña rikuchiwanchishña munakuyninta, Salvawaqninchis Señor Jesucristota mandamusqanwan. Paymi wañusqanmanta kawsarimuspa wañuytapas venceran, saynapi pipas paypa allin yachachisqanpi creeqkunaqa, wiña-wiñay kawsayniyoq kanankupaq.

¹¹ Diosmi noqataqa akllawaran, apostolnin kanaypaq. Hinaspan encargawaran Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata {huk law nación llaqtakunapi} willamunaypaq, hinallataq yachachimunaypaq ima. ¹² Chayraykun noqaqa kunan ñak'arishani. Ichaqa manan noqaqa chay ñak'arisqaykunawanqa p'enqakunichu. Aswanmi noqaqa yachakuni Señor Jesucristopi cheqaqtapuni creesqayta. Hinaspapas noqaqa seguron kashani Señor Jesucristo atiyinwan yanapawanamanta, saynapi asta kutimunan p'unchawkama, paypi allinta creenaypaq.

¹³ Qanqa chay cheqaq yachachisqaykunatayá allinta kasukuy. Hinaspa iñiykiyki qaga hina sayaspayki, runakunata khuyakuspa kawsay, Jesucristowan huk songolla kasqaykirayku. ¹⁴ (Qanqa amayá permitinkichu Jesucristopa contranpi yachachiq runakuna, creyentekunata engañanankutaqa). Aswanqa Diosmi qanman encargasuranki, noqanchispi tiyaq Santo Espiritupa yanapayninwan, Jesucristomanta allin willakuykunamanta runakunaman allinta yachachimunaykipaq.

¹⁵ Timoteo, qanqa ñan yachankiña, llapallan creyentekuna Asia provincia lawpi sapallaytaña saqeruwaspankuta.

Paykuna ukhumantan kanku Figelowan hinallataq Hermogenespiwan ima. ¹⁶ Wawqenchtis Onesiforoqa carcelpi sapallay kashaqtiymi, watukamuwaqniy hamuran. Hinaspapas payqa preso kasqaymantapas manan p'enqakurancho. Aswanmi payqa kallpanchawaran. Chaymi noqaqa Diosmanta mañakushani, Onesiforota, hinallataq familiantawan yanapananpaq. ¹⁷ Chay wawqenchtis Onesiforoqa Roma llaqtaman chayaramuspanmi, asta tariwanankama mashkawaran. ¹⁸ Chaykunata ruwasqanraykuyá, Señorninchis Jesucristoqa payta anchata khuyapayaykuchun, juicio p'unchaw chayamuqtin. Yachasqaykiman hinan, Onesiforoqa anchata yanapawaranchis Éfeso llaqtapi kashaqtinchis.

2

Jesucristopa soldadonkuna kananchismanta

¹ Wawáy Timoteo, Jesucristoqa anchatapunin munakusunki. Chayraykuyá paypa yanapayninwan allinta iñispa, kallpanchakuy. ² Timoteo, ashka runakunapa ñawpaqinpi yachachisqaytan qanqa uyariranki. Chaymi kunan munani, qanñataq Jesucristopi cheqaqta creeq wawqenchtiskunaman chay yachachisqaykunata yachachinaykita, saynapi paykunapas hukkunaman yachachinankupaq.

³ Qanqa Jesucristopa allin soldadon hinayá, listo kay, wakin creyentekuna hina ñak'arinaykipaq. ⁴ Manan pi soldadapas cuartelpi servishaspaqa, callekunapiqa llank'apakunmanchu. Aswanmi jefenta kasukuspa agradonpaq imatapas ruwan. ⁵ Saynallataqmi carrerapi correppas, manan ni ima premiotapas gananmanchu, sichus reglamentopa nisqanman hina mana correspaqa. ⁶ Saynallataqmi chakrapi allinta llank'aqpas, payraqmi primertaqa chakraq rurusqanta cosechan. ⁷ Timoteo, qanqa kay nisqaykunapiyá allinta piensariy. Saynapin Señorninchis Jesucristoqa yanapasunki, llapallan nisqaykunata allinta entiendenaykipaq.

⁸ Timoteo, qanqa Señorninchis Jesucristomantayá ama qonqaspayki yuyariy. Payqa ñawpaq rey Davidpa mirayninmantan karan. Hinaspapas payqa wañuspanmi, kawsarimuran. Chay allin willakuytan noqaqa runakunaman yachachishani. ⁹ Chay allin willakuyta yachachisqayraykun noqaqa nishuta ñak'arispay, kay carcelpi preso kashani, cadenakunawan watasqa, huk criminal runapas kashayman hina. Ichaqa carcelpiña kashaqtiypas, Diosmanta allin willakuykunaqa manan cadenakunawan

watasqachu kashan. ¹⁰ Chayraykun noqaqa soportani tukuy ima ñak'ariy tapas, saynapi Diospa akllasqan runakuna Jesucristopi iñispa, salvasqa kaspanku, wiñay kawsayta chashkinankupaq.

¹¹ Kay nisqaykunaqa cheqaqpunin:

Sichus Jesucristopi creespa wañusunchis chayqa, paywan kushkan kawsasunchis.

¹² Sichus ima ñak'ariy sasachakuykuna hamuwaqtinchis soportasunchis chayqa, paywan kushkan gobiernasunchis.

Sichus ninchisman: “Noqaqa manan Jesucristotaqa reqsinichu”, hinaqtinqa, Jesucristopas nillawasunchis taqmi: “Manan reqsiykichishchu”, nispa.

¹³ Sichus noqanchis iñiyinchispi ish kayasunchis chayqa, payqa liston kashan khuyapayawaspanchis perdonawananchispaq. Saynataqa ruwanqa, khuyapayakuq Dios kasqanraykun. Chaymi payqa tukuy ima prometesqantaqa cumplinqapuni.

Diospa aprobasqan obrero kananchismanta

¹⁴ Timoteo, qanqa Jesucristopi creeqkunatayá yuyarichiy, kay yachachikuykunata ama qonqanankupaq. Qanqa Diostayá testigota hina churakuspa, creyentekunata kamachiy, paykunapura ama yanqa discutinakunankupaq. Chay discutinakuyqa manan imapaqpas valenchu; aswanmi uyariqkunata ish kayachin. ¹⁵ Chayraykuyá Timoteo,

qanqa kallpanchakuspa, Señorninchis Jesucristomanta cheqaq kaqta mana imatapas cambiaspa, allinta yachachiy. Saynata yachachispaykiqa manan ni imamantapas p'enqakunkichu. Aswanmi Diospa aprobasqan obrero kaspayki, allin chashkisqa kanki. ¹⁶ Timoteo,

Diospi mana creeq runakunapa yanqa mana valeq rimasqankutaqa amayá uyariychu. Aswanyá sayna rimaq runakunamantaqa karunchakuy. Sayna mana allinkunata rimaq runakunaqa, aswan-aswantaraqmi Diosmanta karunchakunku. ¹⁷ Hinaspapas chay runakunapa mana allinkuna yachachisqankuqa, huk sarna onqoy hinan contagiakun. Hinaspan Diospi iñiyinchista malogran. Saynata yachachispa rimaq runakunamantan kashanku Himeneowan hinallataq Filetowan ima. ¹⁸ Paykunan cheqaq yachachikuymanta karuncharukuspanku, khaynata yachachishanku: “Wañusqakunaqa ñan kawsariranpunkuña”, nispanku. Saynata rimaspankun paykunaqa Jesucristopi creeqkunata pantachishanku. (Ichaqa chay rimasqankuqa manan saynachu). ¹⁹ Diospa yachachiwasqanchismi ichaqa

wasipa allin cimienton hina, enteron kawsayninchista allinta sostienen. Chaypin khayna escribisqa kashan: “Diosqa yachanmi mayqen runakunas paypa kasqanta”, nispa. Chaymantapas Diosqa nillantaqmi: “Noqata llapallan adorawaq runakunaqa, amayá ima huchatapas ruwachunkuchu”, nispa. Chay yachachikuypin noqanchisqa confiananchis.

²⁰ Qapaq runapa hatun wasinpiqa manan llapallan cosaskunachu qorimanta otaq qolqemanta. Wakin cosasninkunaqa k'aspimantan, wakintaqmi barromanta. Chay cosaskunataqa wakintan kamachinku imapas fiesta kallaqtin. Wakintataqmi kamachinku sapa p'unchaw.

²¹ Saynallataqmi noqanchispas chay cosaskunaman rikch'akuq hina kanchis. Sichus millay ruwaykunamantapas, hinallataq tukuy mana allin yachachikuykunamantapas karunchakusunchis chayqa, chay qorimanta otaq qolqemanta cosaskuna hinan ch'uya sonqoyoq kasunchis. Saynaqa chay allin cosaskuna hinayá, Diospa kamachinta ruwanapaq listolla kasunchis.

²² Timoteo, qanqa jovenraqmi kashanki. Saynaqa amayá sipaskunata munapayaspachu, nitaq jovenkunapa munapayanan viciokunawanchu vencechikuy, wakin jovenkuna hina. Aswanyá qanqa imatapas allin kaqkunata ruwaspa, chay huchakunamanta karunchakuy. Hinaspa iñinyiki astawan wiñariy, runamasiykikunata astawan khuyakuy, hinallataq hawkalla kawsakuy, Diosta adoraq ch'uya sonqoyoq runakunawan kushka.

²³ Hinaspapas qanqa amayá metekuychu yanqa mana imapaq valeq discutinakuykunamanqa. Saynata discutinakuspa kawsaq runakunaqa anchata phiñachinakuspankun, maqanakuykunapi tukunku.

²⁴ Ichaqa Diosta serviq runakunaqa manan ch'aqwakunapichu purinanchis. Aswanmi noqanchisqa llapallan runakunawan allinpi kawsananchis. Hinaspan pacienciayog kananchis. Hinallataq Diosmanta yachachinanchispaqpas listo kananchis.

²⁵ Noqanchispa contranchispi rimaq runakunataqa humildadwanya yachachispa corregisunchis. Saynapi sonqonkuta Dios tupayuqtin, ichapas huchankumanta wanakuspanku, cheqaq kaqta yachankuman,

²⁶ saynapi cuentata qokuspanku, diablopa trampanmanta ishkapakunankupaq. Paykunaqa diablopa presochasqanmi kashanku. Chaymi diablopa munasqallanta imatapas ruwashanku.

3

Qepa tiempokunaman runakuna millay genioyoq kanankumanta

¹ Timoteo, kaykunatan qanqa yachanayki: manaraq juicio p'unchaw chayamushaqtinmi, ancha sasachakuykuna kanqa. ² Runakunan kanqaku: paykunallapaq imapas kananta munaqkuna, qolqellata munaqkuna, alabakuspa paytukuqkuna, Diostapas hinallataq runamasinkutapas k'amiqkuna, tayta mamankuta mana kasukuqkuna, mal agradecidokuna, Diosta mana respetaqkuna, ³ runamasinkuta mana khuyapayaqkuna, runamasinkuta mana perdonay munaqkuna, runamasinkuta mana imamanta calumniaqkuna, pay kikinkuta mana controlakuy atiqkuna, mana manchakuspa runamasinta maltrataqkuna, allin kaqkunata cheqnikuqkuna ima. ⁴ Hinallataqmi chay p'unchawkunapiqa runakunaqa amigonkutapas traicionanqaku, imatapas ruwanqaku mana allinta piensarispanku, ima yachasqankuwanpas umanku oqarisqallañan kanqaku. Saynallataqmi Diosman kutirikunankumantaqa, tukuy munasqanku viciokunallapi cuerponkuta kusichispa purinqaku. ⁵ Chay runakunaqa yanqallan Diospi creeq tukuspanku, Diosta anchallataña respetaq tukunqaku. Ichaqa ruwayninkuwantaqmi Diosta mana kasukuq millay runakuna kasqankutaqa reqsichikunqaku. Sayna clase runakunawanqa ama juntakuychu. ⁶ Chay runakunaqa wasikunaman haykuy costumbreyoq kaspankun, pisi yachayniyoq huchasapa warmikunata engañanku. Chay warmikunaqa tukuy mana allin piensaykunawanmi apachikunku, hinallataq tukuy mana allinkunallata ruwaytapas munanku. ⁷ Paykunaqa astawanmi yachayta munashanku; ichaqa manataqmi cheqaq kaqtaqa entiendenkuchu. ⁸ Imaynan ñawpaq tiempopi Janespas, hinallataq Jambrespas, malvado runakuna kaspanku, Moisespa contranpi karanku. Saynallataqmi chay warmikunata engañaq runakunapas Diospa cheqaq yachachikuyninpa contranpi kashanku. Chaymi paykunaqa qenlli piensayniyoq kasqankurayku, cheqaq kaqkunataqa mana yachayta munankuchu. Hinaspapas paykunaqa manan Diospiqa confiyta munankuchu. ⁹ Ichaqa chay runakunaqa manan unaytachu saynata ruwaspaqa purinqaku. Aswanmi paykunaqa mana yachayniyoq roqro uma sonso kasqankuta llapanwan reqsichikunqaku, imaynan chay ñawpaq tiempopi Janespa, hinallataq Jambrespa layqakuna ruwasqankupas rikusqa karan chay hinata.

Timoteota Pablo yuyarichisqanmanta

¹⁰ Timoteo, qanqa allintapunin noqapa yachachisqaykunata yachanki, allinta comportakuspa kawsasqayta, allinta

piensaspa imatapas ruwasqayta, hinallataq Diospi anchata confiasqaytapas. Hinaspapas qanqa yachallankitaqmi pacienciayoq kasqayta, khuyakuyniyoy kasqayta, hinallataq sapa p'unchwaw kallpanchakuspaw tukuy ima aguantasqaytapas. ¹¹ Qanqa yachallankitaqmi imaynatan Antioquía llaqtapi, Iconio llaqtapi, hinallataq Listra llaqtapipas wañuchiwanankupaq qatikachawasqankutapas. Saynata qatikachawaqtinkun noqaqa anchata ñak'arirani. Ichaqa chay wañuchiwanankumantan Señorninchis Jesucristoqa librawaran. ¹² Saynallataqmi pipas Señor Jesucristopa munasqanman hina kawsayta munaqqa, qatikachasqa kaspan ñak'arinqa. ¹³ Ichaqa mana allin ruwaq, hinallataq engañaspa puriq runakunataqmi aswan más mana allinmanraq chayanqaku. Paykunan runamasinkuta engañanqaku; saynallataqmi paykunatapas engañallanqakutaq.

¹⁴ Qanyá ichaqa Timoteo, yachasqaykikunata ama qonqaspa, qaqa hina allinta sayay. Hinaspapas qanqa yachankin chay yachasqaykikunaqa cheqaqpuni kasqanta, hinallataq pikunamantas chay allin yachachikuykunata chashkisqaykitapas. ¹⁵ Hinaspapas qanqa warma kasqaykimantapachan Bibliapi yachachikuykunataqa yachanki. Chay yachachikuykunawanmi qanqa astawanraq yachayniyoq kashanki, saynapi Diosmanta allinta entiendespa, Jesucristopi iñisqaykirayku salvasqa kanaykipaq. ¹⁶ Bibliapi llapallan escribisqa kaqkunaga Diosmanta hamuq allin yachachikuykunan. Chaymi Diospa palabranqa ancha allinpuni kaykunata ruwanapaq: yachachinapaq, yanapanapaq, correginapaq, hinallataq allin kaq ruwaykunata yachachinapaq ima. ¹⁷ Saynapi Diosta serviq runakunaqa allin preparasqa kaspanku, imatapas allin kaqkunata ruwanankupaq.

4

Diospa palabrantayachachinamanta

¹ Señorninchis Jesucristoqa rey hinan kay pachamanqa kutimunqa, kawsaq runakunatapas, hinallataq wañusqa runakunatapas juzganapaq. Chayraykun Diospa, hinallataq Señorninchis Jesucristopa ñawpaqninpi kamachiyki kaykunata ruwanaykipaq: ² Qanqa Diospa palabrantayá runakunaman willay, allin tiempopipas, hinallataq mana allin tiempopipas. Runamasiykikunatayá pacienciawan allinta corregiy, kallpanchay, hinallataq mana allinkuna ruwasqankutapas rikuchiy. ³ Ichaqa chayamunqan p'unchwakuna, Diospa palabranmanta cheqaq

yachachikuykunata manaña uyariyta munanankupaq. Aswanmi chay runakunaqa paykunapa munasqallankuta uyariyta munanqaku. Chaymi paykunaqa ashka falso yachachiqkunata mashkanqaku, munasqankuman hinalla uyarinankupaq. ⁴ Runakunaqa manan cheqaq kaq yachachikuytaqa uyariyta munanqakuchu. Aswanmi paykunaqa atentollaña uyariyta munanqaku yanqa falso cuentokunallata. ⁵ Timoteo, qan ichaqa, tukuy imapipas allin yuyayniyoqpuni kay. Qanpa pacienciaykiqa amayá tukukuchunchu. Aswanyá ima ñak'ariykunapi tarikuspaiykipas, aguantaspaiyki Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willay. Saynata kawsaspaiykiyá qanqa Diospa obranpi allinta llank'ay. Chaytan Diosqa qanman encargasuranki.

⁶ Noqata wañuchiwanankupaqa chikan p'unchawkunallañan faltashan. Wañuchiwaqtinkutaqmi noqaga huk wañuchisqa sacrificio ofrenda hina Diospaq kasaq. ⁷ Noqaga tukuy sasachakuykunata diablo churawasqanta vencespaiymi, Diosta kasukuspa kawsarani. Chaymi kunanqa, carrerapi ganaq hina, ña chayaruniña may chayanayman. Hinaspapas noqaga manan ni huk ratopas Diospi confiytaqa dejaranichu. ⁸ Noqaga yachanin, Jesucristoqa ancha allin juez kasqanta. Chaymi payqa kutimuspa, allin kawsasqaymanta premioyta huk coronata hina qowanqa. Ichaqa chay clase premioyta manan noqallamanchu qowanqa. Aswanqa Señorinchis Jesucristopa kutimunán p'unchawta ancha kusikuywan suyakuq runakunamanwanmi chay premioyta qonqa.

Timoteoman apóstol Pablo consejasqanmanta

⁹ Timoteo, qanqa prontollayá modos posiblesta ruwaspayki hamuy watukuwaqniy. ¹⁰ Demasqa kay pachapi tukuy kaqkunata munapayaspan, noqata saqerpariwan. Hinaspan Tesalónica llaqtaman pasatakamuran. Wawqenichis Crescentetaqmi Galacia provincia lawman riran. Titoñataqmi Dalmacia lawman riran. ¹¹ Noqawan kushkaqa wawqenichis Lucasllan kashan. Saynaqa wawqenichis Marcostayá mashkaspas pusarikamuy. Payqa allintan Diospa obranpi llank'aspa yanapawanqa. ¹² Wawqenichis Tiquicotán mandaruni Éfeso llaqtaman. ¹³ Timoteo, hamuspaiykiqa capoten sacoyta aparikamuwanki. Chaytaqa Troas llaqtapin saqeramurani, wawqenichis Carpopa wasinpi. Hinaspapas aparikamullankitaqyá libroykunatapas. Amayá qonqamunkichu qaramanta pergaminoykunatapas.

¹⁴ Herrero kaq Alejandroqa noqapa contraypin mana allinkunata ruwaspa, anchata ñak'arichiwariwan. Chay

ruwasqanman hinayá Señorninchis Jesucristo castigachun. ¹⁵ Timoteo, paymantayá qanpas allinta cuidakuy. Payqa Diosmanta willakusqanchispa nishu contranpin kashan.

¹⁶ Roma nacionpi autoridadkunapa ñawpaqinpi defien-dekunaypaq primera vezta presentakuqtiyqa, manan ni pipas yanapawaranchu. Aswanmi Jesucristopi creeqkunaqa llapallanku saqerpawaranku. Chay saqewaqqunapaqmi mañakushani, paykunata Dios ama castigananpaq. ¹⁷ Ichaga sapallay sayna kashaqtiymi, Señorninchis Jesucristo yanapawaran. Hinaspan Diosmanta allin willakuykunata huk law nacionniyoq runakunaman willamunaypaq kallpanchawaran. Saynata ruwaspanmi, Diosqa wañunaymanta orqowaran, yarqasqa leonpa siminmantapas orqowashanman hinata. ¹⁸ Diosmi noqataqa runakunapa hinallataq diablopa tukuy mana allin ruwayninkunamanta librawanqa. Hinaspan waqaychawanqa, hanaq pacha reinonpi kanaypaq. Chayraykuyá Diosqa alabasqa wiña-wiñaypaq kachun. Amén.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁹ Timoteo, saludaykapuwayá noqapa parteymanta pananchis Priscilata, qosan Aquilata, hinallataq wawqenichis Onesiforopa llapallan familiantawan ima. ²⁰ Wawqenichis Erastoqa Corinto llaqtapin qeparakamuran. Wawqenichis Trofimotan ichaga saqemurani onqosqata Mileto llaqtapi. ²¹ Timoteo, modos posiblesta ruwaspayá, qanqa amaraq paray tiempo chayaramushaqtin hamunki.

Saludotan apachimusunkiku wawqenichis Eubulo, Pudente, Lino, pananchis Claudia, hinallataq Jesucristopi creeq llapallan wawqe pananchiskunapas.

²² Saynaqa Señorninchis Jesucristoyá qanwan kachun; hinallataq Diospa khuyakuyninpas qankunawan wiña-wiñaypaq kachun. Amén.

TITO

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribiran ancha khuyakusqan Titoman apachinanpaq (Tito 1.1-11). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pablopa papanqa ishkay nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopa chay ishkay nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkay sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqan leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqanpa qepanta 63 otaq 67 watakunapin. Hinaspapas apóstol Pabloqa kay cartataqa escribinman karan, Nicópolis llaqtaman viajashaspan otaq Éfeso llaqtapi kashaspanmi (Tito 3.12).
- 3. Kay cartari, ¿pipaqaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Titopaqmi. Titoqa apóstol Pablopa compañeronmi karan. Chayraykun apóstol Pablo Bernabeypiwan huk law llaqtakunaman Diosmanta allin willakuyta willamuq riqtinku, paykunawan kushka riran. (Gál 2.1-3). Titotan apóstol Pabloqa kamachiran lamar qochapa chawpinpi Creta islapi kaq iglesiakunapi líder kananpaq. Chayta kasukuspan Titoqa mana pisipaspa ancha khuyakuywan chaypi hermanokunata yachachiran (Tito 1.5).
- 4. Kay cartari, ¿imapaqaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Tito iñiyinpi kallpanchasqa kaspas, creyentekunata kallpanchananpaqmi. Hinaspapas kay cartaqa escribisqa karan, Creta islapi tiyaq creyentekunata q'aqchaspa, iglesiakunapi ordenta churananpaqmi, hinallataq iglesiakunapipas liderkunata churananpaq iman (Tito 1.5).
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Qantan lamar qochapa chawpinpi Creta

sutiyoq islapi saqerayki, iglesiakunapa problemankunata arreglanaykipaq, saynallataq sapankama llaqtapi tarikuq iglesiakunapi, noqapa kamachisqayman hina, kamachiq liderkunata nombranaykipaq” (Tito 1.5).

6. Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan? Kay cartapa khayna dividisqan kashan:

(1) Cartapa qallariyninmanta (Tito 1.1-4).

(2) Iglesiapi liderkunamanta (Tito 1.5-16).

(3) Cheqaq kaq yachachikuymanta (Tito 2.1-15).

(4) Jesucristopi creyentekuna imayna kawsananchismanta (Tito 3.1-15).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Khuyasqay wawqéy Tito, noqa Pablon kay cartata qanman escribimushayki. Yachasqaykiman hinan, noqaqa Diospa serviqnin, hinallataq Señorninchis Jesucristopa apostolnin ima kani. Kikin Diosmi noqataqa kamachiwaran, paypa akllasqan creyente runakunaman Diosmanta yachachimunaypaq, saynapi paykuna Diospi aswan más allinta confianankupaq, hinallataq cheqaq kaq willakuymanta yachanankupaq ima, saynapi Diospa munasqanman hina kawsanankupaq. ² Mana llullakuspa cheqaqta rimaq Diosmi, kay pachata manaraq unanchashaspa prometeran, paypi creeqkunamanqa wiñay kawsayta qonanpaq. Chaymi noqanchisqa mana ishkayaspa, chay prometewasqanchis promesata suyakushanchis.

³ Diospa munasqan tiempo chayamuqtiinmi, noqaqa Diosmanta allin willakuykunata runakunaman willarani. Chay willakuytan Salvawaqninchis Diosqa noqaman encargawaran runakunaman willamunaypaq. Saynapin kikin Diospuni noqantakama runakunaman palabranta reqsichiran.

⁴ Khuyasqay Tito, qanqa waway hinan kanki, Diospi noqa hina creesqaykirayku. Chaymi noqaqa kay cartata qanman escribimushayki. Hinaspapas noqaqa Dios Taytanchismanta, hinallataq Salvadorninchis Jesucristomantawanmi mañakushani, qanta khuyapayaspa, hinallataq tukuy imapi qanta yanapaspa, hawkallata kawsachisunaykipaq.

Iglesiapi liderkuna imaynas kanankumanta

⁵ Qantan lamar qochapa chawpinpi Creta sutiyoq islapi saqerayki, iglesiakunapa problemankunata arreglanaykipaq, saynallataq sapankama llaqtapi tarikuq iglesiakunapi, noqapa kamachisqayman hina, kamachiq liderkunata nombranaykipaq. ⁶ Iglesiakunapi kamachiq liderkunaqa kananku pipapas mana acusanan runakunan.

Hinaspapas paykunaqa kananku huk warmillayoqmi; saynallataqmi wawankupas Señor Jesucristopi creespa, mana millay viciokunapichu purinanku; aswanmi tayta mamankuta kasukuq kananku, saynapi ama ni pipas chay wawankuta acusanankupaq. ⁷ Iglesiapi kamachiq liderkunaqa llapallan creyentekunatan allinta cuidananku, Diospa munasqanman hina tukuy imatapas ruwanankupaq. Hinaspapas iglesiapi kamachiq liderkunaqa manan runakunapa acusanan runakunachu kananku, nitaq paytukusqakunachu, nitaq facillata phiñakuqkunachu, nitaq mach'aq runakunachu, nitaq lisokunachu, nitaq negocionpipas qolqeraykulla runamasinta engañaq runakunachu kananku. ⁸ Aswanmi iglesiapi kamachiq liderkunaqa khayna kananku: visitakunata ancha kusikuywan wasinpi samachiqkuna, allin kaqkunata ruwaqkuna, allinta piensaspa imatapas ruwaqkuna, pimanpas mana sayapakuspa imatapas ruwaqkuna, Diosta khuyakuqkuna, hinallataq tukuy imatapas controlakuspa ruwaqkuna ima. ⁹ Iglesiapi kamachiq liderkunaqa manan Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunapa yachachisqankupiq creenankuchu, nitaqmi chay llullakuspa yachachisqankutachu yachachinankupas. Aswanqa Diosmanta chashkisqanku cheqaq yachachikuyllantan yachachinanku. Saynata yachachispankun, wakintapas yanapayta atinqaku. Hinallataq Jesucristopa contranpi rimaq runakunatapas, Jesucristopi creenankupaq aswan convencechingaku.

¹⁰ Ichaqa Diospa yachachisqankunata mana kasukuq runakunaqa ashkallañan purishanku. Paykunan mana allinkunata yachachispanku, ashka runakunata engañashanku. Chay engañaspa yachachiq runakunamantaqa, ashkan kashanku circuncisión costumbremanta yachachiq runakunaqa. ¹¹ Chay runakunataqa upallachispaykiyá, ama dejankichu yachachinankuta. Paykunaqa mana allinkunata yachachispankun ashka familiakunata pantachishanku. Hinaspapas paykunaqa qolqeta ganankuraykullan yachachiq tukunku.

¹² Chay Creta islamanta huk ancha yachayniyoq runan chay islapi tiyaq runamasinkunamanta rimaran khaynata: “Kay Cretapi tiyaq runakunaqa kanku llulla runakunan, raqrapu runakunan, qellakunan, hinallataqmi kawsankupas salqa animalkuna hina”, nispa. ¹³ Chay yachayniyoq runapa nisqanqa cheqaqpunin. Chayraykun paykunataqa atencionta waqyanayki k'araqta, Señorinchis Jesucristopi allinta iñinankupaq. ¹⁴ Saynata iñispankun

paykunaqa Israel nacionniyoq llaqta masiy runakunapa cuentokuna rimasqankupiqqa mana creenqakuchu, nitaq runakunapa tukuy inventasqanku kamachikuykunatapas kasukunqakuchu. Chaykunataqa inventaranku Jesucristopa cheqaq yachachisqankunapa contranpi kaq runakunan.

¹⁵ Runakunapa mikhunanpaq Diospa tukuy ima unanchasqanpas, hinallataq huk cosaskuna ruwasqanpas, ch'uya songoyoq runakunapaqqa, ch'uyanchasqan kashan. Ichaqa Jesucristopi mana creeq falso yachachiq runakunapaqñataqmi, mana ni imapas ch'uyanchasqachu kashan, piensayninkupas hinallataq concienciankupas qenlli kasqanrayku. ¹⁶ Hinaspapas paykunaqa khaynatan ninku: “Noqaykuqa reqsiykun Diostaqa”, nispanku. Ichaqa chay tukuy mana allinkuna ruwasqankuta rikuspanchismi noqanchisqa yachanchis, chay huchallapi kawsaq runakunaqa Diosta negaspa kawsasqankuta. Saynata Diosta negaspankun, chay huchallapi kawsaq runakunaqa mana kasukuq rebelde, rumi songo runakuna kanku. Hinaspapas paykunaqa manan ni imatapas allin kaqtaqa ruwayta atinkuchu.

2

Cheqaq kaq yachachikuymanta

¹ Qanyá ichaqa Tito, Diospa palabranpi nisqanman hina, cheqaq yachachikuykunata runakunaman yachachiy. ² Qanqa Jesucristopi creeq kuraq qarikunaman yachachiy, tukuy ima ruwasqankupipas responsable kanankupaq, aycha cuerponkupa munasqanta controlanankupaq, tukuy imatapas allinta piensaspa ruwanankupaq, Diospi allinta confiaspa creenankupaq, runamasinkuta allinta khuyakunankupaq, hinallataq imatapas pacienciawan ruwanankupaq ima.

³ Saynallataqyá Jesucristopi iñiq kuraq warmikunamanpas yachachillaytaq, Diosta anchata respetaspa, allinta comportakunankupaq, runamasinkumanta yangapuni ama rimanankupaq, ama cuento q'epi kanankupaq, hinallataq ama mach'aq kanankupaq ima. Aswanmi paykunaqa, huk allin ejemplo kaspanku, allin kaqkunata yachachinanku ⁴ sipas warmikunaman, paykuna qosankuta hinallataq wawankutapas sumaqta khuyakunankupaq, ⁵ allin yuyaywan purinankupaq, mana waqllikuspa ch'uya kawsayniyoq kanankupaq, familiankutapas allinta atiendenankupaq, allin comportamientoyoq kanankupaq, hinallataq qosankutapas kasukuspa kawsanankupaq ima, saynapi Diospa palabranpa contranpi ama ni pipas malta rimanankupaq.

⁶ Saynallataqyá jovenkunatapas yachachiy, tukuy imatapas allinta piensaspa ruwanankupaq. ⁷ Khuyasqay Tito, qanqa primertayá llapanpaq huk allin ejemplo kay, tukuy ima ruwasqaykipi. Yachachispaykiqa tukuy allin sonqowan, hinallataq respetowan yachachiy. ⁸ Saynallataq rimaspaykipas allin yachachikuykunaman hina rimay, saynapi pipas qanpa contraykipi malta ama rimanankupaq. Sichus kay nisqaykunata ruwanki chayqa, noqanchispa contranchispi kaq runakunaqa, p'engakuspankun, contranchispiqa manaña maltaqa rimanqakuñachu.

⁹ Saynallataq patronniyoq kaqkunatapas yachachiy, patronninkuta kasukunankupaq, respetaspa imatapas allinta ruwanankupaq, ama kutipakuq kanankupaq, ¹⁰ hinallataq patronninkumanta imatapas ama suwakunankupaq ima. Aswanqa patronninkupa confianan runakuna kachunku. Sayna kaqtinkun llapallan runakunaqa rikunqaku, Salvawaqninchis Diospa yachachikuyininkunaqa ancha allinpuni kasqanta.

Diospa cheqaq khuyakuyninmanta

¹¹ Diosqa kay pachapi llapallan runakunamanmi ancha khuyakuyninta rikuchiwanchis, saynapi paypi creeqkunaqa gratislla salvasqa kananchispaq. ¹² Diosqa chay khuyakuyninwanmi yachachiwanchis, mana allinkunata amaña ruwananchispaq, hinallataq tukuy huchakunata saqenanchispaq ima. Chay huchakunata saqespanchismi noqanchisqa kay pachapi kawsasunchis allinta ruwaspa, payta yupaychaspachis, hinallataq cuerponchistapas controlakuspa ima. ¹³ Chaykunata ruwaspanchisyá ancha kusikuywan suyakusun Señorinchis Jesucristo kutimunan p'unchawta. Payqa ancha atiyiniyoq Diosninchismi. Paymi salvawaqninchis kaspas, ancha k'ancharishaq atiyinwan hamunqa. ¹⁴ Señorinchis Jesucriston cruzpi wañuran, huchanchiskunata perdonawananchispaq, hinallataq salvawananchispaq ima. Chaykunataqa ruwaran, paypa ch'uya wawankuna kananchispaqmi, hinallataq tukuy sonqonchiswan allin kaqkunata ruwananchispaq iman.

¹⁵ Chaykunatayá Tito, Diospa atiyinwan llapanman yachachispa kallpanchay, hinallataq mana corregikuy munaqkunatapas Diospa atiyin qosusqaykiwan allinta q'aqchay kasukunankupaq. Hinaspapas qanqa amayá permityichu ni pipas despreciasunaykitaqa.

3

Jesucristopi creyentekuna imayna kawsananchismanta

¹ Qanqa Tito, Jesucristopi llapallan creeqkunatayá yuyarichiy, llaqtakunapi kamachiq autoridadkunata kasukuq kanankupaq. Saynata kasukuspankuyá, allin kaqta ruwanankupaq listolla kachunku. ² Amayá pimantapas millaytaqa rimachunkuchu, nitaq piwanpas yanqapuniqa peleaspachu kawsachunku. Aswanqa llapallan runakunawanyá allinpi kachunku, saynapi llamp'u sonqo kasqankuta rikuchikunankupaq.

³ Noqanchispas ñawpaqqa mana yuyayniyoq ignorante runakunan karanchis. Chaymi Diospa nisqanta mana kasukuspa, Diosmanta karunchasqa, millay qenlli huchakunata ruwaspa kawsaranchis, cuerponchispa munasqanta kusichispa, runamasinchista envidiakuspa, runakunawan cheqnichikuspa, hinallataq noqanchis-purapas cheqinakuspan kawsaranchis. ⁴ Ichaqa salvawaqninchis Diosmi, kay pachapi llapallan tiyaq runakunata khuyakuwasqanchisrayku, Wawan Jesucristota mandamuran ⁵ salvawananchispaq. Diosqa salvawaranchis manan noqanchis imatapas allin kaqkunata ruwasqanchis-raykuchu, aswanqa anchata khuyakuwasqanchisraykun. Diosqa Santo Espiritunpa atiyinwan salvawaspanchismi, llapallan huchanchiskunamanta limpiawaspanchis, wiñay kawsayta qowaranchis. Chaymi Jesucristopi creeqkunaga kaqmantapas naceruswan hina kanchis. ⁶ Diosqa Santo Espiritutan noqanchisman qowaranchis, salvawaqninchis Señorninchis Jesucristontakama, tukuy imapi aswan mastaraq yanapawananchispaq. ⁷ Noqanchisqa manan mereceranchishchu Diospa khuyakuynintaqa. Ichaqa ancha khuyakuyniyoq kaspan, payqa wiñay kawsayta qowaranchis, huk herenciata hina chashkinanchispaq.

⁸ Kay willakuyqa cheqaqpunin. Chaymi noqaqa munani hukkunamanpas sapa kutin mana pisipaspa yachachinaykita, saynapi Jesucristopi llapallan creeqkuna, Diospa nisqanman hina, allin kaqkunata ruwanankupaq. Chay allin ruwayqa allinmi, hinaspapas llapallan runatan yanapan, allinta kawsanankupaq. ⁹ Ichaqa amayá qanqa yanqa tonteriaskunamantachu discutinakuy, nitaq ñawpaq abuelonchiskunapa sutinkunamanta rimasqankutachu uyariy, nitaq lukullamanchu imamantapas phiñakuy, nitaq Moisespa escribisqan leykunamanta rimaspachu, hukkunawanpas discutinakuy. Chaykunata ruwaspa kawsayqa mana imapaq valeqmi; hinaspapas manan ni ima allinmanpas apakunchu.

¹⁰ Pipas iglesiapi divisionta ruwaq runataqa allinta atencionta waqyay huk kutita otaq ish kay kutita ima. Sichus mana kasukunqachu chayqa, expulsaspa ama

paytaqa chashkiychishñachu. ¹¹ Sayna mana kasukuq runakunaqa manan Diosmanta allin willakuykunapiqa creenku. Chaymi paykunaqa millay qenlli piensayniyoq kanku. Chaymi paykunaqa huchapi kawsasqankurayku, huchankupa condenasqa kashanku.

Imatapas Tito allinta ruwananpaq Pablo kamachisqanmanta

¹² Tito, qanmanmi mandamusaq wawqenchi Artemasta otaq wawqenchi Tiquicota. Paykunamanta mayqenpas qanman chayaramuqtin hinallayá, qanqa apurayllaman Nicópolis llaqtaman visitamuwanaykipaq hamunki. Noqaqa paray tiempopin chay Nicópolis llaqtapi qepakunaypaq allintaña piensaruni. ¹³ Hinaspapas Zenas sutiyoq abogadota, hinallataq Apolos sutiyoq wawqenchistapas yanapaykuy tukuy atisqaykiwan, saynapi ama imapas viajenkupi faltananpaq. ¹⁴ Jesucristopi llapallan creyentekunaqa necesidadpi kaq wawqenchiskunatayá yanapayta yachachunku. Saynata ruwaspankun paykunaqa allin kaqkunata ruwaspa servicial kanqaku, saynapi yanapayta yachanankupaq.

Cartapa tukukuyninmanta

¹⁵ Noqawan kaq wawqenchiskunan saludota apachimusunki. Qanpas noqaykupa parteykumantayá Señorninchis Jesucristopi creeq llapallan khuyakuwaqninchis wawqenchiskunata saludaykapuwayku.

Diosninchisyá sapa p'unchaw qankunawan kaspá, tukuy imapi yanapasunkichis. Amén.

FILEMÓN

- 1. Kay cartatari, ¿pitaq escribirañ?** Kay cartataqa apóstol Pablon escribirañ Filemon sutiyoq runaman apachinanpaq. Hinaspapas apóstol Pabloqa Timoteowan kushka kashaspanmi kay cartataqa escribirañ (Filem v.1). Apóstol Pabloqa Cilicia provincia ukhupi kaq Tarso llaqtapin naceran (Hech 21.39; 22.13). Pabloqa papanqa ishkey nacionniyoqmi karan: Israel nacionniyoq hinallataq Roma nacionniyoq ima. Chayraykun Pablopas chay ishkey nacionniyoq karan (Filip 3.4-5). Pabloqa ishkey sutiyoqmi karan: Hebreo rimaypin karan Saulo, Roma nacionniyoq runakunapa rimayninpitaqmi karan Pablo (Hech 13.9). Pabloqa Moisespa escribisqa leykunamanta allin yachaq runan karan. Señor Jesucristopi manaraq iñishaspaqa, Jesucristopi creeq runakunatan nishuta cheqnikuran (Hech 9.1, 2; 22.5). Ichaqa Jesucristopi iñispañan, Pabloqa huk law nacionniyoq runakunaman Jesucristomanta allin willakuykunata willananpaq riran (Hech 26.17-18; Gál 2.8).
- 2. Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartataqa escribisqa kanman karan Jesucristopa nacesqañpa qepantan 60 otaq 63 watakunapin. Hinaspapas apóstol Pabloqa kay cartataqa escribinman karan Roma llaqtapi preso kashaspanmi. Kay carta apaqtaqmi karan Onésimo sutiyoq esclavo. Paymi apóstol Pablo willaqtin Jesucristopi iñiran.
- 3. Kay cartari, ¿pipaqtaq escribisqa karan?** Kay cartataqa escribisqa karan Filemón sutiyoq runapaqmi. Filemonqa apóstol Pabloqa ancha khuyakusqañ amigonmi karan (Filem v.7). Apóstol Pablo willaqtinmi Filemonqa Señorninchis Jesucristopi iñiran (Filem v.19). Filemonqa Colosas llaqtapin tiyaran. Paymi karan Onésimo sutiyoq esclavopa patronnin. Filemonpa wasinpin Jesucristopi creeq creyentekunaqa huñunakuranku (Filem v.7).
- 4. Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartataqa escribisqa karan, Onesimota Jesucristopi creesqañrayku ancha khuyakuywan Filemón wasinpi chashkinanpaqmi. Onesimoqa ñawpaqtaraqmi patronnin Filemonpa wasinmanta esclavon kashaspa ishkapakusqa (Filem v.11).
- 5. Kay cartapiri, ¿mayqen kaq versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más

importanteqa: “...Noqaqa anchatapunin Onesimotaqa khuyakuni; qanqa noqamantapas aswan mastaraqchá khuyakunki. Saynaqa amañayá paytaqa runamasiykita hinañachu khuyakunki; aswanqa Jesucristopi creeqmasinchista hinañayá paytaqa khuyakunki” (Filem v.16).

6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartapa khayna dividisqan kashan:

(1) Cartapa qallariyninmanta (Filem v.1-3).

(2) Diosman graciasta apóstol Pablo qosqanmanta (Filem v.4-7).

(3) Onesimopaq huk favorta apóstol Pablo mañapusqanmanta (Filem v.8-25).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Ancha khuyasqay llank'aqmasiy Filemón, noqa Pablo hinallataq wawqenichis Timoteopiwanmi escribimushaykiku. Noqaqa preson kashani, Jesucristomanta willasqayrayku. ² Saynallataqmi noqaykuqa saludamuyku wasiykipi huñunakuq llapallan creyente masinchiskunata, hermananchis Apiata, hinallataq hermanonchis Arquipotawan ima. Arquipoqa soldado hinaraq llank'aqmasinchismi. ³ Noqaykuqa, Dios Taytanchista hinallataq Señorinchis Jesucristotawanmi mañakushayku, tukuy imapi qankunata yanapasuspaykichis, hawkallata kawsachisunaykichispaq.

Filemonpa khuyakuyninmanta hinallataq iñiyinmantawan

⁴ Wawqéy Filemón, noqaqa Diosmanta mañakuspaymi, qanmanta yuyarispay, graciasta Diosman qoni. ⁵ Noqaqa Señorinchis Jesucristota khuyakusqaykimanta, paypi iñisqaykimanta, hinallataq llapallan creyentekunata anchata khuyakusqaykimantawan iman uyarini. ⁶ Noqaqa yachanin, Diospi cheqaqtapuni noqayku hina allinta confiasqaykimantaqa. Chaymi noqaqa Diosmanta qanpaq mañakushani, Diospi aswan mastaraq creenaykipaq, hinallataq Jesucristopi creesqanchisrayku, tukuy imapi bendecisqa kaspanchis, Diospa munasqanman hina allinta imatapas ruwaspa kawsananchispaq, saynapi hukkunapas chay iñiyinchista rikuspanku, paykunapas Diospi astawan creenankupaq. ⁷ Wawqéy Filemón, noqapunin ancha kusiasqa, hinallataq consuelasqa ima kashani, Señor Jesucristopi creeq masinchiskunata anchatapuni munakusqaykimanta, hinallataq kallpanchasqaykimantawan ima.

Onesimopaq huk favorta apóstol Pablo mañapusqanmanta

⁸ Noqaqa Jesucristopa apostolnin kasqayraykun, derechoyoq kani qanta kamachinaypaq, saynapi Diospa munasqanman hina imatapas ruwanaykipaq. ⁹ Ichaqa aswanmi ancha khuyakuywan qanta valekuyki. Noqa Pabloqa kuraqñan kani; hinallataq Jesucristorayku preso kaspaymi, ¹⁰ ruegakuyki Onesimota allinta chashkinaykipaq. Payqa Jesucristopi creesqanraykun noqapa waway hina. Noqaqa kay carcelpi kashaspaymi, payman Diospa palabranmanta willarani. Chaymi payqa Jesucristopi creesqanrayku wawaypas kanman hina.

¹¹ Onesimoqa ñawpaq tiempopiqa manan allintachu imapi-pas servisuranki. Kunanmi ichaqa qanpaqpas hinallataq noqapaqpas (Jesucristopi creesqanrayku) allin servicialña kapun. ¹² Chaymi ancha munakusqay Onesimotaqa qanman kutichinpushayki. ¹³ Noqaqa preson kashani, Diosmanta allin willakuykunata willakusqayrayku. Chaymi noqaqa Onesimota munarani, qanpa rantiykita noqawan qepakuspa, yanapawanaypaq. ¹⁴ Ichaqa manan noqaqa ni imatapas ruwaymanchu manaraq primerta qanta tapushaspayqa, saynapi kay favor mañakusqayta ama obligasqa hina ruwanaykipaq, aswanqa voluntadnuykiman hina ruwanaykipaq. ¹⁵ Qanmantan Onesimoqa huk tiempo ishkapakuran. Ichaqa kunanmi qanman kutimuspa wañunankama qanta servisunki. ¹⁶ Hinaspapas payqa manañan huk esclavo hinañachu servisunki. Aswanqa khuyakusqanchis wawqenchis hinañan kanqa. Chaymi aswan más allin. Noqaqa anchatapunin Onesimotaqa khuyakuni; qanqa noqamantapas aswan mastaraqchá khuyakunki. Saynaqa amañayá paytaqa runamasiykita hinañachu khuyakunki; aswanqa Jesucristopi creeqmasinchista hinañayá paytaqa khuyakunki.

¹⁷ Sichus noqata rikuwanki Jesucristopi creeqmasiykita hina chayqa, imaynan noqatapas chashkiwashankiman hinayá Onesimotapas chashkiykuy. ¹⁸ Sichus ima mana allintapas Onesimoqa qanpa contraykipi ruwaran, otaq imamantapas debesuranki chayqa, noqapa cuentaymanyá churayuy, noqa qanman pagapunaypaq. ¹⁹ Noqaqa kikiy makiywanpunin kaytaqa qanman escribimushayki: Onesimopa ima debesusqaykitapas comprometekunin, qanman pagapunaypaq. Ichaqa qanpas debewashankin Jesucristopi ñisqaykimantaqa. Chay debewasqaykimantaqa manan noqaqa cobrashaykichu.

²⁰ Saynaqa wawqéy Filemón, Diospi creeq runa kaspaykita, kay valekamusqayta uyariykuway. Chay favor-taqa amayá noqaraykuchu ruway, aswanqa Jesucristota khuyakusqaykiraykuyá. (Qanpas hinallataq noqapas Jesu-

crisopi creesqanchisraykun wawqentin kanchis). Saynata chay favorta ruwaspayá, kay llakisqa sonqoyta kusirichiy.

²¹ Kay cartataqa escribimuyki, kasukuq runa kasqaykita yachaspaymi. Chayraykun seguro kashani, kay nimusqaymantaqa aswan mastaraq ruwanaykimanta. ²² Hinallataqmi valekamuyki, wasiykipi huk kaqnin cuartota arreglaspa, chaypi samaykachiwanaykipaq. Hinaspapas Diosmanta noqapaq mañakuqtiykichismi, noqaga confiashani, kay carcelmanta prontolla lloqsinaypaq. Sayna kaqtinga, ichapas Dios permitiykuwanman qankunaman visitaq hamunaypaq.

Cartapa tukukuyninmanta

²³ Jesucristorayku presomasiy wawqenchis Epafrasmi qankunaman saludota apachimusunkichis. ²⁴ Saynallataqmi saludamusunkichis noqawan llank'aqmasiykunapas: Marcos, Aristarco, Demas, hinallataq Lucaspas.

²⁵ Noqaga Diosmantan mañakushani, Señorinchis Jesucristo qankunawan kaspas, tukuy imapi yanapasunaykichispaq. Amén.

HEBREOS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribirañ?** Kay cartata pis escribisqantaqa manan cheqaqtapuniqa yachakunchu. Ichaqa wakin estudiaq wawqenchiskunan creenku Pablo escribinanpaq, Lucas escribinanpaq, Apolos escribinanpaq otaq hukkunapas escribinanpaq ima.
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepantan 60 otaq 67 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristopi creeq Israel nacionniyoq runakunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, leeqkuna Señor Jesucristomanta allinta yachankupaq, hinallataq Señor Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa Jefen Sacerdote kasqanta yachankupaq iman, saynapi amaña ñawpaq leykunaman kutinankupaq, aswanqa Señor Jesucristopi cheqaqta iñinankupaqmi.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Ichaqa Señorninchis Jesucriston noqanchispaqqa cheqaq sacerdoten chis. Paymi kay pachapi kaq sacerdotekunamantapas aswan más importante kaq sacerdote. Hinaspapas paymi noqanchispaqqa huk yanapawaqninchis abogado hina kapuwanchis, noqanchispa favorninchispi huk mosoq pactota ruwasqanrayku. Chay mosoq pacton ñawpaq pactomantaqa aswan más importante, kikin Diospuni chay mosoq pactopi más allin promesakunata ofreawasqanchisrayku” (Heb 8.6).
6. **Kay cartari, ¿imaynataq dividisqa kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
  - (1) Cartapa qallariyninmanta (Heb 1.1-3).
  - (2) Jesucristoqa angelkunamantapas aswan más atiyniyoq kaspas, salvawasqanchismanta (Heb 1.4 asta 2.18).
  - (3) Moisesmantapas Josueymantapas aswan más atiyniyoq Señorninchis Jesucristo kasqanmanta (Heb 3.1 asta 4.14).
  - (4) Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa Jefen kasqanmanta (Heb 4.14 asta 7.28).
  - (5) Mosoq pactomanta ñawpaq pactomantawan (Heb 8.1 asta 10.18).

- (6) Diosman imayna ashuykunanchismanta (Heb 10.19-39).
 (7) Ñiñikunaqa cheqaqtapuni Señor Jesucristopi confiananchismanta (Heb 11.1 asta 12.29).
 (8) Jesucristopi creeq runakuna imaynatas kawsananchismanta (Heb 13.1-25).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Ñawpaqtaqa kikin Diosmi, paymanta willakuq profetankunantakama, Israel nacionniyoq abuelonchiskunaman ashka formapi, hinallataq ashka kutita ima rimapayaran. ² Kay qepa kaq tiempokunapin ichaqa, Wawan Jesucriston-takama Diosninchisqa allin willakuyta willawanchis. Diosqa tukuy kaqkunatapas Wawan Jesucristowan kushkan unancharan. Saynallataqmi Diosqa Wawan Jesucristota nombraran, tukuy imapa dueñon kananpaq. ³ Diospa Wawan Señorninchis Jesucriston Dios Taytanwanqa tukuy imapi igualla. Chaymi pipas Señor Jesucristota rikuspaqa, Dios Taytanpa ancha sumaq khuyakuyninta, ancha hatun atiyinta, hinallataq ancha sumaq k'ancharishaq gloriantapas rikushanman hina kanqa. (Señorninchis Jesucristopa makinpin tukuy imapas kashan). Payllataqmi rimaspalla atiyinwan tukuy imatapas lugarninpi mantienen ch'eqesqa ama kananpaq. Hinaspapas payllataqmi rantinchispi wañuspa, llapallan huchanchiskunatapas perdonawaranchis. Hinaspan hanaq pachaman ripuspa, Diospa phaña ladonpi tiyayuran.

Jesucristoqa angelkunamantapas aswan más atiyniyoq kasqanmanta

⁴ Señorninchis Jesucristoqa, Diospa wawan kaspanmi, angelkunamantapas aswan más atiyniyoq. Hinaspapas Jesuspa sutinga angelkunapa sutinmantapas aswan más importanten. Chayraykun Diosqa llapallan angelkunamantapas aswan mastaraq Jesustaqa hatunchaykuran. ⁵ Diosqa manan hayk'aqpas ni mayqen angeltapas niranchu:

“Qanqa Wawaymi kanki, kunanmantapachan papayki kasaq”, nispaqa [*Salmos 2.7*].

Nitaqmi ni mayqen angeltapas niranchu:

“Noqan paypa papan kasaq, paytaqmi waway kanqa”, nispaqa.

⁶ Hinaspapas Diosqa Wawan Jesucristota kay pachaman mandamuspanmi, khaynata angelninkunata niran:

“Angelniykunaqa, llapallaykichis payta adoraychis”, nispa [*Deuteronomio 32.43 Septuaginta*].

⁷ Hinaspapas Diosqa angelninkunamantaqa nillarantaqmi khaynata:

“Noqapa angelniykunaqa unanchasqa karanku wayraman rikch'akuq hinan.

Paykunaqa unanchasqa karanku ninaman rikch'akuq hinan, serviqniykuna kanankupaq”, nispa [Salmos 104.4].

⁸ Ichaqa Wawan Jesucristomanta rimaspanmi, Diosqa khaynata nin:

“Qanqa Diosmi kanki. Chaymi gobiernanki wiña-wiñaypaq. Qanqa justiciata allinta ruwaspan atiykiwan gobiernanki.

⁹ Qanqa justiciata hukuna allinta ruwaqtinkun, kusikunki. Ichaqa mana allin kaqkunata ruwaqtinkutaqmi, anchata phiñakunki.

Chaymi noqa Diosniykiqa churarayki, wakinmantapas aswan más atiyniyoq, hinallataq ancha kusisqa rey kanaykipaq”, nispa [Salmos 45.6-7].

¹⁰ Dios Taytaqa nillantaqmi khaynata:

“Qanqa Señormi kanki.

Manaraq imapas kashaqtinmi, kay pachatapas unancharanki.

Qanqa makiykiwanmi hanaq pachatapas unancharanki.

¹¹ Tukuy chay unanchasqaykikunaqa tukukapunqan, imaynan huk p'achapas thantarukuspa tukurakapun chay hinata.

Qanmi ichaqa wiña-wiñaypaq kanki. ¹² Tukuy chay unanchasqaykikunaqa cambiasqan kanqa, imaynan huk doblaspa thanta p'achawanpas cambiakushawaq hinaraq.

Qanmi ichaqa mana ni hayk'aqpas cambiankichu. Hinaspapas qanqa wiña-wiñaypaqmi kawsanki”, nispa [Salmos 102.25-27].

¹³ Hinaspapas Diosqa manan ni hayk'aqpas ni mayqen angeltapas khaynataqa niranchu:

“Phaña ladoypi tiyaykuy,

llapallan enemigoykikunata asta vencespay, chaki plantaykiman churanaykama”, nispa [Salmos 110.1].

¹⁴ Llapallan angelkunaqa Diospa kamachisqanta ruwaq espiritukunallan kanku. Hinaspapas Diosmi paykunataqa kamachimun, salvasqa kanankupaq kaq runakunata yanapanankupaq.

2

Diospa salvawasqanchisqa ancha importante kasqanmanta

¹ Chayraykun, wawqe panaykuna, noqanchisqa Diosmanta allin willakuykuna uyarisqanchistaqa más allinta kasukunanchis, saynapi Diospa chegaq ñanninmanta ama karunchakunanchispaq. ² Diosqa

ñawpaq tiempopin angelninkunata mandamuran, ñawpaq abuelonchiskunaman Diosmanta willanankupaq. Chay angelkunapa willakusqanqa anchapas valorniyuqmi karan. Chaymi chay willakuykunata mana kasukuq runakunaqa ancha castigasqa karanku. ³ Sichus Diospa ofrecewasqanchis chay ancha valorniyuq salvacionninta rechazaspanchisri, ¿atisunmanchus Diospa castigonmanta ishkapakuyta? Manan atisunmanchu. Kikin Señorninchis Jesucriston Diospa ofrecewasqanchis chay sumaq salvacionmantaqa primerta willakuran. Chaymantañan paypa willakusqanta uyariq runakunaqa rikuchiwaranchis chay salvacionmanta willakuyqa cheqaqpuni kasqanta. ⁴ Chay sumaq willakuyninga cheqaqpuni kasqanta rikuchiwananchispaqmi, Diosqa ashka milagrokunata, señalkunata, hinallataq ancha admirakuypaq tukuy imakunata ruwaran. Hinaspapas Diosqa munasqanman hinan tukuy clase oficiokunata paypi sapankama creeqkunaman Santo Espirituntakama qowaranchis.

Jesucristoqa salvawaqninchis kasqanmanta

⁵ Diosqa manan angelninkunatachu churaran, preparasqan mosoq pachapi qepa tiempoman jefekuna kanankupaqqa. ⁶ Aswanmi Bibliapiqa, Dios Taytanchismanta mañakuspa, huk runa khaynata niran:

“Diosnilláy, ¿pitaq runari paymanta yuyarinaykipaqrí?

¿Pitaq runapa wawanri paymanta llakikunaykipaqrí?

⁷ Runataqa unancharanki angelkunamanta tumpa menos atiyniyoqtan huk tiempollapaq.

Ichaqa atiyniyoq reykunata hinaraqmi runataqa coronaykuranki, kay pachapi tukuy unanchasqayki cosaskunata gobiernananpaq.

⁸ Runataqa kay pachapiqa churaranki, tukuy imaymana unanchasqaykikunata cuidananpaqmi”, nispa [*Salmos 8.4-6*].

Diosmi runataqa churaran, kay pachapi tukuy ima unanchasqankunata gobiernananpaq. Ichaqa manaraqmi runaqa rikunraqchu chay tukuy imakuna gobiernananpaq churasqa kasqanta cumplikusqantaqa. ⁹ Ichaqa

Señorninchis Jesucristomantaqa allintan yachanchis. Diosmi anchata khuyakuwaspanchis, Wawan Jesucristota kay pachaman mandamuran, huchanchiskunarayku wañuspa, salvawananchispaq. Chayraykun Dios Taytaqa permitiran, Jesucristoqa kay pachapi tiyaspan, poco tiempollapaq angelkunamanta menos atiyniyoq kananpaq. Kunanmi ichaqa, Señorninchis Jesucristoqa ancha hatunchasqa,

hinallataq ancha yupaychasqa kashan, noqanchispa favorninchispi wañusqanrayku.

¹⁰ Diosqa tukuy imakunatan unancharan, pay kikin alabasqa kananpaq. Hinaspapas Diosqa munanmi, payta khuyakuspa kasukuqkunaqa hanaq pacha glorianpi llapallanku kanankuta. Chayraykun Diosqa Wawan Jesucristota permitiran, mana huchayoq justo kashaqtinpas, ñak'arispas cruzpi wañunanpaq, saynapi huchanchiskunamanta salvawaspanchis, cheqaq ch'uya Salvadorninchis kananpaq. ¹¹ Noqanchisqa Jesucristopa salvasqanmi kanchis. Chayraykun noqanchisqa paypa ch'uyanchasqan kasqanchisrayku, paywan kushka Dios Taytapa wawankuna kanchis. Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa mana p'enqakuspa “wawqeykuna” nispa niwanchis. ¹² Hinaspapas kikin Jesucriston Taytan Diostaqa khaynata niran:

“Noqaqa wawqe panaykuna huñunakusqanku lugarpin, qanmanta paykunaman willasaq.

Hinaspan takikunata takispay yupaychasqayki”, nispa [Salmos 22.22].

¹³ Hinaspapas nillarantaqmi khaynata:

“Noqaqa Diospin cheqaqta confiasaq”, nispa.

Hinaspapas kaqmantan nillarantaq khaynata:

“Noqaqa kaypin wawqe panaykunawan kushka kashani.

Paykunaga Diospa wawankunan kanku.

Paykunatan Diosqa noqaman qowaran”, nispa [Salmos 8.17-18].

¹⁴ Runakunaqa aychayoq, hinallataq tulluyoq iman kanchis. Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa noqanchis hina runa kaspas, cruzpi wañuran, diablota vencenanpaq. Chay diabloqa atiyniyoqmi karan, runakunata wañuchispa, infiernoman apananpaq. ¹⁵ Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa cruzpi wañusqanwanmi noqanchistaqa esclavo hina huchapi kawsasqanchismanta librawaranchis, amaña wañuyta manchakuspa kawsananchispaq. ¹⁶ Noqanchisqa yachanchismi, Señorninchis Jesucristoqa manan angelkunata salvananpaqchu hamuran. Aswanmi payqa hamuran ñawpaq abuelonchis Abrahampa miraynin runakunata yanapananpaq. ¹⁷ Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa tukuy imapin noqanchis hinapuni karan; chayraykun payqa runa kaspan derechoyoq, llapallan sacerdotekunapa jefen kananpaq. Hinaspan payqa ancha allin khuyapayakuq sacerdotenchis kaspas, (vidanta Diosman ofrecespa, huk ofrendasqa animal hina) wañuran, noqanchista salvawananchispaq. Chay wañusqanwanmi Señorninchis

Jesucristoqa llapallan paypi creeqkunapa huchankunata perdonaran. Chaymi noqanchisqa mana ishkayaspapa paypi confiyata atisunman. ¹⁸ Ichaqa Señorninchis Jesucristo noqanchis hina cuerpoyoq runa kaqtinmi, diabloqa anchata munapayaran huchaman urmachinanpaq; ichaqa manan atiranchu. Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa anchata padesespan, allinta yachan, diabloqa runakuna tentay munasqanta. Chaymi ancha atiyniyoq Señorninchis Jesucristoqa noqanchista yanapawananchispaq listo kashan, saynapi noqanchista huchaman diablo ama urmachiwananchispaq.

3

Moisesmanta aswan más atiyniyoq Señorninchis Jesucristo kasqanmanta

¹ Jesucristopi creeq wawqepanaykuna, Diosmi qankunataqa waqyasurankichis, paypa llaqtan kaspapa, wawankunaña kanaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa allinta piensariychis pis Jesucristo kasqanmanta. Dios Taytanchismi Señorninchis Jesucristotaqa kay pachaman mandamuran, paypi creeqtinchis, noqanchispa más atiyniyoq sacerdotenchan kanapaq. ² Imaynan Moisespas ñawpaq tiempo Diospa kamachisqanta kasukuspa, Israel nacionniyoq runakunata yanaparan, saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas, Dios Taytanpa kamachisqanta kasukuspa, salvasqa kananchispaq yanapawaranchis. ³ Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa Moisesmantapas aswan más importanten, hinallataq más atiyniyoq ima. Saynallataqmi huk wasita ruwaq runapas aswan más importante chay wasi ruwasqanmantaqa. ⁴ Kay pachapi llapallan wasikunaqa, runakunapa ruwasqallanmi. Ichaqa Diosmi tukuy ima kaqkunatapas unancharan. ⁵ Moisesqa, Diosta kasukuspan, payta servirán. Hinaspan Moisesqa Israel nacionniyoq runakunata yanapaspa, (esclavo kasqankumanta orgomuran). Hinaspapas Moisesmi Israel nacionniyoq runakunamanqa willaran, qepa tiempokunaman imakunatas Diosqa ruwanan karan chaykunamanta. Chay Israel nacionniyoq runakunaqa Diospa wasin hinan karanku. Chaymi Moisesqa chay wasinta cuidaq runa hina karan. ⁶ Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa Diospa Wawanmi. Chayraykun Jesucristoqa chay wasipa dueñon. Hinaspapas payqa Diospi llapallan creeqkunapapa umalliqninmi. Chaymi noqanchisqa Diospa akllakusqan wawankuna kaspanchis, qaqqa hina ifniyinchispi sayananchis, ancha kusikuywan, Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawkama.

Diosta kasukuspa kawsananchismanta

7 Chayraykun noqanchisqa Santo Espiritupa nisqanta kasukunanchis; paymi khaynata nin:

“Sichus Diospa rimasqanta qankuna kunan uyarinkichis chayqa,

8 amayá qankunaqa Israel nacionniyoq runakuna hinachu sonqoykichistaqa rumiyachinkichis.

Paykunan ch'inñeq lugarkunapi purishaspanku, terco churakuranku. Hinallataq Diospa contranpi ima karanku. Chayraykun Diostaqa mana kasukurankuchu.

Chaymi Diosqa paykunamanta khaynata niran: 9 ‘Chay ch'inñeq lugarkunapin noqaqa tawa chunka wata milagrokunata ruwaspay, ñawpaq abueloykichiskunata allinta yanaparani. Ichaqa chay milagro kuna ruwasqayta rikushaspankupas, paykunaqa mana kasukuwaspankun, contraypi rebelakuranku.

10 Chaymi noqaqa chay abueloykichis runakunapaq anchata phiñakuspa paykunamanta khaynata nirani:

Paykunaqa huchallapi kawsasqankuraykun, noqamantaqa karupi kashanku.

Hinaspapas paykunaqa manan noqapa kamachisqaykunataqa kasukurankuchu, nispay.

11 Chayraykun noqaqa paykunapaq ancha phiñasqa kaspay, juramentota ruwaspayraq khaynata nirani:

Paykunataqa manan nunca permitisaqchu prometesqay samana lugar allpaman haykunankutaqa’ ”, nispa [Salmos 95.7-11].

12 Saynaqa wawqe panaykuna, qankunaqa tukuy mana allin ruwaykunamanta cuidakuspayá kawsaychis, saynapi Diospi aswantaraq iñispa, sonqoykichista ama rumiyachispa, Diosmanta ama karunchakunaykichispaq. 13 Aswanyá, tiempo kallashaqtinraq, qankunapura sapa p'unchaw kallpanchanakuspa kawsaychis, saynapi Diospi aswan masta confianaykichispaq. Saynata ruwaspaykichismi, qankunaqa huchawan manaña engañachikuspa, manaña huchamanqa urmayunkichishñachu, nitaqmi sonqoykichispas rumiyangañachu. 14 Noqanchisqa Señorninchis Jesucristopi confiasqanchisraykun amigontin hinaña kanchis. Chayraykun noqanchisqa tukuy sonqonchiswan Señorninchis Jesucristopi tukuy tiempo confiananchis, imaynan qallariyninpi chayllaraq creeshaspa, cheqaqta confiaranchis chay hinata.

15 Chayraykun kaqmanta niykichis Bibliapi nisqanman hina: “Sichus Diospa rimasqanta qankuna kunan uyarinkichis chayqa,

amayá qankunaqa Israel nacionniyoq runakuna hinachu sonqoykichistaqa rumiyachinkichis.

Paykunan ch'inñeq desierto lugarpi kashaspanku, terco churakuranku, hinallataq Diospa contranpi ima karanku”, nispa.

¹⁶ Kaqmanta tapusqaykichis, ¿pikunataq Diospa rimasqanta uyarishaspankupas mana kasukurankuchú? ¡Egipto nacionpi esclavo kasqankumanta Moisespa orqomusqan runakunan Diostaqa mana kasukurankuchu! ¹⁷ Hinaspapas Diosri, ¿pikunawantaq tawa chunka wata phiñasqa karan? ¡Egipto nacionmanta Moisespa orqomusqan runakunawanmi Diosqa phiñasqa karan! ¡Chay runakunaqa Diospa contranpi huchallikuspankun ch'inñeq desierto lugarpi wañupuranku! ¹⁸ Hinaspapas, ¿pikunamantaq Diosri huk juramentota ruwaran, prometesqan sumaq samananku allpaman ama haykunankupaqrí? Chay juramentotaqa ruwaran mana kasukuq Israel nacionniyoq runakunamanmi. ¹⁹ Chaymi chay Israel nacionniyoq runakunaqa Diospi mana creesqankurayku, Diospa prometesqan Canaán nacióm llaqtamanqa mana haykurankuchu.

4

Samariya Diospa llaqtan tarinanmanta

¹ Noqanchisqa allinta cuidakuspáy kawsasunchis, yanqañataq wakinniykichisqa Diospa prometesqan samana lugarmanqa mana haykuwaqchishchu. Ichaqa kunanmi tiempoqa kashanraq, Diospa prometesqan chay samana lugarman haykunaykichispaqqa. ² Ichaqa Egipto nacionmanta Israel nacionniyoq runakuna lloqsimuqkunapas, hinallataq noqanchispas, Diosmantan allin willakuykunataqa uyari-ranchis. Ichaqa manan chay Israel nacionniyoq runakunaqa chay allin willakuykuna uyarisqankupiqqa creerankuchu. ³ Ichaqa Diosmanta allin willakuykunata uyarispa creeqkunallan Diospa prometesqan samana lugarmanqa haykusunchis. Ichaqa paypi mana creeqkunamantan Diosqa khaynata niran:

“Phiñasqa kaspaymi noqapi chay mana creeq runakunamantaqa khaynata nirani:

Paykunaqa manan ni hayk'aqqas samanay lugarmanqa haykunqakuchu”, nispa [*Salmos 95.11*].

Diosqa chay samanamanta rimaspaqqa, kay pachata unanchayta tukuruspa samasqan p'unchawmantan rimasharan.

⁴ Bibliapin qanchis kaq p'unchawmantaqa khaynata nishan: “Diosqa tukuy ima ruwasqanta tukuruspanmi, qanchis kaq p'unchawpi samaran”, nispa [*Génesis 2.2*].

⁵ Bibliapin Diosqa huktawan khaynata nillashantaq:
 “Paykunaqa manan ni hayk'agppas samanay lugarmanqa
 haykunqakuchu, noqapi mana creesqankurayku”,
 nispa.

⁶ Cheqaqtapunin niykichis, wakin runakunaqa kashanku-
 raqmi, Diospa samanay lugarman haykunankupaqqa.
 Ichaqa Diosmanta allin willakuykunata primerta
 uyariqkunaqa Diospa samanay lugarmanqa manan
 haykurankuchu, Diosmanta uyarishaspankupas mana
 kasukusqankurayku. ⁷ Chaymi Diosqa huktawan huk
 oportunidadta qowaspanchis, huk p'unchawta señalashan,
 chay p'unchawmi “kunan p'unchaw”. Kay kunan
 p'unchawmantan Diosqa unay tiempo pasarusqanpa
 qepanmanña rey Davidnintakama khaynata niran:

“Sichus Diospa rimasqanta qankuna kunan p'unchawpi
 uyarinkichis chayqa,
 amayá songoykichistaqa rumiyachinkichishchu”, nispa
 [Salmos 95.7-8].

⁸ Sichus Josué, llaqtamasin runakunata Israel nacionman
 haykuchispan, Diospa prometesqan samana lugarpi
 samachinman karan chayqa, Diosqa manañachá
 rey Davidmanqa huk samana p'unchawmantaqa
 rimanmanñachu karan. ⁹ Chayraykun yachanchis, Diospa
 prometesqan huk samana lugarqa kashanraqmi Diospi
 llapallan confiaqkunapaqqa. ¹⁰ Chaymi pipas Diospa
 prometesqan samana lugarman haykuspaqa, tukuy imapi
 llank'asqanmanta samanqa, imaynan Diospas tukuy
 ima unanchasqanta tukuruspa samaran chay hinata.
¹¹ Saynaqa chay samana lugarman haykunanchispaqyá
 Diosta kasukuspa kallpanchakusunchis. Ichaqa yanqataq
 wakin runakuna hina, Diosmanta allin willakuykunata
 mana kasukuspa, paykuna hina samana lugarman mana
 haykusunmanchu.

¹² Cheqaqpunin Diospa willakusqanqa tukuy atiyuniyoq,
 hinallataq kawsashaq ima. Hinaspapas Diospa palabranqa
 ishkey lawnin filoyoq espadamantapas aswan más filoraqmi.
 Chaymi almanchispa, espiritunchispa, hinallataq asta tullun-
 chispa tupanakusqankama, hinallataq asta chilinanchiska-
 maraq haykun. Chayraykun tukuy ima piensasqanchistapas,
 hinallataq songollanchispi tukuy ima munasqanchistapas,
 alayriman orqomun. ¹³ Diospa tukuy ima kay pachapi unan-
 chasqanqa manan pakasqachu kashan. Aswanmi Diosqa
 tukuy imatapas rikushan. Chaymi tukuy ima ruwasqanchis-
 mantapas Diosman cuentata qosunchis.

Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapajefen kasqanmanta

¹⁴ Señorninchis Jesucristoqa Diospa Wawanmi, hinallataq llapallan sacerdotekunapa jefenmi. Chayraykun payqa cieloman haykuran, Diospa ñawpaqninpi noqanchista defiendewananchispaq. Chaymi noqanchisqa kallpanchakuspa, Señorninchis Jesucristopi allinta confiananchis. ¹⁵ Señorninchis Jesucristoqa noqanchis hinan karan. Chaymi diabloqa tukuy imapi tentayta munaran. Ichaqa Jesucristoqa manan ni hayk'agpas huchallikuran. Chaymi payqa, tentasqa kaqtinchispas, khuyapayawaspanchis, yanapawasunchis huchaman ama urmananchispaq. ¹⁶ Saynaqa ama manchakuspaya tukuy confianzawan Diosninchismanqa ashuyusunchis. Payqa anchatapuni khuyakuwasqanchisraykun, tukuy ima necesitaspachispipas yanapawasunchis.

5

¹ Ñawpaq Israel nacionniyoq llapallan sacerdotekunamantan Diosqa huk runallata akllaran sacerdotekunapa jefen kananpaq. Chay akllasqa jefen nombrasqa karan, Israel nacionniyoq llapallan runakunapa rantinta, Diospa ñawpaqninpi representananpaq. Hinaspan payqa huchankumanta perdonasqa kanankupaq, Diosman sacrificio ofrendata presentan runakunapa favorninpi. ² Chay sacerdotekunapa jefenqa, noqanchis hina runallan karan. Chaymi huchallikuq runakunata, hinallataq Diosmanta karupi kaq runakunatapas paciencianwan trataran, paypas wakin runakuna hina kasqanrayku. ³ Chaymi chay sacerdotekunapa jefenqa, llapallan runakuna hina huchallikuq kasqanrayku, Diosman sacrificio ofrendata presentaspanqa, kikinpa huchankuna perdonasqa kananpaqraq primertaqa presentan. Chaymantañan llapallan llaqtamasin runakunapa huchankuna perdonasqa kananpaq Diosman sacrificiota presentan. ⁴ Chayraykun pipas sacerdotekunapa jefen kananpaqqa mana pay kkillanchu nombrakun. Aswanqa kikin Diosmi paytaqa akllan, imaynan ñawpaq tiempopi Moisespa wawqen Aarontapas sacerdotekunapa jefen kananpaq, kikin Diospuni akllaran chay hinata.

⁵ Saynallataqmi pasan Señorninchis Jesucristowanpas. Payqa manan kkillanmantachu sacerdotekunapa jefen kananpaqqa nombrakuran. Aswanqa kikin Diosmi Jesucristota nombraspa, khaynata niran:
“Qanqa Wawaymi kanki.

Kunanmantapachan papayki kasaq”, nispas [Salmos 2.7].

⁶ Saynallataqmi Bibliapiqa Jesusmanta nillashantaq khaynata:

“Qanmi wiña-wiñaypaq sacerdote kanki, imaynan sacerdote Melquisedecpas wiñaypaq karan chay hina”, nispas [Salmos 110.4].

7 Señorninchis Jesucristoqa kay pachapi kashaspanmi, Dios Taytanmanta mañakuran, ruegakuspa hinallataq waqaspa imaraq, wiñay wañuyanta librananpaq. Chaymi Diosqa Wawan Jesucristopa mañakusqanta uyariran, payqa tukuy imapi kasukuspa kawsasqanrayku. 8 Señorninchis Jesucristoqa, Diospa Wawan kashaspanpas, tukuy imapin Dios Taytantaqa kasukuran. Ichaqa sayna kasukuq kashaspanpas anchatan ñak'ariran kay pachapiqa. Saynata ñak'arisanmi payqa rikuchikuran kasukuq kasqanta. 9 Saynapin Señorninchis Jesucristoqa Diospa tukuy ima kamachisqankunata kasukuspa cumpliran. Saynata ruwaspanmi payqa payta llapallan kasukuq runakunapa salvaqninman tukuran. 10 Chayraykun Señorninchis Jesucristotaqa Dios Taytanpuni nombraran llapallan sacerdotekunapa jefen kananpaq, saynapi sacerdote Melquisedec hina kananpaq.

Diospa palabranta allintaña yachanamanta

11 Kay yachachimusqaymantaqa ashkaraqmi qankunaman yachachinaypaqqa kashan. Ichaqa manan facillachu tukuy imata qankunaman yachachinaypaqqa kashan, qankuna sasa entiendechina kasqaykichisrayku. 12 Qankunaqa ñan unay tiempoña Jesucristopiqa iñishankichis. Chayqa ñachá kunankamaqa Diosmanta allin yachachiq maestrokuna hinaña kashawaqchis. Ichaqa qankunaqa Diosmanta facilla kaq allin willakuykunatan kaqmanta yachachinataraq necesitashankichis, imaynan huk qolla wawapas ñuñullataraq ñuñuyta munashan chay hinata. Chayraykun qankunaqa Diosmanta aswan más sasa yachachikuykunataqa manaraq yachayta atinkichishchu. 13 Chaymi niykichis, sichus pipas qolla wawa hina lechellataraq tomashan chayqa, qolla wawa hinallaraqmi kashan. Chayraykun payqa mana entiendenchu allin yachachikuychus icha mana allin yachachikuychus chaytaqa. 14 Ichaqa iñiyinkupi yachayniyoq runakunaqa, ñan yachankuña imas allin kasqanta, hinallataq imas mana allin kasqantapas. Chaymi paykunaqa, Diospa palabranta allinta entiendespanku, yuyaywan purinku, imaynan huk yuyayniyoq runapas, manaña lechetañachu toman, aswanqa mikhunataña mikhun, chay hinata.

6

1 Saynaqa amayá Señorninchis Jesucristopi chayllaraq

iñishaqtinchis yachachiwasqanchiskunapichu yapa-yapamanta ocupakusunchis. Aswanqa Señorninchis Jesucristomanta aswan masta yacharispamadurasunchis. Hinaspapas noqanchisqa ñan yachanchishña huchanchiskunamanta wanakuspanchis cheqaq songowan Diospi confiananchismantaqa, saynapi amahuchallanchispi wañunanchispaq. ² Señorninchis Jesucristopi chayllaraq creeshaspaqa, kaykunamantapas yacharanchismi: bautizachikunanchismanta, creyentekunapamamanman maki churananchismanta, wañusqakunapamakawsarimunamanta, hinallataq wiñaypaq juiciomantawan ima. ³ Chaymi niykichis, sichus Diosninchis permitiqtinqa, aswan más profundo yachachikuykunamantan ñawpaqmanqa allinta yacharisunchis.

⁴ Ichaqa ancha sasallañan Jesucristomanta wakin t'aqakuq runakunata kutichimuyqa. Paykunaqa huk kutinmi Jesucristopa k'anchayninta hinallataq atiyntapas reqsiranku. Hinaspapas sayna clase runakunaqa Santo Espirituta chashkisqankuraykun, paymanta tukuy allin kaqkunata chashkiranku. ⁵ Saynallataqmi paykunaqa Diospa palabramantapas, hinallataq hamuq tiempopi Diospa gobiernanan sumaq glorianmantapas, hinallataq Diospa ancha atiyinmantapas yacharankun. Ichaqa llapallan chaykunata kusikuy songowan chashkishaspankupapas, hinallataq allinta yachashaspankupapas, ⁶ chay runakunaqa Señorninchis Jesucristomantan t'aqakuranku. Chaymi ancha sasallaña, chay runakunata Jesucristopi creenankupaq kutichimuyqa. Paykunaqa Señorninchis Jesucristota rechazaspankun, kaqmantapas cruzpi chakatashankuman hina ruwashanku. Saynata ruwaspankun paykunaqa Señorninchis Jesucristota millay p'enqayman churashanku.

⁷ (Kay nisqaymanta huk ejemplowan yuyaymanarisunchis). Chakrataqa para sapa kutin paramuspanmi allinta salachin. Chaymi chay chakrapitarpusqankuqa allinta rurun, saynapi chay chakrapa dueñon ashka cosechata oqarinapaq. Diosmi chay chakrata anchata bendecin. (Saynallataqmi Jesucristopi allinta iñiq runakunapas, chay chakra hina allinta rurun). ⁸ Ichaqa sichus kishkakuna otaq tukuy mana allin qorakuna, chay chakrapiwñanqa chayqa, chay chakraqa manan ni imapaqpas valengachu. Aswanmi chay chakraqa maldecisqa kananpaq kashan, saynapi ninawan k'anasqa kananpaq. (Saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas ruwanqa, paypi mana creeq runakunawanqa).

⁹ Ancha khuyasqay wawqepanaykuna, khayna fuerte palabrakunawanmi qankunataqa nimushaykichis.

Ichaqa saynata nimuspaykupas, noqaykuqa yachaykun, qankunapa vidaykichisqa chay allin allpa hina kasqanta. Chaymi chay vidaykichispiqa Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykuna tarpusqa kashan, saynapi salvasqa kanaykichispaq. ¹⁰ Hinaspapas Diosqa justo kasqanraykun mana qonqanqachu, payta khuyakuspaykichis, paypa favorninpaq qankuna tukuy imapi llank'asqaykichismantaqa. Hinaspapas payqa yuyanqan, ancha khuyakuywan Señorninchis Jesucristopi creeqkunata qankuna yanapasqaykichistaqa, hinallataq kunanpas paykunata yanapaspa servisqaykichismantawan ima. ¹¹ Ichaqa noqaykuqa anchatan munayku, Señorninchis Jesucristo kutimunankama, sapankamaykichis allinta kallpanchakuspa, kawsanaykichista, saynapi Diospa prometesqankunata chashkinaykichispaq. ¹² Hinaspapas noqaykuqa manan munaykuchu, qella mawla runakuna kanaykichistaqa. Aswanqa munayku, Diospa prometesqan herenciata ifniywan, hinallataq pacienciawan chashkiq runakuna hina kanaykichistan.

¹³ Diosqa ñawpaq abuelonchis Abrahammanmi huk promesata prometeran. Ichaqa Diosmanta aswan más atiyniyoq pipas mana kaqtinmi, Diosqa pay kikinpa sutillanpi huk juramentota ruwaran. ¹⁴ Diosqa chay promesa ruwasqanpin Abrahamman khaynata niran: “Noqaqa cheqaqtapunin anchata bendecisqayki. Hinaspan qanpa mirayniykita mirachisqa mana yupay atinataraq”, nispa. ¹⁵ Chaymi abuelonchis Abrahamqa pacienciawan suyakuran Diospa chay prometesqanta. Hinaspan Diospa prometesqanta payqa chashkiran. ¹⁶ Saynallataqmi kay pachapi runakunapas huk juramentota ruwaspankuqa, paykunamanta aswan más atiyniyoqpa sutinta oqarikuspanku, juramentotaqa ruwanku. Saynapin paykunaqa yachanku, chay jurasqankuqa cheqaqpuni kasqanta. Saynata ruwaspankun paykunaqa manaña ni ima ch'aqwatapas ruwanakunkuñachu. ¹⁷ Saynallataqmi Diospas juramentota ruwaspanraq prometeran, saynapi chay promesa ruwasqanta cumplitin, paypi creeq runakuna chay promesata chashkinankupaq. Chaymi Diosqa reqsichikun, paypa prometesqanqa mana cambiasq kasqanta. ¹⁸ Diosqa mana llullakuqmi; chayraykun juramentowanraq prometesqantapas cumplinuni. Chayta yachaspanchismi noqanchisqa Diosman tukuy confianzawan ashuyunanchis, pay cuidawananchispaq. Saynata cuidawaqtinchismi, noqanchisqa sapa p'unchaw kallpanchakuspa kawsanchis, saynapi Diospa prometewasqanchista chashkinanchispaq.

19 Chaymi noqanchisqa Diospa prometewasqanchispi confiaspa firme kashanchis, imaynan huk barcopas sayan lamar qochapa patanpi, huk llasallaña hatunkaray ancla nisqa gancho hap'iqtin chay hina. Diospi saynata confiaspa kawsaqtinchismi, Jesucristoqa Diospa ñawpaqninpi defiendewasunchis. Saynataqa defiendewasunchis templo ukhupi Lugar Santísimo nisqa ukhuman haykuspanmi. Chay Lugar Santísimoqa dividisqa karan huk cortina nisqa ratk'a telawanmi. Hinaspapas chay temploqa kashan hanaq pacha cielopin. 20 Saynata haykuspanmi, Jesucristoqa huk ñanta hina kicharan, saynapi noqanchispas chay Lugar Santísimo nisqa lugarman haykunanchispaq. Chay ruwasqanwanmi Señorninchis Jesucristoqa wiña-wiñaypaq llapallan sacerdotekunapa jefen, imaynan ñawpaq sacerdote Melquisedecpas karan chay hina.

7

Señorninchis Jesucristoqa ñawpaq sacerdote Melquisedec hina kasqanmanta

1 Ñawpaq abuelonchis Abrahamqa, guerrapi peleaspa, reykunata vencemusqanmanta kutinpusharan. Hinaqtinmi sacerdote Melquisedecqa Salem llaqtanmanta lloqsiran Abrahamta chashkinanpaq. Hinaspan Abrahamtaqa bendeciran. Chay Melquisedecqa Salem llaqtapin rey karan. Hinaspapas payqa tukuy atiyniyoq Diosta serviq sacerdoten karan. 2 Chaymi Abrahamqa chay sacerdote Melquisedecman qoran guerrapi ganamuspa tukuy ima qechumusqanmanta diezmota. Chay “Melquisedec” sutiqa ish kaytan significan: “Allin rey” ninanta, hinallataq “Salem llaqtapa reynin” ninanta ima. Huk rimaypiqa, “Hawkallata kawsachikuq Rey”, ninantan nin. 3 Hinaspapas sacerdote Melquisedecmantaqa manan ni pipas yachanchu, pis tayta maman kasqanta, maypi nacesqanta, hinallataq maypi wañusqantapas. Chayraykun payqa rikch'akun Diospa Wawan Señorninchis Jesucristoman. Jesucristoqa wiña-wiñaypaq sacerdoten.

4 Chaymi sacerdote Melquisedecqa ñawpaq abuelonchis Abrahammantapas aswan más importante karan. Chayraykun abuelonchis Abrahamqa, guerrapi ganaspa, qechumusqanmanta llapallan diezmota payman qoran. 5 Chayraykun kunanqa niykichis, Moisespa escribisqan leyman hinaqa, sacerdote Leví runapa familianmanta miramuq sacerdotekunapaqa karanmi derechon, llaqtamasin runakunamanta diezmota chashkinankupaq. Chaymi llapallan sacerdotekunapa wakín llaqtamasin

runakunamanta, leyman hina, diezmota chashkiranku, ñawpaq abuelonku Abrahampa mirayninmanta llapallanku kashaspankupas. ⁶ Ichaqa sacerdote Melquisedecqa manan Leví runapa mirayninmantachu karan. Sayna kashaspapas, Melquisedecqa Abrahampa qosqan diezmotan chashkiran. Hinaspan Diospa prometesqankunata chashkiq ñawpaq abuelonchis Abrahamta sacerdote Melquisedecqa bendeciran. ⁷ Noqanchisqa llapallanchismi yachanchis kayta: bendeciymi más importante chay bendicionta chashkiq runamantaqa. ⁸ Hinaspapas noqanchisqa yachallanchistaqmi kayta: Leví sutiyoq runamanta miramuq llapallan sacerdotekunaqa leypa kamachisqanman hinan diezmota chashkiranku. Hinaspapas chay sacerdotekunaqa wañuq runakunallan karanku. Ichaqa sacerdote Melquisedecqa, Bibliapa nisqanman hinan, mana ni hayk'aqpas wañuranchu. Aswanmi payqa kawsashan. ⁹ Sacerdote Leviyqa, hinallataq paymanta miramuq sacerdotekunapas chashkinkun diezmotaqa. Ichaqa nisunmanmi khaynata: "Paykunaqa ñawpaq tiempopi sacerdote Melquisedecmanmi Abrahamnintakama diezmonkuta qoshankumanpas hinaña karan", nispa. ¹⁰ Sacerdote Melquisedecman Abraham diezmota qoqtinqa, sacerdote Leviypas hinallataq mirayninkunapas manaraqmi nacerankuraqchu. Ichaqa ñan paykunaqa Abrahampiqá kasharankuña.

¹¹ Israel nacionniyoq runakunaqa Moisesnintakaman leykunataqa chashkiranku. Hinaspan chay leypi nisqanman hina, sacerdote Leviypa miraynin sacerdotekunapas llaqta runakunata yanaparanku, saynapi allin ch'uyanchasqa kanankupaq. Ichaqa chay sacerdotekunaqa llaqtata ch'uyanchaytaqa manan atirankuchu. Chaymi ancha necesariopuni karan, huk mosoq sacerdote rikhurimunanpaq, imaynan Abrahampa tiemponpipas Melquisedec sutiyoq sacerdote rikhurimuran chay hina. Chay mosoq sacerdoteqa manan Aaronpa mirayninmantachu kanan karan. Aswanmi payqa sacerdote Melquisedec hina kanan karan. ¹² Chayraykun niykichis, huk mosoq clase sacerdote hamuqtinmi, Dios Taytanchisqa huk mosoq clase leypapas qowaranchis. ¹³ Kay mosoq clase sacerdotemanta rimaspaqa, Señorninchis Jesucristomantan rimashanchis. Payqa manan Leví sutiyoq sacerdotekunapa mirayninmanchu perteneceran. Aswanmi Jesucristoqa Judá sutiyoq runapa mirayninmanta karan. Ichaqa chay Judá runapa mirayninmantaqa manan ni huk sacerdotepas karanchu, templopa altarninpi Diosta servinanpaqqa.

14 Allintan yachanchis, Señorninchis Jesucristoqa Judá sutiyoq runapa mirayninmanta kasqanta. Ichaqa manan ni imatapas Moisesqa niranchu, Judá sutiyoq runapa mirayninmanta huk sacerdote kananmantaqa.

15 Kaykunamantaqa ancha clarotan rimashanchis. Chaymi kay mosoq clase sacerdotemanta rimasqanchisqa sacerdote Melquisedecman rikch'akun, pay hina kasqanrayku.

16 Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa akllasqa karan manan huk runapa mirayninman pertenesqanraykuchu. Aswanqa wiña-wiñaypaq kawsayniyoq kasqanraykun akllasqa karan. (Chaymi payqa huk clase cheqaq sacerdote).

17 Paymantan Diosqa Bibliapi khaynata niran:

“Qanmi wiña-wiñaypaq sacerdote kanki, imaynan sacerdote Melquisedecpas wiñaypaq karan chay hina”, nispa.

18 Saynapin Moisespa escribisqan leykunaqa, (huchanchiskunata mana perdonayta atispa), mana servicioman hina tukuran. 19 Moisespa escribisqan leykunaqa manan runakunataqa huchankumanta ch'uyanchaytaqa atiranchu, saynapi Diosman ashuyunankupaqqa. Kunanmi ichaqa más allin promesata suyashanchis, Señorninchis Jesucristopi iñispanchis, paynintakama Diosman ashuyuyta atinanchispaq.

20 Diosninchisqa huk juramentota ruwaspan prometeran, huk mosoq clase sacerdotenchis hamunanpaq. (Chay mosoq clase sacerdotenchismi Señorninchis Jesucristo). Ichaqa Leviymanta miramuq sacerdotekunaqa manan juramentowanachu akllasqa karanku. 21 Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa, Diospa prometesqanman hinan, huk juramentowan akllasqa karan, sacerdote kananpaq. Paymantan Bibliapiqa khaynata nishan:

“Diosmi juramentota ruwaspa niran:

‘Qanqa wiña-wiñaypaq sacerdoten kanki, {sacerdote Melquisedecman rikch'akuq hina}’, nispa.

Chaymi Diosqa juramentowanraq prometesqantaqa mana ni imaraykupas cambianmanchu”, nispa.

22 (Diospa chay juramento ruwasqanqa Señorninchis Jesucristo kay pachaman salvawananchispaq hamusqanwanmi cumplikuran). Chaymi Señorninchis Jesucristoqa aswan más allin mosoq pacto, hinallataq huk garantía ima, (saynapi paynintakama Diosman chayananchispaq). 23 Ñawpaq tiempopiqa ashkan sacerdotekunaqa karanku. Ichaqa chay sacerdotekunaqa manan wiñaypaqchu kawsaranku. Chayraykun ashka karanku, ama tukukunankupaq.

24 Ichaqa Señorninchis Jesucriston mana hayk'aq wañuq

sacerdote. Chayraykun payqa mana ni pimanpas sacerdote kasqantaqa saqenmanchu. ²⁵ Chaymi Señorinchis Jesucristoqa paypi iñispa Diosman ashuykamuqkunataqa salvan. Hinaspapas payqa wiña-wiñaypaq kawsaqmi. Chaymi payqa Diosman ashuykuq runakunata yanapananpaq listollaña kashan.

²⁶ Hinaspapas Señorinchis Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa jefenmi. Payqa mana ni ima huchayoq anchapas ch'uyan; hinallataq mana ni pipa acusananmi. Hinaspapas paytaqa manan ni pipas huchallichiytaqa atinmanchu. Chaymi Diosqa huchasapa runakunamanta t'aqaspa, hanaq pacha cieloman wichachiran. Chaypin ancha importante lugarpi tiyaykachin. Chaymi noqanchisqa sayna clase wiñaypaq kawsaq sacerdoteta necesitanchis, salvasqa kananchispaq. ²⁷ Ñawpaq sacerdotekunaga animalkunata wañuchispankun, Diosman sapa p'unchaw huk sacrificio ofrendata haywananku karan. Chayta ruwaspankuqa, primertan kikinkupa huchankumanta haywaranku; chaymantañataqmi llaqtamasin runakunapa huchankumanta haywaranku, saynapi perdonasqa kanankupaq. Ichaqa Señorinchis Jesucristopaqqa manan necesariochu karan, huk animalkunata sacrificaspa, huchanchiskunamanta perdonasqa kananchispaq ofrecenanpaqqa. Aswanmi payqa cruzpi vidanta entregaspa, ch'ulla kutilla ofrecekuran wiña-wiñaypaq, saynapi huchanchiskunamanta perdonasqa kananchispaq. ²⁸ Hinaspapas ñawpaq sacerdotekunaga Moisespa escribisqan leyman hinan churasqa karanku. Hinaspapas paykunaga noqanchis hina huchallikuq runakunallan karanku. Ichaqa chay leykunata qosqanpa qepantañan Diosqa juramentota ruwaspa prometeran, Wawan Señorinchis Jesucristo, llapallan sacerdotekunapa jefen kananpaq. Payqa wiña-wiñaypaq kawsaq, hinallataq mana hayk'aq huchallikuqmi.

8

Mosoq pactomanta

1 Kay yachamusqanchispi más importanteqa kaymi: Señorinchis Jesucriston llapallan sacerdotekunapa jefen. Paymi hanaq pacha gloriapi Diospa phaña ladonpi tiyashan. ² Hinaspapas hanaq pachapi, Diospa tiyanan templopin, payqa cheqaq sacerdote. Chay hanaq pachapi Diospa tiyanan ch'uya temploqa manan runakunapa ruwasqan templochu; aswanqa Diospa ruwasqan cheqaq templon.

³ Kay pachapi sacerdotekunapa jefenqa, ofrendakunata hinallataq animalkunata sacrificaspankun, Diosman ofrecenankupaq nombrasqa karanku. Ichaqa saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas, llapallan sacerdotekunapa jefen kaspas, Diosman más allin sacrificio ofrendata ofreceran. ⁴ Ichaqa sichus Señorninchis Jesucristo kay pachapi qepakunman karan chayqa, manan sacerdotega kanmanchu karan, Moisespa escribisqan leypi kamachikusqanman hina, ashka sacerdotekuna ña nombrasqaña kasqankurayku. Chay sacerdotekunan, Moisespa leyninpi kamachisqanman hina sacrificio kunata Diosman ofreceshanku. ⁵ Hinaspapas kay pachapi sacerdotekunaqa Diostan serviranku tolderamanta ruwasqa tabernáculo templopipas. Chay temploqa hanaq pacha Diospa tiyanan cheqaq templonmanmi rikch'akuran. Ichaqa manataqmi iguallachu karan. Aswanmi kay pachapi temploqa hanaq pachapi cheqaq temploa llantun hinalla karan. Chay tabernáculo templota ruwananpaqmi, Diosqa Moiesta khaynata niran: “Monte Sinaí nisqa orqopi imaynatan huk templota rikuchirayki, sayna igualchallatan ruwanayki, allinta fijakuspa”, nispa. ⁶ Ichaqa Señorninchis Jesucriston noqanchispaqqa cheqaq sacerdoten chis. Paymi kay pachapi kaq sacerdotekunamantapas aswan más importante kaq sacerdote. Hinaspapas paymi noqanchispaqqa huk yanapawaqninchis abogado hina kapuwanchis, noqanchispa favorninchispi huk mosoq pactota ruwasqanrayku. Chay mosoq pacton ñawpaq pactomantaqa aswan más importante, kikin Diospuni chay mosoq pactopi más allin promesakunata ofreawasqanchisrayku.

Ñawpaq pactomanta

⁷ Sichus Israel nacionniyoq runakuna Diospa ñawpaq pacto ruwasqanta cumpliyta atinkuman karan chayqa, manachá necesariochu kanman karan, huk mosoq pactota Dios ruwananpaqqa. ⁸ Ichaqa Diosmi rikuran chay ñawpaq pacto runakuna mana kasukuy atisqankuta. Chaymi Diosqa khaynata niran:

“Chayamunqan p'unchaw

Israel nacionniyoq runakunawan, hinallataq Judá nacionniyoq runakunawanpas, huk mosoq pactota ruwanaypaq.

⁹ Kay mosoq pactoqa manan chay ñawpaq tiempopi abueloy-kichiswan ruwasqay pacto hinachu kanqa.

Paykunatan noqaqa chay Egipto nacionmanta atiyiniywan orgomurani.

Ichaqa manan paykunaqa chay pacto ruwasqaytaqa cumplirankuchu.

Chayraykun noqaqa paykunamanta karunchakurani.

¹⁰ Ichaqa qepa p'unchawkunapin Israel nacionniyoq runakunawan huk mosoq pactota ruwasaq. Hinaspan khaynata nisaq:

'Noqan paykunapa piensayninkupi,

hinallataq sonqonkupi leyniykunata churasaq, saynapi tukuy sonqonkuwan kasukuwanankupaq.

Hinaspan paykunapa Diosnin kasaq.

Saynallataqmi paykunapas noqapa llaqtay kanqaku.

¹¹ Chay p'unchawpiqa llapallan runakunan, sullk'a kaqmananta asta kuraq kaqkama reqsiwanqaku. Chaymi manaña necesarioñachu kanqa runamasinkuman, hinallataq familiarankumanpas noqamanta yachachinankupaqqa.

¹² Noqan tukuy mana allinkuna ruwasqankutapas perdonasaq.

Hinaspapas manañan noqaqa ni hayk'aqqas huchankutaqa yuyarisaqñachu' ", nispa [Jeremías 31.31-34].

¹³ Diosqa, noqanchiswan kay mosoq pactota ruwaspanqa, chay ñawpaq tiempopi kaq pactotan mawk'amanña tukuchishan. Chaymi niykichis, imapas mawk'ayaspaga, chinkarunanpaq hinañan kashan.

9

Kay pachapi kaq templomantawan hanaq pachapi kaq templomantawan

¹ Diosqa ñawpaq tiempopin, Israel nacionniyoq runakunawan huk pactota ruwaran. Hinaspan chay pactota ruwaspa, Diosqa kamachiran imaynatas runakuna payta adoranankupaq. Chaypaqmi kay pachapi ratk'a tolderamanta ruwasqa tabernáculo nisqa templota ruwaranku. Chaymi chay temploqa runakunapa ruwasqallan karan.

² Chay runakunapa ruwasqan tabernáculo temploqa ishikay cuartoyoqmi karan. Chay primer kaq cuartón sutichasqa karan "Lugar Santo" nisqa sutiwan. Chay lugarpin mechero hina k'anchaq huk candelabro qanchis puntayoq karan. Hinaspapas kallarantaqmi huk mesa; chay mesapin karan Diosman ofrenda churasqanku t'antakuna.

³ Chay primer kaq cuartoman qatinqin cuartoqa huk ratk'a cortina telawanmi divisasqa karan. Chay ishikay kaq cuartón sutichasqa karan "Lugar Santísimo" nisqa sutiwan.

⁴ Chay "Lugar Santísimo" nisqa lugarpin karan inciensota k'ananankupaq qorimanta ruwasqa huk altar. Hinaspapas kallarantaqmi

tablamanta ruwasqa baúl hina arca nisqanku. Chay arcaqa hawanpas ukhunpas qoriwanmi bañasqa karan. Chay arcapa ukhunpiñataqmi kallarrantaq qorimanta ruwasqa jarra. Chay jarrapiñataqmi churasqa karan “maná” nisqa mikhuna. Saynallataqmi chay baúl hina arcapiqa kallarrantaq Aaronpa ch'ikllimuq bastonnin. Saynallataqmi chay arcapiqa kallarrantaq, Moisesman Diospa qosqan chunkantin leykuna, ish kay tabla rumipi escribisqa. ⁵ Chay baúl hina arcapa hawanpiñataqmi churasqa karan qorimanta ruwasqa querubinwan sutichasqa angelkuna. Chay querubín angelkunan arcapa tapanta raphrankuwan taparanku. (Hinaspapas chay angelkunaqa tukuy atiyniyoq Dios chaypi kasqantan rikuchiranku). Ichaqa kay asuntokunamantaqa manañan más detalladamenteqa rimasunmanchu kunanqa.

⁶ Chay tabernáculo nisqa templo ukhupin chay lllapallan cosaskunataqa churaranku. Hinaqtinmi Israel nacionniyoq sacerdote runakunaqa chay “Lugar Santo” nisqa cuartoman sapa p'unchaw haykunku, Diosta servispas cultota ruwanankupaq. ⁷ Ichaqa chay “Lugar Santísimo” nisqa lugarmanqa lllapallan sacerdotekunapa jefellanmi haykun. Payqa watapin ch'ulla kutillata haykun, Diosman sacrificasqa animalkunapa yawarninta apayukuspa. Hinaspan kikinpa huchankunamanta, hinallataq llaqtapa huchankunamantawan chay yawarta Diosman ofrecen, saynapi mana yachashaspa ruwasqan huchankumanta perdonasqa kanankupaq. ⁸ Chay tabernáculo nisqa templopi ish kaynin cuartokunamantaqa Santo Espiritun kayta yachachiwanchis: primer kaq “Lugar Santo” nisqa cuarto kashaqtinraqqa, manan ni pipas “Lugar Santísimo” nisqa cuartomanqa haykuytaqa atinkumanchu, chay lugarman haykunankupaq mana ni pimanpas permitisqa kasqanrayku; (aswanqa lllapallan sacerdotekunapa jefellanmi haykuyta atin watapi huk kutillata). ⁹ Sacerdotekunapa tukuy chaykuna costumbrenkuman hina ruwasqankuqa, noqanchispaqmi huk ejemplo kashan. Chaymi yachachiwanchis, chay ofrendakunata qospa, hinallataq chay animalkunata sacrificaspa Diosman ofrecesqankuqa manan runakunapa huchankutaqa perdonayta atinchi, nitaq yanapawanchishchu, ch'uya concienciayoq kananchispaqqa. ¹⁰ Chay ñawpaq leykunaqa yachachiwanchis imas mikhunanchismanta, imas tomananchismanta, unuwan maqchikuspa limpiasqa kananchismanta, hinallataq tukuy ceremonia costumbrekunata ruwananchismantawan imallan. Chaykunataqa ruwana karan, Diospa prometesqan mosoq

pacto chayamusqan p'unchawkamallan.

Jesucristopa yawarninwan mosoq pacto ruwasqa kasqan-manta

¹¹ Ichaqa ñan Señorninchis Jesucristoqa hamuranña. Hinaspan payqa hanaq pacha cielopi cheqaq templopi kaq sacerdotekunapa jefenña kaspá, allin kaqkunata qowanchis. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa manan runakunapa ruwasqan tolderamanta tabernáculo nisqa templopichu sacerdote kashan. Aswanmi payqa hanaq pacha cielopi Diospa ruwasqan más allin cheqaq templopi (wiña-wiñaypaq) sacerdote kashan. ¹² Hinaspapas Señorninchis Jesucristoqa ch'ulla kutillatan hanaq pachapi “Lugar Santísimo” cuartoman haykuran. Chayman haykuspanqa, manan orqo kapipa nitaq torillopa yawarninta ofrecenanpaqchu haykuran. Aswanqa kikinpa yawarninta ofrecenanpaqmi haykuran. Saynata ruwaspanmi, Señorninchis Jesucristoqa, huchanchiskunamanta perdonawaspanchis, wiña-wiñaypaq salvawanchis. ¹³ Arí, cheqaqpunin Israel nacionniyoq runakunapa costumbrenkuman hinaqa, huchankumanta limpiasqa kanankupaqqa, orqo kapikunapa, hinallataq torokunapa yawarninwan ch'aqchuchikunku. Saynallataqmi altarpi k'anasqanku vaquillapa ushpanwanpas, cuerponkuta polvochikunku, saynapi ch'uyanchasqa kanankupaq. ¹⁴ Ichaqa kunanqa yachananchismi kayta: Señorninchis Jesucristopa yawarninmi aswan más atiyniyoq chay animalkunapa yawarninmantaqa. Chayraykun kikin Señorninchis Jesucristoqa, Santo Espiritupa yanapayninwan, cuerponta sacrificaspa, Diosman ofrecekuran. Chaymi Señorninchis Jesucristoqa, cruzpi yawarninta ch'aqchusqanwan, tukuy millay huchanchiskunamanta perdonawanchis, saynapi wiña-wiñaypaq kawsaq Diosllataña servinanchispaq.

¹⁵ Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa cheqaq abogadonchis kaspá, kikinpa wañuyninwan huk mosoq pactota ruwaran, saynapi Diospa waqyasqan runakuna Diospa prometewasqanchis wiña-wiñaypaq herencianchista chashkinanchispaq. Ichaqa ñawpaq kaq pactoman hinaqa, manan ni pipas perdonasqachu karanchis. Chaymi Señorninchis Jesucristoqa wañuran, (pipas paypi creeqkuna) perdonasqa kananchispaq. ¹⁶ Huk ejemplota willasqaykichis. Chay mosoq pactoqa runapa huk testamento ruwakusqanmanmi rikch'akun. Chay ruwasqan testamento valorniyoy kananpaqqa, chay testamento ruwakuq runaraqmi primerta wañunan. ¹⁷ Chaymi chayraq chay testamentoqa valorniyoy. Ichaqa manan chay

testamentoqa valenmanchu, chay testamentota ruwakuq runa kawsashaqtinraqqa. Maypachan wañukun, chayñan chay testamentoqa valorniyoc. ¹⁸ Saynallataqmi chay primer kaq pactopas animalkunapa yawarninwan ruwasqa karan. ¹⁹ Chayraykun Moisespas primertaqa Israel nacionniyoq runakunaman Diospa kamachisqan leykunamanta willaran. Chaymantan ichaqa puka millmamanta huk hisopota ruwaran. Hinaspan torillokunapa, hinallataq orqo kapikunapa yawarninta unuwan chapuran. Chaymanmi hisopo ruwasqanta challpuran; hinaspan “Libro de la Ley” nisqa Diospa libronta chay yawarwan primerta ch'allaran. Chaymantataq chaypi kaq Israel nacionniyoq llapallan runakunatapas ch'allallarantaq. ²⁰ Chaykunata ruwayta tukuruspanmi, Moisesqa runakunata khaynata niran: “Kay yawarwanmi Diosqa huk pactota qankunawan ruwan. Hinaspan kamachiwanchis kay pactota kasukuq kananchispaq”, nispá. ²¹ Saynallataqmi Moisesqa chay yawarwan ch'allaran tolderamanta ruwasqa tabernáculo nisqa templotapas, hinallataq chay tabernaculopa ukhunpi kaq tukuy serviciokunatapas. ²² Chaykunamantan Moisespa escribisqan leypiqa niran, tukuy imapas yawarwan ch'allasqa kaspá, limpiasqa kananpaq. Chayraykun yawar mana hich'asqa kaqtinqa, runakunaqa huchankumanta mana perdonasqachu kanku. ²³ Chayraykun necesariopuni karan (animalkunata wañuchinankupaqqa, saynapi chay) animalkunapa yawarninwan kay pachapi tabernáculo templo ukhupi tukuy kaqkunata ch'allaspa, ch'uyanchanankupaq. Ichaqa kay pachapi chay tabernáculo templopas, hinallataq ukhunpi tukuy kaqkunapas hanaq pachapi kaq cheqaq templopa rikch'aynillanmi. Chaymi hanaq pacha cielopi cheqaq templomanqa mana ni pipas haykunmanchu animalkunapa yawarninta ch'allananpaqqa. Ichaqa aswan más valorniyoc sacrificion necesitakuran chay lugarman haykunapaqqa.

Jesucristopa cruzpi wañusqanqa mejor sacrificio kasqanmanta

²⁴ Kay pachapi temploqa hanaq pachapi kaq temploman rikch'akuqllan. Ichaqa Señorinchis Jesucristo, hanaq pachapi cheqaq temploman haykuspanqa, manan kay pachapi runakunapa ruwasqan temploman hinachu haykuran. Aswanmi Señorinchis Jesucristoqa noqanchispa favorninchispi rímananpaq Diospa ñawpaqninpi kashan. ²⁵ Kay pachapi sacerdotekunapa jefen sacerdoteqa, sapa watanmi animalkunapa yawarninta apayukuspa, kay pachapi kaq templopi “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman

haykun. Ichaqa Señorninchis Jesucristoqa ch'ulla kutillan cruzpi wañuran. Hinaspan payqa hanaq pachapi kaq cheqaq temploman ch'ulla kutilla haykuran, pay kikinta ofrecekuspa huk ofrenda hina, (saynapi huchanchiskunamanta perdonawananchispaq).²⁶ Sichus kay pachapi kaq templopi “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman sapa watan Señorninchis Jesucristo haykunman karan chayqa, sapa watanchá wañunan kanman karan, kay pacha unanchasqa kasqanmantapacha. Ichaqa manan chayqa saynachu. Aswanmi Señorninchis Jesucristoqa, kay último tiempopi hamuspan, cruzpi ch'ulla kutilla wañunanpaq ofrecekuran. Chay ch'ulla kutilla wañusqanwanmi, huchanchiskunata perdonaspa, wiña-wiñaypaq salvawanichis.²⁷ Runakunaqa llapallanchismi ch'ulla kutillata wañusunichis. Chaymantan ichaqa Diospa juzgawanallanchistaña suyasunchis.²⁸ Saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas cruzpi chakatasqa wañunanpaq ch'ulla kutillata vidanta ofrecekuran, saynapi llapallan huchanchiskunamanta ashka runakunata perdonawananchispaq. Hinaspan Señorninchis Jesucristoqa kaqmanta kay pachaman kutimunqa. Ichaqa kay pachaman kutimuspaqa, manañan huchanchiskunaraykuchu kaqmanta wañunanpaq hamunqa. Aswanmi payqa kutimunqa, payta suyakuq llapallan runakunata salvawananchispaq.

10

¹ Moisespa escribisqan leykunaqa Señorninchis Jesucristopa llantun hinallan karan. Chaymi chay leykunaqa wakillanta Diosmantaqa yachachiwaranchis. Chayraykun Israel nacionniyoq runamasinchiskunaqa, templopi watan-watan chay sacrificio ofrendankuta presentanku. Ichaqa saynata presentashaspankupas, manan paykunaqa, Diospa ñawpaqninpiqa, perdonasqa justo runakuna kaytaqa atinkuchu.² Sichus Moisespa escribisqan leykuna runakunapa llapallan huchankuta cheqaqtapuni perdonanman karan chayqa, mana huchayoqña sentikuspankun, paykunaqa manaña sacrificio ofrendakunataqa ruwankumanchu.³ Ichaqa sapa watan sacrificio ofrendankuta Diosman haywaspankuqa, huchallankumantan paykunaqa yuyarinku.⁴ Chaymi chay torokunapa, hinallataq chay orqo kapikunapa yawarninqa mana huchataqa limpiayta atinchu.⁵ Chaymi Señorninchis Jesucristoqa kay pachaman hamuspa, Dios Taytanta khaynata niran:
 “Qanqa manan munankichu, runakuna animalkunata wañuchispa, sacrificio ofrenda qosunaykitaqa.

Chaymi qanqa huk cuerpota qowaspayki, kay pachaman mandamuwaranki.

⁶ Hinaspapas qanmanqa manan agradasurankichu, runakuna huchankurayku, animalkunata wañuchispa, ninapi k'anaspa, qanman sacrificio ofrenda haywamusuqaykiqa. ⁷ Chaymi noqaqa khaynata nirani:

'Diosnilláy, noqaqa kaypin kashani', nispa.

Noqamantan Bibliapiqa khayna escribisqa kashan:

'Noqaqa hamushaniñan, qanpa munasqaykita ruwanaypaq', nispa [*Salmos 40.6-8*].

⁸ Señorninchis Jesucristoqa primertan khaynata niran: "Dios Taytalláy, qanmanqa manan agradasunkichu huchankumanta perdonasqa kanankupaq, animalkunata wañuchispa, altarpí k'anaspanku qanman ofrecesusqaykiqa. Saynallataqmi qanmanqa mana agradasunkichu runakuna perdonasqa kanankupaq ofrendankuta qanman qosusqaykipas, nitaq tukuy sacrificio ofrendakuna ruwasqankupas", nispa. Chaykunataqa niran, Moisespa escribisqan leypi chay ofrendakunata ruwanankupaq kamachisqa kashaqtinmi. ⁹ Chaymantan Señorninchis Jesucristoqa nillarantaq khaynata: "Diosnilláy, qanmanmi hamuni qanpa munasqaykita ruwanaypaq", nispa. Saynata nispanmi Señorninchis Jesucristoqa chay ñawpaq tiempopi ruwasqa pactota anularan. Hinaspan chay ñawpaq pactota reemplazaran (Jesucristopa cruzpi wañusqan) mosoq pactowan. ¹⁰ Chayraykun Señorninchis Jesucristopa cruzpi wañusqanwan noqanchisqa ch'uyanchasqa karanchis. Saynataqa ch'uyanchasqa karanchis, Señorninchis Jesucristo Dios Taytanpa munasqanman hina, cuerponta huk sacrificio ofrendata cruzpi wañunanpaq ofrecesusqanraykun. Saynatan Señorninchis Jesucristoqa ruwaran ch'ulla kutilla wiña-wiñaypaq noqanchisrayku.

¹¹ Sacerdotekunaqa, leypi kamachisqanman hinan, sapa p'unchaw animalkunata wañuchispanku, Diosman sacrificio ofrendakunata ofrecenku. Ichaqa chay sacrificio ofrendata sapa kutin ofrecesusqankuqa manan runakunapa huchankutaqa limpiaspa ch'uyanchayta atinchi. ¹² Ichaqa Señorninchis Jesucriston ch'ulla kutillata Diosman huk sacrificio ofrendata kikinpa cuerponta ofreceran, llapallan huchanchiskunamanta perdonawananchispaq. Saynata ruwaspan Jesucristoqa Diospa phaña ladonpi tiyayuran. ¹³ Chaypin Señorninchis Jesucristoqa suyashan, Dios Taytan llapallan enemigonkunata vencespa, chakinwan sarunankama. ¹⁴ Señorninchis Jesucristoqa cuerpontan

ofreceran ch'ulla kutillata huk sacrificio ofrendata hina. Saynata ruwaspanmi payqa huchanchiskunamanta wiñaypaq perdonawaspanchis, ch'uychawashanchis.

¹⁵ Chay nisqaymantan Santo Espiritupas huk testigo hina kaspera niwanchis khaynata: ¹⁶ “Diosqa niranmi khaynata: ‘Qepa tiempopin noqqa huk mosoq pactota wawaykunawan ruwasaq.

Chaymi noqqa paykunapa sonqonkupi leyniykunata churasaq.

Hinaspapas chay leyniykunataqa paykunapa sonqonkupin escribisaq, (nisqayman hina purinankupaq)’”, nispa.

¹⁷ Chaymantapas nillarantaqmi khaynata:

“Noqqa llapallan huchankuta perdonaspaymi, manaña ni hayk'aqpas chay huchankumanta, hinallataq tukuy maldadkuna ruwasqankumantapas yuyarisaqñachu”, nispa.

¹⁸ Chayraykun niykichis, sichus llapallan huchanchiskunaña perdonasqaña kashaqtinga, manañan necesarioñachu huchanchiskunarayku ima sacrificiotapas Diosman ofrecenanchispaqqa.

Diosman imaynatas ashuyunanchismanta

¹⁹ Saynaqa wawqe panaykuna, Señorninchis Jesucristo yawarninta noqanchispa favorninchispi cruzpi ch'aqchusqanwanmi, noqanchisqa mana pipa hark'asqan chay “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman haykusunchis.

²⁰ Ichaqa Señorninchis Jesucriston cruzpi wañuspa, chay “Lugar Santo” cuartomanta “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman haykunapaq ratk'a cortina dividiqta kicharan, saynapi (pipas paypi creeqkuna) chay “Lugar Santísimo” nisqa cuartoman haykunanchispaq. Chaymi kunanqa, Señorninchis Jesucristo kawsashaq kasqanrayku, paynintakama mosoq ñanta hina Dios Taytaman ashuyuyta atisunchis, Señorninchis Jesucristopa yanapayninwan.

²¹ Chaymi Señorninchis Jesucristoqa llapallan sacerdotekunapa jefen. Paymi hanaq pachapi kaq cheqaq templopi serviq sacerdotenchis. ²² Chayraykuyá noqanchisqa Diosninchisman ashuyusunchis tukuy sonqonchiswan paypi confiaspanchis. Ichaqa Señorninchis Jesucriston noqanchistaqa ña limpiawaranchishña sonqonchispi hinallataq conciencianchispi tukuy huchakunamanta, imaynan huk ch'uya unuwanpas cuerponchista maylliwashasunman hinata. ²³ Chayraykuyá noqanchisqa ama ishkayasma, Diospi cheqaqtapuni confiaspa, iñiyinchispi qaga hina sayasunchis. Diosninchisqa cumplinqapunin imapas prometesqantaqa. ²⁴ Noqanchisqa allinta piensaspa,

tukuy imata ruwasun kallpanchanakunanchispaq, saynapi allin kaqkunata ruwaspa, khuyanakuspa, sumaqta kawsananchispaq. ²⁵ Hinaspapas amayá wakin runakuna hinachu huñunakuyinchistaqa dejarusunchis. Aswanqa huñunakuspanchisyá kallpanchanakusunchis, saynapi Diospi aswan mastaraq confiananchispaq. Saynataqa kawsasunchis, Señorinchis Jesucristopa kutimunan p'unchwaw cercallaña kasqanta yachasqanchisraykuyá.

²⁶ Sichus noqanchis Señorinchis Jesucristomanta allin willakuyta yachashaspaña, kaqmanta huchallapi kawsayman a propósito kutisunchis chayqa, manañan huk clase sacrificioqa kanñachu salvasqa kananchispaqqa.

²⁷ Sichus saynata pipas Jesucristota rechazanqa chayqa, juicio p'unchwawpi Diospa juzgananta hinallataq castiganallantañan suyashan. Chay p'unchwawpin Diosqa, llapallan enemigonkunata nina rawray infiernoman wikch'uyunqa, chaypi destruisqa kanankupaq.

²⁸ Sichus pipas Moisespa escribisqan leykunata mana kasukunchu chayqa, wañuchisqan kanqa, ishkay otaq kinsa testigokuna paypa contranpi testigasqankurayku.

²⁹ Ichaqa Señorinchis Jesucristoga, cruzpi yawarninta ch'aqchuspanmi, huk mosoq pactota ruwaran huchanchiskunata perdonawananchispaq. Kunan tapusqaykichis, ¿imayna castigotataq chashkingaku Diospa Wawan Jesucristota despreciaq runakunari? Paykunaqa Moisespa tiemponpi kawsaq runakunamantapas aswan más hatun castigotan chashkingaku. Sayna castigotaqa chashkingaku Señorinchis Jesucristota saruchakuq runakunan, Señorinchis Jesucristopa yawarnin ch'aqchusqanta despreciaq runakunan, hinallataq ancha khuyapayakuq Santo Espirituta k'amispa paymanta burlakuq runakuna iman.

³⁰ Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi Diospa khayna nisqantaqa: “Noqamanmi tupawan paykunamanta vengakunaypaqqa. Noqan paykunataqa ruwasqankuman hina castigasaq”, nispa. Hinaspapas Diosqa nillarantaqmi khaynata: “Noqan wawaykunataqa juzgasaq”, nispa [*Deuteronomio 32.35-36*]. ³¹ ¡Ay, ima ñak'ariyaraq tarinqaku, kawsashaq cheqaq Diosmanta burlakuq runakunaqa!

³² Ichaqa qankunaqa yuyariychisyá, Jesucristomanta chayllaraq allin willakuykunapi creespaykichisqa, tukuy imaymana sasachakuykunatan pasarankichis. Ichaqa sayna sasachakuykunapi tarikushaspaykichispa, qankunaqa manan iñiyniykichispiqa ishkayarankichishchu. Aswanmi tukuy chay sasachakuykunata aguantarankichis.

³³ Hinaspapas qankunamanta wakin enemigoqkichis

runakunan, (Jesucristopi creesqaykichisrayku), llapallan runakunapa ñawpaqninpi k'amisurankichis, maqasurankichis, hinallataq qatikashasurankichis ima. Wakin kutipitaqmi, wakin sufriqmasiykichiswan qankunaqa kushka sufrirankichis.³⁴ Hinaspapas qankunaqa carcelpi preso kaq runakunatapas khuyapayarankichismi. Saynallataqmi qankunapa cosasniykichista autoridadkuna qechusuqtiykichispas, kusikuywan aguantarankichis. Saynataqa aguantarankichis, hanaq pachapi wiña-wiñaypaq tukuy imapas kapusuqniykichista yachaspaykichismi.³⁵ Saynaqa imaña hayk'aña pasaqtinpas, amapuniyá Señorninchis Jesucristopi confiytaqa dejankichishchu. Ichaqa saynata confiaspa kawsaqtiykichismi, Diosqa hatun premioykichista qopusunkichis.³⁶ Hinaspapas qankunaqa ancha ñak'ariypiña tarikuspaykichispas, amapuniyá Jesucristopi confiytaqa dejaychishchu. Saynata paypi allinta confiaspa, mana pisipaspas kawsaqtiykichismi, Diosqa prometesqankunata qankunaman qosunkichis.³⁷ Chaykunamantan Diosqa Bibliapi khaynata nishan: “Diospa prometesqan runaqa hamunqan.

Payqa prontollan chayamunqa.

Payqa manan tardamunqachu.

³⁸ Allin kaqta ruwaq runakunaqa

noqapi allinta creespankun kawsanqaku.

Ichaqa noqamanta ishkayaspa, qepaman kutiq runakunawanqa,

manan contentochu noqaga kasaq”, nispa.

³⁹ Ichaqa noqanchisqa manan iñiyninchispi qepaman kutiq cobarde runakunachu kanchis. Qepaman kutiqkunaqa, anchata castigasqan kanqaku. Noqanchismi ichaqa, Diospi confiasqanchisrayku, salvasqa kaspas, wiñaypaq kawsasunchis.

11

Diospi cheqaqta iñinamanta

¹ Cheqaqta Diospi iñiyqa, Diospa prometesqankunata manaraq rikushaspa, segurotapuni chashkiymi, hinallataq Diosta mana rikushaspapas, paypi cheqaqtapuni creeymi.

² Sayna iñiyniyuq kasqankuraykun, ñawpaq tiempopi kawsaq runakunatapas Diosqa chashkiran.

³ Noqanchisqa Diospi iñisqanchisraykun entiendenchis, kikin Diospuni kay pachataqa rimayllanwan unanchasqanta. Chaymi yachanchis, tukuy imapas kunan rikusqanchisqa mana imamanta unanchasqa kasqanta.

⁴ Saynallataqmi Abelqa Diospi iñisqanrayku, wawqen Cainmantapas aswan más allin sacrificio ofrendata Diosman

ofreceran. Chayraykun Diosqa Abelpa sacrificio ofrendanta qawarisan, payta aprobaran, cheqaq iñiyiyoq kasqanrayku. Chaymi Abelqa, wañusqaña kashaspanpas, Diospi anchata iñisqanrayku asta kunankama huk allin ejemplo noqanchispaq [*Génesis 4.3-10*].

⁵ Saynallataqmi Enocpas Diospi iñisqanrayku mana wañurancho. Aswanqa manaraq wañushaqtinmi, Diosqa kawsashaqlata kay pachamanta apakapuran. Chayraykun mana ni pipas Enocpa cuerpontaqa tarirankuchu. Paymantan Bibliapiqa khaynata nishan: “Enocqa Diospi iñispan Diosman agradaran”, nispa. ⁶ Ichaqa manan ni pipas Diosmanqa agradanmanchu paypi mana iñispaqa. Chaymi pipas Diosman ashuyuqkunaqa primerta creenanku Diospa kawsasqanpi, hinallataq payta mashkaqkunaman premiasqanpi ima.

⁷ Saynallataqmi Noeypas Diospi iñisqanrayku, Diospa advertisqanta uyarispa kasukuran. Hinaspan payqa manaraq ni imatapas rikushaspan, huk hatun barcota ruwaran, nishu parata Dios parachimuqtin familiaanta chaypi salvaranpaq. Sayna iñisqanwanmi Noeyqa enteron mundontinpi runakunaman rikuchiran, paykunaqa pantaypi kasqankuta. Chayraykun Diosqa Noeyta bendeciran, paypi creespa anchata iñisqanrayku [*Génesis 6.8*].

⁸ Saynallataqmi Abrahampas Diospi iñisqanrayku, Diosta kasukuran. Chayraykun Abrahamqa llaqtanmanta lloqsinanpaq Dios kamachiqtin, kasukuspa riran, Diospa prometesqan mana reqsisqan llaqtaman. Chaymi Abrahamqa, Diosta kasokusqanrayku, mana ni maymanpas risqanta yachashaspan, riran [*Génesis 12.1-5*]. ⁹ Hinaspan Abrahamqa Diospi iñisqanrayku, huk forastero runa hina Diospa prometesqan nación llaqtapi tiyaran. Chaypin Abrahamqa apakachana campamento carpakunapi tiyaran. Saynallataqmi wawan Isaacpas, hinallataq Isaacpa wawan Jacobpas sayna campamento carpakunapi tiyaranku, paykunapas chay prometesqanta chashkisqankurayku. ¹⁰ Abrahamqa Diospin confiaran. Chayraykun payqa Diospa prometesqan hanaq pachapi cheqaq llaqtatapas rikuytapuni munaran. Chay cheqaq llaqta rikuy munasqanqa, Diospa ruwasqanmi, manan runapa ruwasqan llaqtachu.

¹¹ Saraqa Diospi iñisqanraykun Diosmanta kallpata chashkiran wawayoq kananpaq. Chaymi payqa qolluri warmi kashaspanpas, wawata onqokuran, yuyaqaña kashaspanpas, Diospi allinta confiasqanrayku. Saynataqa onqokuran, ñawpaqtaraq kikin Diospuni payman prometesqanraykun [*Génesis 21.1-5*]. ¹² Saynallataqmi

Abrahamtaqa ña wañunanpaq hina viejoña kashaqtinpas, Diosqa permitiran wawayoq kaspá, ashka mirayniyoq kananpaq. Chaymi Abrahampa mirayninkunaqa ashka karanku cielopi qoyllurkuna hinaraq, saynallataq lamar gochapa patanpi aqo hinaraq, mana yupay atina.

¹³ Llapallan chay ñawpaq runakunaqa Diospa prometesqanta manaraq chashkishaspankun, Diospi iñiranku asta wañunanku p'unchawkama. Ichaqa Diospi confiasqankuraykun paykunaqa Diospa prometesqankunataqa piensayllankupi rikuranku. Chaymi paykunaqa kay allpa pachapi forastero runa hina kasqankuta yachaspanku, chayman hina kawsaranku. ¹⁴ Saynata kawsaspankun, paykunaqa Diospa unanchasqan cheqaq llaqtata mashkaranku. ¹⁵ Chaymi paykunaqa, chay ñawpaq nacesqanku llaqtankumanqa mana kutiyta munarankuchu. Sichus kutipuyta munankuman karan chayqa, maypacharaqchá kutipunkuman karan. ¹⁶ Ichaqa paykunaqa hanaq pacha cielopi sumaq llaqtayoy kaytan munaranku. Chayraykun Diosqa paykunapaq huk sumaq llaqtata cielopi preparapuran. Hinaspapas Diosqa manan p'enqakunchu paykunapa Diosnin kaytaqa.

¹⁷ Diosqa Abrahampa iñiyntan pruebaman churaran. Chayraykun Diosqa Abrahamta kamachiran, wawan Isaacta wañuchispa sacrificananpaq. Chaymi Abrahamqa ancha iñiyniyoq kasqanrayku, sapallan wawan Isaac kashaqtinpas, Diospa nisqanta kasukuran. Hinaspapas Abrahamqa confiaranmi Diospa khayna prometesqanpi: ¹⁸ “Qanpa mirayniykikunaqa wawayki Isaacnintakaman miranqa”, nisqanpi. ¹⁹ Hinaspapas Abrahamqa yacharanmi, Diosqa ancha atiyniyoq kaspá, wañusqa runakunatapas kawsarichimunanta. Chaymi Abrahamqa, Diospi anchata confiasqanrayku, yacharan wawan Isaacta wañuchiqtinqa, Dios kawsarichimunantamanta. (Chaymi Abrahamqa wawan wañuchiytaqa mana ishkaranchu. Chayraykun Diosqa Abrahamta kamachiran, amaña wawan Isaacta wañuchinanpaq). Saynapin Isaacqa wañusqanmantapas kawsarimushanman hinaña Abrahampaqqa karan [*Génesis 22.1-14*].

²⁰ Saynallataqmi Isaacpas Diospi allinta iñisqanrayku, Diosmanta mañakuran, wawan Jacobpas, hinallataq wawan Esaupas, qepa tiempopi bendecisqa kanankupaq [*Génesis 27.27-40*].

²¹ Saynallataqmi Jacobpas Diospi iñisqanrayku, wañuyta patallanpiña kashaspan, wawan Joseypa wawankunata ben-

deciran. Chaymantan Jacobqa bastonninwan allinta taw-nachayukuspa Diosta adoraran [*Génesis 47.31-48*].

²² Saynallataqmi Joseypas Diospi iñisqanrayku, manaraq wañushaspan, Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunaman willatamuran, Egipto nacionmanta libre lloqsinkupaq. Saynallataqmi kamachitamuran, paypa tullunkunatapas apanankupaq ima [*Génesis 50.24-25*].

²³ Saynallataqmi Moisespa tayta mamanpas Diospi iñisqanrayku, wawan Moiesta nacesqanmantapacha kinsa killa hunt'a pakasqallata hap'iranku. (Chay tiempopin Egipto nacionpi reyqa kamachimuran, Israel nacionniyoq llapallan qari wawakuna wañuchisqa kanankupaq). Ichaqa saynata kamachimushagtinpas, Moisespa tayta mamanqa mana manchakuspankun, wawan Moiestaqa pakaranku, ancha sumaq wawacha kasqanrayku [*Éxodo 1.22-2.2*].

²⁴ Saynallataqmi Moisespas Diospi iñisqanrayku, maduro jovenña kashaspa, mana munaranchu Egipto nacionpi rey Faraonpa ususinpa wawan hina kaytaqa. ²⁵ Aswanmi payqa munaran Israel nacionniyoq llaqtamasin runakunawan kushka ñak'ariyta, saynapi chay Egipto nacionpi tukuy kusikuy huchakunamanta karunchakuspa kawsananpaq. ²⁶ Hinaspapas Moisesqa manan munaranchu Egipto nacionpi reypa tukuy qapaq kayninkunataqa. Aswanmi payqa ñak'ariran, imaynan Cristopas qepa tiempopi ñak'arinan karan chay hinata. Sayna kawsaytan payqa decidiran, premionta Diosmanta chashkiyta munasqanrayku. ²⁷ Moisesqa Diospi iñisqanraykun, Egipto nación llaqtamanta lloqsiran, rey Faraonpa phiñakusqanta mana manchakuspa. Hinaspapas Moisesqa manan iñiyninpiqa ishkayaranchu. Aswanmi payqa Diospa nisqanpi allinta creespa, mana rikuna Diostapas rikushanman hina, iñiyninpi qaqa hina sayaran. ²⁸ Moisesqa Diospi iñisqanraykun, Pascua fiestata ruwaran. Hinaspan kamachiran, Israel nacionniyoq runakuna wasi tiyasqanku punkupa umbralninta yawarwan ch'allanankupaq, saynapi Diospa angelnin chay yawar ch'allasqankuta rikuspa, Israel nacionniyoq llapallan runakunapa primer kaq kuraq wawankuta ama wañuchinapaq.

²⁹ Israel nacionniyoq runakunapas Diospi iñisqankuraykun, Puka Qochawan sutichasqa hatun lamar qochapa chawpinta pasaranku, ch'aki allpantapas purishankuman hinata. Ichaqa Egipto nacionniyoq runakunañataqmi, chay qochapa chawpinta pasayta munaspanku, unupi heq'epaspa wañuranku [*Éxodo 2.14*].

³⁰ Israel nacionniyoq runakuna Diospi iñisqankuraykun, Jericó llaqtapa muyuriqninpi hatun perqapas thuñiran. Say-

nataqa thuñiran, paykunaqa chay perqapa ladonta qanchis p'unchaw muyuqtinkun [Josué 6.12-20].

³¹ Saynallataqmi huk-huk qarikunawan puñuq mana allinpi puriq Rahab sutiyoq warmipas Diospi iñisqanrayku, llaqtamasin huchasapa runakunawanqa mana kushkachu wañuran chay Jericó llaqtapiqa. Aswanmi payqa Jericó llaqtata qawamunanpaq Josueypa mandasqan ishkaynin runakunata pakaran, saynapi ama wañuchisqa kanankupaq [Josué 2.1-21; 6.22-25].

³² Noqari, ¿imakunamantawantaq aswan mastaraq rimapayaykichisman? Ichaqa manan tiempopas aypawanmanchu, nitaqmi willaytapas tukuytaqa atiykichismanchu, Diospi confiaq kay runakunamanta rimaspaqa: Gedeonmanta, Baracmanta, Sansonmanta, Jefteymanta, Davidmanta, Samuelmanta, hinallataq Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunamantapas. ³³ Chay runakunamanta wakinkunaqa, Diospi iñisqankuraykun, huk law nacionkunamanta kaq soldadokunawanpas guerrapi peleaspa ganaranku; hinallataq allinta gobernaranku. Saynata ruwaspankun paykunaqa Diospa prometesqantapas chashkiranku. Wakintaqmi Diospi iñisqankurayku leonkunapa simintapas taparanku; ³⁴ Wakintaqmi ancha manchakuypaq nina rawrashaqtapas wañuchiranku; wakintaqmi filollaña espadawan enemigonku wañuchinanmantapas ishkapakuranku; wakintaqmi mana kallpayoqña kashaspankupas, kallpata chashkiranku; wakintaqmi guerrapi peleaspankupas, ancha atiyniyoq karanku; enemigonkutapas guerrapi peleaspanku venceranku. ³⁵ Saynallataqmi wakin warmikunapas Diospi iñisqankurayku, wañusqa kaq familiarankutapas chashkiranku kawsashaqtaña.

Ichaqa wakin huk runakunañataqmi Diospi confiasqankurayku mana munarankuchu Diosta negayta, libre kanankupaq; aswanmi paykunaqa permitiranku maltratasqa kaspas wañuchinankuta, saynapi kawsarimuspanku allin sumaq wiñay kawsayman haykunankupaq. ³⁶ Saynallataqmi Diospi iñiqkunapas wakinqa ancha maqasqa karanku; wakinmantataqmi ashka runakuna burlakuranku. Saynallataqmi wakinpas latigasqa, hinallataq cadenakunawan watasqa kaspanku, carcelkunaman churasqa karanku. ³⁷ Wakintañataqmi rumiwan p'anashaspalla wañuchiranku. Wakintataqmi serruchokunawan kuchuspa kushkanman partiranku. Wakintataqmi espadakunawan wañuchiranku. Wakinñataqmi ovejapa qarankunawan hinallataq kapipa qarankunawan

p'istuyukuspa puriranku. Paykunaqa, Diospi iñisqankuraykun, maltratasqa kaspá ñak'ariranku; wakchayaspa puriranku; hinallataq runakunapa qatikachasqan ima karanku. ³⁸ Hinaspapas Diospi confiaq runakunaqa, huchallapi kawsaq runakunamantaqa aswan más importanten karanku. Ichaqa sayna importante kashaspankupas, paykunaqa Diospi confiasqankuraykun ch'inñeq lugarkunapi, hinallataq orgokunapi ima puriranku. Saynallataqmi paykunaqa mach'ay t'oqokunapi, hinallataq wayq'okunapi pakakuspa tiyaranku.

³⁹ Chay ñawpaq tiempopi kawsaq runakunaqa, Diospa allin reqsisqanmi karanku, Diospi iñisqankurayku. Ichaqa Diospi iñishaspankupas, manan ni mayqenninkupas Diospa prometesqan promesataqa chashkirankuchu. ⁴⁰ Aswanmi Diosqa noqanchispi piensaran, saynapi chay ñawpaq tiempopi iñiqkunapas, kunan tiempopi iñiqkunawan kushka Diospa prometesqanta chashkinanchispaq. Chaymi niykichis, Diosmi noqanchista salvawaspanchis, chay ñawpaq tiempopi iñiq runakunatapas salvanqa.

12

Diosqa llapallan khuyakusqan wawankunata corregisqanmanta

¹ Kunanqa chay ñawpaq tiempopi ancha iñiyniyoq wawqenchiskunatayá yuyarisunchis. Paykunaqa noqanchispaqmi testigokuna hina muyuriqninchispi kashanku. Saynallataqyá imapas hark'awaqninchis tukuy millay huchakunatapas sonqonchismanta orgospa, ñawpaqman corresunchis. Hinaspapas amayá dejasunchu, aycha cuerponchispa munanan huchakunawan vencechikuytaqa; aswanyá huk carrerapi p'itaq runa hina, pacienciyukuspa ñawpaqman corresun. ² Noqanchisqa Señorinchis Jesucristopiyá confiasunchis. Paymi favorninchispi tukuy imata ruwaspan, Diospi confiananchispaq yachachiwashanchis. Paymi humillasqa karan; p'enqayman churasqa; paymi ichaqa ancha kusikuyniyoq kananta yachaspan, anchata sufrispa, cruzpi wañuran. Ichaqa saynata ñak'arishaspanpas, payqa Dios Taytanpi anchata confiaspan, soportaran tukuy ñak'ariyta. Chaymantan payqa Diospa tiyananpa phaña lawninpi tiyaykuran. Saynata ñak'arisan payqa huk ejemplota qowanchis, noqanchispas Diospi pay hina iñinanchispaq. Chay iñininchis wiñananpaqmi payqa yanapawanchis, saynapi aswan más mastaraq Diospi iñinanchispaq.

³ Saynaqa Señorinchis Jesucristopa ruwasqanpiyá gankunaqa piensariychis. Paytaqa llapallan huchasapa runakuna cheqnikuspanku ñak'arichiqtinkun, payqa

huk qaqa hina sayaran. Chayraykun qankunapas mana ishkayanaykichishchu, nitaq ñiyinykichishpipas yanqayanaykichishchu. ⁴ Qankunaqa huchata vencionaykichispaqqa, manaraqmi Señorninchis Jesucristo hinaraqchu wañushankichis. ⁵ Ichaqa qankunaqa Diospa wawankunaña kashaspaykichispas, ñan qonqarunkichishña, Bibliapi Diospa khayna consejasusqaykichistaqa:

“Khuyasqay wawalláy, qanqa amayá Diospa corregisusqaykiwanqa phiñakuychu.

Hinaspapas amayá q'aqchasusqaykiwanqa hukmanyaychu.

⁶ Diosqa llapallan khuyakusqan wawankunataqa correjinmi.

Hinaspapas paypi ñiníq wawankunataqa castiganmi, saynapi más allin kasukuq kanankupaq”, nispa [*Proverbios 3.11-12*].

⁷ Sichus qankuna kunan sufrishankichis chayqa, kayta yachaychis: Diosmi corregishasunkichis wawankuna kasqaykichisrayku. ¿Pi taytataq wawankunatari mana correjinmanchú? Wawanta khuyakuq taytaqa, wawantaqa correjinmi. Chayraykun qankunaqa Diospa corregisusqaykichistaqa soportanaykichis. ⁸ Chaymi niykichis, sichus Dios mana wawankunata hinachu corregisunkichis chayqa, manan qankunaqa cheqaqtachu Diospa wawankuna kashankichis. ⁹ Ichaqa noqanchis wawakunaraq kashaqtinchisqa, kay pachapi taytanchismi correjiwaranchis. Chaymi noqanchisqa respetaranchis taytanchistaqa. Saynaqa Diospa wawankuna cheqaqtapuni kaspanchisqa, kay pachapi taytanchismantapas aswan mastaraqyá hanaq pachapi Dios Taytanchista kasukuspa respetasunchis. Saynata respetaspan noqanchisqa wiñawañaypaq kawsasunchis. ¹⁰ Kay pachapi taytanchisqa poco tiempollan correjiwaranchis. Hinaspapas paykunaqa, allin kananchista munaspankun, piensasqankuman hinalla correjiwaranchis. Diosmi ichaqa correjiwanchis allin kananchispaq, hinallataq payman rikch'akuq limpio sonqoyoq kananchispaq ima. ¹¹ Correjiwasqanchis ratopiqa ima correccionpas manan gustawanchishchu, aswanqa llakichiwanchismi. Ichaqa correjiwasqanchista aceptasunchis chayqa, yachasanmi chay correjiwasqanchisqa allinninchispaq kasqanta. Hinaspan noqanchisqa hawkalla kawsaspa, allin kaqkunata ruwasunchis.

¹² Chayraykuyá Diospi confiytaqa amapuni dejasunchu. (Kay pachapi vidanchisqa huk carrerapi correq runamanmi rikch'akun). Saynaqa sichus qankunapa makiykichis, hinallataq chakiykichispas debillaña kashan chayqa, kallpata

hap'ispayá ñawpaqman correychis. ¹³ Qankunaqa amañayá millay t'oqo-t'oqo ñannintachu puriyichis. Aswanqa allin kaq ñannintayá puriyichis, saynapi wist'u chaki ama astawan wist'uyanapaq, aswanqa allin kaq ñanninta purisqaykichis-rayku sanoyananpaq.

Kasukuq kananchispaq Dios advertiwasqanchismanta

¹⁴ Qankunaqa llapallan runakunawanyá hawkalla kawsaychis. Hinaspapas qankunaqa tukuy huchakunamanta karunchakuspayá, allinta kawsaychis. Ichaqa sichus Diosta mana kasukuspachu kawsankichis chayqa, manan ni hayk'aqpas Diospa uyantaqa rikunkichishchu. ¹⁵ Hinaspapas qankunaqa amayá khuyakuwaqñinchis Diosmantaqa ni mayqenniychispas karunchakuychishchu, nitaq permiyichishchu qankuna ukhupi pipas ch'aqwakunata rikhurichinantaqa; aswanyá chaykunamantaqa allinta cuidakuychis. Ichaqa ima ch'aqwatapas hatarichiq runaqa huk mana allin qora hina kaspanmi, wakinman contagianman mana allin kayninta. Chaymi qankunataqa pantayman apasunkichisman. ¹⁶ Qankuna ukhupiqqa amayá kachunchu waqllikuy huchayoq creyentekunaqa, nitaq ni pipas Diostaqa despreciachunchu. Saynatan Isaacpa wawan Esaupas huk plato mikhunallawan kuraq kayninta cambiaran. Hinaspan payqa chay ruwasqanwan Diosta despreciaran. ¹⁷ Esaupa chay ruwasqantaqa ñan qankunaqa yachankichishña. Chay kuraq kayninta cambiaruspanmi, Esauqa chayraq papan bendecinanta munaspa, waqasparaq ruegakuran. Ichaqa chay ruegakusqanqa manañan aceptasqachu karan, sullk'a wawqenta papan bendecisqanrayku [*Génesis 25.29-34; 27.30-40*].

¹⁸ Qankunaqa manan chay ñawpaq Israel nacionniyoq runakuna hinachu, chay Sinaí sutiyoyq orqomanqa chayarakichis. Hinaspapas qankunaqa manan chay Sinaí orqopiqa rikurankichishchu nina rawrashaqtapas, tutayasqantapas, ch'ak limbo tutatapas, mancharikuypaq Diospa atiyñintapas; ¹⁹ hinallataqmi qankunaqa mana uyarirankichishchu cor-netapa waqamusqantapas, hinallataq Diospa rimamusqantapas. Chay rimamusqanta uyarispankun paykunaqa, anchata mancharikuranku. Hinaspan paykunaqa mañakuranku amaña Dios rimamunanpaq. ²⁰ Chay Sinaí orqopa ladonpi kaq runakunaqa, Diospa kamachimusqanta mana soportayta atispankun, anchata mancharikuranku. Diosqa chay kamachimusqanpin khaynata nimuran: “Kay Sinaí orqotaqa aman ni pipas tupayunqachu, ni runapas, nitaq ni ima animalpas. Sichus pipas kay orqoman ashuykamuspa

tupayuqtaqa, wañuchinaykichismi rumiwan p'anashaspalla {otaq flechawan}", nispa. Chayraykun paykunaqa Diospa kamachimusqantaqa manaña uyariyta munarankuñachu. ²¹ Chay Sinaí orqopi tukuy ima pasasqanqa ancha mancharikuypaqmi karan. Chaymi Moisesqa khaynata niran: "Mancharikuymantan khatatatahani", nispa [*Éxodo 19.12-25; 20.18-21*].

²² Qankunan ichaqa huk clase orqoman ashuyurankichis. Chay orqoqa hanaq pachapi kaq Sión sutiyoq orqon. Chay Sión orqoqa wiñaypaq kawsaq Diospa llaqtanmi. Chay llaqtan hanaq pachapi kaq Jerusalén llaqtaqa. Chay llaqtapin waranqa-waranqantin angelkuna huñunakuspa, Diosta alabashanku. ²³ Chay cielopi kaq Jerusalén llaqtapin huñunasqa kallashankutaq Diospa libronpi escribisqa llapallan primerta salvasqa kaq wawqenchiskuna. Chaymi niykichis, qankunaqa ashuyushankichis llapallan runakunata Juzgaq Cheqaq Diospa ñawpaqinmanmi. Hinaspapas qankunaqa ashuyushankichis Diospa ch'uyanchasqan justo runakunapa espirituinmanmi. ²⁴ Hinaspapas qankunaqa Señorninchis Jesucristomanmi ashuyushankichis. Paymi noqanchispa favorninchispi mosoq pactota ruwaran. Paymi cruzpi yawarninta ch'aqchuspa llapallan huchanchiskunata perdonawaranchis. Chayraykun Señorninchis Jesucristopa yawarninga ñawpaq tiempopi Abelpa yawarninmantapas aswan allin. [*Nota: Jesucristopa yawarnin ch'aqchusqanwanmi, Diosqa perdonawaranchis. Ichaqa Abelpa ch'aqchusqan yawarninwantaqmi, Diosqa Cainta castigarán*].

²⁵ Imatapas qankunata Dios nisuptiykichisqa, amayá paytaqa rechazaychishchu. Hinaspapas qankunaqa amayá chay ñawpaq Israel nacionniyoq runakuna hinachu kaychis. Paykunata kay pachapi (chay Sinaí orqomanta) Dios rimapayaqtinmi, paykunaqa Diosta rechazaranku. Chaymi paykunaqa mana ishkaparankuchu Diospa castigonmantaqa. Saynallataqmi noqanchispas, sichus Dios hanaq pachamanta rimapayawaqtinchis, payta rechazaspaqa, mana ishkapasunchishchu Diospa castigonmantaqa. ²⁶ Chay Sinaí sutiyoq orqomanta Dios rimamuqtinmi, kay allpa pachaqa khatatataranraq. Ichaqa kunanñataqmi Diosqa khaynata nin: "Noqaqa kaqmantan kay allpa pachataqa khatatatachisaq. Hinaspapas manan kay allpa pachallatachu, aswanqa alto cielotawanmi khatatatachisaq", nispa [*Hageo 2.6*]. ²⁷ "Kaqmantan khatatatachisaq" nispa, Diospa nisqanqa khayna ninantan nin: Kay pachapi llapallan unanchasqa kaqkunaqa,

sitionmanta kuyuriqllan kanku. Chaymi kay pachapi tukuy ima unanchasqakunapas tukukuqlla kasqanrayku, mana imaman tukuchisqa kanqa. Ichaqa Diospa gobiernasqanpi kaqkun, mana kuyuriq kasqanrayku, wiñaypaq qepanqa, ninantan nin. ²⁸ Chayraykuyá noqanchisqa, Diospa gobiernasqan suma-sumaq reinonta chashkisqanchisrayku, ancha agradecesqa kasunchis. Chay reinontaqa manan ni pipas chinkachiytaqa atinmanchu. Chayraykuyá noqanchisqa Diosman graciasta qospa, paypa munasqanman hina payllata adorasunchis, ancha respetowan, hinallataq ancha manchakuywan ima. ²⁹ Diosninchisqa nina rawrashaq hinan. Chaymi destruinqa payta mana kasukuqkunataqa.

13

Jesucristopi creeq runakuna imaynatas kawsananchis-manta

¹ Qankunaqa Jesucristopi creesqaykichisraykuyá, wawqentin hina khuyanakuspa kawsaychis.

² Wasiykichisman visitamuq runatapas allinta chashkiykus-payá samaykachiychis. Ichaqa saynata ruwaspankun ashka runakunaqa, cuentata mana qokuspanku, Diospa angelninkunatapas wasinkupi samachiranku.

³ Saynallataqyá qankunaqa carcelpi kaq runakunamanta, hinallataq maltratasqa kaspanku anchata sufriq runakunamantapas yuyariychis, qankunapas paykunapa lugarninpi kashawaqchis chay hinata.

⁴ Qankunaqa amayá waqllikuspachu engañaychis esposaykichista, otaq esposoykichistapas. Aswanqa casado kasqaykichistayá allinta respetaychis. Ichaqa yachaychisyá, sichus pipas casarasqa kashaspa waqllikuy huchata ruwaq runakunataqa Diosmi juzgaspa castiganqa. Hinaspapas Diosqa castigallanqataqmi, manaraq casado kashaspa, waqllikuy huchakunapi puriqkunatapas, hinallataq tukuy millay waqllikuy huchakunata ruwaqkunatapas.

⁵ Qankunaqa amayá qolqe songoqa kaychishchu. Aswanqa imapas kapusuqnillaykichiswanyá contentakuychis. Diosmi khaynata niran:

“Noqaqa manan qonqasqaykichu, nitaqmi dejasqaykipashchu”, nispa [*Deuteronomio 31.6*].

⁶ Chayraykun noqanchisqa, Diospi allinta confiaspanchis, khaynata ninanchis:

“Diosmi noqataqa yanapawan.

Chaymi noqaqa mana ni imatapas manchakusaqchu.

¿Imatapunitaq huk runamasiyri ruwaruwanman?” nispa [*Salmos 118.6*].

⁷ Qankunaqa ama qonqaspayá, Diospa palabranta yachachisuqniykichis lidermanta yuyariychis. Paykunaqa Diospi confiaspan kawsaranku. Saynaqa imaynan paykuna kawsaranku, saynallataqyá qankunapas Diospi confiaspa kawsaychis.

⁸ Señorninchis Jesucristoqa mana hayk'aq cambiaqmi. Chaymi payqa ñawpaq tiempopipas, kunan tiempopipas, hinallataq qepa tiempopipas kaqlla kanqa. ⁹ Qankunaqa amayá falso yachachiqkunataqa kasuychishchu. Paykunaqa yachachishanku khaynatan: “Kaytan mikhunaykichis, ichaqa manan kay hukkunataqa mikhunaykichishchu”, nispanku. Chay yachachisqankuqa manan ni imapipas yanapanchu chay yachachisqanta kasukuq runakunataqa. Aswanqa khuyakuwaqninchis Diospa ancha munakuynintayá chashkisun, saynapi kallpanchasqa kananchispaq.

¹⁰ Noqanchisqa huk mosoq clase altarniyuqmi kanchis. (Chay altarninchisqa Jesucristopa cruzninmi, chaypi noqanchispa rantinchispi wañusqanrayku). Chayraykun chay Israel nacionniyoq sacerdotekunapaqa mana derechonku kanñachu, noqanchiswan kushka Jesucristota adoranankupaqa, (paykuna Jesucristopi mana creesqanku-rayku). ¹¹ Israel nacionniyoq sacerdotekunapa jefenmi Jerusalén llaqtapi kaq templopa ukhunpi “Lugar Santísimo” cuartoman apaykun sacrificasqa animalkunapa yawarninta, saynapi Israel nacionniyoq runakunapa huchankunata Dios perdonananpaq. Chaymantan chay wañuchisqanku animalkunapa cuerponkunataqa, llaqtamanta orqospa, hawapi k'ananku.

¹² Saynallataqmi Señorninchis Jesucristopas, anchata sufrispa, Jerusalén llaqtamanta orqosqa kaspas, hawapi wañuran. Saynata wañuspanmi, payqa kikinpa yawarninwan ofreceran, (paypi creeq runakunata) huchankumanta perdonananpaq.

¹³ Chayraykuyá noqanchispas, (ñawpaq kawsayninchista saqespa), hawaman lloqsisunchis, Señorninchis Jesucristowan tupananchispaq. Hinaspa listo kasunchis, imaynan Jesuspas cheqnisqa kaspas sufriran, saynata noqanchispas pay hina cheqnisqa kaspas ñak'arinanchispaq. ¹⁴ Kay allpa pachapiqa manan kanchu ni huk llaqtallanchispas, chaypi tiyaspa wiñaypaq kawsananchispaqqa. Aswanqa huk mosoq llaqtatan noqanchisqa suyakushanchis, chaypi wiñaypaq kawsananchispaq.

¹⁵ Chayraykuyá noqanchisqa Diosta sapa p'unchaw alabasunchis siminchiwan, hinallataq tukuy sonqonchiwan, Señorninchis Jesucristo favorninchispi ruwasqanrayku. Chay alabanzanchisqa huk sacrificio

hinayá Diospaqqa kachun. ¹⁶ Hinaspapas amayá qankunaqa qonqaychishchu allin kaqkunata ruwaytaqa, hinallataq necesidadpi kaqkunata kapuqniykichiswan yanapaytapas. Chay yanapaykunan huk sacrificio ofrenda hina. Sayna clase ofrendan Diosmanqa anchata agradan.

¹⁷ Qankunaqa yachachisuqniykichis liderniykichiskunata respetaspayá kasukuychis. Paykunan mana pisipaspas qankunataqa cuidashasunkichis. Hinaspapas paykunan Diosmanqa cuentata qonqaku qankunata cuidaspa imaynatas yachachisurankichis chaymanta. Chayraykuyá qankunaqa kasukuspa ama ni ima problematapas ruwaychishchu, saynapi liderniykichiskunaqa kosisqa kaspanku, sumaqta qankuna ukhupi llank'anankupaq. Sichus qankuna liderniykichispa contranpi kankichis chayqa, kikiykichispa contraykichispin aswan kashankichis.

¹⁸ Qankunaqa noqaykupaqyá Diosmanta mañapuwayku. Noqaykuqa seguron kashayku concienciayku limpio kasqanmantaqa. Hinaspapas sayna kayllatan munayku, tukuy imatapas Diospaq hina allinta ruwaspayku. ¹⁹ Noqaqa kaqmantan valekuykichis, noqapaqpuni Diosmanta mañapuwanykichispaq, saynapi prontolla qankunawan kaqmanta tupayunaypaq.

Cartapa tukukuyninmanta

²⁰ Dios Taytanchismi hawkayay qowaqninchisqa. Paymi noqanchista michiwaqninchis Señorninchis Jesucristotaqa wañusqanmanta kawsarichimuran. Señorninchis Jesucristoqa cruzpin yawarninta ch'aqchuran. Chay yawar ch'aqchusqanwanmi noqanchispa favorninchispi, huk mosoq pactota wiña-wiñaypaq ruwaran.

²¹ Diosyá qankunataqa tukuy imapi yanapasunkichis, paypa munasqanman hina allin kaqkunata ruwaspa kawsanaykichispaq. Hinaspapas Señorninchis Jesucristoyá yanapasunkichis, Diospa agradonpaq tukuy imatapas ruwaspa kawsanaykichispaq. Chaykunatan noqaqa Diosmanta mañakushani. ¡Señorninchis Jesucristoyá wiña-wiñaypaq alabasqa, hinallataq hatunchasqa ima kachun! Amén.

²² Wawqe panaykuna, qankunatan valekuykichis, kay pisi escribimusqaytayá pacienciayukuspa llamp'u sonqowan allinta leeykuychis, kallpanchakunaykichispaq.

²³ Noqaqa kayta yachanaykichistan munani: wawqen chis Timoteoqa carcelpi preso kasqanmantan ñan libreña kashan. Saynaqa sichus noqapa kasqayman chaylla chayamuqtinqa, Timoteowan kushkan hamusaqku qankunata watukuq.

²⁴ Qankunaqa llapallan liderniykichistayá saludaykapuwaychis. Saynallataqyá llapallan wawqe pananchiskunatapas saludaykapuwaychis. Saynallataqmi Italia nación llaqtayoq wawqe pananchiskunapas qankunata saludamusunkichis.

²⁵ Diosninchisqa munakuyninwanyá tukuy imapi qankunata yanapasunkichis. Amén.

SANTIAGO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa escribiran Santiagon (Sant 1.1-3). Santiagoqa Señor Jesucristopa wawqenmi karan (Mat 13.55; Mar 6.3). Paypa huknin sutinmi karan Jacobo. Kay Santiagoqa Señor Jesucristopa kawsarimusqanpa qepantañan Jesucristopiqa creeran. Hinaspapas payqa manan Señor Jesucristopa akllasqan apostolnin Santiagochu karan. Saynallataqmi kay Santiagoqa Jerusalén iglesiapi líder karan (Gál 1.19; 2.9; Hech 15.13).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepantan 45 otaq 47 watakunapin. Hinaspapas kay cartaqa escribisqa kanman karan Jerusalén llaqtapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Jesucristopi ñiq huk law karu llaqtakunapi tiyaq Israel nacionniyoq runakunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Señorinchis Jesucristopi creeqkuna, qatikachasqa kashaspankupas, pacienciawan tukuy ñak'ariykunata soportanankupaqmi, hinallataq Diospa palabran uyarisqankutapas ruwayman churanankupaq ima.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Saynallataqmi pi runapa Diospi ñisqanpas manan valenchu ni imapaqpas, sichus allin kaqkunata mana ruwaqtinga” (Sant 2.17).
6. **Kay cartari, ¿imaynataq dividisqa kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqa kashan:
  - (1) Sasachakuykunapi tarikuspa Diospi confianamanta (Sant 1.1-11).
  - (2) Bibliapi yachachikuykunata ruwayman churanamanta (Sant 1.19-27).
  - (3) Pitapas ama despreciamanta (Sant 2.1-13).
  - (4) Diospi ñiqkuna allin kaqkunata ruwanamanta (Sant 2.14-26).
  - (5) Rimayninchista controlanamanta (Sant 3.1-18).
  - (6) Kay pachapi cosaskunata ama khuyananchismanta (Sant 4.1 asta 5.6).
  - (7) Cheqaqta creespa mañakunamanta (Sant 5.7-20).

¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa Diosta, hinallataq Señorninchis Jesucristota serviq Santiagon kani. Noqaqa kay enteron pachantinpi ch'eqesqa kaq Israel nacionpa chunka ish kayniyoq hatun ayllunkunatan saludamuykichis.

Sasachakuykunapi tarikuspa Diospi confianamanta

² Wawqe panaykuna, tukuy clase sasachakuykunapi tarikuspaykichisqa, anchatayá kusikuychis. ³ Hinaspapas qankunaqa iñiyinikichispi pruebasqa kaspan, aswan más pacienciayoq kayta yachankichis. ⁴ Ichaqa sasachakuykunapi ñak'arispapa, ama pisipaspaykichisyá, pacienciawan Diospi confiaychis. Saynata kawsaspan qankunaqa sumaq ch'uya songoyoq kankichis; hinaspapas manan ni imapas faltasunkichishchu.

⁵ Sichus mayqenniychispi pisi yachayniyoqlla kashankichis chayqa, Diosmanta mañakuychis yachayta. Saynata mañakuqtiykichisqa, khuyapayakuq Diosqa qosunkichispunin. Diosqa pitapas mana menospreciaspanmi llapallan mañakuqkunamanqa qonqa yachayta. ⁶ Ichaqa ama ish kayaspayá, tukuy iñiywan mañakuychis. Pipas ish kayaspa mañakuqqa lamar qochapi kay lawman, waq lawman wayrapa apakachasqan qalchikamuq unumanmi rikch'akun. ⁷ Pipas ish kayaspa mañakuq runaqa Diosmantaqa manan ni imapas chashkingachu. ⁸ Hinaspapas chay runaqa manan segurochu ima ruwasqanpipas, nitaq piensasqanpipas kashan.

⁹ Wakcha creyentekunaqa amayá p'enqakuchunkuchu wakcha kasqankumantaqa, aswanyá kusikuchunku, Diospaq ancha importante kasqankuwan. ¹⁰ Qapaqkunaqa amayá p'enqakuchunkuchu ima kaqninkutapas pierdespankuqa; ichaqa aswanyá kusikuchunku Diospa ñawpaqninpi humillasqa kaspankuqa. Qapaq kayninkuqa campopi t'ika hinan chinkapun. ¹¹ Inti lloqsimuspa ruphamuqtinmi, qoraqa ch'akipun. Chaymi t'ikapa sumaq kayninpas ch'akipuspa, urmapun, hinaspa chinkapun. Saynallataqmi pasan qapaq runakunawanpas. Paykunaqa negociollankupi ocupakuspankun wañupunku.

Tentacionkuna soportaymanta

¹² Ancha kusikuyniyoqmi kanqa, tukuy sasachakuykunata aguantaspa, iñiyinpi qaqa hina sayaq runaqa. Saynata kawsaqtinmi, Diosqa wiñay kawsay premionta qopunqa. Chay wiñay kawsaytan Diosqa prometeran llapallan payta khuyakuqkunaman. ¹³ Pipas tentasqa kaspaqa, amayá nichunchu: "Diosmi tentawashan", nispachu. Diostaqa manan ni ima mana allinpas tentanmanchu, nitaqmi Diospas

ni pitapas tentanmanchu. ¹⁴ Runakunaqa tentasqa kanku, kikinpa millay munayninkuwan vencechikuspa, chaywan dominachikuspankun. ¹⁵ Chay millay munaykunan runapa sonqonpi saphichakuspa, runata huchallichin. Chaymantataq runata dominaspa, wiñay wañuyman apan.

¹⁶ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa amayá kkillaykichistaqa engañakuychishchu. ¹⁷ Diosqa mana cambiaqmi. Paymi alto cielopi llapallan k'anchaqkunatapas unancharan: intita, killata, hinallataq ch'askakunatapas. Diosllataqmi allin kaqkunatapas, hinallataq hanaq pachamanta kaq sumaq kaqkunatapas favorninchispaq qowanchis. ¹⁸ Diosqa wawan kananchistan munaran. Chaymi Diosmanta cheqaq willakuyta uyarispa, paypi creeqtinchis salvawaranchis. Hinaspan huk mosoq vidata qowaspanchis, mosoqmanta nacechiwaranchis, saynapi tukuy ima unanchasqankunamanta primer kaq cosecha hina kananchispaq.

Bibliapi yachachikuykunata ruwayman churanamanta

¹⁹ Ancha khuyasqay wawqe panaykuna, yuyariychis kayta: qankunaqa amayá nishuta rimaqchu kaychis. Aswanqa dispueto kaychis uyarinaykichispaq. Hinaspapas qankunaqa amayá imamantapas facillatachu phiñakuychis. ²⁰ Ichaqa pipas facillata phiñakuqqa, manan Diospa munasqanman hinachu kawsashan. ²¹ Chayraykuyá qankunaqa tukuy millay ruwaykunata, hinallataq tukuy millay huchakunata saqespa kawsaychis. Hinaspa llamp'u sonqowan Diosmanta allin willakuyta chashkikuychis. Chay allin willakuymi ancha atiyniyoq, qankunata salvasunaykichispaq.

²² Qankunaqa amayá uyariqlachu kaychis; sichus uyariqla kaspaga, kkillaykichistan engañakushankichis. Aswanyá Diospa palabrantay uyarispa, kasukuychis. ²³ Pipas Diospa palabrantay uyarishaspa, mana kasukuq runaga, espejopi uyanta qawakuq runamanmi rikch'akun. ²⁴ Chay runaga espejopi uyan qawakusqantaqa ripuspa hinallan qonqarapun. ²⁵ Ichaqa Diospa ch'uya palabranqa cheqaq kasqanraykun, tukuy huchakunamanta librawanchis. Chaymi niykichis, sichus qankuna Diospa palabran uyarisqaykichista, mana qonqaspa, kasukunkichis chayqa, imataña ruwaspapas kusiasqan kankichis. ²⁶ Sichus pipas religioso tukun, manataq parlasqanta controlayta atinchu chayqa, pay kikintan engañakun; religionnintaq mana ni imapaqpas valenchu. ²⁷ Diospi cheqaqtapuni creeyqa kaymi: mana taytayoq otaq mana mamayoq ñak'ariq warmakunata visitaspa yanapaymi, ñak'ariq viudakunata visitaspa yanapaymi, hinallataq kay pachapi tukuy millay hucha

ruwaykunata vencespa kawsaymi. Chaykuna ruwaymi cheqaq religionqa.

2

Pitapas ama despreciamanta

¹ Wawqe panaykuna, qankunaqa ancha atiyniyoq Señorninchis Jesucristopin iñirankichis. Chayraykuyá qankunaqa llapallan runakunata allinta khuyakuychis, ama ni pitapas despreciaspa. Hinaspapas qankunaqa amayá wakin runakunamanta aswan más allin kanaykichispaqchu creekuychis. ² Piensariychis, sichus ish kay runakuna huñunakusqaykichis lugarmán haykumunkuman, huknin allin p'achasqa hinallataq qorimanta anilloyoq ima, hukninñataq wakcha runa, thanta p'achallayoq. ³ Hinaqtin qankuna chay allin p'achayoq runata sumaqta chashkispaykichis, khaynata niwaqchis: “Qanqa kay allin kaq asientopi tiyaykuy”, nispa. Huknin wakcha runatañataq niwaqchis: “Qanqa chayllapi sayaykuy”, otaq “Kay pampallapi tiyaykuy”, nispa. ⁴ Sichus saynata juzgaspaykichisqa, runamasiykichistan despreciashankichis. Hinaspan qankunaqa songoykichispi mana allin justiciata ruwaq juezkuna hinaña kashankichis.

⁵ Khuyasqay wawqe panaykuna, uyariychis kayta: Diosqa kay pachapi wakchakunatan akllakuran, iñiyninkupi qapaq kanankupaq. Paykunan Diospa prometesqan wiñay kawsayta chashkingaku. Chay wiñay kawsaytan Diosqa prometeran llapallan khuyakusqan wawankunaman. ⁶ Kunan tapusqaykichis, ¿imanaqtintaq qankunari wakchakunata maltrataspa, despreciashankichis? ¿Manachu qapaq runakuna qankunataqa maltrataspa, carcelkunamanraq churashasunkichis? ⁷ Ichaqa noqanchismi Señorninchis Jesucristopi creesqanchisrayku cristiano sutiwan sutichasqa kashanchis. Chayri, ¿manachu chay qapaq runakunaqa noqanchista k'amiaspanchisqa Salvadorninchis Señor Jesucristota k'amispa despreciashankú?

⁸ Sichus qankunaqa Diospa aswan más importante leyninta kasukushankichis chayqa, allintan ruwashankichis. Chay leypin khaynata nishan: “Runamasiykita khuyakunki qan kikiykita hina”, nispa [*Levítico 19.18*]. ⁹ Ichaqa sichus qankuna wakinta despreciaspa, wakinmanñataq sayapakuspa favorecenkichis chayqa, huchallikushankichismi. Saynata ruwaspaqa, Diospa leyninpa contranpi kaspan, huchayoq kashankichis. ¹⁰ Sichus leypi llapallan kamachikuykunata kasukushaspa, ch'ullalla leytapas mana kasukunkichishchu chayqa, llapallan leykunatapas mana kasukushawaqchishchu hinan kashankichis. ¹¹ Kikin

Diospunin khaynata niran: “Aman waqllikunkichu”, nispa. Hinaspapas nillarrantaqmi: “Aman pitapas wañuchinkichu”, nispa. Sichus mana waqllikushaspa, pitapas wañurachinkichis chayqa, ñan leyman hinaqa huchayoqña kashankichis. ¹² Chaymi niykichis, juicio p'unchawpiqa Diosmi juzgasunkichis Jesucristopa kamachikuyninman hina. Chay kamachikuymán hina kawsaspaykichismi, qankunaga tukuy huchamanta librasqa kashankichis. Saynaqa imata rimaspapas, hinallataq imata ruwaspapas, chay kamachikuymán juzgasqa kanaykichista yachaspayá, allinta kawsaychis. ¹³ Pipas runamasinta mana khuyapayaqtaqa Diospas juicio p'unchawpiqa mana khuyapayaspan juzganqa. Ichaqa runamasinta khuyapayaqtan Diospas khuyapayanqa.

Diospi iñispaqa allin kaqkunata ruwanamanta

¹⁴ Wawqe panaykuna, sichus pipas ninman: “Noqaqa Diospin iñini”, nispa, ichaqa saynata nishaspan mana allintachu comportakunman chayri, ¿imapaqtaq valenman Diospi saynata iñisqanrí? Manan ni imapaqpas valenmanchu. Chaymi niykichis, saynata iñisqanqa manan salvanqachu. ¹⁵ Piensarisunchis, sichus Jesucristopi creeq wawqe pananchiskuna mana p'achayoq otaq mana mikhunayoq kashanman, ¹⁶ hinaqtin hukniykichis khaynata niwaqchis: “Diosyá anchata bendecisunki; allinta p'achakuspayki saqsanaykikama mikhuy”, nispa. Ichaqa manataq qoykuwaqchu ima p'achallatapas p'istukunanpaq, nitaq mikhunatapas mikhunanpaq chayri, ¿imapaqtaq valen chay nisqaykiri? ¹⁷ Saynallataqmi pi runapa Diospi iñisqanpas manan valenchi ni imapaqpas, sichus allin kaqkunata mana ruwaqtinga.

¹⁸ Wakinqa ninkumanmi: “Noqaqa Diospin cheqaqta iñini”, nispanku. Wakinñataqmi ninkuman: “Noqaqa allin kaqkunatan ruwani”, nispanku. Paykunatan noqaqa khaynata tapuyman: ¿Imaynataq iñiniykitari rikuchiwankiman, allin kaqkunata mana ruwashasparí? Noqan iñiniyta rikuchisqayki, allin kaqkuna ruwasqaywan. ¹⁹ ¿Creenkichu Diosqa ch'ullalla kasqanta? Allinmi sayna creesqaykiqa. Ichaqa demoniokunapas Diospiqa creenkun; hinaspan manchakuymanta khatatatankuraq. ²⁰ Saynaqa amayá qanqa huk roqro uma runa hinachu piensay. Sichus qan ninki: “Noqaqa Diospin iñini”, nispa, ichaqa manataq Diospa munasqanman hinachu allin kaqkunata ruwaspa kawsanki chayqa, chay iñisqaykiqa manan ni imapaqpas valenchi. ²¹ Ñawpaq abuelonchis Abrahammi wawan Isaacta sacrificananpaq altarpa hawanman churaran. Chayta

rikuspanmi, Diosqa Abrahamta aceptaran huk justo runata hina. ²² Kunan qawariy, Abrahamqa Diospi cheqaqtapuni iñispanmi, Diospa kamachisqanman hina ruwaran. Chaymi Diosqa Abrahamta yanaparan, paypi aswan mastaraq iñinanpaq. ²³ Abrahampa sayna ruwasqanwanmi, paymanta Bibliapi nisqan cumplikuran: “Abrahamqa Diospa prometesqanpin anchatapuni confiaran. Chaymi Diosqa payta qawaran mana huchayoq justo runata hina”, nispa. Chayraykun Abrahammantaqa niranku: “Diospa amigonmi”, nispanku.

²⁴ Chay qawasqanchisman hinaqa, Diosqa manan iñisqanchisraykullachu justo runata hinaqa chashkiwanchis, aswanqa allin kaqkunatapas ruwasqanchisraykun. ²⁵ Saynallataqmi qolqerayku cuerponta vendespa ashka qarikunawan puñuq Rahab warmiwanpas pasaran. Paymi llaqtanta averiguananpaq hamuq Diospa wawan runakunata wasinpi chashkispapa pakaran; hinallataq huk law ñanninta ishkapakunankupaq yanaparan ima. Chayraykun Diosqa mana huchayoq warmita hinaña paytaqa aceptaran. ²⁶ Ichaqa imaynan huk wañusqa runapa cuerponpas mana kawsayniyoq kashan, saynallataqmi Diospi iñishaspa, mana allinkunata ruwaq runaqa, Diospa ñawpaqinpiqa wañusqa hina kashan.

3

Rimasqanchista controlakunamanta

¹ Wawqe panaykuna, qankunamantaqa manan llapallaykichishchu yachachiqqa kawaqchis. Hinaspapas qankunaqa ñan yachankichishña, Diosqa llapallan yachachiqkunatan aswan mastaraq juzgawasunchis. ² Runakunaqa llapallanchismi tukuy imaymanapi pantanchis. Ichaqa pipas rimasqanta controlakuqmi allin yachayniyoq runa. Chay runan lliw cuerpontapas controlayta atinman. ³ Noqanchisqa huk caballotan bozalwan senq'apanchis, munasqanchisman hina controlananchispaq. ⁴ Saynallataqmi huk uchuychalla timonwan huk hatunkaray barcotapas munasqanku lawman apanankupaq controlanku. Hinaspan nishuta wayra-wayramuqtinpas, chay uchuychalla timonwanmi controlanku. ⁵ Saynallataqmi qallunchispas uchuychalla kashaspa, tukuy munasqanta alabakuspa dañota ruwan, imaynan chikachallan ninapas, hatunkaray monteta rupharuspa, nishu dañota ruwan chay hinata. ⁶ Saynallataqmi qallunchiswan rimasqanchis palabrakunapas nina hina. Cheqaqtapunin niykichis,

runakunapa qallunqa mana allinkunatan riman. Chaymi qallunchisqa uchuychalla kashaspanpas ancha atiyniyoq, runakunata dañota ruwananpaq, imaynan kikin infiernomanta ninapas lloqsimushanman chay hinaraq. ⁷ Runakunaqa atinkun mansoyachiyta tukuy imaymana phiña animalkunata, alton phawaq animalkunata, mach'aqwaykunata, hinallataq lamar qochapi kaq animalkunatapas. ⁸ Ichaqa manan qallunchistaqa controlayta atinchishchu. Chaymi rimasqanchis millay palabrakunaqa, mach'aqwaypa venenon hina, runamasinchista dañota ruwan. ⁹ Chay qallunchiswanmi Diosta alabanchis. Chayllawantaqmi Diospa rikch'ayninman hina unanchasqa runamasinchistapas maldecinchis. ¹⁰ Ichaqa chay ch'ullalla siminchismantan lloqsimun bendeciypas hinallataq maldeciypas. Wawqe panaykuna, sayna ruwasqanchisqa manan allinchi. ¹¹ ¿Acaso huk pukyullamanta lloqsimunmanchu mishk'i unu p'ushqo unupiwana kushka? ¹² Wawqe panaykuna, higos sach'aca manan aceitunastaqa ruruyta atinmanchu, nitaqmi uvas plantapas higostaqa ruruyta atinmanchu. Saynallataqmi huk pukyumantaqa, p'ushqo unupas, nitaq mishk'i unupas kaq t'oqollamantaqa lloqsimunmanchu.

Yachayta Dios qowasqanchismanta

¹³ ¿Pipas qankuna ukhupiri kashanchu yachayniyoq hinallataq yuyayniyoq? Sichus pipas yachayniyoq kaspaqa, allin comportakusqanpi, hinallataq yachayniyoq kasqanrayku humildadwan imatapas ruwasqanpiyá reqsichikuchun. ¹⁴ Ichaqa sichus qankuna imatapas ruwankichis envidiakuspa, otaq kikillaykichispaq tukuy imatapas munapayaspa chayqa, llakisqa hinallataq renegasqa iman kawsankichis. Sayna kawsasqaykichiswanqa amayá alabakuychishchu. Sichus alabakuspaykichisqa, cheqaq kaqpa contranpi llullakuspan kawsashankichis. ¹⁵ Ichaqa saynata piensaspa, chaykunata ruwasqaykichisqa manan Diosmantachu hamun; aswanqa kay pachamanta, hinallataq demoniokunapa partenmantan hamun. ¹⁶ Chayraykun niykichis, maypichus kan envidianakuy hinallataq pay kikillanpaq imatapas munaykuna, chaypin kallantaq ch'aqwanakuykuna hinallataq tukuy clase maldad ruwaykuna ima. ¹⁷ Ichaqa Diospa yachayninta chashkiq runakunaqa, tukuy imapi sumaqta kawsaspankun, ch'uya songoyoq kanku. Hinaspan kaykunata ruwanku: runamasinkuwanmi hawkallapi kawsanku, runamasinkutan sumaqta khuyakunku, llamp'u songoyoqmi kanku, ñak'ariqkunatapas llakipayaspan

yanapanku, allin kaqkunatan ruwanku, llapallan runamasinkutapas iguallatan tratanku, hinallataqmi pitapas mana engañaspanku kawsanku. (Saynata kawsaq runakunan cheqaq cristianokunaqa kanku). ¹⁸ Pipas wakin runamasinta hawkalla kawsanankupaq yanapaqtan, Diosqa yanapanqa hawkalla kawsananpaq. Chay hawkalla kawsayninmi chay runapaqqa huk premio hina kanqa.

4

Kay pachapi ch'aqwanakuykunamanta

¹ Qankuna ukhupiri, ¿maymantataq maqanakuykunapas ch'aqwanakuykunapas rikhurin? Chaykunaqa millay munapayaykuna sonqoykichispi kasqanmantan rikhurin. Chay mana allin munapayaykunan qankunapa cuerpoykichispi kaspas, qankunata dominayta munashasunkichis. ² Chaymi qankunaqa tukuy imayoq kayta anchata munashankichis. Ichaqa manan conseguinkichistaqchu. Chayraykun qankunaqa envidioso kaspas, runamasiykichista asta wañuchinkichis ima; ichaqa manataqmi conseguinkichistaqchu ima munasqaykichistapas. Chayraykun qankunaqa diskutinakuspa, hinallataq maqanakuspa ima kawsashankichis. Ichaqa manan tarinkichishchu ima munasqaykichistapas, Diosmanta mana mañakusqaykichisrayku. ³ Hinaspapas qankunaqa, kikiykichispa kusikunaykichispaqmi, imatapas munashankichis. Chaymi Diosmanta mañakuspaqa, mana ni imatapas chashkinchishchu, mana allin sonqowan mañakusqaykichisrayku. ⁴ ¡Ay, Diosta mana kasukuq runakuna! ¿Manachu yachankichis kay pachapi runakunapa mana allinkuna ruwasqanta ruwaspaqa, Diospa enemigon kasqaykichista? Pipas kay pachapi mana allin kaqkunallata ruwaqkunaqa, Diospa enemigonmanmi tukun. ⁵ Qankunari, ¿creenkichishchu Bibliyaqa mana valeq kananpaq? Manan chayqa saynachu. Bibliapin khaynata nishan: “Diospa Santo Espiritunmi noqanchispi kaspas, anchata khuyakuwanchis. Chaymi Santo Espirituqa anchata munan Diosllapaqña kananchista”, nispa. ⁶ Hinaspapas Diosqa cheqaq khuyakuynintan astawanraq noqanchisman rikuchiwanchis. Chaymantan Bibliapi khaynata nishan: “Diosqa paytukuq runakunapa contranpin kashan.

Ichaqa humildadwan kawsaq runakunatatami, sumaq khuyakuyninwan yanapan”, nispa [*Proverbios 3.34*].

⁷ Saynaqa Diosmanyá tukuy sonqoykichiswan kutirikuspa, payta kasukuychis. Saynallataq diablopa contranpi ima hatariychis. Saynata hatariqtiykichismi, diabloqa qankunamanta ayqekunqa. ⁸ Diosman qankuna ashuyuqtiykichisqa,

Diospas qankunamanmi ashuykamusunkichis. ¡Huchasapa runakuna, sonqoykichismanta tukuy huchakunata orqoychis! ¡Diestapas hinallataq kay pachapi kaqkunatapas qatikuy munaq runakuna, qankunaqa sonqoykichista limpiaspa, Diosllata qatikuychis! ⁹ ¡Tukuy mana allinkuna ruwasqaykichismanta llakikuspa, waqaychis! ¡Asikunaykichismantaqa aswan waqaychis; saynallataq kuisqa kasqaykichismantapas, aswan llakikuychis! ¹⁰ Señorninchispa ñawpaqninpi k'umuykuspa, humillakuychis; saynata ruwaqtiykichisqa, payqa hatunchasunkichismi.

Creyentepura ama criticanakunamanta

¹¹ Wawqe panaykuna, qankunaqa amayá hukniykichis hukniykichispa contranpiqa rimaychishchu. Sichus pipas wawqenpa contranpi rimaspa criticaqqa, Diospa kamachisqan leypa contranpin rimashan. Aswanmi qankunaqa, Diospa leyninta kasukuspa, runamasiykichistaqa mana criticanaykichishchu. Sichus criticankichis chayqa, juezpas kashawaqchis hinan kashankichis. ¹² Diosmi leytaqa qowanichis. Payllataqmi cheqaq juezpas. Payllataqmi runakunata salvaqpas, hinallataq runakunata condenaspa castigaqpas. Chayri, ¿pitaq qanri creekunki runamasiykita huchachaspa, juzganaykipaqri?

Ama alabakuychu paqarin p'unchaw imapas ruwanaykimanta

¹³ Uyariwaychis khaynata niqkuna: “Kunanpas paqarinpas waq llaqtata risunchis. Hinaspa chaypi huk wata kamusunichis. Hinaspa negociota ruwamuspa, ashka qolqeta ganamusunchis”, nispa niqkuna. ¹⁴ Ichaqa qankunaqa manan yachankichishchu imachus paqarin pasasunaykichistaqa. Qankunaqa kankichis huk pacha phuyu hinallan, huk ratolla rikhurimuspa, chaymanta chinkarapuqlla. ¹⁵ Aswanmi qankunaqa khaynata piensanaykichis: “Sichus Dios munaqtinqa kawsasunmi, hinaspa ima piensasqanchistapas ruwasunchis”, nispa. ¹⁶ Ichaqa kunanmi qankunaqa paytukusqallaña kashankichis, kikiykichista alabakuspa imapas ruwanaykichismanta. Sayna alabakusqaykichisqa manan allinchi. ¹⁷ Sichus qankuna allin kaqkunata ruwayta yachashaspaykichis, mana ruwankichishchu chayqa, huchallikushankichismi.

5

Qapaq runakuna runamasinta ñak'arichisqanmanta

¹ ¡Qapaq runakuna, uyariychis! Qankunamanmi qepa tiempokunapi ancha sasachakuykuna hamusunichis.

Chayraykuyá qankunaqa llakikuymanta qaparisparaq anchata waqaychis. ² Qankunapa tukuy kapuqniykichisqa ismunqan. Saynallataqmi p'achaykichistapas phuyu uru mikhupunqa. ³ Qankunapa qoriykichispas qolqeykichispas mana valorniyocmanmi tukunqa. Chay mana serviq qori qolqeykichismi juicio p'unchawpiqa qankunapa contraykichispi huk prueba hina kanqa, ninawan hina castigasqa kanaykichispaq. Saynataqa castigasqa kankichis, (pobrekunata mana yanapaspa), qepa tiempopi qori qolqeta huñusqaykichisraykun. ⁴ Qankunaqa cosechaykispi llank'apakuqniykichismanmi mana pagapuspa engañarankichis. Paykunan qaparispa quejakushanku qankunapa contraykichispi. Chaymi paykunapa quejakusqankuta ancha atiyniyoq Dios Tayta uyarirun. ⁵ Qankunaqa kay pachapin kawsarankichis qapaq kaykunapi, aycha cuerpoykichispa munasqanta ruwaspaykichis. Saynata kawsaspan, qankunaqa anchata wirayashankichis, imaynan huk animaltapas wirayachinku ñak'ana p'unchawpaq hinata. ⁶ Qankunaqa mana huchayoq runakunatan juezkunapa ñawpaqinpi yanqamanta acusarankichis, wañuchisqa kanankupaq. Ichaga saynata acusashaqtiykichispas, paykunaqa manan ni defiendekuytapas atirankuchu.

Ñak'ariykunapi pacienciayoq kanamanta

⁷ Chayqa wawqe panaykuna, pacienciakuychis Señorninchis kutimunankama. Imaynan chakrapi llank'aq runapas tarpunanpaq para-parananta suyakun, hinallataq cosechananpaqpas para pasananta pacienciawan suyakun, chay hinatayá Señorninchistaqa suyakuychis. ⁸ Saynallataqyá qankunapas pacienciayukuspa iñiykiykichispi firmeta sayaychis. Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa cercallañan kashan.

⁹ Wawqe panaykuna, qankunaqa amayá qankunapura quejanakuspachu kawsaychis. Sichus saynata kawsaqtiykichisqa, Diosmi juzgaspas castigasunkichis. Payqa juez hinan ña punkuykichispiña listo kashan haykumunanpaq.

¹⁰ Wawqe panaykuna, qankunaqa ñawpaq profetakunapa ejemplo qosusqaykichistayá qatikuychis. Paykunan ñak'ariypiña kashaspankupas, pacienciakuspa Señorninchismanta willakuranku. ¹¹ Paykunan tukuy ñak'ariykunata soportasqankurayku, huk allin ejemplo hina noqanchispaq karanku. Saynata kawsasqankuraykun, Dios Taytanchisqa paykunata anchata bendeciran. Hinaspapas qankunaqa uyarirankichismi Jobwan imas pasasqanmantaga. Ichaga chay tukuy sasachakuykunata

pasaruqtiinñan, Diosninchisqa tukuy imakunata qoran. Chay ruwasqanwanmi Diosqa rikuchiwanichis khuyapayakuq kasqanta, hinallataq llakipayakuq kasqantapas.

¹² Ichaqa wawqe panaykuna, qankunaqa amayá juramentotaqa ruwaychishchu hanaq pachapa sutinpipas, nitaq kay pachapa sutinpipas, nitaq imapa sutinpipas. Qankunaqa “ari” niychisyá cheqaq kaqtinga, “manan” niychistaq mana cheqaq kaqtinga. Saynata rimaqtiykichismi Dios Taytanchisqa mana qankunataqa castigasunkichishchu.

Cheqaqta creespa mañakunamanta

¹³ Sichus pipas qankuna ukhupi llakisqa kaspaga, Diosmanta mañakuchun. Sichus pipas qankuna ukhupi kusiqa kaspaga, takikunata takikuspa Diosta alabachun.

¹⁴ Sichus pipas qankuna ukhupi onqosqa kaspaga, iglesiapi liderkunata waqyachimuchun, paykuna aceitewan llusispanku, Diosmanta mañapunankupaq.

¹⁵ Saynata, Diospi cheqaqta creespa, mañakuqtinkuqa, chay onqosqa runataqa Diosmi sanoyachispa, sayarichingqa. Sichus huchayoq kaqtinga, (huchanmanta wanakuqtinmi), Diosqa huchantapas perdonanqa.

¹⁶ Chayraykuyá qankunapura huchaykichista willanakuspa, Diosmanta mañakuychis. Saynata mañakuqtiykichismi, Diosqa (huchaykichista perdonaspa) sanoyachisunkichis.

Hinaspapas Diosta kasukuq justo runapa Diosman mañakusqanqa ancha atiyniyoqmi.

¹⁷ Kayta yuyariychis, profeta Eliaspas noqanchis hina runallan karan. Paymi ichaqa tukuy sonqowan Diosmanta mañakuran para ama paramunanpaq; chaymi paraqa mana paramuranchu kinsa wata soqta killan.

¹⁸ Chaymantan Eliasqa kaqmanta mañakuran; hinaqtiinmi para-paramuran. Chaymi tarpusqankupas allinta rururan.

¹⁹ Wawqe panaykuna, sichus Señorninchis Jesucristopa cheqaq ñanninmanta karunchakuq runata mayqenniychisipas yanapaspa, Señorninchis Jesucristopa ñanninman kutichimunqa chayqa,

²⁰ kayta yachaychis: chay yanapaq runaqa chay huchapi kawsaq runatan yanapashan, saynapi chay pantaypi kaq runa ashka huchankunamanta wanakuqtin, payta Dios perdonaspa, wiñay wañuyumanta salvanapaq. Amén.

1 PEDRO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pedron escribiran (1 Pedro 1.1). Pedroqa Silvanopa yanapayninwanmi kay cartataqa escribiran (1 Pedro 5.12). Pedroqa Señor Jesucristopa akllasqan apostolninmi karan (Mateo 10.2). Pedropa huknin sutinmi karan Simón (Juan 1.42). Payqa manaraq Jesucristopa discipulon kashaspanqa, challwata challwaqmi karan (Mat 4.18-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 60 otaq 64 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Ponto, Galacia, Capadocia, Asia hinallataq Bitinia provincia lawkunapi ch'eqesqa kaq Israel nacionniyoq creyentekunapaqmi, hinallataq huk nacionniyoq creyentekunapaqwan ima (1 Pedro 1.1).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi creeq runakuna ashka provinciakuna ukhupi ch'eqesqa, hinallataq qatikachasqa kaspanku, kallpanchasqa kanankupaqmi (1 Pedro 1.1).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Imaynan Jesucristopas ñak'ariran, saynata ñak'arispapa, qankunapas anchatayá kusikuychis. Saynata ñak'arispaykichismi, Jesucristo kay pachaman kutimuqtiin, qankunaqa anchata kusikunkichis, paypa sumaq k'anchayninta, hinallataq tukuy atiynta rikuspaykichis” (1 Pedro 4.13).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Diosta alabspa kawsananchismanta (1 Pedro 1.1-12)
  - (2) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (1 Pedro 1.13 asta 2.12)
  - (3) Autoridadkuna respetanamanta (1 Pedro 2.13-25)
  - (4) Sasachakuy tiempopi imaynatas kawsananchismanta (1 Pedro 3.1 asta 4.19)
  - (5) Iglesiapi liderkuna, hinallataq llapallan creyentekunapas humildadwan kawsananchismanta (1 Pedro 5.1-14)

¹ Noqan Señorninchis Jesucristopa apostolnin Pedro kani. Chaymi kay cartata escribimuykichis llapallaykichis kay provincia lawkunapi ch'eqesqa tiyaqkunaman: Ponto lawpi, Galacia lawpi, Capadocia lawpi, Asia lawpi, hinallataq Bitinia lawpi tiyaqkunamanwan ima. ² Dios Taytanchisqa ñawpaqmantapacharaqmi qankunataqa ña reqsisurankichishña. Chayraykun payqa qankunata akllasurankichis, wawankuna kanaykichispaq. Saynallataqmi Santo Espiritupas yanapashasunkichis, amaña huchapi kawsaspa, aswan Jesucristota kasukuspa kawsanaykichispaq. Saynallataqmi Jesucristopas yawarninwan llapallan huchaykichiskunamanta limpiasunkichis.

Chaymi noqaqa Diosmanta mañakushani, qankunata tukuy imapi yanapaspa, hawkallata kawsachisunaykichispaq.

Diosta alabaspas kawsananchismanta

³ Alabaspas kachun Señorninchis Jesucristopa Dios Taytanga. Paymi ancha khuyakuq kaspan, Señorninchis Jesucristota wañusqanmanta kawsarichispan, mosoq kawsayta qowaranchis, payllapiña allinta confiaspa kawsananchispaq.

⁴ Saynata ruwaspanmi, Diosqa llapallan prometewasqanchis herencianchistaqa qowasunchis. Chay mana ismuq, hinallataq mana hayk'aq tukukuq herencianchistan Diosqa cielopi waqaychashan. ⁵ Qankunaqa Diospin creeshankichis. Chaymi Diosqa atiyinwan waqaychasunkichis, salvasqa kanaykichispaq. Chaytan Diosqa nisqanman hina tukukuy p'unchawpi cumplinqa.

⁶ Chayraykuyá qankunaqa ancha kusionallapuni kawsaychis, chikan tiempollapaq tukuy clase sasachakuykuna hamusuqtiykichispas. ⁷ Qankunapa ifiyniykichisqa ancha valorniyog qori hinan. Imaynan chay qorita ninaman churanku, allin kasqanta otaq mana allin kasqanta yachanankupaq, saynan Jesucristopi iñisqaykichispas probaspas kanqa tukuy problemakunawan. Sichus tukuy problemakuna hamusuqtiykichis, mana ishkayaspa, Jesucristopi confiankichis chayqa, qankunapa ifiyniykichismi chay tukukuq qorimantapas aswan más allinraq kanqa. Saynata kawsaqtiykichismi, Jesucristo kay pachaman kutimuspa, qankunata anchata alabaspas, hatunchasunkichis.

⁸ Qankunaqa Señorninchis Jesucristotan mana hayk'aq rikushaspaykichispas, anchatapuni khuyakuspa, paypi creeshankichis. Chaymi anchata kusikuspa kawsashankichis. Chay kusikuyqa ancha sumaqmi; palabrallanchiswan imayna kasqanta mana niy atiyraq.

9 Chaymi qankunaqa salvasqa kankichis, Diospi creesqaykichisrayku.

¹⁰ Diosmanta willakuq profetakunan ñawpaq tiempokunapi allinta estudiaspanku willakuranku, kay pachapi runakunata Dios anchata khuyakuspa salvawananchismanta. ¹¹ Chaymi Jesucristo manaraq kay pachaman hamushaqtin, paypa Espiritun chay profetakunaman yachachiqtin, paykuna willakuranku Diosmanta Hamuq Salvador imayna ñak'arinanmanta, hinallataq ñak'arisqanpa qepantapas hatunchasqa kananmantawan ima. Chay profetakunan yachayta munaranku, pis chay Salvador kasqanmanta, hinallataq hayk'aq hamunanmantawan ima. ¹² Ichaqa chay profetakunapa willakusqankuqa manan paykunapa tiemponkupaqchu karan, aswanqa noqanchispa tiemponchispaqmi. Chaytan Diosqa paykunaman entiendechiran ashka watakuna antestaraq. Chay allin willakuytan Jesucristomanta yachachikuqkunaqa chayraq qankunaman willasurankichis, cielomanta hamuq Santo Espiritupa ancha atiyinwan. Chay willakuykunatan cielopi angelkunapas yachaytapuni munanku.

Diospa munasqanman hina kawsananchismanta

¹³ Chayraykuyá qankunaqa listolla kaspaykichis, allintapuni piensaspaykichis imatapas ruwaychis, saynapi sapa kutin allin kaqta ruwaspa kawsanaykichispaq. Saynata kawsaspayá, Señorninchis Jesucristopi allinta confiaspa, kayta yuyaychis: payqa kutimuspanmi, ancha kusikuywan qankunata chashkiswa, salvasunkichis. ¹⁴ Qankunaqa Señorninchis Jesucristomanta allin willakuykunata manaraq yachashaspaykichisqa, tukuy ima munasqaykichis millay huchakunata ruwaspan kawsarankichis. Kunanqa Diospa cheqaq wawankuna kasqaykichisraykuyá, Diosta allinta kasukuspa kawsaychis. ¹⁵ Imaynan Diospas mana ni ima huchayoq ch'uya; saynayá qankunapas tukuy huchakunamanta ch'uyanchasqa kaychis. ¹⁶ Ichaqa Bibliapin khayna escribisqa kashan: “Noqaqa mana ni ima huchayoq ch'uyan kani; saynallataqyá qankunapas tukuy huchamanta karunchakuspa ch'uya kaychis”, nispa [*Levítico 19.2*].

¹⁷ Diosqa pimanpas mana sayapakuspallan, llapallan runakunata juzganqa. Chaymi Diosqa runakunapa ruwasqanman hina, castiganqa otaq premionta qopunqa. Saynaqa sichus qankuna ninkichis: “Papayqa Diosmi” nispa chayqa, Diosta allinta respetaspa, forastero runakuna hina sapa p'unchaw kay pachapi kawsaychis. ¹⁸ Ichaqa Diosta mana kasukuq ñawpaq abueloykichiskunapa

yachachisusqaykichisman hinallan qankunaqa ñawpaqta kawsarankichis. Saynata mana imapaq valeq huchapi kawsashaqtiykichismi, qankunataqa Dios salvasurankichis. Saynataqa salvasurankichis manan kay pachapi tukukuq qoriwan nitaq qolqewan pagaspachu, ¹⁹ aswanqa Señorninchis Jesucristopa ancha valeq yawarninwanmi. Paymi cruzpi sacrificasqa wañuran, mana ni ima faltayoq cordero hina. ²⁰ Diosqa kay pachata manaraq unanchashaspanmi, Wawan Jesucristota destinaran, noqanchispa rantinchispi wañunanpaq. Chaymi Señorninchis Jesucristoqa tiempo cumplikuqtin kay pachaman hamuran salvawananchispaq. ²¹ Hinaspapas Diosmi Jesucristotaqa wañusqakuna ukhumanta kawsarichimuspa, hatuncharan, saynapi Diospi qankuna creenaykichispaq, hinallataq mana ish kayaspa, paypi allinta confianaykichispaq ima.

²² Chaymi kunan qankunaqa {Santo Espiritupa yanapayninwan} Diospa cheqaq willakusqanta kasukuspa, tukuy huchakunamanta karunchakuspaykichis, ch'uyanchasqa sonqoyoqña kaspera, creyentepura cheqaqta khuyanakushankichis. Chayraykuyá qankunaqa tukuy sonqoykichiswan aswan mastaraq sumaqta khuyanakuspa kawsaychis. ²³ Qankunaqa mosoqmantan nacerankichis (Jesucristopi creesqaykichisrayku). Chay mosoqmanta naceyqa manan kay pachapi tayta mamaykichismantachu; aswanqa Diospa palabrantay uyarisqaykichisraykun. Diospa palabranqa wiña-wiñaypaqmi; hinaspapas mana hayk'aq tukukuqmi. ²⁴ Bibliapin nin khaynata:

“Llapallan runakunaqa qora hinallan.

Runakunapa atiyinpas, hinallataq yachayninpas qorapa t'ikan hinallan.

Qoraqa ch'akipullanmi; t'ikanpas wishñikullanmi.

²⁵ Ichaqa Diospa palabranmi wiña-wiñaypaq;

hinaspapas mana hayk'aq tukukuq”, nispa [Isaías 40.6-8].

Diospa chay palabranmi allin willakuyqa. Chaytan (Señorninchis Jesucristomanta) willakuqkuna qankunaman willasurankichis.

2

¹ Chayraykuyá qankunaqa huchaykichismanta karunchakuspa kawsaychis, ama llullakuspa, ama ish kay uya kaspera, ama envidianakuspa, hinallataq ama cuento q'epi ima kaspera. ² Aswanqa chayllaraq nacemuq wawakuna imaynan mamanpa lechenta munanku, saynallataqyá qankunapas Diospa palabrantaga aswan mastaraq munaychis. Saynapi aswan mastaraq yachaqtiykichismi, Diospi iñinyikichisqa aswan mastaraq yapakunqa, hinallataq

salvasqa ima kankichis. ³ Hinaspapas ñan qankunaqa yachankichishña, Diosqa sumaq llamp'u sonqo kasqanta.

Jesucristoqa kawsaq rumi hina kasqanmanta

⁴ Señorninchis Jesuismi kawsaq rumiqa. Chay rumitan runakunaqa: “Manan valenchu”, nispa, despreciaranku. Ichaqa Diospaqmi chay despreciasqanku rumiqa allin akllasqa sumaq rumi karan. Chayraykuyá qankunaqa payman ashuyuychis. ⁵ Qankunapas kawsaq rumikuna hinan kankichis. Chaymi Diosqa qankunawan paypa tiyanan templonta perqashan. Chay templopin qankunaqa Diosta serviq sacerdotekuna hina kashankichis, saynapi Señor Jesucriston-takama, mana rikuy atina Diosman agradaq ofrendakunata qonaykichispaq. ⁶ Chayraykun Diospas Bibliapi Jesucristom-anta khaynata niran:

“Noqan Jerusalén llaqtapi churasaq huk allin akllasqa rumi-
mita.

Chay rumin wasipa esquinanpi churasqa kanqa, enteron
wasita sostienenanpaq.

Chay rumin wasipa cimientonpi allin kaq importante ru-
miqa.

Chaymi pipas chay allin rumipi confiaqqa, mana
engañasqachu nitaq p'enqachisqachu kanqa”, nispa
[*Isaiás 28.16*].

⁷ Jesucristopi creeqkunapaqqa chay rumiqa ancha val-
orniyoqmi. Ichaqa Jesucristopi mana creeq runakunaman-
tan Bibliapi nin khaynata:

“Chay allin kaq importante rumitan albañilkunaqa mana mu-
narankuchu.

Ichaqa chay rumin kunanqa wasipa esquinanpi impor-
tante rumi enteron wasipa perqanta allinta sostienen”,
nispa [*Salmos 118.22*].

⁸ Saynallataqmi Bibliapiqa, Jesucristopi mana creeqkuna-
manta, nillashantaq khaynata:

“Ashka runakunan chay rumipi hayt'akuspanku urman-
qaku”, nispa [*Isaiás 8.14-15*].

Chay urmaq runakunaqa Diospa palabranta mana ka-
sukuq runakunan kanku. Chaymi paykunaqa destinasqa
karanku chay rumipi hayt'akuspa urmanankupaq.

Diospa wawankuna kasqanchismanta

⁹ Qankunan ichaqa Diospa wawankuna kankichis. Diosqa
qankunatan akllasurankichis, serviqnin sacerdotenkuna
kanaykichispaq, Diospa akllasqan ch'uya nación
llaqtan kanaykichispaq, hinallataq Diospa salvasqan
familian kanaykichispaq ima. Diosmi qankunataqa
tutayaqpi hina, millay huchallapi kawsasqaykichismanta

orqosurankichis, Diospa sumaq k'anchayninpi kawsanaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa Diospa tukuy ima ruwasqankunamanta runamasiykichisman willamuychis. ¹⁰ Ñawpaqtaqa manan qankunaqa Diospa wawankunachu karankichis. Kunanmi ichaqa Diospa wawankunaña kashankichis. Ñawpaqtaqa manan qankunaqa khuyapayasqachu karankichis. Kunanmi ichaqa Diospa khuyapayasqanña kashankichis.

Diosllapaqña kawsananchismanta

¹¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa huk law nación llaqtayoq runakuna hinan kay pachapiqa kawsashankichis. Chayraykun ruegoakuykichis, cuerpoykichispa munasqan huchakunata ama ruwaspa kawsanaykichispaq. Ichaqa chay huchakunaqa, guerrapi hinan kashan almaykichiswan. ¹² Aswanyá qankunaqa, Diospi mana creeq runakunawan kushka kaspaykichisqa, allinta imatapas ruwaspa kawsaychis, saynapi qankunamanta mana allinkunata yanqa rimashaspankupas, juicio p'unchawpi llapallan runakunamanta Dios cuentata mañaqtiin, allin ruwasqaykichista qawaspanku, paykunapas Diosta alabanankupaq.

Autoridadkunata respetanamanta

¹³ Qankunaqa llapallan autoridadkunata allinta kasukuychis, saynapi pipas mana allinkunata Señorninchis Jesucristomanta ama rimanankupaq. Roma nación llaqtamanta kamachikamuq reytapas kasukuychisyá. Payqa ashka nación llaqtakunapi kamachiqkunapa jefenmi. ¹⁴ Saynallataq kasukullaychistaq sapankama llaqtakunapi kamachiq autoridadkunatapas. Paykunataqa Roma llaqtapi reymi nombramuran, mana allin ruwaq runakunata castiganankupaq, hinallataq allin ruwaq runakunatapas alabanankupaq. ¹⁵ Diosqa allin kaqkunata ruwaspa kawsanaykichistan munan. Saynata kawsaqtiykichismi, Diospi mana creeq ignorante sonso runakunaqa, qankunapa contraykichispi rimayta mana atispanku, upallallaña kanqaku.

¹⁶ Qankunaqa Diospi creesqaykichisraykun manaña esclavokuna hinañachu kankichis; aswanqa libreñan kankichis. Ichaqa amayá "libreñan kani", nispaykichishchu, huchakunata ruwaspa kawsaychis. Aswanqa Diospa kamachikusqankunata ruwaspaykichisyá, paypa serviqninkuna hina kawsaychis. ¹⁷ Hinallataq llapallan runakunatapas respetaychis. Hinaspa Jesucristopi creeqkunatapas aswan mastaraqyá khuyakuychis.

Saynallataq Diosta cheqaqta respetaspaqa, Roma nacionmanta kamachikamuq reytapas respetallaychistaq.

Serviqkuna kasukuspa kawsanankumanta

¹⁸ Sirviente runakunaqa, patronniykichistayá respetaspa, allinta kasukuychis. Ichaqa amayá khuyapayakuq patronnillaykichistachu kasukuychisqa; aswanqa mana khuyapayakuq patronniykichistapas respetaspayá, allinta kasukuychis. ¹⁹ Sichus pi runapas Diospi confiaq creyente runata mana imamantapas yanqapuni ñak'arichinqa chayqa, Diosmi chay creyentetaqa alabanqa, chay ñak'ariykunata aguantasqanrayku. ²⁰ Sichus pi runakunapas huchakuna ruwasqankumanta castigasqa kaspanku, soportanqaku chayqa, ¿imapaqtaq valen chay soportasqankurí? Manan paykunaqa merecenkuchu alabanataqa. Aswanmi paykunaqa razonmanta castigasqa kashanku. Ichaqa sichus pipas huchapi mana kawsasqankumanta castigasqa kankuman chayqa, hinallataq soportankuman chayqa, Diosmi paykunataqa anchata alabanqa, chay ñak'ariykunamanta aguantasqankurayku.

²¹ Saynata sufrinaykichispaqmi Diosqa qankunata waqyasurankichis. Ichaqa imaynan kikin Señorninchis Jesucristopas noqanchisrayku ñak'arispas, huk ejemplota qowaranchis. Saynallataqyá qankunapas tukuy imata pay hina soportaspa kawsaychis. ²² Jesucristoqa manan ni ima huchatapas ruwaranchu, nitaqmi ni llullakuranpashchu. ²³ Hinaspapas Jesucristoqa ima nispaña k'amigtinkupas, manan kutipakurancho, nitaqmi wañunanpaq ñak'arichiqnin runakunatapas amenazaranchu. Aswanmi allin justiciawan juzgaq Diosman dejaran, chay runakunata juzganapaq. ²⁴ Jesucriston huchanchiskunarayku noqanchispa rantinchispi cruzpi wañuran, saynapi huchanchiskunamanta perdonasqa kaspanchis, huchakunata saqespa, allin kaqkunataña ruwaspa kawsananchispaq. Jesucriston k'irisqa karan, saynapi qankunapas sanoyachisqa kanaykichispaq. ²⁵ Qankunaqa chinkasqa ovejakuna hinan ñawpaqtaqa kay pachapi purisharankichis. Kunanmi ichaqa kutiranpunkichishña Jesucristoman. Paymi almaykichistaqa allinta cuidashan, imaynan ovejakunata michiqpas allinta cuidashanman hinata.

3

Casarasqakuna imayna kawsanankumanta

¹ Qankunapas, warmikuna, qosaykichista kasukuspa kawsaychis. Sichus qosaykichis Diospi mana creencho chayqa, allin kawsasqaykichista rikuspankun, Diosmanta

mana ni imatapas rimapayallashaqtiykichis, paykunapas Diospi creenkuman, ² ch'uya sonqoyoq hinallataq respetowan kawsasqaykichista rikusqankurayku. ³ Saynaqa qankunaqa amayá piensaychis, runakuna qawasunaykichispaq sumaq kayllatachu, fino p'achakunawan p'acharukuyllapichu, chukchaykichistapas tukuy clase formapi ñaqch'akuspa arreglakullaypichu, nitaq qorimanta tukuy clase alajakunawan churarukuyllapichu. ⁴ Aswanqa qankunapa sumaq kayniykichisqa sonqoykichis ukhumantanyá lloqsimuchun. Chaykunan sumaq llamp'u sonqoyoq kayqa, hinallataq khuyapayakuspa kawsaypas. Chay llamp'u sonqoyoq kaymi Diospa ñawpaqninpiqa ancha valorniyog, hinallataq mana ni hayk'aq tukukuq ima. ⁵ Saynatan ñawpaq tiempokunapipas Diospa munasqanman hina kawsaq warmikunaqa, Diospi anchata confiaspanku, qosankuta kasukuspa kawsaranku. ⁶ Saynatan Sarapas qosan Abrahamta kasukuran. Hinaspan respetowan rikuspa, Abrahamtaqa niran: "Señorniy", nispa. Saynallataqyá qankunapas, ama imatapas manchakuspaykichis, allin kaqkunata ruwaychis. Saynata ruwaspaykichismi, qankunaqa Abrahampa warmin Sara hina kankichis.

⁷ Saynallataq qankunapas qosakuna, warmiykichiswan allinta entiendenakuspa yuyaypi kawsaychis. Yachaychisyá, paykunaqa p'akikuq vaso hina kasqankuta. Chaymi qankunaqa paykunata allinta cuidaspa, hinallataq respetaspa kawsanaykichis. Diosmi paykunamanpas prometeran wiñawañaypaq kawsayta qonanpaq. Sichus saynata kawsankichis chayqa, Diosmi qankunapa mañakusqaykichistapas uyarisunkichis. Mana saynata kawsaqtiykichisqa, manan uyarisunkichishchu.

Diosta servisqankurayku ñak'ariqkunamanta

⁸ Qankunaqa llapallaykichisyá, anchata khuyanakuspa, huk sonqolla kawsaychis. Tukuy imata ruwanaykichispaqpas primertayá allinta acordaykuychis, saynapi ch'ulla runa hinalla kawsanaykichispaq. Qankunaqa llamp'u sonqoyá kaychis, hinallataq khuyapayakuq ima. ⁹ Sichus pipas ima mana allintapas qankunapa contraykichispi ruwasuqtiykichisqa, amayá qankunapas kaqlatachu kutichiychis. Saynallataq pipas k'amisuqtiykichisqa, amallataqyá qankunapas k'amillaychistaqchu. Aswanqa chay runakunapaqyá Diosmanta mañapuychis, paykunata Dios aswan bendecinapaq. Chaypaqmi Diosqa qankunata akllasurankichis, paymanta bendicionninkunata chashkinaykichispaq. ¹⁰ Chaymi Bibliapipas khaynata nin:

“Pipas sapa p'unchaw allinta kawsayta munaspaqa, hinallataq sumaq p'unchawkunatapas rikuyta munaspaqa, rimasqanta controlakuspayá, ama llullakuspachu runamasinkunamantaqa ima maltapas rimachun.

¹¹ Aswanqa mana allin ruwaykunata dejaspayá, imatapas allin kaqta ruwachun;

hinaspa llapallan runamasinkunawan hawkalla kawsayta mashkachun.

¹² Diosqa cuidanmi allin kaqta ruwaq runakunataqa.

Diosqa uyarinmi allin ruwaq runakunapa imapas mañakusqantaqa.

Diosqa mana allinkunata ruwaq runakunapaqmi ichaqa phiñasqallaña kashan”, nispa [*Salmos 34.12-16*].

¹³ Qankuna allin kaqkunallata ruwashaqtiykichisri, ¿pitaq qankunapa contraykichispiri ima mana allinkunatapas ruwanman?

¹⁴ Ichaqa allin ruwasqaykichismanta ñak'arinkichis chayqa, mayna kusion kankichis. Saynaqa amayá qankunaqa sufrichisuqniykichis runakunataqa manchakuychishchu, nitaq hukmanyaychispashchu.

¹⁵ Aswanqa Señorninchis Jesucristotayá sonqoykichispi adoraychis, Señorniykichis kasqanrayku. Hinaspa tukuy tiempopas listo kaychis, creesqaykichismanta pipas tapusqtiykichisqa, llamp'u sonqowan, hinallataq respetowan allin clarota testestanaykichispaq. ¹⁶ Hinaspapas qankunaqa allinta comportakuychis Jesucristopi creesqaykichisrayku, saynapi concienciaykichisipas limpio kananpaq. Saynata comportakuqtiykichismi, contraykichispi rimaq runakunaqa, rimasqankumanta p'enqakunqaku.

¹⁷ Sichus Dios munanman qankuna sufrinaykichista chayqa, aswanyá allin kaqkunata ruwaspa ñak'ariychis, mana allinkunata ruwaspa ñak'arinaykichismantaqa. ¹⁸ Ichaqa Jesucristopas ch'ulla kutillan huchanchiskunarayku cruzpi chakatasqa wañuran. Payqa mana huchayoq kashaspanpas, ñak'arisan wañuran llapallan huchasapa runakunarayku, saynapi Diosman apawananchispaq. Jesucristotaqa cuerpollantan wañuchiranku; ichaqa Santo Espiritupa yanapayninwanmi kawsarinpuran. ¹⁹ Chaymantan Jesucristoqa riran, Santo Espiritupa yanapayninwan, huchallankupi wañuq presochasqa kaq runakunapa almanman willamuq.

²⁰ Chay huchasapa runakunapa almankunaqa karan ñawpaq Noeypa tiemponpi Diosta mana kasukuq runakunapan. Paykunatan Diosqa suyanan, huchankumanta wanakuspa, payman kutirikunankuta. Ichaqa arcata Noé ruwashaqtinmi paykunaqa Diosta

mana kasukurankuchu. Chaymi para-paramuspa kay pachapi unu hunt'aqtin wañuranku. Ichaqa arcaman haykuq pusaq runakunallan salvasqa karanku unupi wañunankumanta. ²¹ Imaynatan Noeypa tiemponpipas unupi wañunankumanta pusaq runakuna salvasqa karanku, saynallataqmi Diosqa noqanchistapas salvawanchis, paypi allinta creespa, unupi bautizasqa kaqtinchis. Unupiqqa bautizachikunchis, manan cuerponchis limpio kananpaqchu, aswanqa huchanchiskunamanta limpiasqa kasqanchista yachananchispaqmi. Diosqa salvawanchis Jesucristo wañusqanmanta kawsarinpusqanwanmi. ²² Señorninchis Jesucristoqa kawsarimuspanmi, hanaq pacha cieloman ripuran. Hinaspan payqa Diospa phaña lardonpi tiyashan. Chaymantan kamachin llapallan angelkunatapas, atiyniyoq espiritukunatapas, hinallataq kamachiq espiritukunatapas.

4

Diospa munasqanman hina kawsanamanta

¹ Qankunaqa liston kanaykichis, kay pachapi ñak'arinaykichispaq, imaynan Jesucristopas noqanchista salvawananchispaq kay pachapi ñak'ariran saynata. Pipas Jesucristo hina ñak'arispas kawsaqqa, huchakunamanta karunchakuspan kawsashan. ² Chay huchakunaqa aychanpa munasqanmi. Chaykunamantaqa karunchakun, Diospa munayninman hina allin kaqkunata ruwaspa, asta wañunan p'unchawkama kawsananpaqmi. ³ Qankunaqa unay tiempoñan mana allinkunata ruwaspa, Diospi mana creeq runakuna hina kawsarankichis. Chaymi qankunaqa purirankichis mana controlakuspa, aychapa mana allin munayninkunapi, tukuy viciokunapi, millay ruwaykunapi, mach'aykunapi, ch'aqwa fiesta ruwaykunapi, waqllikuykunapi, mana ruwana millay orgía nisqa waqllikuy huchakunapi, hinallataq runakunapa ruwasqan idolokuna yupaychaykunapi ima. ⁴ Ichaqa Jesucristopi creesqaykichisraykun qankunaqa manaña chay millay huchakunataqa ruwankichishñachu. Chaymi chay millay huchallapi kawsaq runakunaqa, mana entiendespa, qankunamanta mana allinkunata rimanku, paykunawan manaña kushka kasqaykichisrayku. ⁵ Ichaqa kawsaqkunatapas hinallataq wañuqkunatapas juzganapaqmi Diosqa listollaña kashan. Chay juzganan p'unchawpin chay millay huchakuna ruwaq runakunaqa Diosman cuentata qonqaku. ⁶ Chayraykun Señorninchis Jesucristoqa wañuqkunaman allin willakuykunata willamuran, paykunapas juzgasqa

kanankupaq, saynapi Diospi creeq runakunapa espiritunpas Dioswan kawsanankupaq.

Yanapanakunamanta

⁷ Ñan kay pachapa tukukunan p'unchawqa chayamushanña. Chayraykuyá qankunaqa Diosmanta mañakuspa kawsaychis, hinallataq allinta piensaspa imatapas ruwaychis.

⁸ Qankunaqa allinta khuyanakupayá kawsaychis. Cheqaqta khuyanakupaykichisqa, ima faltaykichistapas perdonanakuytaqa atinkichismi. ⁹ Saynallataqyá Jesucristopi creeqmasykichistapas ama rimapakuspalla wasykichispi samaykachiychis. ¹⁰ Qankunamanqa Diosmi sapankamaykichisman qosurankichis huk oficiota, chay oficiowan payta servinaykichispaq. Saynaqa wasipi tukuy kaqkunata allinta cuidaq mayordomo runa hinayá, Diospa oficio qosusqaykichiswan runamasykichista allinta yanapaspa kawsaychis. ¹¹ Sichus pipas Diosmanta rimanqa chayqa, Diospa palabranpi nisqanman hinayá rimachun. Sichus pipas runamasinta yanapaspa servinqa chayqa, Diospa qosqan atiywanyá allinta servichun. Saynata ruwaqtiykichismi, runakunaqa Diosta alabanqaku Señorninchis Jesucristontakama. Diosqa ancha sumaq k'anchaypin tiyan, hinallataqmi payqa tukuy atiyniyoq ima. Saynaqa Diosyá wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

Jesucristopi creesqanchisrayku ñak'arinamanta

¹² Khuyasqay wawqe panaykuna, sinchi ñak'ariykunaña hamuqtinpas, qankunaqa ama sorprendekuspayá ama manchakunkichishchu. Chay sasachakuykunaqa Jesucristopi iñiyinaykichista pruebaman churananpaqmi, hinaspapas chay sasachakuypi ñak'ariykunaqa pasanpunin kashan. ¹³ Imaynan Jesucristopas ñak'ariran, saynata ñak'arispaga, qankunapas anchatayá kusikuychis. Saynata ñak'arispaykichismi, Jesucristo kay pachaman kutimuqtin, qankunaqa anchata kusikunkichis, paypa sumaq k'anchayninta, hinallataq tukuy atiyninta rikuspaykichis. ¹⁴ Sichus Jesucristopi creesqaykichisrayku pipas k'amisunkichis chayqa, ancha kusikuyniyoqmi kankichis, Diospa ancha atiyniyoq Santo Espiritun qankunapi kasqanrayku. {Qankunata k'amispankuqa Santo Espiritutan k'amishanku. Ichaqa qankunaraykun Diospa Santo Espiritunqa ancha alabasqa}. ¹⁵ Sichus pipas sufrinqa chayqa, amayá sufrichun runa wañuchisqanmantachu, mana allinkuna ruwasqanmantachu, suwakusqanmantachu, runa masinpa vidanman metekusqanmantachu. (Kay

huchakuna ruwaq runaqa merecenmi sufriyta). ¹⁶ Ichaqa sichus pipas Jesucristopi creesqanrayku sufrispaqa, amayá p'enqakuspachu kawsachun. Aswanqa Diosman graciasta qochun, Jesucristopi creesqanrayku.

¹⁷ Diospa juzganen tiempoqa ñan chayamushanña. Chaymi Diosqa primerta juzgayta qallaringa Jesucristopi creeqkunamanta. Saynaqa piensarisunyá, Jesucristopi creeqkunatataq khaynata juzgawanchis chayqa, jımaynaraqchá kanqa, Diosmanta allin willakuykunata mana kasukuq runakunata Jesucristo juzgaqtinqa!

¹⁸ Diosta kasukuq runakunaqa ancha sasawanraqmi salvasqa kanqaku. Sayna kaqtinqa, jımaynaraqchá kanqa Diosta mana kasukuq huchasapa runakunawanqa!

¹⁹ Saynaqa Diospa munasqanman hina ñak'arısanchisqa, ama hukmanyaspayá allin kaqkunata ruwaspanchis Diospi confiakusunchis. Hinallataq vidanchistapas Diosman entregasunchis cuidawananchispaq. Ichaqa Diosmi noqanchistaqa unanchawaranchis; hinaspapas payqa tukuy ima prometesqantapas cumplinqapunin.

5

Iglesıapi yachachiq liderkunamanta

¹ Iglesiasıpi yachachiq liderkunatan kunan ruegoakuykichis. Noqapas qankuna hina yachachiq lidermi kani; hinallataq Señor Jesucristopa ñak'arısqanmantapas testigon kani. Saynallataqmi noqaga Señorninchis Jesucristo kutimuspa, sumaq k'anchariyninta rikuchiwaqtin, anchata kusikusaq paywan kushka. Chayraykun consejamuykichis khaynata:

² Qankunamanmi Diosqa encargasurankichis, paypi creeq runakunata allinta cuidanaykichispaq. Saynaqa allintayá cuidaychis, imaynan huk allin michiqpas allinta cuidan ovejakunata hina. Amayá qankunaqa cuidaychis huk obligasqa hinachu, nitaq qolqeraykullachu; aswanqa ancha kusikuywanyá Diospa munasqanman hina cuidaychis. ³ Hinaspapas qankunaqa amayá kay pachapi patronkuna hinachu kamachikuqla kaychis. Aswanqa huk ejemplo hinayá Diospi creeqkunapaqqa kaychis. ⁴ Saynata ruwaqtiykichismi, llapallan liderkunapa Jefen Jesucristo hamuspa, michiqkunapa michiqnin kaspas, qosunkichis mana hayk'aq tukukuq premioykichista.

⁵ Saynallataq qankunapas jovenkuna, hinallataq sipaskuna, yachachiq liderniykichista kasukuspa kawsaychis. Hinaspa llapallaykichis humildadwan kasunakuspa kawsaychis. Chaykunamantan Bibliapi nin khaynata:

“Diosqa paytukuq runakunapa contranpin kashan. Ichaqa humildadwan kawsaq runakunatan yanapan”, nispa [Proverbios 3.34].

⁶ Chayraykuyá qankunaqa tukuy atiyniyoq Diospa ñawpaqninpi humildadwan kawsaychis. Hinaspa payta allinta kasukuychis, saynapi Diospa munasqan tiempo chayamuqtin, qankunata hatunchasunaykichispaq. ⁷ Diosmi qankunataqa cuidashasunkichis. Chayraykuyá qankunaqa tukuy ima llakikuyniykichistaqa Diosman dejaychis.

⁸ Enemigoykichis diablon huk yarqasqa león hinarraq qarqachaspa mashkashasunkichis, pillapas huchaman urmarachispa mikhusunaykichispaq. Chayraykuyá qankunaqa sapa p'unchaw listolla kaychis, ⁹ saynapi chay diablopa contranpi qaqa hina allinta sayaspa, ama vencechikunaykichispaq. Qankunaqa Diospiyá astawanraq confiaspa iñiychis. Hinaspapas yachaychisyá, enteron kay pachantinpin Jesucristopi creeqmasinchiskunapas, qankuna hina, tukuy clase sasachakuykunata pasashanku. ¹⁰ Ichaqa kay pachapi pisi tiempolla ñak'arisqaykichis pasaruqtinmi, ancha khuyakuwaqninchis Diosqa astawanraq yanapasunkichis, ama ishkayaspa paypi confianaykichispaq, hinallataq paymanta ama karunchakunaykichispaq ima. Saynaqa yu-yariychisyá, Diosmi qankunataqa akllasurankichis, wawan Jesucristontakama, paypa kasqanpi wiñaypaq kananchispaq. ¹¹ Diosyá hatunchasqa kachun, kunanmanta asta wiñawañaykama, ancha atiyniyoq kasqanmanta. Amén.

Cartapa tukukuyninmanta

¹² Wawqenches Silvanon yanapawaran, kay chikan cartata qankunaman escribimunaypaq. Chaytan paywan apachimushaykichis. Silvanoqa Jesucristopi cheqaq creyenten. Hinaspapas payqa wawqeypas kanman hinan. Noqaqa anchatan paypi confiani, Diospi mana ishkayaspa creesqanrayku. Kay cartapi consejokunata leespaykichisyá, allinta kallpanchakuychis. Diosqa cheqaqtapunin qankunataqa munakusunkichis. Saynallataqyá qankunapas Diosta munakuychis ama ishkayaspaykichis. [Nota: *Silvanopa huknin sutinqa karan Silasmi. Paymantan masta yachasunchis Hechos 15.22 leespanchis*].

¹³ Señorninchis Jesucristopi creeq kay Babilonia llaqtapi kaqkunam qankunaman saludota apachimushasunkichis. Paykunatapas Diosmi qankunata hina akllaran, paypa wawankuna kanankupaq. Saynallataqmi wawqenches Marcospas qankunaman saludota apachimushasunkichis. Payqa wawaypas kanman hinan. [Nota: *Babiloniawanqa Roma*

llaqtatan rikch'anachinku]. ¹⁴ Saynallataqyá qankunapas khuyakuywan much'aykanakuspa saludaykanakuychis.

Diosmanmi mañakushani, qankunaqa Jesucristowan huk sonqolla kasqaykichisrayku, saynapi qankunata sumaq hawkayaypi kawsachisunaykichispaq. Amén. [Nota: Israel nación llaqtapiqa qarikunapas uyankupin huk much'aywan saludanakuranku. Saynan paykunapaqa costumbrenku karan. Ichaqa kay Perú llaqtanchispiqa manan chay costumbrenchisqa kanchu].

2 PEDRO

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Pedron escribiran (2 Pedro 1.1). Pedroqa Señor Jesucristopa akllasqan apostolninmi karan (Mat 10.2). Pedropa huknin sutinmi karan Simón (Juan 1.42). Payqa manaraq Jesucristopa discipulon kashaspanqa, challwata challwaqmi karan (Mat 4.18-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 62 otaq 67 watakunapin. Hinas-papas kay cartaqa Roma llaqtapin escribisqa kanman karan.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi iñiq llapallan creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, falso yachachiq maestrokunamanta Jesucristopi creyentekuna allinta cuidakunankupaqmi, hinallataq iñiyinakupipas kallpanchakuspa sumaqta kawsaspanku, Señor Jesucristomanta astawan yachanankupaq iman.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Saynaqa khuyasqay wawqe panaykuna, kunanqa ñan qankunaqa allintaña yachankichis. Chayraykuyá Señorninchis Jesucristopi allinta creespa, qaqa hina sayaychis. Hinaspa huchallapi kawsaq chay runakunamantapas allinta cuidakuychis, ama engañasunaykichispaq, hinallataq ama urmachisunaykichispaq ima” (2 Pedro 3.17).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Diospa munasqanman hina kawsananchismanta (2 Pedro 1.1-15).
  - (2) Jesucristopa sumaq k'anchaynin rikusqankumanta (2 Pedro 1.16-21).
  - (3) Llullakuspa yachachikuqkunamanta (2 Pedro 2.1-22).
  - (4) Señor Jesucristopa kutimunan p'unchawmanta (2 Pedro 3.1-18).

Cartapa qallariyininmanta

¹ Wawqe panallaykuna, noqaqa Jesucristota serviq apóstol Simón Pedron kani. Jesucristoqa Diosninchismi, hinallataq

Salvawaqninchis ima. Payqa ancha justo kaspanmi qankunataqa yanapasurankichis, Diospi cheqaqta confianaykichispaq, imaynan noqaykutapas yanapawaranku paypi confianaykupaq chay hinata. Chaymi kay cartata qankunaman escribimuykichis.

² Noqaqa Diosmanta mañakushani, qankunata tukuy ruwasqaykichispi yanapasunaykichispaq, hinallataq hawkayaypi kawsachisunaykichispaq, saynallataq Diosmanta, hinallataq Señorninchis Jesucristomantapas astawan yachanaykichispaq.

Diospa munasqanman hina kawsananchismanta

³ Diosqa atiyinwanmi tukuy imapi yanapawanchis, paypa munasqanman hina kawsananchispaq. Saynataqa yanapawanchis, payta reqsisqanchisraykun. Diosqa ancha atiyinwan, hinallataq ancha khuyakuyninwanmi waqywaranchis, payllapaqña kawsananchispaq.

⁴ Hinaspan Diosqa ancha sumaq prometesqanman hina yanapawanchis, tukuy imatapas munasqanman hina ruwaspa, payman rikch'akunanchispaq. Hinaspapas Diospa chay prometesqanqa ancha valorniyoqmi. Chaykunatan qankunaqa (paypi creesqaykichisrayku), huk hatun bendicionta hina chashkirankichis, tukuy wañuyman apaq huchakunamanta ayqekunaykichispaq.

⁵ Saynaqa kay qatiqnin consejokunata ruwaspayá kawsaychis: Allinta Diospi confiaychis. Allinta imatapas ruwaychis. Allinta Diosmanta yachaychis. ⁶ Allinta ima ruwaypipas controlakuspa kawsaychis. Allinta pacienciakuspa kawsaychis. Allinta Diosmanta hap'ipakuychis. ⁷ Allinta khuyakuychis Jesucristopi creeqkunata. Hinallataq llapallan runamasiykichistapas allinta khuyakuychis. ⁸ Sichus Señorninchis Jesucristota allinta reqsinkichis chayqa, tukuy chaykunataqa ruwankichismi. Chaykunata aswan mastaraq ruwaspaqa, manan qankunaqa qella runakunachu kankichis; aswanqa Diosta ancha allin serviq runakunañan kankichis. ⁹ Ichaqa pipas kay nisqaykunata mana kasukuqqa mana allinta rikuy ñawsa runa hinan kawsashan. Chay runaqa qonqarunmi ñawpaq millay huchakunamanta Diospa perdonasqantaqa.

¹⁰ Saynaqa wawqe panaykuna, qankunaqa Diospa waqyasqan, hinallataq Diospa akllasqan wawankunan kashankichis. Chayraykuyá qankunaqa astawanraq Diospa munasqankunata ruwaspa kallpanchakuychis. Sichus chaykunata ruwankichis chayqa, manan hayk'aqqas huchamanqa urmankichishchu, nitaqmi Diosmantapas karunchakuspa t'aqakunkichishchu. ¹¹ Saynata kawsaqtiykichismi, qankunataqa salvawaqninchis Señor

Jesucristo ancha kusikuywan chashkisunkichis wiña-wiñaypaq hanaq pacha glorianpi.

Cheqaq yachachikuymanta

¹² Qankunaqa ñan allintaña yachankichis chay yachachikuykunaqa cheqaq kasqanta. Saynata ñiyniykichispi qaqa hina sayaqtiykichispa, manan noqaqa qonqasaqchu kaykunamanta qankunaman yuyarichiytaqa. ¹³ Hinaspapas noqapaqqa deberniyi, kawsanaykama tukuy chaykunamanta qankunata yuyarichispa kallpanchanaypaq. ¹⁴ Noqamanqa Señorninchis Jesucriston ña willawaranña pisi tiempollaña kawsanaymanta. ¹⁵ Chayraykun noqaqa qankunaman kaykunata willashaykichis, wañusqaypa qepanman kay yachachisqaykunata sapa kutin yuyarinaykichispaq.

Jesucristopa sumaq k'anchaynin rikusqankumanta

¹⁶ Señorninchis Jesucristopa atiyinmanta, hinallataq kay pachaman kutimunamantapas qankunaman willaspaqa, manan noqaykuqa huk cuentota hinachu willaraykiku. Aswanqa kikiykupunin ñawiykuwan rikurayku Jesucristoqa ancha atiyniyoq, hinallataq ancha k'ancharishaq kasqanta. ¹⁷ Hinaspan hanaq pacha cielomanta uyarirayku Diospa khayna nimusqanta: “Paymi khuyasqay Wawayqa. Paywanmi anchata kusikuni”, nispa. Saynata nispanmi, Diosqa Wawan Jesucristota hatuncharan; hinallataq rikuchiwaranku ancha sumaq k'anchariyniyoy kasqanta ima. ¹⁸ Chaykunatan noqaykuqa kikiykupuni rikurayku, Jesuswan kushka Diospa akllasqan ch'uya orqopi kashaspayku. [Nota: kay ch'uya orqomanta astawan yachanapaqqa leenanchis Mateo 17.1-5; Marcos 9.2-7; Lucas 9.28-35].

¹⁹ Chaymi noqanchisqa seguro kashanchis, Diosmanta ñawpaq willakuq profetakunapa nisqanqa cheqaqpuni kasqanmanta. Chayraykuyá qankunaqa allinta yuyaripa, chay profetakunapa willakusqankuta kasukuychis. Ichaqa chay yachachisqankun tutayaq ukhupi asta achiqamunankama k'anchaq mechero hina. Saynan qankunapas Señorninchis Jesucristotaqa pacha achiqayta lloqsimuq qoyllurta hina suyanaykichis. Paymi rikhurimuspa, tukuy imata qankunaman yachachisunkichis. ²⁰ Ichaqa primerotayá kayta yachaychis, Diosmanta Bibliapi escribisqa kaqkunaqa manan pipapas kikinpa munasqanman hinalla yachachinanpaqchu. ²¹ Ñawpaq tiempokunapipas, manan ni mayqen profetakunapas kikinkupa munasqankuman hinallachu

imatapas rimaranku. Aswanqa llapallankun chay ñawpaq profetakunaqa Diospa partenmanta rimaranku, Santo Espiritu paykunata yanapasqanrayku.

2

Lullakuspa yachachikuqkunamanta

¹ Israel nación llaqtapipas karanmi llullakuspa puriq falso profetakunaqa. Saynallataqmi qankuna ukhupipas kanqa llullakuspa puriq falso yachachikuqkunapas. Paykunan imakunatapas llullakuspa yachachinaku, runakuna cheqaq kaqpi ama creenankupaq. Hinaspapas cuentata ama qokunaykichispaqmi, paykunaqa tukuy mana allinkunata sumaqlata yachachisunkichis. Hinaspan chay runakunaqa salvawaqninchis Señor Jesucristotapas neganaku. Sayna ruwasqankuraykun Diosqa qonqaylla paykunata mana piensasqanku rato anchata castiganqa.

² Ashkan runakunaqa chay llullakuspa yachachiq runakunataqa qatikunaku. Hinaspan chay qatikuqkunapas paykuna hina mana allinkunata ruwaspa kawsanaku. Paykunapa culpanpin ashka runakunaqa cheqaq allin willakuykunamanta tukuy mana allinkunata rimanaku.

³ Hinaspapas chay falso profetakunaqa, qolqeta astawan ganayta munaspankun, llullakuspanku qankunatapas engañasuspaykichis convenceyta munanaku. Ichaqa chay runakunaqa ñawpaq tiempomantapachan ña sentenciasqaña kashanku, anchata castigasqa kanankupaq. Saynaqa manan paykunaqa chay castigomantaqa ishkapakuyta atinqakuchu.

⁴ Diosqa manan perdonaranchu huchallikuq angelkunataqa. Aswanmi infiernoman wikch'uyuran. Chaymi chay angelkunaqa tutayaq ukhupi kashanku, cadenakunawan watasqa, asta juicio p'unchaw chayamunankama.

⁵ Saynallataqmi Diosqa mana perdonaranchu Noeypa tiemponpi huchallapi kawsaq runakunatapas. Aswanmi parata parachimuran, kay pachaman unu hunt'aspa, llapallan mana kasukuq runakunata wañuchinanpaq. Ichaqa Diospa kamachisqanta willakuq Noé sutiyoq runallatan Diosqa salvaran, qanchis runakunatawan ima.

⁶ Saynallataqmi Diosqa castigaran nina parawan Sodoma llaqtapi, hinallataq Gomorra llaqtapi tiyaq runakunatapas. Paykunatan ushpaman tukuchispa chinkachiran, huchallapi kawsasqankurayku. Ichaqa saynallataqmi pasanqa qepa tiempokunapi, huchallapi kawsaq runakunawanpas. Chaykunaqa pasaran, huchapi kawsaq runakunapaq huk ejemplo hina kananpaqmi.

⁷ Ichaqa Lot sutiyoq runatan, Sodoma llaqtapi tiyashaqtin,

Diosqa salvaran nina para ruphaqtin chinkachisqa kananmanta. Lotqa justo runan karan. Hinaspapas Lotqa huchallapi runakuna kawsasqankuta rikuspanmi anchata llakikuran. ⁸ Chay justo runa Lotqa huchallapi kawsaq runakunapa llaqtanpin tiyaran. Hinaspanmi sapa p'unchaw tukuy millay huchakuna ruwasqankuta rikuspa, hinallataq millaykuna rimasqankuta uyarispan, anchata llakikuran. ⁹ Diosqa imaynan Lotta salvaran, saynatan kunan tiempokunapipas paypi confiaqkunata salvanqa ima sasachakuykunamantapas. Ichaqa huchallapi kawsaq runakunatan Diosqa juicio p'unchawpi castiganqa, imaynan Sodoma llaqtapi tiyaq runakunata castigaran hinata. ¹⁰ Diosqa castiganqa Bibliapi kamachisqankunata mana kasukuspa munasqankuman hina huchallapi puriq runakunatan.

Chay llullakuspa yachachiq runakunaqa Diosta mana kasukuqkunanan kanku. Chaymi paykunaqa paytukusqallaña kanku; hinallataq ancha atiyniyoq kamachikuqkunatapas k'aminku, mana p'enqakuq hinallataq mana manchakuq kasqankurayku. *[Nota: Chay ancha atiyniyoq kamachikuqkunaqa kallanmantaqmi hanaq pachapi Diospa ancha atiyniyoq angelninkunapas otaq kay pachaman Diospa wikch'umusqan angelkunapas otaq kay pachapi kamachikuq autoridadkunapas].* ¹¹ Ichaqa Diospa angelninkunan, chay llullakuspa yachachiq runakunamantapas aswan más atiyniyoq kashaspanku, mana k'aminkuchu chay ancha atiyniyoq kamachikuqkunataqa. ¹² Chaymi chay llullakuspa yachachiq falso profetakunaqa mana entiendesqanku yachachikuykunamanta malta rimanku. Paykunaqa animalkuna hina mana yuyayniyoq kaspankun, munasqankuman hina imatapas ruwanku. Imaynan animalkunapas nacemunku wañuchisqa kanankupaq, saynatan chay falso profetakunaqa wañuchisqa kanqaku. ¹³ Hinaspapas paykunaqa runakuna engañasqankumantan anchata ñak'arinqaku. Paykunaqa piensankun, cuerponkupa munasqanman hinalla imatapas ruwaspanku, kuisqa kanankupaq. Paykunapa tukuy millay huchakuna ruwasqankuqa p'enqakunapami. Hinaspapas qankunapa huñunakusqaykichis fiestakunaman rispankun, kusikunku hucha ruwasqankuwan. Paykunaqa mana p'enqakuq qara uya kaspankun chaykunataqa p'unchawpi ruwanku. ¹⁴ Chay millay huchakunallapi puriq runakunaqa, pi warmita rikuspankupas, waqllichiyllapin piensanku; hinaspapas paykunaqa waqllikuykunapi puriytaqa manan pisipankuchu. Paykunaqa Jesucristopi pisi iñiyniyoqkunatan

engañanku. Hinaspan sumaqlata rimapayaspanku, huchakunaman urmachinku. Hinaspapas paykunaqa manan contentochu kanku ima kapuqninkuwanpas; aswanmi astawanraq imatapas munanku. Chaymi chay runakunataqa Dios anchata castiganqa, maldecisqa kasqankurayku. ¹⁵ Paykunaqa cheqaq ñanta saqespankun, chinkasqa ñanninta purishanku, Diosmanta karupi kasqanrayku. Saynata kawsaspankun paykunaqa ñawpaq Beor sutiyog runapa wawan mana allin profeta Balaam hina kashanku. Chay Balaammi qolqe ganayllata munaspa, mana allinkunata ruwaran. ¹⁶ Chaymi chay profeta Balaam mana allinkunata ruwaqtin, montakusqan asnoqa, runa hina rimaspa, Balaamta q'aqcharan. Saynata q'aqchaspanmi Balaamtaqa hark'aran, Diospa contranpi loco hina imatapas ruwananmanta.

¹⁷ Chay llullakuspa yachachiq falso profetakunaqa ch'akisqa qocha hinan mana imapaq serviq kanku. Hinaspapas wayraq apakachasqan ch'aki phuyu hinan kanku. Paykunapaqmi separasqa kashan ch'ak limbo tutayaq ukhu. Chaymanmi Diosqa paykunata wikch'uyunqa, chaypi wiña-wiñaypaq castigasqa kanankupaq. ¹⁸ Paykunaqa runakunata engañanankupaqmi, creenallataña imatapas sumaqta rimanku. Ichaqa manataqmi chay sumaqllaña rimasqankuqa ni imapaqpas valenchu. Saynata rimaspankun, wakintapas millay huchakuna ruwasqankuman urmachinku. Saynataqa engañanku Diospi chayllaraq creeq runakunatan. ¹⁹ Hinaspapas chay runakunaqa yachachinkun khaynata: "Qankunaqa libren kankichis tukuy ima munasqaykichista ruwanaykichispaq", nispa. Ichaqa manataqmi ni paykunapas librechu kanku, wañuyman apaq huchakunapa esclavonkuna kasqankurayku. Chaymi chay llulla runakunaqa, huchallapi kawsasqankurayku, mana imaman tukuchisqa kanqaku. Ichaqa pipas huchakunata mana saqey atiqqa, diablopa esclavonmi. ²⁰ Salvadorninchis Jesucristopi creeqkunaqa, tukuy huchakunamanta ishkapakuspankun, manaña huchakunata ruwaspachu kawsanku. Ichaqa sichus saynata kawsashaspanku kaqmanta chay llulla runakunawan engañachikuspa huchakunapi kawsanqaku chayqa, huchapi ñawpaq kawsasqankumantapas aswan más culpayaqraqmi kanqaku, Jesucristopa yachachisqankunata yachashaspanku mana kasukusqankurayku. ²¹ Paykunapaqqa aswan más allinchá kanman karan Señor Jesucristopa yachachisqankunamanta mana yachayqa. Ichaqa ñan paykunaqa Jesucristopa yachachisqankunataqa yachankuña. Chaymi niykichis,

sichus Señor Jesucristopa yachachisqankunata manaña kasukuspanku qepaman kutingaku chayqa, Diospa yachachisqan kamachikuykunatan despreciashanku.

²² Pipas qepaman kutiqkunapin kay nisqakuna cumplikun:

“Algoqa kutichisqantan, kaqmanta mikhukapun”.

Hinallataq: “Khuchipas chayllaraq bañasqa kashaspanmi, kaqmanta qenlli barropi qospan”, nispa.

3

Señor Jesucristopa kutimunan p'unchawmanta

¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, kay cartawanqa ishka kutitañan escribimushaykichis. Ishkaynin cartapin q'aqchaspa hinaraq yuyarichimushaykichis, ch'uya songoyoq kaspaykichis, allinta piensaspa, kawsanaykichispaq. ² Qankunaqa yuyariychisyá Diosmanta willakuq ñawpaq profetakunapa willakusqanta. Hinallataq ama qonqaychishchu Salvadorninchis Señor Jesucristopa kamachikusqantapas. Chaykunatan apostolkunaqa qankunaman yachachisurankichis.

³ Primertaga yachanaykichismi kayta: qepa p'unchawkunatan hamunqaku millay huchakunapi kawsaq runakuna. Paykunan qankunamanta burlakuspanku, ⁴ khaynata nisunkichis: “Jesucristoqa kutimunanpaqmi prometekuran. Ichaqa imaytaq kutimushanchu! Ñan ñawpaq abuelonchiskunapas wañupunkuña. Hinaspapas kay pachapi tukuy imakunapas kaqlan kashan. (Payqa niranmi kutimuspa tukuy imata kay pachapi cambiananpaq; ichaqa manan kutimunchu)”, nispanku. ⁵ Saynata rimaq runakunaqa yachashaspankupapas manan cuentata qokuyta munankuchu, Diosqa cielotapas hinallataq kay pachatapas rimayllanwan unanchasqanta, hinallataq allpatapas, unutas rimayllanwan rakisqanta. ⁶ Diosqa chay atiyinwanmi parata nishuta parachimuran runakuna huchallapi kawsasqankurayku. Hinaspan chay ñawpaq tiempopi tiyaq runakunata hinallataq tukuy ima kawsaqkunatapas chinkachiran. ⁷ Saynallataqmi Diosqa chay atiyllanwantaq kay pachatapas, hinallataq hanaq pacha cielotapas waqaychashan, juicio p'unchawpi ninawan k'anasqa kananpaq. Chay juicio p'unchaw chayamuqtinmi, huchallapi kawsaq runakunatapas Diosqa anchata castiganqa.

⁸ Khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa amayá qonqaychishchu, Diospaqqa waranqa watan huk p'unchawpas

kashanman hinalla; huk p'unchawñataqmi waranqa wata-pas kashanman hina. ⁹ Diosqa manan runakunapa pien-sasqanman hinachu prometesqantaqa qonqarun. Aswanmi Diosqa ancha pacienciayoq noqanchiswan. Chaymi payqa mana munanchu ni huk runapas huchallankupi wañuspa castigasqa kanankuta. Aswanmi Diosqa munan llapallan runakuna, huchankumanta wanakuspanku, payman ku-tirikunankuta.

¹⁰ Ichaqa Señorninchis Jesucristopa kutimunan p'unchawqa qonqayllamantan chayamunqa. Imaynan suwapas mana willakuspalla hamun suwakuq, saynatan payqa qonqaylla-manta hamunqa. Chay p'unchawmi ancha mancharikuy-paq qaparishaq truenokuna pasaqtin, hanaq pacha cielo chinkachisqa kanqa, tukuy kaqninkunapiwan ima. Saynal-lataqmi kay pachapas, tukuy imakunantin, ninapi k'anasqa kaspa chinkanqa.

¹¹ Qankunaqa yachankichismi tukuy imakunapas mana imaman tukuchisqa kananta. Chayraykuyá Diosta kasukuspa, sapa p'unchaw allin kaqkunata ruwaspa, mana huchallikuspa kawsaychis. ¹² Hinaspa allin kaqkunata ruwaspa, listolla suyaychis, Diospa kutimunan p'unchaw apurayman chayamunanpaq. Chay p'unchawmi cielopas, hinallataq cielopi tukuy ima kaqkunapas titi hinaraq chullurispaspa tukukapunqa. ¹³ Noqanchistaqmi ichaqa suyashanchis Diospa prometewasqanchis mosoq cielota, hinallataq mosoq allpatawan. Chaypiqa manañan ni ima mana allinpas kanqañachu; aswanmi Diospa munasqanman hinallaña kawsasunchis.

¹⁴ Chayraykuyá qankunaqa, khuyasqay wawqe panaykuna, chaykunata suyakuspaykichis, imatapas ruwaychis Diospa munasqanta allinta kasukunaykichispaq, saynapi Señor Jesucristo kay pachaman kutimuspa, mana ni ima huchayoqta, hinallataq sumaq hawkalla kawsashaqta tarimusunaykichispaq. ¹⁵ Amayá qonqaychishchu, Señorninchis Jesucristoqa ancha paciencianwanmi suyashan, runakuna salvasqa kanankuta. Chaymi payqa manaraq hamunraqchu. Chaykunamantan khuyasqa wawqen-chis Pablopas ña escribimusurankichishña, kikin Diospuni payman yachayta qoqtin. ¹⁶ Wawqen-chis Pabloqa llapan escribimusqan cartakunapin chaykunamanta escribimuran. Ichaqa chay escribimusqankunapin wakinqa sasa entiendeykuna kashan. Chaymi Diospa palabranta mana allinta entiendeq runakunapas, hinallataq Diospi mana allinta creeqkunapas, paykunapa munasqanman hinalla falsota yachachinku. Saynallataqmi chay runakunaqa, Bibliapi Pablopa escribisqankunatapas, hinallataq Bibliapi

llapallan escribisqakunatapas cambiaspa, mana kaqkunata yachachinku. Chayraykun paykunataqa kikin Diospuni ancha-anchata castiganqa.

¹⁷ Saynaqa khuyasqay wawqe panaykuna, kunanqa ñan qankunaqa allintaña yachankichis. Chayraykuyá Señorninchis Jesucristopi allinta creespa, qaqa hina sayaychis. Hinaspa huchallapi kawsaq chay runakunamantapas allinta cuidakuychis, ama engañasunaykichispaq, hinallataq ama urmachisunaykichispaq ima. ¹⁸ Qankunaqa

Salvawaqninchis Señorninchis Jesucristotayá aswan mastaraq reqsiychis. Saynata ruwaspan qankunaqa Señorninchis Jesucristopa munakuyninta aswan mastaraq chashkinkichis. ¡Señorninchis Jesucristoyá hatunchasqa kachun, kunanmanta asta wiña-wiñaykama! Amén.

1 JUAN

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Juanmi escribiran. Juanqa Zebedeopa hinalataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Paymi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan (Santiagopiwan) Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran, discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 85 otaq 90 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Jesucristopi inñiq llapallan creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Señor Jesucristoqa cheqaqtapuni Diospa Wawan kasqanta llapallan creyentekuna astawanraq yachaspanku, paypi allinta creenankupaqmi (1 Juan 5.13; 5.1), hinallataq khuyanakuspa kawsanankupaq ima, saynapi amaña huchallikunankupaq (1 Juan 2.15-17; 3.3, 18).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Diospa kamachikuyninqa kaymi: Diospa Wawan Jesucristopin creenanchis. Saynallataqmi kamachikusqanman hina, llapallanchis sumaqta khuyanakuspa kawsananchis” (1 Juan 3.23).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Diosmanta hamuq kawsay qokuq Palabramanta (1 Juan 1.1-4).
  - (2) K'anchaypi kawsaspa, Diospa kamachikuyninkuna kasukunanchismanta (1 Juan 1.5 asta 2.17).
  - (3) Falso cristo rikhurimunamanta (2 Juan 2.18-29).
  - (4) Diospa wawankunaña kaspa, khuyanakunanchismanta (1 Juan 3.1-24).
  - (5) Pikunapis Diospa Santo Espiritun kasqanmanta (1 Juan 4.1-6).
  - (6) Diosqa ancha munakuyniyuq kasqanmanta (1 Juan 4.7-21).

(7) Jesucristopi iñispa wiñay kawsayniyoq kasqanchis-manta (1 Juan 5.1-21).

Kawsay qokuq Palabramanta

¹ Manaraq kay pacha unanchasqa kashaqtinmi, kawsay qokuq Palabraqa ña karanña. Chay Palabratan noqayku uyarirayku; ñawiykuwan rikurayku; yapa yapamanta qawarayku; hinallataq makiykuwan ima tupayurayku. Chaymi chay Palabramanta allinta yachaspayku, qankunaman kay cartata escribishayku.

² Chay kawsay qokuq Palabraqa ñan hanaq pachapi Dios Taytanwan karanña. Paymi kay pachapi llapallan runakunaman rikuchikuran. Chaymi noqaykupas chay rikusqaykuta qankunaman willamuykichis, saynapi wiñay kawsayta tarinaykichispaq. [*Nota: Chay wiñay kawsay qokuq Palabraqa kikin Señor Jesucriston*].

³ Noqaykuqa payta rikusqaykumanta, hinallataq paypa nisqanta uyarisqaykumantan qankunamanqa kaykunata willamushaykichis, saynapi qankunapas noqaykuwan huk sonqolla kanaykichispaq. Sayna kaqtinqa, cheqaqtapunin noqaykuqa Dioswan, Wawan Jesucristowan huk sonqolla kayku. ⁴ Kaykunatan qankunaman escribimuykichis, saynapi ancha kuisisqa kanaykichispaq.

Diosqa k'anchay hina kasqanmanta

⁵ Kay willakuytan Señor Jesucristo noqaykuman yachachiwaranku. Chaytan kunanpas qankunaman willamushaykichis. Paymi niran: “Diosqa k'anchaymi. Chaymi paypiqa mana ni ima tutayaypas kanchu”, nispa. [*Nota: K'anchayqa rimashan, Diosqa mana ni ima huchayoq ch'uya kasqanmantan*].

⁶ Sichus nisunman: “Noqaqa Dioswanmi huk sonqolla kashani”, nispa, saynata nishaspataq, llullakuspa, tutayaqpi hina huchallapi kawsasunman chayqa, Diospa ñawpaqninpin mana kasukuq llulla runakuna kashanchis. ⁷ Saynallataq sichus noqanchispas k'anchaypi kawsasunchis, imaynan Diospas k'anchaypi kawsan saynata chayqa, huk sonqollan noqanchispas kasun. Saynata kawsaqtinchismi, Diosqa Señorninchis Jesucristopa yawarnin ch'aqchusqanwan llapallan huchanchiskunata limpiaspa, perdonawasunchis.

⁸ Sichus nisunchisman: “manan ni ima huchatapas ruwaranichu”, nispa chayqa, kikinichistan engañakushanchis. Saynata nispaqa, manan cheqaqtachu rimashanchis, aswanqa llullakushanchismi. ⁹ Sichus Diosman huchanchiskunata willakusunchis perdonawananchispaq chayqa, payqa mana engañakuq justo kasqanraykun huchanchiskunataqa perdonawasunchis; hinallataq tukuy

mana allin ruwasqanchiskunamantapas limpiawasunchis. 10 Sichus nisunchisman “manan ni ima huchatapas ruwaranichu”, nispa chayqa, Diostan “llulla” nishanchis. Saynata nispaqa, Diospa niwasqanchistan mana creeshanchishchu.

2

Jesucristo abogadonchis kasqanmanta

1 Wawallaykuna, kaykunatan qankunaman escribimushaykichis, huchata ama ruwanaykichispaq. Ichaqa sichus pipas huchaman urmaykunman chayqa, kashanmi abogadonchis noqanchista Diospa ñawpaqinpi defiendewananchispaq. Payqa pimanpas mana sayapakuq Señorninchis Jesucriston.

2 Señorninchis Jesucriston cruzpi wañuran, huchanchiskunamanta perdonasqa kananchispaq. Hinaspapas payqa manan noqanchispa huchanchiskunaraykullachu wañuran. Aswanqa kay pachapi llapallan runakunapa huchankunatapas perdonananpaqmi. (Saynataqa perdonanqa paypi creeqtinkun).

3 ¿Imaynanpitaq yachasunchis cheqaqtapuni Diosta reqsisqanchistari? Diosta cheqaqtapuni reqsisqanchistaqa yachasunchis, paypa kamachikusqankunata kasukuspanchismi. 4 Sichus pipas ninman: “Noqaqa Diostan reqsini”, nispa, ichaqa Diospa kamachikusqankunata mana kasukunmanchu chayqa, llulla runan. Sayna clase runaqa manan cheqaqtachu rimashan; aswanqa llullakushanmi. 5 Ichaqa tukuy sonqonkuwan Diosta cheqaqtapuni khuyakuqkunaqa, Diospa palabrantapas kasukunkun. Saynapin yachanchis Diospa cheqaq wawankuna kasqanchistaqa. 6 Sichus pipas ninman: “Noqaqa cheqaqtapunin Diospa wawan kani”, nispa chayqa, imaynan Señorninchis Jesucristo kay pachapi kawsaran chay hinatan paypas kawsanan.

Mosoq kamachikuymanta

7 Khuyasqay wawqe panaykuna, manan mosoq kamachikuytachu escribimushaykichis, aswanqa Jesucristopi chayraq iñisqaykichismantapacha ñawpaq uyarisqaykichis kamachikuyllatan qankunamanqa escribimushaykichis. 8 Kunanmi ichaqa chay ñawpaq kamachikuyta huk mosoq kamachikuy hinata qankunaman escribimushaykichis. Kay kamachikuytaqa Señorninchis Jesucriston kay pachapi kashaspan yachachiran, saynapi chay cheqaq yachachikuyta qankunapas kay p'unchawkunapi yachanaykichispaq. Jesucristoqa cheqaq

k'anchaymi; chaymi tutayaqqa ña tukukushanña, Jesucristo qankunapi aswan masta k'anchasqanrayku.

⁹ Sichus pipas “k'anchaypin kashani” nishaspan, runamasinta cheqnikunman chayqa, huchallapiraqmi kawsashan tutayaqpi hina. ¹⁰ Pipas ñiqmasinta khuyakuqmi ichaqa, Diosta kasukuspa k'anchaypi hina kawsashan. Saynata kawsaspaqa, manan huchamanqa urmanqachu. ¹¹ Ichaqa pipas runamasinta cheqnikunqa chayqa, huchapin kashan tutayaqpi hina. Chaymi mayman risqantapas mana yachanchu, ñawinta tutayaq ñawsayarachisqanrayku. [*Nota: Tutayaqpi kawsayqa, huchapi kawsaymi.*]

¹² Wawallaykuna, kaykunatan qankunaman escribimuykichis, Jesucristopa sutinpi huchaykichiskunata Dios perdonasqanrayku.

¹³ Tayta mamakuna qankunamanmi escribimuykichis, Jesucristota reqsisqaykichisrayku. Payqa ñan karanña Dioswan kushka, manaraq kay pacha kashaqtin.

Jovenkuna hinallataq sipaskuna, qankunamanmi escribimuykichis, diablota vencesqaykichisrayku.

Qankunaqa khuyasqay wawaykuna hinan kankichis. Chaymi escribimuykichis Dios Taytata reqsisqaykichisrayku.

¹⁴ Tayta mamakuna, qankunamanmi escribimuykichis, tukuy songoykichiswan Jesucristopi creespa payta reqsisqaykichisrayku. Payqa ñan karanña Dioswan kushka, manaraq kay pacha kashaqtin.

Jovenkuna hinallataq sipaskuna, qankunamanmi escribimuykichis, Diospi allinta creespa, qaqa hina sayasqaykichisrayku. Hinallataq Diospa palabrapas qankunapi kasqanrayku, huchatapas hinallataq diablota vencesqaykichisrayku.

¹⁵ Qankunaqa amayá kay pachapi ima mana allin ruwasqankutaqa munaychishchu. Sichus kay pachapi ima mana allin kaqkunatapas munankichis chayqa, Dios Taytanchistaqa manan khuyakushankichishchu.

¹⁶ Kay pachapi runakunapa mana allin piensasqankupas, hinallataq mana allin ruwasqankupas manan Dios Taytamantachu hamun. Chaykunaqa Diosta mana kasukuq runakunamantan hamun. Kay pachapi runakunapa hucha ruwasqankuqa kaykunan: millay piensaykuna, ñawipa rikusqankunata munapayaspa payllapaq munaykuna, hinallataq tukuy ima kaqniyoq kaspera alabakuykuna ima.

¹⁷ Kay pachapas, hinallataq runakunapa tukuy imaymana munapayasqankupas tukukullanqan. Ichaqa Diospa munasqanta ruwaqkun, wiña-wiñaypaq kawsanqaku.

18 Wawallaykuna, ñan tiempoq tukukunan p'unchawkunapiña kawsashanchis. Ñan qankunaqa uyarirankichishña, kay último p'unchawkunapi, manaraq kay pacha tukukushaqtin, Jesucristopa enemigon Anticristopa hamunanmanta. Chaymi kunan nishaykichishña, Jesucristopa contranpi kaq ashka enemigon runakunaqa ñan kaypiña kashanku. Chaymi noqanchisqa yachanchis último p'unchawkunapiña kasqanchista. ¹⁹ Jesucristopa contranpi rimaq chay enemigon runakunaqa noqanchis ukhumantan lloqsirunku. Paykunaqa noqanchiswanmi kushka kasharanku; ichaqa manan noqanchis partemantachu karanku. Sichus Jesucristopi cheqaq creeqmasinichis kankuman karan chayqa, noqanchiswanchá kashankuman karan. Ichaqa chay runakunan noqanchis ukhumanta lloqsiranku, Jesucristopa contranpi hamuq runakuna kasqankuta reqsichikunankupaq. Saynata lloqsigtinkun, noqanchisqa yachanchis, huñunakusqanchis iglesiapiqa mana llapallankuchu Jesucristopi cheqaq creeqkuna kasqankutaqa.

²⁰ Ichaqa Jesucriston qankunaman qosurankichis Santo Espirituta. Chayraykun qankunaqa llapallaykichis Diosmanta cheqaq kaq willakuyta yachankichis. ²¹ Chaymi noqaqa qankunaman escribimushaykichis cheqaq kaqta yachasqaykichisrayku. Hinaspapas qankunaqa yachankichismi, pipas chay cheqaq kaqta yachaqaqa, manaña llullakusqanta.

²² Kunanmi ichaqa tapusqaykichis, ¿pitaq llullarí? Llullakuspa puriq runaqa khaynatan yachachin: “Jesusqa manan Diosmanta Hamuq Salvawaqninchishchu”, nipa. Pipas saynata yachachiqqa, Dios Taytapa hinallataq Wawan Jesucristopa contranpin kashan. Chayraykun Jesucristopa enemigon huk anticristo. ²³ Pipas Diospa Wawanta mana chashkiqqa, Diostapas manallataqmi chashkinchu. Ichaqa Diospa Wawanta chashkiqmi, Diostapas chashkin.

²⁴ Chaymi niykichis, amayá qankunaqa allin kaqkunamanta yachasqaykichistaqa dejaychishchu. Aswanyá qallariyantapacha uyarisqaykichis Diospa palabrantasonyokichispi waqaychaychis. Saynata kawsaspaykichismi, Diospa Wawan Jesucristowan, hinallataq Dios Taytawanpas kushka kawsankichis. ²⁵ Jesucriston paypi creeqkunamanqa prometewaranchis, paywan wiñaypaq kawsananchispaq.

²⁶ Kaykunatan qankunaman escribimushaykichis, Jesucristopa contranpi engañakuq runakunamanta cuidakunaykichispaq. ²⁷ Ichaqa qankunapin kashan Diospa Santo Espiritun. Chaymi qankunaqa hukpa yachachinanraqchu mana kanaykichis. Aswanqa kikin Santo Espiritun lliwta

yachachisunkichis. Santo Espirituqa mana llullakuspan cheqaqta yachachin. Chayraykuyá qankunaqa Santo Espiritupa yachachisqanman hina imatapas ruwaychis, saynapi Jesucristowan huklla kawsanaykichispaq.

²⁸ Wawallaykuna, kunanqa Jesucristopi creespayá, sapa p'unchaw ama ishkayaspa kawsaychis. Saynata kawsaspanchismi, Jesucristo kay pachaman kutimuqtin, payta suyasunchis mana p'enqakuspanchis, saynapi paypa ladonmanta ama karunchasqa kananchispaq. ²⁹ Qankunaqa yachanchismi Señorninchis Jesucristoqa justo kasqanrayku, imatapas Diospa agradonpaq ruwasqanta. Saynallataqmi qankunaqa yachankichis, Diosta kasukuspa allinta imatapas ruwaq runaqa Diospa wawanña kasqanta.

3

Diospa wawankunaña kasqanchismanta

¹ Yachaychisyá, Diosqa anchata munakuwaspanchismi "wawaykunan kankichis", niwanchis. Arí, noqanchisqa wawanmi kanchis. Ichaqa Diospi mana creeq runakunañataqmi, Diosta mana reqsisqankurayku, mana yachankuchu Diospa wawankuna kasqanchistaqa.

² Khuyasqay wawqe panaykuna, noqanchisqa ñan Diospa wawankunaña kanchis. Ichaqa manaraqmi qepa tiempopi imayna kananchistapas yachanchisraqchu. Aswanqa yachanchismi, Señorninchis Jesucristo kutimuqtinqa, sapankamanchis payman rikch'akunanchista. Saynataqa rikch'akusunchis, Jesucristo imayna kasqanta ñawinchiswan rikusqanchisraykun. ³ Saynaqa pipas Jesucristopa kutimunanta suyakuspaqa, (sapa p'unchawmi) allinta imatapas ruwaspa kawsan, saynapi ch'uya songoyoq kaspas, Jesucristoman rikch'akuq kananpaq.

⁴ Pipas huchata ruwaspaqa, Diospa kamachikusqantan mana kasukunchu. Huchata ruwayqa Diosta mana kasukuyami. ⁵ Ñan qankunaqa yachankichishña, Jesucristoqa, mana ima huchayoq kaspanmi, kay pachaman hamuran, llapallan huchanchiskunata perdonaspa, librawananchispaq. ⁶ Chayraykun niykichis, pipas Señorninchis Jesucristota songonpi chashkikuspa, paywan huk songolla kaqqa manan huchapiqa kawsanmanñachu. Ichaqa pipas huchalapi kawsaspaqa, manan Jesucristopiqa cheqaqtachu creen, nitaqmi paytaqa reqsinpashchu.

⁷ Wawallaykuna, jamayá qankunaqa piwanpas engañachikuychishchu! Pipas mana huchallikuspa allin kaqkunata ruwaqqa justo runan, imaynan Jesucristopas mana huchayoq justo chay hina. ⁸ Ichaqa huchallapi kawsaq

runañataqmi diablopa amigonman tukurun. Diabloqa gallariymantapachan huchallapi kawsaq. Chayraykun Diospa Wawan Jesucristoqa kay pachaman hamuran, diablopa ruwasqankunata chinkachinapaq.

⁹ Pipas Diospa wawanña kaspaqa, manan huchallapiqa kawsanmanchu, mosoq kawsayta Dios qosqanrayku. Chaymi chay mosoq kawsayniyoq runaqa manaña huchallapiqa kawsanchu, Diospa wawanña kasqanrayku. ¹⁰ Ichaqa yachanchismi, pikunas Diospa wawankuna kasqanta, hinallataq pikunas diablopa wawankuna kasqantapas. Diablopa wawankunaqa mana allinkunata ruwaspan kawsanku; hinaspapas paykunaqa manan runamasinkutaqa khuyakunkuchu.

Khuyanakuspa kawsananchismanta

¹¹ Qallariymantapachan qankunaqa ña uyarirankichishña, noqanchisqa khuyanakuspa kawsananchismanta. ¹² Saynaqa amayá noqanchisqa ñawpaq tiempopi Caín hinachu kasunchis. Paymi diablopa partenmanta kaspas, wawqenta wañuchiran. ¿Imanaqtintaq wawqentari wañuchiran? Cainqa mana allinkunata ruwaspan kawsaran. Abelñataqmi ichaqa allin kaqkunata ruwaspa kawsaran. Chayraykun Cainqa wawqen Abelta envidiakuspa wañuchiran.

¹³ Khuyasqay wawqe panaykuna, amayá sorprendekun- kichishchu kay pachapi huchasapa runakuna cheqnisuqtiy- kichisqa. ¹⁴ Noqanchisqa Jesucristopi creeqmasinchisku- nata anchata khuyakuspanchismi yachanchis, huchapaqqa wañusqa hinaña kaspas, wiñay kawsayniyoqña kasqanchista. Sichus pipas mana khuyakuspaqa, huchallapiraqmi wañusqa hina kashan. ¹⁵ Sichus pipas runamasinta cheqnikuqqa, chay runamasintapas wañuchishanman hinan kashan. Ichaqa yachankichismi, pipas runamasinta wañuchispaqa, manan wiñay kawsayniyoqchu kanqa.

¹⁶ Señorninchis Jesucriston noqanchista anchata khuyakuwaspanchis cruzpi wañuran, noqanchista salvawananchispaq. Chaymi noqanchisqa yachanchis payqa ancha khuyawasqanchista. Saynallataqmi noqanchispas Jesucristopi creeqmasinchiskunata anchata khuyakunanchis; hinaspan listo kananchis paykunapa favorninpi wañunanchispaq ima. ¹⁷ Chaymi niykichis, sichus qankuna ukhumanta huk qapaq runa, creeqmasin wakcha runakunata qawarisan, mana yanapanmanchu chayqa, chay qapaq runapa songonpiqa manan Diospa munakuyninga kanchu. ¹⁸ Wawallaykuna, amayá simillanchiswanchu “khuyakunin” nisunqa. Aswanqa

cheqaqtapuni khuyakuq kaspanchisqa, ruwaymanyá churasun.

¹⁹ Runamasinchista khuyakuspanchismi yachanchis, noqanchisqa Diospa palabrantá kasukuspa kawsasqanchista. Saynata kawsaspan, noqanchisqa Diospa ñawpaqninpi tarikuspaqa, mana manchakusunchishchu. ²⁰ Chayraykun niykichis, sichus conciencianchis culpayoq kasqanchista rikuchiwasun chayqa, Diospiyá anchata confiakusun, pay huchanchiskunata perdonawananchispaq. Diosqa conciencianchispi piensasqanchismantapas aswan mastaraqmi yachan. Chaymi llakisqaña kaqtinchispas perdonaspa consuelawasunchis.

²¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, sichus conciencianchispi mana culpayoq sentikusun chayqa, Diospi confiaspanchismi, paypa ñawpaqninpi kasisqa kasunchis. ²² Hinaspa Diospa kamachikusqankunata kasukuspa, hinallataq paypa munasqanta imatapas ruwasqanchisraykun, Diosqa tukuy ima mañakusqanchista qowasun. ²³ Diospa kamachikuyninqa kaymi: Diospa Wawan Jesucristopin creenanchis. Saynallataqmi kamachikusqanman hina, llapallanchis sumaqta khuyanakuspa kawsananchis. ²⁴ Sichus pipas Diospa kamachisqankunata kasukuspaqa, Dioswanmi kashan; saynallataqmi Diospas paywan kashan. Hinaspapas noqanchisqa yachanchismi, noqanchispi Dios kasqanta, Santo Espiritunta qowasqanchisrayku.

4

Pikunapis Diospa Santo Espiritun kasqanmanta

¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, kay pachapiqa ashka falso profetakunan rikhuriramuspa purishanku. Chayraykuyá qankunaqa ama creychishchu “Diospa Espiritunpa yanapayninwanmi rimashani” nispa niq ashka runakunataqa. Aswanyá qankunaqa allinta averiguaychis, cheqaqtachus chay runakunapi Diospa Santo Espiritun kashan icha manachus chayta yachanaykichispaq. ² Pipas ninman: “Jesucristoqa cheqaqtapunin kay pachaman hamuspa, noqanchis hina cuerpoyoq naceran”, nispa, hinaqtinga yachankichismi, chay runapiqa Diospa Santo Espiritun kasqanta. ³ Aswanqa sichus pipas ninman: “Jesucristoqa manan noqanchis hina cuerpoyoq runachu naceran kay pachapiqa”, nispa, hinaqtinga yachankichismi, chay runapi Anticristopa espíritun kasqanta. Chay Anticristopa espíritun hamunanmantaqa ñan qankunaqa uyarirankichishña. Chaymi kunan niykichis, chay Anticristopa espíritunqa ñan kay mundopiña kashan.

⁴ Khuyasqay wawallaykuna, qankunaqa Diospa wawankunañan kankichis. Chayraykun Santo Espirituqa qankunapi kashan. Chay Santo Espiritun kay pachapi Anticristopa espíritunmantaqa aswan más atiyniyoq. Chayraykun qankunaqa chay Anticristopa atiyninwan hamuq falso llulla profeta runakunataqa ña vencerunkichishña. ⁵ Chay falso profeta runakunaqa Diosta mana kasukuq runakunan kanku. Hinaspan kay mundopa piensayninman hinalla imatapas yachachinku. Chaymi Diosta mana kasukuq runakunaqa chay falso profetakunapa rimasqanta uyarispanku, kasukuspa qatikunku. ⁶ Noqanchismi ichaqa Diospa wawankuna kanchis. Pipas Diospa wawan kaspaga, uyarispan kasukuwanchis. Ichaqa pipas Diospa mana wawan kaspaga, manan uyariwanchishchu, nitaqmi kasukuwanchispashchu. Saynapin yachanchis mayqen runapis Diospa cheqaq Santo Espiritun kasqanta, hinallataq mayqenpitaqsi engañaspa lullakuq espíritu kasqantapas.

Diosqa ancha munakuyniyoq kasqanmanta

⁷ Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosqa anchatapunin yanapawanchis, runamasinchiskunata khuyakuspa kawsananchispaq. Chaymi anchata khuyanakuspa kawsananchis. Pipas runamasinta khuyakuqqa Diospa wawanmi; hinaspapas reqsinmi Diostaqa. ⁸ Diosqa ancha munakuyniyoqmi. Chaymi pipas runamasinta mana khuyakuqqa, Diostaqa manan reqsinchu. ⁹ Diosqa sapallan Wawantan kay pachaman mandamuran (tukuy huchanchiskunamanta salvawaspanchis), wiñay kawsayta qowananchispaq. Chay ruwasqanwanmi Diosqa rikuchiwanchis ancha khuyakuwasqanchista. ¹⁰ Cheqaq khuyakuyqa kaymi: Manan noqanchishchu Diostaqa khuyakuranchis. Aswanqa Diosmi noqanchista munakuwaranchis. Chaymi kay pachaman mandamuran Wawanta, cruzpi wañuspa huchanchismanta perdon-awananchispaq.

¹¹ Khuyasqay wawqe panaykuna, Diosmi anchata khuyakuwanchis. Saynallatataqyá noqanchispas khuyanakuspa kawsasunchis. ¹² Manan pipas Diostaqa ni hayk'aqpas rikuranchu. Ichaqa sichus khuyanakuspa kawsasun chayqa, Diospa Santo Espiritunmi noqanchispi kawsashan. Hinaspan payqa anchata yanapawanchis, aswan mastaraq khuyanakuspa kawsananchispaq.

¹³ Noqanchismanqa kikin Diosmi chay Santo Espiritunta gowaranchis. Chayraykun yachanchis, noqanchisqa Dioswan huklla kasqanchista. ¹⁴ Diosmi kay pachaman

Wawanta mandamuran, runakunata salvananpaq. Paytan noqaykuqa ñawiykuwan rikurayku. Chaymi paymanta willakuyku. ¹⁵ Sichus pipas cheqaqtapuni creen Jesucristoqa Diospa Wawan kasqanta chayqa, Diosmi chay runawan kashan; hinallataq chay runapas Dioswan huklla kashan.

¹⁶ Saynata creespan noqanchisqa yachanchis Diospa khuyawasqanchista.

Diosqa cheqaq khuyakuqmi. Saynallataqmi pipas Diosta, hinallataq runamasintapas khuyakun chayqa, Dioswanpas hukllan kashan. ¹⁷ Sichus cheqaqtapuni Diostapas hinallataq runamasinchiskunatapas khuyakusunchis, hinallataq kawsasunchis imaynan Jesucristopas kay pachapi kawsaran chay hinata chayqa, amayá manchakusunchishchu, Jesucristo llapallan runakunata juzgananpaq p'unchaw chayamuqtinga. ¹⁸ Cheqaq khuyakuyqa manchakuytan chinkachin. Sichus noqanchis cheqaqtapuni Diostapas, hinallataq runamasinchistapas khuyakuspaqa, manan manchakusunchu Jesucristopa juzganan p'unchaw chayamuqtinga. Sichus pipas Diospa juzgananmanta, hinallataq castigananmanta manchakun chayqa, manaraqmi Diostaqa cheqaqtachu khuyakun.

¹⁹ Diosmi noqanchistaqa primerta khuyakuwaranchis. Chayraykun Diostapas, hinallataq runamasinchistapas khuyakunchis. ²⁰ Sichus nisunchisman: “Noqaga Diostan khuyakuni”, nispa; ichaqa runamasinchistataq cheqnikusunman chayqa, llullakushanchismi. Sichus runamasinchiskunata rikushaspanchis, mana khuyakusunmanchu chayri, ¿imaynataq mana rikusqanchis Diostari khuyakusunman? ²¹ Noqanchistan Señorninchis Jesucristo kamachiwaranchis khaynata: “Pipas Diosta khuyakuqqa, runamasinkunatapas khuyakuchun”, nispa.

5

Diospi iñispa kawsananchismanta

¹ Diosmanta Hamuq Salvadorninchis Jesucristopi llapallan creeqkunaqa Diospa wawankunan kanchis. Chaymi Dios Taytata khuyakuspanchisqa, paypa wawankunatapas khuyakullasuntaq. ² Saynata Diosta khuyakuspa, hinallataq Diospa kamachikusqankunatapas kasukuspanchismi, noqanchisqa yachanchis Diospa wawankunata khuyakusqanchistaqa. ³ ¿Imata ruwaspataq reqsichikunchis Diosta khuyakusqanchistarí? Diosta khuyakusqanchistaqa reqsichikunchis, Diospa kamachikusqankunata kasukuspanchismi. Hinaspapas chay kamachikuyninkunaqa manan sasachu cumplinanchispaqqa. ⁴ Ichaqa pipas Diospa

wawan kaspaqa, Jesucristopi confiasqanraykun kay pachapi tukuy millay huchakunataqa vencen. ⁵ ¿Pitaq kay pachapi huchakunatari vencenman? Kay pachapi huchakunataqa vencenqa Jesusqa Diospa Wawan kasqanta creeqllan.

¿Pitaq Jesucristori?

⁶ Jesucristoqa kay pachaman hamuspanmi unupi bautizachikuran. Hinaspan cruzpi wañuspa yawarninta ch'aqchuran. Chaykunamantan kikin Santo Espíritu cheqaq kasqanta willakun huk testigo hina, hinaspapas paypa nisqanqa cheqaqpunin. ⁷ Jesucristomantaqa kinsan testigokuna kanku {hanaq pachapi: Dios Tayta, kikin Jesucristo, hinallataq Santo Espíritu; chay kinsantinkun ch'ullalla kanku. ⁸ Saynallataqmi kay pachapipas kinsa testigokuna kanku}: Diospa Espiritun, bautizakusqan unu, hinallataq Jesuspa cruzpi yawarnin ch'aqchusqan; chay kinsantinmi kaqllamanta rimanku. ⁹ Noqanchisqa runakunapa ima willawasqanchistapas creenchismi. Ichaqa Diospa willawasqanchismi aswan más valorniyoc, Wawanmanta willawasqanchisrayku. (Chayraykun Diospa willakusqanpiqa creenanchis). ¹⁰ Pipas Diospa Wawan Jesucristopi creeqqa, Diospa willakusqanpipas creenmi. Ichaqa pipas Diospa willakusqanpi mana creeqqa, “Diosqa llullan”, nisan nishan. Saynataqa riman, Señor Jesucristomanta Dios Taytapa willakusqanta mana creesqanraykun. ¹¹ Diospa willakusqanqa kaymi: Wawan Jesucristopi creeqtinchismi, Diosqa wiñay kawsayta qowaranchis. Chay wiñay kawsaytan tarinchis Señorinchis Jesucristopi. ¹² Pipas Diospa Wawan Jesucristopi creeqqa, wiñay kawsayniyoqmi. Ichaqa pipas Diospa Wawan Jesucristopi mana creeqqa, manan wiñay kawsayniyoqchu.

Cartapa tukukuyninmanta

¹³ Diospa Wawan Jesucristopi creesqaykichisraykun, kaykunata qankunaman escribimushaykichis, saynapi wiñay kawsayniyoq kasqaykichista yachanaykichispaq. ¹⁴ Noqanchisqa Diospin confianchis. Chayraykun noqanchisqa yachanchis Diospa uyariwasqanchista, sichus paypa munasqanman hina imatapas mañakuqtinchisqa. ¹⁵ Noqanchisqa yachanchismi, mañakusqanchista Dios uyariwasqanchistaqa. Chayraykun seguro kananchis chay mañakusqanchista chashkinanchismanta.

¹⁶ Sichus pipas Jesucristopi creeqmasinta rikunman, wañuyman mana apaq hucha ruwashaqta chayqa, chay creeqmasinpaqmi mañapun, saynapi Dios kawsayta qonanpaq. Saynataqa mañapun wañuyman mana apaq

huchata ruwallaqtinmi. Ichaqa kanmi wañuyman apaq hucha. Sayna casopiqa manan noqaqa nishanichu sayna clase hucha ruwaq runapaqqa “Diosmantayá mañapuychis”, nispachu. ¹⁷Tukuy mana allin ruwaykunaqa huchan. Ichaqa manan llapallan huchakunachu wañuymanqa apakun.

¹⁸Noqanchisqa yachanchismi, Diospa cheqaq wawankunaqa manañan huchakunata ruwaspachu kawsanku, Diospa Wawan Jesucristo paykunata cuidasqanrayku. Chayraykun diabloqa manaña paykunataqa huchaman urmachiyta atinñachu. ¹⁹Noqanchisqa Diospa wawankuna kasqanchistan yachanchis. Ichaqa Jesucristopi llapallan kay pachapi mana creeq runakunan diablopa kamachisqanta kasukushanku. ²⁰Noqanchismi ichaqa yachanchis, Diospa Wawan Jesucristo kay pachaman hamuspa, cheqaq Diosta reqsinanchispaq yachachiwasqanchista. Chaymi noqanchisqa Diospa Wawan Jesucristopi iñispa, paywan huklla kanchis. Paymi cheqaq Diosqa, hinallataq wiñay kawsay qowaqninchis ima.

²¹Wawallaykuna, allinta cuidakuychis, runakunapa ruwasqan idolokunapi ama creenaykichispaq. Amén.

2 JUAN

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Juanmi escribiran. Juanqa Zebedeopa hinalataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Paymi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan (Santiagopiwan) Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 85 otaq 90 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Juanqa escribiran “Akllasqay señora wawakunantin” nispanmi. Ichaga ashkan estudiaq wawqenchiskuna ninku: “Juanqa kay wawayoq warmiwanqa comparachishan iglesiapi llapallan creyentekunatan”, nispanku. Chayraykun kay cartaqa escribisqa kanman karan Jesucristopi llapallan creeq runakunapaq (2 Juan v.1).
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Jesucristopi ñiñikuna falso yachachiq runakunawan ama engañachikunankupaqmi (2 Juan v.7), saynallataq sayna mana allinkunata yachachiq runakunataqa “pasayakamuy wasiyman” nispa ama ninankupaq ima (2 Juan v.10).
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Pipas Diospa kamachikuyninta cheqaqtapuni kasukuspa kawsaqqqa, runamasintapas cheqaqtapuni khuyakuspaya kawsachun. Chaykunataqa ñan qankunaqa creesqaykichismantapacha yacharankichishña, Diospa kamachisqanman hina, runamasinchiskunata, khuyakuspa kawsanaykichismanta” (2 Juan v.6).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Cheqaqta khuyanakunamanta (2 Juan v.1-6).
  - (2) Falso yachachiq maestrokunamanta (2 Juan v.7-11).
  - (3) Juan visitayta munasqanmanta (2 Juan v.12-13).

¹ Noqa Juanmi líder kaspay, qankuna Diospa akllasqan creeqmasykunaman kay cartata escribimushaykichis. Noqaqa anchatan qankunata khuyakuykichis. Saynallataqmi Diosmanta llapallan cheqaq willakuykunapi creeqkunapas qankunataqa khuyakullasunkichistaq. [*Nota: kay textopin Juanqa comparachishan iglesiapi llapallan creyentekunata, ashka wawayoq warmiwan. Chaymi originalpiqa nishan khaynata: "Akllasqay señora wawakunantin", nispa*].

² Diosmanta cheqaq willakuykunapi tukuy songonchiswan iñisqanchisraykun, noqaykuqa qankunatapas anchata khuyakuykiku. Chay cheqaq willakuypiqa wiñaypaqmi noqanchisqa iñinchis.

³ Diosmanta hinallataq wawan Jesucristomantawanmi mañakushani, qankunata tukuy imapi yanapaspa, hinallataq anchata khuyapayaspa hawkallata kawsachisunaykichispaq, saynallataq kay cheqaq willakuyta allinta kasukuspa, cheqaqta khuyanakuspa kawsanaykichispaq ima.

Cheqaqta khuyanakunamanta

⁴ Noqaqa chay kasqaykichis iglesiamanta wakin creyentekunawan tupaspaymi, paykunapa comportakusqanta rikuspay, hinallataq Diospa yachachisqanman hina kawsasqankuta yachaspay anchata kusikurani. ⁵ Chaymi kunan, wawqe panaykuna, qankunata ruegoakuykichis, cheqaqta khuyanakuspa kawsananchispaq. Kay kamachikuyqa manan mosoqchu. Aswanqa qallariypi yachachiwasqanchis kamachikuymi. ⁶ Pipas Diospa kamachikuyninta cheqaqtapuni kasukuspa kawsaqaqa, runamasintapas cheqaqtapuni khuyakuspaya kawsachun. Chaykunataqa ñan qankunaqa creesqaykichismantapacha yacharankichishña, Diospa kamachisqanman hina, runamasinchiskunata, khuyakuspa kawsanaykichismanta.

Falso yachachikuq maestrokunamanta

⁷ Kay pachapiqa ashkan runakuna purishanku runamasinchista engañaspa. Paykunan yachachishanku khaynata: "Jesucristoqa kay pachaman hamuspanqa, manan cheqaq cuerpoq runachu karan", nispanku. Pipas saynata yachachispaqa, Jesucristopa contranpin runamasinta engañaspa purishan. ⁸ Sayna clase runakunamantaqa cuidakuychisyá, ama pantachisunaykichispaq, hinallataq Diosta servisqaykichispas ama yanqapaq kananpaq. Saynata servispan premioykichistaqa completota chashkinkichis.

⁹ Sichus Jesucristopa yachachisqanman hinachu mana kawsankichis chayqa, manan Diosqa qankunapiqa kanchu. Ichaqa sichus qankuna Jesucristopa yachachisqanman hina

kawsankichis chayqa, Dios Taytapas, hinallataq Wawan Jesucristopas, qankunapin kashan. ¹⁰ Sichus pipas wasiykichisman hamuspa, Diosmanta llullakuspa yachachisunchis chayqa, amayá sayna clase runataqa wasiykichispiqa chashkiychishchu, nitaq “pasayakamuy” niychispashchu. ¹¹ Pipas sayna clase runata “pasayakamuy” nispa niqqa, chay runapa mana allinkuna ruwasqankunatapas ruwashañman hinan payqa kashan.

Cartapa tukukuyninmanta

¹² Ashkan imakunapas qankunaman ninay kashan. Ichaqa manan cartallapichu chaykunataqa escribiyta munani. Aswanqa kikiypunin qankunaman visitamusqaykichis, saynapi qankunawan parlanaypaq. Chay p'unchawpin noqanchisqa anchata kusikusun.

¹³ Kaypi noqawan kaqkunaqa, qankuna hinan Jesucristopi sumaqta creenku. Chaymi paykunapas qankunaman saludokunata apachimushasunkichis. Amén.

3 JUAN

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa apóstol Juanmi escribiran. Juanqa Zebedeopa hinalataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Paymi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta reqsishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan (Santiagopiwan) Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 85 otaq 90 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pipaqaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan iglesiapi kaq Gayo sutiyoq runamanmi. Chay Gayo runaqa huk allin khuyakuq runan karan. Gayoqa Jesucristomanta yachachiq runakunatan viaje-manta chayamuqtinku, wasinpi samachiran (3 Juan v.5-6).
4. **Kay cartari, ¿imapaqaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan Gayo runata astawan kallpanchananpaqmi, saynapi chay Diótfes sutiyoq runapa tukuy mana allinkuna yachachisqanta ama kasukunanpaq.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Khuyasqay wawqéy, qanqa huk law llaqtakunamanta hamuq wawqenchiskunatan wasiykipi allinta chashkiranki. Saynata yanapaspaykin, qanqa ancha allinta ruwashanki” (3 Juan v.5).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Gayo sutiyoq runa khuyakuq kasqanmanta (3 Juan v.1-8).
  - (2) Diótfes runa pay tukusqa kasqanmanta (3 Juan v.9-12).
  - (3) Gayo sutiyoq runaman apóstol Juan visitay munasqanmanta (3 Juan v.13-15).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Ancha khuyakusqay wawqéy Gayo. Noqa anciano Juanmi líder kani. Hinaspan Jesucristopi ñiq kuraq wawqeyki kaspay, qanman escribimuyki, cheqaqtapuni qanta khuyakusqayrayku.

² Khuyasqay wawqéy, noqaqa Diosmantan mañakushani, tukuy ima ruwasqaykipipas allinta yanapasunaykipaq, hinallataq saludniykipipas allin kanaykipaq, imaynan iñiykiykipipas allinta kallpanchakushanki chay hinata.

³ Anchatapuni noqaqa kusikuni, Jesucristopi creeqkunamanta wakin hermanokuna hamuspanku, qanmanta willawaqtinku. Paykunan willawaranku, qanqa cheqaqtapuni Señorninchis Jesucristopa yachachikusqanpi allinta creesqaykimanta, hinallataq payta kasuspa allinta kawsasqaykimantapas.

⁴ Hinaspapas noqaqa aswan mastaraqmi kusikushani, wawaykunaqa Diospa cheqaq yachachikuyninkunaman hina kawsasqankumanta.

⁵ Khuyasqay wawqéy, qanqa huk law llaqtakunamanta hamuq wawqenchiskunatan wasiykipi allinta chashkiranki. Saynata yanapaspaykin, qanqa ancha allinta ruwashanki.

⁶ Chay yanapasqayki wawqenchiskunan Jesucristopi creeqkunaman willakushanku, paykunata imaynatas qan yanapasqaykimanta. Chaymi kunan ruegoakullaykitaq, chay huk law llaqtamanta hamuq wawqenchiskunatayá yanapaykuy, viajenkuta continuanankupaq. Saynata ruwaqtiyqiqa Diosmi ruwasqaykiwan anchata kusikunqa.

⁷ Paykunan Señorninchis Jesucristomanta willakuspa rishanku, Diosta khuyakusqankurayku. Hinaspapas paykunaqa Jesucristopi mana creeq runakunamantaqa manan ni ima yanapakuytapas chashkikurankuchu.

⁸ Chayraykun noqanchisqa paykunata yanapananchis, Jesucristomanta willakuspa llank'anankupaq, saynapi noqanchispas paykunata yanapaspa, Señorninchis Jesucristota servinanchispaq.

Diótrefes runa paytukuy kasqanmanta

⁹ Noqan huk cartata huñunakusqaykichis creyentekunaman escribirani. Ichaqa Diotrefesmi qankuna ukhupi paylla kamachikuyta munaspa, mana kasukuwayta munanchu.

¹⁰ Chayraykun noqaqa qankunaman hamuspay, kikiypuni Diotrefestaqa allinta q'aqchaspay uyanpipuni atencionta waqyasaq, noqaykumanta mana allinkunata rimasqanrayku. Hinaspapas payqa huk law llaqtakunamanta hamuq wawqenchiskunatan mana chashkiytapas munanchu. Sichus pipas wasinpi chashkiqtataqmi, hark'akun ama chashkinankupaq; hinaspan iglesiamantapas chay samachiy munaq hermanokunata qarqon.

¹¹ Khuyasqay wawqéy Gayo, qanqa amayá chay mana allin ruwaq runakunatachu qatipakuy; aswanqa allin ruwaqkunallata qatipakuy. Pipas allinta imatapas ruwaqqa Diospa

familianmi. Pipas mana allinta ruwaqmi ichaqa, Diostaqa mana reqsinchu.

¹² Demetromantan ichaqa llapallanku allinta rimanku. Payqa Diospa cheqaq rimaqanta kasukuspan, allin runa kasqanta reqsichikun. Chaymi noqaykupas testigo hina kaspayku Demetromantaqa allinta rimayku. Hinaspa pas qanqa yachankin, noqaykupa willakusqaykuqa cheqaq kasqanta.

Cartapa tukukuyninmanta

¹³ Noqaqa ashka asuntokunamantan qanwan parlanay kashan. Aswanqa manan kay cartallapichu chaykunamantaqa escribimuyta munani. ¹⁴ Aswanmi prontolla qanpa kasqaykiman hamuyta munashani. Chaypiña kushka allinta parlarusunchis.

¹⁵ Saynaqa, Diosyá allinta bendecisuspayki, hawkallata kawsachisunki.

Noqawan kaq amigonchiskunan saludota qanman apachimusunki. Saynallataqyá qanpas sapankama amigonchiskunata saludaykullaytaq. Amén.

JUDAS

1. **Kay cartatari, ¿pitaq escribiran?** Kay cartataqa Judasmi escribiran (Jud v.1). Kay Judasqa manan Señor Jesucristota traicionaq Judas Iscariotechu karan. Aswanqa Señor Jesucristopa hermanon Judasmi (Mat 13.55; Mar 6.3). Payqa manan Señor Jesucristopiqa creeranchu; aswanqa Jesucristopa kawsarimusqanpa qepantañan paypiqa creeran. Kay Judasqa Jerusalén llaqtapi tiyaq creyentekunapa huk liderninmi karan.
2. **Kay cartari, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 58 otaq 65 watakunapin.
3. **Kay cartari, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, tukuy lawpi tarikuy creyentekunapaqmi.
4. **Kay cartari, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay cartaqa escribisqa karan, Señor Jesucristopi creeq llapallan creyentekuna leespanku kallpanchakunankupaqmi, hinallataq Jesucristopi aswan más allinta iñispanku chay iñiyininkuta defiendenankupaq, saynapi llapallan falso yachachiqkunata p'enqayman churanankupaq ima.
5. **Kay cartapiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yuyanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa ñawpaqtaraqmi escribimuytapuni munarani Diospa salvawasqanchismanta. Ichaqa kunanmi, necesario kaqtin, escribimushaykichis Diospa saqewasqanchis cheqaq willakuyta peleaspa hinaraq allinta defiendenaykichispaq. Chay willakuytan Diosqa paypi llapallan creeq wawankunaman huk kutillata qowaranchis. (Chayraykuyá qankunaqa ama creychishchu huk clase willakuykunapiqa)” (Jud v.3).
6. **Kay cartari, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay cartaqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Cartapa qallariyninmanta (Jud v.1-2).
  - (2) Diosmanta llullakuspa yachachiq falso maestrokunamanta (Jud v.3-16).
  - (3) Piwanpas ama engañachikunamanta (Jud v.17-23).
  - (4) Diosta alabananchismanta (Jud v.24-25).

Cartapa qallariyninmanta

¹ Noqa Judasmi qankunata saludamuykichis. Noqaqa Jesucristopa serviqnin, hinallataq Santiagopa wawqenmi

kani. Chaymi kay cartata qankunaman escribimushaykichis, qankunataqa Dios Taytan waqyaspa, khuyakusuran-kichis. Saynallataqmi Señor Jesucristopas qankunataqa waqaychashasunkichis. [Nota: Kay librota escribiq Judasqa manan Jesusta traicionaq Judas Iscariotechu, aswanqa Jesuspa wawqen Judasmi].

² Noqaqa Diosmanta mañakushani, qankunata anchata khuyapayaspa, yanapasunaykichispaq, hinaspapas khuyakuywan, hawkallata kawsachisunaykichispaq ima.

Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunamanta

³ Khuyasqay wawqe panaykuna, noqaqa ñawpaqtaraqmi escribimuytapuni munarani Diospa salvawasqanchismanta. Ichaqa kunanmi, necesario kaqtin, escribimushaykichis Diospa saqewasqanchis cheqaq yachachikuyta peleaspa hinarraq allinta defiendenaykichispaq. Chay yachachikuytan Diosqa paypi llapallan creeq wawankunaman huk kutillata qowaranchis. (Chayraykuyá qankunaqa ama creeychishchu huk clase yachachikuykunapiqa). ⁴ (Noqaqa ancha preocupasqan kashani), qankuna ukhumanmi Diosmanta llullakuspa yachachikuq runakuna mana mushachikuspalla haykuramunku. Paykunan Diospa sumaq yachachikuyninkunata t'ikranku, tukuy mana allin ruwaykunapi purinankupaq. Hinaspan paykunaqa khaynata ninku: “Dios Taytanchisqa ancha allin kaspan, huchakunata ruwaqtinchispas mana castigawanchishchu. Chaymi aycha cuerponchispa tukuy ima munasqantaqa atillanchis ruwayta”, nispanku. Saynata piensaspankun paykunaqa neganku sapallan atiyniyoq Diostapas, hinallataq Señorninchis Jesucristotapas. Chaymi paykunaqa ñawpaqmantapacharaq ña destinasqaña kashanku, castigasqa kaspanku ñak'arinankupaq.

⁵ Chaymi noqaqa kaykunamanta qankunata yuyarichiyta munashani: Diosqa ñawpaq tiempopin Israel nacionniyoq runakunata Egipto nacionmanta orqomuspa, paypi mana creeqkunata wañuchispa chinkachiran.

⁶ Saynallataqmi Diospa contranpi rebelakuq angelkunawanpas pasaran. Paykunaqa Diosta mana kasukusqanku-raykun, Diospa ladonpi kasqankuta saqespanku, lloqsimuranku. Chayraykun paykunaqa tutayaq ukhupi cadenakunawan watasqa kashanku, asta juicio p'unchaw chayamunankama. ⁷ Saynallataqmi pasaran Sodoma llaqtawan, Gomorra llaqtawan, hinallataq chay llaqtakunapa muyuriqninpi huk llaqtakunawanpas. Chay llaqtakunapi tiyaqkunanan waqllikuy huchakunapi puriranku. Hinaspan qaripura otaq warmipura waqllikuy millay huchakunata ruwaspa

tiyaranku. Sayna ruwasqankumantan Diosqa paykunata wikch'uyuran wiña-wiñaypaq nina rawrayman. Chaykunaqa pasaran noqanchispaq huk ejemplo kananpaqmi.

⁸ Ichaqa chaykunamanta yachashaspankupas, chay falso yachachikuq runakunaqa, sueñoypi hina kawsaspankun, chay ñawpaq huchayoq runakuna hinallataq paykunapas cuerponkuta huchakunawan qenllichashanku. Hinaspan paykunaqa Diospa kamachikuyninkunatapas pisiman churaspanku, atiyniyoq angelkunatapas k'aminku. ⁹ Ichaqa Arcángel Miguelpas, angelkunapa jefen kashaspanmi, mana ni ima nispapas diablotaqa k'amiranchu, nitaq maldeciranpashchu, Moisespa cuerponkuta diablowan quitanakushaspankupas. Aswanmi niran: "Señor Diosmi castigasunki", nispalla. ¹⁰ Ichaqa chay falso yachachiq runakunaqa mana entiendesqanku yachachikuykunamantan malta rimanku. Hinaspapas paykunaqa chikallan entiendesqankutapas mana aceptaspankun, mana piensayniyoq animalkuna hina cuerponpa munasqanta ruwaspa kawsanku. Saynata ruwaspankun paykunaqa condenakushanku, chinkachisqa kanankupaq.

¹¹ ¡Ay, imaynaraq chay falso yachachiq runakunaqa kanqaku! Cainpa ruwasqanta hinan paykunaqa ruwashanku. Hinaspapas paykunaqa ñawpaq falso profeta Balaam hinan qolqerayku mana allinkunata ruwashanku. Chaymi paykunaqa Diospa contranpi rimasqankurayku wañunqaku, imaynan ñawpaq tiempopi Coré sutiyoy runapas, Moisespa contranpi rimasqanrayku wañuran chay hinata. ¹² Chay runakunaqa mikhunaykichispaq huñunakusqaykichis fiesta ruwasqaykichiskunapin kashanku. Hinaspan paykunaqa Diosta mana respetaspanku, hinallataq ragrapullaña kasqankurayku, mana p'enqakuspanku fiestaykichispi mikhunakunata mikhunku, hinallataq tomanku ima. Chaykunata ruwaspankun, paykunallapi preocupakunku. (Hinaspapas paykunaqa hermanokunata kallpanchanankupaqmi ofrecekunku; ichaqa manataqmi ni imatapas ruwankutaqchu kallpanchanankupaqqa). Chaymi paykunaqa kay lawman, waq lawman wayrapa apakachasqan ch'aki phuyu hina kanku. Chiraw tiempopi mana ruruyoq sach'akuna hina kanku. Saphinmantapacha orqosqa sach'akuna hina kanku. Ishkaykama wañusqa runakuna ima kanku. [Nota: Ishkaykama wañuyqa kaymi: primer kaq wañuymi kay aycha vidapi kawsasqanchismanta wañuy; ishkaq kay wañuytaqmi juicio p'unchawpi wiñaypaq condenasqa kanankumanta]. ¹³ Hinaspapas paykunaqa

lamar qochapi unu qalchikamuq hinan kanku. Paykunaqa mana p'enqakuspankun llapallan runakunapa ñawpaqninpi tukuy huchakunata ruwanku. Hinaspapas chay huchakuna ruwasqankuqa rikch'akun lamar qochapi unu posoqosparaq qalchikamuspa, tukuy ima qenllikunata apamuqmanmi. Chaymi paykunaqa chinkasqa qoyllurkuna hina ch'inñeq tutayaqninta rispanku, ña sentenciasqaña kashanku, wiña-wiñaypaq chay ch'inñeq tutayaq ukhupi kawsanankupaq.

¹⁴ Ñawpaqtaraqmi Adanpa qanchis kaq mirayninmanta Enocpas, sayna falso yachachiq runakunamantaqa ña willakuranña khaynata: “Señortan rikurani waranqawaranqa angelninkunantin hamushaqta, ¹⁵ chay mana allin ruwaq runakunata juzganapaq. Hinaspan payqa anchata castiganqa paypa contranpi chay rimaq runakunata”, nispa. ¹⁶ Diosmanta llullakuspa yachachiq runakunaqa imamantapas quejakullashankun. Hinaspapas pitapas criticaspallan purishanku. Paykunaqa imatapas ruwanku kikinkupa munasqankuman hinallan. Rimankupas kikinkuta alabakunallankupaqmi. Hinaspapas sumasumaqtaraqmi wakin runakunamantapas rimanku, saynapi chay runakunamanta ima provehotapas paykunallapaq orqonankupaq.

Piwanpas ama engañachikunamanta

¹⁷ Ichaqa khuyasqay wawqe panaykuna, qankunaqa yuyariychisyá Señorninchis Jesucristopa apostolninkuna ñawpaqtaraq willakusqankumanta. ¹⁸ Paykunan nisurankichis khaynata:

—Qepa tiempokunatan kanqa Diosmanta hinallataq Diosta serviq runakunamanta burlakuspa puriq runakuna. Hinaspan paykunaqa millay mana allinkunata ruwaspa, munasqankuman hinalla purinqaku, nispa.

¹⁹ Chay runakunan Jesucristopi creeqkunata peleanachisunkichis, hinallataq dividichisunkichis ima. Hinaspapas paykunapiqa manan kanchu Diospa Santo Espiritunqa. Chaymi paykunaqa aychankupa munasqankuman, hinallataq songonkupa munasqankuman hinalla imatapas ruwanku.

²⁰ Qankunayá ichaqa, khuyasqay wawqe-panaykuna, Diospi anchata confiakuychis, saynapi ifiyniykichis astawanraq wiñananpaq. Saynallataq, Santo Espiritupa yanapayninwan, Diosmantapas mañakuychis. ²¹ Diosqa anchatapunin munakuwanchis. Chayraykuyá tukuy tiempo paypiqa confiakuychis. Señorninchis Jesucristoqa anchatapunin khuyapayawanchis. Chayraykuyá

paypi confiaspa suyakuychis, wiña-wiñaypaq kawsayta qowananchiskama.

²² Diospi mana allinta creeqkunatayá yanapaychis, paykunapas Diospi allinta creenankupaq. ²³ Infiernoman riqkunatapas salvaychis, infiernopi nina rawrayman ama haykunankupaq. Saynallataqyá runamasiykichistapas khuyapayaychis. Ichaqa amayá chay hucha ruwasqankutaqa ruwaychishchu. Aswanqa qenlli p'achata millakushaq hinayá, paykunapa millay qenlli huchakuna ruwasqankutaqa millakuychis.

Cartapa tukukuyninmanta

²⁴ Diosninchisqa ancha atiyniyoqmi cuidasunaykichispaq, saynapi huchaman ama urmanaykichispaq. Hinaspapas Diosqa ancha atiyniyoqmi yanapasunaykichispaq, saynapi qankuna k'anchorishaq ñawpaqninman mana ni ima huchayoq, hinallataq ancha kusikuywan, mosoq p'achawan p'achasqa hina presentakunaykichispaq. ²⁵ Chayraykuyá ancha yachayniyoq sapallan salvawaqninchis Diosta alabasunchis, ancha atiyniyoq kasqanmanta, tukuy ima kawsaqqunata kamachikuq kasqanmanta, hinallataq Señorinchis Jesucristotapas noqanchisrayku mandamusqanmantawan ima. Dios Taytanchistayá alabasunchis kunanmanta asta wiñawañaykama. Amén.

APOCALIPSIS

1. **Kay librotari, ¿pitaq escribiran?** Kay librotaqa apóstol Juanmi escribiran (Apoc 1.1). Juanqa Zebedeopa hinallataq Salomeypa wawanmi karan (Mat 20.20-23; 27.56). Paymi Señor Jesucristopa ancha khuyakusqan apostolnin karan. Juanqa manaraq Señor Jesusta req-sishaspaqa, Bautizaq Juanpa discipulonmi karan (Juan 1.35-40). Paymi wawqen Jacobopiwan (Santiagopiwan) Galilea laguna qochapi challwata challwasharanku. Hinaqtinmi Jesusqa paykunata waqyaran discipulonkuna kanankupaq (Mat 4.21; Mar 1.19-20).
2. **Kay librori, ¿hayk'aqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa kanman karan Señor Jesucristopa nacesqanpa qepanta 90 otaq 97 watakunapin. Ichaqa wakin estudiaq wawqenchiskunañataqmi ninku: “Juanqa kay revelaciontaqa chashkinman karan Jesucristopa nacesqanpa qepanta 59 otaq 60 watakunapin”, nispanku. Hinaspa Juanqa kay librotaqa escribiran Patmos nisqa lamar qochapa chawpin islapí preso kashaspanmi (Apoc 1.9).
3. **Kay librori, ¿pikunapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan Asia provincia lawpi qanchisnintin iglesiakunapaq, hinallataq llapallan creyentekunapaqwan ima (Apoc 1.4, 11).
4. **Kay librori, ¿imapaqtaq escribisqa karan?** Kay libroqa escribisqa karan qepa tiempokunapi pasananmanta runakunaman advertinanpaqmi, saynapi mana creyente runakuna huchankumanta wanakunankupaq, hinallataq creyentekunapas tukuy sasachakuykunapi tarikuspanku, astawan Señor Jesucristopi creespanku, paypa kutimunan p'unchawta suyakunankupaqwan ima (Apoc 1.3; 2.10).
5. **Kay libropiri, ¿mayqen versiculotaq aswan más importante yunanapaq?** Kay versiculon aswan más importanteqa: “Diosmi bendecinqa pipas kay libropi profetizasqa kaqkunata leeqtaqa. Saynallataqmi Diosqa bendecillanqataq kay libropi escribisqa kaqkunata uyarispa ruwayman churaq runakunatapas. Ichaqa kay libropi escribisqa kaqkunapa cumplikunan tiempoqa cercallañan kashan” (Apoc 1.3).
6. **Kay librori, ¿imayna dividisqataq kashan?** Kay libroqa khayna dividisqan kashan:
  - (1) Apóstol Juanman revelacionpi Dios rikuchisqanmanta (Apoc 1.1-20).

- (2) Qanchis iglesiakunamanta, hanaq pachapi adorasqankumantawan (Apoc 2.1 asta 4.11).
- (3) Qanchis sellokunamanta, qanchis cornetakunamantawan (Apoc 5.1 asta 11.19).
- (4) Dragonmanta, ishkey mancharikuypaq millay animalkunamantawan (Apoc 12.1 asta 13.18).
- (5) 144,000 runakunamanta, angelkunapa willakusqanku juiciomantawan (Apoc 14.1-20).
- (6) Qanchis copakunamanta, Babilonia llaqtamantawan (Apoc 15.1 asta 18.24).
- (7) Corderopa casarakusqan fiestamanta, waranqa wata-manta, Satanás wiñaypaq vencesqa kasqanmantawan (Apoc 19.1 asta 20.15).
- (8) Mosoq cielomanta, mosoq allpa pachamanta, mosoq Jerusalemantawan (Apoc 21.1 asta 22.5).
- (9) Jesucristopa kutimunan tiempo cercallaña kasqan-manta (Apoc 22.6-21).

Apóstol Juanman revelacionpi Dios rikuchisqanmanta

¹ Diosmi imakunas pasananmanta Señorninchis Jesucristoman kay revelacionta rikuchiran, saynapi Señorninchis Jesucristoñataq payta serviqkunaman prontolla imakunas pasananmanta willananpaq. Chaypaqmi Señorninchis Jesucristoqa huk angelninta mandamuran, imaymana pasananmanta, serviqnin Juanman willananpaq.

² Chaymi Juanqa chaykuna rikusqanta escribiran, Señorninchis Jesucristopa rikuchisqanman hina. Jesucristopa rikuchisqanqa karan Diosmanta chashkisqanmi. Juanpa kaykuna escribisqanqa cheqaqpunin.

³ Diosmi bendecinqa pipas kay libropi profetizasqa kaqkunata leeqtaqa. Saynallataqmi Diosqa bendecillanqataq kay libropi escribisqa kaqkunata uyarispa ruwayman churaq runakunatapas. Ichaqa kay libropi escribisqa kaqkunapa cumplikunan tiempoqa cercallañan kashan.

Qanchis llaqtapi kaq iglesiakunaman cartata escribispa Juan saludasqanmanta

⁴ Noqa Juanmi Diospa partenmanta, hinallataq Diospa tiyanan trononpa ñawpaqninpi kaq qanchis espiritikunapa partenmantawan saludamuykichis Asia provincia lawpi qanchisnintin iglesiakunaman. Diospa munakuynin, hinallataq hawkayayninpas qankunapi kachun. Hinaspapas payqa ñawpaqpas, kunanpas, hinallataq qepa tiempomanpas qaqlan. Payllataqmi qepa tiempomanpas hamunqa. ⁵ Saynallataqmi saludamuykichis Señorninchis Jesucristopa partenmantawan. Pay kikinmi

cheqaq kaqkunamanta testigo. Paymi wañusqa kasqanmanta primerta kawsarimuran, wiñay kawsayniyoq kananpaq; payllataqmi kay pachapi llapallan reykunata kamachiqpas. Jesucristoqa anchatan munakuwanchis; chayraykun payqa yawarninta cruzpi ch'aqchuran, huchanchiskunamanta perdonawananchispaq. ⁶ Hinaspapas Señorinchis Jesucriston churawaranchis, reykuna, hinallataq sacerdotekunaña kaspas, Dios Taytanta servinanchispaq. Paymi tukuy atiyniyoq; payá wiña-wiñaypaq alabasqa kachun. Amén.

⁷ ¡Qawariychis, Jesucristo phuyupi hamusqanta!

Llapallan runakunan paytaqa rikunqaku. Saynallataqmi Jesucristota wañuchi runakunapas rikullanqakutaq.

Hinaspan kay enteron pachapi llapallan runakunaqa, payta rikuspa, anchata lamentakuspa waqanqaku.

¡Arí, saynan pasanqa! Amén.

⁸ Señor Diosmi nin khaynata:

—Noqan kani Qallariypas hinallataq Tukukuypas; saynallataq ñawpaq kaqpas, kunan kaqpas, qepa tiempoman hamuqpas, hinallataq tukuy atiyniyoq Diospas, nispa.

Apóstol Juan revelacionpi Jesucristota rikusqanmanta

⁹ Noqa wawqeykichis Juanmi, Diospa palabranmanta, hinallataq Jesucristomantawan willakusqayrayku, lamar gochapa chawpinpi kaq Patmos islapi preso kasharani. Noqaqa Señorinchis Jesucristopi creeqmasykichis kasqayraykun, qankunawan kushka ñak¹ arispay, Diospa gobiernonmanta allin willakuykunata qankunawan kushka willashani. Saynallataqmi Señor Jesucristowan huklla kasqanchisrayku tukuy sasachakuykunapipas pacienciakuspa kawsashanchis. ¹⁰ Hinaqtinmi huk domingo p'unchawta Santo Espiritupa atiyinwan, huk cornetapa waqasqanta hina qepay lawpi huk waqyakuyta uyarirani. Chay waqyakuymi, ¹¹ khaynata niwaran:

—{Noqan kani Qallariypas, hinallataq Tukukuypas}. Llapallan rikusqaykitayá huk libropi escribiy. Hinaspayki Asia provincia lawpi qanchisnintin iglesiakunaman apachiy: Éfeso llaqtapi iglesiaman, Esmirna llaqtapi iglesiaman, Pérgamo llaqtapi iglesiaman, Tiatira llaqtapi iglesiaman, Sardis llaqtapi iglesiaman, Filadelfia llaqtapi iglesiaman, hinallataq Laodicea llaqtapi iglesiamanwan ima, nispa.

¹² Hinaqtinmi chay rimapayamuwaqniyta rikuyta munaspa, qepay lawman qawarirani. Hinaspan rikurani qorimanta ruwasqa mechero hina k'anchaq qanchis candelabrokunata. ¹³ Chay mechero hina k'anchaq qanchis candelabrokunapa chawpinpin rikurani, Diosmanta Hamuq Runaman rikch'akuq runata. Payqa chaki puntankama túnica p'achayoqmi kasqa. Hinallataqmi qasqonpipas qorimanta huk cinto churasqa kasqa. ¹⁴ Chukchanpas yura-yuraq millmaman, hinallataq yuraq rit'iman rikch'akuqmi kasqa. Saynallataqmi ñawinkunapas k'ancharishaq nina rawrashaq hinaraq kasqa. ¹⁵ Chakinkunapas nina rawrashaq hornopi caldeasqa bronze hinaraqmi k'ancharishaq puka kasqa. Saynallataqmi rimasqanpas huk hatun phaqqhamanta imaynan ashka unu phaqqchimuspa qaparin chay hinaraqmi kasqa. ¹⁶ Phaña makinpitaqmi qanchis ch'askakunata hap'isqa. Siminmanta rimasqanpas sapa lawninpi filoyoq espada hinaraqmi kasqa. Uyanpas intipa fuerte k'anchainin hinaraqmi kasqa.

¹⁷ Chaymi noqaqa chaykunata rikuspays, chay k'ancharishaq runapa ñawpaqninpi wañusqa hina urmarani. Ichaqa phaña makinwan noqata tupaykamwaspan, khaynata niwaran:

—Ama manchakuychu; noqan kani Qallariypas, hinallataq Tukukuypas. ¹⁸ Noqaqa kawsanin; hinaspapas noqaqa wañusqan karani. Ichaqa kunanmi wiñawañaypaña kawsashani. Chaymi noqaqa ancha atiyniyoq kani wañusqakunata kawsarichimunaypaqpas, otaq kaqllapi qepakunankupaqpas. ¹⁹ Kunanqa escribiy kay rikusqaykikunata, kunan tiempopi imakunas pasanmanta, hinallataq qepa tiempokunapi imakunas pasanmantawan ima. ²⁰ Kunanmi entiendechisqayki kay phaña makiypi qanchis ch'askakuna rikusqaykita, hinallataq qorimanta ruwasqa mechero hina k'anchaq qanchis candelabrokuna imatas significan chayta. Chay qanchis ch'askakuna rikusqaykiqa, chay qanchis iglesiakunapa angelninkunan. Ichaqa chay qanchis candelabrokuna rikusqaykiñataqmi, qanchis iglesiakuna kanku, nispa. [Nota: Chay qanchis iglesiakunapa angelninkunaaqa, qanchis iglesiakunapa liderninkunan kankuman].

2

Éfeso llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

¹ Éfeso llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

—Noqan phaña makiypi qanchis ch'askakunata hap'iqqa kani. Hinaspapas noqallataqmi chay qorimanta ruwasqa mechero hina k'anchaq qanchis candelabrokunapa chawpinpi puriqpas kani. Noqan kayta nimuykichis: ² Noqaqa yachanin tukuy imaymanakuna ruwasqaykita, nishu llank'asqaykita, pacienciayukuspa mana ishkayasqaykita, hinallataq tukuy mana allin ruwaq runakunata mana soportasqaykitapas. Saynallataqmi qanqa, mana apóstol kashaspa “apóstolmi kani” niq runakunatapas pruebaman churaspayki, llulla kasqankuta hap'iranki. ³ Saynallataqmi noqaqa yachani pacienciayoc kasqaykita, hinallataq noqata khuyakuwasqaykirayku, ñak'arispas serviwasqaykitapas. Ichaqa saynata ñak'arishaspapas manan qanqa ishkayarankichu. ⁴ Ichaqa huk cosan qanpa contraykipi kashan: Qanqa manañan ñawpaq hinañachu noqataqa khuyakuwanki. (Chay ruwasqaykin noqamanqa mana gustawanchu). ⁵ Qanqa yuyariyá imaynas noqapi chayllaraq iñikushaspayki karanki chayta. Hinaspa huchaykikunamanta wanakuspa Diosta kasukuy, imaynan qallariyninpi kasukuranki chay hinata. Sichus Diosman mana kutirikunkichu chayqa, mechero hina k'anchaq candelabro qosqaytan quitasqayki amaña k'anchananpaq. ⁶ Ichaqa kay ruwasqaykin noqamanqa gustawan. Qanqa Nicolaíta religionniyoq runakunapa mana allinkuna ruwasqantan cheqnikunki, imaynan noqapas cheqnikuni chay hinata.

⁷ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis. Pipas noqapi confiaspa venceqmanmi, noqaqa permitisaq Diospa paraisonman haykuspa, chay kawsay qokuq sach'apa rurunmanta mikhunanpaq, nispa.

Esmirna llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

⁸ —Esmirna llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

Noqan kani Qallariypas hinallataq Tukukuypas. Wañusqan karani; ichaqa kunanmi kawsarimuspa wiñaypaqña kawsashani. Noqan kayta nimuykichis: ⁹ Noqaqa yachanin sasachakuykunapi ñak'arisqaykita, hinallataq wakcha kasqaykitapas. Ichaqa Diospi creesqaykiraykun qanqa iñiyiniyki qapaq kashanki. Hinaspapas noqaqa yachallanitaqmi “Israel nacionniyoq runakunan kayku” nishaspanku qankunapa contraykichispi rimasqankuta. Hinaspapas paykunaqa sinagogapi huñinakushaspankupas, diablota cheqaqtapuni servishanku. ¹⁰ Saynaqa amayá qanqa manchakuychu

ñak'ariykuna hamuqtinga. Aswanqa uyariy kay nisqayta: qankunamantan wakinniykichista diabloqa carcelman churasunkichis, saynapi probasqa kanaykichispaq. Saynallataqmi qankunaqa chunka p'unchaw qatikachasqa kaspaykichis sufrispa ñak'arinkichis. Ichaqa ama ishkayaspayá wañunaykikama Diospi confiy. Sichus saynata ruwanki chayqa, noqan wiña-wiñaypaq kawsay premiota qosqayki.

¹¹ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis. Pipas noqapi confiaspa venceqtan noqaqa wiñaypaq librasaq, ishkay kaq wañuymanta, nispa.

Pérgamo llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

¹² —Pérgamo llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

Sapa lawninpi filoyoq espadata hap'iqmi khaynata nin: ¹³ Noqaqa yachanin diablopa gobiernasqan llaqtapi tiyasqaykitaqa. Ichaqa chay llaqtapi tiyashaspaykipas, manan dejarankichu noqapi confiytaqa. Chay diablopa tiyasqan llaqtapin noqamanta willakuq Antipastapas wañuchiranku. Payqa noqapin cheqaqtapuni confiaran. Ichaqa chay ruwasqankuta rikushaspaykipas, qanqa mana ishkayaspan noqapi confiaranki. ¹⁴ Ichaqa kaykuna ruwasqaykin qanpa contraykipi kashan: qankuna ukhumantan wakinniykichisqa chay ñawpaq huchayoq Balaam runapa yachachisqankunata kasukuqkuna kashankichis. Balaamqa rey Balacmanmi consejaran, Israel nacionniyoq runakunata huchallichinanpaq. Chaymi Israel nacionniyoq runakunaqa idolokunaman ofrecesqa mikhunakunata mikhuranku, hinallataq waqllikuy millay huchakunata ruwaspa puriranku. ¹⁵ Saynallataqmi qankunamanta wakinniykichisqa Nicolaita religionniyoq runakunapa yachachisqanta creeshankichis. Chay yachachisqankutan noqaqa millakuni. ¹⁶ Chayraykun niykichis, huchaykichista saqespayá Diosman kutirikuychis. Sichus Diosman mana kutirikunkichishchu chayqa, noqa hamuspaymi simiyanta lloqsimuq espadawan castigasaq, chay Nicolaita religionniyoq runakuna qatikuqkunata.

¹⁷ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis. Pipas noqapi confiaspa venceqmanmi, pakasqa maná nisqa sutiyoy mikhunata mikhuchisaq. Hinallataqmi huk yuraq rumichatapas qollasaqtaq. Chay rumichapin huk mosoq

sutin escribisqa kashan. Chay mosoq sutitaqa yachanqa chay rumichata chashkiqlan, nispa.

Tiatira llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

18 —Tiatira llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

¡Noqaqa Diospa Wawan Jesucriston kani! Ñawiykunaqa nina rawrashaq hinan. Chakiykunataqmi nina rawrashaq hornopi caldeasqa bronce k'ancharishaq puka hinaraq. Noqan kayta nimuykichis: 19 Noqaqa yachanin llank'asqaykita, khuyakuwasqaykita, noqapi creespa confiasqaykita, runamasiykikuna yanapaq kasqaykita, pacienciayoq kasqaykita, hinallataq ñawpaq ruwasqaykikunamanta kunan ruwasqaykikuna aswan más allin kasqantapas. 20 Ichaqa kaykuna ruwasqaykin qanpa contraykipi kashan: qanqa permitishankin chay Jezabel sutiyoq falso profetisa warmi munasqan ruwananta. Payqa “Diosmanta willakuq profetisan kani” nispanmi, creyentekunata engañaspa, tukuy waqllikuy millay huchakunata ruwachishan; hinallataq runakunapa ruwasqan idolokunaman ofrecesqa mikhunakunatapas mikhunankupaq yachachishan. 21 Chaymi noqaqa chay Jezabel warmimanqa oportunidadta qorani, huchanta saquespa Diosman kutirikunanpaq. Ichaqa huchankuna saqeytaqa manan munaranchu. 22 Chayraykun noqaqa anchata ñak'arichisaq chay Jezabel warmitaqa, nishu nanaywan camapi onqonanpaq. Saynallataqmi paywan waqllikuq runakunatapas anchata ñak'arichisaq, sichus huchankumanta wanakuspa noqaman mana kutirimunqakuchu chayqa. 23 Noqaqa chay warmita kasukuqkunatapas wañuchisaqmi. Saynapin llapallan creyentekunaqa yachanqaku, noqaqa llapallan runakunapa piensasqanta, hinallataq ima munasqankutapas yachasqayta. Chaymi noqata kasukuwaq runakunamanqa premionta qopusaq; huchapi kawsaq runakunataq castigasaq. 24 Ichaqa chay Tiatira llaqtapi tiyaqkunamanta wakinniykichisqa, chay Jezabel warmipa yachachisqankunataqa manan qatikurankichishchu. Saynallataqmi diablopa pakasqan secretokunamanta yachachisqankutapas manan qatikurankichishchu. Chayraykun qankunamanqa kay huk kamachikuyllata nisqaykichis: 25 Qankunaqa imaynatan kunankama noqapi confiashankichis, saynatayá confiaychis asta kutimunaykama.

26 Pipas diablotta vencespa, noqapa kamachisqaykunata asta tukukuy p'unchawkama kasukuqmanmi noqaqa

autoridadta qosaq, nacionkunata gobiernananpaq. ²⁷ Imaynan noqamanpas Dios Taytayqa autoridadta qowaran, saynallataqmi noqapas qankunaman autoridadta qosqaykichis, nacionkunata gobiernanaykichispaq. Chaytaqa gobiernankichis huk fierromanta bastonwan imaynan huk allpamanta ruwasqa mankata p'akispa ñut'unkichis, chay hinataraqmi contraykichispi hatarimuy runakunataqa ruwankichis. ²⁸ Hinaspapas qankunamanqa qollasqaykichistaqmi, pacha illarimuy ch'askatapas.

²⁹ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis, nispa.

3

Sardis llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

¹ –Sardis llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

Noqa Diospa qanchis espiritungunata, hinallataq qanchis ch'askakunata hap'iqmi, khaynata nini: Noqaqa yachanin tukuy imaymana ruwasqaykikunataqa; runakunan qankunataqa alabasunkichis noqapi confianaykichispaq piensaspanku. Ichaqa chay nisqankuqa manan cheqaqchu. Aswanmi qankunaqa noqapaqqa wañusqa hinaña kashankichis. ² Rikch'ariy, hinaspa kallpanchakuy, saynapi iñiyki ama chinkanapaq. Qawasqayman hinaqa, imapas allinkuna ruwasqaykikunaqa ñan chinkanapaq hinaña kashan Diospa ñawpaqninpiqa, Diosta qankuna mana allintachu kasukusqaykichisrayku. ³ Saynaqa yuyariyá imakunatas Diosmanta uyarispa yacharanki chayta. Hinaspayki chaykunapi allinta yuyaymanarispayki, tukuy huchaykikunamanta wanakuspa, Diosman kutirikuy payllata kasukunaykipaq. Sichus mana rikch'arinkichu chayqa, mana piensasqayki horasta suwa hina hamuspaymi castigasqayki. ⁴ Ichaqa Sardis llaqtapiqa kashanraqmi qankunamanta wakinniykichis huchakunapi mana puriqkuna; paykunapa p'achanmi noqata kasukuwasqankurayku, mana qenllichasqa hina kashan. Chaymi paykunaga noqawan kushka purinqaku sumaq yuraq p'achawan p'achasqa, noqata kasukuwaspa kawsasqankurayku. ⁵ Pipas tukuy tentacionkunata vencespa mana huchallikuqkun, yuraq p'achawan p'achachisqa kanqaku. Paykunapa sutintaqa Diospa kawsay libronmantan mana ni hayk'aqpas borrasaqchu. Aswanmi noqaqa Dios Taytaypa ñawpaqninpi, hinallataq

angelninkunapa ñawpaqninpiwan nisaq “paykunaqa noqapan”, nispay. ⁶ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis, nispa.

Filadelfia llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

⁷ —Filadelfia llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

Noqaqa Diosmanta Hamuq Cheqaq Ch'uya Salvadormi kani. Hinaspapas noqan hap'ini Davidpa gobiernasqan llaqtapa punkunpa llaventapas. Chaymi punkuta kichaqtiyqa, mana ni pipas wishq'aytaqa atinmanchu. Saynallataqmi punkuta wishq'aqtiypas, manan ni pipas kichaytaqa atinmanchu. Kunanqa uyariychisyá noqapa kay nisqayta: ⁸ Noqaqa tukuy ima ruwasqaykitan yachani. Noqa kikiymi qanpa ñawpaqniyki huk punkuta kicharani. Chay punkutaqa manan ni pipas wishq'aytaqa atinmanchu. Noqaqa yachanin, qanqa humilde kaspá pisi atiyniyoq kashaspaykipas, noqapa yachachisqaykunatan kasukuranki; hinaspapas qanqa manan p'enqakurankichu noqamantaqa. ⁹ Noqaqa yachanin, huk grupo runakuna sinagogapi huñunakuspa, diablopa munasqanta ruwaspanku, paypa partenmanta kasqankuta. Hinaspapas paykunaqa “Israel nacionniyoq runakunan kayku” nishaspankun, llullakuspa purishanku. Paykunatan noqaqa obligasaq qanpa ñawpaqniyki qonqorikunankupaq. Chaymi paykunaqa yachanqaku qankuna munakusqaymanta. ¹⁰ Enteron mundontinpin sasachakuypas, hinallataq ancha ñak'ariypas kanqa. Chaykunawanmi runakunaqa pruebasqa kanqaku. Qantan ichaqa tukuy imapi kasukuwasqaykirayku protegesqayki, astawanraq noqapi confianaykipaq. ¹¹ Noqaqa prontollan kutimusaq. Saynaqa imaynan noqapi confianshanki, saynallataqyá ama ishkasaspa noqapi confiy. Saynata kawsaqtiykin mana ni pipas premioykitaqa qechusunkichu. ¹² Pipas noqapi confiaspa diablota venceqmi, Diosniypa templonpiqa huk importante runa kanqa, imaynan temploqa pilarninpas kashanman hina. Chaymi chay templomantaqa mana ni hayk'aqpas lloqsinqachu. Hinaspan paypi escribisaq Diosniypa sutinta, hinallataq hanaq pacha llaqtapa sutintawan. Chay llaqtapa Diospa tiyasqan cielomanta hamuq mosoq Jerusalén llaqtan. Saynallataqmi paypiqa noqapa mosoq sutiypapas escribillasaqtaq. ¹³ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis, nispa.

Laodicea llaqtapi kaq iglesiaman escribisqanmanta

¹⁴ —Laodicea llaqtapi kaq iglesiapa angelninman escribiy khaynata:

Noqaqa Cheqaq Kaqmi kani. Hinaspapas noqaqa cheqaqtan rimani. Chaymi noqaqa mana llullakuspa rimani. Diosqa noqantakaman tukuy imakunata unancharan. (Kunanga uyariwayá kay nisqayta:)

¹⁵ Noqaqa tukuy ima ruwasqaykitan yachani. Qanqa manan ni chirichu nitaq ruphachu kashanki. Aswanqa allinmi kanman chiri kaqtiyki otaq rupha kaqtiykipas.

¹⁶ Ichaqa manan qanqa ni chirichu nitaq ruphachu kashanki; aswanqa tibiolla kasqaykiraykun, simiymananta vomitaspas aqtosqayki. ¹⁷ Qanqa ninkin: “Noqaqa qapaqmi kani. Chaymi tukuy imaymanay kapuwaqtin, mana ni imaypas faltapuwanachu”, nispayki. Ichaqa manan cuentata qokunkichu mana imapaq valeq kasqaykita, miserable kasqaykita, iñiykiyki wakcha hina kasqaykita, iñiykiyki ñawsa hina kasqaykita, hinallataq mana p'achayoq q'alalla hina kasqaykita ima. ¹⁸ Chaymi noqaqa kaykunata consejayki. Qanqa kaykunatayá noqamanta rantikuway: ninapi fundisqa qorita, qapaq kanaykipaq; yuraq p'achata, chaywan p'achakuspa, p'enqakuyniykita tapakunaykipaq; ñawiykipaq hampita, chay hampiwana hampikuspa, allinta rikunaykipaq. ¹⁹ Noqaqa llapallan munakusqay runakunataqa q'aqchaspan corregini. Saynaqa kallpanchakuspa, tukuy huchaykikunamanta wanakuspa, Diosman kutirikuy. ²⁰ Qawarimuway; noqaqa punkuta tocaspan waqyamushayki. Sichus qan waqyakusqay vozniyta uyarispaykiqa, punkuta kichamuway, wasiykiman haykumunaypaq. Hinaspan noqaqa qanwan cenasaq; saynallataqmi qanpas noqawan kushka cenanki. ²¹ Diablota venceq runatan noqaqa permitisaq, tiyana tronoypi noqawan kushka tiyananpaq. Imaynan noqapas diablota vencespay, Dios Taytaypa tiyanan trononpi paywan kushka tiyashani chay hinata. ²² Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, iglesiakunaman Santo Espiritupa nisqantayá allinta uyariychis, nispa.

4*Diosta hanaq pachapi adorasqankumanta*

¹ Chaykuna pasasqanpa qepanmanmi, noqaqa cielota qawarispay, huk kichasqa punkuta rikurani. Hinaqtinmi huk waqyakuyta uyarirani, qallariyninpi huk cornetapa waqasqanman hina rikch'akuqta. Chay waqyakuymi khaynata nimuwaran:

—¡Wichamuy kayman! Kunanmi rikuchisqayki imakunas prontolla pasanantamanta, nispa.

² Chay ratollapin Santo Espíritu noqaman hamuspa, atiyinwan hunt'aykuwaran. Hinaqtinmi hanaq pachapi rikurani huk tiyana tronota, chay tronopitaq tiyashaq runata.

³ Chay tronopi tiyaq runaqa rikch'akusqa suma-sumaq k'anchaq diamante rumiman hinallataq cornalina rumiman hinan. Saynallataqmi chay tronopa muyuriqninpiqa kallasqataq huk k'uychi. Chay k'uychiqa k'anchashaq esmeralda rumimanmi rikch'akusqa.

⁴ Chay tronopa muyuriqninpiqa kallasqataqmi ish kay chunka tawayoq tronokunapas. Chay tronokunapin ish kay chunka tawayoq ancianokuna tiyasqaku. Chay ancianokunaqa yuraq p'achawan p'achasqan kasqaku, hinallataq umankupipas qorimanta coronayoq ima. ⁵ Chay tronomantan lloqsimusqa rayo llataqyaykuna, qapariy vozkuna, hinallataq rayo t'ogyamuykuna. Chay tronopa ñawpaqninpiqa qanchis mecherokuna rawrashaq. Chay rawrashaq mecherokunaqa Diospa qanchis espirítunkunan kasqaku. ⁶ Chay tronopa ñawpaqninpiqa kallasqataqmi sumaq cristalman hina rikch'akuq huk lamar qocha hina.

Hinaspapas chay tronopa ñawpaqninpi, hinallataq muyuriqninpi kallasqataqmi, tawa atiyniyoq kawsaqkuna. Chay atiyniyoq kawsaqkunamanta kasqaku ñawpaqninkunapi, hinallataq qepankupipas ñawikunawan hunt'asqa. ⁷ Chay atiyniyoq kawsaqkunamanta primer kaqqa rikch'akusqa huk leonman, ish kay kaqtaq huk toroman, kinsa kaqtaq huk runaman, tawa kaqñataq huk hatun phawashaq ankaman. ⁸ Chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunaqa, sapankamankun soqta raphrayoqkama kasqaku. Hinallataq enteron cuerponkupipas ñawisapallañan kasqaku. Hinaspapas paykunaqa tuta p'unhawmi mana samarisa khaynata nisqaku:

“¡Santo, Santo, Santon tukuy atiyniyoq Señor Diosqa.

Paymi ñawpaq kaqpas, kunan kaqpas, hinallataq prontolla kutimuqpas!” nispa.

⁹ Chay atiyniyoq kawsaqkunaqa sapa kutinmi chay tiyana tronopi tiyaq wiña-wiñaypaq kawsaq Diosta hatunchasqaku, yupaychasqaku, hinallataq graciastapas qosqaku ima. ¹⁰ Saynallataqmi chay ish kay chunka tawayoq ancianokunapas, chay tronopi tiyaqta adoraranku ñawpaqninpi qonqorikuspa. Hinaspan coronankutapas orqokuspanku, chay tronopa ñawpaqninman churayuspanku, khaynata nisqaku:

¹¹ “¡Señor Diosniyku! Qanllan kanki tukuy atiyniyoq Diosqa.

Qanllataqmi kanki hatun-hatun respetasqa Señor Diosniykupas.

Chaymi noqaykuqa qanta alabaykiku, munasqaykiman hina tukuy imatapas unanchasqaykimanta”, nispanku.

5

Escribisqa libromanta Corderomantawan

¹ Tiyana tronopi tiyaqpa phaña makinpin rikurani huk rollosqa hina librota sapa lawninpi escribisqata. Chay libroqa qanchis sellokunawan sellasqan kasqa. ² Hinaspan rikullaranitaq ancha atiyniyoq huk angeltapas. Chay angelmi altota qaparispaxaynata tapuran:

—¿Pitaq ancha atiyniyoqri kanman, kay escribisqa libropa sellonkunata qasuspa, chay librota kichananpaqri? nispa.

³ Ichaqa manan ni pipas karanchu, hanaq pachapi, kay pachapi, hinallataq ukhu pachapipas, chay librota kichaspa qawanapaqqa. ⁴ Chaymi noqaqa anchata waqarani, chay escribisqa librota kicharispaxaynata qawanapaq hina mana ni pipas kasqanmanta.

⁵ Hinaqtinmi huknin kaq ancianoqa khaynata niwaran:

—¡Ama waqayñachu! Judá sutiyoy ayllumanta Davidpa mirayninmanta kaq Leonwan sutichasqan huk ganador lloqsiramun. Paymi ichaqa, Diospa enemigonkunata vencesqanrayku, chay libropa qanchis sellonkunata qasuruspa, kichariyta atinqa, nispa.

⁶ Chaymantan rikullaranitaq tiyana tronopa ñawpaqninpi huk Corderotapas sayashaqta. Chay Corderopa muyuriqninpin kashasqaku chay tawa atiyniyoq kawsaqkuna, hinallataq chay ishkey chunka tawayoy ancianokunapas. Chay Corderoqa ñak'asqaxaynata hinan kashasqa. Hinaspapas chay Corderoqa qanchis waqrayoqmi kasqa, hinallataq qanchis ñawiyoy ima. Chaykunaga Diospa qanchis espiri-tunkunan kasqaku. Chay spiritukunatan Diosqa enteron kay pachaman mandamusqa. ⁷ Hinaspan chay Corderoqa hamuspa, chay tronopi tiyaqpa phaña makinmanta chashkiran chay escribisqa librota. ⁸ Hinaqtinmi chay librota chashkuruqtin hinalla, chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunapas, hinallataq chay ishkey chunka tawayoy ancianokunapas, Corderopa ñawpaqninpi qonqorikuranku. Paykunapaqa sapankamankupan kasqa arpankupas, hinallataq qorimanta copankupas. Chay copakunan kasqa inciensowan hunt'asqa. Chay copapi hunt'asqaxaynata inciensoqa, Señor Jesucristopi llapallan creeqkunapa oracionninmi kasqa. ⁹ Hinaqtinmi paykunaga huk mosoq takita takiranku Corderoman khaynata: “Qanllan escribisqa librota hap'inaykipaq hinaqa kanki.

Qanllan sellokunatapas qasuspa kichanaykipaq hinaqa kanki.

Qanqa wañuchisqan karanki.

Qanllan yawarniykiwan huchapi kawsaq runakunata ranti-ranki,

tukuy clase rimayniyoqkunata, tukuy llaqtamanta, hinallataq tukuy nacionkunamantawan ima, saynapi Diospa llaqtan kanankupaq.

¹⁰ Hinaspapas paykunataqa tukuchiranki reykunaman hinallataq sacerdotekunamanmi. Paykunan Diosta servispanku, kay pachata gobiernanqaku”, nispanku.

¹¹ Chaymanta qawarispaymi rikurani tronopa muyuriqninpi chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunata, chay ishkay chunka tawayoq ancianokunata, hinallataq ashkallaña millonninpi angelkunatawan ima. Hinaspan uyarirani chay angelkunapa bulla hina vozninkuta. ¹² Hinaspan paykunaqa tukuy kallpankuwan qaparispa, khaynata alabasqaku:

“¡Ñak'arichispa wañuchisqa kaq Corderoqa

kaykunata chashkinanpaqqa merecenmi: atiyta, qapaq kayta, yachayta, kallpata,

respetota, hatunchasqa kayta, hinallataq alabasqa kayta ima!” nispanku.

¹³ Hinaspapas noqaqa uyarillaranitaqmi Diospa tukuy ima kawsaq unanchasqankunapa voznintapas, hanaq pachapi, kay pachapi, ukhu pachapi, hinallataq lamar qochapi kaqkunapas khayna nisqankuta:

“¡Tiyana tronopi tiyaqwan, hinallataq Corderopiwanyá ancha respetasqa kachunku, alabasqa kachunku, yu-paychasqa kachunku, hinallataq hatunchasqa ima kachunku wiña-wiñaypaq, ancha atiyniyoq kasqanku-rayku!”, nispanku.

¹⁴ Chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunataqmi khaynata niran-
ranku:

—¡Saynapuni kachun! nispanku.

Saynallataqmi chay ishkay chunka tawayoq ancianokunapas, qonqoriyukuspanku, {wiñay kawsaq Diosta} adoraran-
ranku.

6

Sellokunamanta

¹ Chaymantan noqaqa rikurani, chay qanchis sellokunamanta primer kaq sellota Cordero kicharisqanta. Hinaqtinmi chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunamanta primer kaqta uyarirani, rayo t'oqyaq hinaraq altota qaparispa, khayna nimuqta:

—¡Hamuy! nispa.

² Chaymantan rikurani huk yuraq caballota. Chay cabal-
lopi montakuqmi huk coronata chashkiran. Hinaspan payqa
huk arcota flechayoqta apasqa. Paymi enemigonkunata
vencespa, yapamanta lloqsiran, huktawan peleaspa vence-
nanpaq.

³ Ishkay kaq sellota qasuspa Cordero kichaqtinmi, noqaqa
chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunamanta ishkay kaqta
uyarirani, khayna nimuqta:

—¡Hamuy! nispa.

⁴ Hinaqtinmi huk caballoñataq lloqsimuran, nina hina
puka sansa colorman rikch'akuq. Chay caballopepi montakuq-
manñataqmi Diosqa atiyta, hinallataq huk espadatapas qo-
ran, kay pachapi hawkayayta chinkachinanpaq, hinallataq
runakunapas paykunapura wañuchinakunankupaq ima.

⁵ Kinsa kaq sellota qasuspa Cordero kichaqtinmi, noqaqa
chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunamanta kinsa kaqta
uyarirani, khayna nimuqta:

—¡Hamuy! nispa.

Hinaqtinmi noqaqa rikurani huk yana caballotañataq.
Chay caballopepi montakuqñataqmi huk balanzata makinpi
hap'isqa. ⁶ Hinaqtinmi uyarirani chay tawa atiyniyoq
kawsaqkunapa chawpinmanta khayna nimuqta:

—Huk p'unchaw jornalmi aypanqa huk kilo trigollapaq
otaq kinsa kilo cebadallapaq. Ichaqa amayá aceitepa
hinallataq vinopa precionpas wichachunchu, nitaq
escaseachunchu, nispa.

⁷ Tawa kaq sellota qasuspa Cordero kichaqtinmi, no-
qaqa chay tawantin atiyniyoq kawsaqkunamanta tawa kaqta
uyarirani, khayna nimuqta:

—¡Hamuy! nispa.

⁸ Chaymi noqaqa qawarispay rikurani huk q'ello
caballota. Chay caballopepi montakuqpa sutinmi kasqa
Wañuy; chay wañuypa qepantan wañusqakunapa kasqa
lugarpas hamusqa. Chay caballopepi montakuqmi atiyta
chashkiran, kay pachapi llapallan runakunamanta tawa
kaq parten runakunata wañuchinanpaq guerrakunawan,
yarqaykunawan, onqoykunawan, hinallataq salqa
animalkunawan ima.

Pishqa kaq sellomanta

⁹ Pishqa kaq sellota qasuspa Cordero kichariqt-
intaqmi, noqaqa altarpa pachanpi rikurani, Diospa
palabranta willakusqankurayku, hinallataq Jesucristopi
creesqankurayku wañuchisqa kaq runakunapa almankunata.

¹⁰ Paykunan altota qaparispanku khaynata niranku:

—Tukuy atiyniyoq cheqaq ch'uya Diosniyku, ¿hayk'aqkamataq mana juzgankichu wañuchiwaqniyku runakunata vengakunaykipaqri? Paykunatari, ¿hayk'aqpunitaq castigankí? nispanku.

¹¹ Hinaqtinmi Diosqa sapankamankuman huk yuraq p'achata qoran. Hinaspan Diosqa paykunata khaynata niran:

—Pacienciakuspa hawkalla huk tiempotawan suyakuychis; manaraqmi wañuchinkuraqchu qankuna hina Jesucristota serviq runakunataqa. Paykunata wañuchiqtinkuñan, chayraq hunt'akunqa; chaykamayá suyakuychis, nispa.

Soqta kaq sellomanta

¹² Soqta kaq sellota qasuspa Cordero kichariqtinmi, huk hatun terremotopa pasasqanta rikurani. Hinaqtinmi intiqa tutayaran, luto p'achawanpas p'achasqa kashanman hina. Saynallataqmi killapas yawar hina puka colorman tukuran.

¹³ Hinaqtinmi cielopi kaq ch'askakunapas kay allpa pachaman urmamuranku, imaynan huk higos sach'apa manaraq poqo rurupas wayra nishuta wayramuqtin, tukuy pampaman wishñikamun chay hinata.

¹⁴ Saynallataqmi cielopas chinkaran, huk hatun rollosqa papel hina. Saynallataqmi orgokunapas, hinallataq lamar qochapa chawpinpi kaq islakunapas sitionmanta kuyuchisqa karan. ¹⁵ Hinaqtinmi kay pachapi gobiernaq reyku, soldadokunapa jefenkuna, qapaqkuna, atiyniyoq kamachikuq runakuna, esclavokuna, hinallataq libre kaq runakunapas t'oqokunapi, hinallataq qaqa siki mach'aykunapi ima llapachallanku pakakuranku. ¹⁶ Hinaspan paykunaqa qaparispa, orgokunata, hinallataq qaqaqunatapas khaynata niranku:

—¡Hawaykuman urmayamuspa ñit'iwayku, tiyana tronopi tiyaq ama rikuwanankupaq; hinallataq Corderopa ancha phiñakuynimantapas pakaykuwayku! ¹⁷ Diospa hinallataq Corderopa anchata castigawananchis p'unchawmi ña chayaramunña. ¡Chaymi mana ni pipas chay castigotaqa aguantayta atinqachu! nispanku.

7

144,000 runakuna sellowan sellasqa kasqankumanta

¹ Chaymantan rikullaranitaq tawa angelkunata. Paykunan kay allpa pachapa tawantin esquinanpi sayashasqaku, tawantin esquinanmanta wayra phukumuqta atajaspanku, saynapi chay wayra, allpa pachata, lamar qochata, hinallataq sach'akunatawan ama phukurpananpaq. ² Chaymantan rikullaranitaq huk angeltapas intipa lloqsimunan lawmanta hamushaqta. Paymi kawsaq Diospa sellonta

apamusqa. Hinaspan payqa altota qaparispa waqyaran tawantin angelkunata; paykunan chashkisqaku atiyta, kay allpa pachata, hinallataq lamar qochatapas dañota ruwanankupaq. ³ Hinaqtinmi chay intipa lloqsimunan lawmanta hamuq angelqa chay tawantin angelkunata khaynata kamachiran:

—¡Amaraq kay allpa pachatapas, lamar qochatapas, hinallataq sach'akunatapas dañotaqa ruwaychisraqchu, Diosninchista serviq wawankuna mat'enkupi sellasqa kanankukama! nispa.

⁴ Chaymantan noqaqa uyarirani chay sellowan sellasqa runakuna hayk'as kasqankuta. Chay sellasqa runakunaqa kasqaku 144,000. Paykunan kasqaku chunka ishkayniyoq hatun ayllumanta miramuq Israel nacionniyoq runakuna.

⁵ Judá sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Rubén sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Gad sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

⁶ Aser sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Neftalí sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Manasés sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

⁷ Simeón sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Leví sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Isacar sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

⁸ Zabulón sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

José sutiyoq ayllumantan 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Hinallataqmi Benjamín sutiyoq ayllumantapas 12,000 runakuna sellowan sellasqa kasqaku.

Ashka runakuna yuraq p'achawan p'achasqa kasqankumanta

⁹ Chaykuna pasaruqtinmi, noqaqa rikullaranitaq ashkallaña runakunata. Manan pipas paykunataqa yupayta atirankuchu. Paykunan kasqaku llapallan nacionkunamanta, tukuy niraq ayllukunamanta, tukuy clase llaqtayoq runakunamanta, hinallataq tukuy clase

idiomapi rimaq runakunamantawan ima. Paykunaqa tiyana tronopa ñawpaqninpi, hinallataq Corderopa ñawpaqninpin, yuraq p'achawan p'achasqa sayashasqaku. Makinkupitaqmi palmerapa ramanta hap'isqaku. ¹⁰ Paykunan altota qapariranku. Hinaspan alabaspa hatuncharanku khaynata:

—¡Tronopi tiyaq Diosninchismi,

hinallataq Corderopiwan ima salvawaranchis! nispanku.

¹¹ Hinaqtinmi llapallan angelkunaqa tronopa muyuriqninpi, ancianokunapa muyuriqninpi, hinallataq tawantin atiyniyoq kawsaqkunapa muyuriqninpi sayashasqaku. Hinaspan paykunaqa tronopa ñawpaqninpi qonqorikuranku, asta mat'enkupas pampaman tupanankama. Hinaspan Diosta adoraranku ¹² khaynata:

—¡Qankunapa nisqaykichisman hinayá kachun!

¡Alabasqayá kachun Diosninchisqa hatu-hatun kasqanmanta, yachayniyoq kasqanmanta,

atiyniyoq kasqanmanta,

hinallataq kallpayoq kasqanmanta ima!

¡Paymanyá graciasta qospa adorasunchis wiña-wiñaypaq!

¡Saynapuni kachun! nispanku.

¹³ Hinaqtinmi huknin kaq ancianoqa tapuwaran khaynata:

—¿Pikunataq waq yuraq p'achawan p'achasqa kaq runakunari? ¿Maymantataq paykunari hamurankú? nispa.

¹⁴ Chaymi noqaqa contestarani khaynata:

—Señor, qanmi chaytaqa yachanki, nispa.

Hinaqtinmi payqa niwaran khaynata:

—Paykunaqa hatu-hatun ñak'ariypi kasqankumanta lloqsimuqkunanku.

Hinaspapas paykunaqa Corderopa yawarninwan maqchisqan kanku. Chaymi paykunapa p'achankuqa suma-sumaq yuraqyachisqa kashan.

¹⁵ Chaymi paykunaqa Diospa tiyasqan tronopa ñawpaqninpi kashanku,

Diospa templonpi tuta p'unchaw adoraspanku.

Tronopi tiyaq Diosmi paykunawan kaspas, tukuy imamantapas waqaychanqa.

¹⁶ Chaymi paykunaqa manaña ni hayk'aqpas yarqachikunqakuñachu, nitaq ch'akichikunqakuñachu.

Paykunataqa manañan intipas nitaq ni ima ruphaypas dañota ruwanqañachu.

¹⁷ Ichaqa tronopa chawpinpi kaq Corderon paykunataqa michinqa, imaynan ovejakunata michiqpas allin pukyu unukunaman apaspa, kawsay qokuq unuta tomachin chay hinata.

Hinaspan Diosqa weqenkutapas pichanqa, nispa.

8

Qanchis kaq sellomanta

¹ Qanchis kaq sellota qasuspa rollosqa librota Cordero kichariqtinmi, hanaq pachapiqa media hora hina, mana ni pipas bullata ruwaranchu. ² Hinaqtinmi Diospa ñawpaqninpi qanchis angelkunata sayashaqta rikurani. Hinaspan paykunaqa sapankamanku huk cornetata chashkiranku.

³ Chaymantan huk angelpas ashuyamuspa, altarpa ñawpaqninpi sayaykuran. Payqa qorimanta tazontan hap'isqa. Chay tazonmanmi ashka q'apaq inciensowan hunt'aykuranku, Diospa akllasqan ch'uya runakunapa oracionnintawan kushkata Diosman ofrecenanpaq. Hinaspan chay angelqa chay ofrecenan ofrendataqa tiyana tronopa ñawpaqninpi kaq qorimanta ruwasqa altarman churayuran. ⁴ Hinaqtinmi chay inciensopa q'oshñiriyninga angelpa hap'isqan tazonmanta lloqsispa, Diospa kasqankama wicharan, chay ch'uya runakunapa oracionninkupiwan kushka. ⁵ Chaymantan chay angelqa incienso q'oshñichinan tazonta oqarispas, altarpipi kaq nina sansawan hunt'ayuspa, kay pachaman wikch'uyamuran. Hinaqtinmi enteron kay pachapi kaykuna pasaran: rayokuna, hinallataq truenokuna t'oqyaran; relampagokuna llipikyaran, hinallataq terremotopas kay pachata thaptiran.

Qanchis cornetakunamanta

⁶ Chaymantan chay qanchis angelkunaga corneta hap'isqankuta tocanankupaq alistakuranku. ⁷ Primer kaq ángel cornetata tocayta qallarimuqtinmi, hanaq pachamanta kay pachaman chikchi chikchimuran, hinallataq ninapas yawarwan chapusqa urmayamuran. Hinaqtinmi enteron kay pachapa kinsa kaq parten ninawan ruphasqa karan. Saynallataqmi kay pachapi llapallan sach'akunamanta, hinallataq kay pachapi tukuy clase pastokunamantapas kinsa kaq parten ruphasqallataq karan.

⁸ Saynallataqmi ishka kaq ángel cornetata tocamuqtin, huk hatun rawrashaq orqo hina lamar qochaman wikch'uyusqa karan. Hinaqtinmi enteron lamar qochapa kinsa kaq parten yawarman tukuran. ⁹ Hinaqtinmi lamar qochapi llapallan kawsaqkunamanta kinsa kaq parten wañuran. Saynallataqmi lamar qochapi kaq barcokunamantapas kinsa kaq parten destruisqa karan.

¹⁰ Saynallataqmi kinsa kaq ángel cornetata tocamuqtin, hanaq pachamanta hatun ch'aska urmayamuran nina hina rawrariykuspa. Chay ch'askaqa urmayamuran llapallan mayukunapa, hinallataq llapallan pukyukunapa kinsa

kaq partenmanmi. ¹¹ Chay ch'askapa sutinmi kasqa “Qatqe ajenjo”. Hinaqtinmi llapallan unukunamanta kinsa kaq parten qatqe unuman tukuran. Chaymi chay qatqe unumanta tomaq runakunaqa ashka wañuranku.

¹² Tawa kaq ángel cornetata tocamuqtinmi, intipa, kilapa, hinallataq ch'askakunapapas, kinsa kaq parten dañasqa karan. Chaymi p'unchawpa kinsa kaq parten, hinallataq tutapapas kinsa kaq parten mana k'anchayniyoq qeparan.

¹³ Chaymantan qawarispay hanaq pachapi huk angelta anka hina phawashaqta rikurani. Paytan uyarirani altota qaparispay khayna nishaqta:

—¡Ay, ay, ay imaynaraq kankichis enteron kay pachapi kawsaqkuna, kinsantin qepaq angelkuna cornetankuta tocamuqtinku! nispa.

9

Pishqa kaq cornetamanta

¹ Pishqa kaq ángel cornetata tocamuqtinmi, huk ch'askata hanaq pachamanta kay pachaman urmayamuqta rikurani. Chay ch'askan ukhu pachapa llaventa chashkiran.

² Hinaqtinmi ukhu pachata llavenwan kicharuqtin, huk hatun hornomanta hina q'oshñi lloqsimuran. Chay q'oshñi lloqsimuqmi intita hinallataq cielotapas tutayaykachiran.

³ Hinaqtinmi chay q'oshñimanta langostakuna hina lloqsimuranku. Hinaspan enteron kay pachaman hunt'aykuranku. Chaymi chay langostakunaqa atiyta chashkiranku, huk ato-atoq uru hina runakunata picananpaq.

⁴ Hinaqtinmi Diosqa chay langostakunata kamachiran, kay pachapi llapallan sach'akunata, plantakunata, hinallataq tukuy clase verde qorakunatapas ama mikhunankupaq. Aswanqa Diospa sellonwan mat'enkupi mana marcasqa runakunallata k'irispay, ñak'arichinankupaqmi kamachiran.

⁵ Ichaqa Diosqa manan permitiranchu, chay langostakuna runakunata wañuchinanpaqqa. Aswanmi Diosqa permitiran, chay langostakunaqa pishqa killa hunt'a runakunata ñak'arichinanpaq. Chaymi chay langostakunapa picasqanqa anchata nanaran, imaynan ato-atoq urupa picasqan hinataraq.

⁶ Hinaspan enteron kay pachapi runakunaqa chay pishqantin killapi wañuyta mashkanqaku. Ichaqa manataqmi wañuytaqa atinqakuchu. Aswanmi wañuyqa paykunamanta ayqekushmanmanpas hina kanqa.

⁷ Chay langostakunaqa rikch'akuranku, guerrapi peleanankupaq alistasqa caballokunaman hinan. Umankupin kasqa qorimanta ruwasqa corona hina. Uyankutaqmi kasqa runapa uyanman rikch'akuq hina.

8 Chukchankutaqmi kasqa warmipa chukchanman rikch'akuq hina. Kirunkutaqmi kasqa leonpa kirunman rikch'akuq hina. 9 Qasqonkutaqmi kasqa fierromanta ruwasqa chalecowan protegesqa hina. Saynallataqmi raphrankupas anchallataña bullata ruwasqa, imaynan guerraman riq caballokunapa chutasqan carretapas raqayyaspas bullata ruwan chay hinataraq. 10 Saynallataqmi chay langostakunapa chupanqa ato-atoq urupa chupanman rikch'akusqa. Chay chupanpa puntanpitaqmi awqa hina picananpaq kasqa. Chay picananwanmi chay langostakunaqa runakunata picaspa, pishqa killa hunt'a nishuta ñak'arichisqa. 11 Chay langostakunapa jefenqa ukhu pachapi mana allin angelmi kasqa. Chay angelpa sutinmi hebreo rimaypi kasqa “Abadón”; griego rimaypitaqmi kasqa “Apolión”. Chay sutikunan khayna ninanta nin: “Mana imaman tukuchi”, ninanta.

12 Kaykunapa pasasqanwanmi chay primer kaq ancha ñak'ariy pasaran. Ichaqa faltashanraqmi ishkay kaq hinalataq kinsa kaq ancha ñak'ariykunapa hamunan.

Soqta kaq cornetamanta

13 Soqta kaq ángel cornetata tocamuqtinmi, huk waqyakuqpa vozinta uyarirani. Chay waqyakuqpa vozninga Diospa ñawpaqninpi kaq qorimanta altarpa tawantin waqrunkunapa chawpinmantan uyarikamuran. 14 Chay waqyakuqmi chay soqta kaq corneta tocaq angelta khaynata niran:

—Éufrates hatun mayupa cercanpi tawantin watasqa angelkunata kacharimuy, nispa.

15 Hinaqtinmi chay soqta kaq angelqa chay tawantin watasqa angelkunata kachariran, enteron kay pachapi runakunamanta kinsa kaq partenta wañuchinankupaq. Chay tawantin angelkunan preparasqa kasqaku, chay watapi, chay killapi, chay p'unchawpi, hinallataq chay horaspi chay runakunata wañuchinankupaq. 16 Hinaspapas uyariranin hayk'a tropa soldadokunas caballokunapi montayukuspa peleaqkunata. Chay soldadokunaqa ishkay pachaq millonmi kasqaku.

17 Noqaqa visionpin rikurani chay caballokunata, hinallataq chay caballopi montakuq soldadokunatawan ima. Chay caballokunapa hinallataq chay soldadokunapa qasqonpin churasqa kasqa huk chalecoman rikch'akuq. Chay chalecon kasqa nina sansa hina puka, zafiro hina azul, hinallataq azufre hina q'ello. Chay caballokunapa umanmi leonpa umanman rikch'akusqa. Siminkumantataqmi lloqsimusqa q'oshñi, nina, hinallataq azufre ima.

18 Hinaqtinmi kay pachapi llapallan runakunamanta kinsa kaq parten wañuranku, chay caballokunapa siminmanta lloqsimuq q'oshñiwan, ninawan, hinallataq azufrewan ima. 19 Chay caballokunapa atiyninga kasqa siminkupi, hinallataq chupankupi iman. Hinaspapas chay caballokunapa chupanqa mach'aqwaykuna hina umayoqmi kasqa, runakunata anchata k'irispa ñak'arichinanpaq.

20 Ichaqa chay plagakunawan mana wañuspa qepakuq runakunaqa manan huchankumantaqa wanakurankuchu; nitaqmi demoniokunatapas hinallataq runakunapa ruwasqan idolokunatapas adoraytaqa dejarankuchu. Aswanmi rumimanta, k'ullumanta, qorimanta, qolqemanta, hinallataq bronce manta ruwasqa idolokunata adoraranku. Ichaqa chay falso dioskunaqa manan rikunkuchu, uyarinkuchu, nitaq purinkupashchu. 21 Hinaspapas chay runakunaqa manan wanakurankuchu, runamasinku wañuchisqankumanta, layqakuna ruwasqankumanta, waqlliyuypi purisqankumanta, hinallataq suwakuyipi purisqankumantapas.

10

Huk angelmanta taksa libromantawan

1 Chaykuna pasaruqtinmi, huk ancha atiyniyoq angeltañataq rikurani, hanaq pachamanta phuyu ukhupi urayamushaqta. Chay angelpa umanmi k'uychiwan adornasqa hina kasqa. Uyantaq intipa k'anchayninman hinaraq rikch'akusqa. Saynallataqmi ishkaaynin chakinkunapas altoman aysakuq nina rawraq hinaraq kasqa. 2 Makinpitaqmi hap'isqa huk taksa libro kicharisqata. Hinaspanmi chay angelqa phaña kaq chakinwan saruran lamar qochata, lloq'e kaq chakinwanñataq allpa pachata. 3 Hinaspan qapariran huk león hinaraq. Saynata qapariqtinmi qanchis vozkuna uyarikuran huk rayo t'oqyamuq hinaraq. 4 Saynata chay qanchis vozkuna rayo t'oqyaq hinaraq uyarikuqtinmi, noqaqa chaykuna uyarisqayta ña escribinayña kasharan. Ichaqa chay ratollapin hanaq pachamanta huk vozta uyarirani khayna nimuwaqta:

—Chay qanchis vozkuna nimusqantaqa ama escribiychu; aswan waqaychay mana pipa yachasqallan, nispa.

5 Hinaqtinmi chay lamar qochapi huknin chakinwan, hinallataq allpa pachapi huknin chakinwan sayaq angelta rikurani, {phaña} makinta cieloman oqarishaqta. 6 Diosmi hanaq pachatapas, kay pachatapas, lamar qochatapas, hinallataq tukuy kaqkunatapas unancharan. Chayraykun chay angelqa

huk juramentota ruwaran, wiña-wiñaypaq kawsaq Diospa sutinpi khaynata:

—Diosqa manañan astawanqa suyanqañachu. ⁷ Aswanmi chay qanchis kaq ángel cornetata tocamuqtin, Diospa pakasqa hina planninkunaqa cumplikunqa, imaynatan ñawpaq tiempopi serviqnin profetakunaman willaran chayman hina, nispa.

⁸ Hinaqtinmi hanaq pachamanta uyarisqay vozqa kaq-manta nimuwaran khaynata:

—Riy; hinaspa chashkimuy chay taksa kichasqa librochata, lamar gochapi huknin chakinwan, hinallataq allpa pachapi huknin chakinwan sayaq angelpa makinmanta, nispa.

⁹ Saynata niwaqtinmi noqaqa, chay angelpa kasqanman rispay, khaynata nirani:

—Chay hap'isqayki librochata qoway, nispa.

Saynata niqtiymi chay angelqa niwaran khaynata:

—Kay librochata chashkiwaspayki mikhuy. Simiykipin abejapa mielnin hina mishk'isunki; ichaqa wiksayki ukhupitaqmi millayta qatqesunki, nispa.

¹⁰ Hinaqtinmi angelpa makinmanta chay librochata chashkispay mikhurani. Chaymi simiypiqa abejapa mielnin hina mishk'iwaran; wiksaypin ichaqa millayta qatqewaran.

¹¹ Hinaqtinmi chay hanaq pachamanta uyarisqay vozqa niwaran khaynata:

—Huktawanmi runakunaman willamunayki Diospa nisqanmanta, imakunas ashka llaqtakunawan pasananmanta, ashka nacionkunawan pasananmanta, ashka idiomakuna rimaq runakunawan pasananmanta, hinallataq reykunawanpas imakunas pasananmanta ima, nispa.

11

Ishkay profetakunamanta

¹ Chaymantan chay vozwan rimapayamuwaqqa qowaran medinapaq bastonman rikch'akuq huk soqos k'aspita. Hinaspan khaynata niwaran:

—Riy, hinaspa Diospa templonta hinallataq altarnintawan medimuy. Hinaspa chay templopi hayk'as Diosta adoraq runakunata yupamuy. ² Ichaqa chay temploa pationtaqa ama medimuychu. Chay hawa patiopin kashanku Diospi mana creeq ashka nacionniyoq runakuna. Paykunan Jerusalén llaqtata dominaspa gobiernanqaku kinsa wata parten. ³ Hinaqtinmi noqaqa chay p'unchawkunapi ishkeynin noqamanta willakuq profetaykunata kamachisqa,

luto p'achawan p'achakuspanku, kinsa wata parten noqamanta willakunankupaq, nispa.

4 Chay ish kaynin profetakunaqa kashanku kay pachata kamachiq Diospa ñawpaqninpin. Hinaspapas chay profetakunaqa aceitunata ruruq ish kay olivos sach'akuna hinan kanku. Hinallataqmi chay profetakunaqa, Diospa ñawpaqninpi kaq ish kaynin candelabrokuna hina kanku. 5 Sichus pipas chay ish kaynin profetakunata ima mana allintapas ruwayta munanqaku chayqa, paykunan siminkumanta nina rawrayta phukurispanku, llapallan enemigonkutaqa wañuchinqaku. Saynatan wañunanku pipas paykunata wañuchiy munaqkunaqa. 6 Hinaspapas chay ish kaynin profetakunaqa atiy niyoqmi kanqaku Diosmanta willakusqanku tiempopi parata mana parachimunankupaq, unutas yawarman tukuchinankupaq, hinallataq munasqanku horaspi kay pachapi tiyaqkunata tukuy clase milla-millay onqoykunawan ñak'arichinankupaq ima.

7 Chay ish kaynin profetakuna Diospa cheqaq willakuyninta lliw runakunaman willayta tukurullaqtinmi, mancharikuypaq millay animal ukhu pachamanta lloqsimunqa. Hinaspan chay millay animalqa chay ish kay profetakunawan peleanqa; hinaspan chay profetakunata vencespa wañuchinqa. 8 Chay ish kay profetakunapa cuerpontaqmi, Señor Jesucristota cruzpi chakataspa wañuchisqanku hatun llaqtapa principal callenpi wikch'usqa qepanqa. Chay llaqtatan runakunaqa rikch'anachinku Sodoma llaqtawan, hinallataq Egipto nación llaqtawan ima. 9 Hinaspan tukuy nacionkunamanta runakuna, tukuy llaqtakunamanta runakuna, tukuy clase runakuna, tukuy ayllukunamanta runakuna, hinallataq tukuy idiomapi rimaq runakuna, chay ish kay profetakunapa wañusqa cuerpontaqa kinsa p'unchaw parten rikunqaku. Ichaqa manataqmi permitinqakuchu, chay profetakunapa cuerponta p'ampanankutaqa. 10 Chay ish kay profetakunaqa wañuchisqa kanqaku, huchallapi kawsaq runakunata q'aqchaspas ñak'arichisqankuraykun. Chaymi sayna wañusqa kasqanta rikuspanku, enteron mundontinpi runakunaqa kusikunqaku. Hinaspan kusikuymanta fiestata ruwaspa, paykunapura regalokunata apachinankunqaku.

11 Ichaqa chay kinsa p'unchaw parten pasaruqtinmi, chay ish kaynin profetakunataqa wañusqa kasqankumanta Dios kawsarichimuran. Hinaqtinmi chay kawsarimusqankuta llapallan runakuna rikuspanku, anchata mancharikuranku. 12 Hinaqtinmi chay ish kaynin profetakunaqa alto uyarikuq

vozta cielomanta uyariranku. Chay vozmi khaynata nimuran:

—¡Wichamuychis kayman! nispa.

Hinaqtinmi paykunaqa, llapallan enemigonkuna rikushaqtin, hanaq pachaman phuyu ukhupi wiharanku. ¹³ Chay ratollapitaqmi nishuta terremoto pasaran. Hinaqtinmi enteron llaqtamanta chunka kaq parten thuñichisqa karan. Chaymi chay llaqtapi qanchis waranqa runakuna wañuranku. Ichaqa wakin kawsaq runakunañataqmi anchata mancharikuspanku, hanaq pachapi kawsaq Diosta alabaranku.

¹⁴ Kaykunapa pasasqanwanmi chay ishkay kaq ancha ñak'ariy pasaran. Ichaqa ñan hamushanña kinsa kaq ancha ñak'ariyqa.

Qanchis kaq cornetamanta

¹⁵ Qanchis kaq ángel cornetata tocamuqtinmi, hanaq pachapi fuerte vozkuna uyarikuran khaynata:

—Diosninchismi Salvadorninchis Jesucristopiwan ña gobiernashanña enteron kay pachata. Payqa wiña-wiñaypaqmi gobiernanqa, rey kasqanrayku, nispa.

¹⁶ Hinaqtinmi ishkay chunka tawayoq tiyana tronokunapi tiyaq ancianokunaqa, Diospa ñawpaqinpi qonqorikuspa, pampakama k'umuranku. Hinaspan Diosta adoraranku ¹⁷ khaynata:

—Tukuy atiyniyoq Señor Diosniyku, qanmi kanki ñawpaq tiempopi kaqpas, kunan tiempopi kaqpas, hinallataq qepa tiempoman hamuq Diosniykuqa. Chaymi graciasta qoykiku, ancha atiyniykita noqaykuman rikuchiwasqaykikumanta, hinallataq gobiernayta qal-larisqaykimantawan ima.

¹⁸ Qanpi mana creeq runakunan llapallan nación llaqtakunapi phiñasqa kashanku.

Ichaqa phiñakuyniykiwan castiganayki p'unchawmi kunanqa ña chayaramunña.

Chaymi kunanqa llapallan wañusqa runakunata juzganki.

Ichaqa servisuqniyki llapallan profetaykikunamanmi premionta qopunki,

saynallataq sutiykita respetaspa ch'uya songowan servisuqniyki runakunamanpas, importante kaqkunamanpas hinallataq menos importante kaqkunamanpas.

¡Kunanmi tiempo chayamun kay pachapi tukuy unanchasqaykikunata destruiq runakunata juzgaspa ñut'unaykipaq! nispa.

¹⁹ Hinaqtinmi hanaq pachapi Diospa templon kicharikuran. Chay templo ukhupitaqmi rikukuran tablamanta ruwasqa

baúl hina arca del pacto nisqanku. Hinaqtinmi rayokuna fuerteta t'oqyamuran; alto qapariy vozkuna uyarikuran; truenokuna t'oqyamuran; terremotokuna pasaran; hinalataq chikchipas nishuta chikchimuran.

12

Huk warmimanta dragonmantawan

¹ Chaymantan hanaq pachapi rikurani mancharikuypaq hina huk hatu-hatun señalta: chay señalpin rikurani huk warmita intiwan hina p'achasqata, chakinpa pachanpitaqmi huk killapas kashanman hinata, saynallataq umanpipas chunka ish kay ch'askakunayoq coronata. ² Chay warmiqa onqoqmi kasqa. Chaymi onqokunanpaq dolor hap'iqtin nishuta qapraqchasqa.

³ Chaymantataqmi kaqmanta rikhurillarantaq huk hatu-hatun señal hanaq pachapi: chay señalpin rikullaranitaq dragonwan sutichasqa huk hatunkaray puka animalta. Chay dragonmi kasqa huk hatunkaray qalaywaman rikch'akuq; hinaspapas chay dragonqa kasqa qanchis umayoq, chunka waqrayoq, hinallataq sapankama umanpi coronayoq ima. ⁴ Hinaspanmi chay dragonqa chupanwan hanaq pachapi llapallan ch'askakunamanta kinsa kaq partenta aysaspa arrastrasqa. Hinaspan chay ch'askakunataqa kay allpa pachaman wikch'uyamuran. Saynallataqmi hanaq pachapi rikusqay warmi ña onqokunanpaq hinaña kashaqtin, chay dragonqa ñawpaqninpi sayaspa, chay warmipa wawan naceramuqtin hinalla mikhurunanpaq listollaña suyanan. [Nota: Chay dragonqa diablón. Chay wikch'usqa ch'askakunataqmi diablota qatikuq angelkuna karanku. Paykunan Diospa contranpi sayariranku diablota qatikunankupaq. Sayna ruwasqankuwanmi paykunaqa demoniokunaman tukupuranku Apocalipsis 12.9].

⁵ Hinaqtinmi chay warmiqa huk qari wawata onqokuran, kay enteron mundopi kaq llaqtakunata atiyinwan gobiernananpaq. Ichaga chay warmipa wawanta qechuruspankun, tronopi tiyaq Diospa ñawpaqninman aparanku. ⁶ Chay lugarmantan chay onqokuq warmiqa ishkapakuran Diospa preparasqan ch'inñeq lugarman, chay lugarpí kinsa wata parten cuidasqa kananpaq.

Ashka angelkunapa jefen ángel Miguel dragonwan pe-leasqanmanta

⁷ Chaykuna pasasqanpa qepanmanmi hanaq pachapi guerra karan. Chaypin angelkunapa jefen ángel Miguelqa kamachisqan angelkunapiwan kushka dragonpa contranpi pelearanku, hinallataq chay dragonta qatikuq mana

allin angelkunapa contranpiwan ima. ⁸ Hinaqtinmi chay dragonqa qatiqnin mana allin angelkunapiwan vencesqa karanku. Chaymi Diosqa hanaq pacha cielopi tiyanankutaqa manaña paykunataqa permitiranñachu. ⁹ Hinaqtinmi chay dragontaqa hanaq pachamanta kay pachaman wikch'uyamuranku, payta qatiqnin llapallan angelninkunatawan kushkata. Chay dragonmi kasqa diablo, ñawpaq kay pacha qallariypi mach'aqway formapi rikhuriq. Chay diablota Satanawan suticharanku. Hinaspapas chay diablota kay pachapi llapallan runakunataqa engañashan.

¹⁰ Chaymantan uyarillaranitaq hanaq pacha cielopi huk hatu-hatun waqyakuyta, khayna niqta:

—Diosninchismi kunan

paypi creeq runakunata ña salvarunña.

Paymi rikuchiwan chis tukuy atiyniyoq kasqanta.

Pay sapallanmi gobiernananpaq tukuy atiyniyoq Reyqa.

Diosmanta Hamuq Criston enteron kay pachataqa kunanmanta gobiernanqa.

Cristoqa gobiernanqa, Diospa ñawpaqninmanta diablo wikch'uyamusqa kaqtinmi.

Chay diabloqa tuta p'unchawmi Diospi creeq wawqe pananchiskunataqa Diospa ñawpaqninpi acusaran.

¹¹ Jesucriston huk Cordero hina cruzpi yawarninta ch'aqchuspa wañuran.

Chay sacrificio ruwasqanwanmi, Jesucristopi creeq wawqe pananchiskunataqa, salvasqa karanku.

Chaymi Jesucristopa sacrificio ruwasqanwan,

hinallataq Jesucristomanta willakusqanku palabrawan ima, chay creyentekunataqa diablota vanceyta atiranku.

Hinaspapas chay wawqe pananchiskunataqa manan manchakurankuchu wañuytaqa.

Aswanmi paykunataqa Jesucristomanta willakusqankurayku, listo karanku wañunankupaq.

¹² Chayraykuyá hanaq pachakuna, hinallataq chaypi llapallan kawsaqkunapas, ¡kusikuychis!

¡Ichaqa ay imaynaraq kankichis kay pachapi,

hinallataq lamar qochapi kawsaqkunata!

Diabloqa sinchi phiñasqan kashan, poco tiempollaña kananpaq kasqanta yachakusqanrayku.

Chayraykun qankunaman urayamun, qankunata ñak'arichisunaykichispaq, nispa.

¹³ Hinaqtinmi chay dragonqa kay pachaman wikch'uykamusqa kasqanta yachakuspan, chay qari wawacha onqokuq warmita qatiyachayta qallariran.

¹⁴ Ichaqa Diosmi huk hatun ankapa ishikay raphrankunata chay warmiman qoran, chay raphrakunawan huk karu

ch'inñeq desierto lugarman phawananpaq, saynapi chay dragonmanta ishkapakuspa, chaypi kinsa wata parten protegesqa kananpaq. ¹⁵ Hinaqtinmi chay dragonqa siminmanta ashka unuta aqturan, mayu hinaraq puririnanpaq, saynapi chay warmita chay mayu apaspa wañuchinanpaq. ¹⁶ Ichaqa allpa kicharikuspanmi, chay dragonpa aqtusqan mayuta millp'urparan. Saynapin chay warmiqa salvasqa karan. ¹⁷ Hinaspan chay dragonqa chay warmipa contranpi anchata phiñakuspa, chay warmipa mirayninkunawan peleananpaq riran. Chay warmipa mirayninkunaqa karanku Diospa kamachisqankunata kasukuspa kawsaq runakunan, hinallataq Jesucristomantapas mana ish kayaspa willakuqkunan. { ¹⁸ Hinaqtinmi chay dragonqa lamar gochapa patallanpi sayaykuran }.

13

Lamar qochamanta lloqsimuq millay animalmanta

¹ Noqa Juanmi lamar gochapa patanpi sayaykurani. Hinaspan lamar qochamanta lloqsimuq huk ancha mancharikuypaq millay animalta rikurani. Chay animalqa kasqa qanchis umayoqmi, hinallataq chunka waqrayoq ima. Sapankama waqranpitaqmi huk coronata apasqa. Saynallataqmi sapankama umanpipas escribisqa kasqa Diosta ofiendeq millay sutikuna. ² Chay rikusqay millay animalqa leopardomanmi rikch'akusqa. Ichaqa chakinñataqmi osopa chakin hina kasqa. Siminpas leonpa hocicón hinan kasqa. Hinaqtinmi dragonqa chay millay animalman atiyinta, tiyanan trononta, hinallataq autoridad kaynintapas entregaykuran. ³ Chay millay animalpa huknin kaq umanpin, huk millay k'iri kasqa wañunanpaq hina. Ichaqa chay k'irin sanoyaruqtinmi, chay sanoyasqanwan enteron mundontinpi llapallan kawsaqkunaqa anchata admirakuranku. Hinaspan chay millay animalpi creespa, payta qatukuranku. ⁴ Hinaspan chay dragontaqa llapallan runakuna adoraranku, chay millay animalman atiyinta qosqanrayku. Saynallataqmi runakunaqa adorallarankutaq chay millay animaltapas, khaynata nispanku:

—¿Pitaq kay millay animal hina ancha atiyniyoqri kanman? ¿Pitaq paywan peleaytari atinman? nispanku.

⁵ Hinaqtinmi chay millay animalqa permitisqa karan, Diospa contranpi millay qenlli rimaykunata rimananpaq, hinallataq tawa chunka ish kayniyoq killa gobiernananpaq ima. ⁶ Hinaqtinmi chay millay animalqa millay rimaykunata rimaspa Diosta k'amiran. Saynallataqmi maldeciran

Diospa sutinta, Diospa tiyanan trononta, hinallataq hanaq pachapi llapallan kaqkunatapas. ⁷ Saynallataqmi chay millay animalqa permissqa karan, Diospi creeq runakunapa contranpi peleaspa, vencenanpaq. Saynallataqmi payqa atiytapas chashkiran, lliw ayllukunata, llapallan llaqtakunata, tukuy idiomapi rimaqkunata, hinallataq lliw nacionkunatapas gobiernanapaq. ⁸ Chay millay animaltan adoraranku enteron mundomanta runakuna. Paykunaqa chay millay animaltaqa adoraranku, chay Libro de la Vida nisqapi sutinku mana escribisqa kasqanraykun. Chay Libro de la Vidaqa sacrificasqa Corderopa libronmi. Chay Corderotaqa kay pacha manaraq unanchasqa kashaqtinmi, Diosqa ña destinaranña (noqanchisrayku) wañunanpaq.

⁹ Saynaqa ninriyoq kaspaykichisqa, kay qatiqnin nisqaykunatayá allinta uyariychis:

¹⁰ Pipas carcelman apasqa kananpaq kaqqa, carcelmanmi apasqa kanqa.

Pipas espadawan wañuchisqa kananpaq kaqqa, espadawanmi wañuchisqa kanqa.

Chaymi Diospi cheqaqtapuni creeq runakunaqa, ñak'ariykunata pacienciawan soportayta yachananku, hinallataq Diospipas cheqaqtapuni confiyta ima. *[Nota: Kay Apocalipsis libropin ancha mancharikuypaq millay animalkunamanta rimashan. Chay animalkunaqa kankuman diablota yanapaq demoniokunan].*

Allpa pachamanta lloqsimuq millay animalmanta

¹¹ Chaykuna pasaruqtinmi, rikullaranitaq huk millay animaltapas allpa pachamanta lloqsimushaqta. Chay millay animalqa ishkay waqrayoqmi kasqa. Chay waqrankunaqa toro ovejapa waqrankuna hinan kasqa. Ichaqa dragón hinataqmi rimasqa. ¹² Chay ishkay kaq millay animalqa, primer kaq millay animalmantan atiyta chashkiran. Hinaspan chay ishkay kaq millay animalqa, chay atiy chashkisqanwan, enteron mundontinpi runakunata obligaran, k'irinmanta sanoyaq chay primer kaq millay animalta adorananku-paq. ¹³ Hinaspapas chay ishkay kaq millay animalqa, runakuna rikunankupaqmi, admirakuypaq milagrokunata ruwaran. Hinaspan llapallan runakuna rikushaqtin, cielomanta rawrashaq ninata kay pachaman urmayachimuran. ¹⁴ Saynata ruwaspan chay ishkay kaq millay animalqa, primer kaq millay animalpa atiy qosqanwan, ashka milagrokunata ruwaspa, runakunata engañaran. Hinaspan chay ishkay kaq millay animalqa runakunata kamachiran, chay primer kaq millay animalpa imagenninta ruwanankupaq,

saynapi chay k'irisqa primer kaq millay animalpa imagen-ninta runakuna hatarichispa adoranankupaq. Chay primer kaq millay animalqa espadawan ancha k'irisqa kashaspapas kawsarimuranmi. ¹⁵ Hinaspapas chay ishkay kaq millay animalqa permissqa karan, chay primer kaq millay animalpa imagenninman kawsayta qonanpaq, rimachinanpaq, hinallataq chay imagenta mana adoraq llapallan runakunata wañuchinanpaq ima. ¹⁶ Saynallataqmi chay ishkay kaq millay animalqa obligaran, hatunkunata, uchuykunata, qapaqkunata, wakchakunata, mana esclavokunata, hinallataq esclavokunatapas, mat'enkupi otaq phaña makinkupi marcasqa kanankupaq. ¹⁷ Hinaqtinmi chay millay animalpa sutinwan mana marcasqa kaqkunaqa, otaq sutinpa numeronwan mana identificasqa kaqkunaqa, manan vendeytapas nitaq rantiytapas atirankuchu. Aswanqa marcasqa kaqkunallan vendeytapas, hinallataq rantiytapas atiranku.

¹⁸ Kaykunata entiendenapaqqa yachayniyoqmi kananchis. Ichaqa pipas yachayniyoq kaqqa, chay millay animalpa numeronta yupaspan significadonta yachanan. Chay millay animalpa sutinta identificaq numeroqa, runaq sutinpa numeronmi. Chay numeroqa kaymi: 666.

14

144,000 runakunapa takisqankumanta

¹ Chaykuna pasaruqtinmi qawarirani. Hinaspan Sión nisqa orqopi Corderota rikurani, 144,000 runakunawan kushka sayashaqta. Hinaspapas chay runakunaqa sapankamankun Corderopa sutinwan, hinallataq Dios Taytapa sutinpiwan mat'enkupi marcasqa kasqaku. ² Hinaspapas uyarillaranitaqmi hanaq pachamanta huk vozta. Chay vozqa rikch'akuran imaynan ashka unu phaqqhamuspa qaparisqaqman, hinallataq rayopa t'oqyamusqaqman hinaraqmi. Hinaspapas chay voz uyarisqayqa, arpa tocaq ashka musicokunapa tocasqaqmanmi rikch'akuran. ³ Hinaspan chay 144,000 salvasqa runakunaqa, Corderopa tiyanan trononpa ñawpaqninpi, tawa atiyiniyoq kawsaqkunapa ñawpaqninpi, hinallataq ancianokunapa ñawpaqninpi ima, huk mosoq himnota takiranku. Chay mosoq himno takisqankutaqa manan ni pipas yachaytaqa atirankuchu. Aswanqa kay pachapi llapallan tiyaq runakunamanta salvasqa kaq 144,000 runakunallan chay mosoq himnotaqa takiyta atiranku. ⁴ Hinaspapas paykunaga warmikunawan mana huchallikuspa kawsaq runakunan kasqaku. Paykunaga Corderowan kushkan mayta riqtinpas

puriranku. Hinaspapas paykunaqa, lliw runakuna ukhumantan, Diospa hinallataq Corderopa rantisqan karanku. Saynapin paykunaqa salvasqa karanku huk primicia hina. ⁵ Hinaspapas paykunaqa {Diospa tiyanan trononpa ñawpaqinpiqa} ch'uya sonqoyoq mana llullakuq runakunan karanku. Chayraykun paykunaqa mana ni pipa acusanan karanku.

Kinsa angelkunapa willakusqanmanta

⁶ Chaymantan noqaqa rikullaranitaq huk angelta alto cielopi phawashaqta. Paymi kay pachapi llapallan tiyaqkunaman, llapallan nacionkunaman, llapallan llaqtakunaman, llapallan ayllukunaman, hinallataq tukuy idiomapi rimaq runakunaman ima Diosmanta wiñaypaq allin willakuykunata willaran, saynapi runakuna (Diospi creespa) salvasqa kanankupaq. ⁷ Hinaspan chay angelqa altota rimaspa, khaynata willaran:

—Diosta manchakuychis, hinaspa payta alabaychis. Kunanmi tiempo ña chayaramunña llapallan runakunata Dios juzgananaq. Saynaqa kay pacha ruwaq, hanaq pacha ruwaq, lamar qocha ruwaq, hinallataq unu t'oqyamuy pukyukunata ruwaq Diosta adoraychis, nispa.

⁸ Chaymantan ishkay kaq angelñataq, chay primer kaq angelpa qepanta rispa, khaynata niran:

—Chay hatu-hatu Babilonia llaqtaqa ñan destruisqaña kashan. Chay llaqtaqa llapallan llaqtakunapi tiyaq runakunatan waqllichispa huchallichiran, imaynan allin poqosqa vinowan mach'achiq hinaraq, nispa.

⁹ Chaymantan kinsa kaq angelñataq, chay ishkay kaq angelpa qepanta rispa, altota qaparispa, khaynata niran:

—Sichus pipas chay primer kaq millay animalta, hinallataq chay millay animalpa imagennintawan adoranqa, hinallataq chay millay animalpa marcanwan makinpi otaq mat'enpi marcachikunqa chayqa, ¹⁰ Diosmi anchata phiñakuspa, chay marcachikuq runataqa alli-allinta castiganqa. Chay castigoqa manan yanqa castigollachu kanqa. Aswanqa nina rawraypi, hinallataq t'impushaq azufrepin anchata ñak'arinqa. Chay ñak'arisqantan rikunqaku, Cordero hinallataq Diospa ch'uya angelninkunapiwan ima. ¹¹ Chay ñak'arisqanku nina rawrayqa wiña-wiñaypaqmi q'oshñinqa. Chaymi mana samariyqa kanqachu ni tutapas nitaq p'unchawpas chay millay animalta hinallataq imagennintawan adoraqkunapaqqa, hinallataq chay millay animalpa sutinwan marcasqa kaqkunapaqpas, nispa.

¹² Chaymi Diospi creeq llapallan runakunaqa, tukuy ñak'ariykunapi tarikuspapas soportaspa, pacienciayoq

kananku, Diospa kamachisqankunata kasukunanku, hinallataq Jesucristopipas mana ishkayasma iñinanku.

¹³ Chaymantan noqaqa uyarillaranitaq hanaq pacha cielomanta waqyakuspa, khayna nimuqta:

—Escribiy kayta: Ancha kusişqan kanqaku, kunanmanta ñawpaqman Señor Jesucristopi cheqaqtapuni confiaspa wañuq runakunaqa, nispa.

Hinaqtinmi Diospa Espiritunqa khaynata niran:

—Ari, paykunaqa tukuy llank'aykunamanta, hinallataq ñak'ariykunamantawan iman samanqaku, allin kaqkunata ruwasqankurayku, nispa.

Juicio p'unchawmanta

¹⁴ Chaymanta, qawarispaymi, noqaqa yuraq phuyuta rikurani. Chay phuyupitaqmi tiyashasqa Diosmanta Hamuq Runaman rikch'akuq runa. Payqa umanpin qorimanta coronayoq kasqa, hinallataqmi makinpipas allin afilasqa ishunata hap'isqa. ¹⁵ Hinaqtinmi huk angelñataq tempломanta lloqsimuspa, (Dios Taytapa nisqanta) altota qaparispa, chay phuyupi tiyaqta khaynata niran:

—Ishunaykiwan rutuyta qallariyña. Ñan cosechana tiempoqa chayaramunña. Kay pachapi cosechaqa listoñan kashan rutuspa oqarinaykipaq, nispa.

¹⁶ Chaymi chay phuyupi tiyaq runaqa kay pachapi cosechata ishunanwan raturan. Hinaspan kay pachapi cosechaqa cosechasqa karan.

¹⁷ Saynallataqmi huk angelpas hanaq pachapi kaq templo manta lloqsimuran. Paypas makinpin afilasqa ishunayoq kasqa. ¹⁸ Chaymantan huk angelñataq templo ukhupi altarmanta lloqsimuran. Chay angelqa ninata kamachinanpaqmi atiyniyoq kasqa. Hinaspan afilasqa ishunayoq angelta khaynata niran:

—Enteron allpa pachapi uvas sach'akunapa rurunkunata ishunaykiwan rutuyta qallariy. Chay allpa pachapi uvaskunaqa ñan poqoña kashan, nispa.

¹⁹ Hinaqtinmi chay angelqa kay pachapi uvaskunata raturan. Hinaspan chay uvaskunataqa sarunanku pozoman churaran. Chay pozoqa Diospa ancha phiñakuyninmi. (Chaypin Diospa contranpi hatariq llapallan huchasapa runakuna castigasqa kanqaku). ²⁰ Chay pozoqa manan llaqta ukhupichu karan, aswanqa llaqtamanta lloqsina waq lawninpin. Chaypin chay uvaskunataqa pozopi saruranku. Chaymi chay sarusqanku pozomantaqa mayu hinaraq yawar lloqsimuran. Hinaqtinmi chay yawar mayuqa caballokunapa kunkankamaraq ayparan. Hinaspan chay yawarqa, kinsa pachaq kilometrotaraq puririran.

15

Qanchis angelkunamanta

¹ Chaymantan noqaqa ancha admirakuypaq hatu-hatun señalta hanaq pacha cielopi rikurani. Chaypin qanchis angelkuna, qanchis kaq último plagakunata apamuranku, kay pachata castiganankupaq. Chay qanchisnintin plagakunawan huchasapa runakuna castigasqa kaqtinkun, Diospa ancha phiñakuynin tukukunqa.

² Hinaqtinmi noqaqa rikullaranitaq ninawan chapusqa vidriomanta cristal hina lamar qochata. Chay lamar qochapa patanpitaqmi rikurani ashka runakunata sayashaqta. Chay runakunan kasqaku chay millay animalta venceq runakuna, chay millay animalpa imagenninta mana adoraqkuna, hinallataq chay millay animalpa numeronwan otaq sutinwanpas mana marcachikuqkuna ima. Paykunamanmi Diosqa tocana arpata sapankamankunan qoran. ³ Hinaspan paykunaqa chay arpakunawan, Moisespa takisqan takita, hinallataq Corderopa takintawan takiranku khaynata:

“Señor Diosnillayku, qanqa tukuy atiyniyoqmi kanki. Qanpa tukuy ima ruwasqaykikunaqa ancha admirakuy-paqmi.

Qanpa imapas ruwasqaykikunaqa ancha allinpunin, justo kasqaykirayku.

Chaymi qanqa llapallan nacionkunapa Reynin kanki.

⁴ Señor Diosnillayku,

¿Pitaq qantari mana manchakusunkimanchú?

¿Pitaq qantari mana alabasunkimanchú?

Qanllan mana ni ima huchayoq ch'uyay-ch'uya kanki.

Llapallan nación llaqtayoq runakunan

ñawpaqniykiman hamuspanku adorasunkiku,

qanpa juicio ruwasqaykikunaqa cheqaqpuni kasqanrayku”, nispanku.

⁵ Chaykuna pasaruqtinmi, noqaqa rikurani hanaq pacha cielopi Diospa tiyanan tabernáculo nisqa templo kicharikushaqta. ⁶ Hinaspan chay tabernáculo templomanta chay qanchis angelkuna, qanchis milla-millay plagakunata apayukuspa, lloqsimuranku. Chay angelkunapa

p'achanqa kasqa sumaq limpio lino nisqa yuraq fino telamanta ruwasqan, sumaq k'ancharishaq, hinallataq gasqonkupipas qorimanta ruwasqa cintokunawan churasqa kasqaku. ⁷ Hinaqtinmi chay tawa atiyniyoq kawsaqkunamanta huknin kaq kawsaq, qanchisnintin sapankama angelkunaman qorimanta copata qoran. Chay copakunaqa wiña-wiñaypaq kawsaq Diospa ancha

phiñakuyninwanmi hunt'asqa kasqa. ⁸ Hinaqtinmi Diospa templonqa hunt'asqa karan Diospa glorianmanta, hinallataq ancha atiyinmanta lloqsimuq q'oshñiwan. Chaymi mana ni pipas chay templomanqa haykuyta atirankuchu, asta chay qanchis angelkunapa apasqan qanchis plagakuna tukukunankama.

16

Qanchis copakunapi Diospa phiñakuynin kasqanmanta

¹ Chaymantan noqaqa uyarirani Diospa templon ukhumanta huk vozta. Chay vozmi alto rimaywan chay qanchisnintin angelkunata khaynata niran:

—Rispaykichis Diospa phiñakuyninwan hunt'asqa kaq qanchisnintin copakunata, allpa pachaman hich'aykamuychis, nispa.

² Hinaqtinmi primer kaq angelqa riran. Hinaspan chay copamanta Diospa phiñakuyninta kay allpa pachaman hich'ayamuran. Chaymi chay millay animalpa marcanwan marcasqa, hinallataq imagenninta adoraq runakunapa cuerponpi, millay ch'upu onqoy rikhuriran. Hinaspan chay ch'upu onqoyqa anchata ñak'arichiran chay runakunata.

³ Chaymantan ishkay kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta lamar qochaman hich'ayamuran. Hinaqtinmi chay lamar qochaqa wañuchisqa runakunapa yawarninman hina tukuran. Chaymi chay lamar qochapi llapallan animalkunaqa wañuranku.

⁴ Chaymantan kinsa kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta mayukunaman, hinallataq pukyukunaman ima hich'ayamuran. Chaymi chay unukunapas yawarman tukuran. ⁵ Hinaqtinmi unukunata kamachiq atiyinoyq angelta uyarirani, khayna nisqanta:

“Señorlláy, qanqa wiña-wiñaypaq kawsaq Diosmi kanki.
Diosnilláy, qanqa ch'uyay-ch'uyan kanki.
Diosnilláy, qanqa justo kasqaykiraykun cheqaqtapuni juzganki.

⁶ Qanpa contraykipi kaq enemigoyki runakunaqa profetaykikunatan,

hinallataq qanpi creeq runakunatan yawarninta ch'aqchuspa wañuchiranku.

Chaymi qanqa sayna ruwasqankumanta mercesqankuman hina, paykunamanqa yawarta tomachishanki”, nispa.

⁷ Chaymantapas uyarillaranitaqmi altarmanta huk vozwan khayna nimuqta:

“Arí, tukuy atiyniyoq Señor Diosnilláy, ganqa pimanpas mana sayapakuspan allinta juzganki. Chaymi juzgasqaykiqa cheqaqpuni”, nispa.

⁸ Chaymantan tawa kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta intiman hich'ayuran. Hinaqtinmi chay intipa ruphayninga, runakunata ruphananpaq, nina hina atiyniyoq karan. ⁹ Hinaqtinmi kay pachapi runakunaqa intipa nishu ruphasqanwan ruphasqa karanku. Ichaqa manan ni chaywanpas huchankumantaqa wanakurankuchu, nitaqmi Diostaqa alabarankuchu. Aswanmi chay ñak'arichikuq plagakunata kamachiq atiyniyoq Diostaqa astawanraq millay rimaykunawan maldeciranku.

¹⁰ Chaymantan pishqa kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta chay millay animalpa tiyasqan trononman hich'aykamuran. Hinaqtinmi chay millay animalpa gobiernanan nación llaqtakunaqa tutayaqman tukupuran. Chaymi runakunaqa nanaymanta ñak'arispanku qallunkutaraq kanikuranku. ¹¹ Ichaqa tukuy chaykunawan anchata ñak'arishaspankupas, runakunaqa manan huchankumantaqa wanakurankuchu. Aswanmi paykunaqa nanaywan, hinallataq ch'upu onqoywan ñak'arisqankumantaqa, hanaq pachapi Diosta maldeciranku.

¹² Chaymantan soqta kaq angelñataq chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta Éufrates nisqa hatun mayuman hich'ayamukuran. Hinaqtinmi chay mayuqa ch'akipurán, saynapi intipa lloqsimunan law oriente nisqa lawmanta reykuña chayninta pasanankupaq.

¹³ Hinaqtinmi rikullaranitaq dragonpa siminmanta, chay millay animalpa siminmanta, hinallataq llullakuspa rimaq falso profetapa siminmantawan ima, kinsa mana allin espiritukuna k'ayraman rikch'akuq lloqsimushaqta. ¹⁴ Chay kinsantin espiritukunaqa demoniokunan kasqaku. Chaykunanan atiyniyoq karanku, ancha admirakuyapaq milagroknata ruwanankupaq. Hinaspan chay demoniokunaqa kay pachapi gobiernaq reyknata huñumuranku, tukuy atiyniyoq Diospa hatun p'unchawnin chayamuqtin, Diospa contranpi peleanankupaq.

¹⁵ Chaymantan Señor Jesucristoñataq khaynata niran:

—¡Cuidakuychis! Noqaqa mana piensasqaykichis horastan huk suwa hina hamusaq. Ichaqa ancha kuisqan kanqa rikch'ashaq hinalla, hinallataq p'achasqa hinalla kaspá, listolla noqata suyawaq runaqa. Saynapin payqa mana q'alallachu p'enqa-p'enqayta runakunapa ñawpaqninpi purinqa, nispa.

16 Hinaqtinmi chay kinsa demoniokunaqa gobiernaq reykunata huñuranku hebreo rimaypi Armagedón nisqa lugarman.

17 Saynallataqmi qanchis kaq angelpas chay copa hap'isqanmanta Diospa phiñakuyninta wayraman hich'ayamuran. Hinaqtinmi hanaq pachapi kaq templo ukhupi tiyana tronomanta alto vozwan khaynata nimuran:

—¡Tukuy imapas ñan cumplirukunña! nispa.

18 Hinaqtinmi rayo t'oqyaykuna, alto qapariykuna, hinallataq truenokuna ima uyarikuran. Saynallataqmi huk ancha hatu-hatun terremotapas kay pachapi pasaran. Sayna clase terremotoqa manan ni hayk'aqpas pasaranchu kay pachapi runakunata Dios unanchasqanmantapachaqa. 19 Hinaqtinmi chay terremotopa pasasqanwan, kay pachapi hatu-hatun Babilonia llaqtaqa kinsaman partikuran. Saynallataqmi enteron mundontinpi kaq llaqtakunapas thuñiran. Diosqa manan qonqaranchu chay hatun Babilonia llaqta castigaytaqa, runakunata huchallichisqanrayku. Aswanmi Diosqa chay copapi ancha phiñakuyninwan anchata castigarán. 20 Hinaqtinmi lamar qochapa chawpinpi llapallan isla nisqa allpakunapas, hinallataq kay pachapi kaq llapallan orqokunapas chinkapurán. 21 Saynallataqmi hanaq pacha cielomanta tawa chunka kilota llasaq chikchi runakunaman urmamuran. Hinaqtinmi kay pachapi runakunaqa Diosta maldeciranku, chay hatu-hatun chikchikunawan castigasqa kasqankurayku.

17

Babilonia llaqta ancha castigasqa kasqanmanta

1 Chaymantañataqmi chay copayoq qanchis angelkunamanta huknin kaq ángel hamuspa, khaynata niwaran:

—Hamuy; kunanmi rikuchisqayki chay hatu-hatun (Babilonia) llaqta ancha castigasqa kananmanta. Chay llaqtapi tiyaq runakunaqa rikch'akunku ashka qariwan puñuq huchasapa warmimanmi. Chay llaqtaqa ashka mayukunapa patanpin kashan. 2 Chay waqllikuq warmiwanpas waqllikushankuman hinan, kay pachapi gobiernaq reykunaqa chay (Babilonia) llaqtawan waqllikuranku. Saynallataqmi kay pachapi tiyaq runakunapas chay warmiwan waqllikuy huchapi puriranku, tragowanpas mach'ashankuman hinaraq, nispa.

3 Chaymantañataqmi Santo Espiritu atiyinwan yanapawaqtin, angelqa huk ch'inñeq desierto lugarman pusawaran. Chaypin rikurani huk warmita huk millay animalpi montasqata. Chay millay animalqa kasqa qanchis umayoq, chunka waqrayoq, hinallataq puka

colorniyog iman. Hinaspapas chay millay animalpa enteron cuerponpin escribisqa kasqa Diosta ofiendeq ashka sutikuna. ⁴ Chay warmiqa morado colorwan hinallataq puka color p'achawan p'achasqan kasqa. Saynallataqmi payqa qoriwan, perlakunawan, hinallataq sumaq rumichakunawan ima adornasqa kasqa. Makinpitaqmi qorimanta copata hap'isqa. Chay copaga kasqa millakuy hucha ruwasqankunawan hunt'asqan. ⁵ Saynallataqmi chay warmipa mat'enpiqa sasa entiendena suti escribisqa kasqa. Chay sutin khaynata nisqa: "Hatu-hatun Babilonia llaqta, ashka qarikunawan puñuspa, huchallikuq warmikunapa mamitan. Hinallataq kay pachapi millakuypaq huchakunata ruwaqkunapa mamitan ima", nispa. ⁶ Hinaqtinmi qawarispay cuentata qokurani chay warmiqa Diospi ñiqkunapa, hinallataq Jesucristomanta willakusqankurayku wañuqkunapa yawarninwan mach'asqa hina kasqanta. Chayta rikuspaymi noqaqa anchatapuni admirakurani. ⁷ Hinaqtinmi chay angelqa khaynata niwaran:

—¿Imamantataq qanri ancha admirasqallaña kashanki? Noqan entiendechisqayki chay millay animalpi montakuq warmi rikusqaykimanta, hinallataq chay warmipa montakusqan qanchis umayoq chunka waqrayoq millay animalmantawan ima. ⁸ Chay millay animalta rikusqaykiqa ñawpaqtan kawsaran. Ichaqa kunanmi chay millay animalqa wañusqa kashan. Aswanqa chay millay animalqa wañusqanmanta kawsarimuyupaqmi kashan. Ichaqa ukhu allpa pachamantaqa lloqsimunqa, wañuchisqa kanallanpaqñan. Chaykuna pasasqanwanmi kay pacha qallarisqanmantapacha Libro de la Vida nisqa libropi sutinku mana escribisqa kaq runakunaqa, chay millay animalpa rikhurimusqanta rikuspankun, anchata admirakunqaku. Chay millay animalqa ñawpaqtan kawsaran, kunanqa wañusqan kashan; ichaqa kawsarimuspan kaqmanta rikhurimunqa. ⁹ Kaykunata entiendenapaqqa allin yachayniyoqmi runaqa kanan. Chay millay animalpa qanchis umankunaqa, chay warmipa tiyasqan qanchis orqokunan, hinallataq qanchis reykuña iman kanku. ¹⁰ Chay qanchis reykunamantan pishqa reykuñaña wañurunkuña. Hukninmi ichaqa kunanpuni gobiernashan. Hukninñataqmi ichaqa manaraq hamunraqchu. Ichaqa hamuspanmi pisi tiempolla gobiernanqa. ¹¹ Chay millay animalqa ñawpaqtan kawsaran. Ichaqa kunanmi manaña kawsanñachu. Payqa chay qanchis reykunapa hukninmi karan. Ichaqa kunanmi kaqmanta rikhurimuspa, pusaq kaq rey kashan. Payqa wiña-wiñaypaqmi destruisqa kanqa.

12 Saynallataqmi chay millay animalpa chunka waqrankuna rikusqaykiqa chunka reykunankanku. Paykunaqa manaraqmi gobiernaytaqa qallarinkuraqchu. Ichaqa huk horallapaqmi atiyta chashkingaku, chay millay animalpiwan kushka gobiernanankupaq. 13 Chay chunkantin reykunaqa acuerdopi kaspankun, atiyinkuta, hinallataq autoridadninkutapas chay millay animalman qonqaku. 14 Hinaspan paykunaqa Corderopa contranpi peleangaku. Ichaqa Corderon akllasqan runakunapiwan kushka reykunata hinallataq chay millay animaltawan vencenqa. Corderoqa vencenqa señorkunapa Señornin kasqanraykun, hinallataq kamachiq reykunapa Reynin kasqanraykun. Corderowanmi kanqaku paypa akllasqankunaqa. Paykunataqa Diosmi waqyaran, hinallataq akllaran ima. Chaymi paykunaqa Diospi confiaspa qaqa hina sayashanku, nispa.

15 Chaymantan angelqa nillawarantaq khaynata:

—Ashka qarikunawan puñuq huchasapa warmipa tiyasqan mayukuna rikusqaykiqa ashka llaqtakunan, ashka runakunan, ashka nacionkunan, hinallataq tukuy clase idioma rimaq runakuna iman. 16 Chay chunka waqrankuna rikusqaykiqa, chay millay animalwan kushkan chay ashka qarikunawan puñuq warmita cheqnikunqaku. Hinaspan chay warmipa tukuy kapuqninkunata qechuspanku, q'alallata saqenqaku. Saynallataqmi wañuchispanku, aycha cuerpontapas mikhunqaku, hinallataq k'ananqaku ima. 17 Ichaqa Diosmi chay chunka waqrakunataqa permitiran acuerdoman haykunankuta, saynapi munasqankuman hina imatapas ruwanankupaq. Chayraykun paykunapura acuerdoman haykuspanku, atiyinkuta chay millay animalman qonqaku, kay pachapi gobiernananpaq. Saynataqa ruwanqaku, Diospa munasqanman hina cumplikunanpaqmi. 18 Chay rikusqayki warmiqa kay pachapi reykunata gobiernaq hatu-hatun llaqtan, nispa.

18

Babilonia llaqta thuñichisqa kasqanmanta

1 Chaykuna pasaruqtinmi, noqaqa rikurani hanaq pacha cielomanta huk ángel urayamushaqta. Payqa ancha atiyniyoqmi kasqa. Hinaqtinmi chay angelpa k'anchayninga enteron kay pachata k'anchariran. 2 Hinaspan tukuy kallpanwan altota qapariran khaynata:

“¡Ñan thuñirpanña, ñan thuñirpanña
chay hatu-hatun Babilonia llaqtaqa!

Kunanqa demoniokunapa tiyananmanmi tukupun.

Tukuy mana allin espiritukunapa tiyananmanmi tukupun.
Tukuy millay qenlli phawaq animalkunapa, {hinallataq
mana mikhuna millay qenlli animalkunapa} tiyanan-
manmi tukupun.

³ Chay Babilonia llaqtapa huchantaqa enteron nacionku-
napin ruwaranku, imaynan vinotapas tomashanku-
man hinarraq.

Kay pachapi kaq reykunapas chay llaqtapa huchanwanmi
huchallikuranku.

Negociota ruwaq runakunapas qapaqmanmi tukuranku,
chay Babilonia llaqtapi tiyaq qenlli huchapi
kawsaq runakunaman tukuy ima clase cosaskunata
vendesqankuwan”, nispa.

⁴ Chaymantan uyarillaranitaq hanaq pacha cielomanta
khayna waqyakuyta:

“Khuyakusqay llaqtay,
chay Babilonia llaqtamanta lloqsiychis,
saynapi paykunapa hucha ruwasqankuta ama ruwanay-
kichispaq,
hinallataq tukuy plagakunawanpas ama castigasqa kanay-
kichispaq.

⁵ Paykunapa huchankuqa hanaq pacha cielomanraqmi cha-
yarun.

Chaymi chay tukuy huchakuna ruwasqankuta Diosqa mana
qonqanchu.

⁶ Imaynan wakin llaqtakunata tratan, saynallatataqyá
chay Babilonia llaqtataqa trataychis.

Imaynantan wakin llaqtakunata ruwaran, chaymantapas
ishkay kuti mastaraqyá paykunawanqa ruwaychis.

Imaynantan tragota preparaspa wakin llaqtakunaman
tomachiran, chaymantapas ishkay kuti más
fuertetaraqyá tragota preparaspa tomachiychis,
saynapi anchata ñak'arinankupaq.

⁷ Chay Babilonia llaqtapi tiyaqkunaqa kikillankuta alabakus-
pankun paytukusqa karanku.

Paykunaqa qapaq kayninkuta runakunawan rikuchinanku-
paqmi tukuy clase alajakunawan churakuranku.

Paykunaqa songollankupin khaynata piensaranku:

‘Noqaykuqa kaypin kashayku.

Noqaykuqa tiyana tronoykupin atiyniyoq reykuña hina
tiyashayku.

Noqaykuqa manan viuda warmikuna hinachu kayku.

Chaymi noqaykuqa mana ni hayk'aqpas ñak'arisaqkuchu’, nis-
panku.

¡Chayraykuyá paykunataqa anchata sufrichiychis!

¡Paykunataqa ñak'arichispayá waqachiychis!

¡Imaynan paykunaqa anchata alabakuranku, saynallataqya paykunatapas anchata waqachiychis!

8 Chayraykun paykunamanqa huk ch'ulla p'unchawllapi hamunqa tukuy clase plagakuna: yarqay, waqay llakiy, hinallataq wañuy ima.

Hinaspan chay llaqtaqa nina rawraywan ruphachisqa kanqa.

Saynataqa tukuy atiyniyoq Diosmi castiganqa”, nispa.

9 Hinaqtinmi chay Babilonia llaqta ninawan k'anasqa kasqanta, hinallataq q'oshñi sayarisqanta rikuspanku, kay pachapi gobiernaq ashka reykunaqa anchata lamentakuspa, nishuta waqanqaku. Hinaspapas chay reykunaqa chay Babilonia llaqta hinan tukuy millay huchakunata ruwaranku. Saynallataqmi chay reykunaqa qapaqllaña kaspanku, cuerponkupa munasqanta tukuy imatapas ruwaranku. ¹⁰ Chaymi chay reykunaqa ancha mancharikuypaq castigota rikuspanku, karullapi sayanqaku. Hinaspan altota qapariskanpu, khaynata ninqaku:

“¡Ay, ay, imaynaraq kankichis,

hatu-hatun Babilonia llaqtapi tiyaqkuna!

¡Huk horallapin castigoykichisqa chayaramun!” nispanku.

¹¹ Saynallataqmi enteron kay mundopi negociantekunapas, anchata lamentakuspanku, chay llaqtamanta llakikuspa waqanqaku, paykunapa negocionkuta manaña pipas rantiq kasqanrayku. ¹² Chay Babilonia llaqtapi tiyaq runakunan chay negociantekunamanta kaykunata rantiranku: ashka qorita, qolqeta, alajakunata, sumaq alaja perlakunata, lino nisqa sumaq fino telakunata, morado color niraq telakunata, sumaq fino seda nisqa telakunata, nina sansaman rikch'akuq puka color telakunata, sumaq asnariq cedro sach'akunamanta tukuy clase ruwasqa cosaskunata. Elefantekunapa waqonkunamanta sumaq ruwasqa adornokunata, bronce manta hinallataq fierromanta ruwasqa cosaskunata, hinallataq mármol nisqa sutiyoy rumimanta ruwasqa tukuy clase cosaskunatawan ima. ¹³ Hinallataqmi kaykunatapas rantiranku: canelata, sumaq asnaq qorakunata, inciensota, mishk'i asnaq mirrata, sumaq q'apaq perfumeta, vinota, aceiteta, trigomanta allin ñut'usqa hak'uta, ovejakunata, caballokunata, carretakunata, hinallataq runakunatapas esclavokuna kanankupaq ima.

¹⁴ Hinaspan chay Babilonia llaqtapi tiyaq runakunataqa khaynata ninqaku:

“¡Sonqoykipa munapayasqan ancha valorniyoy tukuy clase cosasniykikunaqa manañan kanñachu!

Ichaqa ashka qolqepa valorninpi kaq cosasniykikuna, hinallataq k'ancharishaq hinaray alajaykikunapas ñan tukukapunña.

¡Manañan ni hayk'aqpas chay cosasniykikunataqa recuperayta atinkichishñachu!” nispanku.

¹⁵ Chay Babilonia llaqtapi tiyaq runakunaman tukuy imakunata vendespankun, chay negociante runakunaqa qapaqyaranku. Ichaqa chay Babilonia llaqta imaynas castigasqa kasqanta rikuspankun, anchata mancharikunqaku. Chaymi paykunaqa karullapi sayanqaku chay Babilonia llaqta hina ama castigasqa kaspas ñak'arinankupaq. Hinaspan anchata lamentakuspanku, hinallataq waqaspanku, khaynata ninqaku:

¹⁶ “¡Ay, ay, imaynaraq kanqa chay hatu-hatun Babilonia llaqtaqa!

Chay llaqtaqa warmi hinan sumaq lino p'achawan p'achasqa karan.

Chay llaqtapi tiyaqkunaqa nina sansa hina puka color p'achawanmi p'achasqa karanku.

Paykunaqa qoriwan, valorniyoy alaja rumikunawan, hinallataq perlakunawan iman sumaq adornasqa karanku.

¹⁷ ¡Huk horallapin tukuy qapaq kayninkupas chinkachisqa karan!” nispanku.

Hinaqtinmi lamar qochanta puriq hatun barcopi kaq llapallan capitankuna, pasajerokuna, marinerokuna, hinallataq lamar qochapi kaq llapallan llank'aqkunapas karullanpi sayaranku. ¹⁸ Hinaspan chay Babilonia llaqta k'anayusqa kaspas q'oshñiran. Chayta rikuspankun chay karullapi sayaqkunaqa qapariranku khaynata:

—¡Manan ni hayk'aqpas chay hatu-hatun Babilonia llaqta hinaqa kay pachapiqa karanchu! nispanku.

¹⁹ Hinaspan llakikuymanta umankumanpas allpawan hich'ayukuspanku, nishuta waqaranku. Hinaspan qaparqacharanku khaynata:

“¡Ay, ay, imaynaraq kanqa kay hatu-hatun Babilonia llaqtaqa!

Lamar qochapi kaq barcokunapa llapallan dueñonkunan, chay llaqtapa qapaq kayninwan qapaqyaranku.

Ichaqa chay llaqtaqa huk horallapin q'ala destruisqa qepanqa”, nispa.

²⁰ Chaykuna pasasqanwanyá hanaq pachapi kaqkuna anchata kusikuychis. Saynallataq kusikuychis Diospa akllasqan kaq runakuna, apostolkuna, hinallataq profetakunapas. Diosmi chay Babilonia llaqtataqa juzgaspa castigaran, qankunapa contraykichispi tukuy ima ruwasqanmanta.

²¹ Hinaqtinmi huk atiyniyoq ángel huk hatun molino rumita hina oqarispas, lamar qochaman tukuy kallpanwan wikch'uyamuran, khaynata nispa:

“Saynatan chay hatu-hatun Babilonia llaqtapas chay rumi hina tukuy kallpawan wikch'uyusqa kanqa, saynapi kay pachamanta wiñaypaq chinkachisqa kananpaq. Chaymi chay Babilonia llaqtataqa manaña ni hayk'aqpas rikunqakuñachu.

²² Manañan ni hayk'aqpas uyarikunqakuñachu calleykikunapiqa musica tocaqkunapa arpakuna tocasqankuqa, quenakunata tocasqankuqa, nitaq cornetakunata tocasqankupas, nitaqmi ni hayk'aqpas kanqañachu ima artesanokunapas, nitaqmi uyarikunqakuñachu molinowan kutaqtinku chay bulla ruwasqankupas.

²³ Chay llaqtaykipi kaq negociantekunaqa enteron mundontinpin ancha allin reqsisqa karanku.

Paykunaga llapallan nación llaqtakunapin runakunata engañaranku, tukuy layqa ruwasqankuwan.

Chayraykun chay Babilonia llaqtapiqa manaña ni hayk'aqpas lamparinkunaqa k'anchanqakuñachu, nitaqmi casarakuykunapas kanqañachu.

Chaymi mana ni pipas fiestakunapiqa kusikunqakuñachu.

²⁴ Chay Babilonia llaqtapi tiyaq runakunan profetakunata, hinallataq Diospa akllasqan runakunataqa yawarninta ch'aqchuspa wañuchiranku.

Hinaspapas chay llaqtapi tiyaq runakunaqa Diospi creeq runakunatan enteron mundontinpi ashkata wañuchiranku.

(Chaymi Diosqa chay llaqtapi tiyaqkunataqa anchata castiganga).”

19

Diosta hanaq pachapi alabasqankumanta

¹ Chaykunapa pasasqanpa qepamanmi uyarirani, hanaq pachapi ashka rimaqkunapa khayna qaparisqankuta:

“¡Aleluya! ¡Señor Diosqa alabasqa kachun!

¡Diosnillanchismi llapallan paypi creeq runakunataqa salvan!

¡Payllataqmi tukuy atiyniyoq, ancha sumaq Señor Diosqa!

² Payqa justo kaspnanmi, cheqaqtapuni juzgan.

Paymi chay qenlli huchapi puriq warmiman rikch'akuq Babilonia llaqtataqa anchatapuni castigaran.

Chay llaqtapi tiyaq runakunan millay huchakunata ruwaspa, Diospi creeqkunata wañuchiran.

Chaykuna ruwasqanmantan Diosqa chay llaqtata castigaran”, nispa.

³ Hanaq pachapi kaq ashka rimaqkunaqa huktawanmi khaynata niranku:

“¡Aleluya! ¡Señor Diosqa alabasqa kachun!

Chay Babilonia llaqtaqa k'anasqan kashan.

Chaymi chay llaqtamanta q'oshñiqa wiña-wiñaypaq q'oshñispa wichashan”, nispa.

⁴ Hinaqtinmi chay ishkay chunka tawayoq ancianokunaqa, hinallataq chay atiyniyoq tawa kawsaqkunapiwan pampakama k'umuyukuspa, tiyana tronopi tiyaq Diosta adoraranmi khaynata:

“¡Amén! ¡Señor Diosqa alabasqayá kachun!” nispanku.

⁵ Hinaqtinmi tronomanta huk vozqa khaynata nimuran:

“Diosninchista llapallan serviqninkuna alabaychis.

Diosta respetaspa llapallan manchakuqkuna hatunpas, uchuypas alabaychis”, nispa.

Hanaq pachapi Corderopa casarakuq festamanta

⁶ Chaymantan uyarillaranitaq ashka rimaqkunapa qaparisqantapas. Chay qapariyqa kasqa ashka unupa, hinalataq rayo t'ogyamuqpa qapariynin hinaraqmi. Chay rimaqkunanan khaynata niranku:

“¡Aleluya! ¡Señor Diosqa alabasqa kachun!

¡Ñan tukuy atiyniyoq Señor Diosninchisqa gobiernayta qallarirunña!

⁷ ¡Kusikusunchis! ¡Ancha kusikuywan alabasunchis, hinallataq hatunchasunchis ima,

Corderopa casarakuynin chayamusqanrayku,

hinallataq novianpas listoña kasqanrayku!

⁸ Diosmi chay noviamanqa qoran yuraq fino k'anchorishaq limpio lino telamanta ruwasqa p'achata p'achakunanpaq.

Chay sumaq linomanta k'anchorishaq p'achaqa rikch'akun Diosta kasukuq runakunapa allin ruwayninkumanmi”, nispa.

⁹ Hinaqtinmi chay angelqa khaynata niwaran:

—Escribiy kayta: Ancha kusiqa kanqaku Corderopa casarakuynin cenaman invitesqa kaq runakunaqa, nispa.

Hinaspapas chay angelqa nillawarantaqmi khaynata:

—Kaykunaqa Diospa cheqaq palabrakunan, nispa.

10 Hinaqtinmi noqaqa chay angelpa ñawpaqninpi qonqorikurani payta adoranaypaq. Ichaqa chay angelmi niwaran khaynata:

—¡Ama qonqorikuychu nitaq adorawaypashchu! Diosllata adoray. Noqapas Diosta serviqmi kani, imaynan qanpas, hinallataq Jesucristopi confiaq runakunapas payta servinku chay hinata. Ichaqa Jesucristomanta cheqaq willakuykunaqa, Diosmanta allin willakuq profetakunatan kallpanchan, saynapi Jesucristomanta astawan allinta willakunankupaq, nispa.

Yuraq caballope montakuq jinetemanta

11 Chaymantan noqaqa hanaq pacha cielo kicharikuqta rikurani. Chaypin kasqa huk yuraq caballo. Chay caballope montakuqmi allin justiciata ruwaspa juzgaran, hinallataq pelearanpas. Chayraykun paypa sutinga kasqa “Tukuy ima nisqanta Cumpli” hinallataq “Cheqaq kaqta Rimaq” ima. 12 Chay caballope montakuq jinetepa ñawinkunan kasqa rawrashaq nina hina. Umanpitaqmi ashka coronakunayoq kasqa. Hinaspapas paypiqa mana ni pipa reqsisqan sutin escribisqa kasqa. Ichaqa chay sutitaqa pay sapallanmi reqsisqa. 13 Hinaspapas payqa yawarwan yawarchasqa p'achawan p'achasqan kasqa. Paypa sutintaqmi kasqa: “Diospa Palabran”. 14 Hinaqtinmi hanaq pacha cielopi kaq ejercitokunaqa, yuraq caballokunapi montayuspanku, payta qatikuranku. Chay ejercitokunaqa yurayuraq fino lino telamanta p'achawanmi p'achasqa kasqaku. 15 Chay primer kaq jinetepa siminmantataqmi lloqsimuran huk filollaña espada. Chay espadanwanmi llapallan nacionkunata k'irispa, vencia. Hinaspan paykunataqa tukuy atiyinwan gobiernanqa. Hinaspan Diosqa ancha estricto kaspas, paypi llapallan mana creeq runakunataqa, tukuy phiñakuyinwan juzgaspas, anchata saruspa castiganqa, imaynan vinota ruwanankupaq uvastapas sarunku chay hinataraq. 16 Paypa p'achanpin hinallataq piernanpipas khayna suti escribisqa kasqa:

“REYKUNAPA REYNIN HINALLATAQ SEÑorkunapapas SEÑornin”, nisqa.

17 Chaymantan noqaqa rikullaranitaq huk angelta intipi sayashaqta. Paymi chay sayasqanmanta llapallan phawaq animalkunata khaynata niran:

—Hamuychis; hinaspa Diospa hatu-hatun cena ruwasqanman huñunakamuychis. 18 Qankunan mikhunkichis reykunapa aychanta, capitankunapa aychanta, valiente kaq soldadokunapa aychanta, caballokunapa aychanta, caballope montakuq jinetekunapa aychanta, esclavokunapa aychanta,

mana esclavo kaq runakunapa aychanta, importante kaq hinallataq mana importante kaq runakunapa aychantapas, nispa.

¹⁹ Hinaqtinmi noqaqa rikullaranitaq chay millay animalta hinallataq kay pachapi reykunata soldadonkunapiwan huñunasqa kasqankuta. Paykunanan chay yuraq caballopi montakuq jinetepa hinallataq soldadonkunapa contranpi peleanankupaq huñunakuranku. ²⁰ Ichaqa chay millay animalqa chay falso profetapiwan kushkan presochasqa karanku. Chay falso profetan admirakuypaq señalkunata ruwaran chay millay animalpa ñawpaqinpi. Hinaspan chay admirakuypaq milagrokuna ruwasqanwan engañaran chay millay animalpa marcanwan marcasqa kaq runakunata, hinallataq imagenninta adoraq runakunatapas. Chayraykun chay millay animalqa, chay falso profetapiwan ima, azufreyoq nina rawraq gochaman kawsashaqlla wikch'uyusqa karanku. ²¹ Saynallataqmi chay yuraq caballopi montakuq jinetepas, siminmanta lloqsimuq espadawan, chay millay animalpa soldadonkunata wañuchiran. Hinaqtinmi paykunapa aychanta llapallan phawaq animalkuna manaña munanankukama mikhuranku.

20

Waranqa watamanta

¹ Chaymantan noqaqa rikurani huk angelta hanaq pachamanta urayamushaqta. Chay angelqa urayamushasqa ukhu pachapa llaventa, hinallataq hatun-hatun cadenatawan makinpi apayukuspanmi. ² Hinaspan chay angelqa dragonta hap'ispa, waranqa watapaq chay hatun-hatun cadenawan wataran. Chay dragonmi ñawpaq mach'aqwayqa karan. Paymi reqsisqa karan Diablowan hinallataq Satanaswan ima. ³ Hinaspan chay dragontaqa ukhu pachaman wikch'uyuran. Hinaspan chay ukhu pachamanta lloqsimunanan punkuta alli-allinta wishq'aspa sellaran, saynapi kay pacha nacionkunapi tiyaq runakunata amaña engañananpaq, asta chay waranqa wata cumplikunankama. Ichaqa chay waranqa wata pasaruqtiinñan, chay dragonqa pisi tiempollapaq kacharisqa kanqa.

⁴ Chaymantan noqaqa rikullaranitaq ashka tiyana tronokunata. Chay tronokunapin atiyta chashkiq runakuna tiyayuranku juzganankupaq. Saynallataqmi noqaqa rikurani wañuq runakunapa almankutapas. Paykunatan kunkankuta kuchuspa wañuchiranku, Jesucristomanta,

hinallataq Diospa palabranmanta willakusqankurayku. Paykunaqa chay millay animalta, hinallataq imagennintapas manan adorarankuchu, nitaq marcanwanpas mat'enkupi, nitaq makinkupipas marcachikurankuchu. Paykunan kawsarimuspanku Jesucristowan kushka waranqa wata gobiernaranku. ⁵ Ichaqa wakin wañuqkunañataqmi mana kawsarimurankuchu asta waranqa wata cumplikunankama. Kaymi karan primer kaq kawsarimuyqa. ⁶ Ancha kusion kanqaku chay primer kaq kawsarimuypi kawsarimuqkunaqa. Paykunaqa Diospa akllasqan llaqtamanmi perteneckenku. Chayraykun ishkaq kaq wañuyqa manaña atiyuyochu paykunapaqqa kanqa. Aswanmi paykunaqa Diospa, hinallataq Cristopa sacerdotenkunaña kanqaku. Hinaspan paykunaqa Dioswan hinallataq Cristowan kushka waranqa wata gobiernanqaku.

Satanás wiñaypaq vencesqa kasqanmanta

⁷ Chay waranqa wata cumplirukuqtiinmi preso kasqanmanta Satanasqa kacharisqa kanqa. ⁸ Hinaspan Satanasqa kay pachapi Gogwan hinallataq Magogwan sutichasqa nacionkunata engañananpaq lloqsimunqa. Chay ishkaqnin nacionkunaqa representan kay pachapi tawantin lawpi llapallan nacionkunatan. Hinaspan Satanasqa chay enteron nacionkunamanta soldadokunata huñumunqa, guerrapi peleanapaq. Chay nacionkunapa soldadonkunaqa lamar gochapi aqo hinaraqmi mana yupay atina kanqa.

⁹ Hinaspan chay soldadokunaqa tukuy lawmanta hamuspanku, Diospa ancha khuyakusqan ch'uya llaqtata muyuriyunqaku. Ichaqa Diosmi hanaq pachamanta nina parata parachimuspa, diablopa chay ejercitonta q'alata ruphachinqa. ¹⁰ Chaymantan diabloqa azufreyoq nina rawray gochaman wikch'uyusqa kanqa, kay pachapi runakunata engañasqanrayku. Chay gochallamantaqmi chay millay animalpas, hinallataq chay falso profetapas wikch'uyusqa kanqa. Chaypin tuta p'unchaw wiña-wiñaypaq ñak'arinqaku.

Yuraq tronopa ñawpaqinpi juiciomanta

¹¹ Chaymantan noqaqa huk hatun yuraq tiyana tronota, hinallataq chay tronopi tiyaqtapas rikurani. Hinaqtiinmi chay hatun yuraq tronopi tiyaqpa ñawpaqinmanta, kay pachapas hinallataq hanaq pachapas wiñaypaq chinkapuranku. Chaymi manaña ni pipas chaykunataqa rikurankuñachu. ¹² Hinaspapas noqaqa rikullaranitaqmi ashka wañusqa runakunata. Paykunan kawsarimuspa sayashasqaku chay hatun yuraq tronopa ñawpaqinpi.

Paykunaqa kasqaku kay pachapi importante kaq runakuna, hinallataq mana importante kaq runakunan. Hinaqtinmi ashka librokuna kicharisqa karan; hinallataq Diospi creeqkunapa sutinku escribisqa kaq Libro de la Vida nisqa libropas kicharisqallataq karan. (Chay libropin Diospi cheqaqta creeqkunapa sutinkuqa escribisqa kasqa, Dioswan wiñaypaq kawsanankupaq). Chaymi llapallan wañuqkunaqa ruwasqankuman hina juzgasqa karanku, chay librokunapi escribisqa kasqanman hina. ¹³ Hinaqtinmi lamar qochapas, wañuyas, hinallataq ukhu pachapas llapallan wañusqakunata entregapuran. Chaymi sapankamanku ruwasqankuman hina juzgasqa karanku. ¹⁴ Chaymantan wañuyas, hinallataq ukhu pachapas nina rawrashaq qochaman wikch'uyusqa karanku. Chay nina rawrashaq qochan ishkaq kaq wañuyqa. ¹⁵ Saynallataqmi chay Libro de la Vida nisqa libropi sutinku mana escribisqa kaq runakunapas chay nina rawrashaq qochaman wikch'uyusqa karanku.

21

Mosoq cielomanta mosoq allpa pachamantawan

¹ Chaymantan noqaqa rikurani mosoq cielota hinallataq mosoq allpa pachatawan ima. Primer kaq cielopas, hinallataq primer kaq allpa pachapas manañan kasqañachu. Saynallataqmi lamar qochapas manaña kasqañachu. ² Saynallataqmi noqaqa rikullaranitaq hanaq pachapi mosoq ch'uya Jerusalén llaqtatapas. Chay llaqtan Diospa tiyasqan hanaq pacha cielomanta urayamushasqa. Chay llaqtaqa sumaq arreglasqan kasqa, imaynan huk noviapas ancha sumaqta cambiakun novionwan casarakunanpaq chay hinaraq. ³ Hinaspan noqaqa uyarirani cielomanta altota qaparisa, khayna nimuqta:

—Diosqa kaypin kashan runakunawan kushka. Diosqa paykunawanmi tiyanqa. Paykunañataqmi Diospa llaqtan kaspas, paywan wiña-wiñaypaq kawsanqaku. Hinaqtinmi kikin Diospuni paykunapa Diosnin kanqa. ⁴ Diosmi paykunapa weqenkuta pichanqa. Hinaspan wañuyas, llakikuypas, waqaypas, hinallataq nanaypas manaña kanqañachu. Tukuy chaykunaqa ñawpaqtan karan. Kunanmi ichaqa manaña kanñachu, nispa.

⁵ Hinaqtinmi chay hatun tronopi tiyaqqa khaynata niran:

—Noqaqa mosoqmanmi tukuy ima kaqkunata tukuchishani, nispa.

Hinaspapas nillarantaqmi khaynata:

—Tukuy kaykuna nimusqayta escribiy. Kaykunaqa cheqaqpunin, hinaspapas confianapaq cheqaq willakuymi, nispa.

⁶ Chaymantan payqa khaynata niwaran:

—¡Ñan tukuy imapas ruwasqaña kashan! Noqan kani Qallariypas hinallataq Tukukuypas, saynallataq ñawpaq kaq-pas, hinallataq qepa kaqpas. Pipas ch'akichikuqmanmi noqaga pukyumanta wiñay kawsay qokuq unuta tomanan-paq gratislla qosaq. ⁷ Noqaga tukuy kaykunatan qosaq huk herenciata hina, diablota venceqkunaman. Hinaspapas noqan paykunapa Diosninga kasaq; paykunataqmi noqapa wawaykuna kanqaku. ⁸ Ichaqa cobardekunaqa, noqapi mana iñiqkunaqa, millay huchakunallapi kawsaqkunaqa, runa wañuchi-kunaqa, waqllikuy huchapi kawsaqkunaqa, layqa runakunaqa, runakunapa ruwasqan ídolo adoraqkunaqa, hinallataq llullakuq runakunapas nina rawrashaq azufreyoq qochamanmi wikch'uyusqa kanqaku. Kaymi chay ishkaq wañuyqa, nispa.

Mosoq Jerusalén llaqtamanta

⁹ Chaymantan chay qanchis último kaq plagakunata copakunamanta hich'aq qanchis kaq angelkunamanta, huknin kaq ángel noqaman ashuykamuwaran. Hinaspan khaynata niwaran:

—Hamuy kayman; noqan rikuchisqayki huk noviata; chay noviaqa Corderowan casarakuqmi, nispa.

¹⁰ Hinaspan chay angelqa Santo Espiritupa atiyinwan huk hatun alto moqoman pusawaran. Hinaspan noqata rikuchiwaran hanaq pachapi mosoq ch'uya Jerusalén llaqtata. Chay llaqtan Diospa tiyasqan hanaq pacha cielomanta urayamushasqa. ¹¹ Chay llaqtaqa Diospa k'anchayninwanmi anchata k'ancharisqa. Hinaspapas chay k'anchariyninga rikch'akusqa huk suma-sumaq alaja rumipa k'anchariyninganmi, hinallataq huk suma-sumaq k'ancharishaq jaspe rumiman, hinallataq huk k'ancharishaq vidrio cristalman hinaraq. ¹² Hinaspapas chay llaqtapa enteron muyuriqninga perqasqan kasqa. Chay perqaga anchon hinallataq alton kasqa. Chay enteron muyuriqningan chunka ishkaqniyoq punkukuna kasqa, hinallataqmi chunka ishkaqniyoq angelkuna ima. Chay chunka ishkaqniyoq angelkunan sapankamanku huk punkuta cuidasqaku. Hinaspapas Israel nacionpa chunka ishkaqniyoq ayllunkunapa sutinmi, sapankama punkupi huk suti escribisqa kasqa. ¹³ Chay punkukunamantan intipa lloqsimunan este nisqa lawman kinsa punkukuna kasqa. Intipa haykunan oeste nisqa lawmantaq kinsa punkukuna

kasqa. Norte nisqa wichay lawmantaq kinsa punkukuna kasqa. Hinallataq sur nisqa uray lawmantaq kinsa punkukuna kasqa. ¹⁴ Chay llaqtapa muyuriqninpi perqaqa chunka ish kayniyoq hatun rumimanta cimentacionniyoqmi kasqa. Sapankama hatun rumipitaqmi huk suti escribisqa kasqa. Chay sutikunaqa kasqa Corderopa chunka ish kayniyoq apostolninkunapa sutinkunan.

¹⁵ Hinaspapas noqawan parlaq angelqa makinpin apamusqa qorimanta bastonta. Chay bastonqa kasqa chay llaqtata, punkunkunata, hinallataq perqantawan medinanpaqmi. ¹⁶ Chay llaqtaqa tawa esquinayoq cuadradon kasqa. Largonmanpas, anchonmanpas iguallatan medisqa. Hinaqtinmi chay angelqa chay llaqtata mediran qorimanta bastonwan. Chay llaqtaqa 2,200 kilometrotan medisqa; largonmanpas, anchonmanpas, hinallataq sayayninmanpas iguallatan medisqa. ¹⁷ Saynallataqmi chay llaqtapa perqantapas medillarantaq. Chaymi chay perqaqa 65 metrota medisqa. Saynatan chay angelqa mediran runakunapa medisqanman hinalla.

¹⁸ Chay llaqtapa enteron muyuriqninpi perqaqa sumaq k'ancharishaq jaspe rumiwanmi ruwasqa kasqa. Ichaqa chay llaqtañataqmi qorimanta ruwasqa kasqa, chaymi sumaqta k'ancharishaq cristalman hina rikch'akusqa. ¹⁹ Chay llaqtapa enteron muyuriqninpi perqapa cimentacionninga, tukuy clase sumaq alaja rumikunawanmi adornasqa kasqa. Chay cimentacionpi primer kaq rumiqa sumaq k'ancharishaq jaspe nisqa rumimantan kasqa; ish kay kaqtaq sumaq k'ancharishaq zafiro nisqa rumimantan kasqa; kinsa kaqtaq sumaq k'ancharishaq ágata nisqa rumimanta kasqa; tawa kaqtaq sumaq k'ancharishaq esmeralda nisqa rumimanta kasqa; ²⁰ pishqa kaqtaq sumaq k'ancharishaq ónice nisqa rumimanta kasqa, soqta kaqtaq sumaq k'ancharishaq cornalina nisqa rumimanta kasqa; qanchis kaqtaq sumaq k'ancharishaq crisólito nisqa rumimanta kasqa; pusaq kaqtaq sumaq k'ancharishaq berilo nisqa rumimanta kasqa; esqon kaqtaq sumaq k'ancharishaq topacio nisqa rumimanta kasqa; chunka kaqtaq sumaq k'ancharishaq crisopraso nisqa rumimanta kasqa; chunka hukniyoq kaqtaq sumaq k'ancharishaq jacinto nisqa rumimanta kasqa; hinallataq chunka ish kayniyoq kaqpas sumaq k'ancharishaq amatista nisqa rumimanta kasqa. ²¹ Chay llaqtapa chunka ish kayniyoq punkunkunaqa chunka ish kayniyoq sumaq hatun perlakunamantan kasqa. Sapankama punkutaqmi huk ch'ulla perlallamanta ruwasqa kasqa. Chay llaqtapa aswan más importante

callentaqmi sumaq qorimanta ruwasqa kasqa; chaymi sumaqta k'ancharishaq cristalman hina rikch'akusqa.

²² Hinaspapas chay llaqtapiqa manan templotaqa rikuranichu. Aswanmi chay llaqtapiqa tukuy atiyniyoq kikin Dios Tayta, hinallataq kikin Corderopiwan tiyashanku. Chaymi chay llaqtapi tiyaq runakunaqa manaña necesitankuñachu huk templotaqa. ²³ Hinaspapas chay llaqtapa Diospa k'anchayninwan, hinallataq Corderopa k'anchayninpiwanmi k'ancharisqa kasqa. Chayraykun chay llaqtapi tiyaq runakunaqa manaña necesitankuchu intipa k'anchaynintapas, nitaq killapa k'anchaynintapas. ²⁴ Hinaspapas chay llaqtapa k'anchayninwanmi llapallan nacionkunamanta salvasqa runakunaqa purinqaku. Hinaspan kay pachapi gobiernaq reykunapas tukuy qapaq kayninkuta Diospa ñawpaqninman apanqaku, (payman entreganankupaq). ²⁵ Hinaspapas chay llaqtapiqa manañan tutaqa kanqachu. Chayraykun chay llaqtapa punkunkunaqa manaña ni hayk'aqpas wishq'asqañachu kanqa. Aswanmi p'unchawllaña kasqanrayku kichasqalla kanqa. ²⁶ Saynallataqmi chay llaqtamanqa llapallan nación llaqtakunamanta ancha valorniyoy cosasninkuta apamunqaku, (Dios Taytaman ofrendanankupaq. Hinaspan payllataña adoranqaku). ²⁷ Ichaqa chay llaqtamanqa manan haykunqakuchu huchallapi puriqkunaga, millaykunata ruwaqkunapas, nitaq llullakuqkunapas. Aswanqa chay llaqtamanqa haykunqaku, Corderopi creeq runakunallan, hinallataq Libro de la Vida nisqa libropi sutinku escribisqa kaqkunallan.

22

Kawsay qokuq mayumanta

¹ Chaykuna pasaruqtinmi, chay angelqa rikuchiwaran cristal hina ch'uyallaña kawsay qokuq mayuta. Chay mayuqa Diospa hinallataq Corderopa tiyanan tronomantan lloqsimusqa. ² Hinaspapas chay mayuqa chay llaqtapa importante kaq callenpa chawpintan pasasqa. Chay mayupa sapa law chimpanpin kawsay qokuq sach'a kasqa. Chay sach'aqa sapa killanmi rururan, watapi chunka ish kayniyoq kutita. Hinaspapas chay sach'apa rap'inkunaqa llapallan nacionkunapa hampikunanpaqmi kasqa. ³ Hinaspapas chay llaqtapiqa manan huchayoq runakunaqa kanqakuchu. Aswanmi chay llaqtapi tukuy ima kaqkunaga, Diospa ñawpaqninpi ch'uyanchasqa kanqa, huchawan mana contaminasqa kasqankurayku. Chay llaqtapin Diospa hinallataq Corderopa trononqa kanqa. Hinaqtinmi

payta llapallan serviqninkunaqa payllataña adoranqaku.
⁴ Hinaspapas paykunaqa Diospa uyantan rikunqaku. Mat'inkupitaqmi Diospa sutinta apanqaku. ⁵ Chay llaqtapiqa manañan tutaqa kanqañachu, nitaqmi mecheropa k'anchaynintapas hinallataq intipa k'anchaynintapas necesitanqakuñachu. Aswanmi paykunataqa Señor Dios kikinpuni k'anchanqa. Hinaqtinmi paykunaqa Dioswan wiña-wiñaypaq gobiernanqaku.

Jesucristopa kutimunan tiempo cercallaña kasqanmanta

⁶ Chaymantan chay angelqa khaynata niwaran:

—Kay libropi escribisqakunaqa cheqaqpunin. Chaymi chay palabrakunapiqa mana ishkayasma confianaykichis. Profetankunata yachachiq Señor Diosmi noqa angelninta mandamuwaran, serviqninkunaman tukuy imakuna prontolla pasanmanta rikuchinaypaq, nispa.

⁷ Saynallataqmi Jesucristopas nin:

—¡Allinta uyariwaychis! ¡Noqaqa prontollan hamusaq! ¡Mayna kusion kanqaku kay libropi escribisqaman hina, Diospa palabranta kasukuq runakunaqa! nispa.

⁸ Noqa Juanmi tukuy kaykunataqa rikurani, hinallataq uyariranipas. Hinaspan tukuy kaykunata rikuspays, hinallataq uyarispays ima, rikuchiwaqniy angelpa ñawpaqinpi qonqorikurani adoranaypaq. ⁹ Ichaqa chay angelmi khaynata niwaran:

—¡Ama noqapa ñawpaqniypiqa qonqorikuychu! Noqapas Diostan servini qan hina, Diosmanta willakuq wawqeyki profetakuna hina, hinallataq kay libropi nisqanta kasukuspa kawsaq runakuna hina. ¡Qanqa Diosllata adoray! nispa.

¹⁰ Saynallataqmi chay angelqa nillawarantaq khaynata:

—Kay libropi Diospa profetizasqan palabrakunataqa aman pakankichu. Kay libropi escribisqakunapa cumplikunan tiempoqa cercañan kashan. ¹¹ Mana allin ruwaq runaqa, hinalla mana allinkunata ruwaspa kawsashachun. Huchallapi kawsaq runaqa, hinalla huchakunata ruwaspa kawsashachun. Ichaqa justo runaqa allinta imatapas ruwaspayá kawsachun. Hinallataq ch'uya songoyoq runapas, aswan mastaraq ch'uyanchakuspays kawsachun, nispa.

¹² Chayraykun Jesucristoqa kaqmanta nin khaynata:

—¡Allinta uyariwaychis! ¡Noqaqa prontollan hamusaq! Hinaspan ruwasqankuman hina llapallan runakunaman premionta qopusaq. Allin ruwaqkunaman allin kaqta, mana allinta ruwaqkunamantaq castigota. ¹³ Noqan kani Qallariypas hinallataq Tukukuypas; saynallataq Ñawpaq kaqpas, Qepa kaqpas; Qallariypas hinallataq Tukukuypas, nispa.

14 Ancha kuisqan kanqaku Jesucristopi creespa, huchankumanta perdonasqa kaq runakunaqa. Paykunaqa p'achankutapas t'aqsakushankuman hinan kanku. Chaymi paykunaqa derechoyoq kanku, chay wiñaypaq kawsay qokuq sach'apa rurunta mikhunankupaq, hinallataq chay llaqtapa punkunta haykunankupaqpas. 15 Ichaqa hawallapin qepanqaku alqo hina kawsaqkuna, layqakuna, waqllikuy huchapi kawsaqkuna, runa wañuchiqa, runakunapa ruwasqan idolokunata adoraqkuna, hinallataq llullakuspa kawsaq runakunapas.

16 —Noqa Jesusmi angelniyta mandamurani, tukuy kay nisqaykunamanta noqapi creeqkunaman willananpaq. Noqan kani Davidpa mirayninmanta miramuq, hinallataq achiqamuyta k'anchaq ch'askapas, nispa.

17 Diospa Santo Espiritunmi, Corderopa novian (iglesiapiwan) khaynata ninku:

—¡Hamuy! nispanku.

Pipas uyariqkunaga nillachunkutaq khaynata:

—¡Hamuy! nispanku.

Pipas ch'akichikuqqa hamuchun.

Pipas tomay munaqqa kawsay qokuq unumanta gratislla tomachun.

18 Kay libropi llapallan profetizasqa palabrakuna uyariqkunatan noqaqa allinta advertispa nini: Sichus pipas kay libropi escribisqakunaman imatapas yapanqa chayqa, Diosmi paymanqa kay libropi escribisqa kaq plagakunata mandamunqa. Hinaspan chay plagakunawan paytaqa castiganqa. 19 Saynallataqmi sichus pipas kay libropi escribisqamanta ima palabrallatapas qechunqa chayqa, Diosmi chay runamantaqa qechunqa tupaqninta chay Kawsay Sach'apa rurunta ama mikhunanpaq. Hinaspapas manan permitinqachu chay ch'uya llaqtanpi tiyanantapas, kay libropi escribisqaman hina, nispa.

20 Kaykunamanta willakuq Jesusmi khaynata nin:

—Ari, noqaqa prontollan hamusaq, nispa.

Saynayá kachun. ¡Señor Jesús, hamuy!

21 Señorninchis Jesucristopa khuyakuyninyá llapallaykichiswan kachun. Amén.